Sven Wimnell 20 december 2017:
Tidningsartiklar om inrikes förhållanden.
10 - 16 oktober 2017 enstaka artiklar.
17 oktober - 3 december ett större urval.

http://wimnell.com/omr36-39zzzzt.pdf

Sven Wimnell 20 december 2017: Tidningsartiklar om inrikes förhållanden. 10 - 16 oktober 2017 enstaka artiklar.
17 oktober - 3 december ett större urval.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzt.pdf

Innehållsförteckning se sidorna 993-1006.
Artikelförfattarna står för åsikter de framför.

DN TISDAG 17 OKTOBER 2017

”Fattigdom finns i Sverige men den har gjorts osynlig”

När regeringen i somras publicerade sin första Agenda 2030-rapport slog den fast att ”absolut fattigdom inte finns i Sverige i dag”. Det stämmer inte med verkligheten. Vi kräver därför att det tillsätts en kommission som kartlägger fattigdomen i Sverige bortanför socialtjänstens statistik, skriver Lotta Säfström, Sveriges Stadsmissioner.

Akut och reell fattigdom existerar i Sverige här och nu, även om den som befinner sig i fattigdom och utsatthet sällan kallar sig fattig. Årets Fattigdomsrapport från Sveriges Stadsmissioner visar att så mycket som två tredjedelar (62 procent) av 200 000 grundläggande insatser hos stadsmissionerna handlar om att mätta hunger. Tillsammans med materiellt stöd och ekonomiskt bistånd utgör det fyra av fem insatser som svarar mot människors mest grundläggande behov som mat och kläder. Trots detta visar regeringens Agenda 2030-rapport att det inte finns någon absolut fattigdom i Sverige i dag.

Sedan ett antal år driver Sveriges Stadsmissioner ett forskningsprojekt i samarbete med Magnus Karlsson, docent i socialt arbete vid Ersta Sköndal Högskola. I dag på Internationella fattigdomsdagen presenterar vi för tredje året i rad en kartläggning av fattigdomsutvecklingen i Sverige, baserad på den utsatthet som stadsmissionerna möter. Vi kan konstatera att akut och reell fattigdom existerar här och nu, även om den inte alltid är synlig för gemene man.

Kartläggningen visar att hela två tredjedelar (62 procent) av stadsmissionernas insatser handlar om just mat. Dagligen delar stadsmissionerna ut matkassar och matkuponger till barnfamiljer i ekonomisk utsatthet och serverar billiga eller gratis måltider till fattigpensionärer och människor i hemlöshet.

Bland dem som far mest illa finns människor som lever på ekonomiskt bistånd och har gjort så under mycket lång tid. Enligt Socialstyrelsen är försörjningsstöd tänkt som en tillfällig hjälp men långt ifrån alla lyckas ta sig på fötter igen. Socialstyrelsens statistisk visar att ungefär en tredjedel av dem som får ekonomiskt bistånd får det under lång tid, och att andelen ökat de senaste åren. Stadsmissionen möter människor som levt på försörjningsstöd i 5, 10 eller 15 år.

Steget från att vara en väletablerad medborgare till att helt tappa fotfästet är kort. Några tusenlappar kan vara skillnaden mellan att ha ett eget hem för sig och sina barn eller att tvingas flytta runt på soffor och vandrarhem. En skilsmässa, konkurs eller förlusten av anställning kan leda både till hemlöshet och psykisk ohälsa.

En annan mycket utsatt grupp människor är de vi kallar ohjälpta medborgare. De som har rätt till stöd och hjälp, men som av olika anledningar inte får det. Det kan handla om att man hamnar mellan olika delar av det offentliga systemet (till exempel sjukpenning och a-kassa), att man till följd av psykisk ohälsa eller andra svårigheter inte förmår navigera i myndighetssverige eller att man helt enkelt tappat förtroende för socialtjänsten efter alltför många missförstånd. Denna grupp är dessutom ofta osynlig i den offentliga statistiken.

Stadsmissionernas medarbetare möter dem och arbetar för att minska utsattheten genom att tillgodose såväl akuta behov av mat och kläder samt genom att agera ombud och stöd i försök att återupprätta kontakten med myndigheterna.

Sveriges Stadsmissioner ser att det finns ett problem när offentlig statistik och politisk debatt inte utgår från verkligheten så som den faktiskt är. Statistik som baseras på folkbokföringsadressen exkluderar människor i hemlöshet. Statistik baserad på ärenden hos bland annat socialtjänst riskerar att tappa bort den som aldrig hittat till rätt

myndighet. Osynligheten i fattigdomen är ett hinder för att ta problemen på allvar och hitta lösningar!
Vi har under flera år lyft frågan kring den osynliga fattigdomen, och även mött förståelse hos socialminister Annika Strandhäll (S). Vi ser dock väldigt litet av konkreta åtgärder för att hantera fattigdomen i Sverige i dag. Medarbetare på stadsmissionerna ute i landet berättar om en utsatthet som inte funnits sedan före 1970-talet. De offentliga skyddsnäten har blivit alltmer grovmaskiga och tusentals människor söker sig till civilsamhällets organisationer för att få hjälp med det mest nödvändiga. Ändå visar regeringens Agenda 2030-rapport att absolut fattigdom inte existerar i Sverige i dag!
Möjligen bottnar oförmågan att angripa fattigdomsproblematiken i avsaknaden av vedertagen relevant fattigdomsdefinition för svenska förhållanden. Debatten, när den väl förs, utgår ofta från det internationella måttet ”absolut fattigdom”, för den som lever på mindre än 2 dollar om dagen – något som knappt räcker till en flaska vatten i Sverige. Eller så används begreppet ”relativ fattigdom”, det vill säga en inkomst som ligger under 60 procent av medianinkomsten. I Sverige förlöjligas ibland begreppet och man menar att det inte är ”riktig” fattigdom. Detta trots att EU:s statistiska organ Eurostats benämning på denna nivå är ”risk of poverty”. Enligt Eurostats senaste statistik lever i Sverige 16 procent av befolkningen i risk för fattigdom. Det är 1,5 miljoner människor!
Många av de människor som söker sig till landets stadsmissioner ligger mycket långt under detta EU-mått och även under normen för ekonomiskt bistånd. Denna osynliggjorda grupp, som göms mellan etablerade definitioner, stämmer inte med den bild som svenska regeringen vill ge sken av utomlands. När regeringen i somras publicerade sin första Agenda 2030-rapport slog den fast att ”absolut fattigdom inte finns i Sverige i dag” och att ”för alla i Sverige skapar det allmänna socialförsäkringsskyddet trygghet och motverkar ekonomisk utsatthet”. Dessa påståenden är inte överensstämmande med den verklighet Sveriges Stadsmissioner möter.
Sluta blunda för fattigdomen i Sverige! Hälften av Sveriges befolkning anser att fattigdomen är ett ganska eller mycket stort samhällsproblem, enligt en Sifo-mätning. Annika Strandhäll, nu är det dags att definiera fattigdomen på ett för Sverige relevant och mätbart sätt, och tillsammans med civilsamhället utarbeta en nationell strategi för fattigdomsbekämpning i Sverige!
Sveriges Stadsmissioner kräver:
Att det tillsätts en kommission med uppdraget att i samarbete med civilsamhället kartlägga fattigdomen i Sverige bortanför socialtjänstens statistik samt ge förslag på en relevant definition av fattigdom i Sverige hur den mäts och därmed bör diskuteras och hanteras.
Att riksdagen utifrån kommissionens arbete beslutar om en nationell fattigdomsstrategi.
Att regeringen utreder de allvarliga brister i de offentliga välfärdssystemen som stadsmissionerna vid upprepade tillfällen pekat på samt tar fram strategier för att motverka dessa.

Lotta Säfström, ordförande Sveriges Stadsmissioner "

DN TORSDAG 19 OKTOBER 2017

" Blir vi lyckligare av att göra någonting bra för andra?

Människor som lever i de nordiska länderna sägs vara bland de lyckligaste i världen. Samtidigt är intresset för vad som gör oss lyckliga stort. Kan man köpa lyckan? Och hur mäter man lycka egentligen?

De skandinaviska länderna hamnar ofta högt upp i undersökningar som mäter hur lyckliga invånarna i olika länder är. Alla de fem nordiska länderna återfinns till exempel i topp tio i den senaste Gallup-undersökningen från 2017 över världens lyckligaste länder.
– Länder med hög BNP per capita hamnar ofta högt upp i dessa mätningar. De länderna har också ofta lägre arbetslöshet, högre individualism och mindre korruption, vilket troligen leder till att fler känner sig trygga och fria. Men det är svårt att veta mer exakt varför BNP per capita är så starkt kopplat till lycka skulle jag säga, säger Filip Fors, doktor i sociologi vid Umeå universitet och forskare i lycka.
Men hur mäter man lycka? Känslor som eufori, lyckorus och även den mer andliga aspekten – känslan av sinnesfrid och lugn – brukar inte tas med i beräkningen inom lyckoforskningen. Det handlar i stället om livstillfredsställelse, alltså hur nöjd man är med livet som helhet, och det personliga välbefinnandet. Det berättar Bengt Brülde, professor i praktisk filosofi vid Göteborgs universitet.
– Livstillfredsställelsen handlar om att göra en värdering av sitt eget liv. ”Jag har jobb, en bil som fungerar, någonstans att bo, en partner – alltså är jag nöjd”. Den är mer kognitiv, säger Bengt Brülde.
– Välbefinnandet är mer av en känslomässig historia – hur man mår just nu. Man kanske är nöjd med sitt liv som helhet, men känner sig nedstämd just i dag, till exempel, fortsätter han.
– Det finns helt enkelt olika aspekter som påverkar om man känner sig lycklig. Men om man riktar sökaren mot relationen mellan lycka och pengar så behövs en viss konsumtion för att man ska känna sig någorlunda tillfreds, säger Bengt Brülde.
– Man behöver det man kan kalla för livets nödtorft: Någonstans att bo, tillräckligt med mat och kläder på kroppen. Frågan är vad som händer när man kommer över den nivån och sedan konsumerar saker som man egentligen inte behöver, men som kan berika livet, säger han.
Flera forskare har studerat på vilket sätt konsumtion påverkar våra lyckokänslor.
Bland annat har studier, främst i Nordamerika, visat att människor upplever mer positiva känslor när de reflekterar över upplevelser de betalat för, till exempel en resa, än för saker som de köpt, och att upplevelser som vi delar verkar göra oss lyckligare än de vi upplevt ensamma.
Dessutom – känslan av tillfredsställelse efter ett köp av en pryl verkar avta snabbare än den av en upplevelse.
En studie med forskare från USA, Kanada och Nederländerna, publicerad i juni i år i den amerikanska vetenskapsakademins tidskrift PNAS, antyder att livstillfredsställelsen kan öka genom konsumtion. Men inte konsumtion av prylar – utan av tid.
Över 6 200 personer från USA, Kanada, Danmark och Nederländerna deltog i studien. Arbetande vuxna rapporterade större lyckokänslor efter ett köp av något som sparar tid, som till exempel hemhjälp, än av ett materiellt inköp. Dock: Få av studiens deltagare befann sig i de lägre inkomstgrupperna.
Filip Fors har tillsammans med Bengt Brülde skrivit ett antal vetenskapliga artiklar om lyckoforskning, bland annat 2012 då deras

artikel ingick i konsumtionsrapporten som ges ut av Handelshögskolan i Göteborg.
Filip Fors berättar att när man har undersökt sambandet mellan pengar och lycka har man främst tittat på sambandet mellan inkomst och lycka.
– Ett generellt samband mellan de två syns i princip i alla länder man har tittat på: Ju högre inkomst, desto högre livstillfredsställelse, säger Filip Fors och fortsätter:
– Men då ska man också säga att det sambandet egentligen inte säger vilken effekt inkomsten har på ens lycka, utan mer att det *finns* ett samband. Man har också gjort andra studier, där man följt människor över tid, och sett att det går åt båda hållen. Högre inkomst ger ett litet utslag på ens tillfredsställelse. Men de som är lyckliga tenderar också att tjäna lite mer pengar under livet, säger han.
Bengt Brülde menar också att man måste skilja på inkomst och konsumtion när man mäter lycka.
– Det finns människor som tjänar mycket, men som inte konsumerar utan sparar eller investerar, och det finns människor som lever långt över sina tillgångar och lånar för att konsumera, vilket kan påverka känslan av trygghet och välbefinnande, säger Bengt Brülde.
Inkomstens påverkan på vår lycka har länge debatterats i forskningen. Ekonomiprofessorn Richard Easterlin menade på 1970-talet att rika människor förvisso rapporterade högre lyckokänslor, men att sambandet mellan inkomst och lycka inte höll när man tittade på nationell nivå och jämförde fattiga och rika länder. Det kom att kallas för Easterlin-paradoxen.
Flera forskare har sedan dess dykt ned i frågan, bland annat amerikanerna Betsey Johnson och Richard Wolfer. De menar i sin forskningsrapport från 2008, som analyserade ett stort dataunderlag, att inkomst spelar roll för hur lyckliga vi är, både i jämförelse mellan individer och mellan länder.
När det gäller relationen mellan lycka och prylar har studier visat att sakerna vi köper kan ha effekt på våra lyckokänslor – om sakerna hjälper oss att nå våra mål. Exempelvis kan en nyinköpt, avancerad cykel göra en träningsglad cyklist mer lycklig än en ny vas.
Materiella ting som är starkt knutna till roliga och meningsfulla aktiviteter kan alltså ge en viss lyckoeffekt, berättar Bengt Brülde.
– Förmodligen för att de är så tätt knutna till upplevelser. Till exempel en bok, nya golfklubbor, en segelbåt eller ett musikinstrument som man använder, säger Bengt Brülde.
Men köp av nya prydnadssaker kommer troligen inte att påverka ens välbefinnande speciellt mycket, säger Filip Fors.
– Sådana saker är oftast roliga i början, men sedan glömmer man bort dem. Det är det man kallar för hedonisk anpassning, att man snabbt vänjer sig vid nya saker, säger han.
Studier har också visat att pengar som vi spenderar på andra, så kallad prosocial konsumtion, genererar större lyckokänslor än sådant vi köper till oss själva.
– Det är inte jättestarka samband, men de finns där. De som gör snälla saker och är vänliga är ofta lite lyckligare, säger Filip Fors.
Det kan bero på olika faktorer, förklarar han: Dels att man genom att vara snäll och vänlig förstärker sociala band. Dels att man lever upp till de etiska ideal man har, om man tycker att det är viktigt att göra gott.
– Man har också sett det i studier med barn, när man har satt en vuxen i en situation där den behöver hjälp. Barnet hjälper då ofta till, spontant, och gör det i regel med glädje. Så det verkar vara en ganska primitiv drift – att vi blir glada av att göra någonting för andra, säger Filip Fors.

Sofie Österström
sofie.osterstrom@dn.se "

" **Fakta. ”Lyckolistans” tio i topp**
Norge gick om Danmark som lyckligaste land i FN-nätverket SDSN:s senaste årliga rapport. Danmark har toppat listan i tre av de senaste fyra rapporterna.
Sverige kom på tionde plats, och är därmed ”olyckligast” i Norden. Fyra år tidigare låg vi på femte plats.
De sämsta länderna att leva i är enligt rapporten Centralafrikanska republiken, Burundi och Tanzania.
Rapporten bygger på 155 länder och använder kriterier som BNB, medellivslängd och korruption. Årets rapport fokuserade extra på lycka på arbetsplatsen.
De tio lyckligaste länderna: 1. Norge. 2.Danmark. 3.Island. 4.Schweiz. 5. Finland. 6. Nederländerna. 7. Kanada. 8. Nya Zeeland. 9. Australien. 10. Sverige.
Källa: unsdsn.org "

DN TORSDAG 19 OKTOBER 2017

" Niklas Wahllöf: Visst är det sorgligt att det ska krävas privata upprop mot svinerier

Twitter kan och bör man kritisera hårt. Det är så lätt att fastna i enkla utspel. Men vidden av uppropet #metoo måste man begrunda.

Twitter är ju fullkomligt förskräckligt. Fult, trist, tidskrävande. Korta uppmärksamhetstörstande utrop som ”Nä nu”, eller ”Se här, viktigt”, eller ”Kul!”, och en bifogad länk med obegriplig adress som leder rakt ut i meningslöshetens mörker. Medan någon – ja, gubben vänta lite, läs klart först – mitt i allt detta också förmedlar just en viktighet eller något kul.
Jodå. Eftersom Västerlandets bortskämda medelålders människor inget annat är än rastlösa barn som kräver ständig stimulans, men inte gärna kan ligga kvar på parketten på morgnarna och slita i plastleksaker som hänger ovanför ansiktet, har vilken information vi får ingen som helst betydelse. Vi sitter ändå där i vårt avskärmade hörn av tillvaron och glor, vi klickar, rullar, sveper, känner oss ett med den nya tekniken, va, medan barnen, de riktiga barnen, de som vi bytte plats med 1997, skakar på huvudet och ser hur vi försvinner bort från dem, rakt ut i mörkret.
Och så har ännu en halv dag som kunde ha ägnats åt en ursprunglig form av social samvaro – kanske titta någon i ögonen? – försvunnit från våra liv för att aldrig komma åter.
Men Gösta i Strängnäs tyckte på Twitter att nyheten om den nya infrastruktursatsningen som P1 rapporterade om i morse var skandal, rapporterade samma P1 om. Medan Berit i Stockholm kände sig hoppfull. Och en framstående konstnär gick ur tiden varför mindre framstående konstnärer tog till Twitter: ”Mina tankar går till de anhöriga.” Tack. Givande, hör du, verkligen.

För egen del har jag belönats med inflammation i tumleden, tackar som frågar. Man vill ju bara stänga av, sätta sig på en stubbe och äta svamp. Sorgligt.
Men så händer något extra sorgligt. När det som denna vecka, när tusentals, tiotusentals – vad stannar siffran på? – kvinnors vittnesbörd om sexuella övergrepp börjar fylla vartenda hörn av den digitala närvaron. Ni vet, alla vet, hashtaggen #metoo. Här visar Twitter, och dess sociala medier-syskon, upp vilken samhällets spegel det är: #metoo är privatpersoners initiativ, som växer tack vare andra privatpersoner.
Är inte det fruktansvärt sorgligt? Vi har i vår självtillräckliga del av världen ägnat ett par sekler, minst, åt upplysning och demokrati och jämlikhetssträvan och värdegrundsarbete, lagar har upprättats och enorma belopp har lagts på civilisationens plikt nummer 1: Att skydda dess medborgare.
Och vi har byggt säkerhetssystem och satt båtmössa på skallar och utnämnt dem till poliser, andra har fått en karbin att hänga på ölmagen, och våldsmän har gripits (åtminstone om de har varit våldsamma i innerstäderna) och eftersom viskningsleken sedan några år har utmynnat i att det blåser österifrån har figurer som tagna ur ”Fargo 3” suttit och hojtat i medierna om Hotet och Vi Måste Rusta. Och Moderaterna, i en klassisk gest av solidaritet med infödda som tjänar minst en halv miljon, har röstat för att denna säkerhetsapparat ska ägna resurser åt att jaga helt harmlösa tiggare.
Vad är det för dumheter.
Samtidigt som era döttrar, fruar, systrar, flickvänner, har våldtagits. I alla dessa år.
Politiken har brustit. Det verkar svårt att förstå att det är systemen som ska nå medvetande kring missförhållanden och osentimentalt ta steg för att ställa saker till rätta. Inte offren. Att förse medborgarna med det mest grundläggande skyddet av alla: att andra inte får ta i en utan lov.
Den här gången bör man inte ta Twitter med en nypa salt.

Niklas Wahllöf
niklas.wahllof@dn.se "

DN TORSDAG 19 OKTOBER 2017

" Flera kända män anklagas för övergrepp

Flera svenska medieprofiler anklagas för sexövergrepp i och med uppropet #metoo. Aftonbladet utreder anklagelser mot en medarbetare. I sociala medier kommer nu ytterligare vittnesmål om olika kända män, bland annat en känd TV4-profil.

Efter avslöjandet i USA om filmproducenten Harvey Weinstein skapades uppropet #metoo i sociala medier. Kvinnor över hela världen vittnar om hur de har utsatts för övergrepp och sexuella trakasserier. I Sverige har anklagelser bland annat riktats mot flera kända män på olika medieföretag.
På måndagen skrev en kvinnlig medieprofil ett inlägg på Instagram där hon riktade anklagelser mot en av tidningen Aftonbladets medarbetare. Enligt kvinnan drogades och våldtogs hon av mannen för elva år sedan. Händelsen utreddes av polisen 2012 men utredningen lades ned i brist på bevis.
Advokat Elisabeth Massi Fritz bekräftar för DN att kvinnan har hört av sig till henne.
– Jag bedömer hennes uppgifter som både trovärdiga och detaljerade. Hon gjorde dessutom en polisanmälan för flera år sedan. Förundersökning inleddes och lades ned. Brott kunde ej styrkas och ärligt talat är jag lite förvånad över det beslutet med tanke på att det verkar finnas en viss stödbevisning. Jag kommer att granska hennes fall.
Massi Fritz säger att det är flera andra personer som har hört av sig till henne i och med #metoo-uppropet. Hon kan inte berätta hur många det rör sig om i dagsläget, men enligt uppgift till DN har ett flertal personer riktat anklagelser mot Aftonbladetmedarbetaren.

Bland annat har ytterligare en kvinna i sociala medier berättat att hon har utsatts för ett våldtäktsförsök av mannen. Två andra kvinnor säger att han har gjort närmanden mot dem, när de själva var 14 respektive 16 år.
– Även om du utsattes för flera år sedan kan det vara så att brottet du har utsatts för inte har preskriberats. Det kan finnas möjligheter till en upprättelse även rent juridiskt. Många offer känner inte till att en sexuell handling faktiskt med dagens lagstiftning kan vara en våldtäkt, säger Elisabeth Massi Fritz.
Aftonbladet utreder nu uppgifterna mot medarbetaren, uppger chefredaktören Sofia Olsson Olsén för DN. ”Vi har startat en utredning inom ramen för personalärende”, skriver hon i ett sms.
Senare på onsdagskvällen meddelade Sofia Olsson Olsén att den utpekade medarbetaren i samråd med företaget tar en timeout ”tills vidare”.
En känd TV4-profil har också pekats ut som en ”mobbare” som återkommande använder sexistiska, rasistiska och homofobiska tillmälen mot sina medarbetare. Expressen rapporterade att TV4 under onsdagen satt i extrainkallade krismöten på grund av situationen och har också talat med personer som har varit med i TV4-profilens produktioner och som vittnar om en sexistisk kultur på grund av honom. En kvinna hävdar också att han ska ha tafsat på henne.
Anna Rastner, programchef på TV4, bekräftar att det har förekommit intern kritik i samband med produktionen.
”Det var för ungefär två år sedan, under slutet 2015, som det riktades kritik mot arbetsförhållandena inom produktionen. Vilket vi tog på stort allvar. Tillsammans med produktionsbolaget Meter gjordes då en utredning för att komma till rätta med eventuella missförhållanden. Där framkom att det fanns ett antal arbetsmiljöproblem, och som en följd av det vidtogs flera åtgärder och förändringar”, skriver hon i ett mejl till DN.
En av dem som hamnat i händelsernas centrum under det pågående uppropet i Sverige är Instagramprofilen Tora Rydelius. På sitt konto på Instagram publicerar hon flera anonyma vittnesmål från kvinnor som säger att de har utsatts för övergrepp utförda av kända män.
– Det är kanske hundra personer som har hört av sig till mig. De berättar om sexuella trakasserier och våldtäkter. Flera av dem berättar om samma personer, säger hon.
Många av dem som hör av sig är rädda för att bli misstrodda eftersom de pekar ut offentliga personer med makt, säger Tora Rydelius.
– Det känns som en självklarhet att publicera, det visar svart på vitt hur vanligt det här är. Det finns en stor frustration i att man känner att man måste lägga ut det på internet för att en domstol inte skyddar en.
Hon hoppas att publiceringarna ska leda till att fler män förstår hur stort problemet är, och att de själva tar ansvar för att förhindra och förebygga sexuella övergrepp.
DN:s chefredaktör Peter Wolodarski har fått många frågor om hur tidningen arbetar med uppgifterna om svenska medieprofiler.
– Flera av de uppgifter som fått spridning i sociala medier de senaste dagarna har ett stort allmänintresse, om de är sanna. Det vi har ägnat oss åt sedan anklagelserna blev kända är att självständigt och med hjälp av så många förstahandskällor som möjligt försöka bedöma trovärdigheten i uppgifterna. Det är helt nödvändigt för oss, vi kan inte utan vidare publicera rykten eller anklagelser som framförs i sociala medier, oavsett vilka makthavare det handlar om. Ribban för namngivning ligger högt när det saknas en rättslig prövning eller när vi själva inte kunnat säkerställa vad som har inträffat, säger Peter Wolodarski.
– Vi fortsätter att göra ett omfattande journalistiskt arbete kring detta och fattar löpande publiceringsbeslut beroende på vilka uppgifter vi får fram och lyckas verifiera.

Emma Bouvin
emma.bouvin@dn.se
Mikael Delin
mikael.delin@dn.se
Adam Svensson
adam.svensson@dn.se "

" Detta har hänt.
Den 5 oktober publicerar New York Times vittnesmål från kvinnor i Hollywood som trakasserats av Hollywoodproducenten Harvey Weinstein.
Avslöjandet följs under de följande tio dagarna av en lång rad nya vittnesmål. Polis i USA och Storbritannien börjar nysta i flera fall. Weinstein sparkas under de här dagarna från sitt eget företag, utesluts från Baftaakademien och Oscarsakademien och hans fru ansöker om skilsmässa. "

DN TORSDAG 19 OKTOBER 2017

" DN:s korrespondenter om #metoo i världen.

Brasilien hade egen kampanj för sex månader sedan Rio de Janeiro. I Brasilien har inte #metoo-kampanjen fått något större genomslag än.

Men för sex månader sedan hade Brasilien sin egen kampanj mot sexuella ofredanden. Det började med att en 29-årig statist avslöjade att den 67-årige huvudrollsinnehavaren som spelade i samma såpopera, José Mayer, tagit henne på könet i sminkrummet. Först nekade skådespelaren, men efter att statisten fått stöd av andra kvinnliga skådespelare tvingades han be om ursäkt. José Mayer, som är en av Brasiliens främsta manliga skådespelare, förlorade sin huvudroll och har ännu inte fått något nytt uppdrag. Flera kvinnliga skådespelare tryckte t-shirts med texten ”Mexeu com uma, mexeu com todas” (rör du en, rör du alla) och använde hashtaggen #chegadeassédio (Det räcker med ofredande nu).
Henrik Brandao Jönsson

Kvinnor i Mellanöstern kräver trygghet
Istanbul. Även i Mellanöstern har tusentals kvinnor valt att dela sina berättelser under hashtaggen #metoo, trots att vissa länder enligt lag, exempelvis Förenade Arabemiraten, straffar våldtagna eller trakasserade kvinnor i stället för förövare.
#metoo-kampanjen startade dessutom samtidigt som en undersökning av Thomson Reuters Foundation, om vilken stad i världen som anses vara farligast för kvinnor, publicerades. Den toppades av Kairo.
En kvinna från den egyptiska huvudstaden skriver:

”Jag behöver promenera som alla människor. Jag behöver frisk luft och rensa huvudet. Men som alltid ger det mig ångest. Bara katter och hundar lämnar mig ifred. Hur ska en kvinna i Egypten gå ensam och känna sig trygg?”
Therese Christiansson

En flodvåg av tyska kvinnor berättar om övergrepp
Berlin. ”Jag var på Oktoberfest när en man kom bakifrån och tog mig under dirndl (en folkdräkt, red anm) mellan benen”. Så skriver den tyska skådespelaren och modellen Marie Nasemann om minnet från ölfestesten i Bayern, en årlig tillställning som av vissa manliga besökare ses som ett slags frizon för att tafsa och begå sexuella övergrepp.
#metoo har utlöst en flodvåg av berättelser från tyska kvinnor som berättar om liknande erfarenheter.
Debatten har också väckt nytt liv i kampanjen #Aufschrei, på svenska ungefär rop, från 2013. Upprinnelsen var en artikel av en ung kvinnlig journalist som berättade om sitt möte med en manlig toppolitiker från det dåvarande regeringspartiet FDP. Denne hade uppskattande kommenterat journalistens bröst i en hotellbar.

Terese Cristiansson
terese.cristiansson@dn.se
Henrik Brandao Jönsson
Lina Lund lina.lund@dn.se "

DN TORSDAG 19 OKTOBER 2017

" Kampanjen engagerar miljontals människor

Nätkampanjen #metoo syns överallt på sociala medier. Facebook uppger för DN att minst 6,5 miljoner användare engagerat sig. Hittills har 11 500 inlägg på Twitter i Sverige delats, enligt siffror som Meltwater tagit fram.

Knappt tre dygn har gått sedan skådespelaren Alyssa Milano delade orden #metoo, något som fått ordentlig snurr på hashtaggen som skapades redan i mitten av 00-talet av aktivisten Tarana Burke.
Analysföretaget Meltwater har tagit fram siffror till DN som visar nätkampanjens genomslag på Twitter i Sverige. 11 500 inlägg med hashtaggen hade publicerats fram till lunchtid på torsdagen. Av de som publicerat inläggen är 92 procent kvinnor och 8 procent män.
De vanligaste förekommande orden i anslutning till hashtaggen är sexuellt våld, kvinna, övergrepp och tweets, berättar Sophie Hedestad, marknadschef på Meltwater i Norden, för DN.
– Det är uppenbart att kvinnor världen över har fått nog av övergreppen, säger Sophie Hedestad.
Facebook uppger för DN att totalt 6,5 miljoner användare har delat #metoo fram till midnatt på måndagen. Antalet kommentarer och reaktioner som lämnats i anslutning till kampanjen var under samma period 18,3 miljoner.
Facebook har tidigare också uppgett för CBS News att 45 procent av användarna i USA har vänner som använt #metoo.
Många länder har introducerat egna taggar, som italienska #quellavoltache (”den gången då”) och spanska #yotambién (”jag

också”). Under den senare taggen berättade exempelvis den chilenska artisten Francisca Valenzuela om sina upplevelser av övergrepp.
I Frankrike berättar kvinnor under taggen #balancetonporc (”avslöja mansgrisen”) om sexuella trakasserier, vilket drabbar var femte fransk kvinna bara på arbetsplatsen. I söndags meddelade president Emmanuel Macron att han planerar att frånta Harvey Weinstein den franska hederslegionens utmärkelse, och dagen därpå sa jämställdhetsminister Marlène Chiappa att nya lagar planeras för att förhindra mäns våld mot kvinnor.
– Idén är att samhället i sin helhet omdefinierar vad som är acceptabelt och inte, sa hon till tidningen La Croix.

Sverker Lenas
sverker.lenas@dn.se
Hugo Lindkvist
hugo.lindkvist@dn.se
Leonidas Aretakis
leonidas.aretakis@dn.se "

DN TORSDAG 19 OKTOBER 2017

" Inga likes här. Weinsteins hustru blir dubbelt bestraffad

Var och varannan kvinna har blivit sexuellt trakasserad, antagligen flera gånger i sitt liv. Det vet de flesta kvinnor och de män som inte visste det har de senaste dagarna kunnat ta del av kompisars, kollegors och kändisars berättelser på sociala medier under taggen #metoo. Harvey Weinstein-skandalen, som utspelat sig i en värld långt från de flestas vardag, har kort sagt ett välbekant tema, oavsett vilken bransch eller krets man själv rör sig i.

Vem visste vad och hur mycket, är typiska följdfrågor i kölvattnet av en skandal. Harveys bror Bob sade sig veta en del men inte allt, men med tanke på att också han nu anklagas för sexuella trakasserier väger hans ord lätt. Harveys fru Georgina Chapman säger däremot att hon inte visste något alls.
”Mitt hjärta blöder för alla de kvinnor som drabbats av enorm smärta på grund av dessa oförlåtliga handlingar. Jag har valt att lämna min man”, skrev hon i ett kort uttalande efter att sanningen uppdagats. Då bad hon att hennes och barnens privatliv skulle respekteras. Det dröjde inte länge innan även hon granskades.
Chapman, kvinnan som haft den dåliga smaken att gifta sig med Harvey Weinstein, har gjort framgångsrik karriär genom just sin goda smak: det egna klädmärket Marchesa.
Rapporter om hur Weinstein tvingat stjärnor att bära hans frus design och hotat hennes anställda lät alltså inte vänta på sig. Nu avslutar hennes samarbetspartners kontrakten, visningen av den senaste kollektionen är inställd och ryktena om att anställda flyr skutan växer.

Hur ska en förnedrad partner bete sig i offentligheten för att vara till lags och undvika en dubbel offerroll? Hålla masken tills den spricker som Huma Abedin eller med stoisk tystnad som Hillary Clinton? ”Vem är Georgina Chapman?” undrar de brittiska tabloiderna, som om svaret kan bringa klarhet i hennes makes brott.
Jag känner såklart inte Georgina Chapman och har inte sett om hon också uppdaterat sin status till #metoo men har svårt att tro det. Eftersom hon straffas också för sin makes handlingar kommer hon knappast att få många likes.

Hanna Mellin
hanna.mellin@dn.se "

DN FREDAG 20 OKTOBER 2017

" Asylrätten måste bevaras

Det är barnsligt enkelt att peka på problem med asylrätten. Alla kan se att följderna den får är orättvisa. Inte minst visades det under flyktingkrisen 2015 att det krävs pengar och resurser för att söka skydd i Europa. Män gynnas på kvinnors bekostnad. Samtidigt sporrar systemet människosmugglare. Det lockar till resor över Medelhavet som alltför ofta har dödlig utgång.

Därtill måste EU:s interna arrangemang för att hantera asylärenden kallas ett misslyckande. Dublinförordningen anger ramarna, men fungerar inte. En av hörnstenarna är alldeles orimlig: Alla ansökningar kan inte hanteras i det första land dit en flykting har anlänt. Sådan är tanken, men Grekland och Italien förmår aldrig axla hela ansvaret för unionens flyktingpolitik. Det är heller inte en vettig ordning att uppgiften i stället faller på Sverige, Österrike och Tyskland.
Så kan uppräkningen av motsägelser och svagheter i Europas flyktingmottagande fortsätta. Men det är viktigare att, som de två moderaterna Tobias Billström och Johan Forsell försökte göra på torsdagens DN Debatt, urskilja realistiska reformalternativ. Och de är få.
Idén om flyktingkvoter, som Moderaterna betonar, har ett uppsving. EU-kommissionen har under hösten redan sjösatt en plan för ta in skyddsbehövande bland annat från Afrika och fördela dem i EU:s medlemsländer. Frankrikes president Emmanuel Macron och Tysklands förbundskansler Angela Merkel har också talat om att hantera asylärenden utanför Europa för att kunna undsätta sårbara människor direkt.
Ett av motiven är att erbjuda alternativ till smugglingen över havet. En starkare bevekelsegrund är förstås större kontroll över

flyktingströmmen. Angela Merkels bayerska systerparti CSU har i flera år begärt en *Obergrenze*, ett tak, för det tyska mottagandet. Maximalt 200 000 flyktingar per år – så löd kravet inför höstens regeringsförhandlingar i Berlin.
Ett ytterligare reformspår drivs samtidigt framåt i EU-parlamentet. Där röstade ett utskott på torsdagen igenom Cecilia Wikströms (L) plan för att ersätta Dublinförordningen med något bättre.
Idén är tilltalande. Framtidens flyktingar är tänkta att registreras på första ankomstplatsen i EU, få sin sak bedömd preliminärt och sedan slussas vidare inom unionen. Fördelningen ska ske rättvist, med hänsyn till ländernas ekonomi och befolkningsstorlek. Fuskande regeringar ska bestraffas med indragen EU-peng.
Modellen är ändå känslig. I ett första led ställs höga krav på länderna som har gräns till oroshärdar. De måste vilja ta emot och kunna registrera många immigranter. Wikströms plan bygger, i nästa led, på att andra EU-länder sedan är beredda att välkomna flyktingar på EU-kommissionens begäran. Båda delarna måste fungera för att systemet inte ska braka ihop.
I samband med flyktingkrisen inleddes en omfördelningsprocess inom EU som avslutades förra månaden. Facit visar att knappt 30 000 flyktingar har tagits emot, jämfört med målet som var 160 000. EU-kommissionen bedömer det hela som en framgång, på oklara grunder. Sveriges justitieminister Morgan Johansson (S) brukar skälla på Ungerns och Polens främlingsfientliga regeringar, fast sanningen är att få länder har visat någon storslagen solidaritet.
Ett mer jämnt mottagande i EU-länderna måste gå att uppnå. Men en i matematisk bemärkelse helt rättvis fördelning av flyktingar är utopisk. Splittringen är för stor. Den politiska oviljan är djup.
Av samma skäl är det knappast realistiskt att tro att ett renodlat kvotsystem, som bygger på att man uteslutande hämtar flyktingar från FN:s läger, är genomförbart. Vilka länder är egentligen villiga att ge skydd undan bomber och tortyr? Kanada nämns ofta som exempel. Men vare sig i Arktis eller USA pågår någon utbredd politisk förföljelse. Två världshav skärmar av Kanada från de krig som rasar. Men Europa ligger där det ligger.
På sin arbetsstämma härom veckan omfamnade Moderaterna idén om ett slags kvotflyktingsystem. Även Centern flörtade med en liknande tanke på sin stämma i september. Billströms och Forsells artikel på DN Debatt går att läsa som ett förtydligande av den nya linje som vissa har tolkat som ett radikalt paradigmskifte. Det är det inte.
EU:s flyktingmottagande behöver reformeras. Sverige måste kompromissa med länder som helst skulle stänga unionens gränser. Men fram till dess att ett verkligt alternativ finns, måste rätten att söka asyl i EU bevaras.

DN 20/10 2017 "

DN FREDAG 20 OKTOBER 2017

" Beteenden ovärdiga en rättsstat

Det är klart att vi är förbannade. Med ett rättssystem som så systematiskt sviker våldsutsatta kvinnor. Försvarsadvokater som den som för något år sedan bad ett våldtäktsoffer att beskriva sina trosor i rätten. Utredare som i brist på kompetens missar att säkra avgörande bevis.

Det är klart att vi är frustrerade. Med en polismyndighet som driver kampanjer för att få fler att anmäla, samtidigt som allt färre sexualbrott leder till åtal. Samma myndighet som erkänner att de prioriterar ned våldtäkter för att kunna haffa fortkörare och drogförsäljare – som ser bra ut i statistiken. Varför ska kvinnor anmäla övergrepp och tafsande händer, när samhället så tydligt visar att det inte tar brotten på allvar?
Det är inte konstigt att vi tänker att nu får det faktiskt vara nog och att något måste göras. Men lösningen är inte en lynchmobb som agerar domstol i sociala medier och sliter utpekade gärningsmän i stycken.
Men det är vad vi har fått i samband med kampanjen ”Me too”. Annars seriösa, sansade samhällsdebattörer har plötsligt gett efter för den kollektiva frustrationen och ilskan och skrikit ”HÄNG UT DOM!”.
Vissa har gått så långt som att uppmana till ”utrensning” där män, skit samma om de inte är dömda, ska exponeras. Ut, ut, ut med dem bara!
Vi är många som känner samma bottenlösa sorg över alla kvinnors vittnesmål den senaste veckan. Och det är rimligt att kritisera delar av rättssystemet. Men det som sker nu är ovärdigt. Det är ovärdigt en demokrati, liksom hela jämställdhetsarbetet. För så här beter vi oss inte i en rättsstat, hur goda avsikter vi än tycker oss ha.
När ickedemokratiska krafter målar upp traditionella medier som lögnare och hänger ut oskyldiga människor för att göra en politisk poäng har vi inga problem med att uppfatta hoten. Och vi är inte heller sena med att fördöma grupper av tribaltatuerade män som drar ihop medborgargarden och tar lagen i egna händer. För det, kan vi enas om, hör inte hemma i ett civiliserat, rättssäkert samhälle.
Ändå verkar vi ha betydligt svårare att reagera på samma sätt nu när det handlar om ”våra egna”. Eftersom det *känns* rätt att hänga ut svinen verkar principer som ”oskyldig tills motsatsen bevisas” och ”lika inför lagen”, våra mest grundläggande rättigheter, inte riktigt gälla längre.
Det är klart att vi är förbannade. Men låt oss då tillsammans arbeta för att förändra systemet, inte undergräva det.

Evelyn Schreiber
evelyn.schreiber@dn.se "

DN FREDAG 20 OKTOBER 2017

" SVT utreder också trakasserier

Internutredning om sexuella trakasserier på SVT och krismöte på ett tv-bolag. #metoo-uppropet fortsätter. Till helgen planeras flera manifestationer runt om i Sverige.

SVT har startat en internutredning mot en av sina chefer. Det handlar enligt tidningen Dagens ETC om en ”högt uppsatt” chef.
Hanna Dowling, chef för SVT:s företagskommunikation, vill inte säga var personen arbetar eller på vilken nivå.
– Det enda jag kan säga är att det är en person som har en arbetsledande position.
Mannens chefer ska under onsdagen ha blivit informerade om anklagelserna: sexuella trakasserier
i form av kramar, kyssar och ”annat olämpligt beteende”.
– Det jag kan säga är att på onsdagen fick vi uppgifter som gjorde att SVT startade en internutredning mot en chef. Den pågår och under tiden den pågår så är personen inte på arbetsplatsen, säger Hanna Dowling.
Anklagelserna mot SVT-chefen sätts i samband med uppropet #metoo. Hanna Dowling säger till DN att det är svårt att svara på om det finns en sådan koppling.
– Det är inte omöjligt att det gjorde det. Men rent generellt kan man säga att hela kampanjen har visat att det är ett stort samhällsproblem. Det förekommer i alla branscher och SVT är en stor arbetsplats som inte är förskonad från den här typen av saker.
Uppgifterna kommer från andra medarbetare på SVT?
– Ja, det stämmer.
Även på TV4 och produktionsbolaget Meter pågår internt arbete efter anklagelser mot en av deras medarbetare. Enligt uppgifter till DN höll Meter krismöte under torsdagsmorgonen för att hantera situationen. Meters presstalesperson Nicke Johansson bekräftar detta.
– Ja, eller informationsmöte vill jag hellre kalla det. Vi har informerat om läget och berättat att vi utreder allt som vi kan utreda. Vad är sant, vad är inte sant, det finns oerhört mycket rykten i sociala medier och i gammelmedier också. Vi behöver få en överblick, säger han till DN.
Enligt Nicke Johansson handlar det hela om en arbetsmiljöfråga.
– Den utpekade personen är inte anställd av oss. Vi tar hand om vår personal och har redogjort för hur det kan gå till, alltifrån krisstöd till vad vi har för princip när det gäller visselblåsare och öppenhet.
På söndag planeras flera manifestationer under parollen #metoo i Sverige. Arrangören Carolin Solskär skrev, som många andra, ett Facebookinlägg under taggen metoo.
– När jag gjorde det fick jag en del nedlåtande kommentarer från några män. Sedan såg jag att det var lite samma sak på andra kvinnors inlägg och det gjorde mig arg. ”Nu får det vara nog”, tänkte jag och så startade jag det här eventet, säger hon till DN.
Från början tänkte Carolin Solskär att det kanske skulle komma 20 personer och att de kunde ta en kaffe ihop och prata om problemen med sexuella trakasserier.
Men eventet fick spridning och i nuläget har runt 1 000 personer skrivit att de ska komma till Stockholmsmanifestationen, medan cirka 7 000 till anmält intresse för arrangemanget.
– Olika musiker kommer och spelar låtar och så har vi talare och kvinnor som delar med sig av sina historier, säger Carolin Solskär.
Några hundra personer har anmält sig till manifestationer i Malmö, Uppsala, Örebro, Umeå, Kalmar och Hudiksvall.

På onsdagen berättade Aftonbladets chefredaktör Sofia Olsson Olsén att tidningen har inlett en egen utredning efter att en av dess profilerade medarbetare anklagats för våldtäkt.
I en kolumn skriver hon att tidningen har anlitat en oberoende utredare och expert på sexualbrott som ska gå till botten med anklagelserna: ”Det är en svår situation att hantera för alla av oss, inte minst för vår anklagade medarbetare”, skriver Sofia Olsson Olsén.
Den utpekade medarbetaren har tagit timeout och anlitat ett juridiskt ombud. DN har genom ombudet ställt frågor till mannen, hittills utan att få svar.

Mikael Delin
mikael.delin@dn.se
Emma Bouvin
emma.bouvin@dn.se "

DN FREDAG 20 OKTOBER 2017

" Maria Schottenius: När kvinnorna på Aftonbladet fick nog av tafsandet

Troligen är #metoo den mest effektiva kampanj jag har sett. Tydlig, snabb, global, konstruktiv.

För snart fyrtio år sedan gjorde kvinnorna på Aftonbladet något liknande, i mindre skala. Vi hade inte Twitter och vi var inte så många, men med de medel vi hade, skrivmaskiner och stencileringsapparater, fick vi överraskande stora saker att hända. Genom att vittna om sexuella trakasserier på vår arbetsplats lyckades vi ändra en kultur som hade gått helt överstyr.
På Aftonbladet, i mitten av 70-talet, rådde ett supande utan like. Det var ständigt ”fest” i de små arbetsrummen i Aftonbladets långsmala, sneda korridorer i Klara. Vaktmästarna tog upp beställningar från Systemet, det fanns mellanöl i automaterna. Efter varje pass tågade morgonredaktionen ut och satte sig några timmar på ett av stamställena och drack. Spritflaskor skramlade i skrivbordslådorna och det stod ett jättelikt, överfullt askfat på centralredaktionen. Om man var kille var det problemfritt att ringa och säga att man inte kunde komma på ett tag för att man var bakis. ”Höhö, stanna du hemma, vi täcker upp.”
Jag var lite över tjugo år och både chockerad och fascinerad över hur mitt arbetsliv såg ut. Vilket liv. Cigaretter hela dagarna och stilpoäng för vassa repliker. Upp och nervända världen. Skoltiden och mamma och pappa var långt borta. Aftonbladet var en attraktiv arbetsplats. Tidningen hade fångat upp den radikala tidsandan och det var där den spännande samhällsjournalistiken ägde rum. Agneta Pleijel, Karl Vennberg och Gunnar Fredriksson styrde opinionssidorna. Det här var existentialismen! Jag älskade mitt jobb.
Men det fanns en osäkerhet och den hade att göra med alkohol. Mina manliga chefer och arbetskamrater kunde förändras på ett par timmar

och bli helt oregerliga. Jag försökte se till att aldrig bli ensam med fulla redaktörer.
Så började de kvinnliga journalisterna på Aftonbladet prata. Vi varnade varandra för vissa personer och förstod att vi inte var ensamma om rädslan och obehagskänslorna. En dag kom förslaget från Annette Kullenberg att vi skulle skriva korta texter om vad vi varit med om. Vi skulle berätta för varandra.
Jag satte en ”matsedel” i maskinen, ett litet manusblad med två kopior, och skrev snabbt ihop en text där jag berättade om supande och tafsande män. På samma sätt gjorde de andra kvinnorna. Utan någon särskild tanke på att detta skulle uppmärksammas utanför tidningen samlade vi ihop material till ett kollektivt vittnesmål.
Vi stencilerade och häftade ihop våra manus i buntar och en morgon låg det en liten stencilhög på varje arbetsplats på tidningen. Effekten var bedövande. En fullständig knock-out. Ingen av dessa män hade föreställt sig ett sådant angrepp. De var rasande och knäckta i en underlig blandning.
Vi tyckte nog bara att vi berättade som det var. Och var nog rätt förvånade av att detta uppenbarligen hade gått killarna förbi. Hade de inte sett någonting?
”Dokumentet” som vår rapport hette, slog igenom. Den ledde till artiklar och radioprogram och internt på tidningen startade en genomgripande förändring. Aftonbladet fick en kvinnoredaktion och kvinnor började ta plats i ledningen. Man rensade upp i alkoholträsket, skapade strukturer för jämställdhet och lyckades nå kommersiell framgång genom att också kvinnor började köpa tidningen.
Vi som skrev ”Dokumentet” gjorde inte detta för att nita manliga chefer och arbetskamrater, utan för att få slut på supkulturen och de sexuella trakasserierna. Det kändes aldrig triumfatoriskt, bara nödvändigt.

Maria Schottenius
maria.schottenius@dn.se "

DN FREDAG 20 OKTOBER 2017

" Niklas Ekdal: Vid internets skampåle är du skyldig tills motsatsen bevisats

Only in America, lyder ett slitet talesätt. Well, efter affären Harvey Weinstein och dess globala spridning har vi än en gång fått svart på vitt om att sexövergrepp är universella fenomen. USA:s konservative president och den liberale Hollywoodmogulen – i varsin ände av politikens och kulturens spektrum – var samma andas barn ifråga om förnedring och maktmissbruk.

Fyra av fem svenska kvinnor har drabbats av sexuellt våld eller trakasserier, enligt en opinionsmätning från Demoskop. Hisnande siffror. Kampanjen #metoo är en deprimerande påminnelse om vidden av problemet, samtidigt ett uppfriskande exempel på hur sociala medier kan vädra ut gammalt mög och – förhoppningsvis – uppdatera attityderna.
En central insikt blir just hur allmänmänskligt detta är. På senare år har det ju etablerats en bild av att tafsande och våldtäkter skulle vara importerade med flyktingströmmen. Feminism fick plötsligt högsta prioritet bland svenska kritiker av migrationspolitiken. #metoo visar hur förenklat och förrädiskt det perspektivet är.
En annan insikt handlar om publicistiskt ansvar. På sociala medier är envar sin egen utgivare, åklagare, advokat och domare. Verkliga övergrepp ska självklart upp i ljuset och hanteras av rättsväsendet, men utpekanden av namngivna personer är problematiska. Vid internets skampåle är du skyldig tills motsatsen bevisats; rättsstatens princip inverterad.
För att ge perspektiv på frågan tänkte jag erinra om en sedelärande historia.
Sommaren 2010. En moderat minister avgår mitt i den heta valrörelsen med hänvisning till familjen. Det framkommer snart att oberoende socialdemokratiska Aftonbladet dagen innan konfronterat honom med

frågor om sexköp. Uppgiftslämnaren är anonym och det möjliga brottet preskriberat, men statsrådets avgång uppfattas av många som ett erkännande, inte minst av Aftonbladet. Knappast någon rycker ut till politikerns försvar. Somliga påminner dock om socialdemokraten Per Albin Hansson, statsminister 1932–46, som skapade välfärdsstaten och höll Sverige utanför andra världskriget. Han hade två fruar, ett omoraliskt arrangemang som pressen inte skrev ett ord om. Vägde möjligen hans politiska facit tyngre än sexlivet?
Våren 2013. Den avgångne moderatministern intervjuas (av mig) i SVT:s ”Min sanning”. Aftonbladets publisher går till hårt angrepp på programmet, för att den misstänkte sexköparen fått ge sin version av vad som hände. Tidningen publicerar ett nytt vittnesmål från kvinnan som – utan att träda fram – upprepar berättelsen om hur hon fick betalt. Enligt publishern bär det inte ”sannolikhetens prägel” att ministern skulle ha avgått av någon annan anledning än att vittnesmålet var sant.
Hösten 2017. I spåren av Hollywoodskandalen kring Harvey Weinstein och kampanjen #metoo träder även svenska kvinnor fram med berättelser om övergrepp. En medieprofil anklagar till exempel en ledande skribent på Aftonbladet för våldtäkt, i en post på Instagram. Det påstådda brottet är allvarligare än det som ministern anklagades för 2010, och den här gången står kvinnan offentligt för sin anklagelse. Vad skriver tidningens publisher nu? Jo, kort och gott: ”Det är polisen som utreder, åklagarna som åtalar och domstolarna som dömer. Det är viktiga principer i en rättsstat.”
Dubbla måttstockar är legio i dessa sammanhang. Hollywood gisslade Donald Trump för hans dokumenterat vidriga kvinnosyn. Samtidigt skyddade drömfabriken i det längsta sina egna predatorer, förnekade sin egen kultur av systematiska övergrepp.
Syftet med denna rekapitulering är inte att klämma åt Aftonbladet, utan att belysa ett dilemma. Sällan har det varit så angeläget att hålla två tankar i huvudet samtidigt:
Nolltolerans mot sexövergrepp + rättssäkra principer för hur förövare döms och skambeläggs.
Niklas Ekdal "

DN LÖRDAG 21 OKTOBER 2017

" TV4-ledningen kände till övergreppen i många år

TV4:s ledning har i många år känt till anklagelser om trakasserier och sexuella övergrepp som nu öppet riktas mot programledaren Martin Timell, berättar flera av varandra oberoende källor. Enligt uppgifter till DN krävde produktionsbolaget Meter att få Timell utbytt, men TV4 vägrade.

På fredagen meddelade TV4 att den folkkära programledaren Martin Timell tas ur tjänst. Kanalen beslutade att alla program som han skulle ha synts i under hösten inte kommer att sändas. TV4 stoppar också inspelningarna av kommande program Timell skulle ha varit med i.

”Sedan en vecka tillbaka har vi nåtts av uppgifter om missförhållanden på redaktionen för ett av våra stora programformat. Vi gör just nu vårt bästa för att sortera bland dessa uppgifter och skapa oss en korrekt bild av händelserna”, skriver Casten Almqvist, vd på TV4 i ett pressmeddelande.

”Vi kan redan nu konstatera att vi som beställare inte varit tillräckligt närvarande och till och med blundat för problem vi borde agerat på långt tidigare. Detta är ett underbetyg till oss som organisation, till ansvariga chefer och den kultur som jag själv är ytterst ansvarig för”.
Timell ska, enligt både anonyma och öppna källor, ha kallat kollegor för bland annat hora och fitta och bög.

DN och flera andra medier har under veckan också publicerat vittnesmål från en avslutningsfest med produktionen bakom

programmet ”Äntligen hemma”. En tidigare produktionsassistent, då 24 år, berättade att programledaren förde in sin hand i hennes underliv när de satt bredvid varandra i en badtunna.
Övergreppet ska ha inträffat 2008 och kvinnan ångrar i dag att hon inte gjorde någon polisanmälan.
– Han sa att jag skulle tänka mig för om jag ville ha en fortsatt karriär inom tv-branschen, sa kvinnan till DN på torsdagen.
Flera anställda som arbetat länge på TV4 berättar att ledningen känt till anklagelser om sexuella trakasserier och övergreppet i badtunnan 2008 i många år.
– TV4 har tappat sin moraliska kompass. Man vill vara bäst och vill vara det till vilket pris som helst. Att prata om alla människors lika värde har tappats bort, säger en före detta medarbetare som vill vara anonym.
– Det är helt enkelt inte sant att uppgifterna som kommer fram nu är nya för ledningen på TV4, säger Frida Olsson, tidigare exekutiv producent på ”Äntligen hemma”.
Hon säger att hon försökte reda ut anklagelserna mot programledaren för två år sedan. Då stoppades hon av ledningen på TV4.
Frida Olsson berättar också att hon i ett personligt möte med Åsa Sjöberg, innehållsdirektör på TV4, fick höra att Martin Timell fått en ”tillsägelse” efter anklagelserna om övergrepp i badtunnan.
Enligt uppgifter till DN ska produktionsbolaget Meter Television för två år sedan ha krävt att TV4 skulle ta bort Timell ur produktionen. Meter ska även ha haft med sig en lista på andra tänkbara kandidater. Men TV4 vägrade byta ut programledaren.
Meters vd, Björn Persson, varken bekräftar eller dementerar uppgifterna.
”Det är tv-kanalen som bestämmer vem som är programledare, vi har inget inflytande över sådana frågor”, skriver han i ett sms.
På den direkta frågan om huruvida kravet har framförts eller inte svarar han:
”Den typen av frågor diskuterar vi aldrig externt”.
Den tidigare produktionsassistenten berättar att hon för ett och ett halvt år sedan berättade om övergreppet i badtunnan för programchefen Anna Rastner.
Produktionsassistenten säger att hon fick en positiv känsla efter mötet. Hon trodde att TV4 skulle ta tag i saken.
– Jag skickade själv ett sms till slut. Tio dagar senare fick jag ett kort svar där det stod att det fanns en plan framåt som skulle bidra till positiva förändringar. Det var allt.
Anna Rastner skriver i ett mejl till DN att hon känt till händelsen i två år.
Varför agerade du inte direkt?
– Jag både reagerade och agerade. Exakt på vilket sätt kan jag inte gå in på. Men det fördes så klart diskussioner då om hur vi skulle agera Jag har förståelse för att det i dagens läge kan uppfattas som otillräckligt.
I pressmeddelandet TV4 skickade ut i går kväll framstår det som att anklagelserna som nu riktas mot programledaren är nya för TV4.
– Det är många anklagelser som riktas mot programledaren nu. Vissa saker har man känt till här på TV4, vissa inte. Jag skulle vilja förtydliga att det vi syftade på i pressmeddelandet inte handlar om anklagelsen om sexuella övergrepp i en badtunna, utan andra, för oss nya uppgifter.
Flera av varandra oberoende källor påstår att hela ledningen på TV4 känt anklagelserna mot Martin Timell gällande sexuella trakasserier och övergrepp i många år, hur kommenterar du det?
– Det är ingenting jag har kännedom om.
Vilka i ledningen på TV4 har känt till händelsen från 2008?
– Det är ingenting jag har kännedom om.

Kvinnan som berättat om händelsen i badtunnan 2008 säger att ni träffades på ett möte i mars förra året. Hon upplevde inte att ni tog informationen på allvar, hur kommenterar du det?
– Jag beklagar verkligen det. Hon var väldigt modig som berättade sin historia. Det är ju en fasanfull upplevelse så klart som vi tagit på allvar. Så här i efterhand blir det rätt uppenbart att vi borde ha tagit hand om henne bättre då och när det faktiskt inträffade och agerat mer kraftfullt än vi gjorde.
Vad har programledarens profilerade status haft för betydelse i sammanhanget?
– Vad det har betytt bakåt i tiden kan jag inte svara på, men vilken medarbetare det här än hade handlat om nu, hade vi agerat.
Varför agerade TV4 inte mer kraftfullt tidigare?
– När vi nu förstår omfattningen av allt det här så borde TV4 ha agerat mer kraftfullt betydligt tidigare.
I en intervju med Expressen erkänner Martin Timell att han tafsat. Han säger att han alltid ”trott att det varit fritt fram”.
– Jag har inte fattat att jag har gjort folk jävligt illa. Jag har inte fattat att mitt beteende har varit grovt föråldrat.
Programledaren säger till tidningen att han ska söka hjälp för sitt beteende och gå i terapi.
Fotnot: DN har sökt TV4:s vd Casten Almqvist och innehållsdirektör Åsa Sjöberg vid upprepade tillfällen. De har inte svarat.

Josefin Sköld
josefin.skold@dn.se
Amanda Lindholm
amanda.lindholm@dn.se "

"Bakgrund.
Den 5 oktober publicerade New York Times vittnesmål från kvinnor i Hollywood som har trakasserats av producenten Harvey Weinstein. Avslöjandet följdes under de följande tio dagarna av en lång rad nya vittnesmål och polis i både USA och Storbritannien började nysta i fallen.
Weinstein fick sparken från sitt eget företag, uteslöts från Baftaakademien och Oscarsakademien och hans fru har ansökt om skilsmässa.
Det uppmärksammade fallet har lett till ett upprop i sociala medier under hashtaggen #metoo där kvinnor berättar om sina egna erfarenheter av sexuella trakasserier och brott.
I Sverige pekas flera medieprofiler ut. Det har lett till att medarbetare på Aftonbladet, SVT och TV4 nu har tagits ur tjänst och utreds internt. "

DN LÖRDAG 21 OKTOBER 2017

" SVT-chefen polisanmäls – säger upp sig

Den SVT-chef som har anklagats för sexuella trakasserier har sagt upp sig. En internutredning visar att fler än en kvinna ska ha drabbats av den utpekade mannen. – Med anledning av det som kommit fram under internutredningen väljer SVT att göra en polisanmälan så fort som möjligt, säger Hanna Dowling, chef för företagskommunikation på SVT, till DN.

En chef på SVT har anklagats för sexuella trakasserier, och företaget påbörjade i onsdags en internutredning i ärendet. Bland annat har det framkommit är att det är ”fler än en kvinna” som har utsatts för trakasserierna.
Nu väljer chefen att säga upp sig med omedelbar verkan.
– Med anledning av det som kommit fram under internutredningen väljer SVT att göra en polisanmälan så fort som möjligt, säger Hanna Dowling, chef för företagskommunikation på SVT, till DN.
Hon bekräftar att det är flera personer som har inkommit med anmälningar.
– Det kom från flera håll i onsdags. Jag kan säga att det handlar om fler än en kvinna, och att det är sexuella trakasserier dethandlar om. Trakasserierna har skett under arbetsrelaterade situationer.
Har det kommit anmälningar även mot andra personer inom SVT?
– Nej, polisanmälan görs mot den här enskilda personen.
Anklagelserna mot chefen har kommit fram i samband med det uppmärksammade #Metoo-uppropet. Tidningen Dagens ETC skrev på torsdagen att det hade startats en internutredning mot SVT-chefen och att mannens chefer då hade blivit informerade om anklagelserna som bestod av olika former av sexuella trakasserier.
Hon bekräftade då också att det hade startats en internutredning mot mannen.
– Det jag kan säga är att i går fick vi uppgifter som gjorde att SVT startade en internutredning mot en chef. Under tiden den pågår så är personen inte på arbetsplatsen.

Kristofer Ahlström
kristofer.ahlstrom@dn.se
Adam Svensson
adam.svensson@dn.se "

DN LÖRDAG 21 OKTOBER 2017

" KD:s satsningar är svåra att skilja från andra partiers

Uppsala. Vi är de äldres röst, sade Ebba Busch Thor när hon öppnade KD:s riksting. Hon har gett upp försöken att hitta nya profilfrågor och satsar på kristna värderingar, äldre och sjukvård. Men det är inte lätt för partiet att bli synligt där heller.

Kristdemokraterna ligger riktigt illa till. De senaste valen har partiet räddats av moderata stödröster. Nu är de rösterna högst osäkra och KD ännu mindre i opinionen. Partiet behöver hitta en egen profil. Tidigare hoppades man att den var liktydig med en ny person, Ebba Busch Thor. Men hittills har hon inte lyft KD och hennes profilfrågor om försvar och svenska värderingar har inte blivit någon framgång.
För ett år sedan planerade KD för en valrörelse om kravet på avskaffad pensionärsskatt. Men sedan hann regeringen före och föreslog en kraftig sänkning nästa år.
Partiet har nu slagit till full back och söker rötter och ideologi. I sitt tal på rikstinget talade Busch Thor om att återupprätta välfärdslöftet. Hon sade att KD:s politik är originalet som regeringen kopierar när den lovar 10 000 fler polisanställda, mer pengar till barnfamiljerna, en extra miljard till sjukvården och sänkt pensionärsskatt.
Men det är inte så troligt att väljarna håller koll på upphovsrätten för satsningar på äldre, skola, polis och vård. Kristdemokraternas satsningar är svåra att skilja från andra partiers.
”Om du tycker fler äldreboenden är viktigare än kommunala skrytbyggen. Då är du kristdemokrat. Om du tycker att skatten ska sänkas för pensionärer och barnfamiljer som halkat efter. Då är du kristdemokrat.”, sade KD-ledaren och spädde på med fler poliser, kvalitet i sjukvården. De flesta riksdagspartierna säger precis samma sak.
De lovar brett men gör mycket sällan tydliga prioriteringar. Sänkta skatter och stora satsningar på höjd kvalitet i välfärden, polis och försvar kommer att bli svåra att genomföra samtidigt som andelen vårdbehövande äldre och barn ökar kraftigt som andel av befolkningen de kommande åren. Det är val som återstår för både KD och andra partier.

Ewa Stenberg
ewa.stenberg@dn.se "

DN LÖRDAG 21 OKTOBER 2017

" Kampanjen tar steget ut på gator och torg

Över hela världen tar nu rörelsen #metoo steget från nätet ut på gator och torg. På söndag arrangeras manifestation i flera städer runt om i landet. I Stockholm hålls den på Sergels torg. Carolin Solskär är initiativtagare. – Jag kände att jag behövde göra något mer. Det här måste bli mer än bara en hashtag, säger hon.

Manifestationen i Stockholm kommer att börja klockan 11 på söndag den 22 oktober och ska enligt planerna pågå i tre timmar.
Initiativtagaren Carolin Solskär, från Stockholm, är glad över den spridning manifestationen har fått. 10 000 personer har visat intresse för evenemanget på Facebook och i minst tolv städer runt om i landet kommer liknande manifestationer att hållas på söndag.
– Det känns helt underbart, och att det här också sprider sig till andra städer är fantastiskt. Folk förstår att det här är viktigt, säger hon.
I veckan har miljontals kvinnor världen över delat sina erfarenheter och upplevelser av sexuella övergrepp och trakasserier under hashtaggen metoo. Carolin Solskär var en av dem. Efter att hon delat sin historia möttes hon av nedlåtande kommentarer från flera manliga bekanta.
– De skrev nedvärderande saker som ”ska ni tjejer sitta här och gnälla”. Det är respektlöst och jag vet flera andra tjejer som har varit med om samma sak. Jag kände att jag behövde göra något mer.
Det blev ett evenemang på Facebook. Att det skulle få en sådan uppslutning var Carolin Solskär inte beredd på.
– Jag tänkte att kanske tre personer skulle svara och att vi skulle ta en fika tillsammans, men här sitter vi nu.
På Facebook betonar hon och arrangörerna vikten av att de diskussioner och berättelser som den digitala rörelsen genererar inte rinner ut i sanden. De uppmanar alla som utsatts för sexuella trakasserier och sexuellt våld att komma till Sergels torg för att både få och ge styrka. Samtidigt påpekas det att alla som är emot trakasserier och övergrepp är välkomna.
Under manifestationen är Frida Boisen moderator, flera artister kommer att uppträda, bland annat Wictoria och Isa Tengblad, och tal ska hållas av Gudrun Schyman och Anna König Jerlmyr.
Kvinnor och tjejer kommer också att dela sina erfarenheter och upplevelser genom tal och egenskriven musik.
– Jag hoppas framför allt att det här ska leda till diskussioner, att det inte bara blir en hashtag och glöms bort. Vi måste samtala om och motarbeta vardagssexismen, säger Carolin Solskär.

Amanda Lindström
amanda.lindstrom@dn.se "

DN LÖRDAG 21 OKTOBER 2017

" Så hanterar du folk som trycker ned dig

Härskartekniker kan få den tuffaste att må dåligt, och hör ofta ihop med maktstrukturer. Rebecka Bohlin och Sara Berg har i sin nya bok utgått från de fem vanligast förekommande härskarteknikerna – och formulerat femtio sätt att hantera dem. Här ger de sina bästa råd för att skapa en bättre arbetssituation för alla.

När den norska politikern Berit Ås på 1970-talet började engagera sig i kommunpolitiken, upptäckte hon snabbt att hon och många av de andra kvinnorna inte togs på lika stort allvar som sina manliga kollegor. Kvinnornas förslag kunde förlöjligas och slås ner, och trots att de hade minst lika bra utbildning som männen var de ofta tysta i debatter.
”De lyssnar ändå inte”, fick Berit Ås, som då redan hade en professur i socialpsykologi, höra när hon pratade med de tysta kvinnorna.
Med hjälp av socialpsykologiska metoder dokumenterade hon vad som hände i det politiska rummet – och efter en tid såg hon maktstrukturer som utövades med ord, handlingar och ansiktsuttryck mot kvinnliga politiker.
Därefter formulerade Berit Ås fem konkreta strategier som personer med högre status kan använda för att trycka ned den som står lägre i rang.
– På den tiden kunde männen gå till en dryckautomat, skramla med mynt, dricka och rapa när kvinnorna pratade. Det skulle man inte kunna göra i dag, så det har skett en förändring till det bättre. Men under ytan finns frågan om den förändringen betyder att männen verkligen lyssnar mer, eller om de i stället har tankarna på annat håll, säger Rebecka Bohlin.

Rebecka Bohlin, författare, journalist och nyhetschef för tidningen ETC, skrev tillsammans med Sara Berg, dramapedagog inriktad på normkritik och genus, för några år sedan boken ”Bit inte ihop! Sätt gränser på jobbet”. När de senare föreläste om boken, insåg de snabbt att det fanns ett kapitel som deltagarna var extra intresserade av – det som berörde härskartekniker på arbetsplatsen.
I deras nya bok ”Fem härskartekniker. Femtio motståndsstrategier” (Ordfront förlag) har de därför gått vidare på ämnet och formulerat strategier för hur man kan hantera de vanligaste härskarteknikerna.

Härskarteknik 1:
Osynliggörande
1 En kvinnlig anställd tar upp en ny idé, men får inget eller lite gehör för sina idéer. När hennes manliga kollega senare kommer med samma idé får han en helt annan respons på den.
– Om man upptäcker att det här sker, bör man se till att faktiskt ge kredd till den som borde få det och bolla tillbaka till den personen, säger Rebecka Bohlin.
Det finns en tanke om att det ska finnas ett antal oneliners att ta till om man själv eller någon annan blir utsatt för ett osynliggörande, menar författarna. Men den bilden kan göra att man blir hämmad – och tystnar när man ser eller upplever någonting som inte känns rätt.
– Ibland kan man tro att man måste formulera sig roligt eller tufft för att säga ifrån, så som man ofta ser på film. Det är en av anledningarna till att den vanligaste reaktionen på härskartekniker är att bli tyst, även den som i andra sammanhang är rätt kaxig, säger Sara Berg.
Zlatan Ibrahimovic beskriver i sin biografi hur han efter värvningen till Barcelona blev utfryst och förbisedd av lagets tränare Pep Guardiola. Utfrysningen fick honom att ligga vaken på nätterna, undrande över vad han själv kunde ha gjort för fel.

– Zlatan är ett exempel på att till och med den som är högt uppsatt kan börja må väldigt dåligt om den blir utsatt, säger Rebecka Bohlin.

Härskarteknik 2:
Förlöjligande
2 I stället för att bli lyssnad till när du framför ett argument får du höra något skämtsamt påhopp om ditt utseende, dialekt eller andra attribut. Många är rädda för att skapa dålig stämning och säger därför inte ifrån när den här typen av ”skämt” sägs i en grupp. Men det borde de göra.
– Det är ju den som säger de plumpa skämten som förstör stämningen, inte den som säger ifrån. Det behöver vi påminna oss om, säger Rebecka Bohlin.
Även här är det viktigt att komma ihåg att det räcker med ett kort svar för att hantera ett förlöjligande – och att det är okej att komma tillbaka till frågan senare, om man inte vet hur man ska hantera situationen när den sker.
– Vi har kokat ner det till att man kan svara enkelt. Det räcker ofta med att säga ”stopp, säg inte så där till mig” eller att man bollar tillbaka med ett ”vad menar du?” Om man blir ställd i stunden kan man återkomma senare, och säga att ”det där du sa på mötet i går kändes inte bra”, säger Sara Berg.

Härskarteknik 3:
Undanhållande av information
3 I den där mejltråden där en grupp medarbetare diskuterar en gemensam löprunda efter jobbet, tar man också upp frågan om omorganisationen, som ska hanteras på ett möte längre fram. Men problemet är att alla inte är med i mejltråden, och när mötet sedan ska hållas sitter vissa inne på mycket mer kunskap om frågan än de som inte bjudits in i mejlkonversationen.
– Om man märker att alla andra har information som man själv inte har är det viktigt att man ber dem backa bandet. Det kan vara svårt eftersom det är skambelagt att inte vara inkluderad. Om man själv är inkluderad, men märker att någon annan inte är det är det också viktigt att säga att man borde öppna upp diskussionen – så att alla kan vara delaktiga, säger Sara Berg.

Härskarteknik 4:
Påförande av skuld och skam
4 Att känna skam för att man blivit utsatt för någonting är en vanlig företeelse. Men i vissa fall är det just påförandet av den känslan som är härskartekniken. ”Tål du inte ett skämt?” får ibland den som säger ifrån mot en exkluderande jargong höra. Om någon undanhålls information kan den få höra att ”den inte brukar vara så engagerad i frågan”.
– Det finns i vårt samhälle djupa traditioner av att skuldbelägga den som utsätts för en kränkning, till exempel ett våldtäktsoffer. Därför kan det ligga nära till hands för den som utsätts för härskartekniker att känna skuld och skam. Den som gör motstånd kan dessutom riskera att skuldbeläggas: ”Du överdriver”, ”du är överkänslig”, säger Rebecka Bohlin.
Att prata om saken, och förstå att detta är någonting som drabbar den som ställer sig upp mot förtryckande strukturer, kan vara ett första sätt att bryta den här känslan, menar författarna.

Härskarteknik 5:
Dubbelbestraffning
5 Det du gör verkar aldrig vara gott nog, oavsett hur mycket du försöker. Chefen klagar på för korta protokoll från ett möte, och när du gör dem längre får du i stället höra att du har svårt att sålla i informationen.

– Om man utsätts för kritik så kan man behöva rannsaka sig själv, men om man märker att det inte spelar någon roll kan det bero på att chefen vill hålla en nere, säger Sara Berg.
Ett sådant beteende kommer farligt nära mobbning, menar författarna.
– Det kan vara en chef som normaliserat ett sådant beteende mot alla anställda, eller så kan det vara en särskild person som pekas ut. Men i det här fallet bör man prata med personen och om det inte hjälper ta det vidare till andra på arbetsplatsen eller genom fackliga ombud.

Det gemensamma för alla härskarteknikerna är att de har en stark koppling till maktstrukturen i en grupp, även om de ofta utövas omedvetet. Förutom att stå upp för sig själv och sina rättigheter menar Sara Berg och Rebecka Bohlin att man ska försöka bilda allianser och prata om de strukturella problem som finns på arbetsplatsen.

Evelyn Jones
evelyn.jones@dn.se "

"Tre situationer och hur man kan agera

Om du blir osynliggjord
Ingrid arbetar i färgaffär och träffar en kund som frågar om en viss färgtyp. Ingrid förklarar hur man kan använda färgen, men kunden verkar inte övertygad. Snart bryter kollegan Roger in och förklarar samma sak för kunden.
”Åh vad bra att få höra från någon som kan sin sak”, säger kunden.
I situationen kan Ingrid vända sig till sin kollega och säga ”Vad bra, du håller med om vad jag sa”.
I efterhand kan hon också prata med kollegan och säga att han i framtiden kan vänta på att hon ska be om hjälp innan han bryter in.
Lösningen på problemet ligger inte i att Ingrid rannsakar sig själv – det ligger i att hennes kompetens respekteras, av både kunder och kollegor.

Om du blir förlöjligad
Carina säger ifrån på ett möte på sin arbetsplats då hon tycker att kollegorna skräpar ner för mycket i matsalen.
”Ja, vissa har inte fått sig något på ett tag”, svarar Jocke till kollegornas skratt.
Mot förlöjligande kan det vara bra att ställa frågor tillbaka. Till exempel ”Vad sa du?” eller ”Vad var det som var roligt?” Man kan också tänka på att svara kort. ”Så vill jag inte att du säger,” kan räcka som respons. Ett annat sätt att bemöta härskartekniken är att återgå till sakfrågan – så att skämtet inte tar fokus från det som faktiskt diskuterades.

Om du blir undanhållen information
På ett möte upptäcker Rashida att de andra kollegorna har information inför en diskussion som hon inte har fått ta del av. När hon tar upp frågan får hon veta att de diskuterat det på en tidigare afterwork, som Rashida inte deltog i.
Backa bandet. Ifrågasätt informella grupper där information delas till vissa delar av arbetsplatsen och kräv att alla får information inför stundande diskussioner. Om du upptäcker att andra exkluderas från en tillställning eller mejlkonversation, se till att bjuda in dem så att alla har samma möjlighet att ta till sig viktig information. "

DN SÖNDAG 22 OKTOBER 2017

" TV4-chefen: Vi har blundat för det här

Casten Almqvist, vd för TV4, bekräftar att de påstådda kränkningarna och övergreppen mot kvinnor har varit kända, men att programbolaget blundat.

– Det är uppenbart att vi har varit med att bidra till det här. Det finns anledning att säga att vi har blundat för det, säger vd Casten Almqvist till sin egen kanal om de sexuella trakasserier som är temat för det pågående upproret Metoo.
DN avslöjade på fredagen att Meter, produktionsbolaget bakom TV4:s flaggskepp ”Äntligen hemma”, krävt att få peta programledaren Martin Timell och kunde bekräfta att problemen med programledaren varit kända i många år. Casten Almqvist vill inte kommentera det.
– Vårt fokus nu är att bara titta framåt, säger han.
Almqvist säger att man för ett drygt år sedan tagit krafttag som gjorde sakerna bättre, men att det nu visar sig inte ha stämt.
– Det spiller över på oss i ledningen, det spiller över på vårt företag och vårt fina varumärke. TV4 står för motsatsen: alla människors lika värde, tolerans, medmänsklighet och allt det som vi kämpar för. Vår arbetsplats och våra program får sig en rejäl törn av en sådan här historia, varför vi tar det på så stort allvar, säger Casten Almqvist.
Programledaren har, enligt en lång rad öppna och anonyma källor, i många år kränkt människor med sexistiska, rasistiska, homofoba eller allmänt mobbande uttalanden. Därtill anklagas han för att ha utsatt kvinnor för övergrepp.
– Det finns anledning att påstå att vi har skyddat honom och det är i sådant fall helt oacceptabelt, men vi ska med en extern utredning ta reda på exakt vilka fel vi har gjort oss skyldiga till, säger Casten Almqvist.
– Det finns inget som pekar på att Martin Timell kommer att göra tv för TV4 igen. Hans kontrakt är en teknisk eller ekonomisk fråga och för mig är det här mycket större. **Ossi Car**p ossi.carp@dn.se "

DN SÖNDAG 22 OKTOBER 2017

" Övergreppskultur i kulturvärlden

I veckan har flera män i kultur- och mediesfären anklagats för sexuellt våld och trakasserier. I skuggan av de kända fallen pågår övergreppen ständigt. DN har pratat med dem som inte vågade, kunde eller orkade polisanmäla.

Skådespelaren
Jag träffade honom för första gången när jag var 16 och han var 22. Han spelade på ett ställe där jag jobbade extra, och kom fram till mig och min kollega i slutet av kvällen för att prata. Sedan hade vi sporadisk kontakt i flera år. En kväll sågs vi ute efter att ha haft sms-kontakt under kvällen, jag var så full att det i efterhand knappt går att tyda vad jag skrev i mina sms, men det slutade med att vi gick hem ihop.

När vi kom hem till honom gav han mig en öl, som jag såg var alkoholfri. Han berättade att han var nykterist. Jag fick en sådan jävla obehagskänsla – fattade han inte att jag var dyngrak? Vi gick och la oss, och hade sex, men han hade sex på ett sätt som man måste prata om innan om man inte känner varandra. Det var väldigt hårdhänt. Jag fick en panikångestattack, knuffade bort honom och satt och grät. Han sade: ”Det är inte på riktigt, det är bara en lek, det är bara en roll jag spelar.” Sen fortsatte vi ha sex. Han kom, och somnade, medan jag låg vaken.

Ett år senare träffade jag honom igen och berättade att jag hade minnesluckor från den kvällen. Jag frågade om han inte hade märkt hur full jag var, att jag fick en panikångestattack under sexet. Han sade: ”Jo, du fick faktiskt två.” Sen sade han: ”Jag blev ledsen över

att du blockade mig överallt på internet efter den kvällen." Sen sade han: "Jag vill inte förminska din upplevelse, men det var inte alls så jag uppfattade det, jag trodde att du var med på det." Jag polisanmälde honom aldrig eftersom jag tänkte: "Jag sade ju inte nej." Jag har inte lagt upp någonting under #metoo eftersom jag inte vill att han ska se det och tycka att jag skapar dålig stämning.

Det började med Harvey Weinstein. Kvinna efter kvinna trädde fram och vittnade om att den mäktiga amerikanska filmproducenten begått övergrepp och trakasserier, i decennier. Det var som att en fördämning släppt, och i svallvågorna började kvinnor över hela världen berätta att de varit med om liknande saker: #metoo. Jag också.

I Sverige har minst två kända kultur- och medie- profiler pekats ut som skyldiga till övergrepp och trakasserier. Men vid sidan av de uppmärksammade fallen finns många fler. Vidden kan anas i det enorma flöde inlägg som delats under hashtaggen #metoo. Andra utsatta kvinnor vill inte ens skriva hashtaggen. De är rädda om sig själva, om sina jobb, eller vill inte skapa dålig stämning.

– När det gäller Harvey Weinstein är det lätt att se det som att han är ett arsel. Men det är tyvärr inte bara ett enda rötägg. Hans agerande har odlats fram i en kultur som har tillåtit det, säger journalisten Jonna Sima.

2013 blev hon själv utsatt för sexuella trakasserier av medlemmarna i Alicia Keys band under en bilresa på en festival. När hon sade nej till att följa med bandet till deras hotell fick hon höra att hon var otacksam, att vem som helst hade tyckt att det var ett privilegium att få frågan."Men förresten, tillade han, vi vill ändå inte ha dig. Din fitta stinker! De andra garvade rått och sa ja, känner ni? Hennes fitta stinker!" skrev Jonna Sima i en artikel på SVT Opinion.

Övergrepp mot kvinnor förekommer inom alla branscher, i alla samhällsskikt. Över hela världen och på alla sorters arbetsplatser. Men slående många av #metoo-vittnesmålen, och särskilt de som fått stort genomslag, handlar just om kultur-, nöjes- och medievärlden. Varför är det så? Kriminologen Nina Rung säger att det inte finns någon statistik per bransch eller yrkesgrupp, och att det därför inte går att säga om trakasserier är vanligare i kulturbranschen än någon annanstans.
– Kanske handlar det om att kvinnorna i den här sfären har plattformar att tala utifrån, säger Nina Rung.

Jonna Sima berättade öppet om trakasserierna mot henne 2013. Strax efter händelsen träffade hon vänner: "Vi diskuterar om jag ska polisanmäla männen. 'Nej, det är inte lönt', säger jag. 'Ingenting hände ju'. Eller?" skrev hon på SVT Opinion.
– Det som blev väldigt tydligt för mig var hur hopplöst rättssystemet kändes. Jag är en skrivande person, så jag bearbetade det och kände makt över situationen genom att skriva.

I hennes fall tog festivalarrangören saken på stort allvar och tog frågan vidare till artistens management.
Men det är inte alla övergrepp som rapporteras, skrivs om, eller någonsin når offentligheten.

Artisten
Vi hade träffats ett tag, två–tre månader, innan det hände. Han hade tjatat ganska länge om att vi skulle ha analsex, jag hade sagt att jag absolut inte ville det, och det hade han väl accepterat. Den kvällen hade vi vanligt sex, och plötsligt känner jag att han börjar föra in den

där bak. Jag sade att jag inte ville – han sade att det blir skönt, det är ingen fara. Jag sade nej igen. Han ignorerade det och fortsatte. Jag låg på mage och försökte få bort honom från mig, då tog han tag i mina armar och tryckte ner dem i sängen och höll fast. Jag försökte åla mig ur hans grepp, sade att han skulle sluta, det gick inte. Det var som att han stängt av helt, jag fick ingen kontakt med honom. Några dagar senare ville han träffas igen. Jag frågade om han var medveten om vad han hade gjort, men han skrattade bara och sade att jag var dum i huvudet och att han skulle förstöra mitt liv flera gånger om ifall jag berättade för någon. Jag är inte någon, han är någon alla lyssnar på. Han utnyttjade att han är en välkänd person. Jag polisanmälde händelsen, men utan att säga hans namn – mest för att anmälan skulle finnas om jag någon gång i framtiden skulle vilja driva det vidare. Men jag orkade inte med en rättegång. Det hade varit lättare att anmäla om han inte varit känd. Jag såg mitt namn framför mig på en löpsedel med texten ”våldtäktsoffer”.

Det har varit fruktansvärt jobbigt att se honom i offentligheten. När han uppträder på någon gala och man vet vad han gjort. När kompisar sjunger hans låtar eller skrattar åt ett Youtubeklipp. Att sitta med familjen och titta på tv, och så dyker han upp. Det vänder sig i magen.

Det har alltid varit så här. Författaren Agneta Pleijel skildrar i sin nyligen utgivna roman ”Doften av en man” en ung kvinnas liv i en mans värld, från sextiotalet och framåt. Som ung kulturjournalist fick hon själv utstå närmast regelmässiga trakasserier.
– Killarna tog sig väldigt stora friheter. De kunde lägga handen på ens bröst, slå en i rumpan… Vad tjejen än sade om den saken! Man var inte fredad. Det var också svårt att avvisa dem eftersom det ofta var killar med en viss makt, det var genant att säga något. Vi unga tjejer kom ut i arbetslivet och kände oss likaberättigade, och så var vi inte det.

Agneta Pleijel säger att hon en gång hade ett samtal om sexuella trakasserier med en väninna från utlandet.
– Hon spärrade upp ögonen och sade: Man ger dem ju en örfil! Det hade inte ens slagit mig, för vi tar inte gärna till våld, så var vi snälla svenska flickor inte uppfostrade. Men jag tror att kvinnor har börjat prata mer med varandra sedan dess. Det som nu påtalas är en rest från ett gammalt beteendemönster.

Visst har saker förändrats. Men resterna finns kvar. 2005 gjorde Teaterförbundet en undersökning om arbetsförhållandena i svensk filmbransch. I rapporten uppgav en tredjedel av de tillfrågade kvinnorna att de utsatts för trakasserier och sexuella inviter. Nästan hälften sade att det förekom sexistisk jargong på jobbet.

2010 skickade Ekot ut en enkätundersökning till scenkonstarbetare. I anonyma intervjuer berättade kvinnor om hur de utsatts för sexuella trakasserier. Ett exempel: ”Jag var med i en serie på tv. Min roll skulle under en scen bli våldtagen i ett litet hus av skådespelaren som spelade den manliga huvudrollen. När vi höll på med scenen började regissören skämta om hur han kört upp en strumpsticka i underlivet på en kvinna.”

I musikbranschen har liknande larmrapporter kommit flera gånger. Och det gäller inte bara populärmusiken. Operastjärnan Malena Ernman berättade i samband med tv-programmet ”Att vara” 2013 om hur hon tidigare i sin karriär behandlats av dirigenter: ”Mycket tafsande, mycket av typen ’Du behöver inte provsjunga men du kan komma hem till mig’”, berättade hon då för Expressen.

Artisten. Skådespelaren. Galleristen. Dirigenten. Kompmusikern. Författaren. Trakasserierna inom kultur- och nöjessfären avgränsar sig inte till en enskild del utan finns i alla genrer – men ofta finns det en mer eller mindre uttalad maktobalans mellan den som trakasserar och den som utsätts. Det kan vara formellt, som i fall där en chef begått övergrepp mot en anställd, eller luddigare – inom kulturbranschen, kanske mer än i andra branscher, är maktförhållandena ofta otydliga och informella. Det är förutsättningar som kan få ojämlikheter att gro.

– Kulturvärlden är liten i Sverige, de flesta känner eller känner till varandra, och det gör det svårare att konfrontera någon. Som arbetsmarknad är kultursfären också osäker, med många tillfälliga anställningar och frilanskontrakt – det skapar osäkerhet och gör det svårt att säga ifrån. Man kan få ett rykte om sig att vara besvärlig, säger Jonna Sima.

– Det är jobb som är attraktiva för många unga tjejer, det är korta anställningar som bygger på kontakter. Det är lätt för män att utnyttja sin makt, precis som det är inom politiken eller andra sfärer där makt har stor betydelse, säger kriminologen Nina Rung.
Jenny Nordlander, journalist och chefredaktör för Nöjesguiden, skriver just nu en bok om situationen för kvinnor i mediebranschen som ges ut på Natur & Kultur under 2018.

Under arbetet med boken har hon hört av sig till ett hundratal kvinnor. Bara två av dem har sagt att de inte har något att berätta.
– Varje gång jag har intervjuat någon har jag blivit upprörd. Inte chockad, kanske, men väldigt arg.

Kvinnor som vill tala om sexismen och trakasserierna i branschen vill ofta vara anonyma, säger Jenny Nordlander.

– Det är en extremt osäker arbetsmarknad, och man vill inte framstå som bitter. Men vad är det för fel med att vara bitter? Man blir det av att vara kvinna i den här branschen, om man inte väljer att låtsas som att inget händer. Jag är också rädd för att bli sedd som en gnällig kvinna. Jag måste hela tiden påminna mig själv om att kvinnor snarare är exceptionellt ognälliga, för det finns så jävla mycket att klaga på – om vi skulle ta upp allt vi utsätts för hade vi inte haft tid att jobba. Och mer än i andra branscher lever myten om det manliga geniet inom kultursfären, säger Jonna Sima.

– Även om många andra branscher också är mansdominerade, är det så specifikt för kulturvärlden att författaren Stig Larsson till exempel kan säga att alla män tänder på 13-åringar och fortfarande vara så upphöjd. En chef på en förskola eller någon inom näringslivet hade inte kunnat säga något liknande. Att det är högt i tak är positivt på många sätt, men inte i den här bemärkelsen. Det är underförstått att man får bete sig lite som man vill: ”Vi är konstnärer, det är inte samma regler som gäller här som i övriga samhället!”

Galleristen
Jag jobbade på ett galleri i Stockholm när jag träffade honom för första gången på ett möte för att diskutera ett samarbete. Under mötet avbröt han hela tiden min chef för att ställa personliga frågor till mig, kommentera mitt utseende, röra vid mina händer. Han sade att jag påminde om ”hon i ’Män som hatar kvinnor’”. Sen gav han mig sitt visitkort och bad mig att höra av mig om jag behövde något. Jag tog den chansen och började jobba för honom.

Det var vanligt att han kallade andra kvinnor för horor, men mot mig var han annorlunda – det var som att han försökte komma på hur han kunde sexualisera mig trots att jag var en ”tuff tjej”. Han tafsade

mycket och ställde många påträngande, privata frågor. Han försökte ofta få mig att klä mig annorlunda. Han sade att våra besökare inte skulle tycka att jag var attraktiv, och att jag behövde vara attraktiv för att få jobba för honom. Han var fixerad vid mitt hår, att det inte var långt, och han försökte ofta få mig att låta det växa ut. Han sade att han skulle kunna tänka sig att ligga med mig om jag lät håret växa. Han tog mig ofta högt upp på låren, och på andra ställen på kroppen. Han sade att jag inte fick bli kär i någon, jag trodde att han skämtade, men han sade: ”Jag vill att du ska behålla fokus.”

Jag var ganska naiv då, kaxig på det sättet att jag tänkte att han inte kunde nå mig, jag tänkte att jag hade övertaget eftersom jag såg igenom honom. Jag tror inte att det var förrän långt senare som jag insåg att det har påverkat mig mycket mer än jag vill erkänna. Jag vill inte se mig som ett offer eftersom jag är medveten om att jag satte mig själv i den situationen, jag hade ett val, och jag hade kunnat gå därifrån. Men det här är en person med väldig makt, en person som ingen någonsin säger nej till. Och jag var rädd att han skulle svartlista mig. Man vill inte bränna sina broar.

I brist på andra – fungerande – strategier har kvinnor samlats i hemliga grupper på Facebook. Här utfärdas varningar för män, både kända och okända, med detaljerade utsagor om vilka de är och vad de utsatt kvinnor för. Reglerna är ofta strikta: man pratar inte om gruppen utanför gruppen, man ser noga till att inte sprida offrens namn, och de som publicerar vittnesmål gör det ofta genom gruppens administratörer för att minska risken för hämnd – och för att inte bli polisanmälda för förtal. Det kan vara olagligt att peka ut någon som brottsligt klandervärd, och också att sprida sådana uppgifter vidare. En variant på temat har under de senaste dagarna funnits på journalisten Tora Rydelius Instagram, @1337likes, där anonyma kvinnor börjat höra av sig till henne med berättelser om kända män som begått övergrepp. Tidigare i veckan sade Tora Rydelius till DN, om anledningen till de alternativa strategierna för att förhindra fler övergrepp:

– Det finns en stor frustration i att man känner att man måste lägga ut det på internet för att en domstol inte skyddar en.
Genom Tora Rydelius Instagramkonto berättar kvinnor: ”Blev sexuellt utsatt av sångaren [xx] när jag var 16 och han över 30. Efteråt (...) skrev han att han kunde hjälpa mig att publicera min poesi.” ”När jag var 16 år blev jag våldtagen av musikern [xx]. Han avslutade med att kasta in mig i en bokhylla och sa att han skulle ’gå på mig hårdare nästa gång’ för att han var besviken över att jag inte gråtit.”
Sociala medier kan vara demokratiserande, säger journalisten Jonna Sima.

– Fler har tillgång till det offentliga samtalet. Precis som jag kunde skriva en debattartikel när det hände mig, kan alla skriva inlägg på Instagram och nå ut och få gehör. Baksidan är ryktesspridningen och lynchmobben som jag tycker är obehaglig. Namn sprids utan att man riktigt vet vad som ligger bakom. Vi måste ha ett rättssäkert samhälle.
Kriminologen Nina Rung är också kluven.

– Jag önskar att det fanns ett rättssamhälle som var redo att ta emot de här kvinnornas berättelser och anmälningar från första början. Jag vill inte ha ett parallellt system där människor blir uthängda och misstänkliggjorda i sociala medier. Samtidigt kan jag verkligen förstå och sympatisera med de här kvinnornas val. Det finns en stor befrielsekamp i att äga sin egen berättelse och inte låta sig tystas, säger Nina Rung.

Kommer öppenheten kring Harvey Weinstein, #metoo och de svenska fallen att förändra saker och ting? Nina Rung tror det.
– Det kanske är optimistiskt av mig, men jag tror att något händer i kvinnor när dammarna brister, att det finns en styrka och kraft i det, och att det har effekt: att vi nu kan få en strukturell diskussion där vi börjar fråga oss vad männen kan göra. När man börjar se strukturerna kan man närma sig politiska lösningar.
Jenny Nordlander är mer tveksam.

– Jag tror inte det. Så många av oss visste redan om vidden av det här. Förhoppningsvis kommer vi framåt, men då kommer det här bara att vara en liten del av det. Jag skriver inte heller min bok för de som inte tror på oss, utan för oss själva. För att vi ska lära oss att inte förminska oss själva eller ifrågasätta våra egna upplevelser. Jag vill stärka utsatta kvinnor, det vill säga alla kvinnor, och den styrkan i sig kan förhoppningsvis leda till förändring.

Författaren
Jag har aldrig i mitt liv varit rädd för en enda människa, men nu är jag det. Jag var tillsammans med en man i några år, och under de åren var han notoriskt otrogen mot mig. Varje gång jag var på väg att avslöja honom fick han raseriutbrott som varade i flera dagar, för att få mig att förstå att jag aldrig mer skulle ifrågasätta honom. Han har upprepade gånger hotat mig till livet, både indirekt genom att säga saker som ”hade du varit en man hade jag slagit ihjäl dig” och uttryckligen genom att säga att han ska döda mig. En natt skickade han nitton mejl, och jag blev så rädd av att se hans namn i inkorgen att jag skakade. Han kallade sina exflickvänner för psykopater, men i efterhand har jag fått reda på att han misshandlade några av dem. Hans vänner vet delar av vad han har gjort, ändå står de och pratar med honom på Bokmässan. Män som han, som skriver om utsatthet, både sin egen och andras, och som gör goda handlingar får en sorts fripass. Han är en man med kulturell status, har tyngd i sina uttalanden, och folk är rädda för att ifrågasätta honom. Då ryker man direkt.

Man blir manipulerad in i våldet, det smyger sig liksom på efterhand. Efter ett tag är man så rädd att man blir tyst. Jag har suttit blickstilla många gånger medan han har stått lutad över mig och skrikit, och aldrig sagt ifrån. Ingen som känner mig skulle tro det om mig. Men han har också skrämt mig så mycket att jag är helt utmattad. Jag orkar inte polisanmäla honom, och jag orkar inte ta tag i att han är skyldig mig pengar.

Det våld jag har utsatts för är också omöjligt att polisanmäla, eftersom jag inte har tillräckligt med bevis, och eftersom han har visat tydligt att han har bundsförvanter som kommer att ställa sig på hans sida. Det som gör mest ont är att han är så beundrad för sina åsikter. Han har beskrivit sig själv när han har beskrivit andra förövare. Men ingen tror det om honom.

Greta Thurfjell
greta.thurfjell@dn.se
Hanna Fahl "

DN MÅNDAG 23 OKTOBER 2017

" Registret över svenska judar är en del av SD:s mörka historia

Erik Walles var nazisten som lät registrera judar under andra världskriget och senare blev sverigedemokrat. Johan Schück berättar historien som Jimmie Åkesson och dagens parti inte vill kännas vid.

Det finns en direkt koppling mellan Sverigedemokraterna och nazistiska planer under andra världskriget att utplåna de svenska judarna. Sambandet heter Erik Walles, en ledande nazist som senare blev sverigedemokrat.

Historien börjar i Malung, där man vid ombyggnad av det K-märkta Lisellska huset oväntat fann något som länge hade legat gömt. Det var ett register över svenska judar, upprättat under andra världskriget. Det rör sig om en förteckning på över 3 000 personer, med efternamn från K och framåt. Allt är noggrant systematiserat, med yrken och adresser. På nazistiskt manér görs också klart vilka som var judar, halvjudar och kvartsjudar, liksom icke-judar gifta med judar.

Fyndet skedde för 20 år sedan, vilket förre chefredaktören Arne Ruth skrev om i DN den 4 november 1997. Numera ägs registret av Svenska kommittén mot antisemitism och finns förvarat på Riksarkivet.

Vid en läsning där, efter särskilt tillstånd, kunde jag nyligen konstatera att en stor del av min släkt finns noterad på prydliga kort. Det gäller fram till min far Herman Schück när han blev student 1943.

Man kan anta att någon motsvarande förteckning från A till J har upprättats och senare förstörts – eller att den ligger gömd och ännu inte har upptäckts.

Vem som ansvarade för det påträffade registret behöver man knappast tveka om. Lisellska huset – en av Malungs mest kända byggnader – ägdes av Erik Walles, som tidigare var vice ordförande i det nazistiska partiet Svensk socialistisk samling. Han hade dock avlidit när registret hittades och kunde inte ställas till svars.

Om avsikten kan man därför enbart spekulera. Men en högst rimlig hypotes är att Walles och hans partikollegor hoppades på Nazitysklands seger och att de vid en ockupation av Sverige skulle överlämna registret för att underlätta en utrotning av de svenska judarna. I så fall hindrades detta endast av att historiens förlopp blev annorlunda och att Sverige inte ockuperades.

Rasismen satt dock i. Efter andra världskriget gick Walles till storms mot jazzen. Han skrev boken ”Jazzen anfaller”, utkommen 1946, där uttryckte han sin avsky så här:

”Man kan inte förstå jazzen utan att taga hänsyn till trenne betydelsefulla fakta beträffande dess tillkomst. Den har skapats av negrer. Den har skapats av berusade negrer. Den har skapats av berusade negrer i bordellmiljö.”

Erik Walles lämnade sedan politiken och blev adjunkt i matematik och fysik vid Falu läroverk, vilket ledde till en riksdagsdebatt om nazistisk infiltration. Men utnämningen stod fast och Walles befordrades senare till lektor. Efter sin pensionering blev han doktor i fysik vid Uppsala universitet. Han hade även styrelseuppdrag i familjeföretaget Lisells i skinnmetropolen Malung.

Men när Sverigedemokraterna bildades 1988 hade Erik Walles politiska engagemang blommat upp på nytt. Han blev medlem i partiet och skrev i dess tidning Sverige-Kuriren.

I en artikel från september 1989, undertecknad E W, lämnade Walles vad tidningen kallade ”saklig och korrekt information” om de svenska nationalsocialisternas verksamhet. Där framgick att hans åsikter i huvudsak var desamma som förr.

Artikeln med rubriken ”En nationell rörelse för ett halvsekel sedan” blev ett långt försvarstal. Huvudtesen var att de svenska nazisterna inte hade varit landsförrädare som styrdes från Tyskland, utan i stället utgjorde en nationell rörelse som verkade utifrån Sveriges intressen. Till detta gav av Walles en rasbiologisk förklaring: svenske nazistledaren Sven-Olov Lindholm hade”tidigt insett den nordiska rasens värde och betydelse”.
En programpunkt för det svenska nazistpartiet var ”brytandet av judeväldet”. I artikeln från 1989 betecknade Walles detta som ”en ganska moderat” antisemitisk ståndpunkt. Han hävdade att det främst handlade om att minska storfinansens makt, däribland det utländska inflytandet över ekonomin.
För Walles blev slutsatsen att vad Sverigedemokraterna hade gemensamt med den gamla nationella rörelsen, alltså de svenska nazisterna, var ”en allvarlig strävan att rädda den svenska nationen och dess egenart från en hotande fara”.
Enligt Walles var SD och likasinnade såtillvida ”samma andas barn” som de gamla nazisterna. Och som en personlig kommentar tillade han att ”det är verkligen ingenting att skämmas för”.
Sverige-Kuriren hade inga invändningar, trots att Walles så tydligt kopplade Sverigedemokraterna till nazismen. I en redaktionell kommentar tackade man särskilt signaturen E W för hans artikel.
Erik Walles fick i januari 1992 ännu en hyllning av Sverigedemokraterna, denna gång som minnesord i partiets medlemsbulletin strax efter hans bortgång. Där förklarade man att han som ung var ansluten till Lindholmrörelsen (dåvarande nazistpartiet), men ”på äldre dagar ändrat uppfattning i många frågor”. ”Hans klokhet gav oss emellertid många tankeställare”, avslutades dödsrunan.
När detta skrevs i SD-bulletinen var det inte känt att Walles hade ett register över judar gömt i Lisellska huset. Däremot var det fullt klart att han stod fast vid sina nazistiska och antisemitiska åsikter från 1930- och 1940-talet och hade hittat en ny hemvist i Sverigedemokraterna, där man tacksamt tog emot honom. Sverigedemokraterna hade då en annan ledning än nu och nuvarande partiledaren Jimmie Åkesson hade ännu inte blivit medlem. Hur mycket som den politiska inriktningen har ändrats sedan partiets tidiga år är inte lika tydligt. Klart är dock att ingen systematisk uppgörelse med det förflutna har skett.
Det gäller även Erik Walles: trots att fakta om honom sedan länge är kända, har historien svepts in i glömska. Det bredare sammanhanget som kopplar SD till nazismens judeförföljelser blir då också svårare att urskilja.
Men faktum kvarstår att den alltjämt övertygade nazisten Erik Walles blev SD-medlem, samtidigt som han hade hand om ett register som skulle ha underlättat en snabb förintelse av Sveriges judar.
Att detta är en viktig – och alltjämt aktuell – del av Sverigedemokraternas historia går inte att komma undan. Om det tas fram en vitbok om partiets historiska rötter, vilket dess nuvarande ledning har ställt i utsikt, måste berättelsen om Erik Walles och registret över Sveriges judar där ha sin självklara plats.

Johan Schück
johan.schuck@dn.se "

DN MÅNDAG 23 OKTOBER 2017

" Dags att tala ut. Teatern är en av de värsta platserna för sexism, skriver Aleksa Lundberg

Efter våldtäktsanklagelserna mot mäktiga Hollywoodproducenten Harvey Weinstein och hashtagen #metoo växer nu debatten om sexuella trakasserier, både inom kulturen och samhället i stort. Det är en välbehövlig uppgörelse med sexismen i våra gemensamma rum, som accepterats alldeles för länge.

Eftersom debatten springer ur avslöjanden från kulturbranschen undrar jag dock, i egenskap av svensk teaterskådespelare, varför vi inom teatern uteblir med våra vittnesmål? Jag vet ju att problem med sextrakasserier – i allra högsta grad – finns hos oss.
Teatern är en av de värsta platser jag befunnit mig på vad gäller - machokultur, tolerans för sexism och hbtq-fobi. Jag har fått skrev upptryckta i baken under pågående föreställningar, fått regianvisningar om att visa rumpan (som ett knep för att locka till mig män), vid upprepade tillfällen nekats jobb på grund av att jag är transperson och har utsatts för än grövre diskriminering vid scenskole-sökningar.
En dåvarande rektor vid en teaterskola, till exempel, trodde att jag var en ”wallraffande” journalist när jag sökte dit. Detta på grund av att jag var transperson, vilket han menade försvårade mina möjligheter att bli antagen. Han fick med sig flera studenter som han satte i arbete att reda ut ”om jag verkligen var den jag utgav mig för att vara”. Jag fick dock göra klart proverna, under vilka jag spelade våldtäktsoffer och hade manliga motspelare juckandes över mig.
Vi är många inom teatern som utsatts för trakasserier, men står tappert ut på grund av den stenhårda konkurrens som råder. Att sticka ut hakan kan lätt innebära att en hamnar ute i kylan, vilket är ett skräckscenario för kulturutövare som saknar formell makt. Den rädslan är förövarens bästa vän.
2010 var vi nära att få till ett seriöst samtal om det destruktiva inom vår bransch, när Ekot (SR) släppte en undersökning om just sexuella trakasserier inom scenkonsten. Den byggde på enkätsvar från 1 672 medlemmar i Teaterförbundet och resultatet var chockerande. Var tredje kvinna uppgav att hon blivit sextrakasserad på jobbet.
Tyvärr dröjde det inte länge förrän fokus skiftade och i stället kom att handla om undersökningens fel och brister. ”Medierna” i P1 menade att antalet respondenter i granskningen var för få och därför inte kunde användas som bevis för ”gubbvälde” eller ”manskultur”. Flera av teaterbranschens aktörer hakade på kritiken, exempelvis dåvarande Dramatenchefen Marie-Louise Ekman som under ett panelsamtal (på Dramatens scen Målarsalen) underkände hela granskningen och därmed debatten som följde den.
Skådespelerskan Lena Endre stämde in och menade att hon aldrig varit med om sexuella trakasserier under sin karriär. Dessutom, tillade hon, är teatern en sexuell bransch där ”vi jobbar med det mest intima. Tar man på sig de glasögonen blir ju hela livet ett sexuellt trakasseri” (Expressen 8/4 2010).
Men värst var ändå skådespelaren Ola Rapace som i en intervju med nu nedlagda gratistidningen Stockholm City i mars 2010 hävde ur sig att ”den feministiska kampen måste erkänna sina privilegier ... Det är till exempel mycket svårare för en man att knulla sig till en roll”.
Som journalist förstår jag den sakliga kritiken mot granskningen, den får gärna göras om med fler respondenter, men som skådespelare blev jag frustrerad över att de – som med näbbar och klor kämpar för tystnadskulturens bevarande – fick vatten på sin kvarn.

Nyligen lades ett åtal mot en lärare på en av Sveriges teaterhögskolor ned, han anklagas för att ha sextrakasserat en student. Skolans interna utredare menar att ”ord står mot ord”, att ett domstolsförfarande kostar för mycket och att studenter och anställda på skolan tycker att situationen är obehaglig(!).
#metoo är ett viktigt tillfälle för oss kulturarbetare i Sverige att bryta tystnadskulturen som kvävt oss så länge. Det är dags att lägga över skulden där den hör hemma; hos förövarna och på systemet som möjliggör könsdiskriminering och sexuella trakasserier.
Låt oss ta bladet från munnen tillsammans.

Aleksa Lundberg "

DN TISDAG 24 OKTOBER 2017

”Politikerna måste återta makten från juristerna”

" De senaste 30 åren har politiska beslut flyttats till myndigheter och domstolar. De högsta domstolarna har tagit ett större utrymme. Resultatet är en juridifiering där politiker i dag allt oftare retirerar bakom juristers beslut i stället för att försvara och förklara sin politik. Den här utvecklingen måste vändas, skriver Oskar Taxén, Kommunal.

I april 2016 fick barn-, äldre- och jämställdhetsminister Åsa Regnér frågor i Ekots lördagsintervju om regeringens ambition att införliva Barnkonventionen i svensk lag. Skulle det innebära att barn till rumänska medborgare som tiggde i Sverige skulle få gå i svensk skola? Åsa Regnér svarade att det inte var regeringens utgångspunkt eftersom det inte vore det bästa för dessa barn.
Intervjuaren följde då upp med att den statliga utredare som utrett införlivandet av barnkonventionen hävdade motsatsen, att innebörden av ett införlivande visst vore att dessa barn fick rätt att gå i svensk skola. Intervjun avslutades med att Åsa Regnér konstaterade att när ”vi har barnkonventionen som lag så kommer den att pröva olika fall men jag kan inte uttala mig om hur utfallet av de fallen kommer att bli”.
Intervjun med Åsa Regnér är illustrativ för hur politiken har juridifierats och hur det leder till att politikernas förmåga att ta ansvar för den förda politiken minskar. När ledande politiker retirerar bakom myndigheter och domstolar undergrävs förtroendet för de demokratiska institutionerna och även för det demokratiska beslutsfattandet.

Denna juridifiering analyseras i en aktuell rapport som identifierar tre samverkande orsaker till utvecklingen:
att politikerna har lämnat över olika sakpolitiska områden till myndigeter och domstolar till exempel vad gäller miljöfrågor, infrastrukturplanering, funktionshinderspolitik och invandring,
att den svenska lagstiftaren har valt att genomföra EU−lagstiftning på ett sätt som gett EU:s institutioner onödigt mycket makt samtidigt som det skapat stora behov av tolkning,
att den svenska lagstiftaren införlivat Europakonventionen alltför lyhört i förhållande till framförallt Europadomstolen.
Dessa tre orsaker beror av politiska beslut fattade av regering och riksdag. Det är alltså främst politikerna själva som är ansvariga för juridifieringen. Men juristerna tycks också villigt ha accepterat sin nya roll och därmed bidragit till utvecklingen. I ett antal omdiskuterade fall har särskilt Högsta domstolen agerat aktivistiskt och gått utöver vad som kunnat förväntas. Det tycks ha skett en förändring i juristernas sinnelag som medger dem ett större utrymme att öppet våga forma rättsordningen.
Riskerna med juridifieringen är flera:
För det första riskerar det att försvåra för väljarna att se vem som faktiskt är ansvarig för ett visst beslut och också kunna ställa de personerna till svars. Därmed kommer inte heller de bakomliggande politiska vägvalen fram och beslutet kan framstå som svårbegripligt. Det kan också riskera att framstå som att den rådande ordningen är omöjlig att förändra på politisk väg.
För det andra riskerar juridifieringen att leda till att politikernas kunskap om frågorna minskar. Politiker bör inte kunna friskriva sig från att tvingas förklara ett skeende eller beslut genom att skylla ifrån sig på en myndighet eller domstol.
För det tredje riskerar skillnaden mellan de olika politiska alternativen att suddas ut. Om väljarna, rätt eller fel, uppfattar det som att de viktigaste besluten fattas av experter, inte av politiker, sjunker behovet av att sätta sig in i politiken och förstå hur de olika politiska alternativen ser ut. Det riskerar i sin tur att öppna upp för populistiska rörelser.
För det fjärde riskerar juridifieringen att minska lagens förutsägbarhet och auktoritet. Det kan minska rättsordningens effektivitet och leda till en utveckling där personer med resurser att överklaga och driva processer kommer bättre ut än personer utan sådana resurser.
För det femte finns en risk att idén om mänskliga rättigheter undermineras. Svenska domstolar behöver sätta dessa rättigheter i en svensk kontext och inte vara för orolig för att tillämpa dessa enligt svenska förutsättningar.
För det sjätte innebär juridifieringen att domstolarna utsätts för en politisk risk. Den internationella utvecklingen i andra länder visar att det är oerhört svårt att skydda sig från politiker som vill polemisera mot domstolarna. Man kan bara påminna sig om att svenska domare i dag tillsätts av regeringen. Vikten av att upprätthålla och stärka allmänhetens förtroende för att dömandet sker utan politiska hänsyn kan därför inte överskattas. En utveckling där allt fler, politiskt känsliga, bedömningar hamnar hos domstolarna motverkar ett sådant arbete.

Rapporten presenterar tre förslag för att vända utvecklingen:

1 Genomför en översyn av juridifierade rättsområden. Regeringen bör tillsätta en utredning som ser över vilka beslut som tidigare fattades av folkvalda och som i dag fattas av andra. Översynen bör syfta till att återföra ansvar till politiker för avvägningar där angelägna allmänna intressen tydligt står mot varandra.

2 Tillvarata EU-rättens nationella handlingsutrymme. Regering och riksdag behöver ta ett större ansvar för att tydligare ange hur unionsrätten ska tillämpas i Sverige. De bör därför byta lagstiftningsteknik och våga använda det nationella handlingsutrymme som finns i EU-rätten. Regeringen bör också skapa en EU-rättsnämnd som ska kunna avge för svenska myndigheter och kommuner bindande tolkningar av unionsrätten. Förebilden för nämnden bör vara den svenska Skatterättsnämnden som i dag ger sådana bindande tolkningar i skattefrågor.

3 Ställ högre krav på konventionsrättens tydlighet. Det behöver ställas högre krav än i dag vad gäller Europakonventionens tydlighet innan domstolar ska omtolka eller underkänna svenska lagar och förarbetsuttalanden. Principen om så kallad konventionskonform tolkning behöver i detta syfte ses över.

Ytterst hamnar dock frågan om juridifieringen i politikernas knä – där politiken måste återta ledartröjan. Det är inte en långsiktigt hållbar strategi att outsourca politiken till experter. Politikerna behöver kliva fram och tydligare lyssna på medborgarna, och därefter också förklara och förankra sin politik. Endast så kan förtroendet för de demokratiska institutionerna och det demokratiska beslutsfattandet stärkas.

Oskar Taxén, jurist vid fackförbundet Kommunal "

" Bakgrund. Rapporten
Rapporten ”Juridifiering – om förskjutningen av makt från politik till juridik” lanseras 25 oktober av tankesmedjan Arena Idé som en del i smedjans arbete kring juridifiering och juridisk aktivism.
Rapporten har skrivits av artikelförfattaren. "

DN TISDAG 24 OKTOBER 2017

" Säpo kände till lagbrottet – väntade med att berätta

I tre månader hade Säpo kännedom om att Transportstyrelsens förra generaldirektör hade brutit mot lagen – utan att informera regeringen. Redan i juni 2015 fick Säkerhetspolisen tillgång till dokumentation som tydligt visar att avsteg hade gjorts ”från gällande lagstiftning”.

DN kan i dag avslöja nya uppgifter om it-skandalen på Transportstyrelsen. De väcker frågor om hur chefen för en statlig myndighet kunde tillåtas att bryta mot flera lagar.
Säpo informerade regeringskansliet om säkerhetsriskerna på ett möte i september 2015. Regeringen har hittills hävdat att informationen endast var av övergripande karaktär, att Transportstyrelsen hade planer på att outsourca körkortsregistret utomlands.

– Säpo hade fått information som gjorde att de ville starta ett tillsynsärende. Men då visste man inte: Är det här något som vi behöver vara oroliga för? Finns det något i registren som inte Transportstyrelsen skyddat? Det är ju därför Säpo inledde en tillsyn i september – precis som de har som uppgift att göra som tillsynsmyndighet. I det läget visste vare sig vi eller Säpo vad som skulle komma, sade EU-minister Ann Linde (S) för några veckor sedan.

Hon var statssekreterare åt inrikesminister Anders Ygeman och den som ledde det aktuella mötet på justitiedepartementet.

Men DN kan i dag visa att Säpo vid tidpunkten för mötet hade känt till den tidigare generaldirektören Maria Ågrens lagbrott i tre månader.
I juni 2015 fick Säkerhetspolisen dokument som tydligt visade att hon hade beslutat om att göra avsteg från svensk lagstiftning.

Att Säpo fick kunskap om outsourcingen under sommaren är redan känt, men DN kan nu visa att Säpo hade så djup kunskap redan i juni 2015 att myndigheten till och med kände till att Maria Ågren hade undertecknat ett beslut om att bryta mot lagen.

Den 15 juni 2015 skickade Transportstyrelsens säkerhetsskyddschef en anmälan till Säpo rörande en avvikelse från säkerhetsskyddsavtalet med IBM. Till anmälan bifogades ett av Maria Ågrens avstegsbeslut – det dokument som har varit så centralt i historien om it-skandalen.

Rubriken på handlingen är ”Beslut om avsteg från gällande lagstiftning och Transportstyrelsens riktlinjer för åtkomst till säkerhetsskyddad och sekretessbelagd information”. Den innehåller Maria Ågrens underskrift där hon godkänner att göra ”avsteg från gällande lagstiftning & Transportstyrelsens riktlinjer”.

Dokumentet ingår som bevis i förundersökningen mot Maria Ågren, men i den saknas Säpos datumstämpel. I de handlingar som DN nu har tagit del av framgår att ärendet inkom till Säpo den 23 juni 2015. Först tre månader senare informeras alltså regeringskansliet.
I dokumentet framgår att beslutet innebär att Transportstyrelsen gör ett avsteg från tre lagar: personuppgiftslagen, offentlighets- och sekretesslagen (OSL) och säkerhetsskyddslagen. Det står även att konsekvensen innebär att skyddsvärd information röjs.

Säkerhetspolisen har avböjt att kommentera uppgifterna i en intervju. Myndigheten skickar i stället en övergripande skriftlig kommentar: ”Som vi tidigare sagt fick Säkerhetspolisen under sommaren 2015 information om att Transportstyrelsen höll på att outsourca delar av sina it-system till leverantörer i utlandet. Med anledning av det undersökte Säkerhetspolisen uppgifterna och inledde sedan tillsyn av Transportstyrelsens säkerhetsskydd i september 2015.

Säkerhetspolisen informerade uppdragsgivaren, Regeringskansliet, om ärendet i september 2015”.

DN frågar Säpo via mejl om varför de dröjde tre månader med att berätta för sin uppdragsgivare regeringskansliet om att en myndighet hade brutit mot lagen. Säpos pressekreterare Sofia Hellqvist: ”När det gäller ytterligare detaljer om hur Säkerhetspolisen arbetar operativt med att undersöka uppgifter som vi får, kan vi inte gå in på det. Det handlar om verksamhet som bedrivs i syfte att skydda rikets säkerhet.”

Kristoffer Örstadius
kristoffer.orstadius@dn.se"

"Bakgrund. It-skandalen på Transportstyrelsen
April 2015: IBM får ett kontrakt på 800 miljoner kronor för att ta över Transportstyrelsens it-drift. Den ska förläggas till underleverantörer i utlandet.

Maj 2015: Generaldirektör Maria Ågren beslutar att göra avsteg från lagens krav på säkerhetskontroll av den utländska personalen, för att snabba på processen.

Juni 2015: Säkerhetspolisen får tillgång till dokumentation som tydligt visar att avsteg gjorts ”från gällande lagstiftning”. Men informerar inte regeringen.

Sommaren 2015: Flera medarbetare på myndigheten reagerar och protesterar mot lagbrottet.

September 2015: Säkerhetspolisen informerar justitiedepartementet om ärendet. All information om mötet hålls än i dag hemligt av både Säpo och regeringskansliet. I normala fall leds denna typ av möten av ansvarig statssekreterare, vilket vid tidpunkten var Ann Linde.

25 november 2015: Säpo rekommenderar omedelbart stopp för outsourcingen.

18 december 2015: Trots Säpos varning så tar IBM över driften.

26 januari 2016: Åklagare inleder förundersökning om vårdslöshet med hemlig uppgift.

Januari 2016: Inrikesminister Anders Ygeman får information om ärendet.

Mars 2016: Försvarsminister Peter Hultqvist informeras om säkerhetsbristerna.

Våren 2016: Statssekreteraren åt infrastrukturminister Anna Johansson informeras flera gånger, men för inte informationen vidare.

Januari 2017: Statsminister Stefan Löfven och infrastrukturminister Anna Johansson, som ansvarar för myndigheten, får vetskap om problemen.

6 juli 2017: DN avslöjar att Maria Ågren erkänt och fått strafföreläggande på 70 dagsböter på 1 000 kronor för grov oaktsamhet genom att röja sekretessbelagda uppgifter den 30 september 2015 till den 31 mars 2016.

14 juli 2017: DN avslöjar att driften togs över av dataexperter i Tjeckien och Serbien som aldrig säkerhetskontrollerats.

18 juli 2017: Rolf Annerberg lämnar sitt uppdrag som Transportstyrelsens ordförande.

24 juli 2017: Statsminister Stefan Löfven (S) håller en presskonferens tillsammans med cheferna för Säpo, Transportstyrelsen och Försvarsmakten.

26 juli 2017: Alliansen meddelar att de avser att väcka misstroendeförklaring mot tre ministrar.

27 juli 2017: Regeringen ombildas. Inrikesminister Anders Ygeman och infrastrukturminister Anna Johansson avgår. Försvarsminister Peter Hultqvist sitter kvar.

3 augusti 2017: DN avslöjar att EU- och handelsminister Ann Linde kände till Transportstyrelsens säkerhetsbrister redan i september 2015. Hon var vid tillfället statssekreterare åt inrikesminister Anders Ygeman.

17 augusti 2017: Konstitutionsutskottet inleder sin granskning av it-skandalen.

27 september 2017: DN avslöjar att ansvarigt departementsråd på näringsdepartementet slutar efter it-skandalen. "

DN TISDAG 24 OKTOBER 2017

”Jag tror att det är ett undantag, ett rötägg”

Ledningen på TV4 ifrågasätts kraftigt efter skandalerna kring programledaren Martin Timell. Casten Almqvist, vd på TV4, säger i en intervju med DN att ledningen fattade fel beslut efter att problemen uppmärksammades för flera år sedan. – Min ledning är oerhört självkritisk över hur man kunde välja att särbehandla en programledare på det här sättet, säger han.

Förra veckan trädde flera kvinnor fram och vittnade om hur TV4:s programledare Martin Timell utsatt dem för sexuella trakasserier. Programledaren ska bland annat ha tafsat på kvinnliga medarbetare och gett kollegor nedlåtande kommentarer. En tidigare produktionsassistent berättade också att programledaren utsatt henne för ett övergrepp i en badtunna under en avslutningsfest sommaren 2008.

Flera av varandra oberoende källor uppger att ledningen på TV4 känt till anklagelserna i många år. När den exekutiva producenten Frida Olsson ville reda ut saken för två år sedan stoppades hon av TV4. Programledaren hade redan fått en tillsägelse, motiverade innehållsdirektören Åsa Sjöberg kanalens beslut, enligt Frida Olsson.

På fredagen togs programledaren ur tjänst. Kanalen beslutade att inga program som han skulle ha synts i under hösten kommer att sändas. TV4 har också stoppat alla inspelningar av kommande program med Timell. Nu har kanalen tillsatt en extern utredning som ska genomföras av advokatbyrån Setter.

DN har i flera dagar försökt nå TV4:s vd Casten Almqvist som varken svarat på telefonsamtal eller sms. På måndagseftermiddagen ställde han till slut upp på en intervju över telefon.

När fick du höra talas om uppgifterna om sexuella trakasserier och övergrepp första gången?

– Jag har ju konfronterats med rykten till och från genom åren. Men när det blev på allvar första gången för min del var när ledningen för vår innehållsorganisation på TV4 och ledningen för Meter Television gjorde en stor genomlysning och granskning och ett åtgärdspaket när det gäller arbetsförhållanden på Meter Television och runt den här produktionen. Och det handlade väldigt mycket om just programledarens beteende, nedlåtande kommentarer, sexism, trakasserier och så vidare, säger Casten Almqvist.

När var detta?

– Våren 2016.

Lulu Carter lyfte ju problemen redan i november 2015?

– Den här utredningen visade sig nu i efterhand inte vara tillräcklig. Det vi gör nu är att vi startar en oberoende utredning för att se hur det här kunde hända. Att vi har gjort fel och innehållsledningen i det här fallet är väldigt noga med att påpeka det och är så pass självkritiska så att till och med tillstå att de valt att titta bort.

– För mig är det här en möjlighet att blåsa ut en luftficka, ett unket undantag från en kultur som jag i övrigt är väldigt stolt för. Jag tror att det här är ett undantag, ett rötägg, men jag vill också vara säker på att så är fallet. Därför tillsätter vi en oberoende utredning under ledning av advokatbyrån Setterwalls.

Varför utredde du inte ordentligt vad som låg bakom dessa uppgifter och rykten då?

– Bilden var att det var gjort och det var den rekommendation som min ledning också gjorde. Det finns också en stor dokumentation kring den här utredningen från våren 2016 och den kommer att ingå i den granskning som Setterwalls gör.

Varför stoppade ni den tidigare exekutiva producenten Frida Olsson när hon försökte utreda uppgifterna om sexuella trakasserier?

– Jag vill inte gå in på några detaljer om vad vi har gjort och inte, men däremot vill jag bara säga att det är tack vare hennes vittnesmål och många andras som vi nu har möjlighet att förbättra det här och vidta de här kraftiga åtgärderna som vi nu gör. Hon och andra som har klivit fram är hjältarna i den här historien. De har gjort det möjligt för oss att åtgärda en brist och ett underbetyg.

Enligt våra uppgifter försökte Meter få Timell utbytt för två år sedan, men TV4 gick inte med på det. Varför?

– Det finns många frågor av den karaktären runt den här historien och därför det är viktigt att den här oberoende utredaren får titta på det här.
Vilken relation har du och Martin Timell?
– Jag har jobbat i 30 år i den här branschen, känner väldigt många personer, programledare och andra namnkunniga och mindre namnkunniga. Martin är en av dem.
Umgås ni privat?
– Det händer att vi träffas i större sociala sammanhang.
På vilket sätt har det påverkat ditt sätt att hantera den här situationen?
– Inte över huvud taget. Jag stöter på så många människor i min vardag som jag också jobbar med eller har kontakt med. Då är det extra viktigt att skilja på vad som är professionellt och privat.

Josefin Sköld
josefin.skold@dn.se
Carl-Johan Kullving
carl-johan.kullving@dn.se "

"Bakgrund.
Den 5 oktober publicerade New York Times vittnesmål från kvinnor i Hollywood som har trakasserats av -producenten Harvey Weinstein. En lång rad vittnen trädde fram och Weinstein fick sparken från sitt eget företag, uteslöts från Baftaakademien och Oscarsakademien.
Det uppmärksammade fallet har lett till ett upprop i sociala medier under hashtaggen #metoo där kvinnor berättar om sina egna erfarenheter av sexuella trakasserier och brott.
I Sverige pekas flera medieprofiler ut. Det har lett till att medarbetare på Aftonbladet, SVT och TV4 nu har tagits ur tjänst och utreds internt."

DN TISDAG 24 OKTOBER 2017

" Regeringen föreslår höjd pensionsålder

Socialminister Annika Strandhäll (S) siktar på att lägga fram en proposition om höjda pensionsåldrar nästa år. Ett av förslagen är att anställningsskyddet ska gälla längre än till 67 års ålder.

Frågan om höjda pensionsåldrar har diskuterats i många år. Den dåvarande alliansregeringen tillsatte en utredning 2011 som var klar två år senare. Sedan dess har diskussionerna pågått och hittills har det inte resulterat i något konkret förslag.
Men nu arbetar Pensionsgruppen med målet att åtminstone ramarna ska vara klara i november. Det öppnar för att regeringen kan presentera ett förslag nästa år.
– Jag utesluter inte att ett förslag kommer före valet, säger Annika Strandhäll.
De förändringar som diskuteras är bland annat att höja den tidigaste pensionsåldern från 61 till 63 år och att arbetsgivarna inte ska kunna säga upp anställda förrän vid 69 års ålder. I dag slutar Lagen om anställningsskydd, LAS, att gälla vid 67 års ålder.
Arbetsmarknadens parter har fått säga sitt om förändringarna och står i princip bakom dem.
– Vi är i stort sett överens med parterna om vad som krävs för att justera pensionsåldrarna, säger Annika Strandhäll.
Undantaget är arbetsgivarorganisationen Svenskt Näringsliv som motsätter sig att LAS-gränsen flyttas upp.
Lars-Arne Staxäng, moderaternas representant i Pensionsgruppen, säger att förhandlingar pågår för att hitta en lösning.
– Det gäller framför allt LAS-delarna där Svenskt Näringsliv är den enda av organisationerna som är emot. Man får försöka hitta ett sätt att mötas, säger han.

När pensionsgruppens arbete är avslutat kan regeringen skriva en proposition till riksdagen om höjda pensionsåldrar. Det skulle kunna göra pensionsåldrarna till en het fråga i valrörelsen nästa år.
– Det finns kanske politiker som skulle tycka att det var jobbigt med ett sådant förslag i valrörelsen men det gör inte jag, säger Annika Strandhäll.
Ett skäl till det är sannolikt att alla förslag som rör pensionerna måste godkännas av Pensionsgruppen. Där ingår de partier som en gång slöt pensionsöverenskommelsen, de fyra alliansspartierna och Socialdemokraterna. Miljöpartiet är också med eftersom partiet sitter i regeringen.
Förändringen bygger alltså på en bred överenskommelse där bara Vänsterpartiet och Sverigedemokraterna står utanför. Alla förslag från Pensionsgruppen får majoritet i riksdagen.
Men det kommer att ta tid innan höjningen av pensionsåldrarna påverkar svenskarna. Tidigare har nämnts att de nya reglerna skulle träda i kraft 2020 men det kan bli senare. Det blir sannolikt också övergångsregler som gör att de som är nära pensioneringen inte berörs.
Höjningen av pensionsåldrarna är ett led i politikernas strävan att få svenskarna att stanna längre i arbetslivet. De anser att det behövs eftersom vi börjar arbeta senare och lever längre.
En snabbundersökning som gjorts på Socialdepartementet visar att det är fler kvinnor än män som slutar arbeta redan i 50-årsåldern och att det oftast är sjukdom som ligger bakom. (Se grafiken.)
Därför ska regeringen ge Inspektionen för Socialförsäkringen i uppdrag att utreda vad som ligger bakom skillnaderna. Beslutet fattas på regeringssammanträdet på torsdag och utredningen ska vara klar i maj.
– Cirka tio procent av kvinnorna har lämnat arbetsmarknaden redan före 50 års ålder. Nu får ISF i uppdrag att ta fram en fördjupad bild av vad det beror på, säger Annika Strandhäll.
Siffrorna visar också att de allra flesta väljer att gå i pension vid 65 trots att vi inte lägre har någon bestämd pensionsålder.
– Det är enormt tydligt vilken normering vi har för att gå i pension kring 65, säger Annika Strandhäll.

Maria Crofts
maria.crofts@dn.se"

"Fakta. Ingen exakt pensionsålder
Med de nuvarande reglerna går det att ta ut den allmänna pensionen, från staten, från 61 års ålder.
Men man måste ha fyllt 65 år för att få garantipension och bostadstillägg.
Tjänstepension och privat pensionssparande kan tas ut från 55 års ålder.
Man kan ha a-kassa tills man fyller 65 år. Det går att få ersättning från sjukförsäkringen så länge man arbetar. Efter 180 dagars sjukdom görs en prövning och för den som fyllt 70 år går det inte att vara sjuk mer än 180 dagar.
Källa: DN"

Stor skillnad mellan män och kvinnor

Kvinnor slutar jobba tidigt på grund av sjukdom oftare än män. Det är också vanligare att kvinnor går i pension före 65 års ålder och dubbelt så många män som kvinnor arbetar efter 65.

Källa: Socialdepartmentet har med hjälp av SCB tagit fram data som visar när och hur årskullen född 1949 lämnat arbetslivet. För att en person ska anses ha lämnat genom sjukförsäkringen eller pension krävs att personen fått minst halva inkomsten från de systemen. Bland övriga orsaker finns personer som lämnade på grund av andra ersättningar än från sjukförsäkring och pension samt när det inte finns en ersättning som står för minst hälften av inkomsten.

SJUKFÖRSÄKRING

Ålder	Män	Kvinnor
51	9	23
52	16	21
53	25	39
54	302	497
55	277	427
56	289	351
57	271	368
58	235	316
59	225	260
60	219	261
61	253	318
62	261	382
63	336	422
64	357	467
65	67	101
66	15	15
67 el. senare	0	0

Före 51 års ålder:

Män	Kvinnor
2 183	3 554

PENSION

Ålder	Män	Kvinnor
51	3	3
52	2	4
53	7	3
54	7	6
55	135	38
56	350	68
57	100	55
58	190	97
59	246	143
60	571	369
61	1 520	991
62	1 819	1827
63	2 820	3057
64	4 113	4518
65	8 708	9233
66	9 517	9823
67 el. senare	10 155	5 392

Före 51 års ålder:

Män	Kvinnor
20	38

DN TISDAG 24 OKTOBER 2017

" Få pratar med chefen om sexuella trakasserier

Sexuella trakasserier är vanligt inom näringslivet. Men ofta drar sig kvinnor för att anmäla, rädda om sina jobb. Företag måste sluta premiera män som beter sig svinaktigt, anser Amanda Lundeteg vd för stiftelsen Allbright.

Under söndagens manifestation under hashtaggen Metoo berättade jämställdhetsminister Åsa Regnér att regeringen bjuder in arbetsmarknadens parter till diskussion om hur sexuella trakasserier och övergrepp ska förebyggas. Inom arbetslivet har nästan var fjärde kvinna utsatts för sexuella trakasserier, visar en undersökning från fackförbundet Unionen.

– Vi får kontinuerligt in samtal från kvinnor som på konferenser eller i andra sammanhang får ovälkomna erbjudanden av sexuell karaktär, säger Allbrights vd Amanda Lundeteg.

Det är vanligt att det finns en rädsla att tala högt om trakasserierna eftersom den utsatta vanligtvis är i beroendeställning gentemot sin arbetsgivare, enligt Amanda Lundeteg.

– Näringslivet domineras av män på ledande positioner. Förövare har ofta en maktposition vilket gör att de kan bete sig på det här sättet utan att det händer något. Men arbetsgivare kan inte blunda för vad som har hänt och premiera män som beter sig svinaktigt, även om personen har en maktposition eller är en kassako.

Personer som blir utsatta för sexuella trakasserier på jobbet uppmanas att vända sig till sin chef, en HR-chef eller ett fackligt ombud. Amanda Lundeteg anser att många företag saknar en tydlig policy eller handlingsplan för hur frågan ska hanteras. Ett ställe utanför arbetsplatsen dit trakasserade kan vända sig kan behövas, anser hon.

– Eftersom ord ofta står mot ord kan det vara svårt att bevisa att någon har betett sig illa. En utomstående part skulle kunna se mönster och agera om exempelvis ett företag återkommande förekommer i sådana sammanhang, säger hon.

Det är arbetsgivarens ansvar att förebygga sexuella trakasserier men också att agera om en anställd har blivit utsatt. På Skanska finns en så kallad ”hotline” dit anställda kan ringa anonymt. Anställda informeras om telefonlinjen redan vid introduktionen.

– Vi måste från ett arbetsrättsligt perspektiv ta de här frågorna på allvar. Ju mer vi arbetar med att informera om detta desto fler samtal får vi. Vårt arbete har gjort att transparensen har ökat, säger Skanskas HR-chef Anna Wenner.

Bolaget har cirka 9 000 anställda och Anna Wenner säger att telefonlinjen används kontinuerligt. Organisationen arbetar även förebyggande i mindre och större grupper för att medarbetare och chefer ska informeras om hur de ska agera om de skulle möta en situation där sexuella trakasserier förekommer på arbetsplatsen.

Genom att anställa personer som speglar företagets grundvärderingar är mycket vunnet redan där, anser Karin Stenström, som arbetar med arbetsmiljöfrågor på Ikea.

– Om anställda trivs och följer våra värderingar tror jag att vi har vunnit mycket redan där. Vi har nolltolerans mot kränkande särbehandling, oavsett anledning, säger hon.

Henrik Ehrenberg, samhällspolitisk chef på Unionen, säger att många svenska företag på papperet har tagit ställning mot sexuella trakasserier och kring hur detta ska hanteras. Men anställda måste också veta vad som gäller i praktiken.

– Arbetsgivaren måste arbeta aktivt så att alla medarbetare vet att sexuella trakasserier tas på allvar och anställda måste veta hur de ska

göra om de skulle bli utsatta. Om den utsatta undviker att berätta för chefen kan arbetsgivaren inte agera och det blir också svårt att få en kulturförändring, säger han.
Även om den som drabbas av trakasserier är rädd för att en anmälan kan påverka arbetssituationen är det viktigt att anmäla, framhåller Henrik Ehrenberg.
– I de flesta fall är den som utsätter andra för sexuella trakasserier också i beroendeställning. Om man pratar med sin närmaste chef och arbetsgivaren agerar blir situationen olustig för personen som har trakasserat någon sexuellt.

Ida Yttergren
ida.yttergren@dn.se "

"Fakta. Sexuella trakasserier på arbetsplatsen
Så kan du göra:
Kontakta din närmaste chef, HR-chef eller ett fackligt ombud.
Om arbetsgivaren inte gör något kan de sexuella trakasserierna anmälas till Diskrimineringsombudsmannen
Arbetsgivarens ansvar:
Om en arbetstagare upplever sig trakasserad ska arbetsgivaren utreda vad som har hänt.
Om trakasserier har inträffat ska arbetsgivaren vidta åtgärder för att förhindra att de fortsätter.
Källa: Diskrimineringsombudsmannen och Vårdguiden "

Nästan var fjärde kvinna har blivit sexuellt trakasserad på jobbet.

Grafik: Elin Lindwall
Källa: Novus på uppdrag av Unionen. Undersökningen är från 2013.
Undersökningen har besvarats av 1 035 medlemmar i Unionen.

- Har du någon gång blivit utsatt för sexuella trakasserier på en arbetsplats?

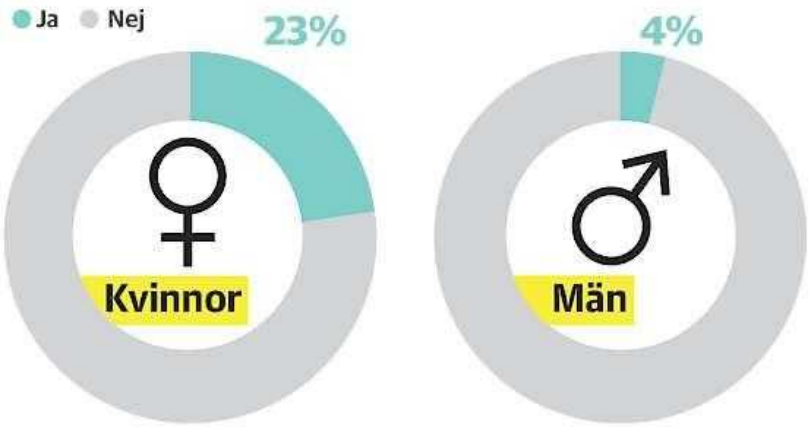

Totalt har **13 procent** svarat **ja** på frågan.

- Vilka trakasserier handlade det om?

- Berättade du för någon annan om vad som hänt?

- Vad hände sen?

DN ONSDAG 25 OKTOBER 2017

" Polisen är inte fienden

”Kriminaliteten förgiftar företagandet i förorten.” Så heter den nya rapport från Stockholms Handelskammare som DN skrev om på tisdagen. Den bekräftar en dyster bild av säkerhetsläget i många förorter och stadsdelar.

Över en tredjedel av de intervjuade småföretagarna i utanförskapsområden i Stockholms län säger att de utsatts för brott de senaste två åren. Värst är det i Botkyrka, där nio av tio säger sig ha drabbats. 56 procent anser att otryggheten i Botkyrka ökat under samma tidsperiod.
Vanligast är stölder, var tionde har utsatts för hot och var tjugonde har upplevt våld mot kunder eller personal.
Så här kan vi förstås inte ha det. När de kriminella får för stor makt läggs företag och andra tjänster ner. Gator och torg blir ödsligare och det blir än lättare för brottslingarna att styra över området.
Tyvärr har det funnits en tendens i medier och kulturvärld att glamorisera kriminaliteten i förorterna. Bilder har spritts som gjort gällande att polisnärvaro är orsak till problemen, inte botemedel. De unga i ”orten” – ett ord som många reportrar är märkbart förtjusta i – sägs bli så provocerade av polisens närvaro och samhällets svek att de i princip inte har något enda annat val än att kasta sten på ambulanser och sticka bilar i brand.
Exemplen är många. ”För många boende finns en känsla av att polisens närvaro inte alls handlar om att skydda, utan om att övervaka”, skrev med typiska ordalag ETC i en ledare i fjol. ”Orolig för polisens närvaro”, lyder en rubrik i den feministiska tidskriften Bang från 2014.
”Den här natten ska förorterna brinna, den här natten ska samhället lyssna”, skrev Aftonbladet i en svårglömd uppvisning i storögd kriminalitetsturism år 2009.
Naturligtvis måste det ställas lika höga krav på de poliser som jobbar i Husby, Rinkeby och Rosengård som i andra delar av landet. Varje tecken på rasism, hånfullhet eller onödig våldsanvändning från polisen måste stävjas. Men att påstå att det är polisen som genom sin blotta närvaro tänder gnistan till laglösheten är att spänna kärran framför hästen. Det är dessutom att spela de krafter i händerna som verkligen tjänar på att samhället går till reträtt från brottsutsatta förorter och stadsdelar, alltså de kriminella gängen och klanerna.
Det är svårförenligt att klaga å ena sidan på att polisen visar sig i förorterna, å andra sidan på att företag och samhällsnyttiga tjänster drar sig därifrån. Att ”orten” generellt skulle ogilla en stark polisnärvaro motbevisas gång på gång, senast i början av oktober. Då beslöt företagarföreningen i Stockholmsstadsdelen Husby att tillfälligt stänga sin verksamhet. Det var inte en protest mot att det finns för många poliser i Husby utan mot att de är för få.
”Vi blev lovade vakter och poliser, men lämnas med nästan inget. Samhället har svikit det löfte vi fick. Därför protesterar vi igen”, sa Salam Kurda, ordförande i föreningen, på Svenskt näringslivs sajt. Han säger att han i december ska stänga sin livsmedelsbutik för gott. ”Försäkringsbolag som knappt vågar teckna (företagarna) som kunder, krossade fönster, grova stölder med vapen och hot är vardag i Husby centrum.”
Men allt är inte mörker. Stockholms Handelskammare lyfter fram Södertälje som positivt exempel. I en uppmärksammad insats samarbetade polis, kommun och myndigheter som Ekobrottsmyndigheten, Kronofogden och Skatteverket för att verkligen komma åt de grovt kriminella.

Genom att få bort dem från gatorna och lagföra dem kunde man bryta den tystnadskultur som är en förutsättning för gangstervälde.
Södertälje arbetar också med så kallad ”hot spot policing”, där polisen fokuserar sina insatser på de mest otrygga områdena. Man kan till exempel skingra gängbildningar, ingripa mot småbrott, förbättra gatubelysningen och hålla rent från skräp och klotter. Lugnet som skapas i dessa områden tenderar sedan att spridas som ringar på vattnet.
Polisinsatserna måste förstås alltid kombineras med sociala åtgärder och satsningar på skola och boendemiljö. Men lag och ordning är grundfundamentet, om inte det finns på plats riskerar hela välfärdsbygget att rasa.
Det är dags att börja lyssna på företagarna och majoriteten av invånarna i de utsatta områdena. Inte på de som romantiserar laglösheten och trivs bäst när polisen är någon annanstans.

DN 25/10 2017 "

DN ONSDAG 25 OKTOBER 2017

" En rörelse bortom skammen

Kampanjen #metoo får inte stanna vid en ny – dessutom dålig – lag.

En viral kampanj som fick folk att äntligen förstå hur vanliga sexuella övergrepp är, och se strukturerna bakom. Som förändrade allt. Jag är säker på att det är så #metoo kommer att beskrivas i framtiden. För den har varit kvinnornas revolution, vår alldeles egna resning. Ja, det kastades sten. Virtuellt, på patriarkatet, på alla jävlar som tagit sig friheter och kallt räknat med att de utsatta skulle skämmas och tiga. Nu fylldes de sociala medieflödena av ekon: *Jag också. Jag också. Jag också*. Kören var mångtusenhövdad och arg och sorgsen och befriande på en och samma gång.
Och det känns förstås skönt nu när alla vittnesmål till synes gett konkreta resultat. När rapporteringen om rörelsen övergår i ministerlöften om en ny lag, en som utgår från samtycke, visst borde man väl hurra då? Både som upprorsmakare och vän av ordning.
Men en samtyckeslag är i själva verket det värsta som skulle kunna hända.
Lagen marknadsförs som att den kommer att sätta fokus där fokus hör hemma, nämligen på gärningspersonen och vad han – eller hon – gjort för att försäkra sig om att den andra faktiskt ville och var med på. ”Har ni kommit överens om ett vaginalt samlag? Det betyder inte att din partner också vill ha analt samlag.” Ungefär så beskriver regeringens utredare, Mari Heidenborg, principen.
Att lagstifta så, om samtycke, visar på en i grunden verklighetsfrämmande föreställning om att sexuella överenskommelser alltid uttrycks tydligt och sedan gäller en hel akt igenom. Ett sådant samtyckesrekvisit har heller inte lett till fler fällande domar i de länder

som redan infört det. Det har däremot inneburit fler integritetskränkande beskrivningar av de redan utsatta.
Alla som upprörs när offer får frågor om vad de haft på sig kommer att självantända av vrede när förövare ges fri lejd att skriva om historien, i detalj, offentligt, vem som helst kan begära ut domen och läsa: hur kåt hon var, hon gjorde det och det, ja ja ja, ropade hon.
I verkligheten säger de som utsätts för övergrepp ofta ingenting alls. Offren drabbas inte sällan av något som psykologin kallar *frozen fright*, det vill säga de ligger bara där, som fastfrusna av skräck.
Om man verkligen vill göra något för att förändra hur domstolarna resonerar vore det därför betydligt bättre att – som den statliga utredaren också föreslår – ändra det juridiska begreppet ”våldtäkt” till ”sexuellt övergrepp”. Våldtäkt är missvisande, eftersom det indikerar att det handlar om rent fysiskt våld, vilket det alltså inte alltid gör.
Man skulle även kunna införa det föreslagna oaktsamhetsbrottet. På så vis gör man det lättare att komma åt de män som med dårars envishet hävdar att de absolut inte visste, och säga till dem: Ni borde ha vetat, och om ni inte gjorde det så var det för att ni inte brydde er, detta är också straffbart.
Men sexbrott kommer alltid att vara svårbevisade. Lagstiftningen kan omöjligt göra mer än att bara sträva efter att täppa till de värsta läckorna. Därför kommer den verkliga kampen mot övergrepp framför allt att föras någon annanstans. Och #metoo kommer att fortsätta behövas.
Den enorma kampanjen har i sitt första skede haft uppenbara avigsidor.
”Jag såg krav på ett slags massbekännelse”, säger själva upphovskvinnan till DN. Hon heter Tarana Burke och började arbeta mot sexövergrepp under parollen ”me too” redan för elva år sedan. Den gångna veckans virala kampanj har gjort henne bekymrad. ”Man ropade till människor: ’Berätta, berätta, berätta! Posta, posta, posta!’ Jag såg över huvud taget inte utrymme för eftertanke. Ingen motröst. Ingen som sa: ’Vad händer efter att människor sagt me too’?”
Ja, vad händer nu? Jag hoppas att det här bara är början. Att #metoo kommer in i en andra andning, en som handlar mindre om att köra högafflarna i enskilda personer, i ren vrede över att det ju ändå inte går att få dem dömda i domstol. En som fokuserar mindre på rättssalarna över lag, och mindre på bekännelser, mindre på individerna.
Jag hoppas att vi fortsättningsvis kan prata mer om mekanismerna bakom sexövergrepp, och hur vi motverkar dem. Om fördomarna som finns mot offren. Om vilka som kan vara offer och hur äkta offer beter sig. Och jag hoppas att vi kan prata om skammen. För det är ju intressant nog den som inte bara hindrar de utsatta från att tala, utan som också varit drivande i #metoo:s första fas.
Då när människor kollektivt höjde skammens brännande facklor mot förövarna. Se, här är de: monstren. Men de skyldiga ser inte ut som monster. De ser ut som, och är, helt vanliga människor. Jag vet inte hur, men jag vet att vi måste förbi våra nästan mytiska föreställningar om övergrepp om vi ska kunna komma vidare, bortom skammen.

Lisa Magnusson
lisa.magnusson@dn.se "

DN ONSDAG 25 OKTOBER 2017

”Dags för männen att ta tag i den omoderna mansrollen”

#metoo-kampanjen visar att många män behöver ändra attityder och beteenden. Men vi måste ta ett bredare grepp och utveckla hela mansrollen. Sveriges feministiska regering kan stödja det arbetet och ge tydliga uppdrag till myndigheterna, skriver Nils Pettersson och Torsten Tullberg.

Den senaste veckan har många kvinnor och män samlats runt om i Sverige för att under #metoo manifestera mot sexuella trakasserier och övergrepp. Frågeställningarna är viktiga och många män behöver ändra attityder och beteenden. Men det är flera frågor om män som hör ihop och behöver uppmärksammas, kanske hela mansrollen.

Män och mansrollen har uppmärksammats på flera sätt i medierna den senaste tiden. Frågorna är viktiga för vårt gemensamma samhälle och vi menar att männen själva bör ta tag i sin mansroll och att regeringen kan stödja det arbetet.

Sverige har världens första feministiska regering, vilket innebär att jämställdhet är ett prioriterat område. Feminismen är central då vi fortfarande lever i ett samhälle där mannen har mer makt och fler fördelar på många områden. Kvinnor blir exempelvis fortfarande marginaliserade, underordnade, har lägre genomsnittslön samt har svårare att bli chefer.

Men den feministiska politiken behöver kompletteras med åtgärder för männen. Det genomförs visserligen aktiviteter för att minska mäns våld mot kvinnor men mer behöver göras och attityder samt beteenden behöver förändras. Myndigheterna har hitintills inte fått tydliga uppdrag att försöka förändra den sammansatta mansrollen. I de yngre generationerna utvecklar nu männen i det tysta, själva sin mansroll. Det sker naturligtvis i nära samarbete med kvinnorna.

De flesta män i Sverige är för jämställdhet. I praktiken är det dock långt kvar till ett jämställt samhälle. För att accelerera utvecklingen gäller det att påbörja arbetet i de delar som är viktigast. Här är några områden där framsteg kan göras:

1Ändra normen av vad som konstituerar en modern man. Normer tar lång tid att förändra. I alla tider har en man ansetts som riktigt manlig om han visar sig stark, har stora muskler och visar beslutsamhet. Redan de små barnen har män som är starka och modiga som förebilder. Samma förebilder förekommer i reklam, film och tv. Normen för den moderne mannen borde vara att han kan visa sig stark samtidigt som han kan vara mjuk och empatisk. Dessa egenskaper kan ses som motsatser men bör göras förenliga. Vi påverkas av förebilder för det vi uppfattar som attraktivt och sexigt. Både kvinnor och män måste ändra sina normer och ideal för vad den moderne mannen står för.

2Fler män behöver lära sig tala om mjuka frågor. Många män är rädda att prata om sjukdomar och blotta sitt inre. Kanske beroende på traditionella ideal som bygger på att mannen inte vill visa svaghet. Denna oförmåga som många män har att hantera och prata om känslor behöver brytas. Statistik från SCB visar att var femte man saknar en nära vän. En annan nationell undersökning från april 2016 redovisar att var tredje svensk man har svårt att sätta ord på sina känslor och bara fyra av tio män har pratat känslor med en manlig vän den senaste månaden. Många män är rädda för att bli betraktade som mesar om de visar sina känslor. Ungdomstidningen Kamratposten gjorde 2008 en undersökning och frågade vem barnen helst talar med när de är ledsna. Pappa kom först på femte plats efter mamma, kompis, någon annan och inte någon alls. Alla pappor vill naturligtvis att deras barn ska vilja tala med dem om de blir ledsna.

3Män behöver lägga om till en hälsosam livsstil. Enligt SCB lever män 4 år kortare än kvinnor. Orsaker till det är bland annat att många män äter mindre hälsosamt och motionerar mindre än kvinnor. Män har helt enkelt en mindre hälsosam livsstil än kvinnor. Alltför många män inser inte att regelbunden motion är det bästa receptet för ett långt liv. De flesta vet att kosten påverkar hur kroppen mår, på kort och lång sikt. Men alltför många män har inte regelbundna måltider och en varierad kost med grönsaker, frukt eller bär till varje måltid. Alltför många äter så kallad skräpmat.
Att gå till doktorn är något som män gärna skjuter upp. Det kan bero på rädsla eller ovilja att erkänna svaghet. Få män vet till exempel att prostatacancer är Sveriges vanligaste cancersjukdom och att sjukdomen går att bota om den upptäcks tidigt. Det är därför det är så viktigt att alla män som fyllt 45 år tar PSA-prov. Har väl prostatacancern spritt sig så är sjukdomen omöjlig att bota och de livsuppehållande behandlingarna besvärliga. Män besiktigar kontinuerligt sina bilar för att ha koll på att bilen fungerar som den ska. Samtidigt är det många som inte går på hälsokontroller för att kontrollera att kroppen mår bra. Dags att prioritera hälsan och livet! Om en man kan prata om sin hälsa är det större sannolikhet att han också gör något för att förbättra den.
4Fler män bör aktivt ta avstånd mot mäns våld mot kvinnor. Det är alla mäns ansvar att säga nej till sexism, sexuella trakasserier på arbetsplatsen, våld mot kvinnor, sexuellt våld, mäns våld mot andra män och våldsyttringar över huvud taget. Det är tyvärr vanligt att män reagerar med att försvara sig. ”Inte alla män våldtar!” Nej, alla män utövar inte våld, men det är alla mäns ansvar att stoppa våldet mot kvinnor. Tystnad kan tolkas som bifall.
5Fler män bör ta ut fler föräldradagar. Idag är det 25 procent av alla fäder som inte tar ut en enda föräldradag. Av de sammanlagda dagar som föräldraförsäkringen ger, utnyttjar män enligt den senaste statistiken endast 27 procent av dagarna. Vi vet att mäns ökade omsorgs- och hemarbete under barnens första levnadsår får många positiva effekter.
Alltför många tar bara ut två månader, ofta som en förlängning av sommarledigheten, och då är både pappan och mamman lediga. Målet är att pappan ska ta helhetsansvaret själv för barn och hem under en längre period och därmed få en närmare relation till barnet. För mamman är det viktigt att komma tillbaka till arbetsmarknaden och inte halka efter beträffande lön och pension. Ökad pappaledighet är en central fråga i jämställdhetsarbetet men också en central fråga för mannen. Pappaledigheten ger flera viktiga mervärden för barnen, kvinnorna, männen själva och förstås också för samhället.
Att öka männens ansvar för hem och barn kan vara en nyckel för den nya mansrollen. Rapporten ”State of World’s-Father’s” visar att män som har större ansvar för sina barn är mer rädda om sin hälsa. Kanske har det göra med att man upplever att man faktiskt är betydelsefull för någon annan.
Låt #metoo fungera som en väckarklocka så att fler män bejakar sina empatiska sidor, tränar sig att prata om mjuka frågor också med sina manliga vänner så kanske det kan bidra till mindre våld mot kvinnor. Inom de fem områdena ovan kan varje enskild man ta egna initiativ och därmed verka till ett bättre samhälle. Vi hoppas även att politiker och andra opinionsbildare bidrar på sitt sätt.

Nils Pettersson, föreläsare och jämställdhetsutvecklare
Torsten Tullberg, kampanjledare för Prostatacancerförbundets kampanj Mustaschkampen "

DN ONSDAG 25 OKTOBER 2017

" Tunga L-politiker vill flörta med S

Flera tunga L-politiker ifrågasätter det nuvarande allianssamarbetet. EU-parlamentarikern Cecilia Wikström vill att Liberalerna utvecklar den värdegrund som partiet har tillsammans med Socialdemokraterna. – Blockpolitiken är omodern och otidsenlig. Jag tror att väljarna förväntar sig något annat, säger hon.

Cecilia Wikström är en av Liberalernas tyngsta politiker och har varit partiets EU-parlamentariker sedan 2009. Nyligen nominerades hon också till en plats i partistyrelsen.
I förra veckan publicerade hon en debattartikel tillsammans med civilminister Ardalan Shekarabi (S). Där argumenterar de bägge för att L och S genom historien haft framgångsrika samarbeten som lett till bland annat åtta timmars arbetsdag och kvinnlig rösträtt. De menar att partierna delar en värderingsgrund, djupt rotad i den demokratiska tanken. Wikström och Shekarabi kommer i slutet av november att hålla ett seminarium på temat liberal-socialdemokratisk samverkan som anordnas av partiernas länsförbund i Uppland.
– Mörka krafter har kommit i omlopp i Sverige i dag. Kärnan är att värna om demokrati och rättsstatens principer och att sakpolitiskt försöka hitta lösningar över blockgränsen som får bred majoritet. Det handlar inte om att vi ska bygga en koalition utan hitta lösningar, säger Cecilia Wikström.
Hon understryker att alliansen fortfarande är förstahandsalternativet för L men att de borgerliga partierna just nu har glidit ifrån varandra.
– Alliansen lever på konstgjord andning och den behöver nu ta sig ur den här respiratortillvaron. Det gör man inte på något annat sätt än att hitta tillbaka till gemensamma principer och vidareutveckla politiken. Det var det vi gjorde i förra vändan men nu är vi långt därifrån, säger Cecilia Wikström.
Hon är särskilt kritisk till att Moderaterna föreslagit en ändring av asylrätten som innebär att alla asylansökningar ska göras utanför EU:s yttre gräns.
– Man behöver inte vara Einstein för att inse att både Moderaterna och Kristdemokraterna har tagit betydande steg högerut. Jag väljer att tro att Moderaternas senaste förslag om migrationspolitiken bygger på okunskap. Förslagen är djupt oroande, ogenomförbara och framför allt tror jag att det är olagligt att avvisa folk vid gränsen. Då bryter man både mot internationell rätt och Genèvekonventionen.
– Att ett litet parti i norra Europa skulle kunna förändra Genèvekonventionen är att sprida dimridåer för medborgarna. Det är så nära populism man kan komma, säger Cecilia Wikström.
Hon menar att den nuvarande blockpolitiken hindrar uppgörelser som skulle vara bra för Sverige.
– Vi ser i hela världen hur det sker förskjutningar och hur nya konstellationer framträder. Och vi är de enda som håller kvar vid en totalt cementerad blockpolitik, säger Cecilia Wikström.
Inför Liberalernas landsmöte i mitten av november har riksdagsmannen Mathias Sundin och länsordföranden i Gävleborg Per-Åke Fredriksson motionerat om att L bör lämna alliansen. Fredriksson är också nominerad till partistyrelsen.
– Alla borgerliga partier skulle tjäna på att vi gick till val självständigt. Det normala är att man går till val självständigt och försöker hitta lösningar efter valet, säger Mathias Sundin.
Han menar att Liberalerna skulle kunna föra fram sin politik bättre om partiet slapp kompromissa med de övriga borgerliga.
– Risken med att gå fram som allians är att man förhandlar bort en del av sin politik redan i förväg. Det blev väldigt tydligt när vi satt i regering, säger Mathias Sundin.

Han tillägger att han fått många positiva reaktioner på motionen men att det ska mycket till om den ska gå igenom på landsmötet.
– En del har trott att vi menar att om vi inte ska gå till val som allians så ska vi gå till val med sossarna istället. Det är inte alls vår poäng. Vi tror att den största möjligheten att få ut liberal politik är med de andra borgerliga partierna. Men jag tycker inte att man ska knyta upp sig mot något håll innan valet, säger Mathias Sundin.
Socialdemokraterna har länge efter- strävat ett samarbete med mittenpartierna. Civilminister Ardalan Shekarabi (S) menar att S och L har en hel del gemensamma värderingar.
– Jag är övertygad om att det finns många framträdande liberaler i vårt land som menar allvar med att de inte vill ge inflytande till reaktionära krafter. Och som menar allvar när de säger att de demokratiskt sinnade partierna måste samarbeta för att försvara demokratiska värden och förhindra att Sverigedemokraterna får ett avgörande inflytande i svensk politik, säger han.
Ardalan Shekarabi vill inte spekulera om initiativen från L-politikerna kommer att leda till något samarbete mellan partierna.
– Det är en fråga som partierna måste hantera inom sina respektive demokratiska processer. Vi kan inte bestämma hur Liberalerna agerar. Men vi har varit tydliga med att vi är öppna för mittensamarbete, säger han.
Liberalernas gruppledare i riksdagen Christer Nylander understryker att varken Cecilia Wikström, Mathias Sundin eller Per-Åke Fredriksson agerar på partiets uppdrag.
– Vi hade en diskussion i partistyrelsen i förra veckan och det finns en bred uppslutning bakom att vi eftersträvar en alliansregering efter nästa val. Vi tror att det är tillsammans med alliansen som vi får störst genomslag för vår politik, säger Christer Nylander.

Hans Olsson hans.olsson@dn.se

"S och L är oense i de flesta av de stora frågorna i politiken. Men det finns några frågor där de möts – framför allt i synen på SD.

1. Sverigedemokraterna
Både S och L är övertygade motståndare till att Sverigedemokraterna ska få något inflytande över regeringsmakten.

2. Arbetsrätten
L vill lagstifta om en ny anställningsform som innebär sänkta ingångslöner. L vill även begränsa anställningsskyddet. S är kraftigt emot bägge förslagen.

3. EU
Både L och S vill utveckla de sociala rättigheterna inom EU. Partierna är dock oense om EU bör utvecklas mot mer överstatlighet eller inte.

4. Försvaret
Liberalerna hoppade av den blocköverskridande uppgörelsen om försvaret med motiveringen att det behövs mer pengar. L är också – till skillnad från S – övertygade Natoanhängare.

5. Skatterna
L vill sänka skatterna med cirka 30 miljarder kronor, framför allt för höginkomsttagare. Några sådana sänkningar är inte aktuella för S. "

DN ONSDAG 25 OKTOBER 2017

" Flera skäl för S att dämpa entusiasmen

De tunna trådar som knyts mellan socialdemokrater och liberaler kan komma väl till pass efter riksdagsvalet, om blockpolitiken skulle kastas över ända. Politiskt står S och L långt från varandra och alliansen förblir Liberalernas förstahandsval, men inte till priset av att ge SD inflytande över politiken.

Sedan Sverigedemokraterna kom in i riksdagen 2010 och började växa har blockpolitiken fått allt djupare sprickor. Själva poängen med valallianser är ju att det ska gå att bilda en stark regering som kan driva igenom sin på förhand uppgjorda politik. Är utsikterna för en stark regering usla får de partier som ingår alliansen tona ner sin särart till ingen nytta.
Liberalernas EU-parlamentariker Cecilia Wikström kallar blockpolitiken omodern och otidsenlig i artikeln här intill. Hon är inte ensam om att tänka så. I en motion till Liberalernas landsmöte i november föreslår en länsförbundsordförande och en riksdagsledamot att Liberalerna ska gå till val på egen hand.
Det är inte troligt att förslaget går igenom, men det är ett tecken i tiden.
Liberalernas partiledare berättade i en DN-intervju i slutet av augusti att han åker runt i landet för att förankra strategin för nästa mandatperiod i partiet. ”Skulle det vara så att vi får en otroligt komplicerad situation och Moderaterna säger att de vill jobba med SD, då måste man förstå att det kan leda till en helt ny politisk karta i Sverige. Jag vill att alla ska vara medvetna om det”, sade Jan Björklund till DN:s Karin Eriksson.
Uppsalamötet mellan L och S skapar kontakter som kan komma till pass om alliansen spricker. De smakar förstås fågel i Rosenbad, där statsministern har sitt kansli. Men det finns flera skäl för S att lägga band på entusiasmen.
För det första är Liberalerna i sak långt mycket mer överens med de andra borgerliga partierna än med S. För det andra håller alliansen på att samla sig till ett sista försök inför valet. Med en ny moderatledare är det lättare att gå vidare. Den förra M-ledaren Kinberg Batra gläntade ju på dörren för samarbete med SD. Efterträdaren Ulf Kristersson har inte ändrat de beskeden, men han undviker ämnet.
Det är ett trick som känns igen från när parterna i ett nött och konfliktfyllt äktenskap ska göra ett sista försök, och helt enkelt låter bli att tala om det allra mest smärtsamma.
Alliansen planerar ett nytt valmanifest, men det blir sannolikt minimalistiskt. Lyckas de borgerliga få opinionsvindarna under vingarna och bli största block kommer de att försöka regera. Blir de rödgröna större kommer L att argumentera för en storkoalition med alliansen och S i någon form, men det är osannolikt att S och M skulle gå in i en sådan. Erfarenheterna från andra europeiska länder förskräcker.
Det är i det läget vi kan få se den där nya kartan som Jan Björklund talade om. Och då kan de band som knutits i Uppsala, och kanske på några andra håll, vara bra att ha.

Ewa Stenberg
ewa.stenberg@dn.se "

DN ONSDAG 25 OKTOBER 2017

" Utgiftsmålet för bistånd kritiseras

Hög tillväxt i ekonomin och färre asylsökande vid gränsen gör att det svenska biståndet nästa år växer till 43 miljarder kronor. Det innebär 6 miljarder mer än i år. Men en erfaren UD-diplomat ifrågasätter det svenska enprocentsmålet för biståndet.

– Man kan inte ha ett utgiftsmål, ett mål som går ut på att göra av med pengarna innan årets slut, säger Lars Anell, tidigare bland annat ambassadör i Bryssel och Genève.
I våras kom Lars Anell med en rapport för Expertgruppen för biståndsanalys (Eba), som är knuten till regeringskansliet. I den kritiserar han att Sveriges biståndsram sedan 1960-talet styrs av enprocentsmålet. Det innebär att 1 procent av BNI, bruttonationalinkomsten, årligen ska gå till biståndet. BNI styrs av den ekonomiska tillväxten vilket gör att biståndet normalt ökar.
Målet bidrar till att regeringen i budgeten för 2018 föreslår 43 miljarder till biståndet, av en total biståndsram på 49 miljarder. En annan, stor förklaring till ökningen är att flera miljarder mindre än i år och förra året räknas av för att betala kostnader för mottagandet av asylsökande.
– Vi har planerat i ett år för ökningen, men jag ska inte säga att det inte är en utmaning, säger Carin Jämtin, generaldirektör för regeringens biståndsorgan Sida.
Sida fördelar och hanterar den stora delen av biståndet och ska nästa år hantera 24,8 miljarder kronor, 3,4 miljarder mer än i år.
Lars Anell understryker att han inte är ute efter att kritisera nivån i sig utan tanken med ett mål som innebär att ett visst belopp ska avsättas varje år.
– Jag vill ha fokus på innehållet: vad gör vi? vad är viktigt? vad ska vi inrikta oss på? säger Anell.
Han tror att regeringen och Sida inte har en chans att få ihop rimliga planer för hur en så stor ökning av biståndet som nu sker ska kunna användas på ett bra sätt. En utväg blir då att ge ännu mer pengar till FN-organ som Sverige redan är oproportionerligt stor givare till.
Isabella Lövin (MP), minister för internationellt utvecklingssamarbete menar att biståndet behövs.
– Det finns stora hål att försöka fylla med våra resurser. De humanitära appellerna är knappt fyllda till hälften, säger hon.

TT "

" Guide. Här är länderna som får mest bistånd
Från akut fattigdom till brist på utbildning och stor ojämställdhet mellan kvinnor och män. De flesta har år av krig och konflikter bakom sig. Nästan hälften av de 35 länder som Sverige har bilateralt utvecklingssamarbete med ligger i Afrika. Men mest pengar går till ett krigshärjat land i Asien. De här länderna fick mest i bistånd av Sverige förra året, enligt Sida:

Afghanistan – 877 miljoner
Toppar listan på svenska biståndsländer. Landet präglas av årtionden av krig, fattigdomen är utbredd och kvinnors rättigheter är starkt beskuren. 39 procent av afghanerna lever under den nationella fattigdomslinjen och cirka 60 procent av de statliga utgifterna finansieras av bistånd.
Svenskt bistånd fokuserar på utveckling av demokrati, jämställdhet och att ekonomisk tillväxt kommer fler till del.

Tanzania – 755 miljoner

Ett turistparadis med utbredd fattigdom, majoriteten bor på landsbygden. Det svenska biståndet fokuserar på hållbar tillväxt och fattigdomsminskning, med särskilt fokus på kvinnor och unga. Sverige har arbetat med landet i drygt 50 år, och landet börjar enligt myndigheten gå åt rätt håll: läs- och skrivkunnigheten ökar, fler går färdigt grundskolan och infrastrukturen blir allt bättre.

Mocambique – 570 miljoner
Landet har årtionden av inbördeskrig bakom sig. Det går framåt, men en stor del av befolkningen livnär sig fortfarande genom självhushållnings- eller småskaligt lantbruk. Medellivslängden ligger på 50 år och barna- och mödradödligheten är bland de högsta i världen. Svenskt bistånd riktar in sig på miljö, förbättrade levnadsvillkor och ökad social trygghet för fattiga hushåll.

Somalia – 544 miljoner
Landet har ett långt inbördeskrig bakom sig. Säkerheten är ett stort problem och den terrorstämplade jihadiströrelsen al-Shabaab utgör ett hot. Torka drabbar landet och matbristen är fortsatt stor – 40 procent av befolkningen är i behov av akut mathjälp. Fyra av fem är analfabeter och barnadödligheten är bland de högsta i världen. Svenskt bistånd riktar bland annat in sig på hälsa, försörjning och mänskliga rättigheter.

Palestina – 490 miljoner
Efter återkommande krig i Gaza lever fyra av fem Gazabor på humanitärt stöd. Det privata näringslivet har i princip ingen möjlighet att exportera och arbetslösheten är stor. Palestinska myndigheter har dessutom begränsat inflytande över Gaza som i princip styrs av Hamas. Svenskt bistånd har här som mål att utveckla demokrati med religionsfrihet, respekt för mänskliga rättigheter och jämställdhet. "

DN ONSDAG 25 OKTOBER 2017

" Ministern kritisk mot allmännyttan

– Allmännyttan i Stockholm bygger bara för människor med mycket pengar! Bostadsminister Peter Eriksson är frustrerad och irriterad när DN möter honom på en byggarbetsplats i Tyresö centrum, sydost om Stockholm. Frustrationen gäller investeringsstödet på drygt elva miljarder kronor som regeringen fick igenom riksdagen i fjol. Eller rättare sagt frustrationen gäller det svala intresset för att utnyttja stödet i Stockholm.

– Det är bara tre privata byggherrar som bygger med investeringsstöd – inte allmännyttan, säger Eriksson.
– Och det trots att stödet är som högst just i Stockholm, tillägger han, påtagligt irriterad.
Investeringsstödet går till den som accepterar ett tak för hyran. Och det har bolaget Botrygg gjort. Det är på deras byggarbetsplats i Tyresö som DN träffar Peter Eriksson. Vi har klättrat upp till sjätte våningen i vad som kommer att bli ett landmärke i Tyresö centrum – ett höghus med 105 lägenheter. Utsikten är fantastisk.
Peter Eriksson är nyfiken och ställer en rad frågor till Adam Cocozza, vd för Botrygg som även så småningom kommer förvalta lägenheterna.
Här bygger Botrygg hyreslägenheter med investeringsstöd på 52,7 miljoner kronor – inräknat den särskilda bonus företaget får för att bygga energisnålt.
– Det ger oss lika stor avkastning på det här projektet som de hyresnivåer vi hade haft om vi byggt utan stöd. Ja med energibonusen blir nettot faktiskt positivt, säger Adam Cocozza till bostadsministern.
Stödet innebär att hyresnivåerna blir 2 000 kronor lägre i månaden än vad de annars hade blivit.

När lägenheterna står klara för inflyttning nästa höst kommer en tvåa på 51 kvadratmeter kosta ungefär 7 000 kronor i månaden i hyra. En trea på 73 kvadrat kommer att få en hyra på ungefär 9 000 kronor.
Det kan låta mycket men i fjol var snitthyran i Stockholm för en nybyggd etta 9 200 kronor enligt Bostadsförmedlingens statistik som tidningen Mitt i Stockholm berättade om i våras.
I Stockholms stad skulle därför effekten troligen bli ännu större, spår ministern. Ändå är inte allmännyttan i Stockholm intresserad.
Och det är det som gör Peter Eriksson arg och frustrerad.
– Jag är jättefrustrerad! Vi har bostadsbrist men i Stockholm så bygger man bara för människor med mycket pengar, säger han.
– Det slutar med ett jätteproblem, som gör att vi riskerar att få social housing till sist, lägger han till.
Social housing är det internationella begreppet för byggande av billiga bostäder för människor med låga inkomster. För att över huvud taget få en sådan lägenhet måste man visa att man har en låg inkomst och bostäderna är oftast av sämre kvalitet. Hittills har politiker på båda sidor blockgränsen sagt nej till social housing i Sverige, då det anses som stigmatiserande.
Stockholm är, menar Peter Eriksson, något av ett särfall. I andra städer runt om i landet, används investeringsstödet för att bygga mer överkomliga hyresrätter. Hittills har 7 000 lägenheter beviljats stöd och prognosen är att stödet når 10 000 under 2017.
– Kalmar bygger fler lägenheter med investeringsstödet än hela Stockholmsregionen, säger Peter Eriksson.
Han anser att det är ”pinsamt” att Stockholms stad inte driver på och låter allmännyttan bygga med stödet för att pressa hyresnivåer.
Och han drar en kontroversiell slutsats av motviljan i Stockholm.
– De kommunala bolagen vill tjäna så mycket pengar som möjligt och den politiska viljan att bygga billigare är svag.
– Det är kommunerna som har ansvaret för bostadsförsörjningen. Man måste kunna kräva av dem att de bygger, dundrar han.
Adam Cocozza framhåller ytterligare en sak för bostadsministern. De lägre hyresnivåerna kan löna sig i längden för Botrygg – som också kommer att förvalta husen. Hyresgästerna flyttar inte från det relativt billiga boendet i första taget och låga vakanser vill alla bostadsförvaltare ha.
– Fler kommer att vilja bo kvar. I dagens nyproduktion är det annars vanligt att man flyttar in, men börjar leta efter något billigare från dag ett, säger han.
Cocozza berättar att Botrygg har försökt komma in på den stockholmska marknaden, men inte lyckats. I Stockholm är det vanligt med direktanvisningar, det vill säga att staden talar om vilken byggherre som får bygga på stadens mark.
Enligt Cocozza är kommunal mark ett måste för den som vill bygga hyresrätt. Privatägd mark är dyrare och på den bygger bolagen bostadsrätter.
Som kontrast säger Cocozza att Tyresö konkurrensutsätter marken. Olika intressenter får tävla om anvisningen.
– Det är ett mer transparant system, säger han.
Adam Cocozza kritiserar också hur direktanvisningarna går till.
– Det sker under oklara former och ingen vidare motivering till varför någon får marken, menar han.

Dan Lucas
dan.lucas@dn.se "

" Fakta. Så fungerar stödet för nya bostäder
Investeringsstödet ges för nybyggda hyresrätter och studentbostäder. Det är som högst i Storstockholm där stödet är 6 600 kronor per kvadratmeter upp till 35 kvadrat.

I kommuner som gränsar till Storstockholm är stödet 5 300 kronor och i övriga landet 3 800 kronor.
För lägenheter byggda med investeringsstöd sätts ett maxtak för hyran. I Storstockholmsregionen får hyran per kvadratmeter och år vara maximalt 1 450 kronor.
Gränsen är 1 350 kronor i kommuner som gränsar till Storstockholm, i övriga kommuner med hög och varaktig befolkningsökning samt i övriga stora kommuner.
I övriga landet får hyran vara max 1 300 kronor per kvadratmeter.

37 600
lägenhetsbyggen påbörjades under det första halvåret i år, vilket är en ökning med 22 procent jämfört med motsvarande period förra året, enligt SCB. Siffran gäller samtliga boendeformer "

DN ONSDAG 25 OKTOBER 2017

”Staten behöver se över stödet”

Det statliga investeringsstödet fungerar inte i Stockholm, menar bostadsborgarrådet Ann-Margarethe Livh som tillbakavisar Peter Erikssons kritik. – Se över det här stödet, uppmanar hon ministern.

Ann-Margarethe Livh (V) är den politiskt högst ansvariga för de tre allmännyttiga bolagen i Stockholm. Och hon tycker att investeringsstödet är fel utformat.
– Vi har hundratals byggprojekt på gång i Stockholms län. Men hur många har kunnat använda det? Åtta!
– Jag vill därför gärna spela över bollen till Peter Eriksson och säga: Se över det här stödet, säger Ann-Margarethe Livh.
I augusti träffade hon Peter Eriksson för att berätta varför stödet ”inte funkar i Stockholm”.
– Då lovade han att han skulle se över det. Han uttryckte förståelse för att det inte fungerar i Stockholm.
Ann-Margarethe Livh pekar på att i Stockholm är det extra dyrt att - bygga. Marknaden är snarast överhettad vilket gör att löner, byggkostnader och inhyrda entreprenörer blir mer kostsamma än på andra håll.
– Om ett av våra bolag ska bygga i söderort – det här har faktiskt inträffat – så har bolaget en uppfattning om hur mycket det ska kosta. Så får man ett anbud som är dubbelt så högt som det som är realistiskt!
Stockholm har dock dragit igång ett eget projekt för att pressa kostnaderna och därmed hyrorna. De så kallade Stockholmshusen byggs genom ett samarbete mellan de tre allmännyttorna och stadens förvaltningar.

Gemensamma upphandlingar och inbjudningar även till utländska företag ska få ner kostnaderna är tanken.
– Det gör vi utan Peter Eriksson, säger Livh syrligt.
Hon har därför bett Peter Eriksson att se om det går att höja stödet i Stockholm från dagens 1 450 kronor per kvadratmeter. Livh tror att om nivån hamnar ”runt 1 600 kronor” kan stödet användas – i varje fall när det gäller Stockholmshusen.
Ann-Margarethe Livh håller med om att kommunerna har ett ansvar för att bygga bostäder, men att de inte kan klara det helt egen hand. Bostadsbristen på 1950- och 1960-talen byggdes bort med statligt stöd påminner hon.
– Kommunerna klarade det inte ensamma då – och kommunerna klarar det inte i dag, säger hon.

Dan Lucas
dan.lucas@dn.se "

DN ONSDAG 25 OKTOBER 2017

" Nya regler ger EU-arbetare samma lön som en svensk

Tretton år efter konflikten i Vaxholm ska EU:s löneregler ändras. Det innebär en seger för arbetsmarknadsminister Ylva Johansson, men den politiska striden är inte över.

Jag är mycket nöjd, förklarar Ylva Johansson (S) när hon kommenterar EU-ministrarnas beslut om nya regler för utstationerade arbetare. Beskedet från rådsmötet i Luxemburg innebär utan tvivel en arbetsseger för Sveriges arbetsmarknadsminister. Vägen till ett avgörande har varit lång och politiskt komplicerad.
Det började i Vaxholm för tretton år sedan med striden mellan Byggnads och det lettiska företaget Laval. Tvisten avgjordes i EU-domstolen, som slog fast att EU:s löneregler ska främja den fria rörligheten och att arbetare på tillfälligt jobb i annat EU-land har rätt till minimilön, inget mer.
Allt sedan dess har Socialdemokraterna lovat att försöka ändra EU:s regler, men EU-kommissionens första lagförslag väckte ramaskri i Stockholm. Ylva Johansson lyckades på något sätt få in ändringar, men sedan lade tio länder i östra EU samt Danmark in ett så kallat gult kort för att försöka stoppa den nya EU-lagen.
Sent på måndagskvällen fattade EU-ministrarna ett beslut som innebär att EU:s direktiv för utstationerade arbetare ska ändras. I framtiden ska till exempel byggnadsarbetare från annat EU-land som är på tillfälligt jobb i Sverige få i princip samma lön och andra ersättningar som inhemskt anställda. Tjänstepension och vissa försäkringar ska dock inte ingå.

Det var inget enhälligt beslut. Polen, Ungern, Lettland och Litauen sade nej och Spanien, Portugal och Irland deltog inte, men ja-rösterna räckte för en tillräckligt bred majoritet.
Frankrike, Nederländerna, Belgien och Österrike har drivit på från första stund, men också länder som Tjeckien, Rumänien och Slovakien röstade alltså till slut ja.
Överenskommelsen är en kompromiss. Att det till exempel kan ta fyra år innan lagen tillämpas i EU:s medlemsländer var ”det pris vi fick betala för att komma överens”, förklarar Ylva Johansson. Den viktiga transportsektorn ingår inte heller i överenskommelsen, vilket upprör Spanien, Portugal och Irland, eftersom det pågår andra förhandlingar om löner i transportområdet som inte är klara. Innan lagen kan träda i kraft måste också EU-parlamentet och rådet komma överens, men den förändrade EU-lagen kan antagligen klubbas formellt någon gång före årsskiftet.
Men den politiska striden är inte över. De nej-röstande EU-länderna kommer säkert fortsätta att varna för att den fria rörligheten i EU begränsas.
I Sverige kan det också bli fortsatt politisk debatt om EU:s löneregler. Samtliga allianspartier anmälde avvikande mening när Ylva Johansson begärde ett förhandlingsmandat av riksdagen. Eskil Erlandsson (C), vice ordförande i EU-nämnden, säger att han är orolig för den svenska modellen, där arbetsmarknadens parter gör upp om löner, eftersom det i sista hand blir EU-domstolen som kommer att tolka vad de nya reglerna innebär i praktiken.
Bakom Ylva Johansson står Vänsterpartiet och Miljöpartiet. Sverigedemokraterna ville att EU:s regler skulle skärpas ännu mer. Men Johnny Skalin, SD:s ledamot i EU-nämnden, säger till DN att uppgörelsen i rådet ”är ett stort steg framåt”.
Annika Ström Melin
annika.strom-melin@dn.se "

DN ONSDAG 25 OKTOBER 2017

”Empati är två korta ord: me too”

För elva år sedan myntade Tarana Burke begreppet metoo. Nu har frasen använts av miljoner människor för att uppmärksamma sexuella övergrepp. DN har träffat kvinnan som startade en global rörelse.

New York.
Tarana Burke är en 44-årig svart ensamstående mamma uppvuxen i New York-stadsdelen Bronx. För elva år sedan myntade hon begreppet ”metoo”, som ett led i det ideella arbetet för svarta flickor utsatta för sexuellt våld. Hon har själv våldtagits vid upprepade tillfällen. Som sexåring, i förpuberteten, som vuxen. Hon kallar sig ”överlevare”.
Det var när andra utsatta kvinnor omslöt Tarana Burke med sina erfarenheter som hon påbörjade sitt läkande. Burke skiljer på empati och sympati. Sympati är att skjuta ifrån sig: stackars dig som våldtagits. Empati är två korta ord: Me too.
Hon var 24.
– Andra kvinnor omfamnade mig med sina egna berättelser. De sade: jag också. För första gången i livet kände jag mig inte som en äcklig anomali. Den upplevelsen hjälpte mig att påbörja en inre dialog om vad för slags läkande som skulle hjälpa mig.
Tarana Burke föreläser och arrangerar workshoppar med broschyrer och t-shirtar märkta med frasen metoo. I USA är det huvudsakliga arbetet kring sexuellt våld mot svarta flickor preventivt, säger hon. Om tjejer underordnar sig ett regelverk – följ inte med främlingar, låt ingen ta på er – kan sexuellt våld avstyras, är tanken.
– Vad som ofta saknas är ett tillägg som säger: om det ändå sker är det inte ditt fel.

Burke försöker ge flickorna ett språk för att kunna förstå sin erfarenhet.
– Jag hade inget språk för att förstå vad det innebar att jag hade förlorat min oskuld som sexåring. Jag hade behövt någon som - berättade för mig att det var omöjligt. En sexåring har ingen kontroll över sin oskuld. Sex i den åldern är ingen jämlik transaktion.
– För mig har språk förändrat allt. Att kunna säga inför mig själv att jag inte är offer utan en överlevare
Jag träffar Tarana Burke på hennes minimala kontor i Brooklyn. Sedan i februari arbetar hon på organisationen Girls for gender equity, för första gången i livet får hon regelrätt månadslön för sitt engagemang för unga svarta kvinnor.
I ena hörnet av hennes skrivbord ligger en färggrann citatsamling undanstuvad: ”Famous black quotations. From ancient Egypt to America today – The portable wit and wisdom of a great people”. I framtidens upplagor kanske Tarana Burkes egen fras ingår. Det trodde hon knappast för elva år sedan. Eller ens för elva dagar sedan.
Faktum är att hon häromveckan låg i förberedelser för att damma av konceptet metoo inför april 2018, då det är Sexual assault awareness month i USA. Tillsammans med sin 19-åriga dotter Kaia – även hon en överlevare av sexuellt våld – arbetar hon med att färdigställa en dokumentärfilm om läkande efter övergrepp.
Förra helgen såg Tarana Burke att begreppet lånades av skådespelaren Alyssa Milano, som på Twitter uppmanade allmänheten att dela med sig av erfarenheter av sexuellt förtryck under hashtaggen Metoo. Detta efter The New York Times och The New Yorkers avslöjanden om Hollywoodmogulens Harvey Weinstein mångåriga sexuella förtryck av kvinnor.
Tarana Burke kände ”panik” när hon såg tweeten. Alyssa Milano har över tre miljoner följare på Twitter. Tarana Burke har blygsamma 8 851.
– I USA finns en lång tradition där svarta människors värde raderas ut och överskuggas. Alyssa Milanos uppmaning på Twitter var absolut ingen stöld, inget försök att retuschera bort mig. Men jag insåg effekten. Om det växte och blev globalt skulle jag inte längre ha möjlighet att lansera mitt decennielånga arbete, min dokumentärfilm, - under rubriken Metoo. Man kan inte komma ett halvår senare och ropa: Hallå! Metoo var faktiskt mitt påhitt, jag lovar och svär!
I Tarana Burkes uppslagna kalender på skrivbordet ligger en post-it-lapp full av inbokade intervjuer med stora amerikanska medier. Hon känner sig uppmärksammad. Men det som fick Tarana Burke att höja rösten häromdagen var inte främst behovet av upphovsrätt till frasen metoo, säger hon. Utan uppropets karaktär på sociala medier.
– Jag såg krav på ett slags massbekännelse, säger hon. Man ropade till människor: Säg, säg, säg! Posta, posta, posta! Jag såg över huvud taget inte utrymme för eftertanke. Ingen motröst. Ingen som sade: Vad händer efter att människor sagt metoo? Jag är rätt bekant med bekännelsens terräng, frågorna som kommer: Vad händer om ingen gillar ens bekännelse? Om ingen svarar över huvud taget?
– Jag såg ingen röst som sade: det är okej om du inte vill bekänna. - Eller som sade: Det här numret kan du ringa efteråt om du behöver hjälp. Vi borde prata om nästa steg.
Som barn var Tarana Burke ”besatt” av författaren och medborgarrättskämpen Maya Angelou (1928–2014) och hennes självbiografiska uppväxtskildring ”Jag vet varför burfågeln sjunger”. Bokens sjuåriga berättarjag som utsätts för våldtäkt var Tarana Burkes första metoo.
– Å gud, det fanns en annan ... Det var vi två i hela världen. Ute i samhället kände jag mig smutsig, som en bedragare, eftersom ingen visste.
Kvinnorna som sedan sade Metoo till henne när hon var 24 var första hållplatsen på resan mot självrespekt. Burke grundade organisationen

Just be, bara vara. I dag ger hon ett självklart intryck. Den digitala världen skälver omkring henne. Själv verkar hon fullständigt avklarnad, trygg, pedagogisk.
– Att få börja existera i egen rätt, att få lyfta oket från sina axlar, var bokstavligen befriande. Jag vill få andra att försöka påbörja sådana processer.
Nyheten om Harvey Weinsteins övergrepp i USA följer på flera andra avslöjanden av samma dignitet: publicisten och politiska konsulten Roger Ailes som tvingades bort från Fox News, programledaren Bill O'Reilly från samma tv-kanal, Bill Cosby.
Summorna liksom fallhöjden för de manliga makthavarna ger USA:s version av metoo en lite mer officiell prägel än den svenska.
– Jag hoppas att det sipprar ned här också. Det finns en fara i att låta de rika och berömda fronta dessa brott. Det isoleras till enskilda gestalter i stället för att leda till en skärskådning av själva systemet som möjliggör sexuellt våld i vårt samhälle.

En del av uppmärksamheten i Sverige just nu gäller namngivning av enskilda misstänkta förövare i sociala medier. Vad tänker du kring det?
– Gudars, det låter stökigt. Jag visste inte att det var resultatet. Det är *bad ass*. Väldigt modigt. Särskilt eftersom den omedelbara effekten är att folk inte tror en. Och ibland måste man kanske nämna namn för att stoppa ett rovdjur, särskilt i fråga om offentliga personer. Men namngivning väcker förstås många frågor. Och jag försöker låta bli att undervisa människor i hur just deras läkande kan börja.

Björn af Kleen
bjorn.afkleen@dn.se "

DN ONSDAG 25 OKTOBER 2017

" Hårda fakta i trakasseridebatten

Siffrorna är alarmerande. En femtedel av alla kvinnor och en tjugondel av alla män i Sverige har någon gång i livet utsatts för allvarligt sexuellt våld. Medan #metoo-kampanjen flyger över världen och världshistoria skrivs i sociala medier kan det vara intressant med basfakta vad gäller våldtäkter och fysiskt sexuellt våld. Ladda ner den omfattande studien "Våld och hälsa" publicerad 2014 från Nationellt centrum för kvinnofrid på Uppsala universitet. 10 000 kvinnor och 10 000 män tillfrågades om att delta i undersökningen.

Det grova sexuella våldet är kriminellt, men den "lagliga" vägen dit är för det mesta ful och slirig. Oavsett hur ambivalent man kan vara inför nätet som skampåle och folkdomstol är ett resultat av #metoo förhoppningsvis att tafsarna slutar tro att de ger komplimanger när de trycker och klämmer på folk som inte vill.

Maria Schottenius
maria.schottenius@dn.se "

DN TORSDAG 26 OKTOBER 2017

" Alliansen har en chans

Tillbaka på ruta ett. Så kan man beskriva Moderaternas notering i DN/Ipsos oktoberbarometer som presenteras i dagens tidning. Men bara det ser ut som en bedrift. Efter sitt snabba ras har partiet fått ett ordentligt lyft. Med den nya ledaren Ulf Kristersson har väljarstödet ökat från 16 till 22 procent. Det är ett snäpp under nivån för ett år sedan, och nära en tangering av valresultatet 2014.

Det moderata dilemmat har annars beskrivits som ett hopplöst tvåfrontskrig. Med Sverigedemokraterna som hetsar på ena flanken och Annie Lööf som växer i styrka från andra hållet – åt vilket håll ska Moderaterna gå? Går det att vara ”liberalkonservativ” när invandringen splittrar liberaler och konservativa så på djupet?
Problemet är inte rent akademiskt. Väljarna vill helt olika saker.
Andra stora högerpartier i Europa har valt väg. Sebastian Kurz, nytt ansikte för Österrikes ÖVP, mötte hotet från populistiska FPÖ genom att bedriva en starkt invandringskritisk kampanj. Han vann höstens val och får nu det tvivelaktiga nöjet att bilda regering med FPÖ.
Ulf Kristersson kommer knappast – och borde absolut inte – kopiera strategin. I sitt tal på den extrastämma där han valdes talade han om Moderaterna som ”ett parti för hoppfulla”. Han betonade allianssamarbetet. Samtidigt avfärdar Kristersson teorin om en olöslig moderat spagat.
DN/Ipsos oktobermätning kan vara en antydan om att han har en poäng. Moderaterna har lyckats locka tillbaka sympatisörer från två poler. Väljare från både Sverigedemokraterna och Centerpartiet har gått till M.
SD backar, till 15 procent. Likaså krymper Centern, även om stödet fortfarande är avsevärt högre än valresultatet. Sammantaget har alliansspartierna och de rödgröna lika stort stöd, med 41 procent för vardera block.
Som DN rapporterade i onsdagstidningen ifrågasätts alliansen inifrån. Två företrädare för Liberalerna, EU-parlamentarikern Cecilia Wikström och riksdagsledamoten Mathias Sundin, vill bända upp det borgerliga blocket, gå till val som självständigt parti och hålla dörren öppen för samarbete med Socialdemokraterna.
Det ligger naturligtvis något i att partierna har glidit ifrån varandra. Samhörigheten mellan konservativa och liberaler är lösare, mindre meningsfull. Dessutom finns inte längre någon övertygande maktstrategi.
Men de liberala rebellernas alternativ är också luftigt önsketänkande. Mathias Sundin talar till exempel om behovet av profilering. Hans parti har nu haft tre år i frihet, och Liberalerna har utnyttjat sitt svängrum i opposition till fullo.
Partiet har brutit sig loss och avstått från flera blocköverskridande uppgörelser. Det står dock still i opinionen. L kan alltså inte längre skylla sina problem på allianskompromissernas bördor.
Cecilia Wikström avvisar Moderaterna och Kristdemokraterna och talar samtidigt om att ”hitta lösningar över blockgränsen som får bred majoritet”. Men den som läser DN/Ipsos mätning kanske lägger märke till att Liberalerna och Socialdemokraterna tillsammans samlar ungefär 36 procent av väljarnas stöd. Det blir ingen majoritet. Om inget drastiskt händer före valet kommer lösningar över blockgränsen att kräva fler partier, och kompromisser även med Moderaterna.
Alliansen fyller därför en funktion. Förmodligen inte som ett starkt regeringsalternativ. Men som kraftfält i svensk politik spelar gemenskapen fortfarande roll. Med ny luft under vingarna inför valåret borde partierna utnyttja chansen.

Sakpolitiskt har Liberalerna och Socialdemokraterna inga starkt kända beröringspunkter. Vilket projekt de två partierna skulle kunna bygga tillsammans är faktiskt oklart. Wikström och Sundin ger inga exempel. Partiernas ståndpunkter kontrasterar bjärt i frågor om skatterna, bostäderna och arbetsmarknaden. De skuggbudgetar som alliansspartierna nyligen lade fram bevisar i stället att de fyra borgerliga partierna fortfarande har mycket ihop.
Vad gäller integrationen har alliansen redan ett halvt gemensamt program. Regeringen och Socialdemokraterna står samtidigt utan svar. Jobbpolitiken är ett pinsamt misslyckande. Svensk ekonomi befinner sig i en högkonjunktur som tillfälligt döljer svåra problem. Alliansspartiernas jobb är att peka på dem och föra fram sina lösningar. Enskilt, men också tillsammans.

DN 26/10 2017 "

DN TORSDAG 26 OKTOBER 2017

" Moderaterna kraftigt uppåt efter ledarbyte

Moderaterna rusar uppåt i opinionen efter partiledarbytet. Partiet noterar 22 procent i DN/Ipsos oktobermätning, att jämföra med 16 i september. Samtidigt går både SD och C tillbaka. – Ulf Kristersson har gjutit nytt mod i besvikna M-väljare, säger David Ahlin på Ipsos.

Anna Kinberg Batra valde att kasta in handduken som partiledare i slutet av augusti, efter att Moderaternas opinionsstöd under året hade rasat till den lägsta nivån på 15 år. Ulf Kristersson, då partiets ekonomisk-politiska talesperson, utkristalliserades snart som den ende verklige kandidaten som efterträdare. Han valdes på en extrastämma i Stockholm den 1 oktober.
DN/Ipsos kan nu visa att skiftet i toppen har gett snabb effekt. Moderaterna lyfter med 6 procentenheter sedan förra mätningen, från 16 procent i september till 22 i oktober. Därmed är partiet tillbaka på samma nivå som förra hösten.
David Ahlin är opinionschef på Ipsos.
– Ulf Kristersson har gjutit nytt mod i besvikna moderatväljare. Han verkar ha återskapat optimism och framtidstro efter ett bedrövligt år för partiet, säger han.
Moderaterna har en lång nedgång i opinionen med stora väljarförluster till Centern och Sverigedemokraterna bakom sig. Tappet till SD gjorde stort avtryck redan i förra valet. Läckaget till C har kommit senare, framför allt efter att Anna Kinberg Batra i januari i år öppnade för ett närmande till SD.
Det har alltså handlat om väljarströmmar åt helt olika håll. Liberalt sinnade moderater har gått till C medan de konservativa valt SD. Det har väckt frågan om det alls är möjligt i dagens partilandskap att

kombinera liberalism och konservatism på det sätt som Moderaterna gjort allt sedan Gösta Bomans dagar på 1970-talet.
I DN/Ipsos oktobermätning har dock strömmarna åt bägge håll vänt. Moderaternas uppsving sammanfaller med en tydlig tillbakagång för C, som backar från 13 till 10 procent, liksom för SD som får 15 procent mot 18 i förra mätningen. För SD är det den lägsta noteringen sedan mars 2016.
Men det finns ytterligare en viktig faktor bakom förändringen: Moderaterna vinner väljare också från kategorin osäkra.
– Sedan i januari har partiet haft väldigt dålig mobilisering, en stor del av väljarna från 2014 har valt att sitta på sidlinjen och inte velat uppge partisympatier. De har parkerat på soffan och avvaktat. Där ser vi nu en tydlig rörelse, säger David Ahlin.
Nu stöds M av 72 procent av dem som röstade på partiet 2014. Under perioden juni till september var den siffran i snitt 57.
– Att Moderaterna vinner tillbaka väljare från tre håll är en påminnelse om att väljarkåren har blivit allt mer rörlig. Och det är alltid lättare att vinna tillbaka väljare som tidigare har röstat på partiet, säger David Ahlin.
Moderaternas lyft i oktober har bara en motsvarighet i DN/Ipsos mätserie från 1979 och framåt.
– Den närmaste jämförelsen är Socialdemokraternas rekyl uppåt efter Håkan Juholts avgång i januari 2012. Då såg vi också en kraftig ökning på kort tid, säger David Ahlin.
DN/Ipsos skattning av Moderaternas opinionsstöd ligger över den senaste tidens mätningar från andra opinionsinstitut. En trolig förklaring enligt David Ahlin är att DN/Ipsos undersökning har gjorts senare, efter att den nye partiledaren Ulf Kristersson fått stor uppmärksamhet i medierna, bland annat i samband med SVT:s partiledardebatt och M:s stämma i Örebro.
Oktobermätningen bekräftar den försiktigt positiva trenden för Socialdemokraterna som nu har 30 procent av väljarstödet. Det betyder att partiet är tillbaka i nivå med valresultatet 2014. En faktor bakom detta kan vara att svenskarna ser något ljusare på utvecklingen i Sverige, enligt DN/Ipsos. Andelen som anser att det går åt fel håll har sjunkit till 35 procent, från 48 procent i början av året.
– Att många anser att det går bra för Sverige brukar vara gynnsamt för det ledande regeringspartiet, säger David Ahlin.
För övriga partier visar DN/Ipsos små förändringar sedan förra månaden. Kristdemokraterna och Miljöpartiet lever alltjämt farligt kring riksdagsspärren på 4 procent. KD landar på 3 procent och MP på 4, avrundat till heltal.
Moderaternas uppgång ger också en ökning netto för alliansen som helhet till 41 procent av väljarstödet. Därmed ligger de två blocken jämsides.

Hans Rosén
hans.rosen@dn.se "

"Bakgrund. Ny partiledare ingen säker väg till framgång
De flesta partiledarbyten de senaste åren har gett små effekter på opinionsstödet, åtminstone på kort sikt, visar DN/Ipsos mätningar. Men det finns undantag.
Störst förändring gav Socialdemokraternas byte från Håkan Juholt till Stefan Löfven 2012. Opinionsstödet steg 6 procentenheter två månader i rad, från 24 till 36 procent. Det skedde efter ett nästan lika stort ras, vilket påminner om det aktuella partiledarskiftet i Moderaterna.
Moderaterna lyfte även när Fredrik Reinfeldt tog över efter Bo Lundgren 2003 men det gick långsammare. Först ett år senare hade opinionsstödet stigit med 6 procentenheter, lika mycket som M ökat på en månad med Ulf Kristersson.
Annie Lööf (C) har tagit sitt parti till en högre nivå, men det dröjde ännu längre. Det första året låg opinionsstödet mer eller mindre still, för att sedan sjunka under riksdagsspärren en period.
Ebba Busch Thor (KD) och Isabella Lövin (MP) är exempel på partiledare som fått se sina partier tappa i opinionen efter att de tillträtt. "

DN TORSDAG 26 OKTOBER 2017

" TV3-profil utreds för ”oacceptabelt beteende”

I samband med Metoo-rörelsen framkommer fler anklagelser mot profiler inom tv-branschen. MTG har startat en intern utredning mot en programledarprofil på TV3 för ”oacceptabelt beteende på inspelningar”. Enligt uppgifter till DN förbereds samtidigt en större protestlista mot personen.

– Jag kan bekräfta att det pågår en intern utredning mot en av våra profiler. Vi har fått tillräckligt med information som vi nu tänker gå till botten med, säger Susanne Nylén, presschef på MTG.
Enligt MTG handlar anklagelserna om ett oacceptabelt beteende under inspelningarna av ett av kanalens program. Information har i första hand framkommit genom vittnesmål från utsatta personer. Den senaste veckan har flera anklagelser också publicerats i sociala medier.
DN har varit i kontakt med flera tidigare anställda på produktionen som bland annat vittnar om upprepade trakasserier, personpåhopp och mobbning. Enligt uppgifter planeras också en större protestlista mot profilen att överlämnas till kanalen eller produktionsbolaget under de kommande dagarna.
– Det här ska framför allt ha hänt för runt fem år sedan. Vi har tagit del av det som skrivits i sociala medier men vill poängtera vikten av att prata med personerna ifråga. Vi vill ha förstahandsuppgifter, säger Susanne Nylén.
Finns det uppgifter om sexuella trakasserier?
– Det kan vi inte utesluta. Men det är framför allt en form av beteende som inte varit acceptabelt på inspelningsplats och en utredning pågår.
Hon uppger att den dåvarande programledningen fick information om anklagelserna för fem år sedan. När uppgifterna först blev kända konfronterade produktionsbolaget profilen och meddelade att uppträdandet inte ansågs acceptabelt.
– Vår uppfattning är att produktionsbolaget agerat och konfronterat profilen och beteendet ska ha blivit betydligt bättre. Men i dag är det en ny programledning på MTG och de här uppgifterna var nya för oss när vi fick dessa i slutet av förra veckan, säger hon.
MTG arbetar tillsammans med produktionsbolaget för att utreda anklagelserna, uppger Susanne Nylén. Personen är fortfarande i tjänst men för närvarande råder en naturlig paus i inspelningsschemat.
– Vi har bett produktionsbolaget att ta fram förstahandsuppgifter. Vi vill inte få information genom hörsägen eller rykten. Vi vill ha fram fakta, säger Susanne Nylén och fortsätter:
– Vi är väldigt måna om integritet. Det har inte kommit in några anmälningar och vi kommer inte att namnge profilen.
DN har varit i kontakt med produktionsbolaget som inte vill kommentera anklagelserna mot profilen. Bolaget uppger samtidigt att MTG har huvudansvaret för att utreda uppgifterna.
Efter att Metoo-rörelsen inleddes i mitten av oktober har en rad - anklagelser om övergrepp framkommit. Tidigare i veckan avslutade TV4 allt samarbete med programledaren Martin Timell.
Medarbetare på programmet ”Äntligen hemma” har vittnat om rasistiska, homofoba och sexuella trakasserier som Martin Timell har utfört under en lång tidsperiod. Samtidigt ska både ledningen i - produktionsbolaget Meter och ledningen på TV4 ha haft kännedom om förhållandena i många år, utan att agera mot honom.

Hugo Lindkvist
hugo.lindkvist@dn.se "

"**Fakta.**
2014 hade de 20 största svenska bolag och koncerner som gör program för de svenska tv-kanalerna en samlad omsättning på drygt 3,6 miljarder kronor.
Enkätundersökningar från Journalistförbundet har visat att 8 av 10 anställda på flera tv-produktionsbolag arbetar på korttidskontrakt. På flera bolag saknas också kollektivavtal.
Vinstmarginalen bland medlemsföretagen i Film & tv-producenterna sjönk mellan 2013 och 2015. Företagen inom tv-sektionen hade 2015 en vinstmarginal på 2,5 procent, enligt medianvärdet.
Källa: ”Outsourcad journalistik” (2016) och ”Film & tv-producentenas branschindex 2016” "

DN TORSDAG 26 OKTOBER 2017

”Trend att hyrorna höjs med onödiga renoveringar”

Det byggs så det knakar. Men för vem? KTH-forskaren Anna Granath Hansson anser att systemet för hur hyror kopplas till renoveringar ska ses över.

Fram till år 2025 behövs 710 000 nya bostäder för att täcka behovet, enligt Boverket. De senaste åren har byggtakten ökat kraftigt och är nu den högsta sedan miljonprogrammet. Anna Granath Hansson, doktorand på institutionen för fastigheter och byggande på KTH, säger att matchningen mellan det som byggs och det som efterfrågas måste bli bättre.
– Vi ser tydliga indikationer på att det som hittills har byggts i stor utsträckning har riktats till folk med goda inkomster. Den marknaden börjar bli mättad. Det behövs mindre exklusiva bostäder i andra lägen, och nya typer av koncept, säger hon.
Den 1 januari 2011 kom en ny hyreslagstiftning som ställde krav på kommunala bostadsaktiebolag att börja agera affärsmässigt och allmännyttans hyresnormerande roll försvann. Anna Granath Hansson säger att reformen resulterade i att en viss typ av bostäder premierades.
– Man begränsade sin nyproduktion till mer attraktiva marknader och områden. Följden blev att nyproduktionen har högre hyror än vad de flesta har råd med, säger hon.
När kommunens bostadsbolag fick krav på sig att agera affärsmässigt fanns inte längre utrymme att bygga bostäder som skulle ge minus i kassan. För att förbättra ekonomin sålde också allmännyttan ut delar av beståndet till privata aktörer i syfte att finansiera nyproduktion.

– Många kommunala bostadsbolag gjorde en mycket strikt tolkning av kravet på affärsmässighet, samtidigt som de skulle ha en social roll i den kommunala bostadspolitiken. Det är en svår balansgång och många bolag gick längre mot det affärsmässiga hållet än vad de hade behövt. Men detta ledde också till att många allmännyttiga bolag stärkte sin ekonomi, vilket gör att de nu kan ta ut svängarna lite, säger Anna Granath Hansson.
Vidare har omfattande renoveringar gjorts, vilket har minskat antalet billigare hyresrätter, säger Anna Granath Hansson. Enligt det bruksvärdessystem som bestämmer hyrorna kan hyreshöjningar bara ske om lägenhetens standard förbättras avsevärt.
– Vi har sett en trend i att man har gjort mer än vad som har behövts för att kunna höja hyrorna. När man ändå tar vatten och avloppsstammarna så tar man också badrummen och köken, för det är bara då man får höja hyrorna och kan finansiera renoveringarna. Här finns det utrymme för en översyn över hur systemet tillämpas, säger Anna Granath Hansson.
Kommunerna har ansvar för att planera bostadsförsörjningen i Sverige och ska skapa förutsättningar för invånarna att bo i så kallade ”goda bostäder”. Enligt Anna Granath Hansson är bristen på bostäder något som kommer att bestå en lång tid framöver.
– Det krävs breda politiska paletter för att få igenom förändringar av vikt, vilket inte sker året före ett val. Däremot kan det komma intressanta inspel från kommunerna, som ser att kostnaderna blir orimliga för att lösa bostadsbristen för de mest utsatta. Bristen på bostäder skapar misär, så de har tydlig motivation att göra någonting. Men det finns tecken på en vändande trend hos kommunerna. Lagändringen som gjorde att kommunerna fokuserade allt mer på lönsamhet tolkas i dag inte lika strikt som den gjordes initialt, vilket har lett till att trenden går emot fler nyproduktioner som riktar sig till hushåll med lägre inkomster, säger Anna Granath.
– Det har gjorts stora upphandlingar av seriellt producerade bostäder. Nu tittar man allt mer på nya möjligheter och koncept, säger hon. Genom att fortsätta bygga och samtidigt öka rörligheten på marknaden kan bristen på bostäder i framtiden minska, anser hon.
– Det krävs förmodligen en skattereform. Vi måste också öka uthyrningen av privatbostäder, som faktiskt skulle kunna bli en förstahandsmarknad.
Med skattereform syftar Anna Granath på ett paket av åtgärder där man ser över realisationsvinst, fastighetsskatt, avdragsrätt och skatt vid andrahandsuthyrning.
– Det krävs ett samlat grepp för att se de långsiktiga effekterna för olika typer av hushåll, säger hon.
Hyressättningssystemet är en omdebatterad fråga. Anna Granath Hansson anser att det behövs en bättre balans mellan utbud och efterfrågan men tror inte att marknadshyror är en lämplig lösning på andra bostäder än nyproduktioner.
– Det är en sådan skriande efterfrågan på bostäder så hyrorna i äldre hus kommer att öka väldigt mycket om man skulle införa det nu. Då kommer de avarter som man vill undvika. Det kan också bli sänkta hyror i mindre attraktiva områden där fastigheter behöver renoveras. Då finns det helt plötsligt inte pengar för den renoveringen. Däremot finns det redan i dagsläget utrymme för större reformer av bruksvärdesystemet, säger hon.

Ida Yttergren
ida.yttergren@dn.se "

"Fakta.
År 2016 minskade beståndet i allmännyttan med 1 600 bostäder, trots att det tillkom nya bostäder genom nyproduktion, inköp och ombyggnad. Det allmännyttiga beståndet ökade med 10 100 bostäder

varav 7 000 nyproduktion, 1 550 köptes och 1 550 tillkom genom ombyggnation. Men kommunernas innehav minskades genom att de sålde knappt 11 350 bostäder och rev drygt 350 bostäder.
Ny lag 2011
En ny lag för allmännyttiga bostadsföretag infördes i januari 2011. Syftet var att se till att regelverket inte strider mot EU:s konkurrens- och stadsstödsregler.
Lagstiftningen bygger på en uppgörelse mellan Hyresgästföreningen, Sabo, Fastighetsägarna Sverige och regeringen.
Lagen innebar i praktiken ett nytt krav på att kommunala bolag skulle fungera på ungefär samma sätt som privata bolag, där kommunerna ska ställa tydliga avkastningskrav på sina bostadsbolag. Det kom också nya regler kring vilka vinstuttag kommunerna kan göra från bolagen.
Källa: Sabo, Boverket

Serie. Hyresrätten

verige har en bostadskris där människor som har små eller till och med medelinkomster har svårt att flytta till tillväxtorterna.
Hyresrätten var en gång det alternativ som fanns för dessa människor – men inte i dag.
I en serie artiklar granskar DN hyresmarknaden. Har du egna erfarenheter som du tror skulle intressera oss? Hör gärna av dig.

dan.lucas@dn.se, ida.yttergren@dn.se "

DN TORSDAG 26 OKTOBER 2017

" Ingen uppdatering av kritiserat förslag

I går lämnade regeringen sitt förslag kring skärpt exportkontroll av krigsmateriel till riksdagen. Men propositionen är nästan identisk med det kritiserade förslaget som lämnades till lagrådet i juni.

– Det finns fortfarande alldeles för stora möjligheter att prioritera bort demokratiska och mänskliga rättigheter, säger Agnes Hellström, ordförande för föreningen Svenska Freds.
Sveriges vapenexport ökade stadigt under första delen av 2000-talet och 2011 exporterades krigsmateriel för rekordsiffran 13,7 miljarder. Enligt organisationen Freedom House klassas många av de länder som importerat svenska vapen som diktaturer eller icke-demokratier, med en historia av brott mot mänskliga rättigheter.
En utredning om Sveriges vapenexport startades 2011 men först i juni 2017 lämnades en remiss om skärpt exportkontroll av krigsmateriel till lagrådet. Att skärpa vapenexporten till icke-demokratier var en av juniförslagets huvudpunkter. Men bland annat på grund av vaga formuleringar möttes de nya regelverken av stark kritik.
Propositionen som nu lämnats till riksdagen skiljer sig endast marginellt från versionen som lämnades till lagrådet i juni.
– Att Sveriges krigsmaterielexport till diktaturer och icke-demokratier stoppas är en förutsättning för en trovärdig svensk utrikespolitik. Om Sverige ska stå upp för demokrati kan vi inte samtidigt legitimera och stärka diktaturer med vapen, säger Svenska Freds ordförande Agnes Hellström.
I propositionen skriver regeringen bland annat: ”Ifall det förekommer grava brister i den demokratiska statusen utgör det hinder för tillstånd

till utförsel av krigsmateriel eller till annan utlandssamverkan som avser krigsmateriel”.
Formuleringen, menar Agnes Hellström, lämnar stort utrymme för tolkning.
– Att ett lands demokratiska status ska utgöra “ett hinder” är alldeles för vagt – hur högt är ett hinder? säger Agnes Hellström.
Från justitiedepartementets sida menar man att det är naturligt att formuleringarna i propositionen är övergripande. Alla bedömningar måste tillämpas i olika specifika situationer och att uttrycka sig - kategoriskt är inget alternativ.
Förslaget föreslås träda i kraft den 15 april 2018 men Agnes Hellström från Svenska Freds har inga förhoppningar på den eventuella skärpningen av svensk vapenexport.
– Det finns fortfarande alldeles för stora möjligheter att prioritera bort demokratiska och mänskliga rättigheter till förmån för säkerhetspolitiska intressen, säger Agnes Hellström.
DN har sökt Justitiedepartementet för kommentar.

Jonas Desai
jonas.desai@dn.se "

DN TORSDAG 26 OKTOBER 2017

" Den siste smakdomaren

Under 25 år var Olof Lagercrantz Dagens Nyheters tongivande litteraturkritiker. Leif Zern läser en bok som är ett måste för alla som älskar litteraturkritik.

Olof, kom tillbaka! Det finns fortfarande en krympande skara som vid läsningen av något dumt på kultursidan förgäves riktar denna bön till de högre makterna. För den äldre generationen DN-läsare var Olof Lagercrantz både älskad och fruktad, av somliga mer hatad, fast de prenumererade för säkerhets skull på Svenska Dagbladet. I kulturdebatterna var Lagercrantz länge den siste smakdomaren. Hans formuleringar ”äger ofta en tyngd som låter dem genljuda över landet”, som en annan kritiker - Göran O Eriksson - skrev i ett porträtt redan 1961 i Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning.
Under 25 år som Dagens Nyheters kulturredaktör (1951–60) och chefredaktör (1960–75) var Olof Lagercrantz tidningens tongivande litteraturkritiker. Bengt Holmqvist hade visserligen samma auktoritet men uppträdde aldrig i rollen som samhällsdebattör och orosande. Av Holmqvist minns man de utförliga introduktionerna av Beckett och de andra stora modernisterna. Lagercrantz läste man för att få en stöt. Alla har sin Olof. Det krävs nog en lyhörd litteraturvetare som Arne Melberg för att vi ska få syn på verket bakom personen, för att inte tala om myterna. I den nyutgivna boken ”Läsaren Lagercrantz” ägnar Melberg elva kapitel plus ett förord åt en genomgång av Lagercrantz lika många författarmonografier, från den första om Erik Axel Karlfeldt till de två sista om Gunnar Ekelöf och Emanuel Swedenborg. Ett måste för den som har minsta intresse för svensk litteraturkritik eller för den som bara behöver nyktra till i synen på Olof Lagercrantz femton år efter hans död. Delar av hans gärning har behandlats i

avhandlingar av Sigrid Storås och Stina Otterberg. Den heltäckande biografin återstår att skriva. Melbergs bidrag vänder sig både till specialisterna och till en bredare publik. Hans ord om Lagercrantz som ”vägledare” passar in på honom själv.
För den generation som Melberg tillhör var Lagercrantz en auktoritet som det inte gick att runda. När Ronny Ambjörnsson och jag i början av 70-talet roade oss med att skriva en pjäs som hette ”Don Quijote eller Ett skådespel om liberalismens omöjlighet” var Lagercrantz en av måltavlorna. Att vi beundrade den briljante kritikern och opinionsbildaren hindrade inte att vi såg honom som en av de där liberalerna som slogs mot väderkvarnar; stora ord, dålig markkontakt. Göran O Eriksson jämförde honom i sin artikel med Ebbe Linde, DN:s mångårige teaterkritiker: ”Den som beundrar Lagercrantz måste finna Linde slapp, pratig, lättsinnig, en rännstenskatt bland sin tidnings hermeliner. Den som beundrar Linde undgår inte att bakom Lagercrantz formuleringskonst ana en djup och splittrande osäkerhet, en egocentricitet vars rot är fruktan.”
En briljant iakttagelse som placerar kritikern Lagercrantz i skärningspunkten mellan två epoker. En heroisk som ser litteraturen som höjd över omständigheterna, sökande en sanning som kunde bota läsaren från känslor av alienation och splittring; och en annan vi förknippar med 60-talets begynnande revolter och gränsöverskridande konstexperiment.
Men Dagens Nyheters omstridde chefredaktör stod väl själv på de radikalas sida och hade tagit ställning? Ja, fast frågan är på vilka premisser. En av Melbergs återkommande iakttagelser är att Lagercrantz skrev sina i flera fall stora och tidskrävande monografier som en flykt undan det dagliga arbetets påfrestningar. För tidningsmannen var det käbbel och polemiker. För litteraturkritikern var läsningen av Dante, James Joyce, Nelly Sachs, Joseph Conrad och Marcel Proust en fristad undan den sortens förpliktelser.
Arne Melberg återkommer till denna bodelning och ser den speglad i sökandet efter universella sanningar hos de författare monografierna presenterar. Om Agnes von Krusenstjerna skriver Lagercrantz att hennes romaner ”är först och främst diktverk med ett diktverks suveränitet och allmängiltighet”. Joyce skapade ”Ulysses” med ”ryggen vänd mot den dåvarande sociala strukturen, sökande på egen hand efter människans sanna och verkliga villkor”.
Detta var rena metafysiken när boken om Joyce gavs ut 1970. Universella sanningar! Fast med sanning avsågs inte konstens autonomi. Det var den personliga sanningen Lagercrantz sökte. Liv och dikt hör samman, så löd det ålderdomliga budskapet. Att läsa är att låta sig uppfyllas och förvandlas av texten, ett löfte om den ”lycka” han finner i läsningen av Marcel Prousts stora roman.
Ändå blir Lagercrantz rasande när ”Tribadernas natt” har premiär på Dramaten 1975, Per Olov Enquists pjäs om August Strindberg, Siri von Essen och Marie David. Han blir lika rasande på min uppskattande recension av föreställningen och skrev det i en ilsken artikel på kultursidan. Enquists stora misstag var att han lyfte fram personen Strindberg i stället för verket.
Några år senare begår Lagercrantz själv samma paradoxala misstag när han skriver Strindbergboken, där de litterära analyserna är förvånansvärt tunna, vilket även Melberg påpekar: ”Det ligger en egendomlig motsägelse i detta att bokens grundläggande tes – att Strindberg bearbetade sitt liv till förmån för sitt skapande, sin litteratur – inte mynnar ut i det som den Strindbergska livsmanipulationen mynnar ut i, nämligen de litterära verken.”
Debatten kom i huvudsak att handla om Strindbergs påstådda galenskap under ”Inferno”. Lagercrantz säger med rätta nej till denna populära teori och banar väg för en friare läsning av Strindbergs sena, mer spekulativa skrifter.

Jag tror dock att hettan i Olof Lagercrantz polemik – frisk, inte galen – kan förklaras med att Strindbergboken är en förtäckt självbiografi. Han känner igen sig i Strindberg och rycker ridderligt ut till försvar. Lagercrantz som själv bar på ett arv av sinnessjukdom på moderns sida, på en gång elitist och radikal fridstörare.
Det gick inte ihop. Det blev levande litteraturkritik.

Leif Zern
teater@dn.se "

"Arne Melberg ”Läsaren Lagercrantz. Elva författarskap i sällskap med Olof Lagercrantz” Daidalos, 280 sidor "

DN FREDAG 27 OKTOBER 2017

" Långt kvar till toppen för Ulf Kristersson

Väljarna har redan större förtroende för Ulf Kristersson än de hade för företrädaren Anna Kinberg Batra, visar DN/Ipsos oktobermätning. Den nya M-ledaren får godkänt av 27 procent, mot 21 för den förra. Men Ulf Kristersson har långt kvar till toppduon Annie Lööf och Stefan Löfven.

Upprorsmakarna som tvingade bort Anna Kinberg Batra gjorde Moderaternas kris till en personfråga och underkände hennes sätt att föra ut partiets politik. En av spikarna i kistan blev en DN/Ipsos-mätning i augusti där bara 6 procent av väljarna ansåg att hon var den bästa statsministerkandidaten.
Ulf Kristersson tog över partiledarskapet för drygt tre veckor sedan och har redan lyckats vända Moderaternas kurvor uppåt. Partiets väljarstöd har rusat från 16 till 22 procent på en månad, vilket DN berättade om i går. DN/Ipsos oktobermätning visar också att väljarnas förtroende för honom är väsentligt högre än det som företrädaren åtnjöt.
Ulf Kristersson ses som förtroendeingivande av 27 procent av väljarna. Motsvarande siffra för Anna Kinberg Batra i DN/Ipsos junimätning var 21. Skillnaden är ännu större om man tittar på de negativa siffrorna. 72 procent hade inget eller litet förtroende för den förra M-ledaren, mot 43 procent för Ulf Kristersson.
Jenny Madestam, statsvetare med politiskt ledarskap som specialitet, menar att Ulf Kristersson kan framstå i extra positiv dager mot bakgrund av den krisstämpel som Anna Kinberg Batra fick.
– Han framstår som mer trygg och bekväm i strålkastarljuset och ger mer kraftfulla besked om partiets politik. Ulf Kristersson argumenterar

skickligt och kan ge pedagogiska svar till journalister och debattmotståndare, säger Jenny Madestam.
Även bland de egna väljarna har Ulf Kristersson en starkare ställning än företrädaren. Hela 41 procent av M-sympatisörerna gav Anna Kinberg Batra underkänt i junimätningen. För Ulf Kristersson utgör de missnöjda bara 17 procent.
Den interna moderata kulturen har sina speciella krav på hur en partiledare ska vara, enligt Jenny Madestam.
– Man vill ha en person som utstrålar gott självförtroende, en vd-typ som signalerar ”jag har koll på läget”, som till exempel Carl Bildt. Anna Kinberg Batra försökte framstå så men det lyste igenom att hon inte riktigt trodde på en del av de budskap hon förde fram, säger hon.
Annie Lööf (C) toppar fortfarande förtroendelistan med 40 procent, tätt följd av statsminister Stefan Löfven (S) på 39. De två är i särklass, med Ulf Kristersson och övriga en bra bit bakom.
Annie Lööfs starka siffror har väckt frågan om hon kan vara en utmanare som statsministerkandidat. Det stärkta förtroendet både för det moderata partiet och dess ordförande är enligt Jenny Madestam avgörande för att Ulf Kristersson ska kunna kliva fram som en tydlig ledare även för den borgerliga alliansen.
– Det här ger en signal till både andra partier och väljarna att - Moderaterna är att räkna med igen.
David Ahlin, opinionschef på Ipsos, menar också att Ulf Kristerssons positiva siffror måste ses mot bakgrund av att han efterträder en partiledare med svagt stöd och negativ trend (även om hon inledningsvis låg bättre till än Kristersson gör nu).
– Om man jämför med tidigare moderatledare när de var nytillträdda så är Ulf Kristerssons förtroendesiffror varken låga eller höga. De är i nivå med vad både Bo Lundgren och Fredrik Reinfeldt fick när de var nya på jobbet, säger David Ahlin.
Han påpekar också att Ulf Kristersson fortfarande är okänd för många. Här finns en potential att vinna ytterligare förtroende.
För övriga partiledare är förändringarna i förtroende små sedan junimätningen.

Hans Rosén
hans.rosen@dn.se "

Förtroendet för partiledarna

Andelen med stort eller mycket stort förtroende för partiledaren/ språkröret bland väljarna.

Källa: DN/Ipsos väljarbarometer oktober 2017

Ipsos har under perioden den 12-22 oktober intervjuat 1 609 röstberättigade väljare, varav 604 via telefon och 1 005 via digitala intervjuer. Frågan som ställs är: "Har du mycket stort, stort, litet eller inget förtroende för (partiledaren)?" Mer om metoden: Valjarbarometern.ipsos.se

(Procent av alla väljare, förra mätningen inom parentes)

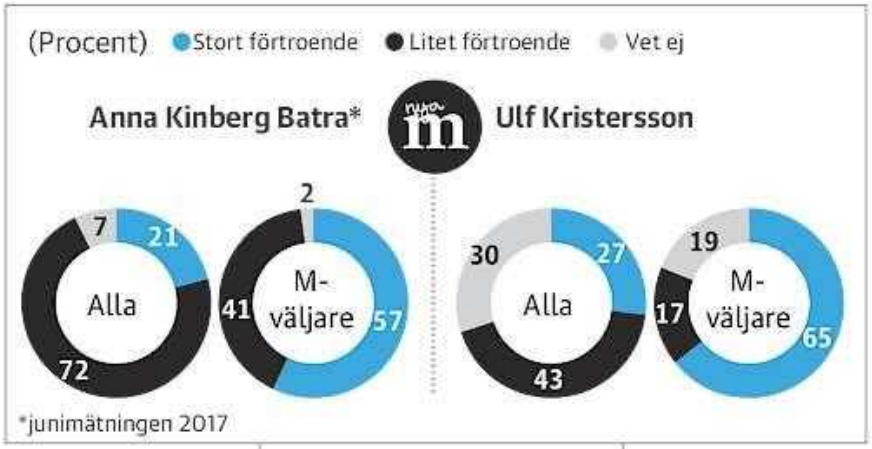

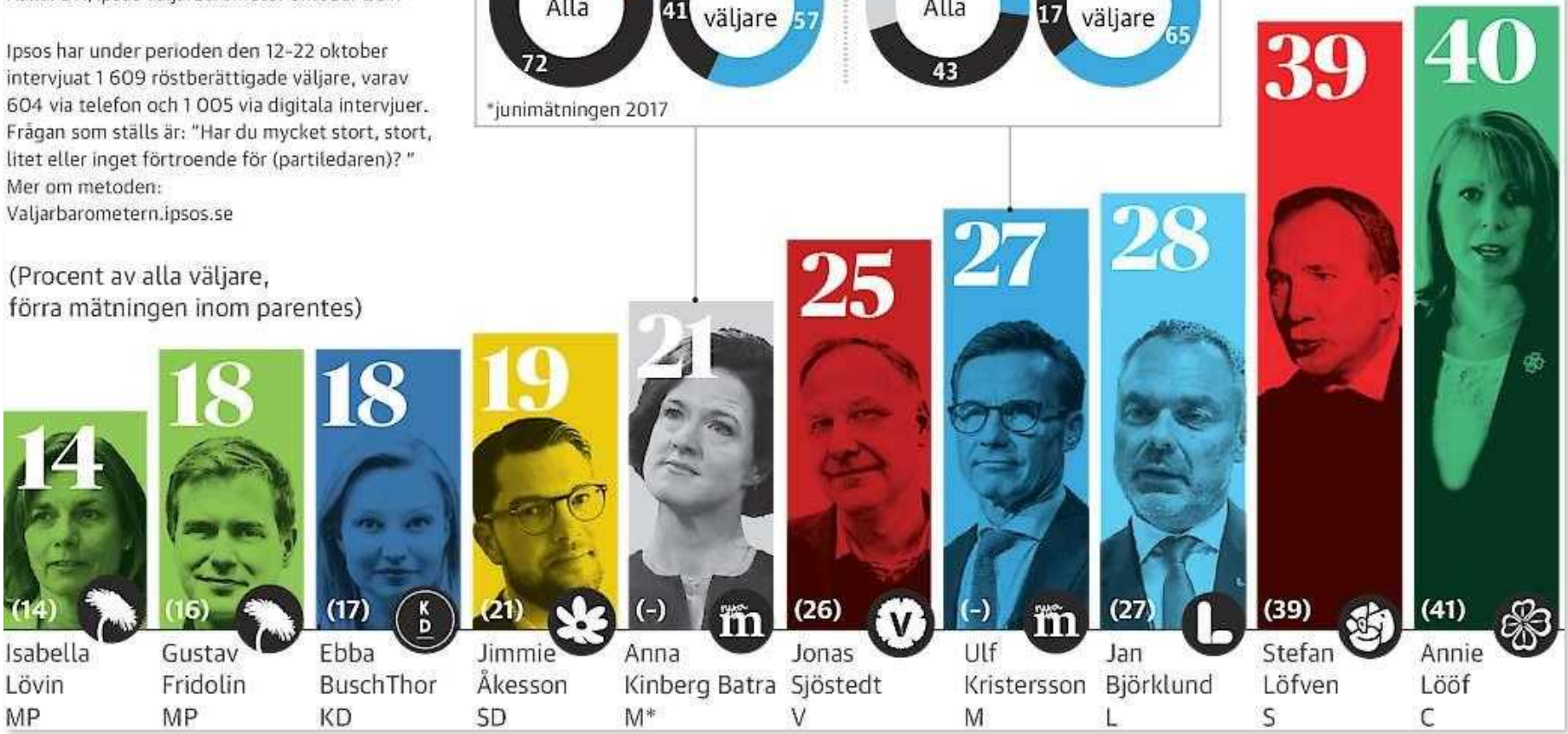

DN FREDAG 27 OKTOBER 2017

" Opererades av Macchiarini – fick allvarliga skador

För sex år sedan opererades Teddy Bondefalk av skandalkirurgen Paolo Macchiarini. Efteråt drabbades han av komplikationer som har lett till att han i dag är svårt skadad. När förundersökningen mot Macchiarini lades ned kände han sig sviken. – Det är en förolämpning, säger han.

Teddy och Irene Bondefalk tar emot DN i radhuset i Haninge. Teddy sitter i rullstol och har svårt att röra sig. Dessutom måste han andas och prata genom ett rör i halsen. Det samlas ofta slem i röret, och det måste sugas rent. Skadorna fick han efter att det uppstod komplikationer efter en operation. Det var den omtalade kirurgen Paolo Macchiarini som opererade honom.
Teddy Bondefalk hade problem med bland annat slemhinneöverskott och hade opererats flera gånger tidigare. Till följd av det hade han en trakealkanyl, ett rör i halsen, för att kunna andas. Eftersom det var ett hinder när han skulle köra i ett veteranbilsrally ville han gärna på sikt bli av med röret i halsen och skulle opereras på Karolinska universitetssjukhuset våren 2011.
Sjukhuset kom fram till att gästkirurgen Paolo Macchiarini skulle operera. När Teddy vaknade upp hade Macchiarini tagit bort fyra centimeter av hans luftstrupe. Det förvånade både Teddy och hans fru Irene – de hade trott att en del av sköldkörteln och slemhinnan skulle tas bort eftersom det var det som deformerade luftstrupen.
– Vid planeringsmötet fick vi en noggrann genomgång av vilka ingrepp som skulle genomföras. Detta dokumenterades i journalen. I stället utförde de ansvariga läkarna en helt annan typ av ingrepp utan att informera oss. Var finns patientsäkerheten i ett sådant förfarande? säger Teddy Bondefalk.
Han fick inte heller några detaljer om ingreppet eftersom Paolo Macchiarini var utomlands och inte gick att nå.
Några dagar efter operationen drabbades Teddy av ett andningsuppehåll, vilket ledde till ett 20 minuter långt hjärtstillestånd. Vården komplicerades av att det inte fanns operationsanteckningar och av att personalen saknade kunskap om hur han skulle vårdas. Teddy sövdes ned och när han vaknade hade han drabbats av en hjärnskada. I dag är han nästan blind, hör dåligt, andas och pratar ansträngt genom ett rör i halsen, kan inte svälja och tvingas få mat direkt till magsäcken, samt sitter i rullstol.
– Hela hans liv har förändrats. Teddy hade många intressen tidigare. Han spelade golf, hade en veteranbil, var kommunpolitiker, tyckte om god mat och gjorde småärenden som jurist, trots att han var pensionerad. Nu är han fast i hemmet. Mitt liv har också förändrats, säger Irene Bondefalk.
Paret har även tvingats flytta. Irene är tacksam för all hjälp de får av Haninge kommun i omvårdnaden av Teddy. Han har fyra assistenter som tar hand om honom under dygnets alla timmar.
Efter operationen gjorde Teddy och Irene en lex Maria-anmälan. Sjukhusets yttrande bekräftar att det saknades skriftlig information om ingreppet och att det inte hade kontrollerats att patienterna förstått den information som de fått. Det fanns också brister i rutiner kring dokumentation, kommunikation och vårdplan för den typen av patienter.
Men Socialstyrelsen, som då var tillsynsmyndighet, tyckte att sjukhusets vidtagna åtgärder var tillräckliga och fann ingen anledning att rikta kritik mot Paolo Macchiarini eller någon annan läkare eftersom komplikationerna inträffade flera dagar efter operationen.
I Kjell Asplunds utredning av de tre luftstrupsoperationerna, som gjordes flera år senare, konstateras att det ofta saknades skriftlig information om ingreppen och att Paolo Macchiarini inte tog hand om patienterna när komplikationer tillstötte.
Paret har försökt driva fallet vidare till bland annat Europadomstolen, men utan framgång. De polisanmälde också Paolo Macchiarini efter att Bosse Lindqvists dokumentärserie om kirurgen visats i SVT. Då

hade redan en förundersökning inletts för vållande till annans död eller vållande till kroppsskada hos tre patienter som fått konstgjorda luftstrupar av plast inopererade.
I mitten av oktober i år berättade åklagaren Jennie Nordin att hon hade beslutat lägga ned förundersökningarna i alla fall där Paolo Macchiarini delgivits misstanke. Hon kunde konstatera att Macchiarini agerat oaktsamt och att operationerna med konstgjorda luftstrupar genomfördes i strid mot vetenskap och beprövad erfarenhet, men att det inte gick att styrka brott.
I Teddys fall gick det inte ens att bevisa att operationen eller kirurgerna (det var fler än Paolo Macchiarini som opererade) hade varit oaktsamma.
– Vi var chockade, vi trodde aldrig att det skulle läggas ned. Det känns som om patientsäkerheten är avskaffad. Och det drabbar inte bara oss. Det här borde prövas i domstol, säger Teddy Bondefalk.
Men nu är det tveksamt om det kommer att ske. Det går att begära överprövning av åklagarens beslut att lägga ned förundersökningen. Teddy och Irene Bondefalk vill göra det och har massvis med dokumentation som de tycker talar för Teddys sak. De tycker också att åklagarens beslut har vilat för mycket på Rättsliga rådets utlåtande – att det inte går att fastställa vad som orsakade komplikationerna som ledde till Teddys skador. Inte heller känner de igen sig i beskrivningen av Teddys hälsotillstånd före operationen. Men de har precis fått avslag på begäran att få ut förundersökningen.
De vet inte hur de ska gå vidare nu.
– Vi vill komma till domstol. Oavsett om vi förlorar vill vi bli hörda. Det som har hänt Teddy är orättvist. Vi har kämpat i sex år för att få rättvisa, säger Irene Bondefalk.
Irene och Teddy har inte pratat med medier under pågående rättsprocess, men nu vill de berätta sin historia. Deras liv har förändrats för alltid, men ingen behöver ta ansvar för det som gick fel. De känner sig hjälplösa och svikna av myndigheter.
– Jag kan inte få tillbaka livet, men det här är en förolämpning, säger Teddy Bondefalk.
DN har sökt Paolo Macchiarini via hans advokat Björn Hurtig, men utan framgång.

Amina Manzoor
amina.manzoor@dn.se "

"Fakta. Skandalen på Karolinska
Kirurgen Paolo Macchiarini rekryteras under 2010 för att forska vid Karolinska institutet och operera vid Karolinska universitetssjukhuset. 2011–2012 opererar han tre patienter med konstgjorda luftstrupar av plast, besådda med stamceller. Komplikationer tillstöter. Alla patienterna är i dag avlidna.
I augusti 2014 anmäls Paolo Macchiarini av fyra läkare vid Karolinska universitetssjukhuset för forskningsfusk. Senare det året tillsätts en extern utredare.
Under 2015 polisanmäls Paolo Macchiarini för brott mot etikprövningslagen och läkemedelslagen.
I början av 2016 sänder SVT Bosse Lindquists dokumentärserie ”Experimenten” som visar att patienterna som fick konstgjorda luftstrupar led och ifrågasatte om operationerna var vetenskapliga.
I slutet av 2016 fälls Paolo Macchiarini för första gången för forskningsfusk, gällande en studie om konstgjorda matstrupar på råttor.
Den 12 oktober 2017 lägger åklagare ned förundersökningarna i samtliga fall där Paolo Macchiarini var misstänkt. Det handlade om tre fall av vållande till annans död alternativt vållande till kroppsskada och ett fall av vållande till kroppsskada. "

DN FREDAG 27 OKTOBER 2017

" Forskare saknas till bok om partiets historia

Det saknas forskare till Sverigedemokraternas utlovade vitbok om partiets historia som ska vara klar nästa år. Det är inte heller säkert att vitboken kommer att gå till botten med eventuella kopplingar mellan SD och nazism som DN uppmärksammat i veckan.

Fyra ”etablerade akademiker, gärna någon med ett internationellt perspektiv” vill SD knyta till projektet som partiet utlovade under Almedalsveckan i somras.
– Vi har i dagsläget ett par personer som har börjat titta på projektet. Men vi har fortfarande inte full bemanning bland akademiker, säger SD:s gruppledare Mattias Karlsson till DN.
Han vill inte säga vilka forskare som SD haft eller har kontakt med. Men någon forskare vill Mattias Karlsson helst se som ledare för arbetet.
– Vi hade en statsvetare som är rätt känd i Sverige som var med ett tag. Men han fick lämna återbud för att han hade för många uppdrag. Det har varit lite småkörigt, medger han.
Tidigare i veckan publicerade DN-journalisten Johan Schück en artikel där han beskrev hur hans egen pappa var en av personerna som fanns med i ett register över judar som hittades i det K-märkta Lisellska huset i Malung 1997.
Huset ägdes av Erik Walles, som tidigare var vice ordförande i det nazistiska partiet Svensk socialistisk samling.
När Sverigedemokraterna bildades 1988 blev Erik Walles medlem och han hyllades med minnesord i partiets medlemsbulletin så sent som 1992.
– Det känns olustigt givetvis att personer som i någon mån haft kopplingar till SD, även om det var väldigt länge sedan, varit involverade i sådan verksamhet, säger Mattias Karlsson.
Han menar att det är ”bra att man håller diskussionen levande om mörka delar av partiers historia”.
– Det är bra att vi påminns om de misstag som har gjorts, säger Mattias Karlsson.
Kommer vitboken att behandla den här typen av exempel ur ert partis historia?
– Jag tror inte att det är möjligt att lyfta fram allt dåligt som alla som någonsin varit kontakt i partiet gjort före, under eller efter sin tid i partiet. Men vissa exempel som är särskilt belysande, särskilt allvarliga, kommer säkert att lyftas fram. Huruvida detta är ett sådant exempel är svårt att säga.
– Han verkar inte ha haft någon framträdande position i partiet. Hur central han varit för partiets historia är svårt att säga, säger Mattias Karlsson.

Mats J Larsson
matsj.larsson@dn.se "

"Fakta. SD:s vitbok
Under Almedalsveckan i somras lovade SD-ledaren Jimmie Åkesson att en vitbok ska skrivas om partiets historia. I partiledningen är Mattias Karlsson, gruppledare i riksdagen, ansvarig för projektet som enligt planerna ska genomföras av fristående akademiker. "

DN FREDAG 27 OKTOBER 2017

" Ny duo tar över DN:s ledarsida

Författaren och journalisten Per Svensson blir DN:s nya politiska redaktör. Tillsammans med Amanda Sokolnicki kommer han att vara chef för DN:s ledaravdelning.

– Det är oerhört glädjande att Amanda och Per vill göra detta. Båda tillhör Sveriges skickligaste och mest intressanta skribenter, säger DN:s chefredaktör och ansvarige utgivare Peter Wolodarski.

– Per Svensson har lång erfarenhet av publicistiska och idémässiga frågor. Amanda Sokolnicki har på kort tid blivit en av Sveriges mest spännande röster.
Det är från årsskiftet som Per Svensson tillsammans med Amanda Sokolnicki, i dag ledarskribent på tidningen, kommer att ansvara för arbetet på Dagens Nyheters ledaravdelning, som även inbegriper DN Debatt.
– Vi är övertygade om att Amanda och Per tillsammans stärker ledarsidans ställning som den mest respekterade i Sverige, ett arbete som den nuvarande politiska redaktören Johannes Åman bedrivit framgångsrikt, säger Peter Wolodarski.
– Att nysatsa på vårt uppskattade ledarmaterial känns angeläget, särskilt när vi går in i ett valår och det politiska intresset ökar.
Per Svensson kommer i huvudsak att vara baserad i Malmö, där han i dag bor och arbetar på Sydsvenskan, medan Amanda Sokolnicki kommer att leda det dagliga arbetet i Stockholm, i rollen som biträdande politisk redaktör.
– Vi lever just nu i en dramatisk och farlig politisk tid. Den liberala demokratin så som vi känt den under lång tid kan inte längre tas för given. Ibland tänker jag mig den som isbjörnen på det krympande isflaket. Att i en sådan tid få vara med om att forma den politiska opinionsbildningen på Sveriges största morgontidning är något man helt enkelt inte kan tacka nej till, säger Per Svensson.
Amanda Sokolnicki är just nu föräldraledig från DN. Hon återvänder till tidningen under senare delen av våren, som tidigare planerat.
– Det här är en politiskt mycket viktig tid. Att få vara med och försöka påverka riktningen känns därför spännande, och det är extra kul att göra det tillsammans med Per och de andra ledarskribenterna, säger Amanda Sokolnicki.
– För mig var det självklart att jag måste dela ansvaret för ledarsidan med någon som har andra generationserfarenheter, andra referenser och erfarenheter. Jag ser verkligen fram emot att få arbeta med Amanda, säger Per Svensson.
Johannes Åman, som i dag är chef för ledarredaktionen, går över till Bonnier News där hans uppgift blir att utveckla Dagens Nyheters konferensverksamhet.

Caspar Opitz
caspar.opitz@dn.se "

DN FREDAG 27 OKTOBER 2017

" Tusentals får lämna Nordea när banken digitaliserar

Storbanken Nordea kommer att göra sig av med mer än var tionde anställd. Tillsammans med konsulter vars kontrakt inte förlängs är det 6 000 som får lämna Nordens största bank.

Nordea håller på att ömsa skinn – banken ska bli allt mer digital. Kunderna ska klara av sina banktjänster i första hand i mobilen, är tanken. Den här ”transformationen” som vd Casper von Koskull kallar det för, har pågått i ett par år och ska fram till 2021 leda till lägre kostnader.
Men för minst 4 000 anställda och 2 000 konsulter betyder transformationen att de får lämna banken. Det berättade Casper von Koskull i samband med att delårsrapporten för tredje kvartalet presenterades på torsdagen.
– Det här är en utveckling som vi ser i hela samhället. Den leder till att vi blir färre människor i finanssektorn och i Nordea, säger han till DN.
– Det blir mycket mer av digitala kanaler för banktjänster, som mobilen. Vi automatiserar också områden som ska automatiseras för att minska på våra operativa risker, lägger han till.
Enligt vd är detta väl känt inom banken och personalen har hela tiden varit informerad om att det är den utveckling som står för dörren.
Men Casper von Koskull säger också att den här omvandlingen måste skötas rätt och ansvarsfullt. Tidigare neddragningar har inneburit erbjudanden – ett ”paket” där anställda erbjudits avgångsvederlag för att sluta. Men nu sätter banken i stället upp vad de kallar för ”mobility center” som ska erbjuda anställda omskolning.
– Vi måste anställa personal till den här nya digitala världen. Finns det personal som vi har och kan skola om till det är det bra. Eller skola om dem för att hitta jobb utanför Nordea, säger von Koskull.
– Det här är en fråga som hela näringslivet måste svara på när vi går in mer och mer i den här nya digitala världen. Det här kommer, inte bara till Nordea, utan det kommer brett, säger han.
Och givetvis blir det färre kontor. Men enligt von Koskull har den stora neddragningen på kontor redan skett. Det som sker framöver kommer att styras av hur kunderna beter sig.
– Blir det då färre kontor om fyra fem år? Det tror jag nog, men det skiftet är ganska litet i jämförelse med det som redan har skett, säger Casper von Koskull.
Nordea har det sämsta indexet för kundnöjdhet bland storbankerna. von Koskull tror att transformationen kommer att ändra på det. Banken ska bli mer lättillgänglig genom digitaliseringen – det ska vara ”lätt att ha med banken att göra”, som vd uttrycker det.
– Men vi har ett jobb att göra här och vi har en lång väg att gå.

Dan Lucas
dan.lucas@dn.se "

"Fakta.
Siffror i parantes gäller tredje kvartalet i fjol.
Rörelsevinst: 1 090 miljoner euro, cirka 10,6 miljarder kronor (1 148 miljoner euro).
Räntenetto: 1 185 miljoner euro (1 178 miljoner euro).
Provisionsnetto: 814 miljoner euro (795 miljoner euro).
Antal anställda (vid utgången av 2016) 31 596.
TT "

Nöjd med livet (procent)

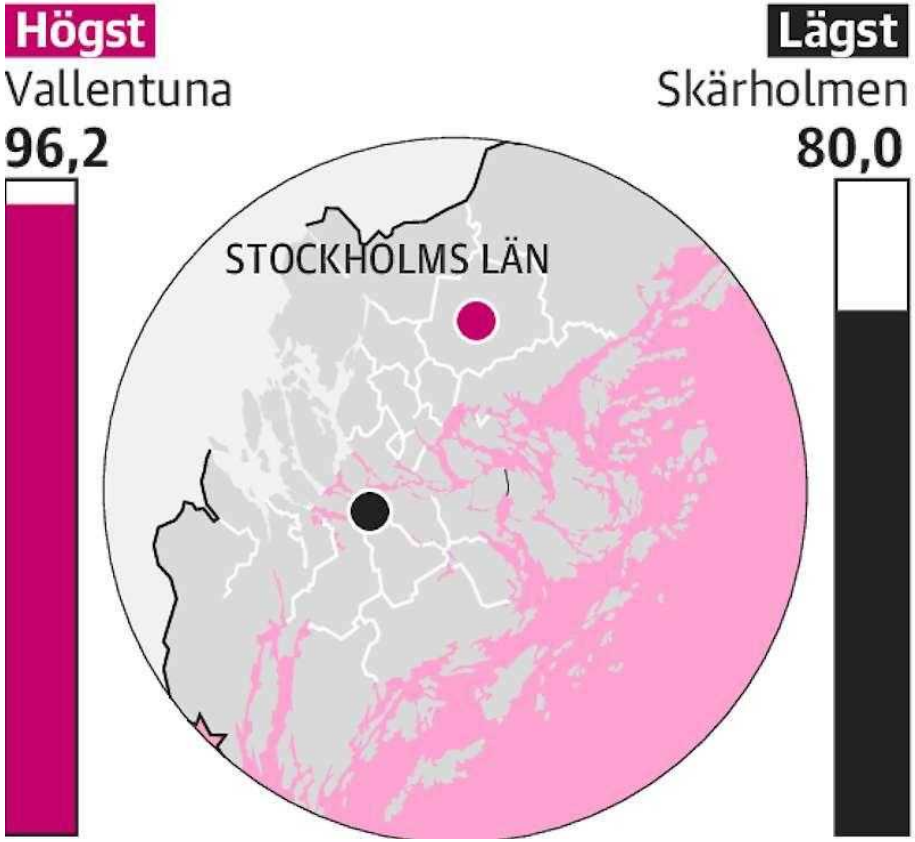

Nöjd med min ekonomi (procent)

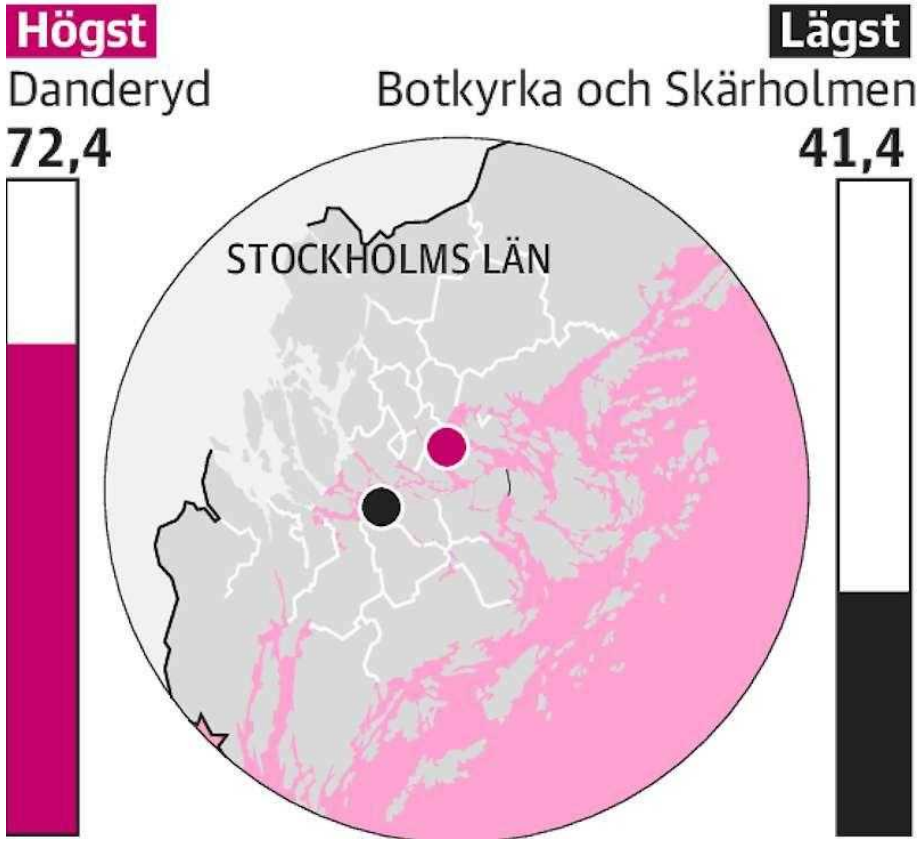

Har en meningsfull fritid (procent)

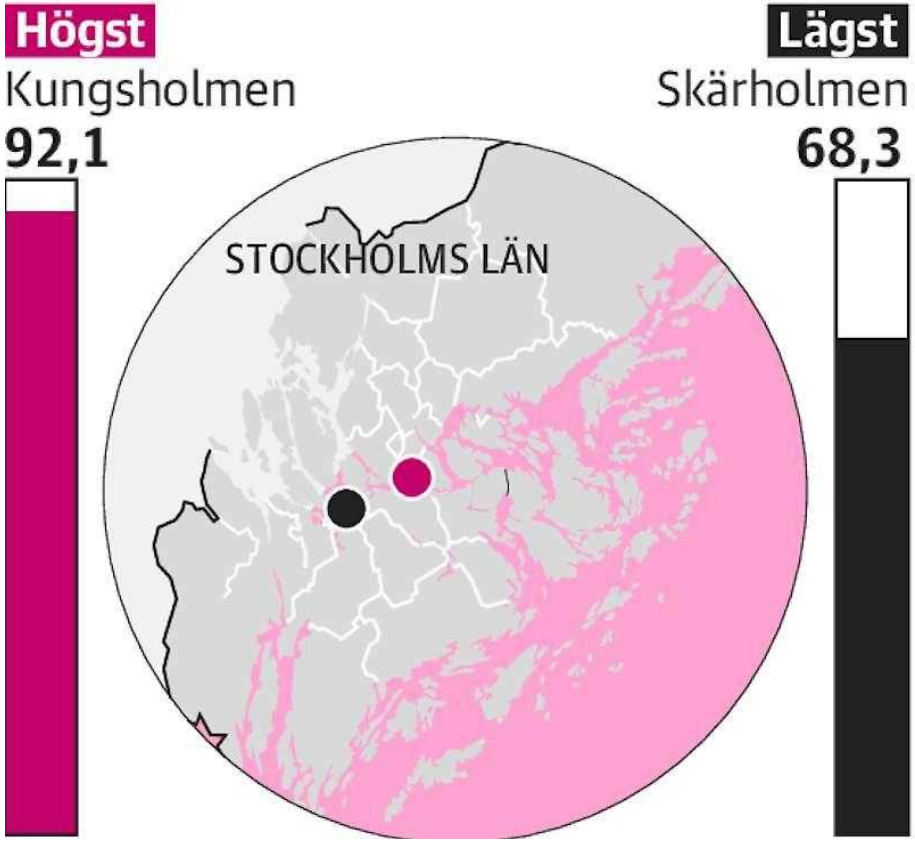

Anser mig vara miljömedveten (procent)

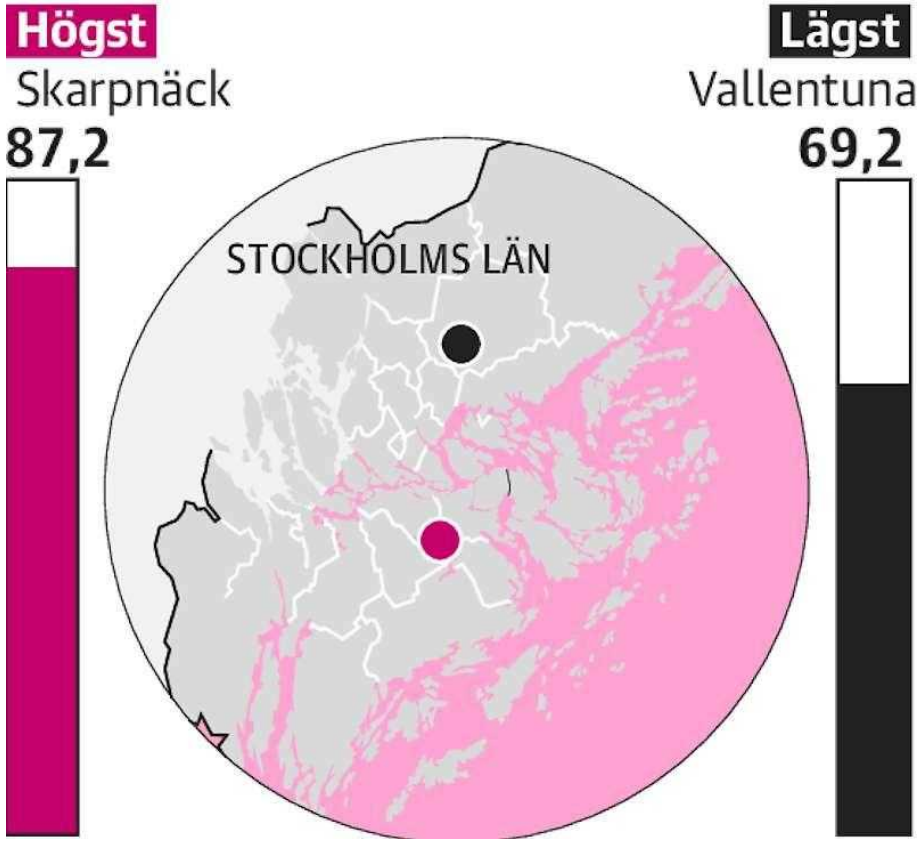

Klarar en oväntad utgift på 12.000 utan att låna (procent)

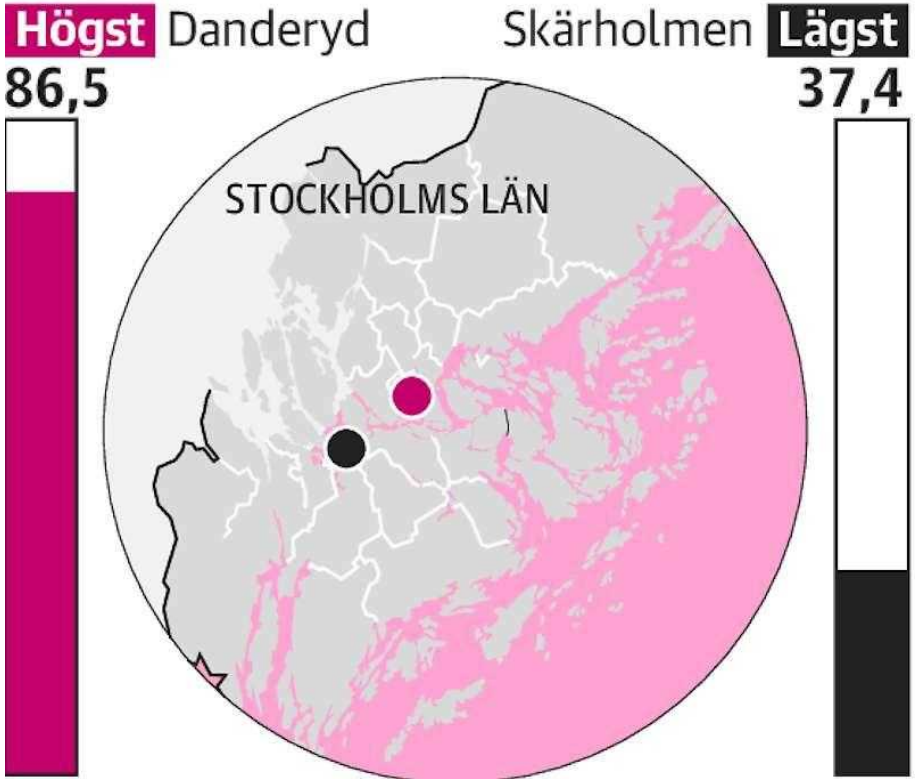

Trivs på min arbetsplats (procent)

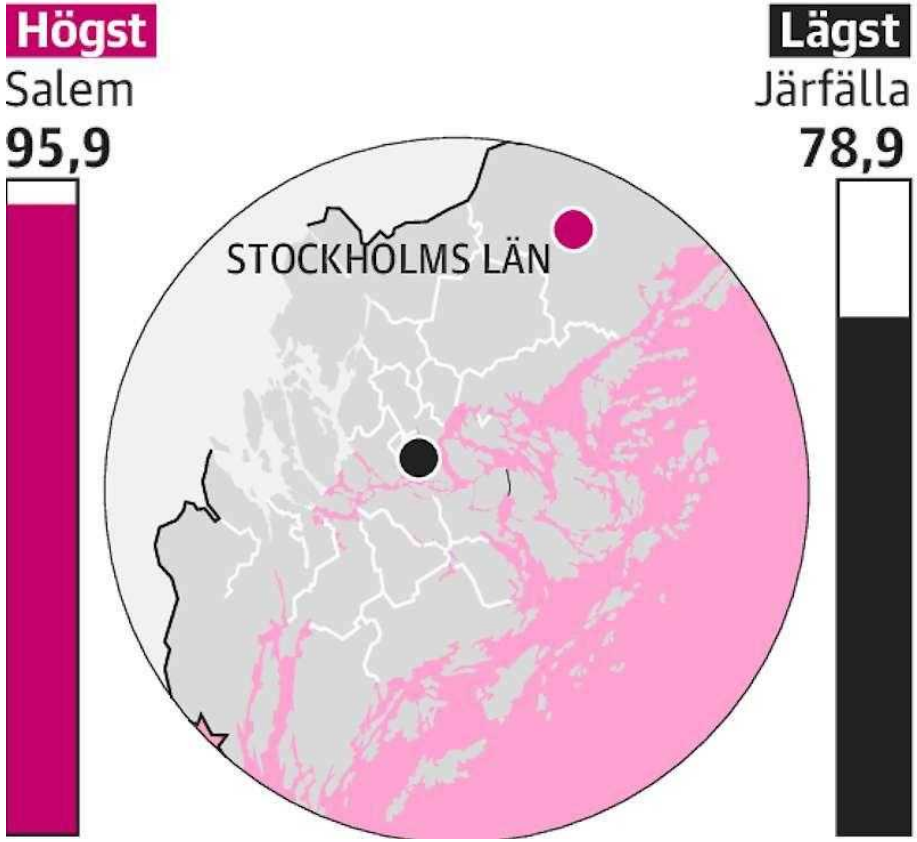

Har en acceptabel restid (procent)

Oroar mig för att utsättas för hot och våld (procent)

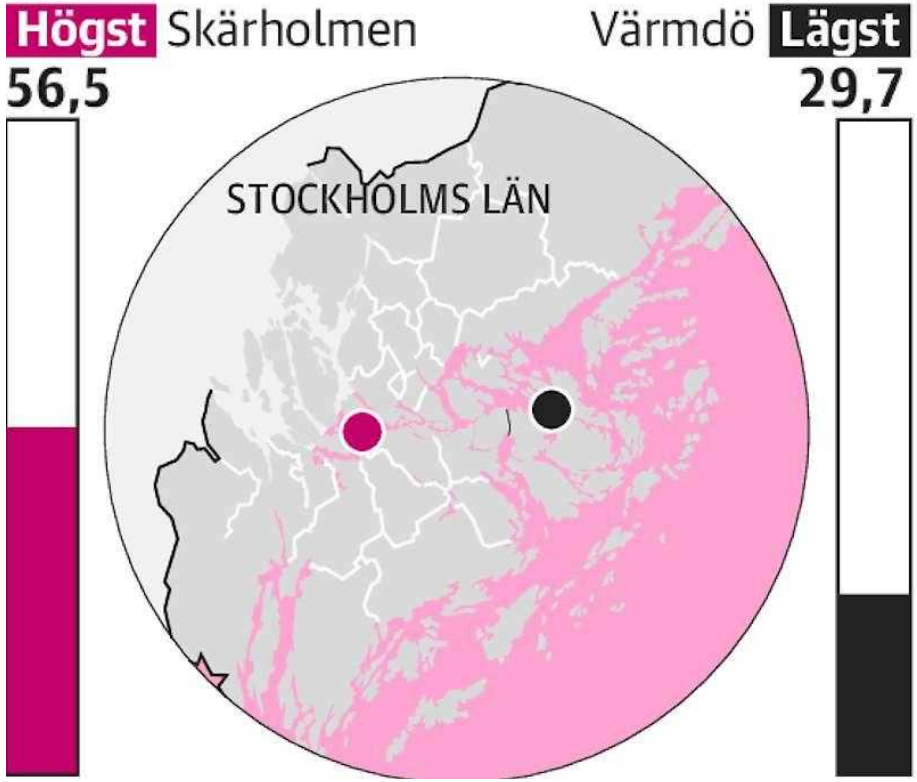

Känner mig otrygg i mitt bostadsområde på kvällarna (procent)

Trivs med mitt boende (procent)

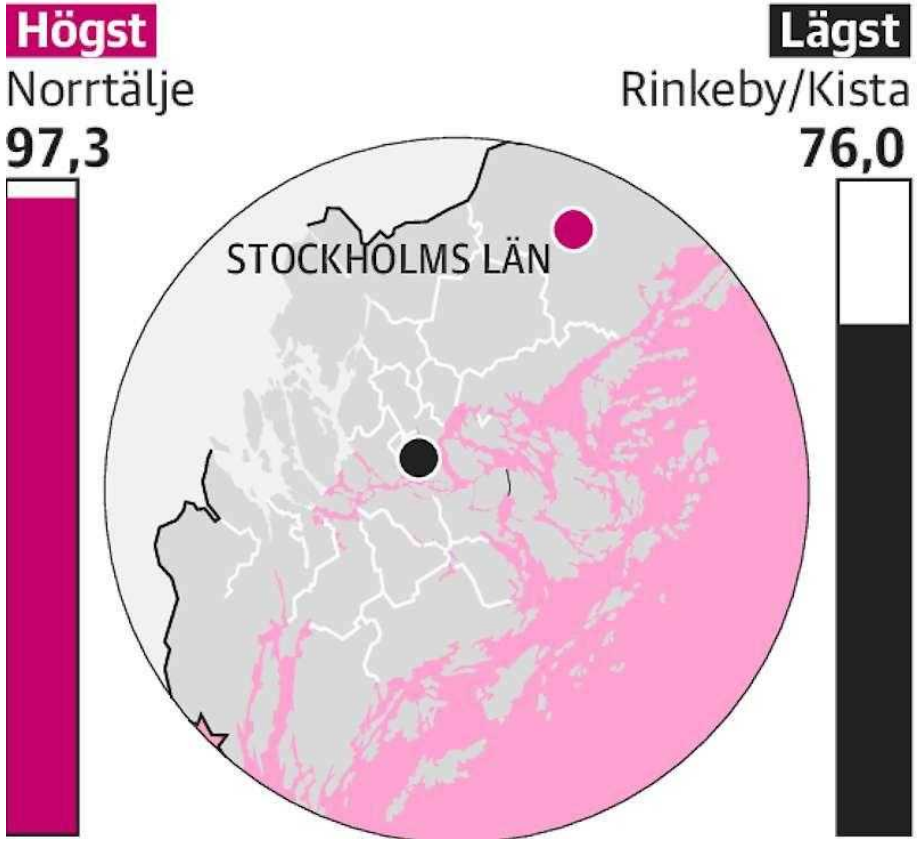

DN FREDAG 27 OKTOBER 2017

" Nästan alla stockholmare trivs med livet

Nio av tio stockholmare är nöjda med livet, trivs i sitt hem och på sin arbetsplats och har en meningsfull fritid. Bara en procent är inte alls nöjda. Det visar länsstyrelsens stora medborgarundersökning

– Redan den första gången som vi gjorde undersökningen, 2011, tänkte vi ”oj, nio av tio är nöjda”. Men det var inget mätfel, siffrorna har varit oförändrade sedan dess, säger Per Bark, analyschef på länsstyrelsen.
Ett område där länets invånare däremot har förändrat sin inställning är trygghetsfrågorna.
Tio procent uppger att de ofta känner rädsla när de vistas i centrala Stockholm. Det är den enskilt största ökningen jämfört med 2015.
I Sundbyberg, Upplands Väsby, Sollentuna och fyra stadsdelar i Stockholms stad – Rinkeby-Kista, Spånga-Tensta, Farsta och Skärholmen – uppger mer än hälften att de upplevt otrygghet i sitt eget bostadsområde på kvällarna eller nattetid. I Vaxholm är motsvarande andel 16 procent.
– Andelen som faktiskt har utsatts för våld har inte ökat. Men den upplevda rädslan får som konsekvens att fler avstår från aktiviteter. Den begränsar människors rörelse i regionen, man kanske inte går på den där konserten eller tar en kvällspromenad, säger Per Bark.
Nästan hälften av kvinnorna, 44 procent, är otrygga när de promenerar eller joggar i naturen. Det är en mer än dubbelt så hög andel som bland män, 21 procent, och en av de frågor där skillnaderna mellan kvinnor och män är som störst.
När det gäller den egna ekonomin är personer med svensk bakgrund i högre utsträckning nöjda, 63 procent, än personer som är utomeuropeiskt födda, 37 procent. I Danderyd är 72 procent mycket eller ganska nöjda med sin ekonomi medan motsvarande andel i Botkyrka, Rinkeby-Kista och Skärholmen är drygt 40 procent.
Andelen som oroar sig för att bli arbetslösa – knappt 19 procent – har minskat något jämfört med 2015, när undersökningen senast gjordes.
– Att inställningen till ekonomi och arbetsmarknad utvecklats positivt är inte oväntat. För en vecka sedan kom siffror på att 30 000 fler har blivit sysselsatta i Stockholms län på ett års sikt, säger Per Bark.
71 procent av länets invånare kan betala en oväntad utgift på 12 000 kronor utan att låna eller be om hjälp, men i Rinkeby-Kista och Skärholmen gäller det färre än hälften.
Länsinvånarna har högst förtroende för polisen och universiteten medan det omvända kan konstateras om användandet av offentliga medel och om politiker på kommunal nivå.
Restiden till och från arbete eller studier har ökat sedan 2011. 9,5 procent av länsinvånarna har 2 timmar eller mer i restid till och från arbete/studier. Det är en ökning från 6 procent 2011.
– Generellt sett går det allt snabbare att ta sig fram med kollektivtrafik. Men arbetsmarknaden växer, människor jobbar inte nödvändigtvis i Stockholms län, de kan pendla till Uppsala eller Göteborg, säger Per Bark.
Restidens längd varierar efter var man bor. I Nynäshamn och Vaxholm är det 29 respektive 26 procent som har en restid på två timmar eller mer. I Sundbyberg är motsvarande andel 3,5 procent. Invånarna i Ekerö och Nacka anser i störst utsträckning att restiden är lite eller mycket för lång.
Av dem som arbetar eller studerar åker hälften kollektivt, en tredjedel tar bilen, sex procent cyklar och knappt en av tio går.
Drygt 3 av 4 uppfattar sig som ganska eller mycket miljömedvetna. Sedan 2011 har andelen i befolkningen som helhet ökat trendmässigt. I stadsdelen Skarpnäck och i Nacka kommun uppfattar sig 87 respektive 85 procent som miljömedvetna.

Jämfört med 2015 har framtidsutsikterna mörknat för områdena trygghet, uppväxtvillkor för barn och ungdomar samt hälso- och sjukvården. Länsinvånarna ser däremot ljusare på jämställdhet och sysselsättning 2017 än 2015.
– Det intressanta är att människor med utländsk bakgrund är mer optimistiska. Ungdomar är också väldigt mycket mer optimistiska på alla områden. Här finns förväntningar att ta tillvara på – och möta upp – för politiken och det offentliga samhället, säger Per Bark.

Mia Tottmar
mia.tottmar@dn.se "

"Fakta. Undersökningen
Medborgarundersökningen 2017 är en urvalsundersökning som omfattar 18 000 personer i åldern 18–85 år. Undersökningen har genomförts av Statistiska Centralbyrån (SCB) på uppdrag av länsstyrelsen i Stockholms län. Svarsfrekvensen är 42 procent. "

DN FREDAG 27 OKTOBER 2017

" Starbrink kände inte till Karolinskas köproblem

Ansvariga politiker i Stockholms läns landsting kände inte till vidden av platsproblemen på Karolinska universitetssjukhuset under sommaren, som ledde till att 12 cancerpatienter opererades för sent. – Det här får inte hända, säger Anna Starbrink (L), sjukvårdslandstingsråd.

För Erika Ullberg (S), oppositionslandstingsråd, kom uppgifterna om att läget inom cancersjukvården var så pressat under sommaren som en överraskning.
– Jag har med fasa tagit del av hur vården fungerar för cancersjuka i Stockholm. Och att det inte fungerade i somras var uppenbart. Jag ser det som att det hör ihop med den dåliga planeringen runt Nya Karolinska. Men som vice ordförande i ägar- och arbetsutskottet undrar jag varför jag inte nåtts av den här informationen om hur illa det var, säger oppositionslandstingsrådet Erika Ullberg (S).
Som DN har berättat var vårdplatsbristen på Karolinska universitetssjukhuset i somras så stor att 12 allvarligt sjuka cancerpatienter, med cancer i bukspottkörteln och levern inte kunde få sina operationer i tid. Sjukhuset har gjort lex Maria-anmälan i tre fall. DN har träffat 78-årige Bertil Gustafsson, vars operation försenades så att cancern hann sprida sig och nu inte kan botas. För patienterna med denna svåra cancerform kan operationen betyda skillnad mellan liv och död.
– Varför larmade sjukhusledningen inte när de såg hur svårt läget var? Eller har de larmat de styrande moderaterna, och varför nådde informationen i så fall inte oppositionen? säger Erika Ullberg.

DN har sökt finanslandstingsrådet Irene Svenonius (M), som inte varit tillgänglig av privata skäl. Sjukvårdslandstingsrådet Anna Starbrink (L) säger att hon för någon vecka sedan mötte ledningen för Karolinska universitetssjukhuset och informerades om sjukhusets långa köer till operationer. Som DN berättat har sjukhusets köer till vård och behandling ökat med över 40 procent på ett år.
— Det är naturligtvis inte acceptabelt att cancerpatienter får vänta så länge, att det får de effekterna vi kan se, säger Anna Starbrink.
Enligt Starbrink stod det klart före sommaren att platsläget var tufft på sjukhusen, men diskussionerna i hälso- och sjukvårdsnämnden handlade aldrig specifikt om cancervården, säger hon.
– Det beskrevs allmänt bristen på vårdplatser, och om förlossningsvården där vi visste att det skulle vara tufft, men inte specifikt om cancervården.
Det handlar om att patienter dör i väntan på vård. Vad säger du om det?
– Ja, det får inte hända. Vården måste ju prioritera de allvarligt sjuka, och här har det fallerat. Det är beklagligt och så ska det inte gå till, säger Anna Starbrink.
Vad ska man göra åt det?
– Jag vet att det är många åtgärder som Karolinska gör nu. Men den här bristen på vårdplatser är så allvarlig att det krävs en nationell diskussion. Vi måste kunna få sjuksköterskor på plats, så att man kan öppna fler vårdplatser, säger Anna Starbrink.

Anna Gustafsson
anna.gustafsson@dn.se "

DN FREDAG 27 OKTOBER 2017

" Välutbildade lever nästan sex år längre

Hälsan är ojämlikt fördelad i befolkningen. De som inte har studerat vidare efter gymnasiet har både sämre hälsa och kortare livslängd, förklarar Folkhälsomyndighetens generaldirektör Johan Carlson.

Globalt sett har vi god hälsa i Sverige. Dödligheten minskar i både hjärt-kärlsjukdom och de fyra vanligaste formerna av cancer, med undantag för lungcancer bland kvinnor. Det visar Folkhälsorapporten för 2017. Men personer med lägre utbildningsnivå löper större risk att såväl insjukna som dö i hjärt- och kärlsjukdomar och cancer än de med högre utbildning.
Det skiljer nästan sex år mellan den grupp som lever längst och den som lever kortast, enligt Folkhälsomyndighetens statistik från 2016 över återstående medellivslängd vid 30 års ålder.
Redan som barn är dödlighetsrisken högre bland dem vars mödrar endast har en förgymnasial utbildning, jämfört med barn till mödrar med en eftergymnasial utbildning.
Men det är inte bara utbildning som spelar in, förklarar Folkhälsomyndighetens generaldirektör Johan Carlson.
– Det är en kombination av flera delar. Utbildningsnivå är också en indikator på socioekonomisk ställning.
Hälsan skiljer sig åt inom alla stora hälsoområden.
– Socioekonomiskt svagare grupper är mer drabbade av både cancer, hjärt- och kärlsjukdomar och psykisk ohälsa, säger han.
Hur kommer det sig att hälsan är sämre i de grupperna?
– Dels ligger det i sakens natur att ju mer människor kan och ju mer kontroll de har över sitt liv, desto bättre hälsa har de. Det mest problematiska är att vården inte lyckas kompensera för skillnaderna.

Det är inte vården som skapar skillnaderna, men man måste fundera mer på vad det finns för hälsoutfall i vissa områden och vilka delar man behöver stärka i vården vad gäller vissa resurser, säger Johan Carlson.
Vilket skulle du säga är det största folkhälsoproblemet i Sverige i dag?
– Det stora problemområdet är att skillnaderna är så stora, men det område som ökat mest och som vi kan mäta är den psykiska ohälsan. Vi saknar en hel del kunskap om varför allt fler säger att de mår dåligt, så det är ett viktigt ämne att lyfta upp.
Enligt rapporten finns det tecken på att den psykiska ohälsan ökar, framför allt bland unga och personer som inte gått gymnasiet. Siffror från Försäkringskassan från i år visar att antalet sjukskrivningar i psykiatriska diagnoser har mer än fördubblats mellan 2011 och 2016. Både den fysiska och psykiska ohälsan är större, och medellivslängden kortare, bland personer som inte har gymnasial utbildning jämfört med dem som har utbildning på eftergymnasial nivå.
Ett annat växande folkhälsoproblem i Sverige är övervikt och fetma. Runt hälften av landets befolkning i åldern 16 till 84 har i dag övervikt eller fetma.
– Det är ett stort problem. Under flera år har vi sett en ökad vikt och dålig fysisk aktivitet bland befolkningen, framför allt bland personer med kortare utbildning. Det är livsstilsfrågor som vi måste göra någonting åt. Även rökning är ett problem, säger Johan Carlson.
Vad ska vi göra åt dessa folkhälsoproblem?
– Vi måste göra mer än att endast informera om faror som finns. Alla vet att exempelvis rökning är skadligt, men ändå röker folk. Då måste man använda instrument som att göra cigaretter dyrare, förbjuda rökning på vissa platser och så vidare. Helt enkelt få bort skadliga områden för att skydda människorna, säger Johan Carlson och fortsätter:
– De svåra områdena är de där vi inte kan sätta in starka åtgärder, som vid kost och fysisk aktivitet. Det är svårt att styra folks kosthållning eller få människor att röra sig mer. Samma sak med psykisk ohälsa, det är en av de stora utmaningarna i dag.
Är ensamhet ett folkhälsoproblem?
– Ja, det skulle jag säga. Det moderna samhället där vi inte är beroende av andra på samma sätt som tidigare gör oss mer ensamma, framför allt unga i dag. De kanske ses mer på nätet men de är fysiskt mer ensamma. Men å andra sidan gör det att de dricker mindre alkohol eftersom de inte är ute lika mycket. Men visst har ensamheten betydelse för hur vi mår, säger Folkhälsomyndighetens vd Johan Carlson.
Johan Carlson, generaldirektör för Folkhälsomyndigheten

Malin Hansson
malin.hansson@dn.se "

DN LÖRDAG 28 OKTOBER 2017

" Behandla IS som nazismen

Redan i oktober 1943 enades de allierade om den så kallade Moskvadeklarationen som slog fast att de nazistiska krigsförbrytarna måste dömas hårt efter andra världskrigets slut.

De berömda Nürnbergrättegångarna, mot ökända nazister som Hermann Göring, Alfred Rosenberg och Julius Streicher, inleddes hösten 1945 och pågick i tre och ett halvt år. Bland de åtalade fanns allt från höga nazistiska politiker – Hitlers handgångna män – till läkare, soldater i dödspatruller, läger- vakter, företagsledare och torterare.
Rättegångarna avslutades men jobbet var bara påbörjat. Ännu 70 år efter krigets slut pågår jakten på nazisternas bödlar och medhjälpare. Förintelsearkitekten Adolf Eichmann dömdes till döden av en israelisk domstol 1961, Klaus Barbie, ”slaktaren från Lyon”, fick livstid i Frankrike 1987.
På fredagen rapporterade DN om hur terrorresenärerna från IS nu återvänder till sina hemländer från det forna ”kalifatet”. Minst 300 IS-terrorister beräknas ha rest från Sverige till Mellanöstern, en internationellt sett mycket hög siffra.
Det är inte säkert att alla har begått brott mot mänskligheten, eller ens krigsförbrytelser. Men alla har de på sitt sätt bidragit till fortlevnaden av en av de vidrigaste terrorregimerna i modern tid. Den som har valt att stötta IS har också underlättat för organisationen att göra sig skyldig till massutrotningar, slaveri och tortyr. Det finns inga ursäkter. Bland de 300 finns också aktiva bödlar, det har bland annat framgått av de videor de själva med största stolthet publicerat i sociala medier. Nu återvänder de alltså hem. En del kommer kanske att planera nya terrordåd i IS namn. Andra vill förmodligen gå under jorden, glömma och bli bortglömda. Det är naturligtvis lika oacceptabelt som otänkbart.
Det finns säkert människor som långt ifrån sympatiserar med IS grymheter och ideologi men som ändå tycker att problemet med den våldsbejakande muslimska extremismen börjar närma sig en lösning nu när ”kalifatet” ligger i ruiner. Som ser IS-historien som mer eller mindre utagerad. Vi har genomgått en mörk period i historien, nu gäller att blicka framåt och gå vidare.
Säkert anser en och annan att omvärlden ska vara försiktig med att utkräva juridisk rättvisa mot alla som har deltagit i krigsbrott under IS svarta flagga. Finns det inte en risk att om jakten på förbrytarna blir för intensiv och debatten för högljudd kan det leda till stigmatisering av vanliga muslimer? Är det inte ändå någonstans ett uttryck för islamofobi?
Det är i så fall en oförsvarlig hållning. I arbetet mot IS och jihadismen har vi inte nått slutet, inte ens början på slutet, möjligtvis slutet på början, för att citera en man som visste hur man bör bekämpa extremister.
Det hade varit ett märkligt påstående att man skulle visa återhållsamhet i arbetet med att jaga, lagföra och döma nazistiska beslutsfattare, lägervakter och andra förbrytare bara för att det fanns en risk att vanliga ickenazistiska tyskar skulle känna sig utpekade.
Naturligtvis måste det gång på gång upprepas att IS och andra extremister inte representerar vanliga muslimer, och att de dessutom mer än gärna riktar sina grymheter mot just sådana. Men det är samtidigt viktigt att kompromisslöst hålla fast vid att den muslimska våldsbejakande extremismen är ett hot mot hela mänskligheten.
Rättssamhället är skyldigt att efter bästa förmåga jaga, gripa och döma ”kalifatets” IS-bödlar och deras hantlangare.
Rehabilitering tillbaka in i samhället är viktigt och rättssäkerhet måste gälla. Men att behandla de verkliga IS-mördarna med silkesvantar, att

glömma, att sopa under mattan, är ett svek mot deras hundratusentals offer. Det är ett direkt hån mot de moderata muslimer, yazidier, shiiter, kristna, kvinnor och barn som trampats av IS stövlar. Det är en grav underlåtelse mot dödspatrullernas offer, mot sexslavarna, mot dem som svultit, plågats och förnedrats under det vidriga förtrycket i ”kalifatet”.
Mer än 70 år efter andra världskrigets slut pågår fortfarande jakten på nazismens drängar. De blir allt gråare och allt färre, men världen vägrar att glömma deras övergrepp, deras brott mot mänskligheten. Det är inte för mycket begärt att sökandet efter IS bödlar ska fortsätta även år 2089. För deras grymheter kan det aldrig finnas någon preskriptionstid.
En ”Nürnbergtribunal” för IS-anhängarna vore en mycket rimlig början. Låt dem dömas rättvist men hårt, och låt oss fortsätta att spåra upp dem. I Sverige såväl som i resten av världen.

DN 28/10 2017 "

Stora anslag till få forskargrupper blir ineffektivt

Mängden och nyttan av en enskild forskargrupps forskning (blå linje) ökar med storleken på de anslag den förfogar över enligt den fallande avkastningens lag. Forskningens nytta per investerad dollar (röd linje) minskar därför med forskningsanslagens storlek.

Källa: PloS one, 8 (6), e65263

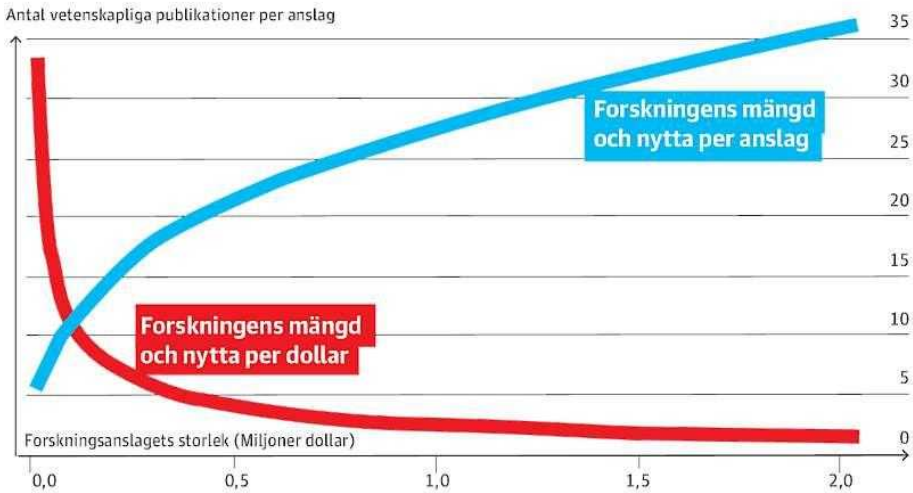

DN LÖRDAG 28 OKTOBER 2017

”Dåligt vetenskapligt stöd för satsning på elitforskare”

Forskarsamhället hyser en starkt tilltagande och mycket berättigad skepsis mot satsningen på ”starka” miljöer och ”excellenta” forskare. Etablerad kunskap om vikten av diversitet inom forskningen har hamnat i skuggan av en närmast forskningspopulistisk tro på satsningar dessa så kallat starka forskningsmiljöer, skriver professor Göran Arnqvist.

Den samhälleliga verksamhet som kanske borde vara mest impregnerad av vetenskaplighet är våra forskningsfinansiärers fördelning av forskningsanslag. Det är därför oroande och förvånande att denna verksamhet i ett viktigt avseende inte är evidensbaserad: beslut om anslagens storleksfördelning. Här hamnar etablerad kunskap om vikten av diversitet inom forskningen i skuggan av en närmast forskningspopulistisk tro på satsningar på excellens och starka forskningsmiljöer. Allt talar för att svenska forskningsanslag i dag inte fördelas på klokast möjliga sätt.

Svenska friidrottsförbundet har under en rad år bedrivit en elitsatsning, med hjälp av ekonomiska muskler från näringslivet. Tanken är här att satsa på våra starkaste eller mest lovande friidrottare och ge dessa stora resurser och bästa tänkbara förutsättningar för att utvecklas. Förhoppningen är nya rekord och nya medaljer. Enligt en liknande modell har våra forskningsfinansiärer under de senaste decennierna beslutat satsa på de starkaste eller mest lovande forskarna. Förhoppningen är att vi genom att koncentrera forskningsresurser till ett fåtal excellenta forskare ska vinna internationella vetenskapliga framgångar. Nya rekord och nya medaljer.

Men problemet är att forskning inte är friidrott. Det vetenskapliga kunskapsbygge som utgör forskning kan kanske närmast liknas vid kollektiv internationell fotboll där alla spelar i samma lag. Matchen går mot okunskap. Om någon räddar en straff i Tyskland, utbryter jubel världen över. En snygg passning från en forskare i Kina till en friställd kollega i USA kan innebära ett genombrott som ökar vår förståelse av vår omvärld. Ytterst är vi alla vinnare.

Svenska forskningsfinansiärer utdelade under 2015 mer än 20 miljarder kronor till verksamheten vid våra svenska universitet och högskolor. Här märks främst våra svenska och europeiska forskningsråd, men även till exempel ett stort antal strategiska stiftelser och stora privata forskningsfinansiärer. Ett mycket stort antal forskare ansöker om dessa medel för sin forskning och forskningsanslag utdelas därför i mycket skarp konkurrens, oftast efter en grundlig och mycket omsorgsfull granskning och utvärdering av inkomna ansökningar. Dessa beslut är, så långt det är möjligt, baserade på rationella och objektiva kvalitetskriterier. I ett annat viktigt avseende är däremot forskningsfinansiärernas beslut godtyckliga. Varje forskningsfinansiär måste göra ett lika viktigt som oundvikligt vägval: ska vi utdela väldigt stora anslag till relativt få ”excellenta” forskare eller ska vi i stället finansiera fler ”duktiga” forskare med normalstora anslag? Här bör man, kanske något krasst, fråga sig: hur får vi mest och bäst forskning för pengarna? Våra forskningspolitiker och forskningsfinansiärer har under en lång rad år valt att luta sig mot godtyckliga resonemang hämtade från idrottsvärlden och näringslivet i stället för att konsultera den evidensbas som faktiskt finns. Med subjektiva referenser till internationell erfarenhet och mer eller mindre grumliga agendor har många finansiärer, både inom och utanför Sverige, koncentrerat en ansenlig del av sina resurser till ett fåtal ”starka” eller ”framstående” forskare eller forskargrupper. Att denna princip skulle vara klok saknar vetenskapligt stöd.

Internationell forskning visar visserligen att det oftast finns en svag men ändå positiv relation mellan den mängd resurser som en forskargrupp förfogar över och den kvalitet och kvantitet på forskningen den bedriver. Detta är inte förvånande. Men denna forskning visar också tämligen entydigt att den marginella ökningen minskar med en forskargrupps sammanlagda resurser: ju mer pengar en grupp redan förfogar över, ju mindre ökar forskningens kvalitet och kvantitet med en ännu större mängd forskningsanslag. Dygnet har bara 24 timmar. Varje extra krona gör allt mindre nytta. Detta innebär enkelt utryckt att den klokaste fördelningen av forskningsanslag är att se till att så många grupper som möjligt förfogar över ”lagom” stora resurser. Mindre åt fler. Diversitet framför excellens.

Det finns dessutom flera andra tungt vägande skäl till att premiera diversitet framför excellens inom forskningen. Ett är att viktiga vetenskapliga genombrott eller insikter sällan låter sig förutsägas. Många Nobelpristagare har i olika sammanhang konstaterat detta och betonat vikten av ett brett stöd till forskare: vi har som civilisation högre chans att vinna om vi köper 20 lotter med olika nummer än om vi köper 20 lotter med samma nummer. Ett annat viktigt skäl är att diversitet gynnar mångfalden vid våra universitet – vetenskaplig

kompetensbredd är viktig inte minst för kvaliteten på den högre utbildningen i ett litet land som Sverige. Vi behöver helt enkelt forskare och lärare som är duktiga på många olika saker. Ett tredje är att en koncentrering av stora anslag till få forskargrupper har visat sig missgynna kvinnliga forskare och därmed motverka vår strävan efter ökad jämställdhet.
Att stora forskningsanslag från en finansiär leder till stora forskningsanslag från ytterligare finansiärer är ett välkänt fenomen och har inom fältet kallats Matteuseffekten – ”den som har, åt hen skall varda givet, så att hen får över nog”. På så sätt kan ett fåtal forskargrupper ibland tillskansa sig en oerhört stor mängd sammanlagda resurser, i strid med en klok total fördelning av våra forskningsanslag. Detta förvärrar så klart problemet och här måste våra svenska forskningsfinansiärer bli mycket bättre på att kommunicera med varandra.
Konkurrensen om forskningsanslag är mycket skarp bland Sveriges forskare och rationella och objektiva överväganden ska bestämma vilka projekt som ska finansieras. Detta gäller dock inte beslut om anslagens storlek, vilka är mer godtyckliga och forskningspolitiskt motiverade. Det samlade svenska forskarsamhället hyser en starkt tilltagande och mycket berättigad skepsis mot satsningen på ”starka” miljöer och ”excellenta” forskare, men detta har hittills inte påverkat våra beslutsfattare. Regeringen valde denna väg redan i sin forskningsproposition 2004/05:80. Vi kan idag, nästan 15 år senare, konstatera att det är dags för en kursändring. Allt talar för att svensk och europeisk forskning på sikt skulle gynnas av en förändrad fördelning av våra forskningsanslag, så att fler duktiga forskare kunde få se sin forskning stärkt av en god finansiering.

Göran Arnqvist, professor i Zooekologi, Uppsala universitet "

DN LÖRDAG 28 OKTOBER 2017

" Anklagelser om jäv hos åklagarens experter

När åklagarna lade ned förundersökningen mot den brottsmisstänkte kirurgen Paolo Macchiarini åberopades Rättsliga rådets medicinska yttranden om fallen. Nu visar det sig att rådet använt sig av två forskare som anklagas för jäv eftersom de ska ha samarbetat med Macchiarini. En av dem har också fällts för forskningsfusk.

– De två läkarna är i och för sig kompetenta, men de är jäviga. De har haft ett samarbete med Paolo Macchiarini och till och med tillhandahållit en donerad luftstrupe till hans tredje patient – den turkiska kvinnan – som en ur Macchiarinis forskarlag kom ned till Göteborg och hämtade, säger Bo Risberg, professor emeritus i kärlkirurgi och tidigare ordförande i forskningsetikkommittén i etikprövningsnämnden i Göteborg.
När åklagarna lade ned förundersökningen mot kirurgen Paolo Macchiarini, misstänkt för grovt vållande till annans död i tre fall för sina operationer med syntetiska luftstrupar samt grovt vållande till kroppsskada i ett fall, väckte det inte bara förvåning utan även stark kritik, både bland läkare och från juridiskt håll.
Vid presskonferensen för två veckor sedan hänvisade åklagaren Jennie Nordin flera gånger till Socialstyrelsen och Rättsliga rådets expertutlåtanden som särskilt betydelsefulla för beslutet att fria Macchiarini.
Hon sa bland annat: ”Det här är ett område som inte är mitt så jag har varit tvungen att lyssna på vad de medicinska experterna, läkare på

hög nivå, har tyckt och tänkt. Och yttrandena från Socialstyrelsens rättsliga råd har betytt jättemycket.”
Vilka experter som har yttrat sig och vad de har sagt ville åklagarna inte uppge, men på torsdagen avslöjade professor Johan Thyberg och vetenskapsjournalisten Leonid Schneider på sin blogg ett par av namnen.
En är professor och har transplanterat stamcellsbehandlade organ, bland annat en luftstrupe från avliden donator. Läkaren har utretts och fällts för oredlighet i forskning så sent som i mars i år, och för att ha genomfört operationerna utan tillstånd enligt etikprövningslagen och Läkemedelverket.
Den andre läkaren har – tillsammans med bland andra professorn – publicerat en forskningsartikel om den ovan nämnda luftstrupstransplantationen. Den artikeln valde den vetenskapliga tidskriften att dra tillbaka när en av författarna tre år efter publiceringen ville ändra innehållet i artikeln.
Enligt dokument gällande eventuellt jäv, som DN har tagit del av, har de båda forskarna uppgivit att de under de senaste fem åren inte haft något samröre med Paolo Macchiarini som skulle kunna påverka deras expertutlåtande i den då pågående brottsutredningen. I en anteckning godkänner Rättsliga rådet detta .”Inget har framkommit som ger anledning att anta att jäv föreligger”, skriver man.
– Det visar att Rättsliga rådet inte är insatt i problematiken. De är inkompetenta att fatta ett korrekt beslut. Man skulle självfallet ha kunnat hämta opartisk expertis utomlands ifrån i stället för att välja några som är inblandade i Macchiariniaffären, säger Bo Risberg.
Borde åklagarna ha kollat upp vilka experter som anlitades med tanke på Macchiariniaffärens komplexitet?
– Ja, det är rimligt. I stället kan man nu skylla på Socialstyrelsens rättsliga råd, lägga bördan på dem, säger Bo Risberg.
Kammaråklagare Anders Tordai, en av de två åklagarna som har arbetat med förundersökningen, säger att man kände till de två experternas bakgrund, men att eftersom Rättsliga rådet ansett att man kunde använda dem som experter så gjorde man det.
– Vi har frågat dem som utser experterna om det fungerar att ha dem, och de har sagt att det fungerar bra. Vi är inte medicinska experter, det är inte vårt uppdrag att välja experter, säger han och tillägger:
– Sammantaget så har vi haft så pass mycket material till stöd för vårt beslut att Rättsliga rådets yttrande inte har varit ensamt avgörande.
Bo Risberg är av en annan åsikt.
– Juridiken är i otakt med medicinen och åklagarna har gjort helt fel bedömning. De får bakläxa. Riv upp, gör om och gör rätt.
DN har sökt de två forskarna och Rättsliga rådet för en kommentar.

Carin Ståhlberg
carin.stahlberg@dn.se
Juan Flores
juan.flores@dn.se "

" 2011–2012 opererar Paolo Macchiarini tre patienter med konstgjorda luftstrupar av plast, besådda med stamceller. Komplikationer tillstöter. Den 12 oktober 2017 lägger åklagare ned förundersökningarna i samtliga fall där Paolo Macchiarini var misstänkt för brott. Det handlade om tre fall av vållande till annans död alternativt vållande till kroppsskada och ett fall av vållande till kroppsskada. "

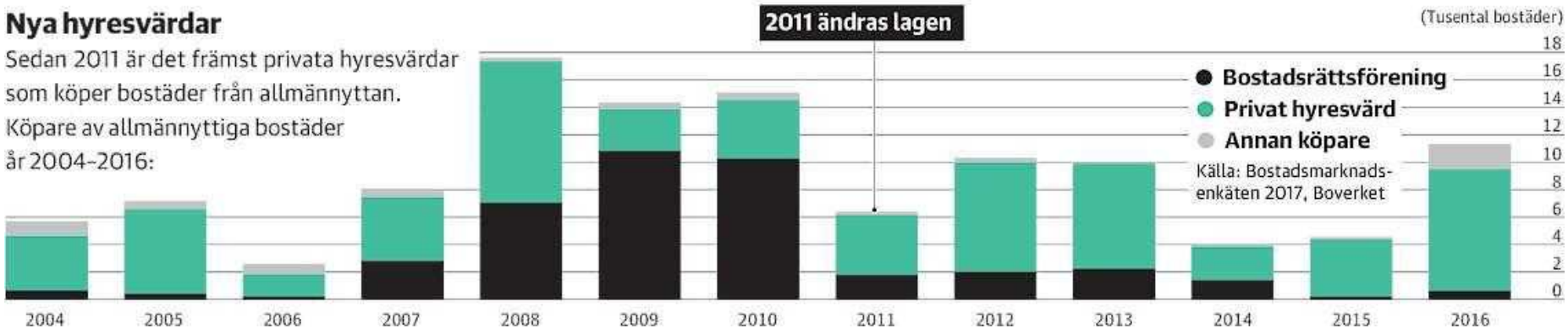
Nya hyresvärdar
Sedan 2011 är det främst privata hyresvärdar som köper bostäder från allmännyttan. Köpare av allmännyttiga bostäder år 2004-2016:
2011 ändras lagen
(Tusental bostäder)
Bostadsrättsförening
Privat hyresvärd
Annan köpare
Källa: Bostadsmarknads-enkäten 2017, Boverket
18
16
14
12
10
8
6
4
2
0
2004
2005
2006
2007
2008
2009
2010
2011
2012
2013
2014
2015
2016

DN LÖRDAG 28 OKTOBER 2017

" Privata värdar köper alltmer av allmännyttan

Allmännyttan fortsätter att sälja lägenheter – men inte som förr, för att de ska ombildas till bostadsrätter. I stället är det privata hyresvärdar som är köpare. På mindre än tio år har Rikshem blivit en av landets största privata hyresvärdar.

Sedan 2011, när lagen som styr allmännyttorna ändrades och de fick krav på sig att drivas ”affärsmässigt”, syns en tydlig skillnad i statistiken. Från att tidigare ha sålt främst till bostadsrättsföreningar – det vill säga hyresrätterna har ombildats till bostadsrätter – säljer allmännyttan nu till bolag som behåller bostäderna som hyresrätter.
Rikshem är en av de köpare som kommunerna vänder sig till när de säljer delar av sin allmännytta. Och de gör det för att få loss pengar.
– En åldrande befolkning, urbanisering och befolkningstillväxt gör att kommunerna återigen behöver göra en hel del investeringar, säger Sophia Mattsson-Linnala.
– Det har genererat ett behov hos kommunerna – de klarar helt enkelt inte de här investeringsvolymerna, tillägger hon.
Sophia Mattsson-Linnala är vd för Rikshem, som när det bildades 2010 hade 8 000 lägenheter. Vid halvårsskiftet i år hade bolaget 28 000 lägenheter.
Penningbehovet – ihop med stigande fastighetspriser – gör det rationellt för kommunerna att sälja av delar av allmännyttan.
– Kommunerna har ett värde i sina tillgångar. Men de kan inte låna hur mycket som helst.
Då använder de vad de har i den egna balansräkningen?
– Ja, exakt. Det är en rationell hantering, säger Mattsson-Linnala.
Och numera finns det bolag som är intresserade av att köpa – något som det var tunnsått med för bara tio år sedan. Hyreshus blivit attraktiva som investering, inte minst för att räntorna är så låga. Det gör det billigt att finansiera köp – samtidigt som värdet på fastigheterna stiger.
När kom skiftet?
– Det var nog när vi kom in i en lågräntemiljö. Då såg investerarna att det är en relativt stabil placering som ger plusavkastning – i stället för minusränta, säger Mattsson-Linnala.
Sannolikt har räntorna bottnat och är nu sakta på väg upp. Det väcker frågan om stora investerare kommer att dra sig ur den privata hyresrättsmarknaden när andra investeringar åter blir intressanta.
– Det beror på hur mycket de tickar upp. Men det finns ingen som går in här för att man är snäll, svarar Mattsson-Linnala.
Själv oroar hon sig inte för att ägarna till Rikshem ska dra sig ur. De är statliga Fjärde AP-fonden och pensionsbolaget AMF som i sin tur ägs av LO och Svenskt Näringsliv. Båda bolagen är till sin natur långsiktiga – deras investeringar ska trygga framtida pensioner.
Men långsiktiga ägare är ingen garanti för att även den som har en mager plånbok ska kunna hitta en bostad. Nyproduktionen är för dyr för den här gruppen, liksom många renoverade miljonprogramshus – sådana som Rikshem har.
– Vi behöver fortsatt bostadsbyggande men vi behöver definitivt ompröva hur bostadsbidragen ska hanteras, säger Mattsson-Linnala.
– Så länge vi har de här kvalitetskraven på byggen finns det nog inga andra varianter om man ska kunna ge möjligheter för alla att bo så som samhället tycker att man ska bo, tillägger hon.
Det finns en kritik mot hyresvärdar som ”lyxrenoverar” lägenheter för att kunna höja hyran kraftigt. Rikshem har i huvudsak satsat på så kallade rot-renoveringar, som är omfattande, snarare än så kallade successionsrenoveringar. De senare innebär att värden renoverar en lägenhet först när den blir ledig för att kunna ta ut en högre hyra av den nya hyresgästen.
Rot-renoveringar är dock ”förbaskat dyra”, anser Mattsson-Linnala.
– Det är jobbigt för hyresgästerna som bor där också. De ska bo någon annanstans under tiden och sedan flytta tillbaka. Du som individ har inte så mycket att välja på. Huset behöver rustas och du får en kraftig hyreshöjning.

– Men vi erbjuder hyresgästerna två nivåer på renoveringar så att man själv kan påverka sin hyra.
Rikshems vd funderar en stund och sedan utbrister hon:
– Det är en jättesvår marknad eftersom den är så politisk – men också så kapitalintensiv.
Det är ingen bra kombination?
– Nej, det är lite farligt. Börjar du skruva på ett ställe kan det få enorma konsekvenser på ett annat. Det är därför man är så rädd för varje lagförslag som kommer.
Fotnot: Rot är en förkortning för renovering, ombyggnad och tillbyggnad av bostadshus – privata och allmänna.

Dan Lucas
dan.lucas@dn.se "

"Fakta.
Rikshem äger 27 902 lägenheter (den 30 juni i år).
Bolaget äger även andra lokaler, som skolor och vårdcentraler.
Det totala värdet av innehavet är 39,6 miljarder kronor.
Källa: Rikshem

Serie. Hyresrätten
Sverige har en bostadskris där människor som har små eller till och med medelstora inkomster har svårt att flytta till tillväxtorterna. Hyresrätten var en gång det alternativ som fanns för dessa människor – men inte i dag.
I en serie artiklar granskar DN hyresmarknaden. Har du egna erfarenheter som du tror skulle intressera oss? Hör gärna av dig. "

DN LÖRDAG 28 OKTOBER 2017

" Rekordår för Volvo på gång

Allt pekar mot ett femte rekordår för Volvo. DN Motors Lasse Swärd svarar på fyra frågor till om Volvo Cars resultat.

Under tredje kvartalet steg Volvo Cars rörelsevinsten med 78 procent till 3,67 miljarder kronor.
Ställer man resultatet i relation till omsättningen ger det en rörelsemarginal på 7,5 procent. Det är en mycket bra siffra för Volvo historiskt sett.

1 Vad ligger bakom framgångarna?
– Grunden lades redan efter uppbrottet från Ford 2010 då Volvo Cars köptes av kinesiska Geely Holding. En helt ny produktportfölj byggd på egna plattformar togs fram. Bilarna har tagits emot mycket väl, särskilt den stora suven XC90 och därefter den mindre modellen XC60. Den senare är nu tillsammans med den utgående versionen den överlägset mest sålda modellserien.
– En hög andel suvar som i regel säljs med mycket extra utrustning betyder att säljmixen blir extra lönsam. Så i korthet är det förklaringen till Volvos fina siffror i dag: attraktiva bilar som lockar allt fler kunder på världens tre stora marknader Kina, USA och Europa.

2 Blir det nytt rekord i år då?
– Ja, Volvo sålde i fjol 534 000 bilar. Det kommer av allt att döma att överträffas med god marginal i år och det blir i så fall det femte året i rad. Försäljningen har hittills i år ökat med 9 procent till 413 472 bilar.

3 Hur går det i USA, där Volvo tidigare haft det tufft?

– Där vände det uppåt under det tredje kvartalet, vilket var positivt men det räckte ändå inte för att nå plus för hela perioden. Sedan januari har volymerna fallit med närmare tre procent. Men mycket tyder på att ökningen fortsätter under det sista kvartalet med draghjälp av ökade leveranser av Volvos nya modeller.
– Volvo Cars bygger nu också en egen fabrik i USA, i Charleston. Där ska nya S60 byggas och nästa generation av XC90. Med lokal närvaro får Volvo en helt annan bas för att fortsätta växa.

4 Vilka hot finns det mot Volvos mål att nå 800 000 bilar?
– Man kan vända på det och säga att riskerna minskar genom att Volvo bygger närvaro på alla tre huvudmarknader. Backar USA kan Kina kompensera och tvärtom. Faller båda kan förhoppningsvis Europa stå emot.
– Den stora utmaningen för Volvo Cars, som företaget delar med hela branschen, är att tillräckligt snabbt klara omställningen till eldrift för att klara allt hårdare miljökrav. Det gäller på samtliga marknader.
– Volvo cars har i Europa ett kritiskt högt beroende av diesel, en motorteknik som ifrågasätts och som på sikt av miljöskäl kan förbjudas i flera stora städer.
– Volvo satsar nu intensivt på fler laddhybrider och helt eldrivna bilar som drivs med uppladdningsbara batterier. Dessutom får nya modeller med bensindrivna förbränningsmotorer, som lanseras efter 2019, ett kraftfullare elsystem på 48 volt för lägre bensinförbrukning och därmed lägre utsläpp av klimatgasen koldioxid. "

DN LÖRDAG 28 OKTOBER 2017

" Vårdskandalen växer: ”Är den största någonsin”

20 svårt sjuka cancerpatienter drabbades av försenade operationer i somras på grund av personalbrist. Det meddelar nu Karolinska universitetssjukhuset. – Det här är den största vårdskandalen någonsin i Stockholm, säger Dag Larsson (S), oppositionslandstingsråd.

Karolinska universitetssjukhuset uppgav på fredagen att 20 patienter drabbats av försenade operationer på grund av sommarens vårdplatsbrist. Tidigare har sjukhuset uppgett att 12 fall utretts, samtliga med cancer i bukspottkörteln och levern för att undersöka undvikbar vårdskada. Tre fall har anmälts enligt lex Maria. Operationssjuksköterskor som sade upp sig på Karolinska Huddinge gjorde att sommarplaneringen inte höll.
— Den planering vi hade på sommaren och på våren var egentligen väldigt bra, men så fick vi en del uppsägningar på operationsavdelningen och problem med att prioritera om. Vi fick inte så många operationssalar eller operationslag som planerat. Och några patienter fick vänta för länge, säger Harald Blegen, chef för Tema cancer på - Karolinska universitetssjukhuset.
Och när visste ni det?
– I slutet av maj, när sommarplanerna förtydligades.
Oppositionslandstingsrådet Dag Larsson besökte på fredagseftermiddagen Bertil Gustafsson, en av de drabbade patienterna, som lider av cancer i bukspottkörteln, en cancertyp där operationen kan betyda skillnaden mellan liv och död. När Bertil

Gustafsson fick sin operation i början av augusti hade cancern spridit sig, och går inte att bota.
— Man driver människor till att dö. Det här är den största vårdskandal som någonsin i Stockholm. Vi kräver en haverikommission för att få veta hur det kan bli så här, säger Dag Larsson (S).
Bertil Gustafsson säger att det är bra om saken uppmärksammas. Landstingsråden säger att det inte kommit till de styrandes kännedom att situationen var så kritisk. Enligt Karolinskas sjukhusdirektör Melvin Samsom arbetade sjukhusledningen intensivt för att lösa situationen under juni och juli.
— När det flaggades för den svåra situationen på gastrocentrum kallade vi samman Tema cancer och de ansvariga för operationsverksamheten i juni och juli. Vi öppnade fler vårdplatser och efter en period minskade kön, säger Melvin Samsom.
Hur kan det gå så långt att människor dör i kön?
— Vi gör allt vad vi kan och vi ser allvarligt på det här. Men det - behövs åtgärder även på den nationella nivån, säger Melvin Samsom.

Anna Gustafsson
anna.gustafsson@dn.se "

"Fakta. Försenade operationer
Karolinska universitetssjukhuset har utrett 12 patientfall av allvarlig cancer i bukspottkörteln i och levern, som fick sina operationer försenade i somras på grund av personalbrist. Tre fall har lämnats över till IVO enligt lex Maria. På fredagen meddelade Karolinska att totalt 20 cancerpatienter fått operationen försenad. "

DN LÖRDAG 28 OKTOBER 2017

" Malin Ullgren: Du har fått lära dig att acceptera det mesta utom våldtäkt

Under de senaste veckorna har händelser kommit tillbaka till dig, sådant som du inte har tänkt på på 20, kanske 30 år.

De tycks handla om någon annan. Erfarenheter som är så gamla och förbisedda att de knappt hände dig, snarare den du var.
En diskretare flicka, en tåligare kvinna.
Någon som ännu inte hade läst den kollektiva berättelsen ”Me too”, där miljoner korta vittnesmål tillsammans blivit en enda stor kvinnoskildring.
Innan visste du att tänka på dina erfarenheter som sidohändelser. Ingen av dem bär en egen historia med början, mitt och slut. Du vet det, för du har lärt dig att vänta dig att män kommer att försöka saker mot din vilja. Det är ingen större dramatik, bara något att hantera i stunden och så försöka undvika våldtäkt.
Du har lärt dig att du får svära och slå bort, men inte reagera för starkt, eftersom du inte är hysterisk, inte humorlös, inte frigid. Tre viktiga saker du sköter om i din personlighet, i din kvinnoroll, och därför har du alltid reagerat med måtta, om alls. För du minns mycket väl hur det gick när du skällde ut de två manliga klasskamraterna på universitetet som hade skickat mejl om sina sexuella fantasier om dig: du fick höra från flera håll att du hade varit alltför hård när du blev arg. Killarna hade ju blivit sårade, känt sig tilltryckta av dig.
Det var ingen mening att försöka flytta på skammen, den fick du ta hand om själv. Så du vet bättre än att göra dramer av vardagens små händelser.

Författarna till skildringar av kvinnors liv vet det också. Det finns berömda romaner med övergrepp som tema, en del om hämnd. Men de flesta litterära skildringar av kvinnors erfarenheter dröjer inte alltför länge vid ofredanden och övergrepp. Så dramatiskt är det inte, bara ett livsvillkor.
Litteraturen berättar så som du själv berättar, om du ens minns nog för att berätta. Erfarenheterna träder fram med ett bara lite skarpare brusljud.
Man kan ju inte kalla en sidohändelse för tragedi.
Ändå finns de hela tiden där, sidohändelserna som följer så självklart på berättelser om kvinnors liv. Spänningen i berättelsen bygger inte på om det ska hända, utan på vilket sätt, till vilken grad, och vem av alla män som ska göra henne något.
Det är inte manshat. Det är litterär realism.
Som den hastiga scenen i Jean Rhys ”Godmorgon, midnatt!”, där ett handlån på 100 franc från en manlig bekant slutar med en påtvingad kyss, som äcklar den kvinnliga huvudpersonen till illamående. Händelsen är över på någon sida; vad är det att dröja vid?
Lika förbipasserande är ditt eget minne av honom som kom fram till dig på en folktom hållplats och plötsligt hade fällt upp en stilett med spetsen mot din hals. Du bad honom ta bort kniven och då svarade han att han ville ha en kyss. Det fick han naturligtvis. Du tog nästa spårvagn och var så nöjd med att inte ha fått halsen avskuren, en kyss till en främmande man var rena kapet, närapå en vinst.
Och när du tänker på hur smidigt du klarade av mannen med stiletten minns du också hur diskret du hanterade klasskamraten på högstadiet som varje gång ni hamnade ensamma i en korridor alltid skulle trycka upp sin hand mellan dina ben. Du skämdes och äcklades och sade ingenting till någon. Men det är inget att gräma sig över nu, för 1980-talet var så länge sedan.
Det var samma tid som i Zadie Smiths ”Swing time”, där flickorna jagas av pojkar som sticker händerna innanför deras trosor, vilket på ett sätt är spännande, för man vill bli vald, attraktiv nog för det lilla övergreppet, som sedan inte är så roligt när man hamnar ensam med pojkarna i en tom skolsal. Ett par sidor bara, det räcker så, romanen handlar ju om flickor och kvinnor, de sitter väl alltid på några sådana historier.
Och så de andra sakerna, som är för intima, för känslomässigt krävande, eller hänger för tätt samman med män du inte vill såra för att kunna nämna det i en text, du tyckte ju om dem, det var väl något med situationerna och den där strukturen som skapade deras övertramp, de kan inte hjälpa, inte helt. Du accepterar det och du är tacksam över att du aldrig har blivit våldtagen.
Du lägger ribban där, precis som Zadie Smiths berättare i ”Swing time”: ”Jag varken förstod eller uppskattade den aspekten av min lyckosamhet förrän långt efter att jag blivit vuxen, när jag i fler fall än jag kunnat ana hos mina kvinnliga vänner, oavsett bakgrund, började upptäcka att deras egen period av barnslig sexualitet hade utnyttjats och förstörts av missgärningar, utförda av farbröder och morbröder, fäder, kusiner, vänner, främlingar. Jag tänker på Aimee: utsatt för övergrepp vid sju, våldtagen vid sjutton. Och förutom personlig lyckosamhet finns det geografisk och historisk lyckosamhet. Vad hände med flickorna på plantagerna – eller i de viktorianska fattighusen?”
Precis så. Du har fått lära dig att acceptera det mesta utom våldtäkt, det är så världen har ordnat sin syn på kvinnors kroppar – den enda gränsen. Gränsen skapar både skräck och tålighet: den livslånga kampen för att slippa passera gränsen, acceptansen för allting före gränsen.
Som i ett urval av det du läst bara under de senaste månaderna, så fulla av dessa sidohändelser från andra sidan den gränsen:

I Agneta Pleijels ”Doften av en man”, en hastig scen i en lång berättelse. En våldtäkt med en sax mot halspulsådern, ett försök att fördela skulden och rollerna i det som händer, men ändå: ”Resten får betecknas som våldtäkt, fast hon inte gör motstånd.” Två, kanske två och en halv sida. Hemskt, inte oviktigt, men en mindre del i ett större resonemang.
I Sigrid Combüchens ”Sidonie och Nathalie”, en våldtäkt och ett dråp i självförsvar i fonden av berättelsen. Kvinnornas vaksamhet på nästa sexuella riskmoment ingår hela tiden i flykten, redan så full av andra hot. Det benämns kort här och där – vem föreställer sig att kvinnor som flyr ensamma från krig klarar sig utan sexuella blessyrer? Det kräver inte många ord för att etablera deras erfarenheter.
I Hanna Nordenhöks ”Asparna”, den hastigt nämnda tjejen på avdelningen för avgiftning, och hennes några rader långa historia av våldtäkt på ett ungdomshem. Hon är en bifigur, och vem förväntar sig att en tonårsflicka klarar sig igenom en uppväxt på institutioner? Inte många rader behövs.
Så många sidohändelser. Tillsammans tycks de berätta en tragedi.

Malin Ullgren
malin.ullgren@dn.se "

"**Bokmärket**
I veckan kunde vi berätta att journalisten och författaren Per Svensson blir ny medarbetare i DN. Han är en briljant tidningsskribent, men jag vill passa på att påminna om hans mycket fina essäreportage ”Storstugan eller När förorten kom till byn” från 1996; en personlig skildring av Sverige och urbaniseringen. Finns som e-bok och på bibliotek. "

DN LÖRDAG 28 OKTOBER 2017

" Hans Rosling: Resurserna i Moçambique var minimala och behovet av sjukvård maximalt.

Jag tänkte allt oftare på skillnaden mot Sverige. Den 5 februari förra året fick läkaren, forskaren och folkbildaren Hans Rosling beskedet att han hade bukspottkörtelcancer. Under den sista tiden i livet författade han tillsammans med journalisten Fanny Härgestam en bok om hur han kom att förstå världen – och om möten som fick honom att tänka om. DN Lördag publicerar här ett utdrag.

Det är 1979. Hans Rosling har arbetat som läkare i två år. Han och hustrun Agneta, som är barnmorska, flyttar till Moçambique för att arbeta för hälsoministeriet. Med dem är barnen Anna och Ola. Familjen blir placerad i staden Nacala där bristen på läkare och barnmorskor är skriande. Hans jobbar tillsammans med Ana Edite, en av få nyutexaminerade moçambikiska läkare.

Dagen när jag nästan dog satt jag inträngd på en bräda som lagts mellan förarsätet och passagerarsätet på en Suzukijeep. Vi hade varit på ett mycket givande fredagsmöte med provinsledningen för hälsovården och cheferna för Nampula-provinsens alla 18 distrikt. Jag och några läkarkollegor från de andra distrikten hade tjatat oss till att få åka hem samma kväll. Min enda läkarkollega i Nacala, Ana Edite, var också med. Som packning hade vi säckar med mjöl och avokado som köpts på marknaden, och som nu packades in i bilen.

Vägen löpte från Malawi, genom norra Moçambique och ner till Nacalas hamn. Den var i relativt bra skick men hade enorma hål som samlade regn och sedan sprack i kanterna. Längs med vägen bredde byar ut sig. Kassavaodlingar utan tydlig dikeskant låg runt omkring oss. Det var som att åka genom en skog av låga videbuskar.
Den snabbväxande busken kassava har ätliga rötter som utgör basfödan i många tropiska länder, bland annat Moçambique. Rötterna är stärkelserika, men kan vara giftiga om de inte förbereds rätt och under lång tid.
I horisonten syntes de vackra granitbergen, sockertoppsliknande berg som var några hundra meter höga och förde tanken till historiens början.
Chauffören var en elektriker utan körkort som körde i 110 kilometer i timmen och halvslumrade.
Halvvägs till Nacala hade en bro rasat. Trafiken var omdirigerad med hjälp av gängse varningssignal ett femtiotal meter före platsen – en hög pinnar och kvistar utlagda på vägen i stället för trafikskyltar.
Att sätta ut skyltar i plåt var omöjligt för myndigheterna, de blev bara stulna.
För att verkligen markera faran hade man också grävt upp en halv meter hög jordvall tvärs över vägen. Jorden var rödbrun i den här delen av Moçambique och jag förundrades alltid över hur vacker den blev i solnedgången när det regnade.
Vi flög fram i mörkret. Vår chaufför missade varningen och när jag fick syn på stoppet var vi ett trettiotal meter bort. Jag vrålade rakt ut utan att få ur mig några ord på portugisiska.
Chauffören hann bara vrida ratten tillräckligt för att jeepen skulle få sladd när den körde rakt in i jordvallen.
När han svängde åstadkom han en rotationsrörelse och bilen gjorde ett språng ut i luften. Vi roterade med sådan kraft att det uppstod en centrifugalkänsla. Jag kände inte att jag var uppochner, men jag såg att världen vände. Grönt gräs uppåt, mörk stjärnhimmel neråt.
Vi bara flög. Nu dör jag. De tre orden hann jag tänka.
Sedan blev jag förvånad. Jag var beredd på att krossas, men den krasch jag hade förväntat mig kom inte. I stället fortsatte bilen att glida på taket över det våta gräset, som var mjukt av all lera. När ingenting tog emot landade vi som en surfbräda på vatten. I denna rörelse trycktes jag ut genom vindrutan och gled på rygg. Jag förstod ingenting. En stund senare låg jag stilla på rygg i högt gräs. Jag tog mig långsamt upp med hjälp av händerna, blev stående och stirrade rakt in i strålkastarna.
Bilens motor brummade och det enda jag kunde fokusera på var att jag var barfota på höger fot. På vänster fot hade jag sko och strumpa, men på höger var stortånageln borta. Nästan utan att tänka började jag gå mot bilen. Plötsligt såg jag min sko och satte på mig den. Sedan såg jag mina glasögon och satte på mig dem. Först sedan började jag tänka på bilen. Jag måste göra någonting åt bilen.
Den lyste, motorn gick och den låg uppochner.
Den kommer ta eld och explodera, tänkte jag. Jag hade sett det på film, hur bilar exploderade en stund efter att de slagit runt.
Jag hade ännu inte hunnit tänka på att jag hade klarat mig, utan gick fram till förarplatsen som var tom, stoppade in handen, fick tag på nyckeln och vred om.
Det blev tyst.
”Varför stängde du av? Nu blev det ju mörkt”, sa en lugn röst bredvid mig. Det var en av läkarkollegorna från ett av de andra distrikten.
Medan jag hade rest mig ur gräset och tagit på mig min sko hade han krupit ut genom bakdörren och hunnit prata med de andra som också klarat sig. Vi kunde konstatera att föraren var borta, han hade sprungit sin väg.

”Tre har klarat sig med lättare skador, de sitter bakom bilen”, sa min läkarkollega.
Men ett kvidande hördes inifrån bilen: Ana Edite låg fastklämd där inne. Hon hade klämts fast under en av jeepens takbalkar och under våra säckar med mjöl och avokado.
Vi insåg att vi först måste få ut all packning, som låg huller om buller över Ana Edite. Först försökte vi vicka bilen, men då skrek Ana Edite på ett sätt så att vi förstod att det inte skulle gå. Då slog det mig att vi kunde gräva ut henne. Den vackra rödbruna jorden var mjuk av regn. Det blev hennes räddning. Jag tog hjälp av en nyckel jag hade i fickan. När hon började lossna drog vi henne sakta framåt och tog ut henne med fötterna först och la henne på takplåten.
Sedan stod vi där i natten på den moçambikiska landsbygden. Det kunde gå en halvtimme mellan bilarna.
Befolkningen som bodde i hyddorna på andra sidan vägen kom över till oss med fotogenlampor så att vi kunde se lite tydligare och granska Ana Edites skador. Jag undersökte henne och hon sa att hon hade mycket ont i magen över vänster sida. Hon blödde invärtes.
Det förstod jag när jag satt med henne och tog pulsen i väntan på en bil. Stigande puls är ett tecken på att man förlorar blod.
Jag gick igenom hennes kropp. Kollade håret, ansiktet och fingrar för att se om det fanns andra skador.
Jag kunde inte göra någonting och tänkte: har hon otur går det fort och så dör hon. Har vi tur hinner vi få in henne.
”De är på väg, de kommer att ta dig tillbaka till Nampula”, sa jag för att försöka lugna henne.
”Min man, du måste meddela honom”, sa Ana Edite.
Snart kom en bil körande, och min kollega som bara hade några kilometer hem till sitt sjukhus i Monapo kände familjen i bilen. Ana Edite blev opererad senare den natten. Hon skulle få genomgå år av rehabilitering och dras med en dåligt fungerande fot resten av livet. Men hon överlevde.
Själv var jag så tacksam för de som kommit med fotogenlyktor att jag försökte ge dem avokadosäcken. Det var omöjligt, vilket berodde på att de var småbönder som levde på att sälja avokado, berättade Ana Edites man långt senare med ett gapskratt.
Jag förbannade mig själv den natten för att jag bidragit till att ordna transporten, trots att jag kunde regeln: aldrig resa nattetid i ett fattigt land, särskilt inte när det har regnat. Jag hade förlorat många vänner på det sättet. Samtidigt var jag lättad att Agneta inte väntade på mig hemma utan trodde jag skulle komma först följande dag vid lunch. Jag sov över hos min kollega, tvättade foten och sköljde upp min trasiga skjorta.
När jag blev avsläppt framför vårt hus stod Agneta i dörröppningen och log. Tårarna kom. Det gick upp för mig hur nära döden jag hade varit.
Vi stod stilla innanför köksdörren och höll om varandra. Men den intensiva stunden blev inte lång, för snart knackade det på dörren. Agneta öppnade irriterat och in travade Grupos Dinamizadores. Det var kvarterets lokala partigrupp som dök upp på lördagar i folks hus för att kontrollera att de städat ordentligt. Man skulle inte vara en ”xiconhoca”, en smutsig antirevolutionär som sysslade med svartabörshandel.
Agneta försökte förklara vad som hänt och att det inte var en lämplig tidpunkt, men Grupos Dinamizadores tog ingen notis om detta. De hänvisade mig till sängen där jag blev liggande hulkandes medan de for runt i huset. De fäste sig bara vid en enda sak: avokadosäcken. Att ha en sådan när man bor i staden var ovanligt. Kom den möjligen från svarta börsen?
I slutet av det där fullkomligt absurda dygnet gick någonting upp för mig som skulle bli helt avgörande för vår fortsatta tillvaro i Nacala. Tanken kröp sig på några timmar efter att jag varit hemma, när jag

hunnit lugna mig: Ana Edite kommer inte att jobba mer. Nu är jag ensam doktor kvar. Nu blir det jour varje dag.
Resurserna var minimala och behovet av sjukvård maximalt. Från och med den dagen, när jag gick till jobbet på morgnarna, tänkte jag allt oftare på skillnaden mot Sverige i antalet läkare. Jag tänkte:
”I dag ska jag göra arbete som motsvarar hundra läkares arbete hemma i Sverige. Så, ska jag undersöka patienterna hundra gånger snabbare eller ska jag undersöka en av hundra patienter?” Varje dag blev en kompromiss mellan dessa två.
Men faktum var att väldigt många sjuka människor aldrig ens dök upp på vårdinrättningarna eller sjukhuset. Vårt sjukhus var också ganska litet. Vi hade runt 50 sängar som alltid var fulla, övriga patienter fick ligga på golvet. Men det var inte antalet sängar som begränsade vården vi kunde ge. Det var kvantiteten och kvaliteten på oss, personalen. Jag hade drygt två år av professionell erfarenhet.
De få moçambikiska sjuksköterskorna hade bara gått fyra år i skolan och fått ett års professionell träning. Av resten av personalen var över hälften analfabeter.
Samtidigt som det i Sverige gick hundra läkare på den folkmängd jag var satt att vårda, var barnadödligheten i Moçambique dessutom hundra gånger högre. Hur arbetar man när ett hundra gånger större behov måste mötas med en procent av resurserna?
Detta blev en utmaning för mig – att förstå hur lite resurser vi hade, och att använda de resurserna vi hade på bästa sätt. Det var lika svårt som att inse hur lite resurser befolkningen på landsbygden hade i sina liv. Praktiskt taget alla levde i extrem fattigdom. Nästan alla deras resurser gick åt till att föda sig själva och ändå fanns det många dagar när de inte hade att äta. Jag tvingades ständigt inse att jag hade orealistiska ambitioner. Personalen och befolkningen kämpade för att få ner mig på en rimlig nivå, men den rimliga nivån var så långt under vad den svenska läkarutbildningen förberett mig på.
Hundra gånger så stort behov mött med en hundradel av resurserna, det är cirka 10 000 gånger skillnad i resurser per patient. 10 000!
Jag måste erkänna att min kamp för att anpassa mig och förstå hur jag skulle hantera den här skillnaden blev som ett trauma för min hjärna. Jag kallar det mitt fyra-nollor-skillnads-trauma.
Den allmänna knapphetens psykologi lärde mig saker om mig själv. Man tror att man har absoluta värden i livet. Man tror inte att man skulle kunna ha ihjäl en tjuv avsiktligt. Tills man själv lever på gränsen. En natt skruvade någon loss strålkastarna från en av våra två ambulanser och stal glödlamporna. Detta innebar att ambulansen inte längre kunde användas nattetid.
Stölden fick mig att känna glödande hat. Om jag hade fått tag på tjuven är jag rädd att jag hade slagit ihjäl honom, precis som jag varit redo att köra över den tjuv som stal de ankor vi skaffat. De var barnens glädjeämne och viss köttproduktion för oss i en centralstyrd planekonomi där det var svårt att få tag på mat. Men Agneta vaknade en natt av att ankorna skrek och bråkade. Hon stack ut huvudet genom fönstret och såg hur en tjuv var i färd med att stjäla dem. Tjuven sprang snabbt ut genom dörren på ankhuset, jag tog bilen och körde efter. Plötsligt var han framför mig på vägen, jag gasade efter honom runt hörnet och ökade farten.
”Han ska fan inte ta våra ankor”, ekade det i huvudet.
Då insåg jag att jag höll på att köra ihjäl honom. Jag fick lov att besinna mig.
Tjuven hann in på en tvärgata och försvann. Han hade tur.
Rättsskipningen som folk tog i egna händer då det inte fanns ett rättssystem kunde vara brutal. Stölder gjorde så stor skada för människor.
Straffen kunde vara otäcka. En vanlig teknik var att bakbinda tjuvens händer med gummiremmar som skurits från ett bildäcks innerslang. På ett par timmar stannade blodcirkulationen och händerna blev

obrukbara för resten av livet om ingen snabbt lyckades skära loss remmarna. På sjukhuset fick jag in flera bakbundna händer och blev oftast mest förbannad över att behöva lägga tid på såren.
Den extrema fattigdomens råa vardag visade sig också genom andra skador som vi fick in på sjukhuset. Stadens enda matbutik, *loja do povo* (folkets affär), hade ofta tomma hyllor, men det hände att de fick in fisk. Den såldes på lastkajen via en stor bakdörr av stål eftersom det var sådant tryck att folk hade krossat skyltfönstren om butiken hållit öppet som vanligt. Föreståndaren öppnade ståldörren och släppte in ett femtiotal personer åt gången. Det uppstod kaos i trängseln. Någon kom alltid i kläm och bröt armen. Dagen när benbrotten kom i mängd till sjukhuset visste man att det kommit fisk till mataffären.

Hans Rosling
Fanny Härgestam "

"T**re frågor till författaren och journalisten Fanny Härgestam**

Hur var det att skriva en bok tillsammans med Hans Rosling?
– Det var väldigt speciellt. Både Hans och jag visste att tiden var knapp så arbetet var från början väldigt intensivt. Vi pratade i flera timmar per dag från det att vi inledde arbetet i december 2016. Men det var lätt att jobba med Hans – han hade verkligen lust att göra det här.
Vad i hans historier fascinerade dig mest?
– Det var de möten som han beskrev för mig. Många av dem ägde rum i tider av Hans liv som många nog inte känner till, som till exempel de år som han arbetade i Moçambique i Afrika.
Har han fått dig att tänka om?
– Ja, det har han ju fått - han har lärt mig mer om världen. Jag hade en bild av att jag hade hyfsad koll. Men jag visste till exempel inte att 80 procent av världens ettåringar var vaccinerade. Och det är just det som hela boken vilar på: att statistik och fakta är nödvändigt men att för att förstå dem behövs mänskliga möten. Det är så vi får en mer faktabaserad världssyn. "

DN SÖNDAG 29 OKTOBER 2017

”Migrationsdomstolarna har ökat rättsosäkerheten”

Migrationsverkets representant sitter på dubbla stolar, asylsökande ”tystas” i muntliga förhandlingar och subjektiva intryck omvandlas till objektiva bedömningar. Att det nu är domstolar som hanterar asylbedömningarna har inte inneburit att säkerheten i bedömningarna har ökat – tvärtom. Det skriver forskaren Livia Johannesson.

I slutet av 1990-talet inträffade några händelser som kom att påverka svensk asylpolitik för lång tid framöver. Flera självmordsförsök och genomförda självmord bland personer som fått avslag på sina asylansökningar fick stort medialt utrymme. I början av 2000-talet tillkom larmrapporter om apatiska barn som levde gömda undan polisens avvisningsorder. Politiker, frivilligorganisationer och kändisar anklagade systemet för att vara inhumant och orättssäkert. Kravet då var att lägga ner Utlänningsnämnden och låta förvaltningsdomstolarna överpröva migrationsverkets beslut. Det skulle skapa rättssäkerhet och humanitet i systemet, vilket bland annat representanter från alla riksdagspartier utom Socialdemokraterna samlades bakom i en artikel på DN Debatt (Representanter för sex riksdagspartier kräver: ”Avgör asylfrågor i domstol”, 11/3 2000).
I dag har vi sedan över tio år tillbaka levt med ett asylsystem där migrationsverkets beslut överprövas av migrationsdomstolar. Tyvärr har rapporter om självmordsförsök, genomförda självmord och utvisningar av desperata människor, ofta barn, åter blivit vardag på nyhetsplats i våra tidningar.

Det verkar inte som att förhoppningarna om att domstolsprocessen skulle medföra humanitet i systemet slagit in. Men hur är det med rättssäkerheten i systemet?
För det första bör sägas att det inte är konstigt att asylbedömningar i större utsträckning än exempelvis skatteärenden kritiseras för bristande rättssäkerhet. Ett asylärende är en av de mest komplexa bedömningar som finns i en modern statsapparat, och det är oavsett om det är en myndighet eller domstol som fattar beslutet. Asylbedömningar innebär en sannolikhetsbedömning av risk för förföljelse vid ett framtida återvändande. Eftersom det är en sannolikhetsbedömning av ett framtida skeende finns alltid risk att ett enskilt beslut är fel.
Vidare finns det ingenting som säger att den asylsökande talar sanning om vad som har hänt i hemlandet. Därför måste en trovärdighetsbedömning av den asylsökandes berättelse göras. Åtskilliga forskningsstudier i psykologi, sociologi, lingvistik och rättsvetenskap har funnit att trovärdighetsbedömningar av asylskäl lämnar stort utrymme för skönsmässighet och rent av löst tyckande från beslutsfattarens sida.
Sammantaget gör detta att det finns avsevärda problem med asylbedömningar utifrån rättsstatens krav på objektiva grunder för beslut. Inget av problemen försvinner bara för att det är domstolar som hanterar ärendena. Tvärtom leder domstolsprocessen till att osäkerheten ökar ytterligare.
I min forskning (In Courts We Trust: Administrative Justice in Swedish Migration Courts, Stockholms universitet, 2017) visar jag på tre centrala problem i domstolsprocessen:
- Processförarnas dubbla roller. Processförare är Migrationsverkets representant och agerar i domstolsprocessen motpart till den asylsökande. Problemet är att de har flera roller att spela; dels ska de vara neutrala experter på landinformation, dels ska de agera motpart till den asylsökande. Processförare beskriver hur de strategiskt kan gömma sig bakom sin roll som neutral expert för att lägga fram landinformation på ett sätt som bidrar till att framställa den asylsökandes skyddsskäl som mindre sannolika. Domarna, å sin sida, saknar resurser att systematiskt kontrollera processförarnas argument och väljer därför att betrakta dem som neutrala experter i stället för parter i målet.
- Asylsökande ”tystas” under muntliga förhandlingar. Om Migrationsverket ifrågasätter den asylsökandes trovärdighet ska en muntlig förhandling hållas i domstolen. Syftet är att de asylsökande ska få ”komma till tals” innan beslut fattades. Min forskning visar emellertid att de muntliga förhandlingarna inte alls är ett forum som ger de asylsökande möjlighet att berätta sin historia. i stället uppmanas de att säga så lite som möjligt under förhandlingen och helst bara svara på direkta frågor. Processförarna däremot har möjlighet att ställa frågor som misstänkliggör den asylsökandes trovärdighet och det används också som en medveten strategi för att undergräva detaljer i asylberättelsen.
- Subjektiva bedömningar av trovärdighet. Det är oklart hur de subjektiva intryck som muntliga förhandlingar ger upphov till hanteras av domarna när de gör trovärdighetsbedömningar. Domarna och processförarna beskriver i min studie hur de med hjälp av den muntliga förhandlingen kan ”se på någon” eller ”få en känsla” av om denna talar sanning. Samtidigt har domarna uppenbara svårigheter att förklara hur de konkret går tillväga för att omvandla dessa subjektiva intryck till objektiva bedömningar av trovärdighet.
Efter att ha studerat det dagliga arbetet på migrationsdomstolarna kan jag konstatera att det inte är enskilda beslutsfattares illvillighet som ligger till grund för bedömningssvårigheterna. I stället är de direkta konsekvenser av systemfel i processen. Asylbedömningar är inte som vilka andra förvaltningsbeslut som helst. Deras komplexa karaktär kräver speciallösningar för att rättssäkerheten ska kunna upprätthållas.

Följande tre förändringar i migrationsdomstolarnas asylprocess bör därför övervägas:
1 Dessa speciallösningar bör riktas mot att motverka det strukturella övertag processförarna har i relation till den asylsökande. Ett rättssäkert tvåpartsförfarande kräver jämbördiga parter. Därför behöver migrationsdomstolarna mer resurser för att kunna utreda asylärenden utan att vara beroende av Migrationsverkets expertis.
2 De muntliga förhandlingarna bör struktureras så att asylsökande får reella möjligheter att berätta sin historia utan att misstänkliggöras. För det krävs godkända och välutbildade tolkar, engagerade offentliga biträden, gott om tid och ett jämlikt samtalsklimat.
3 Domstolens beslutsmotiveringar bör öppet beskriva hur trovärdighetsbedömningen är gjord. I dagens domslut står bara vad domstolen kommit fram till, inte med vilka metoder slutsatsen dragits. Även om en större öppenhet kring trovärdighetsbedömningarnas osäkra och subjektiva grund skulle göra bedömningarna mer sårbara för invändningar, ökar det transparensen i beslutsprocessen. Att ge individen möjlighet att förstå på vilka grunder statens maktutövning vilar är trots allt det rättssäkerhet i slutändan syftar till.

Livia Johannesson, forskare i statsvetenskap, Stockholms universitet
"

DN SÖNDAG 29 OKTOBER 2017

”Viktigt att agera mot gängen”

"Efter den nya attacken mot polisen poängterar både regeringen och oppositionen vikten av att agera mot gängkriminaliteten. Bägge sidorna vill höja straffen för angrepp riktade mot rättsväsendet.

Skjutningen mot ett polisbefäls bostad i Västerås kommer bara någon vecka efter att ingången till polishuset i Helsingborg sprängdes med en bomb. Nu pekar justitieministern Morgan Johansson (S) på vikten av att agera mot denna typ av angrepp, som riktar sig mot rättsväsendet, och samhället.
”Detta är ett avskyvärt angrepp på rättsväsendet. Den utsatta familjen måste nu få det stöd som de behöver, och alla tillgängliga resurser måste sättas in för att spåra upp och gripa gärningsmännen”, skriver justitieministern i en kommentar till DN.
Enligt Morgan Johansson är den ”systemhotande organiserade brottsligheten” den viktigaste frågan att hantera just nu.
”Vi gör därför nu en stor satsning på polisen, vi skärper straffen för grovt vapenbrott och vi kommer att kraftigt skärpa straffen för angrepp på blåljuspersonal”, fortsätter han.
Även Moderaternas talesperson i rättsfrågor, Tomas Tobé, som också är ordförande i justitieutskottet, ser det som ett angrepp på samhället.
– Vi behöver trycka tillbaka de kriminella gängen genom att dubbla straffen och genom att ge polisen ökade befogenheter. Det här är ett attentat som visar att de kriminella gängen tar sig friheter som de över huvud taget inte ska ha, säger Tomas Tobé till DN.
– Sedan är det viktigt att de fega kriminella som utfört den här handlingen ska veta att de kommer att gripas och sättas bakom lås och bom. **Juan Flores** juan.flores@dn.se
"Vi skärper straffen för grovt vapenbrott och vi kommer att kraftigt skärpa straffen för angrepp på blåljuspersonal.
Justitieminister Morgan Johansson (S) "

DN SÖNDAG 29 OKTOBER 2017

" UD fick tidig kunskap om tänkbart angrepp

En ny FN-rapport visar att Sverige 1974 fick veta att en belgisk stridspilot kunde ha orsakat dödskraschen med FN:s generalsekreterare Dag Hammarskjöld. Men UD har inte velat kännas vid uppgifterna och förnekat att man överhuvudtaget tog emot dem.

Det visar DN:s granskning av den nya FN-rapport om Hammarskjölds flygkrasch som blev offentlig denna vecka. Uppgifterna i FN-rapporten går på tvärs emot den senaste svenska utredningen om haveriet som Utrikesdepartementet gjorde 1993.

Minuterna efter midnatt den 18 september 1961 inträffade kraschen som dödade Dag Hammarskjöld och de övriga 15 personerna ombord på FN-planet. Kongokriget pågick för fullt och orsaken till katastrofen som skedde under inflygningen till Ndola i Nordrhodesia har varit oklar.

1993 kom svenska UD fram till att haveriet troligen orsakades av besättningen på Hammarskjölds plan, en DC-6 B från det svenska flygföretaget Transair. Utredaren ambassadör Bengt Rösiö ansåg att det var frågan om ett pilotfel. Orsaken till utredningen var tidningsuppgifter om att en belgisk stridspilot väntat på Hammarskjölds plan för att genskjuta det.

Enligt legosoldaten Beukel, vars rätta identitet är okänd, fick han och en annan pilot order om att tvinga FN-planet ur kurs och landa i utbrytarrepubliken Katanga. Från sitt tvåsitsiga jetplan av typen Fouga belyste Beukel FN-planet med strålkastare, uppmanade det över radio att vända och sköt varningsskott varpå FN-planet vinglade till och gick i backen.

Beukels uppgifter får ny aktualitet i den 60-sidiga rapporten från FN:s specielle utredare Mohamed Chande Othman. Han har på uppdrag av FN:s generalsekreterare Antonio Guterres granskat en rad oklara uppgifter runt kraschen.

Vittnesmålet från Beukel kom fram via den franske diplomaten Claude de Kémoularia. Denne sade till Bengt Rösiö att han redan i november 1974 berättat för en svensk UD-man om pilotens uppgifter. Men i UD-utredningen från 1993, 18 år senare, sägs att ”den svenske diplomaten förnekar det”.

I UD-utredningen beklagas att de Kémoularias uppgifter ”icke lämnats ut tidigare då det rimligtvis funnits bättre möjligheter att än i dag att söka identifiera och förhöra den belgiske piloten”.

Men FN-utredaren Othman har i de Kémoularias dagböcker funnit en notering om att denne verkligen informerade svenska UD 1974. Han mötte två högt uppsatta svenska diplomater den 15 november 1974: ”Belfrage/Hadelstam”. Det syftar på Sveriges OECD-ambassadör i Paris Leif Belfrage, som var nära vän till Dag Hammarskjöld och Axel Edelstam som var biträdande pol-chef vid UD och arbetat med Hammarskjöldfallet.

Leif Belfrage avled 1990 och Axel Edelstam 2012. Den UD-man som för ambassadör Rösiö dementerat mötet 1993 bör alltså ha varit Edelstam.

– Det är möjligt, säger Bengt Rösiö till DN.

Bengt Rösiö, som tjänstgjorde i Kongo redan 1961, är numera är 90 år. Han har skrivit flera böcker om Hammarskjöldfallet och förklarar att han ”är utled på den här materien” men tackar ändå för samtalet.

Enligt FN-rapporten kontaktade de Kémoularia också franska polisen 1969. Detta och kontakten med de höga svenska UD-männen ”stärker informationens trovärdighet”, enligt Othman.

När de Kémoularias uppgifter blev kända i början av 1990-talet ifrågasattes de. Hade rebellerna två Fouga-plan i området och var skulle de ha startat och landat?
Men i FN-rapporten redovisas amerikanska ambassadrapporter från dagarna före kraschen om två Fouga-plan. Det fanns också flera flygfält som rebellerna använde, även i Nordrhodesia. En av slutsatserna i FN-rapporten lyder:
”Det förefaller möjligt att en fientlig åtgärd utanför planet kan ha orsakat kraschen. Det kan ha varit en direkt attack som orsakade kraschen, eller en tillfällig distraktion av piloterna vilket de uppfattat som ett hot och fick dem att flyga för lågt och krascha”.

Mikael Holmström
mikael.holmstrom@dn.se "

" Fakta. Detta har hänt
18 september 1961 Dag Hammarskjölds plan kraschar vid Ndola i Nordrhodesia (nuvarande Zambia). Alla 16 ombord, varav nio svenskar, omkommer. Den första haveriutredningen har stora brister vilket föder spekulationer om orsaken.
2015 FN tillsätter en expertpanel, som föreslår en ny utredning.
2017 Utredaren Mohamed Chande Othman rekommenderar i sin rapport nya insatser för att få fram underrättelse- och signalspaningsmaterial kring kraschen från FN:s medlemsstater.
Källa: FN "

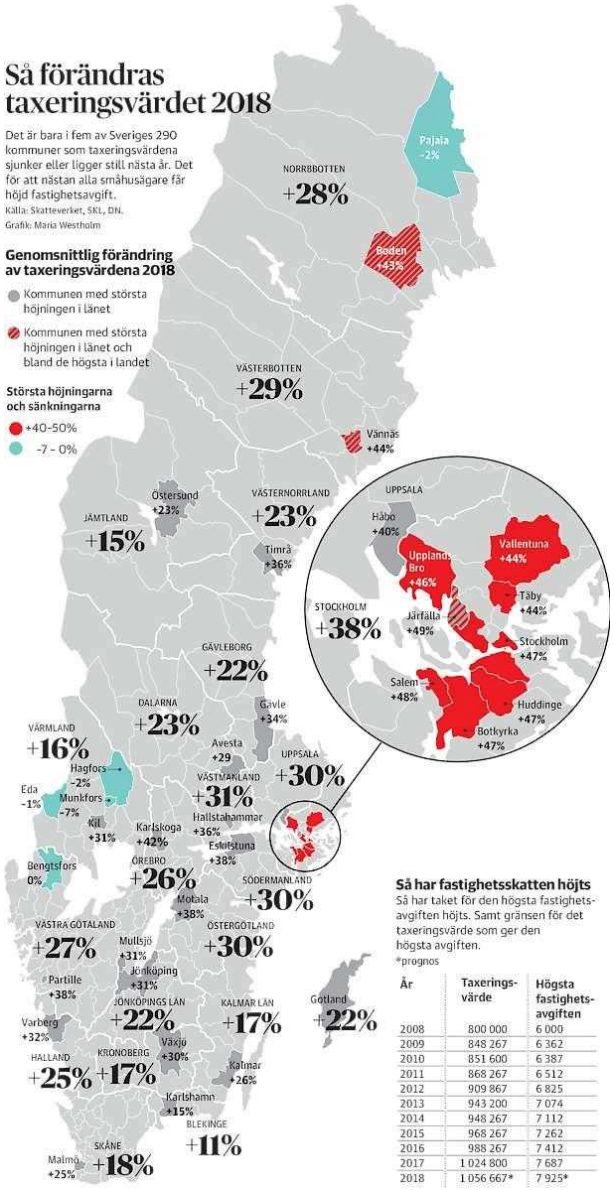

År	Taxeringsvärde	Högsta fastighetsavgiften
2008	800 000	6 000
2009	848 267	6 362
2010	851 600	6 387
2011	868 267	6 512
2012	909 867	6 825
2013	943 200	7 074
2014	948 267	7 112
2015	968 267	7 262
2016	988 267	7 412
2017	1 024 800	7 687
2018	1 056 667*	7 925*

DN SÖNDAG 29 OKTOBER 2017

" Prisökningar bakom höjd fastighetsavgift

Rekordmånga väntas betala den högsta fastighetsavgiften nästa år. Det beror på att höjda villapriser driver upp taxeringsvärdena som avgiften beräknas på.

I september fick 2,4 miljoner svenska småhusägare förslag till nytt taxeringsvärde eller en fastighetsdeklaration.
Skatteverket uppdaterar taxeringsvärdena vart tredje år och förra gången var 2015. De nya taxeringvärdena gäller från 2018.
De flesta kan räkna med höjda taxeringvärden nästa år. Det beror på att villapriserna stigit under åren 2014–2016 och det är försäljningspriserna som avgör nivån på taxeringsvärdena.
– Prisutvecklingen har varit stark i hela landet under den här perioden, säger Jerker Wesslén, verksamhetsutvecklare på Skatteverket.
Skatteverket gör bedömningen att taxeringsvärdena ökar med 26 procent i genomsnitt i hela Sverige. Men det finns stora variationer. Taxeringsvärdena beräknas öka mest i Stockholms län, med 38 procent. Den minsta ökningen finns i Blekinge län, 11 procent. Siffrorna är preliminära eftersom de slutliga taxeringsbesluten blir klara först sommaren 2018.
För mer än hälften av småhusägarna, ofta i storstäder eller andra tillväxtområden, har de höjda taxeringsvärdena ingen betydelse. Det beror på att taxeringsvärdena för deras småhus ligger så pass högt att de redan betalar den högsta fastighetsavgiften.
Men den här gruppen får ändå höjd fastighetsavgift eftersom taket för den högsta avgiften justeras upp med ungefär 700 kronor till 7 925 kronor per år för 2018. Siffran är preliminär eftersom inkomstbas-beloppet som styr höjningen av taket fastställs först i november.
Men många av dem som har ett taxeringsvärde som gör att de hamnar under taket 2017 får höjd avgift nästa år. Fler än tidigare hamnar också på eller över taket och måste betala den högsta fastighetsavgiften.
SKL, intresseorganisationen för Sveriges kommuner och landsting, har gjort en prognos för hur kommunernas intäkter från fastighetsskatten ökar nästa år. Kommunerna behöver siffrorna i budgetarbetet för 2018. Prognosen visar att intäktsökningen mellan 2017 och 2018 väntas bli 1 481 miljarder kronor. Sedan fastighetsavgiften infördes 2008 har intäkterna stigit med 52 procent. Från 12,1 miljarder kronor 2008 till 18,3 miljarder kronor 2018.
I våras gjorde Villaägarna, som också är en intresseorganisation, en prognos för taxeringsvärdena och fastighetsskatten. Deras siffror ligger i princip på samma nivå som Skatteverkets.
Villaägarna anser att de finns skäl att justera reglerna för fastighetsavgiften. Organisationen vill till exempel frysa taxeringsvärdena på den nuvarande nivån så att det inte blir någon höjning nästa år.
– Många medlemmar ogillar principen att ha en löpande skatt på något som inte genererar någon intäkt, säger Jakob Eliasson, samhällspolitisk chef hos Villaägarna.
De flesta som fått ett förslag till nytt taxeringsvärde behöver inte göra någonting. Då kommer beslutet om den nya taxeringen automatiskt sommaren 2018.
Men om Skatteverket vill att du kompletterar genom en fastighetsdeklaration, eller om du vill ändra något själv, håller tiden på att rinna ut. Redan på onsdag nästa vecka måste Skatteverket ha fått fastighetsdeklarationen.
Det går att deklarera med hjälp av e-tjänsten på Skatteverkets hemsida. Men har du fått en pappersblankett kan du skicka in den.

Det nya taxeringsvärdet gäller för 2018 och deklareras 2019. Fastighetsavgiften är 0,75 procent av taxeringsvärdet och du räknar ut skatten så här:
Taxeringsvärdet x 0,0075 = fastighetsskatten per år.
Blir din skatt högre än 7 925 kronor hamnar du över taket och din skatt stannar då på 7 925 kronor per år.

Maria Crofts
maria.crofts@dn.se"

"Fakta. Så fungerar fastighetsavgiften
Den kommunala fastighetsavgiften ersatte den statliga fastighetsskatten 2008. Avgiften är 0,75 procent av taxeringsvärdet. Det finns ett tak för den högsta avgiften och 2008 låg taket på 6 000 kronor vilket motsvarade ett taxeringsvärde på 800 000 kronor.
För 2018 väntas den högsta avgiften hamna på 7 925 kronor per år vilket motsvarar ett taxeringsvärde på 1 056 670 kronor.
Taket räknas upp med inkomstbasbeloppet varje år. När villapriserna ökar mer än inkomstbasbeloppet hamnar fler över taket. DN, Skatteverket, SKL "

DN MÅNDAG 30 OKTOBER 2017

" 430 miljoner försvann – ärendet lades ner

○ **DN har i en rad artiklar avslöjat hur svenska bolag säljs på den internationella marknaden för att användas till penningtvätt och skattefusk. Bakom försäljningen står två svenska män.**
○ **Ett av uppläggen har också använts till ett stort antal internationella bedrägerier – DN:s granskning visar att nästan två miljarder kronor har svindlats bort med hjälp av dessa svenska företag.**
○ **I ett konkret fall polisanmäldes hur 430 miljoner kronor gick upp i rök. Finansinspektionen lät ärendet ligga i ett och ett halvt år – och lade sedan ned det med hänvisning till resursbrist.**

För några veckor sedan avslöjade Dagens Nyheter hur ryska affärsmän och en rysk gängledare registrerat ett antal finansbolag på en öde stuga i skogen utanför Graninge. Männen kallar sig Baronerna från Èze, efter deras bas i staden Èze vid Franska rivieran. Spåren från stugan ledde vidare till att Dagens Nyheter kunde kartlägga hur svenska bolag marknadsförs internationellt som ett sätt att gömma pengar och att undvika skatt utan myndigheternas kontroll.
Företagen som kallas ”Swedish trusts” säljs på den internationella marknaden för 250 000 kronor styck. Bakom upplägget finns två svenskar, Michael Magnusson, 45 år och expert på skatteparadis, samt Göran Hasselquist, 62, som registrerar bolagen och sköter administrationen.
DN:s fortsatta granskning har sedan visat hur de för mer än tio år sedan startade ett annat upplägg som kallades ”Swedish credit unions”, eller sparkassor på svenska. I praktiken fungerade sparkassorna som små banker fast helt utan tillstånd och insyn från myndigheterna.

Även dessa företag, som registrerades som ekonomiska föreningar, såldes internationellt av Michael Magnusson som då var bosatt i Panama.
Hasselquist och Magnusson har hjälpt till att registrera ett 90-tal sådana sparkassor i Sverige. När DN har gått igenom dessa har vi hittat ett stort antal brott där de ansvariga för bedrägerierna dömts utomlands, exempelvis USA. Inte i något av dessa fall har Hasselquist eller Magnusson misstänkts för något brott.
Utöver det har DN hittat fler bedrägerier på hundratals miljoner kronor med sparkassor som inte går att koppla till Hasselquist och Magnusson. Totalt handlar det om nästan två miljarder kronor som svindlats bort med svenska sparkassor.
Endast ett fall av misstänkt bedrägeri har anmälts i Sverige.
En grupp malaysiska affärsmän hade motsvarande 430 miljoner kronor på kontot i sparkassan Prime Savings & Trust när den helt plötsligt gick upp i rök under våren 2010. I juli samma år anmälde de saken till svensk polis och till Finansinspektionen. Anmälan upprättades av en svensk advokat och omfattade 160 sidor inklusive bilagor och stödbevisning. DN har tagit del av anmälan till både polisen och Finansinspektionen. Anmälan som gjordes av advokatfirman Lindahl anger Göran Hasselquist som en av de misstänkta.
I anmälan beskrivs upplägget kring sparkassorna: mycket stora summor har förts fram och tillbaka under flera år trots att det inte under något år upprättats en årsredovisning – något som är gemensamt för i princip samtliga sparkassor i granskningen.
En förundersökning om grovt bedrägeri inleddes mot Hasselquist och mot de tre män från Panama och Spanien som stod registrerade som styrelse i sparkassan. Men efter tio månader lades förundersökningen ned av åklagaren som skrev att brott inte gått att styrka.
– Jag minns inte fallet så det är svårt för mig att kommentera, men jag utgår ifrån att vi gjort vårt bästa, säger Martin Bresman på Internationella åklagarkammaren, som enligt polisens handlingar var den som fattade nedläggningsbeslutet.
När konkursen fastställdes i Stockholms tingsrätt konstaterades det att det saknades 433 961 689 kronor.
Trots de mycket stora summorna var det aldrig ett prioriterat ärende på Finansinspektionen, som fick anmälan om misstänkt verksamhet i Prime Savings & Trust i juli 2010.
Först i december det året syns det första agerandet från Finansinspektionen, då en handläggare på avdelningen för bankrätt gör en anteckning i akten om att ärendet flyttas över till enheten för penningtvätt. Nästa anteckning kommer i december året därpå: ”Ärendet kan av resursskäl inte prioriteras i tillsynen och avslutas därför”.
Vilka åtgärder som vidtagits, om några, framgår inte.
Sophie Degenne, områdeschef på Finansinspektionen, säger att den åtgärd som Finansinspektionen kan ta till är att förelägga företaget att upphöra med den ottillåtna verksamheten.
– Såvitt jag kan bedöma så här i efterhand fanns det inget skäl för dem att inleda det förfarandet när företaget samtidigt är i konkurs. Då hanteras det utav andra svenska myndigheter, så att säga.
Så då menar du att ni gjorde vad ni kunde?
– Det är jättesvårt att uttala sig om så här sju år senare, men i efterhand har jag svårt att se att vi kunde göra på något annat sätt. Vi är en tillsynsmyndighet, vi är inte en brottsbekämpande myndighet.
En av styrelseledamöterna i Prime Savings & Trust, där 430 miljoner kronor försvann, är nu kopplad till ett 15-tal svenska trustbolag skapade av Michael Magnusson och Göran Hasselquist.
Bland annat två av bolagen som är registrerade på den öde stugan utanför Graninge och som öppet marknadsför möjligheten att via Sverige gömma pengar och undvika skatt.

Efter Dagens Nyheters avslöjanden har näringsminister Mikael Damberg (S) krävt att myndigheterna tar tag i problemet och öppnat för lagändringar om det skulle behövas. Skatteverket och Bolagsverket har bildat en gemensam grupp som ska granska trust-bolagen. Nyligen beslutade Länsstyrelsen i Stockholm att de inom ramen för sitt tillsynsarbete kring penningtvätt också ska vara med i den gruppen.
Trustbolag fungerar i praktiken som ett slags banker fast utan tillstånd och insyn från myndigheter. När bolagen säljs erbjuds de med en tillhörande bankprogramvara för 90 000 kronor extra. Programvaran har utvecklats av Michael Magnussons bolag Ebanq.
Trots att det har gått en månad sedan Dagens Nyheters avslöjande av upplägget med trustbolagen har Finansinspektionen ännu inte agerat.
Trustbolag erbjuder pengatransaktioner, kreditkort och andra tjänster utan tillstånd från er. Har ni granskat dem ordentligt nu så att ni vet att det inte handlar om någon tillståndspliktig verksamhet?
– Det vågar inte jag svara på här och nu, säger Sophie Degenne, områdeschef på Finansinspektionen.
DN har sökt Michael Magnusson som inte svarat. Göran Hasselquist har tidigare svarat att han i egenskap av delgivningsbar person inte har någon insyn i eller något ansvar för företagets verksamhet.
Amanda Lindström, Amanda Dahl och Marcus Andersson har bidragit med research.

Mattias Carlsson
mattias.carlsson@dn.se "

"Fakta.
Internationell penningtvätt för mångmiljonbelopp där Sverige utnyttjas – här är DN:s avslöjande i sammanfattning.
DN har efter en omfattande granskning kunnat visa hur Sverige utnyttjas i ett internationellt upplägg som kallas Onshore+Offshore.
Där fördelarna med ett svenskregistrerat bolag (onshore) kombineras med att undvika skatt eller gömma pengar i skatteparadis (offshore).
Bolagen som uppges syssla med ”trustförvaltning” säljs i färdiga paket för 250 000 kronor. De som marknadsför paketet hymlar inte med att det handlar om att dölja tillgångar samtidigt som man nyttjar Sveriges goda rykte. Tilläggstjänster – skräddarsydd programvara för att kunna agera som en bank – kostar extra.
DN:s granskning leder till en tom ödestuga i Norrland där fyra bolag finns registrerade. Spåren leder via S:t Petersburg vidare till franska rivieran och staden Èze där en rysk grupp med bolagsnamnet ”Baronerna från Èze” visar sig ligga bakom upplägget.
Två svenskar, Michael Magnusson, 45 år, och Göran Hasselquist, 62 år, är de som sköter registreringen av bolagen och säljer uppläggen.
Efter DN:s avslöjande har Bolagsverket och Skattverket bildat en gemensam grupp som ska hitta vägar att stoppa trustbolagen. Även länsstyrelsen ska nu granska upplägget.
Michael Magnusson och Göran Hasselquist har tidigare sålt ett annat upplägg som kallades ”Swedish credit unions”, som fungerade som ett slags banker utan tillstånd. Upplägget var verksamt under ett antal år fram till 2010. DN:s gransknig av det upplägget har visat att bolagen används vid mycket omfattande internationella bedrägerier. Totalt har nästan 2 miljarder kronor svindlats bort med hjälp av dessa svenska företag. "

DN MÅNDAG 30 OKTOBER 2017

" Luthers reformation firades i Uppsala

Kung Carl XVI Gustaf och statsminister Stefan Löfven fanns på plats i under högtidsmässan i Uppsala domkyrka när 500-årsfirandet av reformationen kulminerade.

Löfven citerade en dikt av Tomas Tranströmer: ”Det finns mitt i skogen en glänta som bara kan hittas av den som gått vilse”, och menade att kyrkan kan vara just en sådan plats.
– Att dela svårigheter och mörker, men också mötas i ljus och hopp. Det behövs i vår tid som präglas av konflikter, sade Löfven.
Gudstjänsten med temat ”Jag skäms inte för evangeliet” leddes av ärkebiskop Antje Jackelén.

TT "

DN MÅNDAG 30 OKTOBER 2017

" Så pratar du med någon som dricker för mycket

Bilden av en alkoholberoende person som någon som inte klarar av sitt jobb eller dricker hela dagarna stämmer inte alltid. DN har pratat med två experter om hur man som anhörig kan agera om man är orolig för någons alkoholkonsumtion.

Ett glas vin blir fyra, någon dricker några öl även innan festen har börjat. Enligt Centrum för alkohol och narkotikaforskning (CAN) har drygt 10 procent av den svenska befolkningen ett riskabelt förhållande till alkohol. Det innebär att som kvinna dricka mer än 9 standardglas per vecka, för män är samma siffra 14 glas.
4,2 procent av Sveriges vuxna befolkning uppskattas vara beroende av alkohol, och 1,7 procent lider av ett alkoholmissbruk, enligt CAN:s siffror. Samtidigt har 25 procent av Sveriges vuxna under en tvåårsperiod känt sig utsatta på grund av någon anhörigs drickande.
Men att dricka alkohol hör för många svenskar till det vardagliga umgänget. Så hur gör man då om man märker att en familjemedlem, vän eller kollega dricker för mycket?
– Börja prata i tid, säger Fred Nyberg, senior professor i biologisk beroendeforskning vid Institutionen för farmaceutisk biovetenskap på Uppsala universitet.
Under sommarens semesterveckor är det många som ökar sitt drickande. Men det är när vardagen återkommer, och drickandet fortsätter som man kan se att det börjar bli ett problem.
– Att någon dricker vin på semesterresan på Rhodos kanske handlar om avslappning, men att fortsätta gå ut och ta en starköl efter jobbet varje dag finns det risker med. Som anhörig bör du först göra din observation och ärligt säga om du tycker att någon dricker för mycket, säger Fred Nyberg.

Psykologen Sara Wallhed Finn arbetar på Riddargatan 1 vid Beroendecentrum i Stockholm, som vänder sig till personer som är oroade för sin alkoholkonsumtion, men inte har behov av stöd från socialtjänsten. Riddargatan 1 finns till just för att en stor del av personerna med alkoholproblem annars inte söker vård. Många som kontaktar mottagningen berättar att det är anhörigas oro som är skälet till att man söker vård, och Sara Wallhed Finn menar att anhöriga ofta är de som märker problemen först.
– De kan märka att någon dricker ofta, att den tappar kontrollen, att den dricker mer än den tänkt och har svårt att avstå. Det kan också vara att någon drabbas av minnesluckor, eller blir otrevlig när den dricker. Det finns en stor variation på hur alkoholproblem ser ut.
Hon menar att bilden av en person med alkoholberoende som någon som inte kan klara av ett arbete, eller dricker hela dagarna, inte alls stämmer.
– Så behöver det absolut inte vara. De allra flesta har måttliga beroendetillstånd och skulle aldrig dricka på arbetstid. Det är vanligtvis på kvällarna eller på helgerna som man dricker, och det behöver inte nödvändigtvis vara så att man dricker varje dag, säger Sara Wallhed Finn.
Även Sara Wallhed Finn menar att det är viktigt att man vågar ta upp frågan om man känner oro över någon i sin närhet.
– Man kan vänta och inte ta det i den stunden när en person är påverkad, utan i stället prata dagen efter när det är lugnt och stilla.
Hon menar att folk kan hamna i en anklagande och svepande ton när de diskuterar problemet, men råder i stället anhöriga att hålla sig neutrala.
– Försök vara saklig och beskriva vilka specifika beteenden som du reagerat på, och beskriv vad du själv upplever. Beskriv dels det beteende som du upplever som problematiskt – att personen kanske har svårt att hålla tråden i ett samtal när hen har druckit eller att du upplever att personen blir aggressiv eller missförstår dig (eller trött dagen efter). Men beskriv också vilka konsekvenser det blir för dig – hur det känns för dig själv, att du blir ledsen eller orolig för hen, säger hon.
Det är inte bara som nära anhörig man kan ta upp om man märker att någon har ett problematiskt förhållande till alkohol. Sara Wallhed Finn tycker att man kan upp frågan, även om den rör en kollega eller bekant.
– Om man uppmärksammar att någon blir väldigt berusad på till exempel en personalfest kan man ta upp det med kollegan. Beskriv sakligt vad du sett och vad som oroar dig. Man kan också öppna upp och fråga hur man själv kan hjälpa till och bjuda in till en dialog.
Många i omgivningen kan dra sig för att ta upp alkoholproblem eftersom det anses så stigmatiserat och skamfullt, och man kanske är rädd att personen ska känna sig anklagad eller ta illa upp. Om någon har brutit benet frågar man ju hur den mår, men kanske inte om man oroar sig för någons alkoholkonsumtion, säger hon.
Att ta upp en oro över någons alkoholbruk behöver inte tas emot positivt av personen. Men det betyder inte att man ska strunta i att ta upp det.
– Om någon blir väldigt arg kan man spegla tillbaka och säga att man upplever att personen tar illa vid sig, utan att lägga någon värdering vid det. De flesta vill kunna dricka normalt och känner sig misslyckade om de inte kan det. Man hoppas att andra inte ska märka att man har problem, säger Sara Wallhed Finn.
Att vara konfrontativ i sin hantering av någons problematiska alkoholbruk är inte en framgångsrik strategi. Interventioner, där man samlas för att konfrontera någon med ett problem, har inte visat sig vara effektivt, enligt Sara Wallhed Finn.
– Man ska försöka stärka individens egen motivation för att göra en förändring. De allra flesta med alkoholproblem vet själva om att de dricker för mycket, men de kanske inte alltid är medvetna om hur deras alkoholkonsumtion påverkar omgivningen, som familj, barn eller vänner. Ge också positiv uppmärksamhet när personen gör framsteg. Det kan vara en kämpig och ganska lång resa att förändra sina alkoholvanor, så uppmärksamma framstegen och var med som ett stöd på vägen, säger Sara Wallhed Finn.
Som anhörig till någon som dricker för mycket är det lätt att fastna i problemet, då mycket fokus läggs på personen som dricker. Sara

Wallhed Finn menar att det är viktigt att också ta hand om sig själv som anhörig, och se till att man mår bra både psykiskt och fysiskt. Ett sätt är att hitta tillbaka till aktiviteter som man själv, och personen som har problemet, tycker om att göra. Till exempel återuppta träning igen, om man tycker om det.
För att skapa en bra alkoholkultur på en arbetsplats kan man se till att ha aktiviteter där alkohol inte är ett nödvändigt inslag.
– Man kan till exempel gå och spela boule eller göra andra aktiviteter som inte har alkohol som fokus. Om man vill ha alkohol som ett alternativ bör det också finnas schysta alkoholfria alternativ. Forskning har visat att en restriktiv policy för alkohol hjälper många att dricka mindre, säger Sara Wallhed Finn.
För när någon väl har fastnat i ett missbruk kan det vara svårt att ta sig ur det.
– Om vi i så god tid som möjligt upptäcker vilka som är i ett riskbruk, eller vilka som riskerar att hamna där kan vi spara ett stort lidande, bland både de drabbade och deras anhöriga men också för samhällsekonomin, säger Fred Nyberg.
Sara Wallhed Finn håller med om att det kan vara svårt att ta sig ur ett allvarligt beroende, men att det samtidigt är så att de allra flesta som har haft ett beroende faktiskt lyckas förändra sina alkoholvanor utan att söka behandling. På Riddargatan 1 möter man många som har ett måttligt beroende, där det kan räcka med att skära ner på alkoholkonsumtionen snarare än att sluta helt.
– Även om man har haft ett beroendetillstånd är det för majoriteten en rimlig målsättning att skära ned sin konsumtion. För de som har ett svårt beroendetillstånd kan det däremot vara svårt att skära ned, och vidmakthålla en måttlig alkoholkonsumtion över tid, utan där är det oftast ett mer rimligt mål att helt avstå från alkohol, säger Sara Wallhed Finn.

Evelyn Jones
evelyn.jones@dn.se "

" 6 tips.

1 Ta upp frågan. Om du är orolig för någons alkoholkonsumtion, prata om det!

2 Var saklig. Försök att inte vara konfrontativ när du tar upp frågan. Var neutral, och ta upp vad du upplever utan att lägga en värdering i frågan. Ta inte upp frågan under situationen, utan vänta till dagen efter, i en lugn miljö.

3 Som kollega eller bekant: Ha fingertoppskänsla. Säg till om du lagt märke till att någon blir för full på firmafesten, eller har något som tynger den. Men var beredd på den reaktion som du kanske får.

4 Om personen blir arg, spegla tillbaka detta på situationen. Det är sällan roligt att bli konfronterad med ett alkoholproblem. Var varsam med den andra personen.
5 Uppmärksamma framsteg. Om någon försöker trappa ned på sin alkoholkonsumtion kan du vara med som ett stöd på vägen, stötta personen och visa att du ser framstegen.

6 Hitta alkoholfria aktiviteter. Hitta på saker som både du och din partner/vän gillar att göra och som inte inkluderar att dricka. Om personer på arbetsplatsen har problem kan man se till att ha en restriktiv alkoholpolicy, eller att alltid ha bra alkoholfria alternativ.
Källa: Sara Wallhed Finn, Fred Nyberg "

DN MÅNDAG 30 OKTOBER 2017

" Luthers frihet skänkte bildning även för hjärtat

I morgon tisdag infaller reformationsdagen och Martin Luthers teser fyller 500 år. Luther omdanade Europa och stod för bildning, frihet och nytänkande, skriver Antje Jackelén.

Den 31 oktober 1517 gäller allmänt som startskott för en rörelse som omdanade Europa. Om Luther den dagen verkligen tog hammare och spik för att sätta upp 95 teser mot sin tids kyrka och teologi på porten i slottskyrkan i Wittenberg vet vi inte med säkerhet. Men det var i alla fall den dagen han postade teserna till sin ärkebiskop Albrecht av Mainz. Följebrevet förvaras i original i svenska riksarkivet.

En av Luthers banbrytande prestationer var översättningen av bibeln till folkets språk. Så skapades tyska som folkspråk. Samtidigt illustrerar denna bedrift några av reformationens viktiga och fortsatt aktuella teman: bildning, frihet och ansvarstagande i världen.

Ansvar i och för världen låter sig inte separeras från ansvar för bildning. Reformationen började på ett universitetscampus. Och inte vilket universitet som helst: Wittenberg stod för nytänkande. Dess första rektor hade sparkats från universitetet i Leipzig eftersom han betraktade syfilis som en sjukdom som behöver medicinsk behandling och inte, som hans kollegor gjorde, som ett Guds straff. Den som vill föra reformationens arv vidare gör gott i att inte vara rädd för kunskap och vetenskap.

Vetande och tro behöver varandra. Av den anledningen ska heller inte kunskapen om katekesen underskattas. Den var ett redskap för frihet. Det som jag kan utantill, ”what I know by heart”, kan ingen ta ifrån mig. Det ger inte bara bildning för huvudet utan också bildning för hjärtat. Därmed finns en solid grund för att bilda sig sin mening och ha mod att stå upp för sin övertygelse. Kort sagt: då finns förutsättningar för att utöva medborgarskap och ta ansvar i världen.

I en tid då populismen spelar ut elit och folk mot varandra är det värt att konstatera att reformationens bildningsinsats verkligen var folkbildande och – något anakronistiskt uttryckt – även verkade demokratiserande och emanciperande. Katekeserna blev enastående bildningsinstrument. Tillsammans med den då nya boktryckarkonsten var en samfälld bildningsresa ingen utopi längre. Den som kan läsa och skriva erövrar nya möjligheter att bidra till det gemensamma goda. Ännu i början av 1900-talet gick det att se hur reformatoriska länder tydligt utmärkte sig när det gäller läs- och skrivkunnighet. Reformationens bildningssträvan hade gett resultat. I ekumenisk vänskap kan vi i dag tillsammans glädjas över detta. I samband med det gemensamma reformationsminnet i Lund och Malmö den 31 oktober i fjol betonade påve Franciskus att reformationen och bibeln i folkets händer blev viktiga bidrag också för den katolska kyrkan.

Det lutherska bildningsarvet förpliktar. Nästan varje gång en Pisa-studie publiceras kastar vi längtansfulla och avundsamma blickar på det likaledes lutherskt präglade Finland som brukar ligga i topp. Visserligen är vi på många sätt sekulariserade, men just lutherskt sekulariserade. En hög bildningsnivå hör till vår självbild. Dock saknas emellanåt insikten att ensidiga satsningar på naturvetenskap och teknologi på humanioras bekostnad i längden inte gagnar samhället.

Om bildning är en bestående och förpliktande konsekvens av reformationen så är frihet självaste kärnan. Den som är rättfärdig av nåd och begriper detta genom tron är fri. Där bindningar som håller oss fångna faller bort uppstår frihet inte bara från något utan också till och för något. Vilket leder oss direkt till de två nyckelmeningarna i Luthers stora frihetsskrift från 1520: ”En kristen människa är den

friaste herre över allting och ingen underdånig. En kristen människa är alltings mest tjänstvillige tjänare och alla underdånig.”
Denna frihet föder i sin tur kärlek och glädje. ”Och ur kärleken kommer en glad, villig och fri lust att oombedd tjäna nästan”, som Luther uttrycker det. Den som inte längre är helt absorberad av den egna frälsningen, eller sin egen wellness, är fri att möta andras behov. Har du fått dig evangeliets befriande ord till livs, kan du svara på andras rop och så ta ansvar – och ha ett stort öra för de minsta av våra medmänniskor. Rättfärdighet och rättvisa hör helt enkelt ihop. Den som tror på rättfärdighet är också intresserad av att det går till så rättvist som möjligt i världen.
Låter det för mycket som politisk teologi? Förbjuder inte åtskillnaden mellan det andliga och det världsliga regementet i luthersk teologi en sammanblandning av kyrka och politik? Det sägs ibland att endast det andliga ska vara föremål för kristen omsorg medan det världsliga får ha sin gång. Med en sådan tolkning av de två regementen har kristna själva smitit från ansvar eller pådyvlats tystnad i världsliga angelägenheter. Under tredje riket var det ödesdigert. Luthersk teologi ser skillnaden mellan tro och politik inte för att separera dem utan för att hålla dem samman på rätt sätt.
Inte på länge har den politiska världen hemsökts av så många rädslor som nu. Men det hör till kristen frihet att stå upp mot rädslan. ”Och vore världen än så stor och full av mörkrets härar, dock, när ibland oss Herren bor, platt intet oss förfärar”, diktade Luther och J O Wallin. ”Om världen är ett ökensnår där rovdjur söker byte, vi faller ej på knä ändå för makterna som ryter”, diktade Olov Hartman i samma anda drygt fyra sekler senare.
Vi känner rädslan för terror. Det fruktas om pensioner, jobb, social trygghet, Europas framtid liksom om global rättvisa och världsfreden. Och över allt detta hänger som ett mörkt moln rädslan för klimat-förändringarna. Även om vi är sysselsatta på annat håll fortsätter världens isar att smälta med skräckinjagande hastighet. Det handlar inte längre bara om bekvämlighet och välfärd, det handlar om överlevnaden för ekosystem, byar och städer. Rädsla kan förlama och hindra oss från att leva ett ansvarsfullt liv.
Kristen frihet visar på en annan väg. Den säger: var frimodiga och ha tillit till Gud. Gudsfruktan kan befria från mycket människofruktan. Inte i form av ett skräckens crescendo, utan eftersom Gud, som förtjänar vår vördnad, möter oss som en älskande far och en tröstande mor. Hos Gud fördriver kärleken rädslan. Då kan vi lära oss att frukta på rätt sätt, utan att förlora friheten. När Luther i lilla katekesen skrev att vi ska frukta och älska Gud lyckades han få ihop rädsla och kärlek. Om Gud som skulle kunna förinta allt, i stället ger oss nåd, vad kan då spika oss fast i rädslan?
Besvärjelser mot rädslan hör till dagordningen. Efter varje terrordåd hör vi dem. Politiker säger det, biskopar säger det: ”Vi får inte låta oss förtryckas av rädsla. Vi kommer att försvara vårt öppna, demokratiska samhälle.” När dåvarande norska statsministern Jens Stoltenberg belönades för sitt starka och empatiska ledarskap efter dåden i Oslo och på Utöya 2011 sa han exakt detta. Och han tillade: ”Efter dessa förskräckliga dåd publicerade tidningarna bilder som visade hur en imam och en biskop omfamnar varandra i en moské i Oslo. Vi måste komma ihåg dessa bilder.” Gemensam vördnad för Gud kan bli en källa till hopp, även i samhällen som präglas av sekularisering och pluralism.
Ansvar för och i världen måste demonstrera hur vi kan möta rädsla med frihet. Denna stora reformatoriska insikt ska i våra dagar inte låsas in i den privata garderoben. Vår tid behöver den! Den förtjänar rentav att ropas ut från taken. Och vår tids största tak är utan tvekan internet. Vad boktryckarkonsten var för reformationen är nätet i dag. Även surfplattor och smartphones kan tjäna friheten och den rätta fruktan, i stället för att sprida hat och öka polarisering.

En viktig del av vårt ansvar i världen är det rätta umgänget med den oundvikliga rädslan. Den danska filosofen och teologen Sören Kierkegaard hade nog rätt: ”Den som har lärt sig att känna ångest på rätt sätt har lärt sig det största.” Att frukta på rätt sätt är görligt. Det möjliggörs genom den stora frihetsrörelsen som övervinner rädslan för denna världs diktatorer och för tyrannerna i vårt eget liv i tillit till den Gud som ensam är värd vår fruktan och som möter oss ständigt på nytt med kärlek.
500 år av reformation uppmärksammas bäst genom att värna om äkta frihet, bred bildning och djupt känt ansvar för och i världen.

Antje Jackelén "

DN TISDAG 31 OKTOBER 2017

" Mycket olycklig tajmning

**Nyligen utsattes en kvinna i Stockholm för ett kidnappningsförsök, det tros vara kopplat till hennes mans yrke. Han är polis.
I helgen öppnade någon eller några eld mot en polismans hem i Västerås**.

I både Växjö och Kinna angreps dessutom polisstationerna med fyrverkeripjäser och gatsten under natten till söndagen.
Det finns ännu ingen statistik som visar på att hot och våld ökat, vare sig mot enskilda poliser eller mot myndigheten som institution. Men sju av tio anställda upplever att deras utsatthet har ökat de senaste två åren.
Och nog kan man säga att vi lever i en ny era, på samma sätt som vi gjorde när de kriminella mc-gängen växte fram i Sverige under 1990-talet.
Tiderna förändras, och samhällets utmaningar med dem. Dagens kriminella gäng, som främst verkar i utanförskapsområdena, uppskattas omfatta ungefär 5 000 personer.
De är uppbyggda ungefär som den klassiska maffian, med tydliga hierarkier. De har sitt eget parallellsamhälle, med egen rättskipning, och uppskattar inte när polisen ”lägger sig i”. I likhet med andra kriminella gäng tvekar de inte att använda våld mot polisen.
Det som är unikt för de nya gängen är att de aktivt söker upp och attackerar polisen. Det är särskilt olyckligt att vi ställs inför denna utmaning just nu.
Allt fler poliser säger upp sig, snabbare än organisationen hinner nyrekrytera, och allt fler hoppar av utbildningen. Andelen uppklarade brott ligger numera på ynka 14 procent.

Mitt i allt står en ansvarig högsta chef, Dan Eliasson. Inte bara ledde han den stora omorganisation som påbörjades för ett par år sedan och som allmänt anses ha förvärrat läget.
Han har dessutom satt sin egen prestige i pant för den, och är därför mycket ovillig att erkänna problemen.
Tidigare i månaden satt han i ”Ekots lördagsintervju” och sade att nu vänder det.
Till stöd för sin sak anförde han en blygsam ökning av antalet uppklarade fall under årets första kvartal. Men den ökningen rörde i huvudsak trafik- och narkotikaärenden, det vill säga just den sorts brott som polisen fokuserar särskilt på när ledningen vill hyfsa siffrorna.
Samtidigt blir förbrytelser som i det allmänna rättsmedvetandet anses särskilt allvarliga, som våldtäkt och inte minst då mot barn, liggande i månader – även i de fall då offret självt kunnat servera all erforderlig information och bevisning.
I ärlighetens namn var polismyndigheten inte på topp före omorganisationen heller. Som polisforskaren Stefan Holgersson visat är arbetsbördan väldigt ojämnt fördelad.
Cirka 40 procent av poliserna tar sällan egna arbetsinitiativ, och cirka 10 procent når inte upp till grundläggande nivå vad gäller arbetsprestation. Det betyder att de som anstränger sig får jobba ännu hårdare.
Det talas hela tiden om att polisen måste tillföras mer medel. Men de verkliga problemen handlar främst om hur de befintliga medlen används. Så länge organisationen – i synnerhet då den högst ansvariga – inte vill medge detta spelar det ingen roll hur mycket pengar som öses över den.
Sverige står inför en rad utmaningar. Den politiska extremismen och terrorismen har ökat inom såväl de nazistiska grupperingarna som de islamistiska.
Brott som bilstölder, värdetransportrån och bankrån har i praktiken nästan försvunnit. Annan brottslighet – som bedrägerier, hot och sexuella övergrepp – flyttar ut på internet, och polisens it-kompetens kan vänligt beskrivas som begränsad.
Många poliser vet fortfarande inte ens vart de ska vända sig med tekniska förfrågningar. Saken blir inte bättre av att de rapporterar i fyra olika system, och att det inte går att se vem som gjort vad eller ens om fall är nedlagda eller ej.
Riksrevisionens rapport påtalar att ”resursanvändningen i den forensiska organisationen är ineffektiv”. Ja, det kan man lugnt säga.
I detta läge blir den nya gängkriminaliteten sten på börda. Men att ge sig på polisen? Det är faktiskt utomordentligt korkat.
”Det finns inget som motiverar poliser lika mycket som när man går över gränsen och till exempel dyker upp hemma hos någon”, som Johanna Skinnari, utredare vid Brottsförebyggande rådet, påpekar för TT. ”De gärningspersonerna får man nästan alltid fatt på.”
Det vore tacknämligt om denna motivation kunde genomsyra fler områden. Det gäller inte minst Dan Eliasson.

DN 31/10 2017 "

DN TISDAG 31 OKTOBER 2017

”Våra framgångar visar att vanligt folk är rättslösa”

Stat och kommun avslöjas hela tiden med nya flagranta sätt att trampa på enskilda människors rättigheter. Samtidigt har möjligheten att försvara sina grundläggande rättigheter allt tydligare blivit en fråga om tjockleken på plånboken. De ekonomiska trösklarna måste sänkas, skriver Clarence Crafoord och Fredrik Bergman, Centrum för rättvisa.

Den svenska rättsstaten har många starka sidor. Vi har en låg grad av korruption, självständiga domstolar och individens fri- och rättigheter skyddas både i grundlag och i Europakonventionen, som gäller som svensk lag.

Men en allvarlig brist är att människorna i vårt land generellt sett saknar praktiska möjligheter att försvara sina fri- och rättigheter mot övertramp av stat och kommun.

Det är endast ett fåtal som har kunskapen och de ekonomiska resurser som krävs för att kunna tillvarata sin rätt på ett effektivt sätt – och situationen har förvärrats på senare år.

Det är hög tid att vidta åtgärder för att ge människor bättre tillgång till rättvisa, inte bara på papperet utan också i praktiken.

Under de femton år som Centrum för rättvisa har funnits har vi drivit ungefär 250 rättsfall som ombud för enskilda människor över hela landet.

Dessa rättsfall har bland annat handlat om hur staten kränkt enskildas rätt till likabehandling vid antagning till högskolan, landsting som kränkt enskildas privatliv i svensk sjukvård och kommuner som tillsammans med kommersiella aktörer på ett olagligt sätt försökt tvinga bort familjer från hus och hem.

I de fall som Centrum för rättvisa har engagerat sig i har den enskilde till slut fått rätt i nio fall av tio. Av de 14 fall som avgjorts i Högsta domstolen eller andra slutinstanser, och som lett fram till vägledande domar, har våra klienter fått framgång i samtliga.

Men i princip ingen av dem vi har hjälpt hade kunnat driva sitt fall och få upprättelse utan vårt stöd. Om inte Centrum för rättvisa hade ställt upp som ombud utan att ta betalt, och dessutom stått risken för motpartens rättegångskostnader vid förlust, hade dessa fall aldrig blivit prövade. i stället hade kränkningarna av dessa människors fri- och rättigheter fått passera, utan att uppmärksammas eller rättas till.

Erfarenheten visar att möjligheten för enskilda att försvara sina grundläggande fri- och rättigheter allt tydligare har blivit en fråga om tjockleken på plånboken.

Men så är det inte tänkt att det ska vara.

Tvärtom stadgar svensk grundlag, Europakonventionen och EU-rätten att var och en har rätt till en rättvis rättegång.

Den statliga rättshjälpen är tänkt att utgöra ett yttersta skyddsnät för dem som inte har råd att tillvarata sin rätt. När den nuvarande rättshjälpslagen kom år 1997 sattes inkomstgränsen så att cirka 80 procent av Sveriges befolkning skulle kunna få rättshjälp. Tanken var sedan att inkomstgränsen skulle ses över vart tredje år. Men så har inte skett – inkomstgränsen har inte ändrats sedan år 1999. Andelen människor som kan få rättshjälp har därför fallit till cirka 40 procent. Under samma period har antalet personer som beviljas rättshjälp också halverats.

Rättshjälpssystemet bygger i dag på att människor som behöver rättslig hjälp i första hand ska använda rättsskyddet i sina privata hemförsäkringar. Men alltför ofta går det inte att få stöd från något håll.

Rättsskyddet i hemförsäkringarna är begränsat och räcker sällan till mer än prövning i en instans, och gäller inte alls vid överklaganden av myndighetsbeslut.
Inte sällan blir rättegångskostnaderna i mål om fri- och rättigheter höga – våra klienter har i flera fall mötts av krav på hundratusentals kronor för motpartens rättegångskostnader.
I praktiken blir många människor som drabbas av fri- och rättighetskränkningar i Sverige rättslösa. De saknar reell tillgång till rättvisa.
Enskilda kan i ett kostnadsfritt förfarande hos Justitiekanslern ansöka om skadestånd för rättighetskränkningar som begås av staten. Men Justitiekanslern är inte sällan restriktiv i sin tolkning av ersättningsreglerna och saknar helt möjlighet att pröva skadeståndsanspråk på grund av de fri- och rättighetskränkningar som begås av kommuner.
Till bilden hör att den skyddsventil som Europadomstolen för de mänskliga rättigheterna är tänkt att utgöra inte längre fungerar. Europadomstolen har länge varit kraftigt överbelastad och har tvingats vidta en lång rad effektiviseringsåtgärder som har gjort det i praktiken omöjligt för enskilda i Sverige att få sina klagomål prövade där.
Detta gör att enskilda människor som får sina fri- och rättigheter kränkta ofta saknar alternativ för att kunna få upprättelse.
Men det går att förbättra enskildas tillgång till rättvisa utan att vända upp och ned på den svenska rättsordningen.
Vi vill lyfta fram tre förslag:
1Inför en generell möjlighet för enskilda, som får rätt mot en myndighet i förvaltningsdomstol, att få ersättning av staten för befogade rättegångskostnader. Det är orimligt att enskilda, som tvingas anlita jurist för att försvara sina rättigheter mot felaktiga myndighetsbeslut, inte kan få ersättning för detta.
2Inför en möjlighet för Justitiekanslern eller motsvarande myndighet att, utan kostnad för den enskilde, pröva skadeståndskrav för fri- och rättighetskränkningar som begås av kommuner och landsting. Att begränsa denna ordning till kränkningar som begås av staten, men inte av kommuner och landsting, är inte motiverat. Dessutom skulle domstolarna på detta sätt kunna avlastas.
3Sänk de ekonomiska trösklarna för befogade rättegångar om fri- och rättigheter. I dag vågar många enskilda inte ta angelägna fall till domstol på grund av risken att behöva betala både egna och motpartens kostnader vid förlust. I arbetstvister och i mål om diskriminering finns i dag en möjlighet för domstolen att bestämma att vardera parten ska betala sina egna rättegångskostnader, om den part som förlorade målet hade skälig anledning att få tvisten prövad. En sådan kvittningsregel bör gälla generellt i mål om fri- och rättigheter.
För att förbättra människors tillgång till rättvisa ligger det också nära till hands att se över inkomstgränsen för rättshjälp. En statlig utredning kom för några år sedan med förslag som syftade till att återställa andelen rättshjälpsberättigade till cirka 80 procent (SOU 2014:86). Men förslagen har ännu inte realiserats.
Behovet av ideella initiativ för att försvara individens fri- och rättigheter ser inte ut att minska – tvärtom. Stat och kommun avslöjas hela tiden med nya flagranta sätt att trampa på enskilda människors rättigheter.
Men när företrädare för de politiska partierna till höger och vänster pratar om att stärka rättsstaten, kokar det allt som oftast ner till krav på strängare straff och fler poliser.
Att värna rättsstaten är dock en större uppgift än så. En grundsten i rättsstatsbygget är att enskilda människor ska ha praktiska möjligheter att kunna värja sig mot maktmissbruk och övertramp av stat och kommun – ytterst genom domstolsprövningar.

Om våra förslag genomförs skulle människor i Sverige få bättre tillgång till rättvisa. Genom att stärka den svenska rättsstatens skydd för fri- och rättigheter kan vi också mildra de negativa effekterna av att dörren till Europadomstolen i praktiken är på väg att stängas för enskilda.

Clarence Crafoord, jurist och chef för Centrum för rättvisa
Fredrik Bergman, chefsjurist, Centrum för rättvisa"

"Centrum för rättvisa bildades 2002 som en ideell och oberoende aktör med uppdrag att värna enskildas fri- och rättigheter. Organisationen är en insamlingsstiftelse som förlitar sig på gåvor och anslag från enskilda. Stiftelsen driver rättsfall i domstol och verkar även för att främja det offentliga samtalet kring mänskliga rättigheter genom utbildning, forskning och deltagande i den allmänna debatten. "

DN TISDAG 31 OKTOBER 2017

" Macchiarinis forskning var fusk anser expertgrupp

Skönmålande beskrivningar, brist på kritiska analyser och avsaknad av etiska tillstånd. Centrala etikprövningsnämnden, CEPN, anser i ett skarpt yttrande till Karolinska institutet att kirurgen Paolo Macchiarini fuskade i sin forskning.

– Äntligen! Vi har väntat i tre år på detta. Det känns skönt att CEPN kommit fram till det här beslutet. Nu hoppas vi bara att de vetenskapliga tidskrifterna följer CEPN:s rekommendation och drar tillbaka alla artiklar, säger Karl-Henrik Grinnemo, hjärtkirurg vid Akademiska sjukhuset i Uppsala.
Han är en av de fyra visselblåsare som larmade om Macchiarini-skandalen och de sex vetenskapliga artiklarna som CEPN nu har granskat. Anmälan om oredlighet i forskning lämnade de in på sommaren 2014, och efter en intern utredning på KI beslutade dåvarande rektorn Anders Hamsten att tillsätta en extern utredare, Bengt Gerdin, för att granska misstankarna mot Paolo Macchiarini. Och trots att Gerdin i sin bedömning kom fram till att Macchiarini hade forskningsfuskat valde KI:s rektor att fria kirurgen.
När Hamsten fick avgå efter hård kritik av Macchiariniaffären, tillträdde Karin Dahlman-Wright som efter påstötning från de fyra visselblåsarna öppnade oredlighetsärendet igen 2016 och bad CEPN om ett yttrande. Yttrandet lämnas nu till KI:s rektor för beslut.
– Det finns ingen möjlighet för den nye rektorn, Ole Petter Ottersen, att fria Macchiarini nu. Jag tror KI kommer till den insikten. Beslutet från CEPN plus de jävmisstankar som riktas mot de experter som anlitades av Rättsliga rådet i förundersökningen mot Paolo Macchiarin

är också tillräcklig ny information för att ompröva fallet rättsligt, säger Karl-Henrik Grinnemo.
Han syftar på förundersökningen mot Paolo Macchiarini, misstänkt för grovt vållande till annans död samt grovt vållande till kroppsskada, som lades ner för några veckor sedan.
I sitt yttrande understryker CEPN:s expertgrupp hur genomgripande, omsorgsfull och analytisk Bengt Gerdins utredning var, vilket är en indirekt kritik mot KI:s ledning och Anders Hamsten. De skriver också att Paolo Macchiarini undanhöll mängder av originalmaterial från Gerdin och därmed försvårade Gerdins arbete, och att detta i sig kan bedömas som vetenskaplig oredlighet.
Expergruppen har i sitt yttrande tagit hjälp av Martin Björk, professor i kärlkirurgi vid Akademiska sjukhuset i Uppsala, och professor Detlev Ganten, specialist inom molekylärmedicin vid Max Planck-institutet i Berlin. De pekar på en rad felaktigheter och brister i artiklarna: vilseledande information, forskningen har inte etikprövats (fast man hävdat det), patienternas hälsotillstånd efter operationerna framställs väsentligt bättre än som var fallet liksom den nya medicinsktekniska produkten – luftstrupen av plats. Björck/Ganten understryker också att de felaktiga påståendena – om de anammas av andra läkare – kan få allvarliga konsekvenser för ett stor antal patienter. Detta är, anser de, ett allvarligt avsteg från vetenskaplig sed och utgör därmed vetenskaplig oredlighet.
Paolo Macchiarini står som huvudförfattare till alla sex artiklarna, publicerade i olika vetenskapliga tidskrifter mellan 2011–2014. Han är därmed främst ansvarig, Men det finns också en rad svenska och utländska medförfattare, och alla är enligt CEPN ansvariga men i olika grad beroende på roll och engagemang. Tre av visselblåsarna finns med i två av artiklarna. CEPN poängterar dock att de på ett tidigt stadium anmälde missförhållandena till KI och reagerade på oriktigheter i artiklarna, och skriver att man finner det ”uppseendeväckande att visselblåsarna (av KI:s ledning, red anm.) utsattes för oproportionerligt ingripande åtgärder”.

Carin Ståhlberg
carin.stahlberg@dn.se "

"Fakta.
Vad gör Centrala etikprövningsnämnden, CEPN?
CEPN:s uppdrag när det gäller misstankar om oredlighet i forskning är att yttra sig i ett ärende som har lämnats in av ett universitet eller högskola där en utredning pågår.
Vilka sitter i CEPN:s expertgrupp?
Den består av en ordförande och fyra ledamöter. Ordförande ska vara/ha varit ordinarie domare. Ledamöterna ska ha vetenskaplig kompetens inom olika forskningsområden. Man kan ta in externa experter till hjälp, vilket man gjort i det aktuella fallet.
Vad händer nu?
Nu är det upp till KI:s rektor att besluta om att fria eller fälla. "

DN TISDAG 31 OKTOBER 2017

" Så vill regeringen få stopp på attackerna

Regeringen vill ge poliser större möjligheter till skadestånd för sådant som de utsätts för i tjänsten. Den pågående Blåljusutredningen får nya direktiv, enligt justitieminister Morgan Johansson, som även kan tänka sig att skärpa vapenlagarna ytterligare efter den senaste tidens attacker mot poliser.

Politikerna tävlar nu om vem som kan visa mest handlingskraft i kampen mot den grova brottsligheten. De är väl medvetna om att lag och ordning har klättrat uppåt på väljarnas lista över de viktigaste politiska frågorna.
Socialdemokraterna har anammat ”trygghet” som sitt främsta ledord inför valet. Väljarnas förtroende för Moderaternas politik på rättsområdet har dalat påtagligt, enligt DN/Ipsos mätningar. Det försöker nye partiledaren Ulf Kristersson reparera, bland annat genom ett utspel på måndagens DN Debatt med fokus på den senaste tidens attacker mot polisen. I helgen besköts till exempel en polismans hem i Västerås.
I debattartikeln anklagar Moderaterna regeringen för bristande handlingskraft och presenterar fem förslag för att ”stärka rättsstaten”. Justitieminister Morgan Johansson (S) är öppen för flera av dem. På en punkt är regeringen dessutom redan i gång med arbetet. Den så kallade Blåljusutredningen får i uppdrag att också titta på att ge poliser utökade möjligheter till skadestånd för kränkningar som de utsätts för i tjänsten genom våld eller på annat sätt.
– Vi jobbar med tilläggsdirektiv till utredningen och det kommer inom ett par veckor, säger Morgan Johansson.
Detta är något som riksdagsmajoriteten tidigare har krävt i ett tillkännagivande.
En straffskärpning för grova vapenbrott träder i kraft den 1 januari nästa år, något som ger möjlighet att häkta misstänkta och även att ta till hemlig telefonavlyssning. Moderaterna vill gå vidare och klassa fler överträdelser som grova vapenbrott.
– Jag utesluter inte det men det vi lever med nu är den borgerliga regeringens gränsdragningar för vad ett grovt vapenbrott ska vara, säger Morgan Johansson.
Moderaterna vill också att straffen ska kunna skärpas för brott som är relaterade till uppgörelser mellan kriminella grupperingar, i linje med dansk lagstiftning. Morgan Johansson är öppen även för det men påpekar att lagen redan har ändrats så att exempelvis hot som framförs med anspelning på gängtillhörighet kan straffas särskilt hårt.
Utöver nämnda straffskärpningar pekar Morgan Johansson på att hårdare lagar har klubbats också när det gäller vålds- och narkotikabrott. Han anser att Moderaternas beskyllningar om bristande handlingskraft är obefogade.
– Det är väl deras sätt att försöka komma in i matchen. Vi har redan gjort ett 30-tal straffskärpningar och det är nog ingen regering som gjort mer, säger justitieministern.
Moderaternas rättspolitiske talesperson Tomas Tobé, medförfattare till artikeln på DN Debatt, ger en annan bild av hur lagändringarna kommit till.
– Det vore klädsamt med lite större ödmjukhet från Morgan Johansson. Flertalet av skärpningarna kommer antingen från utredningar som tillsattes av alliansen eller från tillkännagivanden från justitieutskottet.
Tomas Tobé välkomnar att regeringen ger Blåljusutredningen nya direktiv och att Morgan Johansson är öppen för att gå vidare med vapenlagstiftningen.
Fredrik Wersäll är som hovrättspresident i Svea hovrätt en av landet tyngsta jurister. Han ser mycket allvarligt på den senaste tiden attacker mot poliser. Liksom Lagrådet anser han dock att den senaste

skärpningen av lagen mot vapenbrott forcerades igenom utan tillräcklig tid för analys. Han ser en risk för fartblindhet när politikerna ska visa handlingskraft och varnar för en övertro på hårdare lagar.
– Man ska vara medveten om att straffskärpningar i sig har begränsade effekter på brottsligheten. Det som är mer väsentligt är att fler lagförs, säger Fredrik Wersäll och påpekar att det snarare hänger på polisens effektivitet och resurser.

Hans Rosén
hans.rosen@dn.se "

"Bakgrund.
På senare tid har ett flertal attacker riktats mot poliser.
Natten mot lördagen den 28 oktober sköts minst tolv skott mot en polismans bostad i Västerås. En misstänkt är anhållen för mordförsök.
Samma natt angrips polisstationen i stadsdelen Araby i Växjö med fyrverkeripjäser och gatsten. Araby har av polisen pekats ut som ett av femton särskilt utsatta bostadsområden.
Natten mot onsdagen den 18 oktober sprängdes entrén till polishuset i Helsingborg. Polisen ser det som en reaktion på sitt arbete mot grov kriminalitet.
Den 31 augusti knivskars en polisman helt oprovocerat på Södermalm i Stockholm. En 17-åring kunde gripas direkt och är häktad misstänkt för mordförsök. "

DN TISDAG 31 OKTOBER 2017

" Politikernas utspel svåra att värdera

Analys. Kampen mot den organiserade brottsligheten blir en mycket viktig fråga i den kommande valrörelsen. Det är naturligt efter alla våldsamma uppgörelser mellan kriminella gäng och även angrepp på poliser. Men det kan vara klokt att fundera över vilka förslag från partierna som kan fungera i verkligheten.

De senaste angreppen på poliser, inte minst den senaste skjutningen mot en polismans hem i Västerås, har väckt vrede och även skräck för att de kriminella gängen är på väg att ta över i vissa utsatta områden. Oron är förståelig, och just därför kan det vara viktigt att skärskåda de förslag som har kommit och kommer från politiskt håll.
På måndagen presenterade Ulf Kristersson och Tomas Tobé (M) fem förslag, mer eller mindre konkreta, på DN Debatt. De lovade också att göra allt de kan för att ”bekämpa den grova organiserade brottsligheten och stå upp för landets poliser”. Justitieminister Morgan Johansson svarade snabbt och visade sig på många punkter vara i stort sett överens om förslagen.
Några lagskärpningar kommer snart att bli verklighet. Straffen för grova vapenbrott och även hantering av hangranater och andra sprängämnen kommer att bli hårdare redan den 1 januari. Men redan nu inser såväl regering som opposition att det inte kommer att innebära någon radikal förändring. Både Moderater och Socialdemokrater öppnar redan för ytterligare skärpningar. Där är förslagen mer diffusa. Det är exempelvis svårt att bedöma om hårdare straff för brott som kan kopplas till uppgörelser inom kriminella gäng blir ett effektivt vapen eller inte.
Att ge poliser kränkningsersättning vid ingripanden kan säkert kännas bra för poliser som jobbar med den vardagliga brottsligheten. Både S

och M verkar vara inne på detta. Frågan blev aktuell i somras när en berusad kvinna i Blekinge dömdes för ofredande, men slapp betala skadestånd till en polis som hon hade spottat i ansiktet. Man kan ha olika uppfattningar om den saken, men väljarna ska nog inte tro att lagändringar här blir ett effektivt slag mot den grova organiserade brottsligheten.
Redan i dag finns goda möjligheter för polisen att ingripa mot de grövsta brotten, som mord, skjutningar och grova narkotikabrott. Men som vi vet har polisen stora problem just nu, inte minst med att få fram tillräckligt med personal som klarar att utreda dessa brott. Politikerna ska se till att resurserna räcker, men det är polisens egen sak att sedan använda resurserna på ett vettigt sätt.
I den kommande valrörelsen lär de politiska partierna i alla läger tävla i att visa handlingskraft i kampen mot brottsligheten. Väljarna, och även vi journalister, bör svara med att pressa politikerna på hur deras förslag ska fungera.

Stefan Lisinski
stefan.lisinski@dn.se "

DN TISDAG 31 OKTOBER 2017

" Klimatexpert om ny rapport: ”Chocksiffror”

Ökningen av koldioxid i atmosfären var rekordhög i fjol, visar nya mätningar från FN:s klimatorgan WMO. Globala temperaturmål riskerar nu att bli omöjliga att nå, befarar forskare. – Det här är chocksiffror, säger professor Johan Rockström.

I fjol var ökningen av koldioxid i atmosfären 50 procent högre än snittökningen under senaste decenniet, enligt World meteorological organization, WMO. Det är en nivå som inte setts på 800 000 år.
Orsaken är enligt forskarna en kombination av väderfenomenet El Niño och mänskliga utsläpp, skriver organisationen i ett pressmeddelande.
Den årliga rapporten från WMO kallas växthusbulletinen, och baseras på mätningar i 51 länder av halter av växthusgaser inklusive koldioxid, metan och kväveoxid.
2016 var genomsnittliga koldioxidkoncentrationen 403,3 ppm, miljondelar. Året innan var siffran 400 ppm.
– Det är den största ökningen vi sett under de 30 år vi har haft det här nätverket, säger Oksana Tarasova, chef för WMO:s globala atmosfärsprogram, till brittiska BBC.
En av Sveriges ledande klimatforskare, professor Johan Rockström vid Stockholms universitet, oroas.
– Det här är chocksiffror. Det visar att något i naturen händer, som inte ska hända, säger han till DN och fortsätter:
– Vi inom forskarvärlden har sett det här komma. Det är ett brev på posten, som visar vad som händer när planeten inte mår bra. Det här är

en oerhört stark signal till makthavare inom politik och näringsliv om att påskynda utfasningen av utsläpp av koldioxid,
Under de senaste 70 åren är den årliga ökningen av koldioxidkoncentration i atmosfären nästan 100 gånger större än vid slutet av den senaste istiden, enligt rapporten.
Mänskligheten släpper ut 40 miljarder ton koldioxid varje år. Hälften tas upp av växter i hav och på land.
Utsläpp från mänskliga källor har minskat under de senaste åren enligt forskning, men det är den kumulativa summan i atmosfären som har betydelse. Koldioxidhalten förblir hög och aktiv i årtusenden.
– Den här ökningen kan vara ett tecken på att jordens förmåga att ta upp koldioxid har minskat. Det finns många skäl att vara orolig, säger Rockström.
Snabbt ökande atmosfäriska nivåer av koldioxid och andra gaser har potential att enligt studien ”initiera oförutsägbara förändringar i klimatsystemet ... som leder till allvarliga ekologiska och ekonomiska störningar”.
I december 2015 kom Parisavtalet, då världens länder enades om att hålla temperaturökningen till under 2 grader, helst under 1,5.
– Nu har vi nått en ökning på över 3 ppm i atmosfären och det är för sent att göra något åt. Fönstret för att klara Parismålen har nu snävats åt ännu mer.
FN:s klimatpanel IPCC:s modeller har tidigare beräknat att jorden måste vara helt fossilfri någon gång mellan 2050–2070 för att klara målen.
– Vi måste inse nu att vi måste hålla oss till den försiktigare nivån. Inom 30 år måste vi vara fossilfria, och alltså ha slutat använda kol, olja och naturgas.
Är det möjligt?
– Ja. Men det går alldeles för långsamt. Det måste hända väldigt mycket inom alla sektorer i hela världen.
Klimatminister Isabella Lövin (MP) anser att klimattoppmötet som ska hållas i tyska Bonn i november blir extra viktigt.
– Det är extremt oroande och är kanske mer bråttom än vi tidigare insett. Det skickar en väldigt stark signal till klimattoppmötet i Bonn och understryker också vikten av föregångsländer, som Sverige, som har målet noll nettoutsläpp 2045, säger hon till DN.

Lisa Röstlund
lisa.rostlund@dn.se "

DN TISDAG 31 OKTOBER 2017

" Planer mot extremism döms ut

En ny rapport avslöjar stora brister i kommunernas handlingsplaner mot våldsbejakande extremism. Mer än var sjätte kommun bryter i planen mot grundlagen. – Det har uppenbart varit mer angeläget att få fram en handlingsplan än vad som står i den, säger rapportförfattaren Christer Mattsson.

Sveriges Kommuner och landsting (SKL) har låtit forskare vid Segerstedtinstitutet undersöka hur kommunernas handlingsplaner mot extremism egentligen ser ut.
Resultaten beskrivs delvis som ”hårresande” av forskarna.
– Man har använt tid och energi till något som inte är effektivt, och i vissa fall till och med är kontraproduktivt, konstaterar Christer Mattsson, forskare och biträdande föreståndare för Segerstedtinstitutet.
En majoritet av kommunerna har inte ens analyserat sina problem innan de skrivit handlingsplanen.
– Av 127 planer för 134 kommuner är det bara 23 som innehåller någon form av behovsanalys. Det innebär att övriga är skrivna i lösan sand, om man inte vet vad man har för problem, säger Christer Mattsson.
Allvarligt är också att cirka 15 procent av handlingsplanerna innehåller skrivningar som står i strid med grundlagen. Christer Mattsson liknar det vid en ”kommunal underrättelseverksamhet”.
– Man uppmanar anställda i kommunen att notera vilka det är som träffas, vad de talar om, skriva upp namnet på dem, lämna över till en samordnare som ska bedöma om detta är radikalisering och sedan ska lämna det till polisen. Det strider mot mötes- och organisationsfriheten, yttrandefriheten, och det strider också mot att sedan 1969 är svenska myndigheter förbjudna att registrera åsikter över huvud taget, säger han.
Han ifrågasätter också att polisen är intresserad av att få den typen av upplysningar.
– Då får de en massa uppgifter om en massa icke-brottsliga människors icke-brottsliga gärningar. Det tar tid, de får inte lägga det i spaningsregister och det finns egentligen inget att utreda.
Handlingsplanerna togs fram väldigt snabbt, framför allt under våren 2016. Men att alla kommuner ska ha en handlingsplan är feltänkt från början, anser Christer Mattsson.
– Jag är väldigt tveksam till att alla kommuner i Sverige behöver en sådan här handlingsplan. De kommuner som har de här problemen har naturligtvis nytta av en bra handlingsplan. Men nu har det blivit väl många pappersprodukter.
I stället borde samhället satsa brett på demokratiinsatser i skolan, anser Christer Mattsson.
– Det finns stora utmaningar i hur lärare ska arbeta i miljöer med hatfyllda och extrema åsikter och rasistiska värderingar. Vi vet att lärare tycker att det är jättesvårt. Men de pamfletter och policydokument som produceras i dag når inte hela vägen ner till klassrummet. Det behövs en kombinerad insats från stat och kommun med ett lärarlyft i demokrati, säger han.
Hur mycket har vi tappat i det förebyggande arbetet mot extremism när kommunerna tittat på fel saker?
– Det är två förslösade år. Men det är ingen idé att hänga läpp över det, utan nu är det bättre att lyfta blicken och göra något som är på riktigt, säger Christer Mattsson.
Han framhåller att det också finns exempel på bra handlingsplaner, framför allt bland de 23 kommuner som först gjort en behovsanalys.

TT "

DN TISDAG 31 OKTOBER 2017

" Fler som flyttar till jobben skulle minska arbetslösheten

På vissa håll finns fler lediga jobb än arbetslösa. I andra kommuner finns knappt något jobb alls att söka – skillnaderna är helt enkelt enorma. Att förmå fler att flytta till jobben skulle få ner arbetslösheten, enligt Arbetsförmedlingen.

Skillnaderna mellan olika arbetsmarknadsregioner är väldigt stora. TT har kommun för kommun gått igenom hur många lediga jobb det finns per arbetssökande, enligt Arbetsförmedlingens statistik.
En kommun, Malung-Sälen med 10 000 invånare, har fler lediga jobb än arbetslösa. Bakgrunden är en kombination av en stor turistnäring och många småföretag, enligt kommunledningen.
– Det ger en bred arbetsmarknad, säger Hans Unander (S), ordförande för kommunstyrelsen i Malung-Sälen.
Men det finns stora utmaningar, bristen på arbetskraft är uppenbar, både inom det offentliga och näringslivet.
– Det är ett bekymmer, det gäller att få familjer att flytta upp, men det är tufft att rekrytera till vårt område, säger Hans Unander.
Svensk arbetsmarknad präglas för närvarande av dålig matchning. Behovet av arbetskraft är skriande stor i vissa branscher och regioner. Samtidigt är arbetslösheten fortsatt stor i andra. De lediga jobben per arbetssökande har generellt sett inte varit så stor som nu på åtminstone 20 år.
– En ökad omflyttning skulle hjälpa mycket, säger Håkan Gustavsson, prognoschef på Arbetsförmedlingen.
Kraven på de arbetslösa att flytta till jobben skärptes under alliansregeringen, regler som fortfarande tillämpas, enligt Håkan Gustavsson.
Till viss del kan ökad flyttning lösa en del matchningsproblem, håller Patrik Karlsson, arbetsmarknadsexpert på Svenskt Näringsliv, med om.
– Men de stora skillnaderna är snarare mellan olika branscher än i regioner, säger han.
Det avgörande problemet för att matcha jobb med arbetssökande är brister i utbildning. Andelen enkla jobb som inte kräver särskilt mycket förkunskaper är för få i förhållande till antalet arbetssökande, enligt Håkan Gustavsson.

TT "

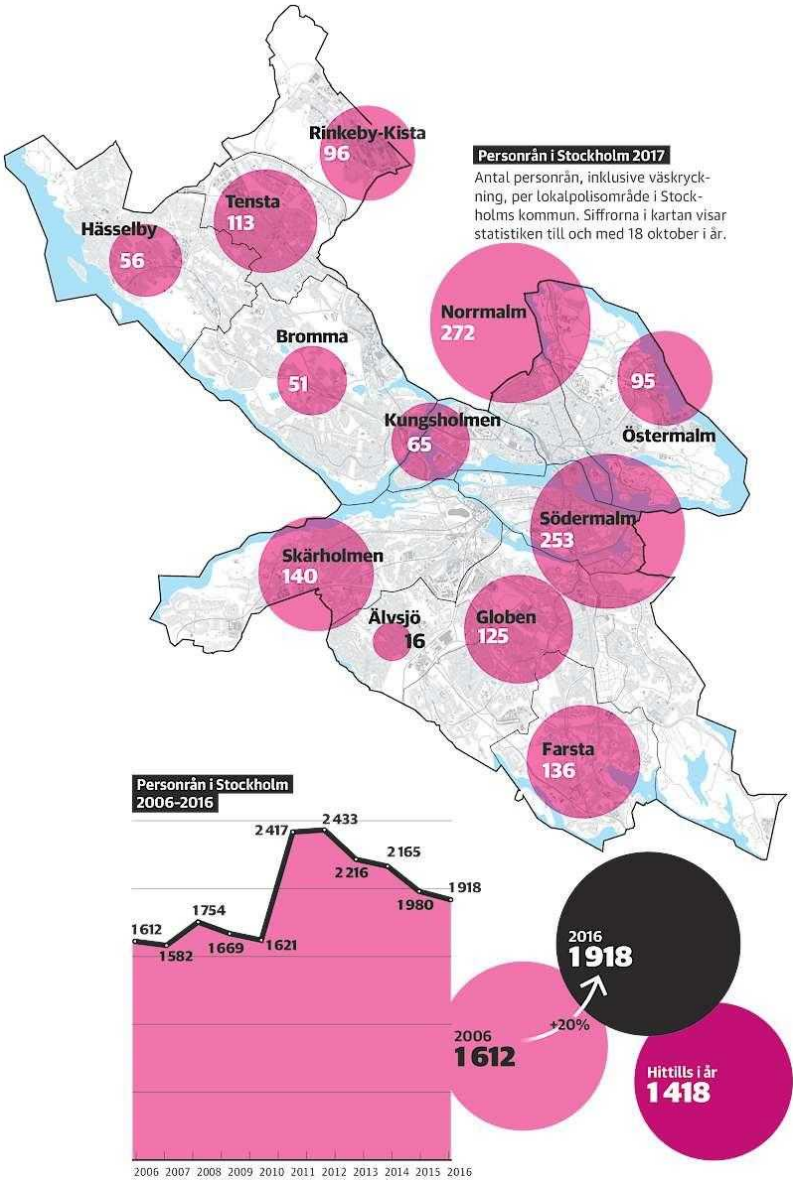

DN TISDAG 31 OKTOBER 2017

" Rånades på väg till skolan: ,Jag hatar det här stället

Antalet personrån i Stockholm har ökat med nästan 20 procent på tio år. Fjortonårige Noel och hans klasskamrat rånades på sina - märkeskläder vid Älvsjö station när de var på väg till skolan.
– Han sa att han hade stuckit ner folk tidigare, berättar Noel.
Noel, 14, hade missat bussen och bestämde sig därför för att gå till skolan i Älvsjö centrum.

Klockan var strax efter åtta på morgonen när han kom fram till pendelstationen, där han skulle han möta upp en jämnårig klasskamrat. Men innan Noel hinner fram till stationsdörrarna kommer kompisen springande mot honom.
– Det var en kille som följde efter honom och han såg jätterädd ut. När ynglingen, som enligt Noel såg ut att vara bara några år äldre än honom själv, kom fram till de två vännerna visade han upp såriga knogar och berättade att han ”stuckit ner folk”.
– Han sa att vi hade varit dumma mot någon av deras småbröder. Sedan fick jag välja om jag skulle ge honom min mobil eller min tjocktröja. Jag uppfattade det som att han skulle sticka ner oss också om vi vägrade.
Collegetröjan, av märket Ralph Lauren, hade Noel köpt bara veckor tidigare med sina sparpengar. När han tog av sig tröjan och lämnade över den var det som att rånaren fick skuldkänslor, berättar Noel.
– Då tog han av sig sin egen tröja och gav den till mig. Han såg väl att jag frös. Han sa att han bara var en springpojke åt de äldre killarna. Efteråt har Noels skola gått ut med information om händelsen och varnat andra elever.

Vi träffar Noel och hans mamma Pernilla på Älvsjö station. Noel trampar fram och tillbaka på platsen, tittar sig oroligt omkring.
– Jag hatar det här stället.
Det har gått en månad sedan rånet och varje dag har han fått tvinga sig själv för att gå till skolan, berättar Noel.
Helst skulle han aldrig komma till Älvsjö centrum igen.
– Han har varit så arg och rädd sedan det hände, jag ser en tydlig förändring hos honom. När han ringde och berättade vad som hade hänt ville man bara skrika rakt ut. Jag blev alldeles förlamad, berättar Pernilla.
– Det är i tonåren de ska frigöra sig från sina föräldrar men detta krockar med den otrygga omvärld min son tycks utsättas för. Jag får hålla i mig för att inte ringa honom hela tiden. Känslan av att man inte kan skydda sitt barn är otroligt smärtsam.
Vi tar rulltrappan ner till Älvsjö torg. Det är fredag eftermiddag och många människor i omlopp, ändå vägrar Noel gå neråt Älvsjövägen ”där hänger många av gängen”.
Vi stannar i stället till vid ett bageri på en parallellgata. Det är uppenbart att händelsen lämnat djupa spår.
Det är inte första gången som Noel utsätts för något på Älvsjö station. När han och samma vän befann sig nere på perrongen i våras kom det fram två killar och ställde frågor om ungdomarnas mobiltelefoner och klockor.
– De sa att de skulle kasta ner min kompis på spåret, berättar Noel.
Den gången kom de undan genom att hoppa på tåget. Förövarna stannade kvar på perrongen.
Händelsen polisanmäldes som olaga hot, men förundersökningen lades ner med motiveringen att det ej fanns förutsättning att styrka brott.
De senaste 10 åren har antalet personrån i Stockholm ökat med nästan 20 procent.
Just i Älvsjö har siffran minskat, från 31 personrån 2006 till 19 stycken 2016.
Av de som rånades i Älvsjö i fjol var sju personer under 18 år.
– Vi har bott i närområdet i över elva år och rör oss ofta vid Älvsjö station. Min uppfattning är att det har blivit mycket värre bara de senaste två åren. Det finns många killgäng som rör sig i området, som säljer droger och som trakasserar yngre. Om detta inte förändras kommer vi att behöva flytta härifrån, säger Pernilla.
Hon vill se fler poliser och trygghetsvärdar runt Älvsjö station.
– Det funkar inte att barnen ska vara rädda för att gå till skolan. På längre sikt måste vi förändra samhället, hjälpa de här unga männen som begår brott att få ett syfte och en mening i livet.
Förundersökningsledare Anna Hagman Wester, säger att polisen inväntar teknisk bevisning, bland annat av gärningsmannens tröja.
– Vi har haft förhör med de personer som finns med i utredningen. Vad gäller eventuell misstänkt kan jag inte gå in på det djupare, säger Anna Hagman Wester.

Marijana Dragic
marijana.dragic@dn.se "

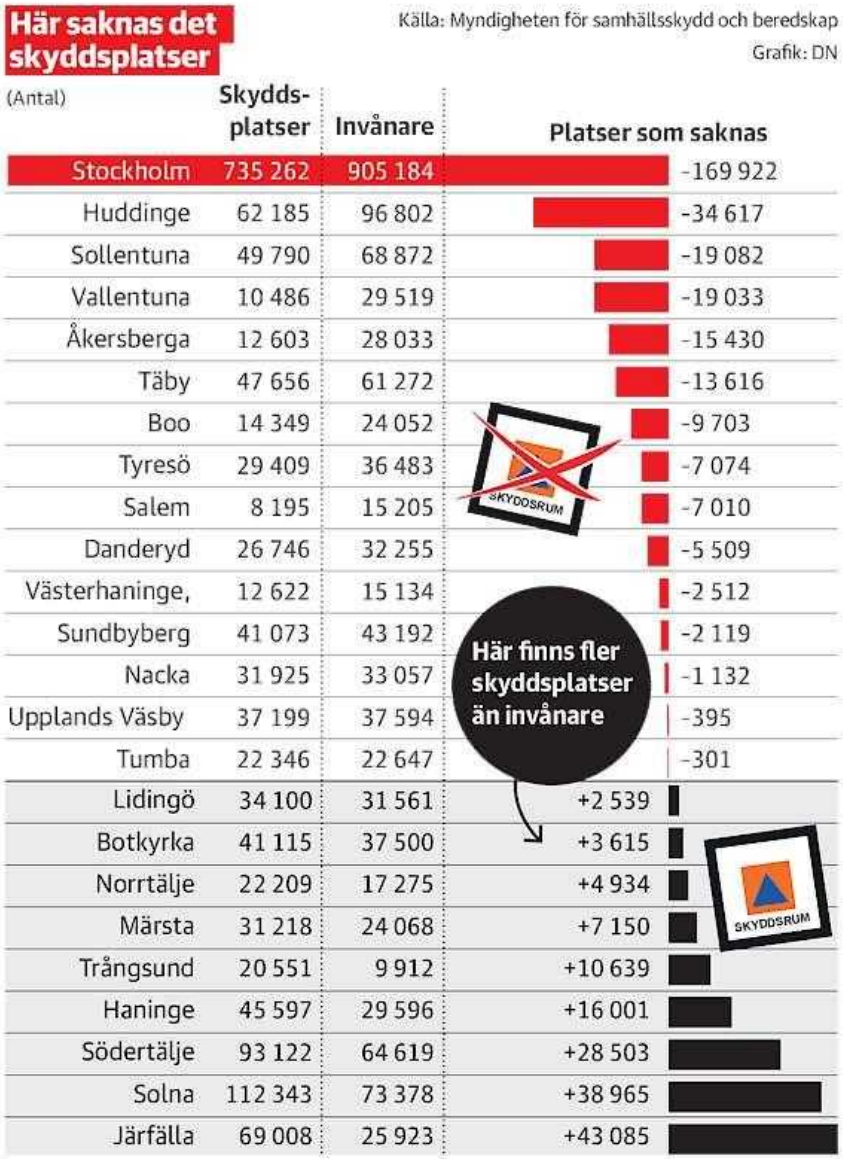

DN TISDAG 31 OKTOBER 2017

" Akut brist på skyddsrum i Stockholm

Det råder akut brist på skyddsrum i länet. Bara i Stockholms stad saknas 170 000 skyddsplatser. Stockholmsområdet ska nu prioriteras i utbyggnaden av skyddsrum.

Bristen på skyddsrumsplatser är mest akut i Stockholms län, enligt en rapport från Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB. Av de 38 skyddsrumstätorterna i landet där invånarna är fler än antalet skyddsplatser ligger 15 av orterna i Stockholms län.
Stockholms stad med 905 184 invånare har bara 735 626 skyddsrumsplatser vilket innebär att nära var femte invånare inte får plats. I Vallentuna saknar var tredje invånare skyddsplats. Bristen är skriande även i skyddsrumstätorterna Täby, Åkersberga, Huddinge, Sollentuna, Salem och Boo.
– Det finns många skäl, skyddsrumsfrågor har inte varit prioriterat de senaste 20 åren, och Stockholm har haft störst befolkningsökning under den tidsperioden, säger Cecilia Looström, chef på avdelningen för utveckling och beredskap, MSB.
Det har inte byggts några nya skyddsrum sedan 2002 och många av de befintliga skyddsrummen i länet är inte uppdaterade till nuvarande skyddsstandard. MSB konstaterar stora brister i sina stickprovskontroller.
– Bristerna är omfattande och för att kunna återställa skyddsrummen till fullgott skick krävs stora resurser. Det är ett helt annat säkerhetsläge i dag, befolkningsskyddet är inte detsamma som för 30 år sedan, nu har vi lyft frågan till regeringen, säger Cecilia Looström.
MSB uppskattar att en tänkt ambitionsnivå på 50 000 nya skyddsrumsplatser under en tioårsperiod kan komma att kosta cirka en miljard kronor. Därutöver kan det kosta ungefär lika mycket att rusta

upp befintliga skyddsrum så att skyddsförmågan motsvarar krav som bör ställas i dag.
– Fastighetsägarna är skyldiga att underhålla skyddsrummen på egen bekostnad. Men många skyddsrum är byggda enligt gammal standard som innebär en sämre skyddsförmåga, säger Key Hedström, chefsjurist på MSB.
MSB ska nu öka tillsynen över skyddsrummen och även nästa år tillsammans med försvarsmakten se över larmkedjan vid flyglarm. Välkända ”Hesa Fredrik” som signalerar viktigt meddelande har utformats för olyckor i fredstid och det tekniska systemet för flyglarm fungerar inte.
– För att skyddsrummen ska kunna spela någon roll i skarpt läge måste förvarningen fungera så att människor får signalen att nu är det dags att springa till skyddsrummet. Det systemet fungerar inte riktigt i dag, säger Key Hedström.
Den 20 december väntas försvarsberedningen rapportera om bland annat skyddsrumsutbyggnaden och en slutrapport väntas 2019.

Jessica Ritzén
jessica.ritzen@dn.se "

DN ONSDAG 1 NOVEMBER 2017

" Rätten att leva som alla andra

I Sverige gömde vi länge undan psykiskt och fysiskt funktionshindrade personer. Redan som små barn lämnades de bort till institutioner, och där levde de sedan hela sitt liv. I slutet av 1980-talet bestämdes att detta var omänskligt. Institutionerna lades ned och 1994 trädde LSS, lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, i kraft.

Det är en rättighetslag som kommer många till del. ”Målet är att den enskilda får möjlighet att leva som andra”, som Socialstyrelsen uttrycker det.
En del kan inte andas själva. Somliga behöver ett par extra händer. Någon får kramper som fordrar en vaksam blick och starka armar. Ytterligare någon vill ha hjälp att tolka sin omgivning. För dessa personer är LSS en frihetsreform. Utan den skulle de isoleras.
Men assistans är svindyrt. Därför är politikerna gärna framme och nallar av den kaka som är LSS. Helst så att det inte syns, eller så att någon annan framstår som boven. 2016 gav statsrådet Åsa Regnér en direkt order till Försäkringskassan om att ”bryta utvecklingen av antalet timmar inom assistansersättningen”.
Och nog är det viktigt att spara in där det går. Det finns också en hel del fusk att komma till rätta med. För skojare är LSS en lukrativ bransch. Men att – som Åsa Regnér – uttryckligen kräva att antalet assistanstimmar minskar är inte förenligt med lagstiftningen, som utgår från individens behov.
Nu larmar Försäkringskassan om att situationen är ohållbar. Där avslås 80 procent av ansökningarna, vilket innebär att allt fler vänder sig till kommunerna. Som i sin tur ofta säger nej. Det är stora pengar det handlar om.

När samhället träder tillbaka kliver de anhöriga fram. Det är de som får slita ut sig i förtid med oavlönat tungt kroppsarbete och ständig oro över hur allt ska gå. De två svenska studier som finns visar att detta alternativ, som kan synas gratis för samhället, i slutänden blir betydligt dyrare än assistans.
Och när de anhöriga inte mäktar med? Då återstår institutionerna. Ja, ni vet de där som fasades ut för snart tre decennier sedan.
Allt fler kommuner öppnar återigen LSS-hem för barn, enligt Maria Persdotter, ordförande för Riksförbundet Rörelsehindrade barn och ungdomar. Senast ut är Eskilstuna som påbörjade byggnation förra månaden.
I grunden är frågan om assistans denna: Ska funktionshindrade personer få möjlighet att leva som alla andra? Det borde vara så självklart i ett modernt välfärdssamhälle att det är skamligt att ens ställa frågan.

Lisa Magnusson
lisa.magnusson@dn.se "

DN ONSDAG 1 NOVEMBER 2017

" Ulf Kristersson: ”Nej, jag tänker inte samtala med Sverigedemokraterna”

○ **Moderaternas nya partiledare Ulf Kristersson sänder ett tydligt budskap till statsministern: Regeringens dagar är räknade.**
○ **Men han tänker inte ta hjälp av SD-ledaren Jimmie Åkesson för att nå regeringsmakten.**
○ **– Jag tänker inte samtala eller förhandla eller kompromissa med Sverigedemokraterna, säger Ulf Kristersson i en stor DN-intervju.**

Samtidshistoria sitter i de ljusblå väggarna, när Ulf Kristersson tar emot DN i sitt nya rymliga arbetsrum vid Mynttorget. Det var i de här lokalerna som Fredrik Reinfeldt lade grunden till Nya Moderaterna och samarbetet i den borgerliga alliansen. Det var här som Anna Kinberg Batra drömde om att bli Sveriges första kvinnliga statsminister.
Den 1 oktober utsågs den tidigare finansministerkandidaten Ulf Kristersson till ny partiledare för Moderaterna. Det blev bara första dagen på en månad i mycket högt tempo.
— Vi har byggt laget och vi har byggt om laget. Det är det absolut viktigaste. Sedan har det varit viktigt i det här läget att ingjuta lite nytt mod, säger han.
Vad har varit det svåraste?
—Jag har jobbat snävt och djupt på ett antal områden, hela välfärdspolitiken och all ekonomisk politik. Jag är rätt van vid att gå långt ned i grafer och excelark och koncentrera mig styckvis. Nu är det självklart att man ska täcka allting och man kan få frågor om precis vad som helst. En annan skillnad är att jag inte är van vid att bli

stoppad på stan tio gånger samma dag. I allt väsentligt är det vänligt och trevligt, men människor har synpunkter precis hela tiden.
Kan du ge oss ett ärligt svar om när du känner att du är ute på hal is?
— Jag känner inte att jag är ute på hal is någonstans. Men det är ingen tvekan om att det är flera områden som jag aldrig jobbat i detalj med själv. Jag har alltid varit intresserad av utrikesfrågor, men jag har aldrig jobbat med internationell politik i dess allra mest klassiska mening. Jag har sysslat väldigt lite med rena justitiefrågor.
Nu drillas Ulf Kristersson internt för att bredda sitt sakpolitiska register. Det finns ett program, där han bockar av område efter område med sina medarbetare och företrädare.
— Vi går systematiskt igenom alla stora områden som jag själv inte känner att jag verkligen i grund och botten har en djup förståelse för. Jag ska inte förneka att det är en omställning. Men jag har en ganska snabb inlärningskurva, säger han.
Enligt DN/Ipsos har stödet för Moderaterna stigit från 16 till 22 procent bara den första månaden med Ulf Kristersson som partiledare. Det är siffror som han försöker behålla distansen till.
— Om man har haft en längre svacka så är det kul om människor upplever att vi nu har åtminstone lite fart framåt. Men opinionsmätningar är förrädiska, säger han.
Han kan inte låta bli att spricka upp i sitt karakteristiska leende, från kindben till kindben, när han pratar om den senaste månaden: Plötsligt stod han där i SVT:s partiledardebatt. Och plötsligt satt han där vid mötesbordet med Tysklands förbundskansler Angela Merkel och de andra liberalkonservativa partitopparna i Bryssel.
— Det är några av livets debuter som måste begås även i fullvuxen ålder. Jättekul men omtumlande, säger han.
Du var påtagligt rörd när du klev upp på scenen efter partiledarvalet på extrastämman. Hur gick tankarna då?
— Det var en väldigt speciell känsla. Den är svår att föreställa sig. Jag tycker ändå att jag hade förberett mig så gott man kan veckan innan. Men man står där och det är en känsla av enorma förväntningar. Och där sitter alla företrädare som har gjort det här förut. De ler. För de vet precis det som jag nu vet, men som ingen annan kan känna.
Du fick stort genomslag när du efterlyste fler vuxna i rummet. Vad har du fått för reaktioner?
— Det är uppenbart att det finns en upplevelse av att det saknas i svensk politik. Att det är ständiga anklagelser, att det är nästan avsiktliga missförstånd. Jag tycker: Lite mer glädje i politiken! Låt oss tycka olika men åtminstone diskutera med viss entusiasm dessa olikheter.
Hoppfullhet är ett ord som återkommer i dina tal. Är det något som Moderaterna slarvat bort?
— Ja, det tycker jag. Eller så har vi menat det, men inte lyckats uttrycka det. Om man pratar om problem som är hyggligt stora så tenderar man, i sin iver att beskriva varför problemen är så allvarliga, att nästan oavsiktligt beskriva dem som olösbara. Där har vi en historia av att både se problem och att hela tiden peka på att det finns vägar ut ur problemen.
När tappade ni bort det perspektivet?
— Åtta års dagligt regerande gör att man blir väldigt fylld av: Vilka kriser ska vi möta i dag? Jag tror inte att det är konstigare än så.
Och under de senaste åren?
— Så tycker jag att vi kanske ägnat för lite möda åt att se allting som är spännande och löftesrikt.
Det var moderater i Stockholmsregionen som gick i spetsen för upproret mot Anna Kinberg Batra. De kom från traditionellt starka fästen där stödet för partiet försvagats under ganska lång tid.
Många av dem reagerade starkt på beskeden den 19 januari i år, när Kinberg Batra inte bara meddelade att Moderaterna ville se en

gemensam alliansbudget utan också hävde samtalsförbudet mot Sverigedemokraterna.
Ulf Kristersson ingick i den partiledning som låg bakom strategibytet. Men han tycker att det blev fel.
— Det viktiga beskedet den 19 januari det var att vi tycker att alliansen gemensamt ska stå för sin egen politik. Att det kom för många att tolkas som att Moderaterna borde samarbeta med Sverigedemokraterna var otroligt olyckligt. Andemeningen var att alliansen ska stå för sin politik, säger han.
Men det fanns en andra punkt på presskonferensen, som gick ut på att samtalsförbudet med Sverigedemokraterna hävdes. Vad gäller där?
— Jag hade aldrig uttryckt mig på det sättet. Jag tycker att det var ett olyckligt sätt att uttrycka sig. Det återspeglade inte en ambition från Moderaternas sida. I utskotten har ju människor suttit och diskuterat vanliga frågor hela tiden. Men om man menar vilka man är beredd att göra politiska överenskommelser med, för att forma majoriteter, då är det entydigt för Moderaterna att det är inom alliansen vi gör detta.
Hur ambitiösa gemensamma svar vill du att alliansen ska lämna inför valet?
— Vi pratar om det just nu. Inget är ristat i sten. Historiskt har vi haft alltifrån bara en gemensam artikel till färdig förhandlad budget. Om jag får önska så skulle jag önska att alliansen lämnar gemensamma besked i de stora framtidsfrågorna.
Ett gemensamt valmanifest?
— Ja, vi brukar kalla det för det. Jag tycker att det ska vara så pass ambitiöst att man ser framför sig att med en alliansregering får man den här färdriktningen i de stora politiska frågorna för Sverige. Det handlar om den grundläggande ekonomiska politiken.
Integrationspolitiken och jobben och bidragen. Rättsstaten, vad ska vi göra för att förstärka rättskedjan i Sverige, beivra brott och se till att man kan leva tryggt och säkert i Sverige. Gärna också företagsamheten.
Hur viktigt är det med gemensamma besked i regeringsfrågan?
— Jag skulle ju vilja se att vi har en gemensam beskrivning där också och jag tycker att vi har kommit en bra bit på väg. Ta bara en sådant här helt fundamentalt besked att vi kommer gemensamt vägra upprepa den här mandatperiodens misstag, att tillåta socialdemokraterna att regera mot den här riksdagens majoritet. Vi kommer att rösta nej till Stefan Löfven som ny regeringsbildare. Med all tillgänglig information vi har just nu så kan Stefan Löfven räkna ned dagarna av sin regeringstid. Den kommer att sluta dagen efter valet. Med alla rimliga mått mätt är den här regeringens dagar räknade.
Hösten 2014 valde allianspartierna att släppa fram Stefan Löfven som statsminister. Bara Sverigedemokraterna röstade nej.
Det var ett misstag, enligt Ulf Kristersson.
— Vi borde inte ha släppt fram en sådan regering. Men i alliansens fall är det nästan tvärtom. Vi kan inte gå in i ett val och på förhand säga att vi tänker lägga ned våra röster om Socialdemokraterna inte vill se en alliansregering. Alliansen är med alla rimliga mått väldigt mycket större än vad socialdemokraterna är. Vi ska känna ansvar för att styra det här landet, säger han.
Centerpartiet och Liberalerna har sagt att de vill att alliansen förhandlar med Socialdemokraterna, om de borgerliga partierna misslyckas med att bli större än de tre rödgröna partierna i valet 2018. De vill inte sätta sig i en regering som riskerar att bli beroende av Sverigedemokraternas aktiva stöd i varje omröstning i riksdagen. Moderaterna och Ulf Kristersson varnar för att ge Socialdemokraterna vetorätt om nästa regering.
— Finns det en majoritet för att avsätta regeringen och finns det en stark grund för en alliansregering, då kommer jag alltid att stå för att

jag vill att vi ska använda oss av den. Då får Socialdemokraterna säga att ”vi tänker tillsammans med Sverigedemokraterna stoppa er”.
Vilka samtal är du beredd att föra med Sverigedemokraterna?
— Nej, jag tänker inte samtala eller förhandla eller kompromissa med Sverigedemokraterna. Jag tycker att det har varit en vantolkning eller möjligen en slarvighet från vår sida.
Det var många signaler.
— Många signaler. Det köper jag. Det har blivit en otydlighet och jag är väldigt mån om att den inte ska finnas där. Våra samtal och våra kompromisser och våra förhandlingar, de sker med alliansen. Sedan är vi helt inriktade på att vi vill bli så stora som över huvud taget är möjligt för att öka sannolikheten för en hållfast alliansregering och en hållfast allianspolitik. Sedan får vi diskutera hur vi gör som allians i olika tänkbara scenarier.
Men hur isolerade kan Sverigedemokraterna hållas?
— Vi hoppar från extremer. Att landa i decemberöverenskommelsen och därmed försöka låtsas att det inte finns ett parti som folk har röstat på, det var av alla möjliga skäl dumt. Det betyder inte att man ska förändra sina grundläggande värderingar i sin politik. Vi vill inte diskutera regeringsbildning eller budget eller praktisk politik med Sverigedemokraterna. Det vill vi göra i alliansen. Hur sedan alliansen gemensamt ska göra vid olika tänkbara valresultat, det kan bara vara besked som kommer från alliansen. Där är vi inte ännu. I alla fall inte hela vägen fram. Vi har kommit mycket längre nu än vi har kommit tidigare.
Är det då skillnad där på att prata med Socialdemokraterna eller Sverigedemokraterna i nästa steg?
— Ja, det tycker jag nog att det är. I antal långsiktiga frågeställningar finns det skäl för alliansen att göra överenskommelser med Socialdemokraterna för att få stabilitet i svensk politik. Där tycker jag att det snarare är Socialdemokraterna som i dag inte riktigt svarar mot ett sånt behov. De har gjort det mycket svårare genom att sätta sig med Vänsterpartiet som något slags vetorättsinnehavare. Förutom alla principiella invändningar som jag har mot Sverigedemokraterna, så skulle jag aldrig vilja låta Sverigedemokraterna få det inflytande över svensk politik som Socialdemokraterna har gett Vänsterpartiet.
Där är Socialdemokraterna mer intressanta som samtalspartner än vad Sverigedemokraterna är?
— Ja, i ett antal långsiktiga frågeställningar måste det råda stabilitet över lång tid. Men då är det alliansen som gör det gemensamt. Socialdemokraterna måste på allvar ställa sig frågan om de är beredda att stoppa en alliansregering och en alliansbudget tillsammans med Sverigedemokraterna.
I sitt installationstal slog Ulf Kristersson fast att hans enda kristallklara mål för valet 2018 var en ny alliansregering. Frågan är om den moderata partistämman i mitten av oktober innebar steg i rätt riktning för det projektet.
Partiet skärpte migrationspolitiken rejält. Moderaterna vill ersätta den nuvarande asylinvandringen med ett system med kvotflyktingar. Det är ett förslag som fått hård kritik från bland annat Liberalerna.
— Att göra som vi gör i dag, att vi stramar åt riktigt hårt men låtsas som att själva asylsystemet fungerar, det är att sticka huvudet i sanden. Dagens asylsystem är inte gjort för de flyktingströmmar som vi har i dag i världen, och det måste anpassas, säger Ulf Kristersson.
Kan du klargöra skillnaden mellan Sverigedemokraterna och Moderaterna?
— Vi tar hela utgångspunkten i att Sverige är en del av den stora världen. Vi vill i grund och botten ha så stor öppenhet som möjlighet, vi vill att människor ska kunna komma till Sverige och jobba här och försörja sig själva och bli en del av allt detta. Vi gillar internationaliseringen. Man kan ha många synpunkter på Sverigedemokraterna. De gillar inte i grund och botten att Sverige är

en del av internationaliseringen. Det är en fundamental skillnad. Det andra är ju att vi letar konstruktiva lösningar på detta. Hur tar vi vårt delansvar i en värld som är ganska problematisk?
Är det möjligt att komma överens om migrationen med de andra allianspartierna?
— Ja, det är jag övertygad om. Jag tycker att vi står rätt nära varandra. Jag noterar att även Centerpartiet har börjat tala om en långsiktig asylpolitik. Inte minst efter vad som hände 2015 finns det en internationellt orienterad men ändå pragmatisk syn på de här frågorna. De frågorna är inte svartvita, de lämpar sig osedvanligt dåligt för idealism eller brutalitet.
Du vill att alliansen gör upp över blockgränsen om migrationspolitiken. Vad uppfattar du för svar från Stefan Löfven?
—Inget alls så vitt jag vet. Det fanns en antydan till ett svar häromdan som jag inte riktigt förstod, men det gick ut på att Miljöpartiet var ett hinder. Och det var väl en rimlig synpunkt.
Hur tolkar du det?
—Det är ett återkommande problem i olika frågor att den här regeringen inte är riktigt möjlig att göra upp med. I den här frågan skulle jag tro att Miljöpartiet inte är en möjlig part att skapa en långsiktig migrationspolitik med. I andra mer ekonomiska frågor har det varit Vänsterpartiet. Bostadspolitiken är det andra området som jag pekat ut. Det skulle vara väldigt bra med långsiktiga spelregler i en sådan fundamental fråga. Vänsterpartiet gjorde det omöjligt.
Du har mött Stefan Löfven. Hur har det varit?
—Debatterna är som jag hade väntat mig. Det är kanske inte så väldigt inspirerande. Han håller sig väldigt mycket till det lite slagordsmässiga. Sedan så har vi haft en första sittning på tu man hand. Mest för att … ja, vi hade aldrig talats vid på tu man hand förut. Det har varit helt okej och korrekt. När det gäller frågor om rikets säkerhet och landets långsiktiga intressen måste man också kunna diskutera i förtrolig ton vad man gemensamt har att ansvara för.

Karin Eriksson "

"**Fakta. Ulf Kristersson**
Född: I slutet av december 1963 i Lund. Uppvuxen i Torshälla norr om Eskilstuna.
Familj: Hustrun Birgitta Ed. Tre barn.
Bor: I villa i Strängnäs.
Karriär: Civilekonom från Uppsala universitet. Ordförande för Muf från 1988 till 1992. Riksdagsledamot 1991–2000, därefter kommunikationsdirektör på Connecta/Adcore. Finanskommunalråd i Strängnäs från 2003, socialborgarråd i Stockholm efter 2006. Socialförsäkringsminister 2010. Ekonomiskpolitisk talesperson 2014. Har även varit ordförande för Adoptionscentrum och marknadschef för näringslivets tankesmedja Timbro.
Kontroverser: Jämförde svenska välfärdssystemet med apartheid i boken ”Non-working generation” 1994. Har fått ett par ifrågasatta lägenhetskontrakt i Stockholm. Uppmärksammades i september i år av TV4 för sina många taxiresor.
På fritiden: Är gammal tävlingsgymnast som numera ägnar sig åt tennis och löpning samt jakt och lyssnar på svensk rock- och popmusik.
Aktuell: Moderatledare sedan en månad tillbaka.

Ulf Kristerssons första månad.

1 oktober
Blev partiledare

Ulf Kristersson utsågs till ny Moderatledare efter Anna Kinberg Batra vid en extrastämma i centrala Stockholm. I installationstalet lovade han att Moderaterna ska vara ett parti för hoppfulla och att det behövs ”vuxna i rummet” i svensk politik. Han betonade också att hans enda kristallklara mål inför valet 2018 är att bilda en ny alliansregering.

3 oktober
Möblerade om i M-toppen
Ommöblering i partitoppen. Gunnar Strömmer blev ny partisekreterare, Tobias Billström blev gruppledare i riksdagen och Elisabeth Svantesson övertog som väntat uppdraget som moderat finansministerkandidat.

8 oktober
Debuterade i tv-debatten
Partiledardebatt i SVT:s Agenda. Ulf Kristersson inledde med en attack på statsminister Stefan Löfven om jobb och välfärd:
”Ni tar knappt ordet integration i er mun”, hävdade moderatledaren. Enligt mätningarna från Expressen/Demoskop och Aftonbladet/Inizio blev Kristersson debattens vinnare.

11 oktober
Debuterade i riksdagsdebatten
Partiledardebatt i riksdagen och Ulf Kristersson lade fokus på invandringen och kom med en invit till statsministern.
”Jag vill att alliansen och Socialdemokraterna tar ansvar för en gemensam realistisk migrationspolitik”, sa han.

14 oktober
Talade på M-stämman
Stefan Löfven håller tummarna. Vi kavlar upp ärmarna.
Ulf Kristersson på den moderata partistämman i Örebro.
M-stämman beslöt bland annat att satsa stora resurser på polisen, införa ett nationellt förbud mot tiggeri och skärpta straff för människor som döms för många brott. Moderaterna ställde sig också bakom förslaget att rikta om flyktingpolitiken från asylinvandring till kvotflyktingar. Dessutom sa partiet ja till ett nytt jobbskatteavdrag och bidragstak och ändringar i turordningsreglerna.

19 oktober
Besökte Bryssel
Ulf Kristersson fick bland annat växla några ord med Tysklands förbundskansler Angela Merkel vid de kristdemokratiska och liberalkonservativa partiledarnas möte i EPP-gruppen i Bryssel.

26 oktober
Kompletterade M-ledningen
Irene Svenonius, landstingsråd från Stockholm, samt Anna Tenje, kommunalråd från Växjö, tog plats i partiledningen. Därmed dämpades riksdagsfixeringen och mansdominansen i den nya partitoppen.

30 oktober
Duellerade med Löfven
Ulf Kristersson mötte Stefan Löfven i duell i TV4. "

DN ONSDAG 1 NOVEMBER 2017

" M-ledarens strategi kan leda till ännu mer stök efter nästa val

Analys. Ulf Kristersson försöker ena de borgerliga i den uppslitande regeringsfrågan. Han metod är att lägga bevisbördan på Socialdemokraterna och vända trycket mot Stefan Löfven. Men S lär inte göra som Moderatledaren vill. Sannolikheten är hög för en stökig regeringsbildning nästa år.

Moderatledaren smider medan järnet är varmt. Han försöker ena först sitt parti och sedan sin allians samtidigt som han pekar ut en rörelseriktning för Moderaterna. Allt detta efter en mandatperiod som kommer att gå till historien för Moderaternas smärtsamma uppgörelse med sin mest framgångsrika partiledare någonsin.
Utrymmet i en papperstidningsartikel tillåter knappt att lista alla de misstag som Fredrik Reinfeldt tillskrivs. Vilket som anses värst har varierat över tid: invandringspolitiken, försvarspolitiken, decemberöverenskommelsen. För närvarande är kardinalfelet att Stefan Löfven över huvud taget tilläts att bilda regering. Den princip som ingen invände mot före valet, att störst block ska regera, döms nu ut av Kristersson med största eftertryck.
Den nye M-ledaren försöker ena allianspartierna om att riva ned Löfvens möjligheter att regera. Men det finns fortfarande ingen enighet om vad som ska byggas upp i stället, ifall läget i riksdagen efter nästa val skulle likna dagens.
För att en borgerlig regering ska stå stadigt behövs ett samarbete antingen med S eller med SD. Två av Moderaternas allierade vägrar blankt att samarbeta med SD. Moderaterna själva är i sin tur byggda kring S som huvudmotståndare.
”Jag tänker inte samtala eller förhandla eller kompromissa med Sverigedemokraterna”, säger Ulf Kristersson nu. Det är precis vad Centern och Liberalerna vill höra.
Kristersson har inte löst regeringsfrågan, men försöker formulera om problemet. Tidigare handlade det om att kunna regera om de rödgröna är större än alliansen. Nu säger Moderatledaren att det räcker med att alliansen är större än Socialdemokraterna. Han utgår från att de rödgröna inte ska göra som alliansen och lägga gemensam budgetmotion och att SD ska ge fri lejd för hans regering.
Detta synsätt kommer förstås S att protestera mot. Stefan Löfven kan peka på att om SD och S blir större än alliansen i riksdagen räcker det med att SD röstar på S-budgeten, så faller regeringens. Men Löfven vill troligen inte framhålla att SD skulle kunna gå med S. Han skulle i stället kunna säga att S vill samarbeta med hela alliansen, som Kristersson låter förstå. Men storkoalition som inkluderar M är uteslutet för S. Alternativet är då att ta MP och V fastare i handen.
Men länken till Vänsterpartiet vill Löfven också gärna slippa. Det såg Fredrik Reinfeldt när han tillät S att bilda regering 2014, på villkor att V togs in i regeringsunderlaget. Vänsterinflytandet skulle skrämma bort väljare och göra ett maktåtertagande lättare, tänkte M då.
Nu vill Moderaterna sätta strålkastaren på Stefan Löfven och alla val som Socialdemokraterna inte vill göra.
Slutsatsen så här långt är att svensk politik kan bli ännu mer turbulent efter nästa val. Den kraftmätning som de borgerliga avstod från 2014 kan komma 2018. Kanske tvingas väljarna vänta på att syna korten till dess.

Ewa Stenberg
ewa.stenberg@dn.se"

DN ONSDAG 1 NOVEMBER 2017

" Så påverkas allas hälsa av den stigande temperaturen

Sedan år 2000 har antalet väderkatastrofer ökat med 46 procent, och motsvarande 920 000 människor har förlorat möjligheten att arbeta på grund av stigande temperaturer. En ny rapport visar hur klimatförändringarna drabbar den globala folkhälsan.

Världens ökande medeltemperatur har redan nu effekt på vår hälsa och arbetsproduktivitet, risken för värmeböljor, luftföroreningar och spridning av infektionssjukdomar.
– Klimatförändringarna påverkar människors hälsa på nästan alla sätt man kan tänka sig, säger Nick Watts på Institute for Global Health vid University College i London.
Han är huvudförfattare till rapporten The Lancet Countdown, om hälsa och klimatförändringar, som publicerades i tidskriften The Lancet på tisdagen. Som läkare menar han att sjukvården måste slå larm om hur förödande konsekvenserna av våra utsläpp av växthusgaser är för människor i hela världen.
– Det är en global process som skadar allt som våra samhällen är beroende av för att skydda vår hälsa. Klimatförändringarna undergräver ren luft, säkert dricksvatten, tillgång till näringsrik mat och möjligheten att få tak över huvudet, säger Nick Watts.
Rapporten är resultatet av ett samarbete mellan 24 universitet, forskningsinstitut och internationella organisationer, däribland världsbanken, världshälsoorganisationen WHO och världsmeteorologiska organisationen WMO. Den publiceras för första gången, men kommer att följas av nya rapporter inför klimatförhandlingarna varje år till och med år 2030.
Extrema väderhändelser orsakade av klimatförändringarna ledde under förra året till ekonomiska förluster på 129 miljarder dollar, enligt rapporten. Sedan millennieskiftet har värmeböljor drabbat 125 miljoner människor över 65, som är extra sårbara. Under samma period ökade antalet väderrelaterade katastrofer med 46 procent, och de stigande temperaturerna ledde till minskad produktivitet och arbetsförmåga för manuellt arbete.
– Globalt föll arbetskapaciteten med 5,3 procent enligt vår uppskattning. Det är en enorm minskning. Det motsvarar ett bortfall på 920 000 människor med hårt fysiskt arbete, säger Nick Watts.
Värmeböljor, svåra oväder och översvämningar påverkar både människors mentala och fysiska hälsa, med högre risk för depression, posttraumatisk stress och schizofreni, och spridning av vattenburna infektioner som kolera. Även livsmedelsförsörjningen hotas. Antalet undernärda barn under fem år kan öka med nio miljoner i Afrika söder om Sahara fram till mitten av seklet till följd av klimatförändringarna.
– När barn yngre än fem är undernärda under längre perioder blir hälsoeffekterna bestående, och något de får lida av hela livet, säger Nick Watts.
Samtidigt har alldeles för lite gjorts för att bromsa klimatförändringarna under de senaste 25 åren, skriver rapportförfattarna.
– Men vi ser glimtar av hopp. Många länder avvecklar sitt beroende av kol, och inom transportsektorn börjar elektriska fordon slå igenom mycket snabbare än väntat, säger Nick Watts.
Men det krävs mycket större minskningar av utsläppen.
– Om vi inte gör mer än nu kan en miljard människor behöva fly undan stigande havsnivåer före seklets slut, och inte bara i fattiga länder, utan från lågt liggande städer som New York och London, säger Nick Watts.
De tekniska lösningarna finns redan, menar han.

– Det är inte längre en teknisk fråga. Det är inte ens en ekonomisk fråga, eftersom många av lösningarna är mycket kostnadseffektiva. Hur vi hejdar klimatförändringarna är helt och hållet en politisk fråga. Vi vill visa på de stora hälsovinsterna som följer med minskade utsläpp, så att vi kan övertyga regeringar om att detta ligger i deras eget intresse, säger Nick Watts.

Maria Gunther
maria.gunther@dn.se "

DN ONSDAG 1 NOVEMBER 2017

" Fel sorts renoveringar kan leda till bubbla

När kommunens bostadsbolag blev affärsmässiga såldes delar av beståndet till privata aktörer. Hyresgästföreningens Erik Elmgren fasar för vad som kan hända när långsiktiga investeringar uteblir.

Stora delar av hyresbeståndet behöver rustas upp, enligt Boverket. Men Hyresgästföreningens förhandlingschef Erik Elmgren är skeptisk till att allmännyttan säljer äldre fastigheter till privata bolag.
– Jag tycker att det finns en problematik i att det har etablerats företag på hyresmarknaden med en affärsidé om att köpa lågt värderade miljonprogram i syfte att renovera dem, säger han.
Renoveringar leder i 25 procent av fallen till att hyresgäster måste flytta till följd av att hyrorna blir högre, enligt Boverkets rapport. Erik Elmgren medger att det finns ett renoveringsbehov av allmännyttan men anser att det finns risk att fastighetsägare bara renoverar delar av fastigheten som ger rätt till en hyreshöjning. Tak, stammar och allmänna utrymmen riskerar att lämnas orörda när renoveringarna lämnas i händerna på privata bolag, anser han.
– Det fungerar nu men vad händer när fastighetsvärdarna viker? Då kan fenomenet leda till att vi får något som liknar en bubbla. Invändigt kan husen ha nytt kakel och fina kök men de stora investeringarna har uteblivit. Vem vill köpa de husen? Kvar blir hyresgästerna.
Som DN har skrivit tidigare innebar förändringen av hyreslagen 2011 att allmännyttiga bostadsbolag skulle börja agera affärsmässigt. Reformen öppnade upp för privata bolag som köpte delar av allmännyttan, som genom försäljningarna såg en möjlighet att få in pengar för att finansiera nyproduktion.
Boverkets siffror visar att allmännyttans totala bestånd ökade under både 2014 och 2015, trots stora utförsäljningar av fastigheter till

privata aktörer. Men Erik Elmgren anser att man på detta sätt riktar sig mot människor med andra inkomster.
– Det äldre beståndet kan fler efterfråga än nyproduktioner. Det är ingen matchning mellan vad som byggs och behovet, säger han.
En del av reformen innebar ändringar i regelverket kring finansiella överföringar från bostadsbolagen till kommunen. Tillämpningen av de nya reglerna ställer sig Erik Elmgren kritiskt till.
– Man får föra över pengar om det går till integration och social sammanhållning men det finns ingen sanktion om man inte följer detta. Det innebär att de sju miljarder som har tagits från allmännyttan sedan 2011 bland annat har gått till strandpromenader och livsmedelsaffärer – alltså sådant som ska belastas av hela skattekollektivet och inte bara av hyresgästerna, säger han.
Erik Elmgren tillägger:
– På sikt riskerar den svenska modellen att förändras i grunden, där en stark allmännytta är en av hörnstenarna, säger han.

Ida Yttergren
ida.yttergren@dn.se "

"Serie. Hyresrätten
Sverige har en bostadskris där människor som har små eller till och med medelstora inkomster har svårt att flytta till tillväxtorterna. Hyresrätten var en gång det alternativ som fanns för dessa människor – men inte i dag.
I en serie artiklar granskar DN hyresmarknaden. Har du egna erfarenheter som du tror skulle intressera oss? Hör gärna av dig. "

DN ONSDAG 1 NOVEMBER 2017

" Skenande byggkostnader oroar

Allmännyttans största bekymmer är inte att ägarna vill sälja lägenheter. Det är i stället skenande byggkostnader menar Anders Nordstrand vd för allmännyttans centralorganisation, Sabo.

Efter en lagändring 2011 tvingades de allmännyttiga bostadsföretagen att bli ”affärsmässiga”. Därmed kunde inte bolagen längre drivas efter självkostnadsprincip. Dessutom begränsades möjligheterna för ägarna att ta pengar från bolagen, så kallad värdeöverföring.
Hos flera privata hyresvärdar väckte lagändringen en förhoppning att de skulle lättare kunna bestämma hyresnivåerna – det vill säga mer fritt kunna höja hyrorna.
Men den förhoppningen kom på skam när Fastighetsägarna i Stockholm förlorade ett pilotmål om just hyreshöjningar. För de privata värdarna betyder det att allmännyttan fortfarande är ”hyresnormerande” – det är den nivå de träffar i förhandlingar med Hyresgästföreningen som gäller.
Men Anders Nordstrand tycker det resonemanget haltar.
– Vi upplever oss inte som hyresnormerande. Men det är klart på platser där allmännyttan är stor och dominerande så blir det så. Storleken ger en normering av hyran, säger han.
Som DN har visat har dock allmännyttan börjat sälja av delar av sina bostadsbestånd till privata hyresvärdar – som rustar lägenheterna för att kunna ta ut högre hyror. Enligt Anders Nordstrand är det ekonomin som är drivkraften bakom många av försäljningarna.
– En allmännytta kan ha ett litet bestånd i ytterområden – det ger en väldigt dyr förvaltning, påpekar han.
– Det kan också vara bra att sälja av en del av det gamla beståndet för att bygga nytt.

Allmännyttan i Sverige har fortfarande 165 000 lägenheter som är i starkt behov av upprustning.
Och därmed kommer Anders Nordstrand in på det som är den största huvudvärken för de allmännyttiga bostadsföretagens chefer: byggkostnaderna.
– Det är vårt största problem i dag. Kostnaderna har stigit med tvåsiffriga procenttal om året de senaste åren, säger Anders Nordstrand.
– Det gör att en del bolag avstår från investeringsstödet. Det är svårt att kunna pressa ner hyresnivåerna dit de ska för att få stödet när byggkostnaderna är så höga.
Som DN kunde berätta avstår Stockholms allmännyttiga bostadsföretag från att utnyttja det statliga investeringsstödet. Stödet ges bara om byggherren/förvaltaren kan gå med på ett tak för hyran.
Stockholms stads bostadsborgarråd Ann-Margarethe Livh sade till DN att stödet måste bli större om det ska vara lönsamt för allmännyttan i Stockholm att bygga bostäder med så pass låga hyror det rör sig om.

Dan Lucas
dan.lucas@dn.se "

DN ONSDAG 1 NOVEMBER 2017

" Telia säljer ryska Megafon

Telia Company tar ytterligare ett steg i sin strategi med ett fokus på enbart Norden och Baltikum. Nu har bolaget sålt hela sitt innehav i den ryska operatören Megafon.

Telia Company säljer sitt innehav om 19 procent i ryska Megafon till Gazprombank. Köpeskillingen är beräknad till 60,6 miljarder rubel, motsvarande cirka 8,6 miljarder kronor. Det innebär en prislapp på 514 rubel per aktie.
”Vi sålde nyligen 6,2 procent av vårt innehav i Megafon och nu sätter vi punkt för Telia Companys ägande i Megafon helt i linje med vår strategi”, säger Johan Dennelind, vd för Telia i en kommentar.
Innehavet har klassats som en finansiell tillgång i Telias balansräkning.
– Det här innebär att vi minskar vår nettoskuld och stärker balansräkningen, säger Ralf Bagner, pressansvarig på Telia.
Telia arbetar fortsatt med att sälja resterande innehav i det omstridda affärsområdet Eurasien, präglat av de uppmärksammade mutaffärerna i Uzbekistan. Beslutet om att lämna området fattades hösten 2015, och säljprocessen har dragit ut på tiden. Kvar finns innehav i ägarbolaget Fintur Holdings som äger verksamheterna i Azerbajdjzan, Kazakstan, Moldavien och Georgien, samt Ucell i Uzbekistan.
– Vi har en process igång och det finns intresse. Det går framåt, säger Ralf Bagner.
Verksamheterna i Eurasien har på flera sätt tyngt Telia ekonomiskt med miljardnedskrivningar. I en uppgörelse med myndigheter i USA och Nederländerna, som utrett korruptionsbrott i Uzbekistan, gick Telia med på att betala cirka 8 miljarder kronor i böter.
TT

DN ONSDAG 1 NOVEMBER 2017

" Skatten ska bekosta det som är viktigast i samhället

Välfärd. Jag är lite trött på alla partier som säger ”att vi satsar x kronor på det och det” som om det vore deras egna pengar. Men pengarna som satsas är våra gemensamma och de flesta kommer via skatter, till exempel inkomstskatt.

Jag vill att våra gemensamma tillgångar ska går till vår gemensamma välfärd. Vad menar jag med välfärd? Vi ska ha en bra skola med engagerade och välbetalda lärare. Vi ska ha en bra sjukvård med god tillgänglighet där det finns tillräckligt med engagerad och välbetald personal. Vi ska ha en god äldrevård, ingen människa ska behöva sitta ensam hemma med bara hemtjänsten som sällskap när den egna orken inte räcker till för att själv söka sällskap.
Våra gemensamma tillgångar ska inte finansiera religiösa samfund, enskilda föreningar eller annan frivillig verksamhet.
När inte medlen är oändliga behöver det som är viktigast komma först och det parti som förstår var pengarna kommer ifrån och var de borde gå tillbaks får min röst i nästa val.

Eva Walther Elfgren "

DN TORSDAG 2 NOVEMBER 2017

" Låt sexåringarna fortsätta leka

Svensk politik strävar efter mer undervisning redan i förskolan. Det är feltänkt.

Barn har det bra i Sverige. Här tar vi till vara deras rättigheter, sådan är vår självbild. 1958 förbjöds aga i skolan, 1979 var Sverige först i hela världen med att göra det olagligt att slå barn över huvud taget.
I FN:s barnkonvention står det att varje barn har rätt till ett namn och en nationalitet. Rätt till sina föräldrar, rätt att få överleva och utvecklas. Att barn har tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet och att deras tankar och känslor ska respekteras. Där regleras rätten till skola, men också rätten till lek.
Vi var tidiga med förskolor i Sverige också, de som är bron mellan lek och skola. Vi har kommit långt vad gäller det pedagogiska arbetet.
Idén att barndomen är något särskilt, att barn är något särskilt, är dock relativt ny. Så står det i historieböckerna. Pedagogiken växte fram under 1800-talet.
Innan dess reflekterade man aldrig riktigt över de små. Snarast såg man dem som ofärdiga människor, och som viktig arbetskraft och en pensionsförsäkring. Men eftersom så många dog innan de nådde vuxen ålder var det ingen idé att fästa sig vid dem. De hölls därför lite på armlängds avstånd.
Den som funderar närmare på denna utsaga inser förstås att den inte förefaller särskilt trolig. Föräldrars kärlek till sina barn är inget modernt socialt påfund, utan något som genomsyrat alla tider och kulturer som någonsin kartlagts.
Dessutom går alla referenser tillbaka till en enda källa, den franske historikern Philippe Ariès. I ”De små då, perspektiv på barn i

historien” gör historieprofessorn Eva Österberg på ett förtjänstfullt sätt upp med hans, faktiskt förvånansvärt grunda, tes.
Myten om barnen genom tiderna illustrerar problemet med framstegshistoria. Den skrivs som en resa på väg mot ett tydligt definierat slutmål. Inte sällan utgörs det av den senaste trenden, som hålls för det objektivt sanna och goda. I 2010-talets Sverige stavas detta slutmål i barns historia pedagogik och lärande.
2011 trädde den nya förskolelagen i kraft: Ut med barnskötarna, in med förskollärarna, pedagogerna. Fokus ligger nu på ”undervisning och lärande”. Det gäller inte minst sexåringarna. Regeringen vill göra förskolan obligatorisk för dem. Somliga politiker tycker rent av att de borde gå i skolan.
Det finns två åldrar som sedan medeltiden återkommer i lagtexter över hela Europa, och det är 15 och 7 år. Femton för att man då ansetts vara så pass mogen i huvudet att man kan börja ta konsekvenserna fullt ut av sina handlingar, och så färdigvuxen att man kan utföra mer än enklare sysslor. Sju därför att man då ansetts mogen att börja lära sig saker och studera.
Den norska biodokumentären ”Barndom”, som hade premiär i måndags, är inne på samma tanke. ”Barnets sjätte levnadsår är barndomens kungsår – det bästa året”, så inleds filmen. Den handlar om en grupp sexåringar på en norsk förskola och hur de leker sig igenom året. Det finns inget dramatiskt narrativ. Kameran bara följer dem, nedifrån barnens egen nivå. Tittaren blir själv ett barn som iakttar. Det är mycket behagligt.
En del saker lär vi oss med tiden. Vi vinner ny kunskap. Annat tror vi oss känna till, men motbevisas.
Om sexåringar vet vi att de genomgår en sorts tonårsfas. De är självsäkra och sköra, samtidigt. Känslorna stormar, de blir rastlösa och har svårt att sitta stilla. En svår tid att byta miljö och börja skolan, med andra ord.
Pedagogiska insatser i förskoleverksamheten bidrar till ökad social rörlighet för barnen i framtiden, visar en studie av OECD. Men pedagogiskt arbete är tids- och energikrävande. Och enligt Skolverkets årsrapport är det få som ens vet vad undervisning i förskolan ska innebära i praktiken. Pedagogerna är för få, det går inte att hitta personal.
Det skapar stress. I dag är tryggheten och omsorgen därför eftersatt. 20 procent av förskolorna förmår inte ens möta barnens grundläggande behov av närvaro, tröst och uppmärksamhet. Deras kommunikation går enbart ut på instruktioner och tillsägelser. Så havererar den pedagogiska visionen i verkligheten.
”Leken är barnets jobb”, hävdar ”Barndom”, och det är väl rätt typiskt för vår tids sätt att resonera. Men barns lek är inte ett jobb i traditionell mening. Leken är barns sätt att vara, att roa sig, att utforska, att bearbeta känslor, att växa och mogna. Till studier och riktigt jobb finns all tid i världen. Men sex år gammal är man bara under ett enda år i livet. Låt barnen njuta av denna magiska tid. Låt dem fortsätta leka.

Lisa Magnusson
lisa.magnusson@dn.se "

DN TORSDAG 2 NOVEMBER 2017

" Lärarna skulle lyftas – men villkoren är för usla

Satsningen Lärarlyftet 2 ska hjälpa lärare att vidareutbilda sig, men projektet har inte gått som man tänkt. Sex år efter starten har var tredje kurs inte kunnat starta på grund av för få deltagare och statsbidraget har krympt till en knapp fjärdedel.

Bristen på behöriga lärare är ett av det svenska utbildningssystemets största problem. Trots satsningar på lärarlegitimation och lönelyft fylldes 30 procent av heltidstjänsterna inom skolan med obehöriga lärare under 2016.
Lärarlyftet 2, med specialgjorda kurser och statligt bidrag, skulle göra det enklare för lärare att vidareutbilda sig.
Men under de sex år som Lärarlyftet 2 funnits har bristande deltagarunderlag gjort att 501 kurser inte kunnat starta, vilket är nästan en tredjedel av de planerade kurserna. Flera av de kurser som gått sämst finns i de ämnen där det är störst behov av behöriga lärare.
Enligt en granskning gjord av Lärarnas tidning saknar flera av Sveriges kommuner helt behöriga lärare i tio ämnen. Fyra av dessa finns med bland de tio minst populära kurserna inom Lärarlyftet 2.
Enligt Lärarnas tidning saknas behöriga fransklärare i 60 kommuner. Behovet är alltså stort, men på sex år har lärarlyftets kurser bara gett 30 lärare legitimation i ämnet. För tysklärare är situationen liknande, 27 kommuner har ingen behörig lärare i ämnet och 16 lärare har blivit legitimerade inom ramen för Lärarlyftet.
Trots de sviktande deltagarsiffrorna förlängs projektet år efter år, i regeringens budgetproposition i år framgår att projektet planeras fortgå i minst två år till. Regeringen tycks vilja ha Lärarlyftet 2 kvar, ändå sänks statsbidraget successivt och är nu en knapp fjärdedel av de ursprungliga drygt 400 miljonerna. Enligt Skolverket har bidraget anpassats till antalet deltagare. På så vis har man lyckats nå målen för lärarlyftet – att hela bidraget går åt. Men nedskärningarna har också gjort att ännu färre söker sig till kurserna.
– Målet är att alla pengar används för att utbilda lärare, tidigare har det inte gått. Det minskade anslaget går åt, men vi har också tvingats krympa utbudet av kurser. Det har säkert gjort att vissa inte längre är intresserade, säger Daniel Lundström på Skolverket.
Lärarfacken har länge varit kritiska till villkoren för lärarna som väljer att gå kurserna i Lärarlyftet 2, något som de tror är anledningen till de dåliga resultaten. Johanna Jaara Åstrand, ordförande i Lärarförbundet, förklarar situationen som ett moment 22.
– Huvudmännen kan inte avvara lärare, eftersom de inte hittar en ersättare. Läraren i sin tur mäktar inte med både jobb och utbildning. På så sätt cementeras situationen, trots Lärarlyftet.
För varje högskolepoäng som läraren studerar får huvudmannen 500 kronor, pengarna ska gå till att stödja läraren under studierna. Fyra ämnen, där behovet av legitimerade lärare anses större, har ett högre statsbidrag. De extra pengarna har gett resultat, just dessa kurser är i topp fem bland Lärarlyftets kurser. Men Johanna Jaara Åstrand tycker inte att det räcker, hon pekar på hur villkoren skiftar för de olika lärarna.
– De statliga pengarna räcker inte och kommunerna vill satsa olika mycket. I förlängningen påverkar detta kvaliteten på barns utbildning och då blir det ett demokratiskt problem.
I Skolverkets rapporter syns dessa skillnader. I vissa kommuner kan läraren gå ner i tid eller få avlönad studietid, andra ersätts endast för kurslitteratur eller resor. Mer generösa lösningar bygger på att huvudmannen själv väljer att skjuta till egna pengar.
Drygt tre av tio som börjar på Lärarlyftet hoppar av innan de är examinerade. Johanna Jaara Åström menar att även denna siffra är olika mellan kommunerna. Hon säger att det finns tydliga samband mellan vilket stöd lärarna får och hur många som klarar utbildningen.
– Det syns tydligt, ju bättre stöd desto fler legitimationer i en kommun. Vissa har kvar de förmåner som var garanterade i det första lärarlyftet och där hoppar mycket färre av.

Det första Lärarlyftet, vilket ersattes 2011, utbildade nästan dubbelt så många lärare under fyra år som den nya modellen gjort sedan 2011. Lärare hade då rätt till tjänstledighet som motsvarade studietiden. Statsbidraget betalade merparten av den lön som läraren fick under sina studier, vilket var 80 procent av heltidslönen. Modellen ändrades vid införandet av lärarlegitimationer, men man skar också ned ekonomiskt och drog in många förmåner.
– Det första Lärarlyftet var en mycket smartare investering. För mig är det obegripligt att man inte satsar mer, politikerna kan försöka höja skolan hur mycket de vill, men det kommer inte gå utan kompetenta lärare, säger Johanna Jaara Åstrand.

Amanda Dahl
amanda.dahl@dn.se "

"Fakta. Lärarlyften
Statsbidrag
Lärarlyftet 1: Statsbidraget låg från år 2008 och fram till modellens slut på mellan 388 och 535 miljoner kronor per år.
Lärarlyftet 2: Statsbidraget har under åren sjunkit från drygt 400 miljoner till att, enligt regeringens budgetproposition, ligga på 90 miljoner till 2019.
Hur pengarna används:
Lärarlyftet 1: Då liksom nu köper skolverket kurser från universitet och högskolor. De betalade även läroverken för varje deltagare från Lärarlyftet. Staten betalade också 56 av de 80 procent av lönen som lärarna fick under sin tjänstledighet. Resterade 24 procent betalades av kommunen.

Lärarlyftet 2: Universitet och högskolor får ersättning enligt samma modell som tidigare, skillnaderna ligger i lärarnas förmåner. Huvudmannen får i de flesta fall 500 kronor per studerad högskolepoäng. Matematik och speciallärare, ger däremot 1 000 kronor i bidrag. För svenska som andraspråk och SFI ligger det på 1 500 per poäng. Stödet ska användas till att underlätta för läraren, hur stödet ska se ut regleras inte närmare.
Antal utbildade:
Lärarlyftet 1: Under fyra år utbildades 27 500 lärare.
Lärarlyftet 2: Under sex år har 16 236 lärare utbildats.
Källa: Skolverket

Fakta. De största problemämnena
Kommuner* Legitimationer**
Franska 60 30
Spanska 45 155
Tyska 27 16
Svenska som andraspråk 15 2 334
Hem- och konsumentkunskap 13 491
Musik 3 243
Slöjd 3 577
Teknik 3 811
Fysik 2 1 222
Kemi 2 411
**) Antal kommuner som helt saknar behöriga lärare i ämnet.*
***) Antal legitimationer som delats ut genom Lärarlyftet 2:s kurser sedan starten 2011.*
Källa: Lärarnas tidning/Skolverket "

DN TORSDAG 2 NOVEMBER 2017

" Ygeman sågar Kristerssons nya SD-linje

Moderatledaren Ulf Kristerssons nya besked om partiets förhållande till Sverigedemokraterna går inte ihop. Det anser Socialdemokraternas gruppledare Anders Ygeman, som anklagar Kristersson för att vilja återta regeringsmakten med stöd av SD. Samtidigt riktar SD:s gruppledare Mattias Karlsson hård kritik mot Kristersson.

I en intervju i onsdagens DN ändrar Ulf Kristersson Moderaternas förhållningssätt till Sverigedemokraterna jämfört med företrädaren Anna Kinberg Batra. Han anser att det var ”otroligt olyckligt” att detta tolkades som att Moderaterna borde samarbeta SD.
– Jag tänker inte samtala eller förhandla eller kompromissa med Sverigedemokraterna, säger Kristersson.
Men Anders Ygeman, gruppledare för Socialdemokraterna i riksdagen, tror att detta besked bara får ”marginell betydelse”. Han pekar på att Kristersson samtidigt säger att människor i riksdagens utskott ”suttit och diskuterat vanliga frågor hela tiden”.
– Så vad det han egentligen säger är inte riktigt glasklart, tycker Ygeman.
Han beskyller Moderaterna för att förlita sig på SD när det gäller regeringsmakten. De fyra allianspartierna är överens om att med stöd av SD avsätta statsminister Stefan Löfven och den nuvarande rödgröna regeringen, även om de borgerliga blir mindre även efter valet nästa år. Dessutom vill Moderaterna och Kristdemokraterna – men inte Centerpartiet och Liberalerna – i ett sådant läge bilda en alliansregering som skulle bli beroende av SD för att få igenom budgeten – trots att varken M eller KD vill föra politiska samtal med SD.
Detta resonemang får underkänt av S.
– Att tro att Sveriges näst största eller tredje största parti skulle lämna carte blanche i alla politiska frågor under en mandatperiod tror jag är mer än lovligt naivt. Det visar exempelvis det som hände i Gävle, säger Anders Ygeman.
I Gävle kommun tog de borgerliga i fjol över makten med stöd av SD. Men i somras röstade SD ändå ner den borgerliga budgeten.
Ulf Kristersson vill i stället för samtal med SD se uppgörelser med Socialdemokraterna i ”ett antal långsiktiga frågeställningar”, bland annat migrationspolitiken. Det får hård kritik av Sverigedemokraterna.
”Kristersson verkar vilja att invandringspolitiken ska utformas som en kompromiss med Socialdemokraterna och det extrema Centerpartiet. Då finns det tyvärr inga förutsättningar att åstadkomma en långsiktigt ansvarsfull lösning. Vi kommer att få se fortsatt massinvandring”, skriver SD:s gruppledare Mattias Karlsson i en kommentar.
Han menar att Kristerssons ”tycks vara beredd att ta tydliga steg tillbaka mot decemberöverenskommelsens tid och de extrema invandringsnivåer som rådde under Reinfeldts regering”.
DN har sökt Liberalernas partiledare Jan Björklund, som efter Anna Kinberg Batras avgång gav rådet till hennes efterträdare att ”stänga dörren till SD”. Han avböjer att kommentera, i likhet med Centerpartiets ledare Annie Lööf.
Samtal pågår mellan de splittrade allianspartierna för att försöka komma överens om en gemensam linje i regeringsfrågan.

Mats J Larsson
matsj.larsson@dn.se "

"Bakgrund. M och SD
Den förra M-ledaren Anna Kinberg Batra sade den 19 januari att det ”kontaktförbud” som gällt i förhållande till SD då var hävt. Hon tyckte att Moderaterna skulle kunna ”göra upp” med SD, ”ge och ta” och ”förhandla” i vissa frågor i riksdagens utskott. Ordet ”förhandla” tog Kinberg Batra senare tillbaka. "

DN TORSDAG 2 NOVEMBER 2017

" Kvinnliga akademiker mår sämre på jobbet än männen

Arbetsmiljön för akademiker har försämrats de senaste 25 åren, och utvecklingen är sämre för kvinnor än för män, visar en ny studie. Skillnaden tros bero på att kvinnor får andra arbetsuppgifter än män och känner hårdare krav på sig.

Kvinnliga akademiker mår generellt sämre än manliga akademiker på jobbet, och medan männen mår bättre med tiden förändras inte kvinnornas välmående. Det visar en undersökning som gjorts av Jusek, fackförbundet för akademiker.
Enligt undersökningen har var fjärde kvinna svårt att sova på grund av jobbtankar, och mer än tre av tio tycker att arbetet kräver så mycket energi att det påverkar livet negativt.
Juseks samhällspolitiska chef Daniel Lind tror att kvinnor och män både får och själva tar på sig olika typer av arbetsuppgifter. Han tror också att kvinnor i allmänhet känner att de har hårdare krav på sig än män i samma position.
Det brukar sägas att förvärvsarbetande kvinnor känner större stress än män till stor del på grund av att de tar ett större ansvar även för barn och familj.
Men Juseks genomgång visar att det inte räcker som förklaring, - eftersom akademikerkvinnor utan barn ofta mår sämre än män med barn.
Männen i det akademiska arbetslivet upplever att de mår bättre ju äldre de blir, men det gäller inte för kvinnorna.
– Kvinnor upplever kanske längre fram i arbetslivet att de inte har fått samma möjligheter och stagnerar lite, medan män kanske rider på den där vågen, säger Juseks Daniel Lind i en intervju med SR.
Enligt undersökningen, som uppges vara den första stora i sitt slag för akademiker, har arbetsmiljön försämrats för alla akademiker sedan början av 1990-talet, men utvecklingen är sämst för kvinnor.
Samtidigt vittnar kvinnorna i studien om ett ljusare förhållningssätt till övriga delar av livet.
När det gäller bland annat familj, hälsa, socialt liv och ekonomi är kvinnorna i allmänhet mer positivt inställda än män.
Det är bara synen på arbetslivet som går åt andra hållet.
För att vända den dystra trenden riktar Jusek ett antal förslag till staten.
Bland annat vill akademikerförbundet att den nya arbetsmiljömyndigheten fokuserar på välbefinnande i arbetslivet och att regeringen utreder möjligheten att ställa samma krav på arbetsgivare.
I rapporten identifieras vilka faktorer som är viktigast för att förbättra välbefinnandet på jobbet för akademikerna. Några av de viktigaste faktorerna är att kompetensen tas till vara, att kreativiteten får utlopp och att nivåerna av negativ stress är rimliga (se faktaruta).
I den senaste så kallade Jobbhälsobarometern, som presenterades i förra veckan av Sveriges företagshälsor, framträder också en skillnad mellan könen när det gäller välmående på jobbet.
Yngre kvinnor känner psykiskt obehag över att gå till jobbet minst några gånger i månaden. Det är en dubbelt så hög andel som för äldre män.
Jobbhälsobarometern bygger på drygt 10 000 intervjuer med ett representativt urval av svenskar i åldern 20–65 år som arbetar minst halvtid.

Anders Bolling anders.bolling@dn.se"

"7 viktiga faktorer för välbefinnande på jobbet
1. Att kompetensen tas till vara.
2. Att kreativiteten får utlopp.
3. Att nivåerna av negativ stress är rimliga.
4. Att arbetet inte kräver så mycket att övriga livet påverkas negativt.
5. Att det är högt i tak när det gäller att ifrågasätta hur verksamheten drivs och leds.
6. Att man har stort inflytande över arbetsuppgifterna.
7. Att man har bra relationer med kolleger. "

DN TORSDAG 2 NOVEMBER 2017

”Varannan bio riskerar att läggas ned”

Konflikten kring filmpolitiken har eskalerat inom den svenska filmbranschen. Filminstitutet (SFI) beskriver läget som ”mycket allvarligt” och varnar för att hälften av landets biografer riskerar att läggas ned.

Den nya helstatliga filmpolitiken, som infördes vid årsskiftet, skulle stärka förutsättningarna för svensk film. Men i stället har djupa sår rivits upp. I det närmaste ett krigstillstånd råder i dagsläget mellan SFI och biobranschens stora aktörer.
– Vi har pratat på alla nivåer och försökt att inte skapa ett krig. Nu är det där vi har hamnat i alla fall, säger Anna Serner, vd på SFI.
Hon skrev nyligen ett brev till Kulturdepartementet. Tonen är alarmistisk. Filminstitutet konstaterar sammanfattningsvis att man ”ser mycket allvarligt på situationen för filmen”: ”Filminstitutets uppdrag att verka för att mer film ska nå fler går inte att genomdriva utan att förändringar sker från politiskt håll”, skriver hon.
Men vad handlar konflikten om? Den nya politiken innebar en rad dramatiska förändringar. Biobranschen var tidig med att varna för att konsekvenserna kunde bli ödesdigra, i synnerhet till följd av momshöjningen på biobiljetter från 6 till 25 procent.
Kort efter införandet av politiken samlade sig också Sveriges biografägareförbund (SBF) till en protest mot den höjda momsen och slutade lämna ut totalstatistik över antalet biobesökare.
Peter Fornstam, ordförande i SBF, motiverade beslutet i DN med att man blivit ”nonchalerade av Kulturdepartementet och Filminstitutet” och att överenskommelsen om statistik bara ingick i det 53 år gamla Filmavtalet.
Som en följd larmade SFI om möjliga konsekvenser. Utan aktuell statistik riskerade de viktiga stödsystemen att påverkas. SFI visste helt enkelt inte hur mycket pengar som ska fördelas till biograferna för att exempelvis bredda filmutbudet och stötta upprustning.
Tio månader senare har konsekvenserna blivit alltmer uppenbara, enligt Anna Serner. Hon menar att stödsystemen inte kan betraktas som rättssäkra utan statistiken och att många biografer på mindre orter inte har resurser att på egen hand rapportera siffror till SFI.
– Alla stöd riskerar att haverera. I värsta fall måste vi ta bort dem över huvud taget. Vi kan inte slänga ut skattepengar på måfå, säger Serner.
I brevet till regeringen radar upp hon fler konsekvenser av den pågående konflikten som på sikt riskerar att drabba biografer på mindre orter, i synnerhet på orter som har mindre än 25 000 invånare.
Serner lägger delvis skulden på stora aktörer som Svenska Bio och SF.
– Situationen är så allvarlig att hälften av Sveriges biografer riskerar att behöva läggas ned. Det är återigen landsorterna som får ta smällen för de stora aktörernas beteende.
– Men det betyder också att svensk film som människor vill se på mindre biografer riskerar att inte nå fram till publiken annat än via strömningstjänster.
SFI gör också bedömningen att den höjda momsen lett till ett inkomstbortfall i alla led för aktörerna som verkar för den svenska filmen. Med anledning av det, och den uteblivna statistiken, presenterar Serner tre förslag:

1) Sänkt biografmoms till 6 procent.
2) En ny lag som gör alla filmfönster skyldiga att rapportera visningssiffror till Filminstitutet kvartalsvis.
3) Att Konkurrensverket ska få i uppdrag att hindra monopol eller missbruk av dominerande ställning att gälla områden som säkrar yttrandefriheten och åsiktsmångfalden.

Filminstitutet har efter skrivelsen blivit inbjudet till ett möte med regeringen för att diskutera förslagen, säger Serner, som framför allt betonar vikten av mångfald och rättvisa förhållanden på biomarknaden.
– För mig rör det sista förslaget allvarliga frågeställningar för demokratin. Man pratar ofta om hur stora marknader är ekonomiskt, men inte hur betydelsefulla de är för ett fungerande samhälle, säger hon.
Peter Fornstam, vd på Svenska Bio och ordförande i SBF, menar dock att frågan är glasklar: staten har sagt upp filmavtalet och därmed också branschens kulturpolitiska förpliktelser. Ansvaret att sammanställa statistik faller därmed på andra aktörer, menar han.
– Jag kan inte se varför vi ska lämna ut affärshemligheter och varför SFI ska ha den insynen. Det här är den nya världen och det är de själva som har skapat den, säger Peter Fornstam.
– Vi har haft ett filmavtal i 53 år och sedan väljer staten att säga upp det genom en artikel i DN, utan att ta upp den frågan med oss. Då hoppas jag man har förstått konsekvenserna.
Ni har varit kritiska mot den höjda momsen, men nu föreslår även SFI att den ska sänkas. Vad säger ni om det?
– Nu pratar vi.
På vilket sätt förändrar det situationen?
– Då har vi förutsättningar för en diskussion. Om de gör något för oss så kan vi göra något för dem. Det är horribelt att en gammal och trogen sektor pressas på det sättet som vår bransch just nu gör.

Hugo Lindkvist
hugo.lindkvist@dn.se "

"Den nya filmpolitiken.
Från 2017 har en helstatlig filmpolitik ersatt det tidigare filmavtalet. Syftet med reformen har i första hand varit att stärka villkoren för svensk film.
Höjningen av biomomsen, från 6 till 25 procent, har orsakat kritik. Den ökade kostnaden för biograferna har delvis kompenserats genom att biografavgiften tagits bort.
I protest slutade Sveriges biografägareförbund lämna ut totalstatistik över antalet biobesökare, något som enligt SFI riskerade att påverka stödsystemen.
Föreningen svenska filmfestivaler larmade om ekonomiska svårigheter för filmfestivalerna, dels eftersom de inte kompenseras genom slopade biografavgifter, dels eftersom flera biografer förhandlat upp hyrorna.
SR:s Kulturnytt rapporterade på onsdagen att Svenska Bio stoppar Stockholms filmfestival från att hyra två centrala biografer från nästa år. Anledningen är enligt Svenska Bio att även deras ekonomi är pressad och att man inte längre har något kulturpolitiskt ansvar, rapporterar Kulturnytt. "

DN TORSDAG 2 NOVEMBER 2017

”Barnakuten är inte barnanpassad”

Nya Karolinskas barnakut är felplanerad, inte anpassad till verksamheten och sjukhuset har ingen möjlighet att påverka den. Det skriver sjukhusdirektör Melvin Samsom i ett svar till IVO.

Efter många rapporter om patientsäkerhetsrisker och problem med telefoni, larm, hissar som inte fungerade och anpassning till verksamheten gjorde Inspektionen för vård och omsorg, Ivo, en inspektion i januari i år, vilket DN berättat om. I ett svar till Ivo har sjukhusledningen bland annat skrivit att det finns stora behov av att anpassa de nya lokalerna till verksamheten, mycket större än någon hade kunnat föreställa sig. Möjligheten är samtidigt begränsad, eftersom varje förändring kräver en tilläggsbeställning till det så kallade OPS-avtalet, vilket innebär extrakostnader.

I ett svar till Ivo skriver sjukhusdirektör Melvin Samsom nu att lokalerna på barnakuten inte är barn- och ungdomsanpassade, vilket skulle behövas för att kunna hantera barnens oro, smärta och rädsla när akut sjuka barn kommer till akuten. Lokalerna är tungarbetade och behöver anpassas för att fungera på ett patientsäkert sätt, skriver Samsom. Han pekar också på att allt hade underlättats om sjukhuset från början hade anpassats till barn, och om personalen fått vara med och utforma lokalerna.

DN har i flera artiklar skrivit om att det nya sjukhuset inte är anpassat till barn. I dagsläget, när nästan ett år gått efter att barnverksamheten flyttat in, saknas exempelvis fortfarande barnanpassning av visningsrummet för barnfamiljer i sorg, vilket upplevts som kyligt och ogästvänligt. Det planerade kylrummet för avlidna på Nya Karolinska är inte klart, vilket begränsar möjligheten till visningar för anhöriga efter dödsfall.

Sjukhusdirektören pekar på att barnakuten – byggd i små moduler – skiljer sig från hur akutmottagningar normalt är utformade, och att det är svårt för personalen att överblicka lokalen. Under året som gått har personalen arbetat hårt för att få de nya lokalerna att fungera praktiskt vilket kostat energi och resurser. Det har också inneburit större risker för den akuta verksamheten att personalen inte varit trygg med lokaler och utrustning. Enligt svaret till IVO har nu tekniken stabiliserats, och personalen efter bästa förmåga installerat sig i lokalerna. Myndigheten bedömer att sjukhuset gjort tillräckligt för att rätta till bristerna, och avslutar ärendet.

Anna Gustafsson
anna.gustafsson@dn.se "

DN FREDAG 3 NOVEMBER 2017

”Sverige behöver en nationell plan mot korruptionen”

Trots många åtgärdsförslag har problemen med korruption och oegentligheter i offentlig sektor fortsatt. Riskmedvetandet förefaller lågt och intern styrning och kontroll fokuserar inte på att bekämpa korruption. Regeringen bör därför ta initiativ till att utarbeta en nationell antikorruptionsplan, skriver Ulla Andrén, Transparency international Sverige.

Anställda vid myndigheter och kommuner byter tjänster mot personliga förmåner. Under pågående upphandling låter sig offentliganställda bjudas på resor, middagar med mera av leverantörer. Transparency International Sverige tycker att regeringen snarast ska initiativ till att utarbeta en nationell antikorruptionsplan. Den behövs för att komma till rätta med korruption och oegentligheter i den offentliga sektorn och mutor inom näringslivet. Men också för att Sveriges åtagande i Agenda 2030 kräver ett aktivt arbete mot korruption inom alla samhällssektorer.

Under året som gått har flera misstänkta mutskandaler rapporterats i medier. Försäkringskassan, Migrationsverket, Statens fastighetsverk, Polismyndigheten och Transportstyrelsen är exempel på myndigheter där korruption och oegentligheter avslöjats. Det handlar om anställda som misstänks ha tagit emot personliga förmåner. Andra exempel rör offentliganställda som låter sig bjudas av leverantörer under pågående upphandlingar.

Dessutom rapporteras om korruption i dess vidare bemärkelse. Kommunala politiker och anställda fattar beslut i ärenden och har personliga kopplingar till den eller de som beslutet avser. Det är tveksamma tjänstetillsättningar och upphandlingar eller tillstånd som inte beviljas på opartisk grund. Detta urholkar successivt tilliten i samhället, för både förtroendevalda och tjänstemän.

Gemensamt för många fall är att de rör gränsytan mellan det offentliga och det privata. Integriteten brister, trots den värdegrund som offentliganställda som hanterar skattebetalarnas medel ska ha. Det finns även otillräcklig kunskap inom myndigheter och kommuner om var riskerna för korruption finns, hur de ser ut och hur de kan hanteras. Detta är allvarligt.

För vad händer när upphandlingar inte sköts på rätt sätt? När politiker ser till egna förmåner på bekostnad av det samhällsuppdrag de ska förvalta? När tjänster i offentlig förvaltning inte tillsätts med de mest meriterade? När näringslivet inte konkurrensutsätts på rätt villkor? Konsekvenserna blir resursslöseri, minskande tillit i samhället, kompetensbrister och ökade kostnader. Listan på korruptionens negativa effekter på samhället är lång och frågan om ett samhälle fritt från korruption är därför central.

Sverige har åtagit sig att genomföra Agenda 2030 och de globala hållbarhetsmålen. Ett delmål är att väsentligt minska alla former av korruption och mutor. Vi behöver därför arbeta med antikorruption på olika plan, både i offentlig och privat sektor.

Olika utredningar har beskrivit problemen med korruption och oegentligheter i offentlig sektor. Trots många åtgärdsförslag har situationen inte förbättrats tillräckligt. Eftersom en tredjedel av den svenska arbetskraften finns i offentlig sektor har myndigheter, kommuner och landsting en viktig roll att spela. Riskmedvetandet förefaller fortsatt lågt och intern styrning och kontroll fokuserar inte på att bekämpa korruption.

Riskanalys, ett tydligt regelverk och kontroll av att detta följs behövs för ett effektivt anti-korruptionsarbete. Men framför allt behövs öppenhet och en organisationskultur som tydligt tar avstånd från

korrupt beteende och slår larm om oegentligheter. Visselblåsarna ska vara hjältar och belönas. Sanktioner ska drabba de som ägnar sig åt korruption och inte de som slår larm, vilket ofta är fallet.
När svenska företag mutat till sig kontrakt i andra länder går detta framför allt ut över ekonomin och människorna i de länder där de korrupta affärerna ägt rum. Men också företagens anseende och varumärken drabbas och i förlängningen svenskt näringsliv. I Sverige har de bötesbelopp som svenska domstolar kunnat döma företag att betala vid korruption varit mycket låga. Det är först när rättsprocesser inletts mot svenska företag i USA och Storbritannien, till exempel mot Telia och Ericsson, som näringslivet lärt sig att det är oerhört kostsamt med korruption. Men det finns också företag som ännu inte förstått konsekvenserna av mutbrott.
Transparency international Sverige anser att det nu behövs nya åtgärder för att stävja den korruption som förekommer.
1 För det första bör regeringen ta initiativ till att utarbeta en nationell antikorruptionsplan. Den ska analysera riskerna för korruption och dess konsekvenser i olika samhällssektorer, föreslå åtgärder och mekanismer för uppföljning. Myndigheter, kommuner och landsting, branschorganisationer och företag, akademiska institutioner och det civila samhället kan alla bidra till att identifiera risker och komma med förslag på hur dessa ska hanteras.
Genom att bedöma hur offentlig och privat sektor samspelar kan man ringa in var problemen är som störst och vilka åtgärder som behöver prioriteras. Processen att ta fram en handlingsplan kan även bidra till att öka kompetensen i samhället i dessa frågor. Utöver detta mervärde är en nationell antikorruptionsplan ett viktigt led i det svenska Agenda 2030-arbetet.
2 För det andra måste reglerna för hur myndigheter ska hantera antikorruptionsarbetet göras så enkla och tydliga som möjligt. Det är rimligt att alla myndigheter identifierar sina specifika risker för korruption och hanterar dessa i sina verksamhetsprocesser och inom - organisationen. Varje myndighet bör ha en policy som är känd av alla medarbetare. Den interna styrningen och kontrollen ska stödja arbetet. Sist men inte minst, är det högsta ledningens ansvar att aktivt följa upp arbetet mot korruption.
Kommuner och landsting kan arbeta mot korruption på motsvarande sätt. Man behöver skaffa sig verktyg för att förebygga, upptäcka och utreda misstankar om korruption. En oberoende och professionell revision är central. Och ledningen, såväl den förtroendevalda som den på tjänstemannanivå, ska arbeta systematiskt mot korruption.
3 För det tredje måste den nationella antikorruptionsplanen kontinuerligt följas upp och hållas uppdaterad. Annars blir den ineffektiv. Utan resurser blir detta arbete verkningslöst. Det finns i dag inget samlat och permanent stöd för den offentliga sektorn i antikorruptionsfrågor. Statskontorets uppdrag att stärka statsförvaltningen och bland annat inrätta ett statligt nätverk mot korruption är bra. Men fler proaktiva åtgärder krävs. Det behöver nödvändigtvis inte handla om att inrätta en ny myndighet. Men en nationell antikorruptionsplan kan göra det tydligare hur regeringen samordnar arbetet mot korruption och svara på vem som ansvarar för vad.
Frihet från korruption är en färskvara. Det krävs ett ständigt och ihärdigt arbete för den etik och det samhällskontrakt som säger att korruption är oacceptabel. Så låt oss börja nu!

Ulla Andrén, ordförande Transparency international Sverige "

DN FREDAG 3 NOVEMBER 2017

" Kraven ökar på att lagen ska ändras

Efter Försäkringskassans larm om svåra följder av en ny dom har kraven ökat på regeringen att ändra lagen för personlig assistans. Omkring 6 000 personer riskerar att få färre timmar. – Domen får långtgående konsekvenser där man i princip låser in i en person i hemmet och anhöriga får ta mycket större ansvar, säger Lars Ohly, ordförande för Funktionsrätt Sverige.

I somras fastslog Högsta förvaltningsrätten i en dom att rätten för assistansersättning inte gäller för det som kallas väntetid och beredskap, till exempel för väntan på en taxi vid ett biobesök, utan assistansen ska vara direkt kopplat till hjälpbehovet.
Efter att ha analyserat domen skickade Försäkringskassan ett brev till regeringen i förra veckan där de larmade om att den kan få allvarliga följder ”för stat, kommun och enskilda” när handläggarna måste börja följa den.
Enligt Försäkringskassan kan ungefär 40 procent av de cirka 15 000 personer som har assistansersättning i dag få färre antal timmar för assistans utöver den tid som ersätts för grundläggande behov.
Myndigheten vill att regeringen ger frågan förtur. Att vänta till regeringens utredning, om bland annat personlig assistans, är klar nästa höst är för lång tid.
– Vi vill att regeringen tittar på frågan nu, säger Marie Axelsson, avdelningschef på Försäkringskassan.
– Vi tycker att domen får konsekvenser som är svåra att överskåda och att det slår mycket bredare på assistentersättningen än tidigare domar. Som förvaltningsmyndighet ligger det i vårt uppdrag att uppmärksamma regeringen när något i lagstiftningen inte fungerar, säger Marie Axelsson.
Den här och andra vägledande domar har skapat stor oro för såväl de direkt drabbade som anhöriga och hos medlemsorganisationer. Nu kräver även Rörelsehindrade barn och ungdomar (RBU) och förbundet Funktionsrätt att regeringen handlar omgående.
Enligt Lars Ohly, ordförande för Funktionsrätt Sverige, är domen en katastrof som kan leda till att den som mister timmar med personlig assistans inte kan ta sig till skola, jobb eller fritidsaktiviteter.
– Domen får långtgående konsekvenser där man i princip låser in i en person i hemmet och att anhöriga får ta ett mycket större ansvar, säger Lars Ohly.
Han anser att regeringen har tillräckligt stöd i riksdagen för att snabbt göra en lagändring och samtidigt beordra Försäkringskassan att inte göra några indragningar i väntan på lagändringen.
Under de senaste tio åren har kostnaderna för assistansersättningen ökat kraftigt. Inför 2016 uppmanade regeringen därför Försäkringskassan att bryta utvecklingen av kostnaderna för den statliga assistansersättningen.
Barn-, äldre- och jämställdhetsminister Åsa Regnér (S) har tidigare sagt att hon är redo att ändra lagen om tillämpningen inte lever upp till intentionen om att personer med funktionshinder ska kunna leva ett så normalt liv som möjligt. Men det finns i nuläget ingen tidsplan över vad som kan behöva göras eller hur snabbt det ska gå.
Det senaste budet är att regeringen vill invänta Försäkringskassans rättsliga ställningstagande som ska läggas till brevet.
– Då kan vi ta reda på vad vi behöver vi göra och om vi behöver göra något, säger Madeleine Harby Samuelsson, statssekreterare på socialdepartementet till TT.

Katarina Lagerwall
katarina.lagerwall@dn.se "

"Fakta. Första lagen kom 1994
Lagstiftningen bakom assistansen är en rättighetslag som infördes 1994. Kostnaderna för reformen har ökat år efter år.
1994 hade 6 100 personer statlig assistansersättning. 20 år senare var de över 16 000.
Ersättningen är till för dem med hjälpbehov över 20 timmar per vecka.
I augusti i år hade 15 156 personer statlig assistans, cirka 1 000 färre än samma månad 2016, då antalet var flest hittills.
Mellan 2000 och 2015 fördubblades utgifterna, från knappt 14 till 29 miljarder kronor, om kommunernas och statens kostnader läggs samman. Den statliga assistansersättningen, den större delen, ökade från drygt 11 till nästan 25 miljarder under samma period. Förra året minskade utgifterna.
Inför 2016 uppmanade regeringen Försäkringskassan att bidra till att bryta utvecklingen av kostnaderna.
Hälften av ökningen till 2015 beror på att fler grupper, genom lagändringar vid några tillfällen, har fått möjlighet till personlig assistans. Det gäller bland annat att personer som fyller 65 år har fått rätt att behålla assistans.
Källa: Regeringskansliet, Försäkringskassan "

DN FREDAG 3 NOVEMBER 2017

" Expert: Man vill komma åt pengar

Flera förmögna svenska män har kontaktats av någon som påstår sig ha utsatts för övergrepp av männen. Ett privat säkerhetsbolag misstänker att det rör sig om utpressningsförsök i skuggan av Metoo-uppropet och har gått ut med en varning till sina klienter.

På sociala medier har flera kända män anklagats för sexuella övergrepp och trakasserier. I Sverige har ett antal mediepersoner stängts av från sina jobb eller sparkats till följd av Metoo-uppropet. Men i skuggan av det riktas också anklagelser som tycks ha ett helt annat syfte än att avslöja faktiska övergrepp. Flera förmögna män har fått sms från någon som påstår sig vara en kvinna som utsatts för övergrepp.
Meddelandena varierar något i innehåll men har skickats från samma nummer tillhörande ett oregistrerat kontantkort.
I sms:en påstår personen att övergreppet ska ha skett för några år sedan och att ”hon” nu tänker anmäla det.
”Jag vill bara meddela dig att du fått mig att må dåligt varje dag efter att du på utestället tryckte upp mig mot väggen och körde upp två fingrar i mig. Hjälper inte att det gått år. Men tack vare Metoo känner jag mig bättre på onsdag ska jag berätta och anmäla dig”, står det i ett sms som DN tagit del av.
Sms:en upptäcktes av det privata säkerhetsbolaget Gothia protection group som har kunder inom näringslivet. Flera av bolagets klienter har fått liknande meddelanden från en och samma avsändare.
– Det har skickats till flera personer med ungefär samma profil, förmögna män som varit på ”rikastelistorna” och är allmänt kända namn i finanskretsar. Eftersom vi har avtal med flera av dem ringde de

oss och när vi kollade vad de fått för meddelande kunde vi se att det hade samma avsändare, säger bolagets vd Stellan Kjellberg.
Stellan Kjellbergs bedömning är att det rör sig om utpressningsförsök och han säger att fler än tio av bolagets klienter har fått sms:en. Därför har säkerhetsbolaget gått ut med en varning till sina kunder.
– I flera fall är texten samma, eller så är det samma telefonnummer. Vår analys är att man vill komma åt pengar eller hoppas på att träffa rätt hos någon som har ett dåligt samvete, säger Stellan Kjellberg.
Han rekommenderar att den som får meddelandet inte svarar på sms:et utan sparar det och kontaktar polisen.
Även Daniel Isberg, affärsområdeschef på säkerhetsbolaget 2secure känner till smsen.
– Vi kan bekräfta att det kommit ut sådana sms. Vi har sett två separata händelser med samma avsändare, säger han.
DN har varit i kontakt med Polismyndigheten i Stockholm och Polisens nationella bedrägericenter, men de känner inte till de misstänkta utpressningsförsöken.

Mattias Carlsson
mattias.carlsson@dn.se
Mikael Delin
mikael.delin@dn.se "

DN FREDAG 3 NOVEMBER 2017

" Viktor Barth-Kron: Socialdemokrater och liberaler, enade mot okända mål

Medan moderater på högerkanten mullrat över Centerpartiets eventuella, framtida förräderi så har saker börjat röra sig någon annanstans i alliansen. Det börjar bli dags att göra det som allt färre gör numera: Titta närmare på Liberalerna.

Cecilia Wikström, EU-parlamentariker och synnerligen tung i partiet, pratar om blockpolitiken som ”omodern”, ordnar seminarier om liberal-socialdemokratisk samverkan och anklagar Moderaterna för högerpopulism (DN 24 oktober). Mathias Sundin, som är riksdagsman och således också tung i partiet (de har ju inte så många), har skickat motion till landsmötet om att L ska lämna alliansen.
Lägg till att Jan Björklund ägnat det senaste året åt att mumla missnöjt över än det ena, än det andra som kollegorna i borgerligheten hittat på, och vi har ett mönster. Något är i görningen.
Om skottet inifrån alliansen till slut kommer från Liberalerna är det egentligen helt logiskt.
Det var ju Folkpartiet, inte Centern, som knorrade mest under bildandet av alliansen. Medan Maud Olofsson sprang omkring och pratade glatt om sin badtunna så muttrade folkpartisterna över att behöva ge upp idén om Lars Leijonborg som statsminister. Det hade ju varit så nära 2002, när man försökte bilda ”mittenregering” utan Moderaterna. Innan Centerpartiet förstörde festen.
Frågar man personer med insyn i alliansens inre liv om regeringsåren så återkommer ett mönster: Folkpartisterna bråkade om det. Och det. Och det.

Detta är också logiskt. Att vara besvärlig och konträr ligger i folkpartismens natur. Det finns (eller fanns, innan de bytte namn) ett talesätt som säger att om du stänger in tre folkpartister i ett rum så kommer de ut morgonen efter med fyra olika åsikter. Lägg till tre andra partier i rummet, så kan man ju tänka sig vad som händer. Folkpartister gillar inte sossar, men de gillar å andra sidan inte moderater heller. Nu har de stått ut med att vara småparti under Moderaterna i tretton år. Varför inte prova ett nytt elände?
Allt är således krattat och klart för något slags samverkan mellan S och L. Det finns bara två problem kvar. Vi tar dem i tur och ordning.
1 Politiken. Den ofta förbisedda detaljen i det här sammanhanget. DN:s genomgång av sakpolitiken blev närmast komisk: S och L drar åt olika håll på i princip alla områden som inte handlar om synen på Sverigedemokraterna. Man ska förstås inte underskatta vad en gemensam, yttre fiende kan göra för sammanhållningen, men frågan om vad man ska göra när kriget väl är vunnet lär inte bli lätt.
Den senaste tidens partiledardebatter har burit syn för sägen. Stefan Löfven kallade Liberalernas budget för den mest orättvisa på många år. Jan Björklund anser att Stefan Löfven överhuvudtaget inte förstår Sveriges problem.
Inte ens när det gäller EU, som båda partierna gärna hyllar, är de särskilt överens. Här handlar det mest om skilda förhållningssätt: Socialdemokraterna tycker att allt som Sverige gör är bra, och att detta därför borde tvingas på EU. Liberalerna anser å sin sida att allt EU gör är bra, och att detta därför borde tvingas på Sverige. Resultatet är i vilket fall osämja.
2 Väljarna. Idén om en stark, blocköverskridande regering mellan S och L har hängt med i decennier. Det har däremot inte stödet för de inblandade partierna. Enligt senaste DN/Ipsos skulle de få 36 procent tillsammans. Varför ett sådant samarbete skulle bli stabilare än dagens regering, som har 38 procent, är svårt att begripa. Särskilt eftersom den kvarvarande alliansen och SD skulle ha betydligt fler mandat i riksdagen tillsammans.
Nej, lätt blir det inte. Det blir det visserligen inte för någon annan heller, men man kan undra om inte en och annan liberal blickar extra längtansfullt mot Katalonien: det där med att fly fältet och utropa exil-regering i Bryssel vore ju väldigt praktiskt ändå.

Viktor Barth-Kron
viktor.barth-kron@dn.se "

DN FREDAG 3 NOVEMBER 2017

" Kan man lära barn att ”ta för sig” utan att det går ut över andra?

Tvååringen är ”försiktig” med andra barn, och det händer ofta att andra barn tar ifrån honom leksaker. Då blir han frustrerad och ledsen. Hur säger man till andras barn utan att deras föräldrar blir förorättade?

Fråga:
Hej! Vi har en son som är två och ett halvt år. Vi har varit hemma hittills, men nu ska han börja på förskolan. Han är jättebusig och glad hemma, helt orädd, kan klättra på allt och är nyfiken som få. Men han är också försiktig med andra barn. Då gillar han allra mest att sitta ensam och leka med bilar, rita eller läsa böcker med vuxna.
Nu till vår fundering. Vår son har aldrig tagit någon leksak ur handen från ett annat barn. Andra barn tar de leksaker som han leker med hela tiden. Han blir väldigt frustrerad, ledsen och vill till slut bara sitta i vårt knä. Vi vet inte riktigt hur vi ska hantera detta. De andra barnens föräldrar skrattar och säger, ”du tar då för dig”. Eller säger ”det där gör barnen upp själva” och låter sina barn hållas.
Hur ska vi hjälpa vår son i detta? Hur säger man till andras barn utan att barnen eller föräldrarna känner sig förorättade?
Jag har aldrig förstått när andra vuxna säger att ”mina barn tar då för sig”. Vad innebär det? På bekostnad av andra barn?
Jag och min man har varit tydliga med att man ska dela med sig och vara snäll. Tacka och så vidare. Men borde vi lära honom att säga stopp? Hur ska vi lära honom att ta för sig utan att sno andras saker och knuffas, till exempel?
Eva

Svar:
Tack för ditt brev och för att du tar upp ett ämne som många föräldrar brottas med. Det uppstår ofta mönster av det slag du beskriver, där vissa barn tar för sig medan andra står tillbaka. Även om sådana händelser kan verka oskyldiga och ofta skojas bort, är det jobbigt för den förälder som ständigt ser sitt barn bli ”överkört” av andra.
Någon kanske påstår att ni oroar er i onödan, eftersom sonen fortfarande är så liten. Kanske er son snabbt kommer att börja ta för sig när han väl kommer till förskolan och ständigt får samsas med andra barn. Samtidigt förstår jag att ni vill vara förberedda om det inte blir så.
Jag vill börja med att ta upp hur ni kan göra när andra barn tar saker från er son. Först vill jag påstå att det är helt rimligt att man som förälder reagerar i sådana situationer. Med så små barn måste vuxna hjälpa till och lotsa barnen genom konflikter. Påståenden som att ”barn reder ut det bäst själva” bygger ofta på föreställningen att det bara blir värre om vuxna lägger sig i. Tanken är att barnen kommer att lära sig att kompromissa och samarbeta om de inte ständigt får hjälp av curlande vuxna.
Forskning visar tvärtom att barn sällan löser konflikter på ett konstruktivt sätt på egen hand. I regel slutar konflikten med att den starkaste/argaste får som den vill. Givetvis kan föräldrar också bli alltför klåfingriga och snabba med att lägga sig i, men i regel behöver alltså små barn hjälp med konflikthantering.
Sedan spelar det förstås roll hur man som förälder griper in. Utgångspunkten bör vara att lotsa och vägleda barnen, snarare än att gå in som domare och genast fastslå vem som gör fel.
Om ett annat barn tar något från din son kan du lugnt gå fram och vänligt säga ”Pelle hade dockan, du kan få den när han är klar – eller ska vi se om det finns fler dockor här?”. Prata som om det har skett ett missförstånd, snarare än som om någon har varit dum. Försök att bara

lugnt stå på dig om barnet vägrar ge tillbaka saken. Om du ingriper på detta sätt finns det ingen anledning att säga något direkt till det andra barnets föräldrar. Du visar genom ditt sätt att handla vad du tycker är rätt, utan att söka konflikt eller ifrågasätta.
Här kanske någon invänder att din son behöver lära sig att stå upp för sig själv, snarare än att ni ska lösa problemen åt honom. Jag instämmer i det. Barn måste både lära sig att hävda sina behov och att vara generösa mot andra. Att bestämt och lugnt kunna hävda sin rätt är generellt viktigt för barns utveckling och välmående. Hur lär man en tvååring det? Barn i den åldern lär sig bäst genom imitation – de ser hur föräldrarna agerar och tar efter. Om du lotsar, medlar och ibland själv tar tillbaka en leksak, visar du rent konkret för din son hur man kan lösa konflikter. Om andra barn eller föräldrar reagerar negativt får du dessutom tillfälle att visa sonen hur man kan stå på sig på ett schyst sätt.
Även om ni alltså löser problemen åt honom får han en god förebild, givet att ni håller ert humör i schack. Med tiden kan ni låta er son börja lösa konflikter alltmer självständigt, vilket förstås är målet.
Jag anar av dina frågor att du är lite besviken på delar av er omgivning – att föräldrar inte tar sitt ansvar och att andra barn roffar åt sig. Jag vill därför avsluta med ett förtydligande. Jag har hittills betonat att det är viktigt för din son att lära sig att hävda sin rätt. Samtidigt finns det förstås sammanhang som passar mer eller mindre bra för ett barn. Det kan hända att er son hittills har råkat möta många barn med vassa armbågar. Ska han lära sig att stå på sig och uttrycka sina behov måste någon också vara beredd att lyssna. Jag håller tummarna för att det är så på nya förskolan!
Martin

På www.forster.se/referenser171103 finns hänvisningar till forskning som rör svaret. **Martin Forster** "

DN FREDAG 3 NOVEMBER 2017

" Stockholm vimlar av singlar

Var femte stockholmare bor själv. Mer än var tredje hem är ensamhushåll. Grattis till dig som letar en partner i huvudstaden – Stockholm svämmas över av singlar.

Trots bostadsbrist har Stockholms län närmare en miljon hushåll. Hela 380 000 av dessa, närmare 40 procent, är ensamhushåll.
I Stockholm bor drygt 2,3 miljoner invånare. De 380 000 personer som bor ensamma utgör 17 procent av dessa. Det innebär att nästan var femte stockholmare bor ensam.
– Det har blivit mycket mer tolerant än det har varit tidigare. Det är också lättare att vara singel där det finns många singlar, som i Stockholm, säger Eva Sandstedt, professor i bostads- och urbansociologi vid Uppsala universitet.
Sandstedt hyllar singelbegreppet och menar att det tidigare har funnits en rädsla för att tala om ensamhet. Längre tillbaka i tiden var bilden av personer som bodde ensamma helt annorlunda.
– Männen sågs som ensamma och försupna. Kvinnor sågs som märkliga som inte hade hittat någon. De stereotyperna håller på att släppa, säger Sandstedt.
Ensamhushåll är i dag Sveriges vanligaste boendeform. Kvinnans frigörelse, den industriella revolutionen och urbaniseringen har bidragit till utvecklingen. Även personer som bor i ensamhushåll kan ingå i en kärleksrelation, men någon sådan statistik existerar inte. Trots att singellivet blir allt mer accepterat finns det fortfarande svårigheter med att vara singel i huvudstaden.
– Att vara singel i Stockholm och försöka få tag i bostad kan inte vara så lätt om man inte har så himla bra med pengar, säger Eva Sandstedt.
Är det svårare att hitta en bostad än att hitta en partner i Stockholm?

– Så skulle man kunna säga. Men det är nog också lättare och mer accepterat att vara singel i Stockholm än i många andra delar av landet.

Marcus Andersson
marcus.andersson@dn.se "

" Fakta. Singlar i Stockholm
380 000 stockholmare bor i ensamhushåll. Ensamhushållen utgör drygt 38 procent av Stockholms hushåll. De ensamboende utgör 17 procent av invånarna.
Fler kvinnor än män bor ensamma. Totalt handlar det om drygt 200 000 kvinnor och 180 000 män.
Skillnaden är störst i medelåldern. En förklaring kan vara att barn till separerade par oftare är skrivna hos mamman. I pensionsåldern är däremot ensamma kvinnor betydligt vanligare. 93 000 kvinnor och 43 000 män över 65 bor ensamma.
Källa: SCB "

DN FREDAG 3 NOVEMBER 2017

" I vår tid blir de rika bara rikare och rikare

I västvärlden har medelklassen förlorat mark och finanseliten tjänat mest på globaliseringen. Svaret har oroväckande ofta blivit populism och nationalism. Men det är ingen naturlag, skriver Peter Englund.

Det är lätt att vara dystopist nuförtiden. Vi lever i en tid av krig, terrorism, folkvandringar, klimatförsämring, arbetslöshet och ekonomisk kris, vi blickar ut över världen och ser demokratiska system stadda på reträtt eller satta under press från starka män och populister. Som vore detta 30-talet version 2.0 – med den skillnaden att denna gång har mörkerkrafterna långt mer kraftfulla vapen och, inte minst, det mest perfekta system för propaganda, lögner och manipulation som världen någonsin skådat: sociala medier.
Men kanske är det alltför lätt att bli apokalyptiker. Det finns personer – som exempelvis Johan Norberg – vars affärsidé det är att insistera på att dysterkvistarna har fel. Världen blir bättre och globaliseringen fungerar: i ett historiskt perspektiv går det framåt. Till exempel minskar fattigdomen i världen snabbare än någonsin förr, och i linje med detta avtar ojämlikheten. De har en poäng. Det finns god statistik som visar på detta.
Men det är inte hela bilden. Det framgår tydligt av den serbisk-amerikanske ekonomen Branko Milanovićs senaste studie ”Global ojämlikhet”. Milanović, som tidigare arbetat för Världsbanken och nu är professor i New York, har länge forskat om just ojämlikhet och fattigdom, och arbetar också, som sig bör, utifrån statistiskt material. Frågan huruvida glaset är halvfullt eller halvtomt är aldrig enkel hos

honom, men han kan visa att den globala ojämlikheten visst ökar, till dels på ett alarmerande vis, men att till skillnad från det som varit tingens ordning åtminstone sedan 1700-talet drivs denna världsomfattande ojämlikhet inte längre av skillnader mellan länderna utan i stället främst av skillnaderna *inom* dem.

Det som gör att siffrorna på ett plan går att tolka som en rörelse mot minskad global ojämlikhet är att det framför allt i Asien gått att se framväxten av en ny, stark medelklass. Inte minst har utvecklingen i Kina varit makalös, ekonomiskt sett. Där finns regioner som redan har högre BNP än vissa EU-länder. Detta är en del av ett världshistoriskt skifte, som egentligen pågått en tid, och som innebär att världens centrum håller på att flyttas bort från Västeuropa och de stora Atlantekonomierna, till Stilla Havsregionen. (Samtidigt rör det sig ytterligt långsamt på andra delar av klotet, framför allt Afrika – där finns länder som har lägre BNP nu än de hade vid självständigheten för 50 år sedan.)

Ojämlikheten mellan världens länder har alltså minskat. Så långt är det rätt. Samtidigt har som sagt ojämlikheten inom dem ökat. Inte minst dagens Kina präglas av kolossala ekonomiska klyftor, med ett stort gap mellan städernas medelklass och landsbygdens breda massa. Emellertid har den här ojämlikheten, som vuxit stadigt i Kina under kanske 40 års tid, börjat plana ut. Detta stämmer väl med den teori som formulerades av den rysk-amerikanske ekonomen Simon Kuznets på 50-talet, och som i korthet går ut på att när länder industrialiseras och ekonomin växer till kommer den ekonomiska ojämlikheten först att öka för att sedan minska – det senare på grund av ökad utbildning, politisk tryck etc. Problemet är dock att i USA och i en rad andra industrialiserade länder har den ekonomiska ojämlikheten ökat *igen*, på ett sätt som går på tvärs med Kuznets vackra hypotes. Detta efter att ha minskat stadigt, från det Andra världskriget fram till ungefär 1980. (Thomas Piketty gjorde samma observation i sin ”Kapitalet i det tjugoförsta århundradet”.) Förlorarna är framför allt västvärldens medelklass – den grupp som samtidigt gjort sådana ekonomiska framsteg i Asien.

Ingen förändring är enbart av godo, eller ondo. Globaliseringen är ett sammansatt fenomen. De största vinnarna under de senaste årtiondena är dock helt klart de redan förmögna. Mellan 1988 och 2008 har 44 procent av den absoluta ökningen ”tillfallit den rikaste 5 procenten i världen och nästan en femtedel av den totala ökningen har gått till den översta procenten”. De snuskigt rika har blivit allt fler, och allt snuskigt rikare. Världens tre förmögnaste familjer har mer pengar än världens 64 fattigaste nationer tillsammans. För bara fem år sedan hade 338 individer lika stora ekonomiska tillgångar som hela den fattigaste halvan av jordens befolkning totalt; nu har den förstnämnda gruppen krympt till 62 personer. Med andra ord: en grupp människor som skulle kunna rymmas i en vanlig turistbuss har mer pengar än världens tre och en halv miljard fattigaste. Detta är obscent.

Hur kunde det bli så här? Milanović pekar på tre drivkrafter. Först den teknologiska utvecklingen. Och sedan globaliseringen. (Men, som han är noga med att betona, går dessa två faktorer egentligen inte att skilja från varandra. Vi kan inte omfamna den förstnämnda utan att också, indirekt, bejaka den andra.) Mycket handlar om att effektivisera, automatisera, driva ned kostnaden för arbetskraften eller helt enkelt rationalisera eller robotisera bort den. Vilket gör att inkomsterna på kapital ökar medan löneinkomsterna släpar. Även här lägger sig Milanović så vitt jag kan se nära Piketty.

Dock skiljer han sig i bilden av vad det är som kan få den här ojämlikheten att minska. Hos Piketty är det en närmast slumpmässig yttre kraft: världskrigen. Det är bara en kraft i den digniteten som varit mäktig att pressa ned det som hos honom framtonar som en drift till ojämlikhet inbyggd i det kapitalistiska systemet. Milanović framställer dock det hela som mer sammansatt. Han ser det första världskriget

(och den efterföljande vågen av revolutioner och oro) inte som en kraft utifrån, utan som en följd av den extrema ojämlikhet som präglade Europa före 1914. För Milanović är storkrig en av de ”elakartade” faktorer som – tillsammans med andra stora olyckor som exempelvis epidemier och naturkatastrofer – kan tvinga fram jämlikhet. Vilket visas om vi även går till den äldre historien.
Men Milanović är noga med att betona att det även finns ”godartade” faktorer som kan driva historien i denna riktning: utbildning, progressiv beskattning, regleringar av olika slag etc. (Ävenså starka fackföreningar.) Med andra ord: politik.
För politiken är den tredje faktorn bakom den växande ojämlikheten. Det som har skett med världen sedan 80-talet är inte bara resultat av någon ohejdbar ekonomisk naturlag. (Det måste man antingen vara galen eller nationalekonom för att tro.) Den här utvecklingen har också drivits på ideologiskt, ända sedan Reagans och Thatchers era, och har tagit steg efter steg framåt, med var ny avreglering, var ny privatisering och var ny skattesänkning för de rika. (Och alla idiot-krascher till trots, till exempel den år 2008.) Den här revolutionen till förmån för globalisering och en allt vettlösare tro på marknadens välsignelser har dock, ironiskt nog, främst drabbat den grupp som ideologerna kanske lyckades bäst med att övertyga: västvärldens medelklass. Och deras vilsenhet i denna nya, sköna värld går att avläsa i fenomen som Brexit och Trump och annan populism som erbjuder tröst i form av billig nationalism och perverterat syndabockstänkande. (Märk väl att Milanović även är kritisk mot all identitetspolitik, som han dels betraktar som splittrande, dels oförmögen att gå till kärnan av problemen, som ytterst är den ekonomiska ojämlikheten.)
Milanović är ingen dystopist. Förvisso kan mycket gå fel. Nationer kan implodera eller brytas upp. Nya storkrig kan utbryta. (Det handlar då om urladdningar på en helt annan skala än något vi sett senaste 50 åren. Dessa mindre konflikter har för övrigt inte haft någon större nivellerande effekt. Som Milanović uttrycker det, aningen tillspetsat, om USA:s senaste krig: de utkämpas av de fattiga, betalas av medelklassen och gagnar de rika.) Dessutom är det så att ju mer ekonomiskt ojämlika samhällen är desto instabilare blir de. Om jag var en av de där 62 personerna på de obscent rikas turistbuss skulle jag inte sova gott. Det första världskriget resulterade i att månghundraåriga, till synes eviga dynastier sveptes bort över en natt. Historien kan än en gång ta en sådan vändning.
Men det måste inte bli så. Det kapitalistiska systemet har visat sig märkligt anpassningsbart genom historien, åtminstone när det utsatts för tillräckligt tryck. Författaren vill också modifera Kusnetz teori. Han föreställer sig att ett samhälle kan genomgå flera sådana där cykler, där ojämlikheten först ökar då ny och omvälvande teknik ställer den gamla ordningen på huvudet, men att den så småningom planar ut och vänds i sin motsats – igen på grund av ökad utbildning, politiska reformer, etc. Och att vi i väst nu närmar oss höjdpunkten på en sådan andra våg.
Inget är givet på förhand i Milanovićs bild av framtiden. Politiken spelar roll. Vi har ett val. Historien är mänskoverk.

Peter Englund "

"Branko Milanović ”Global ojämlikhet. Nya perspektiv i globaliseringens tidevarv” Övers. Henrik Gundenäs Daidalos, 316 sidor "

DN FREDAG 3 NOVEMBER 2017

" Sorglig historia. Lagen ett hot mot fri forskning och debatt

År 2000 samlades det internationella samfundet, däribland Polen, till en konferens om Förintelsen. Den resulterade i Stockholms-deklaration, ett löfte om att hålla minnet om Förintelsen vid liv genom utbildning, hågkomst och forskning. Nu tycks Polen svika det löftet. I min artikel (DN 17/10) ger jag exempel på ett lagförslag som innebär att den eller de som hävdar att polackerna samarbetade med nazisterna kan bli åtalad och dömd.

Jag blir bekymrad när jag läser författaren Artur Sculz respons på artikeln. I en replik (DN 26/10) försvarar han lagförslaget med att det inte gäller konstnärer eller forskare. Men det är en tunn ursäkt – lagen är ändå ett hot mot alla som vill föra fri debatt och diskutera hur historien skall förstås.
Dessutom blundar Szulc för det faktum att såväl konstnärer som forskare redan utsätts för en social och ekonomisk bestraffning. Chefer för polska kulturinstitutioner har tvingats bort från sina tjänster, forskare om Förintelsen har lämnat landet och kulturarbetare som vill dokumentera och konstnärligt gestalta judarnas historia har fått svårare att uppbringa statligt stöd.
I sin replik försöker Szulc också att relativisera antisemitismen i Polen och förminska polackernas roll i Förintelsen, genom att hänvisa till att det var värre i andra länder. ”Om Lomfors vill driva tesen att Förintelsens genomförande krävde en i vissa delar samarbetsvillig lokalbefolkning så är exempelvis Ukraina ett bättre studieobjekt än Polen.” Men att det även fanns andra länder i Europa där den inhemska antisemitismen underlättade nazisternas utrotningspolitik, minskar inte Polens ansvar för att konfrontera sin historia.
Polen är till skillnad från Ukraina dessutom en EU-stat. Vi har rätt att förvänta oss att EU-länderna skall dela en gemensam värdegrund som kännetecknas av öppenhet, försvar för de demokratiska fri och rättigheterna, liksom rättsstatens principer.

Ingrid Lomfors "

DN LÖRDAG 4 NOVEMBER 2017

" Moskébygge vållar strid – fyra år efter att planerna godkänts

I Norrköping försöker Sverigedemokraterna stoppa ett sedan länge planerat moskébygge med krav på folkomröstning. 66 000 broschyrer om moskén har skickats ut till hushåll runt om i staden. Samhällsinformation, enligt Sverigedemokraterna. Lögner, menar Bosniska islamiska församlingen. För fyra år sedan tog de förtroendevalda sitt beslut, ändå delar frågan om moskébygget en hel stad.

Darko Mamkovic (SD) kommer in genom de tunga trädörrarna på Rådhuset i Norrköping, stressad och blöt. Utanför störtregnar det. 2014 tog han över som gruppledare och kort därefter även som ordförande för Sverigedemokraterna i staden.
– Det är full fart. Hade man vetat vad man gav sig in på …
Han tystnar och tar av sig rocken.
Kommunstyrelsen har nyligen röstat ned Sverigedemokraternas yrkande om en folkomröstning kring Bosniska islamiska församlingens planerade moskébygge på Ektorpsgatan vid Idrottsparken i centrala Norrköping.
Men det sista ordet är inte sagt, menar Mamkovic. Han vill i stället mobilisera Norrköpingsborna, få dem att skriva under en namninsamling om att folkomröstning ska hållas ”varje gång det är tal om att bygga en fullskalig moské i Norrköpings kommun”.
– Sverigedemokraterna anser att de som kommer till landet ska anpassa sig till majoritetskulturen, inte bygga parallella samhällen. När jag kom hit krävde jag inte att vi ska skapa lilla Serbien. Jag lärde mig språket och blev en del av samhället.
Darko Mamkovics kontor är litet, men utsikten mot Tyska torget slående. Mamkovic tittar inte ut så ofta, säger han, det ger honom svindel.
– En fullskalig moské bidrar inte till en positiv utveckling av området. Den passar inte i stadsbilden. Tänk om de bygger en 44 meter hög minaret? Det skulle bli den högsta byggnaden i Norrköping, säger Darko Mamkovic.
Han säger att han vill motverka splittring mellan Norrköpingsbor, men anklagas av sina politiska motståndare för att göda densamma.
– Vi vill bara veta vad Norrköpingsborna tycker, säger Darko Mamkovic.
Plötsligt börjar kyrkklockorna ringa. Darko ler.
– Den är jättefin.

Vad är skillnaden?
– Den har funnits i tusen år, så vi kan börja där. Kyrkan är en del av svenska traditioner och det kulturella arvet, säger Mamkovic.
Femton kommuner runt om i Sverige uppger för DN att muslimska församlingar visat intresse för att bygga moské. Planerna är på olika stadier.
I Halmstad har en församling redan förvärvat mark. I Karlstad finns en godkänd detaljplan. Precis som i Norrköping driver Sverigedemokraterna på orterna frågan om en folkomröstning.
Detaljplanen för Norrköpingsmoskén godkändes 2013. Redan då försökte Sverigedemokraterna kraftsamla, men kom bara upp i en tiondel av underskrifterna som behövs för att kommunfullmäktige ska ta upp frågan om en folkröstning.
Den här gången verkar partiet ha nått ut på bredare front. Flera Norrköpingsbor som DN pratar med återkommer till den ”44 meter höga minareten” och ”böneutrop”. Båda uppgifterna kan härledas till

Sverigedemokraternas broschyr om moskén, som nyligen har skickats ut till samtliga hushåll i staden.
Ett exemplar ligger på Mamkovics skrivbord, ett dubbelvikt papper som skiftar i blå nyanser och visar en vy full av moskéer.
”Det kostade en hel del”, enligt Darko Mamkovic. Men han är förtegen om huruvida partiet centralt har bidragit.

De finns de som säger att det här är en del av valkampanj?
– Så kan man också tolka det.
Flera Norrköpingsbor ifrågasätter utskicket på partiets Facebooksida: ”Är det tillåtet att lägga sådan skit i folks brevlådor? Var främlingsfientliga om ni vill men tryck för fan inte upp det i ansiktet på mig”, skriver en man.
SD svarar att det är tillåtet att dela ut samhällsinformation.
***
I Norrköping finns redan tre moskéer, varav en tillhör Bosniska islamiska församlingen. Deras ordförande, Mensur Mustafic, möter oss i församlingens lokaler på Norra Promenaden, en källare i ett flerbostadshus.
Mustafic är elektriker och har precis avslutat sitt arbetspass på Vrinnevisjukhuset. Han sätter sig i en av de bulliga fåtöljerna framför tv:n, vikarierande imamen Enes Begic förbereder te.
Mensur Mustafic är djupt kritisk till partiets utskick, som inleds med: ”Den salafistiska rörelsen växer i Sverige, med ideologi som är direkt motsats till demokrati och kommer att undergräva alla kvinnors ställning i samhället.”
– Sverigedemokraterna sprider islamofobi. Det är rena påhitt, lögner. De likställer oss med salafister, terrorister. Många som inte är insatta när de läser ett sådant blad tar ett steg tillbaka, känner att islam är något farligt, säger Mensur Mustafic.
Detaljplanen för Ektorpsmoskén tillåter inte böneutrop, däremot en minaret på 44 meter. Men det har enligt församlingen aldrig varit aktuellt. I de bygghandlingar som nyligen har lämnats in är minareten 19 meter.
– Minareten är en symbol. Utan den skulle det inte vara en moské, utan bara en byggnad. Men vi kommer inte att ha böneutrop, varken nu eller i framtiden. Böneutropen är till för att kalla muslimer till moskén, här skulle det bara provocera eftersom merparten av de som bor i området inte är muslimer.
I Norrköping finns cirka 4 000 bosniska muslimer, enligt Mensur Mustafic. Över 700 av dem är medlemmar i församlingen, som har funnits sedan 1995, och betalar avgift via skattesedeln. Den nuvarande lokalen är församlingens fjärde.
– Det är jättetrångt. På fredagsbönen är det fullt på varenda yta, folk ber i korridoren. Om vi hade velat hitta på jävelskap så hade vi väl gjort det under de 20 år som vi har funnits.
Prislappen tros hamna på runt 15 miljoner för 750 kvadrat. Moskén har ritats om ett tiotal gånger i samråd med stadsarkitekten, från början var den vit och liknade mer de traditionella bosniska moskéerna. I dag är den ”Norrköpingsgul”.
***
Innan detaljplanen godkändes 2013 hade kommunen två offentliga möten angående bygget vid Idrottsparken, eller ”Norrköpingsbornas Mecka”, som kommunalrådet Lars Stjernkvist (S) skämtsamt kallar den. Klockan har passerat lunch och den tidigare socialdemokratiska partisekreteraren ska strax bege sig till en grannstad för att diskutera kulturutbyte.
– Detaljplanen överklagades inte, vilket är ett mirakel i den här staden där frågor om varenda rondell stöts och blöts, säger Lars Stjernkvist.

Att Sverigedemokraterna arbetar så hårt för att skapa opinion i en fråga som man då inte ens överklagade för tankarna till en valkampanj, enligt Lars Stjernkvist.
Han håller med om att moskébygget är en fråga som delar Norrköpingsborna, men menar att en folkomröstning skulle strida mot den grundlagsskyddade religionsfriheten.
– Terrordåd påminner oss om att vi är en del av de konflikter som har slagit sönder samhällen och det finns en oro som verkligen känns när man rör sig i stan. Den ska man ta på allvar. Men att underblåsa den och förespegla folk att det finns en enkel lösning som kan avgöras med ett ja eller nej till moské, det är inte särskilt ärligt, säger Lars Stjernkvist.
I moskébroschyren skriver SD att ”risken för att religiös extremism förstärker sin närvaro är stor”, något som tillbakavisas av polisen.
– Bara för att man öppnar en moské någonstans i landet ökar inte risken för terrorism eller islamisering. Jag kan inte se att det skulle försvåra vårt arbete, det är snarare lättare att upptäcka avarter i större församlingar, säger Roland Malmqvist, chef för underrättelsetjänsten i Östergötland.
Lars Stjernkvist drar paralleller till när judiska församlingen uppförde en synagoga i staden.
– När judarna etablerade sig i Norrköping – och blev en otroligt viktig del av Norrköpings industrialisering – var det inte för att vi förvägrade dem rätten till en stark egen gemenskap. Det var snarare på grund av den. Ju tryggare du känner dig, desto generösare blir du mot andra. Jag vill att bosniska och andra muslimer ska känna på samma sätt.
***
Vid McDonald’s på Apelgatan, strax utanför stadskärnan, försöker - Arnes Dzambic och Emir Beharic förhandla ned priset på en bil som de har hittat på Blocket. Emirs hustru och Arnes far besöker nästan dagligen den nuvarande lokalen vid centralstationen. Själva går de bara vid större högtider och begravningar.
– De flesta muslimer i Norrköping går på batterier, säger Arnes Dzambic.
Emir Beharic viker sig dubbel av skratt medan vännen fortsätter förklara vad han menar; att de inte är ”riktiga muslimer”.
– Då ska man leva på ett annat sätt än vad vi gör, avhålla sig från alkohol till exempel. Men det känns inte så roligt att kolla på en fotbollsmatch med saft.
– Sluta skämta nu. Moskén är en viktig del av det sociala livet, det är en mötesplats. Om man får bygga kyrkor så ska man väl få bygga en moské också. Vi har ju religionsfrihet i Sverige, eller hur? säger Emir Beharic.
Undersköterskan Malin Limberg säger att moskén är ett vanligt samtalsämne.
– Jag tycker att det vore bra med en folkomröstning så att människor får säga vad de tycker. Är det bara en fråga om en moské utan böneutrop så ser jag inga problem. Vi pratar mycket om det på jobbet. Folk tycker att man ska ha rätt att utöva sin religion, så det lutar åt att det blir en moské i Norrköping.
Men i kommunens mejlkorg syns helt andra åsikter.
Majoriteten är djupt kritiska:
”Vid en utlandsresa hörde jag första gången böneutropen från en minaret och jag fick rysningar … Nu bor jag ganska nära detta oönskade bygge och kan inte tänka mig att i framtiden höra dessa otäcka bönerop”, skriver Annika, som bor i närheten av idrottsplatsen.
Vi träffar henne i hemmet, som fylls av doften av en nylagad köttfärslimpa som står och kallnar på diskbänken.
Annika är född i Norrköping och har bott här i merparten av sitt liv. Hon lämnade sitt jobb som kartritare på kommunen efter nästan 20 år för att prova på annat. Men det blev inte som hon hade hoppats. Sedan

hon gick i pension lever hon på drygt 10 000 kronor i månaden, inklusive bostadsbidraget, berättar hon.
– Jag har inte haft ett ordentligt jobb sedan 1995 utan jag har fått kämpa. Ingen har stöttat mig, utan det har hela tiden varit ”nu ska vi satsa på invandrade ungdomar”. Och ”nu ska vi satsa på invandrade kvinnor”. Det är väl jättebra att man gör det. Men när ska man satsa på sådana som mig? Nu är vi här igen – att det är invandrarna som ska ha något.
Hon har känt till moskébygget i flera år, men det var Sverigedemokraternas broschyr som ”blev droppen”. Genom åren har hon röstat på olika partier, men anser att Sverigedemokraterna är de enda som vågar prata om problemen med invandring.
– Vi måste sansa oss lite i Sverige. Svenska politiker har blivit så flata. Allt ska vara så himla bra och fint och ekologiskt, men det kanske finns människor som kommer hit med onda avsikter?
Annika har tidigare skrivit en del insändare om att stoppa exploateringen av grönytorna i staden.
– När jag var ung kunde man cykla förbi en plats på förmiddagen som framåt eftermiddagen var jämnad med marken. Förr rev man för att bygga nytt, nu naggar man i stället på alla grönytor. Och allt som byggs är så dyrt att jag bara har råd att åka dit och titta, säger Annika och tystnar.
Hon skakar på huvudet, fortsätter:
– Jag är född här – Norrköping är min stad – men det är som att jag inte får vara med längre.

Marijana Dragic
marijana.dragic@dn.se "

"Detta har hänt.
En detaljplan för bygget av en moské intill idrottsplatsen i Ektorp antogs 2013 i Norrköpings Stadsplaneringsnämnd. Beslutet överklagades inte.
Sedan beslutet vann laga kraft samma år har Bosniska islamiska församlingen haft rätt att bygga en moské på den aktuella platsen. Församlingen har nu lämnat in en bygglovsansökan, som handläggs av bygg- och miljökontoret. Beslut väntas den 15 november.
Sverigedemokraterna vill stoppa bygget och har skickat ut en broschyr om moskén till alla hushåll i staden.
Efter utskicket har kommunen på sin hemsida gått ut med ett klargörande: ”Frågan som ska hanteras i kommunens byggnads- och miljöskyddsnämnd handlar endast om HUR moskén ska se ut. Frågan om var och om moskén ska byggas har redan hanterats i stadsplaneringsnämnden.” Där uppges också att detaljplanen inte kan rivas upp utan är ett juridiskt bindande dokument som ger församlingen rätt att bygga på den aktuella platsen.
Fakta. Detta krävs för en folkomröstning

En rådgivande folkomröstning ska enligt kommunallagen hållas i en fråga om minst 10 procent av de röstberättigade begär det (i Norrköping handlar det om ungefär 10 000 personer), och om inte två tredjedelar av närvarande ledamöter i fullmäktige motsätter sig det. I Norrköpings kommun bor nästan 140 000 personer.
Enligt en tjänsteskrivelse från Norrköpings kommun är det ”inget lagbrott att hålla en folkomröstning i frågan men ett beslut om att stoppa byggandet av en moské ligger inte i linje med dessa lagars intentioner”. Huruvida det dessutom vore ett brott mot den grundlagsskyddade religionsfriheten och kommunallagarna ”avgörs i domstol”.

I rapporten slås fast att en folkomröstning skulle kosta kommunen 5–6 miljoner kronor och att ett upphävande av detaljplanen skulle ge församlingen rätt till skadestånd. ”Det går inte att förutse hur stora kostnaderna blir eftersom de är beroende av vilka skadeståndsanspråk som kommer att riktas mot kommunen.”
Boverket uppger för DN att upphävande av detaljplan generellt bara kan ske om ”samtliga berörda fastighetsägare är överens om detta”.

Fakta. Moskébyggen på gång i kommunerna
DN har frågat samtliga kommuner i Sverige om det finns moskéer i deras kommun (traditionella eller inhysta i vanliga lokaler) samt om muslimska församlingar har visat intresse för att bygga en moské och i vilket skede processen är. 242 av 290 kommuner har svarat. Av dessa uppger 180 att de inte känner till några moskéer i sin kommun. I 61 kommuner finns moskéer som kommunen känner till, merparten i vanliga lokaler. Femton kommuner uppger att muslimska församlingar har visat intresse för moskébygge.
Upplands Väsby: En islamisk förening har visat intresse för att bygga en moské i Upplands Väsby kommun. Det finns ännu inget pågående arbete eller beslut i frågan.
Örebro: Moské under uppförande. Kommunen har upplåtit denna med tomträtt från 2012.
Karlstad: Kommunfullmäktige har godkänt en detaljplan för en moské på Rud i Karlstad. När beslutet har vunnit laga kraft kan Islamiska kulturföreningen ansöka om bygglov.
Solna: Ingen har sökt bygglov, men man har frågat om det finns mark att bygga på.
Vänersborg: En islamisk församling har visat intresse och kommunen tittar på lämplig mark.
Trelleborg: Det finns intresse av att uppföra en moské men processen är ännu i ett mycket tidigt skede.
Alvesta: En muslimsk förening har förvärvat en tomt i kommunen i syfte att uppföra en samlingslokal. Ingen ansökan om bygglov har ännu lämnats in.
Trollhättan: Det finns ett beviljat bygglov som har förfallit.
Huddinge: Har ett pågående ärende gällande nybyggnad av moské. Inget beslut taget än.
Mellerud: En förening letar lokal och har också visat intresse för att bygga en moské. Processen har inte påbörjats. Ingen plats är utpekad som tänkbar.
Tranås: En förening letar efter lokaler att vara i, men de har inte hittat något än.
Halmstad: En markanvisning finns i dagsläget för en moské. En bygglovsansökan är inskickad, men ännu inte godkänd.
Vetlanda: Intresse har visats men ingen bygglovsansökan finns.
Tingsryd: Det finns inga bygglovsansökningar men det pågår en diskussion om en moské.
Köping: Kommunen har under 2016 haft möte med en person som önskar bygga en moské. ”Han representerade intressenter från Saudi-arabien men nämnde ingen församling. Vi informerade om bygglovsprocessen och om eventuella tänkbara platser.” "

DN LÖRDAG 4 NOVEMBER 2017

" Domstol stoppar upphandling av pass

Kammarrätten stoppar Polismyndighetens uppmärksammade passaffär i väntan på beslut. Upphandlingen är värd över 730 miljoner kronor. Affären omfattar i stort sett alla nya svenska pass och för bolaget AB Svenska Pass som vann kontraktet är det värt över 730 miljoner kronor.

DN:s granskning har visat hur poliser med nyckelroller i affären hade mycket nära kontakter med bolaget under upphandlingens gång. Bland annat åkte de på utlandsresor som bokades av AB Svenska Pass och dess ägare Gemalto. En förundersökning om misstänkt mutbrott pågår. Det utreds även om personer ur den högsta polisledningen i Sverige kan ha begått brott.
Det nya passavtalet ska gälla från november 2018.
En konkurrent begärde överprövning av upphandlingen i Förvaltningsrätten i Stockholm.
Nyligen beslutade domstolen att passupphandlingen inte behöver göras om. Detta beslut har i sin tur överklagats och nu meddelar den övre instansen, Kammarrätten i Stockholm, att Polismyndigheten inte får ingå avtal i upphandlingen innan domstolen kommit med sitt beslut.
– Kammarrätten ansåg att det fanns anledning att stoppa detta tills vidare. Kammarrätten har meddelat myndigheten interimistiskt att den inte får ingå det aktuella avtalet, säger Carlos Leal, föredragande på Kammarrätten i Stockholm.
Beslutet innebär inte att upphandlingen behöver göras om. Domstolen har ännu inte tagit ställning till om ärendet ska prövas.

Efter DN:s avslöjanden har rikspolischefen Dan Eliasson beordrat en genomgång av hur väl polisen följer reglerna vid upphandlingar och inköp.
För två veckor sedan visade nya uppgifter att rikspolischefens närmaste medarbetare på det egna kansliet varnades om misstänkta problem redan för ett år sedan. I ett mejl skrev rikspolischefens byråchef att uppgifterna ”är mycket besvärande”. Varningen om misstänkta oegentligheter kom från ett bolag som ägs av tyska staten.

Kristoffer Örstadius
kristoffer.orstadius@dn.se

" Fakta. Detta har hänt
I augusti avslöjade DN att två poliser haft mycket nära samröre med bolaget AB Svenska Pass och dess ägare Gemalto. Kontakterna pågick under samma period som Polismyndigheten var i färd med att upphandla tillverkning och tjänster för pass. AB Svenska Pass vann upphandlingen, en affär värd cirka 730 miljoner kronor.
I mejl mellan de två poliserna och bolagets representanter framgår att de planerat bland annat gemensamma middagar och utlandsresor. Genomgående är det bolaget som bokat både flygbiljetter och hotell, ingenstans framgår att poliserna själva stått för kostnaderna.
Kontakterna har kritiserats av experter, Polismyndigheten har upprättat en egen anmälan om misstänkt mutbrott och Åklagarmyndigheten har inlett en förundersökning. Rikspolischef Dan Eliasson har beslutat om en tillsyn av polisens inköp och upphandlingar.
DN har även avslöjat att en av de poliser som har anmälts för mutbrott hade en nyckelroll när samma passtillverkare vann ett miljardkontrakt år 2011. Polismannen övertalade dåvarande justitieministern Beatrice Ask om att få göra ett undantag från upphandlingslagen. Leverantören fick i praktiken kontrakt utan konkurrens. "

DN LÖRDAG 4 NOVEMBER 2017

" Polis: Ovanligt att pojkarna får hjälp

I Sverige lever mellan 500 och 800 unga från Marocko och andra länder i Nordafrika på gatan. Flera lever under tuffa förhållanden, i kriminella miljöer och har svårt att vända sina liv. – Det är ovanligt att pojkarna tar sig från gatan, säger Stockholmspolisen Christian Frödén.

Drömmen om Sverige, hopplösheten i hemlandet och behovet av pengar för att försörja sin familj får unga, framför allt pojkar, från Nordafrika och Marocko att lämna sina hem för att skapa ett bättre liv. De kommer ofta hit själva och har tagit sig fram genom att åka under bussgolv, en trailer till en lastbil, eller genom att ha gömt sig på en toalett på ett tåg.
– Det är en blandning, det finns de som inte har några tänder, medelklasspojkar och bondpojkar, säger polisen Christian Frödén som arbetar med ensamkommande.
Många av pojkarna söker förr eller senare asyl i Sverige men får i nästan alla fall avslag.
– Det handlar om mindre än 5 procent som får hjälp. De söker sig hit även om många är medveta om att de inte kommer få stanna.
– Rykten om att Sverige är en bra plats sprider sig ner till Marocko, enligt våra underrättelser. Sverige är första land på önskelistan.
I Stockholm kan det en vecka vara runt 50 pojkar på gatorna, en annan vecka 30.
Men sedan i somras märk en tydlig förändring. Allt fler barn från Nordafrika tar sig till Sverige jämför med förra året, vittnar myndigheter om. Risken är stor att pojkarna hamnar på gatan och i kriminella miljöer.
– Flera jag har mött har inte ens kommit in i målbrottet, säger Frödén.
Han anser att Sverige måste få till ett bättre mottagande och ett fungerande återvändande för att få bort pojkarna från gatan. Annars är risken stor att de hamna i kriminella miljöer, tar droger och i vissa fall säljer sig själv.
– Det tar för lång tid innan myndigheterna agerar, både gällande åldersbedömning och om pojkarna ska låsas in på ett LVU-hem. Vissa behöver det för att stoppa sitt missbruk och eventuella kriminella bana. Kedjan måste fungera från start till slut, säger han.
Sedan 2008–2009 har allt fler unga pojkar migrerat till Sverige. Innan dess stannade många i Spanien där de kunde få enklare jobb, men i och med finanskrisen började de röra sig uppåt i Europa.

Ronja Mårtensson
ronja.martensson@dn.se "

"Fakta. Ensamkommande från Nordafrika
Mellan 500 och 800 ensamkommande unga från Marocko och andra länder i Nordafrika bedöms befinna sig i främst Stockholm och Göteborg. De flesta är pojkar.
De allra flesta saknar asylskäl i Sverige.
De flesta har levt ett kringflackande gatuliv redan hemma i Marocko och under den tid de vistats i andra delar av Europa.
Nästan alla som myndigheterna kommer i kontakt med har ett drogberoende.
De flesta av dem avviker från de hvb-hem där de placerats av socialtjänsten.
Många saknar id-handlingar och Marocko har varit högst ovilligt att se till att de återvänder hem.
Källa: Barnrättsbyrån, Polisen. "

DN LÖRDAG 4 NOVEMBER 2017

" Mohamed lyckades ta sig från livet på gatan

– Jag gjorde katastrofala grejer för att få pengar. Jag skäms när jag tänker på den tiden, säger Mohamed Janati. Han är en av få pojkar från Marocko och andra länder i Nordafrika som tagit sig från gatan i Sverige.

På kulturhuset i Stockholm sitter 18-åriga Mohamed Janati. Han är lång, välklädd och artig. Trots sin korta tid i Sverige talar han bra svenska, även om han är fåordig. Han kom till Sverige för tre år sedan efter en lång resa genom Europa från Fes i Marocko. Han lämnade sina två storasyskon och föräldrar för en bättre framtid i Sverige.
– Det fanns ingenting att göra där för mig. Det är ett ”fucked up” land.
Janati är glad, skrattar mycket, men samtidigt finns något sorgset i blicken. Livet i Sverige blev inte som han hade hoppats, snarare tvärtom – första åren kantades av oro och psykisk stress.
– Det var bara flytt, flytt, flytt. Det var inte alls roligt och så fort jag lärde känna någon så flyttade jag.
Förra året vändes hans liv upp och ner när hans pappa dog. Han rymde från sitt dåvarande boende och hamnade en period på gatan.
– Jag var stressad varje dag och mådde inte bra. Det är jättesvårt att bo på gatan. Jag tog droger och levde inte bra.
Janati vill inte gärna parata om tiden på gatan. Han vill glömma tiden med drogerna och gatan, och hellre prata om tiden efter det. Tiden från maj, då han träffade Tobias Glad och Sooi Schneider.
– De räddade mig. Hade jag inte träffat dem hade jag kanske hamnat i fängelse eller varit död. Jag vet inte men det hade inte gått bra för mig.
Glad och Schneider driver organisationen Habibi som har funnits i två år. Det började som en uppsökande verksamhet för att försöka få bort pojkarna från gatan.
I dag vänder sig pojkarna själva till organisationen, berättar Tobias Glad som har följt med Janati till Kulturhuset i Stockholm.
– Vi skapar också olika aktiviteter så att man har möjlighet att välja ett annat liv än det på gatan. Det är viktigt att skapa en familjekänsla så de får en annan tillhörighet.
De märks att Janati saknar sin familj. Han nämner återkommande att de pratar i telefon flera gånger i veckan. Men han vill inte tillbaka till Marocko. En plats han beskriver genom att förklara att pojkar under sju år kan köpa cigarretter i affären och droger på gatan för under tio kronor.
Flera som kommer till Sverige har levt i fattigdom och under tuffa förhållanden, berättar han. Och det är viktigt för honom att berätta det för att vi ska förstå hur pojkarna har det.
– Man har ett marockanskt system i hjärnan och det är svårt att anpassa sig till det svenska systemet.
I dag går Janati i skola, bor hos en familj han känner sig trygg i och känner hopp inför framtiden. På fritiden spelar han fotboll och umgås med vänner, som vilket vanlig tonårspojke som helst.
Men han är trött på bilden i medier av att alla från Marocko bor på gatan. Han vill gärna lyfta att flera också sköter sig och att vissa, som han, tar sig därifrån.
– Bara för att vissa gör katastrofala saker så gör inte alla det, - poängterar han.
Janati agerar även som en förebild på sin fritid. I väntan på besked om uppehållstillstånd försöker han motivera andra pojkar att lämna gatan.
– Men det är svårt, många är arga och svartsjuka på mig, men jag får skita i det. Jag måste få dem att tänka på vad de vill göra när de är 30 år, inte vad de vill göra i morgon. Tänker man så är det kört.

Ronja Mårtensson
ronja.martensson@dn.se "

"Fakta. Organisationen Habibi
Habibi är en svensk organisation, som funnits i snart två år, grundad av Sooi Schneider och Tobias Glad i samband med det stora inflödet av migranter och flyktingar hösten 2015.
De hjälper ensamkommande nordafrikanska barn och unga som saknar tillgång till information och utbildning, och vars asylvisum har återkallats.
Habibi hjälper dem med information och ger mentalt stöd som ett första steg till social integration. "

DN LÖRDAG 4 NOVEMBER 2017

”Jag vill ha konkreta svar från de ansvariga”

Allt färre får assistans beviljad av Försäkringskassan och omkring 6 000 personer riskerar att få färre timmar, varnar myndigheten i ett brev till regeringen. Eleonora, två år, är en av dem som nekats assistans av Försäkringskassan. Hon föddes med en sällsynt genetisk avvikelse och är i behov av tillsyn dygnet runt. Hennes pappa, Rickard Lundqvist, har nu skrivit till regeringen och till statsråd Åsa Regnér (S).

”Åsa, jag skriver till dig för att jag verkligen vill veta hur du förhåller dig till att allt fler barn, ungdomar och vuxna blir nekade hjälp från Försäkringskassan.”
Så skriver Rickard Lundqvist, från Malmö, i ett mejl till barn- och äldreminister Åsa Regnér (S). Han vill ha konkreta svar på hur regeringen har tänkt gå vidare i frågan om personlig assistans.
– Jag är trött på slentriansvar.
I mitt mejl skriver jag flera konkreta frågor som jag vill ha svar på. Tusentals människor berörs av det som pågår inom assistansen nu. Många ställer frågor till politikerna i sociala medier, men får inga svar. Och jag tycker att vi förtjänar svar.
Rickard och hans sambo Emma har kämpat för att deras tvååriga dotter Eleonora ska ha rätt till personlig assistans. För två månader sedan fick de beskedet att Försäkringskassan avslagit deras ansökan.
Myndigheten anser inte att Eleonoras behov är tillräckligt stort.
– De kom fram till att hon inte hade behov av en assistent i mer än tio minuter per dag, för av- och påklädning och hygien, alltså en timme och tio minuter i veckan, berättade Rickard i en tidigare intervju med DN.
Eleonora föddes med en genetisk avvikelse som har fått flera allvarliga konsekvenser. Hon har en hjärnskada med bland annat svåra

epilepsianfall som följd, på ett dygn får hon mellan tio och tjugo anfall. Hon har muskelhypotoni, vilket innebär att hennes muskler inte fungerar som de ska och att hon får svårigheter att både andas och röra på sig. Till följd av detta har Eleonora svårt att svälja och får därför mat och vätska genom en sond, hon är nästan blind och har ett känsligt immunförsvar. Under sina två år har hon tillbringat sju månader på sjukhus.
– Hon måste ha tillsyn och omsorg dygnet runt, säger Rickard.
I motsats till Försäkringskassan har Malmö stad gjort bedömningen att Eleonora har ett grundläggande behov av 98 timmars assistans i veckan och har beviljat 139 timmars assistans per vecka. Sedan en tid tillbaka har Eleonora hjälp av tre assistenter.
Rickard och Emma känner sig lättade efter kommunens beslut, men menar att det egentligen inte är kommunens ansvar att ta och undrar hur Försäkringskassan och kommunen kan tolka och tillämpa lagen så olika.
”Samma lagstiftning, samma bedömningsgrunder och samma kriterier att förhålla sig till men ändå så vitt skilda slutsatser – hur är det möjligt? Tycker du att det är rättssäkert?”, frågar Rickard statsråd Åsa Regnér i sitt mejl.
Rickard är kritisk till att ansvaret läggs på kommunerna, han är rädd att de inte ska klara de ökade kostnaderna, något som SKL också varnat för, och att fler till följd av det förlorar rätten till assistans.
”Kommunerna riskerar att göra bedömningar om hjälpbehov utefter befintlig budget och kapacitet, inte med behovet som grund”, skriver han i mejlet.
Assistans gör det möjligt att få livskvalitet, menar Rickard. Målet med LSS, lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, är att den enskilde ska få möjlighet att leva som andra.
– I grunden är jag jättearg för att systemet havererar. Man tror att samhället ska hjälpa till, att Sverige är ett sådant samhälle. Men vi har kämpat så hårt och förstår att det inte är så. Jag har orken att kämpa vidare och om det kan hjälpa andra vill jag fortsätta. Nu hoppas jag på svar från ansvariga politiker, säger Rickard.

Barn- och äldreminister Åsa Regnér är den som har ansvar för LSS-lagen, där personlig assistans ingår. DN har sökt Regnér som avböjer att kommentera frågan i nuläget. Hennes presskontakt hänvisar till tidigare intervju med TT. Enligt den har man börjat analysera det brev som Försäkringskassan skickat till regeringen och där myndigheten varnar för att uppemot 6 000 personer som har personlig assistans kan förlora stödtimmar efter en dom från i somras. Man har också börjat analysera de rättsliga ställningstagandena från domen i fråga. Regnér har meddelat att hon inte utesluter en lagändring.

Amanda Lindström
amanda.lindstrom@dn.se "

"Fakta. Personlig assistans
De senaste åren har Försäkringskassan beviljat allt färre ansökningar om personlig assistans. Enligt en rapport från myndigheten har andelen som fått avslag ökat från 59 procent 2005 till 79 procent 2016. I januari i år avslogs 86 procent av alla ansökningar.
Ökningen beror till stor del på en förändrad rättspraxis. Försäkringskassan grundar sina beslut på två vägledande domar från Högsta förvaltningsdomstolen. I somras fastslogs det i en dom att rätten till assistansersättning inte gäller för det som kallas väntetid och beredskap. Efter den domen skickade Försäkringskassan ett brev till regeringen och varnade för att 6 000 av de drygt 15 000 personer som har personlig assistans kan få färre stödtimmar.
De senaste åren har Försäkringskassan haft i uppdrag av regeringen att minska antalet timmar inom assistansersättningen.
Kommunerna har till följd av detta tagit ett större ansvar för den personliga assistansen, något som SKL har kritiserat. De som har ett hjälpbehov på över 20 timmar per vecka har rätt till den statliga ersättningen.
Källa: Försäkringskassan och Regeringskansliet "

Andelen prissänkta bostadsrätter per län

Andelen objekt som har varit till salu någon gång under perioden och som någon gång har prissänkts. Oktober 2015 – oktober 2017.

Grafik: Elin Lindwall Källa: Booli.se

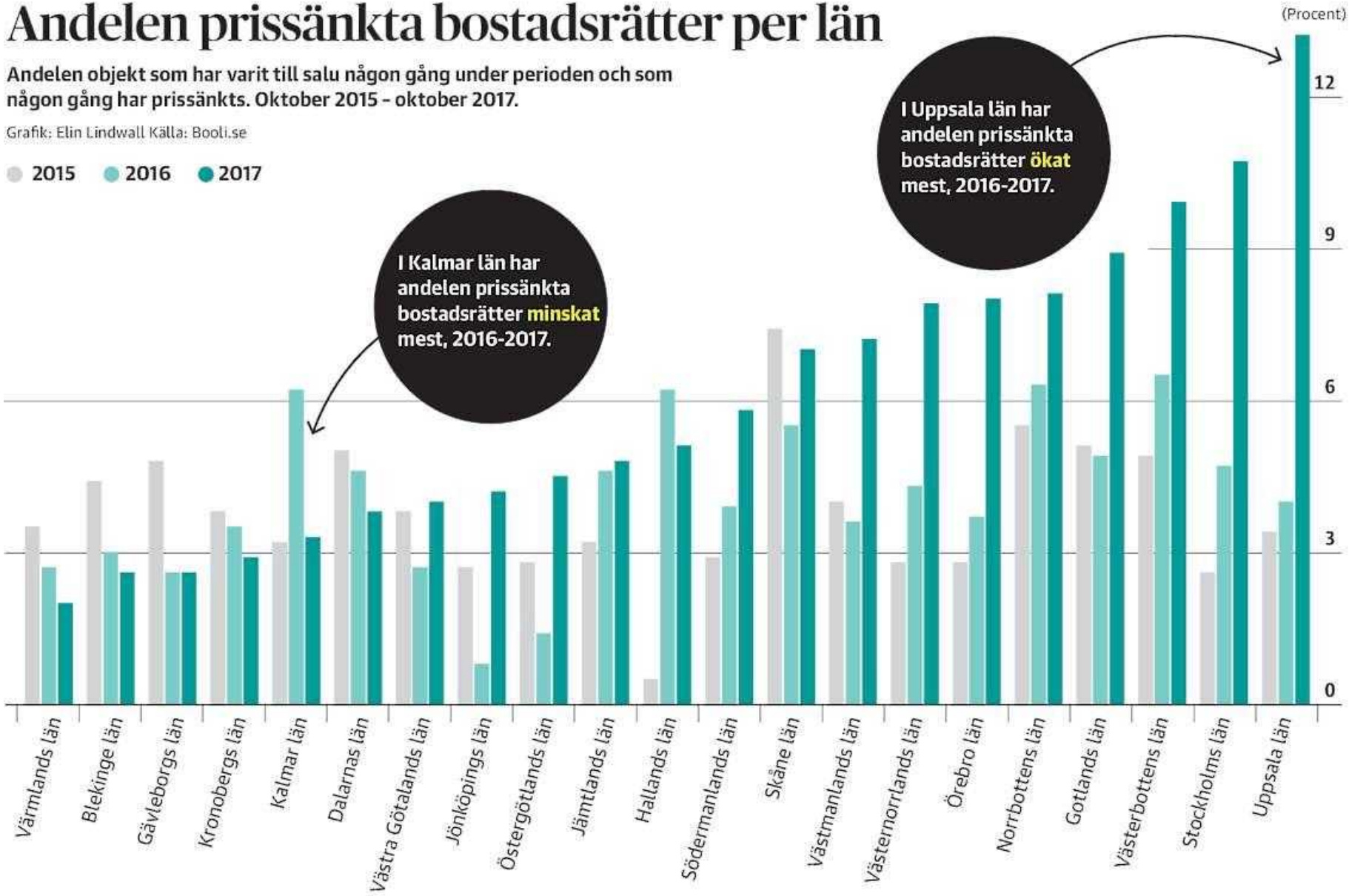

DN LÖRDAG 4 NOVEMBER 2017

" Fler lägenhetssäljare tvingas sänka priset

Allt fler säljare av bostadsrättslägenheter måste gå ned i pris. I Stockholms och Uppsala län har andelen prissänkta lägenheter mer än fördubblats på ett år, enligt statistik från söksajten Booli.

Att bostadsmarknaden – i synnerhet för bostadsrätter – har börjat svalna har varit tydligt ett tag nu. Det gäller främst de dyra områdena, som Stockholm, Mälardalen och Västra Götaland.
Den statistik som SBAB-ägda Booli kom med på fredagen understryker också skiftet från säljarnas marknad till köparnas. I Stockholms län var det i oktober 2015 2,6 procent av lägenheterna till salu som hade ett sänkt utropspris. Säljaren hade med andra ord sänkt priset eller tagit bort lägenheten under en tid för att återkomma med ett lägre pris.
I oktober 2016 var andelen uppe i 4,7 procent och i oktober i år i 10,7 procent – mer än en fördubbling på ett år. Motsvarande siffror för Uppsala län var 3,4, 4,0 och 13,2 procent, och i Västra Götaland 3,8, 2,7 och 4,0 procent.
Sist Booli noterade en så kraftig ökning av prissänkta lägenheter var 2011 när mäklare i Stockholm införde så kallade acceptpris, det vill säga att säljarna accepterade utropspriset. Under det året höjde också Riksbanken sin styrande reporänta från drygt 1 procent till 2 procent, vilket påverkade de rörliga bostadsräntorna.
Matilda Adelborg, pressansvarig på Booli, menar också att allt fler säljare avvaktar.
– Köpare och säljare är inte helt överens, säger hon.
– Säljare ser hur grannen längre ned på gatan har sålt till ett högt pris och de förväntar sig att kunna sälja till det priset också. När det inte går tar de hellre bort bostaden från marknaden i väntan på att få ut ett högre pris, tillägger hon.
Tillbakadragandena går inte att avläsa i statistiken, men Booli tar in information från så gott som samtliga mäklare i landet och signalen som Booli får från det hållet är att allt fler säljare väntar med att genomföra affären.
I sex av Sveriges 21 län sjönk dock andelen prissänkta lägenheter; Dalarnas, Gävleborgs, Hallands, Kalmar, Kronobergs och Värmlands län hade alla en lägre andel prissänkningar i oktober i år, jämfört med oktober i fjol.
Det understryker att bostadsmarknaden i Sverige är ojämn. Det finns fortfarande orter där prisökningarna fortsätter att vara mycket kraftiga på årsbasis. Det är på de dyraste orterna, i synnerhet i Stockholm, som inbromsningen varit hårdast.
Det i sig hänger troligen samman med att prisnivån i Stockholm är sådan att allt fler spekulanter får svårt att få banklån på de nivåer som krävs. Den som inte har något att sälja först – eller inte har en mycket hög inkomst – får svårt att köpa en bostad i Stockholm.
Ytterligare en faktor spelar in när bostadsmarknaden blir mindre het: antalet lägenheter till salu var förra månaden 47 procent större än i oktober i fjol. De senaste årens byggboom börjar nu påverka marknaden.
När det gäller villamarknaden är bilden mer splittrad. Dels är det fler län – 12 av 21 – som visar på en lägre andel prissänkta villor än i fjol, dels är förändringen i de flesta fall mindre. I Stockholms län steg andelen prissänkta villor från 7,3 till 10,8 procent och i Uppsala län från 6,9 till 8,9 procent.
Det följer det historiska mönstret; villor sjunker mindre i pris när marknaden svalnar, men stiger också långsammare när den blir het.

Dan Lucas dan.lucas@dn.se "

"Fakta. Trenden tydlig i Stockholm
Valueguards HOX-index, som mäter prisutvecklingen på bostadsmarknaden, pekar på en tydlig inbromsning.
HOX Sverige, vilket mäter hela marknaden, sjönk med 1,5 procent i september jämfört med augusti. Jämfört med tre månader tidigare steg indexet med blygsamma 0,5 procent.
Mest tydligt syntes inbromsningen för bostadsrättsmarknaden i Stockholm som sjönk med 2,2 procent på en månad och med 0,9 procent på tre månader.
Källa: Valueguard "

DN LÖRDAG 4 NOVEMBER 2017

" Överläkaren: ”En kaotisk situation”

Under 2016 ställdes över 10 000 operationer in på sjukhusen i Stockholms län. Samtidigt förlängs köerna när personal- och platsbristen ökar. Nu träder överläkaren Mats Palmér fram för att berätta om situationen. – Det här hade inte varit bra för min karriär om jag var femton år yngre, säger han till DN.

Under 2016 ställdes totalt 10 623 operationer in på länets sju sjukhus. Det motsvarar nästan 10 procent av alla utförda operationer, enligt hälso- och sjukvårdsförvaltningens nya siffror. Antalet inställda operationer på Karolinska Universitetssjukhuset, länets största sjukhus, har ökat stadigt de senaste tio åren. År 2006 ställdes drygt 2 700 operationer in. Tio år senare har siffran stigit till över 4 000.
Mats Palmér, överläkare på endokrinmottagningen, tar emot DN på sitt kontor i Huddinge.
– Stackars ortopeder och narkospersonal. De jobbar nog nästan livet ur sig för att försöka hinna med, och de mår säkert inte bra när de går hem och inser att de inte har hunnit operera ens de mer akuta fallen, säger han.
Under samma tidsperiod har även det totala antalet operationer ökat, men ökningen gäller även andelen inställda operationer.
År 2016 slogs några mindre smickrande toppnoteringar på sjukhuset. Fler operationer ställdes in för att personal saknades och fler ställdes in på grund av platsbrist än under något annat år. Antalet patienter som inte rymdes inom sin tilldelade operationstid var också rekordmånga. Över tre patienter om dagen, totalt över 1 000 personer, fick sina operationer inställda av de här skälen.
Dessutom har vårdköerna ökat kraftigt under 2017, som DN har berättat. I slutet av augusti stod 5 489 personer i kö för vård på

Karolinska universitetssjukhuset, en ökning med 43 procent jämfört med augusti 2016. DN har även skrivit om att köerna för barnoperationer blir längre. Barnen skickas i stället till Linköping och Uppsala.
– Ni har skrivit en del och andra har skrivit en del, men situationen är faktiskt värre än vad som har framkommit i massmedia, säger Mats Palmér.
Palmérs frustration sträcker sig bortom de uppskjutna operationerna. Han menar att den interna omorganiseringen, ”skrytbygget” av Nya Karolinska, allt högre kostnader för det fria vårdvalet, de dyra konsultutbetalningarna, en vårdplatsbrist ”utan like” och en vantrivsel med arbetsförhållanden har lett till stora problem för de anställda.
– Allt det här har lett till att det har blivit en ganska kaotisk situation på det här sjukhuset, säger han.
Palmér larmar nu om ett växande missnöje bland de anställda och varnar för att fler läkare kommer att sluta. Den 65-årige överläkaren närmar sig själv pension och väljer därför att berätta om sina upplevelser.
– Det här hade inte varit bra för min karriär om jag var 15 år yngre. Jag vill få ut det här så att folk får reda på hur det är, för jag blir så förbannad. Jag kör med öppna kort och jag tror att mina kollegor jublar, säger Mats Palmér.
Men det är ändå norr om stan, på Danderyds sjukhus, som problemen med inställda operationer är som störst. Under 2016 ställde sjukhuset in fler operationer än Karolinska Universitetssjukhuset, trots att sjukhuset inte ens genomförde en tredjedel så många operationer. Mer än var fjärde operation, 4 541 stycken, ställdes in i Danderyd. År 2006 ställdes en av 30 operationer in.
– Det är patienterna som kommer i kläm. Stockholm hade för ett år sedan väldigt få köer till operation. Nu har köerna växt på sig ordentligt, säger Johan Styrud, kirurg på Danderyds sjukhus och ordförande för Stockholms läkarförening.
Styrud menar att sommaren innebar ”krigssjukvård” för de vårdanställda och att landstingets personal gick på knäna.
– Tyvärr så har det inte blivit så mycket bättre efter sommaren. Folk orkar inte längre och det är fruktansvärt anspänt. Fördelen för oss är att vi får åka hem klockan fem. Patienterna kan inte åka hem.
Färre operationssalar, vårdplatser och sjuksköterskor har bidragit till längre köer och inställda operationer, menar Styrud.
– Jag sitter just nu och kollar på utbyggnationen av Danderyds sjukhus som ska vara färdig om två år, men vi skulle behöva den om två sekunder. Vi kommer att ha några otroligt pressade år framför oss.
Sammanställningen av de uppskjutna operationerna har gjorts av hälso- och sjukvårdsförvaltningen efter en beställning av Socialdemokraterna.
– Vi ser hur antalet operationer som utförs i Stockholm har minskat med sju procent på bara fyra år. Det vittnar om att det är riktigt illa, och att patienter råkar illa ut, säger Dag Larsson (S), oppositionslandstingsråd.
– Men vi får inte ut mest, och jag vågar tro att det inte beror på brist på resurser utan på hur man använder pengarna. Det som händer nu är att vi betalar för att sjukhusen ska bli utkonkurrerade, säger Dag Larsson.
Som DN tidigare berättat är sjukhusens ekonomiska påslag 1,5 procent 2018. Andra delar av vården tillåts större kostnadsökningar. Samtidigt tillåts vårdvalen att öka med 3,6 procent. "

DN SÖNDAG 5 NOVEMBER 2017

”Förstelärarreformen har stärkt lärarprofessionen”

Den starka kritiken av förstelärarreformen förbiser på ett antal punkter centrala och goda idéer i reformen. I vår omfattande kvalitativa studie ser vi att lärarkåren med reformen stärkts som profession. Men det finns också områden som måste utvecklas, skriver forskarna Johan Alvehus och Gustaf Kastberg.

Förstelärarreformen, också kallad karriärstegsreformen, har allt sedan införandet för några år sedan mött stark kritik i artiklar och på debattsidor. Reformen framstår oftast som ett mer eller mindre omfattande misslyckande. Efter att under tre års tid ha studerat reformen ger våra slutsatser emellertid ett annat intryck. Eftersom reformen kan betraktas som en del av en mer övergripande reaktion mot de allestädes utskällda NPM-reformerna är det av vikt att föra en välgrundad och nyanserad diskussion kring för- och nackdelar.

Kritikerna, menar vi, förbiser på ett antal punkter centrala och goda idéer i reformen. Våra slutsatser grundar sig på en omfattande kvalitativ studie (bland annat drygt 100 djupintervjuer) finansierad av Vetenskapsrådet och Forte. Vad vi ser är i korthet att lärarkåren stärks som profession.

En del av den kritik som riktats mot reformen har handlat om att den varit kostsam, vilket i sig inte kan förvåna någon eftersom målet var att ge mer resurser till lärarna.

Huvudkritiken har emellertid riktats mot två aspekter av reformen: Den första handlar om att lärarkåren blivit splittrad genom att vissa lärare premierats vilket lett till att vissa anser sig vara ett B-lag eller andrelärare (i vår studie är det enbart ”andrelärare” som ser på sig på det viset). Att förstelärarreformen kommit att kritiseras på denna punkt förklaras delvis av att den i stor utsträckning strider mot den kultur av jämlikhet som präglar svensk lärarkår.

Det andra huvudföremålet för kritiken har varit att urvalet av förstelärare skett godtyckligt. De kriterier som tillämpats har av yrkesutövarna ansetts vara alltför otydliga och luddiga.

Vi håller med om båda iakttagelserna, men inte kritiken. Visst har det skett en introduktion av ett extra karriärsteg och tillsättandet har ibland skett på vaga grunder. Men även om vi ställer upp på beskrivningen gör vi inte samma värdering.

Medan de som är mest kritiska lutar sig mot en upplevd orättvisa hänvisar vi i stället till professionsteori, närmare bestämt att det som kännetecknar en starkt ansvarstagande profession inte enkom är kompetenta hängivna enskilda yrkesutövare, utan framför allt professionens förmåga att ta ett systemansvar. För detta krävs det, i synnerhet när professionen är utmanad, att vissa axlar ett mer övergripande ansvar för kollegiala spörsmål. Så frågan blir då om förstelärarreformen har haft effekten att den stärkt lärarna på en mer övergripande kollegial nivå. Vi vill lyfta fram några iakttagelser från våra studier som pekar på att detta faktiskt skett:

1 En tydlig effekt av reformen är att de som utsetts till förstelärare kommit att ta på sig arbetsuppgifter som tidigare hanterats av andra i skolan. Till detta ska läggas uppgifter som helt enkelt inte hanns med. Den roll som framträder är mer koordinerande och kommunikativt orienterad. Förstelärarna hanterar, utöver sitt arbete med undervisningen, bland annat projekt kring kvalitetsarbete, de koordinerar kollegialt lärande, de arbetar med riktlinjer för betygssättning och tar plats i kollegiala nätverk på regional och nationell nivå.

I viss mån handlar det om arbetsuppgifter som tidigare fördelats inom lärarkollegiet som nu koncentreras till färre individer. Till viss del

handlar det om arbetsuppgifter som tidigare ålagts rektorer och biträdande rektorer. I korthet har förstelärarna i stor utsträckning kommit att ta på sig en stor del av ansvaret för den pedagogiska utvecklingen i skolorna. Detta är heller inte så underligt: Genom att utforma rollen på detta sätt kan förstelärarna arbeta utan att göra alltför stora ingrepp i den enskilda lärarens autonomi.
Detta har haft två effekter. För det första har förstelärare i stor utsträckning avlastat rektorer och biträdande rektorer i det som ibland går under den vaga beteckningen ”pedagogiskt ledarskap”. Sett med professionsglasögon betyder det att lärarprofessionen i ökad utsträckning tagit kontroll över sina egna förutsättningar för utveckling och förkovran. Förstelärarna har också fått ökat tillträde till formella och informella beslutsprocesser – en rektor beskriver förstelärarna som känselspröt ut i organisationen – och på det sättet ökar faktiskt det professionella inflytandet.
2 För det andra har lärare – förstelärare och andra – nu fått mer differentierade arbetsuppgifter. Förstläraren är alltså inte en person som gör samma sak som alla andra fast lite bättre, utan en person som sysslar med delvis andra saker. En jämförelse med andra professioner kan här vara på sin plats. Inte förväntar vi oss att en överläkare ska göra samma saker som en nyutexaminerad läkarstudent, eller att professorer och nydisputerade ska göra exakt samma saker? Föreställningen om att lärare bara kan och ska göra en sak – klassrumsundervisning och därtill hörande aktiviteter – ligger som en hämsko över läraryrket och förhindrar snarare än förbättrar möjligheterna till en utvecklad professionalism. Seniora professionella som arbetar med innehållet i verksamheten på ett mer övergripande plan, som försvarar det professionella arbetet mot hot utifrån och som hjälper till att slussa in nykomlingar i yrket, stärker snarare än försvagar professionen.
Förstelärarreformen har inte tagits emot väl. Vi gör en annan bedömning av dess konsekvenser, men likväl finns områden som måste utvecklas:
Ett sådant är det andra område för kritik som vi pekade ut: Hur tillsättningen går till och på vilka grunder. Här kan särskilt det faktum att det är personer som delvis lämnat professionen, rektorer, som befordrar förstelärarna uppmärksammas.
Ett annat område är att förstelärare tydligare bör knytas till idén om utvecklat kollegialt ansvar, eftersom särskilt duktiga lärare redan premierats i och med lärarlönelyftet.
Ett tredje är att förstelärarna ges bättre förutsättningar att verka (vissa har inget tidsutrymme för detta alls i tjänst) och, naturligtvis, att det handlar om permanenta karriärsteg och inte förminskas till tidsbundna projekt.
För att en profession ska kunna åtnjuta ett större förtroende krävs att den kan ta ett större ansvar. För det krävs en förmåga att organisera sig. Vår bedömning är att förstelärarreformen bidragit till detta.

Johan Alvehus, lektor, Institutionen för Service Management och tjänstevetenskap, Lunds universitet
Gustaf Kastberg, professor, Förvaltningshögskolan, Göteborgs universitet "

"Artikelförfattarna utkommer under våren tillsammans med Sanna Eklund med en bok om reformen: ”Splittrad, stärkt och styrd” (Studentlitteratur) "

DN SÖNDAG 5 NOVEMBER 2017

" Sverige kan köpa nytt luftvärn från USA

Sverige ska köpa nytt luftvärn för miljardbelopp och det lutar åt att vinnaren blir Patriot från USA. Det fransk-italienska systemet SAMP/T är en hård konkurrent – men starka band till USA kan bli avgörande.

Det är slutsatsen efter en rad samtal som DN har haft med nyckelpersoner. Ett beslut förbereds nu i regeringskansliet utifrån underlag från myndigheterna. Men ärendet är känsligt, sekretessen hård och ingen av de regeringsföreträdare och militärer som DN har talat med vill intervjuas öppet.
Oavsett vilket val Sverige än träffar så kommer resultatet att kunna ifrågasättas. Såväl utifrån tidpunkten som militära, ekonomiska och utrikes- och försvarspolitiska utgångspunkter.
Tidpunkt. Enligt riksdagens nu drygt två år gamla förvarsbeslut från 2015 ska ett nytt luftvärnsystem vara anskaffat senast 2020.
I den fyrpartiuppgörelse som slöts i den 16 augusti i år mellan S-MP-regeringen, Moderaterna och Centern slogs det fast att anskaffningen ska inledas ”snarast”. Den ena av Sveriges två luftvärnsbataljoner ska få systemet först, och den andra bataljonen senast 2021–25.
Nu är det tidspress och politikerna underströk att ”omvärldsutvecklingen innebär att fortsatt tillgång till luftvärn med medellång räckvidd är väsentligt för Sveriges säkerhet”.
Militärt. Dagens svenska markbaserade robotförsvar som kan skjuta långt är Hawksystemet från 1960-talet. Det har modifierats men dess robotar är för långsamma för att träffa ballistiska robotar.
Sådana finns i Ryssland som har Iskandersystemet med ballistiska robotar monterade på terrängbilar. De finns i Luga och Kaliningrad och kan skjutas mot mål på marken. Robotarna flyger i dubbel överljudsfart och med sin räckvidd på 500 kilometer kan de nå militära baser, viktiga anläggningar och städer från Mälardalen ned till Skåne.
Två konkurrerande system har valts ut av Försvarets materielverk (FMV). Bägge deltog i den svenska storövningen Aurora i september. USA-systemet Patriot baserades på Öland. Konkurrenten SAMP/T från Frankrike och Italien sattes upp på Utö i Stockholms skärgård.
FMV väntas föredra SAMP/T som är modernare och mindre dyrt. Försvarsmaktens ledning förordar däremot Patriot som är beprövat i flera krig.
Samtidigt finns i försvarskretsar synpunkter på att hotet från ballistiska robotar övervärderas. Detta jämfört med de massanfall som kan ske med kryssningsrobotar, flygplan och attackhelikoptrar, vilka kräver ett annat mer yttäckande luftvärn. Dilemmat är att bägge typerna av luftvärn skulle behövas i Sveriges försvar.

Ekonomiskt. Att utrusta den första luftvärnsbataljonen kostar minst 10–12 miljarder kronor. För bägge bataljonerna blir det alltså utgifter på 20–25 miljarder kronor. Då ingår inte själva robotarna. När Israel nyligen sköt ned en drönare över Syrien avlossades två Patriotrobotar som kostar 30 miljoner kronor styck.
Summorna kan jämföras med Sveriges order 2015 på två nya ubåtar för 8,6 miljarder kronor. Det är alltså stora belopp som finansdepartementet och riksdagen ska godkänna innan FMV får i uppdrag att slutförhandla och köpa in. Till det kommer farhågor inom försvaret om att luftvärnet blir en gökunge som äter upp de pengar som avsatts för investeringar i arméns förband, flygbaser och marinen.

Utrikespolitiskt. Inom EU diskuteras nu ökat försvarssamarbete, en paradfråga för den nya franska presidenten Emmanuel Macron. De franska och italienska försvarsministrarna har skrivit till svenska kollegan Peter Hultqvist (S) och lockat med

försvarsindustrisamarbetet. Även utrikesdepartementet deltar i beredningen och favoriserar ett europeiskt val.
Väljer Sverige att rata systemet från Frankrike-Italien gäller det att ha torrt på fötterna med bra argument. En vanlig diplomatisk utväg är att skjuta på känsliga beslut, men försvarsdepartementet driver på för ett avgörande, erfar DN.

Försvarspolitiskt. Den så kallade Hultqvist-doktrinen innebär bland annat att Sverige inte ska gå med i Nato utan bland annat intensifiera samarbetet med USA. För det talar också dyrköpta erfarenheter. Sveriges val 2001 av den europeiska militärhelikoptern NH 90, Helikopter 14, drabbades av svåra förseningar. Problemen tvingade Sverige att 2010 vända sig till USA som på rekordtid levererade Black Hawk, Helikopter 16, hit. Först i år levererades det sista exemplaret av den europeiska helikoptern.
USA har genom försvarsminister James Mattis uttalanden, och praktiskt i övningar, visat att det ser Sverige närmast som allierat. Vid en kris i Östersjöområdet bedöms USA ha både strategiskt intresse och kapacitet att snabbt förse Sverige med fler Patriotrobotar. Systemet finns sedan länge i grannlandet Tyskland och Polen beslutade i år att köpa in det.
Patriot blir därmed det system som försvarsminister Peter Hultqvist (S) föredrar, erfar DN. Men som alltid i politik och internationella storaffärer – osvuret är bäst.

Mikael Holmström
mikael.holmstrom@dn.se"

"Fakta.

Patriot
Medellång räckvidd, räckvidd 160 kilometer, höjd 24 kilometer.
Hastighet: 5 000 km/tim.
Tillverkare: Raytheon USA.
Plus: Har använts i flera krig. Sverige knyts närmare till USA.
Minus: Äldre system, troligen dyrare.

SAMP/T
Medellång räckvidd, räckvidd 120 kilometer, höjd 20 kilometer.
Hastighet: 5 500 km/tim.
Tillverkare: Eurosam (Frankrike, Italien).
Plus: Modernare, troligen billigare, Sverige knyts närmare EU:s försvarssamarbete.
Minus: Ej lika beprövat, utveckling pågår."

DN SÖNDAG 5 NOVEMBER 2017

" Så får du koll på ekonomin i föreningen

Det är viktigt att sätta sig i in i bostadsrättsföreningens ekonomi före lägenhetsköpet. Här får du tips på hur du kollar det viktigaste.

Att köpa ett småhus och en bostadsrätt skiljer sig på flera sätt. En av de största skillnaderna när du köper en bostadsrätt är att du blir indirekt delägare i en fastighet tillsammans med andra i stället för att äga den själv.
Lånar du 3 miljoner kronor till ett småhus är det just den summan du har lånat medan du oftast får ansvar för ett större belopp om du köper en bostadsrätt och har lånat samma summa. Det beror på att föreningarna vanligtvis också har lån och att du måste bidra till att betala räntor och amorteringar.
Föreningarnas största, och ibland enda, inkomster brukar vara medlemmarnas månadsavgifter. Därför har det stor betydelse för boendekostnaden hur stora utgifterna är för driften av fastigheten och räntorna på lånen.
Varje år redogör alla bostadsrättsföreningar för sin ekonomi i en årsredovisning. I årsredovisningen kan du bland annat se hur stora intäkter och kostnader föreningen haft och hur de fördelas samt hur stora lån föreningen har.
Det är inte lätt att läsa en årsredovisning om man är ovan och kanske aldrig har gjort det tidigare. Men det blir enklare om du vet vad du ska fokusera på.
Vi tog hjälp av Dan Brännström, generalsekreterare, och Lennart Iredahl, revisor, hos branschorganisationen FAR som bland annat samlar revisorerna.
På frågan om vad man ska titta på först i årsredovisningen svarar Dan Brännström att det är vem som gjort årsredovisningen respektive revisionen.
– Det är viktigt att ta reda på vem som är ekonomisk förvaltare och vem som är revisor. Då kan man avgöra om årsredovisningen varit föremål för en professionell hantering och revision. Det räcker inte att årsredovisningen är snygg, säger han.
Med hjälp av vägledningen och formlerna i grafiken här bredvid kan du räkna ut viktiga nyckeltal som hjälper dig att jämföra föreningar med varandra.
När det gäller uppgifterna som finns i årsredovisningen bör man ta reda på hur högt belånad fastigheten är.
– Belåningsgraden är väldigt viktig, framför allt för att den avgör hur räntekänslig föreningen är, säger Dan Brännström.
Riksbanken har flaggat för att räntan kommer att börja höjas nästa år. En räntehöjning påverkar inte bara räntekostnaden för dina egna lån utan gör också att föreningen får större utgifter.
Om inte föreningen klarar de högre räntorna med de nuvarande intäkterna kan månadsavgiften behöva höjas. Då får du en dubbel räntesmäll.
I vårt exempel i grafiken motsvarar en räntehöjning med 1 procentenhet en ökad månadsavgift på ungefär 700 kronor i månaden.
Belåningsgraden har också betydelse för föreningens förmåga att bekosta större underhållsåtgärder.
– Då ska man framför allt titta på när taket, stammarna och fasaden renoverades för det är de åtgärder som kostar mest, säger Dan Brännström.
I årsredovisningens förvaltningsberättelse står det oftast vilka underhållsåtgärder som utförts de senaste åren och vilka större åtgärder som är planerade.

Med låg belåningsgrad har föreningen möjlighet att låna till kostsamt underhåll och stora oväntade utgifter. Eftersom lånen betalas under lång tid minskar risken att avgiften måste höjas kraftigt för att bekosta renoveringarna.
Ett sätt att jämföra två föreningar är att ta reda på hur stor del av föreningarnas lån som motsvaras av lägenheternas andel i föreningen. I våra exempel ser du hur du räknar ut lägenhetens totala andel av skulden och skulden per kvadratmeter bostadsyta.
Det händer att uppgiften om skuld per kvadratmeter finns i årsredovisningen, annars måste man ta reda på den själv.
I exemplet i grafiken är lägenhetens andel av föreningens lån ungefär 846 000 kronor. Delat med bostadens yta blir siffran drygt 9 700 kronor per kvadratmeter vilket innebär att belåningen är relativt hög.
I årsredovisningens resultaträkning ser man om resultatet har blivit plus eller minus för året och även för året dessförinnan. Att föreningen går med minus under enstaka år kan beror på att föreningen haft stora kostnader för underhåll under de åren.
– Men om det är vanligt att resultatet hamnar under noll måste man ta reda på vad det beror på, säger Lennart Iredahl.
Om det finns en flerårsöversikt hittar du den i förvaltningsberättelsen. I annat fall får du be mäklaren eller föreningen om årsredovisningar som ligger längre tillbaka i tiden. Om föreningen har en hemsida kan det också gå att hitta årsredovisningarna där.

Maria Crofts
maria.crofts@dn.se "

DN SÖNDAG 5 NOVEMBER 2017

" Låga hyreshöjningar även i år – Malmö ökar mest

Mellan 2016 och 2017 ökade hyrorna i Sverige med i genomsnitt 0,7 procent.
Det är samma låga nivå som höjningarna mellan 2015 och 2016 visar siffror från Statistiska Centralbyrån, SCB.
Stor-Malmö hade den största ökningen med i genomsnitt 0,9 procent 2015 – 2016.
Lägst var höjningarna i Stor-Stockholm och mindre kommuner utanför storstadsområdena.

Maria Crofts
maria.crofts@dn.se "

DN SÖNDAG 5 NOVEMBER 2017

" Se vilka uppgifter som finns om dig i statens register

Nu går det att göra utdrag ur Statens personadressregister, Spar, digitalt. Där går det att se vilka uppgifter som finns registrerade om en själv och kontrollera att uppgifterna stämmer. Adressen är statenspersonadressregister.se.

Där går det också att lägga in en spärr mot adresserad direktreklam med hjälp av e-legitimation.
Uppgifterna kommer som tidigare att lämnas ut för ändamål som till exempel rör forskning och opinionsbildning.

DN "

DN SÖNDAG 5 NOVEMBER 2017

" Lärarna kritiska till kravet på programmering i skolan

I juli 2018 ska alla programmera i skolan. Men införandet sker samtidigt som lärarbristen ökar. För att stärka den digitala kompetensen ordentligt behövs mer tid, menar Lärarförbundet. I slutändan hämmas elevernas möjlighet att lära sig programmering, menar ordförande Johanna Jaara Åstrand.

I mars beslutade regeringen om att stärka den digitala kompetensen i skolan. Programmering läggs till i flera matematikkurser och digitaliseringens påverkan ska läras ut via samhällskunskapen. I juli 2018 ska allt vara igång.
– Vi måste ha rätt förutsättningar att förändra och påverka det samhälle vi lever i. Och förstår man inte hur programmering fungerar så förstår man inte heller hur samhället fungerar, säger utbildningsminister Gustav Fridolin (MP).
Införandet av programmering i skolan sker samtidigt som en timplan för utökad matematikundervisning införs. Men hur det ska gå till när lärarbristen förvärras, bekymrar Lärarförbundets ordförande Johanna Jaara Årstrand.
– Vi ser att den här typen av digital kompetens måste stärkas och läroplansförändring är viktigt, men rätt väg hade varit att se till att vi har behöriga lärare först. Det här innebär att det inte finns någon som kan ersätta läraren när han eller hon ska genomföra programmeringsutbildningen, säger hon.
Många lärare kommer dessutom att börja från noll, säger Johanna Jaara Årstrand.

– Vi har siffror som visar att 7 av 10 mattelärare i grundskolan helt saknar kompetens inom programmering. I gymnasiet är det 4 av 10. Både bristen på kompetens och lärare är enorm så det säger sig självt att det blir väldigt sårbart när man ska skynda igenom en sådan här förändring, säger Johanna Jaara Årstrand och fortsätter:
– I slutändan hämmas elevernas rätt att lära sig programmering.
Lärarbristen är ett stort problem, menar Gustav Fridolin (MP), men den ska inte utgöra ett hinder för utvecklingen av yrket.
– Om lärarbristen hade lett till att vi slutat arbeta med att utveckla skolan så hade lärarbristen fortsatt, och läraryrkets attraktivitet fortsatt att sjunka, säger han.
Den bästa typen av lärarfortbildning sker kollegor emellan, menar Gustav Fridolin (MP) och fortsätter:
– Den brukar bygga på att en lärare har djupare kunskap och får sedan tid att dela kunskapen med sina kolleger.
Calle Falkenberg är lågstadielärare i matematik på Lugnets skola i Hammarby sjöstad. Där har programmeringsundervisningen satt i gång.
– På fritids arbetar många med appar som till exempel Scratch junior och på mellanstadiet har vi infört något som heter Code Monkey. Det hjälper till att ge barnen en känsla för programmering, säger Calle Falkenberg.
Han menar att en stor del av hans jämlikar är oroliga för förändringen som ska ske.
– Många upplever att det blir en extra börda eftersom man inte alls kan programmering. Och det är klart att det är viktigt för en lärare att känna sig kompetent i ämnet.
– Om fokus ligger på att vi måste kunna skriva kod och göra program så kommer det ju inte gå. Därför måste vi fokusera mer på vad programmering är och vad man behöver kunna för att lära sig programmering i framtiden.
Calle Falkenberg efterfrågar också ett förtydligande från regeringen.
– Jag tror att många lärare inte är mottagliga eftersom man inte förstår vad det innebär. Därför tror jag man behöver förklara vad den här tillämpningen innebär i praktiken.

Jonas Desai
jonas.desai@dn.se "

" Fakta.
Regeringens målsättning är att programmering ska vara en del av läro- och kursplaner nästa sommar.
7 av 10 mattelärare i grundskolan saknar kompetens inom programmering, enligt Lärarförbundet.
I gymnasiet saknar 4 av 10 mattelärare kompetensen. "

DN MÅNDAG 6 NOVEMBER 2017

”Lånefinansiera stambanor för svenska höghastighetståg”

Sverige behöver nya stambanor för höghastighetståg som kan knyta ihop landet. Genom ett separat offentligägt bolag, som får möjlighet att lånefinansiera med svenska staten som garant, kan en ny stambana för höghastighetståg färdigställas snabbare än vad som diskuteras i dag, skriver Annie Lööf (C), Emil Källström (C) och Anders Åkesson (C).

Sverige klyvs, både regionalt och socialt. Mellan de som har jobb och de som står utanför arbetsmarknaden. Mellan landsändar där tillväxten är god och bygder från vilka människor flyttar. Landet klyvs också i tillgången på god och pålitlig infrastruktur. Ska vi klara jobben, skapa goda förutsättningar för företagande och få ett Sverige som håller ihop krävs en fungerande järnväg i hela landet. Annars riskerar Sverige att dras isär ytterligare.

Ska vi klara av att knyta ihop Sverige kommer det krävas stora investeringar i både ny klimatsmart infrastruktur och i det befintliga järnvägsnätet under de kommande decennierna. Det är nödvändigt för att klara våra högt uppsatta klimatmål, för att vi ska kunna bo och pendla till jobbet i större regioner än i dag, och för att företag ska kunna transportera och exportera sina varor.

Centerpartiet tar ansvar för att bygga ihop Sverige. Första steget, som Alliansen påbörjade men som nu måste accelerera, är att rusta våra befintliga spår för att försäkra oss om att tågen går i tid. Centerpartiet avsätter därför fyra miljarder mer än regeringen för drift och underhåll av den svenska järnvägen de kommande tre åren. Av dessa öronmärker vi 1,5 miljarder för att rusta upp de lokala och regionala banorna i gles- och landsbygd. Det är en viktig och avgörande satsning för att människor ska kunna fortsätta bo och arbeta, men också bedriva tung basindustri och småföretagande på landsbygden, utanför storstäderna. Att enbart ta igen den infrastrukturskuld som byggts upp under årtionden räcker dock inte. Vi måste blicka mot morgondagen och våga fatta beslut i dag som ger oss själva och kommande generationer långsiktiga förutsättningar att resa snabbt och klimatsmart. Sveriges stambanor byggdes på 1800-talet. I dag pågår en diskussion om att vi ska vänta till 2100-talet innan vi fullt ut återigen kan ta nya stambanor i bruk. Det är i grunden en omodern inställning. Historien lär oss att länder utan modern infrastruktur halkar efter.

Sverige behöver investera i nya stambanor för höghastighetståg som kan knyta ihop landet. Det är bra för miljön, för att det ska vara möjligt att bo och pendla inom större regioner och för att avlasta de befintliga banorna så att de kan användas för godstrafik. Detta var Alliansens vallöfte till svenska folket inför valet 2014 och det står Centerpartiet fast vid.

I dag har tyvärr frågan om stambanor för höghastighetståg fastnat i ett dödläge i den politiska debatten.

1 Den ena stora frågan för höghastighetstågen är att vi måste få ned kostnaderna och minska den osäkerhet som finns i dag i Trafikverkets kalkyler för att bygga. Beräkningar visar att svenska höghastighetsbanor är mycket dyrare att bygga per kilometer jämfört med andra jämförbara länder inom Europa. Detta trots att det finns mycket erfarenhet runt om i världen som vi borde kunna dra nytta av för att bygga kostnadseffektivt.

2 Den andra avgörande frågan, som är nära knuten till detta, är hur vi finansierar banorna så att bygget blir så effektivt som möjligt. I dag finansieras transportinfrastruktur via anslag, budget för budget – år för år. Men det lämpar sig inte för nya stambanor som är en investering av en typ som bara görs en gång per sekel. Gör man på det traditionella

sättet riskerar höghastighetsbanorna att byggas i snigelfart, etappvis, i stället för som det sammanhängande projekt det är. Det skulle göra att de nya stambanorna skulle komma att stå helt klara först i mitten av 2090-talet. Att bygga så, steg för steg som Trafikverket nu planerar för, kommer dessutom leda till höga kostnader och äta upp budgetutrymmet för andra viktiga infrastrukturprojekt i andra delar av landet.

När Öresundsbron skulle byggas för dryga 20 år sedan valde man att lyfta ut projektet ur budgeten till ett separat bolag, med separat finansiering. Byggandet av Öresundsförbindelsen finansierades genom lån som återbetalas genom vägavgifter och avgifter för tågoperatörerna.

Centerpartiet anser att en liknande modell bör användas även för de nya stambanorna för höghastighetståg. Genom ett separat offentligägt bolag, som får möjlighet att lånefinansiera med svenska staten som garant, kan en ny stambana för höghastighetståg färdigställas snabbare än vad som diskuteras i dag. Projektet kan då bedrivas som en helhet, där ingen del av bygget i onödan styckas upp eller fördröjs. Genom att lyfta ur projektet ur den vanliga budgetprocessen fattas beslut på grundval av vad som är effektivt för att bygga banorna snabbt och billigt. Långsiktighet och helhetstänk premieras.

Med denna modell finansieras stambanorna på egna meriter och tränger inte ut nödvändiga investeringar i vägar och järnvägar i andra delar av landet. Hela Sverige måste få ta del av det infrastrukturlyft vårt land behöver. Vi är också öppna för möjligheten att en sådan finansieringsmodell används för andra nyinvesteringar i järnväg i andra delar av landet, exempelvis Norrbotniabanan.

Slutligen medger det att externa finansiärer, som kan ställa krav på effektivitet och tidshållning för att säkra att projektet blir klart i tid och genererar avkastning, släpps in. Sådana finansiärer brukar exempelvis vara pensionsfonder, som söker stabila långsiktiga investeringar.

Sverige behöver mer infrastruktur i hela landet, från norr till söder. Genom att vissa nyinvesteringar lånefinansieras kommer andra viktiga projekt runtom i landet kunna genomföras snabbare än annars. Regionala banors effektivitet ökar när de kan docka in direkt till snabba stambanor. Kapacitet frigörs på de gamla stambanorna för koldioxidsnål godstrafik. En ökad kapacitet gör att det går att köra mer tåg, samtidigt som det gör järnvägen mindre känsligt för de oundvikliga störningar som ett nordiskt klimat ger, och möjlighet att bättre underhålla banor och teknik.

Denna utbyggnad behöver ske i närtid. Att regeringen gett sin myndighet Trafikverket direktiv som innebär att det först är närmare nästa sekelskifte som banorna är klara är orimligt. I den takten är det inte ens säkert att de barn som i dag går i första klass kan utnyttja de nya banorna före pensioneringen.

Därför krävs en tydlig politisk vilja och ledarskap. För Centerpartiet är det uppenbart att Sverige behöver såväl nya stambanor för höghastighetståg, som satsningar på tåg som går i tid i hela landet. Det är stora beslut, men det är så vi tar ansvar för både jobb och klimat i årtionden framöver. Men ett sådant åtagande kräver också en långsiktig, ansvarsfull finansiering. Vi behöver därför vara öppna för nya former av finansiering och samverkan mellan stat, kommuner, regioner och näringsliv.

Sverige är ett land med tillväxt och en ljus framtid. För att förverkliga vår potential krävs handlingskraft och investeringar. Nu måste vi tillsammans, inom såväl politiken som samhället i övrigt, våga ta stegen mot morgondagens resande. För ny järnväg och upprustning av järnväg i hela landet.

Annie Lööf (C), partiledare
Emil Källström (C), ekonomiskpolitisk talesperson
Anders Åkesson (C), trafikpolitisk talesperson "

DN MÅNDAG 6 NOVEMBER 2017

Leif Östling försvarar skatteupplägg

I en gigantisk läcka med miljoner dokument från advokatfirman Appleby avslöjas hur rika över hela världen har placerat pengar i skatteparadis. Storbritanniens drottning Elizabeth II, USA:s handelsminister Wilbur Ross, Donald Trumps svärson Jared Kushner och Svenskt Näringslivs ordförande Leif Östling är några av dem som pekas ut.

På söndagen publicerade en rad olika medier uppgifter om hur rika och kända personer har valt att inte behålla sina pengar i det egna landet utan placera dem i skatteparadis utomlands. I Sverige publicerades uppgifterna av TT och SVT:s ”Uppdrag granskning”.
En av de 2 000 svenskar som finns med i de så kallade Paradisdokumenten och som har flyttat pengar utomlands är Leif Östling, ordförande i Svenskt Näringsliv. Till SVT säger han att han inte ser något fel i att ha pengar i skatteparadiset Malta: Östling har även via Maltabolaget aktier värda 30 miljoner kronor i Luxemburg.
– Ja, det finns ju alltid en egoism i det hela. Man frågar sig också: Om man betalar in 20–30 miljoner om året – vad fan får jag för pengarna? säger Östling till SVT.
Han säger att han med gott samvete undviker att skatta här i Sverige för sina tillgångar utomlands.
– Ja för fan, jag har betalat för minst 1 000 skattebetalare, säger Leif Östling till SVT.
Sedan det förra avslöjandet 2016, då de så kallade Panamadokumenten läckte, har svenska Skatteverket arbetat med att få dem som då avslöjades att betala sin skatt i Sverige:
– Hittills har vi lyckats få in 179 miljoner till statskassan och då är inte alla ärenden avgjorda ännu. Vår erfarenhet är att den här kategorin gärna betalar sina skatteskulder. De vill inte ha någon brottsanmälan och absolut inte en fällande dom, säger Margareta Nyström, internationell koordinator på Skatteverket.
Nyström tror att summorna kan bli högre den här gången:
– Nu handlar det om personer med ännu större förmögenheter.
I flera av de fall som tas upp i de läckta dokumenten handlar det inte nödvändigtvis om olagliga affärer. I stället rör det sig ofta moraliska överväganden.
Ett av exemplen är att Storbritanniens drottning Elizabeth har haft över 100 miljoner kronor i en fond i skatteparadiset Caymanöarna. Fonden har sedan investerat stora summor i ett företag, Bright House, som sålde hushållsprodukter till låginkomsttagare till skyhöga räntor (uppåt 99,9 procent) vilket gjorde att varorna i slutändan kostade många gånger mer.
I en första kommentar säger en talesperson för drottningen att ”man inte var medveten om detta”.
Men, skriver BBC, det finns inga bevis för att drottningen inte skulle ha betalat skatt och det handlar inte om något olagligt. I stället har kritiken kommit att handla om att drottningen inte haft kontroll över sina investeringar.
De nya avslöjandena kan också visa sig vara besvärande för USA:s president Donald Trump då hans svärson Jared Kushner förekommer i dem. Dokumenten visar bland annat att två ryska statliga institutioner med nära band till landets president Vladimir Putin har satsat stora summor i Twitter och i Facebook genom en affärskollega till Kushner. Investeringarna gick genom Jurij Milner, som dessutom är delägare i ett företag som även Kushner äger.
Dokumenten visar också hur många andra rika och mäktiga har valt att placera enorma summor utanför det egna landet. En av det brittiska

konservativa partiets största donatorer, Lord Ashcroft, har enligt de läckta dokumenten haft mycket stora summor i ett annat skatteparadis. 2006 hade en fond som kan knytas till Aschcroft ett värde av 4,8 miljarder kronor.
Kanadas premiärminister Justin Trudeaus kampanjchef Stephen Bronfman finns också med bland dokumenten. Bronfman har haft en bärande roll när det har gällt att få Justin Trudeau vald, med budskapet att alla ska betala skatt och att den ska vara rättvis. Men samtidigt har han byggt upp en fond på omkring 720 miljoner kronor i en stiftelse på Caymanöarna – där han inte behövde betala någon som helst skatt.
Ugandas utrikesminister Sam Kutesa är en annan som visar sig ha haft stora summor utomlands, i Kutesas fall på Seychellerna. Kutesa var tidigare ordförande i FN:s generalförsamling.
Jordaniens drottning Noor har enligt granskningen två stiftelser på Jersey, som bland annat äger hennes stora fastighet i Storbritannien.
Ett annat exempel är grundaren av Ebay, Pierre Omidyar, finansmannen och valutaspekulanten George Soros och sångaren i U2, Bono, som genom ett företag baserat på Malta betalade en del av ett köp i Litauen.
Finansminister Magdalena Andersson (S) tycker att det är helt oacceptabelt att det finns en global finansiell elit som lägger ned stor kraft på att undvika att betala skatt.
– Det är en farlig utveckling som undergräver tilliten som vårt samhälle bygger på, säger Magdalena Andersson till DN.
– I slutändan blir det också mer skatt att betala för sommarjobbaren och pensionären, säger finansministern.
Magdalena Andersson är inte förvånad över det nya stora avslöjandet, men säger att det pågår ett framgångsrikt internationellt arbete för att göra det svårare att smita undan skatt.
– Granskningen visar också hur viktigt det är med en fri press.
– För den enskilde gäller det att kunna se sig själv i spegeln och stå för det skattebeslut man har fattat.
Enligt Magdalena Andersson visar också granskningen att företagen för upp frågan på högsta nivå i styrelserummen.
– Skattebeslut kan påverka bilden av företaget.
Om känslan av att människor med mycket pengar undviker att betala skatt får fäste kan det också bli en grogrund för extrema politiska rörelser. Och en sådan utveckling kan slå tillbaka mot hela landets ekonomi, enligt finansminister Magdalena Andersson.
Även fackförbunden är upprörda:
– Leif Östling borde betala den skatt han är skyldig, säger LO-ordföranden Karl-Petter Thorwaldsson till DN.

Mia Holmgren
mia.holmgren@dn.se
Clas Svahn
clas.svahn@dn.se "

"**Paradisläckan**, ”Paradise papers”, kommer från ett 20-tal skatte-paradis och territorier med begränsad insyn. Det är material som tyska Süddeutsche Zeitung (SZ) har delat med sig av till journalistnätverket International Consortium of Investigative Journalists (ICIJ).
Fler än 380 journalister från nästan 100 medieföretag i över 60 länder har i hemlighet granskat innehållet. Från Sverige har TT, SVT:s ”Uppdrag granskning” och SVT Nyheter deltagit. Internationellt märks bland andra The New York Times, BBC och Le Monde.
Materialet består av 13,4 miljoner dokument, den största läckan efter Panamadokumenten.

Huvuddelen är konfidentiella handlingar från juristbyrån Appleby, med kontor i en rad skatteparadis och mängder av storföretag och förmögna personer som kunder, exempelvis McDonald's, Walmart och HP.
2016 sålde Appleby den gren som sköter bolagen, stiftelserna, privatflygplanen och andra tillgångar åt världens elit. Appleby och det nya bolaget, Estera, samarbetar dock nära. TT
Källor: Appleby, ICIJ "

DN MÅNDAG 6 NOVEMBER 2017

" Miljardärer världen över är oroliga

Panamaläckan från förra året upprepas med en ny läcka där juristbyrån Appleby är i fokus. DN:s Pia Gripenberg skriver att många miljonärer och miljardärer borde vara oroade för att deras förmögenheter hamnar i rampljuset.

1. Hur omfattande är läckan från advokatbyrån Appleby?
När det gäller antal dokument handlar det om cirka 13,4 miljoner stycken, vilket är nästan två miljoner fler än Panamadokumenten, som läckte ut till allmänheten för ett och ett halvt år sedan.
2. Vilka svenska kopplingar finns det denna gång?
Det ska finnas cirka 2 000 svenskar i dokumenten, men flera av dem verkar framför allt vara kopplade till EU-landet Maltas bolagsregister, inte till de regioner som ses som de klassiska skatteparadisen. En av personerna är Laurent Leksell, vars pappa grundade strålknivsföretaget Elekta där Laurent Leksell är ordförande.
En annan är Svenskt Näringslivs ordförande och tidigare Scaniachefen Leif Östling. Hans position som ordförande för Svenskt Näringsliv gör förstås honom intressant. I organisationen finns bland annat företag inom vård, skola och omsorg som ju finansierar sin verksamhet med skattemedel.
Maltas skatteupplägg har för övrigt länge irriterat övriga medlemsstater i EU.
3. Vad kommer läckan att få för följder?
Efter Panamadokumenten drog en mängd myndigheter runt om i världen i gång egna utredningar. EU gjorde också det och EU-parlamentet har uppmanat kommissionen att upprätta en så kallad svart lista över skatteparadis före årsskiftet.

Det som är intressant är att det åter har hänt att material läckt ut från en advokatbyrå. Det finns säkert en mängd miljonärer och miljardärer runt om i världen som använder andra firmor än Mossack-Fonseca och Appleby och som nu oroar sig att de blir avslöjade nästa gång någon hackar en advokatbyrå. Möjligen kan en och annan av de personerna välja att självmant börja avveckla ljusskygga affärer i stället för att fångas av sitt hemlands skattemyndighet.
Efter Panamadokumenten ökade nämligen antalet svenskar som hörde av sig till Skatteverket för en så kallad självrättelse, alltså att de ville betala mer skatt i efterhand.
Det är nog inte otroligt att det upprepas denna gång.

Pia Gripenberg
pia.gripenberg@dn.se"

DN MÅNDAG 6 NOVEMBER 2017

" Stora brister i vården efter sexövergrepp

Den uppföljande vården för de som utsatts för sexuella övergrepp och sexuellt våld är eftersatt. Det anser flera professorer, läkare och barnmorskor som DN talat med. – Specialistvården för att behandla de konsekvenser som sexuella övergrepp kan ge, till exempel posttraumatiskt stressyndrom, är underutvecklad på de flesta håll, säger Lotti Helström, överläkare vid mottagningen för våldtagna på Södersjukhuset.

Förra året anmäldes 20 300 sexualbrott. Av dem rubricerades 6 700 som våldtäkt, enligt siffror från Brottsförebyggande rådet.
Vårdpersonal måste bli bättre på att ställa frågor om sexuella övergrepp för att fler ska kunna behandlas och den uppföljande vården för de som drabbats måste utvecklas, menar flera experter.
– De som utsätts för våldtäkter och andra grövre övergrepp får funktionsnedsättande skador som kräver specialistbehandling, men det finns nästan ingen sådan vård att få i dag, säger Gita Rajan, läkare och grundare av organisationen Wonsa, World of no sexual abuse.
Lotti Helström är överläkare vid mottagningen för våldtagna på Södersjukhuset. Enligt henne behöver den uppföljande specialistvården utvecklas.
– Specialistvården för till exempel posttraumatiskt stressyndrom är underutvecklad och i Stockholm, bland annat, har man dragit in på den vården, Kris- och traumacentrum tar inte längre emot dessa patienter.
I flera av landets större städer finns specialistmottagningar för de som utsatts för sexuellt våld, men de flesta av dem är akutmottagningar specialiserade på vård direkt efter en våldtäkt. De kan erbjuda patienterna uppföljande samtal, men antalet mottagningar specialiserade på just uppföljande traumabehandling är få. Eftersom

landstingen är sina egna är det dock svårt att få en bild av hur vården ser ut i Sverige i dag.
Carl Göran Svedin är professor i barn- och ungdomspsykiatri vid Linköpings universitet och det nationella kunskapscentrumet Barnafrid, som har som uppdrag att samla och sprida kunskap om övergrepp mot barn. Enligt honom finns det två högspecialiserade mottagningar för barn som utsatts för övergrepp i Sverige – Bup Traumaenheten i Stockholm och Bup Elefanten i Linköping. Av de 6 700 anmälda våldtäkterna 2016 var 3 000 våldtäkter mot barn under 17 år
– Det måste finnas mer specialiserad vård för barn och unga. Högspecialiserade traumaenheter borde finnas i varje stor svensk stad, säger Carl Göran Svedin.
Mörkertalet är stort. Nio av tio övergrepp mot minderåriga kommer aldrig till myndigheternas kännedom.
– Det syns bland annat nu, i och med Metoo-rörelsen, säger Carl Göran Svedin.
För många får övergreppen allvarliga psykologiska konsekvenser. Enligt en studie från 2016, genomförd av forskare från Karolinska institutet, Linköpings universitet och Uppsala universitet, är psykiska sjukdomar som posttraumatisk stress och ångest, betydligt vanligare hos dem som har utsatts för sexuella övergrepp än hos dem som inte har det.
Gita Rajan är kritisk till att de flesta landstingen i Sverige inte organiserar den uppföljande hjälpen för sexuellt utsatta i egna mottagningar.
– Landstingen kommer ofta med förklaringen att det finns kompetens i den ordinarie verksamheten, till exempel inom psykiatrin eller olika traumacentrum. Men problemet är att de ofta inte är specialiserade på att behandla just trauman efter sexuellt våld. Det behövs olika typer av vård för trauman orsakade av bilolyckor, krig och sexuella övergrepp och det måste vara lätt att veta vart man ska vända sig för hjälp, säger hon.
På Närhälsan sexualmedicinskt centrum i Göteborg erbjuds bland annat uppföljande behandling för personer som har utsatts för sexuella övergrepp. Enligt Emma Svanholm, barnmorska och enhetschef, finns det dock ett stort behov av att utveckla just den delen av verksamheten.
– Vi ser ett större behov än vad vi kan erbjuda i nuläget. Vi skulle vilja se en mottagning som specialiserar sig på det. I dag måste den som behöver specialpsykiatri uppfylla ett antal kriterier för att få en sådan vård. Det hindrar en del från att få behandling.
Vården måste också bli bättre på att ställa frågor om sexuella övergrepp, menar Emma Svanholm. De flesta söker inte vård direkt när de har utsatts och i många fall söker de utsatta vård senare i livet för någonting annat. Det är då viktigt att vårdpersonalen ställer frågan för att rätt hjälp ska kunna ges.
– Det vi hoppas på är att kunna erbjuda mer vård till dem som kanske inte ens sökte vård i det akuta skedet. Den gruppen vänder sig kanske till oss men i ett annat fall och så upptäcker vi att de har erfarenheter av sexuella övergrepp.
Åsa Witkowski, verksamhetschef för patientverksamheten på Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK) i Uppsala, är inne på samma resonemang. Hon tycker att all vårdpersonal redan på grundutbildningen ska utbildas i frågor som rör sexuella övergrepp.
– Det har blivit obligatoriskt på gynekologutbildningen och jag tror att fler utbildningar kommer att ta efter. Det är jättevanligt att möta patienter som har blivit utsatta och det måste all vårdpersonal kunna hantera.
Åsa Witkowski tror inte att man nödvändigtvis måste ha fler specialistmottagningar. Många sjukhus har kompetens i sin ordinarie

verksamhet som kan skräddarsys efter patientens behov. Det viktiga är att se till så att kompetensen finns över hela landet, menar hon.
– Vården blir bättre, men det finns fortfarande en del att utveckla. Det viktiga är att det finns en struktur för behandlingen, från det akuta omhändertagandet till den uppföljande vården. Man kan hitta olika lösningar, men all hälso- och sjukvård i Sverige ska ha en struktur för behandlingen, så är det inte överallt i dag.
Enligt Hans Karlsson, chef för avdelningen vård- och omsorg på SKL, är vården för de som utsatts för sexuella övergrepp någonting man arbetar med. Han menar att det i alla kommuner ska finnas ett kompetent akut omhändertagande, men att det är svårt att erbjuda specialistvård i alla städer.
–Alla ska få en bra vård tidigt oavsett var man bor, det kan också förebygga trauman. Vi har en stående diskussion i den här frågan och det är någonting som vi jobbar med.
Landstingen är ansvariga för hälso- och sjukvården men på nationell nivå har regeringen bland annat gett NCK i uppdrag att öka kunskapen om mäns våld mot kvinnor och utveckla metoder för omhändertagande. Socialminister Annika Strandhäll (S) ser ett behov av att utveckla hälso- och sjukvårdens roll när det kommer till sexuellt utsatta personer.
– Vården måste vara rustad för att hantera det här på ett bra sätt, jag tror att det finns ett behov av att fundera på hur vi utvecklar den rollen. Vi har gett myndigheter pengar att fördela på området mäns våld mot kvinnor och säkerställer nu att det finns både nationellt och regionalt kompetensstöd för att kvalitetsutveckla arbetet mot våld i nära relationer och stöd till våldsutsatta kvinnor.

Amanda Lindström
amanda.lindstrom@dn.se "

"Fakta. Wonsa
Den ideella organisationen Wonsa, World of no sexual abuse, grundades 2014 av Gita Rajan och Hermine Holm. Organisationen öppnade sin första specialistklinik, i Stockholm 2015 och har som mål att göra specialiserad vård för psykologiska skador efter sexuella övergrepp tillgänglig över hela landet.
På kliniken finns bland annat läkare, terapeuter och psykologer som tar emot patienter av alla kön, från 12 år och uppåt. Organisationen har avtal med flera vårdgivare i Sörmland och bedriver också forskning på vård och behandling efter sexuella övergrepp i samarbete med Karolinska institutet. "

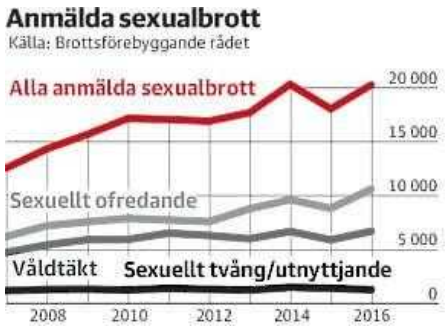
Anmälda sexualbrott
Källa: Brottsförebyggande rådet
Alla anmälda sexualbrott
Sexuellt ofredande
Våldtäkt
Sexuellt tvång/utnyttjande
20 000
15 000
10 000
5 000
0
2008
2010
2012
2014
2016

Andel av Sveriges befolkning som utsatts för sexualbrott
Enligt Nationella trygghetsundersökningen
Totalt
Kvinnor
Män
(%)
2,5
2,0
1,5
1,0
0,5
0,0
2008
2010
2012
2014
2016

Uppklarade våldtäkter
De personuppklarade brotten i relation till alla handlagda våldtäktsbrott
Procent
14
28
31
19
21
22
16
20
14
11
2007
2008
2009
2010
2010
2012
2013
2014
2015
2016

Lagförda sexualbrott
Totalt anmälda sexualbrott
Lagförda sexualbrott
20 000
15 000
10 000
5 000
0
2008
2010
2012
2014
2016

DN MÅNDAG 6 NOVEMBER 2017

" Fler anmäler sexbrott

Det är allt fler som anmäler att de har utsatts för ett sexualbrott. Vad ökningen beror på vet man inte riktigt och det behövs mer forskning för att förklara utvecklingen, menar Johanna Olseryd, enhetschef på Brottsförebyggande rådet.

– Vi skulle behöva forska exakt på vad det är som händer, men det är lämpligt att sätta den här utvecklingen i relation till den debatt som har varit de senaste åren. Det är inte en orimlig tanke att anmälningarna kommer att öka ytterligare nu efter Me too.
Sexuella ofredanden är den typ av sexualbrott som har ökat mest. Att anmälningarna om ofredande ökar är ett mönster som också syns när det gäller mindre allvarliga former av misshandel. Människor blir allt mer benägna att anmäla våldsbrott mot person, förklarar Johanna Olseryd.
Siffran för antalet anmälda våldtäkter har varit relativt stabil de senaste åren, men innan dess ökade de något. Ökningen har sammanfallit med en förändrad, och mer strikt, lagstiftning.
– Händelser som tidigare har rubricerats som tvång eller utnyttjande klassas i dag som våldtäkt. Det har bidragit till fler anmälningar under 00-talet, säger Johanna Olseryd.
Av de anmälda våldtäkterna är andelen som klaras upp mindre än för tio år sedan, något som kan bero på både lagstiftning och en omorganisation hos polisen.
– Det kan vara så att bevissvårigheterna blir större när våldtäktsbegreppet har utvidgats, men generellt har också personuppklaringen för många andra brottstyper minskat sedan polisens omorganisering, säger Johanna Olseryd.
Amanda Lindström amanda.lindstrom@dn.se "

DN MÅNDAG 6 NOVEMBER 2017

" Höjda klimatambitioner svenskt mål på FN-möte

Att världens länder ska trappa upp sina ambitioner i klimatarbetet är en av Sveriges prioriteringar inför klimatmötet som inleds i Bonn i dag, måndag. Trots Donald Trumps hot om att dra sig ur Parisavtalet ska USA:s förhandlingsgrupp komma till mötet.

Representanter för över 190 länder samlas nu i Bonn för att under två veckor förhandla om hur klimatförändringen ska hejdas.
Sverige kommer bland annat att prioritera frågan om att ambitionen i ländernas klimatarbete ska öka över tid, och att de globala översyner som ska ske utformas på ett sätt leder till att ambitionerna höjs.
– Vi vet att det som ligger på bordet nu inte är tillräckligt för att nå målen från Paris. Vi har sett rapporter i veckan som gick om bland annat att extremväder ökar, vi vet att vi behöver göra mer, säger Johanna Lissinger Peitz, Sveriges chefsförhandlare.
En rapport från FN-organet Unep under veckan slog fast att klimatlöftena från Paris bara når en tredjedel av det som krävs för att hålla uppvärmningen till två grader. En annan rapport visade att koldioxidhalterna i atmosfären ligger på rekordnivåer.
Johanna Lissinger Peitz är även en av EU:s tre chefsförhandlare och leder Sveriges delegation den första veckan, den andra veckan leder klimatminister Isabella Lövin (MP) arbetet.
Medan Parismötet för två år sedan var ett beslutsmöte där världens länder skulle enas om mål för klimatförändringen är årets möte, COP23, mer ett förhandlingsmöte. Nu ska länderna försöka komma fram till hur de uppsatta målen ska nås.

– I Bonn ska vi komma framåt i förhandlingar om regelboken. Hur ska reglerna se ut, vad ska vi mäta, hur ska vi rapportera, vad ska gälla för olika länder. Det förväntas inga beslut utan det handlar om att tröska fram förhandlingstexter, säger Johanna Lissinger Peitz.
Regelboken ska vara klar 2018.
En annan tyngdpunkt för mötet är det arbete som ska ske nästa år med att se över hur ländernas klimatarbete ligger till och att det som görs räcker för att uppfylla avtalet. En slags generalrepetition för de översyner som ska ske vart femte år när avtalet väl har trätt i kraft.
– Det handlar om samverkan inte bara mellan länder utan med olika aktörer i samhället, miljöorganisationer, näringsliv, urfolk. Den sidan har vuxit enormt de senaste åren och är även stor i Bonn, säger Johanna Lissinger Peitz.
Ett av de stora frågetecknen inför mötet i Bonn är självklart hur USA kommer att agera. President Trump meddelade i somras att landet ska lämna Parisavtalet.
– Jag har träffat USA:s förhandlingsdelegation några gånger det senaste året. De har kvar samma chefsförhandlare som tidigare och de har sagt att de kommer att delta konstruktivt och aktivt i Bonn. Vi får se hur det blir, säger Johanna Lissinger Peitz.
Vid förra årets klimatmöte hade Trump precis vunnit presidentvalet i USA och aviserat att han ville lämna Parisavtalet. Då fanns dels hopp om att andra länder som exempelvis Kina skulle kliva fram och ta större ansvar i klimatarbetet men också farhågor om att fler länder skulle följa i USA:s fotspår. Sedan dess har Kina tagit större ansvar och inga länder har hoppat av, tvärtom har flera länder kommit till.
– I år har dubbelt så många länder som för ett år sedan skrivit på avtalet, säger Johanna Lissinger Peitz.
Dessutom skrev Nicaragua häromveckan under avtalet. Det gör att i dag är Syrien och USA de enda länder som inte vill följa avtalet.
Klimatmötet hålls i Bonn men Fiji är ordförandeland. Det är första gången som en liten ö-nation leder FN:s årliga klimatmöten.
– Det kan sätta press på parterna. På Fiji handlar effekterna av klimatförändringen inte om framtiden, de är redan synliga. Där använder de uttrycket ”framtiden var i går”, säger Johanna Lissinger Peitz.

Jannike Kihlberg
jannike.kihlberg@dn.se "

"Fakta.
FN:s klimattoppmöte, COP23, hålls i Bonn i Tyskland den 6–17 november.
Ordförandeland är Fiji.
COP är namnet på de årliga möten som hålls för länder som har undertecknat klimatkonventionen, UNFCC. Länder som har skrivit på kallas för parter. COP är en förkortning för conference of the parties, på svenska parternas konferens.
COP23 är det 23:e mötet i ordningen.
Johanna Lissinger Peitz leder den svenska delegationen den första veckan. Klimatminister Isabella Lövin (MP) leder delegationen den andra veckan.
En huvuduppgift för mötet är att arbeta med regler för hur det ska gå till att uppfylla målen från Parismötet 2015. Där beslutades att den globala uppvärmningen ska hållas under 2 grader, helst 1,5 grader. "

DN MÅNDAG 6 NOVEMBER 2017

"Dags för resultat i kunskapsmätning

I morgon, tisdag, släpps resultaten i en stor internationell kunskapsmätning där bland annat svenska elever fått visa vad de kan i samhällsfrågor. Förra gången, för sju år sedan, gick det riktigt bra. Frågan är om dagens åttondeklassare håller samma nivå.

Totalt 94 000 elever världen över har deltagit i studien, som heter International civic and citizenship study (ICCS). Syftet med den är att ringa in tonåringars kunskaper om samhälle och demokrati.
– Väldigt övergripande handlar det om att förstå principerna i ett demokratiskt samhälle. Exempelvis att förstå hur beslutsfattande går till, varför man har maktdelning och vad allas lika värde och jämlikhet innebär, förklarar Skolverkets Ellen Almgren, doktor i statsvetenskap och projektledare för den svenska delen av studien.
Frågorna är inte kopplade till ett visst land eller specifika händelser, utan testar att tonåringarna förstår begrepp som rösträtt, yttrandefrihet och likhet inför lagen – eller korruption och censur.
ICCS genomfördes första gången 2009 och då placerade sig Sverige bra i kunskapsdelen: som nummer fem av 38 länder och väl över både Europa- och det internationella snittet. I särklass bäst var Finland och Danmark.
Men Sverige utmärkte sig även på ett negativt sätt. Inget annat europeiskt land hade så stora resultatskillnader mellan elever från högutbildade hem och övriga elever. Studien bekräftade alltså bilden av svensk skola som dålig på att kompensera för elevers olika bakgrunder.
För svensk del anses det viktigt att fortsätta delta i studien. Ett skäl är att de stora internationella mätningarna fångar upp utveckling över tid. Det finns inga bra svenska måttstockar i form av prov eller betyg som kan jämföra olika årskullars kunskaper. Betygssystem byts ut med jämna mellanrum och dessutom tenderar det att gå inflation i betyg.
Ett annat skäl att delta är att demokrati- och medborgarutbildning är så central i svensk skola.
– Den demokratiska fostran är ett stort uppdrag, mycket större än ämnet samhällskunskap. Man kan hitta formuleringar i skollagen, läroplanen och näst intill varje kursplan om att skolan utbildar elever till att bli medborgare i en demokrati, säger Ellen Almgren.
Förutom kunskaper speglar ICCS också vilka stora samhällsfrågor ungdomarna tycker är viktigast och i vilken grad de engagerar sig eller är beredda att engagera sig.
ICCS 2009 gick ganska spårlöst förbi i den svenska skoldebatten. Kanske för att det var en premiäromgång, kanske för att ICCS inte är lika stor som kunskapsmätningarna Pisa och Timss. Men det var å andra sidan inte förrän Pisachocken 2012/13 – med svenskt kunskapsras i matte, naturvetenskap och läsning – som kunskapsmätningar fick strålkastarljusen på sig.

TT "

"**Fakta. ICCS-resultatet 2009**

Land	**Poäng**
Finland	576
Danmark	576
Sydkorea	565
Taiwan	559
Sverige	537
Polen	536
Europagenomsnitt	514
Internationellt genomsnitt	500 (fast värde)
Indonesien	433
Paraguay	424
Dominikanska republiken	380

Källor: IEA och Skolverket "

DN MÅNDAG 6 NOVEMBER 2017

”Orealistiskt höga vinstkrav bäddar för nya finanskriser”

Orealistiskt höga vinstkrav leder till osunt beteende. Många företag avstår från lönsamma investeringar och delar hellre ut kapital till ägarna. Det bäddar för nya finanskriser, menar ekonomen Thomas Franzén.

– Räntorna är numera extremt låga. Lånat kapital har blivit billigt, samtidigt som många storföretag håller fast vid avkastningskrav på 15–20 procent. Det skapar stora spänningar som är riskabla, säger Thomas Franzén.

DN träffar honom i hans bostad med vidunderlig utsikt över Stockholm. Han har länge gått mot strömmen som ekonomisk debattör, vid sidan om ett aktivt konstnärskap. Andra nationalekonomer har inte varit lika intresserade av hans frågor. Thomas Franzéns synpunkter kan dock inte enkelt avfärdas. Delvis beror det på hans bakgrund som vice riksbankschef och sedan chef för Riksgälden. Som doktor i nationalekonomi har han en teoretisk grund som kombineras med inblick i näringslivet från hans tid som vice ordförande i Nasdaq OMX exchanges, inklusive Stockholmsbörsen. Men framför allt har han envetet pekat på problem som andra inte lika gärna diskuterar. Nu gör han det i en kommande artikel i tidskriften Ekonomisk Debatt.

– Först måste vi förstå situationen och hur den har uppstått. Företagen har skruvat upp sina avkastningskrav på eget kapital, utifrån vad som tycktes naturligt när räntorna var mycket högre än i dag. Sedan har de låtit kraven stanna kvar på hög nivå, trots att den ekonomiska verkligheten ser helt annorlunda ut, framhåller Thomas Franzén.

Han syftar främst på vad som har hänt med räntorna, i Sverige och internationellt. Efter finanskrisen för snart tio år sedan har det etablerats ett läge med mycket låg inflation. Det finns gott om kapital och företagen kan låna billigt.

– Ändå håller företagen fast vid sina höga avkastningskrav. En orsak kan vara att företagsledare tävlar med varandra och inte vill bli uppfattade som att de tar ett steg tillbaka. Ett annat skäl är att deras egna inkomster från bonusar bygger på att de försöker nå avkastningskraven.

Här har ägarna en nyckelroll, markerar Thomas Franzén. Om företagsledarna inte vill eller kan justera avkastningskraven, så borde deras uppdragsgivare ta initiativet. Det behövs mer ägarstyrning:

– Företagen vinner inte på att ha så högt ställda avkastningskrav att de hindras från investera. Det finns gott om lönsamma projekt som inte blir av, eftersom de inte når upp till de nuvarande kraven. I längden innebär det att storföretagen inte kan förnya sig, vilket är till nackdel för ägare och andra intressenter.

Samhället förlorar också, poängterar han. Investeringarna blir lägre än behövligt och det håller tillbaka tillväxten i ekonomin. När företagen i stället väljer att dela ut mer pengar till ägarna, till exempel genom att köpa tillbaka aktier, ökar dessutom faran för spekulation:

– Med gott om lättrörligt kapital som söker hög avkastning ökar risken för finansiella bubblor. Det bäddar i sin tur för nya finanskriser.

Thomas Franzén klargör att detta inte är specifikt för Sverige, utan gäller åtskilliga länder. Lösningar på problemet måste sökas på många håll, däribland i företagen. Staten kan också medverka med sin ekonomiska politik:

– Trycket är hårt på Riksbanken och regeringen, men i det här läget fungerar inte stimulanspolitik. Låga räntor leder inte till ökade investeringar. I stället borde Riksbanken gradvis höja reporäntan mot en långsiktigt hållbar nivå som minskar risken för finansbubblor.

Regeringen bör driva en finanspolitik där man undviker offentliga underskott, även på längre sikt, anser Thomas Franzén. Dessutom borde man, i egenskap av ägare, justera de avkastningskrav som ställs i den statliga företagssektorn. En sådan översyn inleddes av tidigare finansmarknadsministern Peter Norman (M) och behöver nu drivas vidare.
– Ökade regleringar är däremot knappast lösningen, eftersom de ofta leder fel. Vad som i stället främst krävs är ett ändrat tänkande, framför allt bland företagens ägare. Men det gäller också de ekonomer som ännu inte har insett skadan av alltför höga avkastningskrav, understryker Thomas Franzén.

Johan Schück
johan.schuck@dn.se "

"Fakta. Thomas Franzén
Ekonomisk debattör som numera även ägnar sig åt konstnärskap.
Tidigare generaldirektör för Riksgälden och dessförinnan vice riksbankschef.
Har varit vice ordförande i Nasdaq OMX Exchanges och ordförande i Arbetsförmedlingen och Premiepensionsmyndigheten.
Doktor i nationalekonomi. Född 1945. "

DN MÅNDAG 6 NOVEMBER 2017

" Ta en kopp till – kaffet gör dig troligen bara gott

Kaffets hälsorisker tycks vara betydligt överdrivna. Forskningen pekar snarare mot att kaffe kan vara bra för oss. Svenskens vanliga konsumtion på tre koppar per dag tros kunna minska risken för flera sjukdomar.

”Åh, hur sött kaffet smakar, sötare än tusen kyssar” skrev Johann Sebastian Bach i ”Kaffekantaten” som kan ses som en enda lång hyllning till kaffet.
Under kaffets månghundraåriga historia har denna älskade dryck länge beskrivits som skadlig för olika delar av vår kropp. Men ungefär sedan 1990-talet pekar de allra flesta rönen mot att kaffe är helt ofarligt och inte förknippat med ökad risk för sjukdomar, enligt Susanna Larsson, forskare i nutritionsepidemiologi på Karolinska institutet, som forskat i många år på kopplingen mellan kaffe och sjukdomar.
– Jag skulle nog säga att kaffe är helt ofarligt, det är snarare så att det finns flera studier som visar positiva effekter av kaffet. Så det är bara att dricka på, säger hon.
I slutet av augusti publicerades ännu en omfattande studie, den största i sitt slag, som tyder på kaffets positiva effekter. I tio europeiska länder följde forskarna 521 330 personer under 16 års tid. Forskarna ville se om kaffekonsumtion är förknippad med lägre dödlighet i olika sjukdomar. Resultatet visar tydligt att de som uppgav att de dricker mycket kaffe lever längre jämfört med de som uppgav att de dricker mindre. Särskilt tydlig var skillnaden för kvinnliga kaffedrickare när det gällde dödligheten i stroke och hjärt- och kärlsjukdomar.

Bristerna i studien är att deltagarna bara har tillfrågats en enda gång hur mycket kaffe de dricker. De kan ha druckit både mer eller mindre under åren. Det är också svårt att hitta något orsakssamband, då forskarna inte vet om och hur kaffedrickare skiljer sig från dem som inte dricker kaffe. Vad studien i alla fall ger stöd för är att det inte finns några risker med långvarigt kaffedrickande.
– Det finns inga bevis för att kaffe ökar risken för sjukdomar, säger Susanna Larsson, som själv dricker 2–3 koppar om dagen.
Svenskarna dricker i genomsnitt 3,2 koppar kaffe per dag, näst mest i världen efter finländarna. Men den konsumtionen påverkar oss mycket lite, knappt någonting alls. I alla fall inte på ett negativt sätt.
Den enda gruppen som rekommenderas att inte dricka för mycket kaffe är gravida kvinnor. Livsmedelsverkets rekommendation för gravida är max tre koppar om dagen. Det bygger på studier om att koffein kan öka risken för missfall.
– Samtidigt är de studierna lite problematiska då även rökning ökar risken för missfall, och de som dricker mycket kaffe röker också ofta. Så man får ta de studierna med en nypa salt. Men gravida är nog ändå den enda gruppen som inte ska dricka överdrivet mycket kaffe, säger Susanna Larsson.
Så har det däremot inte alltid låtit från forskarkåren. Larmrapporterna om kaffe har avlöst varandra genom åren. På 1970-talet kom exempelvis studier som visade att kaffe orsakar hjärtinfarkt. Och 1991 sattes kaffet upp på listan över potentiellt cancerframkallande ämnen av Världshälsoorganisationen WHO.
– Det var mycket för att man inte tog hänsyn till rökning i de gamla studierna. Det är som sagt vanligt att de som dricker mycket kaffe också röker väldigt mycket. De senare studierna är bättre utformade och tar hänsyn till rökvanor. De fem senaste åren har studierna mer visat en skyddande effekt av kaffe, säger Susanna Larsson.
2016 konstaterade WHO att man inte hittat något samband mellan kaffedrickande och cancer. Flera studier har snarare visat ett starkt samband mellan kaffedrickande och minskad risk för både levercancer och livmodercancer.
– När det gäller levercancer är det snarare ju mer kaffe desto bättre som gäller, säger Susanna Larsson.
Kaffe minskar enligt studier också risken för diabetes typ 2 och Parkinson, och en måttlig konsumtion minskar risken för hjärt- och kärlsjukdomar.
– Tre till fyra koppar om dagen ger minskad risk för stroke och hjärtinfarkt. Och dricker du mer än fyra koppar om dagen ger det ungefär samma risk som för den som inte dricker kaffe alls, säger Susanna Larsson.
Finns det verkligen ingenting negativt? Jo, dricker du cirka 100 koppar kaffe på kort tid kan det ge en livshotande koffeinförgiftning. Vi vet också att kaffe kan påverka sömnen, särskilt för dem som är ovana vid att dricka kaffe.
Det är också oklart hur kaffet påverkar personer som dricker väldigt stora mängder.
– Vi vet egentligen inte om det finns några skadliga effekter om man dricker typ tio koppar om dagen. Det går inte att studera riktigt eftersom det inte finns något underlag, det är för få personer. Men upp till 6–7 koppar om dagen vet vi inte är förknippat med någon hälsofara.

Anton Kasurinen
anton.kasurinen@dn.se"

DN MÅNDAG 6 NOVEMBER 2017

" Det händer med din kropp när du dricker kaffe

Koffeinet i kaffet blockerar signalsubstansen adenosin som gör oss trötta och slöa. Det påverkar också flödet av blod i organ som njurarna och levern, vilket gör att det klassiska kaffet på maten kan kännas så bra.

Adenosin produceras när kroppen arbetar hårt på olika sätt. Det gör att vi blir trötta, hjärtat slår långsammare och nerver reagerar långsammare. Till exempel bildas adenosin i hjärncellerna när vi har varit vakna länge och nerverna och hjärncellerna får slita på. Adenosinet gör då att vi känner oss sega i huvudet och gör till slut att vi vill sova.
Men dricker vi en kopp kaffe så kliver koffeinet in i bilden, förklarar Bertil Fredholm, professor emeritus i farmakologi vid Karolinska institutet.
– Koffeinet blockerar adenosinet, och det ger en massa effekter i olika celler runt om i kroppen, säger han.
Effekten sitter i längre än man kan tro. Normalpersonen blir av med hälften av koffeinet i kroppen på ungefär 4–5 timmar. Fyra timmar senare är tre fjärdedelar borta.
När koffeinet blockerar adenosinet i hjärnan känner vi inte behovet av att sova på samma sätt. I njurarna bildas adenosin när njurarna jobbar hårt för att producera urin. Det gör att blodflödet till njurarna minskar. Koffeinet ökar på blodflödet igen och vi blir lite mer kissnödiga.
Kaffe kan smaka särskilt gott efter maten, och det motverkar dessutom den ”matkoma” som ibland kan infinna sig. När vi äter flödar blod till levern, som måste ta hand om en massa näringsämnen. Då minskar blodflödet i andra delar av kroppen.
– När man reser sig från matbordet kan man känna sig lite seg. Koffeinet stänger av det där blodflödet lite temporärt och vi får tillbaka blodflödet till muskler och hjärna. Det är därför kaffe efter maten kan fungera väldigt bra, säger Bertil Fredholm.

Anton Kasurinen
anton.kasurinen@dn.se "

”Kaffe är uttorkande”
Falskt. Det finns många studier som visar att man inte blir uttorkad av att dricka kaffe. Kroppen bildar extra urin vid intag av koffein. Totalmängden vätska i kroppen blir densamma. Men du blir kissnödig tidigare.

”För mycket kaffe kan vara dödligt”
Stämmer. Men det är nästan omöjligt att få i sig de drygt 100 koppar som krävs för att döda en vuxen person.
Källa: Susanna Larsson och Bertil Fredholm, Karolinska institutet. "

DN MÅNDAG 6 NOVEMBER 2017

" Karolinska avböjde hjälp att korta kön

När svårt sjuka cancerpatienter fick vänta på operation på Karolinska i somras erbjöd Danderyds sjukhus hjälp att operera patienter för att korta kön. Men Karolinska tog inte emot hjälpen, och kön växte. Lars Granström, överläkare och kirurg på Danderyds sjukhus, är kritisk till Karolinskas agerande. – För den enskilde hade det kunnat innebära att operationen kunnat ske i tid, säger han.

– Det här är ju uppseendeväckande. När vi ringde till Karolinska och frågade om operationstid sa de ”vi har inga resurser”. Det var ju precis den här perioden, och det är klart att man blir förtvivlad när man förstår att man kanske kunde ha fått chansen, säger Bertil Gustafsson, som opererades för cancer i bukspottkörteln, pancreas, i början av augusti. Då var det för sent.
I midsommarveckan, dagen efter att 78-årige Bertil Gustafsson fått sitt cancerbesked, skriver en av de högre cheferna för gastrokirurgen på Danderyds sjukhus ett mejl till Karolinska Huddinge.
Läkarna på Danderyd har märkt att kön för pancreascancerpatienter har växt, så att en patient som skrivits in för operation på Karolinska Huddinge i början av juni inte kommer att få sin operation förrän i augusti. Patienter som skrivs in vid midsommar kommer att opereras i september.
”Detta är ju helt oacceptabelt”, skriver chefen, och erbjuder samtidigt hjälp från Danderyds sjukhus med operationer för att korta kön på Karolinska Huddinge där operationerna utförs.
Lars Granström, överläkare och kirurg på Danderyds sjukhus, stod som samordnare och kontaktperson under sommarveckorna för att operationerna skulle kunna bli av.
– Vi märkte tidigt i somras att våra patienter som bokades in för operation i Huddinge fick sin operationstid långt fram. Därför skickade vi ett mejl där vi erbjöd oss att operera bort kön, säger Lars Granström.
DN har tagit del av mejlväxlingen mellan chefer på Karolinska universitetssjukhuset och Danderyd som pågick under ett par veckor. I det första mejlsvaret poängterar Karolinska universitetssjukhuset att decentraliserad högspecialiserad kirurgi är fel, och vetenskapligt har visat sig vara sämre för patienterna. När konversationen ändå fortsätter – mellan chefer på lägre nivå – framförs konkreta förslag på veckor då Danderyd har möjlighet att bistå, genom att ta en till två patienter per vecka från mitten av juli och fortsatt in i augusti.
Sedan avslutas konversationen i stället den 7 juli då en av Karolinskas chefer – från sin semester – meddelar att det med tanke på Danderyds resurser är bättre att avvakta till slutet av sommaren för att ”utvärdera situationen” i slutet av augusti och återkomma då.
– De hörde aldrig av sig sedan efter sommarstängningen. I slutändan var det en patient – med magsäckscancer – som skickades från Huddinge till Danderyd och opererades här, säger Lars Granström.
DN har tidigare berättat om hur 20 svårt sjuka patienter på Karolinska universitetssjukhuset med cancer i övre bukhålan: i pancreas (bukspottskörteln), levern, magsäcken och matstrupen, fastnade i operationsköer under semesterperioden då sjukhuset inte kunde operera på grund av akut brist på operationssjuksköterskor och vårdplatser. Karolinska har efter sommaren utrett 12 patienter som fick sina operationer för sent, och gjort lex Maria-anmälan i tre fall. För patienten betyder operationen skillnad mellan liv och död, och det är viktigt att den sker snabbt, inom 36 dagar efter ställd diagnos.
Företrädare för Karolinska universitetssjukhuset har berättat hur de före sommaren förgäves ringde runt till andra universitetssjukhus i landet för att få hjälp med operationerna. Sjukhusdirektör Melvin

Samsom har även vittnat om hur det under juni och juli arbetades intensivt med frågan.
– Det var den värsta sommaren någonsin, har Ralf Segersvärd, överläkare vid patientområde övre buk, tidigare sagt till DN.
Han står också som en av mottagarna av mejlet från Danderyds sjukhus.
– Att skicka ut ensamutföraruppdrag från sjukhuset är inget vi kan besluta om, så frågan skickades uppåt i organisationen. Sedan har det utmynnat i att det inte blev något, säger Ralf Segersvärd.
Den här typen av operationer har centraliserats till Karolinska, som är så kallad ensamutförare i Stockholms län.
– Det finns inget annat sjukhus i Stockholm som kan – eller har vanan – att utföra de här operationerna. Danderyd har i dag inte ett ordinarie uppdrag att hantera de här patienterna, säger Annika Tibell, operativ direktör på Karolinska som arbetar med att korta sjukhusets samtliga köer till vård och behandling, som på bara ett år har växt med 43 procent.
Lars Granström är kritisk:
– Att vi inte har uppdraget betyder inte att vi inte kan utföra operationerna om det behövs. Det är klart att vi hade kunnat avlasta. För den här typen av diagnoser når man en brytpunkt då det inte längre går att operera. För den enskilde, som den patient ni skrivit om, hade det kunnat innebära att operationen kunnat ske i tid, säger Lars Granström.
Harald Blegen, chef för Tema cancer på Karolinska, säger att han fick en kopia av mejlet från Danderyds sjukhus strax före midsommar.
– Det är ganska mycket jobb med att prioritera om stora operationer. Det är inte så enkelt att flytta en patient med bukspottkörtelcancer till Danderyd. Vi måste se till att vi har rätt personer på plats rätt vecka. Vi har också kommit överens i Stockholm om en regional nivåstrukturering, så att vi ska göra det på ett ställe, där den samlade kompetensen finns, säger Harald Blegen.
Men konsekvensen blev ju att kön växte och att personer kanske avlider i väntan på operation?
– Bukspottkörtelpatienterna kommer ofta för sent till sjukhus. Nu har vi utrett 12 fall, och gjort anmälan till Ivo (Inspektionen för vård och omsorg).
Man kan se hur tiden går, och att det inte blir något med det här erbjudandet. Vad säger du om det?
– Det kan hända att en eller två patienter till från Huddinge hade kunnat opereras i Danderyd, men då är det sommarvikarier och så vidare, säger Harald Blegen.
Personal som DN har talat med vittnar om att det efter sommaren var många fall av ”öppna-stäng”, det vill säga att när patienter väl fick sin försenade operation efter semestern så hade cancern spridit sig. Buken sys ihop, för att tumören inte längre går att operera. Det drabbade bland andra Bertil Gustafsson som fick sin operation först tio veckor efter att tumören upptäckts på datatomografi på Södersjukhuset.
Den alarmerande kösituationen på Karolinska i somras nådde varken ansvariga politiker i Stockholms läns landsting, eller landstingets chefläkare Johan Bratt som hade veckovisa avstämningsmöten med akutsjukhusen under semesterperioden.
– Karolinska har aldrig signalerat att man inte klarar sitt uppdrag för cancersjukvården. Vi har ju möjligheter att underlätta att sjukhusen hjälps åt, har Johan Bratt tidigare sagt till DN.
Lars Granström pekar på ett stort övergripande problem.
– Orsaken till de långa köerna är inte bara personalbrist, utan att resurserna inom landstinget inte utnyttjas. Under terrordådet i våras kunde vi på Danderyd snabbt frigöra tio operationssalar, vårdplatser och intensivvård. Det är tråkigt att samarbetet mellan sjukhusen inte

fungerar även vid en långsam katastrof, som en operationskö, säger han.
Behandlingen som Bertil Gustafsson nu får är livsuppehållande. Bertil Gustafsson säger att han blir förtvivlad när han hör om kontakterna från Danderyds sjukhus, som togs den 21 juni, dagen efter att han fick sitt cancerbesked.
— Det verkar som om det ligger en del prestige begravd här. Det behöver göras något. Om man väljer att vänta över sommaren, så blir vi som är drabbade ett slags spill i systemet. De måste förstå att det är människor som drabbas av varje misstag som begås, säger Bertil Gustafsson.
Karolinska universitetssjukhuset informerade i ett pressmeddelande den 27 oktober att det nu inte finns någon operationskö för cancer i övre bukhålan.

Anna Gustafsson
anna.gustafsson@dn.se"

DN TISDAG 7 NOVEMBER 2017

" Lagligt men beklagligt

Att betala skatt är faktiskt inte sexigt. Men Leif Östling, veteran i industrin och ordförande för Svenskt Näringsliv, borde ha vetat bättre än att häva ur sig ”Vad fan får jag för pengarna?” när SVT i helgen ställde frågor om hans knep för att undvika skatt. Vem som helst hade också kunnat förvänta sig mer av en aktad företrädare för företagarkollektivet än att han skulle börja pladdra om att han minsann ”har betalat för minst 1 000 skattebetalare”.

Som SVT har påpekat: Östlings upplägg på Malta verkar juridiskt vara i sin ordning. I samband med helgens så kallade paradisläcka har det framkommit att direktören har lagt undan inkomster från Nederländerna, där han arbetade på 1980-talet. Östling har också, enligt honom själv, sparat konsultarvoden från senare tid på kontot. Poängen är givetvis att minimera skatten.
Lagligt? Högst sannolikt. Etiskt? Någon form av gråzon talar vi om. Men det pinsamma är egentligen Östlings reflexmässiga skattekverulans. Hans argument för skatteflykt – så gör sådana som jag – är lika banalt som ohållbart. Eget fiffel är alltid rättfärdigt och normalt, men det gäller i så fall även för låg- och medelinkomsttagare. Det skadar Svenskt Näringsliv att ha en ledare som inte tänker mer principiellt. Organisationen är tongivande i internationella skattefrågor. Dess representanter lämnar viktiga synpunkter på politiska förslag och avtal. De borde vara mer måna om sin trovärdighet.
De högerdebattörer som försöker rättfärdiga resonemanget skjuter samtidigt sig själva i foten. Att skyffla pengar mellan konton på olika paradisöar är inte smart aktivism för att driva opinion i ekonomiska

frågor. Snarare är det ett säkert sätt att väcka folklig vrede mot företagare.
Vissa hävdar att förekomsten av skatteflykt är en sorts indikator på om en ekonomi i övrigt är rättvis eller god. Det är det inte. De pengar som myglas bort är pengar som vanliga inkomsttagare i stället måste betala in. Det är inte borgerligt att berika sig själv genom att undvika skatt.
Leif Östling hävdar att han betalar mellan 20 och 30 miljoner kronor i skatt varje år. Det är för väl. Och han får personligen inte så mycket tillbaka. När han blir äldre kommer han inte att erbjudas offentlig demensvård för hundratals miljoner kronor. Han får inte köra i bussfilen med sin bil. Om han utsätts för brott kommer inte heller polisen att prioritera hans ärende 1 000 gånger högre än andra fall.
Vårt skattesystem kommer aldrig att fungera som en helt proportionerlig poängtabell. Då vore det nämligen inget skattesystem. Och rättsstaten vore ingen rättsstat.
Välfärdsstaten omfördelar resurser, främst mellan livets olika skeden. Från arbetsliv till skolgång och ålderdom. Men den omfördelar också pengar mellan individer eftersom det ger ett mänskligare samhälle med jämnare livschanser. Det finns inkomstspridning i Sverige. Därför betalar somliga också avsevärt mer skatt än andra.
En sådan modell kan samtidigt inte främst bygga på skambestraffning. Finansminister Magdalena Andersson (S) griper varje tillfälle att skälla på den ”finansiella elit” som är så skicklig på att undvika beskattning. Hon kallar det som Östling har ägnat sig åt ”farligt för samhället”.
Det är inte hennes jobb. Fifflare ska visserligen inte känna någon särskild stolthet, men det är rättsväsendets sak att avgöra vad som är tillåtet. Det finns dessutom ingen allmän skyldighet att maximera sin skatt, fast det låter så ibland.
Ett skattesystem där skampålen systematiskt används som politiskt vapen mot enskilda är rätt ruttet. Moralpaniken är ingen rättvis domare. En finansminister borde också vara noggrann med sin retorik. Magdalena Andersson säger att ”vanliga löntagare” har rätt att känna indignation över elitens skatteupplägg. Det är en annan form av skattekverulans.
Hennes besked borde i stället vara att regeringen arbetar hårt för att förbättra systemet, göra det mer effektivt och rättvist. Det ska vara enkelt att göra rätt för sig. Hål kan täppas till. Det finns gott om destruktiva drivkrafter att ta itu med.
Ett gott skattesystem handlar också om mer än utländska brevlådeföretag. Den frågan borde både direktörer och ministrar reflektera ordentligt över.

DN 7/11 2017 "

DN TISDAG 7 NOVEMBER 2017

" Den perfekta partiledaren

Att det syns att man vill är inte sällan en tillgång. Tydlighet kan också vara bra för en partiledare, även om andras misslyckande nog ger starkare draghjälp. Patos? Tveksamt. Men kanske är det vinnande att uppträda lika rättframt som ett barn.

Om ett par veckor väljs Jan Björklund än en gång till ledare för Liberalerna. Varför? Han är ingen röstmagnet, Liberalerna har aldrig varit i närheten av någon Björklundeffekt. Man kan snarare tala om en Björklunddefekt. Under hans ledning har partiet gått åt ett håll – utför. Trots det – partiledare kommer och går, men Jan Björklund består. Varför klarar sig vissa medan andra ryker?

Kanske är en förklaring till att just Jan Björklund fortfarande hänger med att han vill och att det märks. Det syns inte bara i att han ignorerat att odla en efterträdare, ett effektivt sätt att upprätthålla status quo. Björklund ångar av stridslust och revansch. Misslyckanden rinner av som vore han såpad.

Efter katastrofen i Pisa, när Jan Björklund var utbildningsminister, såg han stukad ut i ett par dygn. Men sedan reste han sig ur askan, borstade av sig och återkom med oförtruten självsäkerhet. Man glömmer nästan att Liberalerna sedan valet 2014 är riksdagens minsta parti efter Kristdemokraterna.

Fast Birgitta Ohlsson glömde inte. Hon ställde sig i Aktuellts studio och lanserade sig som räddaren i nöden, en som kunde få liberala väljare att släppa taget om Annie Lööf och bli Liberaler i stället. Man kunde tro att den passionerade Birgitta Ohlsson vore en ledare för sin tid, när värderingar kring frågor som rör migration, feminism, slutenhet eller öppna gränser blir allt viktigare för väljarna. Men försöket misslyckades. Det är inte lätt att ställa sig i vägen för en mäktig ledare, som genom åren skapat sig en slitstark ställning i partiorganisationen.

Vilka ledare vill vi ha? Hur ska de vara? Det finns förstås många svar på frågan. Så fort man skönjer ett mönster dyker det avvikande upp. Somliga hävdar att det är svårare för kvinnor, att de mäts med andra måttstockar än män. Genusperspektivet har matematiken på sin sida. Fler kvinnliga partiledare än män har skuffats undan efter kort tid. Rekordet för kortaste partiledarkarriär, tio månader, innehas dock av Håkan Juholt. Handlar det om kvinnan när det blir kris och avgång, eller om människan och politikern bortom könet? Svaret finns i betraktarens ögon.

Maria Leissner, folkpartiledaren som förväntades gå igenom rutan, var bara kvar i två år innan opinionssiffrorna fällde domen. När marken skälvde under miljöpartisterna och språkrören skulle bytas ut, fick Åsa Romson gå. Gustav Fridolin blev kvar. När Mona Sahlin utsågs till Socialdemokraternas ordförande var det uttalat att partiet ville ha just en kvinna, de längtade efter sin första kvinnliga partiledare. Att Sahlin tvingades bort efter fyra år är en historia för sig. Sist i raden av petade kvinnor är Anna Kinberg Batra. En moderat jag talade med häromdagen förklarade torrt och brutalt att analysen var enkel. Väljarna gillade inte Anna Kinberg Batra. Därför vände det snabbt uppåt när hon gick och Kristersson kom.

Gudrun Schyman var partiledare för Vänstern i tio år, en tid som inte saknade dramatik. Men Schyman är som Jan Björklund i den meningen att mycket rinner av henne. Om hon inte kunde svara på frågor som till exempel handlade om budgeten så var det inte mer med det. Schyman skakade av sig och vände blad. Hennes geni är kommunikation, en oumbärlig fördel eftersom själva poängen med partiledarskapet är att förmedla budskap.

Annie Lööf har gjort succé. Det sägs om henne, hon framhåller det gärna själv som ett signum, att hon är tydlig. Lööf gynnas även av det

mänskliga flockbeteendet, framgång föder framgång, vi dras till en vinnare. Och i den råa politiska världen, där äta eller ätas gäller, var sänket Anna Kinberg Batra ett lyckokast för Annie Lööf och Centern. Generellt gillar vi partiledare när de är nya. Både partier och väljare tycks söka antitesen till den som varit. Ulf Kristersson, som just nu firar triumfer i opinionsmätningarna, för vidare Anna Kinberg Batras politik. Till skillnad från sin företrädare gör han det ledigt och resonerande. Han uppfostrar till och med sin omgivning att sluta upp med sandlådelekarna för att leka lite vuxna i stället.
Ingvar Carlsson och Mona Sahlin var ledare enligt devisen laget före jaget. Det var inte Göran Perssons ledstjärna. Stefan Löfven är så olik Håkan Juholt som någon kan vara.
Drömmer vi om ledare med patos, eld och glöd? Fredrik Reinfeldt var Sveriges genom tiderna mest populäre partiledare. Med sin kontrollerade och återhållsamma statsmannastil månade han om att inte visa känslor. Men mot slutet av sin regeringstid släppte han fram en lidelse som tog sig uttryck i öppna hjärtan och vrede mot Sverigedemokraterna. Att döma av valresultatet var just den glöden inget framgångskoncept.
Göran Persson väckte starka känslor. Han var oförutsägbar, man visste aldrig riktigt hur en presskonferens eller intervju med honom skulle sluta. Jag kunde höra hans medarbetare, beredda på brandkårsutryckning, sucka: Måste han säga allt han tänker?
Det skulle ju kunna vara en nyckel till framgång. Klarspråk i stället för allt det dunkelt sagda som i dag svävar runt i dimridåerna och landar i en återvändsgränd. Rakt på som barnen – det kan vara vuxet.
margit@silberstein.nu

Margit Silberstein journalist och fristående kolumnist i Dagens Nyheter. Hon har tidigare varit inrikespolitisk kommentator i SVT. "

DN TISDAG 7 NOVEMBER 2017

”Köp av svart hyreskontrakt ska kunna ge fängelse i fyra år”

" Vi vill med ökad kunskap, skärpta regler och hårdare straff bryta det växande problemet med handel med hyreskontrakt och den otillåtna andrahandsuthyrningen. Bland annat vill vi kriminalisera köp av hyresrätt. Det räcker inte att det i dag är brottsligt att sälja hyreskontrakt, skriver företrädare för Fastighetsägarna, Hyresgästföreningen och Sabo.

Köp av ett hyreskontrakt för flera hundra tusen kronor och människor som i bostadsbristens spår tvingas bli en del i en kriminell verksamhet. Svarta hyreskontrakt är ett växande problem, de undergräver hyresrättens fundament – ett boende utan insatser, banklån och säljkaruseller. Och den drabbar på ett mycket cyniskt sätt desperata människor i behov av ett hem. Det är inte värdigt ett rätts- och välfärdssamhälle som Sverige.
Sabo, Fastighetsägarna och Hyresgästföreningen vill med ökad kunskap, skärpta regler och hårdare straff bryta handeln med hyreskontrakt och den otillåtna andrahandsuthyrningen.
Vi har tillsammans och inom ramen för den statliga utredningen ”Åtgärder mot handel med hyreskontrakt” som presenteras den 7 november arbetat fram flera konkreta förslag för detta.
Utredningens förslag är tuffa men vi anser att de är helt nödvändiga. Handeln med hyreslägenheter är ofta systematisk och svartmäklare tjänar stora pengar på sofistikerade upplägg med skenhyresavtal, skenskrivningar på fastigheter och osanna intyg. Inte sällan är affärerna en del av den organiserade brottsligheten och hyran betalas ibland med skattefinansierade bidrag.

1 Kriminalisera köp av hyresrätt. I dag är det brottsligt att sälja hyreskontrakt. Vi anser att det inte räcker. Det måste finnas kännbara sanktioner även på köparsidan. I breda samhällsgrupper verkar det numera vara accepterat att köpa en hyresrätt och det kan dessutom i vissa grupper vara ett sätt att tvätta pengar. Samhället måste markera kraftigt mot den olagliga handeln. Därför föreslår vi att den som köper ett hyreskontrakt ska kunna dömas till böter eller fängelse i högst två år. Är brottet grovt ska straffet vara högst fyra år och lägst sex månader. Om brottet, med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet är ringa, bör inget straff utgå.
2 Skärp straffen för de som säljer hyreskontrakt. Straffet i dag är böter eller fängelse i högst sex månader. Vi anser att det ska höjas till högst två år i de fall brottet är av normalgraden. Straffet för grovt brott bör höjas till fängelse i högst fyra år och lägst sex månader. En sådan straffändring gör att polisen får bättre möjligheter att utreda brotten och att preskriptionstiden förlängs. Den som missbrukat en annan persons behov av bostad eller använt sig av osann uppgift i samband med försäljning av hyreskontrakt bör dömas som skyldig till grovt brott.
3 Förtydliga reglerna om bostadsbyten. Utredningen konstaterar att de som säljer hyreskontrakt ofta missbrukar bestämmelserna om byte av bostad. Vi föreslår därför att det tydligt ska framgå i hyreslagen att det bara är möjligt att byta mellan hyreslägenheter. Egnahem (villor, radhus med mera) eller bostadsrätter ska inte kunna bytas mot hyreslägenheter. Hyresgästen måste även, som huvudregel, ha bott minst ett år i lägenheten för att få byta den. Vi anser också att det behövs en skärpning i lagtexten så att det tydligt framgår att hyresgästen inte ska få tillstånd att byta bostaden om till exempel hyresvärden misstänker att någon form av ersättning är inblandad i bytet. Det finns även ett behov av ökad kunskap om vad lagstiftningen innebär.
4 Personer som betalat för eller sålt en hyreslägenhet ska förlora rätten att bo kvar. Vi är medvetna om att en sådan ny förverkandegrund kan drabba personer som är i en svår situation. Men vi är övertygade om att lagen måste skärpas för att vi på sikt ska kunna värna hyresrätten som boendeform och få ordning på en svår bostadsmarknad som i dag slår hårt mot många människor. Svarthandel och mygel leder till att de som står i kö inte kommer in på bostadsmarknaden.
Bristen på bostäder i storstadsregioner har även ökat den otillåtna andrahandsuthyrningen och lett till oskäliga andrahandshyror. Anställda i allmännyttiga och privata bostadsföretag kan vittna om möten med människor som bor trångt, olagligt och betalar dyrt. Detta leder till mycket osunda och otrygga boendesituationer. När till exempel sju personer delar på en tvårumslägenhet staplas madrasserna på hög under dagen, barnen har svårt att få ro och göra sina läxor, grannarna oroas över stor omsättning av nya, okända grannar. Vi hör om människor som betalar tusentals kronor för att sova på en madrass – och bara det. När morgonen kommer är det dags att lämna lägenheten och sköta sin hygien och få i sig mat på annat håll. Denna cyniska affärsverksamhet måste få ett slut.
5 Inför en takregel om hyrans storlek vid andrahandsuthyrning eller inneboende. Vi föreslår att hyran för den som hyr i andrahand inte får överstiga hyran som förstahandshyresgästen betalar. Tillägg kan dock utgå för till exempel bredband och möbler. Vid inneboende får hyra utgå med en proportionerlig del av förstahandshyran. Om det är flera inneboende får hyran, totalt sett, inte överstiga förstahandshyresgästens hyra. Vi föreslår att hyresrätten ska vara förverkad om uthyrning i andra hand har skett till en otillåtet hög hyra och man inte kan visa giltig ursäkt.
Utredningen konstaterar att fenomenet med madrassplatser och ohälsosam trångboddhet har ökat och vi är djupt bekymrade över detta. Människor ska inte behöva leva så i Sverige 2017. Vi, liksom andra

aktörer och beslutsfattare, behöver göra mer för att möjliggöra fler bostäder som fler har råd med, så att vi får en långsiktigt hållbar bostadsmarknad. Men vi behöver också vidta konkreta åtgärder här och nu. Därför föreslår vi och utredningen en ny typ av brott.
6 Kriminalisera otillåten uthyrning i andrahand i vinningssyfte. Det är inte tillräckligt avskräckande att endast riskera att bland annat med lägenheten för de som använder den för ren affärsverksamhet i stället för som bostad. Därför föreslår vi att straffet för otillåten andrahandsuthyrning för ekonomisk vinning ska vara böter eller fängelse i högst två år. Om brottet är ringa, ska det inte dömas till straff. Vi bedömer att en kriminalisering är nödvändig för att komma åt den allra värsta svartuthyrningen som den organiserade brottsligheten ägnar sig åt. Det ger också polisen möjlighet att på ett effektivt sätt utreda och lagföra brotten.
Vi uppmanar riksdagens ledamöter att rösta igenom de lagändringar som utredningen föreslår. Det skulle stärka tryggheten och begränsa brottsligheten. Vi har inte gett upp hoppet om en bostadshyresmarknad där människor som står i kö får lägenhet utan att betala insats och där boende trivs och vågar hälsa på grannarna i trapphuset. Genom att begränsa svarthandeln med hyreskontrakt och den otillåtna andrahandsuthyrningen ökar vi möjligheten för människor att få ett förstahandskontrakt.

Reinhold Lennebo, vd Fastighetsägarna Sverige
Marie Linder, förbundsordförande Hyresgästföreningen
Anders Nordstrand, vd Sveriges allmännytiga bostadsföretag (Sabo)"

DN TISDAG 7 NOVEMBER 2017

" Kritiken växer efter skatteuttalanden

Kritiken mot Svenskt Näringslivs ordförande Leif Östling tilltar. Flera av hans styrelsekollegor anser att hans uttalanden om skatter skadar förtroendet för organisationen. På kvällen stämde fyra partiledare in i kritiken i TV4:s ”Partiledarduellen”.

I SVT:s ”Uppdrag granskning” sade Svenskt Näringslivs ordförande Leif Östling att det svenska skattesystemet är ett problem och att han själv betalar skatt för minst 1 000 andra skattebetalare – och han ifrågasatte till vilken nytta.
– Vad fan får jag för pengarna? sade han, vilket fått ett enormt genomslag på Twitter.
Maria Mattsson Mähl, vd och grundare av utbildnings- och coachningsföretaget Alpha CE, sitter i Svenskt Näringslivs styrelse. Hon är starkt kritisk till hur Leif Östling har hanterat frågan kring sitt skatteupplägg.
– Jag tycker att det var olämpligt. Jag hade inte valt att göra den typen av upplägg och den typen av kommentarer.
Hon är orolig för den bild som svenskar kan få av organisationen efter Östlings uttalande.
– Som medlem i Svenskt Näringsliv är det inte den här bilden, att alla företag framstår som skattefifflare, som jag vill ha av företag. De flesta företag sliter hårt för att få ihop det till sociala avgifter, moms och andra skatter och har hög skattemoral. Därför är det olyckligt att det blir den här typen av vinkling på företagandet.
I ett pressmeddelande från Svenskt Näringsliv skriver Leif Östling att han uttalade sig som privatperson, inte som ordförande för Svenskt Näringsliv, och att han har uttryckt sig slarvigt.

Maria Mattsson Mähl tycker att Leif Östling är en bra ordförande för Svenskt Näringsliv och tycker än så länge att han kan sitta kvar.
– Vi får se om det framkommer mer. Men han har ju tagit avstånd från sina uttalanden, sedan får vi se vad som framkommer.
En annan ledamot i Svenskt Näringslivs styrelse är börsnoterade Bolidens vd Lennart Evrell. Till Dagens Industri säger Evrell att det han har läst av Östlings uttalanden inte ser bra ut.
Skadar debatten Svenskt Näringsliv?
– Det gör den ju förstås, svarar Lennart Evrell.
Liberalernas partiledare Jan Björklund tycker att flera av Östlings uttalanden är provocerande.
– De pengar som han har tjänat i Sverige ska beskattas i Sverige, sade Björklund.
Annie Lööf (C) var inne på samma linje i eftersnacket till TV4:s debatt:
– Jag liksom många andra är upprörda över att man använder ett sådant resonemang som Östling gör.
– Rent moraliskt kan man tycka att man ska göra rätt för sig i Sverige, sade Jimmie Åkesson (SD) men tyckte också att det var befriande att höra någon som säger precis vad han tycker.
– Om miljardärerna inte betalar skatt kommer Sverige inte att hålla samman, sa Jonas Sjöstedt (V).
Leif Östling var inte anträffbar under måndagen. Han ställde bland annat in ett planerat möte med företagare i Västra Götaland. Sent på söndagskvällen skickade han ett mejl till DN där han redogjorde för sina skatteaffärer. Enligt Östlings sammanställning har han betalat 180,5 miljoner kronor i inkomst- och kapitalskatter i Sverige och Tyskland under åren 2010 till 2016.
Han skriver att han har betalat skatt i Luxemburg respektive Malta för sina bolag där. Bolaget i Luxemburg bildade han 1986, när han var verksam i Nederländerna och inte var skattskyldig i Sverige. I det bolaget finns aktier till ett värde av cirka 32,5 miljoner kronor.
Maltabolaget bildade han 2005. Då var Leif Östling bosatt i Sverige, men fram till 2011 hade han arvoden från japanska Toyota som han placerade på Malta. I det bolaget finns ett kapital på cirka 3,5 miljoner kronor.
”Alla pengarna jobbar kvar i bolagen i Luxemburg och Malta och jag har alltså inte tillgång till dessa pengar. Eventuell framtida utdelning till mig beskattas enligt svenska regler och dubbelbeskattningsavtal så länge jag är skattskyldig här”, skriver Leif Östling.
Han konstaterar vidare att det är fri rörlighet av kapital inom EU och därför fullt lagligt att ha kapitalplaceringar på Malta.

Pia Gripenberg
pia.gripenberg@dn.se
Marianne Björklund
marianne.bjorklund@dn.se
Mia Holmgren
mia.holmgren@dn.se "

"Fakta. Leif Östling
Född 1945.
Utbildad i Göteborg, civilekonom och civilingenjör.
Anställd på Scania 1972 och blev 1994 koncernchef. 2012–2015 ingick han i tyska Volkswagens koncernledning.
I maj 2016 valdes han till ordförande för Svenskt Näringsliv.
Leif Östling har hamnat i blåsväder tidigare för sina uttalanden. Bland annat kallade han tyska MAN:s försök att ta över Scania för ett ”blitzkrieg” och han har sagt att det är ”genetiskt betingat” att så få kvinnor söker sig till tekniska utbildningar. "

DN TISDAG 7 NOVEMBER 2017

" Näringslivet mår bäst av att Östling avgår

Analys. Leif Östling är ordförande i Svenskt Näringsliv och representerar fler än sig själv, också när det handlar om hans skatteupplägg. Eftersom detta inte passar honom, är det dags att avgå.

Som ordförande i Svenskt Näringsliv har Leif Östling ett av landets viktigaste förtroendeuppdrag. Han kan inte uttala sig om skatter som enbart privatperson, inte ens när det gäller hans egna förhållanden.
Först ska sägas att Leif Östlings skatteupplägg, såvitt kan bedömas, är helt lagligt.
Det kan tyckas problematiskt att Luxemburg och Malta erbjuder mycket låga skatter. Men som EU-medlem har Sverige accepterat fri rörlighet av kapital, medan skatterna bestäms av varje lands regler.
Är det då moraliskt försvarbart av Leif Östling att utnyttja möjligheten att hålla sina skattebetalningar nere genom att ha kapital placerat utomlands?
Själv anser han det och vissa skulle hålla med honom. Men när Östling hänvisar till att han betalar mer i skatt inom Sverige än han får tillbaka, är argumentationen svag.
Mycket av skatten går till kollektiva behov som finns i varje fungerande samhälle. Som framgångsrik tidigare Scaniachef vet Östling att lastbilarna behöver gator och vägar att åka på. Det är dessutom inte den enskilde medborgarens sak att på egen hand överpröva demokratiskt fattade beslut, oavsett om denne gillar dem eller ej.
Moraliskt är Östling ute på ett sluttande plan genom sitt sätt att resonera. Han utgår helt från sig själv och tycks ha glömt att en ordförande i Svenskt Näringsliv företräder betydligt fler.
Svenskt Näringsliv ska, enligt stadgarna, ”verka för en allmän intressegemenskap om företagsamhetens avgörande betydelse för ekonomisk tillväxt och välfärd”.
För att detta ska uppfyllas måste organisationens ordförande vara en person som åtnjuter brett förtroende, långt utanför den egna medlemskretsen. Om det i stället rör sig om någon som är ifrågasatt när det gäller omdöme och värderingar, finns där ett stort problem.
Leif Östling kan inte fungera som en effektiv representant för svensk företagsamhet om han tror sig kunna tala som privatperson när det passar honom. Han har tagit ett uppdrag som det inte går att kliva ur på annat sätt än genom att avgå.
Till våren har Östling varit ordförande i Svenskt Näringsliv i två år. Om han väljs om för ännu ett år, vilket överensstämmer med praxis, blir det till skada för Svenskt Näringslivs möjlighet att fungera som en stark röst i samhällsdebatten.
Det handlar inte om lagligt eller olagligt, utan om förtroende och effektivitet. Det är inte bra för näringslivet, och inte heller för Sverige, om Svenskt Näringsliv tillåts tappa fotfästet.

Johan Schück
johan.schuck@dn.se "

DN TISDAG 7 NOVEMBER 2017

" Välkända storföretag flyr till skatteparadis

Globala storföretag som Nike, Apple och Facebook undviker att betala miljarder skatt i de länder där de verkar genom att flytta till skatteparadis. Också kända profiler som F1-världsmästaren Lewis Hamilton har undvikit stora summor i skatt.

Enligt läckta dokument har flera av världens största företag valt att undvika skatt i de länder där de verkar. De nya avslöjandena kommer sedan omkring 15 miljoner dokument läckts från juristbyrån Appleby.
Ett av företagen är sportjätten Nike som enligt dokumenten tjänar omkring 100 miljarder kronor om året, men nästan inte betalar någon skatt alls, skriver TT, SVT:s ”Uppdrag granskning” och SVT Nyheter, som är de svenska medieföretag som har arbetat med att granska dokumenten.
Ett annat exempel är Facebook, som trots att man har verksamhet i Sverige och dessutom har fått mångmiljonbelopp i statligt etableringsstöd 2011, inte betalar någon skatt alls i Sverige.
”Nu visar dokument från Paradisläckan hur Facebook går till väga för att så lite pengar som möjligt ska nå den svenska statskassan”, skriver SVT Nyheter.
Facebook är liksom många andra av de storföretag som har granskats kund hos juristbyrån Appleby i skatteparadiset Caymanöarna.
Annie Lööf (C) som undertecknade beslutet om att ge Facebook 139 miljoner i stöd i två omgångar då hon var näringsminister säger till TT att pengarna ska ses som ett stöd till Norrbotten, inte till Facebook.
Också dator- och telefonjätten Apple undviker att betala skatt genom att flytta sin verksamhet från det ena skatteparadiset till det andra, visar dokumenten. För att försäkra sig om att slippa undan så mycket som möjligt i skatt bad Apple sin juristbyrå, varifrån dokumenten nu har läckt, att hitta en plats varifrån ett irländskt dotterbolag skulle kunna ledas ”utan att de behöver betala skatt”.
I en utfrågning i amerikanska senaten 2013 sa Apples vd Tim Cook att Apple inte sysslade med ”skattefiffel” och att företaget ”inte gömmer pengar på någon ö i Karibien”. Och det var sant, skriver New York Times.
Lösningen blev i stället att flytta företaget till Jersey i Engelska kanalen. Ett okänt skatteparadis.
Enligt den Europeiska kommissionen betalar Apple årligen 0,005 procent i skatt för ett av sina irländska företag, skriver BBC. I stället för att betala irländsk skatt på 12,5 procent eller amerikansk skatt på 35 procent betalar nu företaget mellan 2 och 5 procent.
Den brittiska Formel 1-stjärnan Lewis Hamilton är en av flera som utnyttjar skatteparadis. Hamilton är en av världens rikaste idrottsmän och undgick att betala skatt på sitt privata jetflygplan, som kostade närmare 200 miljoner kronor, genom att ”hyra” sitt eget plan via Isle of Man, också det ett skatteparadis, skriver The Guardian.
Bernie Sanders, som förlorade kampen om att bli Demokraternas presidentkandidat mot Hillary Clinton, går till hård attack mot de miljardärer och företag som avslöjats i läckan.
”I stället för att kongressen ska ge ännu större skattelättnader till lönsamma företag som Apple och Nike och miljardärer i Trumps regering som undviker att betala miljarder i skatt genom att flytta amerikanska jobb och vinster till skatteparadis, så måste vi täppa till hålen och kräva ett rättvist och progressivt skattesystem”, skriver Sanders enligt The Guardian.
I Storbritannien har drottning Elizabeths investeringar i det kritiserade Bright House fått stor uppmärksamhet. Pengarna placerades i företaget genom en fond på Caymanöarna. Företaget har sålt hushållsprodukter

till låginkomsttagare till skyhöga räntor, vilket gjorde att varorna i slutändan kostade många gånger mer. Så sent som i oktober beordrade finansinspektionen Bright House att betala tillbaka 155 miljoner kronor till 249 000 kunder.
På måndagen manade en intresseorganisation kallad Republic till en folkomröstning om den brittiska monarkins vara eller icke vara.

Clas Svahn
clas.svahn@dn.se "

DN TISDAG 7 NOVEMBER 2017

" EU har inte lyckats strypa penningflödet

Bara ett och ett halvt år efter att Panamadokumenten avslöjade omfattande skatteflykt är det dags igen. Skatteparadisen lockar med två saker: lägre skatt och möjlighet att dölja skumraskaffärer. Än så länge tycks politikerna oförmögna att täppa till hålen.

1 Vilka är inblandade?
Kungliga, toppolitiker, kriminella och näringslivstoppar. Det är en spretig skara som förekommer i Paradisläckan. Men de har vissa saker gemensamt – de har en stor summa pengar att placera, de vill att det sker diskret och de strävar efter så låg skatt som möjligt. Placeringarna görs ofta genom ett komplext upplägg där svårgenomträngliga stiftelser eller skalbolag gör det svårt att ta reda på vem som verkligen sitter på pengarna. Uppläggen är i de flesta fall lagliga. Däremot är de ett utmärkt sätt att tvätta pengar som tjänats in på ett brottsligt sätt. Och det handlar om stora förmögenheter. Enligt boken ”Capital without boarders” står de 0,1 procent som är rikast i världen för 80 procent av det kapital som är placerat i skatteparadis. Totalt har 1 000 miljarder dollar, 8 500 miljarder kronor, sökt sig till lågskatteparadisen, enligt Boston consulting group. Det är lika mycket som bruttonationalprodukten i Storbritannien, Japan och Frankrike tillsammans.

2 Vad gör myndigheterna?
Kort efter att Panamadokumenten släpptes för ett och ett halvt år sedan, vilket bland annat fick den isländska premiärministern på fall, utlovade EU ökad kontroll av skattesmitare. Ett förslag från EU-kommissionen för att bekämpa penningtvätt lades fram och EU-

länderna skulle enas om en gemensam svart lista över skatteparadis. Men än så länge har besluten dröjt. Förslaget mot penningtvätt, där de riktiga ägarna bakom skalbolag och stiftelser skulle tvingas ut i ljuset, har fallit på att en del medlemsländer hävdar att det kränker den personliga integriteten.
Inte heller har man enats om någon svart lista över skatteparadis. I dag har EU-länderna egna listor. Tanken är att en samordnad lista ska få större tyngd genom att man bland annat kan hota med EU-sanktioner mot länder som inte samarbetar.

3 Vad leder skatteflykten till?
Det som många oroar sig för är att kontraktet mellan medborgarna och staten ska försvagas om skattesmitningen är omfattande. Kritiker hävdar att när de mäktiga och förmögna väljer att fly från skatt sjunker skattemoralen eftersom det i slutändan blir de sämre beställda som får betala för att välfärden ska upprätthållas.
Skatteparadisen försvarar sig med att de hjälper pengar att pumpas runt i världen. Att en del mörkare krafter skyddas framgår dock av en presentation som ICIJ, det internationella journalistsamarbetet bakom Paradisläckan, tagit del av. ”En del av det skräp som vi accepterar är helt otroligt”, står det i anteckningarna till ett dokument från advokatfirman Appleby, varifrån de flesta uppgifterna i läckan kommer.

Marianne Björklund
marianne.bjorklund@dn.se "

DN TISDAG 7 NOVEMBER 2017

" Toppmötets lokaler försvårar för polisen

Nästa vecka har Stefan Löfven bjudit in EU:s regeringschefer till toppmöte i Göteborg. Av säkerhetsskäl ville polisen att det skulle hållas på Svenska Mässan, men inte ens statsministern förmådde flytta på den mässa som äger rum där. – Det här blir komplicerat för oss, säger Erik Nord, polisens kommenderingschef.

Knappt har uppståndelsen lagt sig efter NMR-demonstrationen förrän Göteborgspolisen måste förbereda sig inför en av de största kommenderingarna i svensk polishistoria. I slutet av nästa vecka har statsminister Stefan Löfven bjudit in till EU-toppmöte. Statscheferna och EU-höjdarna ska bo på hotellkomplexet Gothia Towers vid Korsvägen och det naturliga hade varit att hålla konferensen i närliggande Svenska Mässan. Men lokalerna är upptagna och i stället kommer alla deltagare att behöva transporteras till Eriksbergshallen på Hisingen. Det kommer att försvåra polisens uppdrag och skapa stora trafiksvårigheter i Göteborg under flera dagar.
Enligt Erik Nord, som är chef för polisinsatsen, kommer man för att kunna garantera säkerheten tvingas att ”kortsluta” trafiken den 16–17 november. Avstängningarna hade inte alls blivit lika omfattande om man kunnat hålla toppmötet i anslutning till hotellet.
– Det här blir komplicerat för oss. Jag hade mycket hellre sett att man hade varit på Svenska Mässan, säger Erik Nord.
Svenska Mässan har sedan länge varit inbokad av Kvalitetsmässan, som pågår den 14–16 november, och ytterligare några mindre evenemang. Dessa har inte varit villiga att flytta på sig.
– Det är inte som så att statsministern flyttar på allt, utan det är normal avtalsrätt som gäller. Vi har pratat med dem, men vi förstod snabbt att det inte var ett alternativ, säger Erik Nord.

Även vid EU:s ministermöte i Göteborg 2009 användes Eriksbergshallen, men då var bevakningsinsatsen inte lika stor. Den här gången kommer polisen att spärra av större områden både kring Gothia Towers och Eriksbergshallen och dessutom genomföra transporterna av regeringscheferna och deras delegationer en knapp mil genom staden och över Göta älv. För att klara säkerheten räknar polisen bland annat med att behöva stänga av E6:an i båda riktningarna både under fredag för- och eftermiddag.
I dagsläget förväntar sig polisen inte några stora demonstrationer och ordningsstörningar, men enligt Erik Nord kommer polisinsatsen ändå att vara större än vid NMR-demonstrationen förra månaden och sannolikt bara överträffas i storlek av EU-toppmötet i Göteborg 2001 och den amerikanske presidenten Barack Obamas Stockholmsbesök 2013. Inte minst på grund av terrorhotet handlar det om en omfattande säkerhetsoperation. Biltransporterna gör uppdraget extra resurskrävande.
Carina Dietmann, vd för Svenska Mässan, bekräftar att det har funnits intresse för att arrangera EU-mötet på Svenska Mässan, men säger att det aldrig varit aktuellt att flytta Kvalitetsmässan.
– När frågan från ett bokningsbolag kom till oss om ett större konfidentiellt möte gavs besked om att aktuella datum var uppbokade för flera evenemang, däribland Kvalitetsmässan, säger Carina Dietman och hävdar att man därefter inte fört några diskussioner med polis eller regeringskansliet.
Kvalitetsmässan, som arrangeras vartannat år, beskrivs som Europas största konferens- och fackmässa om verksamhets- och samhällsutveckling och gästas i år, utöver partiledare som Jonas Sjöstedt (V), Annie Lööf (C), Ebba Busch Thor (KD) och Ulf Kristersson (M), även av förre finansministern Anders Borg och den tidigare brittiske Labourledaren Ed Miliband.
– En flytt av mässan och övriga arrangemang den 16–17 november hade fått omfattande konsekvenser, säger Carina Dietmann.

Jens Littorin
jens.littorin@dn.se "

" Fakta. Toppmötet
Statsminister Stefan Löfven står tillsammans med EU-kommissionens ordförande Jean-Claude Juncker värd för toppmötet i Göteborg den 17 november. Diskussionerna kommer att handla om att främja rättvisa jobb och tillväxt.
Ett stort antal regeringschefer har aviserat sin ankomst, bland dessa Frankrikes president Emmanuel Macron.
Förhandlingarna äger rum i Eriksbergshallen på Hisingen. Stora trafikstörningar väntas under toppmötet. "

DN TISDAG 7 NOVEMBER 2017

"Isländsk kritik mot stjärnkirurgen

Nu riktar en isländsk kommission, som oberoende utrett den skandalomsusade kirurgen Paolo Macchiarini, mycket hård kritik mot honom och även mot de svenska institutioner som har hanterat fallet. ”Det kan inte uteslutas att de kränkt patienternas mänskliga rättigheter”, skriver rapportförfattarna.

– Det är oerhört tung kritik – men fullt rimlig. Det är precis vad vi själva har påpekat hela tiden, säger Oscar Simonson, thoraxkirurg och forskare verksam vid Akademiska sjukhuset i Uppsala och en av dem som först slog larm om Paolo Macchiarini.
Kränkningarna ska framför allt ha bestått i att patienterna inte fått kännedom om vilka risker ingreppen var förknippade med. De informerades inte heller om att det saknades beprövad vetenskap. I stället lurades de att tro att det genomförts till exempel lyckade djurförsök.
Att det isländska universitetssjukhuset valde att tillsätta en extern utredning beror på att den första patienten som fick en ny konstgjord luftstrupe i Sverige var Andemariam Teklesenbet Beyene, då 36 år gammal. Han var geolog från Eritrea och doktorerade som utbytesstudent på Island när han drabbades av cancer i luftstrupen. Ingreppet gjordes 2011 och beskrevs som en succé i ett pressmeddelande som Karolinska institutet skickade ut efter operationen. I januari 2014 var Andemariam Teklesenbet Beyene död. Den konstgjorda luftstrupen hade lossnat och i en dokumentär om fallet som SVT gjorde berättade hans änka om det 2,5 år långa lidande som hennes man genomlevde från operationen fram till sin död.
Den på måndagskvällen publicerade isländska rapporten går i över 200 sidor igenom fallet och kritiken är massiv – mot såväl Macchiarini som mot KI och Karolinska universitetssjukhuset. Redan det faktum att han anställdes vid KI trots att det redan fanns känd kritik mot honom lyfts upp, liksom det, anser man, förhastade beslutet att skicka patienten från Island till Sverige.
Förutom att man tar upp patienternas mänskliga rättigheter, vilket tidigare inte gjorts, rekommenderar man det isländska sjukhuset – som skickade Andemariam Teklesenbet Beyene till Karolinska – att ge hans änka ekonomisk ersättning, något KI och KS inte velat tala om.
– På Island verkar man inse att man har ett moraliskt och etiskt ansvar. Det har vi också hela tiden hävdat, noterar Oscar Simonson.
Enligt rapporten verkar de isländska läkare som var involverade har duperats att tro att allt var i sin ordning, även om deras agerande i viss mån också ifrågasätts.

Ulrika By
ulrika.by@dn.se "

" Fakta.
Totalt har Paolo Macchiarini opererat åtta personer med luftstrupar av plast. Sex av dem har avlidit.
Macchiarini delgavs misstanke om brott. Flera höga chefer fick gå, Macchiarini avskedades från KI.
I oktober lades förundersökningen mot honom ned i Sverige. "

DN TISDAG 7 NOVEMBER 2017

" Banden mellan USA och Sverige stärks i Helsingfors

Analys. Helsingfors. Samtidigt som allt fler detaljer om Trump-kampanjens goda kontakter med Ryssland avslöjas kom Trumps försvarsminister James Mattis till Helsingfors. Han ska bland annat träffa Finlands och Sveriges försvarsministrar på tremanhand. Det är ett exempel amerikansk signalpolitik som i stället riktar sig mot Ryssland.

"Om Sverige hamnar i knipa – då kommer vi." Det löftet gav USA:s försvarsminister James Mattis i samtal med DN:s Mikael Holmström sent i våras. Han kallade också Sverige för en allierad – en stark signal till Ryssland, som i hårda ordalag har varnat Sverige för att gå med i Nato.

Sedan Barack Obama ersattes med Donald Trump i Vita huset har mycket ställts på ända. Men inte det militära samarbetet mellan Sverige och USA.

Det har fortsatt precis som förut.

Den svenske försvarsministern Peter Hultqvist (S) har i stället för Natomedlemskap valt att träffa avtal med andra länder om militärt samarbete.

Livlinor om man så vill – fast med prislappar.

Den närmaste relationen har Sverige och Finland. En gemensam marin stridsgrupp sätts till exempel upp. Sverige och Finland har var sitt avtal direkt med USA om militärt samarbete och var sitt värdlandsavtal med Nato.

De båda länderna samarbetar också med de andra nordiska försvarsministrarna. På måndagen träffades de i Helsingfors och tecknade ett samförståndsavtal om ett gemensamt luftövervakningssystem. Luftövervakningen ska ge alla länderna mer och bättre radarinformation och är tänkt att höja tröskeln om någon mot förmodan skulle vilja anfalla.

Läget runt Östersjön har blivit mer spänt sedan Ryssland annekterade Krim. Ryssland placerade för ett år sedan ut Iskanderrobotar i Kaliningrad, som kan nå Sverige med såväl kärnvapen som konventionella vapen. USA har skickat fler militärer till östra Europa och många europeiska Natoländer rustar upp.

I slutet av oktober sade den ryske försvarsministern, Sergej Shoigu, att den militärpolitiska situationen längs Rysslands västra landgräns är spänd och tenderar att förvärras.

Det är uppenbart att de nordiska ländernas upprustning och ökade samarbete relaterar sig till Rysslands upprustning och krigföring. Men det är inget försvarsministrarna vill tala klartext om. På en pressträff efter de nordiska försvarsministrarnas möte underströk Finlands och Norges försvarsministrar att de inte uppfattar något militärt hot från Ryssland eller någon ökad spänning vid gränsen, utan att de ser ett gott grannsamarbete. Danmarks försvarsminister Claes Hjort Frederiksen (utan landgräns mot Ryssland) sade däremot rakt ut att Danmark höjer försvarsbudgeten för att effektivt kunna avskräcka Ryssland.

Samarbetet med USA fungerar för Sverige och Finland som en annan sorts avskräckning, eftersom amerikanerna har den överlägset starkaste militärmakten i världen som är utformad för att kunna sätta in på andra sidan haven.

Därför är det en viktig nyhet att USA:s försvarsminister James Mattis kommer att hålla ett möte i en ny konstellation i Helsingfors – med Sveriges och Finlands försvarsministrar på tremanhand.

Den svensk-amerikanska relationen fått en fnurra sedan Sverige röstade för en FN-konvention om förbud mot kärnvapen. Nu får den

svenske försvarsministern möjlighet att förklara sig direkt för Mattis, som har skrivit ett brev till den svenska regeringen och protesterat. För Sveriges socialdemokratiske försvarsminister är den personliga relationen med Trumps försvarsminister Mattis mycket viktig. Mattis står för den gamla amerikanska viljan att fortsätta det militära engagemanget i Europa, den som Trump ifrågasatte under sin valkampanj.
Mattis ställning har inte underminerats av president Trump på samma sätt som utrikesminister Tillersons. Inte än i alla fall. Många i det svenska försvarsdepartementet, inklusive högste chefen, håller nog tummarna för att det ska bestå.

Ewa Stenberg
ewa.stenberg@dn.se "

DN TISDAG 7 NOVEMBER 2017

" Åkesson: Nu har vi varit där och jag tycker att det var bra

Jimmie Åkesson kände inte till SD-ledamöternas Syrienresa, där de bland annat träffade företrädare för president al-Assads regim. Det säger partiledaren till DN. – Om man vill få grepp om flyktingsituationen är man mer eller mindre tvingad att ha möten också med regimen, säger han.

Förra veckan åkte de sverigedemokratiska riksdagsledamöterna Markus Wiechel och Martin Kinnunen till Syrien, efter att ha blivit ditbjudna av landets regering. Resan fick hård kritik från flera håll, bland annat anklagades ledamöterna för att ha låtit sig bli en del av regimens propaganda.
DN har sedan i onsdags sökt SD:s partiledare Jimmie Åkesson, som nu svarar på DN:s frågor, i samband med att han deltar i TV4:s partiledardebatt.
– De har haft en lång rad möten där de träffat en lång rad FN-organisationer och chefer för dem. Det är det som är huvudsyftet med en sådan här resa. Man åker ner, diskuterar och tar del av den humanitära situationen. När jag diskuterar detta med dem är det de rapporterna jag får.
Godkändes den här resan av dig?
– Jag godkänner inte utrikes resor, det sköter gruppledningen.
Kände du till den?
– Nej, det gjorde jag inte förrän jag hade läst om den i tidningen.
Varför gick ni emot UD:s avrådan?
– UD avråder ju inte någon från att åka till Syrien av politiska skäl utan man avråder av säkerhetsskäl turister och andra. Sedan är

riksdagsledamöter fria att beakta det eller inte, men det har inget med den politiska situationen i landet att göra.
Hur ser du på mötena med företrädare för al-Assadregimen som SD-ledamöterna hade i Syrien?
– Jag var inte där, men som jag förstår det så – om man vill göra allt det där andra som är så viktigt för att få grepp om flyktingsituationen – är man mer eller mindre tvingad att ha möten också med regimen. Att det sedan utnyttjades, som skedde i det här fallet, är oerhört beklagligt. Samtidigt kan jag tycka att det ändå förmodligen är värt att åka dit. Det man har fått sig till livs av de FN-organ som är på plats är att man saknar just det – politiker och ledare från västvärlden som åker dit och lyssnar på dem. Nu har vi varit där och jag tycker att det var bra.

Amanda Lindholm
amanda.lindholm@dn.se "

DN TISDAG 7 NOVEMBER 2017

" 2017 blir ett av de tre varmaste åren

År 2017 kommer att bli ett av de tre varmaste åren som har uppmätts. Året har också kännetecknats av en rad extrema väderhändelser, kraftiga orkaner, översvämningar, värmeböljor på runt 50 grader och torka. I Arktis är havsisens utbredning fortsatt under normalvärdet.

Året är inte slut än men 2017 kommer troligen att bli ett av de varmaste åren som har uppmätts. Den globala medeltemperaturen för januari till september var ungefär 1,1 grad högre än under förindustriell tid.
Det skriver Meteorologiska världsorganisationen, WMO, i en rapport om årets första nio månader. Rapporten släpptes på måndagen i samband med inledningen av FN:s klimatmöte i Bonn.
År 2016, då El Niño var stark, kommer troligen att fortsätta vara det varmaste året med 2017 och 2015 som nummer två och eller tre. Åren 2013–2017 kommer att bli den varmaste femårsperiod som har uppmätts.
– Det här är en del i en långsiktig varmare trend. I år har vi upplevt extraordinära väderhändelser, temperaturer på 50 grader i Asien, rekordstarka orkaner i snabb följd över Karibien och Atlanten som har nått så långt som till Irland, förödande översvämningar och svår torka i östra Afrika, säger Petteri Taalas, generaldirektör för WMO.
– Många av de här händelserna, vetenskapliga studier kommer att avgöra exakt hur många, visar typiska tecken på att hänga ihop med klimatförändring orsakad av ökad koncentration av växthusgaser som beror på mänsklig aktivitet.
I Södra Sydamerika och delar av Sydostasien har nederbörden varit över genomsnittsvärdet. Kanadas prärieområden, Medelhavsområdet,

Somalia, Mongoliet, Gabon och sydvästra Afrika har samliga fått mindre nederbörd än genomsnittligt. I Italien var perioden januari till september den torraste som har uppmätts.
Köldrekord sattes i Argentina i juli med –25,4 grader och delar av Australien var ovanligt kalla i juli.
Men det är värmerekorden som dominerar med extrema värmeböljor på flera håll i världen. I Turbat i västra Pakistan uppmättes 54 grader i maj, även Iran och Oman hade temperaturer över 50 grader.
Runt Medelhavet uppmättes 46,9 grader i Córdoba i juli. Sommaren i Kalifornien var den varmaste som har uppmätts och i San Francisco sattes rekord med 41,1 grader.
Hettan och torkan har lett till många bränder. I Portugal omkom 64 personer i skogsbränder i juni.
I Arktis fortsätter havsisens utbredning att ligga under det genomsnittliga värdet, och den tidigare stabila isutbredningen i Antarktis var nära rekordlåga nivåer.

Jannike Kihlberg
jannike.kihlberg@dn.se "

DN TISDAG 7 NOVEMBER 2017

" Rekordmånga hemlösa barn i Malmö

Mer än tusen barn är hemlösa i Malmö, visar en lägesrapport från Malmö stad. Det är fler än någonsin tidigare. – Det är väldigt oroande, säger Rädda Barnens generalsekreterare Elisabeth Dahlin.

– Det handlar om en 20-procentig ökning för barn på ett år. Siffror för hemlösa barn har ökat stadigt sedan 2013, säger Lars G Larsson, utvecklingssekreterare på Malmö stad, rapporterar Sydsvenskan från en presskonferens.
Den exakta siffran i oktober var 1 070 barn, vilket motsvarar 1,5 procent av barnen i Malmö, skriver tidningen. Antalet hemlösa vuxna är 1 752, vilket är ungefär som i oktober 2016.
I en rapport från i maj i år av Rädda Barnen, som baseras på en enkät från landets 25 största kommuner, framkom att 5 390 barn är hemlösa i Sverige.
– Vår bild är att siffran har ökat, säger Elisabeth Dahlin, generalsekreterare på Rädda Barnen.
Men inga tillförlitliga siffror finns, varken på kommunal eller nationell nivå. Kommunerna mäter olika saker samtidigt som det finns ett ”väldigt stort” mörkertal, enligt generalsekreteraren. Malmö stad är en av de kommuner som har bättre översikt och ökningen av antalet hemlösa barn är dyster.
– Det är väldigt oroande, för problemen som barn i hemlöshet får påverkar hela barndomen. Det handlar om överskott på stimulans och interaktion. Vi ser exempel på där det finns boenden med extremt låg standard, där du inte har eget kök, inte har egen toalett och där det finns fuktskador, säger Elisabeth Dahlin.
I Stockholm är 718 barn hemlösa och i Göteborg är antalet 1 678, enligt rapporten.

TT "

DN TISDAG 7 NOVEMBER 2017

”Vi jobbar för att trycka ned hyrorna”

Det kommunala bostadsbolaget MKB fick stor uppmärksamhet när Malmömodellen infördes 2005. Ett steg närmare marknadshyror, hävdade vissa. Bolagets vd Terje Johansson anser att systemets styrka är förutsägbarheten.

En torghandlare packar upp frukt i trälådor och några har stannat till vid torgets bänkar för att delta i en livlig diskussion. Några som passerar har bråttom till arbetet, andra hänvisar till språkförbistringar när de får frågan om hyrorna i området. Stadsdelen Nydala består främst av 1960-talshus som ägs av Malmös kommunala bostadsbolag MKB. Bostadsområdet har av polisen klassats som särskilt utsatt.
Kaféägaren Lena Olofsson är besvärad över att området inte får mer än en sjua på lägesskalan som avgör hyressättningen, där en etta visar på bästa läget och tio på det sämsta. Och fler bostäder behövs, anser hon.
– Det behövs hyreslägenheter, speciellt ettor och tvåor. Många unga kan inte flytta hemifrån och det är kruxigt om man inte har fast jobb och en stadig inkomst, säger hon.
Lena Olofsson har länge varit engagerad i Hyresgästföreningen och trivs bra i Nydala. Mellan kafékunderna roar hon sig med att läsa översiktsplaner.
– Det ska byggas tätare men samtidigt ska det finnas plats för grönområden. Det är svårt att få till, säger hon.
Markku Ingström, som också bor i området, har en enrummare som är 39 kvadratmeter och ligger nära torget. För den får han betala 3 500 kronor i månaden. Han anser att det ”hör till” att tycka att hyran kunde ha varit lägre. Men problem med att hitta bostad hade han inte.
– Det var inte svårt. Jag fick snabb respons när någon hade sagt upp sitt kontrakt, säger han.

Som DN har skrivit i tidigare artiklar byggs det bostäder i en rasande fart. Byggtakten är en nödvändighet för att kunna möta det skriande behovet av bostäder. Men samtidigt riktas kritik mot nyproduktionens höga hyror. Bostäderna som byggs matchar inte behovet, anser bland andra bostadsminister Peter Eriksson (MP) och KTH-forskaren Anna Granath Hansson.
I Malmö ägs en tredjedel av alla hyresrätter av MKB, som också har satt fler spadar i marken än tidigare. 2013 byggde MKB 50 nya bostäder. Mellan 2017 och 2019 ska bolaget ha byggt 2 250 bostäder. Detta har resulterat i fler dyrare bostäder i bättre lägen.
– Vi har lägenheter i hela Malmö och vi bygger i hela Malmö. Utvecklingen har varit sådan att andelen lägenheter i A- och B-lägen har ökat snabbare än i C-lägen. Kategoriseringen handlar om att bedöma hur stor risken är i ett område. Men vi äger mycket mark så framöver vill vi snarare bygga mer i mindre centrala områden, säger MKB:s vd Terje Johansson.
Hyresreformen från 2011 innebar att allmännyttan skulle börja vara affärsmässig. Detta fick kommunala bostadsbolag att börja prioritera lönsamhet i högre grad. Renoveringar som gav rätt till hyreshöjningar har setts inom sektorn. Detta är inte något som MKB har ägnat sig åt, enligt vd:n. Däremot framgår det i bolagets årsredovisningar att fokus har skiftat allt mer mot dyrare lägenheter. 2011 låg 34 procent av MKB:s bestånd i C-lägen. 2016 hade andelen sjunkit till 27 procent. Målet är att ungefär 30 procent av bostäderna ska ligga i det lägre prissegmentet, hälften i mitten och 20 procent i det övre segmentet.
– Vi är inte riktigt där, det finns fortfarande fler bostäder med höga hyror men vi jobbar aktivt för att trycka ned hyrorna. Vi är beredda att jobba med priset som konkurrensfaktor. Jag tycker att det är helt rätt så länge husen är värda lika mycket som man har byggt dem för. Annars har du dopat dig, säger han.

I fjol fick regeringen igenom ett investeringsstöd i syfte att få fler fastighetsägare att bygga små lägenheter med lägre hyror. I förra veckan beklagade sig bostadsminister Peter Eriksson i en DN-intervju över det svala intresset för stödet. MKB har fått beslut om 100 miljoner kronor i investeringsstöd.
– Investeringsstödet styr mot lite olika saker men framför allt mot hyran. Med stödet lovar du att under 15 år ha en lägre satt hyra enligt det regelverk som är uppställt.
I de fallen har vi förhandlat fram en presumtionshyra för annars skulle den bilda praxis på marknaden. Det hade varit farligt.
Vd:n Terje Johansson syftar på att det kostar mindre för bolagen att bygga med investeringsstödet vilket gör att hyrorna kan bli lägre. Presumtionshyra sätts enligt regler som tar hänsyn till byggkostnaderna.
Han fortsätter:
– Priset är den mest naturliga konkurrensfaktorn. Eftersom bristen på mark är så stor är det inte produkten som styr hur mycket det går att ta ut, utan det faktum att du kan bygga en ny bostad. Men det håller på att korrigeras till följd av fler aktörer på marknaden. Detta tillsammans med konjunkturen kommer att göra det svårare att ta ut överpriser och hyran kommer bättre att motsvara kvaliteten på boendet, säger han.
Under 1990-talet tillämpade MKB en hyressättning baserad på fastighetens byggår. En äldre lägenhet i centrala Malmö hade då en lägre hyra än miljonprogrammets lägenheter i Malmös ytterkanter.
2005 lanserades Malmömodellen – ett nytt system för hyressättning där läget blev av större vikt vid hyressättningen. Systemet bygger på en hyressättning där man tar hänsyn till hur hyresgästen värderar bostadens egenskaper. Det nya systemet lanserades efter en överenskommelse mellan MKB och Hyresgästföreningen men även privata fastighetsägare började använda systemet.
– Malmömodellen visar att det går att ha differentierade hyror och att det går att tjäna pengar och bygga nytt inom ramen för bruksvärdessystemet, säger Terje Johansson.
Bruksvärdessystemet är den modell som används för att sätta hyror i Sverige. Systemet innebär att hyran ska sättas utifrån lägenhetens standard, kvalitet och läge.
När Malmömodellen infördes höjdes kritiska röster om att detta var ett steg närmare marknadshyror men det finns tydliga olikheter, enligt Terje Johansson.
– På en marknad sätter du vilket pris du vill. Här är det reglerat. Vi har gjort det förutsägbart. Vi har förvaltat den lagstiftning och det regelverk som finns och den är väl förankrad, hos både hyresgästkollektivet och fastighetsägarkollektivet.
Malmömodellen har blivit inspiration i andra städer.
Terje Johansson anser att MKB som en stor aktör på fastighetsmarknaden har ett stort socialt ansvar men anser att lagen som innebär att nyanlända kan välja var de ska bo – ebo-lagen – sätter käppar
i hjulen för integrationen.
– Den bygger på problemet varje dag. Folk bor under orimliga förhållanden ute i bostadsområdena. Det sliter på bostäderna men ännu mer på människorna. Det är både ett mänskligt problem och ett balansräkningsproblem över tiden. Det skapas en ohållbar situation som gör att folk inte kan läsa läxorna och tvingas sova i skift, säger han.
– Lagen kan tyckas vara rimlig eftersom den innebär att du bestämmer själv var du ska bo. Tyvärr blir följden ofta att du måste tränga in dig hos någon som egentligen inte har plats. Och personen som bor i lägenheten kan känna sig tvungen att ta emot eftersom man kommer från samma land eller är släkt.
Vad föreslår du i stället?
– Jag tycker att man måste ha en bostad när man ska anlända till en ort. Det är inte Migrationsverkets uppdrag. Det är svårt att se att detta fortgår när man är ute i verkligheten. Jag tror också att fler behöver ta ett större ansvar. I dagsläget tar de allmännyttiga bostadsföretagen någonstans mellan tre fjärdedelar till 90 procent av utmaningarna. Det i sig ger en segregation. Det tror jag att vi kommer att se en ändring på. Inte främst genom regler utan genom att det kommer att finnas

starka kommersiella intressen att inte bygga öar där utmaningar samlas, säger han.
Ett exempel i sammanhanget är Culture Casbah i Rosengård, där 1 650 lägenheter vid årsskiftet såldes av MKB till ett bolag som MKB äger tillsammans med de privata fastighetsägarna Balder, Heimstaden och Victoria Park. Syftet med projektet är att Rosengård ska integreras med övriga Malmö och att området ska bli en attraktiv och trygg del av staden.
– Statliga stöd och EU-pengar kan för en individ förändra livet men de kan inte förändra strukturerna. Och någon gång tar de slut. Samhället har gått mer isär trots den typen av satsningar. Med denna samverkan är vi övertygade om att Rosengård kommer att närma sig Malmö sett till sociala barriärer.
Han fortsätter:
– Den här typen av utveckling kan bara drivas om det är lönsamt i grunden. Det fungerar inte att driva allt med offentliga medel.

Ida Yttergren
ida.yttergren@dn.se "

"Fakta. Olika hyresmodeller
Bruksvärdessystemet: Hyran sätts enligt standard, kvalitet och service.
Presumtionshyra: Hyran sätts med hänsyn till byggkostnader.
Systematisk hyressättning: En utveckling av bruksvärdesystemet och innebär att lägenhetens hyra sätts i förhållande till hur hyresgäster värderar lägenhetens egenskaper.
Malmömodellen: Infördes 2005 efter dialog mellan Malmö Kommunala bostadsbolag, MKB, och Hyresgästföreningen. Modellen går ut på att hyran sätts efter olika poängfaktorer. Läge, standard och tillgång till service är faktorer som vägs in. "

DN TISDAG 7 NOVEMBER 2017

”Vi kan inte lösa klimatfrågan utan att lösa energifrågan”

Han växte upp med fotogenlampor och badvatten som värmts upp med ved. Nu ska han leda ett internationellt toppmöte om energi. Att ge jordens fattiga tillgång till el utan att öka utsläppen blir avgörande, enligt Ibrahim Baylan: – Vi kan inte lösa klimatfrågan om vi inte löser energifrågan.

I förra veckan kom en ny chockrapport om klimatläget: halten koldioxid i atmosfären är den högsta på 800 000 år, enligt World meteorological organisation. Behovet av att snabbt minska utsläppen för att hejda uppvärmningen är akut. Förbränning av fossila bränslen står för runt två tredjedelar av utsläppen, med koleldade kraftverk för el och värme som största källan.
Denna vecka samlar det internationella energiorganet IEA energiministrar från alla de större länderna i Paris. Det sker parallellt med FN:s klimatmöte i Bonn. IEA har en mycket viktig roll att spela, enligt professor Johan Rockström, klimatexpert vid Stockholms universitet.
– IEA måste göra klart för alla länder att nu har vi kommit till början på slutet för en fossilt driven energisektor. Ska vi ha en god chans att klara Parisavtalet så måste vi nu stoppa alla planerade nybyggnationer av kolkraftverk. På det sättet är IEA:s möte oerhört viktigt, säger Johan Rockström.
IEA:s ordförande heter för närvarande Ibrahim Baylan (S), tillika svensk energiminister. Han vill använda Parismötet till att knyta de stora tillväxtländerna, med stora utsläpp, ännu närmare IEA, som från början var en angelägenhet enbart för OECD. Det handlar om Kina

men också Indien. En ödesfråga för klimatet är hur de stora fattiga befolkningarna där ska kunna få el utan ökade utsläpp.
– Vi talar om 1,2 miljarder människor som saknar el. 450 miljoner av dem bor i Indien. Skulle de förses med fossil energi, som vi har gjort förut, då är klimatet kokt. Vi kan inte lösa klimatfrågan utan att lösa energifrågan, säger Ibrahim Baylan som ser positiva tecken i tiden.
– När jag var i Indien 2011 så fanns det bara en plan: att bygga ut kolkraften. Nu har man som mål att bygga ut vind- och solkraft motsvarande 175 gigawatt till år 2022. När Sverige i bistraste vintern använder el är vi totalt uppe i 26–27 gigawatt. Här har det hänt något radikalt men för IEA gäller det att stötta det här.
Som energipolitiker har Ibrahim Baylan med sig personliga erfarenheter från uppväxten i en liten bergsby i sydöstra Turkiet. Inför söndagarnas besök i kyrkan hämtades badvattnet i en brunn en kilometer bort och värmdes med komockor och ved som bränsle.
– Vi hade fotogenlampor men det kunde fattiga bönder inte slösa med. När solen hade gått ned gick man och lade sig. Något kylskåp fanns inte, vi saltade och torkade maten som i Sverige på 1800-talet. Det är mycket vi tar för givet i Sverige, men för många är det inte så. För dem förändras livet fullständigt med elektricitet, säger han.
IEA fattar inga bindande beslut om vad länderna ska göra. Däremot har organisationen fått en viktig roll genom att sprida kunskap och utarbeta policyförslag.
– IEA har väldigt stor påverkan på den globala energidebatten. Den årliga rapporten Energy outlook har blivit energipolitikens bibel. Det kan spela stor roll, särskilt nu i en brytningstid med en amerikansk president som säger att de ska dra sig ur klimatavtalet, säger Ibrahim Baylan.
Men just nu pekar inte heller de svenska utsläppskurvorna åt rätt håll. Enligt SCB:s sätt att räkna ökade utsläppen andra kvartalet i år jämfört med förra året.

Är inte det besvärande för en rödgrön regering som säger sig prioritera klimatet?
– Kvartal och enskilda år kan visa olika saker beroende på hur varmt eller kallt det är eller hur ekonomin går. De system vi nu sätter på plats, de märks ju inte direkt, men att det på sikt får stora konsekvenser, det är jag helt övertygad om, säger Baylan.

Hans Rosén
hans.rosen@dn.se "

"**Fakta. IEA**
Organisationen International energy agency (IEA) grundades på 1970-talet av de rika OECD-länderna för att möta dåtidens oljekris.
Nu står klimatfrågan högt på agendan. Stora tillväxtländer utanför OECD har knutits närmare IEA.
IEA:s toppmöte hålls vartannat år, denna gång i Paris den 7–8 november. Prioriterade frågor blir grön omställning, energieffektivisering och en mer jämställd energisektor, liksom sambandet mellan klimatåtgärder och tillväxt. Världens 30 största energibolag är representerade.
Förbränning av fossila bränslen står för två tredjedelar av världens utsläpp av växthusgaser. Den största källan är koleldade kraftverk för el och värme.
Enligt Parisavtalet från 2015 ska alla länder bidra till att den globala uppvärmningen stannar vid högst 2 grader, eller om möjligt vid 1,5. För att nå Parismålet måste de globala nettoutsläppen vara nere på noll till år 2050. "

DN TISDAG 7 NOVEMBER 2017

" Fantasilös undervisning är ett svek mot eleverna

En kväll i veckan är jag läxhjälpare i Röda korsets regi i Rinkebys bibliotek, där jag träffar ungdomar och unga vuxna. Jag möter förhoppningsfulla vårdstuderande, kanske med siktet mot undersköterska, men även blivande förskollärare. Flertalet kommer från Somalia och har varit i Sverige några år, vissa kanske upp till tio år. Jag frågar mig återkommande hur deras undervisning bedrivs, såväl i svenska som i yrkeshänseende.

Språket är en nyckel, men mångas bristande svenskkunskaper gör uppgifter, som de i regel fått via internet, obegripliga. Hur läsa en modern lärobok med behållning, använda register och index, se hur begrepp behandlas och förklaras? Googla? Vissa vill skriva svar utan att ha förstått uppgiften, chansa utan att ha begripit faktaunderlaget. Någon vill få svar på uppgifterna, kanske rentav dikterat det som läraren begärt. Det får de inte, men jag korrigerar deras texter och hävdar att de måste förstå orden som de skriver.
Jag har noterat att det finns en del vanliga vardags- och yrkesbegrepp från uppgifter och läroböcker, som eleverna inte förstår. Exempel är uppslagsbok, leverantör, uppslagsrik, driftig, välstånd, komma på (tänka ut), förstnämnda respektive sistnämnda, därigenom samt eldsjäl, att brinna för något. En blivande undersköterska förstod inte vidga, svalg, svälja, hosta och harkla. Att syre inte är samma sak som syra. Hur förklara syra? För vissa kan engelska vara en språklig brygga.
Det finns två sätt att se på situationen. Ett är att utan baskunskaper i svenska ska inte yrkesundervisning ske. Det andra är att svensk- och yrkesundervisning integreras, med avstamp i den senare, anpassad till de studerande. Jag tror på denna modell.
Politiker och skolchefer: Anpassa kursplanerna till elevernas nivå och tilldela resurser! Lärare: Eleverna är individer, inte bara e-postadressater. Dator och lösenord är inte nog. Samordna undervisning i svenska med de yrkesstudier de har valt. Rita, berätta, förklara, använd inte okritiskt ämnestermer och glöm inte vardagsorden!
Svenska akademiens modell för svenskundervisning, att lära hundra ord i veckan, kan vinklas mot olika sfärer.
Dessutom, fler läxhjälpare behövs, eldsjälar med tålamod, papper och penna. Vårdkunskaper är inget krav.'

Per Arne Persson, Vällingby "

DN TISDAG 7 NOVEMBER 2017

”Det är lite som Bullerbyn här i området”

Den som bor i hyresrätt behöver inte ta dyra bostadslån eller oroa sig för räntehöjning. Om något krånglar ringer man hyresvärden. ”Tryggt, bekvämt och enkelt” tycker familjen Bustos-Sjölander i Bagarmossen i södra Stockholm, där de också fått nya vänner.

Under samma tak
Del 1.
Bostadsdebatten handlar oftast om bostadsbrist, hyressättning eller prisutveckling. Men hur är det med grannsämjan? Och ser den olika ut i hyresrätt och i bostadsrätt?
David Bustos var 18 år när han ställde sig i bostadskön. Nio år senare kunde han och Annica Sjölander flytta in i en trea i Bagarmossen i södra Stockholm.
Sedan dess har de fått två barn, Elliot, 8 år och Inez, 6 år. Förra årets lyckades de byta till sig en fyra i samma område.
– Det var som att vinna högsta vinsten på lotto. Vi har både morgon- och kvällssol, säger Annica Sjölander.
De behövde bara flytta hundra meter. Den nya lägenheten har två våningar och ligger på gaveln i huset, vilket ger en känsla av radhus. På ena sidan en balkong, på andra sidan en terrass mot gården. Där finns gräsmattor, klättervägg, en större lekplats och en mindre fotbollsplan.
De tycker båda att det är härligt att kunna släppa ut barnen på gården.
– Fotbollsplanen är en riktig barnmagnet. Där är det fullt hela tiden. Barnen blir goda vänner och kommer nog att stötta varandra genom livet, säger David.
Huset som de bor i är byggt i början av 70-talet. Lägenheterna är rymliga, praktiska och har gott om förvaring. I lägenheten finns till och med en egen tvättstuga med tvättho, tvättmaskin och torktumlare, plats för smutstvätt och strykbräda.
– Tvättmaskinen och torktumlaren hade vi med oss från den förra lägenheten, men Stockholmshem kopplade in dem, säger David.
– Det är väldigt praktiskt. Här kan vi hänga blöta träningskläder, badkläder eller vinteroveraller. Vi behöver inte hänga tvätt över badkaret eller i vardagsrummet. Det finns gott om plats för att stryka kläder
Annica gillar Bagarmossen och deras gata:
– När jag flyttade till Stockholm från Härnösand hade jag ingen aning om att olika områden hade olika rykten. Den här gatan hade ganska dåligt rykte, vilket gjorde mig lite orolig. Men vi har alltid haft det jättebra här. Bagarmossen är som en egen liten stad där allting finns.
Hon tycker att det är en bra blandning av människor från olika kulturer och med olika social bakgrund. I dag är det en väldigt trivsam gata som många vill flytta till.
– Vi har nog haft en väldig tur, säger Annica.
För när det handlar om hyresrätter kan man till skillnad mot med bostadsrätter sällan välja var man vill bo. Man ställer sig oftast i en kö i kommunen eller hos olika fastighetsbolag. När man kommit fram i kön, efter varierande antal år beroende på var man söker boende, så får man ett erbjudande som man säger ja eller nej till. Att styra var man ska hamna är väldigt svårt.
Enligt en attitydundersökning som Sifo genomförde för Riksbyggen i somras har svenskarna en splittrad bild av hyresrätten. Att bo i hyresrätt har enligt sex av tio tillfrågade en lägre, eller till och med mycket lägre, status jämfört med att bo i bostadsrätt. Samtidigt vill svenskar att det ska byggas fler hyresrätter i den kommun där de bor.
– Att hyresrätten har en lägre status har nog berott på den stadiga värdeökningen av bostadsrätter sedan krisen på 90-talet. Samtidigt ser allmänheten att det finns ett stort behov av nya hyresrätter, inte minst

till unga som flyttar hemifrån och inte har möjlighet att ta bostadslån, säger Carl-Johan Hansson, chef för affärsområde fastigheter på Riksbyggen.
– Nu har det gått några månader sedan vi gjorde undersökningen och den blinda tilltron till prisuppgången för bostadsrätter kan vara bruten. Det gör antagligen att folk ser andra nyttor med hyresrätten.
Vad ser du själv för fördelar med att bo i hyresrätt?
– Man behöver inte ta någon kapitalrisk. Och så har hyresrätten en annan servicenivå. En del är beredda att betala för servicen att få vasken rensad, säger Carl-Johan Hansson.
Både Annica Sjölander och David Bustos tycker att det finns många fördelar med att bo i en hyreslägenhet.
– Det är bara att ringa om något går sönder, så kommer de och fixar det snabbt, säger Annica.
Den nya kyl-frysen i köket fick de för bara någon månad sedan, när den gamla gick sönder.
– Det är tryggt, bekvämt och enkelt, säger David.
Hyresvärden Stockholmshem har något som heter valfritt lägenhetsunderhåll. Det innebär att hyresgästen själv väljer när det är dags för ommålning eller nya tapeter. Upprustningen läggs sedan som ett påslag på hyran under några år.
Annica och David har använt sig av detta för att tapetsera om och måla om i flera rum när de flyttade in i fyran. De har också valt till nya bänkskivor, skåpluckor och kakel i köket.
I dag är hyran drygt 9 000 kronor, av det består ungefär 1 000 kronor av de tillval de gjort.
Just brister i lägenheten är ett av de områden som Hyresgästföreningen får mest frågor om av sina medlemmar. Det kan handla om dåligt underhåll, att spisen är trasig eller att det är kallt i bostaden.
Love Börjeson, senioranalytiker på Hyresgästföreningen, sitter just nu och sammanställer och analyserar de över 70 000 frågor som hyresgäster ställt under året.
– Det är en enorm mängd data som handlar om alltifrån kyla till att grannarna stör, säger Love Börjeson.
Däremot tycks grannsämjan vara ganska bra i hyresrätten. Det är vanligare att hyresgäster har problem med sin hyresvärd eller sin lägenhet än med sina grannar, enligt Love Börjeson. De få frågor som rör grannar har oftast med ljud eller oljud att göra.
– Det som är speciellt med störningar är att det handlar om klagomål som inte riktas mot hyresvärden, utan mot grannar, alltså människor som man på något sätt i varierande grad delar sin vardag med. Det är därför en grannlaga uppgift för Hyresgästföreningens jurister runt om i landet att ta hand om dessa frågor där ord ofta står mot ord. Men i samarbete med en bra hyresvärd finns det många verktyg att arbeta med, till exempel störningsjourer, säger Love Börjeson.
Enligt en undersökning i tidningen Hem & Hyra tidigare i höstas tycker en majoritet av hyresgästerna att grannsämjan är ganska bra. Mer än en tredjedel tycker till och med att stämningen i huset är riktigt bra.
Enligt samma undersökning är de bästa egenskaperna hos en granne att inte störa, att inte ta kontakt i onödan och att städa efter sig i tvättstugan. Men ändå tycks många vilja ha något slags kontakt med sina grannar. Över en tredjedel av dem som svarade på enkäten sade att de någon gång under det senaste året bjudit en granne på fika. Mer än en fjärdedel hade lånat ut livsmedel till en granne.
Annica Sjölander och David Bustos är väldigt nöjda med sina grannar i Bagarmossen. Alla är trevliga och hejar på varandra, men aldrig påträngande. Och de har aldrig blivit störda av någon granne. Snarare har åren i Bagarmossen gett dem nya bekantskaper.

– Några av våra absolut bästa vänner finns här i området. Alla barnen känner varandra väl. Det är lite som Bullerbyn. Vi har umgåtts mycket tillsammans, säger Annica.
Finns det någon nackdel med att bo i hyreslägenhet?
– Det skulle vara att vi inte varit med i det ekonomiska bostadsracet. Samtidigt har det sina fördelar att inte behöva ta höga bostadslån och kunna undvika den stress som räntehöjningar kan medföra, säger David.

Hans Arbman
hans.arbman@dn.se "

"Fakta. Önskegrannar
Här är de personer som svenska hyresgäster helst skulle se som sina grannar, enligt Hyresgästföreningens enkät för 2017. Antal i procent.
32 Leif GW Persson.
23 Mia Skäringer, Mark Levengood.
20 Kronprinsessan Victoria.
16 Lars Lerin, Ernst Kirchsteiger, Edward Blom.
15 Charlotte Kalla.
14 Jonas Gardell, Tilde de Paula.
13 Susanna Kallur, Måns Zelmerlöv.
12 Sarah Sjöström, kung Carl Gustaf, Zlatan Ibrahimovic, Benny - Andersson, Jenny Strömstedt. Kodjo Akolor.
11 Petra Mede, Mia Parnevik.
Källa: Hyresgästföreningen

Fakta. Hyresrätt
Fakta. Detta uppskattar vi hos grannarna
En hyreslägenhet hyr man av fastighetsägaren.
Den som hyr en hyresrätt i första hand har så kallad besittningsskydd. Det innebär att hyresgästen har rätt att bo kvar i lägenheten så länge den vill och även byta den mot en annan hyreslägenhet.
Hyresgästen har inte rätt att göra några större förändringar i lägenheten och man kan bli ålagd att återställa lägenheten när man flyttar.
Hyrorna sätts normalt i förhandlingar mellan organisationerna Fastighetsägarna och Hyresgästföreningen.
Hyresvärden ansvarar för underhåll av både enskilda lägenheter och själva fastigheten.
Trots att det under en längre tid tillkommit fler bostadsrätter än hyresrätter, genom nybyggnad och ombildning, utgör hyresrätterna ändå 59 procent (drygt 1,4 miljoner lägenheter) av det totala bostadsbeståndet i flerbostadshus. (SCB 2016.)
Tidningen Hem & Hyra ställde i en undersökning frågan om vilken som är den viktigaste egenskapen hos en granne. Så här blev svaret i procent:
Inte vara störande 36
Inte ta kontakt i onödan 15
Städar efter sig i tvättstugan 12
Hjälper till när man blir sjuk 11
Bjuder på fika ibland 10
Vattnar när man är bortrest 8
Lånar ut livsmedel 4
Deltar i gårdsfester 3
Ställer upp som barnvakt 1
Tusen personer svarade på frågan som ställdes av Skop.
Källa: Skop/Hem & Hyra "

DN TISDAG 7 NOVEMBER 2017

" Utsatt att vara hyresgäst i bostadsrätt

Som hyresgäst i en bostadsrättsförening har man sina grannar som hyresvärd. Och sitter på ett värde som föreningen vill komma åt. – Vi ser att uppsägningar i bostadsrättsföreningar ibland drivs hårdare och mer aggressivt än i hyresfastigheter, säger Jonas Alberg på Hyresnämnden.

Hyresgäster i bostadsrättsföreningar är ofta personer som inte vill eller kan få de lån som det innebär att köpa sin lägenhet. Samtidigt är de beroendeställning gentemot sina grannar, som äger fastigheten, vilket gör dem utsatta.
– Detta är den värsta upplåtelseformen som finns, särskilt i större städer. Många föreningar har bekymmer med både hyreslagen och hyresförhandlingslagen och vilka skyldigheter och rättigheter som finns vad gäller underhåll, säger Erik Elmgren, förhandlingschef på Hyresgästföreningen.
En särskilt utsatt ställning har de personer som blivit kvar som hyresgäster i en fastighet som ombildats till bostadsrätter. Detta har särskilt varit ett problem i storstäderna, i synnerhet Stockholm.
– Dessa hyresgäster sitter på ett värde som bostadsrättsföreningen kanske vill komma åt. Vi ser att uppsägningar i bostadsrättsföreningar ibland drivs hårdare och mer aggressivt än hyresavtal i hyresfastigheter, säger Jonas Alberg, hyresråd på Hyresnämnden i Stockholm.
På Hyresgästföreningen i Stockholm får man inte sällan in vittnesmål om bostadsrättsföreningar som vill bli av med hyresgäster.
– Då hamnar ibland hyresgästen i ett mycket tråkigt läge där man kan bli trakasserad av sina gamla grannar. Vi har också hört om hyresgäster som blivit erbjudna flera hundra tusen kronor för att säga upp sitt hyreskontrakt, säger Per Björklind förhandlingschef på Hyresgästföreningen i Stockholm.
Samtidigt bor dessa hyresgäster nu i en fastighet som inte längre drivs av en professionell hyresvärd, utan av amatörer.
– Bostadsrättsföreningen ska från den ena dagen till den andra ikläda sig rollen som hyresvärd. Vi kan uppleva vissa kompetensbrister där, säger Erik Elmgren.
Att vara hyresgäst i en bostadsrättsförening innebär dessutom att ha en hyresvärd som hela tiden byts ut i form av nya styrelser där kunskap och engagemang kan variera.
Eva, som egentligen heter något annat, bor som hyresgäst i en bostadsrättsförening i utkanten av Stockholm, som ombildades till bostadsrätter för knappt tio år sedan. Hon har upplevt mycket kraftiga försämringar sedan dess, säger hon.
– Det har varit en katastrofal förändring. Det blev en kamp om allting. Om något går sönder i lägenheten möts vi av hot om att betala själva, säger hon.
Hon säger att styrelsen kan vägra att ersätta trasiga kylskåp och spisar, eller sätter in en ännu äldre.
– Stämningen här har blivit väldigt otrevlig gentemot oss hyresgäster från styrelsen, säger hon.
Bland radhusen har det varit en stor omsättning bland de kvarvarande hyresgästerna. Ännu fler hade velat flytta genom att byta till sig en annan hyresrätt, menar Eva.
– Men när de som de skulle byta med fått höra att vi har en bostadsrättsförening som värd så har de dragit sig ur, säger hon.
Jonas Alberg vittnar om att ärenden gällande hyresgäster i bostadsrättsföreningar verkar ha blivit allt vanligare i Hyresnämnden:
– Det kan handla om att bostadsrättsföreningar vill avsluta hyreskontraktet, eller höja hyrorna utan att helt känna till vilka regler som gäller, säger han.

Det kan göra att dessa hyresgäster till slut sitter kvar med en oförändrad hyra, men samtidigt kanske inte få så mycket åtgärdat i sin lägenhet.
– Det är nog en ganska påtaglig källa till konflikter, skulle jag vilja påstå, säger Jonas Alberg.
Han tycker att vissa bostadsrättsföreningar kan vara lite väl snabba med säga upp hyresgäster – till exempel om hyran vid något enstaka tillfälle inte betalats in i tid.
– Är det en arbetslös mamma med tre barn som slarvat med hyran har nog många andra hyresvärdar en större tolerans än en del bostadsrättsföreningar har. Föreningar verkar ibland tänja på sina rättigheter för att komma åt en lägenhet och är kanske inte alltid så villiga att ingå förlikning, säger Jonas Alberg.

Hans Arbman
hans.arbman@dn.se "

"Sedan år 2000 har 180 000 hyresrätter ombildats till bostadsrätter i Sverige.
Hyreslagens regler och rättigheter gäller på samma sätt för hyresgäster i bostadsrättsföreningar som för hyresgäster boende hos privat eller allmännyttig hyresvärd. Det innebär bland annat att:
1. Du har kvar ditt besittningsskydd
2. Bostadsrättsföreningen kan inte sälja din lägenhet till någon annan
3. Hyran ska vara på samma nivå som för andra likvärdiga lägenheter
Hyresgästförening har 1 839 bostadsrättsföreningar med förhandlingsordning (för 2 211 fastigheter) i sitt fastighetsregister.
Källa: Hyresgästföreningen, SCB "

DN TISDAG 7 NOVEMBER 2017

" Kaos på UR efter omorganisation

UR befinner sig i organisatoriskt kaos, med tveksamma upphandlingar, avstannad produktion och en personal i uppror. Det visar en granskning som branschtidningen Journalisten har gjort. Men enligt UR:s vd Christel Tholse Willers är det för tidigt att döma ut omgörningen.

Den 1 mars inledde Utbildningsradion en omfattande omorganisering med syfte att skapa ”ett UR”, som skulle uppmuntra initiativkraft och samarbete mellan redaktioner. Inspiration hämtades från företagsvärldens slimmade organisationer, och besök på Spotify och spelföretaget King skulle hjälpa UR att arbeta bättre digitalt. Men enligt en granskning i Journalisten (28/9) är delar av personalen starkt kritisk till genomförandet.
UR:s vd Christel Tholse Willers svarade på reportaget både i Journalisten och internt, men enligt ett öppet brev till ledningen som undertecknats av 37 producenter och projektledare (publicerat i Journalisten 2/10) är vd:ns svar förminskande: ”Kritiken handlar inte om att det är svårt att förändras. Kritiken handlar om att den nya organisationsstrukturen totalt saknar publicistiskt perspektiv. Strukturen skapar dessutom för många medarbetare en arbetsmiljö utan sammanhang, tillhörighet och gemenskap.”
– Det känns som att vi börjat producera omorganisering i stället för utbildningsmaterial. Och ingen vet om vi är på väg mot något bättre. Det känns som ett stort experiment, säger en källa till DN.
Enligt Willers är det bra att missnöjet kommer fram.
– All input som vi kan få blir data in, blir feedback. Artiklarna har gett upphov till ytterligare dialog.

Den aktivitetsbaserade kontorsmiljön utan fasta arbetsplatser har gjort att vissa har saknat en känsla av sammanhang, särskilt som många har saknat arbetsuppgifter. Dessutom talar kritikerna om ”kommersiell hallelujastämning” och ett konsultspråk där ”team” tar fram ”produkter” i stället för att redaktioner producerar program.
Men enligt Willers har språkbruket ett syfte.
– Vi har en globaliserad omvärld att förhålla oss till, och det handlar om att vara nyfiken på det som är nytt. Vi arbetar inte längre i statiska redaktioner, utan i projektform. På SVT införde vi aktivitetsbaserat arbetssätt i Malmö redan 2010, så det är inte riktigt så nytt.
Enligt reportaget är många medarbetare rädda för ett kompetenstapp. En källa som DN pratar med säger att ”alla” håller utkik efter nya jobb på rekryteringssajten Linkedin. Men Willers ”känner ingen oro kring detta”.
– Det är tydligt att vi är mitt i en förändring och det skapar ju frustration, men samtidigt så möts jag av ett stort engagemang.
I tisdagens Journalisten lyfts också kritiska frågor om utbildningar i digitala medier på Hyper Island. För en kostnad på, enligt flera källor, cirka 160 000 kronor plus moms per person har totalt sex till sju medarbetare utbildats, varav fyra har gått kurserna under Willers. Dessa misstänks inte ha upphandlats offentligt.

Borde inte kurserna falla inom Lagen om offentlig upphandling?
– Jag är inte insatt i detaljerna. Det är bättre om du hör av dig efteråt. Men vi ska följa lagen.
(Via en presskontakt låter hon meddela att de inte lämnar ut detaljerade uppgifter om externa affärsavtal, men att ”innehållet i utbildningen bedömdes passa UR:s behov av kompetensutveckling”.)
Är det inte konstigt att ni anlitar Hyper Island, där er styrelseordförande Lisa Lindström tidigare varit styrelseledamot och där er styrelsemedlem Mattias Hansson tidigare har varit vd?
– Nej, det tycker jag inte. Styrelsen har inte med vår operativa verksamhet att göra.
I Journalistens granskning nämns också anlitandet av dyra hr-konsulter, däribland Mats Tronelius och Annika Rimér som tillsammans fakturerat åtminstone 6,2 miljoner kronor under 2016 och 2017 utan att någon offentlig upphandling har gjorts. Men UR:s vice vd Per Bergkrantz hävdar i Journalisten att upphandling inte behövdes då de var inne som ”vakanta tjänster i budgeten”.

Anlitade ni gestaltterapeuten Johan Holm via upphandling?
– Det kommer jag inte ihåg. Men han har varit en utmärkt facilitator som har hjälpt oss framåt, säger Willers.
De källor som DN har pratat med menar också att många misstänker att Willers är nära vän med UR:s styrelseordförande Lisa Lindström, och undrar hur det påverkar styrelsens uppgift att granska vd:ns arbete. De nämner bilder i sociala medier som antyder en nära relation. Men enligt Willers träffades de först våren 2015, när hon mötte styrelsen under rekryteringen.
– Vi umgås inte privat, men ses däremot i olika professionella sammanhang. Om jag är inbjuden på något i min roll så kan jag ta med mig styrelseordförande och tvärtom. Man måste hålla isär sina roller.
Vid det här laget har Willers bitit sönder ett nagelband som börjar blöda. Jag frågar om vi ska hämta papper, men det behövs inte.
– Ja, det känns jobbigt. En stor omorganisering görs inte på sju månader. Vi är inte där än, vi är mitt i. Det här kommer att bli bra, men då kommer ni ju inte att skriva om det.
Alla parter är överens om att samarbetet tidigare var för dåligt, och att organisationskulturen inte uppmuntrade till kreativitet, vilket också framkommit i medarbetarundersökningar. En av DN:s källor på UR säger:

– Det är som ett äktenskap. Vi älskar fortfarande varandra och uppdraget är fantastiskt. Det är klantigt och okunnigt, men inte elakt. Man är visselblåsare för att det skulle kunna bli så jäkla bra. De behöver bara backa och erkänna att de har klantat sig.”

Leonidas Aretakis
leonidas.aretakis@dn.se "

"**Utbildningsradion.**
Utbildningsradion, UR, hade 2016 en omsättning på 385 miljoner kronor. Det var 5,2 procent av tv-avgiften till public service.
Cirka 230 personer är anställda på UR, och utöver det ett hundratal visstidsanställda.
Den 1 mars inleddes en modernisering av organisationen. Enligt flera artiklar i Journalisten är delar av personalen kritisk mot genomförandet.
I augusti 2015 tillträdde Christel Tholse Willers som vd. Innan dess hade hon arbetat på SVT sedan 2001. "

DN TISDAG 7 NOVEMBER 2017

"46 miljarder skäl att stoppa flykten till skatteparadisen

Individsamhällets främsta attribut måste vara att ta skatteinbetalningar som en personlig kränkning. Titta bara på svallen efter Uppdrag gransknings avslöjanden om skatteplanerande krösusar, på Leif Östling, ordförande i Svenskt näringsliv, som säger ”Vad fan får jag för pengarna?”

Om jag betalar måste det komma mig till gagn – omedelbart. Men skatt är det minst personliga som finns, en utbetalning som görs av och går till alla. Det är svårt att ha ett samhällsperspektiv om samhället ska utgå från en själv och ens närmsta omkrets. (Vissa har dock påpekat att Östlings två universitetsutbildningar underlättats av ett skattefinansierat skolsystem.)
I en DN-intervju (26/9) klagar Östling på den svenska sjukvårdens långa kötider. Ett bra sätt att korta dem vore om de 46 miljarder kronor som enligt Skatteverket försvinner från Sverige varje år stannade i landet.

Kristofer Ahlström
kristofer.ahlstrom@dn.se "

DN TISDAG 7 NOVEMBER 2017

" Förskolor lär sig hjälpa missbrukares barn

Kan förskolan hålla kvar ett barn om föräldern som ska hämta det är berusad? Sedan 2012 har Ersta Vändpunkten lärt förskolor på Södermalm hur de hanterar barn som lever i familjer med missbruk. Nu utökas verksamheten till fler stadsdelar.

Meningarna bland förskollärarna på Söder gick isär när det handlar om en berusad förälder som kommer för att hämta sitt barn. ”Vi håller kvar barnet”, sade många.
– Det får man göra om de sätter sig i en bil, annars inte, säger Jeanette Haglund Svensson, projektledare på Vändpunkten.
– När det handlar om rattonykterhet finns en lag som skyddar barnet, även om det är minst lika farligt att ge sig ner i tunnelbanan berusad, säger hennes kollega Oskar Palmbäck.
Ersta Vändpunkten började 2012 rikta in sig på förskolan eftersom det inte kom några orosanmälningar – en anmälan till socialtjänsten om misstanke att ett barn far illa – därifrån.
Jeanette Andersson, biträdande förskolechef på västra Södermalm, är barnombud på fem förskolor.
– Vi hamnade i en situation med ett barn med missbrukande föräldrar och visste inte hur vi skulle hantera det. Vi är skyldiga att anmäla enligt lag men det är inte så lätt, det krävs mod. Men det är en del av - yrket och ingenting vi kan välja bort, säger hon.
Oskar Palmbäck påpekar att det är skillnad på föräldrakontakten i förskolan och skolan.
– I förskolan träffar du föräldrarna varje dag och får en relation, då är det svårare att göra en anmälan, säger han.
Jeanette Andersson håller med.
– Det är så lätt att komma nära föräldrar. Men man kan inte vara kompis eller Facebookkompis när man ska ta de tunga samtalen.
Alla kommunala förskolor på Södermalm har varit med på Ersta Vändpunktens föreläsningar och fått deras handlingsplan. I augusti utvidgade de verksamheten till Skärholmen och Skarpnäck, nästa höst är det dags för Hässelby-Vällingby och Enskede-Årsta-Vantör och - hösten 2019 Bromma.
– Vi beskriver hur det är för ett barn att leva i en familj med missbruk och hur man ser tecknen på det. Vi talar om hur man möter en berusad förälder och hur man förbereder sig för samtal med föräldrar, och med barn, säger Oskar Palmbäck.
Han tar ett exempel: förskolan är ute och går på stan och en liten flicka pekar på Systembolaget och säger ”det här är mammas butik”.
– Det är att ta på allvar, ställ öppna frågor, ett icke-svar kan också vara ett svar, säger Oskar Palmbäck.
Men hur bemöter man en berusad förälder som ska hämta sitt barn?
Jeanette Andersson påpekar att påverkade föräldrar inte kommer klockan tre, de kommer vid stängningsdags.
– Det bör vara två ur personalen kvar vid stängning, så att en kan ta hand om och ta undan barnet och den andra prata med föräldern, säger Oskar Palmbäck.
Ersta Vändpunkten råder förskollärare att påminna om överenskommelsen vid inskrivningen – att förskolan har en anmälningsplikt – och fråga om det inte finns någon annan som kan hämta barnet.
– Personen blir arg och kränkt, det är standard. Men tänk på att barnet far illa och att ni inte anmäler föräldern utan er oro för barnet, säger Oskar Palmbäck.

Han och Jeanette Haglund Svensson har fått många frågor från förskollärarna. ”Om föräldern har varit på after work med jobbet, hur många glas ska de ha druckit för att vi ska anmäla?” är en ganska vanlig fråga.
– Det går inte att säga, det är väldigt individuellt. Attityderna har förändrats, i dag dricker föräldrar när barnen är med, och på barnkalas. De vuxnas arena blir större och större, säger Jeanette Haglund Svensson.
På Ersta Vändpunkten har de barngrupper för 4–6-åringar och 7–9-åringar och samtidigt anhöriggrupper i ett annat rum, föräldrar eller mor- och farföräldrar.
Barngrupperna, med max sex deltagare i varje, har varit fullbelagda sedan de startade 2013.
– Vi pratar om varför de är här. ”Pappa har ölsjukdomen, mamma blir konstig av tabletter.” De börjar tänka på sig själva, vad de har rätt till. För de små barnen präntar vi in: du är barn och har rätt att leka, det är inte du som ska gå och handla för att ingen annan gör det, säger - Jeanette Haglund Svensson.
Hon berättar om en pojke som var väldigt lillgammal, Han hade egen matsäck med sig, han tyckte att det var fjantigt att leka och höra sagor. Han var fem år och hade tagit hand om sina två småsyskon, bägge föräldrarna var narkomaner.
– När han hade varit här ett tag började han slappna av och satte upp massor med lappar på sin förskola där det stod: vi är barn och har rätt att leka, säger Jeanette Haglund Svensson.
Hon menar att grunden i deras verksamhet är att barnen får träffa andra barn som har samma problem.
– De slipper vara ensamma om det, det är så nedtystat, så mycket skam. De får lära sig att det inte är deras fel, att de inte kan bota och att de har rätt att få hjälp. Deras tankar och känslor är lika viktiga som andras. Och man får säga vad man vill om sin mamma och pappa, det tycker barnen om.
– De vågar vara arga på en medberoende förälder, de vågar ta plats och sätta gränser. Alliansen med föräldrarna är väldigt stark, att förtränga är ett jätteviktigt försvar som barnet har behövt för att överleva, säger Oskar Palmbäck.
Jeanette Andersson påpekar att man förstår väldigt mycket när man är fyra år.
– Om vuxna verkligen lyssnade skulle de förstå. Det finns en anledning till att en treåring frågar mamma vid hämtningen ”Ska det komma hem någon till oss i kväll?” "

Mia Tottmar
mia.tottmar@dn.se "

DN TISDAG 7 NOVEMBER 2017

" Vattenmuseet Aquaria lägger ner

Vattenmuseet Aquaria på Djurgården planerar att stänga under nästa år. Byggnaden har blivit för sliten.

– Byggnaden är helt enkelt inte gjord för att husera tropisk regnskog och den typen av verksamhet. Vi, och de konsulter vi tagit in, bedömer att den är i så dåligt skick att vi kommer att behöva stänga verksamheten så småningom, säger Christer Fogelmarck, vd på Parks and resorts, som driver verksamheten.
Aquaria är ett populärt turistmål på Djurgården och ligger i närheten av Junibacken, Vasamuseet och Gröna Lund, med fler än 200 000 besökare årligen. Byggnaden var en del av Wasavarvet, där regalskeppet Vasa från början låg, men gjordes om till museum och invigdes i början av 1990-talet.
Planen är att lägga ned Aquaria under slutet av nästa år, och att djuren som finns där ska hinna få nya hem innan dess.
– Vi har lappat och lagat efter förmåga varje år, men nu är det inte längre försvarbart, varken som arbetsmiljö eller rent ekonomiskt, säger Fogelmarck.
Det är Stockholms stad som äger byggnaden och marken, som enligt Koki Hjelmström vid stadens exploateringskontor är ett av ”Stockholms bästa lägen”. Vad som ska hända där är inte bestämt än.
– Vi har en tanke att på sikt få till något riktigt bara på platsen, som gagnar stockholmarna, säger hon.

TT "

DN TISDAG 7 NOVEMBER 2017

" Sjukhusdirektörerna kallas till möte med Svenonius

Efter DN:s avslöjande om att 20 svårt cancersjuka fick sina operationer försenade på Karolinska kallar finanslandstingsrådet Irene Svenonius (M) samtliga sjukhusdirektörer till möte. – Jag vill veta mer om hur sjukhusen samarbetar i Stockholms läns landsting, säger Irene Svenonius.

DN har avslöjat att Danderyds sjukhus vid midsommar erbjöd sig att hjälpa Karolinska med att korta kön för canceroperationer, men att Karolinska tackade nej medan kön växte. Karolinska valde i stället att vänta till september, efter sommarsemestrarna, med att ta tag i köproblemen. Som ett resultat fick 20 patienter, bland andra med cancer i bukspottkörteln, pancreas, sin canceroperation för sent.
– Jag har inte detaljerna i detta ärende och vill inte sätt ner foten utan mer fakta. Men rent generellt tror jag att lösningen stavas mer samarbete mellan sjukhusen, säger finanslandstingsrådet Irene Svenonius (M), som nu för första gången kommenterar kösituationen inom cancervården i somras.
På onsdag är alla sjukhusdirektörer är kallade till möte med finanslandstingsrådet.
– Jag vill träffa alla för att få veta mer om hur sjukhusen samarbetar i Stockholms läns landsting, Jag vill också veta om det är något som vi i politiken kan göra för att underlätta för att svårt sjuka människor ska få sin operation i tid och att de sakerna kommer upp på bordet, säger Irene Svenonius.
Svenonius säger att hon, som högsta politiskt ansvarig, inte fick information om Karolinskas allvarliga köproblem inom cancervården under sommaren.

– Vi får successivt rapporter om läget i vården under sommaren. Det vi fick veta mer specifikt handlade om den ansträngda situationen inom förlossningsvården, inte köerna i cancervården, säger Irene Svenonius.

När fick du reda på det?
– I samband med mediarapporteringen. Det är klart att jag blir bestört när det handlar om sjukvårdsköer, framför allt vid diagnoser där väntetiden kan ha en livsavgörande betydelse.
Nu är det redan 20 patienter som drabbats och fått försenade operationer, bland andra Bertil Gustafsson som vi träffat. Vad har du att säga till honom?
– Jag är otroligt olycklig över det, och jag har all medkänsla. Människor ska få vård i tid.
Socialdemokraternas krav på en haverikommission avvisas av Irene Svenonius.
– Jag är mer fokuserad på hur sjukhusen sköter sin uppgift. Jag vill hellre se vad man kan göra för att samarbeta bättre och vad vi som ägare kan göra annorlunda. Jag vet att Karolinska går igenom varje fall där patienten fått vänta.
Kön till canceroperationer på Karolinska universitetssjukhuset började växa efter att en grupp operationssjuksköterskor sagt upp sig under våren.
Sjuksköterskorna vittnar i DN om att de sagt upp sig efter att under en längre tid förgäves försökt förhandla upp sin lön, från cirka 31 000 till 34 000 kronor i månaden. Det har nu fått upp lönen med 5 000 kronor genom att börja arbeta på andra sjukhus inom landstinget.
– Jag förstår att sjukhusen gör vad de kan för att säkra sin egen personaltillgång. Min uppfattning är att man inte ska behöva byta sjukhus för att ha en god löneutveckling. Samtliga sjukhus måste bli bättre på att sätta individuella löner, säger Irene Svenonius.
Köerna för vård och behandling på Karolinska universitetssjukhuset har ökat med över 40 procent på ett år, samtidigt med sjukhusflytten in på Nya Karolinska och en stor omorganisation, vilket DN berättat.

Anser du att man gjort sjukhusflytten på bekostnad av patientsäkerheten?
– Nej, och från landstinget ligger vi på och pressar för att köerna ska minska. För tumörkirurgi har man nu ingen kö.

Anser du att Karolinska klarar sitt högspecialiserade uppdrag?
– Ja, det gör jag. Men all typ av vård påverkas ju av att man flyttar in i en ny byggnad.
Oppositionslandstingsrådet Erika Ullberg (S) tycker inte att Svenonius agerande räcker. Socialdemokraterna har tidigare krävt att en haverikommission tillsätts.
– Det här är den största sjukvårdskandal som inträffat i Stockholms läns landsting och som berövat människor livet, och Svenonius bjuder in till fika med sjukhusdirektörerna! Landstinget är en politiskt styrd organisation och det är hennes roll att se till att det fungerar. Det som krävs är agerande vid protokollförda möten, säger Erika Ullberg.
Även från Miljöpartiet kommer kravet på en haverikommission. Susanne Nordling, oppositionslandstingsråd (MP) tycker att ett stort ansvar landar på Moderaterna.
— När Karolinska inte tar hjälp från Danderyds sjukhus visar det på bristande förståelse för uppdraget och vad som förväntas av att vara chef och ledare. Det har inte kommit några signaler från Karolinskas styrelse om det här. Det under all kritik. Det är Moderaterna som har skapat den här organisationen, och det är Moderaternas ansvar att se till att den fungerar, säger hon.
Anna Gustafsson
anna.gustafsson@dn.se "

"Halv miljard ska korta vårdkö
Nu lovar alliansen att vårdköerna i Stockholm ska minska. 500 miljoner ska satsas på att få bort de växande köerna som DN har uppmärksammat i en rad artiklar. 160 miljoner ska gå till husläkarmottagningarna och 340 miljoner ska användas för att minska köerna till operationer och andra behandlingar. Inte minst för barn och patienter med cancer.
Clas Svahn "

DN ONSDAG 8 NOVEMBER 2017

" Skatteslöseri är stöld och en riktig skandal

När 381 journalister från 67 länder går igenom 13,4 miljoner bolagsdokument från olika skatteparadis, ja då bara måste de ju hitta något riktigt smaskigt. Men för Sveriges del har utfallet varit dåligt. Eller bra, kanske man ska säga.

Följande har SVT och TT kunnat vaska fram: Bortåt tusen svenskar har bolagsuppdrag på Malta. Där är beskattningslagarna väldigt förmånliga, men det är förstås inte på något sätt brottsligt att verka där. Detta har inte hindrat SVT och TT från att gå hårt åt ordföranden för Svenskt näringsliv, Leif Östling, för att han inte i stället har placerat alla sina aktier i Sverige och skattat för dem.
Skatteexperten Torsten Fensby framhåller att det på ett sätt är värre med sådant som är lagligt än med det rent olagliga, eftersom det är svårare att bekämpa. Ja, jo. Så kan man ju också se det.
Och nog kan man diskutera såväl regelverket som det etiskt tveksamma i att undvika att bidra till det gemensamma.
Man får dessutom ha förståelse för att när journalister kavlat upp ärmarna på sina rutiga skjortor och grävt så djupt ned i arkiven, då vill de faktiskt också kunna servera något.
Men den politiska debatten är mindre betjänt av att fokusera på pengar som lagligen går oskattade, och mer av att se över vad som händer med de skattepengar som faktiskt betalas in. Många politiker har en besynnerligt lättsam inställning till dem. De är ju vår gemensamma egendom, och makthavarnas uppgift är enbart att förvalta den. Detta tycks de påfallande ofta glömma.
Sverige är fullt av exempel på vårdslöst hanterade allmänna medel. Till de grövsta fallen på senare år hör väl Örnsköldsvik som, tillsammans med två andra kommuner, spenderat en halv miljard på att odla sockerrör i Tanzania. I Sollefteå köpte kommunen ett planetarium för 25 miljoner. Gävle lade, av ideologiska skäl, ut lika många skattekronor för att det lokala hockeylaget skulle slippa göra reklam för företagssponsorer på sina tröjor.
Vinter jämt är oförklarligt nog något som står högt upp på många lokala höjdares önskelista. Kramfors hann till exempel med långtgående förberedelser för en slalomanläggning till en kostnad av 120 miljoner kronor. I Falun står hoppbackar för 175 miljoner, och i dagarna avslöjade Ljungby planer på ett skidbygge inomhus.
Sedan finns förstås den gamla vanliga, mindre fantasifulla respektlösheten. Det är politiker som säljer ut kommunala verksamheter till vänner och släktingar för en spottstyver av vad de är värda. Eller upphandlar katastrofalt dåligt, som vad gäller det nya Karolinska sjukhuset i Stockholm. Eller åker på mångmiljondyra konferenser på spahotell.
Och att regeringen lade 100 miljoner på att få Facebook att placera sina servrar på svensk mark samt gav dem förmånligast möjliga avtal? Nu står Sverige där med lång näsa när det multinationella företaget gör allt för att slippa skatta här.
Efter att chefer inom Ekerö kommun nyligen avslöjades ha åkt på nöjesresor och bjudit på överdådiga champagnefester för allmänna medel har Moderaterna lagt ett förslag om att sådant slöseri ska bli olagligt. Av någon underlig anledning är det just högern som kommit att äga denna fråga, vänstern vill inte ta i den.
Men att Sveriges politiker leker entreprenörer och strösslar med våra pengar är ett problem som angår oss alla, oavsett politisk färg. Varje krona som går till kringprojekt är en krona som inte går till vård, skola, omsorg, polis och infrastruktur. Skatteslöseri är stöld. Det är en skandal på riktigt.

Lisa Magnusson lisa.magnusson@dn.se "

DN ONSDAG 8 NOVEMBER 2017

" En sjuk byråkrati

Revirtänkande och arrogant arbetsgivarpolitik kan ha kostat cancerpatienter livet. Risken är att landstinget inte ens lär av misstagen.

DN Stockholms avslöjande i veckan – att Karolinska erbjöds men avvisade hjälp att hantera sommarens akuta köer i cancervården – är oroande. Det handlar om totalt 20 patienter med tumörer i bukens organ. De borde ha opererats omgående. Det är bråttom när läkarna hittar cancer till exempel i bukspottkörteln.
Men de stockholmare som hade oturen att utredas i samband med semestrarna ställdes på en lång väntelista och för en av dem, Bertil Gustafsson, dröjde det tio veckor. När han lades på operationsbordet var det redan för sent.
Tre av dessa fall har nu lex Maria-anmälts av Karolinska. Hur kunde det ske? Olyckan är dubbel. Det första misslyckandet går att spåra till dåligt skött personalförsörjning och brist på operationssjuksköterskor, som ofta är det som orsakar väntetiderna.
I ett öppet brev som i veckan skickades till bland annat socialminister Annika Strandhäll (S) ställer läkare i Svensk kirurgisk förening diagnos. I klartext: Landstingen är usla arbetsgivare.
En operationssjuksköterska som arbetade på Karolinska vittnar för DN (6/11): ”Det började många nyutexaminerade som fick högre lön än vi hade. Sedan fick vi arbeta med att lära upp dem. Vi tyckte att det var ett orättvist system som inte byggde på kompetens och erfarenhet.”
Hon och en kollega bad om påökt, fick nej, och erbjöds i stället en ordentlig löneförhöjning på Södersjukhuset.
Alla förlorar på denna dumsnålhet. Landstinget fick ju till slut betala mer, fast på ett annat sjukhus, medan kompetens försvann från Karolinska trots att de anställda helst hade stannat kvar. Patienterna i Stockholm kan vara tacksamma för att de missnöjda sjuksköterskorna inte flydde till Norge.
Det är sant, som en chef på Karolinska svarar DN, att ”det är olika faktorer som gör att man vill byta jobb”. Lönetrappan är inte allt. Men det är inget vidare försvar att många operationssjuksköterskor har skäl att vara missnöjda även med annat. Arbetsgivaren ger inte vettiga möjligheter till utveckling och inflytande. Anställda uppmuntras inte när de tillskansar sig livsviktig kompetens, och det gäller inte bara i Stockholm.
På många kliniker är personalomsättningen en katastrof. Majoriteten slutar inom ett år. Det är en grov form av slöseri med kunskap och engagemang.
Det andra misslyckandet på Karolinska gäller krishanteringen när sommarens operationsköer blev oacceptabla. Kring midsommar uppmärksammade läkare på Danderyds sjukhus problemen. De sträckte ut en hjälpande hand till kollegorna.
Cheferna på Karolinska ansåg dock alltså att det vore fel att leja ut en typ av kirurgi som centraliserats till Huddinge enligt devisen ”träning ger färdighet”. Det systemet är för patienternas skull. Men vad vann de egentligen? Om ett akut ingrepp fördröjs i flera månader är det inte säkert att det hjälper att den som håller i kniven är skickligast i landet.
Läkare försökte vara kreativa och lösa problemet, men det framstår som att de blev hindrade uppifrån. Man får verkligen hoppas att det inte var så illa att Karolinskas revirpinkande satte stopp för operationerna. Kanske kan det hela förklaras med olyckliga omständigheter och byråkratisk fyrkantighet.
Stockholms läns landsting behöver ändå dra lärdom. En halv miljard har i veckan skjutits till för att korta köerna. Men pengar hjälper inte i en dysfunktionell organisation.
DN 8/11 2017 "

DN ONSDAG 8 NOVEMBER 2017

”Rättsstaten riskeras om inte fler söker domarjobb”

Då det är vanligt med få sökande till utlysta domartjänster finns risken att kraven måste sänkas. Vi föreslår därför att kvalificerade och erfarna jurister med yrkesbakgrund utanför domstol ska få möjlighet att domarmeritera sig och att domarutbildningen för yngre jurister utökas, skriver regeringens utredare Gudrun Antemar.

Domstolarna är en av rättsstatens hörnstenar. Att domstolarnas arbete kännetecknas av transparens, hög kvalitet och kontinuitet är en förutsättning för en väl fungerande demokrati. Därför måste det vid varje tillfälle finnas ett tillräckligt antal kvalificerade domare som bär ansvaret för att mål och ärenden i alla domstolar i hela landet avgörs på ett sätt som svarar mot höga krav på oberoende, självständighet, rättslig kvalitet och effektivitet. Det handlar om tillgång till rättvisa för alla.

Vi har sett över rekryteringen av ordinarie domare i syfte att säkerställa att alla domstolar i hela landet även i framtiden kan rekrytera domare som tillhör de allra skickligaste och för yrket mest lämpade juristerna. Domaryrket är öppet för jurister som har avlagt juristexamen och är svenska medborgare. Det finns få formella krav och alla ordinarie domare rekryteras i ett öppet förfarande där Domarnämnden tar fram ett underlag och lämnar förslag inför regeringens utnämningar.

Omvärldsfaktorer och politiska beslut påverkar domstolarnas roll och domarnas uppgifter. Domarnas rättstillämpning utgår från Sveriges åtaganden enligt internationella konventioner och EU-rätt och gäller numera också rättsområden där beslut tidigare fattades av politiker, till exempel migrationsrätt och mark- och miljörätt.

Domaryrket har blivit mer komplext och domstolarna behöver skickliga jurister som har kunskaper inom olika rättsliga områden och olika erfarenheter från domstol, advokatverksamhet, offentliga myndigheter eller näringslivet. Rekryteringen av framtidens domare måste bygga på att domaryrket är ett attraktivt alternativ för jurister i olika skeden av karriären och med olika erfarenheter och kvalifikationer. Det borde vara lättare att växla mellan domaryrket och andra juristyrken.

Vår analys av Domarnämndens ärenden de senaste fem åren visar att det är vanligt med få sökande till utlysta domartjänster. År 2016 var det tre eller färre sökande per tjänst i 51 procent av de utnämningsärenden som behandlades av Domarnämnden. Tjänster som lockar få och i några fall inga lämpliga sökande finns i olika domstolar och i hela landet. Få sökande behöver inte innebära att kraven på skicklighet och lämplighet för uppdraget måste sänkas men få sökande innebär en risk för att kraven måste sänkas medan fler sökande och ökad konkurrens ger bättre förutsättningar för att kunna utnämna de skickligaste och för yrket lämpligaste till ordinarie domare.

Enligt svaren från de drygt 7 000 jurister som besvarat vår enkät är det relativt få som avstår från att söka på grund av att förfarandet är offentligt. Endast åtta procent av de jurister som hade avstått från att söka en ordinarie domaranställning hade avstått på grund av det öppna förfarandet och endast femton procent skulle bli mer positivt inställda till att söka om sekretess skulle införas i någon utsträckning.

Vår slutsats blir att antalet sökande till ordinarie domaranställningar måste öka. Även om de formella kraven för att söka en domartjänst är få så måste domare rekryteras bland jurister här i landet. Domaryrket behöver bli ett mer attraktivt och tillgängligt alternativ för jurister i

olika skeden av karriären. De allra skickligaste och mest erfarna juristerna med olika yrkesbakgrunder bör liksom i dag utnämnas till ordinarie domare. Men det behövs mer än så. Domaryrket behöver göras mer tillgängligt för skickliga jurister i hela landet och med olika yrkesbakgrunder. Vi lägger fram två förslag.
1 Kvalificerade och erfarna jurister med yrkesbakgrund utanför domstol ska få möjlighet att domarmeritera sig genom att tjänstgöra som adjungerat råd under ett år med början i överrätt och fortsättning i underrätt. Detta ska vara möjligt i hela landet.
2 Den fyraåriga domarutbildningen för yngre jurister ska utökas. Jurister som genomför domarutbildningen bör kunna tjänstgöra vid domstolar i hela landet.
Domstolarna har kapacitet att utbilda fler. Jurister under domarutbildning är en viktig del i domstolarnas verksamhet i både överrätterna och underrätterna. Fler jurister med olika lång erfarenhet som arbetar tillsammans i domstolarna bidrar till attraktivitet. Långsiktiga och stabila alternativ som ger fler jurister möjlighet att antingen domarmeritera sig som adjungerade råd eller genomföra den fyraåriga domarutbildningen vid domstolar i hela landet bör ge betydligt bättre förutsättningar för rekrytering av skickliga domare till alla domstolar i hela landet. Att jurister som är domarutbildade tjänstgör i andra verksamheter är en bra merit och också till stor nytta för den offentliga förvaltningen och i näringslivet. Regeringskansliet, riksdagen och JO är exempel på myndigheter som i sin verksamhet utgår från att det finns domarutbildade jurister att rekrytera.
Ett öppet och transparent rekryteringsförfarande bygger fortsatt förtroende för domstolarna och domarna. Vi har gjort en samlad bedömning som innebär att rekryteringsförfarandet bör fortsätta att vara helt öppet. Sekretess bör införas endast om det är nödvändigt för att öka antalet sökande och då utformas så snävt som möjligt. Om sekretess anses nödvändigt för att de skickligaste och mest lämpade juristerna ska kunna rekryteras som ordinarie domare föreslår vi en tidsbegränsad sekretess hos Domarnämnden som ska gälla under ansökningstiden och under en vecka från ansökningstidens utgång. Efter ansökningstidens utgång får sökandena information om vilka som har sökt och kan välja om de vill återkalla sin ansökan. Den sökande som återkallar skyddas av fortsatt sekretess. Uppgifter om de sökande som väljer att stå kvar som sökande i ärendet blir offentliga och allmänheten får insyn i uppgifter om alla sökande som faktiskt bedöms av Domarnämnden.
Det är ett samhällsintresse att domaryrket är ett relevant alternativ för de skickligaste och för yrket mest lämpade juristerna i hela landet. Rekryteringen av framtidens domare handlar om att anställa de skickligaste juristerna som har erfarenhet inom olika rättsliga områden och från olika juristyrken både i och utanför domstol. Det ger regeringen möjligheter att utnämna ordinarie domare som ger den bredd och det djup i domstolarnas kompetens som behövs för att möta de nya utmaningar som samhällsutvecklingen inom olika områden kommer att innebära.

Gudrun Antemar, särskild utredare, lagman i Stockholms tingsrätt "

"Bakgrund. Utredningen
Den särskilda utredaren Gudrun Antemar har arbetat med Domarrekryteringsutredningen (direktiv Ju 2016:89) sedan den 1 november 2016.
Betänkandet ”Rekrytering av framtidens domare” (SOU 2017:85) överlämnas till Morgan Johansson i dag 8 november.
Till sin hjälp har utredaren haft en expertgrupp bestående av nio experter. "

DN ONSDAG 8 NOVEMBER 2017

"Få anmäler sextrakasserier på myndigheter

– ”Vi vet att det finns ett mörkertal” Sexuella trakasserier förekommer överallt i samhället. Men flera stora svenska myndigheter, bland andra Skatteverket med över 10 000 anställda, har inte fått in en enda anmälan de senaste tre åren, visar DN:s genomgång. – Då har man förmodligen jobbat för lite med frågan om sexuella trakasserier, säger forskaren Anneli Häyrén.

I kölvattnet av Metoo-kampanjen har flera fall av sexuella trakasserier avslöjats, framför allt inom medie- och kulturbranschen. Flera män i maktposition har tvingats bort från sina tjänster. Andra utreds av säkerhetsföretag eller polis.
Bland statliga myndigheter tycks problemet inte särskilt utbrett, sett till antalet interna anmälningar om sexuella trakasserier.
DN har frågat tio av Sveriges största myndigheter hur många interna anmälningar om sexuella trakasserier som registrerats sedan 2015. På de nio som svarat arbetar drygt 100 000 personer, totalt har 81 fall av sexuella trakasserier anmälts under perioden.
Ingen av myndigheterna har märkt av någon ökning eller större benägenhet att anmäla händelser efter Metoo-kampanjen som pågått sedan den 5 oktober.
På Skatteverket och Trafikverket finns inga anmälningar över huvud taget under de tre åren.
– Jag tror att vi har en sådan kultur att folk vet vem de ska vända sig till och prata ut och se vad man ska göra åt det. Vi pratar öppet om sådana här saker, men jag kan garantera att jag inte hört om några sexuella trakasserier, säger Sangar Maolod, styrelseledamot i fackförbundet ST:s lokala klubb på Skatteverket.
Anneli Häyrén forskar i genus och jämställdhet vid Uppsala universitet och har i sitt arbete studerat jämställdhet i arbetslivet. Hon säger att sexuella trakasserier förekommer på i stort sett alla arbetsplatser.
— Om man har 10 000 anställda så skulle jag utgå från att det finns och att en del av dem är ganska grova fall och andra mindre grova. Har man inga anmälningar och säger att man inte har några fall så har man förmodligen jobbat för lite med den här frågan.
Borde man som arbetsgivare vara orolig när det inte kommer in några anmälningar om sexuella trakasserier?
— Ja, det borde man eftersom det betyder att de som är utsatta inte vill eller vågar anmäla. Det mest sannolika är att de inte vågar, enligt min forskning och kompetens. De vet att om de anmäler så råkar de ut för - repressalier, säger hon och fortsätter:
– Och om det är en arbetsgivare som inte är medveten om att det finns så har de antagligen inga skyddsstrukturer för anmälningar heller. Det betyder att repressalierna blir ännu värre.
Daniela Eriksson är hr-direktör på Skatteverket och säger att hon kan förstå att det verkar konstigt att en myndighet med så många anställda inte har några anmälningar, men att hon hoppas att det är positivt.
– I första hand så är min förhoppning att det faktiskt är bra. I andra hand kan man fundera över om man inte har vågat och det kan jag egentligen inte svara på. Om det finns ett mörkertal törs jag inte svara på. Men jag tror att i och med Metoo-kampanjen kan det öppna upp, om det skulle finnas.
Så du är inte orolig?
– Nej.
Hur jobbar ni för att personer ska våga anmäla?

– Vi kommunicerar vår medarbetarpolicy, hur man ska förhålla sig till varandra, vad som är okej och inte okej. I kulturen är det inbyggt att man ska våga anmäla. Och så finns det fackliga företrädare och skyddsombud, men också hr-strateger.
Kommer ni att ändra era rutiner framöver?
– Inte rutiner, men vi kanske behöver synliggöra det vi har och ta upp diskussionen igen. Kommunicera att det är okej. Vi kanske ska ta upp det exempelvis på vår webb, att det finns rutiner för det här, så att man vågar anmäla.
Arbetsförmedlingen, med över 14 000 anställda, har registrerat en anmälan om interna sexuella trakasserier på arbetsplatsen sedan 2015. Den utpekade mannen fick fem dagars löneavdrag efter att flera kvinnor – både kollegor och arbetssökande – anmält honom för kommentarer med sexuella anspelningar.
Migrationsverket, där över 8 000 personer arbetar, rapporterar tre anmälningar. I en av dem beskriver en anställd hur en chef smugit upp bakom hennes rygg och rättat till hennes behå-band under förevändningen att det fastnat i hennes tröja. Kvinnan fick höra att chefen agerat på liknande sätt med andra anställda. Mannen fick, enligt kvinnans eget önskemål, aldrig kännedom om hennes anmälan.
Britta Lejon är förbundsordförande i ST-facket och säger att de låga anmälningssiffrorna är bekymmersamma.
– Vi vet ju att det finns ett mörkertal när det gäller flera olika arbetsmiljöproblem, till exempel hot och våld. Så det vore konstigt om det inte gäller sexuella trakasserier, säger hon.
Det låga antalet anmälningar tror hon handlar om en underrapportering, som i sin tur bygger på en allt för hög acceptansnivå, både i samhället och på de statliga myndigheterna.
– Det finns en ”lite får man väl tåla”-mentalitet. På de statliga myndigheterna finns det dessutom många visstidsanställda, som ofta är unga kvinnor. Och otrygga anställningar leder till tysta arbetsplatser där man inte vågar säga ifrån. Jag är övertygad om att det bidrar.
Polismyndigheten och Försvarsmakten är två av Sveriges största myndigheter. De rapporterar också fler anmälningar om sexuella trakasserier på arbetsplatsen.
På Polismyndigheten, med 29 544 anställda, finns 24 anmälningar om sexuella ofredanden på arbetsplatsen registrerade hos Avdelningen för särskilda utredningar sedan 2015.
Försvarsmaktens centrala personalavdelning har ingen insyn i anmälningar om sexuella trakasserier. Hos myndighetens personal- och ansvarsnämnd finns två anmälningar registrerade. Båda är avskrivna.
Myndigheten uppger dock att sexuella trakasserier också kan utredas direkt på de enskilda enheterna inom Försvarsmakten. DN har frågat 37 förband, skolor och centrum inom Försvarsmakten. Av dem har 21 svarat. Totalt rapporterar de 23 anmälningar om sexuella trakasserier under den efterfrågade perioden.
– Min bild är att problemet är relativt litet i dag, det var betydligt värre förr. Men man ska komma ihåg att tjejerna som jobbar inom Försvarsmakten är tuffa, de tar inte vad som helst och jag är helt säker på att de säger ifrån och anmäler om de blir utsatta. Det är jätteviktigt, säger Försvarsförbundets ordförande Håkan Sparr.
Vad beror det på att Försvarsmakten har fler anmälningar jämfört med andra, tror du?
– Försvarsmakten är en traditionellt manlig myndighet, men det är en attitydförändring på gång, helt klart. Försvarsmakten har nyligen lagt till frågor om sexuella trakasserier i medarbetarundersökningen som skickas ut till alla anställda.

Josefin Sköld josefin.skold@dn.se
Amanda Lindholm amanda.lindholm@dn.se "

DN ONSDAG 8 NOVEMBER 2017

”Inte ens min närmsta chef stöttade mig”

Under sin tidigare anställning inom Kriminalvården blev Anna utsatt för sexuella trakasserier. Hon upplevde det som att det fanns en press att inte göra en anmälan. – Känslan var att han skulle be om ursäkt och att jag skulle säga att det var okej.

Anna beskriver de fyra år som hon jobbade inom Kriminalvården som påfrestande. Hon upplevde ett rått klimat där det bland de anställda fanns utrymme att bete sig opassande utan att det togs upp som ett större problem.

– Det fanns kollegor som kunde skrika könsord eller nästan slåss. Jag trivdes jättebra med att jobba med de intagna, det var väldigt givande, men jag skulle aldrig kunna stanna kvar hos en sådan arbetsgivare, säger Anna, som slutade arbeta på myndigheten för fem år sedan.

En av händelserna som ledde till att Anna valde att lämna Kriminalvården skedde en vanlig dag på jobbet. Anna och flera av hennes kollegor var samlade och arbetsdagen var snart slut.

– Det var ganska livad stämning. Två av mina kollegor bråkade lite grabbigt. Jag stod på andra sidan rummet och var inte delaktig. Då går min kollega från ingenstans fram och nyper i luften, som om han ska nypa mig i bröstvårtorna. Jag frågar vad han håller på med och då är det som att något slår slint och han går fram och drar hårt i min ena bröstvårta.

Anna lämnar platsen och blir ikappsprungen av en av de kollegor som bevittnat händelsen. Han gör en anmälan och några dagar senare blir Anna inkallad till avdelningschefen.

– När jag och skyddsombudet kommer dit sitter mannen som ofredat mig där. Jag tror aldrig de sa att jag skulle ta tillbaka anmälan, men känslan var att han skulle be om ursäkt och jag skulle säga att det var okej.

Annas kollega säger att han inte minns något av händelsen – men att om han gjort något så ber han om ursäkt för det. Anna och skyddsombudet lämnar mötet och ärendet går upp i personalansvarsnämnden.

– Tiden efter var fruktansvärd. Hela hans personalgrupp tyckte att jag var dum i huvudet, de hälsade inte på mig. Och hela tiden var jag rädd att gå in i honom. Jag hade ont i magen, säger Anna.

Hon önskar att hon hade blivit erbjuden någon form av stöd efter händelsen.

– Efter att de dömt honom borde de ha gått ut med en tydlig riktlinje. Det var ingen chef, inte ens min närmsta, som stöttade mig eller visade förståelse för att det var jobbigt för mig.

Anna tror att om hennes andra kollega inte anmält händelsen så skulle det ha varit svårt för henne själv att göra det.

– Det var så pass obehagligt att anmäla en kollega. Jag var rädd att det skulle kunna straffa sig för mig i stället, om han inte skulle få ta några konsekvenser.

Anne-Chatrine Älgevik är sektionschef för arbetsmiljö på Kriminalvårdens hr-avdelning. Hon kan inte kommentera enskilda fall, men säger att Kriminalvården arbetar med likabehandlingsplaner där man på alla nivåer inom myndigheten diskuterar den sociala miljön.

— Bland annat har vi sedan ett år tillbaka utbildningar för chefer där man lär sig att bli medveten om genusfrågor, vad som är en kränkning och vad som är acceptabelt. Bland annat för att få bort jargonger som finns i arbetsgrupper.

Hur jobbar ni för att man ska våga anmäla om ett övergrepp har skett?

— Vi försöker ha högt i tak, men det är svåra frågor. Vi hoppas att det är högt i tak så att man kan anmäla.

När väl anmälan har gjorts finns det rutiner för hur den ska följas upp, berättar Anne-Chatrine Älgevik. Men hon tror att Kriminalvården behöver arbeta ännu mer med frågorna framöver.
— Dels behöver vi höja taket så att man ska våga anmäla. Till exempel diskutera detta mer på arbetsplatsen så att det inte blir skämmigt att göra de här anmälningarna. Vi behöver också bli bättre på att utreda. Min grupp som jag ansvarar för kommer till exempel att gå en utbildning nästa vecka som handlar om att utreda kränkningar, trakasserier och mobbning.

Amanda Lindholm
amanda.lindholm@dn.se "

DN ONSDAG 8 NOVEMBER 2017

" Sprängdåd och automateld del av nya våldet mot poliser

Automatelden dånade när polismannens villa i Västerås besköts mitt i natten. Både statsministern och rikspolischefen fördömde snabbt dådet som ett i raden av angrepp mot samhället där både bomber och kidnappningar har använts som medel. De spektakulära attackerna mot poliser har fått mycket uppmärksamhet – men statistiken visar samtidigt att våldet minskar.

Polismannen och hans familj ligger och sover när kulorna från ett automatvapen slår in i villans fasad. Flera grannar vaknar av attacken och slår larm. Klockan är 03.20 den 28 oktober. Platsen är ett idylliskt villaområde i Västerås.
När den första polispatrullen kommer fram upptäcks ett stort antal patronhylsor utanför huset. Totalt har det avlossats ett 20-tal skott varav en del har passerat rakt igenom väggarna och in i grannbebyggelsen. Attacken har lett till stor materiell skada, men som genom ett mirakel har ingen person skadats fysiskt.
– Det är förfärligt. Det var ren tur att inte någon blev träffad, säger Carin Götblad, polischef i Region Mitt, under en presskonferens några timmar senare.
En man i 20-årsåldern sitter nu häktad misstänkt för försök till mord. I dag hålls omhäktningsförhandlingen mot mannen.
Händelsen i Västerås har skakat om Sverige och blivit en symbol för det till synes ökande våldet som riktar sig mot rättssamhällets kontaktyta med medborgarna: de ingripande poliserna. Skjutningen mot villan är långt ifrån den enda uppmärksammade attacken mot poliser den senaste tiden.

Elva olika attentat och allvarliga händelser har hittills inträffat under året och fått stor medial uppmärksamhet, men skotten i Västerås har på flera sätt fått markera hur grundläggande samhällsfunktioner riskerar att ruckas ur balans genom attacker mot enskilda poliser. Händelsen fick också statsminister Stefan Löfven att utlova krafttag mot förövarna.
– Det är en attack mot polisen och mot rättsväsendet, på hela vår demokrati. Vi måste visa att vi som samhälle är betydligt starkare än den organiserade brottsligheten. De ska veta – de kommer aldrig vinna det här, sade han till Aftonbladet.
Bilden av hur attackerna mot poliser och rättsväsendet är i kraftigt uppåtgående verkade också bli ännu tydligare genom en insändare i Sydsvenskan den 30 oktober, skriven av polisen Åsa Wulff. Under rubriken ”Mina poliskollegor letar nu under sina bilar efter sprängladdningar” beskriver hon hur verkligheten för poliser verkar ha hårdnat och att när hoten även riktar sig mot polisers familjemedlemmar riskeras ”grundtryggheten och stommen i samhället”.
Statistiken talar dock emot den bild som har målats upp i medier, berättar Morgan Fredvi, hr-analytiker vid Polismyndigheten.
– Det finns ingenting i våra databaser som visar att det skulle öka på något sätt, säger han.
Polisens interna statistik backas också upp av Brottsförebyggande rådets, Brå, siffror. Under hela 2000-talet har det anmälda våldet mot poliser, med något enstaka undantag, legat på en nivå på runt 1 000 tillfällen om året – och det har inte skett någon tydlig ökning de senaste åren. De anmälda händelserna inkluderar då allt ifrån exempelvis stenkastning till bombdåd och skjutningar som riktas mot poliser. Men Morgan Fredvi berättar att statistiken samtidigt inte säger allt om situationen.
– Det nya är att det har blivit mer spektakulära händelser som exempelvis explosioner mot entréer och så vidare, säger han.
Polisförbundets ordförande Lena Nitz menar dock att känslan av utsatthet har ökat bland poliserna, vilket visades i rapporten ”Hot och våld mot poliser” som Polisförbundet släppte i juni i år. 69 procent av poliserna uppgav då att utsattheten för hot och våld har ökat de senaste två åren.
– Anmälningarna har inte ökat. Men våldet har blivit grövre och riktar sig också mot familjerna nu, säger Lena Nitz.
Nitz berättar att hon tycker att utvecklingen går åt fel håll och att den utbredda känslan av utsatthet visar att man inte har gjort tillräckligt åt situationen. Lösningen, enligt henne, är att göra det mer attraktivt att bli polis genom bland annat höjda löner.
– Vi måste bli fler om vi ska få stopp på den här utvecklingen. Den är oerhört oroväckande. För fjärde året i rad har vi tomma platser på polisutbildningen, säger hon.
Biträdande rikspolischef Mats Löfving säger till DN att även om statistiken inte indikerar att det har skett någon ökning så har typen av attacker i vissa fall blivit grövre och att poliser som arbetar i ”särskilt utsatta områden” kan ha börjat anmäla tillbud i mindre utsträckning, med ett ökat mörkertal för hot och våld som följd.
– När det gäller de utsatta områdena har det absolut inte utvecklats till det bättre. Poliser som arbetar där vänjer sig själva vid ett tuffare klimat, säger han.
Det har också skett en förändring i typen av attacker, menar Mats Löfving, som också är ordförande för Polismyndighetens nationella skyddskommitté som ska se över arbetsmiljön för poliser. Han berättar att de uppmärksammade fallen av grova attacker mot enskilda poliser och ibland även deras familjer är en oroväckande utveckling.
– Attacker med handgranater, och nu det senaste med att man skjuter automateld mot en polismans hus, det är oerhört allvarligt. Brå har

visat att det kan vara väldigt triviala händelser som ofta utlöser den här typen av grovt våld – också mot enskilda polismän, säger han.

Hur ser du på risken att attackerna blir systempåverkande genom att poliser kan påverkas i sitt agerande genom risken för hämndattacker?
– Det går inte att blunda för det. Klart att vi polisanställda påverkas av det som hände i Västerås. Att skjuta blint mot ett hem där man ligger och sover, det går över alla gränser. Vi kan absolut inte blunda för något, och inte negligera problemet.
Mats Löfving berättar att Västeråspolisen har fått alla de resurser som behövs för att reda ut skottlossningen mot polismannens bostad.
– Vi har sällan förstärkt så mycket som vi gör nu i Västerås.

Har ni situationen under kontroll?
– Ja, det har vi. Vi klarar av att hantera det här. Och vi är väldigt noga med att det här inte får påverka oss i vårt yrkesutövande.

Adam Svensson
adam.svensson@dn.se "

"Fakta.

Uppmärksammade attacker mot poliser i år
Lund, 1 november: Polisman får patroner i brevlådan.
Västerås, 28 oktober: Polismans villa blir beskjuten med automateld.
Växjö, 28 oktober: Attack mot polisstation med smällare och stenkastning.
Kinna, 28 oktober: Stenkastning mot polisstation.
Vännäs, 28 oktober: Stenkastning mot polisstation.
Helsingborg, 18 oktober: Sprängdåd mot polisstation.
Örebro, 14 oktober: Polispatrull hotas: ”Det är vi som jagar er”.
Botkyrka, 12 september: Kidnappningsförsök mot polismans anhörig.
Stockholm, 31 augusti: Polisman knivhuggs i nacken vid Medborgarplatsen.
Hallstahammar, 13 augusti: Sprängdåd mot polisstation.
Stockholm, 6 februari: Sprängdåd mot polischefs bil.
(Inga dödsoffer har krävts i attackerna)

Uppmärksammade attacker tidigare år
Tumba, 21 augusti 2015: En handgranat kastas mot en polisbuss.
Malmö, 30 mars 2014: Sprängdåd mot Rättscentrum.
Malmö, 3 februari 2014: Sprängdåd mot Rättscentrum.
Fakta.

Bara under 2017 har bilden av ett hårdnande klimat för rättsväsendet vuxit fram. Ett antal händelser beskrivs som särskilt allvarliga:
I Örebro omringade en 25-åring och hans vänner en polispatrull vid en insats den 14 oktober och hotade dem.
– Det är inte längre ni som jagar oss, nu är det vi som jagar er. Vi kommer att jaga er och era familjer, ska mannen ha sagt till en av poliserna, enligt Nerikes Allehanda.
I Helsingborg totalförstördes entrén till polishuset under natten till den 18 oktober av en bomb. Detonationen var kraftig och alla rutorna i huset mittemot krossades vid smällen. Polischefen Patric Heimbrand förklarade efteråt att motivet kan ha varit hämnd: polisarbetet kan ha ”irriterat grova kriminella”.
– Det är rimligt att tro att detta är en följd av det goda polisarbete vi utför, sade han.
I Botkyrka söder om Stockholm utsattes frun till en polisman för ett kidnappningsförsök den 12 september. Hon överfölls vid lunchtid och

lyckades ta sig loss från angriparna och fly på egen hand. Senare sattes attacken i samband med ett ärende som handlade om en beslagtagen streetracingbil som skulle tas upp i hovrätten. Genom kidnappningsförsöket tvingades den planerade förhandlingen skjutas upp.
I Täby norr om Stockholm skedde en explosion i en bil som stod parkerad i ett villaområde den 6 februari 2017. Ingen skadades vid händelsen, och det visade sig snart att bilen tillhörde en chef inom Uppsalapolisen som hade medverkat i flera insatser som riktade sig mot gängkriminella.
Enligt uppgifter till DN hade den aktuella chefen tidigare blivit hotad i sitt hem. "

DN ONSDAG 8 NOVEMBER 2017

" Regeringen väljer Patriot framför europeiska robotar

Regeringen beslutade på tisdagen att Sverige ska välja det amerikanska luftvärnssystemet Patriot. Det är en affär på cirka 12 miljarder kronor, på sikt det dubbla. Regeringen ratar därmed den europeiska konkurrenten, ett franskt-italienskt robotsystem.

Som DN rapporterade redan i söndagens tidning är USA-systemet Patriot regeringens troliga val. Bekräftelsen kom vid ett extrainkallat möte med riksdagens försvarsutskott på tisdagskvällen.
Motivet till att köpa nya robotar till Sveriges luftvärn är att det nuvarande luftvärnssystemet Hawk är från 1960-talet. Det är föråldrat jämfört med de moderna ryska ballistiska robotar som numera finns på andra sidan Östersjön. Från Kaliningrad-enklaven och Luga i Ryssland kan robotar avfyras som flyger i femfaldig ljudhastighet och når mål på marken från Mälardalen ned till Skåne.
– Det är ju en realitet att de robotarna existerar. Det måste vi titta på när vi dimensionerar luftvärnet. Det är viktigt att få det här moderna systemet på plats så snabbt som möjligt, säger försvarsminister Peter Hultqvist (S).
Regeringens beslut kom timmarna efter att Hultqvist mött USA:s försvarsminister James Mattis i Helsingfors på tisdagsmorgonen. Om Patriotköpet diskuterats med Mattis vill Hultqvist inte svara på.
– Vi måste utifrån våra utvärderingsprocesser välja det system som vi tror bäst gagnar svenska förhållanden och den förmåga vi efterfrågar. Vi får förmåga att försvara oss mot ballistiska robotar och detta är ett beprövat system, säger Peter Hultqvist.

Försvarets Materielverk (FMV) får nu i uppdrag att vända sig till amerikanska staten med en förfrågan. Ett formellt anbud väntas från USA i vår varpå regeringen kan fatta formellt beslut om inköp. USA ska inleda leveranser redan 2020 och systemet ska vara helt levererat 2025.
Patriot har satts in i flera krig. Det innebär att Sverige snabbare kan höja sin tröskelförmåga mot angrepp med ballistiska robotar, jämfört med om man köpt Samp/T som inte är färdigutvecklat.
Regeringens beslut innebär att den ena av Sveriges två luftvärnsbataljoner får Patriot. Uppskattningsvis handlar det enligt DN:s källor om en kostnad på 12 miljarder kronor. Efter 2025 ska även den andra bataljonen få Patriot, alltså en affär på uppåt 25 miljarder om den fullföljs.
– Det här gäller steg ett, sedan får vi gå vidare utifrån den plattformen, säger Peter Hultqvist.

Det finns farhågor om att det här ska bli en gökunge som tränger undan annat?
– Ja, det finns den typen av farhågor och vi jobbar naturligtvis hela tiden med ekonomin. Vi får återkomma när vi ser de exakta beloppen efter en avslutad förhandlingsprocess. Men det finns också avsevärda medel budgeterade, svarar Peter Hultqvist.
Bakom beslutet att välja Patriot står S-MP-regeringen, Moderaterna och Centerpartiet som slöt den senaste försvarsuppgörelsen i augusti.
– Vi måste öka försvarsansträngningarna. Det kommer att krävas mer pengar för att få allt vi vill ha, men det är rätt att regeringen nu påbörjar detta, säger Hans Wallmark (M).
– Det är bra att detta kommer i gång skyndsamt. Det finns många andra länder som valt samma system och vi kan utveckla vårt samarbete med dem, säger Centerns försvarspolitiker Daniel Bäckström (C).
Liberalernas partiledare Jan Björklund krävde för flera år sedan inköp av Patriot. L och Kristdemokraterna stöder regeringen men anser att det krävs en kraftigare höjning av försvarsbudgeten.
Sverigedemokraterna är emot köpet av Patriot och hade i stället velat satsa på Samp/T. Vänsterpartiet syntes inte till vid försvarsutskottets kvällsmöte.

Mikael Holmström
mikael.holmstrom@dn.se"

"Fakta.

Patriot
Medellång räckvidd, räckvidd 160 kilometer, höjd 24 kilometer.
Hastighet: 5 000 km/tim.
Tillverkare: Raytheon, USA.

Ballistiska robotar
Ballistiska robotar är vapen som kännetecknas av att huvuddelen av banan är en fri kastbana, där robotens rörelse endast påverkas av jordens dragningskraft och aerodynamiska krafter.
De indelas i olika räckviddsklasser: kortdistansrobotar (mindre än 1 000 kilometer), mellandistansrobotar (1 000–5 500 kilometer), strategiska eller interkontinentala robotar (längre än 5 500 kilometer).
Roboten kan vara lastad med konventionellt sprängmedel, kärnvapen eller kemiska stridsmedel.
De senaste åren har flera länder utanför stormaktsblocken skaffat ballistiska robotar med kort räckvidd.
Källa: NE "

DN ONSDAG 8 NOVEMBER 2017

" Tillslag stoppade sändningar i kurdisk tv-kanal

Ekobrottsmyndigheten har gjort ett tillslag mot en kurdisk tv-kanal, vilket stoppade sändningarna under hela förmiddagen. En person ska vara anhållen, misstänkt för grovt bokföringsbrott. Journalister vid kanalen är skärrade. – Alla är ledsna och ingen vet varför det här hänt, säger en programledare.

Den kurdiska tv-kanalen Aryen, som tidigare hette Newroz, sänder från Nacka söder om Stockholm, och har enligt egna uppgifter flera miljoner tittare i Irak, Iran, Turkiet, Syrien och även i Europa.
Tidigt i går morse genomförde ett stort antal utredare från Ekobrottsmyndigheten, EBM, en razzia mot kanalens stora fastighet som ligger i ett industriområde.
EBM bekräftar att man har gjort ett tillslag i tv-kanalens lokaler och även anhållit en person.
– Brottsmisstankarna gäller grovt bokföringsbrott och grov näringspenningtvätt, säger presskommunikatören Niklas Ahlgren.
Enligt EBM var det en anmälan från Skatteverket som föranledde åtgärden mot Stiftelsen Kurdisk media som står bakom kanalen.
Flera journalister som jobbar för kanalen, som DN pratat med, är skärrade och ovetandes om anledningen till tillslaget. De har fått frågor från hundratals tittare om varför morgonens sändningar uteblev.
– Jag kom till jobbet tidigt och såg civilpoliser överallt. De frågade efter mitt id-kort och vad jag gjorde här. Jag sa att jag måste in och sända, men de stoppade mig, säger en kvinnlig programledare och fortsätter:
– Det är kaos nu. De har tagit min dator, mina anteckningsböcker med telefonnummer till gäster, planering till våra program, de har gått igenom alla papper i rummet. Jag vet fortfarande inte varför de gjort detta.
Enligt anställda vid kanalen samlades ett hundratal demonstranter utanför byggnaden under tiden som tillslaget skedde.
Förra året stängdes tv-kanalen ned av det franska satellitbolaget. Enligt uppgifter till SR Ekot togs det beslutet efter påtryckningar från radio- och tv-myndigheten i Turkiet, som även stängt ned flera kurdiska inhemska kanaler. Efter protester fick kanalen återigen börja sända och tilldömdes ett miljonskadestånd, enligt fackliga tidningen Journalisten.

Lisa Röstlund
lisa.rostlund@dn.se
Juan Flores
juan.flores@dn.se "

DN ONSDAG 8 NOVEMBER 2017

" Sverige, Finland och USA i nytt militärt samarbete

Helsingfors. Sverige, Finland och USA har inlett ett nytt militärpolitiskt samarbete. Ländernas försvarsministrar ska träffas igen i maj. Det innebär ytterligare en ny samarbetsgrupp i det alternativ till Natomedlemskap som den svenske försvarsministern försöker forma.

På måndagen och tisdagen möttes några av de olika försvarspolitiska samarbetskonstellationer som Sverige ingår i. Det var de nordiska länderna, och den norra gruppen där också de baltiska staterna, Tyskland, Polen, Nederländerna och Storbritannien ingår. Dessutom besökte USA:s försvarsminister James Mattis Norra gruppens möte, och höll samtidigt en rad tumanhands- och ett tremanhandsmöte.
Det sista var med den svenska försvarsministern Peter Hultqvist (S), och den finländska försvarsministern Jussi Niinistö. Den senare tillhör den Blå riksdagsgruppen, en del som bröt sig ur högerpopulistiska Sannfinländarna när en radikalare falang tog makten i partiet.
– Vi tror att Sverige och Finland tillsammans blir mer intressant för USA, vi är båda icke-allierade, vi är båda EU-medlemmar och ligger bredvid varandra vid Östersjön, säger Jussi Niinistö.
Försvarsminister Peter Hultqvist säger att mötet mellan Finland, USA och Sverige är en viktig säkerhetspolitisk markering.
Han har försökt träffa avtal och öva med både Nato och enskilda Natoländer, som ett alternativ till medlemskap.
De tre länderna kom överens om att träffas igen i vår för att diskutera militärövningar, hur militära förband lättare ska kunna operera tillsammans och det säkerhetspolitiska läget.
Men det har vilat en slagskugga över relationen mellan Sverige och USA och den har formen av ett kärnvapen.
Sveriges utrikesminister Margot Wallström (S) deklarerade i slutet av augusti att den svenska regeringen vill skriva på en FN-konvention för att förbjuda kärnvapen. De länder som Sverige samarbetar militärt med, inklusive Finland, är emot resolutionen och vill hellre bygga vidare på icke-spridningsavtalet och inkludera kärnvapenmakterna i processen.
Försvarsminister Peter Hultqvist reagerade skarpt och efter ett bråk mellan UD och försvarsdepartementet och tillsatte en utredning om huruvida Sverige ska skriva under resolutionen eller inte.
USA:s försvarsminister reagerade ännu skarpare och skev ett protestbrev.
Amerikaner, britter och fransmän undrar hur god partner Sverige verkligen är. Konflikten har väckt stor uppmärksamhet. Den finländska försvarsministern skämtade på sin pressträff om att Finland efter detta kanske har en bättre relation med USA än vad Sverige har.
Försvarsminister Peter Hultqvist vill inte avslöja för DN vad han talade med USA:s försvarsminister om i Helsingfors.
– Men det är så att försvarsminister Mattis och jag, vi har klarat ut det vi vill klara ut i den här frågan, säger han och tillägger att Sverige nu ska utreda om konventionen mot kärnvapen ska skrivas under.
– Kärnvapen är ett vapen som har fruktansvärda effekter. Det är klart att initiativ för att reducera kärnvapen är något i grunden positivt. Sedan hur metoden ska se ut, det måste man diskutera. Vi ser icke-spridningsavtalet som huvudlinjen för att komma åt det här och vi ser det som viktigt att kärnvapenmakterna också är med i sammanhanget, säger han.
I våras besökte Peter Hultqvist Washington och fick höra James Mattis offentligt kalla Sverige för en vän och allierad. Den svenska

försvarsministern sade då att det var mycket tillfredsställande att Mattis gjorde den markeringen.
Men hans finländska kollega hade inte hoppats på något motsvarande.
– Vi har inte bett om något liknande. Vi är producenter av säkerhet, inte konsumenter, säger Jussi Niinistö till DN.

Ewa Stenberg
ewa.stenberg@dn.se "

"Fakta.
Den rödgröna regeringen vill, till skillnad från de borgerliga partierna, inte söka medlemskap i försvarsalliansen Nato. I stället har Peter Hultqvist under sina tre år som försvarsminister förhandlat fram militära samarbetsavtal med Finland, USA, Danmark, Norge, Tyskland, Polen och Storbritannien.
Riksdagen har godkänt ett värdlandsavtal med Nato och Sverige ska ingå i den snabbinsatsstyrka (JEF) som Storbritannien bygger upp.
Sverige har dessutom anslutit sig till bland annat Natos cybercenter och center mot hybridkrigföring.
Dessutom fortsätter det nordiska och nordisk-baltiska samarbetet samt det inom EU, OSSE och FN. "

DN ONSDAG 8 NOVEMBER 2017

" Demokratifrågor svensk skolas paradgren

Svenska elever toppresterar i ett internationellt kunskapstest i samhällsfrågor – och har dessutom förbättrat sitt resultat markant sedan den förra mätningen.

Kanske ligger förklaringen i att en rad stora världshändelser ökat elevernas intresse, resonerar en av studiens internationella experter.
– Vi ligger i topp, summerade Skolverkets generaldirektör Peter Fredriksson när resultaten från ICCS – International Civic and Citizenship Education Study – presenterades på tisdagen.
Med ett jättekliv på 42 poäng uppåt placerar sig Sverige nämligen på tredje plats i denna globala studie, som testar åttondeklassares kunskaper i demokrati- och medborgarfrågor. Förra gången, 2009, kom de svenska eleverna upp i 537 poäng vilket var bra. I ICCS 2016 blev snittpoängen 597. Internationellt placerar det Sverige i en toppgrupp med Danmark, Taiwan och Finland. Vad som ligger bakom förbättringen är svårt att ringa in.
– Nästan alla deltagande länder har förbättrat sina resultat, så det måste vara något mer än skolans undervisning som lett till nivåhöjningen. Samhället har blivit mer globaliserat och jag tror att ungdomarna har mer kontakt med andra samhällssystem. Det kan ha en inverkan på attityder och kunskaper, säger Jan-Eric Gustafsson, professor i pedagogik vid Göteborgs universitet. "

DN ONSDAG 8 NOVEMBER 2017

" Gardell har 4,6 miljarder i privata bolag på Malta

En av Sveriges mest kända finansmän, Christer Gardell, har 4,6 miljarder kronor i privat förmögenhet i bolag på Malta. Det visar nya dokument i den så kallade paradisläckan.

Avslöjandena om att finansmannen Christer Gardell har miljarder placerade i ett bolag i ett skatteparadis och att han därmed kan minska sin skatt med miljoner kom på tisdagen.
56-årige Gardell bor i Saltsjöbaden och är genom sin fond Cevian Capital, som han bildade 2002 tillsammans med en affärspartner, en av de mäktigaste finansmännen i Sverige.
Gardell har nyligen blivit största ägare i Ericsson, större än Wallenberg, skriver TT som är ett av de svenska nyhetsmedier som tagit del av de över 15 miljoner dokument som ingår i den så kallade paradisläckan.
Dokument som under några dagar har visat hur några av världens rikaste och mest kända företag placerar sina pengar i skatteparadis utanför det land de verkar i för att på så vis undgå skatt.
Christer Gardell har genom Cevian också köpt stora poster i stora företag som Swedbank, ABB, Telia och Volvo.
De nya uppgifterna om att Gardell ska ha 4,6 miljarder i privata holdingbolag på Malta kommer genom SVT Nyheter som har granskat dokumenten. Enligt SVT kan Gardell därmed komma undan med miljontals kronor i lägre skatt.
Uppgifterna kommer från den senaste deklarationen 2014 och visar att holdingbolaget, som kontrollerar de övriga bolagen som Gardell äger på Malta, visade en vinst på 1,4 miljarder kronor det året.
Cevianfonden finns i dag i skatteparadiset Caymanöarna. I London och Zürich finns rådgivningsbolag, och på Jersey och Malta finns fler bolag i fondstrukturen, skriver TT.
DN har sökt Christer Gardell men inte lyckats nå honom. I ett mejl till SVT skriver finansmannen att han av integritetsskäl inte vill kommentera sin privata ekonomi. Han skriver också att han följer alla lagar och att när han tar ut pengar i Sverige också betalar skatt i Sverige.
Som skäl för att ha bolagen på Malta skriver Christer Gardell till SVT att Cevianfonden är operativt verksam där, att Malta har ett bra kostnadsläge och är medlem i EU:
”Det finns EU-länder där kostnaderna för att bedriva finansiellt orienterad verksamhet är lägre än i Sverige. Malta är ett av dessa länder.”
Både medborgare och bolag ska följa de lagar som gäller. Om politiker inte gillar vad de ser får de ändra på lagarna”, skriver Gardell också.

Clas Svahn
clas.svahn@dn.se "

DN ONSDAG 8 NOVEMBER 2017

" EU närmar sig svart lista över skatteparadis

I december hoppas EU lägga fram en ”svart lista” över skatteparadis. Frågan är hur länderna på listan ska straffas. Frankrike vill hindra dem från att få pengar från institutioner som IMF.

Efter lång tids diskussion verkar den så kallade paradisläckan ha satt fart på EU:s arbete med att ta fram en svart lista över skatteparadis.
När finansministrarna möttes i Bryssel på tisdagen diskuterades frågan och mötets ordförande Toomas Tõniste, finansminister i Estland, konstaterade att det finns ett stort stöd för en lista. Förhoppningen, enligt Tõniste, är att ett beslut kan tas när finansministrarna möts den 5 december.
Listan har varit en känslig fråga i EU. Här finns medlemsländer, som Malta och Irland, som har kritiserats för att föra en skattepolitik som lockar till sig företag genom låga skatter. Det var ju exempelvis till Malta som Svenskt Näringslivs ordförande Leif Östling förde en del pengar för att minska sin skatt.
Men några EU-länder väntas inte hamna på listan, som måste godkännas av alla medlemsländer.
Tanken med en svart lista är att stigmatisera de länder som hamnar där och öka trycket på placerare att inte föra över sina pengar dit.
– Det ska vara läskigt bara att vara på listan, sade den svenska finansministern Magdalena Andersson (S).
Det förekommer också diskussioner om att på olika sätt straffa länder på listan. Den franske finansministern sade före mötet att han tycker att skatteparadis som inte lever upp till global standard kring skattetransparens ska hindras från att få stöd av IMF och andra globala finansiella institutioner. För att listan ska få effekt måste den backas upp av sanktioner, anser Bruno Le Mair.
EU har varnat 53 länder för att de kan hamna på den svarta listan, rapporterar Financial Times. EU riktar in sig på länder som möjliggör för företag att flytta vinster dit för att undvika skatt. Dessutom granskar man om länderna är tillräckligt transparenta.

Marianne Björklund
marianne.bjorklund@dn.se "

DN ONSDAG 8 NOVEMBER 2017

" De lever i en helt annan värld än andra skattebetalare

Finansmannen Christer Gardell har 4,6 miljarder kronor i privat förmögenhet på Malta, uppger TT. DN:s Pia Gripenberg skriver att det bekräftar synen att finanseliten lever i annan värld än majoriteten av skattebetalarna.

1 Hur allvarligt är det att Christer Gardell har så många miljarder på Malta?
– När det gäller honom och andra som är verksamma i finansbranschen är det inte förvånande. Det här är en kategori människor som är extremt intresserade av pengar och som har resurser att anlita de allra bästa skattejuristerna. De lever i en helt annan värld än de flesta andra skattebetalare. Men Gardell företräder bara sig själv och sin fond Cevian och därför är det inte lika graverande för honom som för Svenskt näringslivs ordförande Leif Östling. Han företräder en organisation som vill att staten gör riktade investeringar och som har medlemmar vars verksamhet finansieras med skattemedel.

2 Vilka konsekvenser får detta för honom på ett professionellt plan?
– Förmodligen inte särskilt stora. Det här är ju som sagt inte så förvånande.

3 Hur kommer det sig att svensk skattelagstiftning verkar vara så lätt att runda?
– När det gäller Malta beror det på att EU inte är tillräckligt aktivt. Vill medlemsstaterna verkligen komma åt uppläggen på Medelhavsön kan de göra det. Samma sak gäller med skatteparadisen i Karibien, men uppenbarligen finns det andra frågor som är viktigare på den internationella dagordningen. Sedan finns så klart starka krafter som håller emot. Genom åren har det dessutom avslöjats att ledande politiker själva flyr skatt eller har aggressiva skatteupplägg.

Pia Gripenberg
pia.gripenberg@dn.se "

DN ONSDAG 8 NOVEMBER 2017

" Hot och våld är vardag för socionomerna

Var tredje socialsekreterare har utsatts för hot eller våld. Tre av fyra jobbar med någon som har blivit det. Det visar en ny rapport från Akademikerförbundet SSR. Lovisa Lindgren på socialjouren Södertörn minns hur hon jagades av en påtänd missbrukare.

I Huddinge gör socialjouren i snitt ett hembesök per natt. Socialsekreterarna går då alltid två och två, med personlarm i fickan. Den här gången öppnas dörren av en tidigare okänd påtänd missbrukare, som av okänd anledning genast fattar agg mot Lovisa Lindgren.
Mannen följer efter de två kvinnliga socialsekreterarna ut, och under den dryga minut det tar dem att starta sin tjänstebil via alkolåset hinner missbrukaren slita upp en av dörrarna och försöka tränga sig in. När han inte lyckas springer han efter och skriker ”Jag ska ta henne”.
– Det här är den händelse som ännu i dag, drygt två år senare, påverkar mig mest. Jag tänkte att om han har en kniv i fickan dödar han mig, säger Lovisa Lindgren, som efter tillbudet varje dag har kört bil till och från jobbet, eftersom hon till varje pris vill undvika att gå genom centrum när det är mörkt.
Efter elva år med socialjourens nattarbete ser hon en tendens till fler incidenter där klienter skriker och blir våldsamma. Och enligt undersökningen som Akademikerförbundet SSR låtit Novus göra anser var fjärde medlem inom socialtjänsten att hot och våld i samband med arbetet har ökat de senaste tre åren.
Mer än var tionde socialsekreterare har övervägt att sluta på grund av risken för hot och våld. En av fyra ifrågasätter om arbetsgivaren arbetar tillräckligt förebyggande.
Orimligt, understryker Akademikerförbundet SSR:s ordförande Heike Erkers:
– Ingen ska behöva utsättas. Det blir extra allvarligt när det dessutom handlar om människor som arbetar i samhällsviktiga funktioner, säger Heike Erkers.
Arbetsmiljöverket avslutar just nu en treårig översyn av socialtjänsterna i över 150 kommuner. Så gott som alla möttes av krav på förbättringar, konstaterar projektledaren Eva Karsten.
– Det handlar mycket om hot och våld och rutiner kring det. Det är viktigt att alltid tala om och rapportera hotfulla incidenter till Arbetsmiljöverket.

Tove Nandorf
tove.nandorf@dn.se "

" Fakta.
Var tredje medlem i Akademikerförbundet SSR i socialtjänsten har varit utsatt för hot eller våld i samband med sitt arbete de senaste två åren. Tre av fyra har en kollega som har varit utsatt. Mer än var tionde har övervägt att sluta på grund av risken för hot och våld. En av fyra ifrågasätter att arbetsgivaren arbetar tillräckligt mycket förebyggande.
Källa: Novus, Akademikerförbundet SSR "

DN ONSDAG 8 NOVEMBER 2017

" Hur kan lärare utsätta unga för dessa meningslösheter?

Läxhjälp. De erfarenheter från läxhjälpen Per Arne Persson skriver om (7/11) är han sannerligen inte ensam om. Vi har gjort samma sorgliga erfarenheter. I ett förskräckande stort antal fall har eleverna uppgifter med sig som ligger mycket för högt över deras förmåga, främst på grund av att svenskan i materialet de satts att arbeta med inte är anpassat till deras nivå, men också för att uppgifterna är orimliga.

Ordförrådet i läromedlen är fulla av abstrakta, för de studerande helt obegripliga ord. Uppgifterna de får förutsätter att de begripit texten, men detta enkla faktum har någon tappat bort på vägen. Det hela blir meningslöst. Varför ska man till exempel läsa Hjalmar Söderbergs ”Pälsen” som inte bara innehåller ett föråldrat språk utan också företeelser som inte längre finns (droskslade till exempel) och som lök på laxen dessutom analysera novellen på ett sätt som till och med är svårt för svenskfödda gymnasieungdomar? Hur kan någon lärare utsätta ungdomar för dessa meningslösheter?
Vi läxhjälpare brukar träffas efter läxhjälpsstunden och delge varandra våra erfarenheter. Vi pratar om vår frustration. Då säger någon att det här har vi alltid påtalat, men det hjälper inte. Vi ska i stället försöka tänka att vi ändå gör nytta när vi sitter där ett par timmar och kommunicerar med eleverna på svenska.
Men hur upplever eleverna det här, att ständigt inte förstå, att bara försöka få läxhjälparen att göra uppgiften åt dem (vad ska jag svara på den här frågan)? De kan ju rimligtvis inte må bra av detta?
Mary-Ann och Anders Edsbäcker "

DN ONSDAG 8 NOVEMBER 2017

”Man månar mer om sina grannar i bostadsrätter”

"Att bo i en bostadsrätt innebär att äga och förvalta ett hus tillsammans med sina grannar. Hur påverkar det grannsämjan?

Under samma tak
Del 2
Bostadsdebatten handlar ofta om bostadsbrist, hyror eller prisutveckling. Men hur är det med grannsämjan, och ser den olika ut beroende på bostadsform? Den första artikeln publicerades 7/11.
Att samsas med grannar i ett villakvarter eller i ett hyreshus kan vara nog så besvärligt. Men att dessutom äga huset tillsammans och bli överens med sina grannar om hur huset ska skötas och vilka regler som ska gälla, det kan vara att utsätta sig för prövningar.
En bostadsrättsförening är visserligen en demokrati i miniatyr, med allmän rösträtt och valda styrelserepresentanter som kan avsättas vid missnöje. Men blir det en konflikt i huset är det ens egna grannar som står på den andra sidan. I en hyresfastighet är grannarna ofta enade mot hyresvärden.
Så hur gör man om man inte kommer överens med sina grannar eller med styrelsen?
Ulrika Blomqvist är vd för Bostadsrätterna, en organisation för svenska bostadsrättsföreningar. Hon kan vittna om att styrelserna får ta emot en hel del klagomål från missnöjda medlemmar som de behöver hjälp med att hantera.
– Det kan till exempel vara medlemmar som är upprörda över att styrelsen höjer månadsavgiften. Men styrelsen höjer ju avgiften exakt

lika mycket för sig själva som medlemmar – det ligger i deras uppdrag.
Ulrika Blomqvist understryker att en bra utgångspunkt för att få grannsämjan att fungera är att förstå att bostadsrätten är en boende-form där man äger en fastighet tillsammans.
– Boendeformen bygger på ett engagemang i boendet, men de som bor i bostadsrättsföreningar i dag har inte lika mycket föreningsvana som tidigare. Många har ett mer individualistiskt synsätt. Styrelsen måste ta hänsyn till alla medlemmar medan enskilda medlemmar ofta ser en fråga helt ur sitt eget perspektiv, säger Ulrika Blomqvist.
Men det individualistiska synsättet kan även leta sig in i styrelserna.
– Jag har sett exempel på hur folk ser till att bli invalda i styrelsen enkom för att driva igenom beslut som endast gynnar dem själva, på bekostnad av övriga medlemmar som inte vill eller har möjlighet att vara lika förslagna. Detta skapar spänningar i föreningen, säger Michael Wallin som under nästan tio år varit internrevisor i en bostadsrättsförening i Stockholm.
De flesta konflikter mellan medlemmar i en förening handlar om störningar av olika slag, tror Ulrika Blomquist: hög musik, festande sent på kvällen, spring i trapporna.
– Det finns till och med situationer där grannar stör sig på barn. Spädbarn kan till exempel gråta väldigt mycket. Men det är vanliga vardagsljud som man får leva med, säger hon.
Helena Jacobsson bor med sin sambo och två barn i en bostadsrätt på Södermalm i Stockholm. Det är en stor förening med fem hus och 120 lägenheter.
Tidigare har hon bott i hyresrätt, men bostadsrätt är bättre om man väl lyckas ta sig in i den bostadskarriären, tycker hon.
– Här kan man påverka sitt boende i betydligt högre grad. Vi har gemensamma ytor och lokaler som vi bestämmer över själva. Jag tycker också att kontakten med grannarna blir mer intim än i en hyresrätt, man månar mer om sina grannar, säger hon.
Hon tycker också att det känns tryggare i bostadsrätt.
– Man håller bättre koll på varandra, vem som bor i vilken lägenhet.
Är den kontrollen enbart positivt?
– Som småstadstjej från Kalix gillar jag att ha koll på min omgivning. Och vill man vara anonym så kan man gömma sig här också. Men det är det inte många som gör, säger Helena.
Sedan några år är Helena Jacobsson med i bostadsrättsföreningens styrelse. Där har hon arbetat mycket med kommunikationen med medlemmarna. Varje månad får medlemmarna ett nyhetsbrev om vad som är på gång.
– På våren brukar vi ha en vårstädning för alla som vill. Och barnen brukar ha loppis.
En tredjedel av medlemmarna brukar delta, ungefär lika många kommer på föreningens årsmöten.
– Vissa trogna är alltid med, vissa är aldrig med, men det brukar inte vara någon diskussion om detta. Vi brukar ändå få allting gjort som vi planerat.
Hon tycker att det är en bra stämning mellan grannarna i huset, men naturligtvis uppstår konflikter ibland. När gården skulle rustas upp var det vissa delade meningar mellan barnfamiljer och äldre i huset om hur gården skulle användas.
I Helena Jacobssons förening finns flera gemensamma lokaler, som en föreningslokal som medlemmarna kan hyra för egna tillställningar och en gästlägenhet som går att hyra när släkt och vänner kommer på besök.
– Vi har haft vissa problem med medlemmar som tänjer på reglerna och utnyttjar det gemensamma, säger Helena Jacobsson.
Just gästlägenheten orsakade en högljudd och stundtals hård diskussion i föreningens Facebookgrupp när det visade sig att en

medlem bokat upp lägenheten långa perioder och i sin tur hyrt ut den dyrt på Airbnb.
Efter det fick föreningen förtydliga reglerna kring gästlägenheten, säger Helena. Medlemmen som hyrt ut gästlägenheten fick en varning från styrelsen och stängdes av från gästlägenheten.
Just frågor om andrahandsuthyrning hör numera till de vanligaste ärendena i Hyresnämnden, dit både styrelser och enskilda medlemmar kan vända sig.
– Det finns tusen skäl till att få hyra ut, men påfallande ofta handlar det om att man vill tjäna pengar. De flesta föreningar vill nog att den som köpt en bostadsrätt också ska bo i den. På andra sidan finns boende som tycker att de ska få hyra ut obegränsat, säger Jonas Alberg, hyresråd på Hyresnämnden i Stockholm.
Han menar att det tycks finnas två poler i bostadsrättsföreningar.
– I dag har det blivit en otroligt stor spännvidd mellan den gamla kooperativa tanken om att förvalta ett hus tillsammans och den moderna idén om individualismen. Det blir en spänning mellan dem som ser bostadsrätten i första hand som ett boende och dem som ser den som en investering, säger Jonas Alberg.
De allra vanligaste förekommande konflikterna i hyresnämnden i dag handlar om gränsdragningen mellan föreningen och den enskilda medlemmen i samband med renoveringar. Föreningen kan behöva komma in i lägenheten för att utföra vissa åtgärder. En enskild medlem kan ge sig in på föreningens område, till exempel genom att riva bärande väggar i fastigheten.
Även Ulrika Blomqvist säger att renoveringar är ett område där konflikterna ökat kraftigt de senaste åren.
– I dag ser vi att man i många föreningar är grundligt trötta på dessa ständigt pågående renoveringar när nya medlemmar flyttar in, bygger om och flyttar ut. Det är ett kontinuerligt byggande som pågår, vilket många upplever som störande. Jag tror att det främst är ett storstadsproblem, säger Ulrika Blomquist.
Den största konflikthärden är nog tvättstugorna, tror Ulrika Blomqvist. Man ska ta bort luddet i torktumlaren, torka golven efter sig, inte ta någons annans tid och inte heller ska man boka för många tider samtidigt. Diskussioner om träd på gården är också vanliga – vissa tycker att de skuggar och vill ta bort dem, andra vill absolut ha kvar dem.
Ett annat område som väcker starka känslor är katter som uträttar sina behov i barnens sandlåda på gården.
– Det är klart att det inte är trevligt. Men man kan inte stoppa katter från att vistas på gården. Lagstiftningen ser olika ut för katter och hundar. Hundar ska hållas kopplade, medan katter har större friheter, säger Ulrika Blomqvist.
En lösning kan vara sandlådor med lock, föreslår hon.
Hur får man bra stämning i föreningen?
– Det handlar mycket om att ge och ta och att visa respekt för sina grannar. Det är också viktigt att förstå att bo i en lägenhet i stan inte är samma sak som att bo i ett hus i skogen. Människor låter. Min erfarenhet säger att de flesta föreningar löser denna typ av frågor på ett bra sätt genom att prata med de inblandade grannarna, säger Ulrika Blomqvist.
Men alla konflikter går inte att lösa, inte ens av den mest kompetenta styrelse.
– Ibland är det helt enkelt så att grannarna inte tycker om varandra. Det är svårt för en styrelse att göra någonting åt, säger Ulrika Blomqvist.

Hans Arbman
hans.arbman@dn.se "

"Så bor svenskarna i flerbostadshus
I Sverige bor 48 procent av hushållen i flerbostadshus.
År 2016 ägdes 41 procent av lägenheterna (968 000) i flerbostadshus av bostadsrättsföreningar, 29 procent (drygt 685 000) av allmännyttiga bostadsföretag, 24 procent (knappt 571 000) av svenska aktiebolag och övriga juridiska personer, och cirka 6 procent (151 000) av fysiska personer inklusive enskild firma.
Trots att det under en längre tid tillkommit fler bostadsrätter än hyresrätter, genom nybyggnad och ombildning, utgör hyresrätterna ändå 59 procent (drygt 1,4 miljoner lägenheter) av det totala bostadsbeståndet i flerbostadshus medan 41 procent (knappt 968 000 lägenheter) utgörs av bostadsrätter.
I landets tio största kommuner dominerar hyresrätten i sju stycken, medan bostadsrätten dominerar i endast två kommuner: Uppsala och Stockholm.
I Västerås är fördelningen 50–50, det vill säga lika många hyresrätter som bostadsrätter.
Antal boende i bostadsrätt 2016: 1 617 370
Källa: SCB, 2016

Fakta. Bostadsrätt
Att bo i en bostadsrätt innebär att man som medlem i en ekonomisk förening, en bostadsrättsförening, äger en fastighet tillsammans med sina grannar. Eller egentligen är det bostadsrättsföreningen som äger fastigheten och medlemmen äger en del av föreningen.
Själva bostadsrätten innebär rätten att bo i en viss lägenhet i fastigheten på obegränsad tid, så länge man sköter sina åtaganden. Men själva lägenheten ägs av föreningen.
Bostadsrättsinnehavaren ansvarar själv för underhållet av ”sin” lägenhet. Föreningen ansvarar för underhållet av den övriga fastigheten. "

DN ONSDAG 8 NOVEMBER 2017

" Grannar blir sällan riktiga vänner

Att hälsa och vara vänlig är det viktigaste för en god grannsämja, säger Cecilia Henning som i trettio år forskat om relationen mellan grannar inom ramen för olika projekt.

Att ha en god kontakt med sina grannar är viktigt, men det ska vara en ”lagom” kontakt. Det säger Cecilia Henning, docent i socialt arbete vid Hälsohögskolan i Jönköping. I trettio år har relationen grannar emellan varit hennes forskningsområde.
– Det finns en föreställning om att grannskap och grannar inte är viktiga i dag för att människor har så många andra kontakter. Den bilden vill vi forskare utmana. Samtidigt finns en romantisk idé om att grannar hjälper varandra med allting och här får man sina vänner. Det är också på många sätt en myt.
I stället har Cecilia Henning och hennes forskarkollegor funnit att grannar är viktiga på ett sätt som de tidigare inte tänkt på.
– Folk har väldigt ofta utryckt det som att det ska vara ”lagom” kontakt på ett ytligt plan, säger hon.
För att karaktärisera den grannrelation som de flesta vill ha har Cecilia Henning och hennes forskarkollegor myntat begreppet ”tunna band”. Den innebär att hälsa på varandra, kanske utbyta några vänliga ord, men inte mycket mer än så.
– Att hälsa på varandra bekräftar att man är igenkänd, att man känner igen andra, att man är förankrad i ett område. Det skapar trygghet. Om någon slutar att hälsa upplever man det som obehagligt, säger Cecilia Henning.
Samtidigt vill man inte släppa sina grannar för nära inpå livet.
– Man kanske är rädd för att den personen ska börja ringa på dörren och tränga sig på Man vill inte heller ha sina grannar för nära inpå sig

om det skulle uppstår någon konflikt. Många är livrädda för att få någon på halsen som man inte blir av med säger hon.
Därför menar Cecilia Henning att det är ovanligt att det mellan grannar utvecklas en djupare vänskap.
– Visst blir en del nära vän med sin granne, men det hör till undantagen, säger hon. Man ska emellertid därför inte undervärdera betydelsen av ”tunna band”.
I ett hus där man inte känner igen varandra och inte hälsar, där är risken betydligt större att det blir konflikter. Utan empatisk anda i huset så retar grannar sig lättare på varandra, menar Cecilia Henning.
Hon säger att trycket på att tunna band ska övergå i en djupare vänskapsrelation kan vara högre i en bostadsrätt än i en hyresrätt. I en hyresrätt finns ingen tvingande gemenskap som att vara en del av en bostadsrättsförening.
– Vill man hålla grannrelationen på lagom avstånd är kanske en hyresrätt att föredra?
Själv bor Cecilia Henning i en större bostadsrättsförening där alla hälsar på varandra och håller en god ton. Tidigare bodde hon i ett hyreshus som tömts och ombildats till bostadsrätt.
De flesta som köpte lägenhet där gjorde det inte för att man tyckte att det skulle vara trevligt att ta hand om ett hus tillsammans med sina grannar, utan för att man såg det som investering.
Det var en liten bostadsrättsförening och intresset för att hjälpa till var minimalt, enligt Cecilia Henning. Det var till och med svårt att få till en fungerande styrelse i huset.
– Spekulationsekonomin motverkar hela idén med bostadsrätt – att man samlas kring ett hus som man ska ta hand om tillsammans, säger hon.
Hon har även studerat kollektivhus i sin forskning. Där förväntas man ha betydligt mer kontakt än att bara hälsa på varandra. Till exempel att äta middagar tillsammans eller ordna andra gemensamma aktiviteter.
– Men det är inte samma sak som att umgås med varandra i lägenheterna, som tillhör den privata sfären. Att djupare vänskap uppstår ur grannsämja är inte självklart ens om man bor i ett kollektivhus. Däremot är chansen större att det där växer fram en form av tunna vänskapsband, som kan fungera som stöd och hjälp i vardagen.

Hans Arbman
hans.arbman@dn.se "

DN ONSDAG 8 NOVEMBER 2017

" Flaskhalsar får tillväxten att mattas

Brist på arbetskraft, bostäder och lokaler gör att Stockholm har slagit i tillväxttaket. Det visar Stockholms handelskammares nya konjunkturbarometer.

– De här flaskhalsarna gör det svårt för Stockholmsekonomin att växa, nu faller konjunkturen tillbaka. Jag tolkar det som att vi har nått ett tak för hur mycket tillväxt vi kan nå, säger Handelskammarens chefsekonom Andreas Hatzigeorgiou.
Konjunkturen i Stockholm går bättre än normalt men försvagas under det tredje kvartalet 2017, de strukturella problemen som arbetskraftsbrist, bostadsbrist och lokalbrist står i vägen.
Det innebär att Stockholmsekonomin fortsatt har en lång väg att gå innan den når upp till den nivå som uppmättes innan de senaste årens kriser – den internationella finanskrisen 2008 och den europeiska skuldkrisen 2010 – bröt ut.
– Det går bra för Stockholm generellt, men vi kan inte nå upp till en högre nivå om vi inte löser de strukturella problemen. Jag är väldigt bekymrad över att politikerna inte verkar ha någon krisinsikt, det är väldigt allvarligt att de inte tar itu med bostads- och arbetskraftsbristen, säger Andreas Hatzigeorgiou.
De flesta av näringslivets branscher och delbranscher rapporterar om en svagare konjunktur, med undantag för livsmedelshandeln som till och med går mycket starkare än normalt. Och databranschen, som stärker sin position för tredje kvartalet i rad.
Förstärkningen innebär att Stockholms databransch nu går på högvarv och läget har inte varit så ljust på närmare tio år.
Hur kan databranschen fortsätta expandera med de problem som råder?
– De kan kompensera de strukturella bristerna genom att skala upp inom befintlig verksamhet, man sitter trängre och man tillåter personal att jobba hemifrån. Än så länge fungerar det, men vi ser allvarliga varningssignaler. Förr eller senare kommer det att visa sig att även databranschen faller tillbaka, säger Andreas Hatzigeorgiou.
Stockholms byggbransch fortsätter att gå starkare än normalt, än så länge ser inte avmattningen av priserna på bostadsmarknaden ut att ha påverkat branschen negativt.
– Överlag är branschen rätt optimistisk, men att byggandet faller kan vara ett tecken på att vi börjar se en viss avmattning, säger Andreas Hatzigeorgiou.
– Det här är en konjunkturbarometer för tredje kvartalet, det är först nu på senare tid som vi har sett att det skakar i byggbranschen. Jag blir inte förvånad om den faller tillbaka i nästa konjunkturbarometer, säger Andreas Hatzigeorgiou.
Byggandet minskar under det tredje kvartalet, däremot ökar orderstocken för Stockholms byggföretag. Arbetskraftsbristen inom Stockholms byggbransch är en allvarlig hämsko för byggandet.
Anställningarna i Stockholm ökar något under tredje kvartalet 2017. Det är det starkaste tillväxttalet för anställningar bland Stockholms-företagen på nästan sju år och företagen har fortsatt höga förväntningar på framtida nyanställningar.
Den starkaste jobbtillväxten finns inom motorfordonshandeln, trots att den möter en vikande konjunktur. Anställningarna ökar också tydligt inom livsmedelshandeln och byggbranschen – och kraftigt inom databranschen. Stockholms it-företag avser att fortsätta nyanställa på bred front framöver.
Men arbetskraftsbristen når den högsta nivån på tio år. Inte ens under den högkonjunktur som rådde innan den globala finanskrisen slog till 2008 var arbetskraftsbristen lika påtaglig.
Mia Tottmar mia.tottmar@dn.se "

DN ONSDAG 8 NOVEMBER 2017

" Tuffa frågor om canceroperationer

Finanslandsrådet Irene Svenonius (M) fick många hårda frågor om köerna till canceroperationer under sommaren, och Karolinskas beslut att tacka nej till hjälp med köerna, under landstingsfullmäktiges frågestund. – Vi har fått veta att allt fungerar bra. Vi har fått fejk news! sade Gunilla Roxby Cromvall (V)

Hur fungerar egentligen styrningen av vården, då Karolinska och Danderyds sjukhus inte kan samarbeta för att klara cancerpatienternas vårdbehov? Det var en av flera frågor om köerna till cancervården på Karolinska, som lyftes på frågestunden i tisdagens landstingsfullmäktige.
– När köerna för canceroperationer erbjöd sig DS sjukhus att operera åt Karolinska men Karolinska tog inte tog emot hjälpen och kön växte. Midsommarveckan gick det ett mejl från Danderyd till Karolinska. För de här patienterna finns inte möjlighet att vänta - men på Karolinska hänvisade man uppåt. Vad är uppåt i SLL? Var finns det sunda förnuftet, frågade oppositionslandstingsrådet Susanne Nordling (MP) i en ordväxling med finanslandstingsrådet Irene Svenonius (M).
Men enligt finanslandstingsrådet fanns det fog för Karolinskas nej.
– Det är självfallet när vi har vårdköer, och personer som inte kan få vård att vi ska samarbeta inom vårt landsting. Men Karolinska gjorde medicinska bedömningar som jag inte kan avgöra vilka resurser det mottagande sjukhuset har. Om det är rätt eller fel kan jag inte avgöra, men det ska utredas nu, sade Irene Svenonius, som också pekade på att alliansen nu skjuter till 500 miljoner kronor i budgeten för 2018 för att korta köer i Stockholms läns landsting, ett besked som kom på måndagen.
En central person under debatten var 78-årige Bertil Gustafsson, som fick sin operation för cancer i bukspottkörteln för sent, på grund av personalbrist.
– Jag åkte hem till Bertil. Han är arg ledsen och förbannad. För Bertil är en symbol för haveriet i Stockholms sjukvård. Han skulle ha en chans att överleva om landstinget gjort sitt jobb Tycker du att det värdigt vårt landsting att operationer ställs in?, frågade Dag Larsson (S), oppositionslandstingsråd.
Enligt Irene Svenonius är det självklart att sjukhusen i Stockholm ska ha tillräckligt med personal på plats.
– Alla ska få vård i tid. Vi har resurser. Men de flesta operationer ställs in för att patienten uteblir. När det gäller Bertil så är det lex Mariaanmält, och ytterligare ett fall till. Sedan har Karolinska jobbat med kön och den är borta nu och det är jag väldigt nöjd med, men vi måste ha följt fokus för att detta inte ska hända igen, säger Irene Svenonius.
Gunilla Roxby Cromvall (V) ställde frågan om sjukhusstyrelsens ansvar och krävde en haverikommission.
– Det här är en skandal utan dess like! Patienter kanske avlider i förväg av det här. Vi har fått veta under sommaren att samarbetet mellan sjukhusen fungerar bra. Vi har fått fake news, sade Gunilla Roxby Cromvall.

Anna Gustafsson
anna.gustafsson@dn.se "

DN TORSDAG 9 NOVEMBER 2017

" Schizofreni betraktas som en sorts psykets aids

Tänk dig att du vaknar en morgon. Det känns som en vanlig morgon, men det är det inte. Telefonen ringer och du får veta att du inte längre är välkommen till ditt jobb, någon där är oroad över ditt beteende.

Tack, hej. Klick. Du ringer din chef, men får inget svar. Du mejlar. Nästa dag åker du till jobbet i alla fall. Du måste få veta vad som händer. När din chef ser dig springer hon till sitt kontor och låser dörren, hon skriker att du ska försvinna därifrån. Du ber att någon snälla bara ska förklara. Men alla undviker din blick.
Det låter som en mardröm, men det hände på riktigt för Nev Jones. I det senaste numret av Pacific Standard berättar hon sin historia.
Hon hade länge varit deprimerad, och på sistone blivit allt mer förvirrad, tänkt allt konstigare tankar. En kollega hörde henne säga att det kändes som om väggarna höll på att pulvriseras. Dessa ord blev snabbt till övertygelsen om att hon var en galning som ville spränga hela sin arbetsplats.
Det ville hon inte. Men hon var sjuk. Psykosen var schizofreni. Jag läser mer om ämnet, fler berättelser. Ordet mardröm återkommer ständigt, och skräck.
Personer med schizofreni är farliga, det får vi lära oss. Men när de blir farliga beror det ju på denna skräck, inte på sjukdomen i sig. Myten om schizofreni som en nästan magisk ondska får omgivningen att göra det absolut värsta man kan göra mot en människa, och allra särskilt då någon som är förvirrad, rädd och sårbar. De psykossjuka stängs ute. Isoleras.
Schizofreni betraktas ofta som en sorts psykets cancer. Eller psykets aids kanske. Något skamligt, stigmatiserande. Många drar sig för att söka hjälp. När de väl kommer in är de ofta illa däran. Och psykakutmottagningar är skrämmande platser.
Därför är det bättre om de sjuka får vård så tidigt som möjligt, om de får stöd av människorna runt sig. Sjukdomsinsikten är ofta stor. Och prognosen är inte alls så dålig som det sagts.
Det är det genomgående budskapet i alla berättelser jag läser. Att detta är något som går att lära sig leva med, precis som med alla kort man kan få sig givna. Leva väl, till och med.

Lisa Magnusson
lisa.magnusson@dn.se "

DN TORSDAG 9 NOVEMBER 2017

”Skatteplanering får inte förvandlas till ett skällsord”

"Skatteplanering betyder för mig att se om sin ekonomi inom gällande regelsystem, något helt annat än skatteflykt. Men min kommentar i Uppdrag granskning om vad skatterna ger tillbaka var slarvig vilket jag ber om ursäkt för. Vi behöver självklart ett progressivt skattesystem. Bara så kan samhället hållas ihop, skriver Leif Östling.

En viktig principiell fråga håller på att skymmas av min person. Jag inser att en viss egen yvighet har bidragit till detta. Jag vill därför i ett sammanhang redogöra för min inställning i frågan.
Som jag ser det sönderfaller den i två delar: min hantering av mina och familjens privata pengar och min syn på svensk skattepolitik.
Den första delen är föranledd av en internationell granskning kallad Paradise papers, eller försvenskat Paradisläckan, med anklagelser mot en rad personer och företeelser från drottning Elizabeth II ner till undertecknad.
Den andra delen skapade jag själv i en överrumplande intervju som jag borde avböjt med ett löfte att återkomma. Min förkärlek för att vara medieföreträdare till lags spelade mig här ett spratt. Det har hänt förr.
Nu får jag ta konsekvenserna genom att ta ansvar för den uppkomna situationen. I min värld betyder det att stå upp i motvinden och fortsätta slåss för det som jag brinner för: svensk företagsamhet och svensk välståndsutveckling. Det är där jag hoppas kunna lägga fokus i mitt uppdrag som ordförande för Svenskt näringsliv.
Först anklagelserna om otillbörlig skatteplanering. Jag har placerat tillgångar förvärvade utomlands i fonder i Luxemburg och Malta. Ingen har hävdat att här föreligger något olagligt. Men lämpligheten har ifrågasatts. Min uppfattning i denna fråga är glasklar: Den som anser att det är olämpligt att följa gällande regler och såväl svensk lagstiftning som EU-rätt bör föra den diskussionen på politisk nivå – inte attackera mig. För om det är olämpligt att följa lagen så måste det väl vara lagen som ska ändras först, inte beteendet. Där tycker jag att vissa politiker varit lite väl snabba med sina fördömanden.
Skatteplanering får inte förvandlas till ett skällsord. Begreppet betyder för mig att man ser om sin egen ekonomi, att man håller sig inom gällande regelsystem utan att man slösar med den egna familjens tillgångar. Många ägnar sig med rätta åt detta, men det har i debatten närmast blivit liktydigt med ordet skatteflykt, som är någonting helt annat. För min del så beskattas mina tillgångar i de diskuterade fallen när jag använder dem. Då betalar jag också skatt för detta.
När högt uppsatta politiker nu försöker moralisera över mitt agerande genom att säga att det arbete som gjorts i Sverige också ska beskattas i Sverige är jag den förste att hålla med.
Det har jag gjort. Sammantaget har jag betalat 83 miljoner kronor i inkomstskatt och 23 miljoner i kapitalskatt under åren 2010 till 2016.
Jag säger inte detta för att försöka framstå i god dager utan för att det är en viktig ingång i den andra delen av frågeställningen: Min inställning till svensk skattepolitik.
Där har jag uttryckt mig klumpigt och jag vill här passa på att be om ursäkt för detta. Visst kan man ha en diskussion om såväl skattenivåerna som effektiviteten i offentlig sektor. Men det har ingenting med ursprungsfrågan att göra.
När jag nu ändå tagit upp frågan vill jag betona att jag med min ungdomsbakgrund i SSU alltid har haft grundsynen att land ska inte bara med lag utan också med skatt byggas. Vi behöver en skattefinansierad välfärd i form av sjukvård, utbildning, samhällsskydd och ett starkt socialt skyddsnät när hälsan sviker eller jobbet upphör.
Att skatten är progressiv är en självklarhet. Bara på så sätt kan ett

samhälle hållas ihop.
Någon skrev att om vi höginkomsttagare börjar gnälla så sprider det sig i samhället och då är samhällskontraktet hotat. Det ligger mycket i det. Låt mig i detta perspektiv medge att min kommentar om vad skatterna ger tillbaka var slarvig och onödig.
Det jag anser vara viktigt är att se om skatterna används på ett effektivt sätt och på så sätt tillför en högre välfärd eller om vi kan sänka skatten och ändå behålla – kanske till och med stärka – vår välfärd.
Jag tror att det är så. Men låt oss återkomma till det senare i en diskussion som handlar om detta och inte om något annat. En diskussion om vårt skattesystem i en allt mer robotiserad värld är en ödesfråga för framtiden. Utbildningssystemets svaga länkar – förtjänstfullt utredda i fyra rapporter från Näringslivets forskningsberedning – är en annan sådan fråga.
Inte minst yrkesgymnasiernas roll och framtid är här livsviktigt att ytterligare fördjupa sig i. Dessutom kommer den helt avgörande frågan om integrationen att kräva att det tänks stort och nytt. I allt detta kommer bland annat Svenskt näringsliv att ha en nyckelroll.
Min förhoppning är nu att den viktiga diskussionen om skatterätt och EU:s principer om fri rörlighet ska kunna föras utan att skymmas av min person. Att kliva ur denna debatt synes vara det bästa jag just nu kan göra – för sakens skull.

Bakgrund. Paradisläckan
Består av 13,4 miljoner läckta dokument, i huvudsak från juristbyrån Appleby. Byrån har hjälpt företag och privatpersoner med skatteplanering. Dokumenten har läckts till den tyska tidningen Süddeutche Zeitung som sedan delat med sig av dem till kollegor i andra länder. I Sverige har tv-programmet Uppdrag granskning presenterat delar av innehållet i läckan.
Leif Östling, ordförande för Svenskt näringsliv "

DN TORSDAG 9 NOVEMBER 2017

" Barn drabbas hårt av de nya reglerna

Under årets första sex månader förlorade nästan dubbelt så många barn den statliga ersättningen för personlig assistans som under samma period förra året.– Vi befarade att domen som kom 2015 skulle slå hårdare mot just barn – det kan vara resultatet av den vi ser nu, säger Monica Svanholm på Försäkringskassan.

Den senaste tiden har det larmats kring hur många som har blivit av med eller som riskerar att förlora den statliga assistansersättningen. Detta efter Försäkringskassans hårdare regler om vem som ska få ersättningen, bland annat efter vägledande domar i Högsta förvaltningsdomstolen.
Under första halvan av 2017 fick nästan dubbelt så många barn och unga indragen assistans från Försäkringskassan, som under samma period förra året. Det visar siffror Försäkringskassan har tagit fram åt DN.
Sammanlagt blev 78 personer under 20 år av med den statliga assistansersättningen förra året. Samma siffra för det första halvåret 2017 är 63. Redan 2016 var det nästan dubbelt så många barn och unga som förlorade den statliga ersättningen som året innan.
Monica Svanholm är områdeschef vid Försäkringskassan. Hon säger att ökningen dels kan ha att göra med att myndigheten legat efter med de så kallade tvåårsprövningarna – alltså omprövningarna av ersättningen som görs efter två år. När prövningarna sedan görs har praxisändringarna lett till att fler barn har förlorat ersättningen.
– Vi befarade att domen som kom 2015 skulle slå hårdare mot just barn och det kan vara resultatet av den domen vi ser nu.
Den dom som kom 2015 handlade om regleringen av ett av de behov som räknas som grundläggande, nämligen att det krävs ingående kunskaper för att kunna ge rätt assistans. I den nya domen slår man fast att behovet måste ha uppstått på grund av en psykisk funktionsnedsättning.

– De som har behovet av medicinska skäl eller fysiska skador räknades då inte längre som ett grundläggande behov. Vi trodde att den skulle få effekt på till exempel för tidigt födda barn, som till exempel inte kan andas själva.
Samtidigt har det nästan skett en halvering av hur många barn som får rätt till ersättningen, av de som ansöker för första gången. Där är minskningen större bland barn än bland vuxna. Under årets första fyra månader fick 41 barn rätt till den statliga ersättningen. Samma period förra året var siffran 77. För vuxna är skillnaden alltså inte lika stor – 84 personer fick rätt till assistans under tidsperioden i år, medan 117 fick det samma period 2016.
Det är när en person anses ha behov av minst 20 timmar assistans i veckan som den får statlig ersättning via Försäkringskassan. Har personen ett behov av assistans som understiger de 20 timmarna är det i stället kommunens ansvar.
Organisationen Sveriges kommuner och landsting har under hösten varit kritiska till att regeringen inte avsätter pengar till de kommuner som får ta ett ökat ansvar för personlig assistans.
Maria Persdotter är ordförande för Riksförbundet för rörelsehindrade barn och ungdomar. Hon säger att det märks tydligt att allt fler barn nekas assistans och får färre stödtimmar, vilket leder till att barn, deras familjer och kommuner och landsting får ta ett ökat ansvar.
– Föräldrar som inte får assistans till sina barn tvingas sluta jobba för att i stället, oavlönat, ta hand om sitt barn. Det håller inte en familjs ekonomi särskilt länge för, säger hon.
Enligt henne är det stor skillnad mellan kommunerna, i vilken mån den som nekats statlig assistans sedan blir berättigad personlig assistans via kommunen eller ej.
Amanda Lindholm
amanda.lindholm@dn.se
Amanda Lindström
amanda.lindstrom@dn.se "

DN TORSDAG 9 NOVEMBER 2017

" Flera domar har gjort att avslagen ökar

DN reder ut vad som ligger bakom striden om LSS och fallen där funktionshindrade inte har fått den hjälp de anser sig behöva.

1Vad handlar konflikten om?
På senare tid har fler personer med funktionshinder fått nej till den personliga assistans de anser att de har rätt till enligt lagen LSS. Vems fel det är och varför det blev så är vad konflikten handlar om.

2Vad är LSS?
Lagen om stöd och service, LSS, kallades en frihetsreform när den kom 1994. Med hjälp av personliga assistenter skulle funktionshindrade få möjlighet att leva ett liv som alla andra. Funktionshindrade hade länge varit förvisade till olika slags institutioner. Dåvarande socialminister Bengt Westerberg, ledare för Folkpartiet (nu Liberalerna) spelade en central roll.

3Hur funkar LSS?
Lagen talar om vilka personer som har rätt till stöd och på vilket sätt. För dem som vars behov av hjälp understiger 20 timmar i veckan är kommunen ansvarig. Däröver träder staten in och då är det Försäkringskassan som beviljar och betalar ut stöd. Det är framför allt här de kritiserade förändringarna har skett.

4Varför blir fler av med assistansen nu?
Försäkringskassan har från 2015 skärpt tillämpningen av lagen när man bedömer enskilda fall. Skälet är ett antal vägledande domar som kommit på senare år där LSS-lagens innebörd har tolkats snävare än tidigare. Enligt Försäkringskassans generaldirektör Ann-Marie Begler

måste myndigheten följa domstolens riktlinjer. Hon anser att Försäkringskassan tidigare gjort en alltför generös tolkning av lagen.

5Vad får det för följder?
Många som drabbats har vittnat om hur deras liv inskränks när assistansen dras in, med mindre möjligheter att fungera som föräldrar, att kunna arbeta eller ha en aktiv fritid. Antalet som helt har förlorat den statliga assistansersättningen steg från 148 år 2015 till 227 i fjol. Första halvåret 2017 drabbades 207 personer. Försäkringskassan själv varnar för att det senaste utlåtandet från Högsta förvaltningsdomstolen kan beröra 6 000 personer.

6Har regeringen sagt åt Försäkringskassan att färre ska beviljas personlig assistans?
Nej, inte direkt, men däremot har man gett myndigheten i uppdrag att ”bryta utvecklingen av antalet timmar inom assistansersättningen”. Bakgrunden är att kostnaderna för LSS har stigit brant. Liberalerna har KU-anmält ansvariga statsrådet Åsa Regnér (S) med motiveringen att riktlinjerna till myndigheten kan vara ett fall av otillåtet ministerstyre.

7Hur mycket kostar assistansersättningen?
Från 2005 till 2015 ökade de årliga totala kostnaderna med nästan 12 miljarder kronor till 30 miljarder. Orsaken var fler beviljade timmar med assistans. 2016 sjönk kostnaderna till 26 miljarder, vilket delvis förklaras av att man började betala ut ersättningarna i efterskott. En orsak var också att fler fått indragen assistans. Finansdepartementet räknar dock med en ökning kommande år.

8Hur mycket fuskas det med assistansersättningen?
Flera stora bedrägerihärvor har rullats upp. I ett uppmärksammat fall i Södertälje hade Försäkringskassan lurats på 30 miljoner kronor för assistansarbete som aldrig utfördes. 34 personer dömdes. En statlig utredning uppskattade fusket till mellan 9 och 15 procent av det totalt utbetalade beloppet 2010, vilket då motsvarade runt 3 miljarder kronor.

9Hur ser den politiska striden ut?
Framför allt Kristdemokraterna och Liberalerna anklagar regeringen för passivitet och kräver skyndsamma lagändringar för att fler ska kunna beviljas assistans. Övriga borgerliga partier är mer avvaktande. Även Vänsterpartiet kritiserar regeringen.

10Vad gör regeringen nu?
Den ansvariga ministern Åsa Regnér har lovat en snabb lagändring för att undvika konsekvenserna av den senaste domen. Innan ytterligare förändringar görs vill hon invänta analyser av utvecklingen som pågår på Försäkringskassan och Socialstyrelsen och som ska vara klara i december. Regeringen har också tillsatt en utredning som ser över hela LSS men den är inte klar förrän om ett år.

Hans Rosén
hans.rosen@dn.se "

DN TORSDAG 9 NOVEMBER 2017

" Regeringen lovar tuffare tag mot inbrottsligorna

Kinna/Svenljunga. Regeringen tar i med hårdhandskarna mot internationella stöldligor som härjar i landet. Statsminister Stefan Löfven (S) pekar ut Litauen, Polen och Rumänien som några ursprungsländer för brottsligheten och statsministern vill nu öka trycket på dessa och andra östeuropeiska nationer.

Internationella ligor som begår stölder och brott mot åldringar är ett växande problem, särskilt på landsbygden. Vid ett besök i Svenljunga i Västergötland aviserade Stefan Löfven tuffare tag mot ligorna, som av polisen beräknas ligga bakom hälften av alla bostadsinbrott och majoriteten av alla stölder av jordbruksmaskiner.
Justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S) har fått i uppdrag att ta fram ett åtgärdspaket, som ska göra Sverige mindre attraktivt för internationella brottsnätverk.
– Det här är ett stort problem och vi ska vända på alla stenar, sade Stefan Löfven och förklarade att arbetet ska vara klart redan tidigt 2018.
Under dagen fick Löfven information från polisens CIRCA-grupp, som arbetar specifikt med stöldligorna och brott mot åldringar.
Löfven sade att en åtgärd kommer att bli ett ökat samarbete mellan polis, Tullverket och Kustbevakningen för att begränsa möjligheten att de varor som stjäls lämnar landet. Statsministern pekade bland annat ut länder som Litauen, Polen och Rumänien som ursprungsländer för ligorna.
– Vi ska sätta press på dem och vi ska föra en dialog med dessa länder och se hur vi kan samverka för att stoppa ligorna, sade Löfven, som är på en tredagarsturné till olika polismyndigheter i landet.
Tidigare på dagen besökte han Kinna, söder om Borås, vars polisstation är en av dem som utsatts för vandalisering den senaste tiden. Löfven träffade bland annat polismannen Sebastian Birgersson, som vittnade om att otryggheten i yrket ökat och att han till och med upplevt förtäckta hot när han stoppat en person för ett trafikbrott.
– De frågar vad man heter och var man bor, sade Birgersson.
Kollegan Maria Lyrevall sade att hon har kollegor som lämnat polisyrket och att vid sidan av otryggheten är den låga lönenivån en bidragande orsak.
Statsministern lyssnade noga och skyllde flykten från polisyrket delvis på den borgerliga regeringens underinvesteringar.
– Vi utbildar nu nästan dubbelt så många poliser som när vi tog över 2014, vi tillför myndigheten mer resurser (7,1 miljarder på tre år) än vad myndigheten själv har krävt och vi startar två nya polisutbildningar. Allt det här kostar pengar och ska man sänka skatterna, som den förra regeringen gjorde, märks det förr eller senare i välfärden, sade Löfven.

Jens Littorin
jens.littorin@dn.se "

"Fakta. Inbrotten ökar
2016 anmäldes 22 000 bostadsinbrott och under de senaste tio åren har denna brottslighet ökat med 30 procent.
Enligt polisen genomförs hälften av alla bostadsinbrott av internationella kriminella ligor.
Samma ligor står för en majoritet av alla stölder av jordbruksmaskiner."

DN TORSDAG 9 NOVEMBER 2017

" Information från polisen kan ha läckt till kriminella

Information från polisen misstänks ha läckt ut till kriminella. Polisens avdelning för särskilda utredningar (SU) utreder ett omfattande fall av dataintrång och brott mot tystnadsplikten, enligt uppgifter till SR.

– Det handlar om att man till exempel har gjort slagningar i vårt system som inte är kopplat till tjänsten. I det här fallet har information sannolikt gått till kriminella aktörer, säger Stefan Andersson, chef för underrättelseverksamheten på SU till Ekot.
Flera misstänkta figurerar i utredningen och några har delgivits misstanke, enligt Anders Jakobsson, förundersökningsledare och chef för Särskilda åklagarkammaren. Det rör sig om flera separata händelser med geografisk spridning.

TT "

DN TORSDAG 9 NOVEMBER 2017

" Politiker vill se skärpt skattelag

Paradisläckan avslöjar hur rika svenska undviker skatt genom bolag i andra länder. Flera riksdagsledamöter vill nu skärpa lagen för att förhindra skatteflykt. – Men i praktiken är det omöjligt, säger Roger Persson-Österman, professor i skatterätt.

I en enkät som DN har skickat ut till samtliga riksdagsledamöter har totalt 104 svarat. Av dem vill 70 förändra lagen så att det blir svårare för svenska medborgare och företag att undgå skatt i Sverige.
En av dem är Penilla Gunther, riksdagsledamot för Kristdemokraterna, som sitter i näringsutskottet.
– Lagen hade räckt som den är, om alla hade gjort det som moraliskt förväntas av dem. Det finns ju redan lagar i Sverige och på EU-nivå om pengatransfereringar. Utöver det är det en moralisk fråga som man tar för givet att alla ska följa: att man bidrar efter förmåga, och har man stor förmåga betalar man också mycket skatt, säger hon.
Men Panama- och Paradisläckorna anser Gunther visar att många inte följer moralen och därför kan hon tänka sig skärpta lagar.
– Om det krävs, så absolut. Om inte den moraliska insikten finns hos dem som uppenbarligen har för mycket pengar, så behöver vi täppa till hålen som finns.
Anders Österberg (S) är inte lika säker.
– Frågan handlar om det behövs bättre tillämpning av nuvarande lagar eller nya eller gemensamma globala regelverk, svarar han i enkäten.
En moderat riksdagsledamot svarar att han kan tänka sig lagändring under vissa premisser:
”Om lagstiftningen också hittar möjligheter att kunna sänka skatten i Sverige så det blir ointressant att investera utomlands”.

Enligt SVT:s ”Uppdrag granskning” undanhålls 43 miljarder kronor från svenska staten varje år, på grund av upplägg med så kallade offshorebolag.
Men att förändra lagen är nära på omöjligt, enligt Roger Persson-Österman, professor i skatterätt vid Stockholms universitet.
– Sverige kan bara bestämma över Sverige. Vi kan inte beskatta personer eller företag i andra länder. Det som skulle krävas var att alla länder gick samman om ett internationellt avtal, och då skulle det krävas att enskilda länder gjorde avkall på egna fördelar med nuvarande regler, säger han.
Det är redan möjligt att beskatta inkomster från bolag utomlands, som går till personer bosatta i Sverige.
– Men den lagen går inte effektivt att använda inom EU. Dessutom måste det finnas kunskap hos Skatteverket om att bolagen utomlands över huvud taget existerar, vilket man inte alltid mäktar med.
Så det som skulle behövas är en världsrevolution?
– Det låter så negativt. En världsevolution, ja. Det skulle verkligen behövas. Frågan är hur realistiskt det är.
Fotnot: Av de 102 svarande tillhörde 35 S, 13 M, 8 SD, 15 MP, 7 C, 11 V, 6 L och 6 KD. 70 riksdagsledamöter vill förändra lagen, 14 svarar att de inte vill förändra lagen, 13 är osäkra och sju svarar på annat sätt.

Lisa Röstlund
lisa.rostlund@dn.se "

"Fakta.
Paradisläckan kommer från ett 20-tal slutna territorier. Materialet gavs till den tyska tidningen Süddeutsche Zeitung som delade det till journalistnätverket ICIJ. 381 journalister från 96 medieföretag i 67 länder har sedan granskat innehållet.
Från Sverige har TT, SVT:s ”Uppdrag granskning” och SVT Nyheter deltagit. Internationellt märks bland andra The New York Times, BBC och Le Monde.
Materialet utgör 13,4 miljoner dokument. Huvuddelen kommer från advokatbyrån Applebymed många storföretag och förmögna personer som kunder.
I läckan ingår också bolagsregister från 19 territorier, bland dem skatteparadis som Bahamas, Bermuda och Kajmanöarna.
Källa: ICIJ "

DN TORSDAG 9 NOVEMBER 2017

" Fler väntas vilja rätta sin deklaration

Samma månad som avslöjandet om Panamaläckan ökade självrättelserna till Skatteverket med 35 procent. I och med Paradisläckan kan det mönstret upprepas.

För drygt ett år sedan avslöjade Panamaläckan hur flera av världens mäktigaste personer gömt sina pengar i skatteparadis. Det har kallats en av historiens största läckor och skatteflykten ledde hela vägen till Sverige och avslöjade bland annat Nordeas inblandning. Antalet självrättelser, alltså personer som lämnar in en uppgift till Skatteverket man inte tidigare skattat för, ökade med 35 procent samma månad som Panamaläckan.
I och med Paradisläckan, som i antal läckta dokument kan ses som ännu större än sin föregångare, förbereder sig nu Skatteverket för liknande mönster.
– Vi har fått in flera samtal från folk som är oroliga och som undrar vad de ska göra. Hittills har vi inte fått in fler självrättelser än vanligt, men det har inte gått så många dagar heller, säger Ann Bergqvist Pattihis, talesperson för riksinsatsen utlandstransaktioner på Skatteverket.
Efter Panamaläckan stämplades lagstiftningen kring självrättelser som generös. Lagen är snart 100 år gammal och har i stort sett varit oförändrad hela vägen.
– Att man ska kunna självrätta är en möjlighet som lagen tillåter. Det är inget unikt för Sverige utan den ser ut så i andra länder också, säger Ann Bergqvist Pattihis.
Sedan 2017 har Skatteverket fått in över 12 000 självrättelser. Och enligt Ann Bergqvist Pattihis kan det fortfarande vara ett sätt för personer att komma undan skattetillägg.
– Men då ska man i regel ha gjort det innan vi har känt till uppgifterna. Annars räknas det inte som en frivillig självrättelse och då kan det bli frågan om skattetillägg eller brottsanmälan, säger hon.
Det ökade antalet självrättelser i Sverige är också kopplat till Skatteverkets ökade insyn i skatteparadisen. Efter det blev känt att dolda konton även använts för att finansiera terrorverksamhet har transparensen ökat i många tidigare frizoner för skatteflykt.
Och enligt OECD:s kriterier är listan på helt dolda skatteparadis betydligt kortare än tidigare.
– Men det betyder inte att de staterna är rena och legitima. Många har fortfarande kvar lagstiftningar som underminerar lagen vi har i våra onshore-länder, säger Torsten Fensby, expert i internationell skatteflykt.
Kriterierna, menar Torsten Fensby, är inte svåra att uppfylla men inte heller meningslösa.
– Jag betvivlar att till exempel Panama och Hong Kong hade gjort såna framsteg om det inte varit för OECD:s arbete, säger Torsten Fensby.

Jonas Desai
jonas.desai@dn.se "

"Sedan 2010 har självrättelser som uppgår i drygt 2,2 miljarder kronor inkommit till Skatteverket.
Hittills under 2017 har det genomsnittliga beloppet för självrättelser varit 213 199 kronor per person.
Enligt Internationella valutafonden fungerar bland annat Aruba, Seychellerna och Cook-öarna som skatteparadis i dag.
DN "

DN TORSDAG 9 NOVEMBER 2017

" Visselblåsande civilekonom kan vända sig till etikjour

Osäkra kvitton, märklig bokföring, momsbedrägerier. Tveksamma affärer hamnar oftast i knät på företagets civilekonom. Att som ekonom berätta om missförhållande leder ofta till att man också riskerar jobbet, menar Nina Forssblad, på Civilekonomernas etikjour.

Förekom det mutor när Saab sålde vapen till Sydafrika? Svindlades aktiesparare av HQ-banks uppblåsta värden? Sysslade fondbolaget Allra med kreativ bokföring på pensionssparares bekostnad? Struntade näringsdepartementet i de avkastningskrav som riksdagen hade satt på Vattenfall i samband med miljardköpet av Nuon? Äventyrade Transportstyrelsen rikets säkerhet för att skynda på upphandlingen av it-system?

Skandalerna och affärerna de senaste åren har varit många. En yrkesgrupp som är centralt placerad och genom sin insyn vet mer än de flesta andra är civilekonomerna. Hur företaget eller myndigheten sköter sig kan ge upphov till en etisk stress där yrkeshedern sätts på prov.

– Även om det inte gäller iögonfallande affärer som HQ-bank, Nuon eller Transportstyrelsen så är utsattheten i yrket skälet till att etikjouren finns. Hit kan civilekonomer ringa anonymt och berätta om etiska problem och ljusskygga affärer, säger Nina Forssblad, förbundssekretare på Civilekonomerna och ansvarig för etikjouren.

– Utsattheten gäller ju inte bara personer med ekonomisk utbildning, men civilekonomerna, särskilt de som arbetar som ekonomichefer, sitter ofta nära ledningen och avkrävs därmed högre lojalitet. Att då vara visselblåsare innebär ofta arbetsrättsliga konsekvenser, att civilekonomen måste byta arbetsuppgift eller söka nytt arbete, fortsätter Nina Forssblad.

Civilekonomernas yrkesetiska riktlinjer lägger särskild vikt vid yrkesrollens integritet, att de i sin yrkesroll ska stå fria från otillbörlig påverkan och att de ska agera så att yrkeshedern aldrig ska kunna ifrågasättas. Samtidigt kan den anställdes plikt att följa skattelagstiftningen, redovisningsregler och etiska målsättningar leda till konflikter. Enskilda företagskulturer kan reagera med misstänksamhet på ekonomernas yrkesroll och hävda att ekonomiavdelningen lägger näsan i blöt.

Inom branschen talas det om den ”Ensamma ekonomichefen”. Tidningen Civilekonomen ger en träffande beskrivning i ett dokument med samma namn: ”Den som vakar över företagets affärer kan av ledning och kollegor få stämpeln som ’bönräknare’ eller ’polis’… Det är en yrkesroll som ger makt, men som också kan vara väldigt ensam – inte minst på mindre företag.”

– Särskilt kan det ibland upplevas som att den som har ansvar för företagets ekonomi arbetar mot företagets bästa när den undrar över något eller bara försöker göra sitt jobb. Det kan till exempel gälla vad som ska ingå i företagets bokföring. Ekonomen upptäcker till exempel att företagets vd alltid tar med sig familjen på sina resor, men har då ingen att tala med om missförhållanden, säger Nina Forssblad.

– När de tar kontakt med våra ombudsmän eller etikjouren brukar det handla om ganska långa samtal. Vi försöker sedan skicka vidare dem till våra yrkesetiska rådgivare, kvalificerade oförvitliga personer som kan vara bollplank för att komma fram till en handlingsplan. Är det fråga om allvarliga missförhållanden kan det ju också leda till polisanmälan, säger Nina Forssblad.

Finns det något sätt civilekonomer kan undvika att hamna i problem?

– En sak man kan tänka på är att undersöka företaget innan anställning. Är det stor omsättning på ekonomichefer finns det skäl att ta reda på varför innan man tar jobbet, säger Nina Forssblad.

Fakta. Civilekonomernas etikjour
Etikjouren är öppen vardagar 8.30–16.45. Telefon: 08-556 912 80. Samtalen är konfidentiella.
Civilekonomernas yrkesetik
Integritet: ”Vi värnar om vår egen och andras integritet. Vi handlar efter egen övertygelse och strävar att stå fria från otillbörlig påverkan. Vi har i detta avseende ett ansvar som förebilder för arbetskamrater och för andra vi möter i vår profession.”
Hederlighet: ”Vi utsätts för frestelser som kan väcka begär och girighet. Vi motverkar korruption och söker aldrig osund vinning på andras bekostnad. Därför agerar vi aldrig på ett sådant sätt att vår heder kan ifrågasättas.” "

DN TORSDAG 9 NOVEMBER 2017

" Fler miljardärer borde göra som Bill Gates

Nu har det gått så långt att det börjar likna lynchstämning mot de rika finansmän som stoppar undan pengar i skatteparadis. Varför inte föreslå dessa förmögna människor att göra som Bill Gates, skänka stora belopp till välgörande ändamål?

2010 bildade Microsoftgrundaren Bill Gates välgörenhetskampanjen The Giving Pledge tillsammans med den legendariske investeraren Warren Buffett.
Kampanjen har som mål att få världens rikaste personer att lova att de ska ge bort större delen av sina tillgångar till välgörenhet. Hittills har 168 internationella miljardärer hoppat på tåget. Den som skänkt mest pengar är Bill Gates. Denne mångmiljardär har plöjt ner 700 miljoner Microsoftaktier i sin välgörenhetsstiftelse, aktier som i dag är värda drygt 400 miljarder kronor.
Varför inte en svensk variant av Bill Gates initiativ och satsa pengar inriktade på att på att stoppa klimatförändringarna? I Sverige finns en lista på 178 miljardärer från 2016. De äger tillsammans 2076 miljarder kronor. Siffran kan jämföras med den svenska statsbudgeten som är 972 miljarder kronor. Hur har så många blivit så rika på så kort tid? Den snabba tekniska utvecklingen, digitaliseringen och globaliseringen får idéer att utväxlas i allt snabbare takt. Det har gynnat tillväxten av miljardärer.
Stockholmsbörsen har gått upp 150 procent sedan senaste finanskrisen. Låga räntor har bidragit till ökad konsumtion, medelklassen har fått mer pengar att shoppa för i miljardärernas butiker. Men den ökande konsumtionen leder knappast till att klimatförändringarna minskar. Därför vore det väl klokare att miljardärerna satsar sina förmögenheter på framtida generationers överlevnad, än att de rullar sig i pengar likt Joakim von Anka? **Claes Thulin** "

DN TORSDAG 9 NOVEMBER 2017

" Politikerna måste återta makten från tjänstemännen

Styrning. Vår utrikesminister Margot Wallström var i Afghanistan och upptäckte vad vi andra redan visste. Säkerheten blir sämre och sämre.

Om tvångsutvisningar till Kabul av unga afghaner, som oftast växt upp som flyktingar i Iran, sa hon ”Det är Migrationsverket som gör en självständig och oberoende bedömning. Så ser vår lagstiftning ut och därför varken får jag eller ska jag lägga mig i verkets bedömningar.” Jag har tidigare trott att riksdag och regering styr statliga verk genom lagar och verkställighetsföreskrifter. Nu inser jag att riksdag och regering är maktlösa inför det som händer. När får vi politiker som återtar makten? Eller har vi en tjänstemannadiktatur?

Gustaf Lindqvist, Luleå "

DN TORSDAG 9 NOVEMBER 2017

”Här blir vardagslivet mycket enklare”

"Gemenskapen är stark, möjligheterna att påverka miljön och att få hjälp från grannarna är stora. Men man måste också själv vilja ställa upp och hjälpa till efter förmåga. Så beskriver invånarna i kollektivhuset Vildsvinet sitt boende.

Under samma tak
Del 3
Bostadsdebatten handlar ofta om bostadsbrist, hyror eller prisutveckling. Men hur är det med grannsämjan, och ser den olika ut beroende på boendeform? Tidigare artiklar publicerades 7 och 8/11.
Gården till kollektivhuset Vildsvinet i Örebro går mot sin vintervila, men här är ändå full aktivitet. I växthuset hämtar Marie Andersson dagens skörd av gurka och tomater. Love Skillmark, 2,5 år, har precis kommit hem från sin förskola strax intill och leker med sin kompis Matthew Cicek en bit bort vid gungbrädan. Hans föräldrar Albin och Ida tittar till hönsen i hönshuset medan lillasyster Majken, knappt två månader gammal, snusar i vagnen intill.
Albin och Ida Skillmark hamnade i kollektivhuset Vildsvinet av en tillfällighet för sju år sedan. De hade aldrig lekt med tanken att bo i ett kollektivhus. Ida hade visserligen varit här ganska ofta som barn och fikat hos sin mormor som bodde här då. Hon tyckte att gården var väldigt mysig men tänkte aldrig att det skulle vara något speciellt med de här husen.
– För oss handlade det enbart om att få en bostad. Vi hade lämnat en studentlägenhet bakom oss och ställde oss i den allmänna bostadskön, säger Albin.
Då dök en tvåa i Vildsvinet upp. De tackade ja och flyttade in, utan att tänka igenom ordentligt vad de gav sig in på.

Till en början kändes det lite ovant med allt umgänge med grannar och aktiviteter som husfester, pubkvällar och kafé. Då hade de nog önskat sig att bo i en mer vanlig hyresrätt.
– Vad sjutton är det vi har hamnat i? tänkte jag på det första husmötet vi var med på. Det var så mycket diskussioner och höga röster. Men senare lärde vi oss jargongen och att folk skämtade en hel del, säger Ida.
Med tiden insåg de båda att det fanns många fördelar med att bo i ett kollektivhus och att de högljudda diskussionerna handlar om att invånarna är så engagerade i sin boendemiljö.
– Vardagslivet här blir mycket enklare. Man lär känna sina grannar väldigt bra, man vet vad alla barn i husen heter. Det blir en stark gemenskap som alla har glädje av. Vi som har barn kan till exempel hjälpas åt att hämta barnen i förskolan. Om man behöver åka och handla är det bara att fråga en granne om den kan se till barnen en stund. På många sätt är det idylliskt för barnen att växa upp här, säger Albin.
På den stora gården finns två växthus, odlingslotter, bärbuskar, fruktträd och gott om umgängesytor för både stora och små.
– Varje vecka har vi förskolor som kommer hit och använder sig av gården, säger Ida.
Även inomhus finns flera gemensamma utrymmen: en stor matsal med kök för gemensamma middagar, pubkvällar och kafé, men även för medlemmars privata fester. Där finns bibliotek med tv och eldstad, lekrum, motionsrum, bastu, hobbyrum, snickarverkstad, gästrum.
I återbruksrummet kan medlemmar lämna in urvuxna barnkläder och leksaker som andra kan ha glädje av.
En fördel med kollektivhuset som flera boende lyfter fram är att man har betydligt större möjligheter att påverka sin omgivning än i en vanlig hyresrätt.
– Vi tar ju alla beslut tillsammans och bestämmer hur vi vill ha det. I en hyresrätt kanske man bara hälsar på varandra, säger Ida.
Det var när de fick sitt första barn som de verkligen förstod vilken skillnad det var mot att bo i en vanlig hyresrätt eller bostadsrätt.
– Plötsligt kom flera grannar, gav oss barnkläder och leksaker och erbjöd sig att hjälpa till, säger Ida.
Möjligheterna att påverka innebär också fler arbetsuppgifter. I föreningen finns en styrelse som har huvudansvaret för husets skötsel. Varje vuxen i huset tilldelas en obligatorisk arbetsuppgift. Det kan handla om att ta hand om hönshuset, sköta trappstädningen eller att hålla i städdagarna.
– Vi sköter gräsklippning och snöskottning själva. Uppgifterna är anpassade efter vem man är och vad man har för möjligheter. Alla kan bidra med något, säger Albin.
Den som har katt kvalificerar sig till exempel för att vara med i kattgruppen, som varje vecka rensar gårdens sandlådor från kattbajs. Bland medlemmarna utses två vaktmästare. De fixar enklare reparationer i både lägenheter och gemensamma lokaler.
Arbetsuppgifterna kan också vara av mer gemenskapsskapande social karaktär, som att hålla i matlag, kaféer eller pubkvällar.
Vårens och höstens städdagar, då gården görs i ordning för sommar- respektive vintersäsong är de enda obligatoriska gemensamma aktiviteterna. De som inte kan vara med får andra uppgifter att utföra senare.
– På den senaste städdagen var vi 48 vuxna och 31 barn. Det var en del att hålla ordning på, säger Albin.
Utanför den gemensamma matsalen träffar vi Björn Sandberg som bott i Vildsvinet i elva år.
– Jag sökte mig hit när jag hade pensionerat mig för att vara närmare barn och barnbarn i Örebro. Det var hela idén om att göra saker tillsammans som lockade mig. Det bästa är att man har sin egen

lägenhet och ändå inte är så fjärmad från sina grannar. Och man väljer ju sitt umgänge själv, säger han.
– Det var så roligt att komma hit. Jag gillade att det vimlade av barn runt benen när man var ute på gården.
I kväll har Björn tillsammans med en granne ansvaret för veckans matlag. Det innebär att de ska laga mat, duka och diska åt 25 personer. Men sedan kan man äta många gånger utan att göra någonting. Endast två gånger i halvåret står man i köket.
– I kväll blir det pasta med vegetarisk färssås, säger Björn.
Medlemmarna i matlaget är en brokig blandning av äldre, barnfamiljer och medelålders, berättar Björn som också ansvarar för Vildsvinets egen tidning Kultingen som kommer ut i pappersform fyra gånger per år.
Pernilla Kjellner kommer cyklande hem från jobbet för att gå ut med hunden. Hon har bott här i omgångar sedan huset var nästan nytt.
– Första gången var jag ensamstående med mitt första barn och tyckte att det här var ett perfekt sätt att bo på då. Det var en så familjär känsla, mycket gemenskap och många barn. Man fick ett helt nätverk omkring sig.
Hon träffade en ny man, fick en son. När han skulle börja skolan längre bort flyttade de till en vanlig hyresrätt närmare skolan.
– Men jag längtade tillbaka och till slut lyckades vi få en lägenhet här igen. När man kommer hem från jobbet sitter det alltid någon på gården som man kan slå sig ned med.
Huset ägs av kommunala Örebrobostäder och hyrs ut i sin helhet till föreningen. Föreningen skriver hyreskontrakt direkt med de boende. Man försöker hitta hyresgäster som verkligen är intresserade av den kollektiva tanken. Och det går oftast bra.
– Det är klart att det byggs in en viss social kontroll i ett kollektivhus. Ibland kan det vara lite svårt att få i gång de nyinflyttade, säger Albin.
Är det mycket konflikter i huset?
– Jag tror nog att det kan vara mer konflikter i ett kollektivhus, men jag ser det inte som någon nackdel. I ett vanligt hyreshus kan man i stället gå omkring och vara sur länge utan att kommunicera. Här reder vi oftast ut konflikterna direkt, säger Albin.
Nyligen beslutade styrelsen till exempel att sparkcyklar inte får användas inomhus, efter att en diskussion uppstått om detta. Ibland kan styrelsen få gå in och medla mellan grannar som blivit osams. Om någon missköter sig kan styrelsen skriva ett varningsbrev till hyresgästen.
En fördel som flera nämner är att kunna byta lägenhet inom huset beroende på livssituation.
– Vi kunde till exempel flytta in i en större lägenhet när vi fick barn. Par som separerat har kunnat bo kvar i var sin lägenhet, säger Albin.
Vad är det för typ av människor som bor här?
– Det är en väldig blandning av åldrar. Påfallande många är lärare, socionomer, akademiker och musiker, säger Albin.
Både han och Ida är lärare. Efter några år tillhör de kärngänget i kollektivhuset. Albin är ordförande i föreningen och Ida städgeneral.
– I dag skulle vi ha svårt att tänka oss att bo någon annanstans. I valet mellan bostadsrätt, vanlig hyresrätt eller kollektivhus är det här det bästa alternativet. Det borde finnas flera sådana här boenden i Sverige, men det passar naturligtvis inte alla, säger Albin.
– Man ska nog vara en viss typ av människa för att bo så här. Det som förenar oss är nog att vi alla vill ta bättre hand om vår jord, säger Ida.
hans.arbman@dn.se

Hans Arbman
hans.arbman@dn.se "

"Fakta. Kollektivhuset Vildsvinet
Byggdes 1992 som ett kollektivhus till Bomässan i Örebro, består av ett 60-tal hushåll. Lägenheterna varierar från 1 till 5 rum och kök. Fastigheten ägs av det kommunala bostadsbolaget Örebrobostäder men drivs som en kooperativ hyresrätt genom en ekonomisk förening som hyr hela kvarteret av Örebrobostäder.
Nya medlemmar betalar en insats på 1 000 kronor per rum. Dessa pengar betalas tillbaka när man flyttar. De boende skriver andrahandskontrakt på sin lägenhet med föreningen.
Ekonomi och en stor del av förvaltningen, som städning, gårdsskötsel och löpande underhåll, sköter medlemmarna själva. Varje trapphus ansvarar för städningen av sin trappa.
I föreningen finns matsal för 76 personer med tillhörande storkök, bibliotek, bastu och relaxrum, lekrum, motionsrum, snickarverkstad samt ett gästrum. "

DN TORSDAG 9 NOVEMBER 2017

" Gemenskapen lockar många till kollektivboende

Det är gemenskapen som lockar många till kollektivboende. Det säger sociologen Cathrin Wasshede som deltar i ett forskningsprojekt om kollektivhus.

I Sverige finns uppskattningsvis 50 kollektivhus. Där har de boende egna lägenheter, samtidigt som man delar flera gemensamma utrymmen som man tar hand om tillsammans. Man är mer än grannar med varandra, men ändå inte som en familj.
Tidigare har kunskapen om vad som driver människor att välja att bo på det sättet inte varit särskilt omfattande, men nu pågår ett forskningsprojekt vid Göteborgs universitet om kollektivhus i Sverige och flera andra länder.
– Vi har gjort ett stort antal tal intervjuer med människor som bor i kollektivhus, och vi håller på att skriva två böcker om det, säger Cathrin Wasshede.
Som sociolog är hon inriktad just på hur det är att bo i kollektivhus och varför man valt att bo på det sättet. Hon har intervjuat boende i kollektivhus i Stockholm, Malmö, Göteborg och Lund.
Under intervjuerna är det de sociala aspekterna som lyfts fram av de boende. För många är de gemensamma måltiderna viktiga.
– I så gott som alla husen äter de ihop flera gånger i veckan. Det verkar vara en kärna i verksamheten. Några gånger per år är man med och lagar maten tillsammans med andra, men resten av tiden går man bara ner och äter för en billig peng.
Men det kan även handla om andra aktiviteter.

– Att göra saker tillsammans och arbeta ihop binder människor samman mer än om man bara bor under samma tak, säger Cathrin Wasshede.
Allra viktigast för de boende är kanske att ha andra människor runt omkring sig, inte minst för ensamstående. Det är viktigt att vara efterfrågad, behövd. Man håller koll på och hjälper varandra.
– För många blir gemenskapen en livlina, ett skydd mot ensamhet. En intervjuad sade att han inte skulle ha levt i dag om han inte flyttat till ett kollektivhus.
Samtidigt poängterar de boende i undersökningen att det aldrig finns något tvång att umgås, utan att det alltid finns en möjlighet till integritet.
– Det handlar också om hur man iscensätter familjelivet. I ett kollektivhus minskar kanske risken att man isolerar sig i kärnfamiljen. Dörrarna hålls mer öppna utåt, säger Cathrin Wasshede.
När föräldrar skiljer sig är det inte ovanligt att den ena föräldern flyttar till en annan lägenhet i samma hus.
– Jag tycker att barnperspektivet är jättespännande. Det blir väldigt lätt att hämta grejer hos den andra föräldern. Men alla föräldrar kan naturligtvis inte tänka sig det.
Cathrin Wasshede har även gjort några intervjuer med barn i kollektivhus. De verkar ha ett väldigt tryggt förhållningssätt till sina grannar och en ovanligt stark känsla för varandra.
– De kan ringa på hos vem som helst utan att känna att de stör. Barnen håller ihop utåt. Det är som att syskonskaran utökas.
De som bor i kollektivhus har ofta ett stort ”socialt och kulturellt” kapital, men inte nödvändigtvis ett ekonomiskt kapital.
– De fungerar ofta bra i grupp, är bra på att diskutera och prata inför andra och har ofta kulturella intressen, säger hon.
Nästan alla hon intervjuat har medvetet sökt sig till ett kollektivboende och ganska många ligger nära varandra ideologiskt. Man ser positivt på kollektiva lösningar, på att dela på saker och vara en mindre belastning för miljön. Men det är inte alltid lätt att omsätta sina ideal i praktiken.
– Många, framför allt de lite äldre med utflugna barn, reser ganska mycket med flyg, vilket verkligen är en belastning för miljön. Ibland uppstår också krockar mellan olika ideal, något som vi i projektet vill undersöka närmare.
Även om många kollektivhusboende lyfter fram det positiva med att bo kollektivt så finns det naturligtvis baksidor med det boendet också.
– Eftersom en stark vi-känsla byggs upp, så kan det bli svårt för en enskild person om den hamnar på kant med kollektivet. Den sociala kontrollen kan ju vara både bra och jobbig och konflikter uppstår givetvis, säger Cathrin Wasshede.

Hans Arbman
hans.arbman@dn.se "

" **Forskningsprojektet ”Kollektivboende och hållbar stadsutveckling” pågår under åren 2014–2017.**
Projektet genomförs genom fallstudier av olika former av kollektivboende i Danmark, Tyskland, Spanien och Sverige.
De medverkande forskarna är Claes Caldenby, professor i arkitektur, Chalmers, Henrik Gutzon Larsen, docent i kulturgeografi, Lunds universitet, Håkan Thörn, professor i sociologi, och Cathrin Wasshede, doktor i sociologi, båda Göteborgs universitet. Källa: Göteborgs universitet "

DNTORSDAG 9 NOVEMBER 2017

" Underhållning utan betalning på Tallink Silja

Minst 70 personer som arbetat med underhållningen på Tallink Siljas fartyg har inte fått betalt alls eller bara en del av vad som avtalats. Enbart under 2016 ska det ha rört sig om fakturor på minst 1,9 miljoner kronor. Men rederiets samarbete med bolaget som skött nöjesarrangemangen började fyra år tidigare. Redan då ska Tallink Siljas ledning ha blivit informerad om arrangörernas arbetsmetoder.

Michael Silfverskiöld och Jonas Wakman är personerna bakom de företag som anlitat artister och scenarbetare till fartygen. Silfverskiöld är tidigare känd från ett flertal arrangemang som omgärdats av konkurser, biljettstrul och uteblivna gager. Jonas Wakman har suttit i styrelsen i tolv bolag. Åtta av dessa har gått i konkurs.
Trots arrangörernas historik skrev kryssningsjätten kontrakt med deras bolag Event on Europe under 2013. Det ersattes 2015 med det nya bolaget Event cruises som även det i praktiken styrs av Wakman och Silfverskiöld. Event cruises avtal med Tallink Silja löpte till april i år.
Kort efter att samarbetet påbörjats under 2013 kom klagomål om obetalda fakturor in till Tallink Siljas chefer, från personer som anlitats av Event on Europe, enligt uppgifter till DN. Ändå valde den välrenommerade kryssningsjätten att fortsätta samarbeta med duon i ytterligare fyra år.
DN har talat med över tio personer som varit anlitade på Tallink Siljas fartyg. Bara under 2016 saknar minst 70 personer totalt 1,9 miljoner kronor från arrangörsduon, enligt den dokumentation som DN har tagit del av. Samma år gjorde Tallink Silja en nettovinst på över 44 miljoner euro och slog passagerarrekord, enligt rederiets egna pressuppgifter.
Flera säger att de obetalda fakturorna har påverkat deras personliga ekonomi starkt. En av de som arbetade på Tallink Siljas fartyg Serenade och Symphony under 2013, och som vill vara anonym, saknade 150 000 kronor efter avslutat arbete. Denne vände sig till Tallink Siljas chefer ett flertal gånger utan att få svar. Personen ska ha tvingats ta banklån för att klara sin ekonomi.
I början av 2017 pågick fortfarande samarbetet mellan Tallink Silja och Event cruises. Ett sjuttiotal personer hade då organiserat sig och vände sig till rederiets ledning för att kräva ersättning för de outbetalda fakturorna. Då presenterade arrangörsduon en ny idé: Att betala sina skulder med skattepengar.
Tanken var att de som inte hade fått sina fakturor betalda skulle anställas i Event cruises. Skulderna skulle registreras som outbetalad lön. Efter detta planerades att försätta bolaget i konkurs. På så vis skulle den anlitade personalen få skattefinansierad lönegaranti som ersättning för sin uteblivna betalning. Förslaget togs upp på ett möte med Tallink Siljas vd Marcus Risberg och en chef med ansvar för nöjesverksamheten.
Ett trettiotal av de personer som inte har fått betalt bekräftar att de fått förslaget om lönegaranti. Ingen av de som DN talat med accepterade erbjudandet.
Händelserna som ägde rum under 2017, och som beskrivs ovan, är bekräftade av flera inblandade, inklusive Jonas Wakman och Tallink Siljas vd.
Event on Europe och Event cruises företräds på papperet av två personer som förefaller sakna närmnare relation till verksamheten. Den ena av dem har ett flertal gånger suttit i fängelse för bland annat rån och övergrepp i rättssak. Hen har även dömts för narkotikabrott och häleri. Samtliga personer som DN talat med, inklusive Marcus

Risberg, bekräftar att företagen i praktiken drivs av Silfverskiöld och Wakman.
Jonas Wakman har under olika tider suttit i styrelsen för både Event cruises och Event on Europe. Ändå nekar han till att ha varit med och drivit arrangörsbolagen. Han säger att han endast hjälpte Michael Silfverskiöld när Event cruises fick ekonomiska problem tidigare i år.
Enligt Jonas Wakman diskuterades lönegarantiidén med Marcus Risberg och ytterligare en chef på rederiet innan den föreslogs till de berörda.
– Det var inga konstigheter, jag trodde att gick bra att göra så. Jag pratade med Marcus Risberg och den ansvariga chefen och de tyckte också först att det var en bra idé. När vi förstod att det inte var okej så genomförde vi det inte.
Marcus Risberg kallar Jonas Wakmans förklaring om lönegarantilösningen för ”befängd”. Han medger att förslaget, som han kallar ”idiotiskt” och ”huvudlöst”, kom upp på mötet. Enligt honom sa han direkt att det var ett olagligt tillvägagångssätt och avslutade sedan mötet. Vidare hävdar han att han inte fick information om vare sig de uteblivna betalningarna, eller det faktum att lönegaranti erbjudits till medarbetarna, förrän i april i år.
– Tallink Silja beklagar det som hänt. Men samarbetet med Event cruises avslutades så fort saken uppdagades. Utöver det kan inte vi ta ansvar över vad ett annat bolag väljer att göra, säger Marcus Risberg.
Men Tallink Silja har ju valt att anlita detta bolag, ger inte det er ett ansvar?
— Det finns så klart anledning att se över om några misstag skett från vår sida. Men jag vill understryka att Tallink Silja rent juridiskt inte har någon skuld gentemot de som inte fått betalt.
DN har talat med Michael Silfverskiöld som inte vill kommentera uppgifterna. Han hänvisar till att han har fått en ”munkavle” på sig och inte kan tala om händelserna.
Marcus Risberg tillträdde som vd för Tallink Silja 2015.

Amanda Dahl
amanda.dahl@dn.se
Noa Söderberg
noa.soderberg@dn.se "

"Personerna som står bakom arrangemangen

Chefen
Tillträdde sin tjänst inom Tallink Silja 2013 och är en av de med ansvar över nöjesarrangemangen inom rederiet. Har tidigare arbetat med Jonas Wakman och Michael Silfverskiöld. Wakman har bekräftat att det var nöjeschefen som rekryterade Event on Europe.

Michael Silfverskiöld
Har arbetat med nöjesarrangemang i över 20 år och upprepade gånger anklagats för att lura involverade på pengar. Senast under de uppmärksammade Julgalorna, där det bland annat såldes biljetter till redan inställda arrangemang. Julgalorna arrangerades tillsammans med Jonas Wakman.

Jonas Wakman
Medarrangör till Julgalorna, där han för första gången sågs offentligt tillsammans med Silfverskiöld. Har tidigare bland annat drivit företag inom reklambranschen. Har totalt åtta konkurser bakom sig.

Tallink Silja
Ett av Östersjöns största rederier, med tretton fartyg som trafikerar sex linjer.

Destinationerna ligger i Finland, Estland och Lettland. Tallink Silja AB är en del av Tallink-koncernen och AS Tallink group är börsnoterat i i Tallin.
De transporterar varje år över 9 miljoner passagerare.

Statlig lönegaranti
Är en lagstadgad garanti för att anställda inte ska bli utan inarbetad lön om arbetsgivaren går i konkurs. Beslutas om i samband med konkursförhandlingarna. Pengarna delas ut av staten, via Länsstyrelsen.
Garantin kan bara betalas ut för lön som tjänats in tre månader innan konkursansökan lämnades in. "

DN TORSDAG 9 NOVEMBER 2017

”Vissa av killarna fick ta privata lån för att klara sig”

"Thord Jonsson är kapellmästare i Smalare än Thord, ett av Sveriges mest anlitade coverband. Bandet uppger att de saknar 240 000 kronor efter att ha spelat på Tallink Siljas fartyg under 2016. – När ett så stort företag utsätter en för det här blir man både förvånad och förbannad, säger bandledaren.

Många av de nöjesarbetare som DN talat med har inte vågat gå ut med namn, av rädsla för att inte få fortsatt arbete i branschen. Men Thord Jonsson, sångare och kapellmästare i coverbandet Smalare än Thord, säger att han har fått nog. Han lägger en stor del av skulden för det som har hänt på Tallink Silja.
– Vi har lockat resenärer till Siljas fartyg utan att få betalt. Jag vill inte att de ska kunna slingra sig undan. De ska ta sitt ansvar i den här situationen.
Bandet gjorde sex konserter på kryssningsjättens fartyg under 2016. Totalt uppger de att de saknar 240 000 kronor. I december förra året fick Thord Jonsson säga till sina bandkollegor att deras lön inte kunde betalas ut. Beskedet kom precis före jul.
– Det skapade stora problem. Självklart är det väldigt tungt att ge ett sånt besked när man vet hur hårt det slår mot ens kollegor. Man känner sig maktlös. Vissa av killarna fick ta privata lån för att klara sig.
Tallink Siljas vd Marcus Risberg ska ha erbjudit musiker vars fakturor inte betalats en så kallad ”goodwill”, vilken bestod i hälften av den avtalade ersättningen. Men Thord Jonsson och hans bandmedlemmar blev utan. Enligt honom själv tydliggör det vilka intentioner rederiet hade med förslaget.

– Det var tydligt att de köpte mina kollegors tystnad. Många kände sig tvungna att ta erbjudandet och då blev det otroligt svårt för dem att säga något. Det var underförstått att de skulle släppa vad som hänt.
Thord Jonsson själv hade tidigare gjort klart för Tallink Silja att alternativen var hela betalningen eller att saken togs vidare, till kronofogden eller medierna. Han är övertygad om att det var anledningen till att han aldrig fick erbjudandet.
Thord Jonsson har tidigare erfarenheter av problemfyllda samarbeten med Michael Silfverskiöld, men säger att han den här gången valde att lita på honom eftersom Tallink Siljas varumärke ingav trygghet.
– Vi litade på dem. Tallink Silja har använt sin trovärdighet för att få oss att fortsätta jobba utan lön.
Själv har han svårt att tro på Tallink Siljas vd Marcus Risbergs ord om att företaget fick reda på vad som skedde på båtarna först i april i år.
– De tog in kända bedragare och problemen började direkt. Den som inte förstår vad som händer då kanske ska jobba med något annat, säger Thord Jonsson.
Marcus Risberg säger att han inte kunnat erbjuda någon ”goodwill” till Smalare än Thord eftersom de inte gett honom tillräcklig dokumentation.
– Ett mejl har tillställts oss av företrädaren/frontmannen Thord där ett belopp anges som öppen fordran, dock fortfarande utan erforderlig underliggandet dokumentation, skriver han i ett mejl till DN.

Amanda Dahl
amanda.dahl@dn.se
Noa Söderberg
noa.soderberg@dn.se "

DN TORSDAG 9 NOVEMBER 2017

" Luther på axeln. Han fick sexism att framstå som gudomligt påbud

Vi vet inte om Luther verkligen spikade upp sina teser på kyrkporten i Wittenberg. Men en sak vet vi med bestämdhet, han fastslog kvinnornas underordning som en order given av Gud. Ett femhundraårigt idéarv som rotat sig i den svenska samhällskroppen.

När ärkebiskop Antje Jackelén (DN 30/10) breder ut sig om Luthers frihetsideal och presenterar hans katekeser som en folkbildargärning, blir det ur ett kvinnoperspektiv näst intill historierevisionism.
Redan år 1596 beslöt Uppsala domkapitel om förhör av allmogen i alla Sveriges socknar. I 1686 års kyrkolag stadgades att alla präster var skyldiga att hålla husförhör med alla rotevis. Alla – hög som låg – skulle kunna Luthers Lilla katekes som ett rinnande vatten.
Husförhören avskaffades 1895 men fortsatte på landsbygden långt in på 1900-talet.
Där satt alltså kvinnor, män och barn och stavade sig igenom Luthers påbud:
”Ni hustrur, underordna er era män, så som ni underordnar er Herren. Ty en man är sin hustrus huvud, liksom Kristus är församlingens huvud – han som är Frälsare för sin egen kropp. Som församlingen i allt underordnade sig Kristus, skall hustrun i allt underordna sig sin man.” (Efesierbrevet 5:22-24, som ingår i Luthers hustavla.)
I det fjärde budet ”Du ska hedra din fader och din moder på det att det må gå dig väl och du må länge leva i ditt land”, utvidgar Luther fadersrollen till att omfatta inte bara den biologiska fadern, utan alla manliga makthavare. ”Till detta bud hör också ytterligare att tala om allt slags lydnad mot överhetspersoner, som hava att befalla och styra.”
Drängar och pigor ska underordna sig sina godsherrar och vara tacksamma att de får arbeta i deras hushåll. ”För detta borde de till och

med gärna avstå något av sin lön och vara tacksamma.” (Stora katekesen)
Överheten är, enligt Luther och kristen tradition, av Gud.
Luther var en man från senmedeltiden. Vad annat kan vi förvänta oss? Problemet är att dessa hans medeltida värderingar fullständigt okritiskt genom flera århundraden hanterats av både kyrka och stat som absoluta sanningar, direkt anvisade av Gud i Gamla testamentets skapelseberättelse.
Svenska kyrkan var fram till 1990-talet en statskyrka. Prästerna var tjänstemän i staten. Under femhundra år har de förmedlat Luthers medeltida kvinnosyn i predikningar, husförhör, som deltagare i statliga utredningar och i samtal med enskilda. De medverkade till flera hundra år av häxjakt, där kvinnor dränktes eller brändes på bål.
De har bekämpat kvinnors rätt till preventivmedel, sexualupplysning, fri abort, avkriminalisering av homosexualitet. De har fördömt kvinnor som fött barn utom äktenskapet. De har myntat begreppet ”oäkta” barn. De bekämpade kvinnors önskan att bli präster ända in på 1960-talet.
Svenska kvinnor har fört en envis kamp för sina rättigheter under 150 år. Kyrkan har alltid varit den främsta motståndaren.
När ärkebiskopen hyllar Luther som en bildningens förespråkare, så glömmer hon att innehållet i den bildning som bevärdigades menigheten i katekeserna sannerligen inte var mycket att hänga i julgranen om man ville räta på ryggen och skapa sig ett fritt liv.
”Den som är rättfärdig av nåd och begriper detta genom tron är fri”, skriver ärkebiskop Jackelén. Det är sannerligen ett spetsfundigt sätt att villkora friheten för alla förtrampade och kuvade. Frihet till underkastelse.
Varför inte fira reformationen och Luther med att ödmjukt be om förlåtelse postumt till alla de hundratusentals kvinnor som genom århundradena förminskats och fördömts av den kyrka som nu prisas?

Gunilla Thorgren "

DN TORSDAG 9 NOVEMBER 2017

"Det räcker inte med punktinsatser för att besegra högerextremismen

Vill vi förhindra extremism hjälper det inte med fler poliser, strängare lagar och betyg i lågstadiet. Redan i förskolan måste vi se vilka barn som ligger i farozonen och ge dem den gemenskap de saknar, skriver författaren och föreläsaren Emerich Roth.

Varför just han?
I vår tid, förefaller extremism av olika slag breda ut sig och göra landvinningar mer än vad som kan anses acceptabelt för en demokrati. Detta blir vi varse på många olika sätt, senast i samband med Bokmässan i Göteborg. Det är av yttersta vikt att vi motarbetar denna extremism på rätt sätt.
Det vi ser och bevittnar i dag är något jag har upplevt tidigare i mitt liv. Då hette de nazister eller fascister, i dag har de många andra namn – NSF, NMR, IS med mera – men det är samma hat och samma mekanismer som driver dagens hatare, som dem jag upplevde för cirka 75 år sedan.
Det är samma hat som ledde till utrotning av miljontals oskyldiga människor under andra världskriget. Samma hat som i historien ofta har börjat med judarna men aldrig slutat där. Det vi upplever i dag är bland annat: människans oförmåga att lära av historien, vissa föräldrars oförmåga att ge barnen den kärlek de behöver under sin uppväxt och skolans bristande förmåga att i god tid avläsa signalerna om ropet på hjälp. Men också ett resultat av nyhetsmediernas jakt på sensationer, som stärker hatarnas falska självförtroende och i deras ögon ger dem viss legitimitet åt sina handlingar.

Oavsett vilken inriktning en extremistisk rörelse säger sig ha, har alla former av extremism det gemensamt att de använder våld mot oliktänkande och andra misshagliga personer. Och man nöjer sig inte med misshandel och skadegörelse, utan tvekar inte att även döda.
För en vanlig människa går det inte att förstå hur man kan leva med de gärningar på samvetet som extremister gör sig skyldiga till, och den helt naturliga reaktionen är att avsky dem. Men om vi nöjer oss med bara det vi ser, kommer vi aldrig att förstå varför just dessa blivit hatare. Ska vi förstå vår verklighet och de orsakssamband som råder, måste vi undersöka extremisten mer ingående. Till detta hör att vi måste ställa rätt frågor. Utan rätt frågor har vi ingen möjlighet att ställa rätt diagnos, och utan rätt diagnos kan vi inte vidta rätt åtgärder, och de goda krafter som vill göra insatser, kommer att förspilla sina krafter på välmenande men ack så meningslösa ansträngningar.
Vi vet – även om man kan hitta undantag – att det är män, som slåss och sparkar på den som redan ligger. Det är män som kastar gatsten. Det är män som bedriver gängkriminalitet och skjuter ihjäl varandra. Det är män som begår skolmassakrer. Det är män som startar krig och misshandlar och våldtar kvinnor, och det är män som hämnas igen och igen.
Men det är inte alla män som gör detta, så rätt fråga att ställa är alltså: ”Varför just de?”
Rasist, nazist, islamist eller vilket annat slag av extremist som helst, är i själva verket bara olika benämningar på en och samma sak: hat. Det alla dessa ”ister” har gemensamt är att de hatar. Men ingen människa föds hatisk. Hataren har en historia. Ett nyfött barn är som ett tomt kärl. Vi kan fylla det med kärlek eller med hat, och det som vi väljer att fylla det med kommer barnet att bära med sig i livet.
I mitt mångåriga arbete inom social- och kriminalvården har jag valt att dela upp hatarna i två kategorier. Den ena får hatet i sig med modersmjölken, och lär sig av sina föräldrar att hata en viss folkgrupp. Den andra kategorin har blivit hatisk av den enkla anledningen att personen inte fått kärlek. Det låter kanske banalt och i vissa öron provocerande, men inte desto mindre är det så det är.
När det gäller hatiska pojkar i den sistnämnda kategorin, beror hatet i de flesta fall på en obefintlig eller dålig relation till pappan. Naturligtvis finns undantag, och då har pojken haft en annan god manlig förebild, som kompenserade bristen på en kärleksfull, pappa.
Hatare kan komma från alla samhällsklasser. Jag har träffat många barn som har vuxit upp i så kallade fina hem, men tyvärr ägnade föräldrarna mer tid åt yrke och karriär än åt sina barn. Rikedom är inget vaccin mot hat. Materiellt välstånd, hur stort det än är, kan aldrig ersätta faktisk närvaro och kärlek.
Journalisten och författaren Bosse Schön har gjort en tv-serie om unga svenskar, som under andra världskriget, valde att ansluta sig till Waffen SS. Det var 220 pojkar som gav sig av. I tv-serien berättar några av dessa, nu gamla män, att skälet till att de lämnade sina hem var för att fly från en kärlekslös och misshandlande pappa. Riktar vi blicken mot mer kända missdådare som Stalin, Hitler, Mussolini och Breivik, finner vi samma orsak – ingen eller dålig relation till pappan.
Utbildning måste betraktas som något positivt, och ses gärna som en garanti mot extremism och intolerans. I normalfallet stämmer detta, men utbildning är som frön. Utsäde är ingen garanti för skörd. Utsädet måste ha jordmån, och de frön som hamnar på hälleberget är förspillda. Det var utbildade ingenjörer som konstruerade Auschwitz, det var läkare som utförde experiment på fångarna i lägret, det var redan erkända historiker som tog till sin uppgift att skriva Det nya Tysklands historia under nationalsocialismen och det var kända filosofer som deltog i formandet av nationalsocialismens ideologi.
Samma sak kan vi se i dag. För något år sedan kunde vi läsa i Dagens Nyheter om unga nationalister, som bågnade av självgodhet över sina nyvunna akademiska meriter, men som i nästa andetag gav uttryck för

ideal som onekligen förde tankarna till SS. Vidare uttrycktes avund för Ungerns nuvarande politiska utveckling och det styrande partiet där.
Det är uppenbart att utbildning i sig inte är någon garanti mot extremism och intolerans. Ska vi ha någon glädje av kunskaper, räcker det inte med att lära sig om Auschwitz, utan även av Auschwitz.
Vill vi förhindra extremism hjälper det inte med fler poliser, strängare lagar och tidigare betyg. Vi måste identifiera barn i farozonen redan i förskolan och ge dem den kärlek och den gemenskap de saknar. De insatser som krävs är inte enorma. Jag har många gånger förvånats över hur lite som krävs för att vända en dålig prognos till en god.
Frånvaron av pappor kan kompenseras. Alla pojkar som saknar god relation till sin pappa blir inte hatare. Andra goda manliga förebilder kan träda in i pojkens liv – en morfar, en idrottsledare eller en manlig lärare.
Problemet med dessa exempel är att de bygger på ett visst mått av tur. Pojken måste ha turen att någon annan god förebild är villig att ställa upp. Vill vi förhindra att pojkar blir extremister kan vi emellertid inte lita på turen. Vi måste aktivt och systematiskt arbeta för att kompensera för frånvarande positiva manliga förebilder.
Vår framtid vistas fem dagar i veckan i skolan. Tyvärr förmår inte alla föräldrar ge sina barn den kärlek de behöver under sin uppväxt. Skolan är den enda platsen där det finns möjlighet att kompensera mycket av det som fattas i hemmet. Jag anser därför att skolan bör få alla de resurser som behövs för att kunna fungera som ett andra hem för de som behöver det.
Lärare och övrig skolpersonal måste uppvärderas, så att skolan kan rekrytera den bästa personalen, och dessutom få den att stanna i yrket. Fler män måste lockas till skolan och få den utbildning som krävs för att kunna upptäcka hatarna i tidiga år och fungera som goda manliga förebilder. Utöver det bör klassmorfarsverksamheten vidareutvecklas. Genom att hjälpa dessa ungdomar som mår dåligt medan de är kvar i skolan och innan hatet cementeras, kan vi också uppnå ett annat mål utan extra kostnad, nämligen stoppa eller åtminstone försvåra nyrekrytering av ungdomar till destruktiva grupper. Det blir inte lika
– Vittnesmålen från de här tjejerna har kretsat kring utbredd sexism. Jag har kontaktat flera av dem för att få en tydligare bild. Det var utifrån den information jag fick givet att det inte matchar mina egna eller Chimneys värderingar.
I studenternas berättelser finns exempel på kvinnofientliga, sexistiska och homofobiska trakasserier som skett på skolan. Det är primärt två manliga anställda som legat bakom kränkningarna, uppger flera studenter, men många pekar på att problemen är mer utbredda än så.
– Det är en cementerad manskultur och en förlegad branschsyn. Det handlar om att tjejer konstant får stå tillbaka. Om ledningen väljer att ignorera de här problemen, då befäster man kulturen, säger tidigare eleven Magdalena Kjessel.
En manlig anställd ska nattetid ha skickat sexistiska sms till flera kvinnliga elever. Mannen ska, enligt flera uppgiftslämnare till DN, ofta vara berusad tillsammans med studenterna och frekvent kommentera kvinnliga studenters utseende. En kvinna berättar att mannen vid ett par tillfällen kommit fram och visat bilder på lättklädda tjejer som han säger sig vilja gå på dejt med.
Flera kvinnor vittnar om en annan manlig anställd som flera gånger varit närgången mot kvinnliga studenter, bland annat genom att lägga sin hand på deras kroppar och krama dem. Källor uppger att mannen under lektionstid skrikit könsord som ”kuk” och ”knulla” för att sedan börja skratta.
Alla de 19 kvinnor som DN varit i kontakt med vittnar om att de på olika sätt blivit diskriminerade under skoltiden. Flera uppger att de personligen blivit utskällda när de framfört kritik mot lärarna i

utvärderingar, trots att dessa utvärderingar på förhand sagts vara anonymiserade.
På måndag ska flera nuvarande studenter återvända till skolan efter en praktikperiod. Flera av dem har ställt tydliga krav – om förändringar uteblir vägrar de återuppta utbildningen.
I veckan har flera möten hållits mellan studentföreträdare och skolans ledning. En intern utredning har påbörjats, men flera studenter är kritiska mot att skolans rektor, Maria Olin, är en av de som arbetar med utredningen.
– Hon är en av dem som vetat om allting men ändå hållit de här - gubbarna om ryggen, säger en student.
Erik Bodén, tillförordnad vd på Medieinstitutet, säger till DN att man uppmanar alla som upplevt någon form av kränkande behandling på skolan att höra av sig.
Hur allvarligt ser ni på de uppgifter som framkommit?
– Det är mycket allvarligt. Ingen ska behöva uppleva att man blir behandlad på ett kränkande eller sexistiskt sätt under sin utbildningstid. Det strider mot allt vi står för, säger Erik Bodén.
Flera studenter berättar att anklagelserna under flera år varit kända för ledningen. Varför har ingenting hänt?
– Jag har varit tillförordnad vd sedan ett år tillbaka. Det har inte kommit till min kännedom att de här problemen funnits.
Det är nya uppgifter för dig?
– Ja, eller vi vet att det finns två incidenter. Den ena som gäller en incident med en lärare som uttryckte sig nedsättande och inte fick förlängt efter en provanställning.
– Vi har också haft en student som trakasserat andra studenter nattetid. I samråd med Myndigheten för yrkeshögskolan kom vi fram till att eleven inte kunde stängas av eftersom trakasserierna skedde utanför skoltid. Men han har efter samråd lämnat skolan frivilligt och är avförd från utbildningen.
Maria Olin, rektor på MI, säger att ledningen fått kännedom om kvinnornas vittnesmål under helgen och måndagen.
– Vi måste utreda vad som hänt och se till att det inte händer igen. Vi får nog starta ett utbildningsprogram i mångfald och jämställdhet, på samma sätt som mediehusen gör just nu, säger Maria Olin, som uppger att hon inte känner till några fall där lärare sexuellt trakasserat elever.
Enligt flera tidigare elever ska kränkande behandling av kvinnliga elever också ha skett för flera år sedan.
– Det är ingen tidigare elev som tagit upp kränkande behandling.
Det har aldrig hänt?
– Jo, vi hade en incident i höstas med en student som fick en kommentar som var opassande. Den läraren är inte kvar.
Flera studenter är kritiska till att du som rektor ska arbeta med den interna utredningen, eftersom de menar att du är en del av det strukturella problemet. Vad anser du om det?
– Jag blir stum här. Om det är något jag slåss för är det kvinnors rättigheter. Det finns inget viktigare för mig än kvinnors kompetens. Jag vet inte vad jag ska svara. Jag har gjort en massa åtgärder.

Hugo Lindkvist
hugo.lindkvist@dn.se"

DN TORSDAG 9 NOVEMBER 2017

”Ingen ska dö på grund av vårdköer”

Efter DN:s avslöjande om långa köer till canceroperationer och växande köer till vård i Stockholm hade Irene Svenonius (M) på onsdagen ett möte med samtliga sjukhusdirektörer. — Ingen patient ska dö på grund av vårdköer, säger Irene Svenonius.

Inom sex månader ska Stockholms läns landsting klara vårdgarantin till 90 procent för operationer. Det var ett av målen som sattes upp under finanslandstingsråd Irene Svenonius möte med sjukhusdirektörerna för länet sju akutsjukhus. Vårdköerna har vuxit på kort tid, och i nuläget får bara 79 procent av patienterna sin operation inom 90 dagar.

— Det ska ske en tydlig minskning av köerna i Stockholms läns landsting. Ingen patient ska dö på grund av vårdköer, säger finanslandstingsrådet Irene Svenonius, som beskriver mötet som konstruktivt och ett ”handslag för kortare vårdköer”. Cancervården och barnoperationer är prioriterade.

— Viljan till samverkan är väldigt stor. Sjukhusen har olika specialiteter, och det går att flytta patienter mellan sjukhusen för att fler ska få vård i tid.

DN har i flera artiklar beskrivit hur köerna till vård ökat kraftigt i länet, och hur 20 svårt sjuka cancerpatienter på Karolinska universitetssjukhuset i somras fick sina operationer för sent på grund akut personalbrist. Samtidigt har sjukhuset inte informerat om den pressade situationen till politiker och förvaltning.

— Karolinska universitetssjukhuset borde ha varit betydligt tydligare med sina bekymmer och sina behov. De borde ha informerat landstingets chefläkare Johan Bratt, så att de kunde ha avlastats, kanske genom att flytta andra patienter från Huddinge. Stockholm har ju ett stort sjukvårdssystem med många sjukhus, säger Irene Svenonius.

Karolinska universitetssjukhusets direktör Melvin Samsom var dock inte på plats av privata skäl. Sjukhuset representerades av Annika Tibell.

Den stora utmaningen är tillgången på sjuksköterskor för att kunna - bemanna vårdplatser.

— Bemanningen är en nyckelfråga för alla sjukhus, och alla arbetar för att attrahera fler sjuksköterskor. Ett starkt önskemål var att landstinget ska fortsätta med betald vidareutbildning till specialistsjuksköterskor, säger Irene Svenonius.

Ett annat önskemål var ett snabbspår för undersköterskor att kunna vidareutbildas till sjuksköterskor, vilket saknas i dag.

Ett alltmer akut problem är bristen på vårdplatser. På mötet sattes inga mål för att kunna öppna fler vårdplatser.

— Men målet är förstås att alla de vårdplatser som är fastställda ska vara fullt öppna.

Anna Gustafsson
anna.gustafsson@dn.se "

DN TORSDAG 9 NOVEMBER 2017

" Miljöborgarrådet vill förbjuda flygresor i tjänsten inom Sverige

Stockholmarna flyger mest i landet och nu vill staden hejda flygandet. Nästa år inrättar staden en intern klimatfond för att kompensera flygresor och inför en strikt flygpolicy. – Jag vill förbjuda tjänsteresor med flyg inom Sverige, säger miljöborgar-

En färsk utredning visar att Stockholms stads tjänstemän ofta väljer flyget även för inrikesresor. Drygt var tredje tjänsteresa med flyg förra året gick inom Sverige och de vanligaste resmålen var Malmö och Göteborg.
Nu vill miljöborgarrådet skärpa stadens flygpolicy för att stoppa onödiga flygresor.
– Jag vill förbjuda inrikes tjänsteresor med flyg. Vi har ett mål att vara fossilfria 2030, då kan vi inte hålla på att flyga inom Sverige. Till Göteborg är det självklart att inte flyga eftersom tåget inte tar längre tid, och till Malmö kan man ta nattåg. Det är fullt rimligt att ta tåget till båda destinationerna, säger Katarina Luhr (MP).
Förra året gjordes 3 814 tjänsteresor med flyg för sammanlagt 9,5 miljoner kronor av anställda inom stadens förvaltningar och bolag. De flesta resorna gick inom Europa, 55 procent och inom Sverige, 37 procent. Bara 3 procent av resorna var interkontinentala.
Utredningen visar också att flyget var betydligt dyrare än tåget. Snittpriset för en flygbiljett mellan Stockholm och Göteborg var 1 400 kronor. En enkel tågbiljett mellan Stockholm-Göteborg kostar mellan 200 och 1 000 kronor.
Nu är det inte kostnaden staden jagar utan klimatpriset i form av koldioxidutsläpp. Förra året gav flygresorna upphov till omkring 1 300 ton utsläpp av klimatpåverkande gaser. Miljöförvaltningen vill nu att staden inrättar en intern klimatfond för att kompensera för flygresorna.
– Det ska vara hårda restriktioner för att flyga, och om man måste flyga så ska man kompensera för utsläppen. Antingen genom att betala per kilo koldioxidutsläpp som flygresan ger, eller att betala en avgift baserad på biljettkostnaden, säger Katarina Luhr.
Göteborg, Upplands Väsby och Botkyrka är några av landets kommuner som redan har inrättat interna klimatfonder. Stockholms stad ska nu utreda hur fonden ska utformas och kunna samordnas med Klimatmiljarden.
Räknat på 2016 års flygresor skulle 1,8 miljoner kronor ha betalats in till en intern klimatfond. Det skulle till exempel kunna subventionera stadens tågresor som kostade omkring 4 miljoner kronor förra året med 800 000 kronor.
– Endera går pengarna till att subventionera tågresor eller så kan de användas till lokala solcellsprojekt eller andra klimatprojekt, exempelvis att fler inom staden får byta bilen mot elcykel.
Miljöborgarrådet är själv en mönsterelev som i veckan tar tåget till klimattoppmötet COP23 i Bonn. Tågresan tar 20 timmar i stället för fyra, kräver fem byten och kostar dubbelt så mycket som en flygbiljett.
– Vi åker nattåg på onsdagen och är i Köln torsdag kväll. Det tar nästan ett dygn men vi sparar ungefär ett ton koldioxid på att åka tåg ner till Bonn. Däremot tvingades jag boka om hemresan till flyg eftersom jag fick en ny talartid.
Hur ska du få folk att välja tåg om det tar ett dygn?
– Jag tror att man ska göra det bekvämt. Välja nattåg och om det är en tjänsteresa så kan man jobba på tåget på dagen. Det tycker jag är en fullt rimlig resa, säger hon.
Miljöförvaltningen har för första gången även kartlagt hur mycket Stockholms invånare flyger för att beräkna klimatpåverkan. De koldioxidberäkningar som görs i dag räknar bara utsläpp från start och landning från Bromma flygplats, resor från Arlanda och Skavsta har tidigare inte räknats med.
De nya totala siffrorna visar att stockholmarna flyger alltmer, förra året gjordes cirka 2,3 miljoner tur och retur-resor från samtliga flygplatser. Åtta av tio resor gick utomlands och en tredjedel av resorna var tjänsteresor. Utsläppen uppgick förra året till 1 030 ton koldioxid,

vilket motsvarar 1 100 kg koldioxidekvivalenter per invånare. Det är mer än utsläppen från vägtrafiken i staden som ligger på 920 kilo per invånare.
Enligt kartläggningen gör den genomsnittlige stockholmaren 2,4 flygresor tur och retur per år, jämfört med göteborgarens 1,4 resor. Trots att stockholmarna utgör 9 procent av befolkningen står de för omkring 12 procent av landets alla flygresor.
Varför flyger stockholmare nästan dubbelt så mycket som göteborgarna?
– Det är ett högt löneläge i Stockholm och många tjänar mer och har råd att åka till andra platser. Vi har också en blandad befolkning, många kommer utifrån och även från andra länder och reser mer.
Vill du förbjuda alla stockholmare från att flyga mer?
– Nej, och jag vill inte förbjuda stockholmarna från att flyga. Och jag vill inte förbjuda resandet. Det är viktigt att uppleva andra miljöer och kulturer, men det finns onödigt resande. Ibland flyger man kanske bara av gammal vana.
Hur ska du få invånarna att flyga mindre?
– Jag tror att det handlar om att medvetandegöra folk om hur stora klimatskador som flyget ger. För att få folk att börja tänka på om de kan förändra sina resmönster. Varje stockholmare släpper i snitt ut ett ton koldioxid med sitt flygande på ett år. Påverkan blir ännu högre om man räknar med kväveoxidutsläppen.
Men att åka tåg är ofta dyrare än att flyga?
– Ja, och det kan jag tycka är ett problem. Det är väldigt billigt att flyga, folk vill passa på att flyga och tycker att det är för billigt för att låta bli. Stockholm är en fantastisk stad att semestra i, ändå väljer folk att flyga någon annanstans.
Så hur ska man semestra?
– I stället för att åka hit och dit, kanske man kan åka till Italien och vara där i några veckor och verkligen uppleva Italien. I stället för att åka först till London, och sedan till Italien och sedan till något annat ställe. Att man planerar sitt resande lite bättre.
Finns det någon riktlinje för hur många flygresor man får göra?
– Nej, jag tror det finns olika behov. Men en hållbar koldioxidbudget ligger på cirka ett ton per år och person.
I dag är det väldigt krångligt att klimatkompensera för flygresor?
– Jag brukar köpa träd i trädplanteringsprojekt. Men det är svårt att räkna ut hur mycket utsläpp resan ger upphov till. Vissa företag klimatkompenserar åt resenärer, och låter pengarna gå till solcellsprojekt. Men det är ganska svårt att förstå hur det fungerar och det skulle kunna göras enklare av flygbolagen.
Vad är din uppmaning till stockholmarna?
– Börja fundera över ditt resande. Vi lever i dag som om vi har ungefär 4,2 jordklot och vi har inte riktigt råd att leva så, säger Katarina Luhr.

Jessica Ritzén
jessica.ritzen@dn.se "

"Fakta. Katarina Luhrs resa till klimattoppmötet COP23
Tåg Stockholm–Bonn
Koldioxidutsläpp: 12 kg (enkel resa).
Tid: 20 timmar med 5 byten.
Pris: 2 753 kronor.
Flyg Bonn–Stockholm
Koldioxidutsläpp: 360 kg enkel resa.
Tid: 4 timmar med 1 byte.
Pris: 1 500 kronor.
Fakta.

Tjänsteresor med flyg
Destination Antal %
○Europa 1 528 40
○Sverige 1421 37
○Norden 635 17
○Interkontinentala 230 6 "

DN FREDAG 10 NOVEMBER 2017

" Demokrati för klimatet

EU:s klimatpolitik är smart och bra. I teorin. I praktiken är den europeiska handeln med utsläppsrätter – en grundsten i unionens arbete mot uppvärmningen – inte alls så lysande. Det kostar en spottstyver att elda med olja, gas och kol. Målet med denna modell, att sporra utsläppsminskningar och investeringar i ny teknik, har inte förverkligats.

Kan systemet räddas när EU-institutionerna nu efter två år av förhandlingar har enats om en reform? På torsdagen presenterades en tillfällig överenskommelse vars viktigaste delar ska sättas i verket om några år.

Det handlar om senfärdiga förbättringar. En skarp klyvning mellan öst och väst har försvårat nödvändiga ingrepp. Polen och andra kolberoende länder fortsätter att begära förmåner och undantag, medan till exempel Frankrike nyligen har blivit mer radikalt i sina krav.

Genom en särskild moderniseringsfond har EU tidigare tvingats ta notan för upprustningen av kolkraftverk. Därtill har alltför frikostiga gratisransoner av utsläppsrätter fått följden att förorenande industrier ibland gjort en ren vinst på klimatpolitiken.

Sådant har dragit ett löjets skimmer över en god tanke. Systemet är viktigt eftersom det styr nästan hälften av unionens totala utsläpp i atmosfären. Men det är också angeläget att modellen fungerar eftersom andra betraktar EU som testpilot.

Priset på ett ton utsläpp av koldioxid har pressats ner till omkring 7 euro. En rimlig nivå vore snarare det tiodubbla. Den svenska koldioxidskatten, som läggs direkt på bensin och annat som inte ingår i utsläppshandeln, motsvarar över 100 euro per ton.

Nu ska moderniseringsfonden inte längre sponsra renoveringen av kolkraftverk. En skärpt ransonering kommer i längden också att leda till att grön omställning uppmuntras. Fler överblivna utsläppsrätter kommer även de närmaste åren att tas ur systemet. Viktigt. Dock inte tillräckligt.

Enligt en beräkning kommer priset per ton koldioxid nu att stiga och motsvara ungefär 20 euro om åtta år. Det är för lite, för långsamt.

Uppgörelsen presenterades i skuggan av veckans globala klimatmöte i Bonn. Alla världens ledare förutom USA:s president Donald Trump har nu accepterat Parisavtalet från 2015. Det binder länderna vid ett gemensamt mål: att begränsa uppvärmningen av planeten till 2 grader – helst 1,5. Men det förpliktigar inte till några speciella åtgärder.

Få saker är därför så angelägna för EU som att fortsätta strama åt och utveckla klimatpolitiken. Torsdagens uppgörelse om utsläppshandeln är otillfredsställande. De planerade skärpningarna motsvarar inte de mål som klimatvetenskapen och FN-avtalet kräver.

En gammal idé som har tagits upp av Frankrikes president Emmanuel Macron är att införa en sorts koldioxidtullar. Det finns praktiska, politiska och rättsliga hinder som avskräcker. Men EU borde ändå undersöka fler sådana åtgärder.

Det finns två farliga illusioner om klimatpolitiken i Europa. En handlar om hur tekniken, av egen kraft, ska möta hotet från uppvärmningen. Även om utvecklingen ger skäl för optimism finns det inga ursäkter att passivt se på.

Revolutionen inom batteritekniken och den förnybara energin har inte startat spontant utan påskyndats av miljökrav, skatter och subventioner. Förväntningar om ännu skarpare åtgärder vägs in i avgörande strategiska beslut. Motiven bakom Volvos besked i somras, att alla bilmodeller inom ett par år ska utrustas med någon form av eldrift, hänger ihop med ett globalt politiskt tryck. Det måste upprätthållas.

En annan villfarelse är att den liberala demokratin inte klarar klimathotet. Klimatprofessorn Jørgen Randers intervjuades nyligen i Svenska Dagbladet (5/11). I radions ”Studio ett” fick han eldunderstöd av Anders Wijkman, tidigare Europaparlamentariker och ordförande i Miljömålsberedningen. Kinas totalitära modell framhölls som förebild. Visst kan man nedslås av trögheten i EU. Beslut blockeras av särintressen. Regeringar vars väljare knappt tror på växthuseffekten ställer sig i vägen.
Men det finns samtidigt ingen mer hållbar samhällsmodell än den demokratiska marknadsekonomin. Som Ola Wong påpekar i SvD (9/11) är det mer än lovligt okunnigt och naivt att betrakta politrukerna i Kina som miljöhjältar.
Klimatfrågan har väckts, förts upp på agendan och fått en framåtrörelse i fria marknadsekonomier. Det är ingen slump.

DN 10/11 2017 "

DN FREDAG 10 NOVEMBER 2017

" Judarna har fiender i alla läger

Judar hotas i dag av nazister, vänsterextremister och islamister. Kampen mot antisemitismen måste ske på många fronter. Hotbilden mot svenska judar är så allvarlig att aktiviteter måste ställas in för att säkerheten inte kan garanteras.

Läs den meningen en gång till. Det är Sverige, året är 2017, och judiska aktiviteter blir inte av eftersom judarna hotas och hatas och samhället inte kan garantera deras säkerhet.
I en ledare i Expressen (7/11) skriver Naomi Abramowicz om ett judiskt liv i Malmö ”bakom skyddsglas”. Församlingen, inklusive en förskola, är inpaketerad av väghinder, säkerhetsdörrar och skottsäkra rutor. ”Är judiskt liv möjligt i Malmö?”, frågar hon. ”Ja, så länge det döljs eller omgärdas av extrema säkerhetsåtgärder.”
Vad Abramowicz inte nämner är de former av judiskt liv som inte är möjliga. Utflykter, föreställningar, evenemang som ställs in för att man dessa gånger inte kunnat svara för deltagarnas säkerhet. Och varför är de hotade? Av det enda skälet att de är judar.
På onsdagen hölls i Stockholm konferensen ”Antisemitism och politisk extremism”, arrangerad av Svenska kommittén mot antisemitism, SKMA. Uppgiften om de inställda evenemangen kom från Isak Reichel från Judiska centralrådet. Det var bara ett exempel på hur judarna, i Sverige och omvärlden, nu kläms från flera håll.
En stor anledning är medvinden för den högerextrema, alltmer högljudda alt right-rörelsen. Den bildar en sorts gråsvart moln som svävar mellan den traditionella, demokratiska högern och den extrema. Med rörelsens framväxt är det lätt att se hur antisemitisk och rasistisk retorik normaliseras och sprids in i betydligt bredare politiska skikt.

I somras hade nazistiska NMR sitt bokbord i Almedalen, senare kom den ökända demonstrationen i Göteborg. Båda gångerna möttes omgivningens varningar med reaktionen ”men de är ju så få, några hundra nazister är inget hot jämfört med judehatet från muslimskt håll”.
Men medan de ”traditionella” nazisterna mycket riktigt är få är det allt fler idéer och fördomar som förenar dessa fan- och sköldbärare med mer civiliserade kretsar.
I USA står högerextremismen för 74 procent av de extremistrelaterade brotten under de senaste tio åren. Svenska nazister reser till Charlottesville för att demonstrera med högerextremister från hela världen, i Göteborg hittas stora mängder sprängämnen tillsammans med nazistiska symboler. I Central- och Östeuropa får högerextrema partier allt större makt. Fördomar mot judar är en viktig del i deras retorik.
Lägg därtill den starkt antisemitiska traditionen i breda islamistiska kretsar, starkast i länder nära Israel men med förgreningar över hela världen. Fortfarande finns en tro i Sverige att en utsatt grupp, som muslimer, inte kan vara hatisk mot en annan utsatt grupp, som judar. Det är en helt bisarr föreställning och bevis för hur illa det kan gå när maktanalysen löpt amok.
En obehaglig tendens när man i dag talar antisemitism är reaktionen från dem som hellre vill tala om annat.
Den som påtalar att judehatet frodas även i vänsterkretsar får omedelbart kritik för att den i stället borde tala om hatet från höger. Lyfter man fram extremhögern kommer svaret att nazisterna är så få och att man i stället borde fokusera på islamister. Och kritiserar man judehatet i muslimska miljöer kommer kritiken att det ändå är nazismen som är farligast.
Misstanken är nära att de som reagerar så är mer intresserade av att komma åt sina motståndare än att värna den utsatta judiska minoriteten. Men ska antisemitismen bekämpas måste striden ske på många fronter.
Gatunazismen måste tryckas ner genom resolut polisarbete, som i Göteborg vid Bokmässan. Spridningen av hat på nätet motverkas bäst av att de stora kommunikationsjättarna som Facebook, Google och Twitter verkligen gör allvar av sina vackra löften att rensa bland användarna. Vill de verkligen förknippas med rasism, troll, dödshot, extremism och judehat?
Skolan har ett ansvar för att motverka fördomar bland eleverna, inte minst i områden där många familjer har rötter i Mellanöstern. Nolltolerans måste råda för att förhindra att föräldrars fördomar mot judar sprids till barnen.
Den traditionella, civiliserade högern måste hålla rent mot allt som normaliserar de extremas världsbild och språkbruk. Muslimska företrädare måste sätta ner foten varje gång fördomar mot judar luftas i islamiska kontexter.
Och vänstern måste vara uppmärksam närhelst kritik mot Israel, kapitalismen och globaliseringen går över i antijudiska schabloner.

Erik Helmerson
erik.helmerson@dn.se "

DN FREDAG 10 NOVEMBER 2017

"Nu är de manliga genierna livrädda

På onsdagen gick 456 skådespelare ut i en protest mot en teaterkultur sönderfrätt av sexuella övergrepp. Det sägs nu att detta handlar om män, för det är de som är förövarna. Men ju mer jag tänker: Är problemet verkligen männen?

Snarare handlar det väl om en viss personlighetstyp. En som tar sig friheter, för att han kan, när han kan. Ibland är han inte ens en han, som på Sveriges Radio, där en kvinnlig programledare nu står anklagad för sexuella trakasserier. De här personerna möjliggörs av makten. Inom teatervärlden är den makten synnerligen koncentrerad. Det beror på att teatern har gått på sin egen myt om sig själv. Den tror verkligen på geniet. Eller på det manliga geniet, snarare. Han som är större än livet. Han är en konstnärssjäl, och skulle aldrig gå på i ullstrumporna. Nej, nej. Han har inte ens några kläder: Helt naken står han inför världen, med bultande hjärta och kön. Skaparen.
Under torsdagen hölls ett krismöte med personalen på Dramaten, och jag lovar att vissa gick därifrån och spydde galla över de där feministfasonerna, ska män och kvinnor inte kunna möta varandra längre, det är ju en intim bransch det här, klarar man inte det har man inte här att göra. Men inom sig är de livrädda, dessa förvridna, uppblåsta imitationer av män.
Geniet är deras livs roll. Hur jag vet att de spelar? Därför att alla dessa manliga genier har exakt samma personlighet. De är öppet självupptagna, eftersom de tror att karisma är detsamma som att ta mycket plats, och karismatiska vill de gärna vara.
Deras perfekt bullriga skratt har tagit decennier att öva in. De är lättsårade och känsliga, men samtidigt riktiga karlakarlar. Gränslösa. Precis som männen före dem.
I denna långa linje av genier finns mycket liten, om alls någon, plats för kvinnor som människor. De är rekvisita bara. Fresterskor och surfittor och en och annan morsa. En del av pjäsen. Ja, hela världen är en scen, eller hur var det nu? Och geniet spelar inte ens särskilt bra.
Jag både tror och hoppas att #metoo och det påföljande teaterinitiativet #tystnadtagning kommer att leda till att fler lär sig att känna igen geniet och säga ifrån när han blottar sig: ”Men han har ju inga kläder på sig!”

Lisa Magnusson
lisa.magnusson@dn.se "

DN FREDAG 10 NOVEMBER 2017

”Att vara den vuxne är att inse allvaret i klimatfrågan”

Ulf Kristersson vill vara ”den vuxne i rummet”. Men då krävs att han öppnar för en seriös diskussion utifrån väljarnas resultat på valdagen. Med ett brett regeringsunderlag behöver vi inte lämna åt slumpen vem som får igenom sin politik och riskera att Sverige tappar i klimatomställningen, skriver Isabella Lövin (MP).

Ulf Kristersson är en mycket erfaren politiker, men är han, som han själv kallar sig, ”den vuxne i rummet”? Gång på gång, (Bland annat i en intervju i DN 31/10) vill han göra gällande att han ska bilda regering om de borgerliga partierna blir större än Socialdemokraterna, även om de rödgröna partierna tillsammans är större än de borgerliga. Han menar dessutom att han kan göra detta utan att behöva anpassa sig till, eller förhandla med, Sverigedemokraterna.

Som den erfarne politiker Ulf Kristersson är vet han förstås en sak: inget politiskt parti, i synnerhet inte av SD:s storlek, ger sitt stöd till en regering utan att ställa krav på politiskt innehåll. I Gävle och Hässleholms kommuner har de borgerliga gjort just det som Kristersson säger sig vilja göra på riksnivå. Detta har lett både till ett stort SD-inflytande och till kaos i politiken; i Gävle regerar just nu alliansen på de rödgrönas budget.

När Ulf Kristersson envisas med att jämföra de samlade borgerliga partiernas storlek med enbart Socialdemokraterna avslöjar han också en annan intressant sak: han bortser medvetet från Miljöpartiet. Miljöpartiet har, ända sedan partiet bildades haft en konstruktiv hållning till samarbete längs hela den traditionella höger-vänsterskalan. Vi är ett parti av brobyggare. I kommuner, landsting och regioner sitter vi i en lång rad blågröna, rödgröna och blocköverskridande styren, just för att ta den nödvändiga vuxna rollen i att driva på så att Sverige ska ställa om till ett fossilfritt välfärdsland. Att vara vuxen handlar inte om ordridåer, eller maktspel, utan om handling. Just nu står mänskligheten inför sin allra största utmaning någonsin. Samtidigt som världens ledare samlas till klimattoppmötet i Bonn kommer nya forskningsrapporter som understryker det enorma allvaret i situationen. Extrema väderhändelser som orkaner, skyfall och extrem torka har ökat med 46 procent bara sedan 2010, enligt WHO. Förra året ökade koldioxidhalten dramatiskt i jordens atmosfär, trots att mänsklighetens utsläpp minskade, vilket kan tyda på att ekosystemen inte mäktar med att absorbera koldioxid i samma takt längre. Koldioxidhalterna är nu uppe i en nivå som inte har setts på 800 000 år! En annan gastkramande nyhet härom veckan var att 75 procent av alla flygande insekter i skyddade områden i Tyskland har försvunnit på 25 år. Forskare talar om ”insekternas Armageddon”. Lägg till det att forskare hittar plastpartiklar i varje del av havet från Arktis till Antarktis, till och med i dricksvatten. Om vi inte gör något så kommer vi att ha mer plast än fisk i haven år 2050. Utrymmet för rovdjur på planeten har krympt med 90 procent. Samtidigt ser vi hur USA, världens största ekonomi, just nu river upp miljölagar och lämnar FN:s klimatavtal, samtidigt som kolproduktionen förra året ökade kraftigt i landet. I detta läge är det enda vuxna förhållningssättet i politiken att se till att få stabila och demokratiska regeringar som kan visa ledarskap och styra bort mänskligheten från en katastrof.

I det ljuset är det viktigt att klargöra för väljarna att Sverigedemokraterna, som Moderaterna och Kristdemokraterna vill luta sig emot i regeringsfrågan, vill ta bort klimatforskningspengar från SMHI för att man anser det vara ”propaganda”. SD är också det enda parti i Sveriges riksdag som inte står bakom den nya svenska klimatlagen som ska göra Sverige koldioxidneutralt till 2045. SD är

också det enda parti som konsekvent motsätter sig en ambitiös klimatpolitik i EU.
Världen behöver inte mer av klimatförnekelse, och svensk politik behöver mer av långsiktighet och stabilitet. Oppositionspartiernas nyckfulla och oförutsägbara agerande i riksdagen under mandatperioden har varit till skada inte minst för allmänhetens förtroende för politiken. Partierna behöver växa upp och ta ansvar.
Med ett bredare regeringsunderlag kan vi få fler partier som vill göra just det, i stället för att vinna kortsiktiga poänger och ibland rentav uppfinna konflikter bara för att profilera sig. Då har vi också bättre förutsättningar att hantera vår tids stora utmaningar, utan att lämna åt slumpen vem som får igenom sin politik, utan att riskera att Sverige tappar i klimatomställningen.
Men, anmärkningsvärt nog vill den som utmålar sig som ”den vuxne i rummet” inte ha en seriös diskussion utifrån väljarnas resultat på valdagen. Såväl Liberalerna som Centerpartiet har öppnat för samtal och samarbete över blockgränserna. Det anser jag vara på tiden. Det anser jag vara ”vuxet”.
Samtidigt måste jag konstatera att de borgerliga partierna faktiskt är överens med SD om avgörande saker på klimatområdet: som att plocka bort klimatskatten på flyg, trots att svenskarnas flygutsläpp ökat kraftigt under många år. Och att skära ner var tredje krona från miljö- och klimatbudgeten, vilket skulle innebära betydligt mindre skydd av skog och natur, och att stora klimatinvesteringar och satsningar på modern, klimatsmart stadsmiljö skulle tas bort.
Moderaterna själva säger nej till höghastighetståg och vill i stället sänka bensinskatten så att det blir billigare att släppa ut fossila bränslen. Moderaterna vill också minska biståndet, ett av de viktigaste verktygen för att hjälpa andra länder till en hållbar utveckling med minskade utsläpp.
I en vuxen debatt fokuserar man på det som är viktigast. Forskarnas larm är på riktigt. Det vi läser om är inte Hollywood som marknadsför ”The Day After Tomorrow”. Orkanerna Irma, Maria, Harvey och de våldsamma skogsbränderna i Portugal, Spanien och Kalifornien med hundratalet dödsoffer hände på riktigt, bara för drygt en månad sedan. Isberget som lossnade från Antarktis i somras var två gånger större än Gotland. På riktigt.
Skredmassor efter aldrig tidigare skådade skyfall har begravt människor på riktigt i Sierra Leone i somras. Fler än tusen människor har dött i Asien efter extremt våldsamma monsunregn. Kebnekaise smälter och snösäsongen i Norrland har blivit kortare. Detta händer här och nu.
Det är det nästa val måste handla om. Våra barn och barnbarn kommer att döma oss utifrån hur vi hanterade denna fråga. Om vi inte hanterar den kan vi ha hur många gråa hår som helst, men vi kan aldrig kalla oss vuxna.

Isabella Lövin (MP), språkrör "

DN FREDAG 10 NOVEMBER 2017

" Så vill partierna förändra reglerna

Fråga 1: De senaste åren har det kommit ett antal domar som har lett till hårdare regler och att färre beviljas assistans enligt LSS. Bör lagen ändras så att dessa regelskärpningar upphävs?

Fråga 2: Är det önskvärt att kostnaderna för LSS minskar genom att färre timmar med personlig assistans beviljas?

Liberalerna:
1 Ja, det behövs lagändringar för att återställa LSS till den frihetsreform det var tänkt som när dåvarande folkpartiledaren Bengt Westerberg genomförde den 1994. Personer med omfattande funktionsnedsättningar ska få möjlighet att leva, inte bara överleva.

2 Kostnaderna försvinner inte genom att människor blir av med den assistans de behöver utan flyttar till hemtjänst, sjukvård och till anhöriga som kanske måste sluta jobba för att orka hjälpa. Personlig assistans är en stor post i statens budget, men ger mycket tillbaka. Det viktigaste är sådant som inte går att mäta i pengar, som ett värdigt liv för de allra mest utsatta. Men den innebär också att anhöriga kan jobba och betala skatt, och ibland också att personer med assistans kan det.

Centerpartiet:
1 Ja. Domarna har lett till stor oro bland brukare och anhöriga och riskerar att få stora konsekvenser. Redan nu förlorar människor rätten till det stöd de behöver och många har fått flytta från sina hem till särskilda boenden, på grund av indragen assistans. Det är mycket angeläget att regeringen snarast möjligt återkommer med lagstiftning innan fler människor far illa.

2 LSS är en rättighetslagstiftning som syftar till att ge människor med funktionsnedsättning möjlighet att leva som andra. Antalet timmar med personlig assistans som beviljas ska därför utgå från de individuella behoven.

Moderaterna:
1 Moderaterna anser att assistansreformen är en viktig frihetsreform och vi vill värna den långsiktiga legitimiteten. Domarna som har avkunnats har skapat oro bland brukarna och den ansvariga ministern har också sagt att lagändringar ska snabbutredas. Vi kommer analysera lagförslagen och utesluter därför inte att ändringar kan behövas.

2 Syftet med LSS är att människor med omfattande funktionsnedsättningar ska kunna leva självständiga liv – det är något vi vill värna. Under de senaste 10 åren har kostnaderna för assistans ökat mer än väntat och för att ta reda på orsakerna till det har regeringen tillsatt en utredning. Att göra en ordentlig analys innan utredningen är klar är viktigt för att skapa både hållbarhet och förutsägbarhet för brukarna.

Kristdemokraterna:
1 Ja, det är helt nödvändigt. Antalet personer som fått hjälp att leva ett mer aktivt liv har ökat från år till år. Nu nedmonteras reformen på grund av ändrad rättspraxis. Lagen behöver ändras för att återupprätta det som var intentionen från början. Akuta åtgärder krävs för att stoppa de indragningar som annars kommer drabba fler personer tills dess att ny lag är på plats.

2 Ett samhälle som inte prioriterar de största behoven är inget välfärdssamhälle. De kostnader som är kopplade till brottslighet i form av fusk ska självklart bekämpas. Precis som i alla välfärdssystem. Det

finns inga ekonomiska vinster om minskningar av assistans leder till sämre stöd och i vissa fall till och med dyrare totala samhällskostnader.

Sverigedemokraterna:
1 Lagen bör, precis som vi länge påtalat, ses över och ändras. Nu är det mer akut än på länge och vi hoppas att regeringen ser över en eventuell lagändring när det gäller tidigare domar - inte bara den senaste. Under tiden detta görs måste något tillfälligt skyndsamt göras för att stoppa utvecklingen. Ett tillfälligt stopp på 2-årsomprövningar kan kanske vara ett sätt.

2 Nej, från vår sida så menar vi att de som har ett behov också ska få dessa tillgodosedda. Samtidigt så måste det till en helhetssyn på samhällets kostnader när assistanstimmar ökar så blir det en naturlig följd kostnader på andra områden, och det måste tydliggöras.

Socialdemokraterna:
1 När det gäller den senaste domen i HFD bedömer vi att en lagändring behövs. I övrigt är det viktiga att intentionerna i LSS värnas. Den som har behov av assistans för att kunna leva ett gott liv ska också ges det. Regeringen har tagit initiativ till en översyn av hela LSS-lagstiftningen som ska leda till mer ändamålsenliga och träffsäkra insatser. I dagsläget är det därför för tidigt att exakt säga hur lagstiftningen ska förändras.

2 Det viktiga är att assistansersättningen ska präglas av hög kvalitet och rättssäkerhet så att rätt person får rätt ersättning. Den långsiktiga utvecklingen av kostnaderna för assistansersättningen ska motsvara de faktiska behoven.

Miljöpartiet:
1Försäkringskassan har visat att domen från juni 2017 om väntetid och beredskap kan leda till en praxis som får stora personliga konsekvenser för brukarna. Regeringen tar nu därför skyndsamt fram förslag på lagändring som ska säkra assistans även för väntetid och beredskap. Samtidigt görs en översyn av hela LSS-lagstiftningen inom den så kallade LSS-utredningen som ska vara klar i oktober 2018.

2 Det är viktigt att de som har rätt till assistans får det. Systemet måste vara rättssäkert och man ska kunna lita på att man får det stöd som man har rätt till enligt lagen. Det är viktigt att komma tillrätta med det fusk som förekommer för att få en hållbar kostnadsutveckling av assistansen men alla som har rätt till assistans enligt lagen ska få det.

Vänsterpartiet:
1Ja. Nu är situationen så akut att regeringen måste ändra lagen genast. Det är fullständigt oacceptabelt att låta en av våra viktigaste frihetsreformer slås sönder. Vänsterpartiet har sedan många år krävt en översyn av domarna och att lagen förtydligas så att den lever upp till grundintentionen. I utredningen som pågår har regeringen lagt fokus på kostnader i stället för rättigheter.

2 Nej. Det önskvärda är att människor med funktionsvariationer ska ha ett gott liv, ett liv som andra, med full delaktighet i samhället. Det handlar om mänskliga rättigheter.

DN "

DN FREDAG 10 NOVEMBER 2017

" Dragkamp om LSS i alliansen

Frågan om LSS skär tvärs igenom de politiska blocken. Det visar en enkät som DN har gjort. Inom alliansen pågår det en dragkamp om att hitta en gemensam linje. – Här måste Moderaterna vika sig, säger en borgerlig källa.

Både i civilsamhället och i partipolitiken pågår en het debatt om lagen LSS och rätten till personlig assistans. Många funktionshindrade har upplevt stora problem när de blivit av med sitt stöd efter att Försäkringskassan skärpt sina bedömningar.
KD, L, C, V och SD drar redan nu slutsatsen att lagen om LSS behöver ändras på flera sätt efter de senaste årens inskränkningar av rätten till personlig assistans. Det visar en DN-enkät. Moderaterna och Socialdemokraterna vill avvakta tills läget har klarnat.
Även inom alliansen finns det tydliga skillnader i LSS-frågan. Borgerliga företrädare vittnar om hur skiljelinjerna i dagens debatt är de samma som under alliansens år i regeringsställning. Även då var det KD och L som månade om lagen. Då som nu lägger Moderaterna mer vikt vid statsfinanserna.
– De har en tradition av att värna det som sägs från finansdepartementet, säger en borgerlig källa.En annan allianskälla säger att det är tydligt att det är tre mot en i samtalen som pågår om en gemensam allianslinje i LSS-frågan.
– Här måste Moderaterna vika sig, säger källan.
DN erfar att Liberalerna är hårda i sitt krav på att LSS ska återupprättas till hur det såg ut innan regeringen gav försäkringskassan i uppdrag att spara pengar. Det vill säga innan de tre vägledande domarna kom. Samtidigt ser partiet ljust på möjligheten att få till en gemensam allianslinje.
Kristdemokraten Emma Henriksson, ordförande i riksdagens socialutskott, hör också till dem som driver LSS-frågan hårt. Hon anser att arbetet med lagändringar för att ge fler möjlighet till personlig assistans redan borde ha påbörjats.
– Det har varit akut länge och något måste göras omedelbart.
Emma Henriksson anser dessutom att man borde försöka göra något temporärt, innan ny lagstiftning är på plats. En sak som har diskuterats är att skjuta på de prövningar som Försäkringskassan gör vartannat år av brukarnas behov av assistans. Frågan var uppe till diskussion när statssekreteraren på socialdepartementet Madeleine Harby Samuelsson besökte socialutskottet på torsdagen.
– Kan vi åtminstone sätta stopp för tvåårsprövningarna så skulle mycket vara vunnet, säger Emma Henriksson.
Camilla Waltersson Grönvall är Moderaternas talesperson i frågan. Hon betonar att M ser LSS som viktig men menar att de stigande kostnaderna är ett stort bekymmer.
– Jag tror att alla partier bör vara orolig för kostnadsutvecklingen. Det är viktigt att vi värnar en långsiktig legitimitet så att de här insatserna går till de människor som verkligen behöver dem.
L och KD anser att brådskan är akut. Moderaterna däremot vill inte föregripa de utredningar som regeringen har satt i gång. Camilla Waltersson Grönvall utesluter inte att partiet kan komma att stödja det första förslag till lagändringar som ansvariga ministern Åsa Regnér har utlovat före jul. Moderaterna vill dock invänta LSS-utredningen som blir klar om ett år innan man gör ytterligare ingrepp i lagstiftningen. Hon vill inte kommentera hur förhandlingarna förs om en eventuell gemensam allianslinje.
– Den diskussionen för vi mellan oss fyra.
Socialdemokraterna betonar liksom Moderaterna vikten av de utredningar av LSS-lagen som görs. Anna-Lena Sörenson (S) är vice ordförande i socialutskottet.

– Med den samhällsutveckling vi har haft under drygt 20 år så har saker förändrats. Där måste man titta på lagstiftningen för att kunna revidera.

Amanda Lindholm
amanda.lindholm@dn.se
Hans Rosén
hans.rosen@dn.se "

DN FREDAG 10 NOVEMBER 2017

"Emma Lennartsson får 1,3 miljoner i fallskärm

Emma Lennartsson, som tidigare var statsminister Stefan Löfvens närmaste medarbetare, får drygt 1,3 miljoner kronor i avgångsvederlag från Socialdemokraternas partikassa. Det kan DN avslöja. När hon i somras hastigt lämnade regeringskansliet betonade hon att hon inte fick något avgångsvederlag från regeringskansliet. – Det är ett ovanligt beslut, säger partikassören Roger Bertzell.

Emma Lennartsson meddelade i en DN-intervju i slutet av augusti att hon omedelbart lämnade sin topptjänst som statssekreterare i statsrådsberedningen. Orsaken var att hon under 2016 deltagit i två möten då hon ”haft tillfälle att ställa följdfrågor” om it-skandalen på Transportstyrelsen. Men det gjorde hon inte.
– Det misstaget gör att jag känner att jag inte kan ha kvar det här jobbet, sade hon.
I intervjun sade hon också att hon skulle lämna sin tjänst utan avgångsvederlag. Men vad varken hon eller statsminister Stefan Löfven – som vid avgången önskade henne ”all lycka framöver” – berättade var att hon i stället skulle få ett avgångsvederlag på en årslön från Socialdemokraternas partikassa.
Det formella beslutet fattades av Socialdemokraternas verkställande utskott (VU) den 1 september, fem dagar efter att hon meddelat sin avgång. VU leds av partiledaren Stefan Löfven.
– Hon hade tidigare en anställning som stabschef och gruppsekreterare hos oss. Då har man ett trygghetsavtal i och med att man inte går under lagen om anställningsskydd. Då har vi aktiverat det utifrån att hon

tidigare arbetade hos oss, säger Socialdemokraternas partikassör Roger Berzell till DN.
Trygghetsavtalet innebär att Emma Lennartsson under ett års tid får sin lön hon hade i statsrådsberedningen på 109 800 kronor i månaden. Eventuella andra inkomster ska dras av ifrån lönen som kan komma att uppgå till 1 317 600 kronor.
VU valde att utlösa fallskärmen, trots att Emma Lennartsson lämnat sin tjänst och egentligen inte hade rätt till det.
– När det blev så att hon fick sluta så abrupt och sade upp sig så aktiverade vi trygghetsavtalet, säger Roger Bertzell.
Men varför har ni inte berättat om det här tidigare?
– Vem skulle vi berätta det för, tycker du?
För allmänheten, kanske? Det framgick att hon lämnade statsrådsberedningen utan avgångsvederlag, men nu har hon alltså fått ett avgångsvederlag av Socialdemokraterna i stället.
– Det är ingen som har frågat oss. Men så fort du frågade fick du svar.
Och hon behöver inte göra något för pengarna?
– Nej, det är ett trygghetsavtal som utlöses när man inte längre jobbar. Det är för att vi ska kunna rekrytera människor till uppdrag där man kan få lämna uppdraget och det inte finns någon anställningstrygghet.
Men om hon hade lämnat en tjänst hos er för att i stället arbeta på statsrådsberedningen – hur kan man då aktivera ett trygghetsavtal?
– Hon hade ett trygghetsavtal i grunden när hon jobbade hos oss. När hon fick frågan att gå över och företräda partiet som statssekreterare i regeringskansliet så lämnade hon tjänsten hos oss. När hon sade upp sig och slutade valde vi att aktivera det trygghetsavtalet.
Har ni sådana marginaler att ni kan fatta sådana beslut? Hon hade ju ingen juridisk rätt till avtalet.
– Det här handlar om att man ska kunna hitta människor som är väldigt duktiga och lämnar sina jobb med anställningstrygghet för att arbeta hos oss. När man jobbat hos oss och får erbjudande om att arbeta i regeringskansliet vill vi få de som är väldigt duktiga på de här positionerna, och då behöver vi trygghetsavtal.
Men det blir väl en mjuklandning för en person som gjorde en poäng av att hon inte fick något avgångsvederlag från regeringskansliet?
– Det är väl en fråga du får ställa till henne.
DN har förgäves sökt Emma Lennartsson för en kommentar.
Statsminister Stefan Löfven (S) kommenterade avgångsvederlaget när han intervjuades i P4 Uppland i samband med hans besök där på torsdagen.
– När vi värvade henne till vårt partikansli under oppositionstiden från Kommunal där hon var utredningschef ingick att om jobbet avslutas, så ska det finnas en ekonomisk trygghet, säger Stefan Löfven.
Han tycker att Lennartssons fallskärm är rimlig.
– Det är partiet som fattar beslut, det är inte skattepengar. Det är partiet som fattar beslut och betalar, säger Löfven.

Mats J Larsson
matsj.larsson@dn.se "

DN FREDAG 10 NOVEMBER 2017

" Partiet tackar för att hon offrade sig

Analys. Stefan Löfvens högra hand Emma Lennartsson tog en del av skulden för skandalen på Transportstyrelsen. Hon fick sparken av regeringen, vilket underströks av beskedet att hon fick gå utan avgångsvederlag. Nu visar det sig att Socialdemokraterna beslutade att slanta upp en fallskärm på över en miljon kronor. Det ger bilden av att Lennartsson offrade sig för laget.

Söndagen den 27 augusti hände något mycket ovanligt i svensk politik. Den person som hållit ihop alla trådar i regeringskansliets politiska ledning fick lämna tillbaka passerkortet och gå rakt ut genom den vackra entrén på Rosenbad. Regeringen hade just hållit ett extra sammanträde för att frånta Emma Lennartsson posten som den mest centrala statssekreteraren. Både hon och statsministerns presschef berättade för DN att hon gick utan avgångsvederlag.
Det var mitt i en kris. Nya uppgifter om säkerhetsskandalen på Transportstyrelsen avslöjades hela tiden, och de kröp allt närmare statsministerns kansli.
Två statsråd hade tvingats avgå i juli, och oppositionen hotade med att också försvarsminister Peter Hultqvist (S) snart skulle tvingas bort. Skälet var att Hultqvist inte hade informerat statsministern om skandalen på Transportstyrelsen trots att han vetat om den under större delen av 2016. De borgerliga hade dock en öppning för att dra tillbaka hotet om något nytt skulle framkomma.
I det läget berättade Emma Lennartsson att hon fått information av Säpo om säkerhetsproblemen på Transportstyrelsen redan i februari 2016. Men hon hade inte uppfattat allvaret i situationen. ”Det misstaget gör att jag känner att jag inte kan ha kvar det här jobbet”, sade hon.
Hennes avgång räddade försvarsminister Peter Hultqvist. Centern och Liberalerna ville inte längre delta i någon misstroendeförklaring. Den borgerliga alliansen splittrades och kritiken mot statsminister Löfven dämpades.
Några dagar efter Lennartsson fått sparken valde Socialdemokraternas verkställande utskott att bevilja henne en fallskärm värd över en miljon kronor. Men allmänheten fick leva kvar i tron att hon fått gå utan avgångsvederlag på grund av sina misstag. En allvarlig affär som handlar om förtroende och professionalism blev lite värre.

Ewa Stenberg
ewa.stenberg@dn.se "

DN FREDAG 10 NOVEMBER 2017

" Det är viktigt att bli påmind om vilken stor skandal detta är

Kommentar. Ännu en rapport ger Karolinska institutet svidande kritik för hur man hanterade skandalkirurgen Paolo Macchiarini. Det kanske inte framkommer så mycket nytt, men det är värt att påminnas om hur långt KI gick för att skydda Macchiarinis rykte.

Det har gjorts många utredningar sedan SVT sände dokumentärserien ”Experimenten” om kirurgen och gästprofessorn Paolo Macchiarini och hans omtalade operationer med luftstrupar i plast. Både Karolinska institutet och Karolinska universitetssjukhuset tillsatte externa utredningar. Dessutom har bland annat regeringen, Centrala etikprövningsnämnden och Åklagarmyndigheten granskat olika delar av kirurgen och gästprofessorn Paolo Macchiarinis verksamhet i Sverige. Kritiken har i de flesta fall varit hård. En särskilt osmickrande bild av KI framträdde då, hur det medicinska universitetet struntat i regler och ignorerat kritiker i hopp om ett framtida Nobelpris.
ANNONS:

Nu visar ännu en granskning omfattade brister.
Universitetskanslerämbetet, UKÄ, som är tillsynsmyndighet för statliga universitet och högskolor i Sverige, har utrett hur Karolinska institutet följt regler när det gäller Paolo Macchiarinis verksamhet. Inte särskilt väl, visar det sig.
UKÄ konstaterar att KI inte utrett Macchiarinis bisysslor ordentligt, valt att inte utreda flera misstankar om forskningsfusk och när utredningarna väl genomfördes var de ofullständiga. Dessutom förlängdes en av Paolo Macchiarinis anställningar i strid med KI:s egna regler. Styrelsen har heller inte kunnat förklara varför vissa saker gjorts på ett särskilt sätt. Universitetskanslerämbetet sätter fingret på den springande punkten: ”Granskningen ger intryck till att KI till varje pris velat skydda Macchiarinis rykte som forskare och behålla honom som anställd”.
Detta stämmer väl överens med slutsatserna från Sten Hekschers utredning, som kom för över ett år sedan. Samtidigt är det viktigt att än en gång bli påmind om vilken stor skandal detta är, hur illa ett av Sveriges främsta universitet har agerat.
Universitetskanslerämbetets granskning omfattar däremot inte perioden fram till och med 2012, då Harriet Wallberg Henriksson var rektor för KI. UKÄ vill undvika en jävssituation. Harriet Wallberg Henriksson var nämligen universitetskansler och chef för myndigheten, men tvingades avgå efter att skandalen var ett faktum. Det var förvisso då som Paolo Macchiarini anställdes vid KI, men där har Sten Hekschers utredning kommit fram till att bland annat rekryteringen genomfördes på ett olämpligt sätt.
Men UKÄ nöjer sig inte med att rikta kritik mot KI, utan tänker också följa upp att åtgärdsarbetet verkligen genomförs och har avsedd effekt. Bristerna är helt enkelt för allvarliga.
KI:s styrelseordförande Mikael Odenberg välkomnar UKÄ:s stöd och konstaterar ödmjukt att det är ett stort arbete som måste göras nu, som sträcker sig långt utanför KI:s åtgärdsplan. Att förändra kulturer är svårt, men är nödvändigt för att en liknande situation inte ska kunna ske igen. I Macchiarinis fall kunde reglerna rundas för att kulturen medgav det.

Amina Manzoor
amina.manzoor@dn.se "

DN FREDAG 10 NOVEMBER 2017

"Åkessons mardröm nära att förverkligas

SD-ledaren Jimmie Åkessons mardröm har varit att Sverigedemokraterna ska falla samman på samma sätt som Ny demokrati gjorde på 90-talet. Efter att SD-ledningen på torsdagen uppmanat sin riksdagsledamot Pavel Gamov att lämna partiet kan Sverigedemokraterna snart ha tappat ha tappat lika många ledamöter som Ny demokrati.

DN har jämfört hur många SD-ledamöter som lämnat partiet under den här mandatperioden med avhoppen från Ny demokrati när partiet satt i riksdagen 1991–1994. Den gången hette de fyra avhopparna Lars Andersson, Johan Brohult, Anne Rhenman och Sten Söderberg.
För Sverigedemokraterna började avhoppen med SD-ledaren Jimmie Åkessons egen svärmor Margareta Larsson. I protest mot hur partiet sköttes under Åkessons sjukskrivning lämnade hon SD hösten 2015 och blev politisk vilde.
Näst i tur var Anna Hagwall, som uteslöts ur SD i december 2016 efter uttalanden om att den judiska familjen Bonnier hade alltför stor makt.
I september i år blev Hanna Wigh den tredje kvinnliga SD-ledamot som blivit politisk vilde. Hon lämnade partiet i protest efter anklagelser mot en manlig SD-ledamot om sexuella trakasserier som utreds av åklagare.
På torsdagen uppmanade SD:s partiledning riksdagsledamoten Pavel Gamov att lämna partiet efter uppgifter om att han trakasserat en kvinnlig politisk sekreterare under en resa till Ryssland nyligen. Mot partiets vilja reste Gamov för att observera de ryska lokalvalen, sponsrad av en av president Putins nära förtrogna.
Om han vägrar riskerar han att uteslutas.
”Pavel Gamov har agerat på ett sätt som är oförenligt med rollen som riksdagsledamot”, skriver gruppledaren Mattias Karlsson i ett pressmeddelande.
Om Pavel Gamov, som DN har sökt, trots uppmaningen väljer att behålla sin riksdagsplats blir han den fjärde politiska vilden från SD under denna mandatperiod – samma antal som lämnade Ny demokrati på 90-talet.
Ny demokrati fick 6,2 procent i valet 1991, men åkte ur riksdagen 1994 när partiet fick 1,2 procent. Då inleddes en uppgång för Sverigedemokraterna som ledde till att partiet fick 12,9 procent i senaste riksdagsvalet.
Av de 49 ledamöter som valdes in för Sverigedemokraterna i valet 2014 återstår 45 om Pavel Gamov sitter kvar som politisk vilde.

Mats J Larsson
matsj.larsson@dn.se "

" Fakta. SD-avhopp
De tre sverigedemokratiska ledamöter som hittills blivit politiska vildar är Margareta Larsson, Anna Hagwall och Hanna Wigh. I SD:s riksdagsgrupp ingår även den politiske vilden Patrick Reslow, som lämnade Moderaterna i våras. "

DN FREDAG 10 NOVEMBER 2017

" Två olika strategier för att göra renoveringar

○ Tusentals lägenheter i Sverige behöver renoveras, men bostads-
○ bolagen har vitt skilda strategier för upprustningarna.
○ Hur ska renoveringarna betalas? Ska hyran höjas direkt eller
○ över flera år? Åsikterna går isär.
○ DN Ekonomi har träffat bolaget som skyndar långsamt – och hyresgäster som befarar att hyran chockhöjs.

En skral kassa och stora renoveringsbehov tvingade fram en ny modell för upprustning för allmännyttan Knivstabostäder. Den ger försiktiga hyreshöjningar i flera steg utan att tvinga bort hyresgästerna.

Det är något många hyresgäster fasar för – en stor renovering som i ett slag kan göra hyran väldigt mycket högre, till och med fördubbla den. Det insåg ekonomichefen Simon Granit när han kom in i Knivstabostäder 2013. Husen var från 60-talet och det fanns stora renoveringsbehov. Läget var minst sagt problematiskt.
– Vi hade ingen stor kassa i bolaget, inget att ta av, säger Granit.
Det var då som cheferna tog ett steg tillbaka och började fundera på vem Knivstabostäder var till för – egentligen. Svaret blev: de nuvarande hyresgästerna.
– Jag och dåvarande fastighetschefen Mattias Jonsgården gick längs en granallé vid vårt gamla kontor och kläckte tanken till att testa ny otrampad väg, säger Simon Granit.
Och den vägen kom att kallas för Bokvar. Tanken är att hyresgästerna ska kunna bo kvar både under och efter renoveringen. Renoveringen ska genomföras under sju år, men kostnaderna för hyresgästerna ska spridas ut på tio år.
Hösten 2014 kallade de till möte för att diskutera upprustningen och hur den skulle finansieras. Mötet hölls i Hyresgästföreningens lokaler i Knivsta och stämningen var till en början upprörd. Men till sist gick förslaget genom.
För Hyresgästföreningens förhandlare Lena Jansson Nordin var det inget lätt beslut att teckna ett ramavtal för Bokvar. Det fanns ett motstånd inom föreningen för att skriva ett ramavtal med Knivstabostäder. Det gick att få ett beslut i föreningen – men utan enighet.
Jansson Nordin sitter också i den samrådsgrupp som diskuterar med bolaget om vilka renoveringar som ska göras och när.
– Och man ska inte försköna bilden. Visst har det var gnissel ibland, säger hon, men tillägger att det har varit ”högt i tak”.
Parterna har en egen förhandling utöver den vanliga hyresförhandlingen. Den kallas just för Bokvar-förhandlingen. När modellen infördes trodde Simon Granit att det skulle handla om två procent per år, men bland annat låga räntor gör att de hittills har hållit sig under den nivån; 1,7 första året och 1,85 det andra.
Dessutom går bolaget inför billiga lösningar. I stället för att byta ut stammarna har Knivstabostäder valt så kallade relining, att rören får en ny invändig hinna. Det förlänger livslängden på stammarna med uppåt 25 år.
I samrådsgruppen diskuterade de också om arbetet skulle göras på ett eller två år. Att göra det på två år skulle innebära mindre stök för hyresgästerna, men högre kostnader. De valde ett år.
I stället för att byta ut alla fönster, har bolaget endast bytt fönster som inte kunde renoveras. Övriga har fått ett extra glas för energibesparing.
Knivstabostäder är en liten allmännytta, en av landets minsta. Går det verkligen att överföra modellen till ett stort bolag med många tusen lägenheter?
Båda två funderar lite på svaret.
– Ja, jag tror det, säger Lena Jansson Nordin.
– Men de måste bryta ner det i områden och ta ett område i taget, fyller Simon Granit i.
Dan Lucas dan.lucas@dn.se "

DN FREDAG 10 NOVEMBER 2017

" I Solna vill hyresvärden renovera allt

I samband med ett stambyte ska ett hyreshus i Solna totalrenoveras. Hyresgästerna anser att renoveringarna är överflödiga och fasar för att de kan behöva flytta. – Köket ska bytas ut, badrummet ska rivas, tapeterna, golven, säger Lars Bengtsson.

Han bor tillsammans med sin fru i en trerummare på 90 kvadratmeter i Solna utanför Stockholm. Här har han bott i 34 år. I januari fick han och de andra hyresgästerna besked om lägenheterna ska totalrenoveras i samband med ett stambyte. Lars Bengtsson, som till följd av sin bakgrund har god kunskap om ombyggnader, anser att renoveringarna är överflödiga.

– Jag har själv lagt ner pengar på lägenheten för att ha en anseende boendestandard, säger han.

Fastighetsägaren Solporten skriver i ett brev att hyresgästerna får helt nya kök och badrum och att man ska byta ut golv i hall och vardagsrum. Det framgår också att garderoberna ska målas om och att hatthyllan ska bytas ut. Hyresgästerna ombeds godkänna renoveringen.

Några veckor senare får hyresgästerna en indikation på en kommande hyreshöjning, där ett exempel från en liknande renovering finns med. Utifrån detta kan Lars Bengtssons hyra komma att höjas från dagens 8 000 kronor i månaden till 12 000 kronor i månaden.

– Ekonomiskt kommer vi att gå runt men man vill ju inte lägga alla pengar på att bo. Vi vill kunna resa och göra annat också, säger han.

I husets samrådsgrupp ingår utöver Lars Bentsson grannarna Magnus Lindén och Bert Karlheden.

– Vi trivs med att bo här men om hyrorna höjs kommer troligtvis många av oss att behöva flytta, säger Bert Karlheden.

Varken Bert Karlheden eller Magnus Lindén tror att de kommer att kunna bo kvar på sikt om hyrorna blir 50 procent högre.

I breven från Solporten som DN har tagit del av förklaras renoveringarna med att delar av väggarna i kök och badrum måste rivas för att komma åt vatten- och avloppsstammar. Vidare skriver de att dragningar av el är gamla och behöver bytas för att dagens uttags- och säkerhetsbehov ska tillgodoses. Detta får följdeffekter på ytskikt, enligt brevet. Renoveringarna ska börja år 2020.

– Hyresgästerna har inte samma kunskap om fastigheten som vi har. Den tekniska kvaliteten för fastigheten är slut och det är inte möjligt att förvaltningsmässigt fortsätta laga, säger Kristoffer Wilhemsson, vd för Solporten.

Hyresgästerna anser att renoveringarna är överflödiga, hur ser du på det?

– Det har jag förståelse för men där har vi olika uppfattning. Vi är en långsiktig fastighetsägare som vill ha en förvaltningsmässigt effektiv fastighet, säger han.

Han fortsätter:

– Det finns saker som vi skulle vilja göra som vi avstår ifrån, som att sätta in ett bättre kök. I stället väljer vi ett standardkök.

Varför golven kommer att bytas ut kan han inte svara på, inte heller vilken hyra hyresgästerna kan vänta sig.

– Den här renoveringen ligger flera år fram i tiden. Den hyreshöjning som kommer att ske kommer att vara baserad på den hyreslag och de prejudicerande fall som finns då.

Fallet ligger just nu i Hyresnämnden.

Ida Yttergren
ida.yttergren@dn.se "

DN FREDAG 10 NOVEMBER 2017

" Kyrkan skildes från staten – nu borde det vara kungahusets tur

I år är det 225 år sedan Gustav III sköts och en svensk republik kunde ha fötts i kölvattnet av den franska revolutionen. Det är 128 år sedan socialdemokraterna införde ett krav på republik i sitt partiprogram.

Fortfarande har vi ett monarkistiskt styrelseskick – visserligen med ett kungahus utan direkt politisk makt men med ett relativt stort konservativt och fördummande inflytande såväl ideologiskt som kulturellt.
Enligt SOM-institutet stöds monarkin av cirka 54 procent av befolkningen. Kungahuset (hov- och slottsstaten) kostar skattebetalarna cirka 137 miljoner kronor år 2017 vilket är en ökning med 25 miljoner sedan 2009. Dessutom har kungafamiljens medlemmar privata förmögenheter i mångmiljonklassen.
Eftersom det för närvarande inte finns någon politisk vilja eller majoritet i riksdagen för republik kanske ett steg på vägen kunde vara att privatisera kungahuset och knoppa av det från staten. Flera av riksdagspartierna framhåller att kungahuset gör bra pr för industrin och för varumärket Sverige.
Efter grundligt utredande genomfördes år 2000 en lycklig skilsmässa mellan staten och kyrkan när Svenska kyrkan omvandlades från statskyrka till ett trossamfund bland andra. Nu skulle tiden kunna vara mogen att även se över möjligheterna att skilja kungahuset från staten.

1 Genom att knoppa av kungahuset från staten skulle grundlagarna kunna moderniseras: monarkin avskaffas, en statschef väljas och genomförandet av demokratin slutföras. Sverige skulle lämna resterna av de feodala statsstrukturerna (bland annat arvsrätten till kronan) bakom sig. Kungahusets organisationsform efter skiljandet från staten bör utredas (stiftelse, samfund eller bolag, etcetera).

2 Eftersom kungahuset främst har ceremoniella och representativa plikter som oftast handlar om att bana väg för och göra pr för svenska företag och varumärket Sverige kan finansieringen överlåtas till till exempel Svenskt näringsliv eller liknande konglomerat. Detta skulle tydliggöra och renodla kungahusets kärnuppgifter, bidra till en effektivisering av verksamheten och kostnadsbesparingar för staten. På sikt borde kungahuset kunna bära sina egna kostnader, bland annat genom en omstrukturering av kungafamiljens privata tillgångar.

3 Beslut om avknoppning kan få stöd i riksdagen. Allianspartierna genomförde under sin regeringstid 2006–2014 omfattande privatiseringar av offentliga tillgångar. Motivet var att verksamheterna skulle fungera bättre och mer effektivt om marknaden fick ta över. Samtliga allianspartier, som i större eller mindre utsträckning slår vakt om kungahuset, borde mot den bakgrunden kunna stödja en avknoppning, särskilt C och L som starkare än övriga framhåller demokratiska aspekter på och en viss kritik mot arvsrätten till kronan.

4 Med tanke på kungahusets popularitet i vissa befolkningsskikt skulle man, liksom i fallet med Svenska kyrkan, kunna göra det möjligt för vanliga medborgare att bli medlemmar i ett monarkistiskt samfund som genom medlemsavgifter skulle kunna bidra till finansieringen av verksamheten.

5 En skilsmässa mellan staten och kungahuset skulle även innebära en frigörelse för de enskilda medlemmarna av kungahuset så att dessa själva kunde välja ett jobb och ett liv som inte tyngs av lagar och plikter.

Peter Strand, före detta utredare vid riksdagen, numera pensionär "

DN FREDAG 10 NOVEMBER 2017

”Hur kan jag bryta min vana att dricka vin varenda kväll?”

Hon är nöjd med det mesta i livet, men har fått som vana att dricka vin varje dag när hon lagar mat. Trots att hon är medveten om hälsoriskerna kan hon inte sluta med vanan. Varför kan hon inte kontrollera detta, när hon har kontroll över så mycket annat? Psykolog Liria Ortiz svarar.

Fråga:
Jag är en medelålders kvinna med alkoholproblem. Jag är inte alkoholist men dricker ungefär dubbelt så mycket som det som betraktas som gränsen för riskbruk för kvinnor, jag dricker 18–20 glas vin i veckan. Jag dricker enbart vin, sprit och annat får stå orört i skåpen. Jag blir inte berusad och mitt vindrickande påverkar nog inte min omgivning i någon större utsträckning, om någon alls.
Jag tror alltså inte att någon annan än jag själv upplever att jag har ett problem. Jag är ju ganska skicklig på att bära hem och bort flaskor utan att det blir synligt för någon hur mycket det egentligen rör sig om, det är ju ändå jag som handlar allt annat och det är i köket när jag lagar mat sådär vid 18–19-tiden som jag får i mig mina 2–3 glas. Jag är medveten om att jag dricker för mycket, jag känner väl till riskerna med detta. Jag önskar att det var annorlunda och att jag inte var så fixerad vid vindrickandet, men trots att detta har pågått under många år så får jag inte kontroll på det.
På en kurs jag gick som handlade om alkoholproblem ville man att jag skulle hitta en orsak, att jag var ledsen, besviken på livet, osäker eller olycklig. Det är jag inte. Jag har ett bra intressant jobb, god ekonomi, en bra man och tre fina halvvuxna barn och jag är på det hela taget nöjd med det mesta. Problemet är, som jag upplever det, att mina belöningssystem triggas så hårt av att dricka vin så kraften i det övertrumfar alltid viljan att dra ned. Det är några kritiska timmar under tidig kväll det handlar om, mellan 17 och 20 sådär, om klockan blir 21 så går det liksom över.
Men under de där timmarna klarar jag inte av att stå emot. Jag som är så högpresterande och duktig kan väl få ha den där enda lasten, den sköna avspänningen av ett lätt rus, tänker jag då, och dagens goda föresatser att avstå får stå tillbaka. Hur får man bukt med sina belöningssystem? Jag som har sådan kontroll på allt annat i livet, varför kan jag inte få kontroll på detta på egen hand? Vad kan jag göra?

Lådvinstant

Svar:
Hej! Visst är det som du så väl beskriver att man kan ha mycket motstridiga känslor och tankar omkring sina alkoholvanor. Man bekymrar sig för att de kan innebära risker för den egna hälsan, och för hur omgivningen uppfattar en, och inte minst för att det sätt att dricka som man har inte stämmer med den egna självbilden av vem man vill vara. Som att till exempel vara en person som har kontroll.
Jag ska strax ge dig några råd om hur du kanske kan gå till väga, som nog är ganska annorlunda än dem som du mötte på den kurs som du gick. Men låt mig först resonera med dig om varför det kan vara så svårt att ändra på alkoholvanor.
Alkohol påverkar vår upplevelse av vårt vardagsjag genom sin effekt på hjärnan. Vid ett promilletal på omkring 0,4 promille förändras tidsuppfattningen. 0,4 promille upplevs av de flesta som ett lätt rus. En normalkonsument behöver dricka cirka två glas vin i ganska snabbt tempo för att komma dit. Effekten är att man blir inkapslad i nuet,

veckan som varit med dess förtretligheter, och veckan som väntar med alla krav, är i det närmaste bortglömda. En del brukar beskriva upplevelsen som att det är som att gå i en inre exil.
Och detta är en effekt av att dricka alkohol som kan upplevas som närmast ”terapeutisk”, som ett sätt att under några timmar få vila från ett krävande arbetsliv och ett stort familjeansvar. Men som vanligt handlar det förstås också om att använda den här strategin lagom ofta, och om att den bara är tillgänglig för dem av oss som har ett kontrollerat drickande.
I perioder i livet när saker och ting är trassliga, och den psykosociala stressen är hög, kan alkohol utifrån den här effekten bli en strategi som man börjar använda allt mer. För få vara ostörd ett tag, och få tyst på all oro inom sig. Särskilt är man förstås benägen att göra detta när man tycker sig sakna andra sätt att hantera utsatta lägen. Men även i vardagslunken är nog detta inslag i det lätta ruset något som många uppskattar och ser som en belöning, till exempel på fredag kväll efter arbetsveckan.
Jag tror inte att vi kan förstå den stora roll som alkohol spelar i vår kultur om vi inte accepterar att det är ruset som är poängen med att dricka alkohol för nästan alla.
Utifrån inlärningsteori handlar inte dina svårigheter med att sluta dricka om vare sig bristande motivation eller dålig karaktär utan kan förklaras utifrån några enkla regler för hur beteenden uppstår och vidmakthålls. Teorin går i korthet ut på att vi upprepar sådana beteenden som ger oss någonting på kort sikt, i stunden, och att vi i de ögonblicken har en förmåga att bortse från långsiktiga konsekvenser. Om vi utför beteendet ett antal gånger blir det lätt till en vana, och starka kopplingar har uppstått mellan till exempel en tidpunkt och en plats samt ett beteende.
Så hur kan du då ha nytta av allt detta? Mina förslag till dig har tre utgångspunkter:

1. Att du vill dricka mindre, men inte sluta helt.
2. Att du troligen kan göra det lättare för dig att dricka mindre om du hittar andra sätt att belöna dig och må bra som inte har med alkohol att göra.
3. Att du nog måste besluta dig för att ändra dina vanor på vardagskvällarna för att på det sättet släcka ut din inlärda vana – att vardagskväll är lika med två till tre glas vin.

Låt mig skissa på ett möjligt scenario att utgå ifrån (men du måste förstås hitta det upplägg som passar dig):
Säg att du beslutar dig för att bara laga middag till familjen varannan kväll, och att när du gör det ska du avstå det tredje glaset, och dessutom dricka dina två glas vin långsamt och utöver det dricka ett gott mineralvatten emellan. Det skulle innebära att du enbart med detta har mer än halverat din alkoholkonsumtion, och hamnat under gränsen för riskbruk för kvinnor. På sikt kommer det också att innebära att du får ut allt mer av alkoholen som du dricker då din tolerans sjunker. Det var punkt 1 och 3.
Hur kan du då trigga ditt belöningssystem i hjärnan de kvällar du inte dricker? Nu är vi vid punkt 2. Fundera på det! Vad skulle du kunna göra de vardagskvällar som du kanske har frigjort, och som blir din egen tid? För att koppla av, bara må bra, eller till och med känna att det lyfter lite? Promenera? Nöjesshoppa? Gå på bio eller konsert med en vän? Hjärnforskningen visar att även enkla vardagshändelser av detta slag triggar hjärnans belöningssystem ganska rejält, och lätt utvecklas till nya vanor.
Om du tycker det jag föreslagit verkar okej tänkt, så förhandla med din familj om era middagsvanor, och prova dig fram med alternativa sätt att trigga dig. Men utvärdera inte för tidigt. Förändring tar tid! Fler tips om måttligt drickande finns i boken ”För mycket, för ofta” av Anders Hammarberg och Karin Romberg.

Möjligen kan dina alkoholvanor ha påverkat din hälsa. Så det kan vara klokt att du tar några blodprover på din vårdcentral, som visar bland annat hur din lever mår. Om du har förhöjda värden kommer en minskad alkoholkonsumtion av den storleksordning som vi resonerat om vid uppföljande provtagning efter fyra veckor och åtta veckor med största trolighet påvisa att du är på väg till, eller har fått, normala värden. Detta är en metod som heter bio-feedback och är ett sätt att få ett kvitto på sin livsstilsförändring, och förstås ett sätt att öka på och hålla i gång sin motivation!
Liria

Liria Ortiz
fragainsidan@dn.se "

DN FREDAG 10 NOVEMBER 2017

" Ministern: Kömiljard ingen hållbar lösning

Långsiktiga satsningar på personalen i vården är det som kan lösa personalbristen och vårdköer. Det var socialminister Annika Strandhälls (S) budskap när hon på torsdagen mötte politiker från Stockholms läns landsting. — En kömiljard hade inte gett cancer-patienterna i somras deras operation, säger Annika Strandhäll.

Socialminister Annika Strandhäll (S) avvisar en kömiljard som lösningen på vårdens problem med personalbrist och växande vård-köer. Den tidigare statliga kömiljarden avskaffades av den rödgröna regeringen.
—Det fanns en ganska stor samstämmighet inom vården att kömiljarden ledde till undanträngningseffekter. Jag tror inte på incitament som får en redan pressad personal att springa fortare, säger Annika Strandhäll, som också kommenterar DN:s avslöjande om att 20 cancerpatienter i somras på Karolinska Huddinge inte fick sina operationer i tid efter att en grupp operationssjuksköterskor sagt upp sig.
— Det är ett tydligt exempel på att en kömiljard inte löser vårdens problem. Hade man haft en kömiljard på plats i somras så hade det ändå inte gjort att operationssjuksköterskorna varit kvar på jobbet så att operationerna kunnat genomföras. Hade de däremot haft schysstare villkor så hade de kanske inte sagt upp sig, säger Annika Strandhäll.
Den styrande borgerliga alliansen i Stockholm lanserade en egen ”kömiljard”, genom att utöka landstingsbudgeten med 500 miljoner kronor 2018. Finanslandstingsrådet Irene Svenonius (M) efterlyser en nationell satsning.

Men enligt Annika Strandhäll, som besöker alla landsting för dialog-möten om sjukvården, är långsiktiga satsningar på personalen lösningen på vårdens problem. Att de statliga pengarna till förlossningsvården i Stockholm län ska användas för att öka grundbemanningen är mycket positivt, enligt Strandhäll.
— Vi satsar 5,5 miljarder kronor på hälso- och sjukvården nästa år, och det är en historisk satsning. Två av dem ska gå specifikt till bemanningen, och från regeringens sida är det mest avgörande för att få bort vårdköer och kan hålla vårdplatser öppna så att vi klarar personalfrågan.

Anna Gustafsson
anna.gustafsson@dn.se "

DN FREDAG 10 NOVEMBER 2017

" Sven-Erik Österberg blir ny landshövding

Stockholms nya landshövding Sven-Erik Österberg plockas från sin tjänst som landshövding i Norrbotten. Han hamnade i Luleå efter långt politiskt värv som socialdemokratiskt kommunalråd, riksdagsledamot, minister och var gruppledaren som föll på mål-snöret när Juholt blev ny partiordförande.

– Det är naturligtvis oerhört hedrande att få erbjudande om att bli landshövding i landets huvudstad. Det blir en spännande utmaning. Regeringen ville ha någon som kan länsstyrelsen och har haft uppdraget tidigare, säger Sven- Erik Österberg.
Vad tycker du om att Bodström ratades efter Allra-skandalen?
– Det vore fel av mig att ha synpunkter på det, det känns inte alls rätt. Jag konstaterar bara hur det blev.
Tjänsten löper på fyra år och tillträds den 1 februari.

Jessica Ritzén"

DN FREDAG 10 NOVEMBER 2017

" Musikerförbundet: De borde sitta bakom lås och bom

Personer som arbetat med underhållningen på Tallink Siljas båtar har inte fått avtalad ersättning. Det avslöjade DN igår. Per Herrey, förbundsjurist på Musikerförbundet, kallar arrangörsbolagets agerande ”förfärligt”. Han lägger även skulden på Tallink Silja.

Som DN kunde visa under onsdagen har minst 70 personer drabbats av uteblivna ersättningar, till ett värde av 1,9 miljoner kronor, efter att ha arbetat med nöje på Tallink Siljas fartyg. Detta enbart under 2016. Vittnesmål visar att problemen började redan 2013.
Per Herrey är i sin roll som förbundsjurist på Musikerförbundet van att möta oegentligheter i branschen. Men lönehärvan på Tallink Silja är ovanligt omfattande, säger han.
– Det här är en riktig röta. Hela gänget borde sitta bakom lås och bom. Det är inte någon slump att det blivit som det blivit.
Han är frustrerad över att Tallink Silja inte agerat tidigare.
– Den här arrangörsgruppen fick ett omfattande uppdrag, de ansvarade säkert för ett antal bokningar varje dag under flera år. Att Tallink Silja då inte gör någon bakgrundskoll på dem alls, hur seriöst är det?
Hur vanligt är detta?
– Vi ser mycket av de här avarterna. Det är ofta starka företag mot mindre aktörer och många vågar inte stå upp för sin rätt. Man är rädd för att framstå som en bråkstake. Det utnyttjas i viss mån.
Varför i just musikbranschen?
– I den här branschen ska man leva på sitt artisteri och ens person är en stor del av varumärket. Då är man väldigt känslig för att exponeras i den här typen av sammanhang. Många är rädda för att inte få fortsatta jobb.
Har ni haft problem med Silfverskiöld tidigare?
– Michael Silfverskiöld är en följetong som pågått i många år. Han är en känd bedragare i branschen. Därför är det makabert att Tallink Silja hävdar att de inte har haft koll. Det ska de ha haft enligt min mening. - Resultatet av detta är förödande.
Vad kan man göra åt sådana här problem?
– Det finns en lite för snäll inställning från artister och musikers sida, de tänker att det ska lösa sig självt. Men om de kommer till oss så gör vi alltid en bakgrundskoll på personerna de ska jobba med.
Ni får ibland kritik för att vara tandlösa.
– Tyvärr tror en del att vi är en sorts myndighet som kan rädda hela världen från alla sådana här företeelser. Så fort det händer något pekar medlemmar, och icke-medlemmar, finger hit och säger ”varför har inte ni gjort någonting?” Men om vi får information i tid så tar vi tag i det.

Amanda Dahl
amanda.dahl@dn.se
Noa Söderberg
noa.soderberg@dn.se "

DN FREDAG 10 NOVEMBER 2017

" Teatersverige i kris efter vittnesmålen

Våldtäkter, trakasserier och tystnadskultur. I onsdags vittnade 456 kvinnliga skådespelare om övergrepp de fått utstå i film- och teaterbranschen.

”Jag blev våldtagen av en skådespelarkollega.”
”Fått sms av stor manlig kollega om hur han ska knulla mig med morfarskuken i varje hål.”
”Plötsligt kommer en manlig skådespelare in och öppnar gylfen och stoppar in kuken i min mun.”
Det är några brottstycken ur vittnesmålen från kvinnliga svenska skådespelare som i onsdags publicerades i Svenska Dagbladet. 456 kvinnor, bland dem några av Sveriges största skådespelare som Lena Endre, Eva Röse, Gunnel Fred och Sofia Helin, har gått samman i ett upprop för att stoppa de kränkningar och övergrepp de fått utstå, och för att förändra den kultur som gjort dem möjliga.
Uppropet tog sin början i en hemlig grupp på Facebook där skådespelarna samlats – men gruppen fick läggas ned efter att förövare, som varit anonymiserade i gruppen, började kontakta offren, skriver skådespelarna i sitt upprop.
De kräver också att arbetsgivarna, som filmbolag, teatrar, bokförlag och tv-kanaler ”slutar att skydda, anställa och tjäna pengar på förövare”.
Uppropet slog ned som en bomb i kulturvärlden, och kulturminister Alice Bah Kuhnke kallade under torsdagen till sig cheferna för Dramaten, Operan och Riksteatern.
– Jag var väldigt tydlig med att regeringen ser oerhört allvarligt på detta. De fick veta att vi kräver förändring. Vi har absolut nolltolerans mot trakasserier, mobbning och våldtäkt, säger Alice Bah Kuhnke.
Bah Kuhnke upprepar ”chockad, äcklad och heligt förbannad” flera gånger för att beskriva de känslor som väcktes av kvinnornas berättelser om sina arbetsplatser. Senare under torsdagen mötte hon också nationalscenernas styrelseordförande som är utsedda av regeringen.
– Det handlar om att en tystnadskultur som föds och göds, och den måste förgöras. Tills vi meddelar något annat har de vårt förtroende, men jag tänker inte stå här igen om ett år och prata om samma sak, - säger Bah Kuhnke.
Av de 456 kvinnorna har 78 varit verksamma vid Dramaten, och teaterchefen Eirik Stubø höll under torsdagen ett krismöte för hela personalen. Innan dess förklarade han att bara två fall av verbala trakasserier kommit honom till kännedom sedan han tillträdde 2015.
Hur kan du bara känna till två fall?
– Det som kommer fram i uppropet har aldrig kommit fram på Dramaten. Det kan finnas många förklaringar, som anställningsformer och gamla maktstrukturer som måste krossas. Men det viktigaste nu är att ta reda på varför våra handlingsplaner inte fungerar, och varför vi inte fångade upp de grova brotten från den fasansfulla läsningen.
Vad händer nu?
– Jag har i dag varit i möte med operans och Riksteaterns chefer om hur vi gemensamt tar död på den tystnadskultur som möjliggjort det här. Vi ska göra det tillsammans med andra aktörer i branschen, för det är ju ett branschproblem.
Marie-Louise Ekman, teaterchef på Dramaten 2009-2014, kallar uppropet för ett ”reningsbad”.
– Äntligen! Det är otroligt viktigt det som sker, det är som en social revolution. Det här är oerhört efterlängtat både för kvinnor, som är den utsatta gruppen, för de män som stått vid sidan och lidit, och för de män som ångrar sig nu först när de är medelålders. Men herregud, ska vi leva med de här männen i 45 år innan de fattar?
Som chef i flera år måste du ju ha märkt av det här.
– Det där är konfidentiella saker som jag inte kan prata om. Under min tid var det nog inte några anmälningar, men det går ju att kolla. Det var andra tider för några år sedan än vad det är nu, så de som är äldre har varit med om väldigt mycket mer. Det är förvånande om unga människor säger att de varit med om så här fruktansvärda situationer.

Vissa verkar anse att detta hör till, att manliga genier för att kunna prestera god teater behöver få utlopp för sin sexualitet.
– Det där är fruktansvärt. Jag är totalt allergisk mot bilden av det manliga geniet som någon som tittar ut i fjärran och lider, och som förtrycker alla i sin omgivning när han beskriver detta lidande. Medan barn, närstående och kollegor betalar priset, säger Marie-Louise Ekman.
Under torsdagen hade även skådespelarnas fackförbund Teaterförbundet ett krismöte. Ordförande Anna Carlson har tidigare beskrivit sexuella trakasserier som ett minskande problem inom den svenska film- och teatervärlden. Nu vill hon korrigera den bilden och säger att förbättringarna bara gäller arbetet på scenen, inte bakom kulisserna.
– Vad jag menade är att unga artister och skådespelare i dag är jättetuffa i repetitionsarbetet och protesterar mot stereotyp rollbesättning. Allt arbete på scenen har blivit bättre. Men vad som händer när de lämnar scenen och går till sin loge är något annat. Där finns ett mörkertal, säger Anna Carlson.
Hur är det möjligt att skådespelarnas fackförbund inte har känt till omfattningen av problemet?
– Kvinnorna har behållit historierna för sig själva och inte vågat berätta tidigare. Det är skuldbelagt, det är skambelagt. Man har behållit det för sig själv eller inom en trång krets, eftersom man är rädd för repressalier och fortsatta trakasserier, säger Anna Carlson.
Birgitta Svendén, vd på Kungliga Operan, säger till DN att de tagit itu med två incidenter de senaste åren.
– Jag visste att det förekom men blev förskräckt över de grova brotten i beskrivningarna. I de här gamla hierarkiska institutionerna finns en tystnadskultur, och om du ska agera som chef så kan du inte gå på rykten.
Men tystnadskulturen i branschen är väl upp till er chefer att ta tag i.
– Det är inte som att vi inte jobbar med frågan. Men ja, vi har misslyckats.
I morgon fredag har de ett möte där de redogör för mötet med kulturministern, och planerar det fortsatta arbetet kring frågan. Enligt Svendén förekommer trakasserier även på chefsnivå och överallt, ”i årtionden – århundraden”.
– Det är nu eller aldrig. Jag har själv stått på andra sidan och har erfarenhet av sexuella trakasserier. Att vissa tar sig friheter för att de har en högre position är fullständigt oacceptabelt.
Petra Brylander, vd Uppsala stadsteater, säger att hon visste om att uppropet var på gång och att det är dags att ”börja röja upp”.
– Det här tyder på att något inte fungerar. Det handlar om jämställdhet och respekt. Kvinnor ska inte bli objektifierade eller trakasserade på sin arbetsplats eller någonstans i samhället, säger Petra Brylander.
Hon berättar att hon själv blivit utsatt för sexuella trakasserier och menar att det är viktigt att förflytta skammen från offret till förövaren.
– Precis som man reagerar när någon slår någon annan på käften måste vi reagera vid varje typ av sexuella övergrepp. Det är brottsliga handlingar och vi måste skapa ett klimat där det här inte inträffar.

Leonidas Aretakis
leonidas.aretakis@dn.se
Hugo Lindkvist
hugo.lindkvist@dn.se
Sverker Lenas
sverker.lenas@dn.se
Noa Söderberg
noa.soderberg@dn.se "

"456 kvinnor i upprop.
Onsdagen den 8 november publicerade Svenska Dagbladet artikeln ”456 skådespelare: Vi har fått nog av sexuellt våld”.
Uppropet kom som en följd av #metoo-rörelsen, i vilken kvinnor berättat om övergrepp och trakasserier de utsatts för.
Artikeln, som skrivits under av bland andra Lena Endre, Eva Röse, Sofia Helin och Marie Göranzon, innehåller vittnesmål om grova sexuella övergrepp från framstående manliga skådespelare.
Kvinnorna kräver att deras arbetsgivare ”slutar att skydda, anställa och tjäna pengar på förövare”. "

DN FREDAG 10 NOVEMBER 2017

" Manliga kollegor: Vi har vetat om det här i 30 år

Män i film- och teaterbranschen kommenterar uppropet om sexuella övergrepp. ”Det är livsviktigt att det här nu händer”, säger skådespelaren Gustaf Hammarsten.

Hugo Lindkvist
hugo.lindkvist@dn.se "

DN FREDAG 10 NOVEMBER 2017

"Johan Hilton: Därför ursäktas alltid sexismen i skådespelarbranschen

Johan Hilton skriver om skådespelaruppropet i Svenska Dagbladet och den specifika sexism som omgärdar yrket.

"Den stora svarta vaginan”. Så benämner Mikael Persbrandt Dramatens stora scen i sina kommande memoarer. Naturligtvis, höll jag på att skriva, vad annars?
Är det något som kännetecknar en stor svensk manlig skådespelares berättelse om sig själv brukar det vara just den romantiska sexualiseringen av teaterarbetet. Det är en alldeles särskild form av yrkesskildring där skådespeleriet förvandlas till en mysticistiskt färgad och sublimerad sorts könsumgänge, en sinnlig och utomkroppslig upplevelse, där vanliga regler och ordningar inte längre gäller och där känslorna och det framsuggererade begäret ibland blir så stora att man bara inte kan motstå dem.
Jag misstänker att detta specifikt manliga skådespelarskrävel har sina rötter i teaterarbetets själva grundförutsättningar: i de kroppsliga och exhibitionistiska potentialerna, i sminket och perukerna, i inlevelsen i och utlevelsen av ett inre liv, av känslor. Egenskaper och företeelser som i en patriarkal samhällsordning traditionellt sett alltid har kodats som typiskt kvinnliga, för att inte säga bögiga.
Inte så konstigt därför att många heterosexuella manliga skådespelare ofta tycks vilja överkompensera för fjolligheterna och överdriva sin maskulina dådkraft i mytbildningen om sig själva. Jag vet till exempel inte hur många kvinnliga erövringar som Mikael Persbrandt, Tommy Berggren och Thorsten Flinck redogör för i sina självbiografier. Till slut tappar man räkningen.
Endast Börje Ahlstedt tycks ha stått sin hustru bi, å andra sidan delar han i sin självbiografi nogsamt upp män och kvinnor i ”torra” och

”blöta” arketyper och noterar hur söta vissa kvinnliga skådespelare är när de blir ”echaufferade” och rodnar om sina små kinder.
Har detta betydelse för det upprop om sexuella trakasserier inom skådespelarbranschen som 456 kvinnliga skådespelare skrivit under och som under onsdagen publicerades i Svenska Dagbladet?
Jag tror det. Visserligen har svensk film och teater – precis som resten av samhället – på ett yttre plan mycket allmänna problem med den diskriminering av kvinnor som dväljs i dess själva strukturer.
Men här finns också en inbyggd och alldeles särskild sexistisk tradition som hållits levande just genom att svepas in i argument om yrkets speciella förutsättningar, om att skådespeleri och sex är tätt förbundna med varandra. Det är argument som ofta förpackas i en konstnärsromantisk föreställning om att den stora aktören har den outtalade rätten att överträda somliga gränser på ett sätt som vanliga dödliga inte får.
Och som bland annat tar sig uttryck i en palliativ omsorg om yrkets alla alfahannar och de gamla legenderna om deras erotiska dragningskraft. Från det imponerade suset kring Ingmar Bergmans alla kvinnoaffärer till den frapperande sadistiska myten om hur kärleksmötet mellan den store Georg Rydeberg och en av hans älskarinnor slutade: med en avbiten bröstvårta. (Hennes, naturligtvis.)
Ändå försvaras emellanåt denna stenålderssyn på manligt, kvinnligt och konstnärskap med en häftighet som tangerar Stockholmssyndromet. När det sist stormade kring sexismen i skådespelarbranschen i samband med Ekots kartläggning 2010 – där en kvinna bland annat vittnade om att hon numera bar en sorts kyskhetsbälte på jobbet för att inte en äldre manlig kollega skulle köra ned handen i trosorna på henne – gick erfarna kvinnliga skådespelare ut offentligt och förnekade vildsint alla påståenden om att teatern skulle vara särskilt drabbad av sexuella trakasserier.
En av dem var Lena Endre som, under en utfrågning i riksdagens kulturutskott, drog den gamla vanliga visan om att teatern ”är en sexuell bransch, vi jobbar med det mest intima. Tar man på sig de glasögonen blir ju hela livet ett sexuellt trakasseri”.
Det är naturligtvis inte uteslutet att gestaltningen av det mest intima emellanåt behöver en hög takhöjd. Men det finns en tydlig skillnad mellan det och regelrätta sexuella övergrepp som regleras i lagstiftningen och inte kan ursäktas, oavsett om det sker på en scen eller ej.
Och nu står också Lena Endres namn till slut med på listan i SvD. Det gläder mig verkligen. För det går inte att värja sig mot de närmast ofattbara berättelser som det redogörs för i uppropet: en kvinna som redan vid 13 års ålder antastades av en äldre skådespelare, sms till en kvinna från en manlig kollega som skriver om ”hur han ska knulla mig med morfarskuken i varje hål”, om våldtäkter som bemöts med skämt om att ”nu blir jag orolig för att du ska anmäla mig för sexuella trakasserier”.
Samtidigt är det genuint stärkande att äntligen se denna massiva uppslutning kring en fråga som borde vara en demokratisk självklarhet, rätten till den egna kroppen. Därför är jag övertygad om att det faktiskt är en revolution som just nu föds inom svensk film- och teaterliv. Det är helt enkelt inte möjligt att återgå till tidigare ordning efter detta massiva vittnesbörd. Medier kommer att minnas det, publiken kommer att minnas det, teaterarbetare kommer att minnas det. Och varenda chef, regissör, koreograf och projektledare kommer i fortsättningen vara tvungna att se och förhålla sig till det.
I den nyutkomna samtalsboken ”Vrålstark & skiträdd” berättar Marie Göranzon – som också hon har skrivit under uppropet – om hur det var när hon själv debuterade inom yrket och om hur genimyten liksom fridlyste somliga manliga kolleger: ”Det var ju i många fall just de tafsande männen som kunde bestämma över din framtid”.
Efter #metoo och uppropet känns den tiden lika daterad som avlägsen.

Johan Hilton
johan.hilton@dn.se "

DN LÖRDAG 11 NOVEMBER 2017

" Lösning, inte låsning

Plötsligt ser det en aning ljusare ut i en av samtidens stora ödesfrågor: Hur ska nyanlända komma in på arbetsmarknaden? Dilemmat har ältats alldeles för länge. Låsningarna har varit destruktiva. Det främsta hindret har varit fackens och vänsterns ovilja att acceptera ett enkelt faktum: Det är mycket svårt för en nyanländ utan utbildning och med dåliga språkkunskaper att konkurrera om samma jobb, och med samma lön, som människor födda i Sverige och med minst tolv års skola.

Det gick så långt att de som föreslog lägre löner för nyanlända anklagades för ”rastänkande” och apartheid. Varje möjlighet för en arbetsgivare att anställa till en lägre lönekostnad skulle enligt detta tänkesätt obönhörligt pressa ner lönerna för hela branscher.
Så sent som för en månad sedan visade statsminister Stefan Löfven att han var fånge i samma tankefigur. I SVT:s partiledardebatt sa han att 20 procent av alla löntagare skulle få sänkt lön med alliansens förslag om sänkta löner för svåranställda. ”Så fungerar arbetsmarknaden!” Det var dock ett påstående med svagt stöd i forskningen, enligt SVT:s faktakoll.
Men under tiden har tonen mjuknat från LO:s sida. Tidigt i våras öppnade ordföranden Karl-Petter Thorwaldsson för de så kallade utbildningsjobben, där människor långt från arbetsmarknaden skulle jobba för lägre lön och samtidigt utbilda sig med studiemedel.
På fredagen berättade så Ekot att fack och arbetsgivare nu börjat enas om en modell för ”lägre löner”, nämligen så kallade etableringsanställningar.
Förslaget riktar sig till nyanlända, unga under 25 som varit arbetslösa mer än sex månader samt de över 25 som varit långtidsarbetslösa i över ett år.
De ska enligt TT:s uppgifter få en lön motsvarande minimilönen för respektive bransch, i snitt 19 000 kronor. Arbetsgivarna ska betala 8 000 kronor av lönen och staten resten.
En stor fördel med det nu framförhandlade förslaget är enkelheten. Tidigare idéer, som alliansens inträdesjobb och LO:s utbildningsjobb, har varit krångligare.
Ännu är ingenting helt klart. Arbetsgivarna har redan gett tummen upp – ”ett besked vi efterfrågat under en längre tid och välkomnar”, skriver Svenskt Näringsliv i ett pressmeddelande. Regeringen är via arbetsmarknadsminister Ylva Johansson (S) också nöjd hittills. Men bland LO-förbunden väntar en remissrunda och viss övertalning av motsträviga förbund.
Det finns dock goda skäl att vara försiktigt optimistisk. Det kanske viktigaste är att parterna och regeringen är överens om att något måste göras och om huvuddragen i detta. Vi kan inte ha en situation där nyanlända fastnar i bidragsberoende och sysslolöshet. Att inte kunna, inte få göra rätt för sig är nedbrytande för människors psyke.
Låsningen kring enkla jobb och lägre löner har varit förödande. Så mycket prestige och så många gamla surdegar har legat i vägen innan den trögflytande arbetarrörelsen äntligen började förstå att dessa krävande tider kräver okonventionella lösningar.
Det var 2012 som Fredrik Reinfeldt fällde sin replik: ”Om man tittar på etniska svenskar mitt i livet så har vi mycket låg arbetslöshet.” Detta kallades av Aftonbladets ledarsida för ”ett mycket farligt sätt att argumentera och dessutom inte särskilt hederligt”. Kritiken mot Reinfeldt kom från alla håll.
I dag är det inte kontroversiellt att tala om det stora och farliga gapet mellan etablerade svenskar och mer eller mindre nyanlända, mellan

dem med komplett skolgång och dem som bara fått några års rudimentär utbildning. Det är både naturligt och nödvändigt.
Fackföreningsrörelsen är värd respekt för att den vågade lämna de inkörda spåren där alla tankar på lägre löner för nyanlända var tabu och ett frapperande hot mot all den välfärd vi byggt upp sedan Branting.
Kanske vågar vi också hoppas på en modernare och mer flexibel syn på så kallade enkla jobb? Det skulle göra vägen in på arbetsmarknaden kortare för dem med de allra lägsta kvalifikationerna.
Grundinställningen måste väl ändå vara att det är bättre att ha ett enkelt, riktigt jobb än inget alls?
Något helt perfekt system för integration på arbetsmarknaden kommer aldrig att gå att hitta. Men vi måste inse att alternativet inte är perfektion. Det är att dagens situation fortsätter och förvärras.
Det skulle innebära fortsatt katastrofalt låg sysselsättning för dem som står längst från arbetsmarknaden och ökande klyftor mellan dem som har – utbildning, jobb, kontakter, språkkunskaper – och dem som saknar.

DN 11/11 2017 "

DN LÖRDAG 11 NOVEMBER 2017

" <u>När lön blir stöld från staten</u>

Lagom till paradisläckan lägger Utredningen för avskaffandet av girigheten fram sitt betänkande: Varje svensk bör befrias från tanken om att som individ stå i en privilegierad relation till pengarna denne arbetat ihop.

Svenska folket slår inte bara vakt om sin grundlagsstadgade rätt att sig självt beskatta. Svenska folket älskar skatt som sådan. Vi i *Utredningen för avskaffandet av girigheten* bejakar denna känsla men ser också att den kan förvaltas bättre än i dag, vilket vårt förslag har beaktat. Vi vill i detta vara tydliga med att vårt utredningsarbete har knutit an till de goda krafter och vitala antiliberala strömningar som för närvarande växer sig starka i vårt land.
Ordet skatt för tanken till tvång och ägande. I vårt förslag ingår att sluta använda s-ordet. Det skulle öka chanserna att få bort resterna av det habegär som trots mångårigt solidaritetsarbete ligger kvar i den svenska folksjälen och samhällskroppen.
Under nuvarande ordning slussas som bekant en viss andel av löntagarnas pengar direkt till staten, eller i förekommande fall kommunen, för att denna ska kunna täcka alla behov som medborgarna har: allt från att lära dem läsa, skriva och räkna till att ge dem vård vid svaghet, sjukdom och utbrändhet, förse dem med idrotts-hallar, kultur och konst, förlösa deras foster och fördriva deras foster. Listan kan göras lång.
Dessa insatser har emellertid alltid hämmats av gnäll och av en viss typ av propaganda som länge tillåtits dominera samtalet, och som säger att skatt fråntar människor något som är deras. Det är hög tid att genomskåda och dekonstruera denna nyliberala kungstanke.

Med utredarens förslag kommer således den som i framtiden köper tjänster att betala in hela ”lönen” (det överenskomna priset på utförd tjänst) till staten, i stället för att som nu låta merparten gå ner i löntagarnas brinnande fickor och lättflyktiga bankkonton. Den som köper exempelvis tjänsten sophämtning betalar inte ut några pengar till sophämtaren, utan allt går direkt till det allmänna utan att passera sophämtaren och riskera att locka fram hans individualistiska böjelser. På samma sätt betalar det företag som köper tjänsten ”ledning av företag” (under nuvarande ordning avsevärt dyrare än sophämtning av skäl som nästan bara marknaden kan förklara) in hela kostnaden för utfört arbete till den gemensamma portmonnän. Svenska pengar bör komma svenska folket till del.
Såväl Leif Östling som Leffe Sophämtare skulle med vårt förslag bidra helt och hållet efter förmåga, varpå staten skulle distribuera nyttigheter helt och hållet efter behov. En av fördelarna med en sådan ordning vore att berörda parter i varje skede av processen slapp frestas av tanken att pengarna för utfört arbete är hans, när de i själva verket är och aldrig har varit annat än svenska folkets gemensamma genom deras högste beskyddare.
De enskilda medborgarna har i och med detta inga pengar alls, vilket några kan uppleva som negativt. Vårt förslag lutar sig dock tryggt mot vetskapen att ingen med anspråk på sanning kan redogöra för den filosofiska grunden till att individer ska inneha förvärv. Trots många försök genom historien har det visat sig ogörligt att ontologiskt och etiskt motivera såväl vad en individ är, som varför denna ”individ” ska förfoga över pengar så länge det finns behov i världen, i synnerhet i den del av världen som vi kallar Sverige.
Oberoende forskning visar att medborgares pengar huvudsakligen går till njutning och sådant som bringar ohälsa. Lösgodis, chips, glass, elektronik, upplevelser, resor och fåfängans manifestationer är vad medborgare konsumerar, medan stater och kommuner investerar i sådant som hälsa, säkra förlossningar och en bra skola för barnen. Dessa nakna fakta visar med önskvärd tydlighet vem som bör hålla i pengarna.
När statens medel inte längre tar omvägen via medborgarna kan finansministern med större eftertryck framhålla att svenska folkets lättja utgör en kostnad. Utan att tumma på sanningen kan ministern hävda att ledighet är att missunna svenskarna deras säkra förlossningar, barnen deras kunskap i skolan, och polisen deras resurser för att upprätthålla lag och ordning i våra inte längre fattiga förorter eftersom ingen är fattigare än någon annan när alla hoparbetade pengar går direkt till det gemensamma.
Med vår nuvarande syn på pengar, ägande och s-ordet uppstår ett ofta förbisett och paradoxalt problem. En person som skatteplaneraren Leif Östling hade kunnat välja att inte arbeta ihop till de miljoner han undanhållit på ”egna” bankkonton; därmed också till de miljoner han motvilligt men dock betalat till dem som behöver dem bättre än han. I stället kunde han, teoretiskt sett, ha valt att inte stressa utan jobba väldigt lite – och då blivit hjälte. Detta trots att han skulle ha bidragit mindre till det gemensamma än nu när han rullas i tjära och fjädrar för att ha berövat barnen kunskap och kvinnorna säkra förlossningar.
Vi förstår behovet av att låta de utbrända tjäna som förebilder för vad kapitalismen gör med människor, men tror samtidigt att sådana välmenande tankefel skulle kunna undvikas med vårt förslag. *Utredningen för avskaffandet av girigheten* vill därför se en ordning som gör upp med egoismen i att anse att pengar man erhållit för sina insatser har något med en själv att göra.

Lena Andersson författare, skribent och fristående kolumnist i Dagens Nyheter. "

DN LÖRDAG 11 NOVEMBER 2017

”Jämställdheten har kommit att bli central i nästan allting vi gör”

DN i Seattle. Melinda Gates hyllar Metoo-kampanjen – och berättar att hon själv är en av de drabbade. – Jag tror inte det finns en kvinna i tech-branschen som inte utsatts för någon form av särbehandling eller sexuella trakasserier längs vägen, säger hon. DN har träffat Melinda Gates för en exklusiv intervju inför hennes besök i Stockholm nästa vecka.

Melinda Gates är världens tredje mäktigaste kvinna enligt tidningen Forbes och leder välgörenhetsorganisationen Gates Foundation med sin make Bill Gates. Hon tar emot DN i sitt arbetsrum på sjätte våningen i den stora byggnad som utgör Gates Foundations huvudkontor i Seattle. Området ligger i norra ytterkanterna av stadens centrum, ett stenkast från utsiktstornet Space needle som byggdes till världsutställningen 1962 och som sedan dess ingår i stadens siluett.
På onsdag nästa vecka besöker hon Stockholm. Målet är att säkerställa fortsatt stöd från Sverige i det internationella utvecklingsarbetet. En viktig del i detta är jämställdhet – ett område Melinda Gates brinner för.
Inte minst nu i kölvattnet av de senaste veckornas Metoo-upprop som under en månads tid väckt uppmärksamhet i hela världen.
– Det är fruktansvärt att höra vad kvinnor går igenom både i mitt eget land och i andra länder, men det skiljer sig inte från vad jag fått höra i privata konversationer med kvinnor i Indien eller Silicon Valley. Jag är rasande över att det händer, men å andra sidan är jag väldigt glad att se att det nu kommer fram i ljuset eftersom det är enda sättet vi kan få till någon förändring.
Har du upplevt det själv?
– Absolut! Jag har arbetat i många delar av tech-industrin och jag tror inte det finns en kvinna som har gått i genom den branschen utan att ha utsatts för någon form av särbehandling eller sexuella trakasserier längs vägen.
Tidigare i höstas öppnade Melinda Gates konferensen Goalkeepers i New York, Gates Foundations första stora årliga event om arbetet med global utveckling med orden:
– Jämställdhet är en nödvändig förutsättning för utveckling i världen. Oavsett vilken fråga vi arbetar med i övrigt, så kan världen inte gå framåt om hälften av befolkningen hålls tillbaka.
Men så var det inte när Gates Foundation drog i gång år 2000.
– Det här är en fråga som ni i Sverige tidigt förstod bättre än oss. Vi var väldigt tekniska i starten, av goda skäl eftersom både Bill och jag tror på innovation. Men vi jobbade i vertikaler med olika sjukdomar som hiv, malaria, tuberkulos och barnvaccinering, säger Melinda Gates.
– I takt med att vi rest och lärt oss mer och mer under de här 17 åren har det också blivit väldigt uppenbart för oss att om vi inte specifikt tänker på kvinnors unika roller i de här sammanhangen så kommer vi inte ha lika stor påverkan. På grund av det har jämställdhet kommit att bli centralt i nästan allting vi gör.
Jämställdhetsfrågor och kvinnors rättigheter är alltså inte bara ett program bland många inom Gates Foundation, utan kommer på olika sätt att påverka alla delar av stiftelsens verksamhet med nära 1 500 anställda vid kontor runt om i världen.
Det framställs emellanåt som att stiftelsens nya jämställdhetsfokus främst är Melindas sak, medan maken Bill Gates är mer tekniskt intresserad och inte bryr sig lika mycket om frågorna. Det stämmer dock inte, enligt Melinda Gates.
– Det finns ingen strategisk fråga inom stiftelsen, inte en enda, som vi inte båda skriver under på. Så han måste vara lika engagerad som jag

är – eller så gör vi det inte. När vi väl har bestämt oss för vad vi ska göra och i vilken riktning vi ska driva stiftelsen så kommer var och en av oss emellanåt att lägga mer tid på vissa specifika områden. Men han är enig med mig om att kvinnors rättigheter är fundamentala för allt det vi gör.
Hon förklarar också hur deras jämställdhetsfokus vuxit fram i flera steg, där stiftelsen från början var väldigt vetenskapligt inriktad på att upptäcka och utveckla botemedel mot sjukdomar. Därefter började de arbeta med metoder för att distribuera vaccin och läkemedel.
Nu håller kvinnornas roll i detta på att bli en lika central del av arbetet.
– Du kan ha de bästa vetenskapliga resultaten i världen, men om du inte kan leverera vaccinet och få en mamma att acceptera att det injiceras i armen på hennes barn så kommer du ingenstans, förklarar Melinda Gates.
En stor utmaning för Gates Foundation, som är känd för att ställa hårda krav på faktaunderlagen innan beslut tas om nya insatser, är att det många gånger saknas viktig information om kvinnors levnadsförhållanden.
I samband med kvinnorättskonferensen Women Deliver i Köpenhamn i fjol lanserade Melinda Gates därför ett initiativ där stiftelsen ska investera 80 miljoner dollar, motsvarande cirka 670 miljoner kronor, för att minska ”jämställdhetsgapet” i informationsinsamling för att öka kunskaper om kvinnors levnadsförhållanden.
Melinda Gates förklarar att både hon och Bill Gates ofta använder Sverige och Sveriges feministiska utrikespolitik som hävstång för att övertyga andra länder att investera mer i internationellt utvecklingsarbete.
– När Sverige engagerar sig kan vi gå till andra regeringar också och be dem investera mer.
Ett konkret exempel är tillgången till preventivmedel, eftersom mer utspridda och planerade graviditeter visat sig vara en effektiv väg till ökad överlevnad bland både mödrar och nyfödda.
Sverige ingick i en grupp länder och organisationer som för några år sedan gick samman för att garantera högre volymer på långtidsverkande preventivmedelsimplantat.
Därmed kunde priserna pressas från ett par globala leverantörer till nära hälften och miljontals fler kvinnor fick tillgång till preventivmedlet.
Läkemedelsbolagen har sedan dess beslutat sig att fortsätta sälja implantaten till den lägre prisnivån i låginkomstländer i ytterligare fem år efter programmet är avslutat.
Däremot har paret Gates haft sämre framgång med att få gehör hos den nuvarande amerikanska regeringen för internationellt stöd till familjeplanering i fattiga länder, eftersom framför allt abortfrågan är en inrikespolitisk het potatis.
– Den nuvarande administrationen satte en nolla i kolumnen för familjeplanering och tog därmed bort vad som hade varit 600 miljoner dollar – trots att vi vet att det inte finns ett land i världen som lyckats lyfta sig ur fattigdom utan att investera i familjeplanering. Om du inte investerar i det, så att kvinnor kan sprida ut sina födslar tidsmässigt, kommer både kvinnor och barn att dö och du kommer låsa in familjer i en fattigdomscykel där de inte kan ge sina barn mat och utbildning. Så det var inget klokt beslut och det säger mig att den här administrationen inte bryr sig särskilt mycket om kvinnor runt om i världen.
I gengäld är hennes förhoppning att under nästa veckas besök i Stockholm kunna säkerställa fortsatt stöd från Sverige i det internationella utvecklingsarbetet.
– Fortsätt investera och fortsätt investera klokt. Den sortens ledarskap hjälper andra länder att förstå att de också ska öka sina investeringar.
Thomas Frostberg "

" **Fakta. Melinda Gates**
Född: 15 augusti 1964.
Uppvuxen: I Dallas, Texas som ett av fyra syskon.
Utbildning och karriär: Har studerat datavetenskap och ekonomi på Duke University och senare en MBA. Arbetade på Microsoft från 1987 till 1996 med bland annat multimediaprodukter. Slutade för att ägna sig helt åt filantropiskt arbete och familjen.
Familj: Maken Bill Gates och barnen Jennifer Katharine Gates (född 1996), Rory John (född 1999) och Phoebe Adele (född 2002).
Aktuell: Besöker Stockholm onsdagen 15 november för möte med utrikesminister Margot Wallström, riksdagsledamöter och Sida. Avslutar dagen med ett event hos Kungliga Vetenskapsakademin och The Swedish Institute for Global Health Transformation, Sight, som är ett nytt forskningsinstitut med grundfinansiering från Gates Foundation. "

DN LÖRDAG 11 NOVEMBER 2017

" Fler sexbrott anmälda – men svårt slå fast orsaken

Antalet anmälda våldtäkter och sexuella ofredanden i oktober i år är högre än samma månad tidigare år – men det är svårt att avgöra metoo-kampanjens inverkan. Psykoterapeuten Josefin Grände hoppas på en långtgående förändring. – Samhället måste våga ta hand om berättelserna, säger hon.

Under oktober anmäldes 577 våldtäkter och 935 fall av sexuella ofredanden, vilket är en ökning med 3 respektive 18 procent jämfört med oktober i fjol. Det är även högre än oktober 2014 och 2015. Däremot är det inte en ökning jämfört med övriga året, då flest anmälningar gjordes under vårmånaderna.
– Det är möjligt att vi hade haft färre anmälningar i oktober utan Metoo-kampanjen, men det kräver djupanalys av anmälningarna och har inte hunnit göras än, säger polisens analytiker Tove Sporre Lengyel till DN.
Legitimerade psykoterapeuten Josefin Grände har på olika sätt arbetat med offer för sexualbrott under 20 år. Hon hoppas att Metoo-uppropet kommer att ge förändring.
– Kampanjen har hjälpt till att lyfta ansvaret från den som utsätts till den som utövar.
Omgivningens tystnad är gemensamt för alla historier om sexualbrott som Josefin Grände stött på.
– Det löper som en röd tråd genom alla berättelser jag får. Tystnaden är ett samhällsproblem, den finns i skolan, på arbetsplatserna, i familjer. Man har lagt mycket ansvar på de utsatta att bryta tystnaden. Jag

tänker att den här kampanjen verkligen har bidragit till att luckra upp och det är fantastiskt att det speglas i ökade antal polisanmälningar. Enligt Grände är det nu viktigt att det nyvunna modet att berätta får gensvar. Hon vill se en ökad prioritering och ökade resurser till att utreda sexualbrott.
– Samhället får inte möta flickor och kvinnors nya mod att berätta med en fortsatt tystnad. Annars ger man signalen att det fortfarande inte är meningsfullt att tala.
Men gensvaret ska inte bara ske på myndighetsnivå, utan överallt.
– Det här är allvarliga brott med långtgående konsekvenser i människors liv: förmåga att arbeta, ha relationer. Vi måste våga lyssna, vara tydliga med att vi tror på berättelserna. Vi måste stötta dem som vågar kliva fram. Men vi har också ett ansvar att se vilka strukturer som bidrar till att sexualbrott sker, markera mot de människor som utövar den här typen av brott och att arbeta förebyggande. På skolor, på arbetsplatser. Alla behöver ta tydlig ställning, inte bara just nu.

Lisa Röstlund
lisa.rostlund@dn.se "

DN LÖRDAG 11 NOVEMBER 2017

" Brevet från Försäkringskassan kan trasa sönder Peters värld

Det hjälper inte att regeringen planerar att ändra lagen nästa år. Nu i november kan det komma ett brev från Försäkringskassan som slår sönder Peter Jannessons värld och tvingar honom att flytta hem till mamma och pappa.

Borlänge.
De hade redan två pojkar när tredje barnet var på väg och de hade lagt ribban högt.
– Vi hade beställt ett nytt hus. Det hade nog fungerat om det inte varit för allt annat, säger Bo Gunnar Karlsson.
Fem dagar efter att de rest stommen föddes tredje sonen och inom ett dygn hade alla insett allvaret.
– Pojkarna hade vattkoppor. Jag stod uppe på taket och spikade läkt när Yvonne ringde från BB. ”Du måste komma direkt”, sa hon, ”för Peter kommer inte att klara sig”.
Peter är född med Downs syndrom, autism och en ovanlig form av blödarsjuka. Framför sig hade de 15 år av ständig oro över återkommande livshotande tillstånd.
Precis som den där första gången, när en fyraåring och en sexåring med vattkoppor fick tas om hand av släkten för att det pågick en kamp om liv och död på sjukhuset, har de tvingats välja mellan sina barn. Det skulle hända om och om igen.
– Jag minns när jag fick lämna pojkarna med ovallade skidor vid starten till en längdåkningstävling. Då var de nog åtta och tio.

Men Peter klarade sig. Mirakulöst, enligt Bo Gunnar, som säger att sonen tekniskt sett varit död flera gånger, medan läkarna kämpat för att rädda hans liv.
Yvonne Jannesson avstod från sitt jobb som barnskötare under tio år. Bo Gunnar växlade ner.
– Jag var avdelningschef i asfaltbranschen med ansvar för 50 gubbar och en mångmiljonbugdet. Det gick inte. Du kan inte sitta på intensiven i flera veckor när du har ansvar för andra.
Först när Peter var 15 år och den senaste pärsen av akut livsfara var över, fick de veta att han kunde ha rätt till personlig assistent. I början var de själva hans assistenter och startade företag i branschen.
Som 20-åring flyttade Peter hemifrån till en egen lägenhet och började skapa det som i dag är Peters värld.
Han har tagit studenten på särskolegymnasiet. Han älskar sång, musik, teater, sin cykel och humorprogram på tv. På torsdagar repeterar han med Revyresan, Borlänges svar på Glada Hudik.
På tv:n i sin lägenhet visar Peter en föreställning där han spelar Lejonkungen, iförd en ståtlig lejondräkt.
Men han har inga repliker. Peter har aldrig sagt ett ord, har inget annat språk än några tiotal tecken för viktiga saker som sång, dans, kaffe och pizza.
– När han sätter ihop tummen och pekfingret till en ring så här, så betyder det ”Hej, jag heter Peter”, förklarar Stefan Gabrielsson och visar med fingrarna.
Han är en av sex personliga assistenter som delar på tre och en halv heltidstjänst. Stefan lärde känna Peter redan när han jobbade på fritids. När Peter fick rätt till assistans följde Stefan med.
Peter måste ha personal dygnet runt. Men enligt det nuvarande beslutet från Försäkringskassan är åtta av dygnets 24 timmar så kallad väntetid. De timmarna ger bara 25 procent av lönen.
Enligt de nya regler som Försäkringskassan börjat tillämpa, baserat på en dom i Högsta förvaltningsrätten, ger väntetid ingen lön alls. Då går det inte att rekrytera personal.
– Det är som om kassörskan i mataffären bara skulle få betalt när det är varor på bandet, säger Bo Gunnar.
Enligt ansvarig minister Åsa Regnér, ska en ny lag rätta till problemet nästa år. Det hjälper inte Peter och hans föräldrar.
– Besluten omprövas med två års intervall. Peter ska ha en ny omprövning från och med november i år. När som helst kan det komma ett brev från Försäkringskassan som tvingar honom att säga upp sina assistenter.
Utvecklingsmässigt befinner sig Peter i nivå med en fyraåring. Han måste ha hjälp att gå på toa, duscha, klä sig och allt därutöver.
Utan assistenter klarar han sig inte. Om staten inte finansierar lönerna via Försäkringskassan, hamnar ansvaret på kommunen. Där kommer Yvonne och Bo Gunnar att begära samma förhållanden som Peter har i dag, men tror inte att han får det.
– Och gruppboende är inte lämpligt för Peter med hans autism, säger Bo Gunnar.
Så när brevet kommer är alternativet att han flyttar hem. Yvonne och Bo Gunnar får småbarn på nytt som åldrande sextioplussare.
– Vad händer med Peter när vi inte längre finns? Det är den ständiga skräcken, säger Yvonne.
Bo Gunnar är upprörd över flera års försämrade villkor för dem som behöver personlig assistans.
– Och det är vansinne att Försäkringskassan redan ska börja tillämpa domen från i somras. Det enda raka är att frysa alla beslut tills den nya lagen är på plats.

Börge Nilsson "

"Bakgrund.
LSS står för lagen om stöd och service. Lagen stiftades 1994 och ger funktionshindrade rätt till personlig assistans så att man i möjligaste mån kan leva sitt liv som alla andra.
På senare år har Högsta förvaltningsdomstolen skärpt sin tolkning av LSS. Det har lett till att Försäkringskassan bedömer brukarnas behov strängare, med följden att många har förlorat sina assistenter.
Kostnaden för LSS har stigit brant och beräknas fortsätta göra det framöver. Finansdepartementet beräknar årskostnaden för staten till 27 miljarder kronor år 2020. Inklusive kommunernas kostnader betyder det att notan hamnar över 30 miljarder. "

DN LÖRDAG 11 NOVEMBER 2017

" Försvarsministern ser Gamov som en riskfaktor

Riksdagsledamoten Pavel Gamovs uppträdande under en resa i Ryssland är riskfyllt för Sverige. Det anser försvarsminister Peter Hultqvist (S) som inte tycker att Gamov borde få ta del av känslig information om försvar och säkerhet. Gamov blir den fjärde politiska vilden från SD sedan valet och kan behålla sin plats i EU-nämnden.

I en skildring av Pavel Gamovs resa i Ryssland av journalisten Chang Frick, med förflutet i SD, på den högerpopulistiska sajten Nyheter idag framgår att Pavel Gamov på olika sätt låtit sig bjudas av de ryska värdarna. Enligt Frick, som reste och bodde med Gamov, ska han också ha kallat sig svensk diplomat trots att han är riksdagsledamot.

Det är skrämmande läsning. Det verkar skandalöst alltihopa, om det är sant det som står. Han har skämt ut sig själv, sitt parti och Sverige, säger utrikesminister Margot Wallström (S) till DN efter fredagens möte i EU-nämnden där Gamov dock inte deltog.
I EU-nämnden har Pavel Gamov, som i måndags återgick till sitt uppdrag som riksdagsledamot efter några veckors sjukskrivning, varit ordinarie ledamot för Sverigedemokraterna sedan valet 2014. Han har också varit suppleant i utrikesutskottet och därmed kunnat ta del av känslig information som rör rikets säkerhet.

Det här uppträdandet tyder på ett dåligt omdöme och det gör ju också att det är lätt att komma fram till att vi har ett riskfyllt agerande. Sedan är det så att som riksdagsledamot företräder man svenska folket, och

då kan man inte uppträda och agera på det här sättet om man besöker ett annat land, säger försvarsminister Peter Hultqvist.
Han menar att det som kommit fram är ”graverande, olämpligt och tyder på ett dåligt omdöme”.

Det skapar en situation där man kan bli en riskfaktor. Är det så att man involveras i den typen av aktiviteter så kan man också bli föremål för situationer av tjänster och gentjänster, säger Peter Hultqvist.
SD kräver att han lämnar ifrån sig sin riksdagsplats.
”Gamov har uppmanats att också lämna samtliga politiska uppdrag”, säger SD:s presschef Henrik Vinge i ett pressmeddelande.
Men på fredagskvällen meddelade Pavel Gamov DN att han trotsar sitt gamla parti och i stället blir politisk vilde i riksdagen fram till valet.
”Jag har kvar mina åsikter och kommer att driva en national-konservativ politik i de politiska organ i vilka jag är invald”, skriver han i ett meddelande.
Han vill dock inte svara på om han tänker behålla sin plats i EU-nämnden.
”Jag återkommer till sådana praktikaliteter vid ett senare tillfälle”, skriver han.
I torsdags lämnade han SD efter en direkt uppmaning från grupp-ledaren i riksdagen, Mattias Karlsson. Men han anser sig orättvist be-handlad.
”Min version av det som hänt både under vistelsen i Moskva och framför allt det som hänt mig efter denna resa kommer att komma fram i sinom tid. Var så säker”, skriver han vidare.
Den 27-årige Gamov, som föddes i Moskva och kom till Sverige som tvååring, blir den fjärde vilden från SD sedan valet. Han kan ändå välja att behålla sin plats i EU-nämnden eftersom det krävs att en ledamot själv säger upp den.

Ett exempel är den misshandelsdömde SD-ledamoten Kent Ekeroth som trotsat sin partiledning och behållit sin ordinarie plats i justitie-utskottet. På onsdag ska hans fall som överklagats prövas av Svea hovrätt.

Mats J Larsson
matsj.larsson@dn.se "

"Fakta. Vildar från SD
Sedan valet 2014 har nu fyra ledamöter från Sverigedemokraterna blivit politiska vildar. Förutom Pavel Gamov är det Margareta Larsson (lämnade partiet 2015), Anna Hagwall (uteslöts 2016) och Hanna Wigh (lämnade 2017). Därmed har lika många vildar kommit från SD som från Ny demokrati under 90-talet. "

DN LÖRDAG 11 NOVEMBER 2017

" Rekordmånga fall av TBE i år

Hittills i år har 368 personer i Sverige insjuknat i den allvarliga sjukdomen TBE som sprids av fästingar. Det är betydligt fler fall än tidigare år. Sjukdomen har även upptäckts på nya delar i landet. – Det är den högsta siffra som vi har sett någonsin, säger Marika Hjertqvist, epidemiolog på Folkhälsomyndigheten.

TBE är en virussjukdom som sprids av fästingar och som i värsta fall kan orsaka en inflammation i hjärnan, hjärnhinnorna eller på båda ställena på den som drabbas.
Varje år rapporteras 200–300 fall av TBE i Sverige, enligt Folkhälsomyndighetens statistik, de allra flesta anmäls under juli–oktober. Hittills i år har 368 fall rapporterats till Folkhälsomyndigheten, vilket är drygt 150 fler än under hela förra året med 238 anmälda fall.
– Vi har ingen ingen förklaring till ökningen. Men kanske är det för att klimatet har ändrats. Fästingar har funnits länge över hela landet, men inte TBE, och det kan ha något att göra med det har blivit varmare. Men det är inget som är bekräftat, säger Marika Hjertqvist.
TBE är vanligast på ostkusten och de flesta fallen har smittats i Stockholmstrakten och runt i Upplands och Södermanlands län samt i Mälardalen.
Men i år konstaterar Folkhälsomyndigheten att smittan har ökat i områden som tidigare varit relativt förskonade kring Vättern och Vänern – och även kommit till helt nya platser. Främst Västra Götaland har drabbats av ovanligt många fall, 55 stycken. Det är mer än dubbelt så många som i fjol.
– Den västliga spridningen av TBE har vi sett länge men i år har smittan även spridit sig norrut i Värmland där den inte har hittats tidigare, säger Marika Hjertqvist.
Även i Blekinge och Östergötland har antalet TBE-fall varit ovanligt många under 2017, jämfört med tidigare år.
Samtidigt vaccinerar sig allt fler personer mot sjukdomen. Men Marika Hjertqvist säger att det är svårt att förebygga TBE om den dyker upp på platser som tidigare varit förskonade.
– Folk är naturligtvis bättre på att vaccinera sig mot smittan där det har varit känt, säger hon.
Trots vaccineringar tror hon att smittan av sjukdomen kommer att fortsätta öka.
– Det går ganska mycket upp och ner mellan åren men sedan början av 80-talet har vi sett en ökande trend med i snitt 6 procent per år och det tror jag kommer fortsätta, säger Marika Hjertqvist.
Allvarlig TBE yttrar sig som hjärninflammation med hög feber, svår huvudvärk, förvirring och emellanåt kramper och förlamning. Dödsfall förekommer, men är sällsynt. Men majoriteten får bara milda eller inga symtom alls.
De allra flesta som drabbas blir helt återställda, men ungefär en tredjedel får långdragna eller bestående besvär med bland annat uttalad trötthet och minnesstörningar.
Risken för att smittas av TBE under vinterhalvåret är liten, fästingar upphör att vara aktiva när det är under fem grader. Men för att få ett fullgott skydd krävs tre vaccindoser, ett tips är därför att börja redan nu.
–Då har man det klart när fästingsäsongen börjar igen, säger Marika Hjertqvist.

Katarina Lagerwall
katarina.lagerwall@dn.se "

"Fakta.
TBE är en virussjukdom som sprids av fästingar. Viruset kan orsaka en inflammation i hjärnan eller hjärnhinnorna. De flesta som smittas får lindriga besvär med feber och huvudvärk och efter några dagar blir de friska. Men upp till en tredjedel får hjärninflammation eller hjärnhinneinflammation.
Det tar oftast mellan fyra och tio dagar från smittotillfället innan sjukdomen bryter ut, men det kan ta upp till en månad.
De första tecknen är vaga besvär som huvudvärk, muskelvärk, trötthet och feber. Dessa symtom varar mellan ett par dagar och en vecka.
Om viruset sprids vidare till hjärnan brukar då följande nya symtom komma en vecka efter den första feberkänningen:
Hög feber.
Svår huvudvärk
Kräkningar.
Ljuskänslighet och ljudkänslighet.
Förvirring.
Koncentrationssvårigheter.
Källa: Vårdguiden "

DN LÖRDAG 11 NOVEMBER 2017

" Stenskvättan har det motigt

Den lilla stenskvättans ungar har blivit magrare och färre överlever till vuxen ålder.

Forskare vid Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) har under 25 år följt stenskvättor som häckar utanför Uppsala. Under dessa år har ungarnas snittvikt minskat med drygt två gram, vilket kan låta lite men är mycket i relation till den ursprungliga snittvikten på 17,5 gram. Dessutom är det färre ungar som lämnar boet och färre som når vuxen ålder.

Under mätåren har våren kommit allt tidigare. Kan det vara så att stenskvättan har svårt att hänga med i klimatförändringen? Fåglarna måste ju pricka in häckningen till den tid när tillgången på mat är som bäst. Men forskarnas studie, publicerad i Ecology and evolution, visar att det inte handlar om dålig vårsynkronisering.
Vad som i stället ligger bakom stenskvättans negativa utveckling är inte känt.
– Det kan vara så att stenskvättan har fått färre ställen där den lätt hittar mat. Den behöver områden med låg vegetation, som betade hagar och vår känsla är att betesområdena minskat, säger Debora Arlt vid SLU.

TT "

" Fakta. Stenskvätta

Stenskvättan blir cirka 15–16 centimeter lång. Trots de oroande tecknen är stenskvättan inte en hotad art.
Den håller sig mycket på marken och ses i öppna landskap med sparsam eller kort markvegetation.
Stenskvättan finns i hela landet, i jordbrukslandskap, vid kust och fjäll.
Källa: Artdatabanken "

DN LÖRDAG 11 NOVEMBER 2017

" Skattepengar betalar merparten av fallskärm

Det är skattebetalarna som står för största delen av den fallskärm som Socialdemokraterna betalar till statsminister Stefan Löfvens avgångna statssekreterare Emma Lennartsson. Mer än hälften av partiets intäkter består nämligen av offentliga medel, visar DN:s genomgång.

När DN i torsdags avslöjade fallskärmen från partiet till Lennartsson, som i sin avskedsintervju betonade att hon inte skulle få något avgångsvederlag från regeringskansliet, satt statsminister Stefan Löfven i P4 Upplands radiostudio. I direktsändning sade han:
— Det är partiet som fattar beslut, det är inte skattepengar. Det är partiet som fattar beslut och betalar.
Vad han inte berättade var att det mesta av Socialdemokraternas pengar kommer från skattebetalarna.
DN har tagit del av det största riksdagspartiets redovisning till Kammarkollegiet av 2016 års intäkter. Där framgår att mer än hälften av intäkterna på knappt en kvarts miljard kronor kommer från skattemedel.
Men Stefan Löfven står ändå fast vid sitt uttalande.
”Statsministern har inget mer än tillägga än det han sagt tidigare”, skriver hans pressekreterare Jonatan Holst i ett svar till DN.
Emma Lennartssons fallskärm kan bli upp till på 1,3 miljoner kronor om hon inte har andra inkomster under tolv månader från och med den 1 september i år när fallskärmen utlöstes.
Till hennes månadslön på 109 800 kronor tillkommer kostnader för arbetsgivaravgifter, som enligt Socialdemokraterna uppgår till 34 499

kronor i månaden, vilket innebär att den totala kostnaden för partiet som mest kan bli drygt 1,7 miljoner kronor.
Vid sidan om offentliga medel på 134,5 miljoner kronor står spel och lotterier för den näst största delen av intäkterna på drygt 22 miljoner kronor. Andra stora bidragsgivare är fackliga organisationer. Landsorganisationen (LO) bidrog med 6 miljoner kronor och de stora LO-förbunden Kommunal med 3,1 miljoner kronor och Metall med 1,5 miljoner kronor.
DN har sökt LO:s ordförande Karl-Petter Thorwaldsson som deltog i mötet den 1 september när verkställande utskottet, Socialdemokraternas högsta ledning, fattade beslutet att ge Emma Lennartsson en ”trygghetsförsäkring”. Motiveringen var att hon varit anställd på partiet innan hon gick till statsrådsberedningen.
Men Thorwaldsson vill inte ge någon kommentar.
Inte heller Metalls förbundsordförande Marie Nilsson och Kommunals ordförande Tobias Baudin vill svara på DN:s frågor om de anser att fallskärmen är rätt användning av medlemmarnas bidrag till partikassan.

Mats J Larsson
matsj.larsson@dn.se "

"Fakta. Emma Lennartsson
Nationalekonomen Emma Lennartsson, 43, värvades från fackförbundet Kommunal efter att Stefan Löfven blivit partiledare 2012. Efter valet 2014 blev hon statssekreterare i regeringskansliet och Löfvens närmaste medarbetare. Hon avgick med omedelbar verkan den 27 augusti. Orsaken var att hon deltagit i två möten där hon haft möjlighet att ställa frågor om it-skandalen på Transportstyrelsen, något hon inte gjorde. "

DN LÖRDAG 11 NOVEMBER 2017

" Spararna får ta hela smällen

Kommentar. Varje gång en ny skandal rullas upp minskas förtroendet för pensionssystemet. Det är statens ansvar att se till att spararnas pengar inte försvinner. Men nu när det har skett måste spararna ta hela smällen.

Dagens pensionssystem har funnits i ungefär 20 år och förtroendet för systemet är inte direkt på topp. Med jämna mellanrum kommer det larmrapporter om för låga pensioner. Till det kommer skandalerna i Falcon Funds och Allra.
Skandalerna är allvarliga eftersom de ökar misstron mot pensionssystemet. Politikerna är medvetna om det men de har uppenbarligen svårt att enas om vad som behövs för att göra systemet säkrare.
Svenskarna har fondsparat i flera decennier och vid det här laget har de flesta lärt sig att börsen kan gå både upp och ner. Men ingen hade nog kunnat föreställa sig att pengarna skulle kunna försvinna helt.
Det är nämligen de enskilda spararna, inte staten, som får ta smällen när pensionspengarna försvinner och tvingas betala förvaltarnas flotta vanor när avkastningen blir lägre. Det finns alltså inget garantiåtagande från statens sida.
Händelserna är särskilt allvarliga eftersom premiepensionen är ett tvångssparande. Politikerna har bestämt att motsvarande 2,5 procent av inkomsten ska placeras i premiepensionssystemet och det går inte att välja en annan placering.
Därför har politikerna ett väldigt stort ansvar för att systemet fungerar. Spararna ska inte kunna bli av med miljardbelopp och förvaltarna ska inte kunna leva flott samtidigt som spararna får usel avkastning.

Premiepensionssystemet har utretts flera gånger men inte mycket har hänt. Politikerna har också tagit god tid på sig innan de agerat. Pensionsmyndigheten började undersöka Falcon Funds hösten 2015 och i juni 2016 sade myndigheten upp avtalet med bolaget. I somras levererade myndigheten en rad förslag om hur oseriösa bolag ska få det svårare att ta sig in i premiepensionssystemet.
Jag har tidigare skrivit att politikerna borde ta inryck av de system för upphandlingar som arbetsmarknadens parter använt sig av i ganska många år. Avtalen skiljer sig åt men grundprincipen är den samma. Bolagen ska vara finansiellt stabila, ha låga avgifter och kunna ge bra avkastning.
Staten kan inte välja ut pensionsbolag men kan däremot sätta upp krav som bolagen måste uppfylla. Pensionsmyndigheten har flera förslag på hur sådana krav kan se ut. Det som återstår för politikerna är att enas om vilka kriterier som ska gälla. Det är bara att hoppas att de gör det snart. Helst innan nya skandaler rullas upp.

Maria Crofts
maria.crofts@dn.se"

DN LÖRDAG 11 NOVEMBER 2017

" Finansministern vill att Malta ändrar skattelagarna

Trycket på att Malta ska strama åt sitt skattesystem är hårt efter paradisläckan, enligt finansminister Magdalena Andersson (S). Hon hoppas att debatten sätter fart på arbetet mot skattefusk.

– Det bästa vore om EU-länder kunde låta bli att ha den typen av skattelagstiftning som en del länder har – till exempel Portugal, som ju inte beskattar pensioner på utlänningar som flyttar till landet, säger Magdalena Andersson till TT.
Uttalandet görs efter ett möte med den franske kollegan Bruno Le Maire i Paris, dominerat av diskussioner om hur EU-länderna ska säkra den framtida skattebasen.
– Det finns en väldig ilska – inte bara hos det svenska folket och i den svenska regeringen. Det ser likadant ut i Frankrike, säger hon.
Av paradisläckan framgår bland annat att förmögna personer har fört över stora belopp till Malta och Luxemburg för att undgå skatt. De utpekade, däribland finansmannen Christer Gardell och Svenskt Näringslivs ordförande Leif Östling, har försvarat sig med att de bara har ägnat sig åt skatteplanering enligt det regelverk som gäller. S-debattören Widar Andersson är kritisk till hur Östling och Gardell har hängts ut i svenska medier och varnar för ”falsk vänsteraktivism” i en debattartikel i Dagens industri.
Magnus Henrekson, professor i nationalekonomi, är också kritisk mot vad han kallar politisk populism i kritiken mot skatteplaneringen som avslöjats.
– Att hoppa på enskilda svenska medborgare som inte har begått något lagbrott, då tar man inte ansvar för det regelverk man har, säger han.
TT "

"Paradisläckan kommer från ett 20-tal skatteparadis och territorier med mycket begränsad insyn. Det rör sig om dokument från offshorebolaget Appleby på Bermuda, med filialer i alla skatteparadis, som Süddeutsche Zeitung delat med sig av till ICIJ, ett internationellt nätverk för grävande journalister. "

DN LÖRDAG 11 NOVEMBER 2017

" Icas näthandel ökar snabbt

En av fyra svenskar har handlat mat på nätet och vid årets slut förväntas handeln av mat på nätet ha ökat med 30 procent under 2017. När Icas rapport för det tredje kvartalet släpptes under fredagen visar siffrorna att digitaliseringen kostar pengar men att satsningar har gett resultat för matjätten. Försäljningen av mat på nätet växte med 52 procent.

– Vi tror på en kombination av en fysisk butik och e-handel, det är vad som skapar en ökad lojalitet med dina kunder. De som väljer att satsa på både och blir vinnare. Det tror vi är framtiden. Inte minst möjligheten att lämna ut varor i butik, säger Per Strömberg.
Han säger att e-handeln förväntas stå för 5–10 procent av den totala försäljningen omkring år 2020, jämfört med dagens två procent.
Ica-butikerna drivs av enskilda handlare som i dag bestämmer själva om de vill erbjuda e-handel. Av totalt 1 296 butiker i Sverige erbjöd 200 butiker e-handel och 500 butiker matkasse.
Kundernas beställningar hanteras av personalen som plockar ihop 6–8 kassar i taget. Än så länge är denna metod mer lönsam än att ha centrala lager, enligt Per Strömberg.
– Ju mer volymerna växer, desto mer intressant kommer det att bli att ta varorna från ett centralt plocklager, så kallade dark stores. Sådana lager kommer att finnas typiskt sett i storstadsområden. Ett i Stockholm, ett i Göteborg och kanske ett i Malmö, säger han.
Per Strömberg säger att frågan för närvarande ses över inom koncernen, även om han inte kan ange hur lång tid det kommer att dröja innan planerna verkställs.
– Vi närmar oss tidpunkten där ett sådant plocklager blir aktuellt.

Hur detta i sin tur kommer att påverka de befintliga fysiska butikerna återstår att se.
– Det pågår en stor omställning i butikerna i dag. Det beror inte bara på e-handeln, utan även på ett ökat utbud av färdigmat. Men jag tror att butiksantalen kommer att fortsätta att gå ner något. Små butiker på landsbygden har det tyvärr tufft.
Ica redovisar ett resultat i linje med förväntningarna. Försäljningen ökade till följd av fler kunder i butikerna och högre snittköp men också som resultat av högre matpriser, bland annat på oljor och fetter, mejeriprodukter och kaffe. Vinstdelningen från butikerna var en negativ post, och förklaras med högre arbetsgivaravgifter för unga. En annan post som under perioden har kostat pengar är digitaliseringen.

Ida Yttergren
ida.yttergren@dn.se "

" Fakta.
Försäljning:
2017 26 428 Mkr
2016 25 752 Mkr
Resultat (efter skatt):
2017 1 100 Mkr
2016 1 070 Mkr
Förra året omsatte mathandeln på nätet 5,5 miljarder kronor. Under 2017 väntas siffran vara 7,2 miljarder, enligt Svensk Digital Handel.
Ica redovisar ett resultat i linje med förväntningarna. Försäljningen ökade till följd av fler kunder i butikerna och högre snittköp men också som resultat av högre matpriser, bland annat på oljor och fetter, mejeriprodukter och kaffe. Vinstdelningen från butikerna var en negativ post, och förklaras med högre arbetsgivaravgifter för unga. En annan post som under perioden har kostat pengar är digitaliseringen.
DN "

DN LÖRDAG 11 NOVEMBER 2017

" Nytt förslag om jobb för nyanlända

En normal minimilön på runt 19 000 kronor och utbildning i svenska. Fack och arbetsgivare är i princip överens om en modell för hur nyanlända lättare ska få jobb. Men det bygger på att staten pyntar en stor del av kostnaderna.

Överenskommelsen mellan LO-förbunden, Unionen och arbetsgivarorganisationerna innebär att nyanlända och långtidsarbetslösa ska kunna anställas till låg lön och samtidigt få bidrag från staten.

TT "

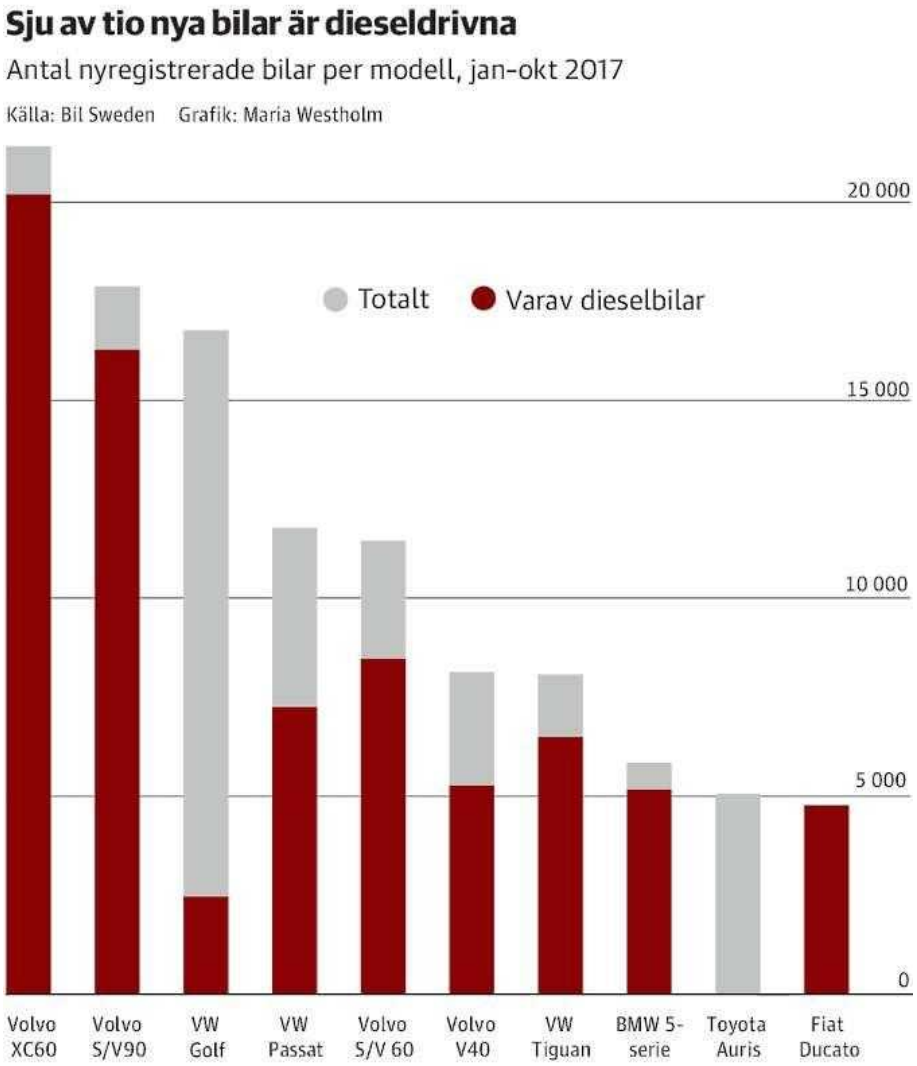

DN LÖRDAG 11 NOVEMBER 2017

" Forskare: Därför är larmet om diesel överdrivet

Dieselbilen har på kort tid förvandlats till en miljöbov. En Volvo V70 som för bara ett par år sedan klassades som miljöbil kan om några år portas från att köra i Stockholm. Oron sprider sig därför på marknaden, och bilhandlarna får allt svårare att värdera äldre dieslar.

Volvo V70 med snåldiesel är en av de mest sålda miljöbilarna.
Miljözoner med hotande förbud och en allt intensivare debatt om dieselns negativa hälsoeffekter har skakat om marknaden.
Efterfrågan på nya dieslar faller kraftigt. Det påverkar även andrahandsmarknaden. Oroliga ägare till äldre dieslar, som vill byta till en bensinbil, möts av bilhandlare som har svårt att uppskatta värdet på bilen.
Många kunder verkar tro att alla dieslar kommer att förbjudas, men så är det inte.
Förslaget till miljözoner gör det möjligt för kommuner att lokalt införa förbud för äldre dieslar och bensinbilar från år 2020. Tunga remissinstanser har fört fram svidande kritik. Frågan bereds som bäst i regeringskansliet.
Av landets totalt cirka 1,6 miljoner dieselbilar berörs omkring en miljon bilar i utsläppsklasen Euro 5 och därunder.
Konsekvenserna skulle därmed bli mycket kännbara om tiotusentals människor inom zonen i Stockholm tvingas byta till nyare bilar: så mycket som 9,4 miljarder kronor, enligt Transportstyrelsen.
Hälso- och miljövinsterna är svåra att beräkna. Utsläppen av kväveoxider (NOx) skulle minska, främst kvävedioxider (NO2), men

effekterna avtar över tid eftersom bilparken ändå hela tiden förnyas, enligt Transportstyrelsen.
Myndigheten Trafikanalys är ytterst kritisk.
”Utredningens fallstudie visar att de föreslagna miljözonerna ger relativt små förbättringar gällande luftkvalitet, och en samhällsekonomisk vinst om 333 miljoner fördelat på tio år.”
”Detta ska vägas mot betydande kostnader för de personer som berörs av zonerna som kommer att behöva byta fordon till en kostnad på över 9 miljarder. Förslaget till utformning av miljözon klass 2 kan därmed inte anses vara samhällsekonomiskt försvarbart”, menar Trafikanalys.
Trots att dagens nya dieslar inte berörs av ett eventuellt förbud har debatten kraftigt påverkat efterfrågan på alla dieslar, oavsett årsmodell.
Dieseln framställs som boven till att folk blir sjuka och dör i förtid.
I verkligheten är bilden mer komplicerad. Dieslar har en betydande påverkan, men är långtifrån den enda källan. Dessutom är det partiklar som är huvudkällan till negativa hälsoeffekter. Utsläpp av partiklar och kvävedioxider kommer från en rad olika källor, inte minst vedeldning. Orsakssambanden mellan avgaser och olika sjukdomar är svåra att fastställa.
Men biltillverkarna har själva en stor del av ansvaret. Flera studier visar att dieslar släpper ut betydligt mer kväveoxider i verklig trafik än vad som anges i certifieringen. Det är först med den senaste Euro 6 som det skett en markant förbättring, enligt IVL, Svenska Miljöinstitutet.
Men den totala fokuseringen på dieselutsläppen har skrämt kunderna. Är det en överreaktion? Vilka blir konsekvenserna i det relativt glesbefolkade Sverige med långa avstånd och med generellt sett god luftkvalitet jämfört med kontinenten om vi byter till bensin?
Till saken hör att Sverige valt att mäta luftkvaliteten med tuffare satta gränsvärden än vad EU föreskriver i miljökvalitetsdirektivet.
Lena Nerhagen är forskare på VTI, Statens väg och transportforskningsinstitut.
Hon är kritisk till debatten om dieseln roll i utsläppen och till hur Sverige mäter utsläppen.
– Min bedömning är att problemen med dieselbilar i Sverige är överdriven. Halterna av NOx och NO2 har minskat under en rad av år men minskningen har nu planat ut.
– I rapporten Luften i Stockholm 2016 som ges ut av Miljöförvaltningen (SLB Analys) vid Stockholms stad konstateras att halten av NOx i urban bakgrund har minskat med 70 procent sedan början av 1980-talet och att motsvarande siffra för NO2 är 60 procent.
– Det konstateras också att ”den lägre minskningstakten vid gatustationerna jämfört med den urbana bakgrundsluften beror på att effekten av höga halter av ozon och den ökande andelen dieselfordon har större genomslag i trånga gaturum där ventilationen av luftföroreningar är sämre.
– Det är alltså i vissa trånga gaturum som effekten av utsläpp från dieselbilar kan blir större, men sådana förekommer bara i våra större städer och då kanske framför allt i Stockholm, säger Lena Nerhagen.
– Rapporten visar också att miljökvalitetsnormerna inte överskrids i urban bakgrund (taknivå) vilket är det som redovisas i internationell rapportering.
– Generellt sett är halterna av luftföroreningar låga i Sverige och den diskussion som nu förs är till stor del självförvållad eftersom vi i vår lagstiftning har gått längre än vad EU direktivet kräver, bland annat genom strängare gränsvärden och mätningar även på platser där befolkningstätheten är låg, säger hon.
– Innan det ställs krav på nya åtgärder är därför min bedömning att en utvärdering bör genomföras när det gäller lagstiftningen avseende miljökvalitetsnormer för luft, säger Lena Nerhagen.

Hur ska jag resonera som bor utanför Stockholm och som kör långa sträckor. Ska jag av miljöskäl välja bort en snål diesel i Euro 6 och i stället ta en bensinbil?
– Min bedömning är att nyttan av att minska koldioxidutsläppen är större än kostnaden av något ökade utsläpp av NOx. De senare bidrar till bildandet av sekundära partiklar som har en viss påverkan på hälsa och miljö men halterna i Sverige är generellt sett så låga att jag bedömer den påverkan som väldigt marginell, säger Lena Nerhagen.
Karin Persson är forskare på IVL, Svenska Miljöinstitutet. Så här säger hon på frågan om hur många platser i Sverige som har problem med höga Nox-halter:
– Om du med problem menar att man överskrider miljökvalitetsnormerna så är det ett tiotal kommuner, de flesta relativt stora, som har åtgärdsprogram till följd av det.
Är kväveoxider från dieslar ett växande problem även på landsbygden och i mindre städer?
– Att minskningen av kvävedioxidhalterna i princip har upphört i tätortsluft, och i vissa fall istället tenderar att öka, är en generell bild och oavsett storlek på tätort – snarare verkar läge i landet ha större påverkan.
– Bakgrundshalterna av kvävedioxid kommer ju från fler källor än främst trafiken, till exempel kan sjöfart spela roll vid kustnära stationer samt inte minst meteorologin i norra Sverige. Det är därför inte lika lätt att uttala sig om kopplingen till trafik och dieselfordon, säger hon.

Lasse Swärd
lasse.sward@dn.se "

"Fakta. Utsläpp från vägtrafik
Avgaser från fordon påverkar naturen genom försurande, gödande och ozonbildande ämnen och skadar människors hälsa. Reglerade ämnen är kolväten, koloxid, kväveoxider och partiklar.
För dieslar är det största problemet kväveoxder (NOx), som är ett samlingsnamn för kväveoxid (NO) och kvävedioxid (NO2). Utsläppen påverkar både miljö och människors hälsa – miljön genom att bidra till övergödning och försurning av skog, mark och vatten. Hälsan genom påverkan på andningsorganen, främst hos känsliga personer med till exempel astma.
Kväveoxider är giftiga och irriterar luftvägarna och slemhinnor. Tillsammans med organiska föreningar och solljus medverkar kväveoxider till bildandet av marknära ozon. Nedfall av kväveföroreningar, både kväveoxider och ammoniak, leder till försurning och övergödning av mark och vatten, skriver Naturvårdsverket på sin hemsida.
De totala utsläppen av kväveoxider från alla källor i Sverige har mer än halverats sedan basåret 1990.
År 2015 uppgick de till 129,6 tusen ton, varav vägtrafiken svarade för 43,8 tusen ton och personbilar för 18 tusen ton.
Störst påverkan på hälsan lokalt har partiklar från avgaser, vägslitage och från vedeldning.

Fakta. Utsläppsklasser EU
Euroklasser, gränsvärden
Utsläpp kväveoxider, gram/km:
Klass Datum Bensin Diesel
Euro 1 juli 1992 – –
Euro 2 jan 1996 – –
Euro 3 jan 2000 0,15 0,5
Euro 4 jan 2005 0,08 0,25
Euro 5 sept 2009 0,06 0,180
Euro 5b sept 2011 0,06 0,180
Euro 6 sept 2014 0,06 0,080
Partiklar:
Euro 6 sept 2014 0,005 0,005"

DN LÖRDAG 11 NOVEMBER 2017

" 12 frågor om diesel. Lasse Swärd svarar

1Vågar jag köpa en ny diesel i dag?
Ja, de miljözoner som diskuteras i Stockholm gäller dieslar med äldre avgasrening, från Euro 5 och bakåt. Dagens nya dieslar omfattas inte.

2Vilka årsmodeller hotas?
Till och med årsmodell 2014.

3Var kan förbudet för äldre dieslar blir aktuellt?
Hela eller delar av innerstaden i Stockholm. Bakgrunden är att den svenska miljökvalitetsnormen för kvävedioxid överskrids i vissa gaturum under delar av året. Även andra orter har problem.

4Vilka typer av föroreningar dominerar från dieslar?
Framförallt utsläppen av kväveoxider som är högre än för bensinbilar, men på äldre bilar även avgaspartiklar. Påverkan är lokal, men också regional genom sekundära partiklar som bedöms påverka både hälsa och miljö. Det senare är ett stort problem i exempelvis Frankrike och Belgien men betydligt mindre i Sverige eftersom vi generellt sett har låga bakgrundshalter.
Äldre dieselbilar är en betydande källa till utsläpp, men även tunga fordon bidrar med en hel del, liksom uppvärmning av fastigheter, vedeldning, sjöfart med mera.

5Har en ny diesel i Euro 6 inte dessa problem?
Nej, inte med partiklar. Det är löst med filter. Däremot släpper många nya dieslar fortfarande ut mer kväveoxider än bensinbilar. Enligt lagkraven ska skillnaderna numera vara små, men i verklig körning är nivåerna från dieslar 4-5 gånger högre, enligt färska mätningar av IVL.

6Men dieselmotorn är bränslesnålare. Det är väl bra för klimatutsläppen?
Ja, det här kan vara knepigt att hålla isär. Dieselmotorn släpper ut ungefär 20 procent mindre koldioxid än motsvarande bensinmotor. Den positiva effekten förstärks av att dieselbränslet i dag består av en allt större andel grön, förnybar diesel HVO, gjord av bland annat slaktavfall och skogsrester med mycket god klimatprestanda.

7Slipper man kväveoxider och partiklar med HVO?
Nej, det skapas vid all förbränning oavsett om råvaran är fossil eller förnybar.

8Har jag fattat det här rätt: om vi förbjuder dieslar och i stället går över till bensin får vi lägre utsläpp av kväveoxider men högre utsläpp av klimatgaser?
Ja, Trafikverket gjorde tidigare i år en beräkning vad som skulle ha hänt år 2016 om alla dieselbilar var bensindrivna. Utsläppen av kväveoxider skulle minska med 64 procent – men till priset av ökade koldioxidutsläpp med 17 procent till 1,8 miljoner ton.

9När införs zonerna?
Tidigast år 2020, men hur och i vilken omfattning och exakt vilka typer av fordon som kan beröras är inte klart.

10Varför ska enskilda bilägare straffas av fuskande tillverkare eller av tillverkare som gjort diesel-reningen så billig och enkel?
Den frågan ställer sig många. I Tyskland, där problemen med luftkvaliteten är mycket större än i Sverige, är pressen på tillverkarna hård. Där har de åtagit sig att åtgärda flera miljoner gamla dieslar i Euro 5 med uppdaterad mjukvara och att dessutom byta in äldre

dieslar till mycket generösa villkor. Tyvärr sker inget motsvarande i Sverige.

11Finns grön bensin, en motsvarighet till HVO, att tanka till en sådan bil?
Nej, tyvärr. Inte ännu. Det är nackdelen med bensindrift.

12Kanske ska jag köpa en elbil i stället?
Ja, kan du ta det steget är det det bästa alternativet för den lokala miljön och sannolikt även för klimatet, förutsatt att batterierna tillverkas på ett hållbart sätt med förnybar kraft från bland annat miljöanpassad vattenkraft.

Men vänta ett par år. En ny generation batteribilar är på väg med längre räckvidd. De kommer 2019–2020. Då får vi också fler elbilar med vätgas och bränsleceller, ett mycket lovande alternativ.

Lasse Swärd
lasse.sward@dn.se "

DN LÖRDAG 11 NOVEMBER 2017

" Många vill bli mentorer efter Metoo-uppropet

I det fortsatt upprörda kölvattnet av #metoo-uppropet växer engagemanget för hur unga tjejer har det. När stiftelsen Mentor uppmanade vuxna kvinnor att ideellt ställa upp för sina yngre medsystrar anmälde sig 2 000 personer på rekordtid. På torsdagskvällen möttes några hundra av dem i Stockholm.

– Det är nu det händer – det är nu vi går från de viktiga berättelserna om utsatthet till handling, från offerperspektiv till förändring!
Karin Jordås, generalsekreterare i Mentor Sverige, står på scen i Vasa reals aula i Stockholm och tittar ut över drygt 200 kvinnor som en mörk och regnig vardagkväll hörsammat stiftelsens rop på ideellt stöd.
Det går inte att ta miste på hennes entusiasm – och hade hon fått bestämma skulle stiftelsen hyrt in sig på Globen direkt:
– Jag är övertygad om att det hade gått att fylla den med vuxna kvinnor som vill ställa upp och bli mentorer för tjejer i 13–17 årsåldern, säger hon.
För som hon väntat på det här; #metoo-uppropet – rörelsen som har lyft på ett lock som släppt ut ett sällan skådat tryck, över hela världen.
Som många andra kände Karin Jordås först sorg över sakernas tillstånd, men nu vill hon gå vidare:
– Bättre möjlighet att ta till vara på den här kraften än den vi har nu kommer vi inte att få. Och titta så många som känner så, säger hon och sveper med armen över den nästan fullsatta aulan.
För Mentor Sverige, som är en stiftelse som i drygt 20 år ägnat sig åt att stötta och peppa unga genom organiserat mentorskap, kunde inte tajmningen vara bättre – de bjöd nämligen in till torsdagskvällens

informationsträff, enbart för kvinnor, precis i början av #metoo-uppropet.
Tanken var att inspirera fler att bli mentorer. I dag har stiftelsen runt tusen aktiva, ideellt arbetande mentorer.
På väldigt kort tid anmälde 2 000 personer sitt intresse och när eventet väl blev av på torsdagskvällen kom drygt 200 kvinnor – alla med ambitionen att förändra samhället och stärka sina medsystrar.
I foajén träffar vi Louise Isaksson, 24, som kommit med tre av sina jämnåriga väninnor:
– Jag är övertygad om att #metoo gjort att intresset är så stort. Uppropet har definitivt fört oss kvinnor närmare varandra. Alla vi vet hur det kan vara att vara ung tjej.
– Att få dela med oss av det, att få peppa andra att sätta gränser och att själva våga ta plats känns som en självklar grej att göra nu, säger hon.
Även Annette Sandström, 50, har sökt sig hit av samma anledning – för att bidra med livserfarenhet, ett lyssnade öra och stöttning.
– Många unga tjejer har ingen vuxen att prata med. Jag blir gärna en person som både ser och bidrar för att stärka självkänslan och framtidshoppet hos en tonårig tjej. Jag är övertygad om att det behövs, säger hon.
Några som redan vet hur mycket det betyder är Alexandra Almquist, 26, och Alexandra Norgren, 16. Förvirrande nog har de samma förnamn, men det var inte därför de matchades ihop efter att Alexandra Norgren från Huddinge vände sig till stiftelsen och bad att få en mentor.
Det var våren 2016 och sedan dess har mycket hänt.
– Jag mådde ganska dåligt, kände mig ensam och utfrusen. I skolan utsattes jag för mobbning. När jag fick höra talas om Mentor kände jag att det var värt att prova. Det förändrade allt för mig, säger Alexandra Norgren.
Hon fick Alexandra Almquist från Lidingö som mentor och det tog bara några månader innan hon hade hittat kraften att sätta sina egna gränser. Deras möten bestod av allt från småprat till djupare samtal, från guidade turer inne stan till bio- och teaterbesök. På sätt och vis öppnade de ögonen på unga Alexandra vars värld blev större – och mer intressant.
– Som ung tjej är man ofta osäker och rädd, man tvivlar på sig själv och slutar lita på vuxna. Men med Alexandra kunde jag prata om allt, hon har både lyssnat och gett råd som varit viktiga för mig, berättar Alexandra Norgren.
Och Alexandra Almquist har fått lika delar inspiration tillbaka.
– Att vara mentor är långt ifrån någon envägskommunikation. Jag har fått tillbaka lika mycket som jag gett – vi har blivit lite av varandras systrar, säger hon.
Mentorskapet ser olika ut i varje enskilt fall. Vissa unga vill ha hjälp med läxläsning, andra med att bryta upplevd isolation. Andra vill ha inspiration att komma vidare i yrkesval eller med att utöka sina nätverk – allt beror på vilka som matchas ihop.
Men i samtliga fall är grunden att en vuxen som inte tillhör den närmsta familjekretsen finns där, att man tillsammans bygger på självkänsla och hopp.
– Jag är säker på att vuxna kvinnor också kan visa de yngre att det inte behöver vara perfekta, att ingen ska kvinna behöva underordna sig och att även om man som 13–17 årig tjej känner sig som mest maktlös så finns det kraft och stöd att få, menar Karin Jordås.
Marie Stridh, 25, som också kommit till träffen håller med:
– Jag minns hur mycket jag funderade över när jag var tonåring, jag minns hur det var och skulle också behövt en mentor.
För dem som nu väljer att gå vidare och faktiskt bli mentorer gäller vissa regler:

Man måste vara år 20 år och ostraffad, man får gå igenom en psykologtest för att visa att man är lämpad för uppdraget och sedan matchas man ihop med någon som har liknande intressen.
Målet är att man sedan ses en till två gånger i månaden – att man lär känna varandra och sedan påbörjar resan tillsammans utifrån det.
De flesta av dem som står på kö för att få en mentor kommer från de hundratalet skolor i Sverige som har direktkontakt med stiftelsen – men vem som helst kan anmäla sitt intresse – både att få en mentor och att bli en.
Torsdagskvällens stora intresse gör att de som faktiskt både väntar och längtar efter en mentor snart också kan få en.
– Och kom ihåg en sak: Det finns en särskild plats i himlen för kvinnor som hjälper varandra, lovar Karin Jordås.

Ulrika By
ulrika.by@dn.se "

DN LÖRDAG 11 NOVEMBER 2017

" Bara MP vill ha flygförbud

Miljöborgarrådet Katarina Luhr vill förbjuda stadens anställda att flyga på tjänsteresor inom Sverige – det är Miljöpartiet ensamt om att vilja. Däremot är alla partier utom KD för klimatkompensation. DN:s kartläggning visar att alla borgarråd flyger i tjänsten – men det är bara Katarina Luhr som klimatkompenserar sina resor.

DN frågar:
1. Vill ni förbjuda stadens anställda från att flyga inrikes i tjänsten?
2. Hur ofta flyger du i tjänsten och hur klimatkompenserar du?

Anna König Jerlmyr (M), oppositionsborgarråd. Flygresor under mandatperioden: 1 (Cannes).
1. Nej, vi utgår från att de anställda utgår från stadens resepolicy att i första hand resa med tåg, och med flyg endast när totalkostnaden blir lägre.
2. Så ofta som det är möjligt tar jag tåg eller båt, men utrikesresor blir ofta flyg för jag kan inte sitta 20 timmar på tåg enkel resa. Det går inte att förena med vare sig familjeliv eller arbetsliv och jag är nog inte ensam om att ha det så.

Lotta Edholm (L), oppositionsborgarråd. Flygresor: 2 (Reykjavik, Amsterdam).
1. Att helt förbjuda ett färdmedel för alla stadens anställda tror jag kan få väldigt konstiga följder. Däremot är det bra att ha en policy om att inte använda inrikesflyg om det inte finns synnerliga skäl, och dessa resor ska givetvis klimatkompenseras.
2. Jag tror att jag som Stockholmspolitiker gör mest nytta på plats i Stockholm. De gånger jag flugit i tjänsten har det oftast handlat om internationella resor där tåg eller buss inte varit rimliga eller genomförbara alternativ.

Erik Slottner (KD), oppositionsborgarråd. Flygresor: 6 (Göteborg, Reykjavik, Hamburg, Berlin, Marseille).
1. Nej. Dock ska man självklart välja att åka tåg om det finns möjlighet, men ibland kan det vara motiverat att flyga om det rör sig om längre resor. Jag vill inte hänga ut bara flyget, då borde man klimatkompensera även bilar och mat.
2. Jag flyger max 1-2 gånger per år i tjänsten och har inte klimatkompenserat just dessa resor. I mitt dagliga arbete cyklar jag dock nästan överallt och åker i princip aldrig vare sig bil eller taxi.

Karin Ernlund (C), gruppledare. Flygresor: 1 (Reykjavik).
1. Nej. Vi ska självklart inte förbjuda enskilda transportslag, men vi kan uppmuntra tåget som färdmedel. Istället för att förbjuda flygresor i tjänsten borde fokus ligga på att rusta upp och bygga ut järnvägen. Sen borde principen vara att jaga utsläppen och inte transporterna.
2. Mycket sällan, senaste året har jag flugit en gång i tjänsten. Då klimatkompenserade jag inte, men försöker göra många klimatsmarta val som bland annat att cykla året runt.

Sissela Nordling Blanco (Fi), gruppledare. Flygresor: 0.
1. Tåg och kollektivtrafik ska vara norm för tjänsteresor. Flygresor ska endast tillåtas om det finns särskilda skäl. Vi är också positiva till flygskatt.
2. Jag har aldrig tagit flyget i tjänsten, jag väljer tåg i första hand och hittills har det gått alldeles utmärkt.
Daniel Helldén (MP), trafikborgarråd. Flygresor: 2 (Reykjavik, Amsterdam).
1. Miljöpartiet vill att Stockholms stads tjänsteresor mellan Stockholm och Göteborg/Malmö ska göras med tåg.
2. Jag har flugit i tjänsten ett par gånger under mandatperioden, bland annat med trafiknämnden till Amsterdam och nordisk huvudstadsträff på Reykjavik. Jag har inte klimatkompenserat för de flygresorna.

Karin Wanngård (S), finansborgarråd. Flygresor: 17 (Paris, Köpenhamn, Rom, Bryssel, Marseille, Nantes, London, Oslo).
1. Nej, det vill vi inte. Vi försöker minimera antalet resor, att vi inte ska resa om det inte är nödvändigt. När man reser så ska man så långt det går välja det klimatsmarta.
2. Jag flyger väldigt sällan inrikes. Det har hänt några gånger, till exempel efter terrordådet då jag befann mig i Göteborg och behövde komma hem snabbt. Utrikes åker jag ungefär 6-8 gånger per år.

Ann-Margrethe Livh (V), bostads- och demokratiborgarråd. Flygresor: Flygresor: 9 (Visby, Kenya, Hamburg, Lyon, New York, Kiruna, Wien).
1. Tjänsteresor inrikes ska ske med tåg, men vid till exempel långa resor kan flyg få förekomma i undantagsfall.
2. Under mandatperioden har jag flugit inrikes och utrikes i tjänsten ett par gånger, bland annat en studieresa till Kiruna. Det är jättebra att staden börjar klimatkompensera sina resor, jag har inte kompenserat på egen hand hittills.

Martin Westmont (SD), vice gruppledare. Flygresor: 0.
1. Nej. Däremot bör alltid transport med tåg övervägas först. Ja. Genom att ge finansiellt stöd för projekt i utvecklingsländer.
2. Jag har inte gjort några flygresor i tjänsten, tåg har fungerat bra.

Jessica Ritzén
jessica.ritzen@dn.se "

DN LÖRDAG 11 NOVEMBER 2017

" Nu kommer vittnesmål om bokbranschen

”Ofta är det så jättekända författare att man aldrig skulle våga berätta.” Den internationella branschtidningen The Booksellers enkät visar att övergrepp och tystnadskultur verkar också i bokbranschen.

Bokbranschen har hittills varit förskonad från effekterna av det stora #metoo-upproret. Åsikten har varit att författare, förläggare och andra i branschen kanske mer bedöms utifrån sitt inre än sitt yttre, att det företrädesvis är en kvinnlig bransch och att det mesta är mycket artigt och trevligt.
Det finns ingen Harvey Weinstein hos oss, har man sagt.
Men i veckan publicerade det tongivande branschorganet The Bookseller en anonym artikel som fäste uppmärksamheten på sexuella övergrepp och slippriheter även i bokvärlden. Den anonyma skribenten berättade om hur ett av de stora namnen, en äldre kvinnlig författare, på en tillställning varnat henne för en ”mycket, mycket ansedd äldre man”. Kvinnan var rädd för vad han skulle kunna komma att göra när hon lämnat festen. Hon visste.
The Bookseller uppmanade i samband med publiceringen sina läsare att svara på en enkät om sexuella trakasserier.
I går publicerades resultaten på tidningens webbsida. 388 personer svarade på enkäten. Över hälften av de som svarat sade sig ha blivit utsatta för någon form av övergrepp: 54 procent av kvinnorna och 34 procent av männen. Två personer uppgav att de blivit våldtagna.
Bokindustrin består av många aktörer och enkäten täcker och rapporterar om alltifrån författare, förläggare och bokhandlare, till agenter, förlagsanställda och frilansare. Värst verkar det vara för förlagens marknadsansvariga. 66 procent av dessa sade sig ha upplevt trakasserier av olika slag. Anledningen tycks vara att de ofta reser med och lever nära stora författare som tar sig friheter, och de har dessutom till uppgift att hålla författaren på gott humör.
En annan utsatt grupp är bokhandlare, där 61 procent sade sig ha blivit utsatta för övergrepp av kunder, kollegor och besökande författare. En bokhandlare säger att det är den allmänt mysiga atmosfären och det vänliga tilltalet som gör att äldre män går över gränsen.
För liksom i rapporterna från teatervärlden, filmbranschen och andra yrkesområden, är det medelålders och framför allt äldre män som står för övergreppen. Några fall finns, där manliga yngre anställda i branschen vittnar om hur de blivit tafsade på av äldre och högt uppsatta kvinnor och män. Men i allmänhet är uppfattningen att det är en ingrodd kultur som en äldre generation håller fast vid. De yngre generationerna är medansvariga i och med sitt tigande. Det är en förhållandevis liten och intim bransch – den mellanchef man en gång avvisat på ett förlag kan man möta som chef på ett annat.
Scenen för övergreppen är ofta diverse tillställningar med gott om alkohol. En förlagsredaktör som svarat på enkäten skriver: ”Manliga kollegor, oftast mycket högt uppsatta, har kommit med olämpliga kommentarer, som de aldrig fått några reprimander för ... event och fester är värst. Manliga kollegor utnyttjar det faktum att vår industri är ’avslappnad’.”
Det verkar vara just detta ”avslappnade” som skiljer bokbranschen från de andra branscherna med en så kallad tystnadskultur – att man inte officiellt pratar om övergrepp eller ens låtsas om dem. I bokvärlden talar man med lägre röster och för verserade samtal, så den som ropar kommer att utmärka sig på ett negativt sätt.
En marknadsansvarig skriver om författarturnéer: ”Det finns ingen annan där som ka n skydda en och ofta är det så jättekända författare att man aldrig skulle våga berätta för någon. Många pr-ansvariga delar dessa berättelser på puben eller privat – men jag har aldrig vågat berätta för några chefer. Vem skulle tro mig?”

Jonas Thente
jonas.thente@dn.se "

DN LÖRDAG 11 NOVEMBER 2017

" Och hur ser det ut i Sverige?

Ingen av de svenska förlagsmänniskor som DN har talat med har varit med om övergrepp i arbetet. Men Otto Sjöberg, vd på Norstedts, säger att branschen är långtifrån förskonad. – Jag är inte ett dugg förvånad över uppgifterna i The Booksellers enkät, säger han.

Förlagsbranschen är nästa område under lupp efter Metoo-uppropet. The Booksellers artikel visar att de som arbetar på förlagens marknadsavdelningar i högst grad svarar att de varit med om sexuella övergrepp. Men Sofia Cecioni, säljare på Natur & kultur, säger att hon inte mött något sådant.

— Förlagsbranschen i Sverige är väldigt kvinnodominerad, det skiljer sig nog från hur det ser ut i exempelvis Storbritannien. När jag arbetade på Adlibris jobbade jag mot utländska förlag. Men inte heller då stötte jag på något av det som nämns i artikeln.

Otto Sjöberg, vd på Norstedts, blir inte överraskad av uppgifterna från branschorganet. Han jämför med sina upplevelser från svenska tidningsredaktioner.

– Man har hört historiska berättelser om mycket alkohol och män som tog sig friheter, på både tidningar och förlag. Bokindustrin är inte förskonad. Men det har gjorts en uppstädning, åtminstone vad gäller alkoholen.

Vd:n berättar att Norstedts samlat sina chefer för en ”ordentlig diskussion” kring Metoo-kampanjen, och att de ”håller ögonen” på frågan.

– Strax innan jag började så genomfördes en medarbetarenkät och på frågan om man utsatts för trakasserier, i allmänhet, så fanns det ett visst utfall. Det stod inte noll, vilket ju är det enda acceptabla.

Varför gick ni inte vidare med det?

– Den medarbetareenkäten var problematiskt utformad, det fanns inga följdfrågor eller ytterligare detaljer som samlades in.

Har du mött några fall under din tid som vd?

– Nej. Och jag har inte heller hört om några konkreta fall på något annat förlag under de här åren. Men det betyder ju inte att vi ska stoppa huvudet i sanden och tro att det inte förekommer.

Noa Söderberg
noa.soderberg@dn.se "

DN LÖRDAG 11 NOVEMBER 2017

" Dramaten utreder misstänkt övergrepp

En medarbetare vid Dramaten utreds internt, misstänkt för övergrepp. Samtidigt vittnar anonyma källor om en kultur där Dramatens publikdragande stjärnor tillåtits att gå över gränser.

Under fredagen höll Dramaten ett blixtinkallat möte, med anledning av det upprop mot övergrepp som 456 kvinnliga skådespelare publicerat i Svenska Dagbladet. Efter mötet framkom att en medarbetare vid teatern utreds internt efter att berättelser om övergrepp framkommit.
Dramaten vill inte kommentera vilken typ av övergrepp det rör sig om men presschef Mimmi Fristorp uppger för Aftonbladet att en polisanmälan kan bli aktuellt.
– Jag kan bekräfta att vi inlett ett internt utredningsarbete. Det genomförs som en del av det stora interna arbetet som inleds i dag, säger Mimmi Fristorp till DN.
Dramaten uppger att ett omfattande internt arbete inleddes på fredagen. I det ingår en sedan tidigare planerad medarbetarenkät som samtliga anställda ska svara på. Teatern har samtidigt även tagit hjälp av både externa jurister och psykologer.
Anonyma källor som DN har varit i kontakt med vittnar om en kultur på Dramaten där folk som utsätts för kränkningar inte vågar säga ifrån, särskilt inte de som är nya och går på pjäskontrakt eller ettårskontrakt. Vissa manliga stjärnor har varit kända för att bete sig mycket otrevligt, men har tillåtits fortsätta med sitt beteende eftersom de drar stor publik.
Men det finns några exempel på att högsta ledningen har agerat. Bland annat lades föreställningen ”Darwins kapten” ner 2010 efter en konflikt mellan en äldre manlig skådespelare och resten av ensemblen. Dåvarande chefen Marie-Louise Ekman valde att lägga ner föreställningen och sedan inte förlänga kontraktet med den kända skådespelaren.
Enligt uppgifter ska en av de utsatta grupperna på Dramaten ha varit påklädare. De stjärnor som betett sig värst ska ha hanterats genom att förses med äldre, mer erfarna påklädare som haft ”skinn på näsan” och klarat av att både ”vara vassa tillbaka” och ”ta mycket skit”.
Ingrid Dahlberg var chef för Dramaten 1996–2002 och hörde inte talas om ett enda övergrepp under sin chefsperiod.
– Det var aldrig någon som kom till mig och beklagade sig över det. Jag har kollat med min dåvarande biträdande chef och med produktionschefen och de har inte heller hört talas om det. Det är väldigt konstigt för det är klart att det måste ha hänt sådant även då. Men jag får inte fram något minne, säger hon.
Hade du kunnat ta ett större ansvar för att förbättra arbetsmiljön på Dramaten?
– Ja, om jag hade vetat vad som försiggick. De problem som vi hade på teatern då handlade om alkoholmissbruk och knark och det höll jag på mycket med. Jag tror att fylla och tafsande hänger ihop.
Kom ni till rätta med drogproblemen?
– Inte med alla, men jag skickade skådespelare på behandlingshem. Jag sparkade Thorsten Flinck, så det tog vi itu med, säger Ingrid Dahlberg.
De tre nationalscenerna, Dramaten, Operan och Riksteatern, gick på fredagen också ut med ett gemensamt uttalande där de kräver nolltolerans mot övergrepp:
”Vi är skilda verksamheter och har olika förutsättningar men gemensamt kan vi konstatera att mörkertalen är stora och att det inom scenkonstbranschen råder en tystnadskultur som gör att få vågar anmäla övergrepp”, skriver nationalscenerna, som betonar att arbetet för att motverka liknande situationer ska öka.

Sverker Lenas
sverker.lenas@dn.se
Hugo Lindkvist
hugo.lindkvist@dn.se "

DN LÖRDAG 11 NOVEMBER 2017

" Bengt Ohlsson: Vår förmåga att skvallra gjorde att vi drog ifrån aporna

Skvallerbyttorna har ett födgeni som skulle kunna föras över till - vilken torghandel som helst.

Ibland dyker det upp forskare som ekonomiserat ett område som vi inte är vana vid att få ekonomiserat. Hushållsarbete, familjerelationer, olika ”runda” och mellanmänskliga förfaranden som vi trodde stod över tarvligt transaktionstänkande. Forskarnas teorier brukar väcka både förtrytelse och missmod. Jaha, tänker man, inte ens diskmaskinsmatandet gick alltså fritt från egennyttans solkighet.
På sistone har jag funderat på skvaller, och närmare bestämt de människor som har en förunderlig förmåga att samla på sig det saftigaste. I varje bekantskapskrets finns en sån skvallerbytta. Alltid först med det senaste. Ingen fattar hur de bär sig åt, men det är till dem man skickar i väg ett halvt skamset sms när man bara *måste* få veta vem ”den kände artisten” är som anklagats för ditten eller datten. Känner man inte skvallerbyttan alltför väl ser man till att ”göra sig ett ärende”, innan man bara råkar komma in på det:
– Förresten, hörru, den här ”kända artisten” som de skriver om...?
Vilket förstås är genomskinligare än gladpack.
Skvallerbyttorna har ett födgeni som skulle kunna föras över till vilken torghandel som helst. Det handlar om psykologi, och att köpa och sälja. Skvallerbyttorna ser vad du behöver innan du vet det själv, och de är experter på att antyda och förutspå, de vet hur de får dig fast på kroken så att du kommer tillbaka efter mera. Och de vet hur viktigt det är att aldrig lämna någon missnöjd kund efter sig. Deras skvaller måste stämma, eller åtminstone innehålla ett korn av sanning. Och skulle det till äventyrs visa sig vara felaktigt måste du som kund känna att det svindlade till inombords, vid blotta misstanken att det *hade* kunnat stämma.
En framgångsrik skvallerbytta har tät kontakt med andra skvallerbyttor, och de träffas i partihallar under råkalla gryningstimmar och går omkring i sina fläckiga förkläden och nyper i skvaller, provsmakar och spottar ut, kollar färgen på skvallrets gälar och synar dess tänder. Om man inte samlar på sig högklassigt skvaller har man ingenting att byta med. Och färskt måste det vara. En handlare som håller sig med skämda varor hamnar snabbt i vanrykte.
I sin omistliga bok ”Sapiens” menar forskaren Yuval Noah Harari att det var vår förmåga att skvallra som gjorde att vi drog ifrån aporna en gång i tiden. ”Samarbete är vår nyckel till överlevnad och reproduktion”, skriver han. ”Det räcker inte för enskilda män och kvinnor att veta var lejon och bufflar finns. Det är mycket viktigare för dem att veta vem i deras grupp som avskyr vem, vem som ligger med vem, vem som är ärlig och vem som luras. (...) Alla apor är intensivt intresserade av den typen av social information, men de har svårt att skvallra på ett effektivt sätt. Neandertalare och tidiga sapiens hade förmodligen också svårt att baktala varandra – en mycket kritiserad förmåga som i själva verket är helt nödvändig för samarbete i stora - grupper.”
Precis som i torghandeln finns en tydlig hierarki bland skvallerbyttorna. Den mest framgångsrika har de glansigaste äpplena och de längsta köerna. I andra änden har vi trasproletariatet på Flashback, som sällan har något värdefullt att erbjuda, och i brist därpå öser på med åsikter som ingen har efterfrågat och gissningar som ingen tror på.
Alla vet hur det känns att komma över något högkalibrigt skvaller. Du får ingen ro i kroppen förrän du har fört det vidare. Det spelar ingen roll hur dyrt och heligt du svurit på att inte göra det – bara *en*, tjatar en

röst i bakhuvudet, och du vänder dig till din bästa kompis, får denne att svära dyrt och heligt... sen är det i gång.
Även detta leder tankarna till kronor och ören. Alla småtjuvar och fifflare – från Hoffa och Hamid till Scorseses antihjältar – som lyckats med den stora stöten, och förmanat varandra att ligga lågt, inte köpa något utöver det vanliga. Men det är givetvis omöjligt. Bara *en* Breitling, en diskret...?
Nästa forskare som benar ut skvallrets alla sidenvägar, flaskhalsar och fluktuationer kommer att få ett välförtjänt Nobelpris. Kom ihåg var ni hörde det först.

Bengt Ohlsson
benke@swipnet.se "

"Bengt Ohlsson bor i Stockholm. Han är född i Östersund och har medverkat i DN sedan 1984. Samma år debuterade han som författare med ”Dö som en man, sa jag” och har sedan dess gett ut ett dussin böcker samt skrivit flera pjäser. 2004 tilldelades han Augustpriset för sin bok ”Gregorius”. Hans senaste roman ”Drick värmen ur min hand” utkom 2016.

DN LÖRDAG 11 NOVEMBER 2017

" Annika Strandhäll: Glastak finns överallt. Också i politiken.

Plötsligt dök det upp en färgstark feminist bland alla gråsossar. Nu vill partikamraterna att socialminister Annika Strandhäll hamnar i centrum för valrörelsen 2018. DN:s Karin Eriksson och Lisa Mattisson följer med henne hem till förorten.

Ha stora drömmar. Så säger hon och låter blicken svepa över sjätteklassarna på Bergsjöskolan.
Det är en minister som har kommit på studiebesök från socialdepartementet i Stockholm. En påtagligt elegant minister, i vit kavaj med bälte och höga svarta skor.
I miljonprogrammet i nordöstra Göteborg skiljer hon sig från mängden.
Ändå är socialminister Annika Strandhäll hemma.
– Jag bodde här på Rymdtorget 5, på andra våningen, berättar hon för eleverna.
Klassen har förberett frågor och hon bockar av dem systematiskt.
Hade hon andra planer som liten? Ja, då ville hon bli skådespelerska, och senare diplomat. Sedan när hon började jobba gick hon med i en fackförening. 2014 ringde Stefan Löfven och så kom hon med i regeringen.
Vad säger andra om hennes bakgrund i Bergsjön? Jo, det pratades så mycket om alla problem i förorterna redan när hon var liten. Men hon hade svårt att känna igen sig i bilden i tv och tidningar.
– Jag älskade ju min uppväxt här och min skola och allt kul som jag kunde göra här. Det vet ni som sitter här att de flesta barn som växer upp i Bergsjön bara vill ha den här schysta skolgången och en bra

grund och få ett bra jobb och utvecklas utifrån sina intressen. Att välja att bli skådespelare. Eller socialförsäkringsminister.
Annika Strandhäll frågar eleverna om deras framtidsplaner.
En flicka som heter Noor ska bli apotekare.
Plugga mycket och växa upp snabbt! uppmanar ministern.
Läraren berättar att klassen pratar mycket om orättvisa mellan killar och tjejer.
Då säger Annika Strandhäll att det är en fråga som regeringen brinner jättemycket för.
– Vi kommer att behöva varenda unge och varenda hand. Det innebär varenda kille och varenda tjej. Det är självklart att man ska ha schysta löner och schysta villkor när man kommer ut på arbetsmarknaden och lika schysta möjligheter att bli statsminister, till exempel. Vi har ju inte haft en kvinna som statsminister i Sverige ännu.
•••
Det var just debatten om jämställdhet som gjorde Annika Strandhäll till en huvudperson i svensk politik förra hösten. Fast knappast på det sätt som hon hade tänkt sig.
Det började med ett skämt i en Facebooktråd om presidentvalet i USA. En kompis till Annika Strandhäll undrade om det inte var dags att ompröva ”den här idén med mäns rösträtt i USA”. ”Har också tänkt den tanken ska erkännas”, replikerade ministern. Först fick hon kritik för kommentaren. Sedan läckte det en testsändning från Moderaternas kansli, där en digital kommunikatör gick till attack.
– Annika Strandhäll, det var inte okej. Det var olämpligt att skämta om mäns rösträtt. Dra åt helvete, din hora, sa han, och några kolleger fnittrade förskräckt.
Annika Strandhäll nåddes av filmen via sin pressekreterare.
– Det som tog mig lite var tanken på min tolvåriga dotter. Hon var i skolan. Där har barnen sina telefoner och det där kunde dyka upp. Det kändes inte bra, minns hon.
Delmon Haffo, som mannen på filmen hette, fick sparken. Han har skapat sig en ny tillvaro. När han återvände till Twitter hälsades han välkommen tillbaka av Annika Strandhäll.
Det hedrade henne ”enormt”, skriver han i ett mejl till DN, där han också upprepar sin ursäkt till ministern och hennes familj.
Annika Strandhäll säger att alla människor begår misstag och att man kan trampa jäkligt snett.
Men filmen från Moderaterna ingår i hennes #metoo. För precis som så många andra kan hon vittna om en värld där kvinnor utsätts för övergrepp och kränkningar.
Kampanjen startade efter avslöjanden om Hollywoodproducenten Harvey Weinsteins övergrepp.
Annika Strandhäll tycker att den är väldigt bra.
– Men jag är inte jätteförvånad över att detta kommer upp till ytan. Jag tror att nästan alla kvinnor har varit utsatta någon gång i livet, säger hon.
Hon är övertygad om att kvinnor är mer utsatta än män i sociala medier. Hon tar behandlingen av Miljöpartiets tidigare språkrör Åsa Romson som exempel.
– Det är en för mig otäck historia. Jag tycker att hon ansattes extremt hårt. Ett massivt hat. Minsta grej, felsägning, blev på något sätt legitim att angripa, säger hon.
•••
Det är inte bara avslöjanden om kränkningar och övergrepp som kan väcka oro bland feminister den här hösten.
På kort tid har en rad tunga kvinnliga makthavare fått lämna sina poster.
Infrastrukturminister Anna Johansson avgick efter krisen på Transportstyrelsen i slutet av juli, tillsammans med inrikesminister Anders Ygeman. Moderatledaren Anna Kinberg Batra gav upp maktkampen i sitt parti i slutet av augusti, bara några dagar innan

Stefan Löfvens statssekreterare Emma Lennartsson tvingades gå. I september meddelade Birgitta Ohlsson att hon lämnar politiken efter en misslyckad strid om partiledarposten. I oktober petades Emma Henriksson från partitoppen i Kristdemokraterna.
– Glastak finns överallt. De finns ganska tydligt i politiken, säger Annika Strandhäll.
Hon säger att partierna faller tillbaka i gamla strukturer när det börjar skaka.
– Då söker man sig till det som är tryggt och välbekant. Det som är tryggt och välbekant är en vit man med lång politisk erfarenhet i ledningen på olika sätt. Lagom gammal och lagom lång erfarenhet.

Är det en sådan tid som vi lever i nu?
– Ja, jag tycker det och jag tycker dessutom att det inte finns några som helst vunna segrar på det här området. Vi lever till och med i en tid där man går bakåt. Vi har ju en debatt i hela världen som handlar väldigt mycket om traditionella värderingar, en hård retorik och en konservativ syn på samhälle och familjeliv.
•••
Annika Strandhäll tackar för sig i klassrummet, det är dags att fortsätta till mötet med skolledningen. Hon ska besöka en vårdcentral och ett läxprojekt för unga och Svenska kyrkan i Bergsjön samt dela ut flygblad och hålla ett öppet möte med Socialdemokraterna.
Anna Johansson, numera riksdagsledamot och distriktsordförande för Socialdemokraterna i Göteborg, hakar på. De hälsar med en kram, men pratar inte särskilt mycket med varandra.
Den ena har blivit en sosse i mängden. Den andra har fått nya, stora uppgifter inför valåret.
I en paus i programmet guidar Annika Strandhäll runt i sina gamla bostadskvarter. En gångslinga av asfalt tar oss runt i en cirkel mellan hyreshus, gräsmattor och lekplatser.
– Herregud, allt ser så mycket mindre ut, säger hon.
Här och var under studiebesöken springer hon på gamla bekanta, kolleger, klasskamrater. De säger samma sak allihop, att de minns henne som duktig, målmedveten och ambitiös. Och så hade hon snygga skor, tillägger någon.
Gamla pressklipp berättar om hur Annika Strandhäll åkte på facklig kurs och klättrade på bohuslänska klippor i kritstrecksrandig kostym och höga klackar.
Hon säger att hon försökt vara välklädd för att visa att hon tar dem hon företräder på allvar – och kanske också för att förstärka en social säkerhet.
– Det var under ganska lång tid som jag inte kände mig socialt helt bekväm i olika sammanhang. Jag kunde inte riktigt koderna, om man får uttrycka det så.
Jag har följt många politiker i spåren på besök på skolor och arbetsplatser. Det brukar vara rätt oglamorösa tillställningar, men med Annika Strandhäll blir det nästan som att vara ute på en amerikansk kampanjturné. Hon fångar upp namnen på alla hon möter. Det är så många engelska ord som dyker upp: *Underdog*. *Outsider*. *Selfmade*.
Jag tänker på statsminister Stef an Löfven som för några år sedan presenterade sin variant av den amerikanska drömmen: ”Det svenska löftet.” Allt som Annika Strandhäll kan fungera som affischnamn för.
Feministiska kampanjer på Twitter i all ära: Jämställdhetskämpen Annika Strandhäll formades av uppväxten med två storasyskon och en ensamstående mamma som först var lågavlönad barnskötare och sedan drabbades av sjukdom och blev ännu fattigare sjukpensionär.
– Det var tufft många gånger. Men jag tyckte ändå att jag hade det bra. Jag var duktig i skolan och hade många kompisar, säger hon.
Det var först när hon lämnade Bergsjön för att plugga på gymnasiet som hon blev riktigt varse att det fanns en helt annan verklighet där

jämnåriga kunde åka på skidresor och charter och hade studievana hemifrån.
– Då var det chockartat. Jag möttes av det här: ”Kommer du från Bergsjön?” Och det var då som jag blev politiskt medveten. Jag var ju en av ungarna som hade extra studiestöd på gymnasiet. Mina föräldrar hade aldrig pluggat. Att läsa vidare fanns egentligen inte på kartan. Allt gick ut på att skaffa sig ett jobb och försörjning.
Hon träffade Herbert, ungdomskärleken, som var flykting från Chile. Under några år bodde hon hemma hos hans familj i Hammarkullen, som är en annan del av miljonprogrammet i Göteborg.
Det var 90-tal och krig på Balkan och i hela det svenska samhället pågick en stor debatt om migration och invandring.
– Jag tyckte att jag på väldigt nära håll kunde känna det omgivande samhällets sätt att se på invandrare och på om man kom från de områden som jag kom ifrån. Det var jobbigt. Vi gick in i en klädbutik och någon gick efter mig och Herbert hela tiden.
Socialministern avbryter berättelsen och svänger in till gallerian vid Rymdtorget. I vanliga fall jobbar hennes storasyster i spelbutiken, men den här dagen är hon inne på sjukhuset med deras mamma. Kollegerna hälsar.
– Trevligt att se dig! Allt bra?
•••
Jag frågar vad mamma sa, när dottern blev minister.
– Hon tyckte att det var roligt och lite konstigt, lyder svaret.
Annika Strandhäll var faktiskt fullständigt oförberedd den där höstdagen 2014, när hon satt på tåget från Visions kongress, och fick ett kryptiskt sms.
”Kan du ringa mig? Hans.”
Vilken Hans?
Hon ringde när hon var framme i Stockholm.
Det var Hans Dahlgren, tung rådgivare till Stefan Löfven och blivande statssekreterare i statsrådsberedningen.
– Är du socialdemokrat?
– Ja, jo, jag har alltid röstat på Socialdemokraterna.
– Skulle du kunna tänka dig att bli medlem i Socialdemokraterna?
– Ja.
– Bra, det var allt jag ville veta.
Samma kväll ringde Stefan Löfven och erbjöd henne att bli socialförsäkringsminister och chef för socialdepartementet. Det gick inte att tacka nej, säger hon.
Nästan tre år senare sa hon även ja till att ta över de tunga sjukvårdsfrågorna. Det var i spåren av krisen på Transportstyrelsen i somras, och nästan alla mediernas frågor gällde Stefan Löfvens djärva drag, när han krävde att försvarsminister Peter Hultqvist skulle få stanna som försvarsminister. I skymundan kom beskedet att Gabriel Wikström hade lämnat regeringen, och att Annika Strandhäll blev socialminister.
Men på pressträffen stod hon som ett ljust utropstecken bredvid cementblocken Löfven och Hultqvist.
– Annika Strandhäll är relativt ny i politiken, men har under sina år som statsråd visat att hon har en mycket hög kapacitet, sa statsministern.
Gråsossarna regerar i en tid av traditionellt manliga frågor om säkerhet och trygghet. Kanske krävs det nu en färgstark feminist från förorten för att ge kulör åt Socialdemokraterna.
Det finns många i partiet som vill att Annika Strandhäll ska synas mer. Anders Ygeman, numera socialdemokratisk gruppledare i riksdagen, är en av dem.
– Vi har ett antal kvinnor i regeringen som har gjort väldigt bra saker och inte riktigt fått kredd för det. Jag tänker på Magdalena Andersson, som vänt underskott till överskott. Ylva Johansson som pressat ned

arbetslösheten. Och så Annika Strandhäll som har tagit extremt tuffa beslut på försäkringskassesidan och vänt utvecklingen med sjukskrivningskostnaderna. Sedan har vi män som Peter Hultqvist och jag och någon till som har synts väldigt mycket, säger han.
Det finns goda skäl till att Annika Strandhäll hamnar i centrum i sin första riktiga valrörelse år 2018.
Hon har varit med och bromsat sjukskrivningskostnaderna och nu blir det hennes departement som går i spetsen för rekordsatsningar på vården, pensionärerna och barnfamiljerna.
– Vi har ju haft en lång period där vi har sparat och gnetat och klyftorna har växt. Socialdemokraterna har inte kunnat vara en kraft för välfärden. Nu har vi kommit till en plats där vi har råd att göra rejäla reformer. Annika Strandhäll blir ju exponenten för det, säger Anders Ygeman.
Att socialministern väcker förhoppningar bland radikala socialdemokrater är uppenbart. De gillar att regeringen pratar om klass och klyftor och satsar mångmiljardbelopp på att stärka välfärden och höja barnbidragen.
– Socialdemokraterna har inte haft en riktig socialminister sedan nedskärningarna på 90-talet. Men Annika Strandhäll kan faktiskt bli det. Jag tror att hon kan gå långt, att hon till och med kan vara en framtida partiledare, säger Daniel Suhonen på tankesmedjan Katalys.
Precis som partiledaren Stefan Löfven har Annika Strandhäll tagit vägen via facket. Tillsammans med den blivande TCO-basen Eva Nordmark var hon med och skapade framgångssagan Vision ur det lite nedgångna kommunaltjänstemannaförbundet SKTF. Genom att ställa konkreta krav på förnyelse och föryngring kunde ledningen vända de vikande medlemssiffrorna.
– När Annika Strandhäll kom in i SKTF:s styrelse blev det ett fantastiskt lyft. Hon var redan då en mycket driven politisk person med en tydlig inre kompass. Hon vågade utmana, säger Nordmark.
Det var tuffa men roliga år. År när facket öppnade sig för fler unga kvinnor och lyfte kvinnors löner och arbetsvillkor. År när kvinnor flyttade fram positionerna i hela fackföreningsrörelsen.
Om det var uppväxten som gav Annika Strandhäll insikten om många kvinnors kamp för att få ihop tillvaron, så var det i facket som hon fick sin pragmatism och frimodighet som ledare.
– I politiken ställs höga krav på kvinnor att vara seriösa och leverera. Men i facket har vi verkligen försökt gå från lidarskap till ledarskap. Vi tror på glädje och lust och att ha kul på jobbet. Jag tror att det är bra för Annika att vara formad av de erfarenheterna, säger Eva Nordmark.
S-veteranen Anders Sundström lärde känna Annika Strandhäll i Folksams styrelse för sju åtta år sedan. Han konstaterar att hon fått ett av regeringens jobbigaste uppdrag.
– Att vara socialminister och ha ansvar för socialförsäkringsfrågorna är bland det svåraste som finns. Men jag kan inte komma ihåg en socialförsäkringsminister som hanterat frågorna så skickligt som hon har gjort, säger han.
– Och då ska man komma ihåg att hon har gjort resan in i politiken helt själv. Vi är ju många som har åkt via SSU och haft en kamratkrets som burit fram en till positioner.
•••
Det finska greppet! Tumme och pekfinger mot den blivande mammans underliv, och så en fast hand på bebisens huvud, så att barnet inte kommer ut för fort.
Socialministern har satt på sig förkläde och handskar för att få öva på modellerna på Södersjukhuset i Stockholm.
– Jag har ju hört barnmorskor tala om för mig hur jag ska tänka när man ligger i andra änden, säger hon, medan hon kämpar med alla instruktioner.
Dagen är vikt för ett studiebesök på kvinnokliniken. Bilden av förlossningskrisen får ytterligare några nya nyanser.

I lunchrummet pratar Annika Strandhäll med några barnmorskor om problemen med att rekrytera personal.
– Vi har byggt ut utbildningsplatserna för barnmorskorna men det finns ingen som kan handleda eleverna, för personalen har så mycket att göra. Det är ett moment 22, säger hon.
Om Annika Strandhäll har höga förväntningar på sig från rörelsen, så kan hon också räkna med en hel del attacker från oppositionen.
Sjukvården rankas allt högre av väljarna. Allt fler partier profilerar sig på vårdfrågorna.
Det tycker ministern är jättesunt.
– Jag är otroligt glad att hälso- och sjukvårdsfrågan nu är så stor bland väljarna. Väldigt många viktiga välfärdsfrågor har fått stå tillbaka för migrationen under väldigt lång tid, säger hon.
Samtidigt ser hon faror med debatten.
– När så många partier är engagerade i sjukvårdsfrågan så finns en risk att det blir en popcornfabrik av förslagen. Eller också blir det bara en kris- och panikfråga som blir ytterligare ett exempel på att välfärden håller på att haverera och det är migrationens fel. Den oron funderar jag mycket över.
Som fackförbundsordförande kunde hon besöka Moderaternas framtidsdag och skriva en debattartikel med Svenskt näringsliv om hur kvalitet var viktigare än vinst i välfärden.
Nu munhuggs hon med arbetsgivarna om villkoren för bemanningsföretagen.
Samtidigt växer vårdköerna, och omställningen till primärvården blir en stor utmaning.
– Annika Strandhäll har en uppgift som är i det närmaste ogörlig med hela ansvaret för sjukförsäkringen och sjukvården. Det kan ifrågasättas hur rimligt det är att tacka ja till en sådant uppdrag. Och det vittnar om att statsministern prioriterar vårdfrågorna lågt, säger kristdemokraten Emma Henriksson som är ordförande för riksdagens socialutskott.
Anders W Jonsson från Centerpartiet säger att han saknar en tydlig agenda från socialministern.
– Vi har väntat i tre år på konkreta förslag, men det kommer väldigt lite. Jag tror faktiskt att det spelar roll att ministrarna på socialdepartementet inte har tillhört den innersta kretsen av Socialdemokraterna. Det är väldigt tydligt att det snarare är Vänsterpartiet som har drivit på för olika reformer.
De borgerliga partierna är kritiska till att regeringen avskaffade alliansens kömiljard. Men Annika Strandhäll tror inte att enskilda incitament löser krisen. Hon tycker att det finns ett synsätt att allt löser sig om bara personalen springer lite fortare.
– Nu ser vi att sjuktalen för vårdanställda skenar. De toppar sjukskrivningsstatistiken. Man väljer att söka sig till bemanningsföretagen i stället för den landstingsdrivna vården. Vi står med en alltmer akut situation som handlar om stängda platser i förlossningsvården, i barncancervården, när det gäller planerad kirurgi. Ska vi kunna vända runt det här, då är det enskilt viktigaste att vi jobbar med personalfrågorna, säger hon.
Det går en linje i hennes engagemang för jämställdhet, från åren i Vision och fram till socialdepartementet.
– När jag möter dem i professionen som jobbar med kvinnosjukvård så märks det att man upplever att detta är ett område som är lite eftersatt. Den känslan är slående.
Svensk sjukvård är i kris och i världsklass på en och samma gång.
Under sommaren och hösten har Annika Strandhäll även fått uppleva den inifrån, som anhörig.
– Då har det varit ett väldigt fint mottagande. När mamma kom in så hade hon långt framskriden kol och ett svårt benbrott. I dialogen med sjukvården och på intensiven så gjorde de allt vad de kunde.
När hennes mamma fick skador på framtänderna, efter att ha legat nedsövd i respirator, fanns en länk till tandvården.

– Det gick att rulla henne i sjuksängen via kulvertarna till tandläkaren som fixade detta. Svensk hälso- och sjukvård är emellanåt alldeles otrolig.

•••

Bland säckarna på Narva boxningsklubb i Stockholm dansar 70-åriga män och kvinnor på fjäderlätta fötter. Det är de grå pantrarnas träningstid. Klubbens ordförande Hans Lindahl guidar Annika Strandhäll, som fick ansvaret för idrott och folkhälsa i den nya ministerportföljen i somras.

Han berättar att han och några av hans boxningskamrater var statister i Rubens Östlunds film ”The square”, på den fina middagen som urartar. Det här är män och kvinnor i mogen ålder som vet hur man rör sig. En dam konstaterar glatt att de aldrig skadar sig. Ja, förutom den där gången då hon krossade knäskålen. Men boxare har bra läkkött. Och den här sortens träningspass med boxning är särskilt bra för människor som drabbats av Parkinsons sjukdom.

Ministern får dra på sig ett par handskar och jabba lite.

Entusiasmen är större än talangen. Annika Strandhäll pratar gärna om idrottens avgörande betydelse för folkhälsan och att utjämna skillnader. Men själv följer hon sport som supporter från åskådarplats.

— Jag är en person som skadar mig när jag utövar idrott. Jag är inte ett fysiskt praktexemplar på något sätt. Det är koordinationen som inte fungerar, säger hon.

Som liten kunde hon varken hjula eller hoppa bock.

– Jag trodde att jag skulle bryta nacken när jag gjorde kullerbyttor. Vid något tillfälle när jag lyckades ta mig över en plint så hamnade jag med huvudet och ansiktet före neråt. Jag har ett ärr här som följd av det, säger hon och pekar på överläppen.

På nyårsdagen år 2000 försökte hon åka skridskor med sin nya kärlek, den nuvarande sambon. De hade stämt träff på isstadion Frölundaborg i Göteborg.

– Det slutade med att jag bröt underbenet i båda benen, och fick åka ambulans.

Det är inte bara fumligheten i idrottshallarna som gör att Annika Strandhäll kan aspirera på titeln som minister Papphammar i regeringen Löfven.

– Jag är väldigt tankspridd, alltså. Just med väskor och jackor och nycklar. Jag får inte ens ha nyckel till kontorsrummet, berättar hon.

Karriären innehåller också några plumpar i protokollet.

Som när hon som nybliven ordförande för Vision ställde till med en pampig fest i Blå hallen i Stockholms stadshus för att fira 75-årsjubileum och namnbyte. Dagen därpå ringde medarbetarna: ”Vi är på löpet, Expressen över hela Sverige, fackets lyxfest.”

– Då fick jag lära mig en del om mediehantering. Ut med allt. Det ska inte finnas något att gräva fram. Det var någon av journalisterna som hade någon siffra på arrangemanget som var typ två miljoner i underkant. Då fick man ju bara säga att ”nej, det kostade inte så mycket, det kostade två miljoner till”.

Som minister hamnade hon i blåsväder när det visade sig att familjen disponerade en lägenhet i Stockholms innerstad som hon fått genom facket. Ändå hade hon och hennes sambo köpt ett hus i Värmdö utanför stan.

– Det som gjorde att vi inte flyttade direkt när jag tillträdde som minister, det var att vi inte var överens om det hemma. För min sambo som inte är politiker kändes det absurt att lämna vår lägenhet och behöva pendla. Det var en jättediskussion hemma. Men nu kan jag tänka att vi borde ha flyttat långt tidigare, säger hon.

Hon tror själv att hon kom lindrigt undan eftersom medierna var fokuserade på utrikesminister Margot Wallström och hennes hyreskontrakt via Kommunal.

– Det hade nog faktiskt kunnat bli värre, säger hon.

Det är den attityden som väcker förhoppningar i partiet. Att hon kan hantera ett drev. Att hon tar sig an stora problem med gott humör. Att det är fullt ös på Twitter och Facebook, trots påhoppen.
– Vi har en ny spelplan med hela det här förråade sättet att uttrycka sig som vi ser i sociala medier. Men den största förlusten i det sammanhanget skulle ju vara att man inte vågar vara där, säger hon.
Eftersom Annika Strandhäll kommer från Göteborg går det kanske an med en ordvits eller två: Hon är en socialminister som också vågar vara en social minister. Hon har kanske en usel högerkrok, men hon golvar några av dem som hon möter på Narva med charm.
Men i själva verket har besöket på boxningsklubben krävt professionalitet ut i fingerspetsarna. Tanken är att vi ska slutföra vår intervju direkt efter boxningsklubben. Ministerns medarbetare undrar om vi kan skjuta upp mötet. Det kom ett samtal från Göteborg före studiebesöket vid ringside. Annika Strandhäll behöver åka och vaka på sjukhuset.
•••
Två och en halv vecka senare möts vi igen på socialdepartementet. Då har Annika Strandhäll ingen mamma längre.
Det är en sorg som är så ny att den är svår att närma sig. Hon säger själv, liksom avvärjande, att det har varit upp och ned.
– När man jobbar så skjuter man undan väldigt mycket annat. Det har varit ganska skönt.
Förlusten är privat. Men det går att hedra minnet av en ensamstående mamma politiskt.
Erfarenheterna från uppväxten i Bergsjön spelar stor roll när Annika Strandhäll nu kliver ut i sin första valrörelse.
– Jag kan bli frustrerad när det hånas kring hundralappar i våra satsningar. Jag vet att det spelar en förbaskat stor roll för ensamstående kvinnor när vi höjer underhållsstödet med 300 kronor, säger hon.
Hon vill nyansera bilden av förorten i valdebatten. Mindre snack om no go-zoner. Fler berättelser om unga med drömmar och framtidstro. En mer nyanserad syn på de flyktingar som kommit till Sverige på senare år.
– Jag blir väldigt upprörd över att vi återigen klumpar ihop människor som grupper och inte ser dem som individer, säger hon.

Hur tycker du att ditt eget parti klarar den balansen?
– Det är ju en jättetuff diskussion också i socialdemokratin nu. Men jag satt i regering hösten 2015 och jag var med och hörde vad våra myndigheter sa, i det läge som vi hade då. Om människor ska ha en chans att komma in i samhället och ta del av välfärden så måste det finns en balans.

Vad kan du som socialminister tillföra?
– Att vi kommer att klara av välfärden. De nyanlända är inget hot eller hinder för våra välfärdsåtaganden. Människor med en annan etnisk bakgrund bär den svenska välfärden. Den debatten kommer jag att vara väldigt aktiv i. Det finns inget att huka för.
•••
Ha stora drömmar. Det är budskapet från klassrummet som hon kommer att ta med sig till valrörelsen. Ett helt annat #metoo, ett ”jag också!”. Det gäller både flickorna och pojkarna från Bergsjön.
– Det är otroligt viktigt att man inte begränsar sig själv när man växer upp under svåra förhållanden. Det är så mycket annat i samhället som begränsar dig, säger hon.
Det finns en fråga som jag inte hann ställa under promenaden i Bergsjön. Hennes drivkraft, var kom den ifrån? Vem gav henne den?
– Det har jag funderat mycket över. Det var ju inte så att vi hade spännande diskussioner hemma om olika samhällsfrågor, eller att det

fanns ett stort engagemang i föreningslivet från föräldrarna, eller någon utbildningsbakgrund.
Hon tystnar. Sedan upprepar hon att hon verkligen har funderat.
Så pratar hon om stoltheten, mitt i sorgen.
– Jag hade en mamma som jag tror villkorslöst älskade mig. Trots alla hennes problem fanns det en trygghet i det. För henne behövde jag ju inte vara minister. Helst skulle hon nog ha velat att jag bodde i backen och drack kaffe varje dag. Då hade hon haft mig nära, det var det bästa.

Karin Eriksson
karin.eriksson@dn.se "

"Annika Strandhäll
Född: På valborgsmässoafton 1975.
Uppvuxen: I Bergsjön i nordöstra Göteborg.
Familj: Sambo och två döttrar samt ett bonusbarn.
Karriär: Jobbade med arbetsmarknadsprojekt för Göteborgs stad och engagerade sig fackligt. Styrelseledamot för dåvarande SKTF Göteborg 1999. Valdes 2011 till förbundsordförande för SKTF, som sedan bytte namn till Vision. Utsågs till socialförsäkringsminister 2014. Övertog titeln socialminister med ansvar för sjukvård, folkhälsa och idrott i juli i år.
Utanför jobbet: Ägnade sig åt teater som liten och drömde om att bli skådespelare. Laga mat och läsa är två intressen.
Blåsväder: Fick kritik för Visions frikostiga fest vid namnbytet 2011. Hade betalningsföreläggande hos Kronofogden när hon tillträdde som minister. Fick kritik för att hon som statsråd valt att bo kvar i en hyreslägenhet från Vision. Skämtade om mäns rösträtt på Facebook – och kallades ”hora” i en sändning från Moderaternas kansli i november förra året.

Bergsjön
Stadsdel i Göteborg med 16 500 invånare. Ligger åtta kilometer nordost om centrum.
De första flyttlassen till den nya stadsdelen Bergsjön gick i mitten av 60-talet, samtidigt som riksdagen fattade beslut om miljonprogrammet.
Bergsjön har klassats av polisen som ett särskilt utsatt område.

Knappast kvinnornas höst
Flera tunga kvinnliga makthavare har lämnat toppolitiken de senaste månaderna.
Anna Johansson (S) miste jobbet som infrastrukturminister.
Anna Kinberg Batra (M) förlorade maktkampen om partiledarposten.
Emma Lennartsson (S) fick avgå som statssekreterare.
Birgitta Ohlsson (L) lyckades inte konkurrera ut L-ledaren Jan Björklund.
Emma Henriksson (KD) petades ur partitoppen.

Sjukvården som valfråga.
35 procent pekar ut sjukvården som den viktigaste politiska frågan.
Det betyder att frågan kommer på andra plats, efter invandring (37 procent) och före skola/utbildning (34 procent).
För kvinnor och äldre är sjukvården den viktigaste valfrågan.
Källa: DN/Ipsos juni 2017. De tillfrågade har fått ange flera svarsalternativ i rankningen av viktiga frågor. "

DN SÖNDAG 12 NOVEMBER 2017

" Att kritisera en muslim är knappast islamofobi

Somliga kallar honom en vanlig Bibelns man. Andra menar att han är en extremist och konspirationsteoretiker. Om några veckor står han på Dramatens scen med en ”iscensatt föreläsning” om hur det är att vara kristen. Därefter berättar en vit man hur det är att vara vit.

Jag skämtar förstås. En sådan föreställning hade aldrig blivit av. Men när det gäller muslimer och mörkhyade så är det som om alla normala regler genast upphör att gälla.
Kanske beror detta på att många är så osäkra att de inte inser orimligheten i att de som gapar högst skulle ha rätt när de säger sig vara muslimernas sanna röst? Kanske för att man tror att det verkligen finns en enda erfarenhet, att alla personer med mörk hy är en och samma?
Motsvarande föreställning, en föreläsning med och av en extremistisk muslim och en mörkhyad man, har ju nämligen snart premiär på Dramaten. ”Muslim ban” heter den. För regi står America Vera-Zavala.
”Den muslimska mannen, den rasifierade mannen, ses som det största hotet mot vårt samhälle i dag. Jag vill ställa dem på scen, lyssna på vad de har att säga”, säger hon i ett uttalande på Dramatens hemsida. Personen hon valt ut som representant för ”den muslimska mannen” heter Amanj Aziz.
Och låt oss tala lite om honom. På Dramatens hemsida står det att han ”vill vara med och skapa en värld utan rasism”. Detta verkar dock inte gälla judar. Eller folk som är muslimer på fel sätt. Inte heller verkar han särskilt intresserad av kvinnors lika värde. Eller homosexuellas. Ja, extremismen är sig lik, var än den sticker upp sitt otäcka lilla ansikte. Just i detta fall har den ett muslimskt namn. För Amanj Aziz relativiserar, försvarar och sprider precis den sortens hat.
Han har, i egenskap av företrädare för muslimska organisationer, bjudit in den ena hatmånglaren efter den andra påpekar personer som Nalin Pekgul och Sofie Löwenmark.
I den webbtidning han tidigare drev publicerade han filosofiska funderingar om att bara Allah kunde döma självmordsbombaren på Drottninggatan 2010. Han har också uttryckt sitt gillande över hyllningar till en svensk jihadist som åkte till Syrien och dog när han stred för IS. ”Må Allah acceptera martyren”, stod det vid bilden av den döde på Facebook. Tummen upp, var Amanj Aziz spontana reaktion.
På plattformen ”Nyans Muslim” berättade han om ett hemligt islamofobiskt nätverk där bland andra SVT, Mona Sahlin och Anders Behring Breivik ingår.
I en debattartikel på SVT Opinion skriver en rad muslimska företrädare att invändningarna mot Amanj Aziz beror på att han ”tar utrymme i det offentliga samtalet utan att lägga sig platt inför den rådande maktordningen”. Men motståndet handlar självklart enbart om åsikterna Amanj Aziz torgför. Det är ohederligt att låtsas att kritik mot en muslim är detsamma som islamofobi.
Det finns mycket att invända mot i denna historia: America Vera-Zavalas pjäs, som motverkar sitt eget syfte när den låtsas att en person kan representera 1,2 miljarder människor, och dessutom låter denna enda röst vara synnerligen ickerepresentativ. Dramaten, som upplåter sina lokaler och sitt goda namn åt detta.
Slutligen så Amanj Aziz själv. Kanske har han ändrat uppfattning och mjuknat på senare år, men han har inte sagt något om det. Och det finns ingen anledning att hålla honom mot en annan måttstock än den efter vilken vi mäter alla andra. Människofientliga idéer är oacceptabla, oavsett vilken religion den som framför tankegodset har, och oavsett vilken hudfärg. Det är det som är jämlikhet.

Lisa Magnusson
lisa.magnusson@dn.se "

DN SÖNDAG 12 NOVEMBER 2017

" Röj ny mark i Stockholm

Bostadsminister Peter Eriksson (MP) har i ett slag lagt grunden för 10 000 nya bostäder i Stockholm. Bra. Men det finns tusentals till att trolla fram.

Historien om Bällsta radartorn, den stora golfbollen som skymtas på en kulle mellan Solvalla och Bromma flygplats, är ett av många exempel på ”markbristen” i Stockholm. Tornet står i vägen för nya bostäder, på ett oväntat sätt. Tiotusentals lägenheter nära Stockholm har under senare år stoppats eftersom radarvågorna riskerar att studsa mellan de nya höghusen.
Problemet har inte varit omöjligt att lösa. Bevakningen av luftrummet kan, till exempel, skötas från Uppsala. Men vem ska i så fall betala en ny anläggning där? Politiker i Stockholms stad har hävdat att de är bakbundna. Luftfartsverket har i sin tur inte haft plats i budgeten.
Nyligen blandades regeringen in, och i veckan kom besked från bostadsminister Peter Eriksson (MP) att saken är klar.
Satsningen – regeringen ska betala 50 miljoner kronor för ny radar – är förmodligen en av historiens mest effektiva bostadssubventioner. Om beräkningarna stämmer och 10 000 fler bostäder nu kan byggas på kort sikt är kostnaden 500 kronor per lägenhet. Ett kap.
Det går att tala om en brist på mark i Stockholm. Samtidigt som kvadratmeterpriserna på bostadsrätter i innerstan har stigit och sprängt 100 000-kronorsvallen har markpriserna i staden också skenat.
Regeringens förhoppning om fler billiga hyresrätter i huvudstaden har krockat hårt med verkligheten. De tomtplättar som friläggs är svindyra. Byggsubventionerna förändrar inte kalkylen.
Bostadsminister Peter Eriksson har flytt till skogs. Tidigare i år gav regeringen samordnaren Johan Edstav i uppdrag att sondera terrängen för helt nya städer och stadsdelar. I en delredovisning som lades fram tidigare i höstas pekade han ut ett antal tänkbara projekt i periferin. Något normalt pendlingsavstånd till Stockholm gick inte att tala om. De närmaste ”städerna” skulle hamna norr om Märsta.
Ett annat initiativ verkade till en början lovande. En av Peter Erikssons utredare fick uppgiften att inventera all den mark som staten äger och se om den kunde säljas och användas för att lösa bostadsbristen. Statens fastighetsverk är ju en tung aktör i Stockholm. Men svaret, som kom i september, var nedslående. Bland annat ringades en bit mark in i Nykvarns kommun, väster om Södertälje. Kanske kunde statliga Sveaskog avstå från den?
Visst. Det behöver inte vara fel att bygga i de södermanländska skogarna. Men politiker har försökt smeta ut Stockholmsregionen förut, på 1960-talet, och erfarenheten från miljonprogrammet avskräcker. Regeringen låtsas att svaret på bostadsbristen finns i leråkrar som ligger en timmes pendlingsväg från centrum. Det gör det inte.
Markbristen i Stockholm är politisk. Skälet till att priserna har skenat – och att en darrande bostadsmarknad nu kan utlösa lågkonjunktur – är att ingen får bygga där alla vill bo. Ekande radarvågor är bara ett av oräkneliga skäl till att nya hus stoppas.
Det som kallas riksintresset är fortfarande ett enormt hinder för byggandet. Om kommunerna och staten vågade nagga bara på småbitar av Stockholms olika reservat skulle ytterligare tiotusentals lägenheter kunna byggas. Åtskilliga ytterligare alternativ är tänkbara. Stora ytor i staden äts upp av buffertzoner kring motorlederna. De kan krympa om hastighetsbegränsningarna sänks bara ett steg.
Med små medel går det att röja mer mark nära staden.

DN 12/11 2017 "

DN SÖNDAG 12 NOVEMBER 2017

" Peter Wolodarski: Vi har bara sett början av Metoo i Sverige.

Skakande vittnesmål om övergrepp kommer nu upp till ytan. Vi kan alla påverka att kraften i Metoo leder till något gott.

En konferens för några veckor sedan, ämnet för dagen är digitalisering.
Metoo-kampanjen har precis fått globalt genomslag. Skakande vittnesmål sprids på sociala medier efter New York Times rapportering om Harvey Weinstein.
På första raden sitter några storföretagsledare. De ska strax vara med från scenen.
Ett par av dem verkar förvånade när trakasserierna kommer på tal. Knappt någon tycks beredd på att diskutera sexuella övergrepp under ett seminarium som ska beröra artificiell intelligens och framtidens affärsmodeller. Det är som att missförhållandena handlar om Hollywood och mediebranschen, inte om näringslivet i stort.
Om någon fortfarande tror att Metoo rör en specifik bransch eller en enskild person är det dags att ta sig ur den villfarelsen.
Vad vi ser är en våg av vittnesmål som sveper över hela västvärlden. Här hemma har 456 kvinnliga skådespelare i veckan gått ut i ett historiskt upprop i Svenska Dagbladet med berättelser om våldtäkter, övergrepp och hot:
”Jag skulle spela in en kärleksscen med det ’manliga geniet’… Under tiden vi repeterade frågade han viskande om han fick suga mjölk ur mina stinna bröst (han visste att jag ammade då) samtidigt som han tryckte sitt stånd mot mig.”
”Jag har blivit överfallen (stryptag) av en full manlig kollega utanför teatern efter att ha spelat en föreställning”.
”I hissen på en stor teater trycktes jag upp mot väggen av en skådespelare i samma produktion och befalldes att komma till vederbörandes loge kl 15, annars skulle jag inte få fortsätta på teatern.”
Film- och teaterbranschen präglas fortfarande av en kultur där ”manliga genier” ges ovanligt stort spelrum, men de sexuella övergreppen är inte isolerade till den miljön.
I andra länder har Metoo också fällt ministrar, företagsledare och akademiker. Vi har bara sett början här i Sverige. Under det närmaste året lär vi få del av vittnesmål från samtliga samhällssektorer, inte minst politiken och den högre utbildningen.
Åratal av underkuvade berättelser är på väg att bli kända. Människor vågar prata. De chefer som tror att frågan inte är relevant för deras verksamhet underskattar vilken kraft som är i rörelse.
Det är upp till var och en om detta ska leda till något gott eller om flodvågen av upprördhet mynnar ut i destruktivitet.
Hittills ser Metoo ut att kunna bli något av det bästa som hänt jämställdheten på länge. Strukturer avtäcks, tystnadskulturer bryts sönder. Skakande vittnesmål gör det omöjligt att fortsätta som förr. Det ser ut att bli ett ”före” och ett ”efter” hösten 2017; en historisk milstolpe.
I mediebranschen, som var först i Sverige med att skakas om, ser vi redan tydliga konsekvenser. Flera bolag befinner sig i kris. En rad profiler som passerat gränser har blivit av med sina positioner.
Signalen är urstark: den som trampar över, eller tolererar övergrepp, kan få betala ett högt pris.
I bästa fall fungerar uppståndelsen avskräckande och ger offren någon form av offentlig upprättelse. Sanningen kommer till slut fram, det oacceptabla kan inte skyddas av mörker.

Vill det sig illa framkallar vittnesmålen ett slags flockens jakt på misstänkta, där rättssäkerhet och grundläggande pressetik sätts på undantag.
Traditionella medier spelar här en nyckelroll genom att fortsatt vara restriktiva med namnpubliceringar, oavsett om den som anklagas för sexuella trakasserier är en sverigedemokratisk riksdagsledamot eller en kolumnist i Aftonbladet.
Journalistiken måste i så hög grad som möjligt bygga på egna intervjuer och efterforskningar, inte på hörsägen eller rykten.
Mediernas roll är att verifiera uppgifter och försöka komma så nära sanningen som möjligt, inte att sprida förtal i något slags missriktad kapplöpning med Facebook eller Flashback.
Vi kan alla påverka om Metoo utvecklas till vår tids digitala häxjakt eller en nödvändig uppgörelse med stötande normer, beteenden och tystnadskulturer.
Poängen är inte att hänga ut skyldiga i stor skala, utan att synliggöra en vardag där kvinnors grundläggande rättigheter trampas på.
Just för att vi kommit så långt med jämställdheten i Sverige riskerar vi att underskatta de strukturer som gör att kränkningar kan fortgå. Inte heller ska vi tro att problemet försvinner bara för att fler kvinnor når maktpositioner. I själva verket kan det vara så att ökad jämställdhet upplevs som mer hotfullt när en kvinnlig minoritet börjar övergå i en majoritet.
Svenska Dagbladet har den senaste tiden både rymt det unika uppropet från 456 skådespelare och en kampanj på ledarplats mot genusvetenskap, av alla universitetsämnen.
Det krävs inte mycket fördjupning i Metoo-vittnesmålen för att förstå vilken av dessa frågor som är ett allvarligt samhällsproblem, och vad som är ett ideologiskt försök från konservativt håll att skapa falska fiendebilder.
Det intressanta med genusvetenskapen i Sverige är inte att slutsatser från forskningen ibland övertolkas eller missbrukas, vilket också sker, utan att ämnet som sådant fortfarande väcker sådana negativa känslor.
Det är som ett eko från min egen studietid på Handelshögskolan i slutet av 1990-talet, när frågor om genus i undervisningen angreps från vissa studenter och professorer, samtidigt som kårfester tilläts urarta i sexuella kränkningar. Det var som att debattörerna på dagen vägrade att se vad som pågick på kvällen.
Man trodde att Sverige kommit längre. Metoo visar att vi bara är i början av ett nödvändigt skifte.
Några av alla dem som vittnat i veckan.

Peter Wolodarski
twitter.com/pwolodarski "

DN SÖNDAG 12 NOVEMBER 2017

”<u>När kön osynliggörs riskeras hela jämställdhetsarbetet</u>”

Trenden att införa könsneutrala formuleringar som ”person”, ”medborgare” etcetera i olika styrdokument står i direkt strid med jämställdhetsarbetet. Statistik, budgetar och måldokument finns inte till för att medborgare ska känna sig inkluderade i texten, utan för att styra samhället mot en önskad utveckling, skriver åtta jämställdhetsexperter.

Regeringen har utsett Lena Ag till generaldirektör för den nya jämställdhetsmyndigheten som öppnar den 1 januari 2018. Myndigheten kommer ha i uppdrag att samordna, följa upp och analysera jämställdhetsarbetet nationellt, regionalt och lokalt. Inför att myndigheten slår upp portarna vill vi, aktivister från kvinnorörelsen och fristående jämställdhetsexperter, uppmärksamma regeringen och den nya ledningen på en utveckling som skett under senare år som handlar om att kön osynliggörs i mål, strategier, budgetar och andra styrande dokument i offentlig verksamhet. Jämställdhetsintegrering som strategi är en förutsättning för att den nya myndigheten ska kunna bedriva ett effektivt arbete för att nå målet om jämställdhet mellan kvinnor och män.

Jämställdhetsintegrering innebär att ett jämställdhetsperspektiv ska integreras i alla processer, verksamheter och beslut. Utöver den svenska propositionen från 1994 ”Delad makt – delat ansvar” slås strategin fast i Handlingsplanen och deklarationen från FN:s internationella kvinnokonferens i Peking året därpå.

Poängen med jämställdhetsintegrering är att synliggöra hur politiska beslut, verksamheter och samhällsutvecklingen i stort påverkar kvinnor respektive män på olika sätt. Till exempel har jämställdhetsintegrering hjälpt oss att upptäcka hur till synes neutrala satsningar inom sjukvård, skola, barnomsorg och idrott i praktiken har tillgodosett pojkars och mäns behov. Inte för att det har funnits en vilja att missgynna kvinnor och flickor, utan på grund av en blindhet för kön.

Allt sedan jämställdhetsintegrering introducerades har kvinnorörelsen, jämställdhetsexperter och framsynta politiker arbetat för att få till stånd en nationell jämställdhetsmyndighet. Behovet har varit särskilt stort sedan Jämställdhetsombudsmannen lades ner år 2009. Under åren har fyra statliga utredningar pekat på behovet av en institution som med jämställdhetsintegrering som strategi kan verkställa, samordna och följa upp jämställdhetspolitiken. Därför var glädjen stor när regeringen hösten 2015 meddelade att en jämställdhetsmyndighet ska inrättas. Äntligen skulle Sverige få bättre förutsättningar att ta tillvara och skala upp de jämställdhetsinsatser som görs nationellt, regionalt och lokalt.

Men för att jämställdhetsmyndigheten ska kunna bli verkningsfull krävs att dess uppdrag och ledning håller fast vid jämställdhetsintegrering och tydligt fokuserar på jämställdhet mellan kvinnor och män. Detta kan låta självklart, men tyvärr finns tecken som pekar i motsatt riktning.

Det tydligaste exemplet på denna utveckling är ett välment och i sig viktigt arbete för att synliggöra trans- och queerpersoners situation som i vissa fall har lett till att skrivningar om kvinnor, män, flickor och pojkar har tagits bort. Vi stöter ofta på exempel där myndigheter, regioner och kommuner, i syfte att inkludera personer som varken definierar sig som kvinnor eller män, har återgått till att använda könsblinda formuleringar som ”personer”, ”invånare” eller ”medborgare”, trots att detta står direkt i strid med strategin.

Att se hur olika grupper av kvinnor och män drabbas av förtryck och diskriminering är en självklar princip för jämställdhetsarbetet. Till exempel är utomeuropeiskt födda kvinnor särskilt drabbade av ojämställdhet i arbetslivet och kvinnor med funktionsnedsättning särskilt utsatta för mäns våld mot kvinnor. Men en förutsättning för att kunna se hur olika maktordningar samverkar är att behålla kön som ett bärande perspektiv. Ett könsneutralt jämställdhetsarbete är inte ett jämställdhetsarbete.

Utvecklingen är oroande. Särskilt allvarligt är att trenden återfinns hos Sveriges nationella sekretariat för genusforskning vars uppdrag är att stödja andra myndigheters och lärosätens arbete med jämställdhetsintegrering. I en nyutgiven handledning uppmanar sekretariatet till att osynliggöra kön. De menar att formuleringar om kvinnor, män, flickor och pojkar i mål, budgetar och andra strategidokument enkelt kan ersättas med begreppet ”oavsett kön”. Men alla som har arbetat med jämställdhet vet att det enda sättet att säkerställa att resurser fördelas lika mellan kvinnor, män, flickor och pojkar och leder till ökad jämställdhet är att besluta om just detta och inget annat. Om vi inte talar om kön och har mätbara mål som kan följas upp kan vi till exempel aldrig adressera löneskillnaderna mellan kvinnor och män eller införa satsningar för att komma åt fallande skolresultat bland pojkar.

Genussekretariatets argumentation visar på en bristande förståelse och respekt för förvaltningspolitiken. Mål, budgetar och strategidokument finns inte i första hand till för att medborgare ska känna sig inkluderade i texten, utan för att styra verksamheten och samhället mot en önskad utveckling. Könsneutrala formuleringar är inte heller en effektiv metod för att komma åt diskrimineringen av trans- och queerpersoner. Vad som krävs är precis som inom alla politikområden, tydliga målsättningar och riktade insatser. För att komma åt exempelvis ohälsan inom gruppen transpersoner krävs en riktad satsning för just denna grupp. Detta är viktiga lärdomar efter århundraden av kvinnokamp.

Vi, aktivister från kvinnorörelsen och fristående jämställdhetsexperter tänker inte tillåta att klockan vrids tillbaka. I många år har vi arbetat för att synliggöra kvinnors och mäns villkor i statistik, överenskommelser och politiska program från höger till vänster. Vi uppmanar jämställdhetsminister Åsa Regnér och den nya jämställdhetsmyndighetens generaldirektör Lena Ag att tydligt visa att jämställdhetsintegrering med de förutsättningar som strategin kräver, fortsatt ska gälla och vara utgångspunkten för myndighetens arbete. Regnér måste också i styrningen av existerande myndigheter tydligt markera att uppdraget om jämställdhetsintegrering gäller och att avsteg inte tolereras. Bara om dessa frågetecken rätas ut kan jämställdhetsmyndigheten göra sitt jobb och Sverige fortsätta arbetet för jämställdhet mellan kvinnor och män.

Clara Berglund, generalsekreterare Sveriges Kvinnolobby
Claes Borgström, advokat, Jämställdhetsombudsman 2000–2007
Meri Helena Forsberg, ordförande Riksförbundet Internationella Föreningar för Invandrarkvinnor
Yvonne Hirdman, professor emerita och författare
Jesper Jansson, jämställdhetsexpert
Katarina Olsson, jämställdhetstrateg Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsfövaltning
Olga Persson, generalsekreterare Unizon
Tomas Wetterberg, jämställdhetsexpert "

DN SÖNDAG 12 NOVEMBER 2017

”Carl” ska ge personal insikt i förhör av barn

"Polisutbildningen på Linnéuniversitetet har utvecklat den digitala animerade figuren ”Carl” som ska kunna hjälpa olika typer av personal som regelbundet förhör barn om känsliga ämnen. Migrationsverket har precis börjat använda den.

– Det här ger oss möjlighet till en mer realistisk utbildningsmiljö när det gäller utredningar med barn. Det är väldigt lätt att få in känslan av att man pratar med ett riktigt barn, säger Christian Andersson, kompetensutvecklare på Migrationsverket.
Den som har tagit initiativ till projektet ”Carl” är Pär Stihl som har lång erfarenhet av att förhöra barn från tiden han var polis och i dag är han ansvarig för bland annat barnförhörsutbildningen på Linnéuniversitetets polisutbildning. Utvecklingen av ”Carl” började 2013 och påkallades av ett överhängande behov att förbättra kommunikationen med barn i olika typer av utredningar.
– Vi har inte haft några riktiga hjälpmedel för att träna på känsliga samtal. Vi har haft teoretisk undervisning och kört ett slags rollspel på internet, men det kändes aldrig realistiskt, säger Pär Stihl.
Detta ledde till tankar om ett program som skulle kunna ge intrycket av att det är ett barn som intervjuas och att detta ”barn” skulle kunna kontrolleras av en utbildare. När man var klar med en prototyp prövades den på en socialförvaltning och responsen var så positiv att projektet fortsatte.
– Vi har förfinat tekniken och nu kan man träda in i ett rum, träffa ”Carl” och genomföra realistiska träningssamtal. Jag säger det ”Carl” säger i realtid, men programmet förvränger min röst till att låta barnliknande och med ett tangentbord kan jag ge honom olika känslouttryck. Finessen med avataren är också att det kan användas av personer med olika sorters specialkunnande på området, säger Pär Stihl.
Övningssamtalen genomförs antingen individuellt eller inför andra och de spelas in för senare utvärdering enligt en särskilt framtagen feedbackmanual, och eftersom det hela kan skötas över nätet behöver man inte söka sig till Linnéuniversitetet för att få utbildningen.
”Carl” kommer snart få sällskap av pojkar och flickor med andra namn och bakgrunder för att kunna användas i fler situationer.
– Alla yrkesgrupper som träffar barn i sin dagliga verksamhet kan ha nytta av det här, inte minst skolan. När barn säger något har vi en tendens att bli väldigt passiva och vågar inte ställa de enkla, icke-ledande, frågorna som ”vad var det som hände?”, ”hur är det med dig?” och ”hur känns det?”. Den stora faran är när vuxna drar egna slutsatser och lägger till saker som barnen inte sagt, säger Pär Stihl.

Ossi Carp
ossi.carp@dn.se "

DN SÖNDAG 12 NOVEMBER 2017

" Förre partiledaren Ian Wachmeister död

Greven, politikern och företagsledaren Ian Wachtmeister har avlidit vid 84 års ålder. – Han var svensk, men på samma sätt väldigt osvensk. Han är den enda som kommit in i Sveriges riksdag iförd kilt, säger förre KD-ledaren Alf Svensson.

Ian Wachtmeister meddelade i maj i år att han drabbats av cancer och att han opererats flera gånger.
”Cancern har många former, min kallas lymfom b. En aggressiv sort. Min match mot det fruktade monstret delas med många andra. Jag hoppas att vi kan hjälpa varandra.”, skrev Ian Wachtmeister på sin Facebooksida då.
Ian Wachtmeister föddes den 24 december 1932. Efter examen från KTH 1957 följde en karriär inom råvarubranschen där han bland annat var vd för Oxelösunds järnverk och senare Gränges aluminium. 1983 startade han koncernen Empire, som tillverkar hushållsmaskiner.
För den breda allmänheten är Ian Wachtmeister mest känd för att ha variten av partiledarna för Ny demokrati, ett parti han startade tillsammans med Bert Karlsson. Efter valet 1991 tog partiet plats i riksdagen efter att ha fått 6,7 procent rösterna. Ian Wachtmeister valde att lämna partiet 1994, samma år som partiet åkte ur riksdagen.
Tidigare partiledarkollegan Bert Karlsson säger till DN att det är ”en frisk fläkt” i svenskt samhällsliv som gått bort, en person som ”ville ändra på saker och ting”.
– Men jag har inte haft kontakt med Ian på länge. Senast var för tre fyra år sedan när han ville ha med mitt namn under en debattartikel om grundande av ett nytt parti. Men jag avböjde, vi såg inte på samma sätt på saker och ting. Jag menar att han inte gillade att jag jobbade med flyktinganläggningar och sådant, säger Bert Karlsson.
Bert Karlsson säger att han alltjämt har ”stor respekt” för den forna meningsfränden.
– Det var inte alls så att vi blev ovänner, säger Karlsson, som beskriver Wachtmeister som ”en fantastisk talare” som dock ”hade svårt att kompromissa”.
– Han gick mot strömmen hela tiden, vilket hedrar honom, säger Karlsson.
Efter riksdagsvalet i september 2010 berättade Ian Wachtmeister för DN att han var rådgivare åt Sverigedemokraternas partiledare Jimmie Åkesson.
– Vi har talats vid några gånger och mejlar varandra. Jag kommer att ge honom råd framöver, sade Ian Wachtmeister då.
Jimmie Åkesson berättade att de talats vid några gånger.
– Han har erfarenheter som jag ännu inte har. Han har förberett mig mentalt för det tryck som skulle komma, inte minst det mediala. Jag skulle inte ha klarat de senaste dagarna utan de råden, sade Jimmie Åkesson då.
Alf Svensson, tidigare partiledare för Kristdemokraterna, var vän med Ian Wachtmeister.
– Vi har haft ganska täta kontakter nu under hans sjukdomsperiod. Jag försökte ringa honom i dag vid 11-tiden, men då visste jag inte att han hade avlidit. Det var inte så många dagar sedan vi pratade, men det var korta samtal. Jag märkte att hans ork började försvinna, säger Alf Svensson.
De båda möttes i flera debatter under Ny demokratis tid i riksdagen och trots att de inte alltid höll med varandra kunde de upprätthålla vänskapen.
– Jag minns honom som oerhört färgstark och begåvad. Jag kommer nog i synnerhet att minnas honom för de insatser han gjorde för ungdomar som hade kommit vilse i storstadens vimmel. Vårt samhälle är full rav personer som talar om ungdomar där det gått snett, men Ian

gjorde ju rejäla satsningar på dem. Han ville provocera etablissemanget och han ville sticka hål på ballonger så att det small, men bakom den fasaden hade han ett väldigt gott hjärta, säger Alf Svensson.
Alf Svensson har flera roliga minnen av Ian Wachtmeister.
– Han var svensk, men på samma sätt väldigt osvensk. Han är den enda som kommit in i Sveriges riksdag iförd kilt, säger Alf Svensson.
Vännen och pr-konsulten Marianne Östlund träffade Ian Wachtmeister första gången när hon gick på Handelshögskolan och Ny demokrati höll på att bildas.
Hon arbetade som partisekreterare för Ny demokrati och har suttit med i flera av Ian Wachtmeisters styrelser. Marianne Östlund arbetade med honom i vintras när Empire skulle färdigställa sin kvartalsrapport.
– Ian har varit en otroligt fantastisk mentor för mig i alla år. Det finns ingen person som varit så generös. Har det varit något problem har man alltid kunnat ringa honom, säger hon och fortsätter:
– Det är verkligen en stor person som lämnar oss, som såg de små och hade sinne för det stora och kunde fånga de stora dragen och brydde sig för de andra utan egen vinnings skull. Det är en sorg för oss alla, säger Marianne Östlund.

Kalle Holmberg
kalle.holmberg@dn.se
Carl-Johan Kullving
carl-johan.kullving@dn.se "

DN SÖNDAG 12 NOVEMBER 2017

”Han var ett moraliskt stöd för Åkesson”

Tre frågor till DN:s politiska reporter Karin Eriksson.

1 Vad är Ian Wachtmeisters politiska arv?
I det korta perspektivet visade han att allting är möjligt. Hans och Bert Karlssons skapelse Ny demokrati nådde riksdagen på bara ett halvår 1991. Men när partiet började falla samman, bidrog Ian Wachtmeister och hans brokiga och bråkiga partikamrater ofrivilligt också till vår kunskap om vad som krävs för att varaktigt etablera en ny kraft i politiken. För att en populist ska klara att på allvar utmana det politiska etablissemanget krävs en bred och stabil organisation och en långsiktig strategi. Ian Wachtmeister hade inget av detta.

2 I vilken mån banade Ny demokrati väg för Sverige-demokraterna?
Ny demokrati och SD, som bildats tre år tidigare, var egentligen mycket olika partier. Ny demokrati var ett nyliberalt och högerpopulistiskt missnöjesparti. SD:s grundare och första medlemmar hade rasistiska bakgrunder. Konkurrensen om de invandringskritiska rösterna innebar att SD radikaliserades i början på 1990-talet. Men med Ny demokratis kollaps föll försöket att etablera ett klassiskt högerpopulistiskt parti. Det innebar på sikt en möjlighet för de mycket mer uttalade nationalisterna i SD. Om Ian Wachtmeister hade varit en skickligare politiker, så hade SD knappast varit Sveriges tredje största parti i dag.
3 Vilken betydelse har Ian Wachtmeister som person haft för SD?
Framför allt tycks han ha haft betydelse för SD:s partiledare. Frifräsaren Ian Wachtmeister var en helt annan politikertyp än den ganska inåtvände och kontrollerade Jimmie Åkesson. Men Åkesson

har uppfattat Ian Wachtmeister som ”ett moraliskt stöd” allt sedan inträdet i riksdagen för sju år sedan. Där har veteranen säkert fyllt en viktig funktion: Utbudet av seniora Sverigedemokrater är ju ganska skralt. Och även om Jimmie Åkesson och hans partiledning varit betydligt skickligare på att hålla ihop sitt parti, så har han behov av att ventilera hur man hanterar en stökig riksdagsgrupp.

Karin Eriksson "

DN SÖNDAG 12 NOVEMBER 2017

" Lång resa innan flyget blir klimatsmart

Lättare material, effektivare motorer, nya former på vingarna, miljövänligare bränslen och andra rutter kan minska flygets klimatpåverkan. Men resandet ökar mycket snabbare än teknikutvecklingen hinner kompensera för, och svensken flyger sex gånger mer än en genomsnittlig världsmedborgare.

FN:s klimattoppmöte COP23 pågår just nu i Bonn, och arrangörerna lovar att konferensen ska vara klimatneutral. Utsläppen av växthusgaser hålls på så låg nivå som möjligt genom bland annat effektiv energianvändning. Elektriska fordon, laddade med el från förnybara energikällor, transporterar deltagarna mellan de olika konferenslokalerna. Alla utsläpp som inte går att undvika kommer Tysklands regering att kompensera för genom att köpa så kallade utsläppskrediter som minskar utsläpp i andra länder, framför allt i små östater, som ett erkännande till Fiji, ordförandelandet vid årets möte.

”Eftersom de flesta delegater reser till Bonn från utlandet kommer lejonparten av utsläppen av växthusgaser för COP23 från långväga flygresor, liksom vid alla stora internationella möten”, skriver arrangörerna i ett pressmeddelande.

Flygresor till andra världsdelar är ofta den tyngsta posten när en svensk räknar ut hur stora utsläpp hon ger upphov till. Men Tomas Grönstedt, professor i turbomaskiner vid Chalmers tekniska högskola i Göteborg, menar att flyget har fått oförtjänt dåligt rykte.

– Det stora problemet är att hela uppfattningen om branschen är fel: att flyget skulle vara den stora miljöboven. Men då glömmer vi bort allt annat vi kan göra för att rädda världen. Flygdebatten blir ofta lite obalanserad, och vi tappar lätt bort det internationella perspektivet. Teknikförbättringar måste ske på alla fronter, och flyget står för en så låg andel av de totala utsläppen, säger han.

Teknikutveckling och bättre bränslen

En kombination av många olika lösningar behövs för att minska flygets klimatpåverkan. Här är några av dem:

Källor: Chalmers, SCB, International Air Transport Association (IATA), IPCC
Grafik: Jenny Ahlén. Text: Maria Grothe. Foto: Alamy

Svenskarnas internationella flygresor

Mellan 1990 och 2014 ökade svenska invånares internationella flygresor med 130 procent. Samtidigt minskade utsläppen per passagerare och kilometer med 37 procent, delvis för att beläggningsgraden på flygen blev större. Den totala ökningen av utsläpp från resorna ökade med 61 procent.

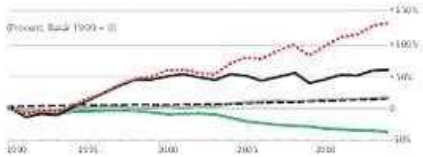

Så många flygresor görs i världen varje år

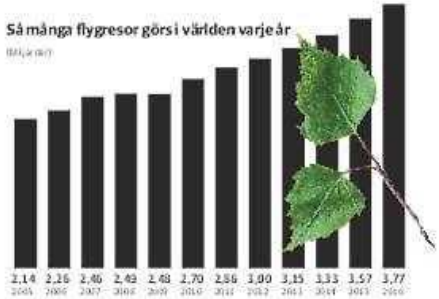

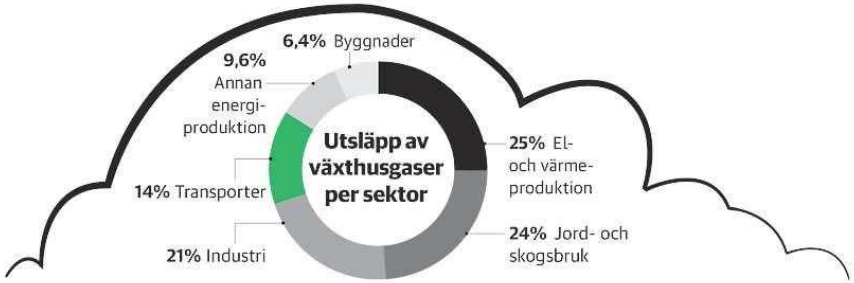

Ungefär 2 procent av mänsklighetens utsläpp av koldioxid kommer från flyget. Flygplan släpper även ut kväveoxider, och skapar strimmor av kondens och moln på hög höjd, och det bidrar också till växthuseffekten. Den sammanlagda klimatpåverkan från flyget motsvarar mellan 4 och 5 procent av alla våra utsläpp av växthusgaser, när det räknas in.
Jonas Åkerman på avdelningen för strategiska hållbarhetsstudier vid Kungliga tekniska högskolan, KTH, i Stockholm håller inte med om att synen på flyget som en klimatfara är överdriven.
– Tvärtom. Först nu börjar flyget få den uppmärksamhet det förtjänar i klimatdebatten, säger han.
Svenskarnas flygresande har ungefär lika stor klimatpåverkan som alla bilresor i Sverige, enligt en rapport av Jonas Åkerman och hans medarbetare som kom förra året.
– En genomsnittlig svensk flyger sex gånger mer än den genomsnittliga globala medborgaren, säger han.
Volker Grewe, professor vid institutet för atmosfärfysik vid Deutsches Zentrum für Luft- und Raumfahrt i Oberpfaffenhofen i Tyskland och ledare för avdelningen för luftfartens klimatpåverkan vid Delfts tekniska universitet i Nederländerna, håller med Jonas Åkerman.
– Utsläppen från flyget är jämförbara med alla utsläpp från ett stort europeiskt land. Men de ökar mycket snabbare, säger han.
Eftersom det finns ett ekonomiskt intresse från flygbolagen att planen ska kunna flyga långt på så lite bränsle som möjligt är det svårt att hitta sätt att minska utsläppen ännu mer.
– Den hårda konkurrensen har redan lett fram till flygplan som är bränslesnåla och effektiva, så det finns små marginaler för att minska koldioxidutsläppen ytterligare. Även om utsläppen är små jämfört med annat kan vi räkna med att utsläppen från andra sektorer minskar. Utsläppen från flyget kommer däremot att öka, säger Volker Grewe.
Alla tre är överens om att resandet ökar snabbare än vad tekniska lösningar kan kompensera för.
– Efterfrågan på flygresor är enorm. Vi har en tillväxt på 4–5 procent. Då hinner inte teknikutvecklingen med att hålla takten med hur stor utmaningen är, säger Tomas Grönstedt.
Vi kommer inte heller att kunna ta elflygplan till solsemestern i Thailand.
– Batterier är tunga, och kan bara komma i fråga för korta distanser. För längre flygningar kan batterier användas som komplement, för att till exempel optimera bränsleförbrukningen vid start. Men batterierna måste ju laddas med el, och kommer den från fossila bränslen vinner vi ingenting, säger Volker Grewe.
Utvecklingen måste därför gå mot att dra ned bränsleförbrukningen.
– Vi har sett hur mängden bränsle per passagerare har minskat. Många fler människor kläms in i planen nu, och antalet tomma flygstolar har sjunkit. Så flyget har blivit mer effektivt, säger Volker Grewe.
Även materialet i flygplanen kan minska utsläppen.
– Man ökar mängden lätta kompositmaterial, och blir bättre på att konstruera flygplanen, så att de blir lättare, säger Tomas Grönstedt.
Vingarnas form påverkar också bränsleförbrukningen.
– Luftmotståndet kring vingarna kan reduceras rejält, speciellt om vingarna görs rakare och vi flyger långsammare, säger Tomas Grönstedt.
Han arbetar med mer långsiktiga lösningar för effektivare flyg, som nya typer av propellrar och teknik som minskar värmeförluster i motorerna.
– Det tar 15–20 år att utveckla en ny teknik. Du kan inte sälja ett nytt flygplan om det inte är avsevärt mycket effektivare än det förra, säger han.
En annan väg att gå för minskade utsläpp är att byta ut flygbränslet.

– Man kan kombinera med biobränsle, eller använda flytande naturgas eller vätgas. Det är ingen olöslig ekvation, men det kommer att ta lång tid att införa, säger Tomas Grönstedt.
Biobränsle kan vara mer än dubbelt så dyrt som flygfotogen.
– Det stora problemet är att tillgången till råvaran är begränsad, och i princip alla sektorer i samhället vill ha mer biobränsle. Globalt kommer det inte att räcka till, säger Jonas Åkerman.
Biobränslen kan tillverkas av till exempel frityrolja eller slaktavfall, eller av palmolja.
– Har vi inga politiska begränsningar blir det till stor del palmolja, eftersom det är billigt. Men det leder i sin tur till skogsavverkning som ger andra miljöproblem, säger Jonas Åkerman.
För att minska utsläppen från flyget behövs en kombination av många olika lösningar. Klimateffekterna från molnbildning kan begränsas genom att ändra flygvägarna och undvika extra känsliga zoner i atmosfären där luftfuktighet och temperatur ger mer kondensstrimmor.
– Men då gäller det att nå internationella överenskommelser, säger Jonas Åkerman.
Han menar att det behövs tillfälliga styrmedel, som flygskatt, innan vi kan nå fram till bättre internationella avtal.
– Det är inte alls lika bra som exempelvis en global koldioxidskatt, men det går inte att genomföra ännu. Klimatfrågan är alltmer akut, och vi kan inte vänta tills vi har bättre avtal, säger han.
Men det går inte att tänka sig en värld utan flyg.
– Flyget kommer att vara högt prioriterat. Våra totala utsläpp måste ner, och det är upp till oss konsumenter att bestämma inom vilka sektorer det ska göras. Vi måste inte sluta flyga, men vi måste begränsa ökningen, säger Jonas Åkerman.

Maria Gunther
maria.gunther@dn.se "

DN SÖNDAG 12 NOVEMBER 2017

" Karin Bojs: Den gamla dogmen krossades till slut

En vårdag för fem år sedan kom personal från vetenskapstidskriften Science flygande från Washington för att hålla presskonferens i Uppsala. En världsnyhet skulle presenteras.

Den nyheten löste en gång för alla en av de största stridsfrågorna i hela arkeologin. Även mitt liv förändrades. Något år senare sade jag upp mig från min tjänst som DN:s vetenskapsredaktör för att på heltid kunna skriva böcker om just detta ämne. Nämligen dna-teknik och forntida folkvandringar.
Det nya som presenterades vid presskonferensen var att forskare från Uppsala och Stockholm med dna-analyser kunde visa att jordbruket infördes till vår del av världen med invandrare, som hade sina rötter i nuvarande Turkiet.
I femtio år hade den rådande dogmen på universitet och i läroböcker varit att jordbruket kom hit genom att de befintliga jägarna valde att omskola sig till bönder. Det kallades för ”kulturell överföring”.
En minoritet av konventionella arkeologer hade försökt argumentera för att det måste ha handlat om invandring. De tystades ner och kallades av den mer röststarka majoriteten för ”migrationister”, vilket var ett skällsord med ideologisk laddning.
Visserligen hade ett antal mer begränsade dna-analyser från bland annat Tyskland pekat mot att invandringen måste ha haft avgörande betydelse. Men det var de mer omfattande dna-analyserna som presenterades i Uppsala som verkligen vände debatten.
De flesta som insåg vad resultaten sa, lät sig övertygas den dagen. Dock inte alla. Själv fick jag läsarbrev, när jag skrev om nyheten i DN,

med rent rasistisk innebörd. Avsändarna ogillade tanken att det skulle behövas invandrare för att lära människor i nuvarande Sverige att använda jordbruksteknik.
De professionella arkeologer som ifrågasatte nyheten hade andra sorters argument. Några verkade bara helt låsta av gammal prestige. En del verkade inte riktigt förstå vad dna-tekniken gick ut på. Andra påpekade, helt korrekt, att bonden som forskarna på presskonferensen hade analyserat, levde tusen år efter det att jordbruket hade anlänt till nuvarande Sverige. Dessutom blev de misstänksamma när analyserna bara omfattade en enda bonde och tre jägare.
Sedan dess har många fler individer dna-analyserats från tiden för jordbrukets inflöde i Europa.
I veckan publicerade Nature en studie som omfattar 180 individer, varav 130 är nya för vetenskapen. Proven kommer från Ungern, Tyskland och Spanien. De äldsta är omkring 8 000 år och de yngsta är runt 4 500 år.
Huvudförfattare för studien är David Reich i Boston.
De fem år gamla resultaten från Uppsala står sig alldeles utmärkt väl. Det är alldeles solklart att jordbruket anlände till Europa med invandrare, vars rötter fanns i nuvarande Turkiet. För lite över 11 000 år sedan utvecklades det första jordbruket i nuvarande Syrien och östra delarna av nuvarande Turkiet. (Och kanske samtidigt också i andra delar av Mellanöstern, såsom Zagrosbergen i nuvarande Iran.)
För ungefär 8 000 år sedan började bönder röra sig via Medelhavet mot nuvarande Spanien, och via Balkan mot nuvarande Ungern. De förflyttade sig ganska snabbt norrut genom nuvarande Tyskland, fram till gränsen där de feta lössjordarna tar slut. Där gjorde de stopp i över tusen år, innan de av någon anledning fortsatte. För 6 000 år sedan nådde de fram till Skandinavien.
Den nya Bostonledda studien ger nya detaljer om hur det gick till när bönderna anlände till Europa. Vi får en bild av hur de blandades med den tidigare jägarbefolkningen.
De två grupperna levde sida vid sida. Men det förekom redan från början att bönder och jägare fick barn med varandra. Framför allt verkar det ha skett ett flöde från jägarna till bönderna. Ju fler århundraden som passerade, desto mer uppblandade blev de bägge grupperna.
Detta är fakta som kan utläsas från dna. Om man avfärdar dessa nya rön som ”migrationism” har man allt väldigt starka ideologiska skygglappar.

Karin Bojs
vetenskap@dn.se "

DN SÖNDAG 12 NOVEMBER 2017

" Michael Winiarski: Ingen vet om skärpt repression hjälper

Är hård repression av misstänkta jihadister rätt metod för att utrota eller försvaga islamistisk terrorism? Något enkelt svar på den frågan finns inte, mer än att det kan finnas en risk för att ökat förtryck kan bidra till en radikalisering av muslimer.

Den äldre kvinnan lade fram fotografi efter fotografi på det låga bordet. På alla syntes en obeskrivligt lemlästad, rödsvullen kropp. Så såg Fatima Mukadyrovas döde son ut efter att ha torterats ihjäl av Uzbekistans säkerhetstjänst i ett av regimens fruktade fängelser.
Hennes son, 35-årige fyrabarnspappan Muzafar Avazov, hade gripits fyra år tidigare, anklagad för att tillhöra den muslimska organisationen Hizb ut-Tahrir, en avläggare till Muslimska brödraskapet.
Han dömdes till ett långt fängelsestraff, och sällade sig därmed till tusentals politiska och religiösa fångar i Uzbekistan. Han utstod två år av omänsklig tortyr, innan hans plågoandar gjorde slut på hans lidande i augusti 2002 genom att skålla honom i kokande vatten. Mordet utfördes av den uzbekiska säkerhetstjänsten.
Det var sensommaren 2004 som jag besökte Uzbekistan, i dag ett land som numera i princip är stängt för utländska journalister. Då pågick i det nära grannskapet kriget mot talibanerna i Afghanistan, och USA hade året dessförinnan invaderat Irak.
Mötet med den traumatiserade modern är ett av de mest omskakande jag har varit med om – på flera sätt värre än krigen i Tjetjenien, Libanon och Ukraina.
Det beror på att Fatima så detaljerat redogjorde för vad hon genom utsmugglade vittnesmål fått veta om hur Muzafars behandlats:
– De började slå honom med järnstänger, och de fäste sladdar på honom och kopplade på elström. Han överlevde den behandlingen. Tortyren trappades upp. Hans plågoandar hällde 25 liter kokande vatten över honom och drog av huden på hans rygg och skinkor så att underhudsfettet vällde ut. Sedan hällde de jod på det öppna köttet, för att maximera smärtan. Han levde ännu, så de virade in honom i en filt och körde i väg honom i en jeep. Efter en halvtimma dog han.
En oberoende utredning vid universitetet i Glasgow fastslog att Muzafar Avazov dött av kokande vatten, samtidigt som bilderna visade krosskador på huvudet; dessutom var naglarna på hans fingrar borta.
Dåvarande presidenten Islam Karimov jämfördes ofta med Iraks exdiktator Saddam Hussein. Men han fick hållas. Efter terrordåden den 11 september 2001 hade Uzbekistan blivit en viktig språngbräda för USA:s krig mot al-Qaida och talibanerna i Afghanistan; Pentagon fick bygga en stor flygbas i landet. På grund av samarbetet med USA och som en del av ”antiterrorkoalitionen” slapp Karimov kritik för det brutala förtrycket.
Att jag här ägnar så mycket utrymme åt våldsregimen i Uzbekistan har att göra med att påtagligt många av det senaste årets terrordåd i västvärlden har haft en uzbekisk koppling.
På nyårsnatten sköt uzbeken Abdulkadir Masharipov ihjäl 39 personer på en nattklubb i Istanbul. Bombdådet i S:t Petersburgs tunnelbana i april – som dödade 14 människor – utfördes av Akbarzhon Jalilov, en uzbek från Kirgizistan. Några dagar senare körde Rachmat Akilov, även han uzbek, ihjäl fem människor på Drottninggatan i Stockholm.
Och i förra veckans terrordåd på södra Manhattan i New York var det ytterligare en uzbek, Sayfullo Saipov, som mejade ner åtta människor på en cykelbana.
Det finns naturligtvis inget enkelt orsakssamband mellan det blodiga förtrycket i Uzbekistan och att så många våldsbejakande islamister har sina rötter i landet. De har dessutom under många år levt i Turkiet,

Ryssland, USA och Sverige, ofta rotlösa och därmed mottagliga för jihadistisk påverkan.
Men när tusentals av deras unga landsmän fängslas och torteras och dussintals avrättas får det rimligen avtryck. En miljö där det inte finns lagliga möjligheter att uttrycka sin mening drar en del måttfulla muslimer till extremisterna.
Det har på senare år inte resulterat i så många våldsdåd i hemlandet, vilket kan bero på att repressionen och kontrollen är så total att alla uttryck för religiös radikalisering stoppas på ett tidigt stadium.
Extremismen har i stället gått på export, vilket har gjort att uppåt en femtedel av alla utländska krigare i Syrien och Irak beräknas ha varit uzbeker.
Steget från diktaturens Uzbekistan till det demokratiska Frankrike är givetvis mycket långt. Men Frankrike har förmodligen gått längst av EU:s medlemmar i att hålla misstänkta våldsamma jihadister i husarrest och andra typer av frihetskränkande övervakning.
Förutom att tillvägagångssättet hamnar i ett gränsland av vad som normalt är acceptabelt i en liberal demokrati i Europa finns det många som ifrågasätter hur effektiva åtgärderna är.

Michael Winiarski
michael.winiarski@dn.se "

DN SÖNDAG 12 NOVEMBER 2017

”Malta är ett land av värsta sorten”

○ **Svenska skatteplanerares paradis, Malta, skakas av korruptionsskandaler. Nyligen mördades en grävande journalist som skrivit om korruptionen.**
○ **Landet saknar en fungerande rättstat. EU måste agera, enligt EU-parlamentarikern Eva Joly.**
○ **Skatteplanering är oansvarigt och leder till att rika blir rikare, konstaterar forskare Axel Hilling.**

Att Malta har klarat sig i alla år beror på att opinionen inte har vetat om vad som sker. Nu ligger fakta på bordet och för att EU ska överleva måste man göra något.
Eva Joly, fransk EU-parlamentariker för den gröna gruppen och känd korruptionsbekämpare
Det är inte framför allt solen och Medelhavet som lockar i EU:s minsta land Malta. Det är skatterna.
Malta har medvetet gjort sig till dragplåster för finansiella placeringar och spelbolag genom sin skattepolitik. Samtidigt kantras Malta av en rad korruptionsskandaler med kopplingar till diktaturer och ända upp till premiärministerns kontor.
Eva Joly, fransk EU-parlamentariker för den gröna gruppen och känd korruptionsbekämpare, skräder inte orden.
– Malta är ett skatteparadis som inte lever upp till EU:s regler om att vara en rättslig demokrati. Nu måste EU göra något.
Den tidigare franska åklagaren sitter med i Pana, en grupp i EU-parlamentet som granskar penningtvätt och skatteflykt, och ser djupa problem med Malta. Landet delar inte med sig av finansiell information till andra länder, tvättar pengar från diktaturer, institutioner som ska granska korruption är politiserade och pressen är styrd. Det är några av de slutsatser som Pana drog efter en resa till Malta i februari i år.
– Malta är ett land av den allra värsta sorten, säger Eva Joly.

Samtidigt är det alltså hit som många svenskar och andra nationaliteter lockats föra över sina pengar. Här går det enkelt att sätta upp ett bolag för att få ned sin skatt. Att det är det som är tanken hymlar inte rådgivarna om. På en svensk hemsida konstateras att den låga skatten gjort Maltabolag populära. Visserligen är bolagsskatten på Malta 35 procent. Men det gäller inte utländska ägare som får en skattekredit och genom en återbetalning på 30 procent kommer undan med 5 procents skatt. För 30 000 kronor och uppåt erbjuder en rådgivare ett helt paket med styrelseledamot, bolagssekreterare, adress och revisor på Malta. Det ser lika enkelt ut som att köpa en möbel. Bara att klicka och inom kort är Maltabolaget klart om man ska tro reklamen.

Och många lockas. I den så kallade Paradisläckan, som avslöjades av det internationella journalistnätverket ICIJ i veckan, har tusen svenskar med kopplingar till bolag på Malta hittats. Axel Hilling, docent vid ekonomihögskolan vid Lunds universitet, är kritisk till de svenskar och företag som för över sina pengar för att komma undan skatt.

– Ett skattesystem är till för att finansiera ett lands offentliga verksamhet. Om man känner till det, varför ska man då lägga pengarna på Malta och inte i det land där man verkar och tar del av den offentliga servicen, frågar han sig.

Argumentet att det är lagligt, som Leif Östling, finansmannen Christer Gardell och många andra för fram, ringer ihåligt i hans öron.

– Bara för att det är lagligt att köra 70 kilometer i timmen på en grusväg kanske det inte är det rätta om det går barn, hundar och hästar på vägen. Man måste ta ansvar också.

Eva Joly menar dessutom att pratet om att det är lagligt inte stämmer.

– De säger det. Men om du döljer intäkter som du har haft i Sverige för svenska myndigheter är det fel. Svenska medborgare ska uppge alla sina intäkter i Sverige, gör de inte det så bryter de mot lagen. Bor de i Malta är det en annan sak.

Om allt fler skatteplanerar och för ut pengar ur Sverige eller något annat land ökar ojämlikheten i samhället, konstaterar både hon och Axel Hilling.

– De rika blir rikare, samhället går miste om skatteinkomster och färre får finansiera den offentliga ekonomin, säger Axel Hilling.

Risken i förlängningen är att legitimiteten för hela systemet urholkas.

– Därför är det jätteviktigt att vi har ett trovärdigt system och att offentliga personer som Östling, kungahuset och idrottsstjärnor föregår med gott exempel. Kända personer har ett ansvar att inte undergräva det system som råder i det land de lever i och som de representerar, säger Axel Hiling.

Och det är inte bara individer som för över pengar till Malta. Den gröna gruppen i EU-parlamentet har kommit fram till att Malta genom att hjälpa multinationella bolag att minska sin skatt gjort att andra EU-länder gick miste om 14 miljarder euro i skatt mellan 2012 och 2015.

– Det handlar om pengar som andra medlemsländer inte får in i statskassan och som andra medborgare måste kompensera för. Pengar som är viktiga för vår framtid när vi står inför avgörande investeringar som att bekämpa klimatförändringarna, säger Eva Joly.

Hon tror att nu är tiden inne för strängare regler. Sedan länge har EU-kommissionen arbetat med ett förslag om en gemensam företagsskattebas. Det har gått trögt. Men Eva Joly räknar med att alla avslöjanden om skatteflykt kan driva på. I januari nästa år ska EU-parlamentet rösta om ett förslag som går ut på att EU-länderna utgör en gemensam skattebas för internationella företag. Enligt en formel beroende på hur stor bolagets verksamhet varit i olika länder delas skatteintäkterna mellan EU-länderna.

Att EU-parlamentet godkänner ett sådant förslag räcker dock inte. På skatteområdet måste alla medlemsländer vara överens och när frågan kommer upp i ministerrådet kommer det inte bara stöta på motstånd från Malta. Även andra länder, som Nederländerna och Irland, har skattekonstruktioner som drar till sig de multinationella företagen.

Det finns dock lösningar, menar Joly. Antingen kan ett antal EU-länder gå vidare i ett så kallat fördjupat samarbete som Lissabonfördraget ger möjlighet till eller så kan man hävda att Malta bryter mot reglerna om rättvis konkurrens.

– Att Malta har klarat sig i alla år beror på att opinionen inte har vetat om vad som sker. Nu ligger fakta på bordet och för att EU ska överleva måste man göra något.

Men Axel Hiling tror inte att skärpta regler är hela lösningen.

– Det är naivt att tro att man kan reglera bort det här. Man måste bygga samhällen som inte accepterar den typen av beteende och som gör att människor inte vill agera oetiskt. Här har även vi på universiteten ett ansvar att se till att de som kommer ut i näringslivet lär sig att det inte bara handlar om att tjäna så mycket pengar som möjligt själv, utan också om att agera ansvarsfullt.
Malta har inte bara varit i rubrikerna till följd av Paradisläckan på senare tid. För bara några veckor sedan chockades landet av mordet på den grävande journalisten Daphne Caruana Galizia. En bomb hade placerats i hennes bil. Galizia var en nagel i ögat på Maltas politiker. På sin blogg skrev hon om korruption i politiken ändå upp på premiärministernivå, penningtvätt i näringslivet och mutor. Malta är en maffiastat, menade Galizia. Mordet på henne var en av 15 maffialiknande avrättningar eller bilbomber på Malta de senaste tio åren.
Eva Joly tycker det är dags att skicka en van maffiajägare från Italien till Malta. Hon har krävt den maltesiska regeringens avgång.
– Jag förstår inte hur malteserna kan tolerera samhället som det ser ut med penningtvätt åt diktaturer och en regering som inte använder de lagar som finns.

Marianne Björklund
marianne.bjorklund@dn.se "

DN SÖNDAG 12 NOVEMBER 2017

" Flera frågetecken kvar innan debatten är över

Kommentar LO:s historiska principöverenskommelse med Svenskt näringsliv har läckt ut till medierna: LO har för första gången någonsin ställt sig bakom jobb till halva lägstalönen – på villkor att staten betalar andra halvan av lönen.

Trots det har nog enskilda LO-förbund svårt att svälja detta recept för jobb till nyanlända och svenska långtidsarbetslösa à 8 000 kronor för arbetsgivaren per anställd och månad. Till exempel hotell- och restauranganställda, som redan är utleda på arbetsgivare som nästan enbart anlitar arbetssökande med stora lönesubventioner, främst i nystartsjobb.
Det mesta talar dock ändå för att överenskommelsen, efter avslutad förankring bland LO-förbunden, inom ett par veckor hamnar på regeringens bord. Frågan blir då om regeringen kan leverera enligt parternas kravlista – en statlig utgift på runt 8 000 kronor per nyanländ/långtidsarbetslös och månad – plus befrielse från arbetsgivaravgift och inkomstskatt.
Arbetsmarknadsminister Ylva Johansson säger att hon gläds över parternas framsteg vad gäller att sätta ned foten i den infekterade enkla jobbdebatten. Samtidigt gjorde Johansson på fredagen väldigt tydligt att hon inte kan tänka sig skattebefrielse för just inblandade i etableringsanställningar. Vilket i så fall ytterligare skulle öka statens kostnad, eftersom Svenskt Näringsliv satt 8 000 som månatlig maxutgift för arbetsgivarna. Ylva Johansson ville heller inte kommentera om det skulle gå ut över dagens lönesubventioner för arbetslösa, som nystartsjobb.

Det faktum att principöverenskommelsen i fredags läckte ut, trots att den ännu inte är färdigförankrad inom LO, kan bero på att tjänstemannaförbundet Unionen och IF Metall oroar sig för att vissa LO-förbund ska sätta sig på tvären. Till exempel Hotell och Restaurang, eller det militanta Byggnads.
Det kan också handla om att sätta press på regeringen, för att få den att framstå som svikare om staten inte bidrar med de efterfrågade summorna och kan acceptera den efterlysta skattefriheten.
Om principöverenskommelsen till slut – då sannolikt tidigast nästa höst – förverkligas i en reell ny anställningsform står LO inför flera utmaningar: att se till att det, såsom utlovats, verkligen blir reguljära jobb, inga ”hittepå”-jobb som kaffekokning och pås-packning, samt att systemet inte missbrukas, utan att den tvåårigа prövoperioden verkligen i normalfallet övergår i en tillsvidareanställning.

Tove Nandorf
tove.nandorf@dn.se "

DN SÖNDAG 12 NOVEMBER 2017

" Allt fler får höjd kommunalskatt

Höjd i elva kommuner och sänkt i fyra. Nästa år blir förändringarna i kommunalskatterna relativt små. Men sedan valet 2014 har skatten höjts i 162 kommuner medan invånarna i 16 kommuner fått sänkt kommunalskatt.

Skattebetalarnas förening har gått igenom skatteförändringarna i landets samtliga kommuner och landsting, både inför 2018 men också under mandatperioden 2015 till 2018.
I år höjdes den totala kommunalskatten, inklusive landstingsskatten, i 36 kommuner medan den sänktes i fyra. Inför nästa år ser förändringarna ut att bli relativt få, enligt de preliminära bedömningarna som bygger på intresseföreningens enkät till kommuner och landsting. Alla har inte svarat, men uppgifterna har kompletterats med utdrag ur protokoll och beslut i fullmäktige.
Störst höjning blir det i Höör, 95 öre per intjänad hundralapp, följt av Älvdalen, 47 öre, och samtliga kommuner i Kronobergs län där landstinget höjer skattesatsen med 40 öre. Sänkning sker främst i några Stockholmsnära kommuner, störst i Österåker, 40 öre per intjänad hundralapp.
Sedan valet 2014 och till och med 2018 har kommunal- och landstingsskatten höjts i 162 kommuner, mest i Pajala, 1:96 kronor. Invånarna i Österåker är samtidigt de största skattevinnarna, minus 1:32 kronor under perioden.

TT "

"Fakta. Kommunalskatt
Med den totala kommunalskatten menas dels kommunalskatten som kommunen beslutar om, dels landstingsskatten som landstingspolitikerna bestämmer och som påverkar alla kommuner i landstinget. "

DN SÖNDAG 12 NOVEMBER 2017

" Praktiken får fler att våga söka tekniska utbildningar och jobb

Unga kvinnor är mer tveksamma än män till att studera till ingenjör, visar en ny undersökning från Teknikspråget. Brist på insyn i yrket är en av orsakerna och praktik har visat sig vara en effektiv lösning. De blir mer motiverade att plugga om man har sett sitt jobb innan man hoppar på en utbildning, hävdar Alexandra Ridderstad, verksamhetsansvarig på Teknikspråget.

Över 7 000 ungdomar som sökte till Teknikspråget har svarat öpå undersökningen. Nästan 70 procent av tjejerna är tveksamma till att läsa en högre teknisk utbildning, jämfört med 50 procent bland killarna. Den största anledningen är att man inte vet vad en ingenjör egentligen gör.
– Väldigt få 19-åringar har varit ute på arbetsplatser och hur ska man då få in dem i ett yrke som är så pass dolt som ingenjörsyrket? säger Alexandra Ridderstad, verksamhetsansvarig på Teknikspråget.
Teknikspråget är en fyra månader lång betald praktik. Över 200 arbetsgivare är anslutna till programmet och sedan starten 2012 har över 3 000 unga tjejer och killar praktiserat via Teknikspråget.
Åtta av tio praktikanter i programmet har gått från praktik till utbildning och Alexandra Ridderstad menar att en ökad transparens är bland det viktigaste som Teknikspråget bidrar med.
– Man blir mer motiverad att plugga om man har sett sitt jobb innan man hoppar på en utbildning, säger hon.
Tekniksprågets undersökning visar också att unga tjejer vill veta hur ett yrke är innan de investerar i en lång utbildning.
– Avhoppssiffrorna på ingenjörsutbildningar är höga och det motverkas av jobbet vi gör på Teknikspråget. Praktik är viktigt, både för individen och för samhället, säger Alexandra Riddermark.

SJ är ett av företagen som arbetar med Teknikspråget. Första kullen praktikanter kom 2014 och sedan dess har initiativet verkligen fått fäste.
– Det blev lite som kärlek vid första ögonkastet. I dag är våra praktikanter otroligt uppskattade inom företaget eftersom de verkligen är här och bidrar, säger Peter Blomqvist som är personaldirektör på SJ.
Hälften av praktikanterna på Teknikspråget är tjejer och programmet har blivit en rekryteringskanal för SJ.
– Vi har många kvinnliga ingenjörer och jag tror modellen vi arbetar utifrån ger våra praktikanter en bra bild av hur det kan se ut för en ingenjör i arbetslivet, säger Peter Blomqvist.
Saga Åslund, Filip Rosenberg och Fredrika Brink är tre av säsongens praktikanter på SJ. Ungefär en månads praktiktid återstår, ett faktum som framkallar suckar och sneda leenden hos alla tre.
– Det har varit så himla roligt. Jag har verkligen fått upp ögonen för de olika saker man kan göra inom ett företag, säger Saga Åslund.
Fredrika Brink instämmer.
– Alla tar oss på allvar och ser oss som kollegor. Dessutom får vi göra saker som faktiskt bidrar till företaget. Det är inga hitte på-uppgifter.
Inte alla är överens om när, men att det blir vidareutbildning är redan bestämt. Och då är det med största sannolikhet ingenjör som gäller.
– Jag har inte varit säker på att det var just ingenjör jag ville bli för jag har inte fått någon ordning på det begreppet. Det vet jag inte om jag fått nu heller men jag vet i alla fall att man kan göra typ allt, säger Fredrika Brink och skrattar.

Jonas Desai
jonas.desai@dn.se "
"**Fakta. Sökkrav för Teknikspråget**
Gymnasieexamen.
Max 21 år.
Behörighet att söka till civilingenjörsutbildningar.
Ska ha läst teknik eller naturvetenskap i gymnasiet.
Inga betygskrav.
Sista ansökningsdag är 16 november. "

DN SÖNDAG 12 NOVEMBER 2017

" Branschkritik mot regelreform för arbetsmiljön

Byggbranschen är hårt riskutsatt. I fjol rapporterades 3 670 arbetsolyckor med sjukfrånvaro. Men både LO och Svenskt Näringsliv varnar för att Arbetsmiljöverkets pågående stora regelreform snarast ökar riskerna.

I mitten av december ska Arbetsmiljöverket ta beslut om på vilket sätt myndigheten vill förändra de samlingar av säkerhetsföreskrifter som skyddsombud och byggherrar har att förhålla sig till. Enligt Arbetsmiljöverket är dagens regler för gamla och otydliga, ett lapptäcke som behöver ”städas upp”. Ett syfte är att göra reglerna mer relevanta och begripliga för hela arbetslivet, genom att låta föreskrifterna utgå från olika riskområden snarare än de traditionella bransch- och specialföreskrifter som gällt exempelvis olika delar av byggbranschen.
Men hos LO och Byggnadsarbetareförbundet är man inte imponerad:
– De hackar sönder dagens föreskrifter så att det blir ännu mer komplicerat att leta efter de regler man behöver på sin egen arbetsplats. Man får leta på flera ställen än i dag, vilket i sig leder till en ökad risk om vare sig arbetsgivare eller byggnadsarbetare kan se hur de ska göra, anser Byggnads regionala skyddsombud i Stockholm Tomas Kullberg.
– Jag förstår att Arbetsmiljöverket vill åstadkomma en förenkling för att få fler att bli aktiva i arbetsmiljöarbetet. Men det här är fel väg att gå, tycker han.
I dag finns runt 2 300 arbetsmiljöregler sorterade i cirka 80 olika föreskrifter. Nu vill Arbetsmiljöverket banta antalet till 17 och sortera in reglerna i nya strukturer. Dubbelregleringar och överlappningar ska bort. Förändringen är enligt Arbetsmiljöverket en nödvändig del i EU:s arbete med att förenkla och minska företagens regelbörda.
I dag är reglerna inordnade i föreskrifter med rubriker som ”Asbest”, ”Härdplast”, ”Sprängning”, ”Ställningar” och ”Byggnads- och anläggningsarbete”. Nu är tanken i stället att dela upp reglerna på bredare teman som ”Arbetsmiljörisker”, ”Arbetsutrustning” och ”Medicinska kontroller”. Det innebär att reglerna i dagens föreskrifter sprids på flera olika nya regelsamlingar.
En liknande reform genomfördes 2013 i Norge, något de norska facken nu varnar Sverige för. 47 föreskrifter bantades till sex. Enligt det norska byggfacket var de tidigare reglerna både tydligare och mer detaljrika. Inte heller företagen anser att det blivit enklare.
Både LO och Svenskt Näringsliv är dessutom irriterade på att Arbetsmiljöverket, enligt dem, inte lyssnat på parterna i arbetet med att ta fram de nya förslagen. Arbetsmiljöverket tillbakavisar kritiken, bland annat med att nya digitala verktyg ska göra det lättare för arbetsgivare, arbetstagare och skyddsombud att hitta de regler som gäller just för dem. Men hos såväl LO och Byggnads som hos Sveriges Byggindustrier ligger i botten ett decennium av frustration över hur Arbetsmiljöverket bantat antalet arbetsplatsinspektörer.
Arbetsmiljöverket har fått kritik från Statskontoret för att arbetsplatstillsynen minskat och att de inspektörer som besitter specialistkompetens lämnar myndigheten. I fjol riktade även Riksrevisionen kritik mot verket för bristande tillsyn.

Tove Nandorf
tove.nandorf@dn.se "

Fakta. Arbetsgivares böter för säkerhetsbrister
Riksenheten för miljö- och arbetsmiljömål tog 2014 fram en tabell med schablonbelopp för brott som leder till döden eller skador av varierande grad.
Vållande till annans död: Minst 1 000 000 kr
Vållande till kroppsskada,
brott av normalgraden
Allvarlig
skada: 400 000–1 000 000 kr
Skada av
normalgraden: 200 000–400 000 kr
Lindrig skada: 100 000–200 000 kr
Vållande till kroppsskada,
grovt brott
Allvarlig
skada: 800 000–1 400 000 kr
Skada av
normalgraden: 500 000–800 000 kr
Lindrig skada: 300 000–500 000 kr
Framkallande av livsfara och fara för svår kroppsskada hos annan
Livsfara: Minst 400 000 kr
Fara för svår kroppsskada: Minst 200 000 kr "

DN SÖNDAG 12 NOVEMBER 2017

" Marie Göranzon stryker inte någon medhårs

Nu när teatervärldens mansvälde rasar är det extra intressant att läsa den nya intervjuboken med Marie Göranzon. Johan Hilton hoppas att fler kvinnliga skådespelare ska berätta sin historia på ett lika kaxigt sätt.

Marie Göranzon gjorde 1998 en av den moderna teaterhistoriens främsta rolltolkningar. Jag tvekar inte att använda de orden, för så bra var verkligen hennes gestaltning av den morfinberoende modern Mary Tyrone i Thorsten Flincks uppsättning av Eugene O'Neills "Lång dags färd mot natt".
Det var som om hon hade skärpt ambitionerna, sonderat på djupet och hittat någonting helt nytt i en av dessa sant ikoniska roller: en beslutsamhet att underkasta sig sin egen tragedi, men utan att be om ursäkt för den. Mary fick plötsligt ett kalkylerande drag, en kall kantighet som jag aldrig tidigare sett i rollen.
Så här tjugo år senare minns jag fortfarande föreställningen med en närmast detaljerad minnesskärpa. Men jag är inte längre förvånad. Vare sig över det lite kyliga anslaget i rolltolkningen eller att det var just Marie Göranzon som gestaltade rollen på det sättet.
Marie Göranzon benämns ofta som en sval, ibland hård, skådespelare. Det skulle rentav kunna beskrivas som ett av hennes konstnärliga särdrag. Till och med som farmor Helena i Dramatenuppsättningen av "Fanny och Alexander" hade hon ett skimmer av otillgänglighet, en avstängd oberörbarhet, över sig. Det har gjort att hon fått ett rykte om sig att vara en intellektuell skådespelare.

Stämmer det? Att hon är smart och rolig framgår åtminstone i Stina Jofs intervjubok ”Vrålstark och skiträdd”. Där träder Die Göranzon med besked fram som en lika kvicktänkt som omöjlig person, liksom osäkrad, alltid beredd att både gå till attack eller att ta tillbaka en förflugen och lite väl saltad anekdot.
Och möjligen är det just denna oräddhet, den underförstådda självklarheten i att just hon sitter just här och berättar om sitt liv på just det här sättet, som gör boken både läsvärd och, faktiskt, subversiv. Göranzons och Jofs skenbart anspråkslösa intervjubok är trots allt fortfarande ganska sällsynt i sitt slag – åtminstone som skildring av ett kvinnligt konstnärsliv på nationalscenen. Så här roligt och drastiskt var det aldrig att läsa Inga Tidblads memoarer, för att inte tala om Mimi Pollaks sömnpiller.
Överraskningseffekten består delvis i kontrasten mellan en klarsynt neurotiskhet och Göranzons själva makttyngd. I det allmänna medvetandet börjar hon nog alltmer framstå som en monolit och kommer så småningom säkert att sälla sig till skulpturerna och marmorbysterna som flankerar de allmänna utrymmena på Dramaten. En Margaretha Krook, en Gun Wållgren, en Sif Ruud.
Men till skillnad från många av sina företrädare – Margaretha Krook som dessvärre aldrig hann skriva sina memoarer är möjligen ett undantag – tycks hon helt ointresserad av att stryka någon medhårs. Det finns repliker och passager i ”Vrålstark och skiträdd” som snarare för tankarna till kapten Haddock än till en uppburen senior aktris på nationalscenen. En nyansförskjutning som förhoppningsvis varslar om en liten förändring i hur kvinnliga skådespelare i framtiden kommer att skriva sin egen historia.
För att läsa Göranzon parallellt med, säg, Tommy Berggrens självbiografi från i våras, ”Tommy”, skapar en närmast komisk effekt. Man ser hur tydliga och könsbundna skillnaderna mellan konstnärlig grandiositet och konstnärlig grandiositet fortfarande är. I synnerhet mot bakgrund av veckans stora upprop med 456 kvinnor i film- och teatervärlden.
Fortfarande tycks Göranzon delvis vända såriga erfarenheter inåt. Hon transformerar dem till en ständigt malande oro – ”Oro förresten, ordet motsvarar inte på långa vägar den bottenlösa skräck Marie Göranzon ibland känner”, skriver Jofs. Berggren gör tvärtom: ”Varför måste man försöka förstå allting?”
Han går bara rakt ut i världen och tar för sig. Bitvis antar hans logementartade skroderande om de erotiska erövringarna skepnaden av den litterära motsvarigheten till en dickpic: potent, påträngande och självsäker.
I Berggrens värld finns det inte en enda flicka som inte vill komma innanför brallorna på honom, till och med de kvinnliga teatercheferna sitter och skrevar i smyg vid sina skrivbord. Medan männen – från Charlie Parker till Jack Nicholson och Robert De Niro – oavbrutet häpnar i en homosocial beundran och lycka över att befinna sig i denna magnifika mans närhet.
Det oblyga berättandet gör honom naturligtvis inte till en mindre skådespelare eller regissör – Berggren är avgjort en av våra stora – men hittills har jag inte sett en kvinnlig skådespelare som skulle få, eller ha mage, att teckna sin historia på ett liknande sätt. Eller ens våga leva ut de här sidorna av sig själv offentligt.
Det första som händer Göranzon när hon söker Dramatens elevskola är följdenligt att hennes duglighet som nybliven mamma öppet ifrågasätts. Det första som händer Berggren är att dåvarande chefen på Göteborgs stadsteater tycker att han är så härlig att han låter honom komma in på skolan utan att ta omvägen kring inträdesprov.
Samtidigt är detta okuvliga självförtroende nog inte bara en fråga om kön, utan i minst lika hög grad ett uttryck för en romantiserad klassuppfattning och generationstillhörighet.

Självbiografier av skådespelare som Berggren – för att inte tala om Börje Ahlstedts ”Från min loge på Dramaten” (2012) – förvandlar bitvis det enkla ursprunget i arbetarklassen till anekdotisk och dramaturgisk fetisch, någonting som antas forma själva bågen i berättelsen om resan från Masthugget eller Lilla Essingen till nationalscenens bladguldsornamenterade salonger och filmfestivaler i Cannes. Göranzon verkar endast motvilligt förhålla sig till det.
Visst nämner hon sin enkla bakgrund, berättar om hur hon efter en julbal hos en lokal grevefamilj i hemstaden Linköping återvände till det enkla barndomshemmet och såg på föräldrarna med en delvis förändrad blick. Samtidigt saknas här alla slentrianmässiga politiska förhållningssätt till omvärlden som många av hennes manliga motsvarigheter utrustat sig med, alla bedyranden om att hjärtat först som sist sitter till vänster, alla pliktskyldiga utflykter till gruppteatern under 70-talet som så många av hennes generationskamrater gjorde.
Marie Göranzon tycks helt enkelt ha trivts för bra både på Dramaten och i sin småborgerligt ordnade övre medelklasstillvaro. Det är inte för inte som hennes följeslagare oron oftast tar sig uttryck i den mest traditionella av kvinnosysslor: städningen. En av de få saker som effektivt skingrar tankarna när ångesten kopplar greppet om henne.
Följaktligen har de utsocknes äventyren med få undantag – bland dem rollen som ”Kung Lear” i Uppsala 2016 – sällan sträckt sig längre än ett par kvarter, till privatteatrar, tv-huset eller, som nu, Kulturhuset Stadsteatern.
Ändå börjar man som läsare grubbla över om det inte är just detta trygghetsbehov, som tycks bottna i den klassmässiga bakgrunden och uppväxten i ett hem där det ofta dracks för mycket och där en syster kom att trampa snett i livet, som är Göranzons själva sår, själva förutsättningen för hennes skapande.
Tolkar jag ”Vrålstark och skiträdd” rätt består nämligen stora delar av Göranzons konstnärliga drivkraft i en genomgripande existentiell osäkerhet, i en sorts främlingskap inför både sig själv och de miljöer hon rör sig i och som ofta tar sig uttryck i en rädsla för att stanna upp och låta det förflutna komma i kapp.
Det är en osäkerhet som ofta förväxlas med och/eller medvetet kamoufleras som temperament och viljestyrka. Men också som impulsiva utbrott så fort en journalist ringer och vill veta hur läget är på nationalscenen. Finns det ens någon tillträdande Dramatenchef i modern tid som inte mötts av en nyhetsartikel där det göranzonska godkännandet eller avfärdandet framställts som en viktig faktor?
Samtidigt är det just i den insikten som bitarna delvis faller på plats och förklarar varför hennes Mary var så unik, varför just denna kombination av skiträdsla och vrålstyrka gjorde den till en sådan exempellös karaktärsstudie.
I porträttet möttes de båda svagheterna – eller förutsättningarna, om man så vill – i en dialektisk rörelse och formade en helt ny infallsvinkel på O’Neills klassiska mammamonster.
Mary blev en kvinna som visserligen var svag, men som aktivt och mycket målmedvetet valde att bosätta sig i sina lögner därför att alternativet helt enkelt var förfärligt: det innebar en anpassning till kvinnorollen, mammarollen och dess påbjudna underdånighet.
Kort sagt: Mary blev inte bara ett offer, hon utgjorde också ett uppror.
Ett helt begripligt sådant, för övrigt. För vilken begåvad människa vill egentligen ruttna bort i sällskap av självupptagna och ständigt småpackade män som bara inte kan sluta vältra sig i sig själva och sina egna trauman?

Johan Hilton
johan.hilton@dn.se "

DN MÅNDAG 13 NOVEMBER 2017

" Ta inte lyckan för given

Det är den allra bästa av tider, och på många sätt även den sämsta. Ungefär så kan man sammanfatta tillståndet för yttrandefriheten. Var och en har rätt till åsiktsfrihet, det fastslår FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna, och fortsätter: ”Denna rätt innefattar frihet att utan ingripande hysa åsikter samt söka, ta emot och sprida information och idéer med hjälp av alla uttrycksmedel och oberoende av gränser.”

Och nog har möjligheterna att söka och sprida information förbättrats, inte minst i och med internets utbredning. På bara några år har antalet uppkopplade världsmedborgare ökat. Nu surfar nästan hälften av jordens befolkning på nätet.

Det säger en hel del om det allmänna välståndet. Och också om förutsättningarna för demokratin.

Samtidigt har polariseringen ökat. De stora sociala mediernas algoritmer gör att vi ser mer av det vi förväntas gilla, det är genom detta fjäsk de ser till att få oss att stanna. Men det skapar också de ökända ”filterbubblorna” där vi sällan stöter på oliktänkande eller tvingas se andra perspektiv än vårt eget.

Unescos färska rapport om mediefrihet framhåller just detta som ett mycket stort problem.

Fake news är utbrett, påpekar rapporten vidare, liksom cyberattacker och hackning. Och vi har gått in i en auktoritär era.

För krig har alltid rasat, tyranner tagit makten och civilbefolkning lidit. Men detta handlar om en ny och synnerligen oroväckande trend, en som även letat sig in i formella demokratier. Allt fler länder – särskilt då i Afrika och Asien – har visserligen fått lagar som skyddar informationsspridning, det vill säga internet. Men allt fler länder stryper också tillgången till internet. Och allt fler inrättar och skärper lagar om förolämpning, hädelse och majestätsbrott.

I Kina har man just förbjudit ”förolämpning och respektlöshet” mot nationalsången, och denna lag ser ut att inom kort bli verklighet även i Hongkong. På Irland inleddes en blasfemiutredning mot skådespelaren och komikern Stephen Fry efter att han i ett radioprogram ifrågasatt varför han ska respektera Bibelns nyckfulle, illasinnade och dumma gud, när denne gud skapat en värld så full av orättvisa och lidande som denna. Och i Thailand riskerar nu en historiker fängelse i upp till tio år för att han under en av sina föreläsningar ifrågasatte vissa legender om en 1500-talskung.

Dessutom har antiterrorlagar utvidgats på ett oroväckande och många gånger integritetskränkande sätt. Den politiska oppositionen kväses, och nio av tio mord på journalister går obestraffade. Detta sker även på nära håll, och i länder där det tidigare funnits anledning till optimism. I Turkiet fängslas och mördas nu de som ifrågasätter makten. I Polen försöker regeringen ta kontroll över landets domstolar. Ryssland är inte bara i eländigt demokratiskt skick för egen del, utan försöker dessutom påverka de fria valen i andra länder.

För att bara nämna några exempel. Också i Sverige märks den ökade polariseringen. Över hälften av alla kommunstyrelseordförande i Sverige har utsatts för hot och trakasserier, det visade en undersökning av Dagens Samhälle i våras. Framför allt är det de som engagerar sig i frågor om invandring som blir måltavlor, och kvinnor är mer utsatta än män.

Även Brottsförebyggande rådets årliga trygghetsundersökning bjöd nyligen på dyster läsning: Var fjärde förtroendevald har utsatts för trakasserier, hot eller våld i samband med sin tjänsteutövning, oftast på internet. 84 procent av de drabbade hade dessutom utsatts upprepade gånger.

En ny undersökning från Göteborgs universitet visar på liknande siffror för svenska journalister. Och alldeles vanliga väljare, som använder internet för att utöva sin åsiktsfrihet? Naturligtvis undgår inte heller de den hårdnade tonen i debatten.
Man bör skilja på hat och hot. Det ena är ett känslouttryck som inte alltid är särskilt trevligt, och därtill mycket sällan konstruktivt, men likväl omöjligt att förbjuda. Hot – fortsätter du att yttra din åsikt så kommer jag att skada dig – får däremot aldrig godtas. Den svenska polisen måste helt enkelt bli bättre på den inte längre så nya tekniken, och på att utreda brott som begåtts i den digitala miljön.
Jo, det är den allra bästa av tider vi lever i. Men vi får inte ta vår oerhörda lycka för given. Vi måste ständigt vara beredda att slå vakt om den, och försvara den.

DN 13/11 2017 "

DN MÅNDAG 13 NOVEMBER 2017

”Kapitalismen har blivit för aggressiv och tilliten raseras”

"Dagens enögda fokusering på vinstmaximering och aktieägarvärde har fått härja alltför fritt, alltför länge, utan tillräckliga motkrafter. En av grundvalarna i kapitalismen, tilliten, håller på att försvinna. Utan motåtgärder från våra politiker kommer den tillitserosion som vi för närvarande upplever att växa i styrka, skriver Mikael Nachemson.

Kapitalismen som ekonomiskt system har betytt oerhört mycket för samhällets välstånd men den har blivit för aggressiv. Inkomsters och förmögenheters skeva fördelning, med understöd av Riksbankens penningpolitik, har gått för långt. Vi ett samhälle med spelregler som medborgarna upplever som olika och med allt högre murar och avstånd mellan de som befinner sig på insidan jämfört med de som befinner sig på utsidan. Dagens enögda fokusering på vinstmaximering och aktieägarvärde har fått härja alltför fritt, alltför länge, utan tillräckliga motkrafter. En av grundvalarna i kapitalismen, tilliten, håller på att försvinna.
I dag råder det en förvånansvärt begränsad diskussion om vinstmaximeringens orsak till ovan nämnda fenomen. Den debatt som finns tar primärt sitt avstamp mellan de som betraktar vinsten som exploatering av intressenterna och de som menar att exploatering av intressenterna inte sker eftersom dessa endast har en relation med företaget så länge den är till deras fördel.
Men vilka är då aktiebolagets intressenter utöver ägarna? Utan kunder blir det inga intäkter. Därför är kunderna uppenbara intressenter. Därtill har företaget förstås anställda och många skulle nog sätta de

anställda som en viktigare intressent än ägarna. Företagen köper in varor och tjänster och därför är leverantörer ytterligare en intressent. Då bolagen behöver finansiera sin verksamhet är även banker och motsvarande institutioner intressenter. Slutligen är förstås samhället och staten en intressent.
Med detta som utgångspunkt brådskar det att nyansera diskussionen och vidta åtgärder som främjar en sund kapitalism. En kapitalism som vilar på grundvalen att det som är bra för dig också är bra för mig. Nyligen tilldelades professor Richard Thaler Sveriges Riksbanks pris i ekonomisk vetenskap till Alfred Nobels minne. Han belönas för sin forskning kring hur bristande självkontroll och andra mänskliga tillkortakommanden påverkar ekonomiska beslut.
Denna insikt utnyttjas till fullo av företag som är verksamma inom den digitala ekonomin. Med hjälp av algoritmer som bland annat bygger på information om oss själva, som vi för övrigt tillhandahåller gratis, samt långt drivna incitamentssystem på företagsnivå skapas det ett drivhus för en kapitalism som mer bygger på bra för mig och dåligt för dig. Utan motåtgärder från våra politiker kommer den tillitserosion som vi för närvarande upplever att växa i styrka.
I dag försöker man att upprätthålla trovärdigheten med hjälp av rättsväsendet som ska säkerställa att kontrakt mellan intressenterna efterlevs. Andra myndigheter har som uppgift att se till att konkurrensen mellan olika företag främjas genom väl fungerande marknader. Det finns nämligen ett inbyggt problem i det faktum att aktiebolaget kan öka sina priser och vinster om kunderna inte har alternativ. Det är naturligtvis viktigt att även anställda och leverantörer har alternativ. Om dylika saknas, det vill säga konkurrensen är för dålig, kan vinster uppstå även om företaget sköts undermåligt.
Förutom att säkerställa en väl fungerande konkurrens måste staten också se till att priser på marknaden skickar rätt signaler till alla aktörer. Om bolagets produkter eller tillverkning förstör miljön måste staten via till exempel koldioxidskatt se till att företag och kunder betalar för den skada som orsakas.
I en tid av snällkapitalism räckte nog ovan synsätt för att bevara och befästa tilliten mellan varierande intressentgrupper. I vår tid, där mer av brutalkapitalism råder, behövs det mycket mer för att förhindra en utveckling mot en tilltagande tillitserosion.
Någonting är fel när aktieägarna tar en allt större andel av förädlingsvärdet i en tid då risken för denna grupp aldrig varit lägre som en följd av negativa räntor samtidigt som den allt viktigare råvaran för värdeskapande, informationen från konsumenterna, är gratis. Parallellt ökar risken för anställda att bland annat bli av med arbetet, exempelvis genom aktieägarnas onyanserade fokusering på kostnadseffektivitet för att uppnå alltför höga avkastningskrav med hänsyn till dagens negativa räntor. Är det verkligen rimligt att ha avkastningskrav på 10–15 procent i en värld med negativa räntor och mycket låg inflation?
Uppgiften för våra politiker blir nu att identifiera alla hinder som företagen byggt upp för att skydda sina intressen. Detta görs genom att underlätta för övriga intressenter, främst konsumenter, att kunna vidta åtgärder för att en gång för alla säkerställa ett förhållande med företagen som bygger på lika förutsättningar. Med den digitala tekniken kommer snart leverantörerna att möta en helt annan aktivitet från konsumenterna. Man kommer att möta informerade kunder med oberoende djup kunskap som ställer radikalt nya krav. Detta kommer att uppfattas som ett hot eftersom dagens affär bland annat vilar på passiva kunder som man kan överdebitera. Marknaden för bolån får tjäna som ett exempel. Möjligheten för leverantörer att motarbeta denna utveckling genom att gömma sig bakom juridiken, sekretessen och systemfrågor måste till varje pris bekämpas. Mantrat kundservice får inte bli synonymt med ”så länge vinsterna ökar för våra aktieägare”.

Regelverket och institutionerna i form av domstolar, Konkurrensverket och Konsumentverket finns redan på plats för att lösa uppgiften. Dock måste nya krav formuleras samtidigt som helt andra resurser måste ställas till förfogande i en tid med en galopperande utveckling som primärt dagens företag har kunnat dra full ekonomisk nytta av. Det är inte rimligt att år efter år kräva att dessa myndigheter skall fullgöra sina uppgifter med i princip oförändrade anslag.
Den nya förordningen från EU, GDPR, är ett steg i rätt riktning och innebär att medborgarna får starkare rättigheter gentemot företagen i hur de hanterar den personliga informationen.
Med detta följer nya affärsmöjligheter för företag som på riktigt hjälper konsumenten och bidrar till en på sikt schystare fördelning av det förädlingsvärde som skapas. Dagens chimära kundmakt kommer att ersättas av kundmakt på riktigt. För att så skall kunna ske krävs dock en ökad medvetenhet och vilja att agera från såväl politikernas sida som företagens mot vinstmaximerandets ”finta vänster, gå höger”-taktik. Det är dags att lyfta en debatt om aktieägarnas krav att maximera värdeskapandet till gagn primärt för dem själv samtidigt som konsumenten, i en ökad utsträckning, möter hämmande synliga såväl som osynliga hinder.

Mikael Nachemson, ordförande i Påmind AB, initiativtagare till Nordnet, fd koncernchef i bolagen E. Öhman J:or, Custos och Bure "

DN MÅNDAG 13 NOVEMBER 2017

" Anställda vittnar om spritfester och gåvor

Pengar, spritfester, bluffakturor och gåvor som surfplattor, svetsar, golfutrustning och fjällstugesemestrar. I kvällens ”Kalla fakta” på TV4 vittnar flera personer om hur anställda på Trafikverket deltar i tveksamma transaktioner, men ingen av dem som varnat myndigheten om systematiska mutbrott har fått någon respons.

– Jag vill
inte ge något svar på det här. Jag säger noll! Zero! Om just de här grejerna.
Orden uttalas av en beställare på Trafikverket när ”Kalla fakta” ställer frågor om en surfplatta som han fått av en firma som målar linjer på vägarna. En anställd på det numera nedlagda företaget hade fått i uppdrag av sin chef att köpa tre surfplattor och ge dem till en projektledare och två beställare på Trafikverket.
– Jag har ju varit med förut, för många år sedan, att jag hade ut något batteri på väg 92 till ett annat beställarombud. Ett båtbatteri tror jag det var som jag lämnade på en parkering efter väg 92, och så var han och hämtade upp det. Jag fick ju order av min förre chef att jag skulle ta ut det där, så han skulle bli lugn, beställarombudet, säger mannen i tv-programmet.
Upplägget är systematiserat sedan många år, säger flera entreprenörer till ”Kalla fakta” och nämner gåvor som golfutrustningar, verktygslådor, svetsar och nycklar till fjällstugor. I ett fall berättar den tidigare vägmålaren om ett kuvert med 50000 kronor i kontanter som en tjänsteman på Trafikverket plockade upp på väg förbi vägarbetet.
– Om man åker upp och har ett möte så finns det bara jag och en beställare. Vad som sägs och görs därinne kan ju ingen bevisa. Om man då kan gömma det med inkorrekta fakturor, där mängderna är fel och så vidare, det är näst intill vattentätt, säger en annan vägmålare till

”Kalla fakta” om fakturor där den verkliga vägsträckan är betydligt kortare än den avtalade, så att kostnaden för gåvorna kan hämtas igen. Relationerna mellan Trafikverkets beställare och entreprenörer har också odlats på diverse bjudningar som vägmålarföretagen ordnat. De har innehållit fina middagar med brett alkoholsortiment. Vid flera tillställningar deltog också en konsult som skulle utvärdera ett företags arbete för Trafikverkets räkning.
Flera av vägmålarna har, liksom vd:n på ett numera nedlagt företag, på olika sätt anmält oegentligheterna till Trafikverket sedan länge. Vd:ns anmälan gjordes i april 2016, men ingen har fått återkoppling och först samma vecka som ”Kalla fakta” ringer Trafikverket vidtas åtgärd i form av åtal mot den tjänsteman som tog emot 50000 kronor i kontanter.
– Jag är inte nöjd med att man inte tar kontakt under ett och ett halvt år. Det bör man ju ha gjort om man hade väldigt tydliga grunder för detta och det får jag ju fråga internrevisionen inom vår organisation, varför dom kontakterna inte har tagits. Det kommer jag att göra, säger Trafikverkets vd Lena Erixon till ”Kalla fakta”.

Ossi Carp
ossi.carp@dn.se "

" Bakgrund.
Det är inte första gången Trafikverket drabbas av anklagelser om mutbrott. Senast i slutet av oktober skrev DN att 16 anställda vid Trafikverket misstänks ha tagit emot mutor av ett företag i samband med en utbildning.
Sedan tidigare misstänks ett20-tal anställda vid flera andra myndigheter, bland annat Sjöfartsverket och Riksgälden, för samma sak.
Kursarrangören ska ha erbjudit de anställda hos myndigheterna olika ”tillbehör”, till exempel mobiltelefoner, presentkort eller surfplattor. "

DN MÅNDAG 13 NOVEMBER 2017

" Kartläggning ska minska antalet dödfödda

Varje år föds ungefär 400 dödfödda barn i Sverige. En siffra som inte har ändrats på decennier. Nu finns ett förslag från Kristdemokraterna i riksdagen att Socialstyrelsen ska göra en nationell kartläggning för att minska antalet dödfödslar.

– Det är väldigt lovvärt att titta på detta men då måste man också vara beredd på att ta konsekvenserna – det kostar pengar med förebyggande insatser för att kunna hjälpa föräldrarna, säger Karin Källén, professor i reproduktionsepidemiologi och utredare på Socialstyrelsen.

Det är riksdagsledamoten Annika Eclund (KD) som har lagt fram förslaget om en nationell kartläggning.
Statistiken har sett likadan ut de senaste 20 åren: cirka fyra döda barn per 1 000 födda. Andra jämförbara länder, som Danmark, Finland och Tyskland, har lägre dödstal vilket visar att fler barn i Sverige kan räddas, enligt Annika Eclund.
Socialstyrelsen skulle i kartläggningen analysera varje dödsfall för att hitta orsaker och ta fram åtgärder. I dag finns en strukturerad uppföljning för barn som dör i samband med eller efter förlossningen.
Karin Källén ställer sig positiv till förslaget eftersom barnen som dör i magen skulle kunna räddas om vården hade mer rutiner och resurser.
– Dödfödda barn har hamnat lite i strykklass inom vården. Det är få barn som dör under förlossningen och de ses som något oundvikligt men de som dör i livmodern gör man inte så mycket åt, säger Karin Källén.

Orsakerna bakom dödsfallen är ofta infektioner eller att moderkakan inte ger tillräckligt med näring. De foster som inte mår bra tappar i vikt och med regelbundna kontroller skulle fler fall kunna upptäckas.

Katarina Lagerwall
katarina.lagerwall@dn.se "

"Fakta.
Förra året föddes 414 dödfödda barn i Sverige. Faktorer som har samband med barns död i slutet av graviditeten är exempelvis diabetes, högt blodtryck, gravida över 35 år, överburenhet, fetma, tobak, alkohol, droger. "

DN MÅNDAG 13 NOVEMBER 2017

" Gratis mammografi har inte lett till fler tester

För att fler kvinnor ska gå på mammografi blev besöken förra året avgiftsfria. Men än så länge ligger besöksfrekvensen på många håll kvar på samma nivåer som tidigare.

– Det är dåligt informerat om detta. Det är en jätteförmån egentligen, säger Helen Häggström på Unilabs mammografi.
– Fortfarande, varenda dag, kommer det kvinnor till oss som frågar ”var kan man betala?”. När vi svarar att det kostar inget sedan ett år tillbaka säger de ”jaha, det hade jag ingen aning om”, fortsätter hon.
För att kunna upptäcka bröstcancer i tid, och därmed öka chanserna att bli frisk, kallas alla kvinnor i åldrarna 40 till 74 år regelbundet till mammografiundersökning. Men många väljer att inte gå på besöket – ofta kvinnor med låg inkomst och utbildning. Förra juli blev mammografi därför avgiftsfritt i hela landet, med förhoppningen om att det ska förbättra statistiken.
Unilabs ansvarar för mammografiverksamheten inom Västra Götalandsregionen, Region Skåne och Blekinge läns landsting. I Skåne låg siffran över andelen kvinnor som gick på besöket efter en kallelse på drygt 81 procent perioden juli 2016 till och med juni 2017, exakt samma nivå som den perioden de två föregående åren. Inte heller i de andra länen syns någon tydlig ökning.
Många väljer bort mammografi på grund av rädsla, tror Helen Häggström.
– Det handlar mycket om okunskap och rädslor. Man är rädd för att det ska göra ont, att man ska få ett tråkigt besked. Det kan också vara

kulturella orsaker som ligger bakom. Det är inte alla länder som har hälsokontroller, utan man söker vård när man är sjuk.
Även socialminister Annika Strandhäll (S) anser att det är för tidigt för utvärdering.
– Ett syfte med reformen var att öka täckningsgraden i vissa grupper med lågt deltagande, som socioekonomiskt svaga grupper. Det är viktigt att ha det perspektivet när man analyserar täckningsgraden, säger Strandhäll.

TT "

"Fakta. Mammografi
Mammografi är en särskild röntgenundersökning där en teknik som ger detaljrika bilder används.
Alla kvinnor mellan 40 och 74 år blir regelbundet kallade till mammografiundersökning. Sedan juli 2016 är detta avgiftsfritt i hela landet. Innan dess kostade undersökningen upp till 200 kronor.
Vid en mammografiundersökning får kvinnan lägga ett bröst i taget på en skiva vid en röntgenapparat. En annan skiva pressar sedan ned bröstet i några sekunder och två till tre bilder av bröstet tas.
Källa: 1177 Vårdguiden "

DN MÅNDAG 13 NOVEMBER 2017

" Moralen kan ge turisten besvärlig överraskning

Jorden runt. Turistparadisen Dubai och Abu Dhabi kan verka liberala. Men den tillfällige besökaren gör bäst i att hålla händerna i styr och att noga tänka sig för vad som läggs ut på Facebook.

Heritage Village i Abu Dhabi är ett friluftsmuseum ägnat åt schejkdömets folkliga traditioner. Vi sitter på en liten servering och ser turister från hela världen anlända i en strid ström i utflyktsbussar. Förutom en dos kultur kan de beundra Abu Dhabis mäktiga stadssiluett på andra sidan bukten i Persiska viken, med skyskrapor som får Manhattan att se litet och solkigt ut.
I år kommer nära 20 miljoner människor att turista i Abu Dhabi och Dubai, de två största schejkdömena i Förenade Arabemiraten. Länge betraktades de som exklusiva resmål, men nu satsas det hårt på massturism.
Visserligen är emiraten strikt muslimska, men många av de tillfälliga besökarna slås ändå av hur liberal stämningen är: knappast någon höjer på ögonbrynen åt obeslöjade västerländska kvinnor i shorts, evenemangstidningen Time Out listar ”Dubais 108 bästa barer” och på redden i Arabiska viken lyser oljeprinsarnas vita lyxyachter. Mixen av flärd, strandliv och tidlösa böneutrop kan få turisten att känna sig förflyttad till en James Bond-film.
Dessvärre kan James Bond-temat snabbt och skoningslöst förändras till brutal verklighet. Västerlänningar hamnar nämligen med dyster regelbundenhet i knipa för att de brutit mot någon av landets moral- eller cyberlagar.

För en dryg vecka sedan benådades britten Jamie Harron från ett hotande treårigt fängelsestraff i Dubai. Han rörde vid en annan mans höft en sen natt i en fullpackad bar. Enligt egen utsago ville Harron skydda sitt ölglas från att bli utspillt. Han blev anklagad för ”oanständigt beteende” och satt häktad i drygt tre månader. Med borgenssummor och advokatarvoden kostade incidenten Jamie Harron, som arbetar som elektriker, motsvarande en halv miljon kronor.
Att ”skada en annan persons integritet och värdighet” är straffbart i Förenade Arabemiraten. Inom detta lagrum ryms att ge någon fingret eller göra v-tecknet. En engelsman som nyligen hamnade i dispyt med en taxichaufför och visade sitt missnöje med diverse gester fick tillbringa två dagar i häkte och blev därefter utvisad ur landet.
Lagen om ”cyberbrott” kan användas mot dem som lägger ut text och bilder på sociala medier som kan uppfattas som stötande eller kritiska. För två år sedan blev en kvinna från Australien som arbetade i Dubai först gripen, sedan bötfälld och slutligen utvisad sedan hon publicerat en bild på Facebook som visade en felparkerad bil.
Svenska ambassaden i Abu Dhabi skriver på sin hemsida att ”lokala lagar, seder och bruk ska respekteras”. Och det finns som sagt anledning för turisten att före avresa sätta sig in i det finstilta bakom den formuleringen.

Erik Ohlsson
erik.ohlsson@dn.se "

DN MÅNDAG 13 NOVEMBER 2017

" Skärpt krav tufft för skuldtyngda hushåll

Om Finansinspektionens styrelse slår till på måndag, kan ett lån på tre miljoner betyda 2 500 kronor mer i månaden i utgifter. DN:s Dan Lucas förklarar turerna kring de föreslagna låneregelerna.

1 Vad är det som händer i dag måndag?
Då har Finansinspektionens styrelse möte och den ska ta ställning till generaldirektör Erik Thedéens förslag om att skärpa amorteringskravet på den som tar ett nytt bolån.

2 Vad innebär skärpningen?
Att ett hushåll som tar ett lån som är högre än 4,5 gånger hushållets årsinkomst måste amortera en procentenhet mer än om lånet ligger under detta inkomsttak.
I dag ska det hushåll som lånar mer än 70 procent av bostadens värde amortera två procent per år. Ligger lånets storlek på mellan 50 och 70 procent ska låntagarna amortera en procent per år.
De nya bestämmelserna, som alltså utgår från lånets storlek i förhållande till inkomsten, innebär att dessa gränser höjs med en procentenhet. Med andra ord ska hushållet vid de tre olika nivåerna amortera tre, två respektive en procent av lånet.
Notera alltså att även om lånet ligger under 50 procent av bostadens värde måste den som har en hög skuld i förhållande till inkomst, också amortera. Det behöver den låntagaren inte göra i dag.

3 Hur hårt slår det?
Om ett hushåll i dag tar ett lån på tre miljoner kronor (ett ganska vanligt lån på dyra orter) och det ligger över 70 procent av bostadens

värde samt är mer än 4,5 gånger hushållets inkomst, amorterar hushållet 5 000 kronor i månaden.
Med skärpningen blir det 7 500 kronor i månaden som måste amorteras.

4 Många tycks vara tveksamma till skärpningen. Varför det?
Det finns flera skäl. Bostadsmarknaden i Stockholm och på vissa andra orter, visar tydliga tecken på att bromsa in. I Stockholms tycks priserna på bostadsrätter till och med sjunka. Att ytterligare skärpa kraven kan spä på den nedgången och kanske bidra till att utlösa ett prisras.

5 Men är det inte bra att marknaden kyls av?
Jo, men om avkylningen leder till ett kraftigt prisras så slår det mot konsumtionen. Det i sin tur brukar leda till en sämre ekonomisk utveckling och kanske stigande arbetslöshet.
Ett annat skäl till tveksamheten är att den kan göra det ännu svårare för unga människor att komma in på bostadsmarknaden. Deras första bostad är ofta den dyraste i förhållande till inkomst.
Men även äldre som vill byta till en mindre bostad kan komma att hämmas i sina flyttplaner av skärpningen. Det försämrar rörligheten på bostadsmarknaden och försvårar bostadskrisen.

6 Är det riktigt säkert att förslaget blir av?
Nej. Först ska styrelsen säga sitt och sedan går frågan för slutligt avgörande till regeringen. Erik Thedéen vill att det införs den 1 mars nästa år. Får han som han vill kommer de nya reglerna gälla för lån som tas från och med detta datum.

Dan Lucas
dan.lucas@dn.se "

DN MÅNDAG 13 NOVEMBER 2017

"Ingen bra valfråga för regeringen

Analys. Det blir nog inget skärpt amorteringskrav på bostadslån, även om Finansinspektionen, FI, skulle önska det. Beslutet ligger hos regeringen som inte vill ta risker inför nästa års val.

Finansinspektionens styrelse leds av landshövding Sven-Erik Österberg, tidigare finansmarknadsminister (S). Det borde inte vara självklart att han och de andra ledamöterna låter sig övertygas av generaldirektören Erik Thedéen, oavsett hur hårt denne driver kravet på skärpt amorteringskrav.
En invändning från FI:s styrelse, när den möts på måndagen, kan vara att bostadsmarknaden befinner sig i ett känsligt läge där priserna inte längre väntas stiga på samma sätt. Det finns risk för prisras om det tillkommer en ny reglering som betyder att färre får råd att köpa bostad.
Konsekvenserna är i så fall svåra att överblicka. Det finns en farhåga att lägre bostadspriser kan leda till att hushållen reagerar genom att strama åt sin konsumtion och att konjunkturen därmed försvagas.
En annan invändning är att ett skärpt amorteringskrav slår orättvist. Enbart nya lån berörs, vilket innebär att regleringen i praktiken riktas främst mot yngre personer utan egna tillgångar – eller föräldrar som han hjälpa till.
Även andra som behöver flytta omfattas av ett skärpt amorteringskrav, medan de som behåller sin bostad inte påverkas. Följden blir att rörligheten på bostadsmarknaden minskar och fler fortsätter att bo för stort.
Regeringen, som har det slutliga avgörandet, måste också ta detta i beaktande. Därutöver tillkommer politiska aspekter.

Från oppositionen kommer redan skarp kritik mot ett skärpt amorteringskrav. Om regeringen bestämmer sig för att gå på FI:s linje, inbjuder man till en strid som är svår att vinna.
Valåret 2018 är det osannolikt att regeringen vill ta en sådan risk.
Vad som händer längre fram är osäkert, men åtskilligt talar för att det då inte heller blir något skärpt amorteringskrav.
I stället kanske de politiska partierna kan enas om andra åtgärder, såsom minskad avdragsrätt för ränteutgifter. Det skulle gälla alla lån och därmed bli både rättvisare och mer effektivt.

Johan Schück
johan.schuck@dn.se "

DN MÅNDAG 13 NOVEMBER 2017

”Det är vanligt att folk tror att övervikten är ett val”

Fetma ses i dag som ett av de största hoten mot folkhälsan. Samtidigt präglas synen på tjocka människor allt mer av förakt, moralism och fördomar, säger forskaren Susanne Brandheim som skrivit en avhandling om hur överviktiga personer stigmatiseras.

För några år sedan gick dokusåpan ”Älskling, du har blivit en tjockis” i TV3. Där fick partner till överviktiga personer hjälp av en personlig tränare för att med en hård regim försöka få den överviktiga att minska i vikt. Om viktmålet uppnåddes fick paret pengar som belöning.
– Programmet är nog det tydligaste exemplet på synen att de feta förstör för de smala, säger sociologen Susanne Brandheim vid Karlstad universitet, som just har disputerat med en avhandling om hur tjocka människor stigmatiseras i samhället.
I programmet framställs den som hånar och äcklas av sin tjocka partner som den som är drabbad – av den tjocka personens närvaro i deras gemensamma liv, menar Susanne Brandheim som drar paralleller till effekten av att smalhet blivit ett viktigt folkhälsomål.
– Som tjock vandrar man i dag runt som en social och ekonomisk kostnad, säger hon.
Hälsokopplingen och skönhetsidealen förstärker varandra och bidrar till ett ökande förakt för tjocka människor. Följden blir att överviktiga personer skambeläggs och får en förhöjd sårbarhet, enligt Susanne Brandheim.
– Att smalhet blivit en stor folkhälsofråga rättfärdigar intrång i tjocka människors liv, kroppar, förmågor och påstådda livsstilar.

Det finns många fördomar om dem som är tjocka. Som att de är lata, glupska eller har blivit feta för att de lider av psykisk ohälsa, alternativt lider av psykisk ohälsa på grund av att de är feta. Och trots att många forskare i dag betonar att det inte är så enkelt som att ”springa mer och äta mindre” om man vill gå ner i vikt, har den kunskapen inte nått ut.
– Den allra vanligaste fördomen, som ligger bakom många andra föreställningar, är nog att vikten står helt under den tjockas egen kontroll, att det finns ett ”val”. Den uppfattningen finns överallt, hos allmänheten, i vården, hos anhöriga. Det skiljer tjocka från många andra grupper som utsätts för fördomar, man förutsätter att de själva kan åtgärda problemet om de vill.
Det antagandet gör också att andra inte förstår att tjocka personer blir kränkta av kommentarer om vikten och av att få råd som de inte bett om, säger Susanne Brandheim.
– Man hör ofta att tjocka är lättkränkta. Men som tjock går man runt som med ett öppet sår, som andra petar i hela tiden. Det behövs kunskap om att det är en känslig fråga, inte minst i vården, säger hon.
Hundra procent av de tjocka personer som Susanne Brandheim pratat med har varit med om att man i vården moraliserat kring vikten och pratat om behovet av bättre självkontroll, berättar hon.
– Där finns idén om att det handlar om en sjukdom, ändå finns de här attityderna. Jag har mött många som blivit illa bemötta och kränkta i vården, även när de sökt vård för något helt annat än övervikten. Dessutom riskerar feta personer att gå miste om rätt vård, menar hon, eftersom besvär som de söker för ibland hänförs till övervikten trots att de har andra orsaker.
– Som tjock suger man lätt upp allt det här från omgivningen, man börjar betrakta sig som fel och misslyckad, och börjar själv förklara alla problem med att de har med tjockheten att göra.

I avhandlingen har Susanne Brandheim bland annat tittat på sambandet mellan BMI (body mass index) och upplevd psykisk ohälsa. Studien baseras på det statistiska materialet ”Liv och hälsa”, en undersökning som görs regelbundet av en rad landsting i samarbete med Folkhälsomyndigheten. Underlaget i studien är från Mellansverige och omfattar drygt 68 000 individer mellan 18 och 74 år.
Enligt studien håller inte antagandet att tjocka personer lider av psykisk ohälsa i högre grad än normalviktiga, när kön och ålder räknas bort. Undantaget är personer med ett BMI över 35 där det fanns ett svagt samband med psykisk ohälsa.
– Det förvånade mig, eftersom det är en så vanlig bild att det ligger psykisk ohälsa i botten. Nu finns ju en trend med fettpositivism, där tjocka människor står upp för sig själva och berättar att de mår bra och duger som de är. Men man märker att det finns misstro mot det som de framför, folk tror att ”det är klart att hon inte kan må bra egentligen”.
Susanne Brandheim har egen erfarenhet av att som tjock bli illa bemött på olika sätt.
– Av olika anledningar gick jag väldigt fort från att vara smal till att bli tjock. Jag märkte att alla började prata om tjockheten, och tipsa om hur jag kunde förändra mig. Som om jag helt plötsligt var en annan människa än tidigare.
Som många andra bantade hon många gånger för att sedan snabbt gå upp igen när hon försiktigt började äta lite mer, berättar hon.
Omgivningen, även läkare, tolkade det felaktigt som att hon vräkte i sig mat. Kunskapen om hur ämnesomsättningen rubbas av hårdbantning/svält verkade ha ”försvunnit” när hälsa blev en prestation, säger Susanne Brandheim.
– Så jag isolerade mig i stället, för att slippa höra tjatet. Sedan kom internet, och i samma veva blev fetmaepidemin ett begrepp. Jag upptäckte att det fanns många som jag där ute. Och bestämde mig för att ta reda på så mycket som möjligt om ämnet.

Så började intresset, men forskningsfrågan formulerades först när Susanne Brandheim insåg hur genomgripande fenomenet är, och hur oförstående vården tycks vara om att de skadar tjocka människor, säger hon.
– Det handlar säkert om välvilja när tjocka patienter uppmanas att motionera mer och äta mindre. Men sårbarheten som följer av att faktiskt inte ha gått ner i vikt i en fetmaföraktande kultur gör att tjocka människor känner sig dumförklarade.
Men ska inte vården ändå upplysa om hälsorisker med övervikt, precis som man gör med till exempel rökning och alkohol?
– Jo, vårdens och forskningens uppgift är förstås att berätta om vilka samband som man kan se i dag, och även redogöra för vad man faktiskt vet om orsak och verkan där. Men i praktiken blandas faktisk information ofta med moraliska synpunkter, ibland utifrån fördomar och felaktiga föreställningar.

Malin Nordgren
malin.nordgren@dn.se "

" Svårt att hålla vikten
Det är väl känt att många som lyckats banta snart går upp i vikt igen. En sexårsuppföljning av hur det gick för deltagarna i den amerikanska dokusåpan ”Biggest loser”, som publicerats i tidskriften Obesity, visade att alla utom en av 14 deltagare gått upp nästan all vikt de tappat. Fyra vägde mer än före tävlingen.
”Svaret ligger i ämnesomsättningen” skriver Per Videhult, överläkare vid överviktsenheten vid Västerås sjukhus, i Läkartidningen. Deltagarnas ämnesomsättning sjönk under tävlingen och fortsatte att sjunka efteråt, även när de gick upp i vikt igen.
”Vi människor är överlevnadsmaskiner som genom årmiljonerna utvecklats i en miljö med återkommande svält och naturkatastrofer. Våra fettdepåer har varit en viktig livförsäkring som ökat våra överlevnadschanser i tider av missväxt och hunger. När vi bantar reagerar kroppen på samma sätt som om det råder svält och sänker ämnesomsättningen”, skriver Per Videhult.
Enligt SBU:s forskningssammanställning ”Mat vid fetma” är råd om lågkolhydratkost mer effektivt för viktnedgång än råd om lågfettkost på kort sikt (sex månader). På lång sikt sågs inga skillnader mellan olika typer av kost, något som enligt SBU kan bero på minskad följsamhet.
Källa: Läkartidningen, SBU (Statens beredning för medicinsk och social utvärdering) "

DN MÅNDAG 13 NOVEMBER 2017

" Förminska inte Luther och kyrkohistorien

Med de erfarenheter som jag själv har av patriarkala ordningar i kyrka och samhälle har jag inget behov att försvara vare sig kyrka eller samhälle på den punkten. Men jag är inte beredd att hälla ut det kristna frihets- och kärleksbarnet med det patriarkala badvattnet såsom Gunilla Thorgren gör (DN 9/11).

Hon menar att kyrkan under 500 år har predikat en medeltida samhällssyn i opposition till en progressiv stat. Det finns många exempel på att så inte är fallet. Kyrkan bedrev skolor innan staten införde folkskolan. 1520 krävde Luther skolgång också för flickor. Den av 1686-års kyrkolag påbjudna läskunnigheten oavsett börd och kön är unik och omöjlig att tänka sig utan reformationen.
Luther kunde inte föreställa sig kvinnliga präster. Han sa saker om kvinnor som i dag ter sig grovt sexistiska. Samtidigt högaktade han sin fru. Ny forskning påvisar en oväntad jämlikhet inom den hushållsgemenskap som reformationen främjade. Även matmodern kunde kallas husbonde och vara arbetsledare.
Med reformationens vigselordning förhindrades tvångsäktenskap. I 1500-talets Malmö argumenterades för skilsmässa utifrån den evangeliska friheten. Och än i dag motsätter sig svenskkyrkliga präster den nygamla ordningen att bruden överlämnas från far till make.
Visst ingår kvinnans underordning i Efesierbrevets hustavla, men Thorgren utelämnar kravet på mannen: Ni män, älska era hustrur så som Kristus har älskat kyrkan och utlämnat sig själv för den, Ef 5:25.
Teologi är en kritisk och självkritisk vetenskap. Den kan och har förhållit sig kritiskt både till sin tids samhällen, kristen lära och bibeltexterna. Och den hanterar texter om underordning likväl som texter om jämlikhet: Nu är inte längre jude eller grek, slav eller fri, man eller kvinna, Gal 3:28.
Nej, Svenska kyrkan har inte varit den främsta motståndaren mot kvinnors kamp för sina rättigheter. Historien är komplexare än så. Att förminska dubbelheterna som det kryllar av i både världs- och kyrkohistorien till en hjälte- och skurksaga gagnar inte den fortsatt nödvändiga uppgörelsen med patriarkala maktstrukturer. #metoo!
En informativ och balanserad presentation av Luther och reformationens arv ges i serien ”Mark och Luther”. Dess fyra avsnitt finns på SVT Play till den 8 december.

Antje Jackelén "

DN MÅNDAG 13 NOVEMBER 2017

" Barnmorskan: Vi hade inte hunnit få hit en ambulans

Lena Dahlin var inne på sin mödravårdscentral för en rutinkontroll när värkarna startade. På BB var det fullt. En halvtimme senare hade hon sin nyfödda son Maximilian på bröstet.

Lena Dahlin var i slutet av sin graviditet när hon tillsammans med sin man var inne på mödravårdscentralen Mama Mia vid Karlaplan för en rutinkontroll. De skulle kontrollera att huvudet var fixerat och att bebisen låg rätt inför förlossningen. Allt såg bra ut, men strax innan de skulle gå hem tog besöket en oväntad vändning.
– Jag skulle bara gå på toa innan vi gick hem igen, men där gick plötsligt vattnet, berättar Lena Dahlin, en vecka efter händelsen.
Hon lyckades ta sig till en stol i väntrummet när barnmorskan Maria Wigbrant uppmärksammade att någonting var på gång. Maria Wigbrant tog in henne till ett rum samtidigt som Lenas ordinarie barnmorska på plats ringde till BB. Men det fanns inga förlossningsplatser där hon var planerad att föda, och Maria Wigbrant insåg att tiden var knapp.
– Jag konstaterar att vi inte ens kommer att hinna sätta henne i en bil eller få hit en ambulans, säger hon.
Och fort gick det. En kvart efter att vattnet gått hade en välmående pojke på 4,7 kilo fötts. Vid den tidpunkten hade ambulansen hunnit komma för att ta med familjen till sjukhuset.
Liksom de flesta blivande föräldrar hade Lena Dahlin och hennes man en födelseplan och ett sjukhus de trodde att hon skulle föda sitt andra barn på.
– Min rädsla handlade mer om att förlossningen skulle ta tid, för det gjorde min första. Det är klart, man räknar ju inte med att föda någon annanstans än på BB, så jag var ju inställd på det. Men stämningen var trygg och alla visste ju vad de gjorde, så det kändes bara bra. I efterhand är det ju också en jättekul berättelse, något att berätta för sonen senare, säger Lena Dahlin.
– För min man var det enda jobbiga att han blev väldigt varm, för han hann inte ta av sig jackan innan jag tog tag i hans hand och släppte den inte förrän allt var över, fortsätter hon och skrattar.
Barnmorskan Maria Wigbrant beskriver händelsen som en ”solskenshistoria” som visserligen ledde till många chockade, men också glada, miner inne på mödravårdcentralen.
– Det är naturligtvis omtumlande och det gäller att kunna hantera det även känslomässigt. Men vi skrämmer lätt upp gravida och skapar en sanning av att man måste föda på sjukhus. Är du frisk kvinna med en förväntad frisk bebis finns det inga risker att inte föda på BB. Och om du har barnet mellan benen är det förstås bättre att inte kasta sig in i en bil utan föda hemma och se till att ambulans är på väg. I Stockholm har vi snabb transport till vård, säger Maria Wigbrant.
Lena Dahlin tycker att det är bra att man själv kan välja vilket BB man ska föda på, men att det viktigaste är att kompetensen finns – oavsett var födseln blir av.
– Jag förstår ju att en förlossning på en mödravårdscentral är det näst bästa. Det hade nog känts värre om vi hunnit gå hem och började föda på gatan. Men det är egentligen bra bara man får föda i trygghet någonstans. Det är stödet som är det viktiga, inte BB-platsen. Och att barnet mår bra, säger hon.
Stockholms medicinska råd rekommenderar att alla förlossningar sker på sjukhus.
– Nu var ju detta en oväntad händelse, och det var enormt roligt att det gick bra. I valet mellan att låta kvinnan föda på barnmorskemottagningen mot att föda i taxi eller ambulans, är det förstås mycket säkrare att föda på barnmorskemottagningen. Med det sagt tycker jag inte att vi ska införa en annan plats för kvinnor att föda på än sjukhus, säger Karin Pettersson, överläkare i förlossningsvård på Karolinska universitetssjukhuset och specialsakkunnig i förlossningsfrågor i Stockholms läns landsting.
– Skälen till att detta är en allmän rekommendation över hela världen, är att där finns tillgång till all kompetens om det oväntade sker. Den

kompetensen begränsas inte bara till barnmorskor, utan även narkosläkare, barnläkare, och förlossningsläkare. Dessutom finns det lokaler och läkemedel som behövs för att till exempel återuppliva ett barn eller åtgärda en större blödning, säger Karin Pettersson.
I Stockholm kan kvinnor som uppfyller vissa kriterier, till exempel har en normal graviditet och bor närmare än 40 minuter från ett akutsjukhus, föda hemma med hjälp av två barnmorskor. Även om riskerna för komplikationer är mindre i den här gruppen kan de ändå uppstå, exempelvis att kvinnan får en större blödning eller att barnet fastnar med axlarna, enligt Karin Pettersson:
– När barn som fastnat med axlarna väl kommer ut är de oftast svårt drabbade av en syrebrist – och då handlar det om minuter. Man behöver en barnläkare, sätta kateter i naveln, ventilera, ge syrgas, hjärtmassage, läkemedel. Om du är på ett sjukhus när detta sker – då trycker vi på en knapp och så finns all denna kompetens i rummet på mindre än en minut. Dessa åtgärder kan inte göras hemma, eller i ambulansen. Man hinner inte heller lösa detta med en transport till sjukhuset. Du förlorar helt nödvändig tid.
Skulle du själv föda hemma?
– Nej.

Malin Hansson
malin.hansson@dn.se
Marijana Dragic
marijana.dragic@dn.se "

DN MÅNDAG 13 NOVEMBER 2017

" 91 nya stockholmare per dag de närmaste tio åren

Vi blir 91 stockholmare fler varje dag de närmaste tio åren. Men andelen inflyttade kommer att stå för en lägre del av befolknings-ökningen – i stället blir vi främst fler nyfödda och fler inflyttade från andra länder. Prognosen för hur många stockholmare vi blir fram till 2026 är färdig – och andelen inflyttade stockholmare kommer att vara lägre om tio år jämfört med i dag.

Att vi blir fler i Stockholm är ingen nyhet. Men bilden av att Stockholm växer på bekostnad av andra län stämmer inte riktigt, i alla fall om man ska tro på den nya demografiska rapporten från Stockholms läns landsting som presenterades under torsdagen.
Rapporten försöker förutspå hur många och vilka som bor i Stockholms län 2026. Och det stämmer att vi blir fler – i alla fall om vi ska tro på prognosen.
I dag bor det 2 269 000 personer i länet. På tio år kommer befolkningen att öka med 33 400 personer per år – alltså 91 personer per dag i snitt. Man tror alltså att det kommer vara 2,6 miljoner invånare i länet 2026 – 15 procent fler än i dag.
Men det handlar inte om några bussar med inflyttade landsortsbor som jagar sina drömmar i huvudstaden.
De flesta nya stockholmarna är inte inflyttade från andra län, utan är antingen nyfödda i länet eller människor som flyttat hit från andra länder enligt rapporten.
Anledningen till att det blir fler barn i länet är för att det finns väldigt många tidiga 90-talister som kommer in i den ålder då det är vanligast med barnafödande, enligt den demografiska rapporten.

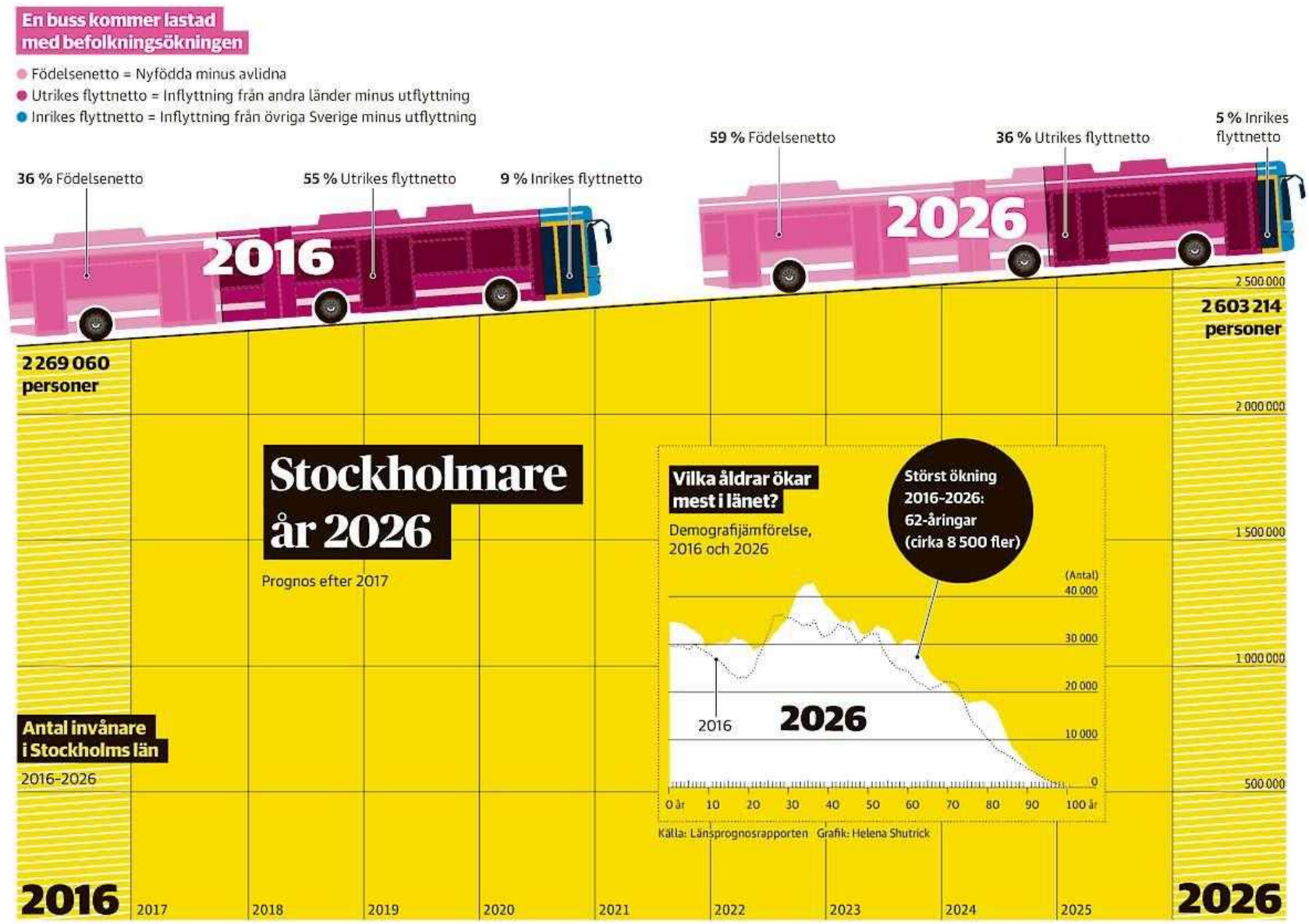
En buss kommer lastad med befolkningsökningen
Födelsenetto = Nyfödda minus avlidna
Utrikes flyttnetto = Inflyttning från andra länder minus utflyttning
Inrikes flyttnetto = Inflyttning från övriga Sverige minus utflyttning
36 % Födelsenetto
55 % Utrikes flyttnetto
9 % Inrikes flyttnetto
2016
59 % Födelsenetto
36 % Utrikes flyttnetto
5 % Inrikes flyttnetto
2026
2 269 060 personer
2 603 214 personer
2 500 000
2 000 000
1 500 000
1 000 000
500 000
Stockholmare år 2026
Prognos efter 2017
Vilka åldrar ökar mest i länet?
Demografijämförelse, 2016 och 2026
Störst ökning 2016-2026: 62-åringar (cirka 8 500 fler)
(Antal)
40 000
30 000
20 000
10 000
0
2016
2026
0 år
10
20
30
40
50
60
70
80
90
100 år
Källa: Länsprognosrapporten Grafik: Helena Shutrick
Antal invånare i Stockholms län
2016-2026
2016
2017
2018
2019
2020
2021
2022
2023
2024
2025
2026

Eftersom antalet döda i Stockholm väntas ligga på ungefär samma siffra som i dag – ungefär 15 000 per år – så kommer det ökade barnafödandet att leda till en naturlig befolkningsökning.
Men fler Stockholmare innebär också att fler måste få plats i länet. Totalt finns det planer på 341 000 bostadslägenheter till och med 2030, enligt rapporten. Men regionplanelandstingsrådet Gustav Hemming (C) vill ändå ha fler insatser för att möta befolkningsökningen.
Han vill inte ha en situation som den i London, där invånare med lägre inkomster har tvingats ut från centralorten för att ha råd med boendekostnaderna.
– Klarar vi inte av att varaktigt ha ett bostadsbyggande som vi har råd till så riskerar vi att få en del sociala problem som vi inte vill ha, så som exempelvis för stor trångboddhet och att människor med lägre inkomster får orimliga pendeltider, säger Gustav Hemming.
Den kommun som väntas växa mest är Sundbybergs kommun. Där bor i dag 47 750 personer. 2026 väntas befolkningen ha ökat med 40 procent till 69 152. De största procentuella befolkningsökningarna utöver Sundbybergs kommun är Järfälla Vallentuna, Upplands-Bro, Nykvarn och Värmdö.
Gustav Hemming ser tillsammans med bostadsbristen att satsningar på kollektivtrafik och resande är nödvändiga för att inte befolkningsökningen ska bli ett problem.
– Bostadsbristen och trängseln i trafiken är utpekat som två av de största minussidorna i en annars väldigt framgångsrik storstadsregion. Det börjar bli väldigt trångt. Det är svårt för kollektivtrafiken och trafiken att komma fram. Det behövs investeringar, men vi har väldigt mycket på gång för att möta utmaningarna, säger han.

Anton Säll
anton.sall@dn.se "

" Fakta. Befolkningsökning
Andelen utrikesfödda kommer att öka. 2016 var 24 procent födda utomlands. 2026 kommer den andelen vara 28 procent.
Flyttningsnettot, alltså antalet inflyttade i länet minus antalet utflyttade stockholmare, var på 3 330 personer 2016. Om tio år väntas den siffran landa på 1 580 personer.
Det blir en högre andel invånare av invånare i åldersgrupperna 0–18 och äldre än 65 år i länet fram till 2026.
Källa: TRF/SLL, Demografisk rapport 2017. "

DN TISDAG 14 NOVEMBER 2017

" Ut med mutkulturen

Veckans ”Kalla fakta” i TV4 visar något sällsynt. Öppenhjärtigt beskriver flera entreprenörer i vägmålarbranschen hur man går till väga för att smörja Trafikverkets tjänstemän. Fusket och korruptionen som avslöjas i programmet är av grövsta stort. Mutkulturen har frodats, främst i Västerbotten och Norrbotten.

En av vägmålarna, Leif, anlitades bland annat för att räffla mittlinjen på vägen mellan Storuman och Lycksele åt en leverantör som hade avtal med Trafikverket. Han berättar att en tjänsteman kom och hälsade på. Nå, hade Leif något han ville ge honom? ”Nej, sa jag.” Uppdragsgivaren förklarade då upplägget: Leif måste stoppa 50 000 kronor i ett kuvert, lämna över det och sedan ordna en bluffaktura som Trafikverket kunde betala. Sagt och gjort. Tjänstemannen kom tillbaka och hämtade sina pengar.

Flera vägmålare tecknar en bild av en genomrutten kultur. Pengar under bordet och värdefulla gåvor har växlats in mot förfalskade räkningar. ”Vattentätt”, enligt en av dem som har erfarenhet i branschen. Därtill har Trafikverkets beställare bjudits på kostsamma nöjen och middagar med entreprenörerna.

Förutom att godkänna falska fakturor har tjänstemännen i gengäld sett mellan fingrarna på slarvigt utförda jobb. Myndigheten har också riggat sina stickprovskontroller. Härom året belönades mutkolvarna rent av med en branschmedalj för ett fläckfritt arbete.

”Helt plötsligt hade vi bästa vägarna i hela landet.” Det var en bluff. Ett smutsigt ränkspel mellan bolagen och Trafikverket har tillåtits rulla vidare, på skattebetalarnas bekostnad. Inte minst har bilisterna i Norrlands inland utsatts för onödiga trafikfaror.

Att den klassiska sortens kontanter-i-kuvert-mutor avslöjas är inte vardagsmat i Sverige. Det är ett hoppfullt tecken att vägmålarna i norra Norrland har tröttnat. Det är beundransvärt att de vågar tala ut.

Berättelsen i ”Kalla fakta” är samtidigt inte helt unik. Under hösten har anställda på flera myndigheter, bland annat Trafikverket, utretts för mutbrott och förskingring efter att ha tagit emot surfplattor och datorer i gåva från kursföretaget Labcenter. Inte fullt så korrupt som vägmåleriet. Ändå omdömeslöst och klandervärt.

En utredning pågår också efter DN:s avslöjande om polisens stora passupphandling. Myndighetens specialister på passteknik hade intima kontakter med leverantören, mitt under en känslig mångmiljonaffär. Trafikkontoret i Stockholm har nyligen också fått städa upp efter att uppenbara oegentligheter kommit i ljuset. Sverige är verkligen inte förskonat från korruption. Vi tenderar dessutom att agera handfallet när den kommer fram.

Det ligger något i det vägmålaren Leif säger till TV4, att det börjar med en penna. Korruptionen sprids sedan i slutna kretsar. Ett destruktivt samförstånd växer fram. De inblandade intalar varandra och sig själva att deras sätt att sköta affärer är särskilt ”smidigt”.

Härvan på Trafikverket visar samtidigt vad korruptionens gift leder till: Slöseri och sämre konkurrens. Två av vägmålarna vittnar i ”Kalla fakta” om hur de fått obegripliga beställningar från staten. Att måla kantlinjer på grusväg, till exempel. Deras misstanke är att en korrupt konkurrent har försökt göra livet surt för dem.

Mutorna bildar spärrar på marknaden. En korrupt kultur hindrar entreprenörer från att ge sig in på nya marknader. Ytterst leder det till att allmänhetens förtroende för rättsstaten vittrar sönder.

Svenska myndigheter måste alltid ta hotet på största allvar. Det forsar inte in tips om korruption. En genomgång från Statskontoret visar att Trafikverket varje år behandlar ett 30-tal anmälningar av olika art. En myndighet som handskas med mångmiljardbelopp, dessutom i en

riskbransch, borde reagera blixtsnabbt när det kommer in misstankar om mygel och förskingring.
Det har inte Trafikverket gjort. Två av vägmålerifallen har anmälts till myndighetens tipsfunktion, men bägge ärendena tycks ha blivit liggande. 50 000-kronorsmutan polisanmäldes först efter att TV4 började ställa frågor.
Organisationen Transparency International rekommenderade nyligen (DN Debatt 3/11) regeringen att skaffa fram en genomtänkt antikorruptionsstrategi. Att det finns ett behov är uppenbart. Staten och kommunerna måste vara mer på sin vakt. Ut med mutkulturen.

14/11 2017 "

DN TISDAG 14 NOVEMBER 2017

”Demokratin måste vässas för att klara klimatkrisen”

I DN-ledaren 10/11 påstås att jag framhåller Kinas totalitära modell som förebild i klimatpolitiken. Detta är nonsens. Den ”Studio ett”-intervju som hänvisas till innehåller inget av detta.

Däremot känner jag stor oro för om dagens liberala marknadsekonomier i tid klarar av att avvärja klimathotet. EU-länderna har reducerat sin klimatpåverkan – då ingår inte konsumtionsutsläppen – med knappt 20 procent sedan 1990. Det tog nära trettio år trots att det är enkelt att göra inom ramen för dagens ekonomiska struktur. Vad som nu förestår är att reducera utsläppen ned till nära noll till 2050. Det förutsätter en transformation av samhället. De globala utsläppen måste minska med minst 7 procent årligen.
Vi ser inte detta hända. Utsläppen har planat ut, inte mer. Slutsatsen är att om demokratin ska klara klimatkrisen så måste den vässas. Långt mer drastiska åtgärder måste beslutas omgående om vi ska bestå provet.

Anders Wijkman ordförande Climate-KIC "

DN TISDAG 14 NOVEMBER 2017

”Aggressiv skatteplanering riskerar att rasera välfärden”

"Debatten om Paradisläckan har fått fel fokus. Det viktiga är att den synliggör hur bolags kostnader placeras i högskatteländer och vinster i skatteparadis. Denna aggressiva skatteplanering ökar och inkluderar allt fler verksamhetskategorier. Får vi inte stopp, kan vi få betala priset genom en raserad välfärd, skriver skatteflykts-experten Torsten Fensby.

Debatten om Paradisläckan har till stor del kommit att handla om moral snarare än de materiella frågor som Paradisläckan aktualiserar. Syftet med den här artikeln är att tydliggöra vad paradisläckan i grunden handlar om. Låt oss dock först reda ut vad paradisläckan inte handlar om:

Paradisläckan handlar inte om att förmögna har lägre moral än övriga i samhället. Vare sig rik eller fattig vill ingen betala mer skatt än nödvändigt. Om en lucka i skattelagstiftningen tillåter byggnadsanställda att dra av en indisk juvelbestyckad folkdräkt som arbetskläder i deklarationen skulle det inte dröja länge innan flertalet i branschen hävdar att de bär denna skrud på jobbet. Giriga människor finns i alla samhällsklasser, girigheten blir endast mer synlig i takt med att förmögenheterna ökar.

Paradisläckan handlar inte om att skatterna är för låga på Malta. Suveränitetsprincipen i internationell rätt garanterar varje land rätten att i demokratiska former själva bestämma utformningen av sina skattesystem. EUs regelverk rubbar inte på denna princip. När Magdalena Andersson uppmanar Portugal och Malta att höja diverse skatter för att bromsa svenskt skatteläckage så framstår det säkert som handlingskraftigt inför opinionen, men i grunden blandar sig Finansministern otillbörligt i andra länders demokratiska processer.

Paradisläckan handlar inte om ”avslöjanden” att bolag och förmögna personer ägnar sig åt skatteplanering. Ett aktiebolag är skyldigt gentemot ägarna att driva verksamheten kostnadseffektivt och skatten utgör en av bolagets många kostnadsposter. Ingen fullt frisk person som har ett val mellan två investeringar med samma förutsättningar och avkastning väljer den som leder till högst skattebelastning. Legitim skatteplanering innebär att man beaktar skattekostnaderna vid valet mellan olika kommersiella handlingsalternativ.

Paradisläckan handlar inte heller om svensk partipolitik, i vart fall borde inte så vara fallet. De handlingar på statlig-, bolags- och individnivå som avslöjas i Paradisläckan har aktivt bekämpats av OECD i mer än 20 år. På senare år har dessutom fler internationella organisationer hakat på tåget och själva börjat agera i frågan. Trots att partifärgen i regeringarna som verkar i dessa organisationer varierar är de flesta rörande överens om att skatteparadisverksamheten utgör ett gigantiskt samhällsproblem som måste bekämpas med högsta prioritet. OECD:s arbete mot skatteparadis har varit en permanent dagordningspunkt på G20:s agenda sedan april 2009.

Så vad handlar då Paradisläckan om? Om Panamadokumenten synliggjorde vidden av skattefusket så synliggör paradisläckan vidden av den aggressiva skatteplaneringen. Begreppet ”aggressiv skatteplanering” är inte en term tagen ur luften. Det är utvecklad och definierad av OECD och åsyftar fallet där verksamhet och vinst särskiljs med hjälp av internationella artificiella bolagsstrukturer. Syftet är enkelt uttryckt att genom grova kringgåenden av regler placera bolagets kostnader i högskatteländer och vinsten i skatteparadis. Trots OECD:s initiativ visar paradisläckan att den aggressiva skatteplaneringen inte bara ökar i omfattning, utan också inkluderar allt fler verksamhetskategorier.

Problemet har gått från en droppande kran till att vattnet nu forsar ut genom spruckna rörledningar. Vem bär då ansvaret för denna samhällsfarliga utveckling? Det är helt klart att de aggressiva skatteplanerarna inte skulle komma långt utan hjälp, vilket väcker frågan vilka dessa medhjälpare är.
Den främsta medhjälparen är förståts skatteparadisen själva. Märk att det inte är den låga skattesatsen i sig som gör staten till ett skatteparadis. Skatteparadisstämpeln blir aktuell först när statens låga skattesats kombineras med medveten svag lagstiftning som uppmuntrar upprättandet av ljusskygga brevlådebolag. En ytterligare förutsättning är att den lokala finansiella sektorn åtar att ikläda sig brevlådeföretagets alla personalfunktioner (management, styrelse, aktieägare) för att ge sken av att brevlådebolagen bedriver reell verksamhet. De målvaktstjänsterna är ofta avgörande för att inte beskattning skall uppkomma i ägarnas hemländer.
Om svenskarna som avslöjats äga bolag på Malta vid deklarationen öppet redovisar vad som faktiskt sker i brevlådeföretagen kommer skatteverket i majoriteten av fallen kunna dra slutsatsen att all reell verksamhet bedrivs i och från Sverige och att Malta-bolagen därför skall anses ha filial här (så kallat fast driftställe) och underkastas svensk bolagsbeskattning.
Andra medhjälpare utgörs av förmedlarna, det vill säga svenska banker, advokat- och revisionsfirmor som med stöd av utländsk skatteparadislagstiftning utvecklar de aggressiva skatteuppläggen. Om regeringen ställde krav på förmedlarna att avhålla sig från aggressiv skatteplanering skulle staten enbart genom dessa åtgärder kunna hindra att åtskilliga miljarder kronor rinner ut ur den svenska statskassan årligen.
Den tredje kategorin medhjälpare utgörs av passiva politiker. Le Monde noterade häromdagen att många multinationella företag i dag har blivit så stora att de har förvandlats till ”stater i staten” och att de använder sitt ekonomiska och politiska inflytande till att skrämma politiker till passivitet genom hot om omlokalisering eller genom argument att ekonomin och arbetstillfällen hotas om regelverket mot aggressiv skatteplanering stärks. De svenska regeringarna synes ha varit särskilt mottagliga för denna typ av lobbying eftersom de, i motsats till andra OECD-länder, inte har vidtagit några åtgärder alls mot aggressiv skatteplanering.
Skatteplanering via substanslösa bolag i skatteparadis är enligt OECD:s definition inte legitim utan aggressiv och i många fall även ett underlättande av skattebrott. Den är en cancer i den globala ekonomin, en fiktion som saknar kommersiell substans och nytta och enbart syftar till att underminera tillämpningen av skattelagar och andra regelverk i tredje länder. Stater som Luxemburg, Malta och Cypern borde egentligen kastas ut ur EU om de inte kan förmås upphöra med att erbjuda lagstiftning som kraftigt dränerar andra EU-länder på skatteintäkter.
Många OECD-länder är beroende av sin multinationella industri som källa för arbetstillfällen och skatteintäkter. Det gäller inte minst Sverige. Likaså är de förmögnas kapital en samhällsekonomisk tillgång om de investeras i svensk ekonomi. Lägg därtill att den globala skattekonkurrensen är knivskarp vilket gör att svenska regeringen måste agera varsamt vid utformningen av skatteregler så att vår multinationella industris konkurrenskraft inte undermineras. Denna varsamhet får dock inte drivas så långt att svensk lagstiftning och skatteadministration de facto gör skatteparadisindustrin legitim. Får vi inte stopp på denna samhällsskadliga utveckling kommer vi till slut att få betala priset genom raserade välfärds-, sjukvårds- och pensionssystem.

Torsten Fensby, expert på internationell skatteflykt. Tidigare arbetat för OECD, nordiska ministerrådet, och skatteverket. "

DN TISDAG 14 NOVEMBER 2017

" Splittring inför ny skattereform

Trycket ökar på att skapa ett nytt skattesystem i Sverige. Samtliga åtta riksdagspartier vill se en större omläggning under nästa mandatperiod, visar DN:s genomgång. Men Moderaterna tror inte på en blocköverskridande uppgörelse. – Förutsättningarna är inte särskilt goda, säger Elisabeth Svantesson (M).

Det har gått 26 år sedan Socialdemokraterna och dåvarande Folkpartiet gjorde upp om den senaste stora svenska skattereformen. Sedan dess har samhällsekonomin genomgått stora förändringar och systemet har lappats och lagats med otaliga små justeringar.
Nu höjs allt fler röster för att Sverige är i akut behov av att renovera sitt nuvarande skattesystem. Enligt DN:s genomgång anser samtliga åtta riksdagspartier att det krävs en stor reform av skattesystemet under nästa mandatperiod.
Men partierna står än så länge långt ifrån varandra när det gäller vad en ny skattereform ska innehålla. Enligt Moderaterna är den viktigaste ingrediensen att skatterna på arbete sänks. M tvivlar dock på att det finns förutsättningar för att åstadkomma en blocköverskridande uppgörelse om hela skattesystemet.
– Jag tror inte att förutsättningarna finns eftersom jag ser att vi har olika syn på beskattningen av arbete. Vi vill göra det fortsatt mer lönsamt att arbeta, det är centralt för oss moderater. Den här regeringen gör precis tvärtom så jag har svårt att se att det är något som skulle vara i fokus att komma överens om, säger Elisabeth Svantesson (M), ekonomiskpolitisk talesperson.
Hon utesluter emellertid inte att M kan komma överens över blockgränsen om delar av skattepolitiken.
– Man måste framför allt veta vilket samhällsproblem man vill lösa med en skattereform. Om vi tittar på bostadsmarknaden tror jag att vi kan enas om ett samhällsproblem. Men när det gäller generellt så ser inte vi på samma sätt på samhällsproblemet som Socialdemokraterna. Därför tror jag inte att förutsättningarna är helt goda, säger Svantesson.
DN:s enkät visar att det råder stor oenighet bland riksdagspartierna om hur mycket skatt som samhället ska dra in. Vänsterpartiet vill att skattetrycket ska öka medan Socialdemokraterna och Miljöpartiet anser att det ska ligga kvar på samma nivå som i dag.
Centern, Moderaterna och Kristdemokraterna är däremot tydliga med att de vill sänka skattetrycket. Även Liberalerna ser helst ett sänkt skattetryck men anser att samhället just nu har alltför många hål att fylla för att det ska kunna sänkas nu.
Liberalerna slåss i första hand för att sänka skatterna på högre inkomster.
– Sverige är det land i hela västvärlden där utbildning lönar sig allra sämst. Den viktigaste tillgången i en ekonomi är kunskap. Om Sverige ska kunna locka de skarpaste hjärnorna till vårt land så kan inte vi ha bland världens högsta marginalskatter på arbete, säger Mats Persson (L), ekonomiskpolitisk talesperson.
Han tillägger att han är förvånad över att regeringen inte har tagit några initiativ för en skattereform under den här mandatperioden. Han tror inte att det blir några diskussioner om en reform före valet nästa år.
– Vi står rätt långt ifrån varandra. Regeringen har höjt skatten på arbete under den här mandatperioden – vi vill sänka skatten på arbete. Det är rimligt att svenska folket först får rösta om vilken inriktning de vill se, säger Mats Persson.
Flera partier vill se mer av grön skatteväxling, som har blivit något av ett modebegrepp i den moderna politiken. Men ekonomer varnar för att miljöskadlig verksamhet per definition är en krympande skattebas (se artikel här intill). Syftet är ju att med skatter styra bort från den skadliga miljöpåverkan.
För Miljöpartiet är dock höjda miljöskatter den viktigaste ingången i en förhandling om skattesystemet.
– Ingen blir väl gladare än vi om vi sedan inte behöver ha några miljöskatter för då har ju omställningen gått väldigt bra. Men just nu och tyvärr en bra bit framåt så är det mest överhängande problemet

som vi står inför att vända trenden i utsläppen och då är det ett verktyg som behöver användas, säger Janine Alm Ericson, MP:s ekonomiskpolitiska talesperson.
Hon ser goda förutsättningar att komma överens med både C och L. Skulden för att några breda skattesamtal inte har kommit i gång lägger hon på de två största partierna, Moderaterna och regeringspartnern S.
– Det kan förklaras med att de två största partierna i riksdagen inte har uttalat den önskan så som vi hade velat se. De måste förstås vilja sätta sig ned och göra det här för att det ska komma till stånd, säger Janine Alm Ericson.

Hans Olsson
hans.olsson@dn.se
Hans Rosén
hans.rosen@dn.se "

"Bakgrund. S och FP bakom tidigare uppgörelsen
Uppgörelsen 1991 mellan dåvarande regeringspartiet Socialdemokraterna och Folkpartiet (numera Liberalerna) fick benämningen ”århundradets skattereform”. En grundidé var att skatten kunde sänkas genom att skattebasen breddades. Exempelvis marginalskatten och bolagsskatten sänktes. Samtidigt avskaffades en rad undantag och avdrag.
Hälften kvar var en central devis, det vill säga att ingen skulle betala mer än 50 procent i marginalskatt. Tidigare kunde den hamna på uppemot 85 procent.
Att förenkla skattesystemets regler var en annan central ambition, liksom att lika inkomster skulle beskattas lika och sparande gynnas.
DN "

DN TISDAG 14 NOVEMBER 2017

" DN frågar riksdagspartierna. Vilken är den viktigaste ingrediensen i en stor skattereform?

Socialdemokraterna
”Breda skattebaser, skatt efter bärkraft, god miljöstyrning och neutralitet mellan olika upplåtelseformer är viktiga utgångspunkter.”

Miljöpartiet
”Vi anser att grön skatteväxling – att höja skatterna på miljöförstöring och sänka skatter på arbete – bör vara en viktig grundpelare i en skattereform. Ett reformerat skattesystem kan därigenom bidra till omställningen av Sverige mot en cirkulär och biobaserad ekonomi. Ränteavdraget bör trappas ned.”

Vänsterpartiet
”Höjda skatter på kapitalinkomster.”

Moderaterna
”Att göra det mer lönsamt att arbeta.”

Centerpartiet
”Det viktigaste en reform har att uppnå är att minska skatten på arbete, öka konkurrenskraften och trygga välfärdens framtida finansiering. Lägre skatter på arbete är grundläggande för att fler människor ska kunna jobba. Om fler personer har ett arbete att gå till ökar också skatteintäkterna till välfärden.”

Liberalerna
”Att sänka skatten på jobb, utbildning och företagande. Utbildning straffbeskattas i Sverige och vi är det land i västvärlden där utbildning lönar sig sämst. Sverige har i dag världens högsta marginalskatter på arbete och dessa bör sänkas kraftigt.”

Kristdemokraterna
”Det viktigaste är att skattesystemet görs förutsägbart, transparent och generellt. Det finns en uppenbar gränsdragningsproblematik i vissa skatter och momssatser. Problematiken är en följd av att nya varor och tjänster har uppstått på marknaden.

Sverigedemokraterna
”Olika sorters skatteväxlingar, med högre satser på exempelvis konsumtions- och vissa kapitalskatter, och i andra änden lägre skatter på arbetsinkomster, främst riktat mot låg- och medelinkomsttagare.” "

DN TISDAG 14 NOVEMBER 2017

" Finansministern: Skatten på arbete är inte för hög

Blockpolitiken är ett hinder för en bred skattereform, anser finansminister Magdalena Andersson (S). Samtidigt är hon beredd att sänka inkomstskatten och växla det mot högre skatt på konsumtion och kapital. – Jag är absolut beredd att diskutera det, säger hon.

1 Vilka ser du som de viktigaste ingredienserna i en ny skattereform?
– Utgångspunkterna från skattereformen 1990/91 är fortfarande högst relevanta. Vi måste bredda skattebaserna för att kunna ha låga skattesatser.
– Sedan har det hänt en del sedan dess, vi har blivit medlemmar i EU, en ökad internationalisering och behov av en ökad miljöstyrning. Sedan har vi relationen mellan beskattning av arbete, konsumtion och kapital som också behöver diskuteras.

2 Hur ser du på att sänka skatten på arbete och höja den på konsumtion och kapital?
– Det är absolut en av de saker vi kan diskutera. För oss är det viktigaste att det blir ett bra fördelningspolitiskt skattesystem.

3 Tycker du att skatterna på arbete är för höga i dag?
– Om man jämför internationellt så har vi lite högre marginalskatter än en del andra länder. Men för andra inkomstgrupper sticker vi inte ut. Vi kan också konstatera att vi har den högsta sysselsättningsgraden i EU. En del brukar hävda att det finns ett direkt samband mellan

beskattning av arbete och antalet jobb. Där är Sverige ett ypperligt bevis på att riktigt så enkelt är det inte.

4 Var det ja eller nej på frågan?
– Jag skulle inte säga att det är för hög skatt på arbete. Vi har en jättehög sysselsättning i Sverige. Det är uppenbarligen så att skatten på arbete inte hindrar jobbtillväxten i Sverige. Men det finns inget egenvärde i att ha skatter på en viss nivå. Kan man ta ut skatter med en annan balans som också har en rimlig fördelningspolitisk effekt så är jag absolut beredd att diskutera det.

5 Är det långsiktigt möjligt för Sverige att ta ut högre skatter än vad som görs i jämförbara länder?
– Det är en fråga som har diskuterats ända sedan vi gick med i EU och fick fri rörlighet för kapital. Hittills har det varit fullt möjligt för Sverige. Det var många som sa att den svenska modellen inte kommer att fungera i en globaliserad värld. Men det har tvärtom varit så att den svenska modellen har klarat sig oerhört bra under de senaste 20–25 åren.

6 Varför vågar ingen politiker ta ordet fastighetsskatt i sin mun?
– Vi har alla gått till val på att vi inte ska återinföra en fastighetsskatt. Som ekonom ser jag absolut poängen med en fastighetsskatt. Som politiker ser jag dock att det var en så impopulär skatt att den var en fara för legitimiteten för skattesystemet. Då är det bättre att ta ut skatt på något annat sätt. Men att ytterligare sänka den samlade beskattningen på fastigheter ser jag inte som aktuellt.

7 Hur ser du på förutsättningarna att nå en bred uppgörelse om skatterna?
– Det bygger på att den skadliga blockpolitiken upphör. Det är den som är hindret för den här typen av blocköverskridande överenskommelser. Ska man göra en större skatteomläggning måste det vara en överenskommelse på ett eller annat sätt över blockgränsen för att det ska vara stabilt om det blir ett regeringsskifte.
– Som det har sett ut under den här mandatperioden har alliansen i huvudsak velat förhandla som fyra partier och dessutom haft ett krav på att vi ska ha ett budgetsamarbete med V. Att komma överens hela vägen från Vänsterpartiet till Moderaterna har inte känts som en arbetsuppgift som varit så meningsfull att arbeta med.

Hans Olsson
hans.olsson@dn.se
Hans Rosén
hans.rosen@dn.se "

DN TISDAG 14 NOVEMBER 2017

" Johan Schück: Ny reform stoppar inte strid om skatterna

Det talas på många håll om en bred skattereform, liknande vad som gjordes kring 1990. Men nu ser mycket i ekonomin annorlunda ut. Det är till denna nya verklighet som skattesystemet måste anpassas.

Århundradets skattereform, så hette det när Socialdemokraterna och dåvarande Folkpartiet (numera Liberalerna) gjorde upp för drygt 25 år sedan.

På ett imponerande sätt lyckades de ta ett samlat grepp om inkomstskatter, kapitalskatter, företagsskatter och konsumtionsskatter. Det gav ett förbättrat skattesystem där de delarna hängde hyggligt ihop.

Grundprincipen var enhetlighet. Om avdragen och undantagen begränsades, skulle skattesatserna kunna hållas nere. För inkomstskatten var parollen ”hälften kvar”, i kontrast mot tidigare marginalskatter på upp mot 80–90 procent.

Problemet var att skattereformen inte höll särskilt länge. Det började med att matmomsen sänktes och sedan fortsatte det. Värnskatten på höga inkomster infördes tillfälligt under budgetsaneringen efter 1990-talskrisen och har sedan blivit kvar. Avstegen från reformens grundtankar har sedan blivit allt fler.

Mot enhetlighet står en annan princip som kallas optimal beskattning. Där är idén att man ska differentiera skatterna för att uppnå mesta möjliga effekt, exempelvis på sysselsättningen.

Jobbskatteavdraget, som infördes under alliansregeringen och sedan har blivit kvar, handlar om just detta. Genom att sänka skatten på låga arbetsinkomster ville man göra jobb mer lönsamt jämfört med bidrag. Det lyckades relativt bra. Däremot gick det sämre med sänkt restaurangmoms och nedsatt arbetsgivaravgift för ungdomar, som avskaffades av den nuvarande regeringen utan större negativ effekt på jobben.

Skattesystemet har sedan 1990 ändrats många gånger. Men kvar finns en viss enhetlighet, med breda skattebaser och ett begränsat antal skattesatser.

Det kan vara något att bygga på, om en ny skattereform ska till. Men samtidigt går det inte att komma undan inslag av optimal beskattning, alltså mer riktade skatteåtgärder. Något slags blandning verkar ofrånkomlig.

En orsak är att Sverige har höga skatter, internationellt sett. Samtidigt lever vi i en alltmer globaliserad värld och är medlemmar i EU, vilket betyder fri rörlighet för arbete och kapital. Skatten på företag har fått sänkas flera gånger, i takt med den i andra länder.

Allt större del av jobben på den svenska arbetsmarknaden är dessutom inriktade på tjänster. Där har rut-avdraget blivit ett sätt att skapa efterfrågan.

Trots dessa – och många fler – avsteg behövs mer enhetliga skatter. De riktade insatserna kan annars bli så många att effekterna motverkar varandra.

På en del områden behövs också lägre skattesatser för att ekonomin ska fungera bättre.

Det gäller inkomstskatterna som borde stimulera arbete, både till höga och låga löner. Kapitalskatterna, bland annat på bostäder, behöver underlätta rörlighet. Bolagsskatterna kunde utformas så att de gynnar nyföretagande och entreprenörskap.

Om skattereformen ska vara hållbar måste skattesänkningar finansieras, i första hand genom höjda skatter på andra håll. Att på förhand räkna med stora besparingar eller dynamiska effekter som ska fylla hålen är vanskligt och kan leda till varaktiga underskott.
Det gäller då att välja stabila skattebaser som inte krymper eller lämnar landet. Höjda konsumtionsskatter, till exempel moms, är en möjlighet – högre skatt på fastigheter är en annan. Men sådana skatteskärpningar tillhör de minst populära, särskilt som de är svåra att komma undan.
Men en skattereform bör inte i första hand syfta till höjt eller sänkt skattetryck. I stället handlar det om att hitta ett hållbart system för såväl höga som låga skatter.
Striden om skattetrycket kan sedan fortsätta. Skatterna ska inte fredas från politiska konflikter, men om skattesystemet kan man ändå försöka bli överens.

Johan Schück
johan.schuck@dn.se "

DN TISDAG 14 NOVEMBER 2017

" Ewa Stenberg: Inga fler ”underbara nätter” att vänta

Nu talar åtta partier från höger till vänster om en stor skatteomläggning. Men någon underbar natt som på 1980-talet, när Centern, Folkpartiet och Socialdemokraterna gjorde upp om inkomstskatterna, är inte trolig. De politiska motsättningarna är för stora och partierna för små. När det gäller bostadsbeskattning kan det däremot bli en bred uppgörelse efter valet.

Den underbara natten är namnet på 1980-talets stora skattereform om sänkta marginalskatter, inkomstskatter och ränteavdrag. Den kallas så efter att SVT:s reporter Gunvor Hildén frågade Thorbjörn Fälldins budgetminister Rolf Wirtén (FP) hur natten som ledde fram till den stora skatteuppgörelsen med Socialdemokraterna hade varit.
”Underbar”, svarade ministern.
Efterspelet blev kanske mindre underbart ur borgerlig synvinkel. Det borgerliga samarbetet sprack och statsminister Fälldin (C) fick ombilda sin regering utan Moderaterna.
Dagens socialdemokrater skulle nog vara beredda att gå långt för att få till en liknande kompromiss som spräcker borgerligheten och knyter nya band till mittenpartierna. Men mycket har ändrats sedan dess.
S, FP och C hade tillsammans över 70 procent av rösterna då, i dag har de inte längre majoritet i riksdagen. Centern och Liberalerna har gått åt höger i den ekonomiska politiken, vilket försvårar en överenskommelse vänsterut.
Centern vill sänka skattetrycket rejält, vilket inte Socialdemokraterna vill. S kan däremot glädja sig åt att Liberalerna vill vänta med att sänka skattetrycket tills försvaret, polisen, skolan och vården fått sitt.

Men profilen på det före detta Folkpartiets skatteförslag ligger långt från S uppfattning. L vill sänka skatterna för de som tjänar mest, genom att bland annat avskaffa värnskatten.
C och L ingår ju dessutom i en borgerlig allians som har hållit ihop längre än borgerligheten klarat tidigare.
Enligt DN:s genomgång anser samtliga åtta riksdagspartier att det krävs en stor reform av skattesystemet under nästa mandatperiod. Ändå är det inte troligt att en genomgripande omläggning med hela alliansen och S kommer till stånd.
Skattepolitiken är politikens kärnfråga. Hur höga skatter som ska tas ut och vad de ska användas till har de politiska partierna stridit om de senaste hundra åren. Varken Moderaterna eller Socialdemokraterna skulle vilja se, eller orka med internt, en skattereform som tar bort en stor del av konflikterna kring den ekonomiska politiken. De vill inte göra upp med sin huvudfiende, utan ser helst att riksdagsvalen fortsäter att handla om skatt, fördelning och välfärd.
Däremot är det inte otänkbart att en riksdagsmajoritet kan göra upp om bostadsbeskattningen. Denna och tidigare regeringar har ett gemensamt ansvar för att den är dysfunktionell. Olika boendeformer beskattas olika hårt. Högskattelandet Sverige har en skatt på boende som är låg i internationell jämförelse, sedan den statliga fastighetsskatten på privatbostäder avskaffats medan ränteavdragen behållits. Samtidigt beskattas byte av bostad relativt högt och det har minskat rörligheten på bostadsmarknaden.
”I en globaliserad värld så finns det tre saker man kan beskatta: fattigt folk, föda och fastigheter”, säger forskaren Åsa Hansson till DN. Hon förespråkar i likhet med många andra ekonomer högre fastighetsskatt. Det är ett politiskt tabu sedan valrörelsen 2010. De rödgröna gick till val på att återinföra en del av skatten för de allra dyraste villorna, och förlorade valet. Förslaget om fastighetsskatt pekades ut som en viktig orsak och alla partier lärde sig regeln att fastighetsskatten bara är att glömma, om inte bestraffas partiet av väljarna.
Ränteavdragen är däremot möjliga att minska, i synnerhet om de flesta partierna är med bakom beslutet. Då kan det bli som med pensionsfrågan. Den försvann som politisk konfliktfråga efter att de borgerliga och S gjort upp om kontroversiella förändringar på 1990-talet.

Ewa Stenberg
ewa.stenberg@dn.se "

DN TISDAG 14 NOVEMBER 2017

" Ökade utsläpp oroar

De globala utsläppen av koldioxid ökar i år efter att ha legat still i tre år, visar en ny rapport. Nyheten kommer mitt under FN:s klimatmöte som pågår i Bonn i Tyskland. – Jag är väldigt oroad, säger professor Johan Rockström.

De globala utsläppen från fossila bränslen kommer att öka med 2 procent 2017, visar den årliga rapporten från Global carbon budgets. Ökningen innebär ett ovälkommet brott i utsläppskurvan som har legat still under 2014, 2015 och 2016.
– Att utsläppen ökar efter att ha stått still i tre år är ett stort bakslag för mänskligheten, säger Amy Luers, chef för Future earth, ett globalt nätverk för hållbarhetsforskare.
Professor Johan Rockström, chef för Stockholm resilience center, är överraskad över siffrorna.
– Det var ett mycket sorgligt besked och jag är väldigt oroad. Många med mig har, kanske lite överoptimistiskt, trott att det var början på en trend där vi har lyckats avstanna ökningen och kanske till och med böja kurvan nedåt när utsläppen stod stilla för tredje året, säger han.
Huvudorsaken till årets ökning är att Kina förväntas öka sina utsläpp med 3,5 procent bland annat beroende på ökad industriell produktion. Landet är världens största utsläppare av växthusgaser och står för närmare 30 procent av de globala utsläppen. Även Indiens utsläpp ökar men mindre, 2 procent. Både USA och EU fortsätter utvecklingen med något minskande utsläpp.
Om årets ökning bara är ett hack i kurvan eller inte återstår att se.
– Det finns tyvärr skäl att tro att det inte är så. Att ökningen sker i Kina är oroande, säger Johan Rockström.
Kinas utsläpp har tidigare minskat något under ett par år och länder som har inlett en minskande trend brukar stanna kvar i den utvecklingen. Därför har andra länder med växande ekonomier och utveckling varit de som experterna har väntat sig ska öka sina utsläpp.
– Den stora oron har snarare gäller Nigeria, Etiopien, Indien och Indonesien, de länderna fortsätter att öka i låg takt från låga nivåer, säger Johan Rockström.
Han befinner sig på FN:s stora klimatmöte i Bonn där fler än 190 av världens länder är samlade. Tillsammans med internationella forskarkollegor presenterade han på måndagen ett uttalande om tio saker som man måste veta om förhandlingarna ska lyckas.
De tio punkterna innehåller bland annat tröskeleffekter som leder till förändringar i ekosystemen, till exempel de extrema väderhändelser som har skett på senare tid. Punkterna visar hur framtiden kan se ut och att klimatförändringen troligen kommer att leda till ökad migration och fler konflikter. Dessutom handlar det om vad vetenskapen säger om vägen framåt. Enligt forskarna måste utsläppen halveras varje årtionde, och det är möjligt om utvecklingen av förnybar energi fortsätter i samma takt som i dag.
Ett sätt att stimulera utvecklingen är att sätta ett pris på koldioxid.
– Vetenskapen säger tydligt att om vi tar bort de 500 miljarder amerikanska dollar som varje år är subventioner till olja, kol och naturgas och i stället sätter ett pris på säg 50 dollar per ton koldioxid skulle det leda till rätt typ av investeringar i hållbar energi, säger Johan Rockström.
– Sverige är ett land som har lyckats med det. Vi har ett pris på kol sedan 1990.

Jannike Kihlberg
jannike.kihlberg@dn.se "

"Fakta. Lövin till Bonn i dag
FN:s klimatmöte i Bonn startade förra måndagen och pågår till den 17 november.
Sveriges klimatminister Isabella Lövin (MP) kommer till mötet i dag, tisdag, för att leda delegationen. Under den första veckan leddes den av chefsförhandlare Johanna Lissinger-Peitz.
En huvuduppgift för mötet är att diskutera hur det ska gå till att uppfylla målen från Parismötet 2015. Där beslutades att den globala uppvärmningen ska hållas under 2 grader, helst 1,5 grader. Det blir förhandlingar om en regelbok för bland annat vad som ska gälla för olika länder samt hur rapporter och mätningar ska gå till.
Källa: DN "

DN TISDAG 14 NOVEMBER 2017

" M kräver skärpta straff för sexualbrott

Moderaterna vill skärpa straffen för alla våldtäktsbrott. Påföljden för våldtäkt och våldtäkt mot barn bör enligt M leda till fängelse i mellan tre och sju år. - Våra förslag kommer att innebära att fler våldtäktsmän sitter inne längre, säger Tomas Tobé (M).

Enligt Moderaterna är det för få sexualbrott som utreds och klaras upp. Därför menar M att det behövs bland annat straffskärpningar för våldtäktsbrott och för grovt sexuellt ofredande. Partiet vill att straffen för våldtäkt och våldtäkt mot barn höjs till mellan tre och sju år. I dag är straffskalan för de här brotten två till sex år.
– Straffvärdet på våldtäkt har inte förändrats på 50 år, säger Tomas Tobé (M), rättspolitisk talesperson.
Även straffen för grov våldtäkt bör höjas enligt M, som dessutom vill införa en ny brottsrubricering: synnerligen grov våldtäkt, som ska ge ett fängelsestraff på mellan sju och tio år.
Enligt Tomas Tobé är ett av skälen till förslagen att domstolarna i dag ofta utdömer straff som ligger i den nedre delen av straffskalan. En straffskärpning skulle innebära en generell förlängning av strafftiden för våldtäktsbrott.
– Våra samlade förlag syftar till att vi ska få bättre utredningar, att kunna lagföra fler och att de ska få skärpt straff, säger Tobé.
Han hoppas att förslagen ska leda till att det genomförs färre våldtäkter.
– Ja, det är hela syftet med det breda paket som vi nu har lagt fram. Vi har en mycket oroande utveckling som måste mötas med omfattande åtgärder.

M vill även genomföra en bred kartläggning av de sexualbrott som begås i Sverige. Kartläggningen bör enligt partiet bland annat omfatta etniciteten hos förövarna.
– Ja, det är rimligt. Men den ska också omfatta ursprunget hos brottsoffren. Det är viktigt att se i vilka omständigheter som sexualbrott sker, säger Tomas Tobé.

Hans Olsson
hans.olsson@dn.se "

"Straffvärdet på våldtäkt har inte förändrats på 50 år.
Tomas Tobé (M), rättspolitisk talesperson. "

DN TISDAG 14 NOVEMBER 2017

" Analys av omstridd metod skjuts fram

Utvärderingen av de medicinska åldersbedömningarna skjuts fram ett halvår. Detta efter att Socialstyrelsen bett om förlängning av regeringsuppdraget. – Studien är i gång, men den är försenad, säger Agneta Holmström på Socialstyrelsen.

De medicinska åldersbedömningarna har fått kritik från flera håll, bland annat från läkare som själva arbetar på Rättsmedicinalverket (RMV). I en debattartikel i Svenska Dagbladet skriver fyra läkare på verket att metoden, som används i bedömningen av asylsökandes ålder, är ”direkt olämplig” och att myndigheten riskerar sin trovärdighet.
Metoden som RMV använder sig av är inte utvärderad. Socialstyrelsen har i uppdrag från regeringen att fördjupa kunskapen om magnetkameraröntgen som metod i åldersbedömningar. I valideringsstudien ska bland annat den metod som RMV använder utvärderas. Studien skulle redovisats i slutet av november, men skjuts nu fram ett halvår.
– Det har tagit längre tid att sätta upp studien än vad vi trodde från början. Både att få intressenter som kunde göra den, det etiska godkännandet och det praktiska – exempelvis att få ungdomar att vara med i den, säger Agneta Holmström, chef för patientsäkerhet på Socialstyrelsen.
Socialstyrelsen har gett Karolinska institutet och Blekinge tekniska högskola ett uppdrag att gemensamt utforma en vetenskaplig studie utifrån den vetenskapliga studie som Socialstyrelsen tidigare tagit fram.

– Utifrån de studier som finns tittar de på fler leder och ser om man i enskilda leder, eller flera leder i kombination, kan minska osäkerheten i bedömningen av ungdomars ålder, säger Agneta Holmström.
Socialstyrelsen har fått ett muntligt löfte från regeringen om att få redovisa uppdraget i slutet av maj i stället för i slutet av november.
Agneta Holmström säger att metoden har kommit i gång, men att det är för tidigt att uttala sig om vad som kommit fram.
Elias Palm, avdelningschef och rättsläkare på Rättsmedicinalverket, bemöter de fyra läkarnas kritik i en intervju för TT.
Där säger han att systemet, till skillnad mot vad läkarna hävdar, inte alls är konstruerat så att det hellre fäller än friar.
– Sannolikheten för att felbedöma en vuxen som minderårig är betydligt större än att ett barn felbedöms som vuxen. Våra metoder har inbyggda säkerhetsmarginaler som är till de asylsökandes fördel, säger Elias Palm.

Amanda Lindholm
amanda.lindholm@dn.se "

"Fakta.
De medicinska åldersbedömningarna är frivilliga och innebär två undersökningar.
Den ena är en röntgenundersökning av visdomständerna, den andra en magnetkameraundersökning av knäleden.
Efter undersökningarna gör en rättsläkare ett rättsmedicinskt utlåtande om vilken ålder den asylsökande har.
Källa: Rättsmedicinalverket "

DN TISDAG 14 NOVEMBER 2017

" Borallyt bromsar efter het uppgång

Allt fler hushåll tror på fallande priser, visar SEB:s boprisindikator. Men mäklare som DN talar med tror mer på en avmattning än en kraftig prisnedgång. I dag släpper Svensk mäklarstatistik siffror som visar prisutvecklingen på bostadsmarknaden.

– Vad vi ser i november är ett kraftigt fall i indikatorn. Andelen som tror på sjunkande priser har fördubblats. Det är det största fallet som vi har sett sedan finanskrisen år 2007. Samtidigt så ska man vara medveten om att det vi mäter är hushållens förväntningar, vilket inte är samma sak som att priserna kommer att gå ned, säger Jens Magnusson, privatekonom på SEB.
Undersökningen jämför andelen hushåll som tror på stigande priser med andelen som tror på fallande priser. 43 procent av de tillfrågade tror fortfarande på stigande priser det kommande året. Förra månaden var siffran 66 procent. Andelen som tror på fallande priser har ökat kraftigt. 32 procent tror på fallande priser, jämfört med 16 procent i oktober. Hushållens framtida förväntningar kan påverkas av dagens dämpade marknad.
– Vi har redan sett en inbromsning av bostadspriserna. Efter att länge ha haft stigande priser ser vi nu att priserna står stilla och på vissa ställen ser vi även små nedgångar. Sedan kan man undra om det bara är en avkylning eller början på en större nedgång. Det kan varken vi eller hushållen veta. Det kan också bero på att den här sättningen har fått mycket uppmärksamhet, inte minst i medier, säger Jens Magnusson.
I dag släpper Svensk mäklarstatistik siffror på den senaste månadens prisförändringar. Hos några av Sveriges största fastighetsmäklare välkomnas den något lugnare marknaden.

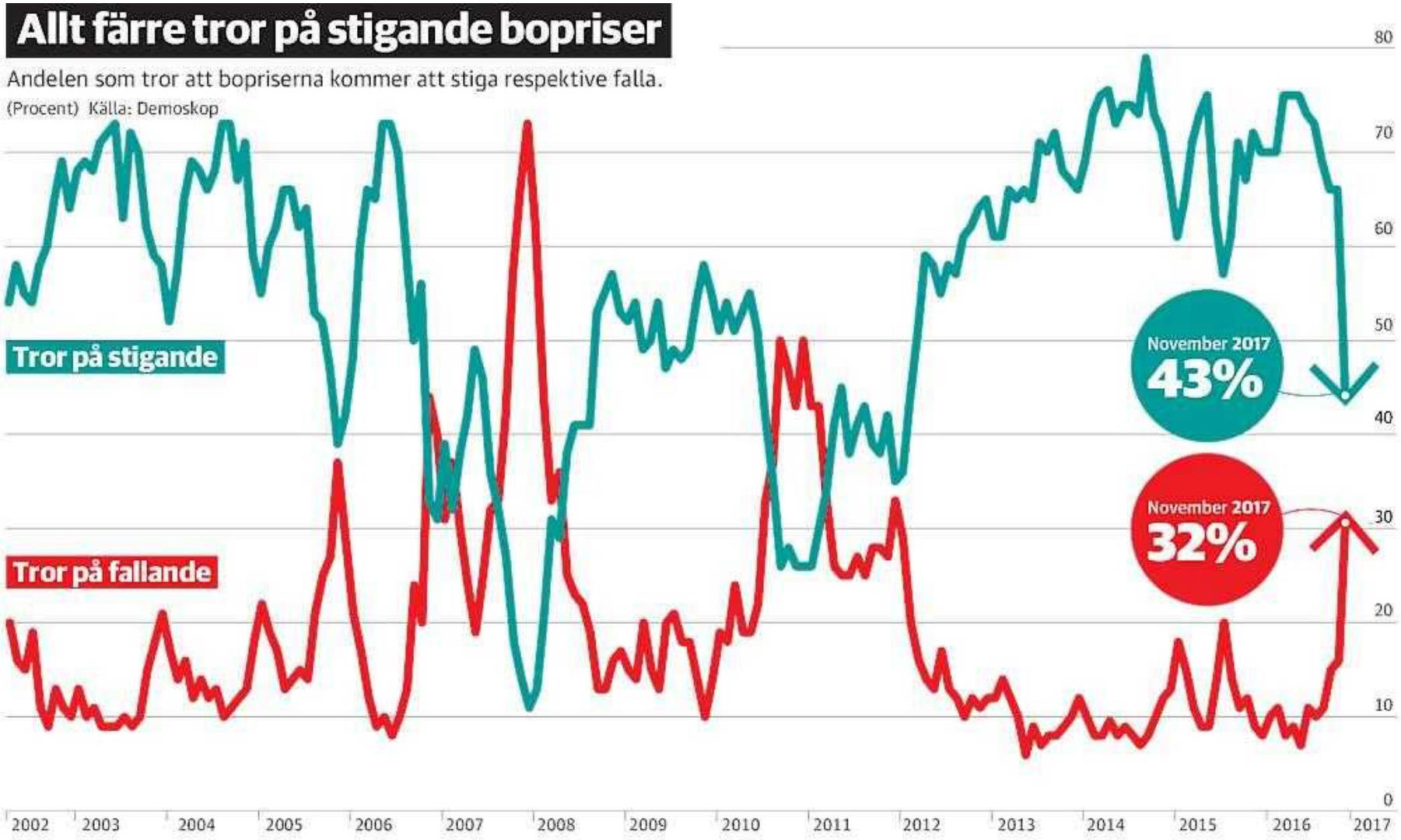
Allt färre tror på stigande bopriser
Andelen som tror att bopriserna kommer att stiga respektive falla.
(Procent) Källa: Demoskop
Tror på stigande
Tror på fallande
November 2017
43%
November 2017
32%
80
70
60
50
40
30
20
10
0
2002
2003
2004
2005
2006
2007
2008
2009
2010
2011
2012
2013
2014
2015
2016
2017

– Vi har fått en förflyttning av marknaden och är nu i ett normalläge. Det tar längre tid att sälja och köparna har mer tid att fundera. Det kan också vara bra för säljare som ska flytta till något annat. De har fler bostäder att välja på, säger Lennart Hagberg, vd för Husman Hagberg.
Ett större utbud, politiska beslut och mediernas hårda bevakning är anledningen till de långsammare säljprocesserna, enligt Hagberg.
– Det har byggts mycket nytt i bostadsregioner vilket har ökat utbudet. Det handlar ju om tillgång och efterfrågan. Som mäklare ser vi positivt på marknaden, säger han.
Johan Engström är vd för Fastighetsbyrån.
– Vi kan konstatera att prisutvecklingen har avmattats och bromsat in ganska fort efter fem år med kraftigt stigande bostadspriser. Ur den aspekten är det ganska sunt att priserna börjar mattas av, säger han.
Avmattningen har gjort att många bostäder tar längre tid att sälja. Säljarnas förväntningar spelar på en marknad i uppgång medan köpare förväntar sig att kunna fynda. För mäklarnas del kan det vara en fördel.
– Det gillar vi eftersom det ger utrymme för mer eftertänksamhet. Tidigare hann vi inte riktigt prata med alla kunder, säger Johan Engström.
Utvecklingen har varit starkast
i Stockholm, men Fastighetsbyrån har sett att priserna i norra Sverige har stigit mest de senaste åren.
– Procentuellt så har utvecklingen av bostadspriserna varit starkast i norra Sverige, där marknaden domineras av bostäder i kuststäderna. Och vi ser nu att Umeå, Luleå och Skellefteå är fortsatt bra marknader, säger han.
Mäklarhusets vd Erik Wikander anser inte heller att förändringen är dramatisk.
– Det vi har sett hittills är inte en kraftig prisnedgång utan en stabilisering. Vi har haft en kraftig prisuppgång de senaste åren. Nu har det blivit köparens marknad. Vi måste också komma ihåg att i Stockholms innerstad säljs bostäder för omkring 100 000 kronor per kvadratmeter. Lönerna har inte ökat i samma omfattning.

Ida Yttergren
ida.yttergren@dn.se "

" Fakta.
SEB:s boprisindikator visar att 43 procent tror på stigande priser medan 32 procent tror på fallande priser.
Mätningen visar även att hushållen tror att reporäntan kommer att ligga på 0,23 procent om ett år. I oktober var förväntningarna att reporäntan skulle vara
0,17 procent om ett år. 7 procent av de tillfrågade hushållen med helt eller delvis rörlig ränta säger att de avser att binda räntan inom tre månader, vilket är färre än oktobermätningens siffra, 8 procent.
Källa: SEB "

DN TISDAG 14 NOVEMBER 2017

" Nya amorteringskrav väcker stark kritik

Den 1 mars nästa år blir det svårare att få ett stort bolån. I varje fall om regeringen går på Finansinspektionens linje och skärper amorteringskraven. Ett oansvarigt beslut tycker Fredrik Isaksson, chefsekonom på Sveriges Byggindustrier.

Som väntat klubbade Finansinspektionens (FI) styrelse förslaget om att skärpa amorteringskravet.
Skärpningen innebär att hushåll som tar lån som överstiger 4,5 gånger årsinkomsten måste amortera i en snabbare takt. Men förslaget har mötts av hård kritik.
Marcus Svanberg, vd på Länsförsäkringar Fastighetsförmedling, tror att de ökande boendeutgifter som förslaget leder till kommer att verka hämmande på både viljan och möjligheten att flytta.
– När räntorna stiger är risken dessutom uppenbar för att vi får en situation där många varken har råd att bo kvar eller köpa nytt, säger han i ett skriftligt uttalande.
Sveriges Byggindustrier tror att förslaget kan leda till minskat byggande. Fredrik Isaksson menar att det är oansvarigt att införa förslaget när bostadsmarknaden ändå är på väg att kylas av.
– De som drabbas är framför allt unga och kapitalsvaga, säger han.
Men generaldirektör Erik Thedéen närmast staplade motiven till beslutet när han presenterade det på måndagen: Det drabbar inte särskilt många och definitivt inte unga med låga inkomster. Hade skärpningen gällt under 2016 hade 15 procent av nya bolåntagare hamnat över gränsen. Av dessa var det 1 procentenhet som redan amorterade i den takt som gäller för skärpningen.
Med andra ord så hade 14 procent av de nya bolåntagarna påverkats av skärpningen om den hade gällt i fjol. Finansinspektionen påpekar att när det gällande kravet infördes så påverkades 56 procent av de som tog nya bolån. Den analys som FI gjort pekar också på att skärpningen främst kommer att drabba personer i åldrarna 25–45 år som bor i storstäderna Stockholm och Göteborg.
Dessutom har FI kommit fram till att de behöver ha en hög inkomst för att få så stora lån – över 37 000 kronor i månaden – annars skulle banken inte låna ut till dem. Redan där stoppas de flesta unga i dag.
Och Thedéen menar att förslaget närmast gynnar dem, eftersom det – enligt FI:s analys – pressar bostadspriserna med 1,5 procent, jämfört med om förslaget inte går igenom.
– Det här är en relativt mild åtgärd, sade Thedéen.
En del av kritiken riktar sig mot att tidpunkten är fel, då bostadspriserna är på väg ned i de dyra områdena.
Men FI:s chefsekonom Henrik Braconier, tillbakavisade det.
– Vi har ett unikt läge med hög tillväxt, hög sysselsättning och låga räntor, sade han och såg inga problem med en begränsad nedgång i bostadspriserna.

Dan Lucas
dan.lucas@dn.se "

"Fakta. Så slår skärpta amorteringskrav
1 Ett par med två löner på sammanlagt 85 000 kronor i månaden, före skatt:
Bostadslånet är på 4,8 miljoner kronor och belåningsgraden ligger över 70 procent av bostadens värde. De gamla amorteringsreglerna anger då att 2 procent av lånebeloppet ska amorteras. Den nya regeln säger ytterligare 1 procent eftersom lånet är större än 4,5 gånger högre än bruttoinkomsten, sammanlagt 3 procents amortering. Total amortering blir 12 000 kronor i månaden.

2 Ett par tjänar sammanlagt 55 000 kronor i månaden: Lånet är på 2,2 miljoner kronor och belåningsgraden ligger under 50 procent. Då träffas hushållet inte av någon av amorteringsreglerna. Amorteringskostnaden blir noll.

3 Ett singelhushåll med lön på 25 000 kronor i månaden och ett bostadslån på 1,5 miljoner kronor: Belåningsgraden ligger över 70 procent. Amortering enligt gamla reglerna, 2 procent, och enligt de nya reglerna ytterligare 1 procent, sammanlagt 3 procent. Total amorteringskostnad per månad blir då 3 750 kronor.

Fakta.
Källa: Finansinspektionen, TT

På lån som är högre än 4,5 gånger bruttoinkomsten ska 1 procent amorteras årligen till dess att lånet hamnar under den gränsen. Förslaget gäller bara nya lån. Bankbyte utlöser inte amorteringskrav, utan villkoren styrs då av bankens kreditprövning.
Sedan tidigare gäller dessutom att bostadslån ska amorteras med 2 procent årligen om lånet överstiger 70 procent av bostadens marknadsvärde. Därefter sjunker amortering till 1 procent av lånet ned till 50 procent av bostadens värde. "

DN TISDAG 14 NOVEMBER 2017

" Hot, trakasserier och rädsla på Dramaten

Flera personer vittnar för DN om trakasserier och hot på Dramaten. En skådespelare ska ha gjort sig skyldig till grova kränkningar. Händelserna ska inte ha utretts trots att de varit kända av teaterledningen. Nu kräver flera anställda att ledningen byts ut.

Skådespelaruppropet, där 456 kvinnliga skådespelare berättat om sexuella trakasserier och övergrepp inom teater- och filmbranschen, har skapat svallvågor i Kultursverige. Kultur- och demokratiminister Alice Bah Kuhnke (MP) kallade omgående cheferna för de tre nationalscenerna, Dramaten, Operan och Riksteatern, till krismöte och krävde förändringar.
Flera nuvarande och tidigare anställda berättar nu för DN om en hård och maktfullkomlig struktur på Dramaten. De berättar bland annat om anklagelser mot en välkänd skådespelare som varit kända för ledningen under många år. Anklagelserna handlar inte primärt om sexuella trakasserier, utan om trakasserier, kränkningar, personpåhopp och förtäckta hot, uppger flera anställda.
Två anställda på Dramaten säger till DN att de är rädda för skådespelaren och att de i största möjliga mån försöker undvika att möta personen i byggnaden för att slippa konfrontation. Skådespelaren har flera gånger varit våldsam, uttalat hot och kastat föremål mot anställda, vittnar flera personer.
– Jag är rädd för personen och skulle aldrig gå in i samma hiss som denne. Det värsta jag gjort under mina år på Dramaten är att jobba i en föreställning med personen. Det är väldigt obehagligt eftersom det hela tiden finns risk för våldsamheter, säger en anställd.
Personens beteende har flera gånger gett upphov till tillbudsrapporter och personliga samtal mellan utsatta och teaterledningen. Flera

uppgiftslämnare menar att de fyra senaste cheferna på Dramaten (Ingrid Dahlberg, Staffan Valdemar Holm, Marie-Louise Ekman och Eirik Stubø) uppmärksammats på problemen men att skådespelaren fortsatt att tilldelas roller.
– Det har alltid hanterats väldigt dåligt. Jag gick själv och påtalade problemen men inga förändringar skedde. Vi skrattar alla högt när man nu säger att man inte vetat om det här, säger en tidigare chef på lägre nivå.
– Det är klart att de högsta cheferna har vetat om det. Allt annat är bara skitsnack. Att det accepteras beror på en struktur som är satt från högsta ledning. När de inte ingriper riskerar det att eskalera på golvet, säger en anställd.
Staffan Rydén, som var biträdande teaterchef, vice vd och produktionschef på Dramaten mellan 1997 och 2009, säger till DN att han själv känt sig hotad av skådespelaren och att han var rädd för att bli slagen när skådespelaren var upprörd över att ensemblen fick ordna individuell transport till hotellet efter en mottagning under en turné.
– Facket har varit oerhört lamt i frågan om trakasserier. De har lämnat walkover. På andra arbetsplatser hanteras sådant här av arbetsmarknadens parter men idiomet är att Dramaten är en familj. Så i stället för att bli hanterbara problem så behandlas sådant här som familjebråk. Delvis också för att ensemblen håller facket utanför den här typen av frågor, säger Staffan Rydén.
Du tillhörde ju själv ledningen i tolv år.
– Jag har en del av ansvaret. Vi har gjort massor runt det här, som att förnya reglerna för representation. Och folk har ju blivit uppsagda. Men det har alltid hanterats inom ”familjen”, och det här arbetet hade behövt professionaliseras. Men då måste också motparten vara delaktig.
Rydén ifrågasätter också att skådespelaren är fortsatt anlitad.
– Om det här beteendet fortfarande dyker upp med jämna mellanrum så ifrågasätter jag att personen ska engageras. Det kan jag säga att det tycker jag är fel, säger Staffan Rydén.
En tidigare anställd berättar för DN att hen blev våldsamt påhoppad av skådespelaren under ett genrep men fick hjälp av två kollegor som kastade sig över skådespelaren. Personen uppger att regissören då förklarade att man måste ha förståelse för att skådespelare beter sig så ibland, och att man måste ha respekt för att de är något annat än vanliga människor.
Enligt den tidigare anställda frågade hen den dåvarande teaterchefen Marie-Louise Ekman om personalen verkligen ska vara fysiska och psykiska slagpåsar och slasktrattar för nervösa skådespelares utfall. Enligt personen ska hon ha svarat: ”Ja.” DN har sökt Marie-Louise Ekman.
Enligt den tidigare anställda har skådespelaren även därefter fortsatt trakassera andra anställda på Dramaten, vilket ska ha anmälts eller påpekats muntligen till den nuvarande chefen Eirik Stubø.
Flera personer berättar oberoende av varandra för DN om andra incidenter och trakasserier som skådespelaren legat bakom och som tagits upp med Stubø av såväl anställda som fackliga representanter.
– Det sades då att personen inte skulle få fler roller men så fort facket lämnat rummet blev det nog inget av det där. I stället fick personen nytt kontrakt. Det var mycket svammel. Men jag måste säga att det ibland också känts som att vi anställda varit bidragande del till att strukturen och tystnadskulturen kunnat bibehållas, säger en annan tidigare anställd.
Problemen är inte begränsade till den utpekade skådespelaren. Enligt uppgifter till DN har flera fall av sexuella trakasserier inträffat på teatern utan att de blivit anmälda. Många är samtidigt överens om att det vid sidan av de mest allvarliga övergreppen under många år har funnits en arbetskultur där raseriutbrott, personpåhopp och

kränkningar accepteras, i synnerhet påhopp från ledande manliga skådespelare och regissörer, både mot andra skådespelare och mot personal som arbetar bakom scenen.
DN och SVT Kulturnyheterna rapporterade tidigare i år, i samband med en omorganisation på Dramaten, om ett utbrett missnöje med teaterledningen. Under fjolåret slutade minst sex personer i ledande positioner, däribland personalchefen, samtidigt som sjukskrivningarna bland personalen ökade. Missnöjet bekräftades av Teaterförbundets representant, som också vittnade om stor oro bland de anställda.
– Och nu är mitt misstroende mot ledningen enormt. Jag ser inte hur den nuvarande ledningen ska kunna lösa det här. Människorna här är inte odelat onda, men vi kan inte behålla en struktur som tillåter att vissa får bete sig precis hur som helst, säger en anställd.
– För att bryta den här kulturen ser jag ingen annan lösning än att ledningen måste bytas ut. Det har gått för långt nu, säger en annan anställd.
Dramaten inledde i slutet av förra veckan en intern utredning mot en person, som enligt flera källor är samma skådespelare som nämns i den här texten. Skådespelaren förnekar dock att det är hen som utreds och säger också att hen inte vet vem det rör sig om.
– Nej nej nej nej, absolut inte. Ni har pratat med en massa människor som sprider rykten, och pressas till att säga vad de säger. Jag har själv varit med om hot och trakasserier, från både män och kvinnor. Och skulle man springa med det till pressen så herre gud, då blir man en *sådan där* människa. Jag får ta det i mina memoarer om jag skriver dem, säger skådespelaren.
Skådespelaren menar, angående skådespelaruppropet #tystnadtagning, att de grövre fallen hör filmvärlden till och att hen inte hört talas om något liknande på Dramaten på tjugofem år.
– Jag tror att det är en handfull som har varit med om någonting, och alla andra ställer sig bakom det. Alla har inte några ruskiga historier att berätta. Men jag tror inte att kvinnorna har gripit det här ur luften och det är bra att de sätter ner foten.
Skådespelaren tycker dessutom att man måste tåla lite tuffare tag inom teatervärlden.
– Ja, men vad är det vi håller på med? Allt som är farligt och ömt i livet, från kärlek till hat. Det är klart att det kan bli nappatag och konstiga känslor ibland, det går inte att undvika. Nya, unga människor tycker att ”oj, det här var lite tuffare än jag tänkt mig”. Men de som jobbat några år vet att det kan gå rått till på en teater. Det kanske inte är precis som på SJ eller NK, men i stort sett är klimatet på Dramaten bra.
Förutom att starta en utredning har Dramaten anlitat externa jurister och psykologer. Enligt ledningen pågår ett stort internt arbete med bland annat en omarbetad medarbetarenkät, kompetensutveckling för chefer och en handlingsplan för att motverka tystnadskulturen.
DN har sökt teaterchef Eirik Stubø. Presschef Mimmi Fristorp svarar på DN:s frågor över mejl och skriver att de aldrig kan uttala sig om enskilda personalärenden.
”Det är alltid problematiskt att uttala sig om tidigare ledningars agerande. Den här ledningens mål är att Dramaten ska vara en trygg arbetsplats där alla behandlas med respekt. Alla ärenden som kommit till ledningens kännedom har hanterats, utifrån det individuella fallet”, skriver Fristorp och fortsätter:
”Eftersom att personalärenden är konfidentiella är det svårt att vara helt transparent inom organisationen kring vilka åtgärder de enskilda fallen lett till. Med det sagt ser vi att vi måste gå igenom våra rutiner för hur vi kommunicerar kring vårt arbetsmiljöarbete samt hur vi arbetar med ledarskap.”
Flera anställda säger till DN att de inte har förtroende för ledningen på Dramaten och kräver att de byts ut. Vad säger ni om det missnöje som finns bland personalen?

”Det är naturligtvis allvarligt. Dramaten har det senaste året gått igenom en stor och krävande förändringsprocess som varit påfrestande och smärtsam för många. Vi blickar nu framåt och hoppas och tror att alla ska känna förtroende för Dramaten, såväl publik som medarbetare”, skriver Mimmi Fristorp.
Hur ska ni komma till rätta med den här situationen?
”Ett stort problem, som vi redan är medvetna om, är den omfattande tystnadskultur som råder på Dramaten och i hela scenkonstbranschen. Arbetet måste börja där, vi behöver skapa en trygghet där personal upplever att deras berättelser tas på allvar och leder till åtgärder.”

Hugo Lindkvist
hugo.lindkvist@dn.se
Leonidas Aretakis
leonidas.aretakis@dn.se "

"Detta har hänt.
456 kvinnor ur teater- och skådespelarbranschen skriver ett gemensamt upprop i Svenska Dagbladet den 8 november där man vittnar om manliga kollegors sexuella trakasserier och hotfulla beteende.
Dagen därpå kallar kulturminister Alice Bah Kuhnke cheferna för Dramaten, Operan och Riksteatern till ett möte för att höra vilka åtgärder de tänkt sig.
Manliga skådespelare, chefer och filmare kommenterar för DN uppropet. ”Det är en kultur som råder där manliga genier tillåtits härja fritt”, säger skådespelaren Morgan Alling.
Under torsdagen bekräftas att en medarbetare vid Dramaten utreds internt, misstänkt för övergrepp. Samtidigt vittnar anonyma källor till DN om en kultur där Dramatens publikdragande stjärnor tillåtits att gå över gränser. "

DN TISDAG 14 NOVEMBER 2017

" 653 kvinnliga sångare: Vi sjunger ut

Våldtäktsförsök. Verbala trakasserier. Grov sexistisk jargong. Efter #tystnadtagning samlas nu 653 kvinnliga sångare – från världsnamn till operakörsångare och nyutexaminerade frilansar – i ett gemensamt upprop mot sexismen och trakasserierna i svensk opera- och konsertmiljö.

Tack skådespelarsystrar för att ni gick i bräschen. Ni är inte ensamma. Tystnadskulturen är utbredd även i operavärlden. Även här geniförklaras manliga sångare, dirigenter och regissörer, och hålls om ryggen när de begår övergrepp. Och det gäller inte bara stjärnorna. I Sveriges opera- och konserthusmiljö finns en allmän kultur där mäns trakasserier förminskas, ursäktas och bortförklaras. Och vi som blivit utsatta är rädda för att tala öppet om det vi varit med om. De flesta av oss är frilansar och lever med en ständig oro över att inte få fler jobb. När man är utbytbar har man inte råd att vara besvärlig. Men nu tar vi risken tillsammans.
Under de senaste dagarna har vi förenat oss i en grupp på Facebook där vi i skrivande stund är 1 210 medlemmar. Vi har delat våra erfarenheter och sparat alla vittnesmål.
Här följer några av dem:

Jag går fortfarande på Operahögskolan. Han är en etablerad sångare och har just gästat som regissör på skolan. Vi sjunger ihop på ett gig och när vi är klara drar han ner mig i sitt knä och sticker ner sin hand innanför min kjol, letar sig innanför trosorna samtidigt som han tvångskysser mig. Hans händer och tunga är överallt. Jag försöker få bort honom och skriker att han ska sluta men han säger att han känner att jag är kåt och att jag ska sluta vara så präktig. Jag tacklar loss

honom och då säger han: ”Jag känner mig som en våldtäktsman när du gör så där!”

En äldre regissör på en av Stockholms kulturscener. Efter en konsert i lokalen väntar han utanför toalettdörren när jag kommer ut. Han tar tag om min nacke och sticker in sin tunga i min mun. Jag vrider mig loss men är i chock. Han tar ett nytt hårt grepp och säger: ”Gillar du smisk? Jag ska visa dig hur en riktig man älskar!” Jag säger att han ska släppa mig, att jag inte vill. Han svarar: ”Du är feg, du förnekar din sexualitet!”

Göteborgsoperan. Jag är 13 år och engageras i barnkören. Jag blir vän med den jämnåriga sonen till en vuxen solist. Sonen är ibland med och tittar på repetitionerna, och vi bor nära varandra. Ibland får jag skjuts hem med den manliga sångaren eftersom det är praktiskt. En dag när jag är hemma hos sångaren för att leka med hans son får jag låna datorn för att kolla en sak på nätet. Plötsligt kommer sångaren fram bakifrån och stoppar ner sina händer i min behå, tar mig hårt på brösten. Jag hade aldrig blivit tagen där förut – det var fruktansvärt och gjorde dessutom ont. Min kompis kom in och skrek ”Pappa, vad gör du?” Jag skyndar mig hem, berättar ingenting för någon. Resten av produktionen är svår, och jag är rädd. Jag känner mig äcklig, förvirrad.

En väldigt betydelsefull man i branschen både internationellt och nationellt hade visat sitt intresse för mig. På en tillställning med kollegor där han hunnit bli lite berusad kör han plötsligt upp sin hand hårt under min kjol, mellan mina ben och klämmer till. Jag blev chockad och sprang in på toa, samlade mig och satte mig till bords igen. En äldre kvinnlig kollega med fast kontrakt sa upprört: ”Jag såg vad som hände, du måste anmäla.” Men jag ville inte äventyra min osäkra position vid institutionen genom att vara ”besvärlig” så jag lät bli.

En högt uppsatt och framstående operasångare och pedagog är på skolan och ska ge mig karriärtips. Han säger att jag måste sluta tänka så mycket och vara mer i kroppen. Sedan säger han att han vill ses bara vi två så att han kan få fotografera mig naken. ”Det brukar frigöra kreativiteten”, säger han.

Jag går till min dåvarande chef för att berätta att jag är gravid och måste lyftas ut ur ett par produktioner. ”Du knullar för mycket”, säger han och skrattar högt.

På Operahögskolan hade vi en gästpedagog. Han ville att jag skulle stanna kvar efter en lektion. När vi blivit ensamma i rummet frågade han om jag ville ligga med honom. Jag sa nej. Då förde han min hand till sitt erigerade kön och sa att jag inte skulle se så jävla kåt ut för då kunde saker och ting ske. Han var sextio år.

Jag är ensam med regissören jag jobbar med. Plötsligt böjer han sig fram och kysser mig. Jag avbryter och säger nej. Han håller fast mig och säger: ”Äsch, du behöver inte spela svår för mig” och fortsätter försöka kyssa mig. Trycker in sin tunga i min mun. Jag försöker knuffa bort honom. Han håller mig hårt, jag vänder bort mitt ansikte och säger att jag inte vill. Han svarar: ”Kom igen! Du vet att du egentligen vill och jag vet att du vill. Vi vill ju båda två så nu kör vi.”

Jag är i det här läget helt chockad, äcklad och inser att jag inte kommer ur den här situationen. Han slutar inte utan börjar i stället dra av mig kläderna. Jag blir som förstenad och det enda som nu pågår i min hjärna är en tidslinje från första gången vi träffades till

den här stunden. Jag rannsakar mig själv: Fanns det tecken? Vad hade jag kunnat göra annorlunda, borde jag ha fattat att det här skulle hända? Känner mig så skamsen och dum som vågade vara ensam med honom.

Min första stora operaroll efter skolan på ett av våra statligt finansierade hus. Jag fick många gånger ”bud” om att maestro ville träffa mig tu man hand. Den första gången ville han bjuda in mig och den andra unga sångerskan (vi var 27 år, han närmare 70 år) att äta tillsammans med honom på hans hotell. Det fanns inte att jag kunde säga nej till inbjudan från denne legend. Vi var flera där från produktionen och han placerade mig närmast sig själv vid middagen.

Han la genast sin hand på min rygg och började smeka den, även benet och armen. Jag var extremt obekväm och vred på mig men sa inget. Han höll hov och berättade den ena vulgära och snuskiga anekdoten efter det andra. Alla skrattade. Han tog min hand och gnuggade den och sa framför alla: ”Nu börjar du bli fuktig.” Mina kollegor skrattade och det gjorde nog jag med. Inombords var jag väldigt obekväm men det kändes omöjligt att bara få därifrån. Efter den kvällen såg jag till att aldrig mer hamna bredvid honom och jag var mer avståndstagande nu. Han fortsatte bjuda in till efterfester på hotellet men vi gick inte dit mer och det gav konsekvenser. Hans beteende mot mig förändrades markant när jag inte gick med på hans inviter. Under följande rep och föreställningar var han extra tuff mot mig – han var riktigt otrevlig och skrek åt mig framför alla, ofta utan att jag gjort något fel.

Jag var 19, hade precis gått första året på musiklinjen på folkhögskola. En regissör som jobbade på en etablerad friteater erbjöd sig att ge mig lektioner i scenisk träning, och lockade dessutom med jobb i hans projekt längre fram. På första lektionen skulle jag ta av mig naken och gå framför honom. Det hade alla hans kvinnliga artister gjort... Det ville jag inte så han nöjde sig med bar överkropp. Jag skulle gå fram och tillbaka och vara helt avslappnad, för att jag skulle kunna vara lika fri inför en publik, fast med kläder på... Nästa lektion skulle jag posera för att hitta olika uttryck, han ville samtidigt teckna mig och vid ett tillfälle när jag stod på knä, jag hade kjol på mig, så för han undan mina trosor, spottar i sin hand och kletar in det mellan mina ben och ber mig hålla undan troskanten så att han kan se hur det glänser.

En dirigent som hämnades på dem som han inte fick ”äta”, alltså utföra oralsex på. Jag höll om min kollega som grät inför sin entré och jag glömmer aldrig hur hon på väg in på scenen sa: Jag särade på benen och tänkte på min man … hon sjöng grandiost dirigerad av maestro som fortfarande lever i tron att det är han som har befriat kvinnan inom henne som gör henne till en så strålande sångerska. Det börjar och slutar inte med själva övergreppen, vi är fler som lever under radarn. Hans hämnd är grov och lögnaktig. Han räds inte att sprida förtal och ljuga för agenter och operachefer.

Vd:n på en av mina tidigare arbetsplatser brukade smyga runt bakom scenen, speciellt om det var snabbyten på gång. I en produktion jag sjöng i hade damkören ett snabbt byte där det mesta åkte av och då var han där och gjorde sin chefliga plikt allt vad han orkade. Jag satt i en soffa en bit bort och såg honom larva runt. En manlig kollega stod och väntade på sin entré när vd:n sätter armbågen i sidan på honom och flinar att ”det här får du ju se som en löneförmån!”…

Jag sommarjobbade på en av Sveriges mest ansedda sommaroperascener. Det var en fest när både dirigent, solister och

ensemblen var med. Jag stod och dansade på golvet när jag plötsligt blir neddragen i en soffa av en manlig, fransk solist, han försökte dra av mig min topp, jag kämpar emot. Dirigenten tar upp en kamera och fotar alltihop och skrattar. Alla blir förstenade, ingen rör sig, jag sliter mig loss och jag och min väninna springer in i ett annat rum. Vi får tag i kameran senare den kvällen och raderar alla bilder, dirigenten blir rasande och säger att jag får skylla mig själv när jag beter mig som en hora. Någon vecka senare provsjunger jag för dirigenten.
***
Kvinnliga sångare är inte säkra. De är inte säkra på utbildningarna. De är inte säkra i operahusen eller i konsertsalarna. De är inte säkra i möten med regissörer, dirigenter eller chefer. Vi kräver att ledningarna för dessa institutioner tar sitt ansvar. Det finns inga ekonomiska incitament i systemet för att avskeda en lärare som utnyttjat studenter, en rektor som gått över gränsen, en dirigent, en stjärnsångare, en fast anställd eller en regissör som skadar människor. Den som anmäler riskerar att förlora försörjning och utvecklingsmöjligheter. De som begår trakasserier och de som skyddar dem sitter ofta i anställningsjuryer och har makt över stipendiefonder som förvaltar hundratusentals kronor. Det sociala priset är också högt för den som säger ifrån. Hon riskerar att bli avfärdad, utfryst och utsatt för fortsatta trakasserier.

Maktbalansen är skev. Offret riskerar allt. Förövaren går fri.
Vi säger som våra skådespelarsystrar: Institutionschefer, producenter, dirigenter, regissörer, rektorer, lärare och politiker – ni har alla misslyckats. Det är ert ansvar att se till att ingen blir sexuellt trakasserad på arbetsplatsen eller i skolan.
Vi kräver att arbetsgivare och skolledningar slutar att skydda, anställa och tjäna pengar på förövare.

Vi kräver nolltolerans mot sexuellt utnyttjande och våld. Sexuella övergrepp eller våldsutspel ska ge konsekvenser i form av uppsägning. Vi kommer inte längre att vara tysta. Vi kommer att ställa de ansvariga till svars och låta rättsväsendet göra sitt jobb när det finns anledning till det.

Vi kommer att lägga skammen där den hör hemma – hos förövaren och dem som skyddar honom.
653 kvinnliga sångare står bakom uppropet. Vi står alla enade som en röst. Vi stöttar varandra. Vi pratar med varandra. De äldre hjälper sina yngre medsystrar, vi offrar inte de unga sångerskorna på det manliga ”geniets” altare.

Vi vet vilka ni är. #visjungerut

Katija Dragojevic
Ida Falk Winland
Anna Larsson, Katarina Dalayman, Erika Sunnegårdh, Miah Persson, Iréne Theorin, Elin Rombo, Katija Dragojevic, Ida Falk Winland, Kerstin Avemo, Lena Nordin, Maja Frydén, Sanna Gibbs, Katarina Karnéus, Agneta Eichenholz, Marianne Eklöf, Vivianne Holmberg, Cornelia Beskow, Camilla Nylund, Hillevi Martinpelto, Ingrid Tobiasson med flera kulturdebatt@dn.se "

DN TISDAG 14 NOVEMBER 2017

" Maria Schottenius: Vi befinner oss i ett historiskt uppror

Historia skrivs. Vi är nu mitt i det största sociala uppror sedan demokratikampen vid förra sekelskiftet. På samma sätt som rovdriften på arbetare blev synlig avslöjas här och nu, dag efter dag, det vidriga och utbredda mönstret med sextrakasserier.

Det upprop med 653 kvinnliga sångare som Dagens Nyheter publicerar i dag är sprängstoff långt utanför Sveriges gränser. De kvinnliga svenska operasångarna är en världsledande grupp – här finns flera stycken som inom sitt fält är lika stora som Zlatan inom sitt. Det här är ingen svensk angelägenhet. Anna Larsson, Katarina Dalayman, Erika Sunnegårdh, Miah Persson, Iréne Theorin, Elin Rombo, Kerstin Avemo och flera av de andra som undertecknat är sångerskor som ofta sjunger på de stora scenerna. På Metropolitan i New York, La Scala i Milano och operascenerna i London, Paris, Berlin, Wien.
Men här finns också berättelser från operakorister och nyutexaminerade frilansar. De liknar dem vi sett från skådespelerskorna. Här är det framför allt dirigenter, regissörer, stjärnsolister och pedagoger som osannolikt fräckt och integritetskränkande går på unga kvinnliga sångare i början av karriären.
Männen är äldre och har ekonomiskt säkra positioner. Kvinnorna har osäkra inkomst- och anställningsförhållanden när de, som ni här kan läsa om, blir attackerade på de mest häpnadsväckande och groteska sätt.
Det finns ett antal analyser att göra och diskussioner att ta. Men en sak är tydlig. Det handlar väldigt mycket om ekonomi. Att vara ung sångerska är att vara beroende av att få roller. Och det får man genom kontakter och rekommendationer. En dirigent kan vara viktig, en regissör avgörande. Det gäller att skaffa kontrakt, karriärmöjligheter, gott rykte för att i det långa loppet få en tryggad ekonomisk framtid. Medvetet eller omedvetet är det här precis vad den äldre, etablerade mannen i opera- och konsertvärlden vet. Det är därför han väntar på sångerskan utanför toaletten, tar henne på brösten, trycker sitt kön mot henne, bedyrar henne sin tillfälliga, oregerliga kärlek och attraktion. Och det är oacceptabelt, men kräver att man går på strukturerna. Varje opera- och konserthus bör införa nolltolerans inför sextrakasserier och se till att alla som engageras skriver på ett kontrakt om förbud.
Vi är nu många som väntar på ett motsvarande avslöjande i det privata näringslivet. Därifrån har det hittills varit tyst.
Men kraften i den massiva kvinnorörelse som nu sätter skräck i många och hopp i de allra flesta är det största som har hänt sedan kvinnorna fick rösträtt.

Maria Schottenius
maria.schottenius@dn.se "

DN TISDAG 14 NOVEMBER 2017

" Ny it-plattform ska underlätta vårdens digitalisering

I dag ska landstingstyrelsen besluta om en miljardinvestering i en ny it-plattform som ska ta sjukvården ett stort steg närmare en digitaliserad vård.

Förhoppningen är att den nya plattformen ska ge patienterna en mer sammanhållen vård och informationsöverföring i ett splittrat vårdsystem med många vårdgivare.
— Jag blir ofta ganska bekymrad när jag ser hur mina patienter hamnar mellan stolarna. För många både lätt sjuka och kroniskt sjuka med många vårdkontakter, finns i dag ingen sammanhållen kontinuitet. Det gör att patienten ofta blir överförare av information mellan vårdgivare, och får ett outtalat ansvar att berätta vad som har hänt vid förra läkarbesöket. Ett problem är att våra nuvarande it-stöd inte är tillräckligt bra, säger Alexander Hedman, distriktsläkare vid Mörby vårdcentral, som deltar i förberedelserna för upphandlingen .
Den nya it-plattformen ska också underlätta införandet av digitala tjänster, och göra det enklare att kommunicera med vården när det gäller allt från att mejla, boka tid och betala till att förbereda ett vårdbesök. Ur vårdpersonalens synvinkel är målet tekniska förbättringar i det dagliga arbetet.
— I nuläget ägnas uppemot en timme om dagen till sökande efter information som kanske inte ens finns. Den bristande tekniken är faktiskt en förklaring till den personalbrist som vi har i sjukvården, säger Daniel Forslund, innovationslandstingsråd (L).
Upphandlingen ska påbörjas vid årsskiftet, och den nya it-plattformen vara helt införd på alla landstingets vårdcentraler och sjukhus år 2021.
Utvecklingsarbetet har först skett i samarbete mellan SLL, Västra Götalandsregionen, och Region Skåne, men samarbetet har brutit samman. Socialdemokraterna välkomnar att vårdens personal får ett nytt it-system, men pekar på outredda risker med investeringen som uppgår till 2,2 miljarder kronor.
— Jag är oroad att det här blir dyrare än planerat, som erfarenheten är med flera stora upphandlingar som den Moderatledda landstingsalliansen gör. Vi ser ett behov av en djupare riskanalys, säger Erika Ullberg, oppositionslandstingsråd (S).

Anna Gustafsson
anna.gustafsson@dn.se "

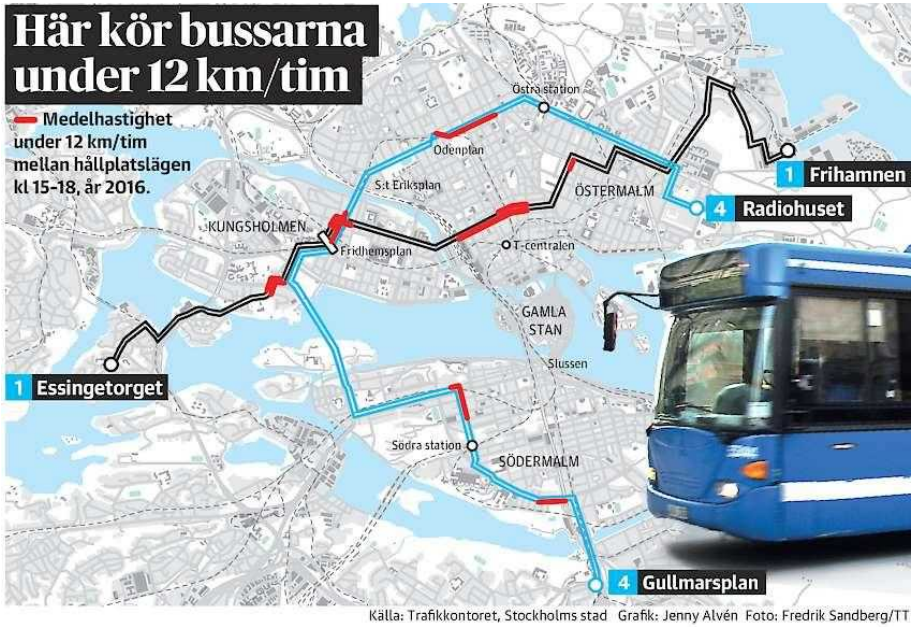

Källa: Trafikkontoret, Stockholms stad Grafik: Jenny Alvén Foto: Fredrik Sandberg/TT

DN TISDAG 14 NOVEMBER 2017

"Så ska bussarna få fart i innerstan

Hur långsamt kan en buss gå innan resenärerna tröttnar? 18 kilometer i timmen, menar trafikborgarråd Daniel Helldén (MP) och trafiklandstingsrådet Kristoffer Tamsons som vill fixa till stombusslinjerna.

– Stombussarna måste komma fram, säger miljöpartistiska trafikborgarrådet Daniel Helldén.
Det är han överens med många om. Trafikförvaltningen tycker inte att en snitthastighet på 12 kilometer per timme på Kungsgatan eller vid Fridhemsplan är rimligt.
För att man ska åka buss måste det finnas en tidsmässig vinst med kollektivtrafiken. Annars låter folk bli, resonerar miljöpartistiske Daniel Helldén och moderata landstingsrådet Kristoffer Tamsons.
Nu vill man fixa busstrafiken. Det har tidigare genomförts åtgärder för att snabba på busstrafiken, men åtgärderna har i vissa fall inte lyckats sänka restiderna – trots att man drog in en del hållplatser vid förra översynen.
– Fyrans buss har i praktiken lika många resenärer som SJ. Men just därför blir konsekvensen av dålig framkomlighet så stor. Man kan inte lita på att bussen kommer fram i tid, så det här handlar om tilliten till kollektivtrafiken, säger Tamsons.
Konkret handlar det om åtgärder på linje 1, linje 4, linje 178 mellan Jakobsberg till Sollentuna och linje 179 mellan Vällingby och Sollentuna.
Ett av trafikborgarrådets Daniel Helldéns favoritövergångsställen är det på Kungsgatan vid Hötorget – där tusentals människor dagligen passerar – ställer till det för busstrafiken.
Övergångsstället är helt enkelt så brett att buss 1 inte tar sig fram utan att en ny grupp människor börjar gå över vägen.
I tjänsteutlåtandet från trafikkontoret står det att gatan är ”en komplex sträcka” där man vill titta på ”hur framkomligheten för stombusstrafiken samt samspelet med gångtrafiken kan förbättras”.
Konkret innebär det att övergångsstället kan få till exempel trafikljus eller andra signalsystem som får både gångtrafiken och kollektivtrafiken att flyta på bättre.
Men smakar det så kostar det. Åtgärderna och ombyggnationerna på busslinje 1 och busslinje 4 uppskattas kosta ungefär 17 miljoner kronor.
Tidsplanen är att åtgärderna ska vara på plats 2019.
Insatserna på linje 178 och 179 kommer at kosta 5 miljoner kronor.
Även där är målsättningen ett färdigställande senast 2019.

Anton Säll
anton.sall@dn.se "

DN TISDAG 14 NOVEMBER 2017

" Johan Esk: En av svensk fotbolls största bragder

Nu är nu är Janne Anderssons mantra. Nu är en av svensk fotbolls största bragder klar. Nu ska Sverige till VM. Det känns otroligt och osannolikt och omtumlande att skriva det.

Milano.

Man kan dra upp Malmö i Europacupen på 1970-talet, IFK Göteborg i Uefa-cupen på 1980-talet, Sveriges väg mot VM-bronset på 1990-talet och överlevnaden i dödens VM-grupp i början av 00-talet.

Ändå är det inget som slår det här.

Inget som slår vad de gjort. De där spelarna som euforiskt lyckliga rusar omkring nere på San Siros gräsmatta den magiska måndagen 13 november 2017. En klassisk arena. Klassiska scener. Svenskarna där nere har krigat och sluggat och kämpat sig till 0-0 och till VM.

Det var inte vackert men det var en match med rysarnivå av bibliska mått.

Ska man samla en serie av matcher är det ingen bragd i svensk herrfotboll som slår landslagets VM-kval från början av hösten 2016 till slutet av hösten 2017.

Förutsättningarna och motståndarna gör det här till en bragd som inte skulle kunna hända. Sverige borde inte kunna gå till VM. Sverige är där nu.

Den största orsaken är att de trodde att det skulle kunna gå.

När vi andra vägrade att se möjligheten utan bara såg det här som en uppstart inför det mer realistiska målet att nå EM 2020 – då började förbundskapten Janne Andersson att jobba och nöta in sina nyckelord. Då är då. Nu är nu. Sen är sen.

Vi har redan tröttnat på orden, spelarna skämtar med honom om det offentligt men om man ska vara allvarlig är det i det där rabblande nyckeln till kvalframgången finns.

Zlatan Ibrahimovic och Kim Källström och Andreas Isaksson var inte med. De hade tillhört ett landslag som fanns då och det var inte mycket att göra åt.

Nu var det dags för Robin Olsen, Andreas Granqvist, Albin Ekdal och Emil Forsberg att ta större roller.

Men för att framgångarna skulle komma – mer snart än sen – var alla tvungna att köpa Janne Anderssons och Peter Wettergrens idéer om kollektivets kraft. Spelarna kunde på samlingarna bara titta sig runt i rummet och inse det självklara:

– Det är Vi som måste göra det. Det finns inte Någon som kan göra allt.

Bragdstämpeln kommer av att stjärnorna var borta och att motståndet var oerhört tufft. Frankrike och Nederländerna i gruppen. Italien i playoff. Det toppades med att en av de allra viktigaste spelarna, Albin Ekdal, har haft en mycket strulig höst.

Bragden byggdes av spelare som varit petade, anonyma, bortglömda eller skadade.

Ola Toivonen hade hamnat i det hamrénska frysfacket, Jakob Johansson var på väg att bli en spelare vars karriär aldrig skulle få fäste i landslaget. Marcus Berg hade haft svårt att lyckas i Zlatans skugga. Sebastian Larsson hade varit utskälld först och skadad sen. Robin Olsen hade väntat på att Andreas Isaksson skulle lägga av.

Och så vidare och nu har alla de här fått och tagit chansen och Sverige är vidare till VM.

För många var det deras sista VM-chans i karriären. De dämpade inte ner den med ödmjuk tacksamhet. De tryckte till chansen med uppkäftighet och respektlöshet inför motståndarna och noggrannhet i förberedelse och utförande.

Sverige har inga stora stjärnor i fotbollsvärlden men Sverige är klart för världsmästerskapet i fotboll 2018.
Men herregud vilket drama det var.
Ryggproblemen har påverkat Albin Ekdals höst. Nu kunde Sveriges ryggrad inte ens spela.
Och i 17:e minuten blev eländet ännu värre. Jakob Johanssons knä vek sig och hela Sverige stod på knäna.
Sverige hade därmed ett innermittfält bestående av en spelare som harvar på borta i USA (Gustav Svensson) och en (Sebastian Larsson) som spelar i skymundan i engelska andraligan.
Ju längre första halvlek led, desto mindre spelade Sverige fotboll. Sverige kämpade fotboll. Sverige ledde med 2–1 i strafflägen men i allt annat dominerade Italien.
Ola Toivonen orkade inte spela mycket mer än en dryg halvlek. Victor Claesson, lagets bästa offensive spelare, höll till den 72:a.
Sverige var nere och grävde djupt i truppen. De hade inte mycket teknisk briljans att erbjuda, inte mycket till spel. De hade inte mycket mer än svett, kramp och kämpaglöd att erbjuda och den där glöden värmde långt upp på San Siros mäktiga läktare där jag satt och skakade av köld och nerver. Min blick pendlade mellan kampen där nere och klockan snett upp.
Jag har sett något liknande förr. Det här var som när Sverige spelade 0-0 mot Trinidad-Tobago senaste gången Sverige spelade VM. Nu var det Sverige som var tillbakapressat, försvarade med allt man hade och såg 0–0 som en stor seger.
Den italienska publiken hade buat under svenska nationalsången, burit sitt lag men till sist tystnat och gått under med laget som missar VM för första gången sedan 1958.

Johan Esk
johan.esk@dn.se "

DN ONSDAG 15 NOVEMBER 2017

" Nazistledaren har helt rätt – NMR är folkets fiende

Tidigare i månaden hittade polisen tio kilo dynamit vid ett ingripande mot en man i Göteborg. Vad han hade för planer är ännu inte klarlagt. Men han har kopplingar till den nazistiska våldssekten Nordiska motståndsrörelsen, och på Facebook skriver han om att utplåna globalister, sionister och islamister. Jo, det brukar ibland diskuteras om terrorister är politiska extremister eller ”bara” galna. Men det går uppenbarligen utmärkt att vara både och.

Nazisternas affärsidé efter kriget går ut på att Förintelsen aldrig har ägt rum, men att det vore bra om den hade gjort det. De tror nämligen att människor går att dela in i raser, och trots att den vita rasen är både starkast och bäst är den olyckligt kuvad. Judar har nämligen tagit över världen. Från knark till cancer, alla problem bottnar i konspirationen.
Likt alla andra extremister avskyr nazisterna kvinnor. Ibland säger de sig visserligen omtänksamt vilja skydda det täcka könet mot alla invandrade män. Men ve det fruntimmer som inte faller dem i smaken. Våldtäkt tycker de är ett lämpligt straff för henne. Homosexuella är de givetvis också emot, vid Tors skägg. Nordiska motståndsrörelsen är en svårt hierarkisk organisation, medlemmarna får förhållningsorder om det mesta, ända ned i de vardagligaste av detaljer: vad de ska äta, hur mycket de ska träna.
Allt fler intresserar sig för de här idéerna. 2011 hade rörelsens internetportal, Nordfront, 223 användare. Nu är de 4 451, visar en ny rapport från Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI). Det tycks handla om en radikalisering av de som tidigare ”bara” varit smårasister. För

samtidigt som Nordfront ökar minskar antalet användare på de invandrarfientliga hatsajterna.
Ju mer makt nazisterna får, desto mer kommer andra människors frihet att inskränkas, menar nu FOI. Men det är förstås med nazisterna som med alla andra extremister: De får aldrig mer makt än vi bereder dem. Varför ge dem plats på Almedalsveckan, när de går emot evenemangets stadgar om demokrati? Varför låter SVT dem kommentera FOI:s rapport?
Nordiska motståndsrörelsen må ha växt. Men med sina extrema idéer är den dömd att förbli en liten våldssekt, och det är som en sådan den bör behandlas. Det vet den dessutom själv med sig, det framgick tydligt i Kärrtorpsdokumentären som sändes i P3 häromdagen. Jag måste säga att jag blev förvånad. Nordiska motståndsrörelsen ger ju så gott som aldrig intervjuer, eftersom medierna ses som en del av den stora konspirationen.
Den här gången medverkade en av organisationens ledare, Emil Hagberg. Jag utgick från att det berodde på att han ville försöka släta över det totala pr-fiasko som var Kärrtorp. Där demonstrerade barnfamiljer, ungdomar och pensionärer och andra lokalbor som tröttnat på det band av klottrande våldsromantiker – många med domar för grova brott i bagaget – som drog runt i trakterna. Att svara på denna oro med att gå till attack, det ser helt enkelt inte bra ut.
Men jag har underskattat Nordiska motståndsrörelsen, visade det sig. I P3-dokumentären kallar Emil Hagberg demonstrationen för en ”folklig uppslutning”. Och förklarar sedan nazisternas våld mot den: ”I min värld är det helt rationellt. Jag vill förminska fiendens förmåga att skada oss.” Det var ärligt av honom.
För så mycket som nazisterna blåser upp sig kan man ibland glömma att de inte bryr sig om något annat än sin egen våldssekt. Att det är de som är folkets fiende.
Lisa Magnusson lisa.magnusson@dn.se "

DN ONSDAG 15 NOVEMBER 2017

" Assistans utan sans

Först svällde assistansreformen ohämmat. I somras kom en oplanerad tvärnit. Efter regeringens senaste panikåtgärder behövs en ny modell.

Vem äger assistansreformen? Det var folkpartiledaren Bengt Westerberg som på 1990-talet drev igenom lagen, LSS, och därför brukar hans efterträdare inom Liberalerna hävda upphovsrätt. Rent formellt är dock ansvaret delat mellan staten och kommunerna. Det dagliga arbetet med den personliga assistansen är i sin tur halvt privatiserat.
Eftersom lagen är dunkelt utformad – vad innebär till exempel rätten ”att leva som alla andra”? – är det också juristerna som bestämmer. Man kan säga att LSS i praktiken ägs av domstolarna. Fast mer rättvisande är nog att tala om ett herrelöst system. Ingen regering, vare sig den nuvarande eller någon tidigare, har haft kontroll över det som kallades århundradets frihetsreform.
De panikåtgärder som ansvarig minister Åsa Regnér (S) lade fram på tisdagen stärker bilden. Lagen ska snabbomarbetas i väntan på en ordentlig utredning.
Bakgrunden har att göra med ett beslut i Högsta förvaltningsdomstolen som kom i juni. Lagen omtolkades då radikalt. Väntetid mellan handfasta stödinsatser skulle inte längre ersättas, trots att den personliga assistansen ofta handlar om att finnas tillgänglig.
Försäkringskassan varnade i en skrivelse till regeringen: Domen kommer att ”få svåröverskådliga konsekvenser för stat, kommun och enskilda”. Dessutom följde sommarens avgörande på flera tidigare domar som har stramat åt praxis. Lagstiftarna har inte gjort något. Regeringen har lutat sig bakåt och sett på när systemet reformerats spontant.
Resultatet har blivit ett assistanslotteri och det har drabbat behövande hårt. DN Stockholm (14/11) berättar om en ung kvinna med

funktionshinder som beviljades stöd 70 timmar i veckan på Öland. När hon flyttade till Stockholm fick hon 1 timme och 58 minuter. Under sådana villkor kan människor naturligtvis inte planera sina liv.
Felet är varken Försäkringskassans eller domstolarnas. Häromåret beskrev Inspektionen för socialförsäkringen en lång rad problem med assistansersättningen som måste lastas partierna i riksdagen. Hörnstenarna i lagen har inte lagts ordentligt, medan systemet ger en massa avarter. Att huvudmannaskapet är delat mellan stat och kommun har flera nackdelar. Till det kan läggas många andra kända problem som gäller slarv i det politiska grundarbetet.
När modellen infördes beräknades kostnaderna till ett par miljarder kronor – på senare år har utgifterna stigit till omkring 30 miljarder. Antalet individer som kvalat in har oförklarligt blivit fler. Under många år ökade också den genomsnittliga mängden timmar med assistent ohämmat.
Det storskaliga fusket inom systemet är bara en delförklaring. Likväl är det stötande. I somras kunde Svenska Dagbladet spåra 4 miljarder kronor som betalats ut till bluffbolag inom assistansbranschen. I de mest extrema fallen har skattemedel använts för att finansiera terrorresor till Syrien och Irak. Mygel med diagnoser och timredovisningar är vanligare.
Statens försummelse har därför gett oss ett dubbelt misslyckande. Pengar har slussats till kriminella samtidigt som sjuka och funktionshindrade nu betalar priset för till synes godtyckliga åtstramningar.
Personlig assistans ger verkligen frihet. Tanken bakom LSS är värd att slå vakt om. Men att en ny modell behövs är alldeles uppenbart.

DN 15/11 2017 "

DN ONSDAG 15 NOVEMBER 2017

" S kan inte gå till val som hjärtlöst

Kommentar. Kritiken mot försämringarna av assistansersättningen har fläckat regeringen. Den ska gå till val på bättre välfärd och var tvungen att dra i nödbromsen. Men det betyder inte att finansministern gett upp försöken att minska kostnaderna. De har fördubblats sedan millennieskiftet och fusket uppgår till miljardbelopp.

Ryggmärgsskadade Annika Taeslers hjärta dunkar varje gång posten kommer. Hon fruktar att hon inte längre ska få rätt till personlig assistent dygnet runt och att hon därför inte ska kunna sköta om sin fyraårige son ordentligt.
Lagen som ger funktionshindrade rätt till personlig assistens skulle skapa frihet och trygghet. Men de senaste åren har den också skapat fruktan och besvikelse.
Det började med att regeringen gav Försäkringskassan i uppdrag att ”bryta utvecklingen av antalet timmar inom assistansersättningen” för att hejda kostnaderna från att skena. Sedan kom flera domar från Högsta förvaltningsdomstolen som fått stora konsekvenser för hur lagen tolkas. I somras kom en som fick Försäkringskassan att larma om att den ändrade praxisen skulle påverka upp till 6 000 personers möjligheter att få assistans. Det är över en tredjedel av alla de som har statlig assistansersättning.
Efter varningen har en av domarna i målet sagt att Försäkringskassan har gjort en orimligt hård tolkning av domen. Allt detta har skapat en kritikstorm mot regeringen. L, KD, V och brukarnas organisationer har höjt rösterna allt mer. Om samhället inte kan hjälpa en så utsatt grupp, vem kan då räkna med hjälp?

Regeringen var tvungen att dra i nödbromsen, och det skedde på ett regeringssammanträde på tisdagen. Sedan meddelade ansvariga ministern Åsa Regnér (S) att Försäkringskassans omprövningar av rätten till personlig assistans ska frysas i väntan på ny lagstiftning. Hade regeringen stått på sig hade det blivit svårt framför allt för Socialdemokraterna att möta väljarna och presentera sig som välfärdsparti nummer ett. Allt fler hjärtskärande berättelser om människor som inte längre får hjälp att klara vardagen skulle ha mött väljarna.
Regeringens åtgärder räcker inte för att slippa kritik. Men den vill inte ge upp försöken att minska utgifterna för assistansreformen. Mellan år 2000 och 2015 fördubblades skattebetalarnas årliga kostnader. Dessutom har det kommit larm om fusk. En utredning har tidigare uppskattat det till mellan 9 och 15 procent av de totala bidragen, vilket handlar om miljardbelopp.
Lagar som utgår från människors rättigheter är trygga för de enskilda, men skapar ganska ofta problem för statsfinanserna. Dock minskar nu kostnaderna för två andra rättighetslagar ordentligt. Utgifterna för flyktingmottagandet beräknas minska från 47 miljarder kronor i år till 17 miljarder kronor 2021. Det beror på den skärpta politiken. Också kostnaderna för sjukskrivningarna minskar. Kanske en tröst för en finansminister som vill gå till eftervärlden för att ha hållit hårt i börsen.

Ewa Stenberg
ewa.stenberg@dn.se "

DN ONSDAG 15 NOVEMBER 2017

" MP skärper tonen mot S om ensamkommande

Miljöpartiet skärper tonläget mot Socialdemokraterna i frågan om de ensamkommande ungdomar som hunnit bli vuxna i väntan på att Migrationsverket prövar deras fall. De borde få stanna i Sverige, anser språkröret Gustav Fridolin – men statsminister Stefan Löfven (S) vill ännu inte ge något besked.

Enligt flera källor i regeringskansliet pågår sedan en tid tillbaka intensiva förhandlingar mellan Miljöpartiet och Socialdemokraterna om ensamkommande barn och ungas situation.
Manifestationer av de ensamkommande har pågått sedan i somras, senast utanför Socialdemokraternas partikansli på Sveavägen 68 i Stockholm där företrädare för organisationen Ung i Sverige sitter sedan förra veckan med kravet att utvisningarna till Afghanistan ska stoppas.
Internt pressas båda regeringspartierna av kritiker som anser att det är fel att vissa ungdomar som inte fyllt 18 år när de kom hit, de flesta i samband med den stora flyktingströmmen hösten 2015, nu får en annan behandling eftersom de hunnit fylla 18 år i väntan på ett beslut från Migrationsverket.
Anna Hildebrand, en av två distriktsordförande i Jämtland Härjedalen, tror att ett fortsatt regeringssamarbete skulle vara svårt om Miljöpartiet inte lyckas driva igenom att de ensamkommande som var minderåriga när de kom till Sverige får stanna.
– Det är en otroligt viktig fråga, det är väldigt många unga som far illa. Det var ett jättehårt slag i november 2015, då vi tappade i förtroende

hos väljare och medlemmar. Det här skulle bli en upprepning, säger hon.
På Miljöpartiets kongress i våras körde en majoritet av ombuden över partistyrelsen och fick igenom ett krav på att MP ska verka för att de som kom 2015, och som fått avslag för att de hunnit fylla 18 år, ska få en ny möjlighet att få permanent uppehållstillstånd.
Nu driver Miljöpartiet det kravet i regeringen – men Socialdemokraterna säger nej. Enligt en S-källa har möten och diskussioner inom partiet skjutits fram och ställts in på grund av de intensiva samtalen mellan regeringspartierna.
Snart måste en lösning vara på plats, kräver språkröret och utbildningsministern Gustav Fridolin (MP).
– Miljöpartiets linje är tydlig. Det är orimligt att barn som kom till Sverige drabbas av att handläggningstiderna blivit så långa att man hunnit fylla 18 innan man får beslut, säger han till DN.
Fridolin tycker inte att den rätt att gå klart gymnasiet som införts och möjligheterna att söka uppehållstillstånd efter att man fått ett arbete är tillräckligt.
Gymnasielagen som vi drev fram är viktig för några, men revorna är alldeles för stora, säger han.
Han skulle vilja att de som var under 18 år när de kom hit ska behandlas som icke myndiga, trots att de nu är vuxna.
– Det är en modell. Man får titta på hur man löser detta, säger Fridolin.
Det är Migrationsverket och vid ett eventuellt överklagande domstolar som fattar beslut, men Miljöpartiet vill nu att regeringen agerar.
– Det är vår uppgift att se till att lagen fungerar och att lagen svarar mot det allmänna rättsmedvetandet, säger Fridolin.
Han tycker att det är ”väldigt bråttom för de enskilda som drabbas” att få fram en lösning.
– Det är inte bra för Sverige om unga människor som rotat sig här inte får en rättvis behandling.
Kan ni till och med tänka er att lämna regeringen? Kan det bli en kabinettsfråga?
– Vi har löst de svåra frågor vi haft framför oss hittills. Det ska vi göra med den här frågan också.
Men skulle inte ett beslut som ni efterlyser leda till en ny våg av många ensamkommande till Sverige?
— Nej, det här handlar om människor som kom till Sverige innan vi införde begränsningar som krävdes när det kom väldigt, väldigt många till Sverige på kort tid.
Enligt flera källor som DN talat med flyttades förra veckan förhandlingarna från det ansvariga statsrådet Heléne Fritzon till statsrådsberedningen. Under den gångna helgen pågick förhandlingar mellan Socialdemokraterna och Miljöpartiet – men utan resultat.
Förhandlingsläget var på tisdagen, enligt DN:s källor, mycket låst.
Socialdemokraterna är pressade av att många LO-väljare har gått till Sverigedemokraterna.
Samtidigt finns interna krav inom socialdemokratin att regeringen borde inta en mjukare linje. Bland annat har 16 S-riksdagsledamöter tagit ställning mot utvisningarna och runt om i landet har statsminister Stefan Löfven uppvaktats med olika manifestationer.
— Vi sitter och diskuterar ett antal frågor, inklusive den här. Sedan ser jag när jag är ute och åker runt i landet på många ställen så är människor engagerade i den här frågan, så jag noterar det, säger Löfven till DN.
Det är hårda förhandlingar som har låst sig, säger DN:s källor. Stämmer det?
— Nej, vi diskuterar ett antal frågor. Ibland går det lättare, ibland går det tyngre. Det är ett naturligt maskineri. Jag ser inget dramatiskt i det.

Amanda Lindholm
amanda.lindholm@dn.se

Mats J Larsson
matsj.larsson@dn.se "

" Bakgrund. Rekordlång väntan på asylbesked
Under 2015 sökte drygt 35 000 ensamkommande barn asyl i Sverige. Handläggningstiden för gruppen är rekordlång och låg i somras i snitt på 600 dagar.
Under väntan på asylbeskedet har många hunnit fylla 18, eller blivit uppskrivna i ålder av Migrationsverket.
I slutet av oktober väntade drygt 8 000 ensamkommande barn, som kom 2015 och 2016, på ett första besked om asyl.

Norge ger unga ny chans till asyl
Norge. De så kallade ”oktoberbarnen” – ensamkommande ungdomar som kom till Norge från Afghanistan under hösten 2015 – får en ny chans till norsk asyl. En politisk strid mellan regeringen och oppositionen avgjordes till oppositionens favör på tisdagen, sedan Arbeiderpartiet fått med sig regeringens stödpartier Kristelig Folkeparti och Venstre.
”Oktoberbarnen” är den grupp som ansågs vara 16 år när de anlände till Norge utan id-papper under flyktingkrisen. De har skyddsskäl tills de blir myndiga, vilket de anses vara nu, två år senare.
Oppositionen menar att de riskerar att bli internflyktingar i Afghanistan och därmed bör få sin sak omprövad, med möjlighet till tillfälligt uppehållstillstånd även som vuxna. TT-NTB "

DN ONSDAG 15 NOVEMBER 2017

" Visselblåsarna: Chefer krattade manegen för Macchiarini

Förnyade krav på rättslig prövning, jävsanklagelser och ytterligare knivskarp internationell och intern kritik mot Karolinska institutet, KI, och Karolinska universitetssjukhuset, KS. Macchiarini-affären tycks vara en skandal utan slut.

DN har träffat två av de fyra läkare som slog larm, och som för första gången i DN berättar om hur deras liv förändrades över en natt.
– Det har varit en psykisk bergochdalbana i fyra år nu. Det går inte en dag utan att jag tänker på det som hände. Men att inte larma var aldrig något alternativ, säger Karl-Henrik Grinnemo, en av de fyra läkare som larmade om att allt inte stod rätt till med kirurgen Paolo Macchiarinis transplantationer av plaststrupar.
Hans visselblåsarkollega Oscar Simonson nickar instämmande:
– Det var ett val vi gjorde. Det tär på krafterna, men vi vill inte ge upp. Efter vår anmälan har vi systematiskt fått avslag på våra forskningsansökningar från anslagsgivare där KI-personer är tongivande. Man vill väl visa att så här går det för visselblåsare.
Det är sen eftermiddag när vi träffas första gången av flera. På bordet några muggar med pratljummet kaffe och översockrade kanelbullar. Karl-Henrik ”Kalle” Grinnemo och Oscar Simonson har kommit direkt från Akademiska sjukhuset i Uppsala. Där arbetar de som thoraxkirurger, och dit sökte de sig när de kände att det inte gick att vara kvar på KS och KI längre. När motvinden hade blåst upp till storm.

För när de fyra läkarna – Karl-Henrik Grinnemo, Oscar Simonson, Matthias Corbascio och Thomas Fux – larmade KI:s ledning så möttes de – om inte av döva öron – så av en ledninggrupp som de upplevde såg bort. Som inte ville släppa tron på att kirurgen Paolo Macchiarinis forskning kunde ge KI högre rankning internationellt, världsberömmelse och stjärnstatus. Ja, vem vet, kanske till och med ett Nobelpris. Stamcellsforskningen var en hajpad forskning år 2011 (och är så fortfarande) när den uppburne Paolo Macchiarini rekryterades som gästprofessor – dock på något oklara referenser – till KI.
– Han kom från Tyskland, minns Kalle Grinnemo. Men där tyckte han inte att han hade fått utlopp för sin kreativitet.
– Det är läskigt när forskning blir en hajp. Eller snarare när man bländas av en person. Man måste ju värdera fakta och data snarare än vad folk säger i mejl, säger Oscar Simonson.
– Och, tillägger Kalle, värt att komma ihåg är att det var elva professorer som skrev under på att de stödde Macchiarinis anställning. Har någon av dem ställts till svars? Nej.
Oscar Simonson minns sitt första möte med Paolo Macchiarini.
– Jag träffade honom 2012, efter de tre strupoperationerna han gjorde på KS. Mitt bidrag var då att jag satte upp smådjurförsök med Paolo. Han sa att det redan fanns djurförsök gjorda på grisar, men det kom ju fram att så var inte fallet. De första resultaten av våra djurförsök var en larmsignal. Man kunde bland annat se stenoser (förträngningar) i djurstruparna. De upptäckterna var inte så uppskattade kan jag säga.
Av vem/vilka då?
– Av nästan ingen. De enda som lyssnade på mig var Kalle, Matthias och Thomas. Och när den första patienten (den isländske mannen) som man hade sagt mådde bra kom tillbaka till KS hösten 2013, såg vi så tydligt att det var samma sak som hänt med honom som på djuren i försöken och på den tredje patienten som vårdades på intensiven på KS. Det var då vi började gå igenom varenda journal, inhämta bronkoskopier (inspektioner av luftrörsslemhinnor, reds.anm) och så.
Karl-Henrik Grinnemo hade varit med på två av Paolo Macchiarinis tre plaststrupstransplantationer. När den tajta forskningsgruppen runt Macchiarini förstod att det fanns misstankar hos fyra läkare om att strupoperationerna inte var så lyckade, försökte man med ett motdrag: Macchiarini anmälde Grinnemo för plagiat, forskningsfusk – av hans egna data.
– CEPN friade Kalle. De ansåg att anklagelserna var ogrundade och obefogade. Och när vi framhärdade med våra misstankar om oredlighet riktade de in sig på oss alla fyra, berättar Oscar Simonson.
Sommaren 2014 lämnade de in en 500 sidor tjock anmälan till den dåvarande rektorn för KI, Anders Hamsten. Den innehöll fakta om att det förekom forskningsfusk på institutet. Att den hyllade stjärnkirurgen Paolo Macchiarinis patienters tillstånd efter strupoperationerna inte överensstämde med det som kirurgen hävdade. Att det inte fanns något etiskt godkännande till det Macchiarini höll på med – vilket han hade påstått. Att det inte hade gjorts några djurförsök som brukligt är innan transplantationerna. Och att Macchiarini som huvudansvarig förvanskat och förskönat transplantationsresultaten i ett antal artiklar som hade publicerats i vetenskapliga tidskrifter.
– Det var ganska intressant att se hur en person kunde linda upp två elitorganisationer som Paolo gjorde. Att få dem att dansa efter hans pipa, säger Kalle Grinnemo.
– Ja, och i efterspelet dessutom mörklägga så mycket som KI:s ledning gjorde, säger Oscar Simonson. Vi hade ju inte bara presenterat några misstankar över ett fikabord, utan tagit reda på tunga fakta som visade att operationerna absolut inte fungerade.
En extern utredare, Bengt Gerdin, tillsattes för att granska läkarnas anmälan. Han fann att forskningsfusk hade förekommit medan KI:s eget etikråd hävdade motsatsen.

Resultat: 2015 friade KI:s rektor Paolo Macchiarini för oredlighet i forskning.
Priset de fyra läkarna fick betala för att de anmält Macchiarini var högt. Deras utstakade karriärer på KS tog abrupt slut. De hotades av avsked. De degraderades från att vara bakjour till att åter bli primärjourer och de fick plötsligt inte sina forskningsanslag beviljade. De ströks från operationsprogrammen och samtal tystnade när de kom in i ett rum.
– Att vi var fyra har varit vår räddning, ensam hade ingen orkat. Vi träffas fortfarande ofta och pratar. Vi har också bra familjer som har stöttat oss fast ibland kan man undra hur ens fru har stått ut. Men vi fyra har kämpat för våra liv, och som läkare, för att överleva, säger Kalle Grinnemo.
Under 2014 anmälde Ivo, Inspektionen för vård och omsorg, Paolo Macchiarini för brott mot läkemedelslagen. Det ledde senare till en polisanmälan. Två externa utredningar tillsattes (av KI och KS) året efter. Båda landade i skarp kritik mot bland annat rådande arbetsklimat och kollegiala kopplingar, bristande ansvar och rättssäkerhet, usel dokumentation och vårdslöshet. I början av 2016 visades också Bosse Lindquists tv-dokumentär ”Experimenten” i SVT. Den handlade om Paolo Macchiarinis luftstrupsoperationer och fick ett stort genomslag. Debatter om etik och moral tog fart. Den egna kåren undrade upprört i Läkartidningen vad som egentligen pågick på Karolinska.
Nu gick det inte längre att försvara Paolo Macchiarinis verksamhet och KI:s rektor Anders Hamsten avgick. I samband med det följde en viss turbulens, några personer i ledande ställning på KI/KS tog timeout, andra bytte arbetsplats eller befattning.
I juni 2016 startade en polisutredning mot Macchiarini. Han delgavs misstanke om grovt vållande till annans död i tre fall och grovt vållande till kroppsskada i ett fall. I oktober i år lades samtliga förundersökningar ner. Brott gick inte att styrka enligt åklagarna, ett beslut som ifrågasattes och orsakade livlig debatt.
Vad betydde det för er att förundersökningen lades ner?
– Det är ett oerhört svek mot patienternas anhöriga. Och för oss inom läkarkåren blir det svårt att jobba i ett system som inte har etiska och moraliska riktlinjer som gäller, säger Oscar Simonson.
– Jag reagerade mer kraftfullt. Jag blev skitförbannad, kastade saker omkring mig. Vi har jobbat med det här i tusentals timmar i över tre år och det enda som blev var ett ”jaså-svar”, säger Kalle Grinnemo och fortsätter:
– Det som gör mig ännu mer förbannad är att om Anders Hamsten och kompani hade reagerat när vi gjorde vår anmälan 2014 så hade Paolo Macchiarini varit åtalbar enligt både etikprövningslagen och läkemedelslagen! Den preskriptionstiden har ju gått ut nu. Att mörkläggningsprocessen fungerade så extremt effektivt gör mig vansinnig. Då är sjukvården ett rättslöst samhälle.
Oscar Simonson lutar sig fram över de urdruckna kaffemuggarna:
– Det här var början på något mycket mer, något större. Det banade väg för att använda den här tekniken på andra organ.
Paolo Macchiarini intervjuades i TV4 härom veckan. Hur var det att se den?
– Det var samma gamla Paolo, samma player som vi känner igen, svarar Kalle Grinnemo. Macchiarini ångrar inte det han har gjort, ser inget fel. Han har en fantastisk retorik, är svår att intervjua. Men jag hoppas att folk såg att det är en person som kan manipulera allt och alla om han bara får sätta tänderna i dem. Spontant känner jag avsky.
En sak har visselblåsarna gemensamt med Paolo Macchiarini: De tycker att ansvaret för det som skedde ska fördelas på fler: på ansvariga chefer. Kalle och Oscar nämner ett tiotal namn på personer som de menar borde ha tagit sitt ansvar och som såg vad som skedde. Eller som i efterhand åtminstone kunde ha berättat sanningen.

– Om det hade blivit ett åtal mot Paolo Macchiarini då hade nog några vågat berätta, tror Oscar Simonson. Man ska komma ihåg att Paolo inte bara kom in från gatan och började operera. Vissa chefer möjliggjorde det som hände, de hade krattat manegen för Paolo.
Har ni någon gång haft lust att prata med Paolo Macchiarini om vad som hände?
– Det ger ingenting. Jag försökte prata med honom många gånger i olika ärenden, bland annat för att höra hur det gick med de ryska patienterna han hade opererat, om det fanns samma problematik där som här. Han var undanglidande och snäste av: ”Det där förstår du dig inte på”, berättar Kalle.
Oscar funderar en stund och säger sen:
– Han representerar så mycket som jag inte respekterar. Men om jag skulle fråga något skulle det vara: Var gick det snett för dig någonstans?
I Centrala etikprövningsnämndens, CEPN, yttrande som i veckan lämnades till KI för beslut rörande sex vetenskapliga artiklar där Macchiarini är huvudansvarig, är ni, enligt CEPN, också medansvariga för oredlighet i forskning. Ni har medverkat i två av artiklarna.
– Det handlar framför allt om en artikel, i The Lancet, och det hela är absurt. De uppgifter som vi hade tillgång till då vi skrev under artikeln, var att patienten artikeln handlar om, mådde bra. Att etiktillstånd fanns och djurförsök var gjorda. Vi var inte behandlande läkare och hade inte tillstånd att gå in och kolla i journalen. Vi får inte det. Det är att bryta mot patientsekretessen. Ingen av de ansvariga läkarna inklusive Macchiarini hade återrapporterat att patienten mådde dåligt. Tvärtom.
Kalle Grinnemo är starkt kritisk till CEPN:s slutsats. Han anser att man inte kan bestraffa medförfattare som kollektiv, utredande myndighet måste i stället bedöma det individuella ansvaret.
Även andra medförfattare till artiklarna och forskare har kritiserat CEPN:s yttrande, bland annat den amerikanska bioetikprofessorn Arthur Caplan i Dagens Medicin: ”Medförfattare måste ha någon tillit till integriteten hos dem de skriver med. Man kan inte kontrollera allting.”
– Det kommer en ny lag 2018 som slår fast att det i framtiden är CEPN som ska utreda misstankar om forskningsfusk, inte institutionen/universitet. Men problemet är att det fortfarande är institutet som väljer *vad* som ska utredas, säger Oscar Simonson.
Vad händer nu för er del?
– Ingen aning. Vi får leva i ett vakuum tills KI kommer fram till ett beslut. Alla medförfattare till artiklarna ska ge sina yttranden till KI, det kommer säkert att ta lång tid.
Den senaste månaden har det riktats ytterligare skarp kritik mot KI och KS, bland annat i en isländsk granskning av Macchiarinifallen och i Universitetskanslerämbetets utredning av KI:s hantering av Macchiariniaffären. I den konstaterar UHÄ: ”KI:s agerande ger intryck av att lärosätet till varje pris velat skydda Paolo Macchiarinis rykte som forskare. Vi är bland annat kritiska till hanteringen av anmälningar om att Macchiarini gjort sig skyldig till oredlighet i forskning.”
Även Statens medicinsk-etiska råd, SMER, har framfört kritik och då mot den nedlagda förundersökningen som man anser bör omprövas i domstol. Dessutom har det riktats anklagelser om jäv gällande åklagarnas medicinska experter i Rättsliga rådet.
– Det borde vara tillräckligt för att ta upp ärendet rättsligt igen, anser Kalle Grinnemo.
Det tycks som om den här skandalen inte har något slut. Det uppkommer ständigt något nytt?

– Så är det. Och Kalle och jag har lärt oss något som kirurger som även kan gälla detta: Om det sipprar eller blöder någonstans så stäng inte patienten. Håll ut och åtgärda blödningen.
DN har sökt Paolo Macchiarini för en kommentar.

Carin Ståhlberg
carin.stahlberg@dn.se "

"Fakta. Paolo Macchiarini
Italiensk läkare och kirurg som med ett delvis felaktigt CV anställdes som gästprofessor i regenerativ kirurgi på Karolinska institutet och Karolinska universitetssjukhuset december 2009–februari 2016.
2011–2012 genomför han fyra transplantationer med konstgjorda luftstrupar av plast på tre patienter (två män och en kvinna). Alla är i dag avlidna.
Parallellt med operationerna i Sverige genomför han som av KI godkänd bisyssla liknande transplantationer i Krasnodar i Ryssland.
2013 på hösten får Macchiarini operationsförbud på KS gällande syntetiska luftstrupar.
2014 anmäls han för forskningsfusk av fyra svenska läkare.
2015 frias han från misstankar om fusk. Samma år polisanmäls han för brott mot etikprövningslagen och läkemedelslagen.
2016 visas dokumentären ”Experimenten” om Macchiarinis syntetiska luftstrupsoperationer. Amerikanska medier skriver att han ljugit om sitt CV. I juni delges han misstanke om grovt vållande till annans död samt grovt vållande till kroppsskada.
2017 oktober läggs förundersökningen ned.

Fakta. Visselblåsarna
Karl-Henrik Grinnemo, thoraxkirurg/forskare, i dag på Akademiska sjukhuset.
Oscar Simonson, kirurg/forskare, i dag på Akademiska sjukhuset.
Matthias Corbascio, docent thoraxkirurg, KS.
Thomas Fux, biträdande överläkare/forskare, KS.
De lämnade sommaren 2014 in en formell anmälan till KI:s dåvarande rektor Anders Hamsten om forskningsfusk gällande Paolo Macchiarinis transplantationer av plaststrupar på tre patienter. Etiktillstånd saknades och inga djurförsök hade gjorts.
KI tillsatte efter att visselblåsarnas agerande hade uppmärksammats i New York Times, en extern utredare, professor emeritus Bengt Gerdin, att granska anmälan. Han kritiserade KI för att inte tillhandahålla honom all information.
Visselblåsarna hotades först med avsked – och sedan varning – för att olovandes (stämde inte) ha läst de tre patienternas journaler. Men KI tvingades backa. Anonyma anmälningar mot de fyra läkarna förekom som alla tvingades läggas ner.
2016 tilldelades de fyra visselblåsarna antikorruptionsorganisationen Transparency internationals pris för att de larmade om forskningsfusket på KI.
2017 konstaterar CEPN i ett yttrande att ett antal vetenskapliga artiklar som forskare/läkare undertecknat, däribland två av visselblåsarna, var forskningsfusk.
Macchiarinis tre KS-patienter som fick syntetiska luftstrupar
Juni 2011. Andemariam Teklesenbet Beyene från Eritrea, bosatt på Island opereras och är den första i världen att få en transplanterad strupe av plast. Han dör i januari 2014.
November 2011. Christopher Lyles från USA blir patient två att få en plaststrupe inopererad. Han avlider våren 2012 utan att obduceras.
Augusti 2012. Turkiska Yeşim Çetirin blir patient nummer tre att plaststrupstransplanteras. Hon opereras om i juli 2013 efter att ha fått allvarliga komplikationer. Hon avlider i februari 2017 i USA efter att

ha fått en ny transplantation i maj 2016 då hon fick en donerad luftstrupe.
Ytterligare en patient fanns med i brottsutredningen mot Paolo Macchiarini. Svenske Teddy Bondefalk opererades 2011 i syfte att ta bort en skadad del av luftstrupen. Han fick svåra komplikationer efter operationen och Macchiarini misstänktes – men friades – för grovt vållande till kroppsskada. "

DN ONSDAG 15 NOVEMBER 2017

" Bolånen fortsatt guldkantad bankaffär

Bankernas vinster på bolånen har sjunkit en aning – men fortfarande ligger deras vinstmarginaler på historiskt höga nivåer.

Under det tredje kvartalet i år var den genomsnittliga marginalen – den procentuella skillnaden mellan bankernas kostnader för bolån och de räntor de erbjuder låntagarna – 1,71 procent. Det är en liten nedgång från andra kvartalet när den låg på 1,73 procent, enligt Finansinspektionen.
Bankernas kostnader är extremt låga, till och med obefintliga, och de har därmed kunnat ta ut en hög vinstmarginal, utan att bolåntagarna har märkt det. Bolåneräntorna har ändå fallit, men bankernas finansieringskostnader har fallit mer.
Marginalen har svängt en hel del de senaste 15 åren. Som lägst var den våren 2009, i spåren av finanskraschen och kollapsen för storbanken Lehman Brothers hösten innan. I april 2009 var marginalen endast 0,22 procent.
Det syns också i statistiken att när bostadspriserna faller och det går trögare att sälja bostäder så påverkas marginalen. Efter Lehmankraschen spred sig en oro också till Sverige, och till exempel Swedbank var riktigt illa ute. Bopriserna föll. I Stockholms län – där fyra av tio bostadsrättsaffärer genomförs – sjönk det genomsnittliga kvadratmeterpriset med nästan 2 000 kronor mellan 2007 och 2008. I spåren av det pressades också bankernas marginaler – det gällde att locka köparna med låga räntor.
Under 2011 steg visserligen priserna, men ytterst måttligt. Nu var det framför allt Greklandskrisen som spökade och det slog också mot priserna – och marginalerna.

Fortsatt höga bolånemarginaler
Bankerna gör fortfarande stora vinster på svenskarnas bolån, även om vinstmarginalen gått ner en aning.
(Procent) Källa: Finansinspektionen
2009 I spåren av Lehmankraschen sjönk bostadspriserna - och bankernas marginaler pressades när bostadsmarknaden kyldes av.
2015 Låga räntor, kraftigt stigande bostadspriser gynnar bankerna - vars marginaler stiger när efterfrågan på bostäder ökar.
1,71
1,6
1,2
0,8
0,4
0
2002
2003
2004
2005
2006
2007
2008
2009
2010
2011
2012
2013
2014
2015
2016
2017

Men därefter har priser och marginaler följts åt – uppåt. En allt hetare bostadsmarknad, där brist på bostäder i kombination med låga räntor har lett till kraftiga prisstegringar år för år, har också gjort det möjligt för bankerna att ta ut allt högre vinster. Den högsta kvartalssiffran som FI har uppmätt sedan början av 2000-talet var andra kvartalet i år. Den högsta månadssiffran var juli i år, då marginalen låg på 1,74 procent. Den senaste statistiken över prisutvecklingen visar att marknaden har vänt – och inte bara i Stockholm och övriga storstäder. Det handlar om en bred nedgång, även om den än så länge är måttlig. Om det leder till ett minskat intresse av att genomföra bostadsaffärer lär vi även se barnkernas marginaler komma ned – frågan är bra hur mycket och hur snabbt.

Dan Lucas
dan.lucas@dn.se "

"Fakta
Finansinspektionen (FI) publicerar varje kvartal den genomsnittliga marginalen för bolån. Syftet är att ge låntagarna argument för att förhandla ned räntan när de söker ett bolån.
Källa: Finansinspektionen "

DN ONSDAG 15 NOVEMBER 2017

" Bankerna om läget på bostadsmarknaden

Fallande bostadspriser, stigande räntor och hårdare amorteringskrav kan ha stor effekt på hushållens ekonomi. DN har talat med fyra personer inom bankvärlden om hur läget på bostadsmarknaden kan påverka svenskarnas plånböcker. Maria Landeborn, sparekonom på Skandia, om vad som händer om bostadspriserna faller samtidigt som räntorna stiger:

– Med stigande räntor och sjunkande bostadspriser får folk svårt att flytta utan att realisera en förlust. Och först och främst slutar folk inte att betala för sin bostad. Det första som händer när räntan stiger och bostadspriserna går ned är att man drar ner på konsumtionen. Om många gör det samtidigt drabbas ekonomin, vilket gör att Riksbanken inte kommer att kunna höja räntan. En sämre konjunkturutveckling innebär lägre inflation som Riksbanken kommer att möta med lägre räntor.

Arturo Arques, privatekonom på Swedbank, om hushållens räntekänslighet:
– Boendekostnaden är den största enskilda utgiften för hushållen men den är inte mer betungande i dag än vad den var för tio år sedan. Men däremot är hushållen mer räntekänsliga i dag. Ett typhushåll som år 2005 fick en räntehöjning med 2 procentenheter skulle få ökade räntekostnader med ungefär 50 procent. Samma hushåll skulle i dag få utökade räntekostnader med ungefär 100 procent. Det är inte sannolikt att räntan på kort tid skulle gå upp 2 procentenheter men det är ett sätt att räkna på räntekänsligheten.

Jens Magnusson, privatekonom på SEB, om Finansinspektionens förlag på skärpta amorteringskrav:
– Effekten av beslutet enskilt är ganska begränsat. Det påverkar i huvudsak personer med genomsnittliga inkomster och uppåt, alltså personer som tjänar minst 30 000 i månaden och som köper bostad i storstadsområden. Den stora frågan är om beslutet är vältajmat och om den sammantagna effekten blir lagom stor. Nu när priserna har bromsat in kan det vara olycklig tajming att skärpa kraven ytterligare. Det finns en viss eftersläpning med sådana beslut så risken är att flera saker ger effekt samtidigt.

Michael Skytt, bolånechef på Nordea, om hur banken resonerar kring bolån när bostadspriserna dämpas och om bankernas bolånemarginaler:
– Vi ändrar inte kreditbedömningen. Det som möjligtvis kan beröras av det här är om folk blir mer försiktiga. Marknaden kan stanna upp och bli avvaktande tills det etableras en ny prisnivå.
– Räntorna är historiskt låga i Sverige och även i Europa. Vi har inte speciellt höga marginaler i Sverige. Vad som inte finns med i siffrorna är hur man beräknar kostnader för kapital. Marginalerna har stigit sedan 2009 men för kunderna har räntorna aldrig varit lägre.

Ida Yttergren
ida.yttergren@dn.se "

DN ONSDAG 15 NOVEMBER 2017

" Karlssons hot efter nya asylbeslutet

Enligt Migrationsverket ska alla privata asylboenden vara avvecklade nästa år. Många privata aktörer påverkas och entreprenören Bert Karlsson planerar stämning som en följd av utvecklingen.

Bland annat kriget i Syrien innebar en kraftig ökning av flyktingar till Sverige. I slutet av 2015 hade nästan 163 000 personer sökt asyl i Sverige. Flyktingvågen ökade behovet av tillfälliga asylboenden – ATB-boenden – som Migrationsverket upphandlar för att kunna placera asylsökande.
Idag är behovet av asylboenden inte lika stort. Ekot har rapporterat att Migrationsverkets mål är att alla privata asylboenden ska vara avvecklade nästa år. Karlssons bolag Jokarjo AB är en av de privata aktörer som tjänat pengar på flyktingvågen. Men verksamheten påverkas nu av Migrationsverkets avveckling av privata asylboenden.
– Det är sjukt. Morgan Johansson säger att de ska göra det billigare men de gör det fem gånger dyrare än vad det behöver vara, säger Bert Karlsson till DN.
Avvecklingen har lett till att Bert Karlsson nu stämmer Migrationsverket. Han anser att myndigheten har gjort sig skyldig till avtalsbrott och gått emot sitt eget regelverk.
– Vi håller på med stämningen nu, och flera andra med mig. Det kommer bli en stämning på många miljoner och jag vet flera fall som Migrationsverket kommer att förlora, säger Bert Karlsson.

Jonas Desai
jonas.desai@dn.se "

"**Fakta.**
Bert Karlssons Jokarjo AB gör en vinst på 122 miljoner kronor på sina asylboenden enligt senaste bokslutet, skrev DI i maj. Siffrorna visar att Jokarjo under 2016 omsatte 747,5 miljoner kronor och gör en vinst på 122,4 miljoner kronor.
2016 meddelade Karlsson att han tänkte lägga ner 40 av 44 boende.
Källa: DI "

DN ONSDAG 15 NOVEMBER 2017

" Fler sångare ansluter sig till uppropet

Uppropet #visjungerut fortsätter att växa. Antalet kvinnliga sångare som skrivit under mot sexuella trakasserier är nu 690, däribland svensk operas världsstjärna Nina Stemme. Samtidigt uttrycker deras manliga kollegor ilska över att chefer skyddar förövare.

I måndags eftermiddag gick 653 kvinnliga sångare i opera- och konsertmiljön ut i ett gemensamt upprop i DN. ”Vi säger som våra skådespelarsystrar: Institutionschefer, producenter, dirigenter, regissörer, rektorer, lärare och politiker – ni har alla misslyckats. Det är ert ansvar att se till att ingen blir sexuellt trakasserad på arbetsplatsen eller i skolan”, skrev de bland annat.
Sedan dess har antalet sångare som skriver under uppropet växt till 690. Bland dem finns Malin Byström, Ann Hallenberg och Nina Stemme. Den sistnämnda twittrar: ”Åh alla kära systrar! Skriver under till 100%, men är i San Francisco. Dedicerar min Turandot till uppropet!”. Malena Ernman tweetar sitt stöd och att Metoo-uppropen ”kommer fortsätta pågå tills den dagen vi börjar fokusera på problemets kärna, nämligen att kvinnor inte är jämställda män någonstans på jorden”.
Kulturminister Alice Bah Kuhnke (MP) hyllar de sångare som skrivit under.
– Samtidigt som jag är djupt bedrövad känner jag enorm respekt och tacksamhet för de som orkar och vågar och vill ge uttryck för det de har varit utsatta för, sade Bah Kuhnke till DN i måndags kväll. Hon fortsatte:
– Jag känner ett ansvar som politiker att inte låta detta bero. Utan att agera kraftfullt.
Ministern skärper samtidigt sina krav på att de svenska nationalscenerna påbörjar ett förändringsarbete, vilket hon också ska

stödja med ett verktyg som hon själv kommer arbeta fram. Vad det innebär ska enligt Bah Kuhnke presenteras längre fram.
Flera av sångarnas manliga kollegor kommenterar också uppropet. Loa Falkman betonar institutionsledningarnas ansvar.
– Det är naturligtvis förfärligt. Jag vet inte vilka som är de värsta förbrytarna, de som begår de här dåden eller personerna i ledningen som sopar det under mattan. Jag blir oerhört upprörd över chefernas oförmåga och ovilja att ta till hårdhandskarna och reda upp det här.
Lars Cleveman säger att övergreppen delvis beror på en föråldrad och hierarkisk kultur.
– Operavärlden har varit och är lite gammalmodigt hierarkisk, med dirigenter och regissörer som gudar ovanför alla andra. I en sådan atmosfär kan alla typer av märkliga beteenden dyka upp. Jag kan inte dra mig till minnes någon konkret episod av sexuella trakasserier, men generellt förvånar det mig inte att sådant här dyker upp. Det har funnits en sorts carte blanche, fria händer, för de stora namnen.
Vad tror du krävs för en förändring?
– Till exempel det här som händer just nu. I övrigt tror jag som jag sagt tidigare: förändring i sådana här frågor kommer inifrån. Om teaterledningarna har den raka attityden att man inte godtar mobbning, sexuella trakasserier eller annat sådant på arbetsplatsen, och det blir påföljder även för ett stort ”geni”, så tror jag det förändras.
I svallvågorna efter uppropet har Sveriges Radios Kulturnytt granskat två musikinstitutioner i Stockholm: Musikhögskolan och Kungliga Musikaliska Akademien. Bland annat anklagas en av akademiens ledamöter för att under flera års tid ha utnyttjat en person i beroendeställning genom olika sorters övergrepp.
Staffan Scheja, prorektor på Musikhögskolan och vice preses i Musikaliska akademiens presidium, säger till Kulturnytt: ”Så du menar att man ska brännmärkas för all tid och evighet därför att några studenter har klagat?”, men förtydligar senare att det är viktiga frågor som ska tas upp i akademiens styrelse inom kort.

Noa Söderberg noa.soderberg@dn.se
Viviana Canoilas viviana.canoilas@dn.se "

DN ONSDAG 15 NOVEMBER 2017

" Skådespelare tar sitt upprop till teaterscenerna

Teaterupprop.
Hundratals kvinnliga skådespelare som ligger bakom #tystnadtagning-uppropet vittnar i helgen från scener runt om i Sverige om grova övergrepp i film- och teatervärlden.
Uppropet manifesteras på en lång rad scener den 19 och 20 november. 704 av landets kvinnliga skådespelare står nu bakom #tystnadtagning. Hundratals av dem kommer under helgen att läsa upp anonyma vittnesmål inför Sveriges makthavare. På Södra teatern i Stockholm den 19 november närvarar bland andra kulturminister Alice Bah Kuhnke.
”Vi kommer inte längre att vara tysta. Vi kommer att ställa de ansvariga till svars och låta rättsväsendet göra sitt jobb när det finns anledning till det. Vi kommer att lägga skammen där den hör hemma – hos förövaren och den som skyddar honom”, skriver skådespelarna i ett gemensamt uttalande.
Den nationella manifestationen med uppläsningar sker med start klockan 19.00 den 19 november på en rad teaterscener, bland annat Södra teatern i Stockholm och Världskulturmuseet i Göteborg.

Georg Cederskog "

DN ONSDAG 15 NOVEMBER 2017

" Segregationen ska minska när staden knyts samman

Tio områden och stadsdelar i Stockholm ska byggas ihop. Nu vill majoriteten i Stadshuset försöka bygga bort segregationen i Stockholm – med hjälp av gångstråk, bostäder och skolor.

Ett hushåll i Mälarhöjden tjänar i snitt ungefär tre gånger så mycket som ett hushåll i Bredäng, bara några hundra meter bort.
Andelen öppet arbetslösa i Rinkeby är nästan tre gånger så hög som i Bromsten, stadsdelen som ligger bara ett stenkast bort.
Ett av den styrande majoritetens uttalade fokusområden den senaste mandatperioden har varit att göra Stockholm till en mer sammanhållen stad, både geografiskt och ekonomiskt.
Men staden är fortfarande segregerad. I Rinkeby tjänar ett hushåll i snitt 120 000 kronor mindre än ett genomsnittligt hushåll i kommunen.
Nu vill den styrande majoriteten försöka bygga bort segregationen genom att knyta ihop olika stadsdelar.
Bromsten och Rinkeby är ett av tio områden i Stockholm som den nu styrande majoriteten kommer att fokusera på när man – som - politikerna själva säger – försöker skapa ett mer sammanhängande Stockholm.
Metoderna för de olika områdena skiljer sig åt, men den gemensamma nämnaren för planerna är att man vill försöka bygga områden som ska blir en länk mellan de segregerade stadsdelarna.
Mitt emellan Bromsten och Rinkeby vill man till exempel bygga en ny skola, en idrottsanläggning och 1 000 bostäder.
– Om vi pratar om Bromsten och Rinkeby till exempel, så handlar det om att det är två väldigt olika stadsdelar, både om vi tittar på befolkningsstruktur och arbetslöshetssiffror och så vidare, säger finansborgarrådet Karin Wanngård (S).
Fungerar det verkligen att bygga bort segregation på det här sättet?
– Det går att bygga bättre rörlighet. Rinkeby är ju en sattelitstadsdel, omgiven av gång- och cykelväg och så, men det är ett för litet befolkningsunderlag för att hålla affärer i gång och för att hålla i gång den service som medborgare vill ha, säger Karin Wanngård.
Samtidigt måste man dessutom bygga ännu fler bostäder, menar hon.
– När vi bygger bostäder så måste vi se till att vi bygger både hyres- och bostadsrätter så att människor i området vill bo kvar i sin stadsdel, men kanske flytta till nyproducerade bostäder, säger Karin Wanngård.
De närmsta tio åren väntas över 100 000 personer flytta in i Stockholms kommun. Men redan nu har trångboddheten identifierats som ett problem i kommunen, och då särskilt i ekonomiskt utsatta områden.
En rapport från Boverket 2016 visade till exempel att 38,7 procent av invånarna i Spånga/Kista lever i trångboddhet. Det betyder att över 67 000 människor bara i Spånga/Tensta bor i lägenheter där det går minst två personer på varje rum i lägenheten.
Majoriteten av alla nya stockholmare de närmsta tio åren är nyfödda och människor som flyttar in från andra länder. Samtidigt byggs mycket dyra nyproducerade bostäder.
Bygger ni bostäder för rätt personer?
– Den tidigare majoriteten sålde ut 25 000 billiga hyresrätter, vilket gör att vi har ett historiskt arv som inte är särskilt positivt. Vi måste både bygga volym och titta på hur vi kan pressa bostadspriserna.
Det rödgrönrosa styret i Stockholm har sagt att man ska bygga 3 500–5 000 billiga hyresrätter i kommunen till och med 2020, de så kallade Stockholmshusen.
Men enligt Karin Wanngård räcker inte det för att råda bot på bostadsbristen i kommunen.

– Om vi bara fokuserade på att bygga billigt skulle volymen nästan halveras, för när vi säljer mark till bostadsrätter så innebär det att vi kan titta på hur vi kan bygga billigare bostadsrätter, säger hon.
Det nya området mellan Mälarhöjden och Bredäng – området som kallas för Mälaräng – ligger just nu ute på samråd.
Där är 550 av de hittills 1 100 planerade lägenheterna hyresrätter.
Men ta byggprojektet mellan Mälarhöjden och Bredäng som exempel. Blir det inte bara ett större Mälarhöjden och ett mindre Bredäng av det hela?
– Fast vi kan styra det. Jag anser att politiken ska lägga sig i bostadsproduktionen. Där kommer vi att styra så att det finns både hyresrätter och bostadsrätter, säger finansborgarrådet Karin Wanngård (S).
Några av planerna har redan satts i gång, och i Rinkeby går planerna ut på samråd under hösten 2018.

Anton Säll
anton.sall@dn.se "

"**Områdena som ska byggas ihop**
Hagsätra-Älvsjö: Lägenheter i korsningen Huddingevägen/ Magelungsvägen samt ett parkstråk mot Hagsätra IP.
Bandhagen-Högdalen-Rågsved: 500–1 000 bostäder, förbättrat stråk mellan Bandängen och Rågsveds centrum
Tensta-Rinkeby-Spånga: 800–1 000 lägenheter, en ny skola och en ny idrottsanläggning utöver nya gång- och cykelvägar till Bromsten.
Kista-Husby-Akalla: Fler bostäder i västra Kista samt ett sammanhängande stråk längs med hela Hanstavägen.
Fagersjö-Farsta: En omvandling av Magelungsvägen till stadsgata. 1 500–2 000 bostäder.
Bredäng-Mälarhöjden: Sammanlänkning av stadsdelarna och 1 000–1 500 bostäder.
Skärholmen–Vårberg: Vårbergsvägen blir stadsgata, nya parker anläggs och 1 000–1 500 bostäder planeras.
Östberga–Årsta: Ny bebyggelse med idrottsplatser och simhall samt 1500 nya bostäder på stråket mellan Älvsjö/Liseberg, Östberga och ut mot Årstafältet.
Hässelby Gård-Vinsta-Vällingby: Nya bostäder söder om Lövstavägen, utveckling av Maltesholmsvägen och förtätning av bostadshus.
Älvsjö-Solberga-Telefonplan: Bebyggelse längs med nya promenadstråket vid Folkparksvägen. Västberga industriområde blir mer bostäder. 400 bostäder och skatepark planeras.

Fakta. Rinkeby-Tensta och Bromsten-Solhem
Andel födda utanför Europa: Rinkeby: 67,74% Bromsten: 23,79% "

DN ONSDAG 15 NOVEMBER 2017

" Uppladdningen: Godis och katter

På onsdagen är det dags för mandatperiodens sista budgetfulmäktige, när budgeten för 2018 ska debatteras och klubbas. DN har tagit reda på hur gruppledarna laddar för denna sammandrabbning i Stockholms stadshus.

Karin Wanngård (S)
– Jag försöker sova och äta ordentligt. Under budgetdebatten är det extra långa dagar och då gäller det att orka hela vägen i mål. Mina medarbetare är också ett bra bollplank. Sen tycker jag att det är roligt att debattera, så jag ser fram emot att under två dagar få debattera hur vi ska utveckla Stockholm.

Daniel Helldén (MP)
– I kväll (tisdag, reds anm) kommer jag slå mig ned i soffan med en kopp te, småläsa lite i de olika budgettexterna. Och sedan i morgon bitti tänker jag springa en kortare runda på Skogskyrkogården för att samla mig. Bra plats att få perspektiv på vad vi gör.

Lotta Edholm (L)
– Just nu är det bara två saker som gäller för mig: Talskrivande och kolhydratuppladdning. Och då menar jag i form av smågodis, måste erkännas.

Clara Lindblom (V)
– På tisdagen pratar jag om äldreomsorg inför stadens pensionärsråd och på tisdagskvällen hänger jag med min sambo och mina katter.
Anna Rantala Bonnier (Fi)
– Jag ser mycket framemot onsdagens debatt! Jag laddar genom att fila på mina argument samtidigt som jag umgås med min son som är fyra månader. Det är bra övning i fokus och att hålla flera saker i huvudet samtidigt.

Anna König Jerlmyr (M)
– Önskar att jag skulle säga att jag tar en löptur i skogen medan jag lyssnar på peppande musik. I stället häver jag i mig ohälsosamt många koppar kaffe, äter snabbmat och fikabröd. Samtidigt som jag finslipar argumenten och plöjer texter.

Karin Ernlund (C)
– Barnvakt, halstabletter och en herrans massa koffein.

Erik Slottner (KD)
– God sömn, träning och Pepsi Max ger mig tillräcklig energi att klara dessa dagar. Sen får jag alltid ett extra adrenalintillskott av att höra den rödgrönrosa majoriteten försvara sin dåliga budget.

Martin Westmont (SD)
(Vice gruppledare, men svarar åt gruppledare Per Ossmer.)
– Vi laddar genom att gå igenom majoritetens budget och precis som övriga år denna mandatperiod har vi en del att anmärka på.

Emma Bouvin
emma.bouvin@dn.se "

DN ONSDAG 15 NOVEMBER 2017

”Målsättningen i VM – vinna varje match”

Milano. Med VM-biljetten säkrad kan förbundskapten Janne Andersson summera ett framgångsrikt kvalspel, och sedan rikta blicken mot VM i Ryssland nästa år. Landslaget kommer att ha basläger i Gelendzjik, beläget vid Svarta Havet, i närheten av OS-staden Sotji.

Landslagschefen Lasse Richt kunde vid tisdagens presskonferens berätta att han personligen var mycket nöjd med valet.
– Det är nära till flygplatsen (11 kilometer), träningsmöjligheterna är utmärkta och hotellet är bra.
Här kommer landslaget att bo under hela VM-turneringen, oavsett hur lottningen av turneringen utfaller.
Sverige är placerat i seedningsgrupp tre, vilket kan innebära tuffast möjliga lottning. Speciellt när ett lag som Spanien tillhör andra seedningsgrupp, efter att ha rasat på världsrankingen.
Valet av förläggningsort handlade primärt om att hitta en bra anläggning. Själva VM-slutspelet är utspritt över en stor yta, från Sankt Petersburg i väster till Jekaterinburg i öster, och grupperna är inte indelade i några geografiska kluster, vilket innebär att det blir resande, oavsett var man har förläggning.
– Och som jag ser det spelar det ingen roll om vi reser en timme eller två och en halv timme till match, sade Richt.
Janne Andersson var, som vanligt, behärskat nöjd och glad när han tog till orda på presskonferensen.
Han inledde dock med att prata om den smolk som insmugit sig i glädjebägaren: Skadan på Jakob Johansson.
– Jakob drog främre korsbandet, och blir borta minst sex månader, konstaterade Andersson.
– Vi lider med Jakob, och tog en gemensam skål för broder Jakob när vi samlades på hotellet och käkade efter matchen, sade han.
På frågan vilka önskningar han har inför VM-slutspelet valde Andersson den enkla utvägen. Han har under hela kvalet talat om att ”då var då”, att ”nu är nu” och att ”sen är sen”.
Han valde föga överraskande det sista alternativet.
– Jag har inga önskemål just nu. Men vi har stor erfarenhet hos landslagsledningen, inte minst hos Lasse (Richt).
Janne Andersson fick sedan frågan vad som måste utvecklas inför VM, och sade att det var svårt att göra en analys direkt direkt.
– Men man kan konstatera att vi blir beroende av hur spelarna fungerar i sina klubbmiljöer. Att de är hela, friska, och får spela mycket, att de kommer till VM i bra form. Det här är en frustrerande grej, som man inte kan påverka.
– Men målsättningen i VM är glasklar. Vi vill vinna varje match.
Är det den kommande VM-truppen som vi sett i playoff?
– Ja, i grunden är det den här gruppen, som varit med under kvalet. Stommen. Jag hoppas de kan fortsätta. Sedan är det fler spelare som varit med under kvalet, så det är ett antal öppna platser.
Vilken var nyckelmatchen, som du ser det, på vägen fram till VM?
– Bortamatchen mot Frankrike, trots att vi förlorade. Vi hade börjat trevande mot Holland och Luxemburg. I Paris ställde spelarna upp på vår modell att jobba. Och trots förlusten tändes hoppet. Jag tror att den matchen var extremt viktig för helheten.
Vad är du mest stolt över?
– Sättet vi har gjort det på. Vi har ett antal duktiga spelare. Vårt jobb i ledarteamet är att få ihop det.
– Vi försöker vara väldigt tydliga. Hur vi ska spela, hur vi ska bete oss. När vi samlas vill jag att det ska finnas en igenkänningsfaktor. Så här ska vi spela anfall, så här ska vi spela försvar.

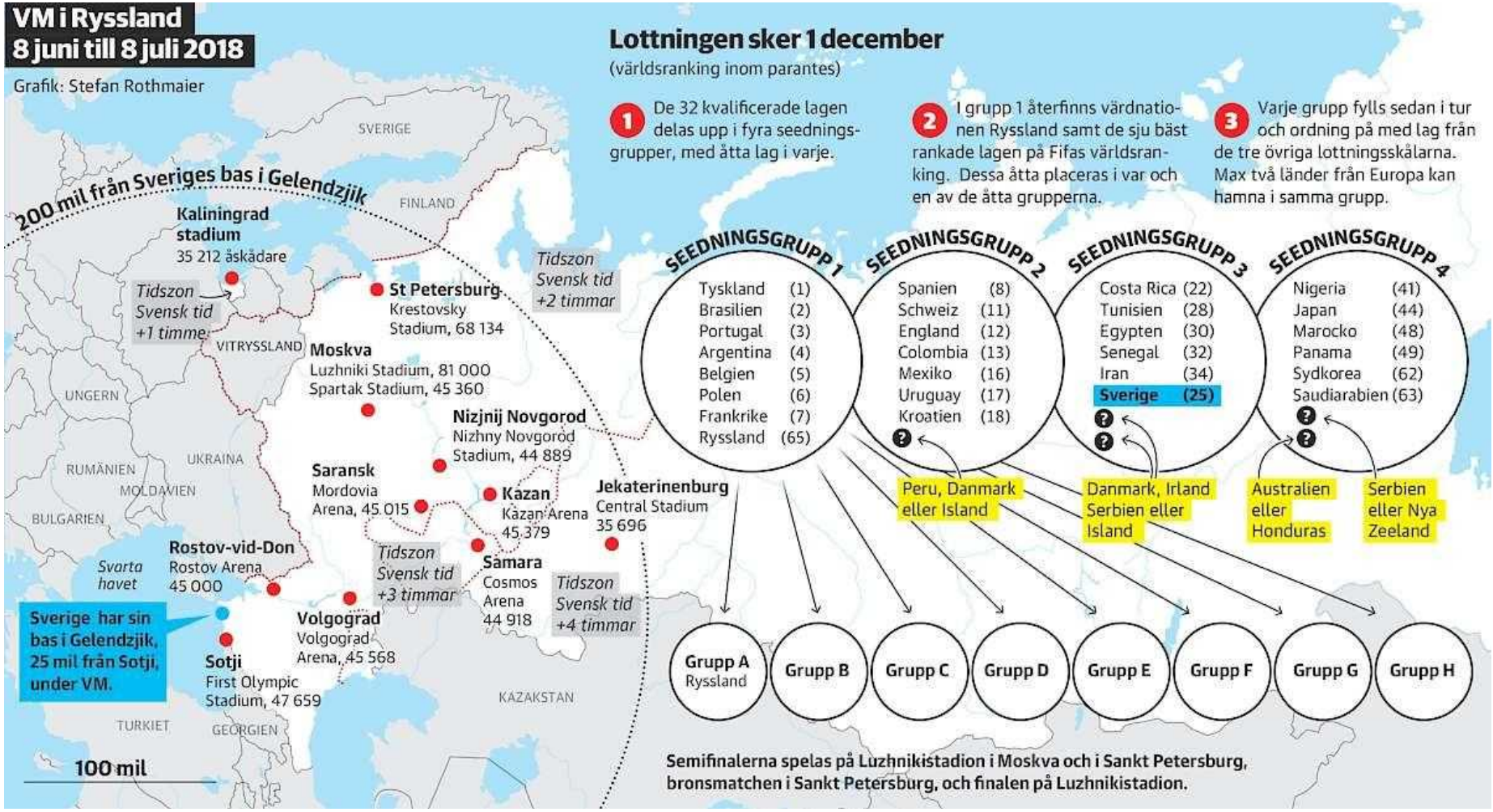
VM i Ryssland
8 juni till 8 juli 2018
Grafik: Stefan Rothmaier
Lottningen sker 1 december
(världsranking inom parantes)
1 De 32 kvalificerade lagen delas upp i fyra seedningsgrupper, med åtta lag i varje.
2 I grupp 1 återfinns värdnationen Ryssland samt de sju bäst rankade lagen på Fifas världsranking. Dessa åtta placeras i var och en av de åtta grupperna.
3 Varje grupp fylls sedan i tur och ordning på med lag från de tre övriga lottningsskålarna. Max två länder från Europa kan hamna i samma grupp.
SEEDNINGSGRUPP 1
Tyskland (1)
Brasilien (2)
Portugal (3)
Argentina (4)
Belgien (5)
Polen (6)
Frankrike (7)
Ryssland (65)
SEEDNINGSGRUPP 2
Spanien (8)
Schweiz (11)
England (12)
Colombia (13)
Mexiko (16)
Uruguay (17)
Kroatien (18)
?
SEEDNINGSGRUPP 3
Costa Rica (22)
Tunisien (28)
Egypten (30)
Senegal (32)
Iran (34)
Sverige (25)
?
?
SEEDNINGSGRUPP 4
Nigeria (41)
Japan (44)
Marocko (48)
Panama (49)
Sydkorea (62)
Saudiarabien (63)
?
?
Peru, Danmark eller Island
Danmark, Irland Serbien eller Island
Australien eller Honduras
Serbien eller Nya Zeeland
Grupp A Ryssland
Grupp B
Grupp C
Grupp D
Grupp E
Grupp F
Grupp G
Grupp H
Semifinalerna spelas på Luzhnikistadion i Moskva och i Sankt Petersburg, bronsmatchen i Sankt Petersburg, och finalen på Luzhnikistadion.
200 mil från Sveriges bas i Gelendzjik
SVERIGE
FINLAND
Kaliningrad stadium
35 212 åskådare
Tidszon Svensk tid +1 timme
VITRYSSLAND
UNGERN
RUMÄNIEN
UKRAINA
MOLDAVIEN
BULGARIEN
Svarta havet
TURKIET
GEORGIEN
KAZAKSTAN
St Petersburg
Krestovsky Stadium, 68 134
Tidszon Svensk tid +2 timmar
Moskva
Luzhniki Stadium, 81 000
Spartak Stadium, 45 360
Nizjnij Novgorod
Nizhny Novgorod Stadium, 44 889
Saransk
Mordovia Arena, 45 015
Kazan
Kazan Arena 45 379
Jekaterinenburg
Central Stadium 35 696
Samara
Cosmos Arena 44 918
Tidszon Svensk tid +3 timmar
Tidszon Svensk tid +4 timmar
Rostov-vid-Don
Rostov Arena 45 000
Volgograd
Volgograd Arena, 45 568
Sotji
First Olympic Stadium, 47 659
Sverige har sin bas i Gelendzjik, 25 mil från Sotji, under VM.
100 mil

– Det är bra killar, bra fotbollsspelare i den här gruppen. jag hörde någon som sa i går ”vi bildar ett klubblag”. Så jag upplever att de har jäkligt roligt tillsammans. Men det beror på dem själva.
Albin Ekdal har knappt kommit till en samling utan skadebekymmer. Och Andersson fick givetvis frågan hur han ser på mittfältarens status.
– Jag kan inte mer än prata med Albin när han är här. Och jag hoppas att han kan genomgå en rejäl rehabilitering.
– Albin är en jätteviktig spelare för oss. Tänk om han kunde få ett bra halvår nu, fram till VM.
Lagkaptenen Andreas Granqvist har varit en härförare under hela kvalet.
– ”Granen” personifierar det vi står för. Han är en riktigt bra fotbollsspelare, en fighter. Och dessutom väldigt bra med boll, det glömmer man gärna bort.
– I går var Granen magisk, konstaterade Andersson.

Anders Sännås Lundqvist
anders.lundqvist@dn.se "

"Fakta. Landskamper före VM
VM-slutspelet är inte långt borta. Det handlar om exakt sju månader. Fram till dess kommer Sverige att spela fyra träningslandskamper. Två (en hemma en borta) kommer spelas under det internationella fönstret den 19–27 mars 2017.
Förmodligen två i månadsskiftet maj–juni 2017.
Vilka motståndarna blir kommer att styras av vilka lag Sverige lottas mot i VM. "

DN TORSDAG 16 NOVEMBER 2017

" En afrikansk tragedi

Vilka som egentligen bestämmer i Zimbabwe var på onsdagen inte helt klart. Armén tog över den statliga radio- och tv-stationen, höll parlamentet under bevakning och ställde upp ett antal vägspärrar i huvudstaden Harare. Och den 93-årige Robert Mugabe, landets tyranniske härskare ända sedan 1980, verkar befinna sig i något slags husarrest.

Statskupp eller inte, det är kanske en smaksak. Mugabe är inte formellt avsatt, men militären vill uppenbarligen skriva om reglerna för hur staten och maktpartiet Zanu-PF styrs. Framför allt gäller det vem som ska efterträda den evige despoten på tronen.
För drygt en vecka sedan avskedades vicepresidenten Emmerson Mnangagwa, Mugabes vapenbroder i ett halvsekel, och flydde landet. Han var den senaste i raden av gamla kamrater från befrielsekampen mot den vita regimen på 70-talet som petades åt sidan. Krigsveteraner har reagerat ilsket. Och Mnangagwa, tidigare bland annat chef för underrättelsetjänsten, är en tung spelare i den militära eliten.
Arméchefen Constantino Chiwenga krävde i början av veckan stopp för utrensningarna i Zanu-PF, och lovade ingripa för att ”försvara revolutionen”. Militären säger nu att den har agerat mot kriminella element i presidentens omgivning, en tydlig signal om att det handlar om successionen. Mnangagwa ansågs länge given, men Mugabes 52-åriga maka Grace vill ta över själv. Finansministern och andra ur hennes gäng har satts i fängelse.
Mugabe har stått i spetsen för en nästan fyra decennier lång katastrof. Han har försvarat sin makt med brutalt förtryck. Den ekonomiska politiken har pendlat mellan excentricitet och dårskap. Ett land med i grunden rikliga resurser har blivit en ruin.

I början talade Mugabe om försoning med de forna vita herrarna. Vägen mot despoti anträddes i stället med att krossa protester från den svarta ndebeleminoriteten. Under det tidiga 80-talet dödades minst 20 000 människor.
Zimbabwe är inte totalitärt, men Zanu-PF har i praktiken oftast varit det enda partiet. Mugabe har lett det som en alltmer paranoid diktator. Oppositionens företrädare har misshandlats och mördats, pressen strypts, valen riggats, människorättskämpar jagats.
Ekonomin vacklade redan i starten. Mugabes repression var en boja, och hans socialistiska böjelser inte till någon hjälp. På 90-talet fick IMF och Världsbanken gå in och rädda Zimbabwe. En trög jordreform avlöstes så småningom av konfiskation av vitas mark, något som Zanu-PF:s milis och krigsveteraner genomdrev med blodig entusiasm. Det kommersiella lantbruket slogs ut. Från millennieskiftet gick det brant utför, inflationen var det enda som steg för att till slut nå 500 miljarder procent.
Utvägen blev att avskaffa den nationella valutan, men krisen försvann inte för det. 2009 släpptes faktiskt MDC, ett oppositionsparti med rötter i fackföreningar, in i regeringen en period på grund av internationella påtryckningar. Mugabe behöll de viktiga nycklarna och tog sedan tillbaka allihop.
Större delen av ekonomin är i dag informell, ett slags svart bytesaffär. Korruptionen är allestädes närvarande. Staten har inte längre någon sedelpress, men trycker elektroniska ”dollar” för att kunna betala löner.
Lösningen på dagens problem är definitivt inte en ”kupp genom äktenskapsbevis”, att låta Grace Mugabe ta över. Hon är illa omtyckt av zimbabwierna, och har en talang för skandaler och vidlyftig shopping i utlandet. Att hon har stort inflytande över makens beslut har inte gjort dem klokare.
Inte heller är det bra för landet om militären rycker åt sig makten, vare sig det är ambitionen eller den praktiska följden av onsdagens händelser. Generaler är vanligen urusla på både demokrati och ekonomi.
Mnangagwa och andra som har tillbringat sitt liv i Zanu-PF är att betrakta som Mugabes medbrottslingar. Oppositionen av i dag består mest av avhoppare och uteslutna. Kanske får Mugabe sitta kvar som galjonsfigur, medan Mnangagwa tar de verkliga spakarna. Eller så koras en ny presidentkandidat som vinner valet nästa år utan problem. Riktigt folkstyre ser inte ut så.
Sydafrika och dess styrande ANC, också en före detta befrielserörelse, har spelat en skamlig roll genom att släta över Mugabes förtryck. Den stora grannen i söder borde, tillsammans med Afrikanska unionen, stötta en demokratisk process där Zanu-PF:s arv gallras ut. Biståndsgivare och IMF kan underlätta en ekonomisk stabilisering. Men inget är möjligt med inkompetenta despoter vid makten.

DN 16/11 2017 "

DN TORSDAG 16 NOVEMBER 2017

" Utnyttja försvarsviljan, stärk totalförsvaret

Under försvarsövningen Aurora 17 i september skulle trupper flyttas från norra till södra Sverige med tåg. Men det visade sig att Sverige inte har kvar några tågvagnar för transport av stridsvagnar. Det blev till att hyra från Nederländerna. Tur att det bara var övning.

När ÖB Micael Bydén och övningsledaren, generalmajor Bengt Andersson, på tisdagen sammanfattade Aurora 17 på ett Folk och försvar-seminarium var just logistiken ett problemområde som de lyfte fram. I stort sett all logistisk förmåga behövde användas under övningen, men det var ”bara” halva försvarsmakten som deltog.
Aurora var en lyckad övning. Men trots det senaste pengatillskottet efter höstens uppgörelse finns många hål att fylla i Försvarsmakten. Och inte bara där: de civila delarna av försvaret är kraftigt underskattade. Beredskapslagren är ett minne från det förflutna, totalförsvaret ett begrepp som fasats ut ur medvetandet ungefär samtidigt som kpist m/45.
Som ÖB konstaterade hos Folk och försvar kan inte målet vara att bygga upp det gamla totalförsvaret från kalla krigets dagar. Det handlar om att bygga upp ett helt nytt. Här måste, det ligger i själva begreppet, hela samhället – kommuner, landsting, myndigheter – inkluderas. Resan är påbörjad, vi har ännu knappt lämnat startpunkten, men riktningen är i alla fall bestämd.
Det kommer att kosta pengar och möda. Men det är kostnader som svenskarna med stor säkerhet är redo att betala. Aurora 17 visade nämligen också på två mjukare värden: viljan att försvara landet är stark och försvaret populärt.
När de väpnade styrkorna visade upp sig på Gärdet i Stockholm i samband med Aurora uppskattas det ha kommit mellan 80 000 och 90 000 intresserade. En liknande aktivitet i Visby drog 5 000 besökare. Vid demonstrationen i Göteborg mot Aurora deltog enligt polisen 3 000 personer.
Antimilitarismen i Sverige är i dag ingen politisk kraft att ta på allvar utan begränsad till delar av MP och V samt Fi. Putinrysslands agerande i Sveriges närområde har kylt ner drömmarna om fortsatt avspänning.
Beredskapen är fortfarande si och så. Men vår försvarsvilja är god.

Erik Helmerson
erik.helmerson@dn.se "

DN TORSDAG 16 NOVEMBER 2017

”Frankrike och Sverige ska samarbeta om grön innovation”

"Frankrike och Sverige undertecknar på fredag ett strategiskt partnerskap för innovation och gröna lösningar på fyra områden: transporter och städer, finanser, hälsosammare livsstilsval samt digitala företag och start-ups i denna övergång. Vårt mål är att presentera konkreta framsteg inom två år, skriver Stefan Löfven och Emmanuel Macron.

Efter de senaste årens utmaningar pågår nu en välbehövlig debatt om vilket Europa vi ska ha i framtiden. Vi välkomnar denna debatt och har båda lagt fram våra visioner i tal som vi gav på två av de äldsta och största europeiska universiteten, Sorbonne i Paris och Uppsala universitet.

Vi tror båda på ett starkt och sammanhållet Europa och på EU:s möjligheter att leda världen framåt i en tid av snabb förändring och stor osäkerhet. Vi vet att när vi arbetar tillsammans som européer kan vi leverera bättre lösningar för att få ner arbetslösheten, öka tillväxten, förbättra arbetsvillkoren och stärka jämställdheten, bekämpa klimatförändringar, uppnå en hållbar och rättvis migrationspolitik och öka säkerheten för våra medborgare.

Ett centralt område där vi är skyldiga att göra mer är det som kallas den sociala dimensionen. Det handlar om hur vi kan skapa fler jobb, säkerställa att människor får den kunskap och kompetens som behövs för att klara de nya jobb som växer fram och hur vi kan få rättvisa arbetsvillkor som främjar rörlighet utan att leda till lägre löner och osund konkurrens. Dessa teman kommer att diskuteras vid det sociala toppmötet för rättvisa jobb och tillväxt i Göteborg.

Vi har båda arbetat hårt för att få till stånd ett förbättrat utstationeringsdirektiv som garanterar lika lön för lika arbete, oavsett vilket EU-land arbetstagarna kommer från. Det ska inte längre vara möjligt att konkurrera med osunda villkor eller dumpade löner. Men det räcker inte – vi vill fortsätta arbeta för en rättvis arbetsmarknad, och det sociala toppmötet i Göteborg är ett viktigt steg för att uppfylla det europeiska löftet om gemensamt välstånd.

Vi kommer också att diskutera hur vi ska få en ökad tillväxt i Europa. Den inre marknaden är en av våra främsta tillgångar, men den behöver utvecklas. Målet måste sättas högt – EU ska vara den mest dynamiska marknaden, där vi konkurrerar med den skarpaste kompetensen, de bästa produkterna, de smartaste uppfinningarna och den klimatsmartaste tekniken.

Vi är övertygade om att en klok hantering en av vår tids viktigaste frågor – klimatförändringarna – kan ge nya möjligheter till jobb och tillväxt för Frankrike, för Sverige och för Europa.

Båda våra länder har satt ambitiösa mål för att leva upp till Parisavtalet. Klimatmötet ”One Planet” som hålls i Paris den 12 december kommer att vara inriktat på att främja konkreta och innovativa lösningar för att öka farten i kampen mot klimatförändringarna. Frankrike har infört en klimatplan för att stoppa försäljningen av fossila bränslebilar före 2040 och för att uppnå kolneutralitet före 2050. I Sverige har regeringen satt målet att bli en av världens första fossilfria välfärdsnationer, med ett delmål om att minska utsläppen från transportsektorn med minst 70 procent år 2030. Sverige strävar också efter att bli koldioxidneutralt till år 2045. Det är ambitiösa mål och visar att vi är beredda att ta vårt ansvar. Detta är inte bara en altruistisk gärning. Dessa mål är samtidigt ett sätt att säkra våra ekonomiers långsiktiga konkurrenskraft.

Nu vill vi ta vårt samarbete längre. Sverige och Frankrike är världsledande på området grön innovation och kan bidra till

övergången till ett mer hållbart samhälle. De länder och företag som är först ut med sina lösningar kommer inte bara att öka sin konkurrenskraft, de kommer också att lägga grunden till morgondagens exportframgångar och nya jobb. Därför kommer Frankrike och Sverige på fredag att underteckna ett strategiskt partnerskap för innovation och gröna lösningar.
Partnerskapet kommer att bygga på den innovativa kapaciteten hos våra industrier, nystartade företag, akademier och offentliga sektorer på fyra områden: utveckla gröna lösningar för att driva våra transporter och våra städer; öka mekanismerna för ”gröna finanser”; främja hälsosammare livsstilsval för våra medborgare genom läkemedels- och miljöinnovationer; och utnyttja världsklasskompetensen hos de digitala företagen och start-ups i denna övergång.
Offentliga och privata intressenter kommer att vara delaktiga för att genomföra de åtgärder och projekt som slås fast i partnerskapets operativa färdplan. Vårt mål är att presentera konkreta framsteg inom två år.
Vi är övertygade om att vårt fransk- svenska innovationspartnerskap kommer att skapa ett stort värde för våra medborgare och bidra till ett mer innovativt och grönt EU.

Stefan Löfven, Sveriges statsminister
Emmanuel Macron, Frankrikes president "

DN TORSDAG 16 NOVEMBER 2017

”Alla är oroade över växande klyftor”

Sociala frågor har hamnat högt upp på dagordningen i EU. ”Alla är oroliga över ökande klyftor”, säger Ylva Johansson (S) till DN inför fredagens informella EU-toppmöte i Göteborg. EU-ledarna ska diskutera rättvisa jobb och tillväxt men inte fatta några bindande beslut.
Det gick fort att ko
mma överens om EU:s nya så kallade sociala pelare när EU:s arbetsmarknadsministrar träffades i Bryssel i slutet av oktober. Alla EU-länder ställde sig bakom pelarens tjugo allmänna principer om rättvisa och trygghet (se faktarutan).
Arbetsmarknadsminister Ylva Johansson, som har varit drivande bakom beslutet, är mycket nöjd. När det gäller intresset för sociala frågor har någonting hänt i EU, tycker hon.
– Ja, verkligen. Trots att det förstås görs skilda politiska prioriteringar av de olika medlemsländernas regeringar skulle jag ändå säga att det finns en slående samstämmighet. Så gott som alla medlemsstater är djupt oroade över ökade klyftor i samhället, säger Ylva Johansson.
Bakgrunden är de senaste årens utdragna ekonomiska kris som fortfarande präglar många länder. I EU talas det ofta om den europeiska generation som ”har fått det sämre än sina föräldrar” och vilka politiska följder det kan få.
Beslutet om EU:s nya sociala pelare var därför enhälligt och det kom också lägligt inför fredagens EU-toppmöte i Göteborg.
Intresset för att diskutera ”rättvisa jobb och tillväxt”, vilket är toppmötets tema, tycks vara stort. Stats- och regeringschefer från alla EU-länder utom Tyskland, Finland och Cypern kommer till Göteborg och de som inte dyker upp har begripliga skäl. Angela Merkel är till exempel mitt uppe i slutförhandlingarna om en ny tysk regering.

Några bindande beslut ska inte fattas, men efter lunchen på fredagen ska den nya sociala pelaren skrivas under av ordförandena för EU:s institutioner: kommissionen, rådet och EU-parlamentet.
Det blir en symbolisk ceremoni – de tjugo principerna ”innebär inte en utvidgning av unionens befogenheter eller uppgifter i enlighet med EU-fördraget”, som det heter i arbetsmarknadsministrarnas beslut. I klartext innebär det att EU inte heller i framtiden ska lägga sig i social lagstiftning, som bestäms på nationell nivå.

Så vad kan den sociala pelaren förändra?
– Nu finns ett politiskt momentum för sociala frågor och det är precis vad vi behöver. EU kan inte enbart syssla med företagens villkor och staternas underskott, samarbetet måste också handla om människors arbets- och levnadsvillkor, anser Ylva Johansson.
– Men att gå vägen över EU-lagstiftning riskerar att bli kontraproduktivt och mycket skrik för lite ull. I stället ska varje medlemsland åta sig att åstadkomma framsteg och i Sverige inbegriper det i väldigt hög grad arbetsmarknadens parter samt kommuner och landsting. I andra länder finns andra aktörer.

Skapar ni inte förväntningar på EU som kanske inte uppfylls och därför leder till besvikelse?
– Det kanske finns en sådan risk, men inte i vårt land. Jag tror att det är få i Sverige som tror att EU kan göra något åt problemen i förlossningsvården eller arbetslösheten. Men jag kan inte utesluta att det blir så i andra länder.
Det finns också motsatt oro, att den sociala pelaren ska driva fram ny EU-lagstiftning, trots att det inte sägs vara meningen. Svenskt Näringslivs Carola Lemne har varnat för detta, bland annat i en intervju i DN.
– En politiker som vill ha förändring kan inte tänka så. Det går inte att låta bli att handla för att man är rädd för att det ska komma förslag som man inte gillar. Om det skulle ske gäller det att diskutera, förhandla och försöka hitta allianser. Så går det till i en demokrati. Där kan jag tycka att Svenskt Näringsliv hamnar fel.
Svenskt Näringsliv pekar bland annat på EU:s så kallade upplysningsdirektiv, som reglerar vad anställda har rätt att få veta om ett nytt jobb.
– Den oron kan jag förstå. Kommissionen har sagt att om parterna inte kommer överens så kommer det ett förslag om lagstiftning, men tiden för förhandlingar mellan parterna är för kort.

EU-kommissionens ordförande Juncker och Frankrikes president Macron vill också gå vidare och vill bland annat ha en EU-lag om minimilön?
– Det är jag emot. Jag förstår bevekelsegrunden eftersom det finns stora skillnader när det gäller lägsta löner i EU, vilket leder till ett lönetryck nedåt. Men gemensam minimilön är ingen bra form för att lösa det problemet, anser Ylva Johansson.

Annika Ström Melin
annika.strom-melin@dn.se "

"4 frågor och svar om utstationering

1 Vad innebär de nya reglerna?
Det är inte helt klart än, men i slutet av oktober ställde sig en stor majoritet av EU:s arbetsmarknadsministrar bakom en princip som innebär lika lön för lika arbete, också för utstationerade arbetare. EU-parlamentet har fattat ett liknade beslut och nu ska de båda parterna

komma överens om hur den nya lagen slutligen ska utformas. Det kan dock ta upp till fyra år innan de nya reglerna börjar gälla.

2 Vad är utstationerade arbetare?
Det är till exempel byggnadsarbetare som bor och betalar skatt i ett EU-land, men som är på tillfälligt arbete i ett annat EU-land. Enligt EU:s nuvarande regler har utstationerade arbetare i dag rätt till högst motsvarande minimilön, men i framtiden ska de alltså ha i princip lika mycket betalt som inhemskt anställda.

3 Varför har reglerna ändrats?
Det är en följd av en utdragen politisk batalj om vilka regler som ska gälla för lönekonkurrensen i EU. Striden inleddes för mer än tio år sedan i Vaxholm, när Byggnads protesterade mot det lettiska företaget Laval. Tvisten avgjordes till slut i EU-domstolen som tolkade utstationeringsdirektivet som att Laval hade rätt. Under många år försvarade länderna i östra EU en viss lönekonkurrens, men i oktober röstade alla utom fyra (Polen, Ungern, Litauen och Lettland) ja till de nya reglerna.

4 Varför ingår inte transportsektorn i de nya reglerna?
De förhandlingarna förs separat och kom i gång senare. Det sägs att samtalen om transportsektorn ligger ungefär ett år efter höstens uppgörelse om övriga områden, men att de påverkas av beslutet om utstationeringsdirektivet.

Fakta. EU:s sociala pelare
Den sociala pelaren består av tjugo principer för rättigheter för EU-medborgare, framför allt på arbetsmarknaden.
Det handlar bland annat om rätt till utbildning och livslångt lärande, jämställdhet, lika möjligheter på arbetsmarknaden, aktiva arbetsmarknadsåtgärder, dialog mellan arbetsmarknadens parter, ”balans mellan arbete och privatliv” och det som kallas ”rättvis lön”.
Vad dessa principer innebär i praktiken avgör dock EU-länderna på egen hand. Den sociala pelaren innehåller inga nya tvingande EU-lagar och innebär därför att medlemsstaterna kan välja om och på vilket sätt de vill följa de tjugo principerna.
En ny så kallad ”social resultattavla” ska också publiceras över EU-ländernas utveckling i sociala frågor.
DN "

DN TORSDAG 16 NOVEMBER 2017

”Gratisåkarna från öst tar över allt. Det är för jävligt.”

LUA Åkeri i Västerhaninge hade sex lastbilar i fjärrtrafik. Men lågpriskonkurrensen de senaste åren har tvingat ägaren Lasse Andersson att sälja den ena efter den andra. I somras sade han upp sin siste fjärrtrafikchaufför.

En gång för mycket vägrade DHL att höja ersättningen, konstaterar han. Den har stått still sedan 2008.
– Gratisåkarna från öst tar över allt, fastslår ägaren till det 13 förare starka lilla åkeriet några mil söder om Stockholm.
När han startade eget för 25 år sedan var LUA ett av runt 35 svenska dragbilsåkerier som körde åt DHL:s föregångare ASG.
– Nu tror jag de är fem–sex stycken kvar. Det är för jävligt, på ren svenska. Frågar du mig är trafiken med underbetalda östeuropeiska lågprischaufförer modern slavhandel, som går ut både över chaufförerna själva och den svenska åkeribranschen.
Lars Urban Andersson, LUA, har kört lastbil sedan han var 18. Nu är han 63.
Från början när han startade eget körde han fjärrtransporter inom Sverige och Norden, som mest med sex bilar. Men sedan EU-inträdet och det tilltagande inflödet av lågprischaufförer går det inte längre. När priserna han kunde ta ut från speditören DHL inte höjts på nästan tio år fick han nog. De senaste två åren har han avvecklat all fjärrtrafik.
I dag kör LUA:s förare nästan enbart betongbilar runt Jordbro och transporter av färdiga byggelement, främst i Mälardalen. Sådana jobb finns fortfarande, i byggboomens Sverige. Men även på den marknaden försöker utländska förare utan tillstånd ta sig in, konstaterar Lasse Andersson.
Han verkar inte direkt bitter. Men han saknar att vara ute på långkörningar. I yngre dagar körde han i hela Europa och även till arabländer som Libyen. ”Man är ju lite som en sjöman på land”, konstaterar han stillsamt över kaffe och lussekatt hemma vid köksbordet.
Och han är upprörd över ”slavarbetarna”, som han kallar dem. Bulgariska chaufförer som kör för 3 000 i månaden. Litauer, polacker, rumäner. Utländska chaufförer som enligt lagen bara har rätt till tre svenska körningar inom loppet av sju dagar, innan de måste åka hem. Men som i stället stannar i veckor och månader och kör otaliga transporter – bland annat allas vår näthandel, där vi konsumenter allt oftare kan glädja oss över den ”fria frakten”.
Lågprischaufförerna kör för mindre än hälften av vad ett svenskt åkeri behöver ta hem per bil och mil: mellan 50 och 70 kronor, medan ett företag med svenskt kollektivavtal behöver 130 kronor milen för att över huvud taget gå runt.
Lasse Andersson upplever att den chef på DHL som han senast, i våras, försökte förhandla upp sitt pris med antydde att han borde säga upp sina chaufförer och ersätta dem med utländska.
– Han påpekade att det gällde att sänka kostnaderna. Men i min värld finns det inte att jag skulle sätta in en chaufför med en ickesvensk lön. Den dagen jag börjar fundera på att göra det så lägger jag ned helt och hållet. Jag har chaufförer anställda från fem olika länder, bland annat Uganda och Eritrea, men de bor här och tjänar enligt svenskt kollektivavtal.
Men du känner till åkarkollegor som gjort just så?
– Ja, det gör jag. Alldeles för många, tyvärr. Först har de klagat på lågpriskonkurrensen, och sedan har de gjort just så. På terminalerna

utgår de numera från att man är utlänning, även om man kör en svenskskyltad bil.
Han tycker att regeringen och svenska myndigheter borde skärpa reglerna.
– I Tyskland är reglerna betydligt tydligare, utländska bilar måste ha transponder, så att de blir lättare att följa, och deras yrkestrafikmyndighet är stenhård. Har du kört olovlig cabotagetrafik ska det kosta.

Tove Nandorf
tove.nandorf@dn.se "

"**Åkerinäringen** är, jämte byggsektorn, den bransch som påverkats mest av lågpriskonkurrens från Östeuropa och även utländska bemanningsföretag från andra länder, bland annat Filippinerna.
EU:s nya utstationeringsdirektiv, som på sikt ska säkra svensk lön och ersättning för alla som arbetar i Sverige, kommer trots det bara att i marginalen påverka åkeribranschen.
Transportsektorn ska i stället omregleras i en sektorsspecifik EU-lagstiftning, där huvudinriktningen är mer miljövänliga transporter.
Frågor om cabotage – inrikes körningar av utländska bilar på hemväg – samt nya regler för kombitrafiken hänvisas till det så kallade mobilitetspaketet. Det ska vara klart ungefär samtidigt som det nya utstationeringsdirektivet. Men dit är det flera år. "

DN TORSDAG 16 NOVEMBER 2017

" Regeringen: Skärp skyddet mot spionage

Regeringen vill skärpa skyddet mot spionage och sabotage. Ett nytt lagförslag innebär att även privata verksamheter ska omfattas av den nya säkerhetsskyddslagen. – Den nuvarande lagen har inte hängt med i utvecklingen, säger justitieminister Morgan Johansson (S).

Regeringen konstaterar att flera händelser under senare tid har visat att det nuvarande säkerhetsskyddet för en rad myndigheter och andra verksamheter är otillräckligt. Ett exempel är it-haveriet i Transportstyrelsen där säkerhetsklassad information riskerade att hamna i orätta händer.
På torsdagens regeringssammanträde fattas beslut om en lagrådsremiss som innebär en skärpning av det svenska säkerhetsskyddet.
Regeringen föreslår bland annat att den nya lagen ska omfatta alla i samhället som bedriver säkerhetskänslig verksamhet, oavsett om det sker i offentlig eller privat regi. Det kan till exempel handla om elförsörjning, telekommunikationer eller flyg.
– Vi ställs inför nya utmaningar hela tiden, inte minst när det gäller it-säkerheten. Därför måste lagen moderniseras. Den lag som gäller nu är från 1996, säger Morgan Johansson.
Lagförslaget innebär bland annat att de berörda verksamheterna löpande ska analysera sitt eget behov av säkerhetsskydd och dessutom säkerhetsklassificera sina egna uppgifter. Regeringen konstaterar att kraven i den nya lagen kan leda till ökade kostnader för dem som berörs.
I utredningen som ligger till grund för det nya förslaget föreslogs att kravet på svenskt medborgarskap för säkerhetsklassade anställningar skulle tas bort. Regeringen väljer dock att inte gå på utredningens

linje. För personal i säkerhetsklass 1 och 2 kommer medborgarskap fortfarande att vara ett krav. Däremot slopas kravet på svenskt medborgarskap för personer i säkerhetsklass 3. Det kan handla om personer som inte själva hanterar skyddsvärd information men som har tillgång till lokaler där sådan information hanteras.
Den nya lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2019.

Hans Olsson
hans.olsson@dn.se "

"Fakta.
Säkerhetsskydd innebär skydd för de mest skyddsvärda verksamheterna i samhället mot bland annat spioneri, sabotage och andra brott som kan hota rikets säkerhet.
Säkerhetsskyddet omfattar särskilt informationssäkerhet, tillträdesförbud och säkerhetsprövning av personal. "

DN TORSDAG 16 NOVEMBER 2017

”Man har utsatt mig för ett karaktärsmord”

Trots hårda anklagelser från försvarsminister Peter Hultqvist (S) tänker den avhoppade SD-ledamoten Pavel Gamov sitta kvar i riksdagens EU-nämnd och utrikesutskott. Det beskedet gav den politiska vilden på onsdagen. Samtidigt avvisar SD-ledaren Jimmie Åkesson risken att Gamov skulle kunna läcka känsliga uppgifter till Ryssland.

Nyligen gjorde den 28-årige Gamov, som kom till Sverige med ryska föräldrar som tvååring, en kritiserad resa för att övervaka de ryska lokalvalen. Resan betalades av en organisation som står nära den ryske presidenten Vladimir Putin.
I en DN-intervju förra veckan sade försvarsminister Peter Hultqvist att Pavel Gamov genom att låta sig bjudas på resan – mot sitt tidigare partis rekommendationer – utgör ”en riskfaktor”. Orsaken är att känslig information om svensk utrikes- och säkerhetspolitik behandlas i EU-nämnden, där Gamov är ordinarie ledamot, och i utrikesutskottet där han är suppleant.
För att man ska lämna en utskottsplats krävs enligt riksdagens kammarkansli att personen som har uppdraget skriftligen går med på att lämna det.
– Det som Peter Hultqvist säger är grundlagsvidrigt. Han har ingen som helst rätt att beordra eller ens uttrycka att jag inte ska få ta del av sekretessbelagda handlingar, sade Pavel Gamov till journalister i riksdagen efter onsdagens omröstning i riksdagen.
Han säger att han nu ska anmäla Peter Hultqvist till konstitutions-utskottet.
– En försvarsminister ska inte kunna uttala sig så om en enskild riksdagsledamot, säger Gamov till DN.

Men visar inte din resa att du har haft kontakter som ditt tidigare parti har avrått ifrån?
– Det är ren och skär russofobi, det är ren rasism som Peter Hultqvist riktar mot mig. Jag är ledamot av Sveriges riksdag. Jag är svensk medborgare, jag är inte rysk medborgare och har aldrig varit det. Jag tjänar svenska intressen, jag är nationalkonservativ.
Han anser att han har utsatts för förtal av den högerpopulistiska sajten Nyheter Idag och säger att han ska vidta rättsliga åtgärder för uppgifterna om att han i samband med en resa till Ryssland bland annat skulle ha krävt att få prostituerade till sitt hotellrum.
– Man har utsatt mig för ett karaktärsmord, säger Gamov.
Pavel Gamov sade i torsdags upp sitt medlemskap i Sverigedemokraterna och röstade på onsdagen fortfarande som sverigedemokrat, eftersom han ännu inte hade lämnat in någon skriftlig begäran om att i likhet med tre andra före detta SD-ledamöter bli politisk vilde. En sådan begäran ska enligt Gamov lämnas in under torsdagen.
Han tänker sitta kvar mandatperioden ut, det vill säga fram till valet nästa höst. Detsamma gäller den plats han har i kommunfullmäktige och regionfullmäktige i Uppsala.
Men SD-ledaren Jimmie Åkesson anser inte att Gamov utgör någon risk.
– Det finns mycket mer komplex materia i den här historien än vad Peter Hultqvist känner till, säger Jimmie Åkesson.
Skulle han kunna riskera att läcka känsliga uppgifter till Ryssland?
– Jag gör inte den bedömningen, utifrån vad jag vet, att det föreligger någon sådan risk.
Men var det verkligen rätt av er att ha honom som ledamot i EU-nämnden och utrikesutskottet under tre års tid?
– Han har hamnat där eftersom han bedömts som lämplig för det för tre år sedan. I dag tycker jag inte att han är det, och det är också därför som partiledningen uppmanar honom att lämna.
Borde ni inte ha insett det tidigare?
– För tre år sedan hade vi inte den bild av Pavel Gamov som vi har i dag.
Men under resans gång?
– Ja, det kan man ju tycka. Det kan också vara så att vi har haft en pågående process om det här.
Enligt uppgifter till DN har SD försökt få Pavel Gamov att kontakta läkare.
– Jag bedömer att han inte mår riktigt bra för närvarande, säger Jimmie Åkesson.
Men du är inte rädd för att han skulle vara rysk spion?
– Jag har väldigt svårt att se, utifrån vad jag vet, att han skulle ha någon sådan läggning.

Mats J Larsson
matsj.larsson@dn.se "

"Fakta. Gamov lämnade SD efter kritiserad resa
Pavel Gamov, 28, har varit riksdagsledamot för Sverigedemokraterna sedan 2014. Han har sedan dess varit ordinarie ledamot i EU-nämnden och suppleant i utrikesutskottet.
I torsdags lämnade han SD efter en uppmaning från gruppledaren Mattias Karlsson. I fredags meddelade han att han tänker sitta kvar i riksdagen mandatperioden ut som politisk vilde. "

DN TORSDAG 16 NOVEMBER 2017

" Jättedonation ska bygga superdator

En kvantdator på toppnivå i världen ska byggas på Chalmers, tack vare en mångmiljonsatsning på kvantteknologi.

Med hjälp av en donation på 600 miljoner kronor vill forskare vid Chalmers i Göteborg förverkliga drömmen om en kvantdator som räknar mycket snabbare än dagens bästa superdatorer.
– Vi räknar med att kunna bygga en dator som har 100 kvantbitar, säger Per Delsing, professor i kvantkomponentfysik vid Chalmers och programdirektör för satsningen.
Runt 50 forskare kommer att arbeta med projektet, som ska pågå i tio år.
En kvantdator bygger på de märkliga fenomenen i kvantmekaniken, som att en partikel kan vara på flera olika ställen samtidigt, och att två partiklar kan ha något som liknar telepatisk kontakt med varandra.
– I en vanlig dator finns bitar som antingen har värdet noll eller ett. En kvantbit kan vara både noll och ett samtidigt. Det gör att man kan representera väldigt många tal samtidigt, och får mycket större beräkningskraft, säger Per Delsing.
Med en stor fungerande kvantdator blir det möjligt att lösa helt nya problem.
– Inom läkemedelsindustrin finns det till exempel mycket att göra, som att skräddarsy läkemedel genom att kunna räkna ut exakt hur större molekyler fungerar i stället för att behöva prova sig fram.
Delsings forskargrupp har arbetat med att tillverka enskilda kvantbitar i nästan 20 år. Men att koppla ihop 100 stycken till en fungerande dator är ett mycket ambitiöst mål.
– De största kvantdatorer som fungerar i dag har 15 kvantbitar. Men det är inte bara antalet som är viktigt. Det handlar också om hur väl ihopkopplade de är, hur lång livstid de har och liknande, säger han.
För att fungera måste kvantbitarna hållas vid riktigt låga temperaturer, mycket nära den absoluta nollpunkten på –273 grader Celsius, och skärmas av från omgivningen så att inget stör dem.
Att få datorn att fungera skulle vara ett stort steg.
– Vi kommer att ha någonting som gör något intressant, men vi kommer inte att kunna sälja kvantdatorer om tio år. Det är ingen kommersiell produkt vi bygger. Det är en demonstrator, säger Per Delsing.

Maria Gunther
maria.gunther@dn.se "

"Fakta. Mycket mer information kan lagras
I en vanlig dator lagras informationen i bitar som antingen har värdet ett eller noll.
En kvantbit använder fenomenen från kvantmekaniken, och kan ha både värdet ett och noll samtidigt. Den kan därför lagra mycket mer information.
En kvantdator med 300 kvantbitar skulle kunna representera fler värden än antalet partiklar i universum.
Satsningen är möjlig tack vare en donation på 600 miljoner kronor från Knut och Alice Wallenbergs stiftelse. Källa: Chalmers "

DN TORSDAG 16 NOVEMBER 2017

" Kapplöpning om tekniken som kan vända upp och ned på allt

Analys. Satsningen på en svensk kvantdator bär på en potentiell revolution, skriver DN:s Linus Larsson. Nära en miljard kronor ska läggas på att bygga Sveriges största kvantdator. Chalmers står i centrum för projektet, som får rejäl ekonomisk uppbackning, 600 miljoner kronor från Knut och Alice Wallenbergs stiftelse. Den totala budgeten blir på nära en miljard.

Är det värt det? Potentiellt – tveklöst, många gånger om. Kvantdatorer har potentialen att revolutionera hela teknikfältet och vända upp och ned på allt vi vet om beräkningskraft och superdatorer. De kan helt enkelt bli makalöst kraftfulla, långt bortom allt vi kan se i dag.
Det är lätt att tala om teknikrevolutioner, med tanke på utvecklingstempot. Men faktum är att utvecklingen av hårdvaran i våra datorer, mobiltelefoner och större it-system har varit slående förutsägbar. Den har i allt väsenligt följt kurvan i Moores lag, en prognos för ökad prestanda och fallande priser som grundlades redan på 1960-talet.
Om kvantdatorerna infriar förhoppningarna kan vi kasta den lagen på sophögen. Då skulle beräkningskraften skena. Inte undra på att stater och storföretag alla dras till det här området. Google, Microsoft, IBM och fler plöjer ned enorma pengar. Att få ett försprång kan betyda oerhört mycket.
Tekniken kan få konsekvenser för en rad områden: Komplexa medicinska beräkningar, som i dag utförs på superdatorer, exempelvis. Det kan avancera den redan imponerande utvecklingen inom artificiell intelligens. Vi kommer inte springa runt med kvantdatorer i våra mobiler eller laptops, men det betyder inte att vanliga människor inte berörs.
Om den medicinska vetenskapen får bättre verktyg så kan det leda till bättre behandlingar. Om de stora internetbolagen bygger system och tjänster med kvantdatorer i grunden så kan vi dra nytta av dem utan att någonsin vara nära, precis som vi ”använder” Googles och Facebooks datacenter för att söka information, kommunicera och utföra uppgifter trots att vi aldrig är i närheten av anläggningarna.
En sida av kvantdatorerna är också att de kan komma att knäcka många av de krypteringstekniker som företag och stater förlitar sig på i dag. Inte undra på att regeringar intresserar sig.
Frågan är nu hur lång tid det ska krävas. Kvantdatorer riskerar att bli en av de där teknikerna som alltid ligger 20 år i framtiden, och även gör det 20 år senare. Mycket riktigt är de svenska forskarna noga med att det rör sig om årtionden innan vi kan se något riktigt resultat.
Men samtidigt har det hänt massor bara det senaste året. I maj presenterades IBM Q, ett stort projekt för att bygga en kommersiellt tillgänglig kvantdator. Google har kommit med likande utfästelser. Kapplöpningen har gett upphov till begreppet ”quantum supremacy” – kvantöverlägsenhet, för den som når de svindlande nivåerna först.
Om svenska universitet ska spela en roll inom kvantdatorer så är det hög tid för en storsatsning. Ambitionen saknas inte. Maskinerna som IBM och Google planerar är enorma. Den som Chalmersforskarna siktar på ligger visserligen en bit in i framtiden, men är betydligt större.

Linus Larsson
linus.larsson@dn.se "

DN TORSDAG 16 NOVEMBER 2017

" Antalet personer som uppger sig utsatta för brott har ökat

Brotten mot privatpersoner har ökat till nivåer som inte skådats tidigare, enligt Brås Nationella trygghetsundersökning. Närmare 16 procent av de tillfrågade säger att de förra året drabbades av något eller några av brotten misshandel, hot, sexualbrott, personrån, bedrägeri eller trakasserier. 2015 var siffran 13,3 procent.

Det är framför allt bedrägerier, sexbrott och trakasserier som ökar.
14 procent av kvinnor i åldern 16–24 år säger sig ha utsatts för sexbrott under fjolåret, upp från 9 procent 2015.
– Det här kan bero på att vi har en ökad faktisk brottslighet eller en ökad benägenhet att berätta, en minskad tolerans mot den här typen av brott. Sannolikt är det en kombination av de båda, säger Åsa Strid, biträdande enhetschef på Brottsförebyggande rådet (Brå).
De flesta av brotten som kommer fram i undersökningen polisanmäls inte.

TT "

DN TORSDAG 16 NOVEMBER 2017

" Myndigheters personal skyldig att flytta med

Anställda vid statliga myndigheter är skyldiga att flytta med om hela arbetsplatsen utlokaliseras till annan ort. Det slog AD fast på onsdagen. Därmed förlorade facken ST och Jusek en principiellt viktig strid.

Målet gäller Fastighetsmäklarinspektionen, vars 19 tjänster inom kort ska vara fullt omlokaliserade till Karlstad.
Efter regeringens flyttbesked hävdade myndighetsledningen att de anställda är arbetsskyldiga även i Karlstad.
Orimligt har facken tyckt, eftersom det innebär att den som inte vill flytta med måste säga upp sig själv. Vilket i sin tur innebär att hen blir utan uppsägningslön och straffas med upp till 45 karensdagar i a-kassan, plus kortare tid i omställningsåtgärder hos Trygghetsstiftelsen för att få coachhjälp att hitta ny anställning.
Facken anser att arbetsskyldigheten bara borde gälla där myndigheten var placerad när anställningen påbörjades. Men nu går alltså Arbetsdomstolen på myndighetens och Arbetsgivarverkets linje. Personalen blir inte uppsagd på grund av arbetsbrist. Så den tvingas säga upp sig själv, även om de anställda inte hittat nytt jobb.
– Det här tror jag definitivt kommer att minska statens attraktionskraft som arbetsgivare, kommenterar ST:s jurist Veera Littmarck.
Arbetsdomstolen hänvisar till regler som har gällt för statlig anställning sedan 1960-talet, konstaterar hon.
– Det tycker vi speglar en ålderdomlig syn, som går ut på att det finns en enda familjeförsörjare som kan rycka upp hela familjen och flytta till annan ort. Men så ser ju inte riktigt familjelivet och

arbetsmarknaden ut i dag. Därför har vi anledning att kräva en översyn av Lagen om offentlig anställning, så att den blir mindre otidsenlig. Dock är det positivt att det nu står klart vad som gäller, anser Veera Littmarck.
– Därmed kan vi uppmana alla våra medlemmar att försöka få in klausuler i sina individuella anställningsavtal som skyddar dem vid en eventuell myndighetsflytt.
Det gäller inte minst anställda vid mindre myndigheter, där regeringen i ett slag kan besluta att flytta hela verksamheten, understryker Veera Littmarck.
Men hur sannolikt är det att myndigheterna skulle gå med på sådana individuella klausuler, när ju Arbetsgivarverket driver linjen att alla ska ha fortsatt arbetsplikt?
– För att det är viktigt för kontinuiteten i verksamheten, kontrar Veera Littmarck.
– I dag uppstår ofta stora kompetenstapp direkt efter besked om myndighetsflyttar, eftersom rättsläget varit oklart och många har valt att snabbt leta upp ett nytt jobb och säga upp sig långt innan själva flytten äger rum.

Tove Nandorf
tove.nandorf@dn.se "

DN TORSDAG 16 NOVEMBER 2017

" Konsumenter ska få bättre råd när bredbandet trasslar

Frågor om fiberanslutningar ökar i takt med utbyggnaden. Samtidigt får Konsumentverket in klagomål gällande anslutningarna. Hittills i år har fler än 1 500 klagomål om fiberanslutningar och bredband kommit in till Konsumentverkets upplysningstjänst Hallå Konsument.

Cirka 30 procent av klagomålen handlar om fiber och resterande rör andra internettjänster, enligt en uppskattning från Konsumentverket. Vanliga klagomål är att konsumenten är missnöjd med tjänstens utförande och funktionssätt, avtalsvillkor och bindningstider, enligt Konsumentverket.
Nu utökar Telekområdgivarna sitt uppdrag och erbjuder konsumenter oberoende och kostnadsfri rådgivning gällande fiberanslutning.
Sedan tidigare har Telekområdgivarna erbjudit råd om abonnemang för tv, telefoni och bredband. De fiberleverantörer som tecknat avtal med Telekområdgivarna gällande fiberanslutningsfrågor är bland annat Comhem, Telenor och Telia.

Viviana Canoilas
viviana.canoilas@dn.se "

DN TORSDAG 16 NOVEMBER 2017

" Gröna satsningar slår mot mänskliga rättigheter

Batterierna i din mobiltelefon eller elbil kan ha sitt ursprung i barnarbete och vedervärdiga arbetsförhållanden. Trots tidigare påtryckningar tar inte multinationella företag sitt ansvar för att hindra kränkningar av mänskliga rättigheter, enligt en ny rapport från Amnesty international.

Miljövänligt behöver inte betyda människovänligt. Den slutsatsen kan dras av Amnesty internationals rapport ”Time to recharge”.
Organisationen har undersökt hur storföretag som Microsoft, Apple, Tesla och Lenovo arbetar för att motarbeta kränkningar av mänskliga rättigheter i utvinningen av kobolt, ett ämne som används för att tillverka laddningsbara batterier.
Slutsatsen är att de gör alldeles för lite.
– Det är helt oacceptabelt att stora multinationella företag med enorma vinster inte tar sitt ansvar, säger Kathleen McCaughey, sakkunnig på området ekonomiska aktörer och mänskliga rättigheter vid Amnesty international i Sverige.
Redan i januari 2016 kunde Amnesty international konstatera att utvinningen av kobolt ofta sker under undermåliga förhållanden och inte sällan av barn. Företagen fick kraftig kritik för att ha dålig kontroll över leverantörskedjan som leder fram till färdiga laddningsbara batterier som i slutändan sitter i exempelvis en mobiltelefon eller elbil.
I går släpptes en uppföljande rapport och även om vissa företag som Apple har bättrat sig så lever inget upp till de internationella riktlinjerna för hur man ska genomlysa att mänskliga rättigheter inte kränks genom hela leverantörsledet. I undersökningen ingår det kinesiska bolaget Huayou cobalt, som bearbetar kobolt från Kongo, och 28 företag som det levererar till. Resultatet är dystert, enligt Amnesty.
– Inget företag lever upp till internationell standard och följer de regler som OECD och FN har satt upp, säger Kathleen McCaughey.
Utvinningen av kobolt visar på en mörk sida av grön teknik, konstaterar Amnesty international. Särskilt illa sköter sig elbilsindustrin. Men även datajätten Microsoft släpar efter i arbetet.
– Det är häpnadsväckande att Renault inte ens har börjat det arbetet och att inget har hänt i Microsoft på två år, säger Kathleen McCaughey.
Ofta skyller företagen på att det är omöjligt för dem att hålla reda på leverantörskedjor som går sju–åtta led bakåt. Men det går, enligt Kathleen McCaughey. Hon konstaterar att när det lagstiftades om utvinning av ädelmetaller i konfliktzoner anpassade sig företagen till lagen. Även i fallet kobolt kan lagstiftning krävas för att sätta press på företagen, tror Amnesty.
– Antingen kan man lagstifta specifikt om kobolt eller ha en generell lagstiftning om att genomlysning måste ske om man gör affärer med företag som har verksamhet i högriskzoner.
Över hälften av all koboltutvinning sker i Kongo och 20 procent sker på småskalig nivå. Det innebär att kongoleser på egen hand med enkla verktyg arbetar i trånga tunnlar djupt ner i marken. Lungsjukdomar är vanliga och ofta deltar barn i arbetet. Från Kongo transporteras kobolten till smältverk och raffinaderier i Kina där det förvandlas till olika kemiska produkter som används i tillverkningen av laddningsbara batterier.
Efterfrågan på laddningsbara batterier kommer öka snabbt i takt med att fler bolag utvecklar elbilar. Samtidigt ökar priset.
– Men det är inte de som utvinner kobolten som gynnas, konstaterar Kathleen McCaughey.

Marianne Björklund
marianne.bjorklund@dn.se "

DN TORSDAG 16 NOVEMBER 2017

" Promenadmöten bra för både hälsan och samtalet

Vill du ha hälsosamma möten? I stället för gäspiga och okoncentrerade? Stå tillsammans. Eller gå. Och ät fruktsallad och nötter. Bjud definitivt inte på storpack med transfettstinna fabrikskakor.

Svenskar måste vara ett av världens mest stillasittande folk, misstänker Mai-Lis Hellenius, professor och överläkare vid Karolinska Universitetssjukhuset.
– Vi sitter vid våra skrivbord, vi sitter på möten, vi sitter i bilen, vi sitter vid matbord och fikabord.
Att sitta still länge borde nästan jämställas med rökning, menar friskvårdsprofessorn Mai-Lis Hellenius.
Vårt stillasittande, inte minst på jobbet, hotar vår hälsa, och ökar risken för såväl övervikt som diabetes typ 2, hjärt- och kärlsjukdom samt cancer. I sin bok ”Livsviktigt, mina bästa råd för ett långt, friskt liv”, skriver Mai-Lis Hellenius bland annat om mer hälsosamma jobbmöten.
De senaste åren har mötesarrangörerna blivit alltmer miljömedvetna, konstaterar hon.
– Nu är det hög tid att de också blir mer hälsomedvetna.
Inlärningsförmågan och koncentrationsförmågan och därmed effektiviteten förbättras av rörelse. Därför bör även möten under arbetstid ge tid för återhämtning och reflektion. Programmet får inte vara alltför packat.
– Lägg in en bensträckare på minst en till två minuter varje halvtimme. Kör kort pausgympa till musik. Eller en så kallad Kirunaövning, där alla böjer på benen och ”sätter” sig tio gånger innan rumpan landar på stolen. Resultatet blir ett bättre, mer effektivt och uppskattat möte.
Det kan vara klokt att välja mötesplats efter möjligheten till rörelse både under arbetspassen och i pauser. Det gäller såväl korta möten som en eller flera dagars möten på annan plats.
Finns det ståbord? Är stolarna placerade i glesa rader som ger utrymme för pausgympa och att sträcka ut benen? Går det att ta en lunchpromenad? Finns cyklar att låna? Finns det gym eller spa? Att erbjuda möjlighet till yoga eller meditation på lunchen eller före middagen är också ett sätt att motverka stress.
Promenadmöten på jobbet är toppen, tycker Mai-Lis Hellenius. De fungerar väl för upp till tre personer, konstaterar hon.
– Promenadmöten är inte att smita, det är vetenskapligt bevisat att effektiviteten ökar, liksom trivseln och välbefinnandet.
Särskilt lämpar sig svåra samtal för promenadmöten, anser hon.
– Jag glömmer aldrig en skolläkare som berättade hur hen hade börjat promenera med ”sina” skolungdomar och hur samtalen hade blivit så fantastiskt mycket bättre. Ungdomarna vågade berätta om hur de egentligen mår och om det som oroar dem.
Promenadmöten är också lämpliga för exempelvis utvecklingssamtal, menar Hellenius.
– Förbered med en guide till samtalet, så att både chef och medarbetare har en struktur att hålla sig till. Det funkar jättebra om anteckningarna görs i direkt anslutning efter promenaden.
Förutom rörelse är det viktigt att längre möten innehåller en lunchrast, som tillåter både mat och prat i lugn och ro. Stora, tunga måltider med mycket kött och feta såser gör oss trötta och sömniga bör undvikas. Och skippa stora mängder alkohol.
Att ordna så att mötesdeltagarna kan ta med lunchen eller fikat ut i en korg är också en bra idé.

Stora godisskålar eller kakfat fulla av socker och tomma kalorier är ett riktigt ”no-no”. Mellanmål kan behövas, men ska bara stå framme när det är dags. Mandlar och nötter mättar, och är bra liksom bär och frukt uppskuren i mindre bitar.

Tove Nandorf
tove.nandorf@dn.se"

"Tips. Hälsosamma möten
Promenadmöten passar för många jobbrelaterade samtal mellan två till tre personer. Anteckningar kan föras efteråt.
På KI:s hemsida finns en ”Walk and talk”-guide som uppmuntrar till promenadmöten. Där har man mätt upp hur lång tid olika promenadrundor tar och hur många steg de ger.
Lägg gärna längre möten på ställen med utrymme för pausgympa, och med trevliga omgivningar som lämpar sig för lunchpromenader och cykelturer.
Servera nyttig, lätt lunch som inte får deltagarna att drabbas av matkoma.
Undvik godis och fabrikskakor till mellanmål. Satsa på frukt, bär och sockersnåla, fiberrika bakverk. Ställ inte fram mellanmålet i förväg utan när det är dags. "

DN TORSDAG 16 NOVEMBER 2017

" Samhällskontraktet är brutet, nu räcker det

Paradisläckan. När ni, Östling och andra, blir påkomna med fingrarna i syltburken gör ni alla samma ynkliga figurer. Fantasilöner har ni, och fallskärmar, jättepensioner och tjänstebilar, gräddfiler i vården. Men ni får inget för pengarna..?

Om nu 178 miljardärer i Sverige äger 2076 miljarder (Claes Thulin, DN 9/11) och den svenska statsbudgeten omsluter 972 miljarder, så kanske det är så att dessa 178 personer ensamma kunde skattefinansiera assistans till alla funktionsnedsatta som har blivit av med, eller riskerat att bli av med sin assistans, trots att en del inte ens klarar andningen själva. Och då kanske vi pensionärer som inte fått några arbetsskattesänkningar men däremot åkt på ett par bromsar inte skulle behöva bli fattigpensionärer. Vi som lojalt betalade er skola och sjukvård och utbildning i det så kallade samhällskontraktet. Kontraktet som nu är brutet.

Malin Ögren "

DN TORSDAG 16 NOVEMBER 2017

" Nu mobiliserar kvinnor i bransch efter bransch

Kraften efter avslöjandena under hashtaggen Metoo fortsätter skaka område efter område i samhället. Hittills har fokus främst varit på kulturområdet, men efter att jurister presenterat sina vittnesmål skapas nu upprop inom en rad andra yrkesgrupper.

Vittnesmålen om trakasserier och sexuella övergrepp sprider sig nu från bransch till bransch i samhället. Musiksverige, branschorganisationen för svenska musikindustrin, kallar under onsdagskvällen till ett extrainsatt styrelsemöte med intresseorganisationernas vd:ar, för att diskutera ofredanden, sexism och trakasserier inom musikerbranschen.
– Vi har stora problem med ojämställdhet och sexuella trakasserier i musikbranschen, och nu när frågan är akut kommer vi att ha allvarliga samtal om vad vi kan göra som får verklig effekt. Vi kommer att ha flera möten och uppföljningar, det här står högst på agendan. Det har det tyvärr inte gjort hittills, vilket är sorgligt och hemskt, säger ordföranden Elisabet Widlund.
Även om de inte kommer att samla in vittnesmål hoppas hon på en organisering av musikerna inom branschen.
– Det behöver komma fram vittnesmål även från vår bransch, och det kommer vi att prata om på mötet så klart. #metoo har pågått i flera veckor och musiker och branscharbetare har ingått även i det.
Hon tror även att trakasserierna i kulturvärlden är ett symtom på ett större strukturellt problem i samhället.
– Det är jag helt övertygad om, jag tror alla känner det när vi ser vittnesmålen från alla delar i samhället. Varje bransch kanske har sina specifika förutsättningar, men mekanismerna är desamma.
Det blir särskilt tydligt när man nu ser vilka nya upprop som skapats, och vilka som är på gång: problemen finns överallt. DN har sammanställt de hittills mest omtalade hashtaggarna i sociala medier.
#tystnadtagning
I skrivande stund har över 700 kvinnor anslutit till ett upprop som publicerades 13/11 i Svenska Dagbladet mot sexuella trakasserier och övergrepp inom teater- och filmbranschen. Några av personerna som skrivit under är Marie Göranzon, Moa Gammel, Gunnel Fred, Lo Kauppi, Katarina Ewerlöf och Alexandra Rapaport. I helgen kommer en nationell manifestation med uppläsningar av vittnesmålen att ske på en rad teaterscener, bland annat Södra teatern i Stockholm och Världskulturmuseet i Göteborg. I DN uttalade sig de manliga kollegorna i en artikel om övergreppen: ”Vi har vetat om det här i 30 år... det är en kultur som råder där manliga genier tillåtits härja fritt”, sa skådespelaren Morgan Alling.
#visjungerut
690 kvinnliga sångare – från världsnamn till operakörsångare och nyutexaminerade frilansar – vittnar om våldtäktsförsök, verbala trakasserier och grov sexistisk jargong i sin arbetsmiljö i ett gemensamt upprop i DN 14/11. Några av de som har skrivit under är Nina Stemme, Malin Byström, Ann Hallenberg, Anna Larsson, Katarina Dalayman, Erika Sunnegårdh, Miah Persson, Iréne Theorin och Elin Rombo. ”En vit fläck på kartan har visat sig rymma ett land där det bor monster”, skrev DN:s Maria Schottenius i en kommentar.
#medvilkenrätt
I Svenska Dagbladet publicerades 15/11 ett stort upprop undertecknat av 4500 kvinnor inom juristbranschen. ”Jag blev bjuden på ansenliga mängder alkohol på en privat middag hos en föreläsare på

juristprogrammet och somnade på hans soffa. När jag vaknade hade alla andra gått hem och han hade sex med mig. Efteråt erbjöd han sig att ringa en taxi. Personen i fråga har även arbetat som hovrättsdomare", berättar en kvinna. En av kvinnorna som finns med i uppropet är juristen och den tidigare åklagaren Ulrika Rogland, som har uppmärksammats för sitt arbete mot vålds- och sexualbrott.

#tystdansa

De senaste dagarna har dansare samlat berättelser på sociala medier om sexuella trakasserier under hashtaggen Tystdansa. "Alla som gömmer sig bakom geniskydd, kreddskydd, coolskydd. Ni trodde ni var oåtkomliga. Vi kommer åt er", lyder ett av inläggen. "En gång blev jag avkastad från en turnébuss för att jag vägrade att ligga med artisten", skrivs det i ett av inläggen. Enligt uppgift till DN pågår just nu ett "stort uppsamlingsarbete" av dessa berättelser.

#viskruvaravlocket

"Är du en kvinna som tar mod till dig att kräva en förändring inom teknikindustrin? Har du tröttnat på den rådande mansnormen? Att bli utsatt för alltifrån ifrågasättanden i stil med 'hur ska du som kvinna hantera den mansdominerade kulturen?' till rena sexuella övergrepp?" Så lyder inledningen på den insamling som görs inom tech-världen. En mejladress nämns längst ner där personer kan höra av sig med anonyma vittnesmål.

Musikerna

Branschorganisationen Musiksverige har kallat till extra möte under onsdagen för att diskutera ofredanden, sexism och trakasserier inom musikerbranschen. P3 Nyheter har pratat med bland andra Molly Pettersson Hammar som säger "Jag har ju haft möten med skivbolagspersoner som har slagit mig på rumpan och kommenterat bilder som jag liksom lagt upp och bara varit extremt obehagliga." Även Janice Kavander nämns i texten.

Akademin

I en Facebookgrupp uppmanar administratören kvinnor inom universitet och högskolor att bryta tystnaden kring sexuella övergrepp. "Tanken med denna hemliga grupp är att samtala om våra erfarenheter av sexuella trakasserier och sexualiserade härskartekniker."

Scenteknikerna

Enligt uppgifter till DN håller scenpersonal – teknisk stab bakom scenen som sköter exempelvis ljus, ljud, påklädning – på främst Dramaten och Kulturhuset Stadsteatern på att samla in skildringar av fall där trakasserier och övergrepp begåtts mot scenpersonalen.

Läkarna

I en Facebookgrupp för kvinnliga läkare har det startats en tråd med många inlägg om sexuella övergrepp inom vården.

Kristofer Ahlström
kristofer.ahlstrom@dn.se "

DN TORSDAG 16 NOVEMBER 2017

" Kulturhuset Stadsteatern avslutar samarbete med stjärna

Kulturhuset Stadsteatern avslutar samarbetet med en av landets stora teaterstjärnor. Enligt flera källor har teaterledningen haft god kännedom om anklagelser om trakasserier, men beslutat att personen ska vara kvar eftersom han anses vara ”ett geni”. På onsdagen lämnades också en ny anmälan mot en annan person om sexuella trakasserier in till ledningen.

Flera källor med insyn i verksamheten på Kulturhuset Stadsteatern berättar för DN att teaterstjärnans agerande diskuterades på ett ledningsmöte redan under våren. I ledningsgruppen sitter i dag 21 personer som är ansvariga för olika delar av verksamheten. Under mötet ska flera av cheferna ha ifrågasatt varför medarbetaren, som enligt flera uppgifter har en historia av att utsätta andra medarbetare på teatern för både kränkningar och sexuella trakasserier, trots det har fått nya uppdrag på teatern.

En majoritet av personerna var kritiska mot beslutet att låta mannen vara kvar, uppger källor, dels på grund av flera tidigare incidenter, dels på grund av uttalanden som medarbetaren gjort offentligt. Benny Fredriksson, vd på Kulturhuset Stadsteatern, ska enligt uppgifter ha varit den som lyft frågan om medarbetarens situation, efter att ha tagit emot intern kritik.

Enligt flera personer ska personens framtid på teatern ha försvarats av ledande personer på Kulturhuset Stadsteatern, i första hand av den konstnärliga ledaren Anna Takanen. Två av varandra oberoende källor berättar att hennes motargument i huvudsak handlade om mannens konstnärliga färdigheter och att han betraktas som ”ett geni”. Enligt en annan uppgiftslämnare ska Benny Fredriksson ha gjort bedömningen att ledningen inte skulle göra sig av med personen utan i stället försöka ”tala denne till rätta”.

DN har begärt att få ta del av minnesanteckningarna från mötet i ledningsgruppen men Kulturhuset Stadsteatern uppger att dokumenten inte är offentliga handlingar.

På torsdagen säger Anna Takanen till DN att mannen inte är aktuell för fler uppdrag på teatern.

– Jag kan bekräfta det. Jag har lagt repertoaren under ett och ett halvt år och tagit beslut om en produktion där mannen är med. I övrigt vill jag inte kommentera honom som medarbetare. Det handlar om integritet.

När togs beslutet?

– Han har inte varit planerad för fler uppdrag. Det finns inga fler tagna produktionsbeslut.

Beslutet gäller oavsett situation?

– Ja, det här är det sista han kommer att ha gjort här, i alla fall under min ledning.

Varför då?

– Det finns olika orsaker till det men jag vill inte gå in på dem. Utan du får prata vidare med Benny Fredriksson.

Enligt flera uppgifter så var medarbetaren uppe för diskussion i ledningsgruppen i våras.

– Jag har läst dina frågor. Jag kommer inte svara på fler frågor utan du får ta det med Benny Fredriksson.

Men jag har frågor till dig specifikt. Att du ska ha försvarat att medarbetaren fått uppdrag på teatern och uppgett att han är ”ett geni” och det därför ska accepteras att han får fortsatta uppdrag. Kan du kommentera det?

– Nej, det kan jag inte kommentera. Jag kommenterar inte ledningsgruppens arbete till pressen.

Benny Fredriksson svarar på DN:s frågor via mejl och skriver att han lyfte frågan för att personen ”uttryckt värderingar offentligt som inte stämmer överens varken med mina eller med verksamhetens”.
”Det föranledde mötet. Det fanns olika synpunkter och jag ville öppna frågan och jag lyssnade in”, skriver Benny Fredriksson.
Han berättar att kritiken mot medarbetaren gällde samarbetssvårigheter med medarbetare från olika avdelningar.
”Det fanns olika synpunkter på personens fortsatta uppdrag i ledningsgruppen. Min roll på mötet var att lyssna in”, skriver Fredriksson.
Enligt uppgifter ska du ha försvarat beslutet att personen fått fortsatta uppdrag och sagt att man i stället skulle ”tala denne till rätta”.
”Det stämmer inte”, skriver Benny Fredriksson, som också bekräftar att personen inte har fler arbetsuppgifter på teatern.
Flera personer vittnar för DN att de utsatts för trakasserier på Kulturhuset Stadsteatern. Problemet är inte begränsat till den ovannämnda medarbetaren men han ska ha legat bakom flera incidenter. En rad medarbetare har bett om att inte behöva jobba nära mannen och enligt flera uppgiftslämnare ska hr-avdelningen vid flera tillfällen ha påtalat problemen för teaterledningen.
– Som du förstår kan vi omöjligt kommentera hur vi arbetar kring enskilda individer, anställda eller uppdragstagare. Vi kommunicerar ingenting kring det, säger Lena Joelsson, hr-chef.
En kvinna som arbetade på teatern när hon var 19 år berättar att den manliga medarbetaren gjorde flera närmanden. En dag kallade mannen ned henne till sitt rum och stängde dörren.
– Han, som var betydligt äldre än mig, kommenterade mitt utseende och gav mig komplimanger. När vi skulle skiljas åt kramade han mig och började ta på min midja och ner mot svanken och höfterna på ett sexuellt sätt. Jag kände att han ville ta på mig. Jag tog mig loss och gick därifrån, och kände att det var obehagligt. Det kändes vedervärdigt, säger kvinnan till DN.
Medarbetaren fortsatte att höra av sig till henne men kvinnan nekade mannens inviter. Hon slutade en kort tid senare på teatern och anmälde aldrig händelsen.
– Jag ville inte hamna i osämja med någon i den positionen med tanke på mina framtidsdrömmar inom teatern. Jag förstod just då inte vilka gränser man var tvungen att sätta i den här branschen, säger kvinnan.
SvD rapporterade tidigare i veckan att tidningen tagit del av totalt nio vittnesmål om händelser där kvinnor dock gått till chefer med anklagelser mot skådespelare och regissörer vid teatern. Enligt tidningen har fem av händelserna inträffat de senaste tre åren. Samtliga ska ha slutat med att männen fick vara kvar samtidigt som kvinnorna slutat.
Enligt Kulturhuset Stadsteatern egna rapporter har åtta misstänkta fall av sexuella trakasserier inträffat sedan 2014. Sex av fallen rör den egna personalen, varav tre fall den konstnärliga personalen.
På onsdagen inkom dock ytterligare en anmälan om sexuella trakasserier, den första sedan skådespelaruppropet, uppger Benny Fredriksson för DN. Anmälan avser inte den person som nämnts tidigare i denna artikel.
”Den senaste tidens rapportering om trakasserier och kränkningar har varit en väckarklocka för mig. Jag har förstås varit medveten om att det har funnits och finns en patriarkal struktur i vår bransch. Jag har agerat i de fall jag nåtts av uppgifter eller anmälningar om olika trakasserier”, skriver Benny Fredriksson och fortsätter:
”Men jag har först den senaste veckan insett hur extremt allvarligt och utbrett problemet med sexuella trakasserier är, vilket verkligen berört mig och fått mig att tänka på nya sätt. Nu när vi hör alla vittnesmål från andra yrkesgrupper är det uppenbart för mig att det här gäller inte bara vår verksamhet utan samhället i sin helhet.”

Hugo Lindkvist
hugo.lindkvist@dn.se

DN FREDAG 17 NOVEMBER 2017

”Modernisera skattesystemet i en bred överenskommelse”

Det är ohållbart att fortsätta med skurar av enstaka korrigeringar av skattesatser och avdrag för att möta dagens samhällsproblem. På sikt riskerar det att urholka skattesystemets legitimitet. Vi behöver anpassa skattesystemet till samhällsförändringarna som skett sedan omläggningen 1990–1991, skriver Philip Botström, SSU och Joar Forssell, LUF.

Socialdemokraterna och Folkpartiet Liberalerna genomförde år 1990-1991 en historisk omläggning av skattesystemet som kom att kallas ”Århundradets skattereform”. Från ett system med höga marginalskatter och med många avdragsmöjligheter till ett system med lägre skattesatser och breda skattebaser. Skattereformen var ett svar på de stora samhällsförändringar som hade skett, men sedan dess har utvecklingen fortsatt i snabb takt med allt från EU-medlemskap till smartphones. Därför föreslår SSU och LUF en ny skattereform.

Sedan förra skattereformen har flera avsteg gjorts genom höjningar, sänkningar, avdrag och undantag vilket har gjort skattesystemet till ett oöverskådligt lapptäcke. Det är ohållbart att fortsätta med enstaka korrigeringar av skattesatser och avdrag för att möta dagens samhällsproblem, då det på sikt riskerar att urholka skattesystemets legitimitet och därmed välfärdens långsiktiga finansiering.

Samtidigt är den parlamentariska situationen mer komplicerad än tidigare. Trots att flera partier uttryckligen beslutat att en samlad skattereform bör genomföras har inga märkbara initiativ tagits för att åstadkomma detta under mandatperioden. Därför bör den regering som tillträder 2018, oavsett hur den ser ut, ta initiativ till ett brett parlamentariskt arbete i syfte att ta fram en ny skattereform.

SSU och LUF har, trots större skiljelinjer än våra moderpartier, tidigare visat att det går att komma överens om man först enas om viktiga utgångspunkter och principer. 2013 arbetade vi tillsammans fram en skiss på en ny skattereform. Sedan dess har flera förändringar i skattesystemet gjorts, somliga i rätt, andra i fel riktning utifrån vårt perspektiv, samtidigt som omvärlden förändrats ytterligare. Sammantaget har argumenten för en ny skattereform blivit än starkare under de fyra år som har gått.

Därför har vi tagit fram ett nytt förslag till skattereform. Dels för att uppdatera förslaget från 2013 men främst för att uppmana våra moderpartier att ta initiativ till en ny skattereform efter valet 2018. Att LUF och SSU gör detta tillsammans ska inte ses som något inspel i regeringsfrågan. Oavsett hur en kommande regering ser ut så behöver en skattereform baseras på ett bredare parlamentariskt stöd än vad det är sannolikt att någon tänkbar regering får.

De många förändringar inom skattesystemet som genomförts de senaste 25 åren och de olika förslag som nu cirkulerar till justeringar styrs inte av någon enhetlig princip. Det gör att det går att kritisera de flesta förslag till såväl skattehöjningar som skattesänkningar. Om man i stället försöker komma överens om principer och utgångspunkter som förslagen ska vägledas av är det betydligt lättare att också komma fram till konkreta förslag till förändringar. Därför bör ett arbete för en ny skattereform ta sitt avstamp i principer och utgångspunkter samt utgå från en bibehållen total skattenivå. Vi har förslag till hur dessa kan lyda:

Skattereformen i sin helhet ska leda till ökad tillväxt, minskad arbetslöshet, ökad sysselsättning och fler arbetade timmar.

Skattereformen ska vara fördelningspolitisk neutral och vara fullt finansierad.

Skattereformen ska vara inriktad mot enhetligare skattesatser vilket nås genom avskaffande av avdrag och subventioner. Höjda skatter på konsumtion, kapital och fastigheter finansierar sänkta skatter på arbete.

När olika avdrag och nedsättningar tas bort ökar både transparensen och förutsägbarheten i skattesystemet. Skattekonsekvenser av ett beslut ska vara förutsägbara för individ och företag och skatteuttaget ska vara så synligt som möjligt för skattebetalaren. Skattepolitiken måste även möta klimathotet och annan miljöförstöring. Väl

fungerande miljöskatter är dock mer eller mindre självförstörande, vilket gör att sänkta skatter på arbete inte långsiktigt kan finansieras med effektiva miljöskatter.
SSU och LUF har i grunden skilda fördelningspolitiska ambitioner men vi vill visa att det är möjligt att komma överens om möjliga exempel på skattesatser utifrån våra föreslagna principer, även om vi inte har möjlighet att föreslå en heltäckande reform. De viktigaste punkterna är:

1 En ny inkomstskatt. Skatten på arbete sänks och marginalskatterna minskar så att det i högre grad ska löna sig att utbilda sig och att den som jobbar alltid får ha minst hälften kvar av en löneökning. Vi föreslår att dagens grundavdrag görs om till ett enhetligt grundavdrag på 40 000 och att jobbskatteavdrag ersätts med en transparent skatteskala med 22 procent inkomstskatt upp till 29 000 i månadslön, 32 procent upp till 49 000 i månadslön och därefter 49 procent i marginalskatt. Reseavdrag och avdrag för dubbelt boende avskaffas.

2 Enhetlig moms. Den differentierade momsen ersätts med enhetlig moms på 25 procent. De olika momssatserna skapar gränsdragningsproblem och är inte effektiva verktyg för fördelning eller för att påverka människors beteende. En enhetlig moms gör mervärdesbeskattningen till en stabilare skattebas men bör införas tillsammans med träffsäkra transfereringar såsom höjda bostadstillägg för pensionärer och underhållsstöd som kompensation.

3 Kapitalbeskattning. Kapitalinkomstskatten sätts till 30 procent i stället för dagens olika skattesatser, förutom för privatbostäder där rörligheten måste förbättras. Vi föreslår därför att realisationsvinstskatten sänks till 20 procent. Detta bör införas tillsammans med en höjd fastighetsbeskattning. Dagens fastighetsavgift är väldigt låg och kraftigt regressiv samtidigt som argumenten för en fastighetsskatt är starka. Vi föreslår att taket som i dag motsvarar ett taxeringsvärde på 1 miljon tas bort, och att skattesatsen sätts till 1 procent. Vidare föreslår vi att ett förmögenhetsregister införs och att ränteavdragen halveras, för att på sikt avskaffas. Dessa förslag löser vissa problem i kapitalbeskattningen, men flera kvarstår, exempelvis inlåsningseffekter på bostadsmarknaden och kapitalbeskattningens legitimitet. Vi föreslår därför att man inom ramen för arbetet med en ny skattereform utreder en kapitalbeskattning i form av en så kallad boxmodell.

4 Miljöskatter. En bra miljöskatt leder till att intäkterna från densamma sjunker. Därför kan varaktiga skattesänkningar på arbete inte statiskt finansieras med kraftigt höjda miljöskatter. Syftet med beskattning av tjänst och kapital är att finansiera offentliga utgifter, medan miljöskatter har till syfte att låta människor betala för den miljöpåverkan man har. Vi föreslår på grund av detta en höjd koldioxidbeskattning och ett införande av en flygskatt.
Det här exemplet på ny skattereform visar att det går att komma överens trots politiska skillnader om man är villig att kompromissa. Om SSU och LUF kan – bör även Socialdemokraterna och Liberalerna kunna göra det. Vi uppmanar därför våra moderpartier att både ta ansvar och initiativ till en ny skattereform oavsett regeringen ser ut efter valet 2018. Det är dags för ännu en underbar natt.

Philip Botström, förbundsordförande Sveriges Socialdemokratiska Ungdomsförbund, SSU
Joar Forssell, förbundsordförande Liberala Ungdomsförbundet, LUF "

Förslagen olämpliga, bör ej genomföras.

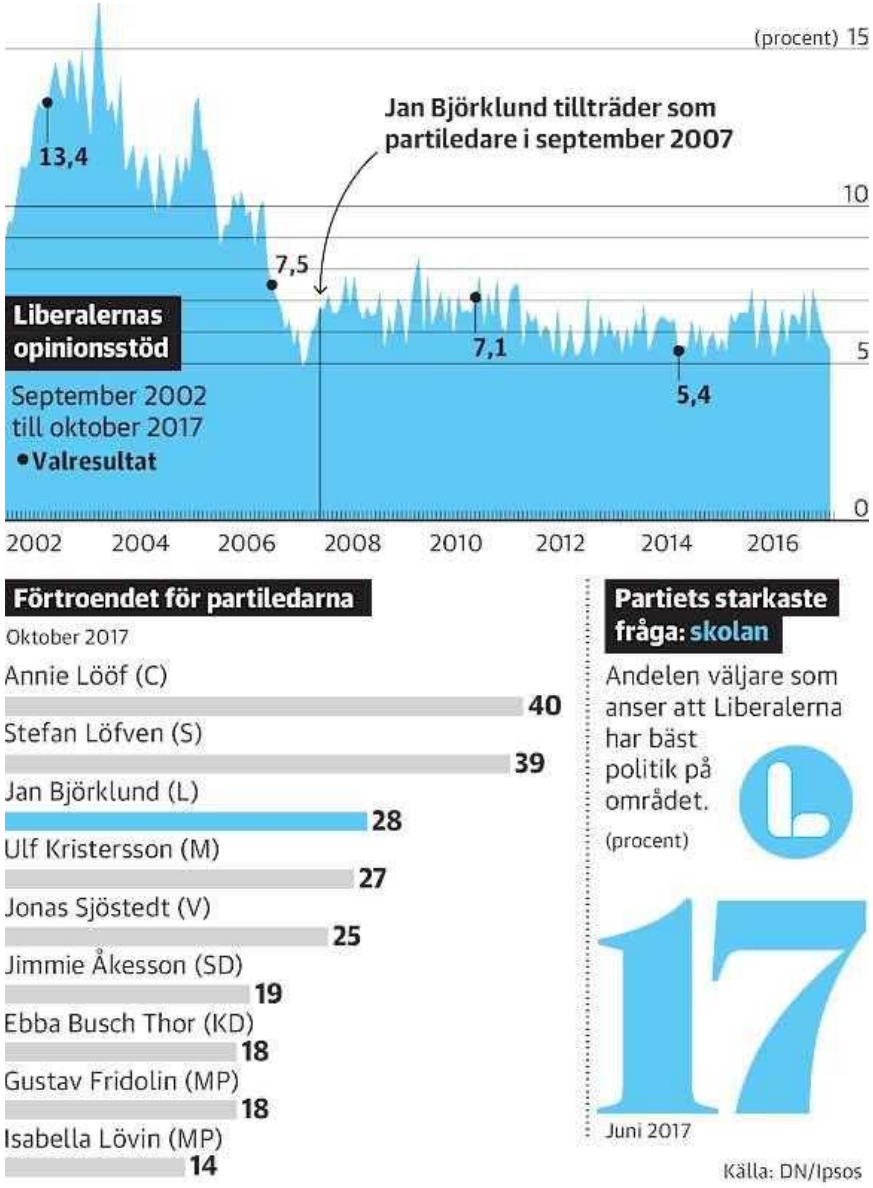

DN FREDAG 17 NOVEMBER 2017

" Strid om friskolor väntar

En strid om religiösa friskolor väntar när Liberalerna samlas till landsmöte på i dag, fredag. Själv slipper partiledaren Jan Björklund kämpa för sin överlevnad sedan utmanaren Birgitta Ohlsson har backat ur. Nu återstår att se hur han ska kunna vända vikande opinionssiffror.

Minst två partier – Kristdemokraterna och Miljöpartiet – har ett tufft val framför sig för att klara fyraprocentsspärren till riksdagen. Men Liberalerna, då?

– Vi ligger runt valresultatet. Vi är inte nöjda med det. Men jag känner mig optimistisk, svarar Jan Björklund när DN träffar honom i hans riksdagsrum.

Vid sidan av SD-ledaren Jimmie Åkesson har han suttit längst av partiledarna med drygt tio år. Med ett antal grå hår på tinningarna väljs 55-åringen om på fredagen – trots vikande opinionsstöd under hans långa partiledartid.

Noterbart är dock att han bara är ett halvår äldre än den nyblivne moderatledaren Ulf Kristersson som han gärna samarbetar med. En motion till landsmötet som föreslår att L ska lämna alliansen viftar han bort.

– I ett parti finns det alltid olika uppfattningar, men det finns en stor majoritet som sluter upp bakom alliansen, säger Björklund.

Det seminarium som ska hållas i Uppsala om drygt en vecka för att högtidlighålla hundraårsminnet av den allmänna rösträttens införande – som socialdemokrater och liberaler drev igenom – ska inte ses som något tecken på planer på ett nytt samarbete mellan S och L.

– Alliansen ska hålla samman, fastslår Björklund.

Det gäller även om de borgerliga partierna skulle bli mindre än de rödgröna efter valet nästa år. Då ska alliansen föra samtal över blockgränsen med Socialdemokraterna och/eller Miljöpartiet, tycker Björklund som då vill se Ulf Kristersson som statsminister.
– Jag föredrar alltid en borgerlig statsminister före en socialdemokrat.
Att alliansen skulle kunna falla på att KD åker ur riksdagen avvisar han:
– Jag tror att alla partier klarar sig.
M och KD kan tänka sig att regera med passivt stöd av SD, men för Björklund är det uteslutet. Någon gemensam allianslinje i den frågan är därmed inte att vänta.
Jämte den så ofta diskuterade regeringsfrågan ska Liberalerna förnya sin politik på landsmötet. Bland annat vill partiet göra om föräldraförsäkringen.
Trots att Folkpartiet – före namnbytet – röstade ja till den tredje pappamånaden 2015 säger Liberalerna nej till ytterligare kvotering.
– Det är rimligt att några månader är knutna till pappa respektive mamma. Men det är också rimligt att föräldrarna har ett ganska stort utrymme att själva bestämma, säger Jan Björklund.
Men han tycker samtidigt att det är ett problem att dagens föräldraförsäkring är alltför flexibel. Det leder till att kvinnor med flera barn kan vara borta från arbetsmarknaden under många år.
En arbetsgrupp föreslår att de 90 dagarna med låg ersättning slopas och att föräldrar ska kunna välja mellan en kortare försäkring med 100 procents ersättning i ett år eller 420 dagar med 70 procent av lönen.
Integration och skola tycker han är de viktigaste frågorna i partiets förnyelse som nu ska klubbas. När det gäller det som kan bli en av de stora stridsfrågorna på landsmötet, religiösa friskolor, har han tänkt om. Som utbildningsminister försvarade han etableringsrätten.
– Jag har tänkt om. Det jag ser är att de extrema typerna av islamiska skolor i våra förorter växer, säger Björklund.
Han och partistyrelsen vill införa ett etableringsstopp – men de skolor som redan finns ska få vara kvar.
– Retroaktiv lagstiftning ska man försöka undvika, säger Björklund.
På andra sidan står en frihetlig falang i partiet som säger nej till etableringsförbudet. På söndag står det klart vilken linje som vinner.
Redan på landsmötets första dag ska narkotikapolitiken behandlas. En arbetsgrupp föreslår att förbudet mot personligt innehav av cannabis tas bort. Men partistyrelsen gör tummen ned.
– Det finns väldigt lite som talar för att vi skulle få mindre missbruk om vi släppte narkotikan mer fri, säger Björklund.

Mats J Larsson
matsj.larsson@dn.se "

DN FREDAG 17 NOVEMBER 2017

" Liberala väljare väljer bort L

Liberalerna har befunnit sig i utförsbacke i opinionen sedan rekordvalet 2002. Det senaste året har kampen med Centerpartiet om liberala väljare hårdnat. Partiledarskapet och en otydlig profil är två skäl till Liberalernas underläge, enligt David Ahlin på Ipsos.

Liberalerna samlas i dag, fredag, till landsmöte, för att ta avstamp inför nästa års valrörelse. Frågan är om partiets nedåtgående trend kan vändas. Väljarstödet har sjunkit tre val i rad och opinionsläget tyder inte på något lyft. Liberalerna fick 6 procent i DN/Ipsos oktobermätning, i nivå med senaste valresultatet på 5,4.
Mandatperioden har präglats av stora väljarströmmar mellan partierna men Liberalerna har inte lyckats dra nytta av detta. När liberalt sinnade moderater tröttnade på partiets vacklande hållning till Sverigedemokraterna flydde de inte till Liberalerna utan till Centern, som låg på 10 procent i senaste DN/Ipsos, men periodvis har varit uppe på 13.
David Ahlin, opinionschef på Ipsos, ser flera skäl till att Centern lockar fler än Liberalerna. Ett är partiledarskapet.
– Jan Björklund är inte en impopulär partiledare, han har normalgoda siffror i DN/Ipsos för ett litet parti. Men Centerns Annie Lööf har i upprepade mätningar fått högst förtroende av alla från väljarna, säger David Ahlin.
Ännu tyngre väger kanske partiernas förmåga att profilera sig. Även här har Centern lyckats bättre, enligt David Ahlin.
– De har en mer särskiljande profil som ett grönt liberalt parti som kombinerar miljöpolitik med teknikvänlig framstegsoptimism. Till profilen hör också att stå upp för goda villkor i hela landet och att värna om småföretagarna.
Vad Liberalerna står för är mer otydligt, menar David Ahlin. Och att skilja ut sig är avgörande i konkurrensen mellan åtta riksdagspartier, nio inklusive Feministiskt initiativ.
– Tidvis har Liberalerna varit ledande när det gäller väljarförtroende i skolfrågan men numera ligger de i nivå med Socialdemokraterna. De har ingen fråga där de ses som ledande.

Hans Rosén
hans.rosen@dn.se "

DN FREDAG 17 NOVEMBER 2017

" Moderaterna kräver att SD agerar mot Gamov

SD måste agera för att försöka få den avhoppade riksdagsledamoten Pavel Gamov att lämna EU-nämnden och utrikesutskottet. Det anser Moderaterna som i likhet med regeringen anser att Gamov utgör en risk.

Pavel Gamov åkte nyligen på en resa till Ryssland för att bevaka lokalvalen. Ryska värdar med nära kopplingar till president Vladimir Putin stod för kostnaderna.
Förra veckan lämnade riksdagsledamoten från Uppsala SD efter en uppmaning från partiledningen. Uppmaningen kom sedan det i en reseskildring på den högerpopulistiska sajten Nyheter i dag bland annat hade påståtts att han druckit sig berusad och begärt prostituerade. Uppgifterna tillbakavisas av Gamov.
I onsdags meddelade Gamov att han som politisk vilde tänker behålla sin ordinarie plats i riksdagens EU-nämnd och suppleantplatsen i utrikesutskottet. För att en riksdagsledamot ska lämna ett utskott måste en skriftlig begäran inkomma från den personen.
Nu kräver Moderaterna att SD-ledningen agerar för att övertala Gamov att lämna utskotten där känslig information om svensk utrikes- och säkerhetspolitik ofta behandlas.
– Det ligger ett tungt ansvar på ett parti som har nominerat och puttat fram den här personen med det dåliga omdömet. Det föreligger en risk att en sådan person ska förses med sekretesstämplat material, säger Hans Wallmark (M), försvarspolitisk talesperson.
SD-ledaren Jimmie Åkesson pekar på att partiet inte har någon formell makt.
– Vi kan inget göra, säger han.
Det svaret nöjer sig inte Moderaterna med.
– Jag tycker att man måste lägga lite mer kraft än att bara rycka på axlarna åt det här, säger Hans Wallmark.

Mats J Larsson
matsj.larsson@dn.se"

"Fakta. Lämnade SD i förra veckan
Sedan valet 2014 har Pavel Gamov, 28, varit ordinarie ledamot i EU-nämnden och suppleant i utrikesutskottet i riksdagen.
Han lämnade Sverigedemokraterna i torsdags i förra veckan, men hade på i går, torsdag, ännu inte lämnat in någon formell begäran till riksdagen om att bli politisk vilde. "

DN FREDAG 17 NOVEMBER 2017

" Polisen i svåra trångmål när misstänkta ska hackas

Kommentar. Förslaget att polisen ska få plantera trojaner på misstänktas datorer var väntat, men det väcker frågor – inte bara om integriteten.

Regeringens utredare vill låta polisen hacka misstänktas datorer. Justitieminister Morgan Johansson (S) är positiv och det lär inte bli svårt att få stöd i riksdagen. Därför kan man räkna med att planterade trojaner blir en del av polisens arsenal, troligtvis från 2019.
Bakgrunden stavas kryptering. Det har helt enkelt blivit så vanligt att kommunicera krypterat att det lägger krokben för polisens utredningar av grov brottslighet. Inte minst beror detta på att populära appar som Whatsapp har infört mycket kraftfull kryptering. Det handlar inte, som det ibland formuleras, om att polisen ska få rätt att kringgå kryptering. Det står dem fritt att försöka. Kruxet är att det ofta är tekniskt omöjligt.
Därför vill utredaren ge polisen rätt till vad som kallas hemlig dataavläsning. Ord som att hacka eller plantera trojaner används inte, men det är i praktiken vad det rör sig om. Man vill ta sig in i misstänktas datorer och snappa upp information innan krypteringen hinner slå till. I hemlighet, givetvis.
Bara vid grov brottslighet ska metoden få användas. Det betyder exempelvis mord, dråp, terrorbrott och grovt narkotikabrott. Domstolsbeslut ska alltid krävas och intrången ska aldrig få riktas mot mediehus eller advokater.
Förslaget var väntat, redan i somras signalerade utredaren Petra Lundh i en DN-intervju att detta var inriktningen.
Insatserna är riktade specifikt mot misstänkta, en viktig aspekt. ”Det är inte fråga om massövervakning”, sade Lundh. Men förslaget väcker ett antal frågor som inte handlar om integriteten.
För det första: Polisen kan behöva samla information om säkerhetshål i vanliga it-system – tänk Windows, IOS eller Android – och hålla den hemlig. Om den blev känd för leverantören skulle säkerhetshålet ju tätas, och polisens lucka försvinna. Rättsvårdande myndigheter skulle alltså aktivt arbeta för sämre it-säkerhet i samhället.
Dessutom finns givetvis risken att polisens attackprogram läcker och missbrukas. Osannolikt? Det är just vad som hände amerikanska NSA så sent som i fjol, då hackarverktyg läckte. De användes senare för gigantiska it-attacker mot hundratusentals datorer i hundratals länder.
Det återstår också att se vilka polisen kommer att alliera sig med. Handeln med säkerhetshål är en ljusskygg värld av rent kriminella och skrupelfria företag, varav vissa har avslöjats bistå diktaturer.
Polisen hamnar också på kollisionskurs med alla världens stora it-företag. De lär inte vilja plantera några bakdörrar.
– Sådana trojaner kommer vi att bekämpa precis som alla andra, sade Microsofts teknikchef till DN i somras.
Det är inte förvånande att regeringen vill ge polisen muskler att kringgå kryptering. Men flera frågor är obesvarade när polisen ska börja hacka misstänkta.

Linus Larsson
linus.larsson@dn.se"

"Fakta. Hemlig dataavläsning
Utredningen föreslår en ny lag som ger polisen rätt till hemlig dataavläsning. Lagen ska gälla på prov i fem år.
Polisen får föra in mjukvara eller hårdvara som snappar upp information från den misstänktas dator eller mobiltelefon – i praktiken hacka utrustningen.
Metoden ska bara få användas vid misstanke om mycket grova brott, sådana som ger minst två års fängelse. I vissa fall gäller minst fyra års fängelse. "

DN FREDAG 17 NOVEMBER 2017

" Uppgörelse nära om höjd pensionsålder

Höjda pensionsåldrar och tuffare krav på fondbolagen i premiepensionssystemet, PPM. Det är kärnan i den kohandel som pågår mellan regeringen och alliansen i pensionsgruppen där en uppgörelse är mycket nära, erfar DN.

Frågan om höjda pensionsåldrar har diskuterats i många år. Den dåvarande alliansregeringen tillsatte en utredning 2011 som var klar två år senare.
Utredningen kom fram till att gränsen för när man får lyfta den statliga pensionen borde höjas från 61 till 63 år och att gränsen för hur länge Las (lagen om anställningsskydd) ska gälla borde höjas från 67 till 69 år.
Samtidigt som diskussionen om pensionsåldrarna pågått har den politiska striden om premiepensionssystemet, PPM, blossat upp igen. Det beror till stor del på skandalerna kring fondbolagen Allra och Falcon Funds – där spararna blivit av med hundratals miljoner kronor. Socialdemokraterna har aldrig gillat PPM och vill se skärpta regler samtidigt som höjda pensionsåldrar är en känslig fråga.
Men motståndet mot senare pensionering har minskat inom S, bland annat på grund av att det blivit allt mer uppenbart att vi behöver arbeta högre upp i åldrarna för att kunna leva på våra pensioner.
Allianspartierna vill se höjda pensionsåldrar och ha kvar stor valfrihet i PPM-systemet.
Men även de borgerliga har insett att skandalerna har skadat trovärdigheten för PPM och att förändringar behövs.
Uppluckringen av motståndet från båda sidor har gjort det möjligt att koppla ihop de två kontroversiella frågorna, och komma fram till lösningar som samtliga partier i Pensionsgruppen kan ställa sig bakom.
Enligt vad DN erfar är partierna i gruppen nu mycket nära att nå en kompromiss där båda sidor har fått backa något.
Det blir betydligt tuffare för fondbolag att komma in och stanna kvar på Pensionsmyndighetens fondtorg, där spararna kan välja fonder.
Exakt hur mycket tuffare går inte att säga i dag, men resultatet av - regelförändringarna blir troligen att antalet fonder kommer att minska rejält från dagens cirka 860. Det kan handla om en halvering. När det gäller pensionsåldrarna skissas, enligt uppgift till DN, ett förslag om att inte ta utredningens förslag om höjningarna från 61 till 63 och från 67 till 69 år i ett steg. Hur etapperna ska se ut är ännu inte klart, men troligen handlar det om något års höjning i ett första steg.
För några veckor sedan sade socialminister Annika Strandhäll (S) till DN att hon inte uteslöt att ett förslag om höjda pensionsåldrar kunde komma före valet nästa år. Om pensionsgruppen lyckas nå en uppgörelse blir det med stor sannolikhet så.
Men det kommer att ta tid innan höjningen av pensionsåldrarna påverkar svenskarna. Tidigare har det nämnts att de nya reglerna skulle träda i kraft 2020 men det kan bli senare.
Sannolikt kommer också övergångsregler göra att de som är nära pensioneringen inte berörs.

Maria Crofts
maria.crofts@dn.se
Dan Lucas
dan.lucas@dn.se "

DN FREDAG 17 NOVEMBER 2017

" Det kommer att dröja flera år innan - förändringarna märks

Kommentar. Förändringarna i premiepensionssystemet måste ske snabbt – helst under nästa år. Höjningarna av åldersgränserna kommer att ta längre tid. Särskilt som det sannolikt blir övergångsregler för de som är äldre nu.

Det är uppenbart att det finns läckor i premiepensionssystemet, PPM, som måste täppas till så snabbt som möjligt. Därför kommer politikerna att se till att nya regler som ska skydda pensionsspararnas pengar finns på plats snarast möjligt.
För pensionsåldrarna finns inte samma brådska. Det kommer att ta flera år och sannolikt dröja in på 2020-talet innan de första svenskarna berörs av förändringarna.
En stötesten har varit att Socialdemokraterna var mycket tveksamma till höjda pensionsåldrar. LO har framhållit att många av deras medlemmar inte orkar arbeta fram till 65 års ålder.
Problemet har lösts genom att öppna för att det ska gå att få - sjukersättning och a-kassa fram till den åldersgräns där det går att få garantipension och bostadstillägg. Det blir alltså som i dag med skillnaden att sjuka och arbetslösa blir pensionärer ett eller ett par år senare.
En annan stoppkloss har varit att arbetsgivarna i Svenskt Näringsliv inte har velat höja åldergränsen för lagen om anställningsskydd, Las, som nu går vid 67 år. Men nu talas det, enligt uppgifter till DN, om att ta höjningen etappvis.
Pensionsåldrarna är en segsliten fråga som har diskuterats i ganska många år vid det här laget. Till slut tog parterna till ett känt förhandlingstricks och lyfte in ytterligare en fråga i diskussionen. Genom att koppla ihop pensionsåldrarna och förändringarna av PPM öppnades en möjlighet till kohandel där både Socialdemokraterna och alliansspartierna får igenom några av sina önskemål samtidigt som de får ge med sig på andra punkter.

Maria Crofts
maria.crofts@dn.se "

DN FREDAG 17 NOVEMBER 2017

" Eldrivna lastbilar del av Teslas vision

Tesla ska satsa på lastbilar. DN:s motorredaktör Jacques Wallner svarar på tre frågor om planerna.

1 Vad är det för typ av lastbil som Tesla vill bygga?
– Det är en tung batterieldriven lastbil; en dragbil som ska dra trailers (påhängsvagnar).

2 Varför vill Tesla göra en lastbil?
– Teslachefen Elon Musks vision är ett samhälle som radikalt minskar sina koldioxidutsläpp från bland annat fordon. Om dragbilen laddas med el från exempelvis sol-, vind- eller vattenkraft blir dess skadliga miljöpåverkan i trafik liten.

3 Kan fjärrtrafiken också ske med batteridrivna lastbilar?
– Det pågår försök med lastbilar längs elektrifierade vägsträckor där fordonen antingen får el från strömavtagare som ansätts mot en kontaktledning över vägen eller från strömskenor under fordonet. Dock är dessa lösningar både dyrbara och omständliga. Främst ställs därför hoppet för en elektrifierad fjärrtrafik till lastbilar som tankas med vätgas (det tar ungefär lika lång tid som att tanka diesel) vilken tillsammans med syre i lastbilens bränsleceller skapar el ombord på - fordonet.

Jacques Wallner
jacques.wallner@dn.se "

DN FREDAG 17 NOVEMBER 2017

" V säger ja till amorteringskrav

Vänsterpartiet stödjer Finansinspektionens (FI) förslag om hårdare amorteringskrav.

– Vi behöver ta politiskt ansvar. Då är ett skuldkvotstak en rimlig åtgärd i dagsläget, säger Ulla Andersson, ekonomisk-politisk talesperson, till SvD, efter att FI träffat partierna och haft en genomgång av förslaget i riksdagens finansutskott.
Kravet går ut på att personer som lånar mycket i förhållande till sin inkomst ska tvingas amortera mer.
Det är regeringen som tar beslut om amorteringskravet, men frågan är känslig eftersom flera oppositionspartier är emot.

TT "

DN FREDAG 17 NOVEMBER 2017

" Socialdemokraterna lämnar Nordea

Nordea går miste om drygt en halv miljard när Sveriges största parti, Socialdemokraterna, nu lämnar storbanken.

– Nordeas flytt till Finland är inte huvudskälet, säger partikassör Roger Berzell till Aktuellt i politiken.
Efter Nordeas flytt av huvudkontoret till Finland har en stor skara privatkunder hotat att lämna banken. Fackförbundet Kommunal lämnade Nordea i september och tog minst en miljard kronor med sig.
Nu har nästa stora organisation bestämt sig för att överge Nordea. Socialdemokraterna lämnar en storbank för en annan och går över till Swedbank.
Socialdemokraterna uppger till Aktuellt i politiken att det är ett strikt affärsmässigt beslut. Sänkta kostnader för S-föreningarna har varit en viktig punkt i bankupphandlingen som inleddes i våras. Men det gick alltså inte enligt förhoppningarna.
– Vi har inte bytt bank på väldigt länge och ville se hur vår nuvarande bank står sig mot andra, säger partikassör Roger Berzell till Aktuellt i politiken.
För Nordea är detta ett ekonomiskt bakslag. Socialdemokraterna har placeringar på ungefär 400 miljoner via banken, och en årlig omsättning på cirka 230–240 miljoner kronor. Pengar som nu går över till Swedbank.
– Kostnadsbilden är nästan likadan, men vi får ett bättre ramavtal som kommer att gynna partiorganisationen. Det kommer att vara väldigt bra för S-föreningar, säger Roger Bertzell.
Aktuellt i politiken skriver att det nya avtalet ger lägre kontokostnader för S-föreningarna.
Jonas Desai jonas.desai@dn.se "

DN FREDAG 17 NOVEMBER 2017

" Att koppla amorteringskrav till inkomst är utmärkt – för vissa

Finansinspektionen föreslår att ytterligare amorteringskrav ska kopplas direkt till inkomsten. Enligt en radiointervju med Maria Pleiborn, analytiker vid analys- och teknikkonsultföretagets WSP, får ett ungt par med normalinkomst som köpt lägenhet för 3 miljoner amortera 6 000 i månaden medan en riksdagsledamot med drygt 60 000 i månaden slipper.

Nuvarande amorteringskrav är bara kopplat till hur stort lånet är, inte till lönen. Det nya förstärkta amorteringskravet är i stället kopplat till låntagarens inkomster, där lån över 4,5 gånger låntagarens bruttolön ska amorteras ned med ytterligare en procent per år.
Kritik har kommit från politiker, ekonomer, byggbolag och banker.
Men förslaget är utmärkt av flera skäl:
1 Dagens slöa ungdom ges incitament att klippa håret och skaffa sig en bra utbildning så att de får hög lön och kan köpa bostad. Höga löner ökar skatteintäkterna och ger mer resurser till vård, skola, omsorg.
2Folk med lägre lön kan bo i en soffa hos kompisar. Det ger ökad delningsekonomi med samutnyttjande av brödrostar, stereoapparater, mikro och därmed lägre konsumtion och mindre växthusgaser så att jorden räddas från undergång. Samt ökad gemenskap.
3Lägre bostadspriser gör att högavlönade som köper bostad får mer pengar över till utlandsresor. En extra helg i London sitter aldrig fel.
4Det öppnar för nya kreativa lösningar av bostadsbristen, som trailerparks (husvagnssemester året om) generationsboende (mormor bor i hallen) och time sharing (två personer hyr samma lägenhet 12

timmar per dygn vardera). Stadslivet blomstrar när fler hänger på kaféer i väntan på att den hyrda sängen blir ledig, som på 1800-talet.
5Klientelet på innerstädernas nöjesetablissemang uppgraderas, när inte längre ”kreti och pleti” bor runt hörnet. Det betyder färre överfall och säkrare arbetsmiljö för polisen.
6Sjunkande bostadspriser minskar vinstmarginalen för giriga byggbolag som därmed slutar bygga nytt i onödan. Det räddar naturmark från exploatering. Rådjuren och igelkottarna gläds.
7Låginkomsttagare förhindras att ta dyra lån. Göran Persson, som själv lånat ihop till ett eget gods i Sörmland, har ju sagt: ”Den som är satt i skuld är inte fri.” Leve friheten!

Jerker Söderlind, arkitekt, Stadsliv AB "

DN FREDAG 17 NOVEMBER 2017

" Han varnar för superintelligens

Han är en av världens ledande tänkare kring artificiell intelligens. ”Det är hög tid att på allvar reflektera över vad en sådan superintelligens kan leda till”, menar filosofen Nick Bostrom. DN mötte honom när han var i Sverige för ett kort besök.

Artificiell intelligens är kanske det största hot mänskligheten upplevt. Det menar filosofen Nick Bostrom som uppmärksammas över hela världen. Tidigare i veckan gästade han Stockholm för att berätta mer om sina både hoppfulla och skrämmande tankar. Dagen därpå flög han vidare till Madrid.
– Många tror att atombomber, den globala uppvärmningen och fasansfulla sjukdomar är det största hotet mot mänskligheten. I stället är det den artificiella och konstgjorda intelligens vi själva skapat som kan utplåna hela vår planet, menar Nick Bostrom.
Under årmiljoner har människornas hjärnor skapat komplexa sociala strukturer och en teknisk utveckling som lett till en total dominans över djuren. Ständigt nya tekniska landvinningar har förstärkt detta överläge. Men nu kan människan vara på väg att skapa maskiner med - en överlägsen intelligens, tror han.
– Om sådana superintelligenser börjar utveckla sig själva riskerar vi att förlora all kontroll. Vad som då kommer att hända med hela mänskligheten kan vi bara spekulera kring, säger Nick Bostrom.
Många tycker att detta låter absurt, och Nick Bostroms framtidsvisioner har fått kritik av bland andra robotgurun Rodney Brooks. Han menar att folk som är rädda för ett framtida maktövertagande av en superintelligens missförstår vad det egentligen är som datorer gör när vi säger att de ”tänker” eller ”är smarta”, enligt en artikel i Technology Review från amerikanska MIT.

En avgörande fråga är om och när forskare skulle kunna producera en tillräckligt intelligent programvara som på egen hand kan förbättra sig. Nick Bostrom är i dag en av de mest kända tänkarna i världen när det gäller artificiell intelligens eller AI. Han har hållit tal inför FN och leder institutet Future of life där den kände fysikern Stephen Hawking sitter i styrelsen. Multimiljardären Bill Gates tillhör dem som hyser stor respekt för den svenskfödde filosofen, som i dag är professor i praktisk etik vid Oxford university Future of humanity institute.
I boken ”Superintelligens” som kom ut på svenska tidigare i år skissar Bostrom en framtid där maskinerna börjat tänka själva. Även om detta troligen ligger hundratals år framåt i tiden menar han att vi redan nu måste börja diskutera och planera för en värld som är helt annorlunda jämfört med i dag.
– Kommer vi att kunna utveckla artificiell intelligens på ett kontrollerat sätt eller riskerar vi en intelligensexplosion som inte går att stoppa? Den frågan är helt avgörande. I flera länder har särskilda forskningsenheter börjat byggas upp för att studera superintelligensens följder, säger Nick Bostrom.
Att maskiner skulle ta makten över mänskligheten i en enda stor intelligensrevolution har länge betraktats som science fiction, något som bara går att finna i böcker och filmer. Men Nick Bostrom menar att en sådan utveckling kanske inte är alltför avlägsen.
Hans bok om superintelligens har en undertitel som rymmer orden vägar, faror och strategier. På över femhundra sidor beskriver han hur människan innehar en särställning på vår planet – inte tack vare starkare muskler eller vassare tänder än andra arter utan för att våra hjärnor är ”smartare”.
I veckan deltog Nick Bostrom i ett samtal med den amerikanske filosofiprofessorn Daniel C Dennett i Stockholm. Temat var ”Medvetandets mysterium och tänkande maskiner” och samtalet lockade 800 åhörare till Cirkus. DN fick möjlighet att träffa Bostrom före evenemanget.
Då reflekterade han bland annat över vad som händer om maskiner utvecklas till att bli överlägsna våra hjärnor. Extrema typer av artificiell intelligens, superintelligens, skulle kunna forma framtiden. Vad som då händer med oss människor, om vi överlever, beror på avsikterna hos superintelligensen.
Inför utsikterna till en intelligensexplosion liknar Bostrom oss människor vid små barn som leker med en bomb. Så stor är diskrepansen mellan kraften i vår leksak och vårt omogna uppförande, menar han. Superintelligens är en utmaning som vi inte är redo för i dag, och inte kommer att vara redo för på länge än.
– Den utmaning vi nu står inför innebär att vi behöver stå stadigt på jorden och försöka behålla vårt sunda mänskliga förnuft. Det är viktigare än någonsin att diskutera utvecklingen av det jag kallar för superintelligens, säger Nick Bostrom.
För vid någon tidpunkt, oklart när, kommer en artificiell intelligens att bli bättre på att designa artificiell intelligens än människan, tror han.
– Vi får en supermakt – som kan skapa fler supermakter. Med en intelligensnivå flera tusen gånger högre än den mest ”intelligenta” människan i dag, säger Nick Bostrom.
Han har tidigare sagt att om utvecklingen resulterar i en ”intelligensexplosion” kommer skillnaden mellan datorerna och människan bli lika stora som mellan en människa och en myra.
Men Nick Bostrom ser sig inte som en pessimist. Han menar att den tekniska utvecklingen kan göra jorden till en bättre plats att leva på. Fast att vi också måste vara medvetna om riskerna.
– Om vi redan nu påbörjar en diskussion om vad artificiell intelligens kan leda till får vi ett försprång. En svårighet är hur vi ska kunna föra in mänskliga värderingar och en mänsklig moral i de maskiner vi skapar.
Det är bara en av många frågor Nick Bostrom funderar över när han sent på nätterna sitter kvar i sitt kontorsrum i Oxford.

Thomas Lerner
thomas.lerner@dn.se "

" **Fakta. Nick Bostrom**
Är född 1973 i Helsingborg.
Har avlagt doktorsexamen vid London school of economics och är verksam vid Oxfords universitet.
Är främst känd som en förespråkare av transhumanism, en rörelse som förespråkar användandet av teknik för att förbättra människans egenskaper, samt för boken ”Superintelligens” (Fri Tanke förlag).
Framträder ofta i medierna och talar om ämnen relaterade till transhumanism, såsom kloning, artificiell intelligens (AI) med mera.
Leder Future of humanity institute. Har skrivit över 200 publicerade böcker och artiklar.
När den amerikanska tidskriften Foreign Policy listade de 100 tänkare vars idéer hade format världen under året 2009, hamnade Nick Bostrom på 73:e plats med motivering ”för att han inte accepterar några gränser för människans möjligheter”.

Fakta. Artificiell intelligens inom spel
Backgammon. 1979 besegrar programmet BKG världsmästaren. Det första datorprogram som besegrat en världsmästare i något spel.
Othello. 1997 vinner programmet Logistello varje parti mot världsmästaren Murakami.
Scrabble. Från 2002 överträffar spelprogram de bästa mänskliga spelarna.
Bridge. 2005 når ett spelprogram samma nivå som de bästa mänskliga spelarna.
Jeopardy. 2010 besegrar IBM:s program Watson två mänskliga mästare.
Go. 2012 nådde ett program en mycket stark amatörnivå i serien Zen. Om tio år beräknas programmet slå den mänskliga världsmästaren.
Källa: Nick Bostrom, ”Superintelligens”. "

DN FREDAG 17 NOVEMBER 2017

" Chef på kändiskrog anklagas för sexuella trakasserier

Allt fler kvinnor träder fram och delar sina historier om sexuella övergrepp och trakasserier. Nu berättar journalisten Jennie Hammar om hur hon utsattes för sexuella övergrepp av en chef på en känd stockholmskrog. – En gång på jobbet stoppade han ner handen i mina trosor för att känna om jag rakat mig, berättar hon i sin podd ”Veckans bläcka”.

”Veckans bläcka” är en podd av Jennie Hammar och Karin Bastin där de bland annat berättar om sina spaningar i Los Angeles.
Metoo-rörelsen har fått otaliga kvinnor att dela med sig av sina - erfarenheter av sexuella övergrepp och trakasserier. Nu berättar journalisten och poddaren Jennie Hammar att hon utsattes för sexuella övergrepp av chefen på en Stockholmskrog, där hon arbetade under flera år.
– I mitt fall hände det ganska grova saker när jag jobbade där.
– En gång på restaurangen stoppade han ner handen i mina trosor för att känna om jag rakat mig, säger hon i podden ”Veckans bläcka”.
En annan gång stod hon ute på restauranggolvet när chefen kom fram.
– Han kom bakifrån och började trycka sig mot mig, grymta, låtsas att han har samlag, tills han får ett stånd ute på restaurangen. Det var många sådana övergrepp. Han ska titta innanför blusen på tjejer, slicka i örat. Det ska vara kul, vilket det absolut inte är.
Hon berättar att hon också kunde bli framropad när det var viktiga gäster på besök.

– Jag var lite naiv och ung. Från landet, lite söt. Så det blev mycket ”Jennie kom hit och säg hej” och så satt det några äckliga högröda gubbar där och åt stek.
– ”Ja det är stora stekar, du gillar stora grejer va Jennie”. Den jargongen. Och jag skulle bara stå där och le för att jag hade blivit ditropad.
Händelserna ledde till att Jennie Hammars dåvarande make, tv-personligheten Filip Hammar, tog kontakt med restaurangchefen.
– Det är jag tacksam för att han gjorde, men det ledde till att jag blev utfrusen på arbetsplatsen, ända fram tills att jag slutade, säger Jennie Hammar och fortsätter:
– Jag vet inte om chefen förnekade eller erkände. Men hur som helst hade han sagt att han hade ”stor respekt för honom och Fredrik” (Wikingsson, reds. anm). Vilket är den sjukaste reaktionen.
Poddkollegan Karin Bastin lägger till:
– Det visar på hur sjuk han är, att det är det enda som spelar någon roll.
DN har sökt Jennie Hammar, Filip Hammar och krogchefen.

Marijana Dragic
marijana.dragic@dn.se "

DN FREDAG 17 NOVEMBER 2017

" Landstinget: Känslig patientdata bör få högsta skyddsklass

I spåren av skandalen kring Transportstyrelsens it-läcka har säkerhetsfrågorna lyfts extra när Stockholms läns landsting förbereder en miljardupphandling av en it-plattform för sjukvården. Det nya systemet ska hantera känslig patientdata och landstinget har vänt sig till Säpo med frågan om den nya plattformen kan få högsta säkerhetsklassning.

Landstinget har avsatt 2,2 miljarder kronor till investeringen i den nya it-plattformen som innebära ett stort steg mot digitalisering av vården.
— Vi befinner oss i Stockholms län. Här har vi huvudstaden, riksdag och regering, och en rad personer som kan ha en högre hotbild mot sig. Om något händer är de här patientjournalerna särskilt viktiga att skydda, säger Susanne Nordling, oppositionslandstingsråd, som varit pådrivande i frågan.
– Det nya systemet bör skyddas utifrån säkerhetsskyddslagstiftningen, den strängaste lagen för offentlig verksamhet av betydelse för rikets säkerhet.
Stefan Schildt, it-direktör i Stockholms läns landsting bekräftar att kontakter har tagits med Säpo med frågan om säkerhetsskyddslagsstiftningen kan vara tillämplig.
— Då det rör sig om mycket känslig patientinformation, så är det viktigt att vi får så hög säkerhetsnivå på detta som möjligt för att säkra hanteringen av patientdata. Vi har vänt oss till Säpo om en fråga om samråd i det här ärendet, säger Stefan Schildt.
Anna Gustafsson
anna.gustafsson@dn.se "

DN FREDAG 17 NOVEMBER 2017

" Dramaten ställer in föreställningar

Dramaten ställer in flera föreställningar av en av sina uppsättningar på grund av ”internt arbete”, kan DN avslöja. I föreställningarna skulle en skådespelare ha medverkat som enligt flera källor utpekats som internutredd på grund av trakasserier mot kollegor. ”Det är klart att det kan bli nappatag”, har skådespelaren tidigare sagt till DN.

I förra veckan inledde Dramaten en internutredning om en anställd som misstänktes för trakasserier.
Enligt flera vittnen rör det sig om en välkänd skådespelare, som ska ha trakasserat andra i personalen i flera år med ledningens kännedom.
Källor uppger för DN att flera föreställningar där skådespelaren medverkar ställs in, och presschef Mimmi Fristorp bekräftar uppgifterna.
”Dramaten behöver nu fokusera alla våra krafter internt, på möten och samtal med vår personal.”
Bland annat ska skådespelaren ha kastat föremål och uttalat hotelser.
– Jag är rädd för personen och skulle aldrig gå in i samma hiss som denne. Det värsta jag gjort under mina år på Dramaten är att jobba i en föreställning med personen. Det är väldigt obehagligt eftersom det hela tiden finns risk för våldsamheter, har en anställd sagt.
Skådespelaren själv har tidigare nekat till anklagelserna. Till DN sade personen:
– Nej nej nej nej, absolut inte. Ni har pratat med en massa människor som sprider rykten, och pressas till att säga vad de säger. Jag har själv varit med om hot och trakasserier, från både män och kvinnor. Och skulle man springa med det till pressen så herre gud, då blir man en sådan där människa. Jag får ta det i mina memoarer om jag skriver dem.
Skådespelaren sade dessutom att man måste tåla lite tuffare tag inom teatervärlden.
– Ja, men vad är det vi håller på med? Allt som är farligt och ömt i livet, från kärlek till hat. Det är klart att det kan bli nappatag och konstiga känslor ibland, det går inte att undvika. Nya, unga människor tycker att ”oj, det här var lite tuffare än jag tänkt mig”. Men de som jobbat några år vet att det kan gå rått till på en teater. Det kanske inte är precis som på SJ eller NK, men i stort sett är klimatet på Dramaten bra.
Pjäsens regissör säger till DN att det är ett bra beslut att ställa in.
– Det är en ansträngning för teatern i det här läget. Metoo är i grunden en väldigt bra grej, men människor blir påverkade. Så måste det vara, men då måste man se över sina beslut. Så jag välkomnar beslutet.
Enligt flera vittnen handlar internutredningen om en person som medverkar i pjäsen.
– Jag ber att få avsluta den diskussionen nu. Jag vet, jag vet. Alla vet allting i den här lilla branschen. Nu drar vi upp saker som har hänt för väldigt länge sedan, men så ser inte vårt straffsystem ut. Man måste försöka lösa problem och gå vidare på ett konstruktivt sätt. Det är i varje fall mitt motto, säger regissören.
DN har sökt teaterchef Eirik Stubø.

Leonidas Aretakis
leonidas.aretakis@dn.se "

DN FREDAG 17 NOVEMBER 2017

" Granskning startas efter studentupprop

Myndigheten för Yrkeshögskolan har inlett en granskning efter larmen om sexuella trakasserier på Medieinstitutet. Om åtgärder uteblir riskerar skolan att bli av med statsbidrag. ”Vi ser väldigt allvarligt på det här”, säger utredaren Dan Andersson.

Flera studenter har, i samband med Metoo-rörelsen, samlats i en gemensam protest på Medieinstitutet (MI) i Stockholm. DN har rapporterat (8/11) om fall av sexuella trakasserier och en hård machokultur på skolan, som enligt ett tjugotal nuvarande och tidigare studenter kunnat pågå utan att ledningen har ingripit.
Både samarbetspartner och handledare har omgående valt att avsluta sitt samarbete med lärosätet. Samtidigt har Myndigheten för Yrkeshögskolan (MYH), som ansvarar för tillsynen av skolorna, inlett en granskning av situationen på MI.
Utredaren Dan Andersson berättar att rektorn Maria Olin själv hörde av sig under förra veckan och berättade om situationen.
– Vi har startat ett ärende efter de signaler vi har fått om situationen på skolan. Vi följer händelseutvecklingen och har haft samtal i flera omgångar. Vi hämtar nu in information, bland annat från studenter, säger Dan Andersson.
Han uppger att MYH nu vill slå fast huruvida MI uppfyller sina åtaganden som följer av att driva yrkeshögskoleutbildningar.
– Det handlar i första hand om att kränkande särbehandling inte ska förekomma. Och om det är så, då måste skolan arbeta för att ta tag i och åtgärda det, säger Dan Andersson.
Ett tjugotal tidigare och nuvarande studenter har larmat för DN om situationen på skolan. Hur ser ni på de signaler som kommit?
– Vi ser naturligtvis väldigt allvarligt på det här. Det ska inte förekomma kränkningar på yrkeshögskoleutbildningar.
Vilka åtgärder kan bli aktuella från er sida?
– I första hand ska vi fatta beslut. Antingen konstaterar vi att de uppfyllt sina åtaganden alternativt att de brustit. I det fallet får de en chans att rätta till sig, säger Dan Andersson och fortsätter:
– Men i förlängningen, om de inte vidtar åtgärder, så kan sanktioner bli aktuella. Det kan bland annat innebära att statsbidraget till utbildningen hålls inne till dess att de kommit på banan igen.
Skolan (som också gjort en intern granskning) har sedan tidigare vidtagit åtgärder mot två utpekade personer inom personalstyrkan. Samarbetet med en person har avslutats samtidigt som en anställd stängts av från arbetet tills vidare.
– Enligt den information jag fått från MYH, som har gått igenom allt vårt material och vår dokumentation sedan 2015, har de inte kunnat hitta någon värdegrundsproblematik hos oss, säger Erik Bodén, vd på Medieinstitutet.

Hugo Lindkvist
hugo.lindkvist@dn.se "

DN FREDAG 17 NOVEMBER 2017

" Nya anmälningar på Kulturhuset Stadsteatern

Teater. Minst två nya anmälningar om sexuella trakasserier har lämnats in på Kulturhuset Stadsteatern det senaste dygnet. Enligt SvD är det är en aktuell skådespelare som anklagas. Skådespelaren är aktuell att spela i en föreställning under nästa år.

DN avslöjade under gårdagen att teatern avbryter samarbetet med en av landets stora teaterstjärnor. Flera personer har tidigare anklagat medarbetaren för sexuella trakasserier och kränkningar.
Flera källor uppger att problemet med sexuella trakasserier inte är begränsat till en person. På onsdagen inkom den första av de nya anmälningarna av om sexuella trakasserier till ledningen, uppgav vd Benny Fredriksson för DN. Anmälan är mot en annan person än den nämnda teaterstjärnan.
SvD rapporterar att ytterligare två anmälningar ska ha inkommit mot samma person på torsdagen. Uppgifterna tillbakavisas delvis av hr-avdelningen på Kulturhuset Stadsteatern.
– Vi fick en anmälan om sexuella trakasserier i går. Och vi har mottagit en ny anmälan i dag. Totalt finns det alltså två anmälningar, säger Lena Joelsson, hr-chef till DN.

Hugo Lindkvist
hugo.lindkvist@dn.se "

DN FREDAG 17 NOVEMBER 2017

"Birgitta Rubin: Målningens bakgrund är rafflande

Herregud. Min spontana reaktion på slutpriset 450 miljoner dollar för Leonardo da Vincis målning ”Salvator mundi” känns helt adekvat. Målningen av Kristus som världens frälsare och Guds son är nu världens dyraste såld på auktion. Priset, motsvarande omkring 3,8 miljarder svenska kronor, är dessutom en dubblering av det förra rekordet!

Verket, som liknats vid en manlig Mona-Lisa, såldes på onsdagskvällen av auktionshuset Christie’s i New York och publiken i den fullpackade lokalen på Rockefeller center fick uppleva en gastkramande budgivning under 19 minuter. Åtminstone 45 personer bjöd på telefon och i salen, och i sluttampen stred fem personer om mästerverket, den sista privatägda Leonardo-målningen.
Säljaren är oligarken Dmitry Rybolovlevs familjestiftelse. Köparen är ännu inte känd men träder säkert fram snart. Prestigen att äga världens dyraste målning är förstås enorm, liksom verkets inneboende strålglans.
Målningens bakgrund är rafflande. Man vet att den tillhört Charles I av England, men den har varit försvunnen under perioder och såldes så sent som 1958 för 45 pund. Då troddes den vara ett verk av en efterföljare till Leonardo och när den dök upp 2005 på en landsortsauktion i USA var målningen tillskriven en elev till Leonardo. En konsthandlare köpte den för 10 000 dollar med ”känslan” att det kunde vara ett original och har lagt ner en smärre förmögenhet på restaurering, efterforskning och fick en stämpel 2011 på att det verkligen är ett originalverk.

Konsthandlare Yves Bouvier köpte verket för 80 miljoner dollar 2013 och sålde det vidare en kort tid därefter för 127,5 miljoner dollar till den ryske oligarken Dmitry Rybolovlev. 2015 stämde den senare sin tidigare konstrådgivare för ett saftigt överpris och processen pågår än – men lär nu få ett brått slut.

Birgitta Rubin
birgitta.rubin@dn.se "

DN FREDAG 17 NOVEMBER 2017

" Därför hatar SD och andra nationalister klimatpolitiken

Den auktoritära populismen förenas av sin fientlighet mot miljö- och klimatpolitik. Hos många rörelser är klimatförnekelsen lika framträdande som islamofobi och invandringsmotstånd. Det är en livsfarlig utveckling, skriver sociologen Daniel Lindvall.

Det sägs att Richard Dybeck skrev ”Du gamla du fria” efter en vistelse vid fjället Städjan i Dalarna. Det säreget vackra berget inspirerade honom. Texten löd ursprungligen ”Du gamla, du friska du fjällhöga nord” och var på sätt och viss en hyllning till naturen. Sången gav utryck för den längtan tillbaka till natur och hembygd som präglade den tidiga nationalismen. Efter en tid började den betraktas som Sveriges nationalsång. Nationalromantiken, nationalismens estetiska uttryck, växte fram på slutet av 1800-talet ur en känsla av oro som tilltog i ett samhälle i snabb förändring. Skrämd av industrialisering och modernisering skrev Verner von Heidenstam melankoliskt i ”Ensamhetens tankar”: ”Jag längtar marken, jag längtar stenarna där barn jag lekt”.
Det är inte svårt att se parallellerna med vår egen tid och de nynationalistiska populistpartier som i dag är på frammarsch. I den bok som jag och Olle Wästberg skrev, ”Folkstyret i rädslans tid”, hävdar vi att samhällsoron är ett avgörande skäl till att den populistiska rörelsen rönt framgång i USA och i Europa. Rörelsen livnär sig på människors rädsla inför en hotad livsstil och en pessimism inför framtiden.
I en undersökning inför valet i USA uttryckte 83 procent av Trump-anhängarna att den amerikanska livsstilen behöver försvaras, mot 55

procent i befolkningen totalt sett. Av Sverigedemokraternas väljare har fler än nio av tio en negativ framtidstro. Längtan tillbaka till det förflutna är därför bärande i den nynationalistiska retoriken. ”Vi kan komma dit igen. Bli det goda hemmet”, lovade Jimmie Åkesson i sitt första Almedalstal.

Men till skillnad från den gamla tidens nationalromantiker vurmar inte de nya för den fria, friska och fjällhöga Norden. Den auktoritära populismen förenas i stället av sin fientliga hållning till miljö- och klimatpolitik. I årets Almedalstal deklarerade Åkesson att Sverige borde lämna Parisavtalet. Polens auktoritära regim är tydligt skeptisk till klimathotet och har motarbetat EU:s klimatpolitik. Nationella frontens ledare Marine Le Pen har sagt att hon ”inte är säker på att det är mänsklig aktivitet som är den grundläggande orsaken till detta fenomen”, medan Nigel Farage inte bara vill lämna Parisavtalet utan också lägga ner det brittiska energi- och klimatdepartementet. Ukip-politikern, Christopher Monckton, som bland annat gjort sig känd för rasistiska och homofoba uttalande, leder den så kallade Clexit-koalitionen. Det är en paneuropeisk rörelse mot Parisavtalet.

Den mest framträdande klimatskeptikern är givetvis Donald Trump som kallat klimathoten för ”ett påhitt skapat av och för kineserna”. USA är i dag det enda landet som ställt sig utanför Parisavtalet, som diskuteras under det pågående klimatmötet i Bonn.

För den auktoritära populisträrelsen har klimatförnekelsen med tiden fått en lika framträdande roll som islamofobin och invandringsmotståndet. Detta kan tyckas vara motsägelsefullt. Mot bakgrund av växthuseffektens konsekvenser för den globala migrationen borde ett aktivt klimatarbete ligga i de invandrarfientliga partiernas intresse. Den Internationella organisationen för migration (IOM) spår att antalet miljörelaterade flyktingar i världen kommer att trefaldigas till 2050.

Men vår syn på den globala uppvärmningen formas inte av en förnuftsmässig reaktion på den faktiska omständighet som klimathotet utgör, utan av våra politiska värderingar och de känslor som samhällsutvecklingen väcker hos oss. Av SOM-institutets undersökningar framgår att de som oroar sig för ökad kriminalitet, invandring och religiösa motsättningar inte är särskilt bekymrade över förändringar i jordens klimat, medan de som känner oro inför klimathotet inte räds brottslighet och mångkultur. Av Sverigedemokraternas sympatisörer är det färre än var tredje uttrycker en stor oro för klimatförändringarna mot strax över hälften av svenskarna i övrigt.

Vi värderar helt enkelt vetenskaplig fakta utifrån våra politiska åsikter. Norska och amerikanska studier har visat att personer som är mer egalitära, till exempel stöder politiska åtgärder för att minska inkomstskillnaderna i samhället, är mer oroliga för klimatförändringar än de som är individualistiska. Även personer som uttrycker auktoritära och konservativa värderingar är mindre benägna att tro på att människan med sin aktivitet fått den globala temperaturen att stiga. De politiska och ideologiska faktorerna har dessutom fått större betydelse för vår inställning till klimathotet allt eftersom frågan ökat i politisk aktualitet.

Men klimatfrågan är inte bara kopplad till vår ideologiska hemvist utan också till vår kulturella tillhörighet och identitet, i synnerhet i Västeuropa och USA. Den globala uppvärmningen ses som ett hot mot en livsstil där bilen och det grillade köttet har stått i centrum. Kanske kan det förklara varför det är män över 50 år som är mest skeptiska till klimatförändringarna. Men i ett större perspektiv uppfattas klimatförändringarna också som ett angrepp på den västerländska kulturen som sådan. Polens konservativa utrikesminister Witold Waszczykowski har exempelvis varnat för de som ”vill bota vårt land med ett antal sjukdomar såsom en mix av kulturer och raser samt en

värld full av cyklister och vegetarianer som bara använder förnybarenergi och som slår mot alla tecken av religion”.
Ett erkännande av att det är människan som orsakar den globala uppvärmningen står nämligen i strid med den judisk-kristna idén om att vi människor är skapelsens mittpunkt och att naturen är en resurs vi är satta att härska över. När den globala uppvärmningen blivit ett obestridligt faktum tvingas vi inse att vi är en del av och också beroende av naturen. För den västerländske mannen kan det vara en skrämmande insikt eftersom han inför naturkrafterna måste erkänna sig som jämlik med allt annat levande på planeten; inklusive kvinnan och de mörkhyade främlingarna.
”Klimatförändringarna och de uppjagade kampanjerna för handling är ett symtom för västs förlust av kulturellt självförtroende”, menade exempelvis Australiens förra premiärminister John Howard, som utmärkt sig för en hårdför migrationspolitik och klimatförnekelse. Kanske satte han fingret på varför klimatfrågan just är så central för auktoritära populister såsom Trump, Farage och Åkesson.
Att klimatfrågan framställs som ett identitetshot är mycket olyckligt eftersom det i sig får konsekvenser för kunskapssamhället och demokratin. Människor som upplever att deras identitet är under attack tenderar att sluta sig samman. De börjar betrakta världen ur ett ”vi och dom”-perspektiv. Vetenskap och forskare blir då en del av motståndarsidan – den politiska eliten.
Med en sådan världsbild faller det sig naturligt för Sverige-demokraterna att påstå att SMHI ägnar sig åt ”tendentiös opinionsbildning”. Denna politisering av vetenskapen är också en förklaring till varför delar av befolkning drabbats av ett slags kunskapsresistens. Vi har blivit immuna mot information som står i strid med vår ideologiska övertygelse. Dessutom har digitaliseringen och det förändrade medielandskapet skapat nya förutsättningar för den högerpopulistiska rörelsen att politisera klimatfrågan och sprida pseudovetenskapliga nyheter genom alternativa nyhetssajter och sociala medier. I längden riskerar denna utveckling att bryta ner demokratins förmåga att hantera hotet av en varmare värld.
Det är inte givet att den populism och nationalism som växer fram i Europa ska ta ett klimatfientligt uttryck. Det finns undantag och exempelvis för självständighetsivrarna på Skottland och Färöarna en progressiv klimatpolitik. Den förnybara energin ses som ett sätt att säkra politiskt och ekonomiskt oberoende.
Men de flesta auktoritära populister tycks i motsats till 1800-talets nationalromantiker inte hålla miljön särskilt högt. Det är inte omöjligt att den klimatfientliga populiströrelsen kommer att fördröja omställningen till ett fossilfritt samhälle och därigenom tillintetgöra hoppet om att hålla uppvärmningen under två grader. En sådan temperaturökning skulle få konsekvenser för samhällsekonomin, folkhälsan och livsmedelsproduktionen och troligen tillintetgöra förutsättningarna för en stabil demokrati.
Svaret på frågan om den växande populismen är ett hot mot den liberala demokratin måste därför bli tveklöst ett ja. Om vår fjällhöga nord ska förbli och vara vad den var – fri och frisk – så måste vi därför vädja till alla så kallade Sverigevänner att tänka om. Res till Dalarna och vandra vid Städjan. Kanske är skönheten hos den natur som vi övergivit det sista botemedlet vi har att ta till mot kunskapsresistens och klimatförnekelse.

Daniel Lindvall sociolog, tidigare huvudsekreterare i Demokratiutredningen och medförfattare till boken ”Folkstyre i rädslans tid”.

DN LÖRDAG 18 NOVEMBER 2017

" Sikta på 69 år – minst

Den svenska modellen har många skönhetsfläckar. Arbetsmarknaden är rätt medioker. Att vår lönebildning hackar bekräftades i Internationella valutafondens senaste granskning av svensk ekonomi. Välfärdssystemen i våra grannländer är i vissa avseenden mer välfungerande. Den svenska a-kassan, till exempel, är inte överdrivet modern.

Pensionssystemet är vårt minsta problem. Hållfastheten är snarast världsunik. Om det fanns något som EU-topparna avundades Stefan Löfven när de träffades på ”socialt toppmöte” i Göteborg var det nog denna snillrika svenska välfärdskonstruktion.

Men partierna, och inte minst Socialdemokraterna, har försummat systemet. Arkitekterna bakom pensionsreformen tänkte på det mesta, men byggde in ett dilemma för kommande politikergenerationer. Modellen har cementerat ett mentalt åldersstreck vid 65. Dessutom har den faktiska pensionsåldern bitit sig fast på en ännu lägre nivå. Så det kommer inte som någon överraskning att plus och minus inte går ihop när vi lever längre.

Fakta har varit kända länge. Pensionsåldersutredningen, som blev klar 2013, lade fram åtgärder och bad politikerna att verkställa dem ”skyndsamt”. Att uppmuntra människor att skjuta på pensionen var en brådskande fråga.

2015 skulle den lägsta gränsen för att ta ut allmän pension ha höjts från 61 till 62 år. Därefter borde den ha justerats upp ytterligare. Enligt utredningens plan skulle också las-åldern – alltså gränsen för en fast anställning – ha höjts från 67 till 69 år. I samma vända borde partierna ha gått vidare med förslaget att höja 65-årsgränsen för garantipension.

Inget hände, tills nu. I veckan kunde DN avslöja att en uppgörelse inom pensionsgruppen – regeringspartierna och alliansen ingår – är nära förestående. Huvudlinjerna verkar stämma överens med de förslag som redan borde ha förverkligats. Alliansen har drivit på, medan Socialdemokraterna bromsat.

Det finns en bild av att människor jobbar mer och mer, av att pensionssystemet är orättvist, att det rent av är något av en bluff, och att den som är ung i dag kommer att tvingas löneslava ända tills ättestupans kant.

Den föreställningen är falsk. Utvecklingen är inte alls så mörk och orättvis som många tror. De som tillhörde 1930-talsgenerationen etablerade sig typiskt sett på arbetsmarknaden innan de hade fyllt 20. Många jobbade ett långt arbetsliv.

Det vi nu har är egentligen lyxproblem. Vi har fördröjt steget in i arbete med uppemot tio år. Unga studerar mer, och väntar innan de börjar plugga. Dessutom förväntas vi kunna leva och behålla hälsan betydligt längre.

Pensionsreformens stora misslyckande är den pedagogiska eftervården. Modellen bygger – i huvudsak – på tanken om uppskjuten lön. Förslagen om höjda åldergränser bygger inte på illvilja eller snålhet utan på en enkel matematik som partierna har misslyckats med att förklara.

Trenden är att vi jobbar mindre och mindre. Men det gör det inte omöjligt att tjäna ihop till en hygglig pension. Om Pensionsmyndighetens senaste prognoser visar någorlunda rätt kommer årskullen som föddes i samband med reformen på 1990-talet att behöva jobba till ungefär 70. Budskapet borde vara positivt: De lediga åren på ålderns höst kommer ändå att bli fler än för tidigare generationer.

Det vållade en folkstorm när Fredrik Reinfeldt sa att svenskarna borde vänja sig vid tanken att jobba till 75. Siffran var i överkant. Kanske

förstärkte utspelet också känslan av att våra politiker är verklighetsfrånvända medborgarplågare.
Men Reinfeldt hade rätt i att det krävs ett psykologiskt skifte i arbetslivet. Hans efterträdare har varit alldeles för försiktiga. Ingen har på allvar utmanat de starka myterna och vrångbilderna som sprids kring pensionerna.
Både LO och Svenskt Näringsliv har sagt nej. Facket har motsatt sig justerade åldersgränser av förklarliga skäl. Medlemmarna gör ju inte vågen. Arbetsgivarna har i sin tur stretat emot en höjning av las-åldern av bekvämlighetsskäl. Bägge parter har haft poänger. Alla orkar faktiskt inte jobba till 65 – vissa kan inte heller bidra lika mycket efter 67.
Partierna har gjort för lite för att underlätta ett aktivt arbetsliv i högre åldrar: genom till exempel tillgängligare vuxenutbildning och större flexibilitet. Om pensionsåldern nu till slut höjs är bara halva slaget vunnet.

DN 18/11 2017 "

DN LÖRDAG 18 NOVEMBER 2017

”7 av 10 jobbar gärna ihop med funktionsnedsatta”

"Enligt en ny Novus-undersökning finns det ett stort stöd för att anställa fler människor med funktionsnedsättningar. Resultaten vittnar om en stark sammanhållning och en bred strävan efter ökad mångfald. Vi kräver nu krafttag för en ökad inkludering på - arbetsmarknaden, skriver de sju medlemmarna i juryn för Visa vägen-priset.

Det finns ett stort stöd för en bredare arbetsmarknad där fler kan vara med och bidra. Det är en positiv kraft som skapar unika möjligheter att stärka en arbetsmarknad där kompetensbrist och fördomar riskerar att hämma dess utveckling.
Det är den korta sammanfattningen av en ny Novus-undersökning, beställd av Samhall. 7 av 10 svenskar menar att de kan tänka sig att arbeta tillsammans med någon som har en funktionsnedsättning. Bland kvinnor och högutbildade är siffrorna ännu högre. Detta vittnar om en stark sammanhållning och en bred strävan efter inkludering på den svenska arbetsmarknaden. Någonting som inte bara utmanar – utan går emot många av de starka röster som menar att intoleransen och fördomarna växer i det svenska samhället.
Trots det stora stödet för en ökad mångfald på svensk arbetsmarknad så gror bilden av ett samhälle där grupp ställs mot grupp. Där man ser till varandras brister och bakgrunder i stället för till förmågor och möjligheter. Om bilden av ett land fyllt av fördomar fortsätter att vara förhärskande riskerar vi att gå miste om en unik möjlighet till en både bredare och starkare arbetsmarknad.

Att fler personer med funktionsnedsättningar ges möjlighet att gå från utanförskap till en arbetsgemenskap är inte bara viktigt för sammanhållningen och samhällsekonomin. Det är också avgörande för den fortsatta utvecklingen av de många arbetsplatser inom både privat och offentlig verksamhet som i dag står inför betydande arbetskraftsbrist. I kampen om morgondagens arbetskraft finns det inte utrymme för att sortera bort potentiella medarbetare till följd av bakgrunder eller diagnoser.

Vi kräver nu krafttag, från såväl rikspolitiken som kommuner och landsting, för att bidra till ett nytt och mer omfattande upplysningsarbete om de positiva krafter och möjligheter som inkludering medför.

Men det är inte bara politiken som måste ta ett större ansvar. Även arbetsmarknadens parter har en viktig roll att spela. I stället för att passivt reagera på positiva trender och skeenden krävs ett aktivt och offensivt arbete bland medlemmarna.

Novus-undersökningen visar inte bara på ett starkt stöd för att anställa fler personer med funktionsnedsättningar. Den visar också att en betydande majoritet av svenskarna tror att såväl produktivitet som kreativitet och trivsel ökar på arbetsplatser som anställer personer med funktionsnedsättningar. 6 av 10 menar också att de skulle stödja sin arbetsgivare om denne mer aktivt börjar söka medarbetare med funktionsnedsättningar.

Med våra olika bakgrunder, åsikter och positioner utgör vi jury för Sveriges viktigaste pris – Visa vägen-priset. Varje år lyfter vi fram och prisar den eldsjäl och den arbetsgivare som gjort mest för att fler personer med funktionsnedsättningar ska kunna gå från utanförskap till en arbetsgemenskap. Ett arbete som har blivit allt svårare för varje år som gått i prisets tioåriga historia. Men det är en angenäm utmaning. Skälet till svårigheterna är nämligen att antalet nomineringar till priset slår nya rekord varje år och det har blivit en grannlaga uppgift att utse vinnare när alla nominerade är prisvärda. Vi noterar också att bredden, engagemanget och innovationskraften hos de nominerade har växt och är i år större än någonsin tidigare.

Det handlar om arbetsgivare och enskilda personer som sett förbi fördomar och diagnoser, och sett värdet i att deras arbetsplatser speglar hur hela det svenska samhället ser ut. De jobbar inom vården, inom verkstadsindustrin eller detaljhandeln. Och alla har de insett att en funktionsnedsättning snabbt kan bli till en konkurrensfördel med rätt matchning. Vi ser också hur allt fler arbetsgivare väljer att flytta hem verksamheter till Sverige. Inte för att kapa kostnader – utan för att bland annat ta del av spetskompetenser hos medarbetare med funktionsnedsättningar.

Trots den positiva bilden så finns det självfallet områden som inte kan beskrivas som annat än orosmoln på en i övrigt blå himmel. Enligt Novus-undersökningen uppger 18 procent av befolkningen att de inte kan tänka sig att arbeta tillsammans med en person som har en funktionsnedsättning, och ytterligare 14 procent känner sig osäkra. Det innebär att det finns en betydande grupp som tror att personer funktionsnedsättningar mycket väl skulle kunna stärka arbetsplatsen – men som till följd av fördomar och förutfattade meningar ändå inte kan tänka sig att arbeta med dem.

Tolerans och inkludering är en fråga om kunskap. För att möta fördomar och kunskapsluckor måste fler göra mer. Och vi som har störst inflytande måste göra mest. För inte allt för länge sedan pratade vi ofta om rådslag, där företrädare för viktiga samhällsfunktioner tog i hand och lade gemensamma grundstenar för utveckling av viktiga samhällsfrågor. Inte sällan handlade det om ren folkbildning.

Vi vill återuppväcka detta engagemang och föra rådslagen in i vårt informationseffektiva samhälle. Genom att nyttja nya kanaler och nätverk har vi fantastiska möjligheter att lyckas. Men en byggsten är ingenting värd om det inte finns en grund att lägga den på. Det krävs

ett brett engagemang där vi gärna tar det första steget, genom att kalla samman politiker, arbetsmarknadens parter och civilsamhället.
Men vi vill också ta del av de breda, omedelbara reaktionerna på undersökningen och få förslag på vägar framåt. Därför öppnar vi nu mejladressen nyavagar@visavagen.se.
Vilka insatser bör vi i näringsliv och civilsamhälle driva? Och hur jobbar vi med att minska de återstående fördomarna? Vi lovar att ta till oss och analysera alla de tankar och förslag som sänds in. Ingen sten är för stor eller för liten för att vända på. Alla som kan arbeta ska arbeta! Arbetet för en starkare, bättre och mer inkluderande arbetsmarknad kan bara bygga på ett brett och långsiktigt engagemang. Och sällan har möjligheterna till förändring varit bättre. Det handlar om att varje dag, överallt utmana såväl fördomar som de alarmistiska röster som menar att samhället är på väg åt fel håll. Låt oss inte gå miste om denna historiska möjlighet – utan i stället bygga vidare på de den starka inkluderingsanda som nu präglar svensk arbetsmarknad.

Kenneth Bengtsson, styrelseordförande i bland annat Systembolaget och Clas Ohlson
Anna-Lena Bohm, vice ordförande Svenskt Näringsliv
Peje Emilsson, grundare av Kreab, Demoskop, Kunskapsskolan och Silver Life
Mats Eliasson, marknadsdirektör Samhall
Eva Nordmark, ordförande TCO
Jan Scherman, diversearbetare i media och f.d. TV4-chef
Karl-Petter Thorwaldsson, ordförande LO
Artikelförfattarna utgör juryn för Visa vägen-priset som delas varje år ut till den arbetsgivare och den eldsjäl som gjort mest för att öppna arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättning. Priset instiftades av Samhall år 2008. "

"Bakgrund. Undersökningen
Metod: Webbintervjuer i Novus slumpmässigt rekryterade och representativa Sverigepanel (svenska allmänheten 18-79 år).
Intervjuer: 1043 under perioden 26–31 oktober 2017.
Deltagarfrekvens: 63 procent.
På frågan ”Jag kan tänka mig att arbeta med någon som har en funktionsnedsättning (fysisk eller psykisk)?” svarade 69 procent ja och 18 procent nej.
På frågan ”Vad skulle din inställning vara om din arbetsplats aktivt började söka medarbetare med funktionsnedsättningar (psykiska eller fysiska)?” svarade 61 procent mycket eller ganska positiv.
Källa: Novus/Samhall "

DN LÖRDAG 18 NOVEMBER 2017

" L går till val med gamla folkpartistiska slagdängor

Kommentar. Västerås. Jan Björklund säger att Liberalerna förnyar sig och lär av valförlusten. Men de frågor partiet ska gå till val på är Folkpartiets ”Greatest hits” om skolan och integrationen. I skolpolitiken står Jan Björklund själv i vägen för partiets förnyelse.

Vi har ägnat tre år åt vårt förnyelsearbete, sade Jan Björklund när han öppnade Liberalernas landsmöte i Västerås. ”Det vi gick till val på underkändes ju av väljarna”.
Det gamla Folkpartiet har bytt namn och ersatt blåklinten med ett resligt L. Nu i helgen behandlar landsdagarna flera hundra sidor med politiska förslag.
Men varåt rör sig egentligen partiet? När partiledaren gästade riksdagsjournalisterna i veckan sade han att integration och skola ska vara i fokus när partiet åter ska möta väljarna nästa höst.
Det väcker minnen.
Skolan är den fråga där L har det största förtroendet för sin politik. Jan Björklund håller fram förslag som tidigare betyg och förbud mot mobiltelefoner som vinnarfrågor 2018.
Ringer det en klocka? Förbud mot mobiltelefoner har varit en käpphäst för Jan Björklund jämt, liksom tidigare betyg. Det är samma politik som de senaste valen.
Många väljare kommer säkert också att erinra sig att just denne Björklund var minister. Han hade åtta år på sig att få bort mobiltelefonerna ur klassrummen. Skolminister Björklund tog fram en ny lag som gav lärare rätt att beslagta störande föremål, som mobiler.
Men de smarta telefonerna försvann inte på skoltimmarna. I en enkät i tidningen Skolvärlden förra året svarade 29 procent av lärarna i grundskolan att arbetet i klassrummet störs varje dag på grund av mobiler och sociala medier.
Den erfarne och rappa partiledaren är kanske inte rätt person att övertyga väljarna om att han kan förbjuda mobilerna om han bara får fyra år till. Det samma gäller att rycka upp skolan. Trots en viss uppgång i senaste Pisaundersökningen har den svenska skolan sammantaget inte nått upp till den kunskapsnivå eleverna hade när Björklund tillträdde 2006.
Liberalernas andra valfråga dras med liknande problem: Liberalerna har fått chansen att styra integrationspolitiken i åtta år och inte ens partiet självt är nöjt med resultatet.
Första åren i regeringen var det hårda krav och åtgärder mot hedersvåld som gällde, sedan en mer klassiskt liberal tro på människors egna fria viljor att integreras om de får möjligheter (och en etableringslots).
Nu är L tillbaka i kravliberalismen.
Det gamla Folkpartiet bytte namn för att visa att detta är det förnyande liberala partiet. Men politiken känns väl igen. Och sent på fredagseftermiddagen valde Landsmötet om partiledaren sedan tio år för att sitta kvar i minst två år till.
”Framtiden är nytänkande”, lyder en av landsmötets paroller. Återstår att se om Jan Björklund kan leverera det.

Ewa Stenberg
ewa.stenberg@dn.se "

DN LÖRDAG 18 NOVEMBER 2017

”Ohlssons utmaning har skärpt mig”

Västerås. För sjätte gången på tio år valdes på fredagen Jan Björklund till Liberalernas partiledare. Striden uteblev sedan utmanaren Birgitta Ohlsson dragit sig ur. I sitt tacktal sade han att hennes utmaning skärpt honom – och nu vill han stanna i minst fyra år till.

— Birgitta Ohlssons utmaning har fått också mig att bli bättre. Konkurrens är nyttigt, sade Jan Björklund.
Men den forna utmanaren fanns inte i salen.
”Kommit från Belarus. På landsmötet imorgon lördag”, messade hon till DN den dag som hon som så sent som för två månader sedan hoppades ta över som partiledare.
Men stödet visade sig vara för svagt, och när ledaren för det näst minsta riksdagspartiet skulle väljas i kongresscentret i Västerås fanns bara en kandidat: Jan Björklund.
Klockan 16.10 slogs klubban i bordet som förkunnade att 55-åringen från Bromma i Stockholm, trots flera år av svaga opinionssiffror, fått förtroende av 13 länsförbund samt Liberala kvinnor, medan Birgitta Ohlsson innan hon hoppade av bara hade stöd av två länsförbund och Liberala ungdomsförbundet.
— Han kan ge oss den skjuts som vi så väl behöver inför nästa val, motiverade valberedningens ordförande Olle Schmidt.
Men det dröjde ett tag innan Björklund fick stående ovationer.
— Jag har under sommaren och hösten fått tänka till ordentligt på hur jag ska kunna bli en ännu bättre ledare, sade han.
Han är den partiledare som, vid sidan om SD-ledaren Jimmie Åkessons tolv år, suttit längst med drygt ett decennium.
—Jag är partiledare för hela partiet och tänker verkligen vara det. Det betyder också att jag ska lyssna in dem som är kritiska, säger Jan Björklund till DN.
Flera av kritikerna ska på lördagen väljas in i partistyrelsen. En av dem EU-parlamentarikern Cecilia Wikström. Uppsalapolitikern var en av Birgitta Ohlssons varmaste anhängare. Nu ska hon i stället verka i ett parti där partiledaren vill stanna kvar en mandatperiod till.
— Jag är väldigt inställd på att vi ska vinna valet och bilda en alliansregering. Då är det hela mandatperioden, säger Björklund.
På fredagen ville bland andra Mathias Sundin, ombud från Norrköping, att Liberalerna ska bryta sig ur alliansen och gå till val på egen hand. Förslaget avvisades. Detsamma gällde gårdsförsäljning av öl och vin, där landsmötet gick på partistyrelsens linje att sådan kan införas bara om Systembolagets monopol inte hotas. Motioner om att avkriminalisera innehav av cannabis röstades också ner.
Däremot kan partiledningen förlora i frågan om religiösa friskolor. I utskottet gick en majoritet emot ett förbud, medan partiledningen nöjer sig med att vilja förbjuda nyetablering. Även när det gäller heltäckande slöja på offentliga arbetsplatser gick en majoritet i utskottet mot partiledningen och vill se ett förbud. Detsamma gäller alla användning av slöjor i förskola och lågstadiet. Avgörandet sker på söndag.

Mats J Larsson
matsj.larsson@dn.se "

"På lördagen håller partiledaren Jan Björklund tal. Som partiets viktigaste områden inför valet nästa år pekar han ut integration och den fråga som flest väljare enligt DN/Ipsos förknippar partiet med – skolan. "

DN LÖRDAG 18 NOVEMBER 2017

" C-politiker anklagas för sextrakasserier

Kvinnliga politiker går nu ut i ett metoo-upprop under parollen ”I maktens korridorer”. Bland annat pekas en man på Centerpartiets riksdagskansli ut för att ha trakasserat en kvinnlig medarbetare sexuellt.

I ett internt mejl, som partisekreteraren Michael Arthursson (C) skickade ut på fredagen, beskrivs hur Centerpartiet har hanterat en händelse som i dagarna delats i en sluten grupp på Facebook.
”Berättelser är kopplade bland annat till CUF och personal på riksorganisationen. I de fall som nu spridits i sociala medier har vi agerat så fort vi fått kännedom om dem, men det förhindrar tyvärr inte att kränkningar skett”, skriver Arthursson i mejlet som DN har tagit del av.
Det handlar bland annat om en man på partiets riksdagskansli som ska ha trakasserat en kvinnlig medarbetare sexuellt, exempelvis genom att kalla henne könsord och skicka länkar till porrsajter.
– Det var sexuella anspelningar som jag förstår kändes kränkande. Vi hade ett antal samtal och gav en skriftlig erinran, säger Michael Arthursson till DN.
Men han fick jobba kvar?
– Vi hade genomgång om hur man bäst hanterar det här och det var en väldigt komplex situation. Vi såg att ”det här är ett steg vi bör ta nu”. Numera har båda slutat.

Emma Bouvin
emma.bouvin@dn.se "

DN LÖRDAG 18 NOVEMBER 2017

" Partierna måste enas över blocken

Kommentar. Bostadskrisen kan endast lösas av politiker i samförstånd över blockgränsen – men det kräver smärtsamma kompromisser

DN:s serie om hyresrätten har visat på goda exempel där det har gått att bygga relativt billigt och att det går att rusta miljonprogrammet utan chockhöjda hyror – bara viljan finns.
Det är bra. Lokalt kan det lindra bostadskrisen – men dessa initiativ kan inte lösa den.
I samband med den djupa finans- och fastighetskrisen i början av 1990-talet lyckades det svenska politiska systemet övervinna motstånd och genomföra en rad reformer som tidigare ansågs omöjliga. Sverige fick en självständig riksbank, ett nytt pensionssystem och en lag som tvingade fram budgetdisciplin.
Nu behövs ett liknande blocköverskridande arbete för att komma åt bristerna i bostadspolitiken.
Än så länge blockerar blocken varandra – vilket blev tydligt förra sommaren när bostadssamtalen mellan regeringen och Vänstern på ena sidan och alliansen på den andra bröt samman. Parterna skyllde, inte oväntat, på varandra.
Enkelt uttryckt vill allianspartierna förlita sig mer på färre regler när det gällare byggande och bostäder än vad regeringen och Vänstern vill. Det handlar exempelvis om att göra det enklare att hyra ut privatbostäder, reformera strandskyddet och minska möjligheten att överklaga bygglov. Dessutom vill de se mer av marknadshyror i Sverige.
Regeringen och Vänstern vill inte ha marknadshyror. Det så kallade bruksvärdessystemet får inte avskaffas. Och att bygga enkla bostäder av lägre standard som även människor med låga inkomster har råd att hyra, uppfattas som stigmatiserande.

Och lika känsligt är det när det gäller de ägda bostäderna.
Bostadsforskare har pekat på att det är billigt att bo, men dyrt att flytta i Sverige. Ränteavdragen och den slopade statliga fastighetsskatten har gjort det relativt billigt att bo, samtidigt som reavinstskatten gör det dyrt att flytta. Men hittills har ingen regering lagt förslag om att banta avdragen och återinföra fastighetsskatten, trots att det förmodligen skulle öka rörligheten på bostadsmarknaden.
Fast nu brådskar det. Boverket menar att Sverige har behov av 700 000 bostäder 2016–2025 och att 440 000 av dessa måste komma fram till 2020.
Det betyder nästan 90 000 lägenheter per år. Visserligen har bostadsbyggandet skjutit fart senare år, men redan nästa år väntas den avta igen – utan att ha varit i närheten av den byggtakten.
Så det krävs kompromisser från båda sidor – kohandel helt enkelt. Kanske är en modell att tillåta mer av marknadshyror, mot att de borgerliga partierna går med på mer subventioner till byggande. Och kanske ska kommunerna pressas hårdare för att släppa till mark billigt. Men det vore synd om det måste till en kris av 1990-talets tyngd för att kompromisserna ska komma.

Dan Lucas
dan.lucas@dn.se "

"Serie. Hyresrätten
Sverige har en bostadskris där människor som har små eller till och med medelstora inkomster har svårt att flytta till tillväxtorterna. Hyresrätten var en gång det alternativ som fanns för dessa människor – men inte i dag.
I en serie artiklar granskar DN hyresmarknaden. Har du egna erfarenheter som du tror skulle intressera oss? Hör gärna av dig. "

DN LÖRDAG 18 NOVEMBER 2017

" DN-läsare ”Vi som hyr är maktlösa”

" DN:s serie om hyresmarknaden har fått stor uppmärksamhet. Här är några av de läsarreaktioner som har kommit in.

Stockholm är snart en stängd stad för alla låg- och medelinkomsttagare. Men även Stockholms innerstad är hembygd för många människor som inte längre har råd att bo kvar i sina hem. Vart ska de ta vägen?
”Nu har vi höjt igen”, var svaret. Jag är ledsen och upprörd men är ju helt i deras våld. Ville bara förmedla detta. Känner att vi som hyr är helt maktlösa. Jag är 54 år och har inte gjort bostadskarriär, men det känns så surt att vi ligger sämst till jämfört med personer som äger sitt boende.
Hyresrätten är en underskattad boendeform och har felaktigt fått en stämpel på sig att man bor i hyresrätt om man inte har möjlighet att köpa en lägenhet. Vi bor i hyresrätt och vi har tre barn som bor i bostadsrätt.
Det var med stor förundran jag noterade att både bostadsministern och bostadsborgarrådet inte verkar förstå vilka mekanismer som styr hyressättningen, bruksvärdesprincipen, som över huvud taget inte tar hänsyn till produktionskostnader eller annat som beskrivs i artiklarna.
Tack för er granskning av det som sker med våra få hyresrätter! Jag har bott i en hyresrätt i Nacka i 40 år som ägs av Stena fastigheter. Här plusrenoverar man bostäderna när någon flyttar, dör eller har valt det själva. Krom och granit är inte material vi önskar. Hyreshöjningar följer och en gentrifiering pågår. Var ska de som har låg inkomst och pension bo i framtiden? Ewa
Privata fastighetsägare har rätt att hyra ut till företag som i sin tur hyr ut till företag som i sin tur hyr ut till sina anställda. Vårt hus består av drygt 30 lägenheter men vi är bara tre gamla trotjänare kvar, resten hyrs ut på detta vis.
Hyresgäster Grevgatan "

DN LÖRDAG 18 NOVEMBER 2017

" Lars Epstein: Parkeringen kan bli nöjesfält igen

Nöjesfältet öppnade 1923 som ett konkurrerande tivoli till det redan då gamla och väletablerade Gröna Lund. De båda tivolianläggningarna låg från början snett emot varandra på ömse sidor om Allmänna gränd.

När Nöjesfältet av ekonomiska skäl tvingades stänga 1957 förvandlades området till en trist parkeringsplats vilket det är än i dag. Nöjesfältet hade i början ett större område och fler besökare än Gröna Lund och var tidigare med att skaffa både radiobilar och berg- och dalbana. Men saker förändrades. ”Grönan” expanderade och ”Nöjet” hamnade i bakvatten. Byggnaderna började förfalla på 1940-talet. Det hjälpte inte att man i början av 1950-talet engagerade artister som Povel Ramel och Evert Taube. Storhetstiden var definitivt förbi.
Och visst tror jag mig tydligt minnas nedgångna byggnader och slitna attraktioner på Nöjesfältet på 1950-talet. Minnen är visserligen bedrägliga. Men visst var det gratis att komma in på Nöjesfältet? Såg jag inte Nacka Skoglund klacka tvåkronor (på den tiden nästan lika stora som dagens snusdosor) i bröstfickan på kavajen där på Nöjesfältet? Jag tror det, men kanske har jag bara läst om det någonstans.
Hur som helst är de 60 år sedan Nöjesfältet slog igen och förvandlades till en trist parkeringsplats.
Men nu finns ett förslag om att det ska bli nöjesfält igen, närmare bestämt en utvidgning av Gröna Lund med en förbindelsebro mellan tivoliområdena över Allmänna gränd och den nya tivolidelen inramad av en småskalig bebyggelse i gammal stil bestående av kontor, verkstäder och butiker.

Lars Epstein lars.epstein@dn.se "

DN LÖRDAG 18 NOVEMBER 2017

" Matilda Gustavsson: Hur många är de kvinnor som släppt sina teaterdrömmar?

Man måste skilja på verk och person – men det är lätt att glömma all den konst som aldrig skapades på grund av teaterns ”genier”.

Mikael Persbrandts memoarer skulle just skickas till tryck. Då strök förlaget en passage ur det manus jag fått läsa på förhand. Det var en ingående beskrivning av något som hänt eller ”inte hänt” – ”en dröm”, sa han i min intervju (DN 5/11) – och som började med att han blev uppringd av en av utländsk stjärnregissör. Mikael Persbrandt skulle åka till ett hotell i Stockholm, sa han, ”till rum 13 på andra våningen”. Där inne ska det ha funnits en rädd kvinna, och instruktionerna fortsatte:
”Dra ner hennes trosor och knulla henne. Hon är med på det här. Det är en audition för fan.”
Hon vädjade: ”Jag vill inte det här, jag är gift, jag har barn.”
Men i manuset – i ”drömmen” eller det osäkrade minnet – lydde Mikael Persbrandt och övergreppet begicks medan stjärnregissören runkade, och till ljuden av hans stön.
Jag undrar om den här kvinnan som fanns – eller inte fanns – fortfarande arbetar med skådespeleri?
Och #metoo har fått mig att längta efter statistik som inte existerar, över trakasseriernas konstnärliga konsekvenser.
Till exempel inom teatern: Hur många är de kvinnor som släppt sina drömmar och som därför inte ingår i något upprop?

Hur många har påbörjat men lämnat begynnande karriärer? Och hur många som blivit stora skådespelare har fått sin tanke begränsad, sin inre tillgång till hela kroppen och världen?
SvD berättade nyligen att nio kvinnor på Kulturhuset Stadsteatern ska ha gått med anklagelser till sina chefer, och varje gång ska mannen ha fått vara kvar medan kvinnan lämnat. Utan att Kulturhusets vd Benny Fredriksson märkt det: ”Det har inte kommit till min kännedom”, sa han och jag är benägen att tro honom.
Jag vet ingenting om de enskilda fallen men jag kan föreställa mig en kvinna som likt nästan alla i kulturbranschen var frilans. Som arbetade där tillfälligt. Som inte hann etablera sig som en stor konstnär, men som utsattes för sexuella trakasserier av en sådan och som, till skillnad från de flesta, orkade göra en anmälan (orkade sitta i ett lysrörsupplyst kontorsrum inför högt uppsatta chefer och noga redogöra för exakt var hans händer var, vilka ord som uttalades i hennes öra, och försöka tala om det på ett så koncist sätt att det möjligen skulle kunna belägga om det eventuellt inträffade brutit mot lagen/regelverket/arbetsplatsens värdegrund, medan den stora konstnären stod på en scen och utforskade tillvaron som en rymd av komplexitet, och maktens förbannelse, och det mänskliga begärets nattsidor/gåtor/avgrunder/mm). Hon orkade bli ett ”personalärende”, och valde kanske sedan att sluta när kontraktet löpte ut.
Hon sökte andra jobb.
I veckan avslutade Stadsteatern också samarbetet med en profil. Men källor berättade för DN att hans trakasserier diskuterats av ledningen redan i våras, och att han försvarats av den konstnärliga ledaren Anna Takanen som menat att han var ”ett geni”. Och jag är benägen att förstå även henne.
Jag behöver bara tänka på ett par av de filmer som skapats av den utländska stjärnregissören som ströks ur Mikael Persbrandts manus.
Min känsla inför bra konst är att den är värd allt, den får kosta vad den kosta vill. Och jag säger ofta den på samma gång fina och förnuftiga meningen om att man måste ”skilja på verk och person”.
Men då talar jag bara om den konst som existerar.
Allt det andra – alla verk som aldrig skapades som en följd av ”ett geni” och hans framfart: de är omöjliga att föreställa sig, de är bara en teoretisk fråga som inte satt spår inuti en. Vilka är de stora konstnärskap som inte finns, och som hade kunnat finnas?

Matilda Gustavsson
matilda.gustavsson@dn.se "

DN LÖRDAG 18 NOVEMBER 2017

" Jag vågade aldrig berätta – då skulle jag inte få sjunga

Sexuella övergrepp. Grov och uttalad sexism. En tystnadskultur som förhindrar konsekvenser. Nu berättar 1993 kvinnor om situationen i den svenska musikbranschen, i följderna av #metoo och #tystnadtagning.

Det var inte länge sedan majoriteten av de som stod på scen var män. De som skrev om musik i tidningarna var män, de som hade maktpositioner på skivbolag, konserthus och rockklubbar var män. Män som hade tolkningsföreträde inom alla delar av musikbranschen.
I dag ser det annorlunda ut. På de stora bolagen finns chefer som är kvinnor, och musikgalor som P3 Guld och Grammis domineras av kvinnliga pristagare. Även könsfördelningen bland mediernas musikrecensenter närmar sig 60/40 – en fördelning som är ett uttalat mål på lägsta nivå av jämställdhet inom musikbranschen.
Men bakom kulisserna – eller det vi kallar backstage – vittnar artister, musiker, låtskrivare, musikstudenter, bolagsanställda, praktikanter och andra yrkesroller inom musikbranschen om övergrepp, sexuella trakasserier och sexistisk jargong.
Här är en del av våra berättelser.
*
När jag var 14 år startade jag ett pop/rockband tillsammans med tre andra tjejer. När vi var 16, 17 år nånting spelade vi på en som jag minns det ganska stor festival. Precis innan vi skulle upp på scen såg jag hur vi stod omnämnda i programbladet, hade inte sett det innan: ”De är inte bara vackra, de kan spela också. Så håll i snorren killar.”
*
”Fukta läpparna lite och sära på dem, det går hem.” Fotade mitt första skivomslag och skivbolagschefen tyckte till.
*
Oj, var ska jag börja? När min chef tryckte ner mitt ansikte i hans skrev när jag inte tyckte det var okej att jag fick mindre betalt än den killen som jag var tvungen att lära upp att bli min chef. Eller när managern till den kända artisten försökte våldta mig när ingen såg.
*
Jag var 17 och hade praktik på ett skivbolag. Det började redan samma vecka då ägaren, en vuxen man, passade på att först och främst fälla massa kommentarer framför de andra som satt på samma kontor om att jag var så snygg och sexig och att han gärna ville bjuda med mig ut på dejt och så vidare. Sen fortsatte det med att han gång på gång, när min vän var på toa eller blev ”tvungen” att springa ett ärende för att ägaren av bolaget alltid skickade iväg henne för att kunna vara själv med mig, stängde in mig och sig själv på hans kontor och sa att han ville ligga med mig där och då på golvet och frågade om vi skulle göra det. Han tryckte även upp mig mot väggen och kysste mig och fortsatte säga massa kommentarer om hur snygg jag var och så vidare. Till slut gick det så långt att han sa att jag och min vän måste komma hem till honom för att jobba därifrån. Sedan lurade han bort min vän, och jag var ensam. Han tryckte ner mig i sin soffa så jag hamnade på alla fyra och drog av mig mina byxor och hade analsex med mig (hur länge vet jag inte för jag svimmade) och vaknade sedan upp av att det ringde på ringklockan på hans dörr.
*
Den gifte spelmannen, cirka 20 år äldre än mig, själv var jag 14 år, som på en förstämma sent på kvällen frågade mig mellan två låtar – ”Får jag slicka din fitta?”
*

En hög chef på ett majorbolag. Han tycker att det är lämpligt att på sommarfesten bjuda med hela bolaget på efterfest på en sexklubb. Jag tvivlar på om jag ska åka med eller inte, är ju ny, vet inte hur det funkar, kanske var detta standard? Han kommer fram till mig, håller om mig, säger ”Du ska med va? Vill bara hinta om att det är rätt grovt”. Jag bestämmer mig för att inte följa med på festen. Samma chef som gång på gång talade med mina boobs i stället för med mig, tafsade på x antal anställda, på de kvinnliga artisterna. Gång på gång som ledningen fick reda på vad som hände på eventen utan att göra ett skit åt det. ”Han var ju bara lite full”. I stället blir han befordrad.
*
Ordföranden, en man på 50 plus, vänder blicken mot mig igen och vrider lite på huvudet och ler. ”Det är något särskilt sexigt med just det – nakna tjejer som spelar cello!” Jag sitter fortfarande där, på scenen med mitt instrument mellan mina bresande ben. Publiken, i princip bara kostymklädda män över 45, ler stort. Tittar på mig, ler igen. Jag inser i den stunden att alla nu sitter där och föreställer sig mig sitta där naken. Jag är 18 år och har just tagit emot ett pris.
*
En av mina tidigaste musikproducenter. En bluesman. Jag var fortfarande tonåring. Han började sexualisera mig i studion under inspelning. Till exempel när jag lägger sång och han meddelar i mina lurar över talkbacken ”När du sjunger ordet ’hard’ så där sexigt så blir jag fan det, jag får stånd.” Det höll på. Min sång gjorde honom kåt fick jag veta. Jag ville bara sjunga och bli bäst. Barndomsdröm.
*
Musikförlagschefen som ständigt spelar guds bästa barn på Facebook och tycker och tänker väldigt mycket om alla andra men som vid varje festtillfälle skapat bråk, tagit strypgrepp på en tjej på ett branschevent, kallat många för fitta och hora och så vidare… men som ständigt kommer undan med ”att han var lite för full”.
*
Ett skivbolag sajnade en barngrupp med 9–12-åringar. När vi hade möte om bandet, jag och fyra män i chefsposition på kontoret, spelade en av dessa män upp en kommande video med barnen, han säger plötsligt ”de har inte hår på fittan ännu, de har ’fina rakade’ fittor…”
*
Skrev två timmars musik för olika ensembler från duo upp till dektett för min examenskonsert på Musikhögskolan. När jag dagen efter denna urladdning hamnar på en högt uppsatt man på Musikhögskolans kontor i något ärende, får jag rådet att köra en ”sexigare och mer avklädd” linje, då kommer jag nog få en lång och framgångsrik - karriär…
*
En manlig visartist tog fram en gurka (rytminstrument) och sa att han minsann visste var jag ville ha den uppkörd någonstans. Och en annan manlig visartist stod tyst bredvid honom. Eller den visartisten som tryckte upp mig mot en dörr så jag fick slå mig fri. Eller den visartisten som på en fest tog strypgrepp på mig så jag fick bända loss honom och folk sa att han var inte sån egentligen, han bara mår lite dåligt just nu.
*
När man blir våldtagen av en duktig manlig musiker förlorar man många vänner. ”Det var fel, det han gjorde. Men han är en tillgång i musikbranschen så jag vill inte klippa några band. Jag hoppas du kan förstå och respektera det.” Ett exempel på vad vänner sagt till mig i samband med att jag berättat vad som hänt.
*
En konsert med en av våra största artister där några i produktionen satt en kondom på min mick. Jag minns hur jag stressad och på scenen inför publik rev och slet för att få bort den, och hur händerna blev fulla av kladd från kondomen och hur jag missade introt som jag var ensam

på i låten – och samtidigt fick en svart blick från artisten. Efteråt grät jag i logen.
*
Jag hade en lärare i sång på Musikhögskolan som på varje sånglektion ville känna på min mage för att se så att jag hade rätt magstöd. Han satt på en stol och bresade och kände på min mage och rygg medan jag sjöng. Det var allmänt känt bland studenterna att han gjorde så på alla de kvinnliga studenternas lektioner men aldrig på killarnas. En gång ville han att jag skulle känna på hans mage. Jag gjorde som han sa, lade handen på mitten av hans mage varpå han sa ”Nej! här” och tog tag i min hand och drog den så långt ner på magen som det gick utan att nudda hans kön.
*
Det är höstmorgon. Han är den första jag träffar. Jag är praktikant och han är chef på ett av Sveriges mest framgångsrika skivbolag. Han sitter högst på den hierarkiska stegen och jag lägst. I mina ytterkläder står jag i rummet där vi jobbar och han hälsar mig god morgon genom att fråga: ”Skulle du slicka dig själv om du kunde?”
*
Jag var 23 år och arbetade i en musikstudio i London. Jag längtade hem till Sverige och provade att söka ett första jobb i en känd musikstudio, en av Sveriges då mest kända artister spelade in samma dag som jag ringde. De började genast larva sig och satte mig på högtalare, jag försökte artigt förklara vad jag gjorde och att jag sökte jobb. Plötsligt halvskriker artisten ”Gillar du att suga kuk?” Producenten i bakgrunden skrattar. ”Om du gillar att suga kuk kan du börja arbeta här.”
*
Artisten och hans musiker som över mitt huvud bestämde sig för att de skulle ha en trekant med mig och satt och planerade i mitt sällskap hur detta skulle gå till och vad de skulle göra med mig. Samtalet hann gå långt innan de noterade att jag ville ha ett ord med i dialogen och det tog en lång stund innan jag fick dem att förstå att de inte bara kunde bestämma sig för att vi skulle ha sex och att vi sedan skulle ha det utan att jag hade något att säga till om. Det verkade helt självklart för dem att de kunde säga vad de ville ha och att jag sedan skulle ställa upp på det.
*
Jag blev attackerad av en manlig musiker i ett förband, mitt på scen under vår spelning. Han kom upp bakom mig i något slags sista-låten-på-turnén-eufori och tog om mina bröst medan jag spelade och jag blev så ställd plus ville inte sabba låten så jag gjorde ingen grej av det. Men sen drack jag av en öl, tuppade av, tog mig på något vis till hotellrummet där jag försökte kräkas och då knackade han på dörren och sa att han ville hjälpa mig. Han lyfte upp mig från badrumsgolvet, slängde mig på sängen och hade sex med mig.
*
Läraren som efter jag gått ut börjar skriva massa opassande saker till mig. Om hur jag och min kille inte passar ihop: ”Han är inte man nog för dig”, hur stor hans kuk är, att han vill ligga med mig, att jag måste ha varit oskuld under tiden jag pluggat eftersom jag ”nuförtiden sjunger mycket mer med könet”.
*
Vi ses i hans studio. Själva så klart. Jag lägger körer och vi håller på med det i några timmar, det går skitbra. Efteråt får jag en kopp te (hade inte lärt mig dricka kaffe ännu) och vi sitter och småpratar lite. Trevlig stämning. Han reser sig och börjar massera mina axlar. ”Shit, vad stel du är!” Det stämde. Minns att det krasade i musklerna och det var skönt med lite massage. Efter en stund (minns ju knappt hur) ligger jag på mage och han sitter på mig och masserar min rygg. Brallorna (mina) dras ner och han… ja. Jag minns att det gör ont och att jag gråter. Han ser det och säger att han snart är klar…

*
Som 12–13-årig gitarrnörd brukade jag gå och spela på olika bluesjam men blev så tafsad på av fulla gubbar att jag fick lägga ner helt. Det var som att bli attackerad från alla håll. Blev jazzgitarrist något år senare men det hjälpte tyvärr inte alls! Har inte tänkt så mycket på just detta sen dess, men blir nästan fascinerad så här i efterhand av att så pass många gubbar kunde tycka att det var hett att klämma på ett litet förpubertalt barn!
*
Vår ensemblelärare som på vår första lektion med honom möter oss fyra kvinnor i klassen/bandet (masterutbildning!) med orden: ”Jag ska styra upp er scenshow, ni ska gå ut och köpa lite smink och fixa till det här!” Han har ingen aning om vilka vi är som artister och har aldrig träffat eller hört oss förut. Sen förklarar han att ”jo men för fan, han gillar tjejer”. Han brukar alltid se till att boka minst en tjej på sina turnéer! För det blir ju så mycket trevligare stämning i bandbussen då.
*
Går som 19-åring på en arbetsintervju över en öl med en agent på ett av de större bokningsbolagen. Det var ju tydligen så det funkade. Plötsligt är allt väldigt dimmigt. Han tycker då det är lämpligt att vi ska gå till bolagets kontor ”så att jag kan kolla in min nya arbetsplats”. Väl där är allt otroligt suddigt och jag förstår att jag har blivit drogad. Han börjar ta på min kropp, berättar för mig hur nice jag är. Allt är fortfarande väldigt suddigt men hans händer och hans röst är tydliga och jag kan fortfarande höra det. Jag lyckas i någon form av panik ta mig därifrån, rädd för att bli jagad av honom. I min chock ringer jag upp honom dagen efter och frågar vad som hände egentligen. Han säger ”vi borde göra om det någon gång”.
*
På en turné utomlands blev jag mot min vilja upplyft av en man och buren från scenen till en ofrivillig crowdsurf. Jag fick känna hur män försökte stoppa fingrar i mig.
*
14 år, utvald. Får sjunga med ballaste dansbandet på orten. Lycklig, stolt. Första stora giget, vi ska strax gå på, massor av publik, journalister. Trummisen, ”gubbe” på 45–50: ”Vi har en ritual innan vi går på, för att få upp adrenalinnivån.” Han ställer sig framför mig, böjer sig fram, stoppar in näsan mellan mina fjortisbröst, trycker dem mot sina kinder, andas in och frustar. Chockad står jag blickstilla och fattar inte vad som hände. Han släpper mig, ruskar på sig och säger att nu jävlar är han redo! De andra ”gubbarna”, utom basisten som är typ 10–15 år yngre, garvar. Basisten säger inget. ”Min tur!” säger keyboardisten. Ställer sig bakom mig, håller fast mina höfter och juckar skrevet mot min stjärt. ”Sådär! Nu kör vi järnet.” Jag kunde knappt andas. Skulle in och fronta i ett par timmar. Charma publiken och ge allt. Hjärtat rusade och huvudet snurrade. Jag vågade aldrig berätta. Då kanske jag inte skulle få sjunga mer. Ritualen upprepades inte varje gig, men ofta. Jag visste aldrig när. Jag trodde det skulle vara så. Att det var min plikt. Att de behövde det. Svin.
Historierna ovan beskriver inte ett fåtal händelser fördelade över många år. Det är utdrag från hundratals vittnesmål, varav alla utspelats i det vi kallar musikbranschen. De skildrar sådant som pågår varje dag. Vi har tvingats utveckla strategier för att freda oss. Att skapa separatistiska sammanhang där män inte är välkomna är ett exempel. De som reproducerar tystnadskulturen och ser till att den uppehålls kan vara samma män som sitter i tv-soffor, iförda tröjor med feministiska aforismer eller kvoterar in kvinnliga artister till stora festivaler. Diskrepansen mellan ord och handling är enorm och de värdegrunder och policyer som upprättas om sexism, jämställdhet och likabehandling i musikbranschen är vackra termer på blanka papper.

I musikbranschen jobbar vi dygnet runt, ofta med osäkra och tillfälliga anställningar. Att vara tillmötesgående och inte krångla blir extra viktigt för att inte bli utbytt. Detta gör kvinnor i musikbranschen till måltavlor för maktdemonstrationer som ofta är av sexuell karaktär. Vi lever i en tillvaro där lagen om samtycke fortfarande är långt borta, där vi objektifieras och där sexuella övergrepp och trakasserier snarare är regel än undantag. Om vi anmäler händelserna läggs målen oftast ner utan att förundersökning inletts, eftersom ord alltid står mot ord. Om vi ryter ifrån blir vi av med jobbet eller tvingas utstå hot. Vi knyter näven i fickan och nämner det sällan, knappt ens till varandra. Tystnadskultur råder.
Men vi kommer inte längre vara tysta.
Vi kräver nolltolerans mot sexuellt utnyttjande och våld. Sexuella övergrepp eller våldsutspel ska ge konsekvenser i form av uppsägning. Makthavare inom musikbranschen – det är ert ansvar att se till att ingen blir sexuellt utsatt på arbetsplatsen och ni har misslyckats.
Vi kommer att ta stöd av alla de berättelser som vi har delat med oss av och har fått ta del av.
Vi kommer att fortsätta lyssna på varandra och stötta varandra.
Vi kommer att lägga skammen där den hör hemma – hos förövaren och dem som skyddar honom.
Vi pratar med en röst och kommer inte kommentera innehållet i artikeln vidare. Ett nej är ett nej – respektera det!
Vi vet vilka ni är.

#närmusikentystnar

Några av undertecknarna: **Robyn, Zara Larsson, Carola, First Aid Kit, Seinabo Sey, Eva Dahlgren, Annika Norlin, Silvana Imam, Kajsa Grytt, Marit Bergman, Beatrice Eli, Sabina Ddumba, Lill-Babs, Sarah Dawn Finer, Molly Sandén, Sofia Jannok, Helen SJöholm, Ane Brun, Rebecka & Fiona, Lisa Nilsson, Maia Hirasawa, Jill Johnson, Frida Hyvönen, Miriam Bryant, Lina Nyberg, Linnea Henriksson, Caroline af Ugglas, Åsa Jinder, Nina Persson, Frida Öhrn, Pernilla Andersson, Lilla Namo, Maria Andersson Lundell, Icona Pop, Tina Ahlin, Lisa Miskovsky, Elin Ruth Sigvardsson, Petra Marklund, Melissa Horn, Rebecka Törnqvist, Asha Ali, Sarah Riedel, Amanda Jenssen, Edda Magnason, Tove Styrke, Ann-Louise Hanson, Miss Li, Maxida Märak, Josefine Jinder, Jenny Wilson. "**

"1 993 kvinnor från hela musikbranschen har skrivit under uppropet. De arbetar som producenter, artister, musiker, sångare, låtskrivare, dj:er, manager, tonsättare, tekniker, arrangörer, bokningsagenter, produktionsansvariga, kompositörer, a&r:er, projektledare, radiopluggare, musikförläggare, pr-manager, kommunikatörer, marknadschefer, creative managers, vd:ar och musikstudenter.
Läs hela namnlistan på dn.se/kultur "

DN SÖNDAG 19 NOVEMBER 2017

" Peter Wolodarski: Varför blir svenskar vuxna så sent?

Det är bra att människor ges rätt att arbeta till 69 år. Men minst lika viktigt är att vi börjar arbeta vid 25 snarare än 30.

Det var ett tillfälle då Fredrik Reinfeldt stack ut hakan. I en intervju med DN:s Ewa Stenberg valde statsministern att öppna för ett arbetsliv som sträcker sig till 75.
Året var 2012. Reaktionen blev häftig.
Förespråkar Moderaterna kraftigt höjd pensionsålder? Förstår inte landets statsminister hur svenskar mår efter ett långt yrkesliv? Ungefär så lät det.
När det värsta dammet lagt sig kunde en mer nyanserad diskussion föras. Nej, Reinfeldt ville inte tvinga alla att jobba till 75. Nej, det passar inte samtliga att arbeta efter 65. Men många kanske skulle kunna och vilja stanna kvar längre än i dag. Och en sådan utveckling skulle dessutom vara mycket positiv för samhällsekonomin.
I veckan rapporterade DN att regeringen och alliansen tycks vara överens om att ta steg i just den riktningen. Det skissas på ett förslag om att höja den lägsta pensionstidpunkten från 61 till 63, vilket är åldern då allmän pension kan tas ut. Samtidigt skulle gränsen då anställningsskyddet upphör att gälla höjas från 67 till 69.
Förhoppningen är att pensionen därmed skjuts upp med ett par år.
Förslaget rimmar väl med att vi lever längre och är friskare.
Ekonomerna har under lång tid tryckt på för att vi måste förlänga arbetslivet. De demografiska trenderna är tydliga: Sverige har en växande grupp äldre som ska försörjas av dem som jobbar. Statistiska centralbyrån, SCB, räknade för några år sedan ut att 600 000 fler svenskar måste arbeta år 2030, om pengarna ska räcka lika långt som i dag.
Det kan åstadkommas på olika sätt. Just nu är pensionsåldern i fokus, de senaste åren har utlandsföddas sysselsättning fått stor uppmärksamhet, eftersom den är lägre än inföddas.
Båda frågorna är avgörande. Men för att pengarna ska räcka för såväl den enskilde som för samhället i stort betyder det också mycket när i livet vi tar de första stegen in på arbetsmarknaden.
Man kan förlänga yrkeslivet genom att höja pensionsåldern. Men det totala antalet arbetade år ökar också om vi börjar tidigare.
Det låter som en självklarhet, och är en självklarhet, men i debatten behandlas inte frågan som en självklarhet.
Och detta trots att det skett stora förändringar på området under det senaste kvartsseklet.
1990 var den så kallade etableringsåldern på svensk arbetsmarknad 21 år för män och 20 år för kvinnor. SCB brukar uppskatta etablering som att 75 procent av en årskull är sysselsatt.
20 år senare, 2010, hade inträdet på arbetsmarknaden förskjutits kraftigt uppåt. För män till cirka 28 år och för kvinnor till drygt 30. Enligt SCB har nivåerna varit oförändrade sedan dess.
Samtidigt som vi talar om att höja pensionsåldern med ett par år, har alltså svenska ungdomar senarelagt sin start i arbetslivet med 7–10 år.
Vad är det som har hänt?
Flera faktorer samverkar. Den ekonomiska krisen i början av 1990-talet gjorde det svårt för unga att få jobb efter gymnasiet. Många valde i stället att studera. Parallellt skedde en historisk utbyggnad av den högre utbildningen i Sverige. I varje årskull steg andelen som studerade på universitet och högskolor.
I dag är var fjärde i Sverige högutbildad – 1990 handlade det om var tionde person. Bland de yngre syns denna historiska förändring än mer tydligt.
När fler läser vidare efter gymnasiet försenas starten i arbetslivet. Men att den ska skjutas upp med 7–10 år vittnar om att något annat också inträffat. Så länge pågår inte en normal utbildning.
Vuxenlivet har generellt senarelagts i Sverige, det syns också i statistiken över barnafödande. I dag är den genomsnittliga

förstagångsmamman 29 år och förstagångspappan över 31, en ökning med ungefär 3 år sedan 1990. Allt börjar senare.
När SCB räknar på vad ett tidigare inträde i arbetslivet skulle få för samhällsekonomiska konsekvenser, så är effekterna inte lika positiva som om fler av dem som nu närmar sig pension skulle jobba längre. Skälet är demografiskt – det finns många fler äldre än yngre i Sverige. Därför påverkas samhällsekonomin på kort sikt mer om de äldre fortsätter att arbeta.
Men perspektivet är för snävt, och de två grupperna behöver inte ställas mot varandra. Det har ett stort värde för den enskilde att snabbt få in en fot på arbetsmarknaden. Det skapar erfarenheter, sociala nätverk och gör det möjligt att testa olika yrken. Självkänslan stärks, det betyder mycket att kunna stå på egna ben, risken för framtida arbetslöshet minskar. Den som börjar arbeta vid 30 har svårt att hinna ikapp den som började vid 23.
Regeringen och alliansen får gärna göra det möjligt att fortsätta arbeta till 69, men de borde också sätta ljuset på varför vi skjutit upp vuxenlivet i Sverige – och vad vi ska göra åt det.
Kan det totala antalet skolår kortas, genom att minska några veckor på sommarlovet? Varför inte premiera dem som tar sin universitetsexamen på utsatt tid? Vad sägs om att skriva av denna grupps studielån?
Den framtida pensionen blir redan i dag lägre för den som börjar arbeta senare – vilket få unga tänker på – men det gäller bara i det allmänna systemet. Premier till tjänstepension betalas ofta in först efter att den anställde fyllt 25 år. Det skulle också kunna förändras.
Fredrik Reinfeldt var före sin tid i synen på arbetslivet. Men han talade mest om de äldre.
Det är mellan 20 och 30 som mycket avgörs.

Peter Wolodarski
twitter.com/pwolodarski "

DN SÖNDAG 19 NOVEMBER 2017

”Värdegrundsdoktrinen i svensk skola är ohållbar”

Stor vikt läggs vid att skolan ska överföra goda värderingar till eleverna. Detta arbete ses som lösningen på alla upptänkliga sociala, politiska och moraliska problem. Men denna syn på värdegrundens betydelse är ogenomtänkt, orealistisk och möjligen katastrofal för den liberala demokratin, skriver Peter Strandbrink, docent i statsvetenskap.

I alla europeiska länder, inklusive Sverige, läggs stor vikt vid att skolan ska överföra vissa gynnsamma uppsättningar värden och normer till barn och ungdomar. Detta ska förhindra ökande intolerans och splittring i samhället, stärka tron på demokratiska idéer och mänskliga fri- och rättigheter, vänja elever vid social, etnisk, kulturell och religiös mångfald och främja medborgerligt ansvar, integration, rättvisa, jämlikhet och deltagande. I dag förutsätts även värdegrundsutbildning tillgodose aktuella ideologiska mål som att motverka radikalisering, populism, extremism, heteronormativitet, polarisering, korruption, rasism och ohållbar utveckling.
Denna tendens att se värdegrundsarbete som lösningen på alla upptänkliga sociala, politiska, moraliska och andra problem är tydlig inte bara i Sverige utan även i jämförbara länder som Frankrike, Tyskland, Finland och England. Den är heller inte bara synlig i skolan utan även i en lång rad andra sektorer. Militärer, präster, poliser, säljare, servicepersonal, chefer, styrelser, nämnder, forskare, börsmäklare, vårdpersonal, barnskötare, fackombud, flygledare, bankanställda, bussförare, it-utvecklare, företagsledare och journalister

förutsätts alla sakna tillräckliga insikter i sitt samhälles eller sin arbetsplats värdegrund och behöver upplysas om detta.
I denna mening är värdegrundsretoriken endemisk. Den tränger in och framställs som viktig och legitim i alla tänkbara sammanhang. Men vad betyder detta? Denna avgörande kritiska fråga ställs bara undantagsvis.
I en ny internationellt publicerad studie granskar jag bärande begrepp, syften, överväganden och logiker i vad som på engelska heter ”civic education” – det vill säga skolning i sådana normativa kunskaper och färdigheter som antas krävas för medborgarskap i liberala demokratier. På svenska närmast ”medborgar(skaps)utbildning”.
En central slutsats är att detta slags utbildning inte någonstans utgör något sammanhållet pedagogiskt eller politiskt tema där konflikter och spänningar mellan konkurrerande världsbilder och normativa element neutraliseras eller fås att samverka. Men trots detta är retoriken lika kraftfull överallt: detta är kungsvägen till konfliktfria samhällen och upplysta och kompetenta medborgare. Denna bild av värdegrundens (typiskt framställd i singularis – som om det bara existerar en enda och den i princip är sammanhängande) betydelse i svensk och europeisk offentlighet och utbildning är dock vid närmare granskning både ogenomtänkt, orealistisk och möjligen katastrofal för den liberala demokratin.
Bilden är på så vis ogenomtänkt genom att grundidén att alla goda värden – som respekt för mångfald och skillnad, betoning av tolerans och etisk neutralitet, kulturell och individuell autonomi, nationella traditioner, samhörighet och medborgerliga fri- och rättigheter – på ett närmast självförhärligande sätt bortser från att svensk och europeisk politisk kultur även rymmer värdematriser som pekar i direkt motsatt riktning; ledstjärnor för allt synligare rörelser i Europa.
Genom vilket magiskt knep utbildningsväsenden i Sverige eller Europa ska lyckas med konststycket att enbart identifiera sig med dessa goda värden och förmedla dem till unga skolelever förblir en gåta. När blev europeisk politisk kultur och historia så ensidigt god, ren och idyllisk? Hur kan det vara rimligt att utgå från att alla tänkbara oönskade värden och världsbilder präglar andra än oss själva? Rymmer inte alla samhällen och förmodligen även alla enskilda människor både goda/idylliska/konstruktiva och onda/förfärliga/destruktiva element?
Den dominerande bilden är, för det andra, orealistisk på så vis att inga utbildningar kan vara linjärt effektiva i den mening värdegrundsretoriken tänker sig. Svenskt samhällsnormativt utbildningstänkande är på så vis institutionellt gammalteknokratiskt. Grundtanken att om bara staten artikulerar tillräckligt tydliga riktlinjer för vilka goda värden som ska förmedlas till skolelever så kommer också de världsbilder dessa i sinom tid utvecklar att motsvara dessa värdematriser är svag både eftersom det inte finns någon normativ utbildning som fungerar på det sättet (avvikande normativt beteende kan ju knappast lagföras) och eftersom inget antyder att lärare, rektorer, ungdomar, medborgare, aktivister, tjänstemän eller ens politiker formar sina världsbilder på ett sådant enkelt förutsägbart sätt. Modellen är också orealistisk eftersom det krävs decennier för vilket nationellt program för ”civic education” som helst att slå igenom med tanke på att de ungdomar som genomgått det inte vuxit till en tongivande minoritet eller majoritet av samhället förrän efter lång tid, i synnerhet med tanke på att det vore orimligt att anta att samtliga också lydigt anpassat sig till de normer staten genom skolan meddelat (eller att samtliga lärare fullt ut stödjer eller tror på dessa värdematriser). Varje årskull som går ut gymnasiet tillför normalt en eller två procent nya vuxna medborgare till ett lands befolkning. I den takten är alltså dagens samhällskultur en produkt av 1970-talets värdegrundsarbete och resultatet av dagens värdegrundsarbete kommer inte att falla ut förrän framåt mitten av 2050-talet.

Värdegrundsretoriken i skolan är, slutligen, problematisk av ett helt annat skäl som knappast ens uppmärksammats i internationell forskning – och är helt osynligt i svensk offentlig debatt. Om vi nu för exemplets skull skulle acceptera den gammalteknokratiska bilden och tänker oss att vi med hjälp av superbt avancerade pedagogiska metoder lyckats skapa en rasande effektiv modell för att förmedla värdematriser och världsbilder till dagens ungdomar – vad ska vi då göra om dagens liberala demokratiska stater förvandlas till illiberala demokratiska, illiberala odemokratiska eller liberala odemokratiska stater?
Det är plågsamt tydligt i dag hur Ungerns, Polens, Slovakiens, Österrikes och flera andra europeiska länders politiska system, opinioner, parlament och lagstiftning både blir alltmer illiberala och odemokratiska. Chockerande nog gäller det sedan 2017 även USA. Skulle inte illiberala och antidemokratiska regimer vara glada över att få överta sådana utmärkta utbildningssystem och genast ersätta deras nuvarande värdeinnehåll med ett annat? Naturligtvis skulle de det. Det vore ännu en spik i kistan för den liberala demokratin.

P**eter Strandbrink**, docent i statsvetenskap, Södertörns högskola "

DN SÖNDAG 19 NOVEMBER 2017

" Därför släpps SD in i den nordiska populismen

- **På hemmaplan kämpar Sverigedemokraterna i motvind med att bryta isoleringen. Men i Norden släpps de slutligen in i värmen hos nationalistiska och populistiska Dansk folkeparti och Sannfin-ländarna.**
- **Nu försöker de tre partierna samla kraft tillsammans, med budskap om en särskild nordisk gemenskap.**
- **DN:s Karin Eriksson och Nicklas Thegerström har besökt ett möte i Helsingfors inför Sverigedemokraternas landsdagar.**

Sammanträdet i sal 541 högst upp i det finländska riksdagshuset skulle egentligen sluta klockan två, men ledamöterna bestämmer sig för att fortsätta. De tar en kort bensträckare till kaffebordet i korridoren, och återvänder med blåvita pappersmuggar. De sätter på sig hörlurar, för att få direktöversättningen av alla debattinlägg.
Så fortsätter diskussionen i flera timmar till, om allt ifrån familjepolitik till flyktingar.
Sverigedemokraterna har ingen brådska. De har väntat på det här samtalet med sina nordiska kollegor i åratal.
— Nu ska vi axla upp ambitionerna för det nordiska samarbetet, säger SD-politikern Aron Emilsson.
En man med hästsvans smyger försiktigt ut ur lokalen. Han återvänder en stund senare.
Det är Juho Eerola, politiker från Sannfinländarna och vicepresident i Nordiska rådets presidium, när parlamentariker från fem länder samlas för att diskutera nordiskt samarbete.

Det var för fem år sedan som de socialkonservativa ledamöterna från Dansk folkeparti och Sannfinländarna gick samman och startade Nordisk frihet. Norska Fremskrittspartiet valde att stå utanför.
Ledande politiker i Norge har gång på gång markerat att de inte ser en gemenskap med populistiska och nationalistiska rörelser i Norden. Partiledaren Siv Jensen har också beskrivit Sverigedemokraterna som grundat i främlingsfientlighet.
De andra partierna i Norden har uttryckt sig mer diplomatiskt, men faktum är att Sverigedemokraterna inte fick någon plats i Nordisk frihet för fem år sedan.
Nu är de däremot välkomna.
Vid Nordiska rådets session i Helsingfors har partiet för första gången släppts in i den bildliga värmen.
Bokstavligt har det hunnit bli både kallt och mörkt när Nordisk frihets ordförande, den mångåriga danska parlamentarikern Mikkel Dencker, avslutar sammanträdet och summerar.
— Jag tycker att det formella samarbetet har inletts senare än vad det borde ha gjort. Ju mer jag lär känna Sannfinländarna och Sverigedemokraterna, desto mer kan jag se hur våra partier liknar varandra, säger han.
Det är precis ett sådant erkännande som Sverigedemokraterna strävat efter. Aron Emilsson talar om hur partierna förenas i synen på den starka välfärdsstaten och en traditionell familjepolitik.
— Det är i långt fler frågor än migrationspolitiken som vi har den här gemensamma socialkonservativa ideologiska basen, säger han.
Samarbetet i en partigrupp ger Sverigedemokraterna större resurser och bättre möjligheter att lyfta förslag som rör det nordiska samarbetet. Men partiet vill också sända en signal till Stockholm från Helsingfors.
— Det är naturligtvis ett erkännande även i en svensk inrikespolitisk kontext att vi numera samarbetar formellt med etablerade partier som Dansk folkeparti som påverkar regeringsbildningen i Danmark och Sannfinländarna som suttit i den finländska regeringen, säger Aron Emilsson.
• • •
Fem år har det tagit. Eller femton, tjugo.
Det beror på hur man räknar.
Utanför plenisalen i den finländska riksdagen står en man som var med 1998, när en liten SD-delegation for till Köpenhamn för att försöka knyta kontakt med Dansk folkeparti. De svenska politikerna kom så långt att de fick se den dåvarande partiordföranden Pia Kjaersgaards tjänsterum. Något regelrätt möte med partiledningen var det inte tal om.
— Det var folk längre ned i hierarkin som pratade med oss, säger Björn Söder, partiveteranen som är på plats i Helsingfors.
Vid den svenska folkomröstningen om euron 2003 planerade representanter för Dansk folkeparti att närvara vid Sverigedemokraternas valfinal. Men besöket ställdes in i sista stund.
— Vi var ju jättebesvikna. Det var jobbigt för oss. Men Dansk folkeparti har haft den här försiktighetsprincipen som går ut på att man ska ta försiktiga steg framåt och inte bränna sig i onödan genom fel kontakter. Det har de vunnit på i det långa loppet, säger Björn Söder.
Från 2005 till 2015 var han partisekreterare i Sverigedemokraterna och fick vara med om åtskilliga misslyckade försök att formalisera partisamarbete över gränserna.
— Det har varit på väg vid några tillfällen och så har det brustit för att vissa har fått kalla fötter, berättar han.
En vändning kom 2010, när Pia Kjaersgaard besökte Sverigedemokraterna under valrörelsen.
— Då blev det en islossning, säger Björn Söder.
Ändå blev det stopp när Nordisk frihet bildades. Det var Sannfinländarna under den dåvarande partiledaren Timo Soini som

tvekade. Det var Sverigedemokraternas rötter i rasistiska organisationer, snarare än partiets politik i dag, som utgjorde hindret.
— Sannfinländarna ville undvika negativ exponering i finländska medier. Timo Soini sa också att han ville vänta och se om Sverigedemokraterna var ett stabilt parti, eller om det skulle falla samman som Ny demokrati i början på 90-talet, säger Ann-Cathrine Jungar, forskare vid Södertörns högskola och expert på högerpopulism i Norden.
Men i stället blev det Soinis eget parti som sprack.
I juni i år skakades Finland av en regeringskris. Då hade Sannfinländarna utsett den kontroversielle EU-parlamentarikern Jussi Halla-aho till ny partiordförande. Han hade bland annat dömts för hets mot folkgrupp, och betraktades av koalitionspartierna Centern och Samlingspartiet som en otänkbar samarbetspartner.
Soinis gruppering valde att stanna i regeringen och hoppa av partiet. Dessa utbrytare har nu registrerat Blå framtid som parti.
Själva partiet Sannfinländarna lämnade därmed regeringen. Den nya partiledningen gav sedan klartecken för att släppa in Sverigedemokraterna i Nordisk frihet.
— I den svenska debatten har det tolkats som att de radikala krafterna tagit över rodret i Sannfinländarna. Men våra gemensamma plattformar här i Nordiska rådet ligger fast, säger Aron Emilsson.
• • •
Högt på dagordningen för sessionen i Helsingfors står en fråga som rör Nordiska rådets arbetsformer. Det handlar om huruvida finskan och isländskan ska få status som arbetsspråk bredvid norskan, danskan och svenskan.
— Jag var skeptisk när förslaget kom. Jag tyckte att det var för dyrt. Men när vi diskuterat frågan så har jag kommit fram till att det är principiellt viktigt att finska och isländska ska vara jämställda med de andra språken, säger Mikkel Dencker från Dansk folkeparti.
Men ledamöterna i Nordisk frihet vill samtidigt att Nordiska rådet värnar den skandinaviska språkförståelsen. Folk som pratar danska, norska och svenska ska kunna kommunicera med varandra.
Det är inte alla sverigedemokrater som uppskattar public service, men Aron Emilsson tycker att de nordiska tv-bolagen har en viktig gemensam uppgift.
— Vi är rörande överens i Nordisk frihet om att vi inte får gå mot en ordning där engelskan blir arbetsspråk, utan att vi måste slå vakt om de nordiska språken i kommunikationen. När språkförståelsen minskar måste vi möta det med fler verktyg. Vi ser ju alla vilka språkinsatser som serier som ”Bron” och ”Skam” har gjort, och att det har betytt mycket mer än små politiska doktriner, säger han.
Det kan bli oväntade konsekvenser när nationalistiska partier ger sig in i internationellt samarbete.
På hemmaplan kämpar Sannfinländarna för att få bort den obligatoriska svenskundervisningen från skolorna. ”Sverigevännerna” i SD får gå balansgång mellan omsorgen om det svenska språket och stödet för den finländska nationalismen. Aron Emilsson säger diplomatiskt att tvåspråkigheten i Finland är en styrka, men att man får ha respekt för den finländska inrikespolitiska debatten.
Han och hans partikamrater är vana vid frågor om varför de är så angelägna om att knyta kontakter över gränserna. Han hänvisar till partiets principprogram, som säger att det finns en nordisk, europeisk, västerländsk och global gemenskap – i fallande ordning.
— Jag tycker att det går alldeles utmärkt att förena en nationalistisk grundsyn med de här socialkonservativa visionerna om att upprätthålla en gemensam kultur och arbetsmarknadsmodell och mobilitet i arbetsmarknadsregionerna mellan våra länder. Det är resultatet av att vi är geografiskt och kulturellt nära varandra. Det kan en varm nationalist också ställa sig bakom till 100 procent, säger han.

Bengt Lindroth, mångårig Nordenkorrespondent och författare till ”Väljarnas hämnd – populism och nationalism i Norden”, konstaterar att de nationalistiska och populistiska partierna haft åtskilliga problem med att hitta fram till varandra.
— Det är uppenbart att vi ser en ny familj i det nordiska politiska landskapet. Jag tror att de inspireras mer och mer av varandra. Men det återstår att se vad de gör av det. Hittills har det gått ganska dåligt med samarbetet och partierna har inte varit särskilt kontanta med varandra, säger han.
Kommande vecka håller Sverigedemokraterna sina landsdagar i Norrköping. I handlingarna till ombuden skriver partisekreteraren Richard Jomshof om arbetet för att stärka de internationella kontakterna.
SD-ledningen har anledning att se över strategin. 2019 hålls nästa val till Europaparlamentet. Då försvinner Storbritanniens ledamöter via Brexit, och det innebär att SD förlorar parlamentarikerna från Ukip i partigruppen EFD, Frihet och demokrati i Europa. Samtidigt tar Dansk folkeparti och Sannfinländarna farväl av det konservativa Torypartiets ledamöter i ECR, Europeiska konservativa och reformister.
— Vi ska kanske se detta som ett förspel till 2019. Om Dansk folkeparti och Sannfinländarna kan sitta tillsammans med Sverigedemokraterna i Nordiska rådet, vad är det då som säger att de inte kan bilda en gemensam partigrupp i Europaparlamentsvalet efter nästa val? Det visar att de andra partierna har sänkt garden och tycker att Sverigedemokraterna är ett parti som man kan samarbeta med, säger forskaren Ann-Cathrine Jungar.
Globalt har nationalismen och populismen medvind. Brexitomröstningen i Storbritannien och valet av Donald Trump som president i USA kan ses som stora framgångar för partier och rörelser som vill peka finger mot eliten.
Men nu hackar maskineriet lokalt. Sannfinländarna har tappat stöd och ska dessutom hantera den nya konkurrensen från Blå framtid. Sverigedemokraterna sjunker i opinionsmätningarna.
Kraftsamlingen i Norden är inte nödvändigtvis ett styrkebesked.
— Det är klart att det är en fördel för de här partierna att umgås över gränserna. Men det är kanske lite tidigt att säga vad det ska mynna ut i. Både Sverigedemokraterna och Sannfinländarna är ju partier som går bakåt i opinionsmätningarna, säger Daniel Wiklander, vikarierande chefredaktör på tidskriften Expo.
• • •
Vid marmortrappan i det finländska riksdagshuset bläddrar Paula Bieler i mobilen. Pauser på Nordiska rådet ägnas åt arbetet i partistyrelsen.
Nu stundar landsdagarna. Frågan är väl hur stämningen blir. Det är inte en helt munter höst för Sverigedemokraterna.
Samtidigt som SD-delegationen besöker Nordiska rådet i Helsingfors väljer riksdagsledamöterna Martin Kinnunen och Markus Wiechel att göra en studieresa till krigets Syrien. Syriska medier rapporterar att riksdagsledamöterna bett om ursäkt för den svenska regeringens hållning. När Wiechel och Kinnunen hävdar att citat förvrängts, kommer kritik mot hur de utnyttjats i propagandasyfte av den syriska regimen.
Kort därpå uppmanar SD-ledningen riksdagsledamoten Pavel Gamov att lämna sina uppdrag eftersom han ”betett sig illa” under en Rysslandsresa. Gamov väljer att bli den fjärde politiska vilden i riksdagen under den här mandatperioden.
Mitt under Nordiska rådets session publiceras DN:s intervju med den nye moderatledaren Ulf Kristersson, där han säger att han inte tänker samtala, förhandla eller kompromissa med Sverigedemokraterna.

SD-topparna gör sitt bästa för att tona ned sådana uttalanden. De säger att det är tydligt att valretoriken trappas upp från alla möjliga håll, och att lokala samarbeten ändå kan bryta isen.
De är luttrade.
— Jag har ju varit ute och rest mycket i världen både med utrikesutskottet och i andra sammanhang. När man kommer ut och pratar med andra politiker och partier och de undrar vad som är konstigt med vårt parti, och när man förklarar vad vi står för, så säger de att vi är mainstream hos dem, säger veteranen Björn Söder.
Svenska politiker hänvisar ofta till Sverigedemokraternas historia och skandaler runt enskilda politiker.
— Ska man bedöma partier efter deras historia skulle jag absolut inte vilja ha med Socialdemokraterna att göra. De genomförde tvångssteriliseringarna, de instiftade det rasbiologiska institutet. Vi har haft människor även inne i partistyrelsen som haft extrema åsikter. Men vi har ju aldrig åsamkat andra människor det lidandet, svarar Björn Söder.
Det är värt att notera att det är nästa generation sverigedemokrater som leder delegationen i Helsingfors: Aron Emilsson, 27, och Paula Bieler, 29. De är för unga för att ha varit i närheten av Sverigedemokraterna under de mest radikala åren, när partiet ville stoppa all invandring från avlägsna kulturer, begränsa den utomnordiska adoptionen och tvinga invandrare som kommit efter 1970 att återvända till sina tidigare hemländer.
De ingår båda i dag i partiets innersta krets. Han med ansvar för kulturfrågor och kyrkopolitik, hon som talesperson för migration och jämställdhet. De är verserade och välformulerade. Om Sverigedemokraterna ska följa mönstret från andra nordiska länder blir det företrädare som Emilsson och Bieler som bryter isoleringen i svensk politik.
— Det är klart att jag både hoppas och tror att det som händer här i Nordiska rådet får betydelse på sikt. Nu har vi ju samarbetspartier som samarbetar med partier som i Sverige vägrar att samarbeta med oss, säger hon.
Danmark är och förblir en stor inspirationskälla.
”Rumsrena blir ni aldrig”, dundrade den dåvarande danska socialdemokratiska statsministern Poul Nyrup Rasmussen 1999. Men de senaste åren har de danska Socialdemokraterna etablerat en tät kontakt med ledningen för Dansk folkeparti.
— Jag kan mycket väl tänka mig att det kommer en tidpunkt där vi röstar på en socialdemokratisk statsminister, säger Mikkel Dencker.
Relationen mellan Sverigedemokraterna och de svenska Socialdemokraterna är iskall.
— Tyvärr är ju låsningarna enorma, säger Aron Emilsson.
• • •
I Nordiska rådet får alla ledamöter tillgång till finrummen. Aron Emilsson och Paula Bieler och de andra ledamöterna från Nordisk frihet går på mottagning hos Finlands president Sauli Niinistö innan Nordiska rådets 69:e session inleds formellt.
I plenisalen glänser statyerna i guld. Riksdagen har renoverats för 100-årsjubileet av Finlands självständighet. Det är högtidligt när nordiska statsministrar möter rådets parlamentariker.
Aron Emilsson ställer en fråga om gränshinder och migration till Norges statsminister Erna Solberg. Han får ett utförligt svar från regeringschefen och ett leende från bordsgrannen Ulf Leirstein från norska Fremskrittspartiet (FRP) efteråt.
Formellt har FRP och SD ingen relation. Ledande politiker i Norge har gjort klart att de inte vill förknippas med vad de beskrivit som ”ett parti som är sått i brun jord med bruna rötter”.
Men Fremskrittspartiet står också klart till höger i den ekonomiska politiken och betraktar sig som ett liberalt parti. Sverigedemokraterna,

Dansk folkeparti och Sannfinländarna kan snarare beskrivas som socialkonservativa och nationalistiska.
— Vi har mycket lika politik när det gäller invandring. Men på väldigt många andra områden uppfattar jag Sannfinländarna och Dansk folkeparti och Sverigedemokraterna som mycket mer socialdemokratiska partier. De vill ha ett stort skatteuttag och de tycker att staten ska ta ansvar för dig som person, säger FRP-politikern Ulf Leirstein.
Även forskaren Ann-Cathrine Jungar talar om en särskild gemenskap mellan just Dansk folkeparti, Sannfinländarna och SD.
— Likheterna är större än skillnaderna. De nordiska partierna har med undantag för Fremskrittspartiet positionerat sig mot mitten och de har i mycket större utsträckning än andra högerpopulistiska partier i Europa den här välfärdschauvinismen. De använder inte bara nationalistiska argument mot invandring, utan de ser också invandring som ett hot mot själva välfärdsstaten, säger hon.
Jämfört med partier i Central- och Östeuropa är de nordiska nationalisterna och populisterna också utsatta för ett särskilt korstryck i värderingsdebatten. De propagerar för en traditionell familjepolitik och avfärdar feminism och genuspedagogik som elitpolitik. Men de säger sig också försvara nordiska värderingar – som ofta är utpräglat liberala.
— De nordiska partierna ska navigera med befolkningar som har en positiv syn på jämställdhet. Då måste de kunna säga att de värnar den liberala demokratin och att de till exempel vill ha ett land där man inte förföljer homosexuella, säger Ann-Cathrine Jungar.
• • •
Det går att ägna spaltmeter åt definitionen av Sverigedemokraterna och andra nordiska partier. Experter talar ofta om den högerpopulistiska familjen i Norden. Sverigedemokraterna ogillar etiketten höger. De omfamnar den populistiska idén att de företräder folket mot eliten, men är djupt ideologiska i synen på svenskheten. Därför beskriver de sig som socialkonservativa med en nationalistisk grundsyn.
I debatten om invandring kan olika partier som Sverigedemokraterna och Fremskrittspartiet ändå låta lika och ge draghjälp åt varandra.
I somras besökte den norska invandrings- och integrationsministern Sylvi Listhaug Stockholmsförorten Rinkeby. Sverige blev ett varnande exempel i den norska valrörelsen.
I Nordiska rådet får både Norges och Sveriges statsministrar frågor om det tilltaget. Den svenska vänsterpartisten Håkan Svenneling är en av initiativtagarna till diskussionen.
— Sylvi Listhaug kom till Sverige som minister, i syfte att ta sig in i den nationella debatten, säger han.
Det är uppenbart att frågor om invandring har skakat om det nordiska samarbetet.
Under flyktingkrisen 2015 tog Sverige emot många fler asylsökande än de andra nordiska länderna. Regeringarna i Norge, Finland och Danmark hade svårt att enas om gemensamma åtgärder. Den gamla vanliga nordiska diskussionen om att undanröja gränshinder kom plötsligt att handla om gränskontroller i stället.
— Det blir intressanta debatter om de här frågorna i Nordiska rådet. Det är en tydlig dynamik i migrationspolitiken, i och med att de rasistiska populistpartierna har en stark ställning i flera länder, säger Håkan Svenneling.
Sverigedemokraterna må hylla svenskheten, men de sneglar med förtjusning och avund på migrationsdebatten i Norge, Danmark och Finland.
Nordenexperten Bengt Lindroth konstaterar att det inte har varit tabu eller stigmatiserande att kritisera invandring i Norge eller Finland.
— Ett skäl till att Dansk folkeparti och Sannfinländarna funnits med som etablerade spelare i storpolitiken är att det finns en allmän debatt

där de frågor som de här partierna ägnar sig åt är accepterade och diskuterade, säger han.
Länge var Sverige ett undantag i den nordiska politiken. Först 1991 lyckades Ny demokrati ta sig in i debatten på en cocktail av kritik mot skatter, byråkrati och invandring. När det partiet föll samman 1994 drog många slutsatsen att svensk politik var vaccinerat mot högerpopulism och nationalism.
Nu har Sverigedemokraterna etablerat sig som riksdagens tredje största parti. Det har påverkat hela den politiska debatten om invandring och integration.
— Gränserna för vad som uppfattas som politiskt möjligt har helt klart förflyttats. Det har skett en vridning åt höger om vad man känner att man kommer undan med, anser Daniel Wiklander från Expo.
Han varnar för en normalisering av SD.
— Det finns en naivitet i debatten när man beskriver Sverigedemokraterna som ett mittenparti som vill ha mindre invandring. Man ser inte att det finns ett högerextremt förflutet ganska nära i tiden. Man missar också vilket samhälle Sverigedemokraterna vill ha. Vad betyder exempel raderna i principprogrammet om att en väl fungerande demokrati förutsätter en gemensam nationell och kulturell identitet? Eller talet om en ”nedärvd essens” hos varje människa?
• • •
I Nordiska rådet når parlamentarikerna en kompromiss om att ge finska och isländska högre status. Sverigedemokraten Aron Emilsson utses till ny vice ordförande i rådets utbildnings- och kulturutskott.
Det är framgångar för nordisk frihet, men spelar de någon roll?
Nordiska rådet är en diskussionsklubb med begränsad makt. Besluten i Helsingfors får inga stora rubriker i Sverige.
Men Norden har ändå en särskild plats i medborgarnas hjärtan. Under dagarna i Helsingfors publiceras en ny opinionsundersökning som visar att över 90 procent av de nordiska medborgarna tycker att nordiskt samarbete är viktigt eller mycket viktigt. Drygt två tredjedelar anser att samarbetet borde intensifieras ytterligare.
Kanske har Sverigedemokraterna inte bara hittat en ny arena som kan öka deras legitimitet. Kanske kan de också plocka politiska poänger på vurmen för det nordiska.
— När EU hägrade på 90-talet försvann Norden nästan helt ut bilden. Nu vet vi vad EU går för, och många säger att Norden är på väg tillbaka. Men jag tycker inte att den nordiska dimensionen är så stark. Den nordiska tanken bars ju upp inte minst av nordisk socialdemokrati, och de socialdemokratiska partierna är kraftigt försvagade. Det är ingen som är ute och viftar med det nordiska, trots att det dräller av undersökningar som visar att folk gärna skulle se mer samarbete. Här finns ett vakuum och en potential för Sverigedemokraterna och den familjen av partier, säger Nordenkännaren Bengt Lindroth.
”Jag vill leva, jag vill dö i Norden!” lyder den svenska nationalsången. Det kan vara enklare för en svensk att hylla Norden än att lyfta fram svenskheten. Debatten om nationell identitet är mer trevande i Sverige än i Danmark och Finland.
— Jag tror att det spelar roll att svenskhet är något som har tryckts på oss ovanifrån. Skåne vill gärna vara Skåne och Tornedalen vill vara Tornedalen. Det är en förklaring till att Sverigedemokraterna gärna talar om Norden. I Norden ryms lite av varje. Lagom mångfald och lagom regionalism, säger Bengt Lindroth.
Dansk folkeparti och Sverigedemokraterna delar visioner om ett långtgående nordiskt samarbete.
— I dessa tider när EU:s kärna kräver att man ska inrätta sig med mer federalism och Storbritannien har lämnat så är det tid för oss i Norden att överväga vad vår position ska vara. Då ser jag nordiskt samarbete

som ett alternativ till EU men också som modell för vad EU borde vara, säger Mikkel Dencker.
Aron Emilsson påpekar att befolkningarna i Norden delar samhällssystem och värderingar.
— Jag ser framför mig att vi kan fördjupa och förstärka det nordiska samarbetet som ett mellanstatligt samarbete på långt fler plan än i dag, på bekostnad av att då lämna en överstatlig federation som EU har utvecklats till, säger han.
Ännu längre går partiveteranen Björn Söder. I en soffa i kammarfoajén i finländska riksdagshuset börjar han tänka högt om Norden och framtiden.
— Vi kan vara en stark kraft i världen. Där tror jag att jag är beredd att gå längre än vad mitt parti vill. Vi vill ju bilda ett försvarsförbund med Finland men jag tycker att man skulle kunna inkludera mycket, mycket mer samarbete i hela Norden. Vi skulle kunna, men det är min personliga åsikt, ha någon sorts konfederation i framtiden.

Karin Eriksson
karin.eriksson@dn.se "

" **DN följde Sverigedemokraternas delegation** och partigruppen Nordisk frihet under Nordiska rådets session i Helsingfors i månadsskiftet oktober–november.
I texten medverkar också tre experter på nationalism och populism i Norden: Bengt Lindroth, författare och före detta Nordenkorrespondent för Sveriges Radio, Ann-Cathrine Jungar, docent vid Södertörns högskola, samt Daniel Wiklander, vikarierande chef-redaktör på tidskriften Expo.

Reportern & fotografen

Karin Eriksson är politisk reporter med fokus på fördjupning på DN och har under de senaste åren gjort flera större reportage om Sverigedemokraterna.
Nicklas Thegerström är fotograf och har i höst bland annat följt forskare vid Kebnekajse och porträtterat realitystjärnan Joakim Lundell.

Fakta. SD:s landsdagar
Den 23–26 november håller Sverigedemokraterna landsdagar -i Norrköping.
Partiet ska bland annat avhandla fyra programförslag om kriminalpolitik, migrationspolitik, sjukvårdspolitik och sammanhållningspolitik.
I handlingarna skriver parti-sekreteraren Richard Jomshof att företrädare för Dansk folkeparti och Sannfinländarna väntas gästa sammankomsten.

Fakta. Nordiska populister

Danmark.
Dansk folkeparti
Grundades 1995 genom en utbrytning ur Mogens Glistrups högerpopulistiska Fremskridtsparti. Det nya partiet med ledaren Pia Kjaersgaard i spetsen slog in på en mer nationalistisk och konservativ väg. Genombrottet kom i valet 2001 när Dansk Folkeparti fick 12 procent och blev ett stödparti till den borgerliga regeringen. Därmed fick partiet igenom krav på en striktare invandringspolitik. I valet 2015 nådde Dansk Folkeparti 21,1 procent och blev Danmarks näst största parti. Kjaersgaards efterträdare Kristian Thulesen Dahl valde dock att stå utanför regeringen. Under de senaste åren har Dansk Folkeparti

även odlat tätare kontakter med de danska S. Förra hösten skakades partiet av en skandal kring EU-medel.

Finland.
Sannfinländarna
Ett nationalkonservativt parti som uppstod efter Landsbygdspartiets konkurs 1995. Kritik mot EU och invandring blev en del av den nya profilen under partiledaren Timo Soini. Sannfinländarna fick sitt genombrott i valet 2011, med över 19 procent av rösterna. Fyra år senare blev Sannfinländarna Finlands andra parti med 17,6 procent i valet, och partiet tog klivet in i regeringen i en koalition med liberalkonservativa Samlingspartiet och Centern. Flyktingkrisen samma höst innebar att stödet för Sannfinländarna vacklade. Sommaren 2017 utsågs Jussi Halla-aho — som dömts för brott mot trosfrid och hets mot folkgrupp för att bland annat ha bloggat att profeten Muhammed var pedofil — till ny partiledare. Därmed var regeringskrisen ett faktum. Ett 20-tal av Sannfinländarnas riksdagsledamöter övergav partiet och bildade en ny stödgrupp till regeringen. Själva Sannfinländarna hamnade i opposition.

Sverige.
Sverigedemokraterna
Bildades 1988. Bland grundarna och de första medlemmarna fanns personer från rasistiska partier och organisationer som Bevara Sverige Svenskt. Det betydligt mer liberala missnöjespartiet Ny demokrati lockade de stora väljarskarorna 1991. SD växte långsamt lokalt. I mitten av 90-talet inleddes en avradikalisering av partiet, och 2005 tog Jimmie Åkesson och hans generation kommandot över partiet. 2010 kom partiet in i riksdagen, 2011 pekade partiet ut socialkonservatismen som ideologisk ledstjärna, och 2012 infördes en nolltolerans mot rasism, extremism och ideologisk avvikelse. Samma höst skakades partiet av den så kallade järnrörsskandalen. I valet 2014 blev SD Sveriges tredje största parti med 13 procent av rösterna. Åkesson har pekat ut M och KD som möjliga samarbetspartier.

Norge.
Fremskrittspartiet
Bildades 1973 i protest mot det höga skattetrycket och byråkratin. 1978 tog Carl I Hagen över partiledarskapet. 1989 krävde partiet en folkomröstning om invandringen och gick fram till 13 procent i stortingsvalet. I valen 2005 och 2009 nådde partiet ännu större framgångar, och fick stöd av drygt 22 procent av väljarna. Hagens efterträdare Siv Jensen har lagt stor möda på att förbättra relationen till de borgerliga partierna. Sedan 2013 ingår Fremskrittspartiet i en koalitionsregering med norska Höyre. Regeringen driver en hård linje i migrationspolitiken. I somras åkte invandringsminister Sylvi Listhaug till Rinkeby för att varna norska väljare för Sveriges utveckling. I valet i september fick Fremskrittspartiet 15,2 procent.

Island.
Saknar högerpopulistiskt parti
Har en brokig skara partier, men inget som brukar räknas in i den nordiska familjen av högerpopulister och nationalister. "

DN SÖNDAG 19 NOVEMBER 2017

" Ett radikalare SD samlas i Norrköping

Analys. Moderaternas lappkast i flyktingpolitiken har minskat utrymmet för Sverigedemokraterna. Inför partiets landsdagar kommande vecka vill SD:s partistyrelse skärpa invandringspolitiken, bland annat genom att starkare betona återvandring.

Sverigedemokraterna rör sig tillbaka mot sina rötter när partiet ska lägga fast sin framtida politik på landsdagarna i Norrköping, som börjar på torsdag kväll. Partistyrelsen vill bland annat göra det svårare för en invandrare att bli svensk medborgare, det ska ta minst tio år. SD vill också satsa mer på återvandring, ett krav som partiet drev hårt i sin kontroversiella ungdom.
Sverigedemokraternas partistyrelse talar om ett totalstopp för asylinvandring. Det har partiets ledare gjort sedan flyktingkrisen, men målet har inte slagits fast i något program.
Nu skärps principerna om att flyktingar ska tas emot i närområdet. Om Sverige ska ta emot några flyktingar för vidarebosättning genom FN:s försorg får det inte gå ut över välfärden, de ska i så fall tas emot av privatpersoner eller organisationen genom ett faddersystem där de tar försörjningsansvaret.
Genom dessa förslag ökar SD avståndet till Moderaterna. M har efter valförlusten försökt hämta tillbaka de väljare partiet har förlorat till SD genom en hårdare invandringspolitik. M-stämman i oktober satte målet att det inte längre ska gå att söka asyl direkt vid den svenska gränsen, en politik fjärran från den som regeringen Reinfeldt drev.
Men i många andra frågor skiljer sig SD dramatiskt från Moderaterna. Partiet ska till exempel anta en sammanhållningspolitik på landsdagarna, för att minska den kulturella och värderingsmässiga mångfalden i det svenska samhället. Synen på arbetskraftsinvandring, globalisering, EU och Nato skiljer också Jimmie Åkessons parti från M och KD, alltså de partier Åkesson vill samarbeta med.
Partiet har sedan de senaste landsdagarna i Lund för två år sedan närmat sig de borgerliga i flera frågor. Partiet har till exempel ändrat inställning om vinster i välfärden och gått till höger i den ekonomiska politiken.
Den stora frågan för SD nu är hur partiet ska reagera på att närmandet till Moderaterna kommit av sig. Den nye M-ledaren Ulf Kristersson avvisar samtal, förhandlingar och kompromisser med SD.
Kommer partiet att se det som ett tillfälligt bakslag och hålla kursen, eller satsar SD nu på att bli ännu mer antietablissemangsparti?
Sverigedemokraternas röstetal har i princip fördubblats vartenda riksdagsval sedan partiet bildades. Men SD har trots försök att utesluta rasistiska företrädare och anpassa politiken till de borgerliga inte lyckats få något direkt inflytande över politiken.
Även om SD skulle göra om bragden och fördubbla röstetalet igen kan partiet bara få makt om något annat parti samarbetar. Därför är det sannolikt att SD fortsätter att hålla dörren öppen för M, i hopp om ännu ett moderat kursbyte.

Ewa Stenberg
ewa.stenberg@dn.se "

DN SÖNDAG 19 NOVEMBER 2017

L-kvinnorna driver på för slöjförbud

Västerås. Liberalerna ska ta avstånd från Sverigedemokraterna, men samtidigt tala klartext om integrationen. Det var budskapet när partiledaren Jan Björklund på lördagen höll tal på partiets landsmöte. Samtidigt pressas han av kvinnoförbundet som kräver slöjförbud och stoppa religiösa friskolor.

I sitt tal som inledde hans sjätte period som partiledare gav Björklund en rad exempel på hur integrationen inte fungerar i invandrartäta områden med skjutningar, stenkastningar och bilbränder.
— Utmaning är ett för snävt ord för att beskriva vad vi står inför i våra förorter. På sina håll är läget akut, varnade Jan Björklund.
Han pekade ut skolan och integrationen och skolan som de viktigaste frågorna inför valet nästa år. På en punkt ångrar Björklund sitt agerande under åtta år som minister: etableringen av religiösa friskolor.
— Skolan ska undervisa om religion, men skolan ska inte förkunna religion, sade Björklund och fick en stark applåd.
Men medan partistyrelsen nöjer sig med att föreslå ett förbud av - nyetablering av skolor med konfessionella inslag fanns i utskottet en majoritet för att införa ett totalstopp.
— Om vi menar allvar med att vi ska göra integration och skola till våra viktigaste frågor måste vi se till att de barn som växer upp i ofria miljöer faktiskt ser skolan som den frihet den innebär och att de kan växa upp till självständigt tänkande individer, säger Gulan Avci, ordförande för Liberala kvinnor.
Hon står även bakom en motion som vill förbjuda heltäckande slöja i offentliga yrken.
— Det är grövsta formen av upprätthållandet av ett kvinnoförtryck, anser Avci.
Men stänger man då inte ute kvinnor från integration - de kanske behöver få ett jobb i offentlig sektor för att kunna bryta arbetslöshet?
— Jag skulle vilja vända på det. Varför kan vi inte se det som att vi ger dessa kvinnor frihet att ta av sig burkan?
Hon vill också tvinga alla flickor till och med årskurs tre att ta av sig alla typer av slöjor i förskola och skola – trots att deras lärare kan ha slöja på sig.
— Det är mognadsgraden som ska avgöra om man ska ta på sig slöjan eller inte, säger hon.
Jan Björklund undvek den känsliga slöjfrågan i sitt tal, men sade sig efteråt ha ”full förståelse” för kraven.
— Det blir landsmötet som bestämmer, konstaterade han.
Besluten fattas av 183 ombud på söndagseftermiddagen.

Mats J Larsson
matsj.larsson@dn.se "

"Fakta. Beslut på landsmötet
Ändrad föräldraförsäkring. Föräldrar ska kunna ta ut 100 procent av lönen under ett år eller 70 procent under 14 månader.
Ändrad las. Fem personer ska kunna undantas från turordningslistan för företag upp till 49 anställda.
Gårdsförsäljning av öl och vin på Systembolaget består. Ombudsom vill tillåta privat försäljning förlorade.
Bruk av narkotika straffbart. De som ville ändra förbudslinjen förlorade.
Slopad dansbandsmoms. Ungdomsförbundet fick igenom att regler som innebär att moms för en konsert där publiken sitter är 6 procent, men om åhörarna börjar dansa är 25 procent ska avskaffas. **DN** "

DN SÖNDAG 19 NOVEMBER 2017

" Åkesson har ännu inte pratat med Wigh

SD-ledaren Jimmie Åkesson lovade träffa och prata med riksdagsledamoten Hanna Wigh som lämnade partiet efter att hon berättat om att en högt uppsatt partikamrat utsatt henne för sexuella övergrepp. Det har han inte gjort, säger Åkesson till TV4:s ”Nyhetsmorgon”.

– Henrik Vinge (SD:s presschef) ringde mig på eftermiddagen den 27 oktober, men jag satt på tåget med dålig täckning. Jag ringde tillbaka flera gånger en kvart senare och skickade sms, men fick ingen återkoppling, säger Hanna Wigh till DN och tillägger att någon annan kontakt från partiledningen inte har gjorts.
– Jag hade säkert för egen del kunnat träffa henne många gånger, men dels upplever jag att hon efter det här valt att fortsätta något slags kampanj mot både mig och partiet, hon har anklagat mig för att ljuga vilket jag inte gjort, dels har har hon vad jag upplever inte varit särskilt tillgänglig, säger Jimmie Åkesson i ”Nyhetsmorgon”.
– Jag har blivit kontaktad av många kvinnor, också flickor, som säger att de i varierande grader har utsatts av olika nuvarande riksdagsledamöter från SD, men också ett antal kanslitjänstemän, säger Wigh.
– Jag tycker att det är oerhört viktigt att, oavsett vilket parti en tjej vill engagera sig i, så ska de kunna göra det utan att utsättas för övergrepp. Det är beklagligt att Jimmie ser den inställningen som att jag bedriver någon form av kampanj mot partiet.
Hanna Wigh valde att lämna Sverigedemokraterna den 25 september då hon för TV4:s ”Kalla fakta” offentliggjort berättelsen om att en ”högt uppsatt riksdagskollega” utsatt henne för sexuella övergrepp.
Ossi Carp ossi.carp@dn.se "

DN SÖNDAG 19 NOVEMBER 2017

" Så ska klimathotet hanteras

Halmstad. Halmstad hamn står väl rustad inför höstens oväder med en helt ny klimatanpassad barriär mot havet. Med hjälp av förhöjda ytor, vallar och skyddsmurar ska hamnen klara 25 års klimatförändringar.

Efter stormen Gudrun 2005 stod stora delar av bilimporthamnen i Halmstad under vatten. 1 685 bilar till ett värde av 300 miljoner kronor badade i vatten – ibland ända upp till ratten. Importörerna tvingades skrota de fabriksnya bilarna eftersom elektroniken kunde vara skadad. Dagvattenbrunnarna inne på området stod som fontäner när havsnivån ökade trycket. Det var både Volkswagen Group Sverige (VGS) och BMW som drabbades och den gången tog försäkringsbolagen kostnaden. Därefter har flera stormar dragit över Halland. Eftersom en storm inte längre kan ses som en oförutsedd händelse gäller inte försäkringarna.
– Våra kunder kunde inte försäkra sina bilar om de lossades i Halmstad om hamnen såg ut som den gjorde. Vi var tvungna att göra något för att inte förlora en viktig kund, säger platschef Mats Karlsson på bilimportföretaget Axess Logistics.
– Vi ville skapa ett område som var säkrat från översvämningar och stormar. Den klimatanpassning som nu görs räddar kvar bilimporthamnen i Halmstad, säger Mats Karlsson.
VGS är en av Axess Logistics största kunder och har funnits i hamnen sedan 1976. De har även egna ytor som de lagrar bilar på i väntan på att bilarna säljs och körs ut till återförsäljare.
Ett skäl till att Halmstad blir först med att ta konsekvenserna av det besvärligare klimatet är att hamnen påverkas svårt när vinden kommer

från väst eller sydväst, vilket trycker på havet mot kusten och bort från Danmark.
Stormen Gudrun pågick dessutom under flera dygn, vilket skapade stora vågor.
Under Gudrun blåstes hamnens havsnivåmätare sönder, men under stormen Gorm, som drog in över södra Sverige den 30 november 2015, var vattennivån i Halmstad 2,37 meter över det normala.
I maj i år inleddes därför hamnbolaget sin stora satsning som kostat 60 miljoner kronor. I tre etapper har totalt 140 000 kvadratmeter av Kattegatthamnen höjts med en och en halv meter, vilket motsvarar 3 meter ovanför vattennivån.
För det krävdes 300 000 ton fyllnadsmassa, ovanpå ytorna som en gång byggdes i havet med just fyllnadsmassor.
För att ytterligare skydda mot vågbildning byggdes en skyddsmur mot havet som är 3,5 meter över havsnivån. På muren finns ett drygt två meter högt staket.
– I muren finns inbyggda ventiler som kan släppa ut vatten om vi skulle drabbas av extrema skyfall, eller stänga ute vattnet om stora vågor skulle komma in över land, säger Christer Green, teknisk chef på Hallands hamnar.
Enligt länsstyrelsens och kommunens beräkningar skulle det räcka med att höja marknivåerna till tre meter över havsnivån, men Halmstad kommun, som äger hamnen, har valt att dra till med 3,5 meter för säkerhets skull. Anledningen till att man inte höjer hela området är på grund av tågrälsen som ligger på området.
Hela bygget förväntas vara klart i mitten av december.
– I och med den här anpassningen tror vi att vi klarar de närmaste 25 åren, säger Christer Green och tillägger att han nu känner sig trygg inför de kommande stormarna.
Flera andra hamnar diskuterar klimatanpassningar och planerar att genomföra olika åtgärder för att skydda sig från hård vind och högt vatten, men en klimatanpassning i den omfattning som Hallands hamnar genomför i Halmstad verkar tämligen unikt.
– Jag känner inte till en liknande anpassning i den här investeringsnivån. Nu har vi Sveriges säkraste bilimporthamn, säger Björn Alvengrip, vd Hallands hamnar och ordförande i branschförbundet Sveriges hamnar.

Maria Eriksson
riksnatverket@dn.se "

"Fakta. Halmstad hamn
Hamnen har en total yta på 450 000 kvadratmeter, 3 kilometer kajlängd och ett kajdjup på mellan 6,5 och 11 meter.
140 000 kvadratmeter, motsvarande 20 fotbollsplaner, har under året höjts till 3 meter ovanför vattennivån. Det har krävt 300 000 ton fyllnadsmassa som fraktats dit med 10 000 lastbilar.
En skyddsmur når 3,5 meter över vattennivån och skyddar områden mot havet. Luckor i muren för bort regnvatten vid skyfall.
Bilimporthamnen tar emot 85 000 fabriksnya bilar varje år.
Kostnaden för klimatanpassningen är 60 miljoner kronor. "

DN SÖNDAG 19 NOVEMBER 2017

" Karin Bojs: De var före Gubben Noak med att brygga vin

Sången om Gubben Noak fick jag lära mig tidigt, som barn brukar få göra. Kanske var jag fem år, och begrep ingenting om upphovsmannen Carl Michael Bellman och hans källa.

Vi barn bara skrålade i kanon: ”*När han gick ur arken, planterade han på marken, mycket vin, ja mycket vin, ja detta gjorde han*”.
Som äldre insåg jag att Carl Michael Bellman hade skrivit en dryckesvisa och att han hade hämtat sin historia från Första Moseboken i Bibeln. Där finns ett avsnitt om hur Gud uppmanar den rättrådige Noak att bygga en stor ark och fylla den med djur – både honor och hannar så att de ska kunna föröka sig. När översvämningskatastrofen är överstånden anlägger Noak en vingård. Enligt Bibeln är han är den allra första människan som gör det.
Numera läser jag historien om Noak som en symbolisk berättelse om naturkatastrofer, och framför allt som en symbolisk skildring av hur människan domesticerade husdjur och grödor.
Liknande saker har faktiskt hänt i verkligheten. Mycket tidiga bönder åkte för över 10 000 år sedan båt från fastlandet – troligen nutida Syriens kust – till ön Cypern åtskilliga mil ute i Medelhavet. Deras båtar var lastade med husdjur, både honor och hannar förstås, och grödor som de började odla på den tidigare obefolkade ön.
På ett sätt avviker de dock från historien om Gubben Noak. De hade inte med sig något vin! Det finns inga arkeologiska belägg för att dessa tidiga bönder odlade vinrankor.
De hade hundar, katter, grisar, kor, får, getter, enkornsvete, emmervete, korn, kikärtor och ett par andra odlade grödor. Kanske bryggde de öl på vetet och kornet, kanske gjorde de mjöd på honung. Men vin odlade de med största sannolikhet inte. Det kom lite senare – någonstans i bergstrakterna i östra delen av dagens Turkiet, i Zagrosbergen i nuvarande Iran eller i södra Kaukasien.
Säkert hade människor i dessa bergstrakter, där vinet växer vilt, tidigt lagt märke till att man får en rusframkallande och ganska god dryck om man låter vilda druvor jäsa. *Vitis vinifera* som vinplantan heter, är ovanligt väl lämpad för använda till alkohol, på grund av sin halt av socker och syra.
Men det krävdes två tekniska uppfinningar för att en mer storskalig produktion skulle komma igång:
Det underlättade när människor började tillverka kärl av bränd keramik. Det började de med i Mellanöstern först ett par tusen år efter det att jordbruket hade slagit igenom.
De måste lära sig konsten att ympa. Att bara samla kärnor från vilda druvor och plantera nya plantor räcker inte, det ger för liten utdelning. Först när människor lärde sig att fästa små kvistar av lyckade vinplantor på växande plantor, kan vinproduktionen ha tagit fart.
Arkeologer och vinforskare letar nu efter de allra första spåren av vin. En het kandidat hittades för sex år sedan i Armenien. I en grotta där påträffades världens då äldsta kända vinmakeri. Nedsänkta i golvet fanns en enkel press, ett fat av lera som rymde närmare 70 liter, ett dryckeshorn och fragment av flera andra horn samt mängder druvkärnor och druvskal.
Det armeniska vinmakeriet var 6000 år gammalt.
Ännu äldre – 7000 år gamla – var några kärl som hittades i norra delen av nuvarande Iran. På en utgrävningsplats som kallas Hajji Firuz Tepe hittades rester av sex stora krukor, som sammanlagt har rymt omkring 50 liter vin.
I veckans nummer av tidskriften PNAS redovisar Patrick McGovern och hans medförfattare belägg för vin som är uppåt 8000 gamla. De

har hittats i Georgien, cirka fem mil söder om huvudstaden Tbilisi, och består av lerskärvor från keramikkärl som av kemiska analyser att döma har innehållit vin.
Även om länderna nu tävlar med varandra om att vara ”vinets vagga” så hade stenåldersbönder inte dagens nationsgränser. Men någonstans i de här trakterna verkar det första vinet ha odlats. För minst 8000 år sedan. Jag låter det vara osagt om Gubben Noak var med så tidigt. "

DN SÖNDAG 19 NOVEMBER 2017

" Hemförsäkring ger hjälp vid identitetsstöld

Det går inte att försäkra sig mot id-kapningar. Men den som råkar illa ut kan i många fall få hjälp och stöd från hemförsäkringen.

Bedrägeribrotten har ökat kraftigt de senaste åren och i många fall har bedragare kommit över personliga uppgifter som tillhör offret. Det kan till exempel vara identitetshandlingar, inloggningar till konton och kreditkortsuppgifter.
Ibland lockas offren att lämna ut sina uppgifter genom att svara på mejl. En annan metod är att ta lån, beställa kreditkort eller varor och vittja offrets brevlåda när posten kommer.
Det händer också att bedragarna ändrar offrets adress och beställer värdehandlingar och varor med hjälp av offrets personuppgifter. Då kommer lånehandlingarna till bedragarens adress och offret märker ofta ingenting till att börja med.
Det är inte sällan först när offret vill göra något som kräver en kreditkoll, till exempel teckna ett mobilabonnemang, som brottet uppdagas.
Att bli utsatt för en identitetsstöld är stressande och det krävs ofta mycket arbete för att komma till rätta med problemet. Ibland måste man gå till domstol för att bli av med kraven.
Det finns flera saker man kan göra för att minska risken för att bli id-kapad. Men det går inte att försäkra sig mot att bli utsatt för själva brottet.
– Det finns inga försäkringar mot det, säger Peter Stark, jurist på Konsumenternas försäkringsbyrå.

De senaste åren har flera försäkringsbolag byggt in ett id-skydd i sina hemförsäkringar. Id-skyddet ger inte ersättning för eventuella förluster.
– Men man kan få hjälp att städa upp när skadan väl har skett, säger Peter Stark.
Det finns även bolag som erbjuder särskilda försäkringar som ska ge hjälp vid id-kapningar. Deras skydd fungerar i stort sett som det som finns i hemförsäkringarna.
– Det finns absolut inget skäl att teckna särskilda försäkringar för id-skydd om det finns i hemförsäkringen, säger Peter Stark.
I tabellen här nedan kan du se vilka bolag som har identitetsskydd i hemförsäkringen och hur skydden ser ut och hur de olika delarna fungerar.
Försäkringsbolagen kan hjälpa till med:
Rådgivning. Försäkringsbolagen ger råd och hjälp om du misstänker att du utsatts för en id-stöld. Du får veta vad bolaget tror har hänt och vad du behöver göra för att undvika eller minimera skadan.
Assistans. Du får hjälp med att leta upp eventuella betalningskrav och att bestrida dem. Försäkringsbolagen kan också hjälpa dig med att hitta pågående inkassoärenden och få bort eventuella betalningsanmärkningar.
Rättsskydd. Om du hamnar i en tvist om en skuld på grund av id-kapning som går till domstol kan du behöva ett juridiskt ombud. Då ger flera hemförsäkringar ersättning för kostnaden för ombudet genom försäkringens rättsskydd. Vid id-kapningar går det ofta att få ersättning även vid småmål, mål där tvisten gäller mindre summor. I andra fall måste beloppet som det tvistas om överstiga ett halvt prisbasbelopp, 22 400 kronor 2017, för att det ska gå att få ersättning från rättsskyddet.
Självrisk. Du behöver inte betala någon självrisk för att få rådgivning och assistans. Men om du behöver rättsskydd är självrisken ofta 20 procent av kostnaden för ombudet.
Ett bolag, If, tar inte ut någon självrisk för rättshjälp vid id-kapningar.

Maria Crofts
maria.crofts@dn.se "

"Fakta. Hjälp genom hemförsäkringen
Bolag, försäkring Rådgivning Assistans Ersättning vid småmål
Rättsskydd maxbelopp (kr)
Dina Ja dygnet runt Ja Ja 300 000
Folksam (bas/mellan/stor) Ja dygnet runt Ja Ja 300 000
If (bas/extra/stor) Ja dygnet runt Ja Ja 250 000 (ej självrisk)
Länsförsäkringar Ja dygnet runt Ja Ja 240 000
Tre kronor (bas /stor) Ja dygnet runt Ja Ja Bas 120 000, Stor 240 000
Vardia (endast stor) Ja (kl 9–17) Nej Nej 150 000
ICA Försäkring Nej Nej Ja (högst 20 000 kr) 250 000
Moderna Försäkringar Nej Nej Ja (högst 20 000 kr) 230 000
Trygg-Hansa/Sveland Nej Nej Ja 200 000 "

DN SÖNDAG 19 NOVEMBER 2017

" Ny undersökning: Arbete utomlands bra för karriären

Arbete något eller några år utomlands påverkar karriären positivt. Det tycker sex av tio tjänstemän med utlandserfarenhet, visar en ny undersökning. Men bara två av tre tycker att det var lätt att komma tillbaka till ett arbetsliv i Sverige.

Det är Privattjänstemannakartellen PTK som gett Novus i uppdrag att fråga privatanställda tjänstemän om deras utlandserfarenheter och hur de upplever att deras karriärer påverkats. Drygt fyra av tio tycker att deras löneutveckling gynnats av arbetstiden utomlands. Ny, bredare erfarenhet och kunskap är vad de flesta hänvisar till.

Två av tre säger att de hade lätt att anpassa sig till arbetslivet utomlands. Som 29-åriga Linn Livijn Wexell, som på eget bevåg drog till New York efter sin utbildning i digitala och interaktiva medier på svenska Hyper island. I New York hittade hon snabbt drömjobbet som AD och reklamfilmsregissör på reklambyrån Stink studios, en byrå i framkant med kunder som Nike, Google, Spotify och Sony.

– Karriärmässigt kan man klättra fort, när man får jobba med viktiga klienter och stora budgetar.

Arbetsmarknaden i USA är dynamisk, lite på gott och ont, konstaterar Linn Livijn Wexell.

– Man kan enkelt få anställning, men lika snabbt kan arbetsgivare säga upp folk om byrån förlorar en klient. Svenskar är attraktiva och kända för att jobba hårt, och de flesta jag känner som förlorade jobbet fick snabbt ett nytt.

Efter tre år i New York flyttade Linn Livijn Wexell hem i augusti i år, eftersom hon ville prova på arbetslivet här också. Nu är hon på Sony music i Stockholm och trivs bra.

– Jag har känt mig väldigt attraktiv på arbetsmarknaden här hemma. Det är kul och högt tempo på Sony också, men samtidigt hinner man med att äta söndagsmiddag med föräldrarna.

– I USA hade jag 15 dagars semester, och eventuella sjukdagar drogs från det. Ofta jobbade vi över. Där skulle jag aldrig ha kommit på tanken att skaffa barn, jag tror inte att någon på byrån hade familj. Även om just Stink studios hade förhållandevis sunda värderingar och inte förutsatte att man skulle jobba hela helgerna och nätterna.

Många i PTK:s undersökning säger att den viktigaste lärdomen de dragit av tiden utomlands är att vi i Sverige har det väldigt bra. Men i likhet med hälften av de svarande tänkte inte Linn Livijn Wexell på att ta reda på hur socialförsäkringar skulle påverkas av tiden utomlands.

– Ingenting i mig tänkte på pension eller sjukersättning där borta.

Två av tre i rapporten säger att de tycker det var lätt att komma tillbaka till arbetslivet i Sverige. Men en av tio tycker att det var påtagligt svårt. Knappt hälften upplever att arbetsgivaren på bästa sätt tagit vara på deras nya erfarenheter. 15 procent säger tydligt att de inte tycker det.

Novus har även frågat arbetsgivare hur de tar emot sina återvändare. Tre av tio har inga särskilda insatser vid hemkomsten, samtidigt som två av tre uppger att de har tydliga rutiner för själva utsändandet. Bara hälften har dock ett skrivet material om vad den anställde bör tänka på.

Cecilia Calais ansvarar för utlandsstationeringar på Ericsson. I dagsläget har Ericsson runt 650 utsända, utöver de som på egen hand sökt en lokalanställning utomlands.

Hon tycker att Ericsson länge haft bra rutiner.

– I dag har vi en webbsida med checklistor, en för utresan, en för uppdragstiden och en för hemkomsten. Där finns många praktiska tips.

Vi uppmanar också alla att hålla kontakt med hemmaorganisationen, för att hålla koll på lediga tjänster inför hemkomsten och vad som eventuellt kan behövas i kompetensutveckling.

Tove Nandorf
tove.nandorf@dn.se "

" Fakta. Svenska tjänstemän utomlands
Tre av tio privata företag med tio anställda eller fler med verksamhet både i Sverige och utomlands har medarbetare som varit eller är utsända.
Nära hälften av de svarande i undersökningen var utsända av en arbetsgivare i Sverige, och fortsatte att jobba för samma företag när de flyttade hem.
De vanligaste länderna för svenskarnas utlandsjobb enligt undersökningen: Danmark (18 procent), Norge (16 procent), Storbritannien (15 procent), USA (14 procent), Tyskland (13 procent) Kina (7 procent) och Belgien (6 procent).
En tredjedel av de 265 svarande hade jobbat utomlands i mindre än ett år, en fjärdedel i mellan ett och två år, något fler, 28 procent, i mellan tre och fem år. Nära en av tio hade varit ute i mellan sex och tio år.
Tre av fyra svarande var män, och drygt hälften mellan 30 och 49 år.
Nära hälften arbetar inom antingen industrin eller data/IT. Åtta av tio kommer från de tre storstäderna eller någon annan större stad. "

DN SÖNDAG 19 NOVEMBER 2017

" Så ska försvaret möta ett väpnat angrepp: ”En stor utmaning”

Efter flera år av nedrustning satsas det nu på försvaret igen. Värnplikten återinförs och Sverige förbereder sig för angrepp utifrån.

Efter flera nedskärningar beslutade riksdagen för två år sedan att försvaret åter ska utvecklas. Redan kring millennieskiftet började försvarsmakten ställa om mot internationella insatser i stället för skydd mot anfall av Sverige – en sådan ansågs inte trolig.
Nu bedöms läget vara ett annat. Efter Rysslands annektering av Krimhalvön anger regeringen att risken i vårt närområde blivit större och att försvarets förmåga att skydda Sverige måste öka. Ytterst ska försvaret kunna möta ett väpnat angrepp.
Totalförsvar är den verksamhet som behövs för att förbereda Sverige för krig, slog regeringen fast våren 2015. Enligt regeringens nationella säkerhetsstrategi är ett enskilt angrepp direkt mot Sverige fortsatt osannolikt, däremot skulle ”kriser eller incidenter som även inbegriper militära maktmedel” kunna uppstå.
– Omvärlden har blivit mer oförutsägbar. Med Rysslands annektering av Krim, brexit, Kataloniens självständighetskamp, styret i USA – ordningen som länge varit hyfsat stabil är det inte längre. Med tanke på att vi avvecklat vårt totalförsvar, inklusive det civila försvaret, är det dags att göra något nu, säger Ann Ödlund, forskare vid Totalförsvarets forskningsinstitut, FOI.
Under kalla kriget bedrevs en systematisk och omfattande planering av totalförsvaret i Sverige. Totalförsvaret omfattar militärt och civilt

försvar, den verksamhet som ska fungera vid höjd beredskap och ytterst krig. I det civila försvaret ingår de funktioner i samhället som ska vara i drift vid en kris, katastrof eller krig. Statliga myndigheter, kommuner, landsting och privata företag bedrev krigsplanläggning och en stor del av den arbetsföra befolkningen var krigsplacerad, vilket innebär att man har en uppgift vid höjd beredskap eller krig. Det fanns också en omfattande organisation för ledning och samordning av totalförsvaret.
– Oavsett hot behöver vi el och transporter för att samhället ska fungera. Stärker man totalförsvaret stärker man också krisberedskapen för naturkatastrofer och terrorattacker, säger Ann Ödlund.
Nu har planering av ett nytt totalförsvar återupptagits. Dagens samhälle skiljer sig en hel del från det under kalla kriget. Risker och hot som förknippas med digitaliseringen är några av Sveriges mest komplexa säkerhetsutmaningar.
I stort sett hela vårt samhälle är beroende av fungerande it-system vilket gör oss sårbara för elektroniska angrepp som dataintrång, sabotage eller spionage mot skyddsvärda informations- och kommunikationssystem. Likaså it-angrepp för att påverka eller störa samhällsviktiga funktioner eller demokratiska val.
– Nu kan en angripare komma åt information och störa väldigt mycket med de stora digitala system man byggt upp i fredsrationalitet med smidighet och låga kostnader som ledstjärna. Transportstyrelsens it-skandal är ju ett exempel på det. I ett krigsperspektiv ställs helt andra krav på systemen, säger Ann Ödlund.
Skulle Sverige ens ha någon chans om vi anfölls av en större makt, som Ryssland?
– Att Sverige skulle anfallas som enskilt land utan kaos i omvärlden är trots allt inte särskilt sannolikt. Det skulle snarare komma som en del av något större och då vet man inte hur mycket en angripare skulle kunna sätta in mot just oss, kanske skulle de ha fullt upp på annat håll.
Att bygga upp ett försvar mot angrepp från en stormakt skulle bli fruktansvärt dyrt, man får nog vara lite pragmatisk. Men mycket har hänt de tre senaste åren vilket är lovansvärt, säger hon och fortsätter:
– Det här är den största satsningen på många år. Totalförsvaret var en gång väldigt stort och inkluderade väldigt många människor, men det har skurits ned och skurits ned. Nu har trenden vänt.
Myndigheten för samhällskydd och beredskap, MSB, har ansvaret att stötta andra myndigheter i planeringen av det civila försvaret och se till att nödvändiga åtgärder vidtas för att befolkningen ska vara skyddad vid krig eller kris.
I en rapport som MSB lämnade till regeringen i september trycker myndigheten på att skyddet inte håller för ett väpnat angrepp. Skyddsrum och varningssystem måste ses över och utvecklas och förstärkningsresurser, utbildning och information till allmänheten måste tillföras. Sedan 2002 har inga statliga medel tillförts till att bygga skyddsrum, vilket innebär de är i stort obefintliga i lokaler och -bostäder byggda därefter.
I samband med MSB:s kampanj krisberedskapsveckan informeras allmänheten om vad som krävs för att klara sig under krig eller kris och hur man kan förbereda sig.
De vill få människor att fundera på hur länge de skulle klara sig om elen stängdes av och livsmedelsbutiker stängde.
– När den enda kommunikationsapparaten man har är en mobiltelefon som laddas ur på en dag, vad händer då? Det finns ingen fastställd norm men man brukar prata om att man ska klara sig tre dygn. Kanske ännu längre beroende på var man bor, säger Magnus Dyberg-Ek, samordnare för civilt försvar på MSB.
Under nästa års upplaga av kampanjen ska informationsmaterial skickas ut till Sveriges samtliga 4,5 miljoner hushåll.
Myndigheten jobbar också med informations- och cybersäkerhet, liksom informationspåverkan.

– Det handlar om ett psykologiskt försvar, bland annat hur vi ser till att vi är mer rustade att stå emot desinformation och påverkanskampanjer från främmande makter, säger Magnus Dyberg-Ek.
En annan av satsningarna är att återupprätta ett regemente på Gotland, som lades ned efter försvarsbeslutet 2004. Öns geografiska position gör den särskilt utsatt för en attack och är en viktig position att ha kontroll över.
Dessutom har värnplikten, som slopades 2009, återupptagits. I somras infördes skyldighet att mönstra och nästa år ska 4 000 personer genomföra militär grundutbildning med värnplikt. Regeringens förhoppning är att det ska kunna ske på frivillig väg bland unga vuxna med mönstringsskyldighet och äldre som själva sökt sig till utbildningen.
Satsningen på försvaret är den största på många år – dock inte tillräckligt stor anser samtliga partier till höger om regeringen. I en uppgörelse med Moderaterna och Centern beslutade regeringen i augusti att satsa ytterligare 8,1 miljarder kronor på försvaret under 2018–2020, utöver de tidigare tillskotten. Både M och C har dock därefter meddelat att de hellre skulle se högre försvarsbudgetar, 17,7 respektive 10,3 miljarder.
Kristdemokraterna vill satsa 12 miljarder och Liberalerna som stått utanför försvarsuppgörelserna sedan 2015 med motiveringen att de är underfinansierade vill satsa 25 miljarder. Sverigedemokraterna vill se 18 miljarder extra.

Annika Wilhelmson
annika.wilhelmson@dn.se "

"8 hot mot Sverige

Genom den nationella säkerhetsstrategin som publicerades tidigare i år har regeringen pekat ut åtta primära hot mot Sverige. Tidigare i år skrev Stefan Löfven om de åtta primära hot som utmanar förmågan att skydda vår befolkning och vårt land. De består av:

1 Militära hot. ”Att ett enskilt militärt väpnat angrepp skulle riktas direkt mot Sverige är fortsatt osannolikt. Men kriser och incidenter som inbegriper militära maktmedel kan aldrig uteslutas. Sverige stärker sitt försvar efter många års avveckling. Vi skapar en modern och sammanhållen totalförsvarsplanering, inklusive ett psykologiskt försvar anpassat efter dagens förhållanden, när kriser och incidenter som inbegriper militära maktmedel aldrig kan uteslutas.”

2 Informations- och cybersäkerhet. ”Även Sverige kan bli föremål för påverkansförsök liknande de som USA nyligen utsatts för. Vi ska utveckla vår kapacitet att minska sårbarheter, motstå försök till påverkan, och stärka vår informations- och cybersäkerhet.”

3 Terrorism och våldsbejakande extremism. ”Precis som för alla Europas länder är terrorismen ett överhängande hot mot Sverige. Polisen och andra myndigheter ska ha ordentliga resurser för att avvärja terroristhot.”

4 Organiserad brottslighet. ”Den organiserade brottsligheten blir grövre, större och mer hotfull. Arbetet för att motverka förekomsten av illegala vapen och explosiva varor ska fortsätta. I de särskilt brottsutsatta områdena krävs extra uthålliga insatser.”

5 Hot mot energiförsörjning. ”Sverige satsar på ett tryggt och robust energisystem som ska bygga på en diversifierad energimix, säkra transporter och välfungerande energimarknader.”

6 Hot mot transporter och infrastruktur. ”Vitala delar av transportinfrastrukturen i Sverige ska få ett bättre skalskydd.”

7 Hälsohot. ”Sverige behöver beredskapsplaner som övas, och resurser för hantering av olika typer av hälsohot som exempelvis influensapandemier.”

8 Klimatförändringar. ”Sverige ska stärka sin ledande roll i det internationella samarbetet för ett hejda klimatförändringarna. Den förstärks av vår egen nationella politik för minskade fossila utsläpp.”
Källa: Nationell säkerhetsstrategi, regeringskansliet. "

DN SÖNDAG 19 NOVEMBER 2017

" Nu börjar de nya rekryterna mönstra

Nästa år ska 4 000 personer genomföra militär grundutbildning med värnplikt. En av dem är Pontus Malmsten, 18 år från Örebro, som ser det som en välbehövlig paus från studierna.

Av Sveriges 90 000 18-åringar som svarade på den obligatoriska frågeenkäten som utgör Totalförsvarets rekryteringsmyndighetens beredskapsunderlag uppgav 26 000 att de var i god form och intresserade av att mönstra. Det var fler än personalen på myndigheten väntat sig.
– Det börjar ju bli några år sedan värnplikten lades ner så vi trodde att det höll på att bli bortglömt, säger kommunikationschef Ann Elgemark.
Av dem valdes 6 000 ut till mönstring, en fjärdedel kvinnor. I urvalsprocessen togs hänsyn till intresset för att göra värnplikt, uppskattad fysisk form och skolresultat. Rekryteringsmyndigheten räknar med att en av tre mönstrande blir antagen. Resterande platser ska fyllas med frivilliga – personer som vill genomföra grundutbildningen men är äldre än den totalförsvarspliktiga årskullen. Bland dem är bara omkring 15 procent kvinnor.
Pontus Malmsten har just fått ett preliminärt besked om att han ska göra grundutbildningen i Såtenäs, vid Vänerns södra strand, inom flygvapnet med en markstridsbefattning.
Nu läser han managementprogrammet på Thoren Business School i Örebro.
– Jag vill ha ett avbrott från skolan, för mig är det främst det som det handlar om. Jag har som mål att läsa till läkare och med praktiken inräknat är det ju åtta års studier, därför känner jag att jag vill ha en paus innan dess.

Var det är ett självklart beslut för dig?
– Ja, det var det. Jag kände direkt när värnplikten återinfördes i mars att jag ville mönstra och satsa på att göra lumpen.
Vad räknar du med att lära dig?
– Jag hoppas bli utmanad både fysiskt och psykiskt och få en erfarenhet för livet.
Hur är intresset bland dina vänner?
– Det är ganska många som är intresserade. Jag vet att minst en annan i min klass har kallats till mönstring och i dag reste jag hit tillsammans med en vän till mig, som också fått en preliminär placering.

Annika Wilhemson "

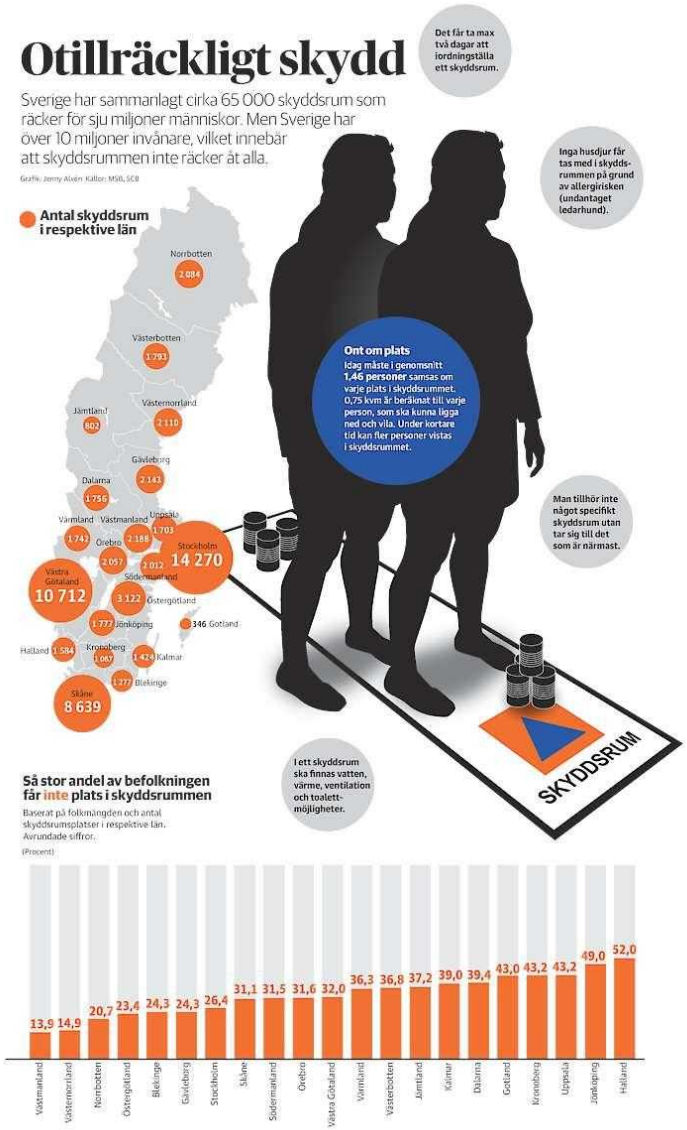

DN SÖNDAG 19 NOVEMBER 2017

" Platserna räcker inte åt alla

Sveriges möjlighet att skydda sin befolkning i händelse av krig är kraftigt begränsad. En anledning är att det saknas skyddsrum. Det menar Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB).

Omkring 65 000 skyddsrum ska hysa Sveriges befolkning ifall landet blir utsatt för bombanfall. Platserna räcker för sju miljoner människor, trots att tio miljoner bor här. MSB har gjort en inventering av rummen och kommit fram till att förmågan att skydda folket mot krigets verkningar är ”starkt begränsad”.
– Det handlar inte bara om antalet utan även om varningssystemet för skyddsrummen och beredskapen för att ställa dem i ordning. Nu ska vi återuppta tillsynen av systemet. Sedan är det upp till regeringen om det ska byggas nya skyddsrum, säger Jan Wisén, biträdande chef för Avdelningen för utveckling av beredskap på MSB.
Majoriteten av de svenska skyddsrummen byggdes under Kalla kriget. På 1950-talet färdigställdes flera större skyddsrum i Stockholm, bland annat Skyddsrum Johannes och Katarinabergets skyddsrum. De var världens första respektive största atombombssäkra skyddsrum när de byggdes, med plats för 10 000 och 20 000 personer.
– 2002 fattade regeringen beslut att man inte skulle bygga nya eftersom man ansåg att omvärldsläget gjorde att man inte behövde planera för höjd beredskap. Men nu har vi fått ett uppdrag från staten att ta upp tillsynen av de skyddsrum som finns, säger Jan Wisén.
Eftersom en stor del av Sveriges befolkning har flyttat på sig sedan rummen byggdes är det många som är felplacerade, menar Jan Wisén. Framför allt har huvudstadsregionens befolkning ökat.
MSB håller för närvarande på med en större inventering av skyddsrumsbeståndet. Underhållet av skyddsrum är fastighetsägarens ansvar, och ifall det inte sköts korrekt kan det leda till föreläggande och i slutändan vite.
– De flesta är generellt användbara. Många används som förråd i dag. Det finns ett krav på att man inom några dygn ska kunna återställa dem och det är det vi ska kontrollera.
I Sveriges grannländer i Norden ser skyddsrumsbeståndet någorlunda likadant ut som i Sverige, med undantag för Finland, berättar Jan Wisén.
– Finland har aldrig monterat ned sina skyddsrum, men Norge och Danmark har däremot gjort som vi och lagt frågan i malpåse. Norge har i förhållande till sin befolkning ungefär lika många skyddsrum som vi har.
Har ett skyddsrum någonsin används i Sverige?
– Vi har inte varit i krig. Så nej, det har det inte, säger Jan Wisén.

John Falkirk
john.falkirk@dn.se "

DN SÖNDAG 19 NOVEMBER 2017

Brottsrädslan ökar – men inte brotten

Enligt årets Nationella trygghetsundersökning (NTU) ökar rädslan för brott. Men kriminaliteten ökar inte, i många fall minskar den. Varför är då fler människor rädda i dag? Med hjälp av kriminologen Anita Heber reder DN ut tre aspekter av otrygghet.

1 Upplevd otrygghet mot faktisk brottsutsatthet
Årets Nationella trygghetsundersökning (NTU), som Brottsförebyggande rådet (BRÅ) tagit fram, visar att antalet personer som oroar sig mycket för brottsligheten i samhället har ökat från 23 till 25 procent. Men samtidigt ökar inte brottsligheten nämnvärt, förutom vad det gäller gängskjutningar i utsatta områden.
Kriminologen Anita Heber, verksam vid Stockholms universitet, förklarar bland annat skillnaden i rädsla för brott och risken för att - utsättas för brott med medial uppmärksamhet. I sin avhandling ”Var rädd om dig!” (2007) kom hon fram till att många människors uppfattning om risker för brott formas av hur media bevakar ämnet och hur frågan hanteras av politiker.
– Brottslighet är ett väldigt populärt ämne inom politiken, vilket leder till att människor hela tiden påminnas om den. Sedan så har vi haft en diskussion i samhället om systemkollaps och vad Sverige klarar av och det skapar lite av en undergångsstämning, vilket kan göra att folk känner sig otrygga.
Utöver kollektiva förklaringar finns det även individuella och psykologiska. Vissa personer tenderar att vara mer oroliga än andra, förklarar Anita Heber.
– Det handlar om massa olika faktorer, bland annat individen, dennes situation och samhällsdebatten. Aspekterna påverkar också folk olika mycket. Vissa blir jätterädda av att läsa om brottslighet i medier. Andra blir det inte. Det är komplext.
– Men även ekonomisk utsatthet spelar in. Har man en ekonomisk trygghet så har man mer stabilitet i livet. Har man inte det kan det bli ett slags oro som kanaliseras i en rädsla för brottslighet, säger Anita Heber.

2 Kön- och ålder
Kvinnor är mer rädda för att utsättas för brott än män. Enligt NTU är var tredje kvinna rädd för att gå ut om kvällarna. Samtidigt är det männen som utsätts för flest våldsbrott. Anita Heber kopplar fenomenet till bland annat upplevd styrka och benägenheten att uppfatta sig som offer.
– En sak man lyfter fram är sexualbrott, just för att de ofta riktar sig mot kvinnor. Men sedan handlar det även om könsmönstret. Det är mer okej för en kvinna att uttrycka rädsla för brott, i alla fall traditionellt.
Kvinnor blir oftare varse faror och brottsrisker i samhället från såväl medier som närstående, menar Anita Heber. Det leder till mer oro som inte alltid står i proportion till riskerna.
– Är det en överfallsvåldtäktsman som går lös någonstans går polisen ut och varnar. Och det är jätteknepigt. Det är klart att man vill gå ut och varna för faran, men det bidrar samtidigt till rädsla.
Hon menar att skillnaden i vilka som uppmärksammas på riskerna uppstår i tonåren.
– Som unga varnas både pojkar och flickor i samma utsträckning, för fula gubbar och liknande. Men i tonåren tar de traditionella könsrollerna över. Kvinnor forsätter att uppmärksammas, men de unga männen varnas inte i samma utsträckning, trots att de är mest brottsutsatta.

Även äldre människor är i allt högre grad rädda för att utsättas för brott.
– Dels handlar det om ekonomisk sårbarhet, att äldre har mindre pengar och därför har mer att förlora. Men det handlar även om social sårbarhet. Man kanske inte har lika många vänner som tidigare och man är inte kvar i arbetslivet. Äldre är också mer fysiskt sårbara än yngre.

3 Bostadsområde
Stockholms stads senaste trygghetsundersökning visar att rädslan för brott har ökat i de flesta stadsdelar, men tryggheten skiljer sig också mellan stadsdelar – i socialt utsatta förorter är rädslan större. I Rinkeby-Kista vågar 25 procent inte gå ut om kvällen, jämfört med 6 procent på Södermalm. Ett mönster som återkommer i NTU. Detta beror på flera saker, enligt Brå och Anita Heber. Bland annat förklaras det med att boende i socialt utsatta områden oftare utsätts för våldsbrott och stölder än i andra områden.
Ser man till Stockholms stads trygghetsundersökning så är befolkningen i Stockholms innerstad mindre rädd för brott än den i socialt utsatta områden, trots att en stor andel brott begås i innerstaden. Anita Heter kopplar bland annat det till hur brottslighet gestaltas i medier.
– Media skriver ofta om morden i Rinkeby eller skjutningen i Bagarmossen, men brottsligheten knyts inte ihop med området på samma sätt när den sker i innerstaden. Man skriver inte ”skottlossningen i Vasastaden”.
När en förort får en negativ stämpel är den svår att bli av med, menar Anita Heber.
– Det är mycket lättar att få en sådan stämpel än att tvätta bort den.
Även den fysiska miljön kan spela in, enligt Anita Heber.
– Det finns situationella dimensioner också, om man ser till exempelvis belysning. Folktomma, mörka platser upplevs som mer otrygga.
I somras offentliggjorde Brå däremot en rapport om utsattheten i socialt utsatta områden i Stockholm, vilken visade att otryggheten och brottsligheten minskar i flera av dem.
– Resultatet går emot Stockholms trygghetsundersökning, vilket är intressant.

John Falkirk
john.falkirk@dn.se "

DN SÖNDAG 19 NOVEMBER 2017

”Något som verkligen oroar mig är hotet mot demokratin”

"Sedan 2014 har Sverige en nationell samordnare mot våldsbejakande extremism. Anna Carlstedts uppdrag är att samordna kommuners och myndigheters arbete på lokal och nationell nivå.

1 Varför behövs en nationell strategi mot våldsbejakande extremism?
– För att det är ett av våra största samhällsproblem i dag. Uttrycken för våldsbejakande extremism, inklusive terrorism, ökar och vi ser en växande polarisering. Populismen ökar och högerextrema vindar blåser över världen. Därför är det viktigt med en nationell strategi för att signalera vad som behöver göras och sätta av resurser för det.

2 Vilket är det största hotet?
– Något som verkligen oroar mig är hotet mot demokratin. Att det är många som inte vågar ta politiska uppdrag längre. Journalister som tänker att de ska jobba med någonting annat och poliser som slutar. Att människor utsätts för hot och hat mot sina anhöriga. Speciellt när vi närmar oss ett val är det något som oroar mig mycket.

3 Hur omfattande är den våldsbejakande extremismen i dag?
– Frågar man kommunerna svarar nästan hälften att de ser problem med högerextremism. Drygt 20 har problem med religiös extremism. Säpo ger en annan bild eftersom de ser till rikets säkerhet. De ringar in religiös extremism som det största hotet. Det beror lite på vilken problemformulering man har. Men det handlar också om att högerextremister är mer utåtagerande och att de redovisar allt de gör.

4 Hur många är i farozonen för att bli religiöst motiverade våldsbejakande extremister?
– Vi brukar luta oss mot Säpos uppgifter och de talar om tusentals individer. Väldigt få av dem har däremot våldskapitalet och avsikten för att begå brott. Jag förstår att människor blir rädda för de siffrorna men de måste problematiseras.

5 Vilka insatser är viktigast för att undvika att personer blir våldsbejakande extremister?
– Debatten just nu är väldigt hård och efterfrågar egentligen bara hårda tag, men det vi vet hjälper mot våldsbejakande extremism är ett brett, förebyggande arbete. Det är svårt att mäta och beskriva men det är något vi är väldigt bra på i Sverige, vare sig det gäller brottslighet, missbruk eller extremism. Att jobba med värdegrund, demokrati och delaktighet så att folk känner att det finns sätt att påverka utan att bränna bilar eller asylboenden. Men det som Säpo och polisen gör – bra lagstiftning, stränga straff och en effektiv rättsstat – behövs också.

6 Hur ser ert uppdrag ut?
– Vårt uppdrag har varit tillfälligt i tre år och går snart ut. Det har gått ut på att få till en struktur och att se till att alla kommuner har lokala samordnare som skaffar sig en lägesbild och upprättar en handelsplan. På samma sätt som man tar sig an andra samhällsproblem lokalt. Nationellt har vi även byggt upp en gemensam struktur tillsammans med de 18 myndigheter som gör något inom området. Vi försöker även få med civilsamhället i arbetet.

7 Vad är ert viktigaste resultat?
– Det viktigaste vi har gjort är att få kommuner och myndigheter på banan. När vi började för tre år sedan kände de flesta kommuner inte till att det fanns någon våldsbejakande extremism hos dem. Så säger

ingen av dem i dag. Alla har vetskap om situationen och vet att de måste lägga resurser på det. Kunskapen har ökat jättemycket bland kommunpoliser, socialsekreterare och lärare. Vi har även drivit på vad som behövs när det gäller lagstiftning om bland annat sekretess. Jag är stolt över det vi har lyckats med, med tanke på de små resurser vi har.

8 Ni har fyra så kallade kunskapshus, i Borlänge, Göteborg, Stockholm och Örebro. Hur går det för dem?
– Kommunerna gick med för att de själva ville det och för att det finns en stor problematik i de områdena. Projektet kom inte med några extra resurser utan de fick lösa situationen med dem som de själva hade. Borlänge, Örebro och Göteborg har kommit väldigt långt. Där träffas polis, skola, socialtjänst, fritids- och föreningsliv ofta och de arbetar nära varandra. Det är svårt att säga om det finns mindre våldsbejakande extremism nu jämfört med tidigare, men beredskapen är bättre. Resandet för att ansluta sig till IS har i stort sett avstannat. Vi har inte sett några nya fall på ett antal månader. Men det kan även bero på att det är svårare att ta sig dit och på utvecklingen i Syrien.

9 Vad gör ni för att hjälpa anhöriga?
– Regeringen har gett ett uppdrag till Rädda Barnen att upprätta en orostelefon för anhöriga, som sedan slussar dem vidare beroende på var de bor. Ofta handlar det om att man har ett syskon eller en kompis som är på väg in i en extremistisk miljö. Vi försöker då berätta vad som finns och vad man kan få för hjälp lokalt från socialtjänsten och från civilsamhället.

10 Snart går ert uppdrag ut och i januari tar Brå och deras Center mot våldsbejakande extremism över uppdraget. Vilka kommer att bli de störa utmaningarna i framtiden – och vilka tips har du att ge Brå?
– Den största utmaningen blir att fortsätta jobba med flera perspektiv i huvudet samtidigt och att ansvariga myndigheter som Säpo och Polisen ges de bästa förutsättningar för ett effektivt brottsbekämpande arbete, Samtidigt måste man se att det breda, förebyggande arbetet för att värna vår demokrati är livsviktigt. Det här betyder att samtliga kommuner, de 18 myndigheter och alla de civilsamhällsaktörer vi nu byggt upp ett bra samarbete med, måste med på tåget. Nu gäller det att Brå har allt riggat inför valåret 2018, som säkert kommer innebära ökad aktivitet hos alla våldsbejakande extremistmiljöer.

John Falkirk
john.falkirk@dn.se "

" Fakta. Anna Carlstedt
Ålder: 46 år
Aktuell: Nationell samordnare mot våldsbejakande extremism. Just gjort en utvärdering av Sveriges fyra kunskapshus i frågan, i Stockholm, Örebro, Borlänge och Göteborg.
Bakgrund: Tidigare ordförande i Rädda Barnen och nykterhets-organisationen IOGT-NTO. Doktor i franska och författare. "

DN SÖNDAG 19 NOVEMBER 2017

" Föräldrar viktiga i arbetet mot terrorism

Under året har fyra pilotkommuner fått i uppdrag att arbeta mot våldsbejakande extremism. I Örebro har man samlat mammor för att minska risken för att unga hamnar i fel miljöer.

Det är måndagseftermiddag i Vivalla. Stadsdelen i Örebro liksom hukar under det grå molntäcket. Människor rör sig målmedveten från busstationen in mot bostadsområdet. Ett par grupper med unga killar står och röker och snackar – och tycks inte vara på väg någonstans. Alla hejar glatt på områdespolisen Fredrik Malm när han närmar sig, Det är tydligt att han är känd här.
Ett par killar kommer fram, tar i hand och vill prata om en misstänkt terrorförberedelse som kopplats till stadsdelen. En höstdag förra året kom en knivbeväpnad 22-åring in på Virginska skolan. Polisen hittade flera knivar och svärd i hans hem och under förhöret sa han att han ville bli självmordsbombare och dö som martyr.
– Man såg på honom att han hade flippat. Han mådde inte bra alltså, hade rakat av sig ögonbrynen och allt, säger en av de unga männen och påpekar att han inte kände honom så väl, men att alla vet vilka alla är här.
Under de senaste åren hade över 300 unga män och kvinnor lämnat Sverige för att ansluta sig till IS eller andra terrororganisationer i området kring Irak och Syrien. Härifrån Vivalla kommer ett tjugotal av dem som har rest iväg för att ansluta sig till olika jihadistgrupper. Den mest kända är Mehdi Ghezali som suttit fängslad på Guantanamo. Med en befolkning på 7 200 personer gör det Vivalla till platsen där flest andel resande kommer ifrån.
För att undvika att fler personer reste iväg startade regeringen i slutet av 2015 ett projekt för att motverka radikaliseringen. Örebro, Stockholm, Göteborg och Borlänge utsågs till pilotkommuner och fick i uppdrag att skapa så kallade Kunskapshus, ett samarbete mellan polis och kommun, skola och socialtjänst för att samla och sprida kunskap om det förebyggande arbetet och värna demokratin mot våldsbejakande miljöer.
– Samarbetet har gjort att vi får mer kunskap, tidigare, till exempel så växte utredningen av 22-åringen, som gick in på Virginska skolan, så att han kunde dömas till sluten rättspsykiatrisk vård istället för ett kortare fängelsestraff, berättar Fredrik Malm.
Satsningen handlar också om att arbeta stödjande och förebyggande. Socialtjänsten i Vivalla startade förra året föräldragruppen ”Trygga föräldrar”, för att motverka radikalisering, terrorrekrytering och våldsbejakande extremism.
– Det visade sig snabbt att behovet av att prata om sin oro var stort, säger kurator Åsa Carlsson som tillsammans med kuratorn Monica Axelsson håller i familjegrupperna, på den lokala familjecentralen.
I den första föräldragruppen fanns flera mammor till unga män från Vivalla som redan hade rest iväg.
– De var direkt berörda av extremism och det som hänt, medan andra kände att de ville vara med av andra skäl. Flera ville ha kunskap för att förebygga eller på andra sätt känna sig förberedda, säger Monica Axelsson.
Oron handlar ofta även om vanliga tonårsbekymmer, som att inte veta vilka barnen umgås med, eller att de inte presterar så bra i skolan.
Hur vet man som förälder om man behöver vara orolig för radikalisering?
– Det är inte så stor skillnad i vilka triggers det är som gör att du hamnar i religiöst extremistiskt forum eller i ett drog-umgänge. Du känner dig inte bra med dig själv och är lättpåverkad, säger Åsa Carlsson.

– Men något vi lagt märke till i samband med att ungdomar blivit rekryterade och gett sig iväg härifrån är att det har gått så otroligt fort. Från att ha varit en ungdom som satt vid datorn så kliver hon eller han ut och är som en helt annan person. Några börjar plötsligt gå till moskén, men inte alla, flera som rest hade ingen religiös anknytning på det viset, det finns ingen röd tråd.
I föräldragruppen får mammorna – hittills har det bara varit mammor som varit med – lära sig om hur de som föräldrar kan stötta sina barn. Vad lär ni ut till föräldrar som är oroliga att barnen hamnar i fel miljöer?
– Att det värsta man kan göra är att titta bort och tänka att det är för stort problem för att kunna ta i. Kan vi börja med den generella tanken att du har oro för ditt barn och sedan försöka hitta lösningar därifrån är det en bra start. Sedan kommer vi inte lyckas förhindra vissa saker, men det är bättre att göra något än inget alls, säger Åsa Carlsson och Monica Axelsson fortsätter:
– Därför är det så viktigt med god kommunikation med barnet och att man som förälder stör lite, har koll på rutiner. Man ska inte bara ha koll på vad de gör ute, utan vara inne i deras hjärna gärna.
Både Åsa och Monica framhåller också betydelsen av att som förälder själv vara en förebild, både hemma och i samhället.
– Det blev snabbt tydligt för oss i arbetet med grupperna hur viktigt det är för föräldrar. Att man vill vara en att vara en del av samhället med jobb och så vidare. I slutet av kursen hade alla mammor någon typ av praktikplats, arbete eller studerade. Det var viktigt för att känna stolthet och kunna påverka barnen.
Målet var från början att det under hösten 2016 skulle starta flera samtalsgrupper i alla fyra pilotkommunerna för Kunskapshusen. Men kommunerna har kommit olika långt.
– Tanken från regeringskansliet var att vi skulle hitta ett generellt sätt att jobba och att arbetet mot våldsbejakande extremism skulle blir rikstäckande. Men varje kommun löste det utifrån sina förutsättningar. Vi hade redan en förebyggande enhet och föräldracentraler där vi hade kompetens i frågorna, erfarenhet och möjlighet att jobba med detta. Därför har det gått så bra för oss, säger Monica Axelsson.
Lagar för att motverka terrorism har skärpts sedan de första resorna från Vivalla. Terrorismresor, mottagande av terrorismutbildning och finansiering av terroristorganisationer är nu kriminaliserat.
Det har gjort stor skillnad menar lokalpolisen Fredrik Malm. Tidigare när han blev kontaktad av oroliga föräldrar som var rädda att deras barn skulle resa till Syrien, sa han att det inte fanns någonting som - polisen kunde göra, eftersom sönerna var myndiga.
– Jag hade egentligen fel, vi kan alltid göra någonting. Det jag menade var att vi inte har lagen med oss, men det uppfattades som att jag inte tänkte göra någonting vilket gav en uppgiven känsla bland föräldrarna, säger han och fortsätter:
– Hade dagens lagstiftning funnits redan då tror jag att den hade inneburit att vi lättare kunnat prata om frågorna. Kanske hade man kunnat stoppa några gå in och hålla förhör tidigare med lagen som alibi.
Varför tror du att just Vivalla haft sådana problem med radikalisering?
– Jag har funderat på det mycket själv, just åren mellan 2013 och 2015 tror jag att det var många saker som sammanföll. Det fanns en historik med flera personer i Vivalla som lockats till extremistiska grupper. Nerikes Allehanda publicerade bilden på Wilks rondellhund vilket skapade en stark upprorskänsla och samtidigt gjorde närpolisreformen att polisstationen som en gång var öppen här stängdes igen.
– I en familj var det fyra bröder reste. Det finns, eller i alla fall fanns uppenbarligen någon form av rekrytering, en karismatisk person som är bra på att snacka – om det är en utomstående rekryterare eller som när knark sprids “jag har testat gör det du med”– jargongen vet jag inte. Men allt sammanföll: tid, plats, enkelhet att ta sig iväg, pengar.

Sedan tror jag definitivt det funnits personer här som pratat gott om det.
Tror du att den är en annan attityd mot resande i dag?
– Man måste komma ihåg att det har hänt mycket under de här åren. 2013 fanns inte IS på det sätt de gör i dag. Då benämnde vi det som hände i Syrien som ett frihetskrig, det hölls demonstrationer i Stockholm. För en del var det nog en häftigt grej att åka iväg och kriga. Men när det polariserades och IS gick in och kapade folkets röst dog allt det där ut.
– På den tiden kanske man hade en mer romantisk bild av att man skulle göra sitt. Det är ofta så mammorna resonerar när det när de ska försöka hitta en förklaring.
Inom pilotprojektet och arbetet med Kunskapshuset står Fredrik Malm som representant för polisen för att ge en lägesbild av hur det ser ut säkerhetsmässigt i stadsdelen. En gång i veckan har han möte med Säkerhetspolisen utifrån just frågan om våldbejakande extremism.
– Under våra möten handlar det om inhemsk extremism över lag; högerextremism, vänsterautonom och islamistisk. Just i Vivalla har vi inte mycket högerrörelse. Det kan vara svårt för vissa att förstå hur man jobbar mot islamistisk extremism, för det hålls ju inte demonstrationer, som högerextrema, man är inte för eller emot någonting, utan här handlar det om att försöka hitta sätt att samverka med socialtjänsten på längre sikt. På kort sikt handlar det om att se tendenser, ha koll på grupperingar och hur snacket går, säger Fredrik Malm.
Under vintern är det nu dags för den tredje gruppen föräldrar att delta i föräldragruppen ”Trygga föräldrar”. Den behövs fortfarande, även om känslan är att problemen kring just våldsbejakande extremism har lugnat sig, menar gruppledarna.
– Förhoppningsvis är det är slut med rekryteringen, men det vet man inte. Nästa gång kan det vara någonting annat som kommer som ett större problem och därför vill vi inte bara ha riktning mot extremism eller rikta oss till mammor med söner eller döttrar som rest. En oro för de egna barnen kommer alltid att finnas i området, precis som i alla andra områden, säger Åsa Carlsson.
Under hösten har Dalarnas högskola redovisat en utvärdering av arbetet med Kunskapshusen i Stockholm, Örebro, Göteborg och Borlänge. De ser en del brister med uppdraget och menar att arbetet mot våldsbejakande extremism bör förbättras på en rad punkter. Kritiken handlar bland annat om otydliga uppdrag, vaga mål och bristande kommunikation mellan kommunerna och Säkerhetspolisen.
I januari 2018 tar Brottsförebyggande rådet över ansvaret för frågan från den nuvarande ”Nationella samordnaren”. På uppdrag av regeringen ska myndigheten inrätta ett nationellt centrum mot våldsbejakande extremism.
”Centret ska utveckla arbetet med förebyggande åtgärder genom att ge behovsanpassat stöd till lokala aktörer, utgöra ett kunskapsnav och bidra till att skapa en högre grad av effektivitet och samordning i de förebyggande insatserna. Verksamheten ska ytterst syfta till att förebygga ideologiskt motiverad brottslighet och terrorism.” beskriver regeringen.
Hur ser då framtiden ut för Vivalla? På vägen hem passerar vi den nedbrända moskén.
– Det är sådant man kan vara betänksam över, säger Fredrik Malm. Moskén var en naturlig mötesplats här för väldigt många. Vad händer när den inte längre finns? Vi ser direkt hur folk samlas i grupper på stan. Det behöver inte betyda någonting. Det behöver inte vara en risk i dag eller i morgon men på några års sikt kan det vara det, beroende på världsläget. Så det finns saker att jobba med, även om jag inte ser någonting alarmerande just nu.
– Men jag tycker trots allt att Sverige har bättre förutsättningar än andra länder, Vivalla i synnerhet, eftersom vi är en så liten stadsdel. Det viktigaste är att fundera på den lokala problembilden och hur vi kan jobba med utanförskap, så alla kan känna sig som en del av samhället.
Malin Hansson malin.hansson@dn.se "

DN SÖNDAG 19 NOVEMBER 2017

" Vad har vi lärt oss av terrorattacken på Drottinggatan?

Fem människor dödades när lastbilen som framfördes av 39- årige Rakhmat Akilov körde rätt in på folkfyllda Drottninggatan den sjunde april i år. Hur förberedda var vi och vad har vi lärt oss?

Anna Nyman är enhetschef vid Enheten för samordning vid Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB), hon menar att allmänhetens medvetenhet måste öka så de vet hur de själva kan agera nästa gång.
Hur förberedda var vi på terrorattacken i Stockholm i våras?
– Jag skulle säga att vi var väl förberedda. De flesta aktörerna visste att det sannolikt inte var en fråga om ifall detta skulle hända, snarare en fråga om när. Scenariot är något som har övats och vi har även tittat på liknande händelser i andra länder för att lära oss av deras sätt att hantera händelser. Ansvariga aktörer har var och en för sig förberett sig, men även förberett sig tillsammans.
Vad lärde vi oss?
– Framförallt tror jag att vi lärde oss att vi har en kapacitet att hantera den här typen av händelser. De ansvariga vet vad de ska göra och gjorde det under den 7 april. Sen finns det alltid många lärdomar att ta med sig, krishantering är ett ständigt utvecklingsarbete. Bland annat lärde vi oss att vi, när vi kommunicerar med människor, behöver tänka mer på hur vi når barn och unga, och på hur vi når människor på olika språk. Vi lärde oss även att det finns en stor vilja att hjälpa och engagera sig, bland annat genom initiativ som ”open stockholm” (en hashtag som Stockholmare använde sig av på sociala medier för att erbjuda skydd och hjälp direkt efter dådet reds. anm.).
Hur kan vi öka säkerheten?
– Jag tror att vi förutom att öka säkerheten också behöver jobba med att öka medvetenheten hos allmänheten om vad som kan inträffa och exempelvis hur de själva kan agera, var de kan hitta information, vad man kan tänka på när man använder sociala medier.
Vilka utmaningar ser vi nu?
– Jag tror att vi behöver fortsätta samverka mellan myndigheter och förbereda oss på det sättet. I en händelse som denna blir många olika delar av samhället berörda. Genom att samverka innan något händer och göra det i vardagen, genom övningar och så vidare, sänker vi tröskeln för att samverka och dela information när vi ska hantera kriser och kan på det sättet fortsätta att vara effektiva , säger Anna Nyman.
MSB har fått i uppdrag att analysera hur hanteringen av det initiala händelseförloppet vid terrordådet den 7 april inverkade på samhället. MSB ska också titta på hur information spreds i samband med terrordådet och hur det påverkade hanteringen av händelsen. I januari ska myndigheten ha en rapport färdig.

Malin Hansson
malin.hansson@dn.se "

DN MÅNDAG 20 NOVEMBER 2017

" Frihet genom förbud

Jan Björklund tog av sig kavajen och kavlade upp ärmarna. För så skulle liberalismen försvaras. I helgen samlades folkpartister i Västerås. Eller liberaler som de nu kallar sig, efter namnbytet och omprofileringen som partiet säger sig ha ägnat sig åt under de senaste tre åren. Landsmötet i november var det första under ny fana och det sparades inte på krutet: ”Framtiden är liberal”, var parollen.

Från partiet, som knappt når över riksdagsspärren och under en längre tid mest präglats av interna strider, utlovades ett rejält omtag där politik återigen skulle stå i fokus.
Men hur liberal är egentligen framtiden? Och framför allt: Hur liberalt är partiet som säger sig visa vägen?
Fredagen, Liberalernas inledande dag, föll av förklarliga skäl i medial skugga på grund av EU-toppmötet i Göteborg. Och lördagens höjdpunkt, talet av partiledaren Jan Björklund som skulle sätta tonen, var plågsamt förutsägbart. Med undantag från inledningen där han med avstamp i Metoo-debatten förkunnade att ”ingen kvinna ska behöva stå ut med kränkningar” och att ”nu får det vara nog”, innehöll talet inga nyheter.
Det var extremismens och högerpopulismens hot mot liberalismen, förtrycket i förorterna, integrationsproblemen och behovet av fler poliser och hårdare straff som dominerade. Därtill följde den, för Björklund, obligatoriska hyllningen till EU och talet om tuffare tag i den svenska flumskolan.
Mer rock and roll än så blev det inte. Den som väntade på en nytändning från partiledaren som nyligen utmanades om sin post, väntade förgäves.
Söndagen då, den sista av tre dagar där den progressiva nya liberala linjen skulle fastslås? Tja, den ägnades i huvudsak åt att tala om – förbud. Återigen handlade diskussionen om religiösa friskolors vara eller icke vara, samt slöjförbud för barn i skolan och anställda på offentliga arbetsplatser. Intresset bland partimedlemmarna var så stort att när debatten om konfessionella skolor avslutades kvarstod det ett trettiotal namn på talarlistan, som av tidsbrist inte fått ordet.
Av alla hot mot liberalismen och människors frihet som Björklund målar upp, verkar hans parti främst vilja inrikta sig på att gå loss på religionsfriheten, i något som mest påminner om en debatt passande ett ungdomsförbund.
Det är sant som Björklund säger, att liberalismen behövs som motgift mot de nationalistiska och protektionistiska strömningarna. Därför är det beklagligt att partiet som gör anspråk på att vara ideologins företrädare, så ofta schabblar bort de verkligt viktiga frågorna och hamnar i den här typen av plakatpolitik. Speciellt när det finns andra områden som Liberalerna kan utmärka sig inom, där partiet tilltalar en betydligt bredare målgrupp.
Ta assistansersättning som exempel, en oerhört viktig frihetsfråga för människor med funktionsnedsättningar. Det var folkpartisten och dåvarande socialministern Bengt Westerberg som år 1994 drev igenom LSS-lagstiftningen. Björklund har vårdat frågan, även när allmänintresset varit svalt, och profilerat sitt parti genom att ta strid mot nedskärningar och inskränkningar. Han har fortsatt att tala om LSS som en frihetsreform.
Medan ansvarig minister, Åsa Regnér (S), har haft stora problem att förklara regeringens hållning, har Björklunds linje varit: ”bestraffa fusket, men straffa inte alla för att några fuskar”.
En annan profilfråga för Liberalerna är vården, framför allt psykiatrin, där partiet har flera nyktra idéer och förslag. Bland annat föreslogs

inför landsmötet en skärpning av patientsäkerhetslagen, så att enbart legitimerade ska få behandla vid psykisk sjukdom.
Andra förslag har varit att införa särskilda psykiatriambulanser och möjlighet till självvald inläggning, där patienten själv bestämmer över sin in- och utskrivning. Detta är förändringar som skulle ge människor både bättre vård och större inflytande.
Att helt avfärda Liberalernas försök att omprofilera sig vore orättvist. Det finns krafter inom partiet som driver viktiga, liberala frågor. Men det är synd att dessa så ofta får stå tillbaka för symbolfrågor, som hur kvinnor ska få klä sig.
Det är precis som Europaparlamentariker Cecilia Wikström (L) sammanfattar det: ”Det är ointressant vad flickor har på huvudet, det är mer intressant vad de har inuti skallen.”

DN 20/11 2017 "

DN MÅNDAG 20 NOVEMBER 2017

”Debatten om dödshjälp har varit alltför svartvit”

I takt med att fler länder infört laglig dödshjälp har kunskapsbasen växt markant. Vår nya rapport visar att det inte går att svara på vilka konsekvenserna blir utan att man preciserar vilken modell man talar om. Vi hoppas att minskad oenighet om fakta gör att debatten nyanseras, skriver företrädare för Statens medicinsketiska råd.

Laglig dödshjälp finns i dag i ett drygt tiotal länder och delstater runtom i världen. En rad parlament behandlar för närvarande förslag om att införa liknande lagstiftning, däribland flera amerikanska delstater, delstaterna Victoria och New South Wales i Australien, Nya Zeeland och Portugal.
Även i Sverige pågår sedan lång tid en debatt för och mot att införa dödshjälp. På senare tid har debatten tagit ny fart, där många förespråkare har lyft fram den så kallade Oregonmodellen som en lämplig modell för Sverige. Modellen introducerades 1997 i delstaten Oregon i USA och tillåter assisterat döende (se bakgrundsruta) till patienter som bedöms ha högst sex månader kvar att leva. År 2009 följde grannstaten Washington efter och sedan dess har ytterligare fyra delstater infört modellen.
Det som gör frågan om dödshjälp till en etisk utmaning är att dödshjälp kan tänkas påverka en lång rad olika samhälleliga värden och mål. För att påståenden om denna påverkan ska bli mer än gissningar och spekulationer krävs emellertid faktakunskap. De senaste decennierna har tillgången på sådan kunskap blivit allt större i takt med att mer forskning och statistik kommit från länder och

delstater som tillåter dödshjälp. Detta har markant ökat förutsättningarna för en fördjupad och nyanserad debatt kring dödshjälp.
Statens medicinsk-etiska råd (Smer) har som ett av sina uppdrag att stimulera samhällsdebatten i medicinsk-etiska frågor. Det är mot denna bakgrund som rådet tagit fram den rapport om dödshjälp som publiceras i dag. Rapporten är en ren kunskapssammanställning och tar inte ställning till om dödshjälp bör införas i Sverige. I rapporten redovisas forskningsresultat och offentlig statistik från länder och delstater som tillämpar dödshjälp. Utifrån denna genomgång analyseras vilket stöd som finns för några av de vanligaste argumenten i den svenska debatten. Tonvikten ligger på Oregonmodellen, som diskuteras mest i Sverige, men även de modeller som tillämpas i Schweiz och i Beneluxländerna har granskats.
Rapporten visar att det inte går att svara på vad som blir konsekvenserna av att införa dödshjälp utan att man preciserar vilken modell man talar om. I Belgien och Nederländerna, som tillåter eutanasi (se faktaruta) men inte har något krav på att patienten ska ha en dödlig sjukdom (kravet är att man ska ha ett outhärdligt lidande som inte kan lindras på annat sätt), är frekvensen av dödshjälp tio gånger så hög som i Oregon och Washington, som enbart tillåter assisterat döende och ställer krav på att patienten ska vara döende. I Schweiz, där de enda legala kraven är att patienten är beslutskompetent och att den som medverkar i assisterat döende inte har någon vinning av det, är andelen kvinnor, äldre och patienter utan dödlig sjukdom betydligt högre än i andra länder med legaliserad dödshjälp.
När det gäller vilket stöd som forskningen ger för olika argument i debatten följer här några av rapportens slutsatser.

1 Ett argument för att införa Oregonmodellen i Sverige är att den palliativa vården, trots betydande framsteg, fortfarande inte alltid sägs klara att kontrollera smärta, ångest, andnöd och andra symtom på ett tillfredsställande sätt i livets slutskede. Men forskningen visar att för de patienter som avlider genom assisterat döende i Oregon och Washington är sjukdomsrelaterade symtom av detta slag mindre framträdande skäl. De motiv som dominerar är i stället fruktan för att förlora värdighet och oberoende och få en oacceptabelt låg livskvalitet i livets slutfas. Samtidigt finns det tecken på att Oregonmodellen inte är så väl lämpad att hantera fall där det sker en snabb stegring av symtomen mot slutet av livet.

2 Vetskapen om att dödshjälp finns som en utväg om man har en dödlig sjukdom som riskerar att medföra svåra symtom eller värdighetsförlust skulle enligt en del förespråkare kunna ge en känsla av kontroll och därmed göra det lättare att ta vara på den tid man har kvar. Forskning från Oregon bekräftar att många patienter som begär dödshjälp inte gör det på grund av problem de upplever i stunden, utan för att föregripa framtida problem. Det finns också uppgifter om att en del patienter sparar läkemedlen för framtida bruk och att de uttrycker att läkemedlen ger en känsla av kontroll i en osäker situation.

3 Ett argument mot dödshjälp är att utvecklingen av den palliativa vården skulle bli lidande om dödshjälp införs. Men i Oregon och Washington ökar tillgången på palliativ vård och ligger på samma nivå som i delstater i USA där assisterat döende inte praktiseras. Även Beneluxländerna har fortsatt att bygga ut den palliativa vården och ligger i Europatopp när det gäller resurser för palliativ vård.

4 Ett annat argument mot dödshjälp är att en begäran om dödshjälp i många fall är uttryck för en depression. Det finns stöd i forskningen

för att patienter som begär dödshjälp oftare är deprimerade än andra patienter. Men samstämmiga forskningsresultat från både Oregon och Nederländerna pekar på att en majoritet av de patienter som efterfrågar dödshjälp inte är deprimerade. Däremot upplever många av dem en känsla av hopplöshet, oavsett om de är deprimerade eller inte.

5 Något som ibland anförs mot dödshjälp är att en del patienter skulle välja dödshjälp för att de inte vill vara en börda för sin omgivning. Det är väl belagt att detta för många patienter är ett av flera skäl för att begära dödshjälp, både i Oregon och Washington och i andra länder.

6 En farhåga som lyfts fram av motståndare är att personer ur sårbara grupper oftare skulle välja dödshjälp. I Oregon är dock vita, yngre och högutbildade överrepresenterade bland de patienter som avlider genom assisterat döende, medan könsfördelningen är jämn.

7 Ibland anförs att dödshjälp skulle kunna leda till en förändrad människosyn i samhället, där det inte längre är självklart att alla människor, oberoende av förutsättningar, ska ha rätt till det stöd de behöver för ett bra liv. Någon forskning som belyser den frågan har inte hittats, vare sig i Oregon/Washington eller på annat håll.
Enligt Smer är ett av de största hindren för en fördjupad debatt kring dödshjälp tendensen att framställa frågan som svart eller vit. Som framgår av dessa exempel (fler finns i rapporten) är detta en förenklad bild. I verkligheten finns hållbara argument på båda sidor.
Med den rapport som publiceras i dag vill Smer lägga grunden för en gemensam kunskapsbas för den fortsatta svenska debatten om dödshjälp. Mindre oenighet om fakta kan i bästa fall leda till att fokus förskjuts till att mer handla om den avvägning mellan olika i sig eftersträvansvärda mål och värden som ligger inbyggd i ställningstagandet till dödshjälp. Det är dags att sätta etiken i förgrunden i dödshjälpsdebatten!

Kjell Asplund, professor emeritus i internmedicin, Umeå universitet, ordförande
Ingemar Engström, professor i barn- och ungdomspsykiatri, Örebro universitet, sakkunnig
Michael Lövtrup, utredningssekreterare
Elisabet Wennlund, läkare, tidigare sjukhusdirektör, sakkunnig

Samtliga vid Statens medicinsk-etiska råd "

"Bakgrund. Dödshjälp
Dödshjälp kan definieras som insatser i vården som ges efter ett uttryckligt önskemål från patienten och där avsikten är att insatsen ska orsaka patientens död.
Eutanasi är dödshjälp som sker genom att patientens läkare utför den handling som leder till patientens död.
Assisterat döende är dödshjälp där patienten själv utför den avgörande handlingen, vanligtvis genom att inta en dödlig dos läkemedel som skrivits ut av läkare.
Källa: Artikelförfattarna "

DN MÅNDAG 20 NOVEMBER 2017

”Era hjärnor lämpar sig inte för teknik”

1 139 kvinnor har skrivit på uppropet #teknisktfel, mot sexuella trakasserier inom teknikbranschen. En av dem är civilingenjören Johanna Mannung, som berättar om våldtäktssånger på KTH, tafsande och porr på jobbet och hur kvinnor undermineras. – Jag har haft manliga kollegor som ingående argumenterat om hur mäns hjärnor är bättre lämpade för teknik.

Det startade redan innan Johanna Mannung började studera vid Kungliga tekniska högskolan, KTH, i Stockholm. När hon gick på ”demopartys”, träffar för unga datorintresserade, spelades låtar som ”Brittas fitta”.

”Ett, ett kuken som ett spett/ uti Brittas fitta, kom får ni titta/ Två, två kuken står på tå/ uti Brittas fitta, kom får ni titta.”

Johanna Mannung, 40, är en av kvinnorna som skrivit på uppropet #teknisktfel mot sexuella trakasserier inom teknikbranschen. Hon är civilingenjör i datateknik och arbetar med teknisk it-säkerhet. I dag jobbar hon statligt, och på arbetsplatsen är andelen kvinnor relativt stor.

– Jag har en bra position och en bra arbetsgivare i dag. Men generellt är teknikbranschen extremt mansdominerad och ojämställd, säger hon till DN.

Andelen kvinnor som studerar högskole- och civilingenjörsprogrammen har ökat det senaste decenniet, men fortfarande i fjol utgjorde kvinnorna bara runt 30 procent, enligt en rapport från Teknikföretagen.

På KTH var det många som aldrig begick någon riktig överträdelse, men som ”bara inte gav sig” när de försökte ragga. Men även många som gick över gränsen.

”Knullkort” delades ut till tjejer, med tilläggstexten ”Du ska få duktigt”.

Det hölls så kallade bastufester, där manliga studenter i kör skränade ”slicka fitta”, och föreningen för studenter på datateknikprogrammet hade sångböcker med låtar om att våldta.

Flera av traditionerna tvingades bort, tack vare det jämställdhetsarbete som bland andra Johanna Mannung satte i gång genom studentkåren. Reaktionerna blev starka, och riktades mot henne.

– I perioder kunde jag knappt gå till skolan. Folk skrek på mig när jag kom in i en datasal. De anklagade mig för censur och bokbål.

På första jobbet på it-bolaget IBM fanns ett stort arkiv med porr på den centrala servern som alla kopplades upp mot. Män öppnade porrbilder som poppade upp på inloggade kvinnliga kollegors skärmar.

– På en konferens hoppade en kollega upp i min säng och gjorde ”helikoptern”.

På andra arbetsplatser har manliga kollegor tafsat.

Sedan de första åren på arbetsmarknaden har Johanna Mannung, precis som samtliga av de anonyma kvinnorna som deltar i uppropet som DN pratar med, skaffat sig strategier för att undvika att hamna i de värsta situationerna.

Man undviker att ta jobb där arbetsintervjun inleds med frågor om just vilka strategier man använder för att kunna arbeta med bara en massa män. ”Har du tillräckligt med skinn på näsan?”.

Man tänker på klädsel: aldrig urringat eller mycket smink. Anpassar hur man uttrycker sig. Kroppsspråket. Och undviker personalfester med alkohol.

– Jag har stått på dagen på en byggarbetsplats och givit order som hörsammats. Samma kväll har mina underordnade bett mig sätta mig i deras knä, berättar en av kvinnorna.

Johanna Mannung reflekterar över hur normaliserat själva parerandet blivit.

Strukturerna som blottläggs nu inbegriper både sexuella trakasserier men också vardagligt förtryck.
På tidigare arbetsplatser har Johanna Mannung varit med om många män som uttalat att kvinnor inte är lika kompetenta som män. Argumenterat för hur mäns hjärnor är bättre lämpade för teknik. Hon har förväntats ansvara för mötesanteckningar, fika och att komma ihåg födelsedagar.
Metoo-rörelsen har nog fungerat som en ögonöppnare på många kvinnor, resonerar hon.
– Det är fånigaste är att jag brukar säga att jag inte varit med om särskilt mycket. Men när man pratar om det så går vidden upp för en.
– Jag hoppas nu att alla, män som kvinnor, inser att det här är ett gigantiskt samhällsproblem som går genom alla sektorer, alla yrken och alla delar av livet. Förståelsen för problemet är fullständigt nödvändigt för att kunna förändra.

Lisa Röstlund
lisa.rostlund@dn.se "

DNMÅNDAG 20 NOVEMBER 2017

" Kvinnor i teknikbranchen berättar: ”Är det inte skönt med lite sexuella trakasserier på jobbet”

#teknisktfel. Även teknikbranschen påverkas av de strukturella problem som uppmärksammats genom #metoo. Det finns en sexistisk kultur som normaliserats och en tystnadskultur där drabbade kvinnors röster inte hörs. Nu ändrar vi på det, och hundratals kvinnor har börjat genom att dela sina berättelser.

En förmiddag på jobbet inom industrin blev jag överfallen, misshandlad och utsatt för ett grovt våldtäktsförsök. De två förövarna förklarade att tjejer inte hörde hemma där. Min arbetsgivares företagshälsovård tyckte att jag skulle klä mig mindre utmanande. Jag hade varselkläder, skyddsskor och hjälm.

I ljuset av rösterna från de kvinnliga skådespelarna #tystnadtagning, sångerskorna #visjungerut, juristerna #medvilkenrätt med flera vill vi lyfta fram berättelser som visar på en sexistisk kultur som i dag normaliserats även i teknikbranschen. Det föreligger ett #teknisktfel. Många vittnar om kampen att som kvinna passa in i den mans-dominerade miljön. Den kvinna som uppmärksammar oacceptabelt språk och agerande blir ofta själv ifrågasatt, samtidigt som förövaren slipper undan eller rentav blir befordrad. En del kvinnor anser sig ha blivit väl behandlade, men berättar samtidigt om hur de använder strategier för att skydda sig.

Trakasserier är en så påträngande verklighet att jag lär yngre kvinnliga kollegor hur man kan hantera kommentarer och fördomar i arbetsvardagen.

Under min tid på tekniska högskolan undvek jag att sminka mig för mycket eller klä mig för utmanande eller feminint då jag upplevde att kvinnor som gjorde det inte togs på allvar och sexualiserades. Chefen höll ett tal om varje medarbetare och vad denne åstadkommit under året. När han kom till mig berättade han om min hårfärg, mitt utseende och att det var så roligt att jag ville jobba där. En manlig kollega ropade något om mina bröst varpå chefen fnissade lite och gick vidare till att lovorda näste man.

Fick ett mejl via personalmejlen från en man jag aldrig pratat med som arbetar på en annan avdelning. Han skrev att han brukade fantisera om mig och beskrev ingående vad han skulle vilja göra med mig. Visade mejlet för både min närmaste chef och dennes chef. Det tystades ner och inget hände.

1 139 kvinnor har hittills skrivit under uppropet #teknisktfel. Hundratals har delat sina historier och siffran stiger. Berättelserna som lyfts fram här är inte unika, utan representerar en mängd vittnesmål. Företeelser som kan verka obetydliga är en del av ett större sammanhang. Alla kvinnor ska känna sig välkomna att arbeta inom alla fält och på alla företag.
För 100 år sedan tog Vera Sandberg examen och blev Sveriges första kvinnliga ingenjör. Ännu i dag är teknikbranschen starkt mansdominerad. De berättelser vi fått in visar att en del av förklaringen står att finna i en sexistisk kultur. Kulturen går att förändra. När alla inom teknikbranschen slutar acceptera, och i stället börjar uppmärksamma vad som är fel kan problemet lösas. Det duger inte att vänta 100 år till.

Kom ut ur bygghissen till tunnelmynningen. Där var en gigantisk spraymålad bild av mig på ena tunnelväggen. Jag var avmålad liggandes naken med särade ben och betonade detaljer. Alla på hela projektet passerade målningen. På ett ögonblick gick jag från – vad jag trodde – en i gänget till något helt annat och allt var förstört. Jag kände enorm ångest och ville bara lämna platsen. Den skuld jag kände kan jag fortfarande förnimma.

Jag höll en presentation för cirka 50 män på en byggarbetsplats gällande en 3D-modell. När jag var klar sa jag att de var välkomna fram om de vill leka med modellen. En man räckte upp handen och frågade vad han skulle göra för att få ”leka” med mig. Alla skrattade, även de närvarande cheferna, som även var mina chefer. Jag tappade fattningen av att en 50-årig man sa så till mig, 26 år, framför alla. Jag blev ständigt åsidosatt och fick återkommande stå ut med att kollegor hade porrbilder som skärmsläckare som de ofta tittade på i grupp. Till mig sa de: ”Du har väl humor?” Det hade jag inte och lyfte det med chefen – då blev det värre. Jag undvek sammankomster med kollegor, höll mig alltid formell, slutade le för att jag inte ville verka inbjudande och gick till slut in i väggen med sjukskrivning som följd. Jag arbetar inte längre som ingenjör.

Första veckan på ny arbetsplats där jag var anställd som projektledare blev jag kallad för ”vår nya dekoration” av en av de seniora manliga projektmedlemmarna.

Fick frågan första dagen på min masterutbildning om jag valde att plugga vidare för att jag inte hittat någon att gifta mig med.

Programansvariga för Teknisk fysik hälsade oss välkomna med att säga att nivån på utbildningen inte får sänkas bara för att det nu är så många kvinnor som pluggar teknisk fysik.

Jag blev bemött med ett snett flin och ”är du hans sekreterare?” av en kund som mycket väl visste att jag var chef och mannen i mitt sällskap var min direktrapporterande.

På min första chefstjänst fick jag höra saker som ”flicka lilla, du förstår inte det här” och ”lilla gumman”. Då var jag ändå handplockad till tjänsten.

I en fabrik jag jobbade hade jag svårt att vänja mig vid sexistiska omskrivningar av tillverkningsmoment. ”Har du satt på strippan än, höhö?”, istället för ”Har du fäst buntbandet?”

Vi kom till möten och de kunde säga ”kul att ni är här, men vi har redan snackat igenom allt så vi kan bara berätta vad vi bestämt”. Under ett möte avbröt de mötet för att diskutera en porrskådis. Chefen ”dansade” med mig och avslutade genom att slicka mig i örat. Vd:n såg allt utan att röra en fena.
En kille nöp mig i rumpan mitt på dagen! När vi senare var på kontoret en helg tryckte han sig mot mig. Jag sa åt honom att backa men han tryckte sig närmare. Eftersom jag tidigare hade haft problem när jag berättat för min chef om trakasserier och han inte alls hade agerat så vågade jag inte berätta. Varje gång du inte blir trodd känns det än mer kränkande. Jag berättade för några kollegor i förtroende. De spred ut att jag hade hittat på det: ”Så skulle han aldrig göra”. ”Ursäkta, kan jag få komma förbi?” ”Ja visst” sa han ”Bara jag får känna på de här först.” och strök mig över brösten. Jag vet inte vad som var värst, den fysiska kränkningen, att det stod fyra män bredvid och skrattade eller att jag själv bara mumlade och klämde mig förbi dem.

På min första arbetsplats, en av de största IT-jättarna, fanns en central server där ärenden hanterades för många av Sveriges största företag. Den var också avdelningens porrarkiv. Därifrån kunde tekniker skicka ut porrbilder på skärmen till kvinnliga kollegor som satt i telefon med kunder.

En hand upp mellan benen med kommentaren: ”Är det inte skönt med lite sexuella trakasserier på jobbet?”

1 139 kvinnor inom teknikbranschen har hittills undertecknat uppropet, namnlista. Att underteckna uppropet innebär inte att man personligen har blivit utsatt för övergrepp. "

DN MÅNDAG 20 NOVEMBER 2017

" Sverige brister när det gäller barns rättigheter

Sverige saknar en instans dit barn vars rättigheter kränkts kan vända sig. Det vill Unicef ändra på genom att få Sverige att anta ett tillägg till FN:s barnkonvention – men den svenska regeringen vill inte skriva under protokollet som hittills har ratificerats av 36 länder.

– Barns rättigheter är en helhet och det här är sista länken i rättskedjan för att kunna få sin sak prövad och få upprättelse. Det blir ett haltande system utan tillägget, säger Christina Heilborn, chefsjurist vid Unicef Sverige.
Unicef har i en ny rapport undersökt barns möjlighet till individuell klagorätt i tre länder – Belgien, Irland och Norge – för att jämföra med Sverige. Enligt rapporten har inget av länderna ett system som fungerar perfekt, men alla har system som är bättre än Sveriges.
– Sverige vill vara ett föregångsland när det gäller barns rättigheter, men när det handlar om barns klagorätt hamnar vi på efterkälken, säger Christina Heilborn.
I dag är Barn- och elevombudet (BEO) den enda klagoinstans som enbart vänder sig till barn i Sverige. Alla övriga rättsliga instanser är utformade för vuxna.
Genom att införa det tredje tilläggsprotokollet (TP3) till barnkonventionen skulle den luckan täppas till, menar Unicef. Det skulle ge barn möjlighet att vända sig med klagomål till FN:s barnrättskommitté om deras rättigheter har kränkts och om de inte har kunnat få upprättelse i hemlandet, ungefär som Europadomstolen.
– Fast det här är inte en domstol och handlar inte om att barn ska åka till Geneve utan om att i första hand utveckla ett nationellt system som är barnanpassat.
På nationell nivå skulle till exempel Barnombudsmannen kunna vara den instans som barn i Sverige vänder sig till för att få sin sak prövad i barnrättskommittén. Ett sådant system finns i både i Belgien och på Irland där Barnombudsmannen tar emot individuella klagomål från barn.
När FN:s barnkonvention blir lag i Sverige 2020 skulle TP3 kunna införas samtidigt. Men hittills har den svenska regeringen inte visat någon vilja att ratificiera tilllägget trots upprepad kritik från FN:s barnrättskommitté.
– Regeringen har sagt att den i ett första steg vill göra barnkonventionen till lag. Det är viktigt och bra men det här är en helhet och därför är det märkligt att tillägget lämnas vid sidan av, säger Christina Heilborn.
Tilläggsprotokollet har hittills ratificerats av 36 länder, varav 22 är länder i Europa som till exempel Danmark, Finland, Tyskland och Frankrike. Ytterligare 51 länder har undertecknat protokollet, vilket är första steget i processen där länder visar att de står bakom innehållet.

Katarina Lagerwall
katarina.lagerwall@dn.se "

" Fakta. Tillägg till FN:s barnkonvention
Det tredje tilläggsprotokollet (TP3) i barnkonventionen ger barn och deras ombud rätt att föra fram klagomål till FN:s barnrättskommitté mot enskilda stater om deras rättigheter kränkts och om de inte har kunnat få upprättelse i hemlandet.
Barnrättskommitténs rekommendationer och förslag på åtgärder är inte bindande men sätter press på staterna som skrivit på (ratificerat) protokollet att uppfylla sina skyldigheter. Källa: Unicef "

DN MÅNDAG 20 NOVEMBER 2017

" Nej till slöjförbud och stopp för religiösa friskolor

Västerås. Det blev inget beslut om ett totalförbud mot religiösa friskolor på Liberalernas landsmöte. Även två förslag om slöjförbud röstades ner på söndagen. Därmed fick partiledaren Jan Björklund med sig ombuden på nästan alla punkter.

Förslag om anonyma vittnen ska först utredas och skolplikten ska förlängas till 18 år i stället för 20 år. Det var ändringar som Liberalernas partistyrelse fick tugga i sig i Västerås.
Men tre hotande förluster på integrationsområdet avstyrdes på landsmötets sista dag. Religiösa friskolor som redan finns ska få vara kvar – landsmötet nöjde sig med det nyetableringsförbud som partiledningen vill se.
Efteråt var Gulan Avci, Liberala kvinnors ordförande, besviken.
— Trösten är att vi fått upp frågan på den politiska dagordningen. Vi måste svara på hur vi ska lyckas med integrationen, och för mig börjar den i skolan, säger hon.
— En halvmesyr. Om problem finns med etablering av religiösa friskolor är det klart att problem finns också med skolor som har funnits länge, tycker S-ministern Anna Ekström på utbildningsdepartementet.
Men Liberalernas ledare slår tillbaka.
— Regeringen har ju en ”nollmesyr” här. Det händer ingenting, säger Jan Björklund.
Han syftar på att regeringen sagt sig tillsätta en utredning, men direktiven som utbildningsminister Gustav Fridolin (MP) ansvarar för är ännu inte klara.
Socialdemokraterna har ett kongressbeslut om att förbjuda skolor med konfessionella inslag, medan Miljöpartiet avvaktar utredningen.
— I regeringen är vi som bekant två partier, konstaterar Anna Ekström.
Även två förslag om slöjförbud röstades ner på landsmötet. Det ena handlade om att förbjuda slöjor för barn i förskolor och på lågstadiet. Landsmötet gjorde även tummen ner för en motion som föreslog att heltäckande slöja inte ska tillåtas inom offentliga arbetsplatser.

Mats J Larsson
matsj.larsson@dn.se "

DN MÅNDAG 20 NOVEMBER 2017

" Inte troligt att Sverige får läkemedelsmyndighet

På måndag kväll blir två effekter av Brexit uppenbara. EU-länderna röstar då om vilka städer som får ta över läkemedelsmyndigheten och bankmyndigheten från Storbritannien.

Totalt är det drygt 1 000 arbetstillfällen som ska flyttas från London. Med dem följer familjer, experter, lobbyister och mycket prestige. Störst är European Medicines Agency, EMA, som godkänner vilka läkemedel som ska få säljas i EU.
EMA har 890 anställda och varje år övernattar runt 36 000 experter på hotell för att besöka myndigheten.
Sverige har arbetat hårt för att få hit EMA. Regeringen har lyft fram det så kallade life science-klustret i Stockholm, Solna, Uppsala som en utmärkt lokalisering och lovat bostäder och skolplatser till EMA-familjer som flyttar med från London. När EMA-anställda och EU-kommissionen utvärderat städer har dock andra legat bättre till än Stockholm.
19 städer har sökt EMA. Åtta har sökt bankmyndigheten EBA. Fyra städer, Bryssel, Dublin, Warszawa och Wien har sökt båda myndigheterna.
Vinnarstäderna utses efter en rätt komplicerad utslagningsprocedur. Varje EU-land får i första omgången dela ut tre, två respektive ett poäng till sina favoritstäder, inklusive sin egen.
De tre städer som fått flest röster i första omgången går vidare till nästa, där varje land har en röst. Får ingen stad majoritet i den omgången blir det en tredje röstningsomgång mellan de två som kommit i topp. De flesta bedömare räknar med att vinnaren utses först i en tredje omgång och att länderna kommer att kohandla.
Nyhetssajten Politico citerar Laura Spierdijk, professor i ekonometri, som ser paralleller med röstningen i Eurovisionsschlagern, där till exempel regionala preferenser styr utfallet.
– Det är andra faktorer än vad som är bästa lokaliseringen för en myndighet som kommer att spela in, säger hon.
Vadslagningsfirman Ladbrokes har satt odds på vilka städer som ligger bäst till för att få de omlokaliserade EU-myndigheterna.
Under helgen låg Bratislava följt av Milano och Amsterdam i topp när det gäller läkemedelsmyndigheten. För bankmyndigheten är rangordningen Frankfurt, Wien, Dublin.
Runt klockan 19 på måndag väntas de städer som får myndigheterna att presenteras.

Pia Gripenberg
pia.gripenberg@dn.se "

DN MÅNDAG 20 NOVEMBER 2017

" Pojkar lär sig tidigt att de inte behöver ta ansvar

Vi matas ständigt med siffror och statistik om hur utbrett det sexuella våldet är i vårt samhälle. Vi vet att 97 procent av förövarna är män och att 96 procent av de utsatta är kvinnor. Vi vet även att det sexuella våldet speglar, och bygger på, mäns makt över kvinnor och att det är samma maktobalans som ger män ansvarsfrihet. Att det är ett samhällsproblem går inte att förneka.

Men när vi ska börja prata om åtgärder vänds blickarna bort från oss själva. Ingen tycks vara en del av dagens samhällsstruktur, den som tillåter och möjliggör att sexuellt våld dagligen sker. Men alla är vi en del av denna struktur. Den genomsyrar hela samhället och måste därför angripas från alla håll, hela vägen från förskolan till rättsväsendet.
När lärare i skolan placerar en flicka mellan två pojkar, i syfte att hon som ansvarstagande ska lugna ner killarna som stökar, läggs grunden för denna struktur. Flickor får i tidig ålder lära sig att ta ansvar, inte bara för sig själva utan även för andra, medan pojkarna får lära sig att de inte behöver ansvara för vad de gör. Detta kan även appliceras vid sexuellt våld. Män som inte förstått att de begått ett övergrepp ansvarsbefrias i dag både i lag och samhälle, samtidigt som fokus läggs på hur kvinnor ska bete sig för att förekomma männens agerande så att de inte begår övergrepp.
Samhället måste lära män att ta ansvar i stort som smått. Att inte skratta med vid sexistiska skämt. Att diskutera samtycke med män i sin omgivning. Att säga ifrån när ord som hora och fitta används och mycket mer.

En samtyckeslag är ett viktigt steg, men då det sexuella våldet bygger på en struktur i hela samhället krävs även en samtyckeskultur. Med det menas att samhället bygger på normer där frivillighet är grunden för alla mellanmänskliga kontakter. Att utgångspunkten är att en respekterar varandras gränser. Ett samhälle som inte ger utrymme för maktobalans.
Fatta, en organisation som jobbar mot sexuellt våld och för samtycke i lagstiftning och praktik, menar att vi måste ersätta dagens struktur med en samtyckeskultur för att det sexuella våldet ska kunna motarbetas. Men för att det ska ske, måste vi alla inse hur vi bidrar till upprätthållandet av dagens normer och se hur vi istället kan bidra till förändring. Se till dina handlingar, lägg fokus på förövaren och ifrågasätt maktobalansen mellan män och kvinnor.

Olivia Björklund Dahlgren, Fatta "

DN MÅNDAG 20 NOVEMBER 2017

" Sena återfall i bröstcancer vanligare än forskarna trott

Kvinnor med östrogenkänslig bröstcancer har oväntat stor risk för återfall även så sent som 20 år efter diagnos, visar ny forskning. Fler kvinnor skulle kunna behöva fortsätta med antihormonell behandling i mer än fem år, menar forskarna. Men i dag avbryter många kvinnor själva behandlingen i förtid.

Ungefär 80 procent av alla bröstcancrar är hormonkänsliga och beroende av kvinnliga könshormoner, framför allt östrogen och gulkroppshormon i kombination, för att växa. För att minska risken för återfall brukar kvinnor med östrogenkänslig cancer som rutin rekommenderas fem års antihormonell behandling.
Tidigare forskning har visat att fem års behandling minskar antalet återfall med hälften under behandlingstiden, och med nästan en tredjedel under nästkommande fem år.
Sedan några år har en del kvinnor med särskilt hög risk för återfall rekommenderats tio års behandling, sedan flera studier visat att det kan minska risken ytterligare.
Nu visar en ny, internationell studie att risken för återfall hos kvinnor med östrogenkänslig bröstcancer finns kvar längre än vad forskare tidigare trott, upp till 20 år efter diagnosen.
I studien ingick närmare 63 000 kvinnor som fått antihormonell behandling i fem år och var fria från cancer när behandlingen avslutades.
– Återfallsrisken höll i sig betydligt längre än vad vi förväntat oss, även hos kvinnor med relativt bra prognos från början, säger Jonas Bergh, professor vid institutionen för onkologi-patologi på Karolinska institutet och överläkare vid Radiumhemmet.
– För ett stort antal kvinnor återkom cancern och spred sig till andra ställen i kroppen upp till 15 år efter det att behandlingen avslutats, alltså 20 år efter diagnosen.
Risken för återfall var kopplad till den ursprungliga tumörens storlek och till hur många lymfkörtlar som cancern spridits till. Kvinnor med stora tumörer och fyra eller fler drabbade lymfkörtlar hade högst risk för återfall med spridd cancer, cirka 40 procent. För kvinnor med mycket små och ”snälla” tumörer och friska lymfkörtlar var 15-årsrisken cirka 10 procent.
Innebär det här att kvinnor med hormonkänslig cancer borde behandlas längre än fem eller tio år?
– Det är möjligt, men det finns inga data från randomiserade studier på behandling längre än 10 år, säger Jonas Bergh. Man borde göra studier som jämför 10 års behandling med livslång behandling – något som skulle kunna vara ett alternativ framför allt för patienter med acceptabla biverkningar av behandlingen.
Tidigare studier har visat att cirka en femtedel av kvinnorna, eller fler, avbryter den antihormonella behandlingen inom ett år, och nära en tredjedel efter tre år. I en studie från Lund var det nära 9 procent som slutat med medicinen inom ett år. De patienter i studien som inte hade följt behandlingen vid ettårskontrollen hade en cirka tre gånger högre risk att få tidigt återfall i sin bröstcancer.
– En nyckel till bättre överlevnad är att förbättra följsamheten till behandlingen, säger Jonas Bergh, och det här måste vi diskutera i Svenska bröstcancergruppen. Den behandlande läkarens engagemang är viktigt, om vi inte själva är övertygade, hur ska vi få med oss patienten?
Hur kommunikationen med patienten ser ut är också av stor betydelse, menar Jonas Bergh.

– Jag tror på en enkel och tydlig kommunikation, ”den här behandlingen har stor, stor betydelse för hur det ska gå. Den halverar risken för återfall, och om du får återfall är det stor risk att du avlider av sjukdomen”.
En vanlig orsak till att kvinnor avbryter behandlingen är biverkningar. Och dem måste man också diskutera med patienten, tycker Jonas Bergh.
– En del kvinnor beskriver många och jättejobbiga biverkningar, men erfarenheten är att de ofta brukar klinga av över tid. Det är förstås vad patienten upplever som är relevant, men vissa symtom kan också ha med exempelvis normala åldersförändringar att göra.
Resultaten från den nya studien visar att läkaren och patienten bör diskutera och tillsammans väga risker mot nytta när det gäller att fortsätta behandlingen, menar Jonas Bergh.
Bröstcancerföreningen Amazona i Stockholm gjorde nyligen en enkätundersökning bland sina medlemmar om antihormonell behandling. Oacceptabla biverkningar var det främsta skälet till att sluta med medicinen.
– Men bland våra medlemmar är det få som avbryter behandlingen i förtid, säger Maria Wiklund Karlsson, ordförande i Amazona.
Det beror på att föreningen återkommande tar upp nyttan av behandlingen, i samarbete med läkare, menar hon. Två gånger per termin ordnar man till exempel temakvällar om antihormonell behandling där läkare informerar och svarar på frågor.
– Vi är ganska övertygade om att det handlar mycket om att få rätt information och uppföljande stöd, något som vården borde stå för. Det är egentligen inte vår uppgift att säga till patienterna att ta sin medicin, säger Maria Wiklund Karlsson.
Hon håller med Jonas Bergh om att det behövs att en läkare förklarar ordentligt och informerar om riskerna med att inte börja med, eller inte fortsätta, behandlingen. Försämringar i vårdens uppföljning av bröstcancerpatienter kan leda till att fler avbryter behandlingen, tror hon.
– Det ser olika ut på olika platser, men generellt har uppföljningen försämrats och det finns patienter som inte träffar en onkolog på flera år. Husläkarna har sällan de specialkunskaper som är nödvändiga.
Många kvinnor berättar om svåra biverkningar, säger Maria Wiklund Karlsson och citerar ur mejl: ”Ett elände för kroppen, har aldrig mått så dåligt. Vet inte om det är värt det.” ”Hela kroppen värker, kan inte sova.” ”Står ut med det för att få leva.” ”Uppföljningen helt värdelös. Hoppade över de sista åren.”
Vanliga biverkningar är vallningar/svettningar, viktuppgång, stelhet och smärta i rörelseapparaten, depression, sömnproblem, nedsatt sexlust och -förmåga, torra slemhinnor i underlivet.
Vissa av besvären kan lindras av medicinsk behandling, exempelvis SSRI-preparat som kan minska vallningar och påverka humöret positivt.
– Sedan finns annat som är till hjälp för många, som motion, massage och sexuella hjälpmedel. Att prata om problemen är också till stor hjälp, att få diskutera, känna igen sig och få tips från andra, säger Maria Wiklund Karlsson.
Gun Forsslund är pensionerad läkare och är med och leder temakvällarna om antihormonell behandling hos Amazona.
– Vården måste stödja patienterna och ge all hjälp för att minska biverkningarna, säger hon. Den medicinska hjälpen är grunden, sedan kan det behövas till exempel sjukgymnastik och bassängträning.
Att ha många biverkningar kan göra att annars friska, opererade kvinnor får starkt försämrad livskvalitet och till slut går in i väggen, säger Gun Forsslund.
– Det behövs mer forskning om detta, exempelvis om hur mycket biverkningarna är dosrelaterade. I dag använder man samma doser oavsett vikt, den kan ju skilja sig väldigt mycket mellan olika kvinnor.

Malin Nordgren
malin.nordgren@dn.se "

"Fakta. Bröstcancer och återfall
Den nya studien har genomförts av forskare från den globala forskningsorganisationen Early breast cancer trialists's collaborative group, som består av drygt 600 forskare från hela världen, bland annat Sverige. Professor Jonas Bergh vid Karolinska institutet är vice ordförande för organisationen.
Forskarna analyserade data från 88 tidigare genomförda randomiserade kliniska studier med närmare 63 000 patienter som fått antihormonell behandling i fem år.
Cirka 9 000 kvinnor i Sverige får diagnosen bröstcancer varje år. Var åttonde till var nionde kvinna i Sverige och övriga västvärlden riskerar att få bröstcancer under sin livstid.
Vid hormonkänslig cancer (cirka 80 procent av fallen) kan antihormonell behandling minska risken för återfall och även bromsa sjukdomen om den spritts. Även andra typer av behandling kan bromsa cancern vid spridning, och i dag kan fler drabbade kvinnor leva länge med god livskvalitet.
Källa: Karolinska institutet, Läkartidningen, Bröstcancerföreningarnas riksorganisation "

DN MÅNDAG 20 NOVEMBER 2017

" Stopp för remisser till specialistklinik

Sedan i somras remitterar landstinget inte längre de patienter som lider av trauman efter sexuellt våld till Kris- och traumacentrum, KTC. Verksamhetschef Fredrik Garpe vill ha tydliga svar från förvaltning och politiker var de runt 200 patienter, som tidigare hänvisats till KTC per år, nu får hjälp. – Vi har svårt att veta vad som händer med de här patienterna nu, hur de ska fångas upp och var kompetensen finns.

I samband med Metoo-uppropet har frågan lyfts om vården för personer som utsatts för sexuellt våld och övergrepp. DN har tidigare rapporterat om hur läkare och professorer runt om i landet larmar om stora brister i den uppföljande vården. Flera av experterna menar att kompetensen för att behandla patientgruppen inte finns i den ordinarie verksamheten och att det behövs fler specialistmottagningar.
– Specialistvården för att behandla de konsekvenser som sexuella övergrepp kan ge, till exempel posttraumatiskt stressyndrom, är underutvecklad på de flesta håll, sa Lotti Helström, överläkare på Södersjukhusets akutmottagning för våldtagna, till DN.
I Stockholms län har patienter framför allt remitterats till specialistmottagningen Kris- och traumacentrum. Där har man tagit emot patienter med trauman efter sexuellt våld sedan 2006. Men i somras kom beskedet att landstinget inte längre kommer att remittera dessa patienter till mottagningen. Detta efter att vårdavtalet setts över och man kommit fram till att det endast omfattade patienter med krigs- och tortyrtrauman.
De 140 personer, majoriteten kvinnor som utsatts för sexuellt våld, som stod i kö för behandling hos KTC har nu fått remitteras tillbaka,

främst till psykiatrin. Fredrik Garpe är orolig för vad som händer med dem nu.
– Vi har ställt frågan till landstinget, hur de här patienterna ska fångas upp, men får inga tydliga svar. Vi vet inte mer specifikt var vi ska hänvisa dem, var kompetensen finns.
Han är kritisk till att landstinget inte upphandlar specialistvård för patientgruppen. Hos landstinget menar man att kompetensen finns inom psykiatrin, men Garpe håller inte med.
– Den här gruppen borde upphandlas separat, det är en bortglömd och bortprioriterad patientgrupp som behöver samlad erfarenhet och kompetens. En kompetens som inte finns överallt. Att de här patienterna har remitterats till oss från första början tycker jag visar det.
Behovet av specialistkompetens var en av anledningarna till att KTC började ta emot patientgruppen. Från politiskt håll önskade man en instans där denna typ av patienter kunde få specifik vård.
– Man hade ingenstans att remittera vidare, så då blev vi en sådan instans. Med tiden såg man att verksamheten var bra och att behovet var stort. Då fanns en önskan från landstingets sida att verksamheten skulle fortsätta, men tydligen inte längre.
På KTC finns plats för 200 patienter att behandlas för trauman efter sexuellt våld. Platser som, utöver de patienter som får avsluta en redan påbörjad behandling, nu står tomma. Fredrik Garpe är rädd att den samlade kompetensen som finns inom verksamheten, och som finns hos några stiftelser och ideella organisationer i Stockholm, ska gå förlorad om landstinget inte satsar på specialistvården.
– Risken i förlängningen är att vi går miste om kompetensen. Inom psykiatrin är kunskapen om komplext posttraumatiskt stressyndrom inte så hög.
Oppositionslandstingsråd Håkan Jörnehed (V) har varit engagerad i frågan. Han menar att man behöver bygga upp en egen kris- och traumaenhet för sexuellt utsatta.
– Jag har frågat vår förvaltning var de kvinnor som tidigare har fått vård på Kris- och traumacentrum nu ska. Vad ska vi erbjuda för vård? En av anledningarna till att mottagningen startades var att det inte fanns tillräckligt med kunskap någon annanstans. Nu har man avslutat en verksamhet utan att det finns något alternativ. Förvaltningen svarar att patientgruppen ska tas om hand i ordinarie vård, men var är den? Vi vill nästan veta till vilket portnummer man ska gå för att få hjälp.
Enligt Maria Hägerstrand, enhetschef för psykiatrienheten i Stockholm, har alla de kvinnor som väntat på behandling på KTC fått vård.
– De kvinnor som har väntat på att få behandling på KTC har utan problem fått hjälp inom det stora vårdutbudet som vi har i Stockholms läns landsting. Jag delar inte bilden om att den här patientgruppen inte får vård. Det handlar om en otroligt stor grupp, större än den som remitterats till KTC, som har fått vård.
Patientgruppen kommer att fortsätta erbjudas vård inom den ordinarie psykiatrin.
– Vi håller just nu på med en upphandling som inkluderar en del av den här patientgruppen, de som har utsatts för övergrepp kopplade till krig och tortyr i hemlandet eller på väg till Sverige. Den andra delen får hjälp inom den ordinarie psykiatrin, säger Jessica Ericsson (L), ordförande i hälso- och psykiatriberedningen.
Finns kompetensen för att behandla den här typen av trauman i den ordinarie verksamheten?
– Ja, men vi måste alltid bli bättre, på flera områden. Därför satsar vi på kompetensutveckling och har också ett vårdprogram på gång på det området, säger hon.

Men om den här kompetensen finns, varför har då runt 200 patienter per år remitterats vidare till KTC?
– Vi har inte varit tydliga med var de här patienterna kan remitteras, så läkare har inte riktigt vetat var de ska skicka dem. Vi har gjort en genomlysning av vården och den vård som KTC erbjuder finns och erbjuds också inom andra områden. Det vi måste göra är att sprida kunskap om var man remitterar och hur läkarna kan leda dessa patienter vidare, säger Jessica Ericsson.

Amanda Lindström
amanda.lindstrom@dn.se "

" Fakta. Landstinget ser över vårdavtal
Stockholms läns landsting har sett över flera av sina vårdavtal. I våras upptäcktes att avtalet med KTC inte omfattar de personer som utsatts för våldtäkt. Patienterna har remitterats till Kris- och traumacentrum sedan 2006. "

DN MÅNDAG 20 NOVEMBER 2017

”Den svåra biten med att ändra kultur återstår”

" Över 200 kvinnliga skådespelare läste på Södra teaterns scen på söndagen upp några av de många vittnesmål om sextrakasserier inom teater- och filmvärlden som samlats in under uppropet #tystnadtagning. På plats fanns medlemmar ur kungafamiljen och flera ministrar.

Kronprinsessan Victoria, drottning Silvia och kultur- och demokratiminister Alice Bah Kuhnke var några av de makthavare som var på plats för att lyssna på bland andra Suzanne Reuter, Eva Röse och Molly Nutley.
– Det här är en otroligt viktig kampanj, sade kronprinsessan Victoria till Sveriges radio om varför hon var på plats.
Alice Bah Kuhnke, kultur- och demokratiminister säger till DN att hon är förvånad över grovheten och vidden av de övergrepp som berättats om.
– Jag blir upprörd över att vi har misslyckats så med policys som bara varit vackra ord. Den svåra biten med att ändra kultur återstår. Det arbetet inleds nu, säger Alice Bah Kuhnke.
Uppläsningarna skedde på flera scener runtom i Sverige, bland annat på Världskulturmuseum i Göteborg.

Evelyn Jones
evelyn.jones@dn.se "

DN TISDAG 21 NOVEMBER 2017

”Staten subventionerar de kommunala skattehöjningarna”

Enligt Sveriges Kommuner och Landsting riskerar kommunalskatterna att höjas kraftigt de närmaste åren. Detta får negativa effekter på sysselsättning och skattebaser. Det finns ett antal systemfel som bidrar till att driva upp kommunalskatterna. Nu behövs politiskt ledarskap för att bromsa utvecklingen, skriver Jacob Lundberg, chefsekonom, Timbro.

Sverige har högst kommunala skatteintäkter som andel av BNP i hela OECD. Enligt Sveriges Kommuner och Landsting kan kommunalskatten stiga med mer än två kronor per hundralapp de kommande fyra åren. Problemet är att kommunerna har stora ekonomiska motiv att bedriva skattefinansierad kommunal verksamhet i stället för att välja en lägre skatt och låta medborgarna själva välja vad de vill lägga pengar på. I rapporten ”Kommunernas incitament för skattehöjningar”, som släpps i dag, beräknar jag att varje krona som blir kommunal konsumtion i stället för privat konsumtion subventioneras med 36 öre av staten. Det beror på att kommunerna är undantagna från moms och på att kommuninvånarna kompenseras av ett högre jobbskatteavdrag när kommunalskatten stiger.

Höjd skatt leder i sin tur till beteendeförändringar hos skattebetalarna, som minskad vilja att arbeta. Det gör att skattebaserna för kommunalskatt, arbetsgivaravgifter och moms krymper i takt med att skatten ökar. Enligt en rimlig bedömning får den offentliga sektorn därför bara behålla 74 öre på varje krona de höjer skatten för. 26 öre av varje krona i kommunalskattehöjning uteblir på grund av de negativa dynamiska effekterna.

Detta är negativt för landet som helhet, men den enskilda kommunen som borde drabbas av den skadliga politiken kommer lindrigt undan. Effekten drabbar primärt staten och övriga kommuner. Det beror på att utjämningssystemet, det omfördelningssystem som har som syfte att utjämna kommunernas ekonomiska förutsättningar, kompenserar den skattehöjande kommunen för de negativa effekterna till 95 procent.

Den sammanlagda effekten av den förda politiken har inte uppmärksammats eller siffersatts tidigare. På grund av momsundantaget, jobbskatteavdraget och utjämningssystemet medför varje krona som skiftas från privat till kommunal konsumtion en kostnad för staten och de andra kommunerna med totalt 62 öre. Det är alltså rationell ekonomisk politik för kommunpolitiker att prioritera en stor kommunal verksamhet framför låga skatter, även om pengarna hade använts mer ändamålsenligt i människors egen privatekonomi.

Den goda nyheten är att dessa tre brister i Sveriges ekonomiska styrning kan åtgärdas genom reformer som inte är alltför komplicerade.

1Kommunerna är undantagna från moms – momsbelägg dem. Privat konsumtion är normalt momsbelagd. Skattefinansierad konsumtion är dock, i enlighet med EU:s regelverk, undantagen från moms i Sverige. Skattefinansierade tjänster som produceras av kommunens anställda blir över huvud taget inte föremål för moms, och när kommunen köper in varor eller tjänster från den privata sektorn får den kompensation för momsen från staten. Detta innebär att det är relativt sett billigare att finansiera konsumtion genom kommunalskatten än på den privata marknaden. Ju högre kommunalskatter och ju större kommunala utgifter, desto mindre moms behöver kommunen och dess invånare betala in till staten.

Kommunernas momsgynnade ställning kan avskaffas genom att anslagen till kommunala verksamheter momsbeläggs. Själva kommunalskatten skulle också kunna momsbeläggas, för att få samma

effekt. På Nya Zeeland har man dessa lösningar och experter anser att landet är ett föredöme med ett momssystem som täcker i princip all konsumtion, både privat och offentlig. Lokala fastighetsskatter, som är den huvudsakliga skattekällan för nyzeeländska kommuner, är till exempel momsbelagda. Jag har tidigare uppmärksammat denna fråga i rapporten ”Kommunernas momsundantag”.

2Höjd kommunalskatt ger höjt jobbskatteavdrag – ändra utformningen. Jobbskatteavdraget är direkt proportionellt mot kommunalskatten. Eftersom avdraget finansieras genom statsbudgeten och inte påverkar kommunernas ekonomi innebär detta att kommunmedborgarna delvis kompenseras av staten för en kommunalskattehöjning. Kommunalskatterna inbringar i år 706 miljarder till kommunerna och jobbskatteavdraget uppgår till 109 miljarder, en sjundedel av kommunalskatteintäkterna. Om en kommun höjer skatten med 7 miljoner kommer alltså kommunmedborgarnas jobbskatteavdrag i snitt att öka med en miljon, så att deras sammanlagda inkomst bara minskar med 6 miljoner. En sjundedel av skattehöjningen finansieras av staten.

Jobbskatteavdragets utformning kan ändras så att det inte baseras på skattesatsen i den aktuella kommunen. Det är inte särskilt tekniskt komplicerat. Så fungerar redan i dag jobbskatteavdraget för personer som är äldre än 65 år, samt jobbskatteavdragen i flera andra länder.

3 Utjämningssystemet fritar kommunerna från ansvar – gör om. Den närmast totala utjämningen av skattebaser inom det kommunala utjämningssystemet innebär att kommunerna har små incitament att ta hänsyn till de negativa effekterna av en skattehöjning. När skatten höjs blir det mindre lönsamt att arbeta och mer lönsamt att exempelvis skatteplanera. Nationalekonomisk forskning visar att detta leder till lägre beskattningsbar inkomst. Men på grund av utjämningssystemet är detta något som den enskilda kommunen inte har några incitament att ta hänsyn till, eftersom i snitt 95 procent av de negativa effekterna kommer att bäras av de andra kommunerna. Detta är en tredje faktor som bidrar till högre kommunalskatter.

Det finns goda möjligheter att skapa ett utjämningssystem som baseras på kommunernas förutsättningar, som antalet högskoleutbildade och ålderssammansättningen, i stället för som i dag på utfallet i form av kommuninvånarnas genomsnittsinkomst. I rapporten ”Kommunalråd utan ansvar” (Timbro) har Isak Kupersmidt och Gustav Karreskog räknat fram ett sådant förslag. Det systemet skulle bevara en hög grad av utjämning, men samtidigt låta kommunerna behålla frukterna av tillväxtfrämjande politik, där kommunens skattepolitik är en viktig faktor.

Allt fler aktörer, till exempel LO (DN Debatt 24/8), varnar nu för de stigande kommunalskatterna. Inget parti har dock kommit med något förslag som åtgärdar de tre systemfel som nämns ovan. Kristdemokraterna (DN Debatt 30/5) föreslår en kommunalskattebroms likt den som var i kraft i slutet av 1990-talet. En sådan kan få önskvärd effekt på kort sikt, men behandlar symptomen i stället för de underliggande problemen.

Sannolikheten för att kommunernas egen intresseorganisation, Sveriges kommuner och landsting, kommer att driva på för en förändring i den riktning jag föreslår är liten. Därför behövs politiskt ledarskap. Här borde goda möjligheter finnas för en blocköverskridande överenskommelse.

Jacob Lundberg, chefsekonom på Timbro och doktor i nationalekonomi "

DN TISDAG 21 NOVEMBER 2017

" Stor skillnad kring asylbeslut i EU

Andelen afghanska medborgare som beviljas asyl skiljer sig stort mellan de olika EU-länderna.

En ny undersökning visar att beviljandeandelen för gruppen varierar mellan 10 och 90 procent.
– Det är ett stort problem. EU har jobbat för ett gemensamt asylsystem i nästan 20 år, men detta visar att för Afghanistan finns det ingen gemensam linje, säger Migrationsverkets expert Bernd Parusel.
Sverige har beställt undersökningen, som genomförts inom Europeiska migrationsnätverket (IMN). 27 EU-medlemsstater plus Norge har fått tre frågor gällande tvångsutvisningar till Afghanistan. Enkäten besvarades av 17 medlemsstater samt Norge.
Svaren visar att tillvägagångssättet mellan länderna skiljer sig åt på flera punkter, både i vilka som tvångsutvisar afghanska medborgare, men också hur stor andel som beviljas asyl. I flera medlemsstater, bland andra Frankrike, Italien, Spanien och Luxemburg, ligger beviljandeandelen mellan 80 och 90 procent. I Ungern ligger samma siffra på knappt 10 procent, medan den i Sverige och Tyskland ligger strax under 50 procent.
Högst antal tvångsutvisningar, alltså utvisningsärenden som överlämnats till polis, till Afghanistan under första halvåret 2017 står Norge för, som skickade 142 personer till landet.
Därefter kommer Nederländerna och Sverige, med 35 respektive 34 tvångsutvisningar.
Nio länder svarade att de tvångsutvisar till Afghanistan – Österrike, Belgien, Ungern, Litauen, Nederländerna, Slovakien, Storbritannien, Norge och Sverige. Sju svarade att de inte gör det – Kroatien, Tjeckien, Estland, Luxemburg, Lettland, Malta och Portugal.
Huvudorsaken länderna angav är att de har väldigt få afghanska medborgare eller inga alls.
Amanda Lindholm amanda.lindholm@dn.se "

DN TISDAG 21 NOVEMBER 2017

" Liknande beslut av Migrationsverket

Beskedet: Farbröderna i Sverige kan fungera som Amirs ordnade mottagande i Afghanistan

Amir är 7 år. Han kom till Sverige 2015 tillsammans med två farbröder, som då var 17 och 14. Den ena fick ett år senare sin ålder uppskriven till 18. Enligt intyg från psykiatriker mår båda Amirs farbröder så dåligt att det finns risk för deras liv. En av dem har gjort två självmordsförsök.
I december 2016 får alla tre avslag på sina asylansökningar och ska utvisas till Afghanistan. En av Amirs farbröder bodde i Afghanistan sina första tre år, men både Amir och hans andra farbror är uppvuxna i Iran. Migrationsverket konstaterar att Amir inte verkar ha kontakt med familj eller annan anhörig i Afghanistan. Men eftersom hans asylsökande farbröder, som han reste med till Sverige, har fyllt 18 respektive blivit uppskriven i ålder, så kan de vara hans ordnade mottagande i hemlandet.
Beslutet överklagas och tas upp i Migrationsdomstolen. Amir får samma besked där – hans farbröder kan, trots deras psykiska ohälsa, fungera som Amirs ordnade mottagande i Afghanistan. En till överklagan görs, men Migrationsöverdomstolen prövar inte ärendet.
Kort efter det sista beskedet lämnar Amirs farbröder landet och tar Amir med sig. Amir kan så småningom bli tillbakahämtad av sin familjehemskontakt och är nu åter i Sverige. Hans utvisning till Afghanistan är tillfälligt stoppad eftersom hans farbröder är försvunna.
Beskedet: Din bror finns i Sverige – därför finns förutsättningar för ordnat mottagande
Vi kan kalla dem Reza och Mehran. Reza är 14 år och kom till Sverige 2015. Samma år som sin bror Mehran, som då var 16. De kommer från

en by i Afghanistan. När de lämnade landet fanns deras mamma, tre småsyskon och farmor kvar. Den sista kontakten bröderna hade med sin familj var i januari 2016, berättar de. Från flera håll har de fått veta att talibaner anföll byn 2016. De vet inte om deras familj lyckades fly eller alls lever längre.
Reza har av läkare konstaterad PTSD med dissociativa symptom. Han faller i trans och bedöms av läkare och psykolog ha symptom som tydligt visar på behov av fortsatta insatser på specialistnivå.
Hans familjehemsmamma anser att han behöver tillsyn dygnet runt.
– När minnena blir för svåra så försvinner han, ibland somnar han, andra gånger har han tappat känseln i hela kroppen. En gång somnade han stående när jag kramade honom, säger hon.
I utvisningsbeslutet från Migrationsverket står det:
”Du uppger dig inte ha någon kontakt med din familj i Afghanistan längre. Dock finns det inget som tyder på att de inte skulle vara kvar i landet. Vidare finns din bror här i Sverige som du kan återvända med. Det finns därför förutsättningar för ett ordnat mottagande för dig.”
Man gör också bedömningen att det inte skulle skada Rezas psykosociala utveckling att återvända till Afghanistan med sin storebror.
Reza och Mehran har överklagat Migrationsverkets beslut.

Beskedet: Din bror ska utvisas – därmed saknar du inte ett - nätverk i Afghanistan
12-åriga Ali kom till Sverige 2015 tillsammans med sin bror som då var 17. De är uppvuxna i Afghanistan, men nu är deras föräldrar gömda i Iran, berättar de.
Men eftersom Migrationsverket inte anser att bröderna gjort hotbilden mot dem sannolik bedömer verket inte heller det som sannolikt att familjen skulle ha flytt till Iran.
Båda bröderna har fått beslut om att utvisas till Afghanistan. I 12-åriga Alis beslut står det:
”Din bror är inte i behov av skydd i Sverige och ska utvisas till Afghanistan. Redan av den anledningen bedömer verket att du inte är i avsaknad av ett nätverk i Afghanistan”.
Bröderna har överklagat utvisningsbeslutet. "

DN TISDAG 21 NOVEMBER 2017

" Minst tio klimatskeptiker bland riksdagens ledamöter

Minst tio svenska riksdagsledamöter anser att rapporter om klimatförändringar är överdrivna, avslöjar DN:s riksdagsenkät. En av dem, Josef Fransson (SD), vill att Sverige drar sig ur Parisavtalet. – Det är oroande att se att det finns klimatförnekare i Sveriges riksdag, säger klimatminister Isabella Lövin (MP).

Vid klimattoppmötet i Bonn i Tyskland, som nyligen har avslutats, diskuterade världens länder hur utsläpp av växthusgaser ska stoppas. Sedan 30 år larmar tusentals forskare via FN:s klimatpanel om att det måste ske, för att undvika utrotning av oss själva.
Trots det finns i dag flera klimathotsskeptiker – i Sveriges riksdag. 105 riksdagsledamöter svarade under förra veckan på en enkät som DN har skickat ut. De allra flesta, 90, svarade att de oroar sig över klimatförändringarna, varav elva sade sig lida av klimatångest. Fem svarade att de tror på klimatprognoserna, men att de ändå inte oroar sig.
Tio svarade att de inte oroas över klimatförändringarna, eftersom de tror att rapporterna om dessa är överdrivna. Fyra av skeptikerna svarar att de tillhör Sverigedemokraterna, tre Moderaterna, en Miljöpartiet, en Liberalerna och en vill inte uppge partitillhörighet. Men på grund av att det endast är 105 av 349 ledamöter som har svarat på enkäten går det inte att dra några statistiska slutsatser av materialet.
Josef Fransson, riksdagsledamot och tidigare klimatpolitisk talesperson för SD, är en av de som har svarat att han anser hotet vara överdrivet.
– Det är som i alla frågor. Det är alarmisterna som hörs mest. Bevekelsegrunderna tror Fransson är egoistiska.
– Det finns en rad organisationer och politiska partier som lever och frodas av den här skrämselpropagandan. Det är mängder av människor som är ekonomiskt beroende av att driva den här frågan vidare. Det handlar om enkel marknadsekonomi: folk som har starka incitament att välja det mer besvärliga scenariot. Det är deras levebröd.
Fransson tar upp FN:s klimatpanel IPCC, EU och Miljöpartiet som exempel på organisationer som tjänar på att skrämma upp människor med ”förvanskade teorier”.
– FN-organet IPCC måste förnya sig och förklara varför de behövs. Varför behövs EU? De älskar sådana här frågor. Och MP behöver berättiga sin existens. Det gäller alla miljörörelser: de struntar i vad som är sant och appellerar till människors magkänsla. Tryck upp en söt bild på en söt isbjörn och hävda att alla kommer att dö, det är så de jobbar.
Vad är det som du anser förvanskas?
– En fördubbling av koldioxidhalten ger en grads uppvärmning, men enligt IPCC blir den totala uppvärmningen 3 grader på grund av positiv återkoppling. Det är en mycket vansklig teori, ett typexempel på när man lyfter något extremt komplext till nästan obestridbar fakta. Och IPCC:s värstascenario med 6 graders uppvärmning. Det blir tårta och charader av alltihop.
I oktober lade Josef Fransson en motion, ”Faktoider inom klimatvetenskapen”, om att tillsätta en kommitté bestående av erkända vetenskapsmän för att avslöja osanningar om klimatvetenskapen som förekommer i debatten.
Vad får dig att tro mer på dem som hävdar att klimatförändringarna inte är ett problem, jämfört med dem som gör det?
– Det påstås och påstås en himla massa saker men det är aldrig någon journalist som vill syna bluffen. Hittills har klimathotsskeptikerna fått

rätt. Den långa trenden har inte visat någon nämnvärd global uppvärmning.
Sveriges representant vid FN:s klimatpanel IPCC är Markku Rummukainen, professor i klimatologi vid Lunds universitet:
– Det stämmer inte. Det finns omfattande dataunderlag om stigande temperatur, höjning av havsnivån och smältande isar. Mätningarna är oberoende av varandra och alla återspeglar en global uppvärmning.
SD var det enda partiet i riksdagen som röstade nej till att Sverige skulle skriva under det klimatavtal om utsläppsbegränsningar som förhandlades fram i Paris i slutet på 2015.
I fjol avslöjade Expressen att Sverigedemokraterna har använt sig av kända klimathotsförnekare i utformningen av partiets klimatpolitik. I Almedalen i somras uppgav partiledaren Jimmie Åkesson till DN att han önskade att Sverige lämnade avtalet.
Att USA:s president Donald Trump gör slag i saken ser Fransson som positivt.
– Det som är trevligt med det är att USA går i bräschen och håller debatten vid liv. Obama har skadat USA:s ekonomi väldigt genom att vara radikal i klimatfrågan, och framför allt ställde han till det för de kanadensiska företagen så att de inte fick ut sin produkt genom pipelinen Keystone. Det har ju Trump ändrat på nu.
Borde Sverige dra sig ur Parisavtalet?
– Det borde vi väl tids nog. Om tio år har de flesta fått upp ögonen för att det här med koldioxidutsläpp inte är så farligt. Varför pratar man så lite om de positiva effekterna av mer koldioxid, som att våra skördar växer, öknarna går tillbaka. All biomassa växer och ger mer mat åt jordens befolkning.
IPCC:s Markku Rummukainen motsäger dock Josef Franssons argumentation.
– Genom att koldioxid förstärker växthuseffekten och driver klimatförändringar slår utsläppen också mot växtligheten och möjligheter till att få fram mat, genom temperatureffekter och nederbörd. Och även om vissa växter kan tillgodogöra sig högre koldioxidhalt, gäller det inte alla. Klimatförändringar slår ofta dessutom mot näringshalten i grödor, säger han och fortsätter:
– Det vetenskapliga kunskapsläget är tydligt när det gäller klimatförändringar. Vi vet att det pågår en global uppvärmning, och att det är människan som står bakom dagens temperaturhöjning. Det handlar om stora och snabba förändringar även i ett historiskt perspektiv. Vi vet att förändringarna kommer att ge så pass stora konsekvenser över tid att vi måste hantera dem.
Klimatminister Isabella Lövin (MP) bekymras över den parlamentariska faktaresistensen.
– Det är oroande att se att det finns klimatförnekare i Sveriges riksdag. Det är visserligen bara 10 av 105 ledamöter men det borde inte vara någon. Som riksdagsledamot har man ett ansvar. Man kan inte blunda för alla dessa vetenskapliga rapporter. Att inte ta klimatfrågan på allvar är fullkomligt oansvarigt gentemot kommande generationer.

Lisa Röstlund
lisa.rostlund@dn.se "

" Fakta. Flera vetenskapliga larm sedan oktober
Under senaste månaden har flera vetenskapliga rapporter larmat om läget för jorden:
En ökning av extremväder med nära 50 procent under de senaste sju åren, enligt rapporten The Lancet Countdown.
En rekordhög ökning av koldioxidhalten i jordens atmosfär, enligt FN:s klimatorgan WMO.
Enligt en långtidsstudie har 75 procent av alla flygande insekter i skyddade områden i Tyskland försvunnit under de senaste 27 åren – forskarna varnar för ett ”ekologiskt armageddon”. "

DN TISDAG 21 NOVEMBER 2017

" JO: Fängelser inte anpassade för föräldrar

Justitieombudsmannen riktar kritik mot Kriminalvården för att inte tillgodose gravidas eller småbarnsmammors behov. Myndigheten bör också iaktta att lagen är könsneutral, anser JO.

Åtta kvinnor med barn och minst femton gravida har under året placerats på de sex kvinnoanstalter som finns i landet, men JO har i en granskning kunnat konstatera att Kriminalvården saknar rutiner för hur de ska hanteras. Även om noll pappor fått ha barn med sig i fängelset, skriver JO att myndigheten borde förbereda sig på det.
Fängelselagen medger att dömda personer får ha spädbarn med sig ”om det kan anses vara till barnets bästa”. När dessa mammor fått sådant tillstånd och placerats har JO:s inspektioner noterat att de inte får sina särskilda behov uppmärksammade på ett enhetligt sätt.

Ossi Carp
ossi.carp@dn.se "

DN TISDAG 21 NOVEMBER 2017

”Kampanjen gör att vi vågar prata om det”

För många organisationer har Metoo fungerat som en väckarklocka. Nu berättar facken att insatser för att minimera sexuella trakasserier och övergrepp på arbetsplatsen gjordes långt före kampanjen. Men få kan säga hur stort problemet faktiskt är.

Den världsomspännande kampanjen Metoo har tvingat fram erkännande om sexuella trakasserier och närmanden av såväl medieprofiler som ministrar och akademiker. Internutredningar har inletts i ett försök att bota den kvinnofientliga kultur som råder i många organisationer.
När DN pratar med facken verkar det som att de allra flesta legat steget före Metoo-kampanjen. Utbildningsinsatser, värdegrundsarbete och uppförandekoder är bara några av de krafttag som tagits inom Metall, Kommunal, HRF och Transport de senaste åren.
Samtidigt är alla eniga om att ingen organisation helt kan freda sig mot dessa beteenden. Och få har full koll på hur utbrett problemet är.
– Vi har haft jättebra beredskap och vi har pratat mycket om det här. Men vi kan ändå inte säga hur det egentligen är under ytan, säger Olle Ingemarsson, hr-chef på Kommunal.
Metall berättar att de har haft en handfull ärenden inom organisationen de senaste fyra åren.
– De här sakerna förekommer absolut och det är säkert många händelser som aldrig kommer upp. Men en sån här kampanj gör att vi vågar prata om det och det är av stor betydelse, säger Anna Jensen Naatikka, förbundssekreterare i Metall.
Fackförbundet Metalls värdegrund bygger på alla människors lika värde och alla som tar på sig ett förtroendeuppdrag måste ställa sig

bakom det. För de som inte bottnar i värderingen är det utbildning som krävs, menar Anna Jensen Naatika.
– Ju mer vi jobbar med värdegrundsarbete, desto mer upplever jag att det blivit en annan attityd. För några år sedan var det ingen som ens visste vad en feminist var, säger Anna Jensen Naatika.
Maria Arkeby på Transport beskriver fenomenet på ett liknande sätt. Men Metoo-kampanjens skördande de senaste veckorna har inte ökat antalet anmälningar, säger hon.
– Vi hoppas att det i alla fall sätter ett fokus på det. För oss är det viktigt med en sund kultur och ett klimat som gör att människor törs prata med varandra.
Med en ny visselblåsarfunktion där medarbetare anonymt kan larma om missförhållanden har Kommunal tagit steg för att bryta tystnadskulturen som ligger kvar i många organisationer.
– Om man känner att man inte vill kontakta personalenheten eller prata med ens närmaste chef finns möjligheten att visselblåsa. Inte alla vågar säga till när något händer och då kan man visselblåsa i stället, säger Olle Ingemarsson.
För Hotell- och restaurangfacket har Metoo aktualiserat ett problem som länge plågat branschen. Bland fackets medlemmar hittas till stor del unga människor med tillsvidareanställning och låga sysselsättningsmått. Arbetskulturen som råder för många av medlemmarna återspeglar inte hur det ser ut inom organisationen, menar förbundsordförande Malin Ackholt.
– Men det räcker att vi har ett ärende så har vi ett för mycket. Vi kan alltid göra saker bättre utifrån att omvärlden ändras, säger Malin Ackholt.

Jonas Desai
jonas.desai@dn.se "

"**Fakta. Så många berörs**
Kommunal har över en halv miljon medlemmar, 30 000 arbetsplatsombud och ungefär 600 anställda.
HRF har 31 000 medlemmar, 700 förtroendevalda och 85 anställda i förbundet.
Transport har 60 000 medlemmar, och cirka 150 anställda.
Metall har 300 000 medlemmar, 30 000 förtroendevalda och 500 anställda. DN "

DN TISDAG 21 NOVEMBER 2017

" EMA till Amsterdam efter lottning

Stockholm får inte den europeiska läkemedelsmyndigheten, EMA. Det stod klart redan efter den första röstningsomgången i Bryssel. I stället blev det Amsterdam som vann EMA-striden – men först efter att lotten fick avgöra.

Genom Brexit måste EMA flytta från London. Stockholm var en av 19 städer i EU som har försökt bli ny värdstad för myndigheten.
Men Stockholm blev utslaget redan i den första omgången. Stockholm kom på sjätte plats under den första omgången, enligt en välplacerad källa, men det var endast de tre städer som fick flest röster som gick vidare till en andra omröstning.
De städerna var Milano, Amsterdam och Köpenhamn. I den andra omgången slogs Köpenhamn ut och därmed kom slutstriden att stå mellan Milano och Amsterdam.
När tredje omgången var över stod det lika mellan Milano och Amsterdam. Ett land avstod från att rösta och de båda städerna fick 13 röster var.
Därmed fick Estland, nuvarande ordförandeland, låta lotten avgöra och den föll till Amsterdams fördel.
EMA är en prestigefylld myndighet med närmare 900 anställda. Inom myndigheten har funnits en oro över att många av EMA:s högutbildade specialister skulle hoppa av vid en flytt. Det har troligen legat Stockholm i fatet. En flytt till Amsterdam väntas inte leda till lika många avhopp som om EMA hade hamnat i Stockholm.
En enkät bland personalen tidigare i år visade att Stockholm inte tillhörde favoritstäderna. EMA visade också med enkäten omfattningen av skadan av verksamheten skulle drabbas av beroende på hur många som skulle hoppa av. Den enkäten gav just Amsterdam topppoäng, en ort där myndigheten kunde räkna med att få med flertalet anställda.
Det spända läget i Katalonien har lagt hinder i vägen för Barcelona, som tidigare sågs som en het kandidat.
Och hade myndigheten hamnat i slovakiska Bratislava hade EMA troligen förlorat så många anställda att verksamheten tagit skada för åratal framöver – möjligen hade aldrig EMA repat sig.
Ministrarna från de 27 EU-länderna (Storbritannien är inte med) röstade även om var bankmyndigheten EBA ska hamna efter Brexit.
Här blev storfavoriten, Frankfurt, sensationellt utslaget i andra omgången. Staden fick endast fyra röster. Slutstriden kom därmed att stå mellan Dublin och Paris.
Och även här var det till sist lotten som fick fälla avgörandet – det blir till Paris som EBA flyttar våren 2019 när Storbritannien lämnar EU.

Dan Lucas
dan.lucas@dn.se "

"Fakta
Omröstningen skedde i tre etapper.
I den första omgången fick de 27 länderna sex röster var att fördela. De fick lägga tre på sin favorit, två på näst bästa valet och en på tredjehandsvalet.
De tre med flest röster gick till en andra omgång. Slutstriden stod mellan de två städer som fick flest röster i andra omgången. "

DN TISDAG 21 NOVEMBER 2017

" Prisnivån är hög trots att marknaden svalnat

Det tar längre tid att genomföra en bostadsaffär i Stockholm i år än i fjol. Det visar statistik från Hemnet. Inbromsningen på bostadsmarknaden har gjort att många säljare har orealistiska förväntningar om priset, tror Staffan Tell, talesperson för Hemnet.

Antalet dagar det tar att genomföra en bostadsaffär ger en vink om hur het, respektive sval, en lokal marknad är.
När efterfrågan ligger långt över utbudet går det snabbt att genomföra en affär. Det har inte varit ovanligt i de större städerna på senare år att en bostad har sålts innan en andra visning av objektet. Som en följd ligger annonserna kvar under kortare tid.
Med en avsvalnande marknad blir annonserna liggande längre på sajterna. Och det är precis det som bostadsannonssajten Hemnet kan visa.
I Stockholms kommun har tiden en annons på en bostadsrätt ligger på Hemnet ökat med fyra dagar, eller 22 procent under perioden januari till oktober, jämfört med motsvarande period i fjol. Eftersom nästan varannan bostadsrättsaffär i landet sker i Stockholms län för det också med sig att även för riket stiger antalet dagar som annonserna ligger ute.
Det anmärkningsvärda att även när det gäller villor ökar tiden som annonserna ligger ute, från 18 till 21 dagar. Villamarknaden är annars betydligt mer trögrörlig än bostadsrättsmarknaden. Priserna varierar inte lika kraftigt och snabbt som för bostadsrätterna.
Däremot minskar ”liggtiden” för bostadsannonser i Göteborg, som också är en dyrort. Men det kan förklaras med att inbromsningen av bostadsmarknaden i Göteborg och Malmö börjat bara under de senaste månaderna. I Stockholm har den varit påtaglig i bortåt ett år.
I förra veckan kom dessutom den senaste prisstatistiken från Svensk Mäklarstatistik och Valuegard. Visserligen varierar siffrorna mellan de båda då de mäter på olika sätt. Valuegards index visar en mer dramatisk nedgång än Mäklarstatistik
Men trenden hos båda var entydig – priserna sjunker på bred front. Det gäller både för bostadsrätter och för villor.
Staffan Tell påpekar att många säljare ännu inte har anpassat sig till det nya marknadsläget.
– Säljarna har förväntningar som inte alla gånger är realistiska, säger han.
Detta gör att annonserna blir kvar längre – eller så tar säljarna bort annonsen och avvaktar.
En annan sak som påverkar priset är att det har byggts mycket i flera städer på senare år.
– Där det har byggts mycket, där kyls marknaden av mer. Det gäller städer som Stockholm, Uppsala och Örebro till exempel, säger Tell.
Han tillägger dock att även om priserna har sjunkit under hösten så är prisnivån fortfarande hög och många säljare har ägt sin bostad länge.
– Den som har varit inne länge på marknaden har också lättare att anpassa sig till den nya nivån, säger han.

Dan Lucas
dan.lucas@dn.se "

Bostadsförsäljningen tar längre tid

Den här grafiken visar att bostadsannonser ligger i genomsnitt längre ute nu än för ett år sedan i Stockholm. Det är ännu en vink om att marknaden svalnar.

(Antal dagar på Hemnet som noterats för bostäder som tagits bort från sajten) Grafik: Elin Lindwall Källa: Hemnet

DN TISDAG 21 NOVEMBER 2017

" Forskare: Sverige bör gå med i EU:s bankunion

Sverige bör gå med i EU:s bankunion. Fördelarna överväger nackdelarna, anser forskaren Nicolas Veron.

Frågan om EU:s bankunion har hettat till sedan Nordea valde att flytta huvudkontoret från Stockholm till Helsingfors. Ett av bankens huvudargument var att man ville vara en del av bankunionen och ”på jämbördig fot med jämförbara europeiska banker”.
Än så länge ingår bara euroländer i unionen. Men andra EU-länder får delta och i Sverige pågår en utredning.
Nicolas Veron, en av grundarna till den europeiska tankesmedjan Bruegel och forskare vid Peterson Institute i Washington, tycker att fördelarna överväger nackdelarna.
– Som medlem i bankunionen blir man en del av den inre marknaden och ingår i ett större globalt sammanhang.
Att Nordea valde att lämna Sverige för Finland ser han som ett tecken på att ett medlemskap i bankunionen ökar konkurrenskraften.
– Nordea argumenterade att de ville vara del av en kritisk massa som granskas på den globala arenan. För en utomstående betraktare verkar det rimligt.
EU:s bankunion kom till i kölvattnet av finanskrisen när stora hål blottade sig i det europeiska banksystemet. Tanken var gemensam tillsyn och delat risktagande öka förtroendet för banksystemet.
Än så länge är bara delar av unionen på plats. Hit hör den gemensamma tillsynen som sköts av Europeiska centralbanken, ECB. Dessutom har regler införts om att ansvaret för banker som rämnar i första hand ligger på ägarna och inte skattebetalarna. Däremot har ambitionen om en gemensam fond som garanterar insättningsgarantin i bankerna på 100 000 euro inte genomförts. Förslaget har stött på motstånd från länder som Tyskland och än så länge faller ansvaret för insättningsgarantin på de enskilda nationerna.

Marianne Björklund
marianne.bjorklund@dn.se "

"Fakta.
Alla euroländer ingår i bankunionen. Även andra EU-länder får vara med. DN "

DN TISDAG 21 NOVEMBER 2017

" 199 kommuner får byggbonus

Två tredjedelar av Sveriges kommuner får dela på regeringens byggbonus på sammanlagt 1,8 miljarder kronor. 199 kommuner beviljades bidrag medan fem av dem som hade sökt fick avslag. Mest pengar hamnar i storstadslänen, med Stockholm i topp med 471 miljoner kronor.

För att få bonusen krävs att minst en bostad påbörjats det senaste året, att kommunen nyligen antagit en plan för bostadsförsörjningen och att det finns minst en nyanländ person som folkbokförts.

TT "

DN TISDAG 21 NOVEMBER 2017

" Johan Croneman: SVT:s nya ”Morgonstudion” är pinsamt nära kalkonens gräns

SVT:s nysatsning ”Morgonstudion” har inte tagit sig efter snart tre månader. Det är ett program som fullständigt saknar journalistisk riktning.

Högst motvilligt läser jag egna texter som redan publicerats (plågsamt), men ibland är det av nöden tvunget – när jag ögnar igenom min krönika från den 28 augusti i år, skriven direkt efter premiären på SVT:s nysatsning ”Morgonstudion” blir jag något förvånad över att den så till den högsta grad fortfarande lever – sedan djupt bekymrad över att alla förväntningar kommit på skam.
Jag var urless på Gomorronsoffan, vin, mat, blommor, hundar och paneler där ofta ingen visste något om jättemycket.
SVT har tveklöst stått inför sitt moment 22: De har bara gjort morgontv för sin allra mest trogna public service-publik, plus 50, 60 & 70. Särskilt mellan 14 och 25, men också mellan 25 och 40, har tittandet varit lågt, närapå noll, och självklart måste problematiken tas på allvar, och dilemmat på sikt lösas – hur skall man annars motivera det kanske sista gemensamma vi har: television för alla, finansierad av alla, objektiv, icke-kommersiell, fristående – och helst enastående.
Som bäst är hela public service-idén enastående.
Jag var rätt ensam blandkritikerna om att se potential i nya ”Morgonstudion”, det regnade in mejl från tittare som var besvikna på både mig och SVT. Jag ser veckans första sändning, måndag morgon, och jag ser samma sak och samma saker som jag såg i det första programmet. Potentialen är kvar, förändringen efterlängtad och nödvändig, men vad värre är: barnsjukdomarna är också fortfarande kvar, efter snart tre månader är besvären akuta.
Vi ser ett nyhetsprogram som fullständigt saknar stringens! Ingen skärpa, ingen precision, ingen klarhet. Det är ett slags löst ”snacka om

nyheter”, utan dess like, på gränsen till kalkon ibland. Jo, och parodiskt.
Att man inledningsvis samlar medarbetarna till ett lite lättare och öppet redaktionsmöte, och/eller avslutar morgonsändningen på samma informella vis, är väl trevligt och lagom nojsigt och kompiskul – men när det jävlar i mig fortsätter så under hela sändningen (och i detta är vi tittare totalöverens, tro mig) drattar hela programmet på ändan. Det är slappt, slött och saknar helt journalistisk riktning. Fullständigt!
Det är som om man lockat till sig varenda enskild reporter med löftet om att de skall få bli sin egen lilla Nyhets-Skavlan. Att man har två nyhetsankare som skall leda, styra (och eventuellt småprata sinsemellan) är väl rimligt och förnuftigt, men i SVT:s ”Morgonstudio” vill ingen vara sämre än någon annan, grå och tråkig, sitta och läsa telegram, sammanfatta, summera, nej, när det blir ”nyheter” (och då undrar man ju ofta vad det andra just var) då sitter till exempel Alexander Norén där och vevar och viftar med armarna, om det är något stort på gång alltså, men han kan också lika gärna småprata lite med oss tittare om läget i Syrien eller från en skjutning i Malmö eller något kul på nätet som han såg i morse. Säg något som inte är nyheter förresten? Och han vill också vara Nyhetsstjärna!
Det som till exempel tidigare ändå var snuttifierade sportsändningar har nu blivit kompletta icke-sändningar, osammanhängande prat och bilder, för att nu inte prata om kulturnyheterna (mycket babyspråk till ”de unga obildade” tittarna!). Här berättar man oftast att man har haft en kritiker som just varit på film ”och han tyckte den var liksom superbra, men läs om det på nätet, för nu har vi sett den här roliga grejen på Youtube”!!
Katastrof är ett starkt ord. ”Morgonstudion” står på randen till en.

Johan Croneman
johancroneman@gmail.com "

DN TISDAG 21 NOVEMBER 2017

" UR:s vd avgår efter hård kritik

DN har tidigare rapporterat om den massiva interna kritiken mot UR:s omorganisation. Nu avgår UR:s vd Christel Tholse Willers från sin tjänst med omedelbar verkan.

UR:s omorganisation har mötts av omfattande intern kritik. Enligt granskningar i facktidningen Journalisten har medarbetare gråtit på möten, saknat arbetsuppgifter, och många har dessutom misstänkt att dyra kurser och konsulttjänster köpts in utan upphandling.
– Det känns som att vi börjat producera omorganisering i stället för utbildningsmaterial. Och ingen vet om vi är på väg mot något bättre. Det känns som ett stort experiment, sade en källa till DN.
Förvandlingen var enligt vissa medarbetare dessutom indränkt i floskelrikt entreprenörsspråk. Tholse Willers välkomnade då att kritiken kom fram. Hon menade dock att en stor omorganisering inte görs på sju månader, som då hade gått.
– Vi är inte där än, vi är mitt i. Det här kommer att bli bra, men då kommer ni ju inte att skriva om det, sade Tholse Willers till DN nyligen.
Nu avgår hon med omedelbar verkan. Enligt styrelseordförande Lisa Lindström har hon dock kvar bolagsstyrelsens fulla förtroende.
”Vi i styrelsen har fullt förtroende för UR:s ledning och beklagar verkligen Christels beslut, men vi har samtidigt stor respekt för hennes egen prioritering”, säger UR:s styrelseordförande Lisa Lindström i ett pressmeddelande.
Lisa Lindström säger till DN att beslutet enbart var Christel Tholse Willers.

– Att leda den här typen av förändringsarbete tar kraft. Det behövs uthållighet. Och att se det arbetet som en stafettpinne som lämnas över kanske är klokt.
Lisa Lindström har tidigare varit styrelsemedlem i Hyper Island, där delar av UR:s personal gått utbildningar. Flera av DN:s källor har varit kritiska mot att dessa inte verkar ha beställts via offentlig upphandling. Men enligt Lindström har allt gått rätt till.
– Vi bedömer ständigt om bolaget följer det regelverk som finns, och jag har inte känt till att man inte har följt det. Det finns många utbildningar och jag kan tänka mig att Hyper Island inte är de enda externa utbildningarna UR använder sig av. Jag ser inte riktigt kopplingarna till min historik där, då vi i styrelsen inte är inblandade i vilka kurser som personalen går.
Hon håller heller inte med kritikerna om att omorganiseringen har låtit det publicistiska innehållet bli lidande.
– För mig finns ingen motsats mellan innehåll och omorganisering. Denna är genomförd och vi har inte sett någon nedgång i produktionsvolymen 2017.
Christel Tholse Willers låter meddela att hon inte gör några intervjuer. I väntan på nyrekryteringen tar vice vd Per Bergkrantz över hennes roll.

Leonidas Aretakis
leonidas.aretakis@dn.se "

DN TISDAG 21 NOVEMBER 2017

" Martin Jönsson: Efter hotet om revolt är UR tillbaka på ruta ett

Utbildningsradion, UR, har som motto att de är till ”för stora och små som vill förstå världen”. Men det är inte lätt för varken stora eller små att förstå vad som händer inom UR just nu – och ännu mindre hur något gott ska komma ut från det.
Vi tar kriskommunikationen först, för den är faktiskt helt obegriplig. UR:s styrelseordförande Lisa Lindström sade först till Resumé att Christel Tholse Willers avgått på egen begäran därför att ”hon bedömer att transformationsarbetet är något hon är färdig med, totalt sett” (något hon senare tog tillbaka och hävdade att hon var felciterad på).
Det rimmar inte särskilt väl med vad Tholse Willers själv sade till DN för två veckor sedan: ”En stor omorganisering görs inte på sju månader. Vi är inte där än, vi är mitt i.” Det lär inte heller gå att hitta många anställda som skulle hålla med om att något är färdigt, mer än möjligen tålamodet.
Tholse Willers själv har gått på dagen och gjort sig otillgänglig för alla intervjuer, vilket inte heller ger bilden av en frivillig avgång.
Ett mer sannolikt scenario är följande: det går inte att genomföra förändringar på UR, i varje fall inte i den riktning som styrelsen vill och på det sätt som vd försökt göra. Svaret på det blev att styrelsens ordförande offrade sin vd, för att inte sitta med en total intern revolt på halsen.
Det är ett fall, men inte en lösning. Vad som kvarstår är det faktum att UR, precis som alla andra mediebolag, måste ta stora steg i sin digitala utveckling. De kan inte backa in i framtiden, i ett läge där deras kärnpubliks konsumtionsvanor förändras i snabb takt och där public

service-kollegorna SVT och SR driver på för att få göra fler och mer nischade digitala tjänster.
Det UR-styrelsen måste göra nu är att tillsammans med en ny vd presentera snabba och konkreta förslag på hur det förändringsarbetet ska ske. Vilket är tillbaka till ruta ett för hur det såg ut när Tholse Willers tillträdde för 2,5 år sedan.
Alternativet är att UR kommer att befinna sig i ett läge där SVT – och kanske även SR – kastar lystna blickar på deras verksamhet. SVT:s förra vd Eva Hamilton gjorde många oblyga försök att äta upp UR under sin tid, men hindrades då av UR:s förre vd Erik Fichtelius argumenterade gentemot politikerna att bolaget måste vara kvar som en egen enhet. Det gjorde han så skickligt att att det resulterade i kraftigt ökade anslag till UR. Nu är läget ett annat.
I den kommande utredningen inför public service-bolagens nästa sändningstillstånd, som ska vara klar i juni nästa år, är det sagt att fokus inte ska ligga på en sammanslagning av bolag, men därmed inte sagt att UR sitter säkert som eget bolag. I synnerhet inte om de permanentar ett utvecklingsmässigt limbo.

Martin Jönsson
martin.jonsson@dn.se "

DN TISDAG 21 NOVEMBER 2017

" Litteraturkanon. Sluta förväxla bildning med läslistor

Häromdagen visade KD:s Ebba Busch Thor att hon själv inte höll det bildningsmått hon önskar påbjuda andra. På DN:s ledarsida blottställer sig nu Erik Helmerson (17/11). Om vi inför en litteratur- kanon, så infinner sig bildning, resonerar Helmerson.

Den som är emot klassikerlistor för skolbarn är i hans värld en bildningsfiende. Värst bland fienderna är jag, som påstås ha förknippat en litteraturkanon med ”intolerans, rasism, lynchningar, upplopp, död”.
Ägde Helmerson bildning, samt ett mått publicistisk hederlighet, hade han citerat korrekt. I valrörelsen 2006 lanserade dåvarande Folkpartiet – som då fiskade väljare med kulturpolitisk nationalism – kravet att Sverige skulle följa Danmark och inrätta en statlig litteraturkanon.
Vad många glömt och Helmerson gömmer, var att motivet bakom förslaget inte främst handlade om bildning utan om ”integration” – eller ”körkort i svenska”, som det hette. ”Invandrarbarnen” skulle lära sig ”svenskhetens koder” och så ”göra oss till ett folk som har ett gemensamt mål”, sa FP:s Cecilia Wikström.
Jag invände i liberal anda: ”Närhelst en politisk grupp har använt kulturen för att ena sin befolkning till ett folk med ett gemensamt mål, har resultatet blivit det motsatta, intolerans, rasism, lynchningar, upplopp, död.” Min poäng var att FP:s förslag förvärrade den segregation det påstod sig motverka. Kanondebatten 2006 handlade inte om bildning, utan om invandring och svenskhet.
Nu som då är det löjeväckande när halvbildade makthavare skriker sig hesa om att folk ska läsa klassiker. Hur vore det att i stället satsa lite

mer på lärarna, författarna, biblioteken, distributionsstöden till förlagen eller fasta bokpriser? Forskare med insikt i hur kanonbildning fungerar vet att sådant fungerar långt bättre. De vet också att en kanon redan finns (läs litteraturhistorien), låt vara att den inte är sanktionerad av stat och regering, vilket nog är ganska bra.
Jag respekterar att Helmerson vill slå ett slag för bildningen. Men argumentet vore mer trovärdigt om han själv, som Ebba Busch Thor, kunde följa sitt eget exempel. Det är obildat att förvanska historien, citera bedrägligt och förväxla bildning med statliga läslistor.

Stefan Jonsson kulturdebatt@dn.se Professor i enicitet, Linköpings universitet. "

DN TISDAG 21 NOVEMBER 2017

" Wanngård tog limousine till slottet för att fira kungen

Karin Wanngård (S) har åkt taxi för 73 800 kronor under sina tre år som finansborgarråd. Tre av turerna var med limousine, bland annat till kungens 70-årsfest på Slottet. – Jag anser att det är rimligt att vi upprätthåller samma standard som de övriga hedersgästerna, säger Karin Wanngård.

Finansborgarråd Karin Wanngård (S) har sedan hon tillträdde hösten 2014 åkt taxi och limousine för 73 801 kronor. Bland de 262 tjänsteresorna finns tre limousinefärder till en sammanlagd kostnad av 7 635 kronor.
Till Nobelfesten 2014 tog Karin Wanngård och kommunfullmäktiges ordförande Eva Louise Erlandsson Slorach (S) varsin limousine för transport till Konserthuset och därefter till Nobelbanketten på Stadshuset med efterföljande hemtransport. Notan för båda limousinerna slutade på 9 184 kronor.
Till banketten på Stockholms slott vid kungens 70-årsfirande den 30 april förra året beställde finansborgarrådet limousine till sig och maken. Notan tur och retur från hemmet i Västerort via stadshuset till Stockholms slott gick på 1 140 kronor.
Den senaste limousinen för 2 400 kronor gick till och från hemmet den 24 september i år via Kungsholmen för att plocka upp stadens säkerhetsdirektör till en middag på Sjöhistoriska museet i samband med försvarsmaktsövningen Aurora 17.
Limousinerna beställda från Stockholm Limousineservice är lyxbilar ur BMW 5-serien eller Audi 6. De kostar 960 kronor i timmen, och är

omkring tre gånger dyrare än vanliga taxibilar från Taxi Stockholm som staden har avtal med.
Varför åker du limousine?
– Ja, det ser ju jättelyxigt ut. Det har jag gjort vid ett antal tillfällen. Dels under Nobelfesten, när kungen är inblandad brukar det vara sådan här limousineservice. Det är av praktiska skäl, att man ska kunna komma dit och hem ordentligt, säger Karin Wanngård.
Gör man inte det med vanlig taxi också?
– Nu, som du antyder, så åker jag ju en del taxi. Och det är inte alltid taxibilarna kommer i tid och levererar på rätt adress. De här bilarna har högre leveranssäkerhet och upphämtningsträffhet.
Är det rimligt att betala 4 000 kronor för transport till och från Nobelfesten?
– Det är en stor kostnad, men egentligen är det tre resor. Jag anser att det är rimligt att vi transporteras och att vi upprätthåller samma standard som de övriga hedersgästerna.
Så du måste åka ståndsmässigt till de fina festerna?
– Det är inte det som det handlar om, det handlar om att man är i ett sammanhang där sådana här typer av bilar används. Är det rimligt att politiker möter upp med liknande transportmedel? Ja, jag tycker nog det.
Varför är det viktigt?
– För mig är det inte viktigt över huvud taget. Det som är viktigt är att man sätts i ett sammanhang. Då är det viktigt att vi möts upp. Anser de att jag ska kunna föra mig på större middagar och därmed anamma det som är kutym på den festen. Eller ska man våga vända upp och ned på det och gå sina egna vägar. Jag går mina egna vägar ibland. Men inte alltid.
Förstår du om det sticker i ögonen på folk?
– Ja, jag förstår mycket väl att det sticker i ögonen på folk. Så fort det handlar om vad politiker tjänar, att politiker är ute och reser, sticker det i ögonen på folk. Men det är en roll man har, under ett begränsat antal år. Under den tiden arbetar man extremt hårt och försöker uppfylla alla krav och önskemål på var man ska vara. Det är en svår debatt att ta, men jag anser att det är fullt rimligt.
Även om kostnaden blir tre gånger större med limousine?
– Ja, men det är ju vid ytterst få tillfällen. Alternativet är att inte gå på middagarna. Jag vet inte om Stockholmarna blir gladare för att inte Stockholm är representerat.
En middag i samband med Aurora 17, är det ett sammanhang där man måste representera sig med limousine?
– Nu låter det som att det är en sådan extra lång limousine. Det är en ganska vanlig ordinär bil. En svart bil, rentvättad, jätteschyssta chaufförer som kör väldigt bra. En vanlig bil skulle jag säga, men en snyggare modell. Man måste kunna komma dit och hem i tid.
Kommer du att åka limousine till Nobelfesten i år igen?
– Ja, om jag går på Nobelfesten, så ja, då kommer jag att ha Freys hyrverks beställningsbilar.
Tycker du inte att man ska vara försiktig med skattepengar?
– Självklart, det ska man alltid vara. Men det ställs höga krav på att vi ska leverera och sköta våra arbeten. Då måste vi göra det och transportera oss på ett effektivt sätt, säger Karin Wanngård.

Jessica Ritzén
jessica.ritzen@dn.se "

DN ONSDAG 22 NOVEMBER 2017

" Pojkarna i b-laget

Det är inte synd om den moderne mannen. Men den tilltagande utslagningen av pojkar i utbildningssystemet bådar verkligen illa.

Svenska skolelever är inte världsmästare i grupparbeten. Heller. Det avslöjades i ett helt nytt specialtest från OECD:s Pisamätning som publicerades på tisdagen.
En slutsats går inte att undvika: Det som ibland lyfts fram som den svenska skolans osynliga kvaliteter – kreativitet, samarbete – uppväger inte bristen på traditionella ämnesfärdigheter. Elever i bland annat Finland och Sydkorea, som får uthärda mer av korvstoppning och katederundervisning, är bättre även på gemensam problemlösning.
Det finns några skolsystem som faktiskt tycks fostra duktiga lagspelare. I till exempel USA och Nya Zeeland höjs prestationerna när en grupp elever löser uppgifter tillsammans. Dessvärre kvalar inte Sverige in i den kategorin. Vår skola ger helt enkelt inga hemliga superkrafter. I nästan alla avseenden är den medelmåttig.
I ett hänseende är Sverige extremt. Könsskillnaderna i det nya Pisatestet är uppseendeväckande. Flickorna är överlägset bättre på att lösa uppgifter tillsammans med andra.
Pojkar är egentligen inte dummare, men vi vet sedan tidigare att det finns en utbildningsklyfta. En av fem pojkar underpresterar i de vanliga Pisatesterna, medan bara en av tio flickor hamnar under en acceptabel nivå. Den skillnaden är internationellt sett unik.
Fler pojkar blir också underkända i grundskolans kärnämnen. Skillnaderna förstärks i högre åldrar. Bland kvinnor som föddes i början av 1980-talet är det över 40 procent som har en högskoleexamen. Bland männen är andelen under 30 procent, och trenden verkar negativ.
Gapet har funnits länge. Men det vidgas, och Sverige sticker ut jämfört med andra länder.
Är det ett riktigt problem? Herrarna håller ju ställningarna. Y-kromosomen ger fortfarande större chanser att nå makt, framgång och rikedom – till och med inom den kvinnodominerade högskolevärlden.
En del studier tyder på att unga män hämtar tillbaka kunskapstappet från skolan. Senare social mognad kan vara en faktor. Kanske är det den som slår igenom så tydligt när tonårsgängen ska lösa uppgifter från Pisa.
När man talar om ett slags maskulinitetskris är det viktigt med en distinktion. Det är verkligen inte synd om de genomsnittliga moderna männen. De har större frihet än sina fäder. Ökad jämställdhet har inte bara frigjort kvinnorna utan också vidgat möjligheterna för män att förverkliga sig själva.
Men ett b-lag framträder också tydligare. Somliga har goda skäl att avundas den tidigare mansgenerationen. Den hade både en tryggare identitet och stabilare arbetsliv. I Skolverkets data visar det sig att könsgapet till stor del är en klassklyfta.
Trenden kommer knappast att vända. Det ensamma, manuella arbetet har blivit ovanligare. Och automatiseringen fortsätter. De språkliga, teoretiska och sociala färdigheter som flickorna briljerar i blir snarast viktigare. Att de unga männen lämnas utan framtidsutsikter och redskap att klara sig i världen bådar inte gott.
En bra skola utjämnar skillnader. Att det även gäller könsklyftan visades nyligen i en rapport från Studieförbundet näringsliv och samhälle. Politiken behöver inte uppfinna något nytt: det räcker långt att återupprätta kunskapsuppdraget. Nymodigheter som genuspedagogik måste inte avfärdas – däremot förankras i verklig erfarenhet. Det straffar sig att inte hantera problemet.

DN 22/11 2017 "

DN ONSDAG 22 NOVEMBER 2017

”Oklar läroplan gör att elever kan prata sig till höga betyg”

De sjunkande resultaten i skolan kan bero på att läroplanen tvingar skolan att arbeta på ett sätt som går emot forskningen om inlärning. Därför måste läroplanen revideras, på samma sätt som i Tyskland och Storbritannien, med tydliga formuleringar om exakt vilka ämneskunskaper som ska förmedlas i vilka årskurser, skriver läraren Isak Skogstad.

För drygt ett år sedan publicerade Kungliga Ingenjörsvetenskapsakademien en kartläggning av alla relevanta mätningar av kunskapsutvecklingen hos eleverna i den svenska skolan. Forskarna bakom rapporten kunde konstatera att Sverige visserligen presterade relativt väl kring sekelskiftet, men att en omfattande nedgång gick att bevittna under 2000-talet. Nedgången återfinns över hela linjen, hos såväl hög- som lågpresterande elever. Forskarna bakom rapporten konstaterade att ”det är möjligt att gå 13 år i svensk skola, varav de tre sista åren i ett matematikintensivt gymnasieprogram, få höga betyg och ändå ha mycket begränsade kunskaper i ämnet”.

De sjunkande resultaten i den svenska skolan är ett ämne som återkommande debatteras. Vänstern hävdar ofta att orsakerna ligger i systemfel, som exempelvis införandet av det fria skolvalet i början av 1990-talet. Det tycks dock sakna tydligt stöd i forskning. Från högern är i stället förklaringarna till de fallande kunskapsresultaten ofta lärarnas bristfälliga kompetens, trots att PIAAC-mätningarna visar att svenska lärare når förhållandevis höga kunskapsnivåer. Oavsett vad så står vi inför ett problem – eleverna lär sig allt mindre.

Så varför presterar då svenska elever sämre?

En möjlig förklaring som ofta negligeras i debatten handlar om skolans styrdokument. Dessa dokument, som är bindande och således ska följas av alla skolor och lärare, styr skolan i en såpass hög omfattning att en förändring av dem är oundvikligt om syftet är att påverka skolan långsiktigt. Alliansregeringen införde en ny läroplan som syftade till att stärka kunskapsbetoningen i skolan. I samma veva uppdaterades skollagen med ett krav på att skolan ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Paradoxalt nog dikterar läroplanen att skolan ska arbeta på sätt som går emot tydlig evidens om hur inlärning går till. Mitt i denna krock står vi lärare, som förväntas följa både skollag och läroplan.

Här är några exempel på skolans styrdokument som saknar alternativt går emot rådande evidens:

1Elevinflytande. Läraren ska, enligt läroplanen, säkerställa att elever är med och planerar och utvärderar undervisningen samt att eleverna får ett reellt inflytande på såväl arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll. Tanken bakom detta är säkerligen god, men eleverna är barn som varken är kognitivt eller socialt mogna att ta ett alltför stort ansvar för undervisningen. Skolverket hävdar att ”elevernas möjligheter att lära och utvecklas ökar när lärare utgår från deras intressen och erfarenheter”, men det finns anledning att tro att elevinflytande är kontraproduktivt. När eleverna själva får välja hur undervisningen ska bedrivas och vad den ska innehålla så riskerar skolan att befästa snare än vidga elevernas kunskapshorisont, vilket leder till en oreflekterad social reproduktion av elevernas kulturella kapital.

2Kunskapskraven. Utöver att kunskapskraven i läroplanen är svårtolkade och abstrakta ställer de samtidigt ouppnåeliga krav. Ett tydligt exempel är kravet för betyget C i slutet av årskurs 9 i samhällskunskap: ”Eleven kan undersöka samhällsfrågor ur olika perspektiv och beskriver då förhållandevis komplexa samband med

utvecklade och relativt väl underbyggda resonemang”. Kravnivån hör mer hemma på universiteten än i grundskolan, samtidigt som exakt vad eleven förväntas kunna döljs av betoningen på elevens förmåga att kunna undersöka, beskriva och resonera. Kraven gör att en elev i princip kan prata sig till ett högt betyg samtidigt som en likvärdig och rättssäker bedömning är ouppnåelig.

3Entreprenöriellt lärande. Läroplanen dikterar att skolan ska stimulera elevernas kreativitet och nyfikenhet i syfte att främja entreprenörskap. Skolverket hävdar att entreprenöriellt lärande främjar elevernas generella kompetenser, som exempelvis deras kreativitet och problemlösningsförmåga. Karaktäristiskt för detta är ”ämnesövergripande tematiska arbetssätt där elever tar ansvar för sitt lärande”. Det är anmärkningsvärt då rigorösa studier visar att förmågor som exempelvis kreativitet och problemlösningsförmåga är domänspecifika och inte generella, samtidigt som undervisningsmetoder där eleven förväntas ta ett ökat ansvar för sin egna inlärning är mycket mindre effektivt än de metoder där lärare tydligt leder undervisningen.

Läroplanen signalerar att lärarens roll ska degraderas från att vara en auktoritet i klassrummet till att bli en egalitär deltagare i elevernas gemenskap. Kunskapskraven innehåller abstrakta värdeord, som för den enskilde läraren är omöjliga att tolka utan subjektiva antaganden – vad är skillnaden mellan ett utvecklat och ett välutvecklat resonemang? Undervisningen ska samtidigt utveckla elevernas generella kompetenser, trots att forskning tyder på att det inte går. I mångt och mycket liknar detta situationen i den franska skolan i slutet av 1980-talet, då utbildningsministern Lionel Jospin införde en läroplan som betonade generella kompetenser och en skola som utgår från elevens intresse. Data visar att resultatet av förändringen blev katastrofal: mellan 1987 och 2007 skedde ett massivt kunskapstapp hos elever från samtliga socialgrupper. Låter det bekant?

För att långsiktigt stärka kunskapsresultaten i den svenska skolan och säkerställa en hög nivå av likvärdighet gällande den gemensamma kunskapsbasen måste läroplanen revideras. Den måste få tydliga skrivningar om exakt vilka ämneskunskaper som ska förmedlas i vilka årskurser. Liknande reformer genomfördes i Tyskland efter att de genomgick ”Der Pisa-Schock” i början av 2000-talet, vilket gav upphov till stärkta kunskapsresultat. Nu har även Storbritannien följt efter och uppdaterat läroplanerna i en mer kunskapsorienterad riktning. Kunskapskraven bör i så hög utsträckning som möjligt vara kvantitativt mätbara, och då speciellt i de tidigare stadierna för att möjliggöra externa kontrollstationer som kan identifiera elever som hamnat efter. Skolmyndigheterna måste dessutom sluta saluföra undervisningsmetoder som inte återfinner tydligt stöd i forskningens evidens.

En tydlig och konkret läroplan med ett uttalat och fastställt kunskapsinnehåll kan bli garanten för att alla elever, oaktat deras sociala och kulturella kapital, får ta del av den delade kunskap som utgör ett fundament i samhällsgemenskapen. När skolan, som det är i Sverige, har blivit till en arena där generella kompetenser ska utvecklas och elevernas intresse tillvaratas, riskerar den samhällsinstitution som sägs finnas för att främja social mobilitet snarare hämma densamma. I praktiken leder det till social reproduktion och generationer av okunniga elever som får svårt hävda sig på såväl arbetsmarknaden som i den demokratiska samhällsdebatten.

Isak Skogstad, högstadielärare "

DN ONSDAG 22 NOVEMBER 2017

" Svenska fartyg skrotas på indiska stränder

○ **Svenska fartyg skrotas på indiska stränder, trots att det kan bryta mot internationell lag.**

○ **Två av skeppen utreds av tysk polis som kontaktat myndigheter i Sverige för att få hjälp.**

○ **I Indien plockas fartygen isär under svåra och miljöskadliga förhållanden. Det har kallats för ett av världens farligaste jobb. Nu inleds DN:s granskning av de svenska skrotskeppen.**

Alang i västra Indien, en tidig morgon i oktober. Peter Rautiainen från Uddevalla ska vara med om en ovanlig resa. Han är kock ombord på det svenska fartyget Atlantic Conveyor. I dag ska det nästan 300 meter långa fartyget genomföra sin sista färd – rakt upp på en strand.

– Maskinen satte högsta fart framåt mot land. När vi hade sugits fast i sanden blev jag och alla andra i besättningen hämtade i en livbåt, säger Peter Rautiainen.

På stranden ligger över hundra andra fartyg som har körts upp på samma sätt. En del av skeppen är helt intakta precis som Atlantic Conveyor, medan andra redan är upphuggna med vidöppna last-utrymmen och stora skärsår i skroven. Sanden och vattnet kring fartygen är mycket smutsigt.

– Det är ingen strand som man lägger sig och solar på, om jag säger så, säger Peter Rautiainen.

DN har granskat hur svenska fartyg skrotas på indiska stränder. Under hösten har två containerfartyg med svensk flagg körts upp i Alang. I Tyskland pågår nu två parallella brottsutredningar gällande de svenska skeppen.

Europeiska fartyg ska skrotas inom EU eller i ett OECD-land. Annars bryter ägaren mot lagen om transport av farligt avfall.

Trots det skickar många rederier sina uttjänta skepp till fattigare länder och områden i bland annat Indien och Bangladesh. I västra Indien ligger Alang, som har kallats världens största gravplats för fartyg. Här jobbar tiotusentals människor med att skrota skepp från hela världen. Fartygen körs upp på stränderna där de blir liggande i tidvattenzonen medan de skärs isär.

Tidigare forskningsrapporter visar att kustområdet vid Alang är kraftigt förorenat med tungmetaller. Arbetet är också mycket riskabelt och har av den internationella arbetsorganisationen ILO i Genève kallats för ett av världens farligaste arbeten. I snitt har 15 arbetare omkommit årligen i arbetsplatsolyckor i Alang, men mörkertalet misstänks vara stort. Studier har även visat på en kraftigt ökad risk för cancer bland de som jobbar med att hugga upp fartyg. ”Alang se palang”, från Alang till dödsbädden, är ett talesätt bland arbetarna. De lokala myndigheterna och företagen föredrar sloganen ”Säkra Alang, gröna Alang”.

Under hösten har flera europeiska myndigheter bevakat två svenska fartygs resor. Det är Atlantic Conveyor och systerfartyget Atlantic Cartier, som båda ägdes av företaget Atlantic Container Line (ACL). Skeppen byggdes under mitten av 1980-talet i Sverige och Frankrike. I över 30 år har de fraktat containrar över hela världen, ofta med farlig last. Sjöfartsverkets register visar att båda fartygen fraktat radioaktiva ämnen så sent som i år.

Under 2015 började ägaren ACL att ersätta de gamla svenska trotjänarna med nyare modeller som byggts i Kina. Frågan var bara vad som skulle ske med de gamla fartygen.

I juli i år fick tyska och brittiska myndigheter varningar från organisationen Shipbreaking platform, som arbetar för en miljövänlig återvinning av fartyg. Enligt organisationen fanns det starka

indikationer på att Atlantic Cartier och Atlantic Conveyor snart skulle skickas till Alang för att skrotas. Något som skulle vara ett brott mot EU:s lagstiftning mot illegala avfallstransporter.
– Vi ansåg att det fanns tillräckliga skäl för att man skulle gå ombord, kontrollera papperen och förhöra besättningen, säger Ingvild Jenssen, chef på Shipbreaking platform.
Den 16 juli lämnade fartyget Atlantic Cartier hamnen i Hamburg. En besättningsman som var med ombord säger att de visste att de skulle till Alang i Indien för att skrota fartyget, men att besättningen plötsligt fick nya förhållningsorder från ACL:s italienska ägare Grimaldi.
– De sa att vi inte fick ange Alang som destination på AIS:en (spårsystemet) ombord. De visste ju redan från början att det här var något fishy, säger han.
Flera europeiska myndigheter – däribland svenska Naturvårdsverket – började följa fartygens rutt. Atlantic Conveyor befann sig fortfarande inom EU och det fanns möjlighet att ingripa och hålla kvar skeppet om misstankarna kunde stärkas. Naturvårdsverket hade ett möte med ACL som hävdade att företaget inte beslutat vad det skulle göra med fartygen.
”Så här långt har vi inga misstankar om illegal avfallstransport i fallet med de två fartygen. Det kanske finns ett scenario i bakgrunden, men det är inte lätt att bevisa”, skrev Naturvårdsverkets handläggare till sina kollegor i Storbritannien, Tyskland och Belgien i mitten av augusti.
Samtidigt lämnade även Atlantic Conveyor europeiskt farvatten och satte fart söderut. Atlantic Cartier hade då nått Sydafrika, men i stället för att ta kurs mot Alang blev fartyget liggande i två veckor. Besättningen fick höra att svenska myndigheter ställde frågor om fartyget och vart det var på väg.
– Efter ett tag blev vi tillsagda att åka till Mombasa i Kenya för att lasta tomma containrar. Vi tolkade det som ett sätt att komma runt lagstiftningen. Då kunde man inte säga att vi hade tagit något miljöfarligt direkt från Europa till Indien, säger källan ombord.
Även Atlantic Conveyor försökte dölja fartygets planer. Fartyget lämnade last i Afrika innan det fortsatte mot Alang. I stället för att ange den faktiska slutdestinationen meddelade Atlantic Conveyor bara att skeppet färdades mot solsken – ”steaming for sunshine”.
– De gjorde bara narr av myndigheterna i EU, säger Shipbreaking platforms Ingvild Jenssen.
DN:s granskning visar att Atlantic Cartier kom till Alang den 22 september och Atlantic Conveyor den 8 oktober.
Hamburg var de båda fartygens sista hamn inom EU. Nu har tysk polis inlett förundersökningar gällande skeppen, en av utredningarna har tagits över av åklagarmyndigheten.
Polis och åklagare utreder om ägaren hade för avsikt att skrota fartygen redan när de lämnade Hamburgs hamn. ”Då skulle transporten betraktas som olaglig”, skriver åklagarmyndigheten till DN.
DN:s granskning visar att det inte är första gången som ACL skrotar fartyg på stränder. Alla ACL:s fem svenska fartyg från 1980-talet har hamnat i Alang de senaste två åren.
Den besättningsman som var ombord på Atlantic Cartier har varit med på flera av skrotningsresorna, och han upplever att situationen för arbetarna i Alang är mycket dålig.
– Förhållandena där är ett skämt. Det ser väl bra ut när de visar bilder på säkerhetsutrustning och föreskrifter, men i nästa stund ser man en indier gå förbi barfota, i shorts och utan något på överkroppen, för att kasta en acetylenflaska.
ACL hävdar att fartygen tas om hand på bästa möjliga sätt, men det är svårt att kontrollera. Varken journalister eller miljöorganisationer är välkomna annat än under mycket kontrollerade former.

– Vi får aldrig se hur skeppen tas isär, det sker i områden som vi inte tillåts besöka, säger Satish Sinha, biträdande direktör på den indiska miljöorganisationen Toxic link.
DN har sökt de lokala myndigheterna utan resultat.
Men med hjälp av satellitbilder kan DN följa hur de svenska skeppen körs upp på stränderna och successivt plockas isär. Det sker mitt på stränderna där de svenska besättningarna lämnat fartygen. På satellitbilderna syns hur skeppen vecka för vecka försvinner samtidigt som tidvattnet stiger och sjunker runt det som återstår av fartygen.
Andrew Abbott, direktör på ACL, bekräftar att fartygen skrotas på stränder i Indien. Till skillnad från DN:s källor hävdar han att bolaget bestämde sig först när fartygen befann sig utanför Afrikas kust.
– Det var logiskt för oss ur en geografisk synvinkel eftersom vi hade varit i västra Afrika och lämnat last. Det finns både dåliga och professionella anläggningar för upphuggning i Alang. Vi valde den som var godkänd och certifierad. Vi har inte gjort något som är olagligt, utan har följt alla regler.
Han har inte själv varit i Alang, men hänvisar till att den aktuella anläggningen ska ha certifierats av italienska konsulter som genomfört inspektioner på plats. Enligt Andrew Abbott uppfyller skrotningen samtliga internationella miljö- och säkerhetskrav för återvinning av skepp.
– De anläggningar som har blivit godkända i EU har inte kapacitet för fartyg som är så stora som våra. Vi hamnar i en situation där vi inte har några alternativ, säger Andrew Abbott.
Det pågår ett internationellt arbete med att skärpa reglerna kring fartygsåtervinning. Företagen i Alang hävdar att situationen förbättrats avsevärt. Men enligt flera experter som DN varit i kontakt med så är säkerhetsbristerna och de miljömässiga riskerna fortfarande mycket allvarliga trots förbättringarna.
– Det är ett faktum att upphuggning fortfarande sker på stränderna, i tidvattenzonen. Det går inte att garantera att giftiga ämnen inte åker ut i havsvattnet. Och vi ser att det finns stora brister vad gäller arbetarnas säkerhet. Det mesta arbetet är kroppsarbete som utförs av arbetare med bristfällig säkerhetsutrustning, säger Satish Sinha på Toxic link.

Mikael Delin
mikael.delin@dn.se
Kristoffer Örstadius
kristoffer.orstadius@dn.se "

"Fakta. Så säger lagen
Svenska fartyg inom EU omfattas av avfallstransportsförordningen. Det innebär att fartyg inom EU inte får transporteras till tredje land för att skrotas. Det är myndigheterna i EU-landet där fartyget ligger som har tillsyn över att lagen följs.
Just nu pågår ett internationellt arbete för att stärka lagstiftningen kring fartygsåtervinning. Europeiska fartyg ska i framtiden endast skrotas inom EU eller på anläggningar som uppfyller särskilda krav. Två anläggningar i indiska Alang har ansökt om att införas på listan över godkända anläggningar.

Om reportrarna
Kristoffer Örstadius är granskande reporter på DN. Han vann guldspaden 2014 och är nominerad till Stora journalistpriset 2017 för granskningen av Transportstyrelsen.
Mikael Delin är granskande reporter på DN. Han vann guldspaden 2017 och nominerades till Stora journalistpriset 2016 för granskningen av Riksrevisionen.

Fakta. Så gjorde vi granskningen
DN har följt de svenska fartygens resor via spårningstjänsterna Marinetraffic och Fleetmon sedan juni 2017. Tjänsterna loggar skepps rörelser genom det internationella spårningssystemet AIS (Automatic Identification System).
Med hjälp av satellitbilder från Planet.com har DN kunnat följa skeppen, dag för dag. Vi kan se hur tidigare svenska fartyg som skrotats på stränder successivt har monterats ned i tidvattenzonen.
DN har även, med hjälp av en lokal medarbetare i Indien, besökt stranden där ett av skeppen skrotas, Atlantic Cartier. Bilder visar hur skeppet, som delvis har skurits sönder, ligger i vattnet.
Genom att granska olika sjöfartsregister (dokument från Transportstyrelsen och Sjöfartsverkets system Maritime Single Window) kan DN bevisa när fartygens ägare planerat att skrota skeppen. Där framgår också att fartygen ofta färdats med farlig last, bland annat radioaktiva ämnen så sent som i år.
Hundratals sidor med mejl och skrivelser mellan svenska och utländska myndigheter har granskats för att undersöka hur kommunikationen fungerat, vem som informerats och vad som hänt med informationen. "

DN ONSDAG 22 NOVEMBER 2017

" Farliga ämnen går rakt ut i havet

När fartyg skrotas på stränder medför det problem för miljön, enligt experter. – Hanteringen på stränderna sker inte under kontrollerade omständigheter, säger Kjell Larsson, professor i sjöfartsvetenskap.

Alang i västra Indien brukar kallas för världens största gravplats för fartyg. Tiotusentals människor arbetar med att skära sönder de skepp som körts upp på stränderna.
Varje år dör flera arbetare i olyckor och även miljön tar skada av verksamheten, enligt flera studier.
– Ett fartyg innehåller många farliga ämnen som till exempel asbest och oljor. När arbetarna skär sönder fartyget så leder det till en dålig situation för både miljön och för arbetarna, säger Kjell Larsson, professor i sjöfartsvetenskap vid Linnéuniversitetet.
Fartygen blir liggande i tidvattenzonen. Det innebär att kustområdet vid Alang är kraftigt förorenat med tungmetaller. DN:s granskning visar att flera svenska skepp skrotats där de senaste åren.
– Det som läcker ut från fartyget när man skrotar går ut i havet igen. Det är klart att det påverkar miljön.
Hur bör ett fartyg skrotas?
– Det finns flera varv, bland annat i Europa, där man skrotar i en docka. Då har man kontroll på alla utsläpp. Du kan plocka bort asbest och andra ämnen under kontrollerade omständigheter, säger Kjell Larsson.
Wallenius Marine, som är ett av Sveriges största rederier, har öppet tagit avstånd från skrotning av skepp på stränder. Bolaget skickar sina uttjänta skepp till varv i Kina där fartygen plockas isär bit för bit.

– Att skrota fartyg på stränder finns inte på kartan för oss. Det är helt oacceptabelt. Det finns flera aspekter i det, både miljö- och arbetsaspekten. Har du inte rätt skyddsutrustning så är det en oerhört farlig verksamhet, säger Per Tunell, operativ chef på bolaget.
Även Naturvårdsverket är kritiskt till skrotningen av fartyg i Alang. Jon Engström är chef på myndighetens kretsloppsenhet som arbetar med gränsöverskridande avfallstransporter. Naturvårdsverket gav fartygens ägare ACL rådet att skeppen skulle skrotas inom EU, för att så långt som möjligt agera i överensstämmelse med bestämmelserna i EU-förordningarna om fartygsåtervinning och transport av avfall. Jon Engström har en negativ uppfattning om anläggningarna i Indien.
– Min bild är att det är under vedervärdiga förhållanden i många fall. Jag vet visserligen inte hur det ser ut exakt på den här anläggningen, säger han och tillägger:
– Men nivån på anläggningen har ingen betydelse för om det är illegal avfallstransport eller inte.

Mikael Delin
mikael.delin@dn.se
Kristoffer Örstadius
kristoffer.orstadius@dn.se "

DN ONSDAG 22 NOVEMBER 2017

" Kristersson-effekten ger M fortsatt medvind

Ulf Kristersson-effekten håller i sig. Moderaterna är för andra mätningen i rad näst största parti, med ett övertag på trean Sverigedemokraterna på 5 procentenheter enligt DN/Ipsos. Före det moderata partiledarskiftet var styrkeförhållandena omvända.

På torsdag samlas Sverigedemokraterna för landsdagar, motsvarigheten till partikongress, i Norrköping. Där vill partiledningen få gehör för en fokusering på fyra politikområden inför valet: migration, kriminalpolitik, vård samt integration (sammanhållning med SD:s språkbruk).
Frågan är om det är receptet för att locka tillbaka de väljare som just nu överger partiet. Landsdagarna sammanfaller med att SD hamnat i ett nytt läge i opinionen. De väljarströmmar från Moderaterna som partiet tidigare profiterade på tycks ha vänt. Skiftet syntes redan i DN/Ipsos oktobermätning och bekräftas i den nya mätningen.
Moderaterna, som sedan den 1 oktober leds av Ulf Kristersson, får 21 procent i DN/Ipsos novembermätning, mot Sverigedemokraternas 16. Gapet har visserligen krympt något sedan förra mätningen, men den förändringen ligger inom partiernas genomsnittliga variationer från månad till månad. Trenden är tydlig enligt David Ahlin, opinionschef på Ipsos.
– SD har tappat ungefär 3 procentenheter om man jämför de två senaste mätningarna med snittet från de tre föregående.
För Moderaterna har det stor symbolisk betydelse att man åter är landets näst största parti och lyckas behålla positionen. När Sverige-demokraterna erövrade den platsen i DN/Ipsos marsmätning var det ett chockartat tecken för Moderaterna på djupet i den kris som borgerlighetens största parti då befann sig i. SD:s försprång växte under våren till 3 procentenheter.

David Ahlin ser flera orsaker till att M nu går framåt på SD:s bekostnad. En faktor är hur migrationspolitiken har utvecklats. Alla partier utom Vänsterpartiet står numera för en stramare syn på asylinvandringen. Moderaterna klubbade på sin stämma i oktober långtgående förslag om att på sikt övergå till att endast ta emot kvotflyktingar.
– Sverigedemokraterna har tappat sin särskiljande position. Många som röstade på dem 2014 ville skicka en signal till sina partier om att migrationspolitiken behövde förändras. Nu har både S och M genomfört sådana förändringar och då blir SD mindre relevant för dessa väljargrupper, säger David Ahlin.
En annan faktor enligt David Ahlin är att skandaler kring två SD-riksdagsmän, Kent Ekeroth och Pavel Gamov, på senare tid har tärt på väljarnas förtroende.
Sist men inte minst har Moderaternas partiledareskifte gett en Ulf Kristersson-effekt. Den nye M-ledaren fick redan i sin första förtroendemätning i DN/Ipsos långt högre betyg av väljarna än företrädaren.
David Ahlin menar att man också kan tala om en omvänd Anna Kinberg Batra-effekt.
– Det handlar om att en mycket impopulär partiledare med oerhört svag ställning både bland de egna väljarna och andra har slutat.
Överlag är förändringarna små i novembermätningen jämfört med förra månaden. Blocken ligger i stort sett jämsides, med 41 procent för de rödgröna och 40 för alliansen. Liberalerna, med 5 procent av väljarstödet, ser ut att sälla sig till krispartierna Kristdemokraterna och Miljöpartiet kring riksdagsspärren.

Hans Rosén
hans.rosen@dn.se "

DN ONSDAG 22 NOVEMBER 2017

" Åkesson: Ekeroth bör lämna utskott

Även om riksdagsledamoten Kent Ekeroth frias från ringa misshandel i hovrätten kan han inte företräda SD i justitieutskottet. Det anser SD-ledaren Jimmie Åkesson.

Tingsrätten dömde SD:s riksdagsledamot Kent Ekeroth för ringa misshandel efter ett bråk i en krogkö. Den 1 december kommer hovrättens dom. Åkesson uppger att ingen som döms för våldsbrott i närtid kan företräda SD på någon post. Men även om Ekeroth frias så borde han lämna sin plats i justitieutskottet, tycker SD-ledaren.
På en direkt fråga om Åkesson anser att Ekeroth bör lämna utskottet även om han frias, svarar Åkesson ”ja”.
– Även om han inte döms så är förtroende ändå skadat, han har ju hamnat i liknande händelser förr, säger Åkesson, på en träff med journalister i riksdagen.
Samtidigt uppger Åkesson att han ännu inte helt har förlorat förtroendet för Ekeroth. En friande dom skulle, enligt honom, ”i någon mening” innebära att Ekeroth vinner en del. Men det förändrar inte synen på ledamotens framtid i utskottet.
SD-ledaren anser också att riksdagsledamoten Pavel Gamov, som har kritiserats för en kontroversiell valobservationsresa till Ryssland, ska lämna sina utskottsplatser i utrikesutskottet och EU-nämnden.
Åkesson vill inte närmare gå in på partiets hantering av Gamov.
– Det är mycket mer komplext på ett personligt plan, säger han.
Till skillnad från Ekeroth har Gamov uteslutits, lämnat SD och blivit politisk vilde. Men Gamov har gjort klart att han tänker sitta kvar på sina poster i riksdagen.
TT

DN ONSDAG 22 NOVEMBER 2017

" Sara Danius vill kapa band till Kulturprofilen

Efter DN:s granskning vill Svenska Akademiens ständiga sekreterare Sara Danius nu strypa det ekonomiska stödet till Klubben som Kulturprofilen driver. – Jag är mycket omskakad, säger hon.

18 kvinnor anklagar Kulturprofilen – en person med nära band till Svenska Akademien – för sexuella trakasserier och övergrepp.
– Jag förutsätter att alla uppgifter som finns i artikeln stämmer med verkligheten, säger Akademiens ständiga sekreterare Sara Danius:
– Och om detta kan man säga två saker. Det ena är att det agerande som Kulturprofilen uppvisat är djupt oanständigt. Så lågt under ett gott mänskligt beteende. Det andra man kan säga är att Kulturprofilen har implicerat Svenska Akademien med sitt agerande, och det i sig är tillräckligt för att Akademien ska vilja kapa bandet till denna Kulturprofil.
Vad lägger du i att kapa banden?
– Det innebär en vilja att kapa våra samarbeten med Klubben. Kapa det ekonomiska stödet.
Är detta ett fattat beslut?
– Det är naturligtvis Akademien som måste fatta ett gemensamt beslut men jag har väldigt svårt att se att vi skulle kunna komma att bete oss på något annat sätt.
Har du känt till att han använt Svenska Akademiens lägenheter?
– Jag har vetat att han varit i vår lägenhet i Paris, ja, så länge jag suttit i Akademien. Men regeln är sådan att en ledamot måste befinna sig i våningen för att familj eller vänner också ska kunna vara där. En make eller maka kan inte vara där själv. Så jag utgick ifrån att han var där med en ledamot. Att han har varit där på egen hand strider mot reglerna.
Vad tänker du om kvinnorna berättelser om vad de utsatts för, i bland annat den våningen?
– Det är vidrigt. Vidrigt. Jag är mycket omskakad av läsningen. Det har gått rykten om den så kallade Kulturprofilen, som nått många i branschen – men för mig var det nyheter hur grovt det var…
De flesta i kulturvärlden känner till hans beteende, och han har i decennier befunnit sig i Akademiens närhet. Vad visste du?
– Jag har inte hört så många detaljer. Så det är svårt att säga… Jag måste tänka efter…
Danius bekräftar bilden av att Svenska Akademien ofta befunnit sig på Klubben.
–Många ledamöter – ja, nästan alla – har varit där och haft föredrag. Så är det.
Även du. Och du har själv aldrig själv bevittnat något av vad som beskrivs i artikeln?
– Det har jag faktiskt inte, och jag försöker som sagt tänka efter… Ibland tar det ett litet tag för minnena att komma tillbaka…
– Men oavsett så tar jag starkt avstånd. Man behöver inte vara feminist för att förstå allvaret i detta, och i Metoo-rörelsen. Det räcker att iaktta vanlig mänsklig anständighet.
Kulturprofilens vän, som sitter i Svenska Akademien, har nyligen offentligt hyllat Kulturprofilen som en förebild. Hur ser du på det i dag?
(Skratt)
– Kan man citera ett skratt? Vi kan väl säga såhär: på den punkten är den här ledamoten och jag rörande oeniga.

Matilda Gustavsson
matilda.gustavsson@dn.se "

DN ONSDAG 22 NOVEMBER 2017

" BO: Ungas psykiska hälsa allt sämre

Den psykiska hälsan bland ensamkommande unga har blivit sämre, visar en kvalitativ undersökning som Barnombudsmannen gjort. I går träffade myndigheten kommuner, regioner och landsting för att diskutera situationen.

För ett drygt år sedan genomförde Barnombudsmannen en kvalitativ undersökning rörande asylsökandes barns hälsa. Undersökningen visade att många ensamkommande barn och unga mådde psykiskt dåligt, hade sömnsvårigheter och magproblem samt kände stor oro inför framtiden.
ANNONS:

– Det var en oroväckande situation redan för ett år sedan. Den senaste tiden har vi fått signaler om att det fortfarande är så och har därför genomfört en ny undersökning med djupintervjuer med skolsköterskor, säger Anna Karin Hildingson Boqvist, utredningschef på Barnombudsmannen.
– Bilden är förvärrad. Från att ha beskrivit oro och ångest så beskriver elevhälsan nu depression, självskadebeteende, självmordstankar och en total uppgivenhet. Vi måste ta de här signalerna på allvar.

Carl-Johan Kullving
carl-johan.kullving@dn.se "

DN ONSDAG 22 NOVEMBER 2017

”Det var på tiden att journalisterna gick ut”

Äntligen, säger Nivette Dawod, utrikesreporter på Aftonbladet. Hon är en i gruppen bakom #deadline, uppropet där journalister nu via DN och många andra redaktioner går ut med sina berättelser om övergrepp, sexuella trakasserier och ofredanden.

4 084 kvinnliga och ickebinära journalister har skrivit under att de fått nog. Och nu talar de ut. Nivette Dawod tvekade inte när hon i förra veckan bjöds in till gruppen.
– Jag tänkte… äntligen. Det har ju kommit upprop i många andra branscher, väntade bara på att även journalister sade ifrån, säger hon.
I uppropet skildras hur journalisterna tvingas undertrycka sina egna berättelser ”om stora och små övergrepp, dag efter dag, år efter år”.
Journalisters uppdrag – att granska makten – beskrivs som något av en absurditet när det samtidigt är frånvaron av makt, ”vår egen maktlöshet”, på redaktionerna som trycker tillbaka kvinnorna.
Nivette Dawod berättar om hur det internt på Aftonbladet varit en intensiv period i spåren av #metoo, kampanjen som tog sin början med anklagelserna amerikanske filmproducenten Harvey Weinstein.
– På Aftonbladet har vi levt och andats #metoo under senaste veckorna, känt av kraften och själva initierat ett dokument där kvinnor på redaktionen kunnat berätta anonymt om vad de varit med om.
När sedan arbetet i Deadlinegruppen gav perspektiv som pekade utåt, med en stor grupp journalister som anslutit sig, blev det verkligen allvar. Bland underskrifterna återfinns namn som frilansjournalisten Kristin Lundell, programledaren Klara Zimmergren, journalisten och tidigare chefredaktören på DN Gunilla Herlitz och journalisten och tidigare chefredaktören på Icakuriren Cissi Elwin.
Nivette Dawod tycker att det som nu sker ”känns stort och häftigt”.

– Men också lite läskigt. Läskigt därför att sexuella trakasserier och otrevligt beteende från mäns håll har pågått under decennier. Så mycket som gömts undan.
Hon varnar för att rena lynchningsstämningen kan uppstå.
– När det nu med kraft kommer fram så riskerar det att bli en lynchjustis. Tycker inte vi har något sådant specifikt i vår grupp, tvärtom har vi som publicister vana att noga fundera över vad vi publicerar, säger Nivette Dawod.
Hon berättar om en förminskande händelse på egna tidningen.
– Jag sa till en manlig kollega att då jag talar arabiska vill jag gärna jobba i Mellanöstern. Han sade då att han inte ville åka med mig dit, ”för det vet man ju hur kvinnor behandlas där”.
– Jag vill minnas att jag svarade att jag åker med någon annan. Det var ju hans förlust att inte få åka med mig, en så duktig reporter.

Kalle Holmberg
kalle.holmberg@dn.se "

DN ONSDAG 22 NOVEMBER 2017

" Fackkvinnor i upprop mot trakasserier

1 501 kvinnor från hela fackföreningsrörelsen har undertecknat ett upprop, skriver ETC. I uppropet #inteförhandlingsbart kräver de ett slut på sexismen och tystnadskulturen.

”Sexism och sexuella trakasserier finns och sker också, utbrett, inom fackföreningsrörelsen. Historierna är för många för att blunda för”, skriver kvinnorna bland annat.
I uppropet finns även en mängd vittnesmål. Till exempel berättar en kvinna om hur hon våldtogs av en förbundsanställd. ”Jag orkar inte bära de sociala konsekvenserna av att vare sig anmäla eller berätta så nu får han fortsätta att verka som en feministisk och socialistisk förkämpe”.
En annan kvinna berättar: ”En man från samma förbund som mig hotade att lägga ut bilder på min kropp och ’förstöra min karriär’ om jag anmälde ett övergrepp han tidigare utsatt mig för”.
Bland de 1 501 kvinnorna som undertecknat uppropet finns bland andra Eva Guovelin, ordförande för Livsmedelsarbetareförbundet, Marie Nilsson, ordförande för IF Metall, och Eva Nordmark, ordförande för TCO.

TT "

DN ONSDAG 22 NOVEMBER 2017

" Svenska tjejer mycket bättre på att samarbeta än killar

Svenska elever är hyggligt duktiga på att lösa problem gemensamt, visar det senaste Pisaresultatet. Sverige placerar sig en bit över OECD-snittet, men med slående stora skillnader mellan tjejer och killar.

– Flickorna är överlägset bättre, konstaterar Skolverkets Eva Lundgren, ansvarig för Pisa i Sverige.
Kunskapstesten Pisa förknippas med matte, läsning och naturvetenskap. Men OECD, som ansvarar för Pisa, brukar också låta testa ett fjärde område varje provomgång. Senast fick 15-åringarna visa prov på ”gemensam problemlösning”, det vill säga att i grupp lösa problem. Testet – det första i sitt slag – genomfördes 2015 men resultaten släpps först nu i internationell rapport.
Singapore kammade hem den högsta snittpoängen (561), följt av Japan (552).
Sverige fick 510 poäng vilket är över OECD-snittet och ger plats 17 av 51 rankade länder.
Resultaten var till viss del väntade eftersom det visat sig att ett lands resultat i samtliga delprov brukar korrelera. Följaktligen var ettan Singapore bäst även i matte, läsning och naturvetenskap 2015 medan Sverige höll sig kring eller strax över OECD-snittet.
Kopplingen mellan de fyra områdena syns också på individnivå. Det kan vara så att läsförmågan är så central att den påverkar resultaten oavsett vilket område som testas, påpekar OECD.
Vad som däremot kan förvåna är att tjejerna genomgående, i varje land, visade bättre samarbetsförmåga än killarna.
Sverige sticker ut, med en poängskillnad på hela 42 poäng till tjejernas fördel. Bara Finland hade ett större gap.
Eva Lundgren jämför med Pisaomgången 2012, när det fjärde testet var individuell problemlösning. I Sverige presterade killar och tjejer lika, medan killarna var lite bättre i de flesta andra länder.
– När samarbets-dimensionen läggs till händer alltså något radikalt. Flickorna är överlägset bättre och könsskillnaden är till och med större än i läsförståelse. Det är så att man hajar till, säger hon.

TT "

DN ONSDAG 22 NOVEMBER 2017

”Troligast att bopriserna sjunker litet”

" En prisnedgång för bostäder med 5 till 10 procent är inte så farlig, anser SEB:s prognoschef Håkan Frisén. Ett större prisfall, som inte är så sannolikt, kunde däremot få allvarliga följder.

En mjuklandning är att vänta på bostadsmarknaden, enligt SEB:s nya konjunkturprognos. Det innebär att bostadspriserna vänder måttligt nedåt och att Sveriges ekonomi inte påverkas särkilt mycket.
Valueguards boprisindex, HOX, väntas sjunka med 5 till 10 procent fram till mitten av 2018, jämfört med den prisnivå som gällde i augusti i år. Därefter förutser SEB att bostadspriserna planar ut under andra halvåret 2018 för att sedan stiga svagt under 2019.
– Detta får inga allvarliga följder för Sveriges ekonomi i stort, eftersom Europa kommer till vår hjälp. En allt starkare efterfrågan därifrån på svenska exportprodukter betyder att konjunkturen förblir stark, även om bostadsbyggandet dämpas något, säger Håkan Frisén.
Sveriges BNP-ökning förblirdärför stark, menar han. SEB spår en tillväxt med 2,6 procent under 2018 och 2,4 procent under 2019, beroende på en starkare industrikonjunktur och stigande sysselsättning. De svenska hushållen blir dock något mer återhållsamma med sin konsumtion och sparandet förblir högt.
– Större bostadsprisfall är ovanliga när ekonomin i övrigt går starkt. Annat som talar emot en kraftig nedgång är att byggandet har varit lågt under lång tid, vilket gör att utbudet är begränsat. Samtidigt stöds bostadspriserna av låga räntor, framhåller Håkan Frisén.
Om prisnedgången stannar på fem till tio procent, väntar han sig inga motåtgärder från Riksbanken. SEB-ekonomerna räknar med en första räntehöjning i september 2018 och ytterligare tre höjningar under 2019.
Även regeringen kan ta det lugnt och våga införa ett skärpt amorteringskrav såsom Finansinspektionen nyligen har föreslagit. Ifall det ändå skulle komma ett större prisras för bostäder blir reaktionen en annan.
Håkan Frisén tror att smärtgränsen kan ligga vid en nedgång på 15–20 procent. Det skulle betyda en nedgång med cirka 40 procent på de tidigare mest heta marknaderna, såsom storstädernas bostadsrätter.
– I så fall dämpas tillväxten i ekonomin och Riksbankens kommande räntehöjnjngar kan fördröjas. Men än så länge verkar detta inte särskilt sannolikt, poängterar Håkan Frisén.

Johan Schück
johan.schuck@dn.se "

DN ONSDAG 22 NOVEMBER 2017

" Amina Manzoor: Det bästa valet är Amsterdam

Trots att det blev lotten som avgjorde är Amsterdam det bästa valet för EMA efter Brexit. Läkemedelsmyndighetens viktiga verksamhet blir inte lika lidande när en stor andel av personalen väntas följa med.

Efter en jämn omröstning som till slut fick avgöras med lottdragning stod det i måndags kväll klart att Amsterdam blir ny hemvist för EU:s läkemedelsmyndighet, EMA. Många av EMA:s cirka 900 anställda andades nog ut när de fick höra vart myndigheten och deras jobb skulle flytta. Amsterdam var nämligen en favorit bland dem, mer än 80 procent kunde tänka sig att flytta sig med till staden enligt en intern undersökning. EMA:s högste chef Guido Rasi drog nog också en lättnadens suck. Det fanns flera städer med i omröstningen som skulle locka färre än 20 procent av de anställda.
ANNONS:

Flytten av EMA kommer säkert att bli stökig ändå, men än mer om myndigheten samtidigt skulle vara tvungen att rekrytera flera hundra anställda. Den högkvalificerade personal som krävs på EU:s läkemedelsmyndighet är inte lätt att få tag i överallt.
Ett allt för stort personaltapp skulle leda till allvarliga konsekvenser för myndighetens verksamhet och för folkhälsan i EU. EMA varnade tidigare i en rapport för försenade godkännanden av nya läkemedel, brist på läkemedel i vissa länder och att det skulle dröja många år innan myndigheten repade sig.

Nu behöver det inte bli så allvarligt. När runt 80 procent av de anställda följer med räknas myndigheten att vara återställd inom två, tre år. Utifrån den aspekten framstår Amsterdam som det bästa valet. I diskussionerna om vilket land som var bäst lämpat att ta över EMA har det varit stort fokus på det praktiska; närheten till Bryssel, bostäder till de anställda och en centralt belägen och välutrustad kontorslokal. Sveriges forskningsminister Helene Hellmark Knutsson har tidigare sagt att hon tyckt att frågorna om en stark nationell läkemedelsmyndighet och en god miljö for medicinsk forskning hamnat i skymundan.
Två argument som väger starkt för Sverige. Men Sverige är inte unikt i det avseendet. Andra kandidater, däribland Amsterdam, har också starka forskningsmiljöer, sjukvård i världsklass och välfungerande nationella regulatoriska myndigheter.
Det är förståeligt att många är besvikna efter gårdagens omröstning. Men vinnare är inte bara Amsterdam, utan på sikt också EU:s befolkning. Nu är det dags att lägga besvikelsen åt sidan och samarbeta för att flytten ska gå så smidigt som möjligt.

Amina Manzoor
amina.manzoor@dn.se "

DN ONSDAG 22 NOVEMBER 2017

" Det gör fysiskt ont att minnas all sexism i mediebranschen

I uppropet #deadline vittnar tusentals kvinnor om könsmaktsordningen i mediebranschen. Författaren Anna Charlotta Gunnarson överrumplas av sina egna minnen och erfarenheter.

För några veckor sedan hörde jag en supertanker bröla i horisonten. Först noterade jag bara fartyget som en prick på det mörka havet, men på nolltid tornade det upp sig till en silhuett som lade till vid bryggan där jag stod och väntade. Båten var döpt till #metoo och lastad med andra tjejers hårresande vittnesmål från olika branscher.
Jag jublade och höjde näven, men överrumplades av alla de starka minnen ur mitt eget arbetsliv som supertankern också levererade; historier från mina 27 år som frilansande journalist och författare. Avtrubbande vardagssituationer som drabbat mig och nära kollegor, som att få 8 000 kronor mindre i månadslön än den jämnårige mannen som utför samma arbete, att se män få jobb framför näsan på mer meriterade kvinnor, killar som kunnat lata sig tack vare övertidsarbetande kvinnokollegor, män som fått fortsätta kasta datorn i väggen eller greppa skrevet på praktikanten medan tjejerna sopat upp datorspillet eller lämnat praktikplatsen utan till synes begriplig förklaring.
Jag har haft en innehållsrik karriär med smarta, roliga människor runt mig mest hela tiden. Men i samma ögonblick man börjar prata om saker blir de konkreta på ett nytt sätt. När SVT nyligen visade Grotescoavsnittet ”Ladies night”, som på kornet belyser humorsvängens osynliga strukturer, grät jag ohejdat. Det gjorde ont att se snubbar som med chefers ivriga uppbackning kunnat bilda kompiskluster med andra män, som de sedan fått jobba med igen och igen. Det gjorde fysiskt ont att notera att denna struktur verkar ha blivit allmänt bekräftad först nu, när killarna gör humor av det.
Jag har själv fått instruktioner om att le mer i tv för att folk ska fatta att jag skämtar. Det är synnerligen obekvämt och jag gör aldrig om det. Tillsammans med andra tjejer har jag också suttit i möten där vi levererat idéer eller skämt som ingen uppmärksammat förrän någon kille ”lånat” samma tanke och fått alla med sig. Medan vi har suttit där med blossande arga kinder och uppträtt som om vi saknar humor eller bara inte unnar killen uppmärksamheten.
Gudarna ska veta att vi har försökt att själva bilda kluster kring underhållning, kultur, drama, sketcher, poddar. Många är vi som ur egen ficka bekostat pilotinspelningar, studior, temporära kontor och teknikpersonal, och lagt ned dyrbar arbetstid på att knåpa ihop programförslag och gå på möten –utan att komma i mål. För att sedan stöta ihop med några bekanta killar som skrockat: ”Shit, vi har precis fått tummen upp för en storsatsning och fattar inte hur det här gick till. Vi har ju inte ens gjort tv förr.”
Så med tiden har våra tjejiga kluster lösts upp, medan vi på nytt intagit den invanda, duktiga rollen som erbjuds oss, den som innebär att styra upp någon annan. När vi mellan varven påpekat de ojämställda mönstren har vi framstått som bittra och komplicerade. Och vi fattar naturligtvis hur tristgrå vi verkar, vid sidan av de härliga kill-klustren. Vem vill chefen jobba med – de som ryggdunkar dig och sprutar ur sig skojiga idéer, eller de som upplevs som gnälliga utan att man förstår varför?
Följaktligen är jag uppväxt med manskollektiv och radarpar i rutan och radion. Hasse och Tage, Lasse och Ardy, Magnus och Brasse, som följdes av Werner och Werner, Robert och Gert, Ingvar och Björn, Ronny och Ragge, Anders och Måns, Filip och Fredrik, Kristian och Fredrik, Erik och Mackan, Alex och Sigge. Samtidigt har kvinnliga

programledare i högre utsträckning fått jobba på egen hand – det kostar ju pengar att ha två programledare. Därför har tjejer ensamma tvingats ta ansvar för att varje nyans ska nå fram till publiken: Ingen att kasta ur sig en vass kommentar till, ingen som får en att framstå som en mer mänsklig människa för att man börjar skratta mitt i en mening.
I de sällsynta fall vi kvinnor faktiskt har haft någon vid vår programledarsida har det i nio fall av tio rört sig om en man. Och i stället för att låta tjejer välja sina egna radarpartners har märkliga försök gjorts där frejdiga producenter parat ihop kvinnor som knappt träffat varandra tidigare, för att efter en halvmesyr konstatera att duon saknar den rätta personkemin.
Personligen har jag klarat mig bra. Jag har orkat pågå, haft kraft att tacka nej till sopiga erbjudanden och låga ersättningar, utformat nya programförslag, övertygat en och annan projektledare om att jag faktiskt har en del att berätta och blivit så pass etablerad att jag kunnat lyfta nya tjejer. Men många har lidit värre eller hoppat av branschen på grund av det lågintensiva obehag manliga kollegor skapat runt dem eller för att de inte haft det där extroverta drivet. Det handlar om tjejer som besuttit ovärderlig kompetens som ingen chef har sett storheten i, eftersom förslagen har varit kodade på ett vis som de helt enkelt inte är vana vid.
Jenny Strömstedt skriver i Expressen (18/11) om sin glädje över att den yngre generationen kvinnor äger sina egna plattformar, att dagens 20–30-åringar tycks ha förstått vitsen med att gå samman, formulera sig, bli arga så att det märks. Jag önskar att vi i min egen åldersgrupp hade pratat mycket mer om våra arbetsförhållanden. Det är så himla tufft och slitigt att pågå år ut och år in med sin övertygelse om kvinnors självklara rätt att arbeta och synas på samma villkor, och det är inte självklart att man vågar.
Så medan jag sorterar de gamla historier som supertankern fört med sig gråter jag över hur hjärtans trött jag är på att oavbrutet behöva säga ifrån. Varje gång jag har stått upp för mig själv eller orättvist behandlade kolleger, krävt lön efter insats, tagit diskussioner för gruppen, argumenterat för fler kvinnor och ökad mångfald har jag också riskerat något. Att vara frilansare är att väga ideal mot inkomst. Och när du som tjej tillräckligt många gånger har upplevt hur ytterligare en frän snubbe glassar förbi energiska, välutbildade tjejer i jobb- hierarkin så kan det ju också hända att du resignerar.
Det är förståeligt, för när det står mellan att betala hyran och barnens vinterskor eller att höja rösten mot någon som i värsta fall inte ger dig fler jobb, är valet för många enkelt. Men nu när vi är tusentals som berättar samtidigt talar tystnaden för sig själv. Visst, vi höjer gärna våra röster för att höras. Men det är dags att världen inser att det inte är kvinnornas ensamma uppgift att lösa jämställdhetsproblemen genom att överrösta alla. Inte när det räcker med att männen sänker sina röster till samtalsnivå. Och börjar lyssna.

Anna Charlotta Gunnarson SVT "

DN ONSDAG 22 NOVEMBER 2017

”Alla har vetat men de blundar”

Arton kvinnor anklagar en central person i svenskt kulturliv för sexuella trakasserier och övergrepp. Mannen har nära band till Svenska Akademien, och flera av händelserna ska ha ägt rum i lägenheter som ägs av Akademien: en i Stockholm, en i Paris. Mannens beteende har varit känt bland många i kulturvärlden sedan 1980-talet.

1 ”Han ser sig själv som Svenska Akademiens nittonde ledamot” Kulturprofilen driver Klubben, en av svenskt kulturlivs viktigaste scener.

Om man ska peka ut ett centrum för svensk finkultur – en enda punkt på kartan – så har adressen varit densamma i snart trettio år. Klubben, som egentligen heter något annat, ligger i centrala Stockholm och har sina lokaler ett tjugotal trappsteg under jord i en stor ruffig källare. Det är en legendarisk scen för litterära uppläsningar, akademiska föredrag, dans, jazz, klassisk musik och teater.
Och i dess mitt står Kulturprofilen, som äger Klubben tillsammans med sin fru, en författare som är starkt knuten till Svenska Akademien och ansvarar för Klubbens litteraturprogram.

Kulturprofilen har varit Klubbens konstnärlige ledare sedan starten år 1989 och mellan källarväggarna har tidens stora röster samlats; från Nobelpristagare och internationella kompositörer till Sveriges främsta skådespelare, konstnärer, akademiker och Augustvinnande författare. Klubben har de senaste åren, enligt egna uppgifter, haft samarbeten med bland många andra Dramaten, Albert Bonniers förlag, Svenska Pen, Norstedts och Ordfront. De har också satsat på unga begåvningar, och återkommande fört samman studenter från Litterär gestaltning i Göteborg, Biskops-Arnös författarskola, Kungliga Musikhögskolan, Kungliga Konsthögskolan och Danshögskolan.

Så har den svenska kulturvärldens viktigaste namn och institutioner i decennier cirkulerat genom de fönsterlösa rummen nere på Klubben. Nyligen utsågs Kulturprofilen – med stöd av kulturdepartementet – till riddare av första klassen i en kunglig orden, och han mottog sin medalj av kulturminister Alice Bah Kuhnke. I slutet av 2000-talet tilldelades han även ett kulturpris från ett av Sveriges främsta förlag.

Klubben finansieras till stor del av offentliga medel. Av Stockholms stad. Av Kulturrådet. Av Stockholms läns landsting. Och av Svenska Akademien, vars nära relation till Klubben inte bara syns i det ekonomiska stödet. Kvinnor som jobbat i verksamheten de senaste femton åren beskriver Klubben som Svenska Akademiens egen scen, som ”deras vardagsrum”. Ofta har de nyinvalda namnen medverkat på Klubben sedan länge.

– Det är där man ska vara om man vill bli ”upptäckt”, säger en äldre författare, som hör till de återkommande talarna.
– Kulturprofilen ser sig själv som Svenska Akademiens nittonde ledamot.

Arton kvinnor jag intervjuat säger nu att Klubbens konstnärlige ledare – som i det här reportaget kallas för Kulturprofilen – har utsatt dem för sexuella trakasserier och övergrepp.

Flera av händelserna ska ha ägt rum i lägenheter som ägs av Svenska Akademien: en våning i sjätte arrondissementet i Paris, en etta i Gamla stan.

Vad de arton kvinnorna berättar om ska ha skett mellan år 1996 och hösten 2017, men människor som verkat länge i kulturvärlden, som jag intervjuat, menar att liknande händelser ska ha inträffat sedan början av 1980-talet.

2 ”Om jag säger #metoo, kommer ni att sluta gå på Klubben då?” Gabriella Håkansson, Elise Karlsson, Lena ten Hoopen (fd Sundström), fjärde, femte, sjätte, sjunde och åttonde kvinnan berättar.

Hösten 2007 var författaren Gabriella Håkansson på en 40-årsfest i Stockholm. Klockan var runt sju på kvällen. Hon och hennes dåvarande pojkvän – författaren och juristen Thomas Engström – hade just anlänt när Kulturprofilen kom fram till henne i vimlet.
– Han sa inte många ord innan han ganska hårt tryckte upp handen mellan mina ben och gjorde… en pussy grab, och liksom grävde. Och det fanns inget som motiverade händelsen, den hade inte föregåtts av någon flört eller beröring på armen. Det var bara en hand rakt upp i underlivet, säger Gabriella Håkansson.

Historien bekräftas av Thomas Engström som stod i närheten.
– Jag minns det tydligt, för att det var bland det grövsta jag sett.
Han säger att han skrek åt Kulturprofilen, och att Gabriella Håkansson slog till honom i ansiktet innan han försvann ut ur rummet.
Människorna som stod runt omkring dem skakade först på sina huvuden och mumlade något om att han inte var klok.
Men snart började de låtsas som ingenting.

Efter några minuter fick Gabriella Håkansson en fysisk reaktion. Hjärtat rusade. Hon blev illamående och fick för sig att han stod bakom hennes rygg. Vad mer skulle han kunna göra?

– Jag och Thomas valde att gå hem och jag kunde inte sova på hela natten. Jag har tänkt på händelsen sedan dess. I över tjugo års tid har kvinnor i branschen pratat om honom. Om att vi måste sätta upp varnande planscher på stan: klistra dem på porten till Svenska Akademien. Att det måste få ett stopp. Men ingenting har hänt.

– Om du vill ha en definition av makt så är den väl detta, att en man kan våldföra sig så systematiskt på kvinnor att det blivit en allmän sanning, och ändå ha den positionen. Det nätverket och de pengarna. ”Om jag säger #metoo, kommer ni att sluta gå på Klubben då? Kommer ni att sluta bjuda Kulturprofilen på era fester? Kommer ni att sluta ursäkta honom?”

Så skrev författaren Elise Karlsson i ett inlägg på Facebook för fem veckor sedan, och nämnde hans riktiga namn.
Då hade det nyligen avslöjats att den mäktiga amerikanska filmproducenten Harvey Weinstein i decennier utsatt kvinnor för övergrepp och trakasserier. Alla i Hollywood hade vetat. Ingenting hade hänt. Vittnesmålen om honom var en damm som brast och snart kom våg efter våg av kvinnor från hela världen som berättade om liknande saker: #metoo.

År 2007 träffade Elise Karlsson Kulturprofilen på en fest som anordnades av förlaget Modernista.
– Han kom fram och sa att han hört att jag skulle ge ut en bok. Det var underförstått att jag skulle vara intresserad av honom eftersom han kunde göra saker för mig. När jag inte svarade sa han: ”Vet du inte vem jag är?” Vilket jag såklart visste. I huvudet hade jag en bank av kvinnors berättelser om att bli antastade av honom. Jag avslutade samtalet och rörde mig bort.

Hösten därpå var Elise Karlsson på Bonniers branschfest på Djurgården. Hon stod i hallen och väntade på en vän när hon kände en hand över sin rumpa.

– Jag blev helt stel. Sedan insåg jag vem det var. Jag sa ”rör mig inte” och ”sluta”. Han svarade, och det känns som att det är den sortens makt han vill få möjlighet att demonstrera: ”Och vad händer annars?” Litteraturkritikern Annina Rabe stod i närheten, och berättar att händelsen slutade med att Elise Karlsson gav Kulturprofilen en örfil. Han försvann, men senare samma kväll sökte han upp henne igen. Författaren Daniel Sjölin befann sig i närheten och han minns att Kulturprofilen var rasande och skrek att Elise Karlsson var ”vansinnig”. Skrek att hon var ”bränd” och ”galen”.

Även journalisten och författaren Lena ten Hoopen (fd Sundström) berättar att Kulturprofilen antastat henne offentligt. Han kom plötsligt fram till henne i en bar. Det var under hennes första bokmässa i Göteborg och hon hade aldrig träffat honom tidigare.

– Att folk tar en på rumpan har man ju varit med om. Men det här var något mer, eftersom han höll fast mig och verkligen tafsade, över hela kroppen. Jag lyckades slingra mig loss och röt till och då sa han ”med den attityden kommer jag se till att du inte blir långvarig i branschen” och ”vet du inte vem jag är gift med?”. Jag visste inte alls vem han var då.

Ytterligare fem kvinnor som vill vara anonyma talar om liknande erfarenheter av Kulturprofilens sexuella trakasserier som de säger ska ha skett öppet. En av kvinnorna utsattes under en konsert på Klubben, en annan i baren på East, en tredje på hemmafest; en fjärde när hon satt bredvid Kulturprofilen på Nobelfesten, och en femte under en middag på krogen Wasahof tillsammans med högt uppsatta kulturpersonligheter.

– Två från Svenska Akademien. En chef för ett konstmuseum. Jag upplevde inte att hans agerande var det mest otäcka, utan att ingen som satt runt bordet sa åt honom, säger hon.

3 ”Han räknar med ens tystnad och han har räknat rätt”
Nionde, tionde, elfte, tolfte och trettonde kvinnan berättar.
Av de arton kvinnor jag intervjuat berättar fem om händelser som saknar ögonvittnen. I de fallen har närstående och terapeuter jag varit i kontakt med styrkt deras historier; liksom dagboksanteckningar och mejlkonversationer.

Vid ett första samtal berättar en av dem att hon ska anmäla Kulturprofilen.

– Det har att göra med #metoo som rivit upp mycket i mig som jag velat glömma. Men jag känner att jag måste göra det för att skydda andra, eftersom min bild är att det fortfarande pågår.

Nionde kvinnan
Jag ville verkligen arbeta i kulturbranschen och han kom fram till mig under en vernissage. Han var påstridig med kontakt efteråt och jag lät honom hållas. Jag kände att ett jobb på Klubben vore en input i min karriär. Jag gick på några tillställningar, och under en sådan gjorde han närmanden jag inte tyckte om. När jag markerade blev han väldigt aggressiv. Jag blev rädd för att förnärma honom, och det blev värre när jag började arbeta på Klubben. Vid ett tillfälle tvingade han sig på mig. Det hände i hans extralägenhet på Östermalm… Han våldtog mig där. Jag fick panikångest och så fort jag lyckats ta mig ut

på gatan ringde jag en vän och berättade vad som hänt. Och jag skrev om det i min dagbok, som jag har kvar, om att jag kände mig smutsig och lurad. Jag kunde till slut bryta med Klubben och Kulturprofilen men det var ett helvete. Han ringde hela tiden, sökte upp och hotade mig. Jag är fortfarande rädd om jag besöker Stockholm. Att ha varit en av hans unga kvinnor är stigmatiserande. Man blir stämplad. Jag upplever att folk i kulturvärlden… Alla vet och alla har vetat. Men de blundar, vill inte veta hur illa det egentligen ligger till. Många har hört vad vi kallas, ”flickorna på Klubben”.

Tionde kvinnan

Det har gått många år, men varje gång jag ser eller hör hans namn mår jag dåligt. Av att alla har hållit honom om ryggen. Det började på det vanliga sättet: han lyckas alltid hitta unga och självdestruktiva kvinnor. Jag var 25 år gammal, skribent med hyfsad framgång. Jag brottades med depressioner. Han var en främmande person som började prata med mig ute på däcket på en Tysklandsfärja, och redan efter några minuter nämnde han sin fru. Han lockar med sin makt och sina kontakter. Han föreslog att jag skulle komma till Paris, där han och en nära vän till honom, en man i Svenska Akademien, skulle bo en tid. Jag gjorde det och väl på plats blev han en annan, behandlade mig föraktfullt. Men jag mådde inte bra och fortsatte träffa honom under någon månad i Sverige. Han tog mig till Klubben, som jag upplevde att han använde i sina maktspel: det kändes som om han fick en kick av att begå övergreppet i de rummen. Jag är rätt säker på att jag varken var den första eller sista som utsattes och det finns en scen i mitt huvud, som alltid kommer vara där. Han bad mig suga av honom, och det började frivilligt. Men plötsligt tog han tag i mitt huvud. Hårt. Han höll fast det. Jag kunde inte röra mig och jag var så jävla rädd. Jag visste inte om jag skulle komma därifrån. Och det kändes som om han gick i gång på min rädsla. När jag ville lämna relationen slutade han aldrig ringa, och det upphörde först när jag bytte nummer. Jag har skämts sedan dess: för att jag gick in i en relation med honom, och för övergreppet. Skämts över min tystnad och över att vara en av dem han väljer som offer, att vara en av de ”trasiga” kvinnorna. Han räknar med ens tystnad och han har räknat rätt.

Jag minns en intervju med hans vän, mannen i Svenska Akademien som var med i Paris, där han hyllade Kulturprofilen som en idol och en riktig man. Jag mådde illa av det i flera dygn.

Elfte kvinnan

Vi träffades på Klubben där jag varit på en uppläsning tillsammans med mina klasskamrater. Jag var i tjugoårsåldern och drack mycket under den perioden. Hela inledningen till vår relation var full av nej som han struntade i och jag vet inte hur många gånger jag tog bort hans hand från mitt skrev. Men efter ett tag började jag se hans påstridighet som om han brydde sig om mig, och just då behövde jag det. Jag skäms över att jag lät det utvecklas som det gjorde. Det är en sak med dem som blivit tafsade på en enda gång och slagit till honom – då är man en ”fin flicka” och en god feminist. Han kunde bli sexuellt våldsam utan att vi kommit överens om det. Ta stryptag och ge mig örfilar. Men jag sa inte stopp. Jag kände att jag ville dö och då kunde han lika gärna fortsätta, så jag såg det inte som övergrepp. Tidigt betalade han flygbiljetter till Paris där vi bodde i Svenska Akademiens lägenhet. Han hade lovat att låta mig vara i fred. Att få sova i eget rum. Men han kom in på natten och försökte tvinga sig på mig. Jag hade tränat judo och lyckades försvara mig. Haha. Jag skrattar ibland när jag pratar om sådant han gjort, eftersom det är så absurt.
Men för mig började det värsta när jag försökte ta mig ur relationen. Han ringde och skickade sms hela tiden. Han sökte upp mig på jobbet och berättade att han just drömt om att en kvinna med mitt

signalement blivit styckmördad. Jag flyttade utomlands under en period för att komma ifrån honom.

Tolfte kvinnan
Jag träffade Kulturprofilen på en vernissage i Stockholm. Jag ville ligga med någon och följde med honom till en lägenhet på Östermalm. Jag minns att han plötsligt tog tag i min nacke. Han höll fast mig och tryckte ner sin kuk så långt i min hals att jag inte kunde andas. Jag fick panik. Men han släppte inte. Till slut kräktes jag. Då puttade han ut mig över golvet så att spyan inte skulle komma på lakanen. Hans rörelse var så van, som om han gjort det tusen gånger. Hela min kropp frös medan det hände, och efteråt tänkte jag på det som något extremt obehagligt, en gränssituation, men inget övergrepp. Jag hade ju från början gått med på sex.

Sedan följde ett massivt tjatande via telefon tills jag gick med på en middag ute. För mig fanns det något dekadent över den sortens middagar, som jag själv inte hade råd med. Jag var aldrig lockad av Klubben, och jag såg igenom hans små föreläsningar. Jag upplevde att han ville bemäktiga sig mig av den anledningen. Han bjöd på mycket sprit och det blev sent den kvällen. Jag kunde sova i hans Östermalmslägenhet, tyckte han. Jag sa att jag absolut inte ville ha sex. Jag har extremt tydliga minnesbilder av inte mindre än tre tillfällen på väg hem till honom då han försäkrade att inget skulle hända. Jag vaknade av att han var inne i mig. Några dagar senare ville han bjuda mig på middag som försoningsgest. Jag var rädd men också rädd för att ha honom som fiende. Han sa att han ville visa konsten uppe i sin och fruns lägenhet. I sovrummet knuffade han ner mig på sängen och jag tänkte att nu blir det en klassisk våldtäkt. Han höll fast mig och slet i mina kläder. Den gången var det som om min kropp insåg faran och jag lyckades putta bort honom. Jag tog mig ut i hallen. Han ringde en taxi till mig som han betalade.

Jag gick senare till polisen. Jag tror att jag ville att någon skulle bekräfta vad som hänt, och de sa att det varit en våldtäkt. Men jag gav dem inte mitt namn och vågade inte anmäla.

Trettonde kvinnan
Han hittade mig vid en svag punkt i livet. Han har blick för sådant. När vi möttes längtade jag efter någon som såg. Han övertygade mig om att mina konstnärliga drömmar var möjliga att genomföra bara jag lät honom ta hand om mig. Jag gick rakt i fällan. Han är dubbel. Hans gränslöshet är positiv också, det är den som skapat Klubben, som gör att han kan kontakta och vinna vem som helst. Första gången vi hade sex var jag så full att jag knappt minns någonting. Han hade tagit mig till en etta i ett av Svenska Akademiens hus i Gamla stan, och jag var iskall och illamående i hela kroppen efteråt. Man känner inte så om man varit med någon som behandlat en okej.

Det fortsatte med att jag gick över mina egna gränser, att jag var äcklad men försökte bagatellisera. Sakta men säkert normaliserades saker, som att en avsugning slutade med att jag spydde. Han regisserade mig i varje detalj och var ofta hotfull. Jag trodde honom när han sa att jag skulle vara ”bränd” i min karriär om jag lämnade. Under perioden vi träffades var vi ofta i Paris, i Svenska Akademiens våning. I Stockholm ordnade han en lägenhet på Östermalm så att han kunde träffa mig när han ville.

Min röst och mitt nej räknades inte för någon av oss en bit in i relationen. När jag väl samlade kraft nog för att gå så var det för att jag var beredd att avsluta mitt liv.

Han reagerade med att meddela mig att jag var en ”cancer” som skulle utplånas, och att han ”blockerat” mig från alla konstnärliga masterutbildningar, som jag vid den tiden ville söka. Han spottade bokstavligen på mina vänner offentligt. De mest hotfulla kontakterna ebbade ut efter ett par månader. Men den här erfarenheten har gjort mig försiktig. Hans röst finns kvar i mitt huvud. Jag undviker folkmassor, klubbar, att åka tunnelbana sent på kvällen eller att befinna mig på platser där någon skulle kunna skada mig. Jag hör fortfarande rykten om att han talar illa om mig i kulturvärlden, många år efter att relationen avslutats. Att anmäla den här sortens saker är omöjligt. Min känsla inför allt som hände är att jag våldtog mig själv.

4 ”De kallar oss för flickorna på Klubben”
Nionde, fjortonde och femtonde kvinnan berättar.

Till Klubbens 18-årsjubileum gavs en nästan tusensidig bok ut, som är full av minnen och hyllningar till scenen, skrivna av stora kulturpersonligheter. I en av texterna återges en ögonblicksbild från källaren: ”Vaga fragment av stadsbrus förs nerför trappan med den svala kvällsbrisen. Flickan som nyss rev biljetter står nu i baren och häller upp rödvin åt pianisten som just spelat.”

För Klubbens besökare är det välkänt att där ofta jobbat en eller två unga kvinnor.

Jag har pratat med fyra av dem (varav två tidigare citerats i det här reportaget), som mellan år 2000 och 2015 säger sig ha ansvarat för stora delar av verksamheten: som formulerat bidragsansökningar och tagit hand om de medverkande. Som skött kontakten med medier. Som tagit fram namn och ämnen för temakvällarna. Kvinnorna har som längst jobbat på Klubben i sex år och som kortast i ett. Men inte samtidigt. De vittnar om intressanta möten, och om stora konstnärliga upplevelser i källaren:

– Och under ytan finns att det briljanta förlåter allt. Om man benämner det andra som pågår är man någon att skratta åt, en moralist och en medelmåtta, säger en av dem.

Alla fyra säger att de refererats till som ”flickan” eller ”flickorna” av sin chef och flera av hans vänner. Och de påstår sig ha haft oklara anställningar.

Nionde kvinnan
När jag började jobba på Klubben erbjöd han mig en heltidstjänst – eller kruxet var att han hela tiden sa att jag skulle få en riktig anställning som aldrig kom. Varje gång det uppstod konflikter hotade han med att sparka mig. Ibland kunde han dröja med att betala ut min lön som alltid var svart. Jag hade ingen annan inkomst. Och sedan ville han att anställningen skulle innefatta mer än att jag förtjänade mitt yrke. Det var min plikt att när som helst följa med honom på ”jobbmöten” med någon som skulle framträda på Klubben. Även på helgen. När jag kom dit kunde artisten/författaren/filosofen plötsligt ha fått förhinder. ”Jobbmötet” förvandlades till en ”dejt”. Och han förväntade sig att vi skulle ha samlag efteråt. Om jag vägrade sa han att jag inte var välkommen till jobbet nästa dag. Vid ett tillfälle, utanför Konstnärsbaren, tog han tag i mina axlar. Han skakade mig och kallade mig ”hora” framför flera vittnen som jag fortfarande har kontakt med.

Fjortonde kvinnan
Han är bekant med min familj och det bidrog till att jag inte var en av dem han gav sig på fullt ut. Men han kunde få hemska utbrott. Så när han flörtade eller kom med något olämpligt sexuellt beteende kände jag ofta lättnad. Då skulle han åtminstone inte skrika på mig. Att jag fick tio tusen kontant gjorde allt grumligt. Jag tänkte att Klubben skulle kunna bli en språngbräda om jag spelade mina kort rätt. Och när jag slutade skulle det inte finnas några papper på mitt arbete så enda sättet var att hålla sig väl med Kulturprofilen.

Jag minns en väldigt liten händelse. Han började smeka min örsnibb. Han gjorde det länge och inför många människor, och pratade om att det är den mest sensuella delen av kroppen. Jag blev paralyserad och rodnade, men kände att jag måste vara cool nu och jag får inte på något sätt visa att det skakar mig.

Femtonde kvinnan
Även för publiken var vi ”flickor” som serverade vin. Man fick kommentarer om sin kropp av Kulturprofilen, och något av det värsta var att han brukade hålla upp olika föremål, en penna, en telefon, och insinuera att jag onanerade med dem. Han gjorde det även inför gäster och medarbetare. Det förekom att han tog på en under arbetstid – men diskret så länge vi befann oss i Klubbens lokaler. Utanför var det mer grovt. När man satt i en taxi eller på krogen och hans fru inte var med. Då tafsade han ohämmat och det var förnedrande. Man vill inte bli sexualiserad och sedd på det sättet så man undviker att ställa till med en scen. Särskilt om det sker i närvaro av ansedda kulturpersoner. Man spelar med och kanske fnissar medan man tar bort hans händer, för att inte hamna i totalt underläge. En gång när vi var ensamma tog han tag i min nacke och tvingade till sig en kyss medan han höll upp mobilen som om han filmade.

Ibland misskötte jag jobbet som ett sätt att stå ut, som ett sorts minimalt motstånd. Jag surfade bort hela dagar, och jag snodde böcker. Snodde vin.

Jag var skör de åren och hade extremt ont om pengar. Jag arbetade svart på Klubben. Och när det inte fanns någon insyn samtidigt som hela Kulturstockholm visste och normaliserade vad som pågick var det svårt att ensam kräva sin rätt. Ingen där bryr sig om något så banalt som en antastad kvinna. Jag minns intervjun med en av Kulturprofilens vänner nyligen, en man i Svenska Akademien, och hur han hyllade honom som en förebild. Som någon som borde lära unga om hur man blir en riktig man.

5 ”Detta är en kollektiv skam för det litterära Stockholm” Sextonde kvinnan, sjuttonde kvinnan och Amanda Svensson berättar.

I början av 10-talet framträdde elever från Nordens författarskola Biskops-Arnö på Klubben, och läste sina texter från källarscenen. Efteråt berättade flera av kvinnorna i klassen att de hade trakasserats sexuellt av Kulturprofilen, och jag har talat med två av dem.

Sextonde kvinnan
Han kom fram och presenterade sig med sin position. Min text hade handlat om den manliga blicken. Han sa ”jag hoppas att du inte hatar alla män”, och sedan började han ta på min kropp och kommentera mitt utseende. Jag försökte ta mig därifrån, och då höll han fast mig i armen. Det känns som att hans trakasserier betraktas annorlunda eftersom att man befinner sig i en kulturell värld, att allt sker i litteraturens namn. Det är ju HAN, inte en byggjobbare på stan.

Sjuttonde kvinnan
Jag stod och pratade med två kvinnor som varit på Klubben under kvällen. Då kom han fram och tog mig på rumpan. Sedan la han en hand över mina ögon och drog bak mitt hår. Han gjorde det våldsamt. Jag blev så förvånad att jag inte hann reagera. När han höll mig så sa han till kvinnorna ”titta på hennespanna, har ni sett en så vackerpanna”. Jag stod där som ett utställningsobjekt. Det gjorde ont att kvinnorna bredvid inte backade upp mig mer. Jag försökte ta upp det som hänt med en av dem vid ett senare tillfälle. Men då försökte hon bara släta över det.

När Kulturprofilen efter uppläsningarna hörde av sig till Biskops-Arnö och bad om elevernas mejladresser ”för att kunna tacka dem personligen” valde författarskolans fyra lärare – Arne Sundelin, Athena Farrokhzad, Ida Linde och Sara Gordan – att ta upp vittnesmålen:

”Vi fick höra att ett flertal av våra kvinnliga elever upplevde verbala och fysiska kränkningar av sexuell natur från dig, vilket för oss är oacceptabelt. För oss känns det i nuläget omöjligt att fortsätta samarbeta med Klubben, trots den fina kvällen.”
Kulturprofilen svarade på deras mejl:

”Vi vill starkt bestrida era påståenden. De få kommentarer vi gav till eleverna den kvällen var uteslutande av litterär art. Jag beklagar uttryckligen detta missförstånd och vill med detta avstå fortsatt samarbete med er och Biskops-Arnös författarskola.”

Skolans agerande ledde till att andra kulturpersonligheter hörde av sig och försvarade Kulturprofilen, säger författaren och läraren Ida Linde:

– Det var de vanliga sätten att ursäkta sexuella trakasserier, genom att förminska en människas erfarenhet och hävda att den var något annat. I ett mejl jag tagit del av skriver en poet till Biskops-Arnös rektor att hon ”skäms” över lärarnas markering mot Kulturprofilen. Hon betonar att Svenska Akademien bidrar ekonomiskt till olika projekt som är knutna till deras författarskola. Hon föreslår en ”ursäkt” till Kulturprofilen och ”reprimand” till lärarna ”för fullständigt oacceptabelt beteende”.

”Om jag säger #metoo, kommer ni att sluta gå på Klubben då?” Strax efter att Elise Karlsson postat frågan på Facebook publicerade Stefan Ingvarsson, svenskt kulturråd i Moskva, en liknande uppdatering. Också han nämnde Kulturprofilens namn:
”Jag orkar inte vara delaktig i tystnaden längre. Min tystnad har bidragit till att färre vågar säga ifrån. Till känslan av att hans inflytelserika uppbackare kommer att låta oss känna av konsekvenserna. So be it. Detta är en kollektiv skam för det litterära Stockholm.”

– Jag var modig en gång som ung. När jag jobbade på ett litet förlag och han förgrep sig på en kollega på en av våra fester slängde jag ut honom, säger Stefan Ingvarsson när vi talas vid.

– Han skrek på mig: ”Vet du vem jag är? Jag kommer att förstöra din karriär!” Men ju mer etablerad jag blivit, desto fegare. När jag fick jobb på ett betydligt större förlag kändes det omöjligt att agera med tanke på alla hans kontakter. Och sedan drev jag litteraturfestivalen Stockholm literature, som är extremt beroende av Svenska Akademien. Han säger att han i stället har ”krishanterat verkligheten” genom att se till att inga kvinnliga vänner hamnar ensamma med Kulturprofilen.
– Som i någon sorts klansamhälle, att jag fysiskt vaktat dem.

Ännu en som skrivit om Kulturprofilen på sociala medier är författaren Amanda Svensson. Hon berättar att hon träffat honom två gånger, och blivit tafsad på vid båda tillfällena.

– Första gången var för fem år sedan. Han började röra vid min midja och mitt hår på ett sätt som kändes extremt intimt, och det mest obehagliga var nog den skrockiga stämningen när jag pratade om det efteråt: folk menade att det var ”så han var”, men också att det på allvar gällde att passa sig, ”se till att han inte får upp ögonen för dig”, säger hon.

Andra gången var på årets Bokmässa i Göteborg, där han traditionsenligt anordnade fest i en svit på ett av stadens hotell:
– Innan konstaterade vi att tre av fyra i sällskapet blivit tafsade på, och en hade hotats med att få sin karriär förstörd. Den fjärde hade aldrig träffat honom. Så vi skämtade om att – om han kom – skicka fram henne som offerlamm. Vi normaliserade fenomenet genom att se det som komiskt, och jag tror att många hanterar det just så. Jag är van vid att sexism tar sig lömskare, mer inbäddade uttryck… Man blir så paff.
Inne på svitfesten undvek Amanda Svensson Kulturprofilen. Men han kom fram till henne när hon skulle gå.

– Jag minns att tanken slog mig, att det där med hans tafsningar kanske var överdrivet. Och då började han röra vid min byst. Och jag blev lika förvånad. Jag bara backade undan, sa hejdå.

– Och sedan dess har jag skämts, över att först ha varit en del av tystnadskulturen och sedan med min blotta närvaro ha legitimerat hans position. Jag kommer aldrig mer att delta i något som har med honom att göra.

6 ”Om jag anmälde honom skulle det bara få motsatt effekt”
Ingen av kvinnorna har polisanmält Kulturprofilen, flera berättar att de är rädda.

Kvinnan som efter #metoo bestämde sig för att anmäla Kulturprofilen åkte till en polisstation i Stockholm. Det var för fyra veckor sedan. Hon messade mig därifrån. Hon hade förhörts. Det hon sa sig ha utsatts för var en våldtäkt, enligt polisen. Hon övervägde att göra en sekretessanmälan, skrev hon.

Men något dygn senare hörde hon av sig igen.
– Jag är lite chockad över hur jag reagerade. Jag gick inte vidare med anmälan. Det handlar mest om mitt arbete. En av mina chefer är nära vän med honom. Jag känner att jag har för mycket som står på spel. Och troligen skulle det inte bli någon rättegång, i brist på bevis.
Av de arton kvinnor jag intervjuat har ingen gjort en polisanmälan. Alla uppger personliga skäl för sin tystnad samtidigt som svaren påminner om varandra.

Så här säger fem av de anonyma kvinnorna:
– Jag vill försöka gå vidare. Jag känner mig redan brännmärkt av att ha varit en av hans ”flickor”. Jag är också rädd, och vet inte vad han är kapabel att göra.

– Jag skäms över att jag försatte mig i de situationerna. Om man frivilligt inlett något med honom möts man av ett förakt från feministiska författare. Samtidigt som de fortsätter gå på Klubben.
– Hans makt är svår att mäta, men den känns. Jag vet inte vilka konsekvenser det faktiskt skulle få att ha honom emot sig. Men jag kan inte ta risken. Och sedan är det hans fru, som betytt mycket för mig. Han vet hur viktig hon är för unga skrivande kvinnor.

– Att jag inte gick till polisen hade inget att göra med att behöva gå igenom en rättegång, utan med att jag ville vara kvar i kulturvärlden. Jag drömde om en akademisk karriär, som jag har nu.

– Jag kände mig helt ensam. Om jag anmälde skulle det få motsatt effekt. Det är ju mina ord mot hans, så det enda som skulle hända är att folk får veta, och jag skulle bli utfryst av dem som står bakom honom. Och nu vill jag bara glömma det som hände. Jag upplevde det länge som om jag befann mig i en mardröm. Jag var full av hat, och tankar om hämnd. Sedan dess har jag gått i terapi och börjat skapa ett nytt liv.
I hoten om att få ”sin karriär förstörd” ryms, enligt dem, möjligheten att inte kunna arbeta med sitt skapande: att inte få sina texter utgivna eller rättvist bedömda. Att utestängas från viktiga rum. Att inte få stipendier, och inga pengar från Svenska Akademien som varje år – utöver Nobelpriset – fördelar många miljoner kronor till litterära projekt och enskilda individer.

Kulturprofilen gör ofta ner sina ”fiender” verbalt berättar en av dem som arbetat på Klubben.
– Han och hans krets pratar mycket om vem som är lojal, och vem som inte är lojal.

Ännu en kvinna visar mig ett mejl hon fått från Kulturprofilen. Han skriver: ”Ingen inom kultur tycker om en avfälling som du.”
Många av dem jag intervjuat säger att de beslutat sig för att berätta om sina erfarenheter tack vare #metoo, och för att hjälpa andra.
– Jag minns att jag träffade kvinnan som jobbade på Klubben efter mig, säger en av kvinnorna:

– Hon tittade på mig som om hon sökte min hjälp. Men hon sa inget så jag kunde inte förutsätta att hon var i samma situation. Jag ville bara ta henne åt sidan och fråga hur hon mådde. Jag går ut med det här för hennes och andra kvinnors skull. För att detta ska få ett slut.
Författaren Gabriella Håkansson har funderat mycket på varför hon inte anmälde Kulturprofilen för det som skedde i köket på den där 40-årsfesten med många vittnen.

– Just då tänkte jag att så många redan blivit antastade, och enligt rykten hade yngre kvinnor råkat ut för värre saker. Varför skulle plötsligt jag göra en stor grej av det? Många i kulturvärlden är också verkligt rädda för hans inflytande, säger Gabriella Håkansson:
– Att inte sätta dit honom har varit en norm och utan stöd är det jag som, om jag anmäler, framstår som den instabila. Som den galna kvinnan. Och jag antar att ett polisärende skulle kräva att människorna i rummet vittnade. Att alla som stod tysta runt omkring berättade vad de sett.

Matilda Gustavsson
matilda.gustavsson@dn.se "

"**Matilda Gustavsson** har under en månads tid intervjuat ett 30-tal personer med kopplingar till Kulturprofilen och Klubben.

Arton av dem är kvinnor som vittnar om egna erfarenheter av sexuella trakasserier och övergrepp begångna av Kulturprofilen. Övriga intervjuade är dels personer med god insyn i kulturvärlden och Svenska Akademien, dels människor som kunnat styrka kvinnornas historier: ögonvittnen, terapeuter och närstående.

Alla de arton kvinnorna är med på bild, fyra med namn, fjorton anonyma. Bilderna är tagna på olika platser i Sverige och i Storbritannien av fotograferna Beatrice Lundborg, Alexander

Mahmoud och Mark Earthy. Bilderna kommer inte i samma ordning som kvinnorna nämns i reportaget.

Matilda Gustavsson är reporter på DN. Hon belönades år 2016 med Publicistklubbens pris Guldpennan, och var i år nominerad till tidskriftspriset Årets journalist. "

DN ONSDAG 22 NOVEMBER 2017

" Kulturprofilen: ”Jag har inte lust att svara på de här frågorna”

Upprepade gånger har jag sökt Kulturprofilen. I vårt enda telefonsamtal bad jag om en intervju som rörde ”kritik som riktats mot dig och Klubben”.

– Det har jag ingen kommentar på.
Men jag tänker att det är bäst om vi kan prata, så kan du höra exakt vad det gäller.
– Men. Jag kan tänka mig.
Vad är det du kan tänka dig?
– Men, snälla, jag har inte lust att svara på de här frågorna. Och jag beklagar att du ska skriva om sådana saker. Jag trodde att du var en bättre journalist, sa Kulturprofilen och lade på luren.
Jag skickade ytterligare fem intervjuförfrågningar, som lyfte fram att kritiken var allvarlig och rörde sådant som ”kommit fram i samband med Metoo”. Vikten av att han fick komma till tals betonades flera gånger. Kulturprofilen avvisade varje förfrågan, eftersom att han inte först kunde få se materialet skriftligt – då det strider mot hur DN normalt gör granskande intervjuer som rör känsliga uppgifter. Men vid en sista sms-kontakt förnekade Kulturprofilen alla eventuella anklagelser: ”Jag har inte gjort nånting!!!”

Matilda Gustavsson
matilda.gustavsson@dn.se "

DN ONSDAG 22 NOVEMBER 2017

" Lotta Bromé lämnar Sveriges Radio

Radio. Efter tio år lämnar programledarprofilen lämnar ”P4 Extra”. Det tillkännager hon på sin officiella Facebooksida. ”Det här är inget lätt beslut för mig att fatta. Jag har älskat att jobba med det stora och det lilla – sida vid sida”, skriver hon på Facebook. Bromé har lett program som ”Sommartoppen”, ”Café Bromé” och ”Efter tre”. De senaste tio åren var hon programledare för ”P4 Extra”.

Andreas Miller, kanalchef på P4 Radio Stockholm, vill inte kommentera beskedet närmare.
– Hon har själv beskrivit på sin Facebooksida varför hon slutar och vi har inga ytterligare kommentarer till det, precis som vi i vanliga fall inte kommenterar varför medarbetare slutar, säger han till DN.

Kristofer Ahlström "

DN ONSDAG 22 NOVEMBER 2017

" Sjukhuschefer reser till Grekland för att värva sjuksköterskor

Karolinska universitetssjukhuset prövar ett nytt grepp för att lösa personalkrisen. Sjukhuset har rekryterat 12 sjuksköterskor från - Grekland. En stor grupp chefer och anställda från Karolinska reste därför i våras till Aten för att värva personal. De bodde på fem- och fyrstjärniga hotell. Notan för resorna landar på 100 000 kronor och rekryteringsprocessen totalt på närmare 900 000 kronor.

Under våren har elva anställda från Karolinska universitetssjukhuset gjort två resor till Aten för att rekrytera grekiska sjuksköterskor. Tolv grekiska sjuksköterskor håller nu på att skolas in på Karolinska Huddinge.
— Vi rekryterar utomlands i vissa fall. Vi hade väldigt mycket inhyrd personal och behov av att få egna rekryterade sjuksköterskor hos oss, säger Camilla Hultberg, vårdenhetschef på Tema cancer, som gjorde två resor till Grekland under våren.
För hela rekryteringen betalar Karolinska universitetssjukhuset 780 000 kronor, visar underlag från Karolinska som DN tagit del av. Sedan tillkommer kostnader på 100 000 kronor för resor och fyr- och femstjärniga hotell i Aten för Karolinskas delegation.
DN har i flera granskande artiklar beskrivit hur patientområde Övre buk, det som tidigare kallades gastro-centrum, drabbades av personalkris i somras då en grupp operationssjuksköterskor sa upp sig efter att försökt få upp sin lön med några tusenlappar. Som en följd fastnade 20 cancerpatienter i operationsköer, och opererades för sent. Men verksamheten har länge haft svårt att rekrytera personal även till

vårdavdelningarna. I slutet av 2016 beslutade ledningen om ett nytt grepp – att rekrytera sjuksköterskor i Grekland.
— Vi diskuterade det här väldigt mycket i vår klinikledning. Var i -Europa har man svårt att verka i sitt yrke som sjuksköterska? Grekland var ett område. Det är anställningsstopp och många sjuksköterskor har inte möjlighet att arbeta som sjuksköterskor, säger Camilla Hultberg, vårdenhetschef på Tema cancer.
Då Karolinska inte kände till den grekiska arbetsmarknaden anlitades ett bemanningsbolag som är inriktat på Grekland. För Göteborgsbaserade bolaget Nordoc var det ett stort uppdrag, som slås upp stort på företagets hemsida.
— Vi lyckades få ihop ett ganska stort antal sjuksköterskor. Vi har haft uppdrag åt Sahlgrenska, Gävleborg och Uppsala, men aldrig gjort en så här stor rekrytering, säger Elias Tsiolis, vd för Nordoc.
Rekryteringen gjordes i två steg, då rekryteringsfirman först bjöd in till ett event i Aten, som lockade ett 80-tal sjuksköterskor. Efter att ha sållat ut ett 20-tal kandidater åkte en grupp med fem chefer från Karolinska ner i mars för att göra intervjuer på plats.
— Vi gjorde intervjuer med tolk, på engelska, men även på svenska då en del redan börjat läsa svenska på plats, säger Camilla Hultberg.
En andra resa skedde i maj då en chef tillsammans med tre undersköterskor och tre sjuksköterskor, som också skulle fungera som mentorer för de tolv sjuksköterskorna, åkte ner för en första introduktion.
Enligt avtalet med Nordoc sker en del av föreberedelsen i Aten, där sjuksköterskorna började läsa svenska under våren. Från början av oktober arbetar gruppen, nio kvinnor och tre män, på Karolinska Huddinge med introduktion i svenska sjukvårdsrutiner. De går bredvid som undersköterskor i väntan på sin svenska legitimation. De anställda erbjuds tre års anställning på Karolinska som också ordnar med bostad, som de anställda får hyra.
— Det är nästan en förutsättning. Bostadsbristen är en anledning till att det blivit extra svårt att rekrytera personal i Stockholm, säger Elias Tsiolis.
Samtidigt fortsätter språkundervisningen i Sverige. Legitimationen får sjuksköterskorna först när de uppnått svenska på C1-nivå, som är Socialstyrelsens krav.
Finns det några patientsäkerhetsrisker med att personer som är nybörjare i svenska språket kommer till Karolinska och jobbar?
— Vi har förståelse för att de börjat så pass nyligen. Därför har vi en fokuserad introduktion med mentorer och uppföljning för att säkerställa att språket är på en nivå så att de kan ge en god vård, säger Camilla Hultberg.
Hon säger att Karolinska räknar med att sjuksköterskorna ska klara språkkraven och få sina legitimationer i början av nästa år.
— De här personerna är väldigt motiverade.
När ni rekryterar i Grekland betyder det att ni kan hålla lönerna lite lägre?
— Nej, vi har rekryterat kollegor hit och vi vill att de ska samma möjlighet att utvecklas som alla andra, säger Camilla Hultberg.
I nuläget säger hon att de anställda har avtalsenlig lön som undersköterskor, och tjänar mellan 21 000 och 26 000 kronor i månaden beroende på erfarenhet. Den kända kostnaden för greklandsrekryteringen, enligt dokumentationen som DN fått ut, uppgår till 880 000 kronor.
Anna Karin Samuelson, hr-chef på Karolinska, stödjer rekryteringen.
— Om man tittar på olika kampanjer i dagspress, sociala kanaler eller uppsökande verksamhet så är det dyrt med rekrytering. Sedan tillkommer introduktion och utbildning. Den här rekryteringen i Grekland ska sättas i relation till andra kampanjer. Slår man ut det per anställd, som vi har garanti på att vi får in, så är det inte så dyrt.

Det är inte brist på sjuksköterskor i Sverige. Ändå åker ni till Grekland. Varför?
— Det här är personer som är arbetslösa som vi får in i vården ganska kort efter att vi har rekryterat dem.
På Karolinska universitetssjukhuset ökar personalomsättningen. Bland sjuksköterskor har omsättningen ökat med från 15,3 procent i september 2016 till 16,3 procent ett år senare.
Hur kommer det sig att ni inte har lyckats rekrytera tillräckligt många sjuksköterskor på hemmaplan?
— Vi rekryterar även många svenska sjuksköterskor. Sedan kan det vara vissa patient- eller funktionsområden eller vårdenheter som har lättare att rekrytera sjuksköterskor än andra. På den här enheten, Patientområde övre buk, har man länge haft svårt att rekrytera, säger Anna-Karin Samuelson.
Nordocs vd Elias Tsiolis säger att det finns ett stort behov av vårdpersonal i Sverige, och att företaget expanderar.
— I Grekland är det tufft och fortfarande kris. Det händer mycket inom vården i Sverige, och det behövs mycket folk. I Grekland är det brain drain som pågår, eftersom kvalificerad personal lämnar landet, säger Elias Tsiolis.

Anna Gustafsson
anna.gustafsson@dn.se"

"Fakta. Språkkrav
För att EU-medborgare med sjuksköterskeutbildning från annat EU-land ska få legitimation i Sverige är Socialstyrelsens krav bland annat ett utbildningsintyg, och att den sökande klarar C1-nivå i svenska. För att språkkravet ska var uppfyllt räcker det med vårdgivares intygande. För medborgare med sjuksköterskeutbildning från länder utanför EES/EU ställs också krav på C1-nivå i svenska språket. Sökande måste även göra ett kunskapsprov och tre månaders praktisk tjänstgöring innan personen kan få legitimation i Sverige. "

DN ONSDAG 22 NOVEMBER 2017

”Sorgligt att man hela tiden griper efter halmstrån”

När Karolinska universitetssjukhuset vänder sig till Grekland för att rekrytera personal, väcker det negativa reaktioner hos sjukhusets fackliga organisationer. – De är beredda att göra vad som helst, bara de slipper höja våra löner, säger Marianne Westin, huvudskyddsombud för Vårdförbundet på Karolinska.

Bland sjuksköterskor på Karolinska, som DN varit i kontakt med, ses inte utlandsrekryteringen som något positivt.
— Det är så sorgligt att man hela tiden griper efter halmstrån och tar till kortsiktiga lösningar. Man hittar hela tiden nya metoder för att hålla nere lönerna. Tidigare har man prövat med tyskar. Nu provar man greker, säger en sjuksköterska som tidigare arbetat på Patientområde övre buk och som vill vara anonym.
– Allt de gör är patientosäkert. Om det var personer med invandrarbakgrund man ville rekrytera, så hade man kunnat rekrytera bland de som finns här i Stockholm. Då hade man en vinst för helheten också, - säger sjuksköterskan.
Vårdenhetschefen på Tema cancer Camilla Hultberg säger att de fackliga organisationerna är involverade i initiativet, men den bilden delas inte av Marianne Westin, huvudskyddsombud för Vårdförbundet på Tema cancer.
– Rekryteringen av grekiska sjuksköterskor är ett arbetsgivarbeslut, som vi bara informerats om. Vi hade hellre sett andra lösningar, och vi har uttryckt våra farhågor både språkligt och kulturellt. Det finns ju gott om sjuksköterskor i Sverige. Problemet är att de inte vill arbeta kvar här, säger Marianne Westin.

Hon säger att Patientområde övre buk, tidigare Gastro-centrum, har haft en period av hög omsättning av chefer, vilket lett till ett frånvarande ledarskap.
— Vi hoppas att det ska vara löst nu då det finns chefer på plats. Den här verksamheten har befunnit sig i en långtgående utförsbacke, och man har inte lyckats få folk att stanna. Vi hade hellre sett att arbetsgivaren varit lite prestigelös och kontaktat dem som har lämnat, och frågat vad som skulle krävas för att få dem tillbaka, säger Marianne Westin.
Även från fackförbundet Kommunal, som hade en lokal facklig representant med på rekryteringsresan, kommer kritik.
— Det är inte första gången det massrekryteras sjuksköterskor från andra länder, och det är sällan en god idé. Min erfarenhet är att det ofta uppstår problem i arbetslagen. Det blir språkförbistring, och man har inte klart för sig vad en undersköterska och en sjuksköterska gör. Dessutom är det en process innan de får sin svenska legitimation på plats. Vi ogillar väldigt starkt att man anställer olegitimerade sjuksköterskor på det viset, säger Catharina Häggbom, ordförande för Kommunal på Karolinska.
Både Kommunal och Vårdförbundet ser detta som en kortsiktig lösning.
— På den här enheten är det tunga patienter med ett stort vårdbehov. Vi hade hellre sett att man man lägger några tusenlappar på dem som jobbar, så att vi kan öka bemanningen, säger Catharina Häggbom.

Anna Gustafsson
anna.gustafsson@dn.se "

" Fakta. Omsättning av sjuksköterskor på Karolinska
September 2016: 15,3 procent.
September 2017: 16,3 procent. "

DN ONSDAG 22 NOVEMBER 2017

" Sjukhuset i stabsläge efter it-krasch

Nya Karolinska universitetssjukhuset sattes på tisdagseftermiddagen i stabsläge och personal fick inte lämna arbetsplatsen på grund av tekniska problem. Efter drygt fem timmar var problemen åtgärdade.

Enligt DN:s källor hade elektroniken kraschat och personalen på hjärtintensiven stannade kvar efter ordinarie arbetsdagens slut för att övervaka patienterna vid sängarna.
Enligt en annan källa låg hela nätverket på Nya Karolinska nere och det gick inte att använda fjärrövervakningssystemet. Även handdatorerna låg nere, vilket gör att larmen från patienterna inte nådde fram. Inte heller backupsystemet gick att komma in på, eftersom det också är beroende av nätverket.
Detta bekräftades också av ett internmeddelande som gått ut på sjukhuset.
”För närvarande pågår en driftstörning som påverkar nätverket på NKS. Både trådlöst och trådbundet nätverk fungerar inte på stora delar av NKS”, skrev sjukhuset.
I meddelandet framgår att de drabbade verksamheterna inte kan använda röntgeninformationssystem, vårdinformationssystemet Takecare och larmsystemet SFMF.
– Cheferna säkerställer att vi upprätthåller patientsäkerheten, säger Marie Bennermo, chefläkare på Nya Karolinska.
Enligt en av DN:s källor hade systemen uppdaterats under tisdagen, något som Marie Bennermo inte kände till utan hänvisade till sjukhusets it-avdelning. Hon uppger att patienter flyttats till sjukhuset i Huddinge.

– Det är vissa patienter som kräver en speciell övervakning som man har flyttat. Vi är ju ett sjukhus, det händer att vi flyttar patienter annars också, säger Marie Bennermo.
Klockan 22 på tisdagskvällen var problemen på Nya Karolinska åtgärdade.
– Nätverksstörningen är helt åtgärdad nu och funktionaliteten i de systemen som har berörts har nu verifierats. Fram till onsdag morgon kommer ambulanserna med hjärtpatienter att fortsätta att omdirigeras till andra sjukhus, säger Kim Sjölund, presschef på Nya Karolinska.
Vet ni vad felet var?
– Nej, man får göra en analys av hela förloppet så det kommer besked senare exakt vad orsaken var, säger hon.
På Nya Karolinska finns barnintensiven, thoraxintensiven samt ECMO, som är en avdelning med modifierade hjärtlungmaskiner som syresätter blod.

Carl-Johan Kullving
carl-johan.kullving@dn.se
Anna Gustafsson
anna.gustafsson@dn.se "

DN ONSDAG 22 NOVEMBER 2017

" M-politiker anklagas för sextrakasserier – avgår

En moderat kommunpolitiker i Stockholm avgår efter att ha anklagats av flera personer för sexuella trakasserier, vilket SVT Stockholm var först med att rapportera. Politikern lämnar dessutom sin anställning för Moderaternas i Stockholms läns landsting.

Politikern, som bland annat haft förtroendeuppdrag i kommunen, ska enligt Gustaf Drougge, kanslichef för Moderaterna i Stockholms läns landsting, själv ha lämnat sina uppdrag. En internutredning har under de senaste dagarna genomförts av partiet. Flera anklagelser om sexuella trakasserier har förts fram mot mannen. Partiet har varit i kontakt med personer som anklagat politikern och uppmanar dem att polisanmäla.
Enligt SVT nekar politikern till anklagelserna, men ska alltså ändå ha avgått självmant från sina uppdrag. DN har sökt politikern för en kommentar.

Anton Säll
anton.sall@dn.se "

DN TORSDAG 23 NOVEMBER 2017

" <u>När kvinnorna fick nog</u>

Metoo dundrar vidare. Det som började som en amerikansk hashtag i sociala medier har vuxit till en global revolution. Till en början var det alla tusentals modiga kvinnor som delade sina personliga upplevelser av sexuella övergrepp och trakasserier, eller satte #metoo på sin status. När vittnesmålen blev fler bröt det gemensamma vrålet igenom bruset, och plötsligt var det öronbedövande.

Medan de flesta kvinnor reagerande med en känsla av lättnad över att problemen äntligen uppmärksammades, överrumplades många män. Att det var så illa hade de aldrig kunnat – eller kanske velat – föreställa sig.

Från en bransch till en annan ser vi nu hur kvinnor går samman. Först i hemliga grupper i sociala medier där de delar sina upplevelser och backar upp varandra, sedan i offentliga upprop. Tusentals politiker, journalister, jurister och skådespelare har redan satt ned foten, men räkna med att det här bara är början.

Varje dag skapas nya Facebookgrupper med idrottare, socionomer, dansare, kvinnor inom förlagsbranschen, och listan bara växer. Man skulle kanske kunna påstå att problemet inte så mycket är ett branschproblem som ett samhällsproblem.

Kommer den här hösten att förändra något, är det många som undrar nu. Finns det ett före och ett efter Metoo?

De direkta följderna ser vi redan. Allt fler kvinnor vågar träda fram och berätta om övergrepp och trakasserier. Fler förövare anmäls, fler hängs ut offentligt och det har i sin tur tvingat många arbetsgivare att svara kraftfullt: med internutredningar, krismöten och till och med polisanmälningar. Nya mönster mejslas nu ut i arbetsplatskulturerna, där riskerna blir allt högre för män som missbrukar sin makt.

Den senaste tidens vittnesmål har fått Diskrimineringsombudsmannen (DO) att fatta beslut om att granska ett fyrtiotal företag inom medier, kultur och juridik. Två män i Centerpartiet har den senaste veckan tvingats lämna sina uppdrag efter anklagelser om sexövergrepp. En högt uppsatt man inom Moderaterna utreds även han för övergrepp.

Men Metoo slår inte bara mot kulturmän, folkvalda och tv-snickare. Inom hotell- och restaurangbranschen samt inom vård och omsorg, de två områden där flest utsätts för trakasserier enligt Arbetsmiljöundersökningen 2015, har anmälningarna ökat under de senaste månaderna. Eva Fluur Jonson, student- och doktorandombud på Göteborgs universitet, berättar hur Metoo-kampanjen även har fått fler studenter att våga kliva fram och rapportera övergrepp och trakasserier.

Kampanjens långsiktiga effekter är svårare att sia om. Att fler män har fått upp ögonen för problemets omfattning och kanske ägnat lite tid åt självreflektion kommer förhoppningsvis ha en viss effekt. Under de senaste veckorna har många yngre män sökt sig till jämställdhetsorganisationer och mansgrupper för att engagera sig i frågor som rör just genus och könsnormer.

Andra har reagerat mer defensivt, genom att klaga på att en man i fortsättningen inte ens kommer våga närma sig en kvinna utan rädsla för att hon ska tolka det som trakasserier. Nu senast var det Jan Guillou som berättade att han inte längre vågar krama kvinnliga vänner.

Det går naturligtvis att raljant säga att: Kan du inte skilja en kram från ett övergrepp, så ska du kanske inte kramas alls. Men man kan även välja att omfamna Guillous ängslan, som en ingång till ett för framtiden viktigt samtal om gränsdragning och samtycke.

Men den där revolutionen som många talar om, har i grund och botten inte så mycket att göra med yrvakna män. Metoo är kanske mest av allt en kärleksförklaring till systerskapet. Och den stora förändringen,

som alla upprop vittnar om, rör kvinnors attityder. Tystnads- och skamkulturen som har kvävt alla försök till samtal om sexuella övergrepp och trakasserier är bruten.
Det finns dock en liten risk för besvikelse i fråga om upprättelse. Att fler kvinnor träder fram och vågar anmäla övergrepp kommer inte att göra brotten enklare att utreda och lagföra. Det är möjligt att vi kommer se en flaskhalseffekt, då fler anmälningar inte nödvändigtvis innebär fler åtal eller fällande domar.
Det finns de som oroar sig för att när Metoo svalnar kommer allt att gå tillbaka till hur det var förut. Men de har inte förstått att det viktigaste skiftet redan har skett: Kvinnor har fått nog. När de nu säger ”aldrig mer”, har samhället redan förändrats.

DN 23/11 2017 "

DN TORSDAG 23 NOVEMBER 2017

" Östling går men frågan kvarstår

Vad fan får jag för pengarna? Frågan var lite förmäten när den kom från en man som bland annat fått två avgiftsfria akademiska utbildningar. Nu lämnar alltså Leif Östling sin post som ordförande för Svenskt Näringsliv i förtid. Det är ett vettigt beslut.

Östling gav svensk skatteplanering ett ansikte vid avslöjandena om ”paradisläckan”. Då togs han märkligt nog i hätskt försvar av ett antal debattörer på högerkanten. Han hade inte begått något brott, det är sant, men inget säger att man måste eller bör göra allt som är lagligt. Det finns ännu en moraluppfattning i samhället som inte minst symbolgestalter som Leif Östling också vackert måste förhålla sig till. Att tjäna pengar är inte fult. Alla svenskar har sannerligen heller inte plikten att maximera sin skatt. Men vad Östlings försvarare för tre veckor sedan ignorerade var att symboliken gick mycket djupare än så. Bilden av en människa som har ofantligt mer än vad han behöver men som ändå hyr folk för att hårdplugga paragrafer och jämföra procentsatser för att slippa bli några miljoner fattigare är inte det första som Svenskt Näringsliv bör förknippas med. Eller för den delen svenska höginkomsttagare. Det fanns en futtighet i det hela, en girighet som riskerar att smitta: Om han inte betalar, varför ska jag göra det?
Leif Östling är en av våra stora industrialister i modern tid. Han förtjänar ett betydligt bättre eftermäle, förhoppningsvis bidrar avgångsbeslutet till att han får det.
Med det sagt: hans fråga är oerhört relevant. Den får vi aldrig sluta ställa. Regeringen tar sig rätt att mästrande tala om behovet av skattehöjningar, men ursäkta och förlåt – använder ni verkligen de pengar ni redan tagit in på det mest ansvarsfulla sättet?

Det svenska skattetrycket hör fortfarande till världens högsta. Är våra skolor världens bästa? Kan polisen ge den bästa tryggheten? Att försvaret är långt från slagkraftigast i världen blir vi ständigt påminda om – hur är det med sjukvård, pensioner, vägar, snöröjning, beredskap inför diverse naturkatastrofer? Universiteten – ligger de på topp tio-listan? Forskningen?
Få saker är farligare än en överhet som tar sina rättigheter, till exempel att beskatta medborgarna, för givna men inte känner sig tvungen till rättvisa motprestationer.
Vad fan får jag – eller snarare vi? Leif Östling var inte rätt person att ställa frågan, men den måste upprepas, om och om igen. Vid och bortom valurnan.

Erik Helmerson
erik.helmerson@dn.se "

DN TORSDAG 23 NOVEMBER 2017

" Slaget om den svenska kulturen

Vårt historiska arv är en skatt värd att slåss för. Sverigedemokraterna får inte tillåtas äga och deformera frågan.

Jag har hört det från flera håll, i flera år: Affärsmännen i Paris drar lott om vem som ska tvingas luncha med svenskar som är på besök. Ingen vill frivilligt ta på sig detta eftersom svenskarna är så träiga, de kan bara prata pengar eller möjligen golf. Ingen har läst några romaner, ingen har sett någon konst. Ingen intresserar sig för några djupare samtal.
Och nog har kultur och bildning verkligen kommit att betraktas som suspekt i Sverige. Det heter att sådant hör en liten ”elit” till. Mot denna elit ställs ”verklighetens folk”.
Begreppet uppstod med Ny demokrati i början av 90-talet, och plockades för åtta år sedan upp av Kristdemokraternas dåvarande partiledare Göran Hägglund. Även Sverigedemokraterna har värnat idén länge och försöker nu återlansera den som ett verktyg för en exkluderande nationalism.
Den tidigare partisekreteraren Björn Söder har i en klassisk skildring beskrivit hur han under Malmöfestivalen drabbades av panik och började gråta för att det var så mycket utländsk kultur överallt att det knappt ens gick att få sig en sillamacka. ”Överallt samlades stora svarta moln under det så annars klara stjärnrika himlavalvet. Toner från sydamerikansk och indisk musik blandades med språk från jordens alla hörn och känslan att man befann sig i ett land långt, långt härifrån steg inom en. Ingenstans fanns ett ljust moln att skymta. Överallt hängde det mörka moln.”
I en intervju med DN:s Niklas Orrenius 2014 menade Söder att vanliga svenskar inte är intresserade av finkultur, utan uppskattar

enklare ting och upplevelser, ”som Höganäs museum, där höganäskrusens historia visas”.
Under partiets sommarfestival tidigare i år förfäktade hans partikollega, Mattias Karlsson, samma tanke.
”Det är våra traditioner som gör oss till svenskar. Men makteliten vill ta dem ifrån oss”, sade han från scenen. Som exempel på saker som makteliten vill beröva folket nämnde han varpa, folkdans och vävning. Han uppmuntrade publiken att prova på dessa aktiviteter.
I den budget för 2018 som presenterades nyligen befäster Sverigedemokraterna kulturen som ”ett kitt” svenskar emellan. De vill värna kyrkan och historiska platser. Avsätta pengar för att bygga datorspel om historiska miljöer.
De redan låga folkbildningsanslagen ska minskas med 310 miljoner kronor, och världsarvsmuseerna ska inte få några pengar alls. Från andra partier är det rätt tyst. När det talas kultur sker det inte på något övergripande, ideologiskt plan utan snarare som enskilda politiska satsningar.
Det har förstås inte alltid varit så här. Sverige har ett långt och stolt folkbildningsideal. Men någonstans har något gått snett. Projektet glömdes bort, och sedan tog nationalistiska populister över det och gjorde om det till något helt annat. Varpå vänstern, i en bisarr ryggmärgsreflex, blev emot.
Nu talar den från ledarsidor och kultursidor om att bildning inte får pådyvlas folket från ovan. I exempelvis Aftonbladet värjer sig Daniel Swedin mot idén om en kulturell kanon, alltså en lista över vårt konstnärliga arv, eftersom han inte vill att ”nyanlända ska tvingas läsa svenska litteraturklassiker”. Men det är inget övergrepp att läsa böcker, inte ens sådana man tycker är dåliga. Snarare är de en utgångspunkt för samtal: Vad tänkte du när du läste det här? Vad kände du inför den här händelsen? Vad tyckte du om den här personen?
Över huvud taget är det meningslöst att debattera om vi ska upprätta en kulturell kanon eller inte. En kanon existerar redan. Frågan gäller bara om den ska komma alla till del, eller om det bara är de redan besuttna, ja eliten, som ska ha tillgång till den. Det finns ingen anledning att låta Sverigedemokraterna äga den frågan. Tvärtom är det av yttersta vikt att inte ge bort den till dem.
För i framtiden kommer inte striden att stå mellan höger och vänster, utan mellan de traditionella, auktoritära, nationalistiska och de gröna, alternativa, liberala. Krigsskådeplatsen blir bildningen, folkbildningen. Och kultur behöver inte vara unken nationalism. Den kan lika gärna formuleras som ett demokratiskt projekt. Något som utjämnar skillnader människor emellan. En förutsättning för den förmåga till källkritik som blir allt viktigare i dessa tider av propaganda, desinformation och fejknyheter.
Bildningen lyfter individen. Den lär oss mer om vårt ursprung, om oss själva och varandra, på det att det blir lättare att känna sig nyfiken inför det annorlunda i stället för hotad. För man förstår ju att allting bara är små variationer, olika sätt att vara människa.
Det är den insikten – inte höganäskrus, varpa och datorspel om vikingar – som är det verkliga kittet människor emellan.

Lisa Magnusson
lisa.magnusson@dn.se "

DN TORSDAG 23 NOVEMBER 2017

”Påhoppen på genusforskning har en ideologisk bakgrund”

"Låt oss slå fast en gång för alla: genusforskning är vetenskap. Fältet följer samma regler som alla andra forskningsfält. Varför angrips då just denna forskning av konservativa och populistiska krafter? Svaret är uppenbart: genusforskning är ett maktkritiskt fält, skriver tre företrädare för Nationella sekretariatet för genusforskning.

Genusforskning angrips just nu från flera håll. Det är inte första gången, och det kommer inte heller att vara den sista. Nationella sekretariatet för genusforskning vid Göteborgs universitet har haft som uppdrag att sprida och främja genusforskning sedan 1998. Som en viktig del av genusforskningsfältet, upplever vi de senaste veckornas påhopp till viss del som vardagsmat. Fältet kritiseras, anklagas och nagelfars med jämna mellanrum.

På 90-talet jämfördes vi med det rasbiologiska institutet, under 00-talet var ”genusfascism” och ”tokfeminism” ledord i debatter om genusforskningens relevans, och 2017 kallar Svenska Dagbladets ledarskribent Ivar Arpi oss för kreationister. Floran av demoniserande epitet är lika rik som kunskapen om fältet är fattig. I en tidigare artikel i år, författad av litteraturvetaren Anna Victoria Hallberg, sägs sekretariatet vara ”en aktivistisk gruppering med stark ideologisk front” och på ledarsidan i Expressen beskrivs vi som politiserande. Det sker en sammanblandning mellan universitetens jämställdhetsarbete och genusforskningen som sådan. Det hela leder till slutsatsen att forskningens frihet är i fara, att en starkt ideologiserande genusforskning vill ta över alla vetenskapsfält med sin ovetenskaplighet.

Det är inte bara i Sverige som genusforskningen ifrågasätts. På många håll i världen har kritik och angrepp resulterat i nedläggning och stark begränsning av genusforskares möjligheter. Om en ser sig om i Europa, är genusforskningen många gånger under hot från konservativa och populistiska krafter, något vi uppmärksammar just nu i en artikelserie på genus.se. I Ryssland har nyligen ett av landets viktigaste center för genusstudier på oklara grunder ålagts förbud att undervisa, samtidigt som representanter för Putins parti Enade Ryssland offentligt kritiserat universitetet för att det bedriver forskning om sexuella minoriteters rättigheter. I Polen har ministern för forskning och högre utbildning sagt att en del genusvetenskapliga forskningstidskrifter, liksom andra som är inriktade på homo/lesbiska/bi/trans- och queerstudier, bör berövas sin officiella status. Och inför höstens val i Tyskland lovade Alternativ för Tyskland, AfD, att avskaffa allt statligt stöd till professurer och forskning på genusfältet.

Kritiken mot genusforskning, som återkommer med jämna mellanrum och som finns både internationellt och i Sverige, följer en likartad logik: genusforskningen är inte en vetenskap utan företräder ideologiskt drivna perspektiv, som inte har på universitet och högskolor att göra.

Men låt oss nu slå fast en gång för alla: genusforskning är vetenskap. Precis som alla andra vetenskapsområden bygger genusforskningens vetenskaplighet på samma akademiska strukturer och arbetssätt och samma strukturer för inomvetenskaplig granskning som andra forskningsområden, till exempel när det kommer till kollegiala bedömningar, disputationer och sakkunnigförfaranden.

Genusforskning är teoridriven – liksom all annan forskning. På samma sätt som nationalekonomin har teorier om prismekanismer och den moderna fysiken har (den ännu ej empiriskt underbyggda) strängteorin

som central utgångspunkt, bygger genusforskningen på teorier om bland annat intersektionalitet och maktstrukturer.
Men varför blir just genusforskningen kritiserad och påhoppad för att vara ideologisk på ledarsidor? Varför finns det ingen offentlig debatt där ledarskribenter, utan några som helst meriter inom den akademiska disciplinen fysik, ifrågasätter och kritiserar strängteori? Hur kan skribenter påstå att de granskar ett vetenskapligt fält utan att ens känna till de basala grunderna för genusforskningsfältet, eller för vetenskapliga fält över huvud taget?
Svaret är uppenbart: genusforskningsfältet är ett maktkritiskt fält. Det utmanar föreställningar om vad som har upplevts och fortfarande upplevs som sant och rätt. Vad som alltid har setts som neutralt, det vill säga till exempel att vita, heterosexuella män ska ha företräde till makt och tolkningar av världen, synliggörs och ifrågasätts i genusforskning. Denna kritik av den rådande ordningen kan förstås upplevas som provocerande och farlig för den vars makt ifrågasätts. Inte minst från den växande högerpopulistiska rörelsen som just nu är stark i Europa. På ett seminarium som RFSU anordnade förra veckan på MR-dagarna om extremhögerns syn på sexuella och reproduktiva rättigheter, talade Ov Christian Norocel, forskare i statsvetenskap, om hur den så kallade ”genusideologin” utmålas som ett hot mot nationen, kärnfamiljen och det som uppfattas som naturligt. Både parlamentariska och utomparlamentariska grupper sprider föreställningen om en hotfull genusförkunnelse. Det visar på en funktion inom högerextrem retorik, nämligen ”okunnighetens arrogans” – det vill säga att det en säger inte behöver underbyggas av forskning, det räcker att utgå ifrån ”en magkänsla”. Konsekvensen av okunnighetens arrogans blir en onyanserad, faktaresistent och åsiktsbaserad verklighetsbeskrivning, det vill säga de bärande fundamenten för en populistisk ideologi.

Vi menar att det snarare är ovetenskaplig kritik mot genusforskningen som är ideologisk. De som hävdar att genusforskningen är ideologisk har ett politiskt intresse av att vidmakthålla den rådande ordningen. Just nu pågår en av de mest högljudda gräsrotsrörelserna – #metoo-rörelsen – där offer för sexuella trakasserier och övergrepp tar makten över det offentliga rummet. De vägrar acceptera en värld där sexuellt våld normaliseras och tystas. Att en ny jämställdhetsmyndighet från och med den 1 januari 2018 slår upp portarna i Göteborg, är också det ett rubbande av status quo. När feminismen och jämställdheten tar kliv framåt, kommer backlashen mot feministiska rörelser, jämställdhetsarbete – och – genusforskningen.
Genusforskning är vetenskap, ja, men den har också särskilda kvaliteter. Den bidrar genom sitt kritiska förhållningssätt till utveckling inom de traditionella disciplinerna (majoriteten av genusforskare i Sverige har en ämnesdisciplinär hemvist i andra ämnen, såsom sociologi, pedagogik, teknik och så vidare), men också avancerade inomdisciplinära diskussioner. Den är alltså långt ifrån den konsensussträvande ”överkyrka”, som Ivar Arpi beskriver. Just nu pågår till exempel en livlig debatt om hur mycket queerperspektiv jämställdhetsarbete ska innehålla, där genusforskare har positionerat sig på olika sidor. Genusforskning bygger på att kritik utvecklar fältet! Men ideologiska attacker, som framförs på ovetenskaplig grund, utifrån en ”magkänsla”, leder varken till utveckling inom forskningen eller till ökad akademisk frihet.

Maria Grönroos, tf föreståndare Nationella sekretariatet för genusforskning
Kajsa Widegren, tf biträdande föreståndare och verksamhetsledare Nationella sekretariatet för genusforskning
Fredrik Bondestam, forskningssamordnare Nationella sekretariatet för genusforskning "

DN TORSDAG 23 NOVEMBER 2017

" Myndigheterna kände till skrotning i Indien

- **Svenska fartyg skrotas på stränder i Indien under farliga och miljöskadliga förhållanden.**
- **DN kan i dag avslöja att myndigheter i Sverige fick varningar om att ett stort containerfartyg illegalt skulle lämna EU för att skrotas.**
- **Fartyget låg i Hamburg och tysk polis var redo att ingripa. Men avgörande bevis från Sverige skickades aldrig vidare.**

DN kunde på måndagen avslöja hur svenska fartyg skrotas på indiska stränder. Under hösten har två containerfartyg – Atlantic Cartier och Atlantic Conveyor – körts upp på stranden i Alang i västra Indien. Miljöorganisationer och besättningsmän vittnar om svåra förhållanden på stranden.

Varje år dör flera arbetare i olyckor på stranden, och även miljön tar skada av arbetet. I dag fortsätter granskningen av de svenska skrotskeppen.

Transporten av de två fartygen till Indien utreds av tysk polis och åklagare. DN kan nu avslöja hur myndigheter i Sverige hade bevis som kunde ha stoppat ett av fartygen. Men i stället meddelade Naturvårdsverket sina europeiska kollegor att det inte fanns några misstankar mot skeppen.

Den 13 augusti ställer sig Phil Owen på sin sparkcykel och sätter fart mot Liverpools hamninlopp. Phil Owen är sedan många år en övertygad fartygsfantast som fotograferar och spårar fartyg på deras resor över världen. Han och hans likasinnade kallas lokalt för ”The Mersey madmen”, eftersom de trotsar alla väder för att få en bild av fartygen som färdas längs floden Mersey. Nu har Phil Owen fått ett tips från sina kamrater om att en ovanlig händelse snart ska äga rum.

– Så snart ryktet går att ett fartyg ska skrotas så får vi reda på det. Det är inte så att det annonseras i medierna, men alla som jobbar med det här vet när det ska hända.

Han ställer sig och väntar på kajen och ser efter ett tag hur ett nästan 300 meter långt containerfartyg kommer glidandes. Det är Atlantic Conveyor, med hemmahamnen Göteborg skriven under namnet, som efter 30 år gör sin sista resa ut ur Liverpool.

– Under natten hade de målat över ägaren ACL:s logga. Samtidigt som hon åkte ut så blåste hon ett farväl i signalhornet.

Några veckor tidigare har Phil Owen även sett systerfartyget Atlantic Cartier göra sitt sista besök i Liverpool.

– Först åker de hit och målar över loggan, sedan fortsätter de till Indien för att skrotas, säger han.

Men Phil Owens är inte ensam om att bevaka det svenska fartygets färd. På avstånd följer flera länders myndigheter skeppets sista resa genom Europa.

I juli 2017 skickade organisationen Shipbreaking platform, som arbetar för miljövänlig återvinning av fartyg, en varning till EU-kommissionen och den brittiska miljömyndigheten och miljödepartementet. Organisationen hade starka misstankar om att Atlantic Conveyor illegalt skulle lämna EU för att sedan skrotas på en strand i Asien. I sociala medier framgick att rederiet ACL skulle hålla en avskedsfest i Liverpool de kommande veckorna.

Om ACL hade för avsikt att skrota fartygen utanför EU så skulle det bryta mot reglerna om transport av farligt avfall. Därför slog Storbritannien larm till flera utländska myndigheter, bland annat Naturvårdsverket i Sverige eftersom Atlantic Conveyor var svenskflaggad, med ett svenskt ägarbolag och svensk besättning.

Men Naturvårdsverket tonade ned misstankarna. Den svenska miljöhandläggaren svarade britterna att myndigheten redan hade fått tips om att ett annat svenskt fartyg, Atlantic Cartier, skulle vara på väg till Indien. Men enligt tjänstemannen var den uppgiften felaktig.
”ACL:s advokat i Sverige informerade oss i går om det verkliga faktumet att fartyget är på väg till Luanda (red.anm huvudstaden i Angola)”, skriver han i ett mejl som DN tagit del av.
Eftersom det ”i slutändan inte var något” med Atlantic Cartier så kanske det inte heller var några problem med Atlantic Conveyor, menade den svenska tjänstemannen.
De brittiska myndigheterna nöjde sig inte utan låg på Naturvårdsverket om mer information. Knappt tre veckor senare träffades representanter från Naturvårdsverket och ACL på ett möte i Östersund. Atlantic Conveyor var då på väg till tyska Hamburg.
På mötet bekräftade ACL för Naturvårdsverket att bolaget hade för avsikt att skrota både Atlantic Conveyor och Atlantic Cartier. Indien nämndes som ett alternativ, men enligt bolaget hade inget bestämts.
Efter mötet skrev Naturvårdsverkets handläggare till sina europeiska kollegor: ”Än så länge har vi inga misstankar om någon olaglig avfallshantering av dessa två fartyg.”
Tysk polis gjorde en annan bedömning. De hade redan inlett en förundersökning gällande Atlantic Cartier som hade lämnat Hamburg några veckor tidigare. När nu även Atlantic Conveyor var på väg stod polisen i Hamburg redo att ingripa. Men polisen hade inte tillräckliga bevis för att fartyget faktiskt skulle till Indien för att skrotas. Fartyget fick då fortsätta sin resa ut ur EU.
DN:s granskning visar att Atlantic Cartier skrotades på stranden i Alang i Indien den 22 september och Atlantic Conveyor den 8 oktober, precis som myndigheterna hade varnats för.
DN kan nu avslöja att svenska myndigheter hade bevisen som den tyska polisen saknade för att stoppa fartyget. Samma dag som fartyget var på väg till Hamburg ansökte fartygsägaren ACL till Transportstyrelsen om att få slippa göra en särskild besiktning av Atlantic Conveyor och Atlantic Cartier. Besiktningen är dyr och omfattande, och ACL sade att den inte skulle behövas.
”Som skäl för ansökan anger ni att fartyget ska göra sin sista resa till Alang, Indien, för skrotning”, skrev Transportstyrelsen i sitt beslut.
Myndigheten godkände ACL:s begäran, med villkoret att fartygen åkte direkt till Alang när de lämnat av sin sista last.
Andrew Abbott, direktör på ACL, står fast vid att bolaget inte har gjort något olagligt och att det var först när fartygen var utanför EU som de bestämde sig för att skrota dem i Indien.
– Fartygen lämnade europeisk gräns med last på väg till andra platser. Vi drev fortfarande vår verksamhet. Vi hade ingen plan över huvud taget på någonting.
Han säger att de skrev till Transportstyrelsen att planen var att skrota fartyget eftersom det var enda sättet att få ett förlängt tillstånd för att kunna fortsätta köra fartyget.
– Vid den tidpunkten försökte vi att sälja henne till tredje part.
Till både Naturvårdsverket och brittiska myndigheter hävdade ACL att de inte hade beslutat om de skulle skrota fartygen. Andrew Abbott vill inte kommentera varför bolaget gav olika beskrivningar till de olika myndigheterna.
– Du får ta det där med dem. Jag har ingen aning om vad deras tolkning är.
Naturvårdsverkets ansvariga enhetschef Jon Engström säger att myndigheten trodde på ACL när de sa att företaget ville göra rätt för sig. Naturvårdsverket gav rådet att fartygen skulle skrotas inom EU.
Först efter att fartyget lämnat EU fick Naturvårdsverket uppgifterna från Transportstyrelsen om att ACL planerade att skrota fartygen i Alang.

– Så här i efterhand tycker jag att det är bedrövligt. Intentionen var uppenbarligen att skrota de här fartygen. Då är det faktiskt en illegal avfallstransport, säger Jon Engström.
Han säger att myndigheten tog misstankarna mot fartygen på allvar, men att det var svårt att bevisa när ACL hävdade något annat.
Efter att DN ställt frågor om fartygen har Transportstyrelsen och Naturvårdsverket nu kallat till gemensamt möte för att arbeta ut rutiner för att hantera liknande fall. Transportstyrelsens chef för sjöfartstillsyn, Fredrik Hellsberg, ser allvarligt på att informationen inte nådde fram. Han beskriver kontakten med Naturvårdsverket som förvirrad.
– Det olyckliga är att vi på sjöfartstillsynen inte alls kände till att Naturvårdsverket hade tillsyn över avfallstransporter. Vi hanterade frågan ur ett rent sjösäkerhetsperspektiv och det fanns därför inte i våra rutiner att informera dem. Så vi gjorde ingenting med den informationen, säger han.
Vad tänker du om situationen?
– Jag tycker det är högst beklagligt så klart. Det är höger och vänster hand som inte riktigt vet vad den andra gör, säger Fredrik Hellsberg och fortsätter:
– Jag tycker att den här upphuggningshistorien i Indien och Bangladesh är bedrövlig.

Mikael Delin
mikael.delin@dn.se
Kristoffer Örstadius
kristoffer.orstadius@dn.se "

" **Bakgrund.**
17 juli 2017 Miljöorganisationen Shipbreaking platform skriver till tyska myndigheter och EU-kommissionen om att det svenskflaggade fartyget Atlantic Cartier ska skrotas på en strand i Indien. Dagen innan hade skeppet lämnat tyska Hamburg.
18 juli Naturvårdsverket i Sverige informeras om Atlantic Cartier av tyska myndigheter.
24 juli Shipbreaking platform skriver till brittiska myndigheter och EU-kommissionen om motsvarande planer för Atlantic Cartiers systerfartyg, Atlantic Conveyor.
27 juli Naturvårdsverket i Sverige informeras om Atlantic Conveyor av brittiska myndigheter. Naturvårdsverket har haft kontakt med fartygens ägarbolag ACL och tonar ned misstankarna.
13 augusti Atlantic Conveyor lämnar Liverpool. Fartygsfantasten Phil Owen dokumenterar med film och bilder skeppets sista färd.
16 augusti Fartygens rederi, ACL, skriver till Transportstyrelsen att Atlantic Cartier och Atlantic Conveyor ska skrotas i Indien. Atlantic Cartier har då redan lämnat EU. Atlantic Conveyor är på väg till Hamburg.
17 augusti Atlantic Conveyor ankommer till Hamburg. Tyska polisen står redo att ingripa mot fartyget om de får bevis att det illegalt ska transporteras från EU till Indien för att skrotas. Men informationen från Sverige når aldrig fram.
22 september Atlantic Cartier körs upp på stranden i Indien efter att först ha stannat till i Sydafrika och Kenya.
8 oktober Atlantic Conveyor körs upp på stranden i Indien efter att först ha stannat till i Senegal. "

DN TORSDAG 23 NOVEMBER 2017

" Jimmie Åkesson kan stödja M-regering efter valet

Sverigedemokraternas ledare Jimmie Åkesson öppnar för att ge sitt stöd till en renodlad moderatregering efter valet. Men då kräver han att M anpassar sig till SD:s invandringspolitik. – Det viktigaste är inte en statsrådsportfölj, utan att vi har inflytande, säger han till DN inför partiets landsdagar som inleds på torsdagen.

Jimmie Åkesson haltar, dock inte av åldersskäl. Den partiledare som har flest år i bagaget – tolv och ett halvt – är inte mer än 38 år. SD-ledaren berättar att han har fått ont i ett knä sedan han suttit en längre stund på huk och samtalat med två paraidrottare. Nu väntar troligen röntgen.
Återstår att se om knäskadan gör sig påmind när han på lördag ska kliva upp på scenen efter att för sjunde gången ha blivit vald till partiledare för en tvåårsperiod.
Även opinionssiffrorna haltar något för riksdagens tredje största parti, som blev näst störst och nådde sin högsta nivå hittills med 19 procent i DN/Ipsos mätningar i augusti. Men efter bytet av partiledare i Moderaterna har stödet fallit med flera procentenheter till senast 16 procent i november.
Trots att det innebär att en kvarts miljon väljare har flytt och att liknande fall noterats av andra opinionsinstitut är inte Åkesson orolig att partiet åter är mindre än M.
– Våra väljare går till Moderaterna och det är för att de driver vår politik, säger han.
Han tycker inte att det är någon skillnad i den nya moderatledaren Ulf Kristerssons inställning till SD jämfört med företrädaren Anna Kinberg Batra, som den 19 januari tog bort det ”kontaktförbud” som enligt henne tidigare rått gentemot SD.
– Vi hade riktiga samtal och jag har inte hört att det har upphört bara för att man bytt partiledare, säger Jimmie Åkesson.
Nu ser han som en viktig uppgift att sätta press på Moderaterna. Trots partiets tvärvändning i asyl- och anhöriginvandringen jämfört med under den förrförra partiledaren Fredrik Reinfeldt, menar SD-ledaren att det fortfarande är stor skillnad mellan SD och M i synen på invandring.
– Det handlar om en återgång till de nivåer som gällde på Reinfeldts tid, hävdar han och menar att M accepterar ett mottagande på 30 000 flyktingar per år mot SD:s 4 000 kvotflyktingar.
Trots sin kritik mot M ser han en renodlad moderatregering som ett alternativ som talmannen borde överväga efter valet nästa år om den nuvarande rödgröna regeringen röstats bort av de borgerliga och SD.
– Den skulle vara avsevärt mindre dålig än en regering med Annie Lööf och Jan Björklund, säger Åkesson.
Och den skulle ni stötta?
– Det kan jag inte säga att vi skulle göra, men jag tror att de har avsevärt lättare att få stöd för merparten av sin politik från oss än om invandringspolitiken präglas av Annie Lööfs ganska naiva hållning. Men för att ge sitt stöd kommer SD att ställa krav, i första hand på invandringspolitiken.
– Mitt jobb här är inte att hjälpa Ulf Kristersson och Annie Lööf att genomföra sin politik, utan det är att få igenom så mycket som möjligt av det som jag har lovat mina väljare. Då får vi göra vad vi kan för att nå dit.
Samtidigt brottas Jimmie Åkesson med stor oreda i riksdagsgruppen. Fyra ledamöter har av olika skäl blivit politiska vildar: hans egen svärmor Margareta Larsson (slutade i protest), Anna Hagwall (uteslöts), Hanna Wigh (lämnade partiet efter sextrakasserier) och Pavel Gamov (lämnade efter en kritiserad Rysslandsresa).
Fyra avhoppare är lika många som Ny demokrati drabbades av på 1990-talet när partiet föll ihop. Detta händer, trots att Åkesson haft den nyligen avlidne Ny demokrati-grundaren Ian Wachtmeister som mentor och rådgivare.

– Vi är ett stort parti. Vi har växt väldigt snabbt och några av dem som kom in i riksdagsgruppen höll inte måttet, helt enkelt.
Hur ska ni då se till att den kommande riksdagsgruppen håller måttet med tanke på att det förmodligen blir betydligt fler i den än vad ni har i dag?
– Vi har en helt annan stabilitet i partiet i dag. Vi har ju en massa människor med erfarenhet på förhållandevis hög politisk nivå, kommunalt och regionalt.
Ett nytt kriterium för att riksdagskandidater ska komma ifråga nästa år är fyra års parlamentarisk erfarenhet.
– Det kravet kunde vi inte ställa förra gången, för det fanns inte så många att ta av.
Den fråga som partiledaren tror vållar mest debatt på årets landsdagar är synen på adoption för samkönade par. Ungdomsförbundet vill ändra partiets negativa inställning, och Jimmie Åkesson vill se en kompromiss.
– Det finns ingenting som tyder på att man skulle må sämre för att man växer upp med två pappor eller två mammor.
Åkesson, som var sjukskriven för utbrändhet efter förra valet, ser nu inget slut på sin partiledartid.
– Jag vill inte bara så, utan även skörda lite också. Så jag sitter gärna kvar ett tag till, säger han.

Mats J Larsson
matsj.larsson@dn.se

"Fakta.
På landsdagarna, Sverigedemokraternas högsta beslutande organ, ska beslut fattas om förändrad politik på fyra områden:
Migration
Sammanhållning
Kriminalpolitik
Sjukvård
Därutöver ska ombuden som samlas i Norrköping rösta om en rad motioner från medlemmarna. "

DN TORSDAG 23 NOVEMBER 2017

" Riksdagen spikar budgetramarna för 2018

Finansminister Magdalena Andersson (S) skulle gärna se en blocköverskridande budget om hon får fortsätta efter nästa val.
– Sverige skulle må bra av det, sade hon inför onsdagens debatt i riksdagen om budgetramarna för nästa år.

Till skillnad från när Magdalena Andersson lade fram sin första budgetproposition hösten 2014 hotas hennes fjärde inte av att bli nedröstad. Alliansen har ingen gemensam reservation som skulle kunna få stöd av Sverigedemokraterna och få majoritet.
– Jag känner ingen oro nu, budgeten kommer att gå igenom. De borgerliga partierna är inte intresserade av att skapa kaos, säger Andersson.
Oppositionen kritiserar regeringen för att spendera mer än vad som är vettigt, 40 miljarder, på så kallade reformer och satsningar, och för att föra en skadlig skattepolitik.
– Det är anmärkningsvärt att vi i brinnande högkonjunktur – när ekonomin är stark och när arbetsmarknaden är god – har en regering som inte förmår att ta tag i samhällsproblemen, sade Moderaternas ekonomisk-politiska talesperson Elisabeth Svantesson i debatten och hävdade att regeringen slösar bort högkonjunkturen.
Finansministern tar lätt på den kritiken och säger att regeringen har rustat för sämre tider, bland annat genom att betala av på statsskulden.
TT "
Fakta. Förslag i budgeten
Höjt barnbidrag: 4,5 miljarder kronor (mdr).
Sänkt pensionärsskatt: 4,4 mdr.
Höjda försvarsanslag: 2,7 mdr.
Höjda polisanslag: 2 mdr.
Bättre villkor för vårdpersonal: 2 mdr.
Källa: TT "

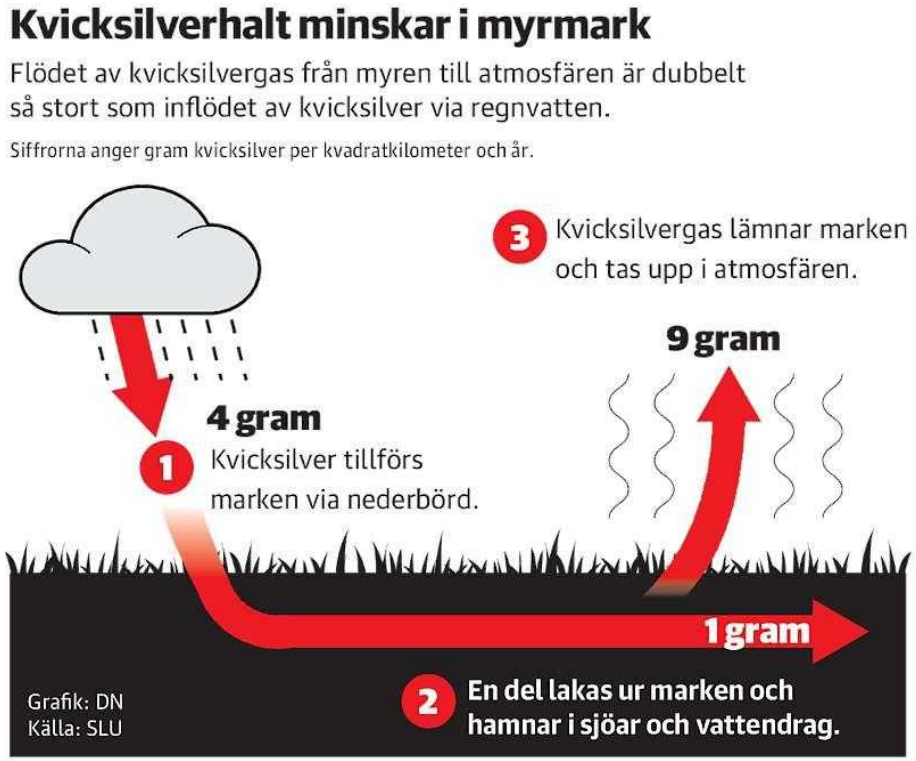

DN TORSDAG 23 NOVEMBER 2017

" Nya rön om kvicksilver överraskar forskarna

Problemet med kvicksilver kan vara på väg att bokstavligen blåsa bort. En ny studie från ett myrområde i Västerbotten visar mycket överraskande att halten kvicksilver minskar, huvudsakligen för att ämnet tas upp i luften i gasform.

– Om våra mätningar gäller för myrar överlag kommer det att enbart handla om några tiotals år, i stället för flera hundra år, innan vi kan äta svensk insjöfisk utan risk, säger Mats B Nilsson, professor vid Sveriges lantbruksuniversitet, SLU.

Kvicksilver kan, särskilt i sura miljöer som myrar, omvandlas till extremt giftigt metylkvicksilver. När det lakas ut i sjöar och vattendrag och kan det tas upp av levande organismer.

– Vi var väldigt överraskade av resultatet, vi hade snarare trott det motsatta, att kvicksilver ökar.

I studien, som är den första i sitt slag, har forskarna under ett helt år mätt samtliga flöden av kvicksilver i ett myrområde, Degerö stormyr i Västerbotten.

Mätserien visar att flödet av kvicksilvergas från myren till atmosfären är dubbelt så stort som inflödet av kvicksilver via regnvatten. Bakom studien ligger en svensk-kinesisk-schweizisk forskargrupp. Resultatet presenterades på onsdagen i tidskriften Scientific Reports.

Forskarnas teori är att minskningen av kvicksilver i myren beror på att halterna i atmosfären har sjunkit till följd av de åtgärder som har införts för att minska kvicksilverutsläpp från industrier och annan mänsklig verksamhet. Det har skapat ett utrymme att ta upp kvicksilvergas.

– Vi har funderat på andra möjligheter men vi ser ingen annan förklaring. Det är en gas och när halten av kvicksilvergas har minskat i atmosfären kommer man till en punkt där flödet vänder, säger Kevin Bishop, professor vid SLU.

Det är första gången som en forskargrupp har lyckats mäta flöden av kvicksilver på detta sätt. För att kunna genomföra mätningarna krävdes tio års arbete för att ta fram den tekniska utrustningen.

– Vi fick metoden accepterad för ett år sedan. Det är i grunden samma sorts metod som används för att mäta koldioxid och metan, säger Kevin Bishop.

Världshälsoorganisationen, WHO, har kvicksilver på sin tio-i-topp-lista över de ämnen som är det största hoten mot den globala folkhälsan.
I mer än hälften av Sveriges insjöar och vattendrag finns fisk som innehåller så mycket kvicksilver att den inte bör ätas.
I den takt som kvicksilver försvinner från myren tror forskarna att det som finns lagrat i marken kommer att ha försvunnit inom bara några årtionden. Tidigare har uppfattning varit att det kommer att ta hundratals år att bli av med kvicksilvret. Studien ställer den uppfattningen helt på ända.
Om resultaten är giltiga för torvmarker i stort tror forskarna att ansträngningarna att minska de globala utsläppen av kvicksilver får allt större betydelse för Sverige och andra länder som har liknande problem med kvicksilver i insjöfisk, bland annat Finland, Kanada och USA.

Jannike Kihlberg
jannike.kihlberg@dn.se "

"Fakta. Ger skador på hjärnan och nervsystemet
Kvicksilver är ett av de farligaste miljögifterna. Den finns naturligt i marken men industrialiseringen gjorde att kvicksilverutsläpp ökade kraftigt. En del kvicksilver omvandlas i naturen till extremt giftigt metylkvicksilver som kan tas upp av levande organismer.
I cirka hälften av Sveriges sjöar är halterna i större fiskarna så höga att de enligt WHO inte är lämpliga att äta.
Kvicksilver ger skador på hjärnan och det centrala nervsystemet. Barn är känsligare än vuxna, och fosterstadiet då hjärnan och nervsystemet utvecklas är den mest känsliga perioden.
Källa: Naturvårdsverket "

DN TORSDAG 23 NOVEMBER 2017

" #tystiklassen – upprop mot övergrepp i skolan

Över 1 700 elever från grundskolan till gymnasiet deltar i uppropet #tystiklassen. Deras berättelser handlar om sexuella övergrepp, ända från sexårsåldern. – Man borde undervisa om jämställdhet redan från förskoleklass, säger initiativtagaren Disa Horner, 17.

Elever från grundskolan till gymnasiet, och även äldre före detta elever, har samlats genom sociala medier och mejllistor, och delat hundratals berättelser som tar upp händelser från förskoleklass och framåt, i uppropet #tystiklassen.
Initiativtagare är bland andra Disa Horner, 17, som går i tredje ring på Katedralskolan i Växjö.
– När jag suttit och läst igenom allt vi fått in har jag blivit äcklad och chockerad å ena sidan, men å andra sidan förvånad över hur lite jag förvånas. Det är så mycket som jag känner igen och har sett omkring mig, jag också, säger Disa Horner.
Berättelserna handlar om bland annat träslöjdslärare som tryckt upp tjejer mot väggen, elever som blivit tafsade på av klasskamrater, indragna på toaletter och våldtagna, tagna på brösten vid simlektioner.
– Oroväckande många historier kommer redan från förskoleklasserna, om blottande pojkar som visar ”så här går det till”, säger Disa Horner.
Eftersom berättelserna kommer från barn, kommer ingen namnlista att publiceras.
Uppropet startade med inspiration från de tusentals kvinnor som i samband med #metoo-kampanjen samlat till upprop inom medier, juridik, kultur och teknik den senaste månaden.

– Vuxna kvinnor i alla branscher frågar sig hur det kan se ut som det gör. Svaret finns här, i skolan, där allt börjar, säger Disa Horner.
Mellan 2015 och den 25 oktober i år har 368 fall av sexuella trakasserier inom skolan anmälts till Diskrimineringsombudsmannen, DO. Siffran skrapar troligen endast på ytan – i en forskningsöversikt från 2012 pekar myndigheten på att sexuella trakasserier i skolan är utbredda:
”Ofta normaliseras de sexuella trakasserierna och blir en del av elevernas vardag. Det innebär att eleverna inte alltid själva rubricerar händelserna som trakasserier, och förekomsten osynliggörs ofta i skolundersökningar.”
Barnombudsmannens rapport ”Välkommen till verkligheten” från 2015 riktade hård kritik mot skolans brist på skyddsnät:
”Barn vet inte hur de ska få hjälp när de är utsatta, de saknar trygga, närvarande vuxna att vända sig till och har inget inflytande över de åtgärder som sätts in.”
– Vi har otroligt många som vittnar om lärare, rektorer och annan skolpersonal som skrattat eller ryckt på axlarna när flickor berättat om grova övergrepp. ”Det är bara så pojkar är”, säger Disa Horner och fortsätter:
– Jag förstår att även lärare och rektorer är offer för den könsmaktsordning de är uppväxta i, men någonstans måste detta få ett stopp.

Lisa Röstlund
lisa.rostlund@dn.se "

"Fakta. Sexuella trakasserier
Antal fall av sexuella trakasserier som skolungdomar har anmält till Diskrimineringsombudsmannen:
2015: 107 stycken
2016: 136 stycken
2017: 125 stycken (fram till den 25 oktober)
Två berättelser:
“Hade en lärare när jag gick i ettan på gymnasiet som började ställa frågor om mitt sexliv när jag var ensam med honom i klassrummet."
“Träslöjdsläraren som varje gång jag ville ha hjälp ställde sig bakom mig och tryckte kuken mot min rumpa när jag stod tryckt mot arbetsbänken. Jag lärde mig rätt snabbt att inte be om hjälp.”
Källa: DO "

DN TORSDAG 23 NOVEMBER 2017

" Ökning av falska potensmedel

Polisens beslag av potensmedel har ökat med 80 procent på tio år, enligt siffror från Nationellt forensiskt centrum. Läkemedelsverket säger att det i dag är ett av de vanligaste falska läkemedlen i Sverige.– Samhället har lite kunskap om problemet, säger etnologiprofessor Susanne Lundin.

Den som lider av erektil dysfunktion kan få recept på potensmedel. Men för den som handlar medicinen på internet behövs ingen diagnos. Susanne Lundin är etnologiprofessor på Lunds universitet och forskar om falska läkemedel. Hon menar att de som köper potensmedel den vägen ofta är fullt friska.
Polisens beslag av potenshöjande medel har ökat med 80 procent på tio år, från 313 beslag under 2006 till 564 beslag under 2016, enligt siffror från Nationellt forensiskt center.
Potensmedel är nu ett av de vanligaste falska läkemedlen i Sverige. Läkemedelsverkets analyser visar att många av de som säljs över internet inte innehåller de som påstås.
– Vi hittar spår av ämnen som inte hör hemma i denna typ av läkemedel. Den största faran är att man inte vet vad man stoppar i sig, säger utredaren Elin Baria Bergsten.
Det är inte fastställt vilka hälsoeffekter brukande av falska potensmedel kan ha. Enligt Elin Maria Bergsten är det också svårt att göra en generell bedömning, då innehållet skiftar.
I fyra veckor under 2015 gjorde Tullverket en sammanställning av sina beslag av potensmedel. Det handlade då om över 900 beslag och totalt drygt 30 000 tabletter.
Förutom denna kartläggning menar Elin Maria Bergsten att det finns lite statistik på hur mycket som förs in i landet.
– Tullverket fokuserar främst på narkotika i sina kontroller. Man har inte resurser att ta tag i detta problem helt och fullt, säger hon.
Läkemedel får inte föras in fritt i Sverige och Tullverket beslagtar potensmedel när det påträffas. Men enligt Tullverkets presstjänst är narkotika högst prioriterat, vilket potensmedel inte klassas som.
Susanne Lundin säger att potensmedel som köps över internet främst används av unga män.
– Man vill väga upp för att andra droger påverkar potensen negativt, säger hon.
Enligt Susanne Lundin saknas en heltäckande kartläggning i frågan. Hon menar att myndigheterna vet för lite om de falska potensmedlen.
– Jag tror vi är de enda som kollar ordentligt på detta. Det finns nästan igen statistik och man har generellt liten kunskap om problemet, säger hon.

Amanda Dahl
amanda.dahl@dn.se "

"**Fakta.**
Sildenafil är den aktiva substansen i många potensmedel. Sildenafil verkar genom att underlätta för blodkärlen att vidga sig. Potensmedel som innehåller ämnet sildenafil ska inte kombineras med flera olika typer av medicin som används för att lindra kärlkramp.
Viagra, som är det mest kända potensmedlet för män var först tänkt att bli ett läkemedel mot kärlkramp. Pfizers patent på läkemedlet Viagra gick ut i ett dussintal europeiska länder under 2013, däribland Sverige. Men redan 2009 började Läkemedelsverket godkänna generiska alternativ.
Källa: FASS, Vårdguiden "

DN TORSDAG 23 NOVEMBER 2017

" Skatteuttalandet fällde Östling – nu söks ny ordförande

Leif Östlings ”vad fan får jag för pengarna?” blev hans fall. Ny ordinarie ordförande för Svenskt Näringsliv väljs vid stämman i vår. Bolidens vd Lennart Evrell är en av de heta kandidaterna, enligt uppgift till DN.

Leif Östling ställdes mot väggen angående sin skatteplanering i samband med den så kallade paradisläckan. Hade han stannat vid förklaringen att hans placeringar på Malta inte var olagliga hade frågan möjligen blåst förbi.
Men, som flera gånger tidigare, slant Leif Östlings tunga. ”Vad fan får jag för pengarna”, frågade han SVT:s reporter efter att ha berättat hur mycket skatt han betalar varje år. Snabbt som en stormvind yrde de indignerade kommentarerna i sociala medier.
Nu, med mindre än ett år fram till valet, väljer Leif Östling att kliva av som ordförande i Svenskt Näringsliv. De ökända orden blev en elefant i rummet.
– Svenskt Näringsliv är en stor organisation och sedan det här uttalandet har det pågått både en extern och en intern diskussion. De flesta tycker att Leif Östling uttalade sig olämpligt, säger Maria Mattsson Mähl, vd och grundare av utbildnings- och coachningsföretaget Alpha CE och styrelseledamot i Svenskt Näringsliv.
Det som har hänt visar betydelsen av hur man uttrycker sig, anser hon.
– Vi har ett nytt medieklimat och alla offentliga personer är påpassade på ett annat sätt än tidigare, på gott och ont. Man måste ha en ödmjukhet inför hur saker formuleras.
Samtidigt lyfter hon fram att det är positivt att uppmärksamheten kring uttalandet har väckt en debatt kring skatter och hur de används.
– Det här har medvetandegjort vad skatter går till, vad som är ett samhällskontrakt och vilket välfärdssamhälle vi vill ha. Det är en viktig diskussion.
Den diskussionen vill uppenbarligen Leif Östling också ha. Men han vill inte bli intervjuad av DN på onsdagen. I ett pressmeddelande säger han:
– Uppmärksammade uttalanden av mig har initierat en angelägen debatt om vårt svenska skattetryck och vad skatterna levererar av välfärd till medborgarna, men jag har också fått kritik för drastiska uttalanden och för ”skatteplanering”.
Han fortsätter:
– Sveriges företagare måste med full kraft kunna argumentera för ett bättre företagsklimat, där skatter och avgifter är en viktig del, utan att störas av eventuella debatter om min person. Efter en del funderande har jag därför kommit fram till att det är bättre att jag lämnar ordförandeuppdraget för Svenskt Näringsliv nu i stället för att vänta till i maj nästa år.
Leif Östlings avhopp kommer i ett skede när organisationen är involverad i en rad viktiga förhandlingar med LO, bland annat om de så kallade ”enkla jobben”. LO:s ordförande Karl-Petter Thorwaldsson säger till DN att han har förståelse för att Östling slutar.
– Det är naturligtvis väldigt, väldigt svårt att kvarstå som ordförande efter avslöjandet om aggressiv skatteplanering. Jag håller med om det som står i pressmeddelandet, att det är svårt att få förtroende för något annat om det står i vägen.
Samtidigt tycker inte Thorwaldsson att det inträffade ska skugga Östlings gärning i stort. Han var bland annat vd för fordonstillverkaren Scania i 18 år.

– Jag tänker i all fall komma ihåg Leif Östling för hans enorma insatser för svensk industri, och inte för hans avsked. Vi har haft ett bra samarbete under åren, säger Karl-Petter Thorwaldsson.
Organisationens valberedning letar nu efter en ny ordförande.
När DN talar med källor med insyn i Svenskt Näringsliv nämns tre namn som favoriter att ta över ordförandeposten: Lennart Evrell, som sitter i Svenskt Näringslivs styrelse och nästa år slutar som vd för Boliden, Hans Stråberg, ordförande för Atlas Copco, samt Lena Olving, vd för Mycronic.
Andra personer som nämns är Leif Johansson, ordförande för Astra Zeneca, Jonas Wiström, Ratos ordförande, Johan Molin, Assa Abloys avgående vd, och Jan Carlson, Autolivs vd samt även ledamot av Svenskt Näringslivs styrelse.
Högoddsare är Antonia Ax:son Johnson samt Carl-Henric Svanberg.
– Den stora utmaningen för Svenskt Näringsliv är att man måste förändras och moderniseras för att kunna bli en röst i samhället. Man behöver ett generationsskifte, säger en källa med insyn i organisationen.
Källan ser två alternativ för Svenskt Näringsliv: en kompromisskandidat som överlåter till vd Carola Lemne att genomföra moderniseringen eller att en samhällsintresserad, förändringsbenägen ordförande väljs.

Pia Gripenberg
pia.gripenberg@dn.se
Juan Flores
juan.flores@dn.se
Marianne Björklund
marianne.bjorklund@dn.se "

"Fakta. Leif Östling anklagades för skatteflykt
Leif Östling var en de cirka 2 000 svenskar som anklagades för skatteflykt i samband med Paradisläckan.
När SVT:s ”Uppdrag granskning” frågade Östling om skatteflykten medgav han att egoism var en faktor.
– Man frågar sig också, betalar man in 20–30 miljoner om året, vad fan får jag då för pengarna? sa Östling.
Kommentaren skapade stor debatt. Bland andra Moderaternas partiledare Ulf Kristersson kritiserade uttalandet.
– Det finns skäl att ifrågasätta hur han ser på vår skyldighet att finansiera saker gemensamt, sa han.
Även finansminister Magdalena Andersson (S) stämplade Östlings beteende som oacceptabelt och några dagar efter uttalandet tog Östling tillbaka kommentaren.
I pressmeddelandet som gavs ut i går morse bekräftar Östling att ”vad fan får jag”-kommentaren var ett av startskotten till beslutet att hoppa av som ordförande.
– Uppmärksammade uttalanden av mig har initierat en angelägen debatt om vårt svenska skattetryck och vad skatterna levererar av välfärd till medborgarna, men jag har också fått kritik för drastiska uttalanden och ”skatteplanering”. DN

Fakta. Uttalanden av Leif Östling
"Vad fan får jag för pengarna?"
I samband med paradisläckan kommenterade Östling den svenska skattesatsen och satte sig själv i klistret. Några dagar senare bad han om ursäkt för uttalandet.

"Tysken är ju expert på blitzkrieg, men man har ju också förlorat många av dem."
När tyska bilföretaget MAN 2006 försökte ta över Scania liknade Östling det vid ett blitzkrieg. Han sa också att han hoppas att MAN:s agerande inte är typiskt tyskt.

"En konstig debatt som drivs av rödstrumpefalangen."
Östling 2008 om att kvinnor är underrepresenterade i storföretagens styrelser. Han fortsatte sedan att förklara ojämlikheten med att pojkar gynnas av att de spelar lagidrott i större utsträckning än tjejer.

"Det är genetiskt betingat."
En till kommentar från Östling om kvinnor, denna gång kring varför så få söker sig till tekniska yrken.

"Genom mänsklighetens historia har vi haft flera istider och en rad andra dramatiska klimatförändringar."
Östling försöker lugna debatten om växthuseffekten och miljöhotet.

Fakta. Femtio organisationer
Svenskt Näringsliv bildades våren 2001 när Sveriges Industriförbund och Svenska Arbetsgivareföreningen slogs ihop.
Organisationen har som mål att förbättra villkoren för svenska företag.
Svenskt Näringsliv har 50 medlemsorganisationer (arbetsgivareförbund och branschorganisationer).
Tillsammans representerar de drygt 60 000 företag och 1,5 miljoner anställda.

Så undveks skatten: Pengar från Japan gick till Malta
SVT avslöjade på onsdagskvällen att Leif Östling under 2005 satte upp ett bolag i Malta för att kunna fakturera ett konsultuppdrag han utfört åt Toyota i Japan och därmed slippa skatta för pengarna i Sverige.
Uppdraget gav honom fyra miljoner i arvode, visar SVT:s granskning.
Enligt Skatteverket måste dock uppdraget ha utförts från öriket Malta för att upplägget ska vara tillåtet.
Östling har sedan tagit ut 2,8 miljoner i utdelning från Maltabolaget, skriver SVT.

DN "

DN TORSDAG 23 NOVEMBER 2017

" Rätt att avgå – förtroendet är rubbat

Analys. Svenskt Näringsliv behöver en ordförande som företräder medlemmarna på ett genomtänkt sätt och inte tror att han kan uttala sig som privatperson. Därför är det logiskt att Leif Östling avgår.

Det tog drygt två veckor efter den uppmärksammade SVT-intervjun tills Leif Östling avgick. Men redan då kunde man dra slutsatsen att detta beslut måste komma. Efter sina uttalanden kunde han inte längre fungera som Svenskt Näringslivs ordförande.
Åtskilliga inom näringslivskretsar och närstående till dem har uttalat sitt stöd för vad Leif Östling sagt. Men detta rimmar illa med att han själv snabbt tvingades till avbön. I hans roll kan man inte försvara egen skatteplanering med att säga ”vad fan får jag för pengarna”.
Men gjort är ändå gjort och svårt att ta tillbaka. Leif Östling har lagt krokben för sig själv på ett sätt som gör att han har tappat i auktoritet.
Flera kritiska företagsröster har kommit fram, med innebörden att han inte längre kunde fungera som främste företrädare för näringslivet.
I företagarleden finns åtskilliga som betalar sina skatter utan att försöka komma undan och dessutom ser värdet i mycket av vad den offentliga sektorn kan erbjuda. Det rör sig inte så mycket om högröstade debattörer, utan mer om dem som befinner sig ute i verkligheten och ser hur samspelet mellan företagen och övriga samhället fungerar.
Efter SVT-intervjun har Leif Östling, trots sin folkliga framtoning, inte varit någon god företrädare för sådana jordnära företagare. Han har i stället kommit att förknippas med dem som ägnar sig åt avancerad skatteplanering och har kapital placerat i utländska skatteparadis.

Detta har gjort honom till en icke-fungerande ordförande i Svenskt Näringsliv. Även de som skulle instämma i Leif Östlings syn på skatter och offentlig sektor kan uppfatta hans sätt att uttrycka detta som olämpligt, särskilt om man ser till konsekvenserna.
För Svenskt Näringsliv och dess medlemmar handlar det ju främst om effektivitet. Organisationen har en nyckelroll som arbetsgivarorgan och påtryckare i näringslivsfrågor, samtidigt som den ofta är utsatt för kritik. Då går det inte att dess ordförande är ifrågasatt, både som skattebetalare och opinionsbildare.
Förtroendet för Leif Östling är rubbat och skulle vara svårt att vinna tillbaka. Det blev inte lättare av att han sedan länge har en spänd relation till Svenskt Näringslivs vd Carola Lemne. Någon av dem hade nog, även under andra omständigheter, fått lov att lämna relativt snart.
Leif Östlings avgång innebär slutet på en lysande företagsledarkarriär. Som mångårig vd för Scania har han tillhört landets främsta industrialister och gjort sig känd för sin självständighet. Hans förmåga till pragmatiska lösningar i förhållande till facket har varit en styrka.
I andra sammanhang har Leif Östling haft hjälp av sin öppenhet och frispråkighet. Men då har han inte representerat Svenskt Näringsliv, vilket ställer särskilda krav.
Nu har han fallit på eget grepp och det kan inte skyllas på någon annan.

Johan Schück
johan.schuck@dn.se "

DN TORSDAG 23 NOVEMBER 2017

" Pajalagruvan i gång nästa sommar

Järnmalmsgruvan i Pajala ska öppna igen den 1 juli 2018, enligt besked från nya ägaren Kaunis Iron. Anläggningarna ska förberedas för drift, personal ska anställas och kontrakt med entreprenörer ska skrivas.

– Vi siktar på att den 1 juli övergå till produktion 7 dagar i veckan dygnet runt, säger Per-Erik Lindvall, styrelseledamot i Kaunis Iron.
Gruvan var i produktion mellan oktober 2012 och oktober 2014. I december 2014 försattes bolaget Northland Resources i konkurs. Då hade nio miljarder kronor investerats i verksamheten. Northland Resources gick på knäna bland annat på grund av sjunkande järnmalmspris och högre kostnader än beräknat.
Tusentals aktieägare – varav många Pajalbor – förlorade pengar vid konkursen. För att undvika den situationen har det nya bolaget vänt sig till investerare och de har fått in 540 miljoner kronor från bland andra Peabgrundaren Mats Paulsson, riskkapitalbolaget Altors ägare Harald Mix och it-miljardären Dan Olofsson.
– Med det har vi kapital så att vi inte behöver sätta oss i skuld, säger Anders Sundström, styrelseordförande för Kaunis Iron.
TT "

DN TORSDAG 23 NOVEMBER 2017

”Ökad skuldsättning hot mot ekonomin”

Hushållens växande skuldsättning utgör den största risken i Sveriges ekonomi, menar riksbankschefen Stefan Ingves. Han hoppas på en måttligare ökning av bostadspriserna, men ser faror med ett stort prisfall.

– Skuldkvoten, som visar hushållens skulder i förhållande till deras disponibla inkomster, har nu gått över 200 procent, säger Stefan Ingves när han presenterar Riksbankens nya rapport om finansiell stabilitet.
Det är när man inkluderar hushållens andelar i bostadsrättföreningarnas skulder som skuldkvoten blir så hög.
Annars ligger skuldkvoten på cirka 180 procent, vilket också är högt. Det rör sig om en fördubbling under de senaste 20 åren.
– Då talar vi ändå om ett genomsnitt. Men om man i stället ser på gruppen som har stora lån, så har den också ökat kraftigt. Det gäller även andelen hushåll som har lån med rörlig ränta och därför är mer känsliga.
Detta är orsaker till att Stefan Ingves är orolig för utvecklingen på bostadsmarknaden. Det är ju främst de stigande bostadspriserna som ligger bakom att hushållens skuldsättning har ökat.
– Det är bra om bostadsmarknaden lugnar sig. Man måste vara beredd på att priser kan gå både upp och ned, kommenterar han den senaste tidens prisnedgång.
Stefan Ingves tror inte att det kommer något prisras, eftersom det finns krafter i ekonomin som håller emot. Han syftar på hög sysselsättning, stigande hushållsinkomster och en ökande befolkning.
Efterfrågan borde därför förbli stark, även om priserna kan påverkas av byggandet som gör att bostadsutbudet ökar. Men bostadsmarknaden fungerar illa, anser riksbankschefen, och ett större prisfall går inte att utesluta. Det kan i så fall få allvarliga följder:
– Det svenska banksystemet är sårbart, beroende på dess allt större exponering mot fastigheter. Bankerna har i princip blivit som bolåneinstitut, samtidigt om deras finansiering till stor del sker på internationella marknader.
Sårbarheten blir inte mindre om Nordea flyttar, tillägger Stefan Ingves. En stor del av riskerna i denna bank kommer ändå att finnas kvar i Sverige. Den största skillnaden blir i stället att svenska myndigheters inflytande minskar:
– Nordea tillhör de stora banker inom euroområdet som kommer att övervakas direkt från Frankfurt, där EU:s bankunion utför sin banktillsyn.
På en fråga från DN om Stefan Ingves anser att även Sverige bör gå med i bankunionen svarar han:
– Ja, det är det fördel om Sverige går med i bankunionen.
Hur ett sådant beslut skulle utformas, däribland tidpunkten för ett inträde, ser riksbankschefen som en politisk fråga. Han poängterar att bankunionen inte är klar och ett gemensamt insättningsskydd ännu saknas:
– Men banktillsynen är ändå viktig för Sverige att vara med i, betonar Stefan Ingves.

Johan Schück
johan.schuck@dn.se "

"Fakta. Finansiell stabilitet
Riksbanken ska främja ett stabilt finansiellt system där betalningar fungerar.
I krislägen kan Riksbanken låna ut till bankerna och förse dem med likviditet.
Två gånger om året kommer Riksbanken med sin rapport om finansiella stabiliteten.
Tonvikten ligger denna gång på hushållens skuldsättning och risker i banksystemet. "

DN TORSDAG 23 NOVEMBER 2017

" Vi tror på reallöneökningar, men ganska små, i alla fall om vi inte får någon löneglidning att tala om.

LO:s chefsekonom Ola Pettersson spår klenare löneökningar de närmaste åren – inflationen äter upp det mesta av de relativt små påslagen.

TT "

DN TORSDAG 23 NOVEMBER 2017

" Avataren visar vem som är på kontoret och var

Många är kritiska till aktivitetsbaserade kontor utan bestämda arbetsplatser. Men förra veckan öppnade ett nytt slags kontor i Stockholm, där inte ens arbetskamraterna är desamma från en dag till en annan.

På en dataskärm på väggen vid ingången, eller i en app, kan man se via avatarer vilka som är på kontoret just nu. Vad heter de? Vilken bransch jobbar de inom? Är de öppna för samarbete?
I morgon kan det vara helt andra människor på plats.
”Friday feeling” står det på avataren som ska visa var Sofia Heintz befinner sig.
Vem är hon som vill att vi andra ska veta att hon är i fredagsstämning?
– Jag är civilingenjör och arbetar som konsult åt NCC, ofta sitter jag på deras huvudkontor vid Järva krog. Men i dag ville jag få lite fredagskänsla. Det härligt att börja med frukost här mitt i stan och känna pulsen, säger hon.
För Sofia är det inte viktigt att ha en bestämt arbetsplats.
– Nej, jag lärde mig för flera år sedan att inte koppla ihop min självkänsla med var jag arbetar. Nu tycker jag att det är så skönt att inte ha en bestämd arbetsplats. Jag känner mig fri. Det är lite som efter att man har rensat hemma, säger hon och fortsätter:
– Jag tror alla människor mår bra av att känna tryggheten i sig själv, i stället för på en plats.
Ute på kontor runt om i Sverige finns ofta två läger. Många älskar att flytta runt, medan andra har ett stort behov av en fast arbetsplats.
Enligt en färsk undersökning med 600 kommunanställda från

tidningen Vision visade det sig att bara 36 procent skulle frivilligt välja aktivitetsbaserat kontor, medan nästan lika många, 33 procent, fortfarande skulle föredra ett helt eget rum.
Arbetsgivaren vill spara kontorsutrymme och gör det genom att människor loggar in där det finns en plats. Det finns en stark ekonomisk drivkraft för aktivitetsbaserade kontor.
Popinwork har startats av Karin Ståhl och Karolina Mölldal med egna pengar och de tror stenhårt på sin affärsidé. Karin Ståhl som har arbetat många år i eventbranschen och fastighetsbranschen har erfarenhet av företag som både gått i konkurs och som växer och frodas. Hennes och Karolina Mölldals företag Gotowork har sedan 2013 arbetat med att utforma kontor.
– Det är så många människor som inte vill jobba hemma, men inte heller på ett fik. De behöver ha tillgång till mötesrum för att kunna träffa kunder.
På Popinwork finns olika miljöer att arbeta i. Här finns fiket precis vid ingången, stora öppna mötesbord med plats för många, skrivbord med stora skärmar och en mängd olika ergonomiska kontorsstolar att välja på. Här kan man också boka konferensrum för upp till tio personer. Dessutom finns det en lugnare avdelning och två helt tysta bås. Lite här och var står soffor och fåtöljer för den som inte vill sitta vid ett skrivbord.
Tanken är att alla loggar in och visar med sin avatar var de är och vad de jobbar med. Kanske man kan hitta andra som kan ha ett professionellt utbyte med. Om man inte vill visa att man är där behöver man inte.
För den som är medlem går det att få hjälp med catering och de har också en conciergeverksamhet som servar med tvätt för den som vill.
Enmans- och fåmansföretag är de som ännu så länge är de vanligaste kunderna. Men företag kan också abonnera på ett antal platser för olika anställda, vilket kan vara praktiskt om huvudkontoret ligger mindre centralt. Popinwork har olika typer av medlemskap, från full service hela månaden till bara en halv dag.

Helena Sjödin Öberg
helena.sjodin.oberg@dn.se "

"Fakta. Här kan du arbeta och träffa kunder i Stockholm
Vad gör man som enmans- eller fåmansföretagare om man inte vill arbeta hemma, men inte vill binda upp sig för en lokalhyra under längre tid? Många använder sig av kontorshotell, vilket kan ha en lite ruffig klang, trots att det finns flera fina, moderna alternativ.
Den som arbetar hemma eller i en oansenlig källarlokal vill kanske träffa kunderna på ett bättre konferensrum. Centralt i Stockholm finns till exempel City office i World trade center, Kungsholmens kontorshotell på Strandbergsgatan 61 och iOffice på Kungsgatan 37 och i Mall of Scandinavia i Solna.
Många av Stockholms fik fungerar också som kontor. Hur många har inte suttit på Thelins, Espresso house eller Fåtöljen för att göra klart sitt projekt? Exempel på fik som har anpassat sig till de som jobbar är Coffice på Tjärhovsgatan 5, där man kan boka rum för möten. På Startup Café by Sup46 på Regeringsgatan 65 kan man också fika och jobba utan någon avgift, men tillsammans med medlemmar som betalar för en plats. Epicenter på Mäster Samuelsgatan 36 har bara öppet för medlemmar som kan hyra in sig tillfälligt eller under en längre tid. "

DN TORSDAG 23 NOVEMBER 2017

" Bojkotta dem som inte accepterar kontanter

Bankerna driver på för att göra kontanthanteringen både krånglig och dyrbar. Det är ingen tvekan om den hägrande målsättningen – det kontantlösa samhället. Med dagens utveckling kommer sedlar och mynt att försvinna någon gång i mars 2023, enligt forskaren Niklas Arvidsson på KTH – en extrapolering in i framtiden som dessutom har medborgerligt stöd. Det är inte ovanligt att få höra åsikten bland vänner, att utvecklingen borde påskyndas ytterligare. Man vill vara modern, tillhöra framtiden.

Men vill vi verkligen detta? Inser vi konsekvenserna?
Alla transaktioner kommer att bli spårbara. Systemet inbjuder till total kontroll av alla mänskliga aktiviteter med ekonomiskt innehåll. Det blir ett elektroniskt fängelse, där den ekonomiska anonymiteten gått förlorad för alltid. Priset för att vara modern blir slaveri.
Jag är övertygad om att ett sådant steg bara kan övervägas i Sverige. I Danmark skulle man bli utskrattad och i USA uppfattad som landsförrädare mot den heliga dollarn.
Integriteten för en fri människa kräver fullständig makt över de personliga resurser, som man måste ha rätt att bruka efter tycke och smak, utan att riskera efterföljder så länge man håller sig inom lagens råmärken.
För svensk del får vi förlita oss på riksbankschefen Stefan Ingves, som inte vill avskaffa kontanterna. Tvärtom vill han ha en lagstadgad skyldighet för bankerna att tillhandahålla kontanter. Vi konsumenter borde ta ett steg till – kräva att kontanter accepteras som betalningsmedel, överallt.
Annars vägrar vi betala, liksom de många turister tvingas göra, som avvisas trots hårdvaluta på hand.
Bo Göran Hellers "

DN TORSDAG 23 NOVEMBER 2017

" Nobelstiftelsen: Kan påverka Nobelpriset

Kulturprofilen som anklagas för sexuella övergrepp stängs ute från Nobelfestligheterna, meddelar Lars Heikensten, vd för Nobelstiftelsen. Han menar också att Svenska Akademiens nära kopplingar till personen riskerar att påverka Nobelpriset negativt.

Anklagelserna mot Kulturprofilen och banden till Svenska Akademien väcker stor uppmärksamhet bara veckorna före det att Nobelpriset i litteratur delas ut. Lars Heikensten, vd på Nobelstiftelsen, uppger att han inte har möjlighet att ställa upp på en intervju men svarar på frågor över mejl.
”Jag tycker att det är helt förfärligt”, skriver Heikensten på DN:s fråga om hur han reagerar på uppgifterna i granskningen.
På vilket sätt påverkar det här bilden av Nobelpriset, då Svenska Akademien utser litteraturpristagaren?
”Det är utmärkt att Sara Danius och Peter Englund har gjort skarpa uttalanden och att de kommer att agera kraftfullt”, skriver Heikensten och fortsätter:
”Alla förstår säkert att den här personen inte deltar i valet av litteraturpristagare, men när en institution som utser Nobelpristagare hamnar i en situation av det slaget riskerar det helt naturligt att påverka Nobelpriset negativt.”
Hur ser ni på att Svenska Akademien stöttat Klubben ekonomiskt?
”Nobelstiftelsen har ingen inblick i vilka ekonomiska bidrag Svenska Akademien betalar ut eller varför.”
Kommer ni att ta kontakt med Svenska Akademien?
”Ja, vi har tagit kontakt med Svenska Akademien angående den här personens närvaro under Nobeldagen. Vi är överens om att han inte ska delta i Nobelfestligheterna.”
Hugo Lindkvist
hugo.lindkvist@dn.se "

DN TORSDAG 23 NOVEMBER 2017

" En svensk Tintin

Hans Roslings självbiografi är ganska tunn, men i gengäld spännande som en äventyrsberättelse. Lars Linder fascineras av den rättsinnade professorn som gjorde världen bättre och klokare.

— Jag har rätt och du har fel!
Hans Roslings berömda replik till en dansk tv-journalist som hade invändningar blev snabbt viral. Världen häpnade, så tvärsäker får man bara inte vara i faktarelativitetens tid.
Men så hade han också byggt en osannolik karriär på att med bister humor förklara vår fatala okunnighet om världen för oss. Han var professor i internationell hälsa vid Karolinska institutet, men bytte inriktning när han i sin undervisning upptäckte hur totalt felinformerade hans elever var om den globala utvecklingen. Snart insåg han att det inte bara var läkarstudenterna som fått allt om bakfoten, utan i stort sett hela samhället: journalister, lärare, beslutsfattare.
Den frusna efterkrigsbilden av en värld kluven i ett rikt, friskt och välutbildat Väst och ett utblottat, sjukt och efterblivet Syd var kort sagt falsk och förlegad, men eftersom varken medier, politiker eller läroböcker förmedlade sanningen levde den gamla missuppfattningen kvar, grundmurad, som förra seklets fake news.
Så Rosling fick göra det själv. Han blev folkupplysare och visade i rader av föreläsningar, snart för hela världseliten, hur den globala utjämningen i liv och hälsa på några decennier revolutionerat världen. I hans nyskapande grafik såg man länder som studsande bubblor förbluffande snabbt röra sig från underutvecklingens nedre vänstra hörn mot moderniteten uppe till höger.
Han var en smittande entusiast men också sträng pedagog, och vi lärde oss älska hans sträva tillrättavisningar. Efter sitt tveklösa ingripande i kampen mot ebolaepidemin i Liberia 2014 fick han dessutom ett skimmer av folkhjälte.
I februari i år dog han alldeles för tidigt, 68 år gammal. När cancerbeskedet kom fick han, som väl aldrig legat på latsidan, plötsligt bråttom av ett helt nytt skäl. Tiden var utmätt och det fanns böcker kvar att skriva. En av dem var memoarerna.
Nu har de kommit, en bok som på gott och ont bekräftar bilden av hans temperament. Den är otålig och snabb i steget, ofta tvärsäker i tonen – men också underhållande och konkret i detaljerna. Hans Rosling slösar ingen tid på eftersinnande reflektioner om tid och omvärld, miljöer eller personer. Han har något Mycket Viktigt att berätta och har inte plats för utvikningar.
I Isaiah Berlins klassiska jämförelse mellan de människor som är som räven, med många luriga insikter, och andra som är som igelkotten, med en stor sanning, var Rosling helt klart en igelkott. Hans budskap handlade om förnuft, målmedvetenhet och framsteg, och de många moln som skymmer framtidens horisont, klimatkris och miljöförstöring, korruption och politiska bakslag var skuggor som aldrig riktigt kom till synes på hans himmel.
I självbiografin får hans bakgrund tjäna som första exempel på den obrutna vägen mot ljuset: en klassisk folkhemshistoria i fyra generationer där mormorsmor var analfa-bet och levde i fattigdom, medan hennes barnbarnsbarn blev professor. Utveckling tar tid, är Roslings poäng, men med framsynt politik och lite tålamod kan hela världen med tiden nå ända fram.
Om sitt eget liv berättar han i några lika raska och spikraka kliv, samlade i rubriker som ”Läkaren blir forskare”, ”Forskaren blir lärare” och ”Från klassrummet till Davos”.

Efter utbildningen hamnar han som ensam läkare i ett utfattigt område i Mocambique. Han ställs inför en förlamningsepidemi och förstår att den inte beror på virus utan på att den kassavarot som är basföda för många människor blir giftig vid torka. Han reser till Kongos djungler för att forska vidare om saken och skriver en doktorsavhandling om sin upptäckt.
Om boken känns tunn som biografi är den i gengäld ofta spännande. En äventyrsberättelse om en rättsinnad lintott på utmanande uppdrag i Afrika – en svensk Tintin. I all iver och allt engagemang inför lidandet tenderar samtidigt de levande människorna och världens brokighet att blekna till skuggor och konturer, texten kan därför ibland verka just serietidningsstiliserad, paradoxalt nog också en smula självcentrerad: det är Mannen och hans Uppgift.
Fanny Härgestam som varit medförfattare har nog insett bristen och försöker därför i ett efterord teckna en bild av Hans Rosling även som hängiven vän och familjefar. Det är bitvis intressant, men känns påhängt och får en lite skorrande ton av griftetal. Jag undrar om inte föremålet självt skulle ha muttrat. Det har ju inget med Saken att göra. Hans Roslings envisa energi förde honom långt men hade kanske också ett pris. Här och var i boken tillstår han att omgivningen kan ha uppfattat honom som jobbig. Vid ett tillfälle när han tar djupt intryck av något konstaterar hans hustru häpet att han för ovanlighets skull varit tyst en hel halvtimme.
Men han hade rätt, vi hade fel, och även om det han brann för kanske inte var hela Sanningen så ska vi vara honom evigt tacksamma för att han i sann upplysningsanda aldrig upphörde att tjata om sin.

Lars Linder "

"Hans Rosling, Fanny Härgestam ”Hur jag lärde mig förstå världen. Memoarer” Natur & Kultur, 332 sidor "

DN TORSDAG 23 NOVEMBER 2017

" Akademien anlitar egen granskare

Svenska Akademien är i allvarlig kris efter DN:s avslöjande om samarbetet med Kulturprofilen som anklagas för sexuella övergrepp och trakasserier. Nu anlitar ständiga sekreteraren Sara Danius en advokatbyrå som ska utreda varje ledamots relation till Kulturprofilen. Sara Danius erkänner själv att hon visste om att Kulturprofilen utsatt kvinnor för ”mildare” sexuella trakasserier.

Svenska Akademiens ständiga sekreterare Sara Danius hade under gårdagen ett första möte med en ansedd advokatfirma, berättar hon. Anledningen är DN:s granskning av Kulturprofilen, som av arton kvinnor anklagas för sexuella trakasserier och övergrepp.
Mannen har nära band till Svenska Akademien, och flera av händelserna ska ha ägt rum i lägenheter som ägs av Akademien: en i Gamla stan i Stockholm och en i Paris.
– Vi har gett advokatfirman i uppdrag att göra en utredning, som ska gå till botten med vad vi i Akademien har vetat om Kulturprofilen – och vad vi borde ha vetat. Advokatfirman har lång erfarenhet av sådana utredningar, och de har, liksom jag, varit mycket tagna av vad som framkommit och de ser inte heller någon anledning att misstro uppgifterna i artikeln, säger Sara Danius.
I den utredning som påbörjats ingår, utöver ”spaningsarbete”, en lång rad intervjuer med bland andra enskilda ledamöter, och en viktig fråga är – enligt den ständiga sekreteraren – om Kulturprofilen har haft något inflytande över Akademiens arbete.
– I artikeln finns uttalanden från Kulturprofilen om att ”jag ska förstöra din karriär”, och liknande saker, och det är ytterst angeläget att ta reda på om något i vårt arbete tyder på att han har haft ett sådant inflytande, över priser och så vidare. Är det så – då måste vi få upp det i ljuset.

Jag är själv, bortom detta, otroligt engagerad i Metoo-kampanjen. Alla kvinnor som har trätt fram nu, anonyma och icke-anonyma – de har varit exceptionellt modiga.
Kulturprofilens beteende har varit känt bland många i kulturvärlden sedan 1980-talet.
Sara Danius sa i en första kommentar till DN att även hon har känt till ”rykten” om honom: ”Men för mig var det nyheter hur grovt det var”, menar hon.
Har du känt till ”mildare” former av trakasserier?
– Jag hade hört att personen är en kvinnokarl, erotiskt vidlyftig. Sådant. Vad menar du med "milda” trakasserier?
Tafsningar, skamliga förslag. Har du hört talas om sådant i relation till Kulturprofilen?
– Ja, jag har hört talas om det. Ja, tafsningar och skamliga förslag. Men inte den typen av grova övergrepp som nu har framkommit, handlingar som är rent kriminella.
Med den vetskapen – om kvinnors ”mildare” vittnesmål – varför behöll Svenska Akademien sina täta band med Kulturprofilen?
– Ja… Därför att han har gjort en stor insats för kulturlivet. Den så kallade Klubben har varit en central samlingspunkt för olika kulturyttringar, det har varit en väldigt viktig plats, säger Sara Danius, och tillägger:
– Men för Akademien är han oviktig.
I dag, torsdag, samlas Svenska Akademien till ordinarie möte, det första efter DN:s granskning. Samarbetet med Kulturprofilen är den första punkten på mötets dagordning.

Matilda Gustavsson
matilda.gustavsson@dn.se "

"**Detta har hänt.**
DN kunde på tisdagen publicera vittnesmål från 18 kvinnor om sexuella trakasserier och i flera fall fysiskt våld som Kulturprofilen utsatt dem för mellan 1996 och 2017.
Mannen har starka band till Svenska Akademien. Han har nyligen offentligt hyllats av en av ledamöterna och driver en verksamhet som samarbetat och mottagit finansiellt stöd från Svenska Akademien.
Flera av de övergrepp som han anklagas för ska ha skett i Akademiens lägenheter i Paris respektive Gamla stan i Stockholm. Kulturprofilens beteende har enligt DN:s källor varit känt i denna prestigefyllda del av kulturvärlden ända sedan 1980-talet, men omgetts av en stark tystnadskultur.
Akademiens ständiga sekreterare Sara Danius fördömde redan på tisdagskvällen Kulturprofilens agerande som ”djupt oanständigt, det är vidrigt”. Hon klargjorde vidare att hon förväntar sig att Svenska Akademien nu avslutar allt samarbete med mannen och hans verksamhet. "

DN TORSDAG 23 NOVEMBER 2017

" Björn Wiman: Den kommande tiden kommer att ställa stora krav på Akademiens ledarskap

Skandalen med Kulturprofilen handlar inte om ett enskilt rötägg i Svenska Akademiens närhet. Det är institutionens hittills djupaste kris, skriver Björn Wiman.

"Obs! Föreställningen inställd p g a sjukdom!"
Meddelandet på den välkända kulturföreningens hemsida går inte att misstolka. Under onsdagskvällen skulle en av Nordens mest framstående poeter, en ledamot av Svenska Akademien och ett antal namnkunniga musiker framträda i ett samlat program med poesi och musik. För "konstnärlig ledning och regi" står den så kallade Kulturprofilen – den man som i DN-reportern Matilda Gustavssons granskning avslöjas med systematiska övergrepp och trakasserier sedan många år tillbaka. Övergreppen – ibland rena våldtäkter – ska i vissa fall ha ägt rum i Svenska Akademiens lägenheter. Mannens maktstrategi har varit att hänvisa till sina nära relationer med den anrika institutionen, som också varit med och finansierat hans verksamhet på kulturföreningen Klubben. Det är ett avslöjande som skakat hela Kultursverige.
"Sjukdom" är dessutom ett ovanligt passande begrepp i sammanhanget. "Alla vet och alla har vetat. Men de blundar", säger en av kvinnorna i reportaget, en av de arton vars modiga och skrämmande vittnesmål nu stänker också på de arton ledamöterna i Börshuset. Det är också en "sjukdom" som lett fram till kulturvärldens skuldmedvetna tystnadskultur. Där är Svenska Akademien inte heller ensam. I dagarna avslöjar Sveriges Radio hur en känd profil i den klassiska musikvärlden har fått prestigeuppdrag av Kungliga Musikaliska akademien, trots att den känt till mannens historia av trakasserier och övergrepp.
Men ordet "sjukdom" implicerar också ett möjligt tillfrisknande. Det är därför ett hälsotecken att Svenska Akademiens såväl nuvarande som tidigare ständiga sekreterare Sara Danius och Peter Englund omedelbart har gått ut och reagerat med berättigad mänsklig indignation, snarare än som stelbenta ämbetsinnehavare. Det är ingen vågad gissning att Akademien efter sitt sedvanliga sammanträde på torsdagen kommer att offentliggöra ett samfällt avståndstagande från Kulturprofilen och hans verksamhet.
Frågan är om det räcker. Svenska Akademien är en av de kvarvarande, förmoderna strukturer som till stora delar lever på att verka utanför den gängse samhällsordningen. De sätter till och med en stolthet i detta. Institutionens status och position vilar på ett omfattande pris- och stipendiesystem som finansierar stora delar svenskt kulturliv – en tyst men genomgripande maktordning som har möjliggjort tystnaden och rädslan kring Kulturprofilens systematiska övergrepp. Hade Svenska Akademien varit en vanlig samhällsinstitution hade samtliga dess ledamöter tvingats avgå.
Men Svenska Akademien är ingen vanlig samhällsinstitution. Dess ledamöter kan inte tvingas till avgång. Inget hindrar dock att de hanterar denna djupa kris på samma sätt som en modern organisation skulle ha gjort det: med öppenhet, transparens och en ärlig vilja att gå till botten med problemet. Den kommande tiden kommer att ställa stora krav på Akademiens ledarskap.
En rad frågor återstår. Hur ser exempelvis Nobelstiftelsen på den institution som delar ut det kanske mest prestigefulla Nobelpriset? Kulturprofilens förehavanden solkar ner också Nobelprisets status. Vad säger kulturminister Alice Bah Kuhnke? Hon har inget formellt

inflytande över Svenska Akademien men måste ändå i kraft av sin ställning engagera sig i saken. Och vad tycker kungahuset, som varje år hedrar institutionens högtidssammankomst med sin närvaro? Skandalen med Kulturprofilen handlar inte om ett enskilt rötägg i Svenska Akademiens närhet. Det är institutionens hittills djupaste kris.

Björn Wiman
bjorn.wiman@dn.se "

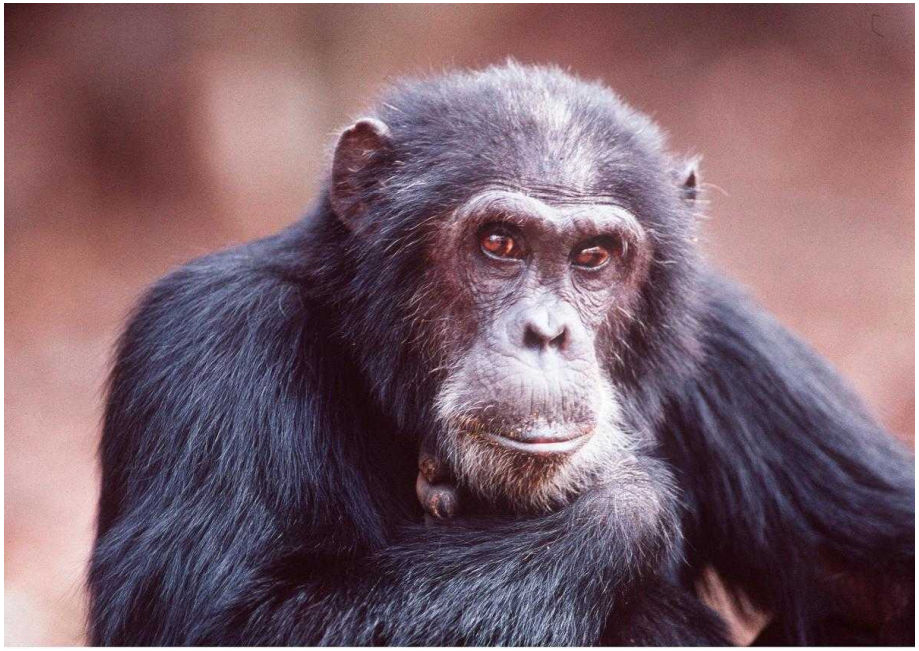

DN TORSDAG 23 NOVEMBER 2017

" Så speglar Metoo-kampanjen den socialpsykologiska maktparadoxen

Avslöjandet om Harvey Weinsteins övergrepp illustrerar forskning om hur människor förhåller sig till makt. Både strävan efter social dominans och det demokratiska löftet om jämlikhet är förankrade i människans biologi, skriver Tor Wennerberg.

I början av oktober kom New York Times-journalisterna Jodi Kantor och Megan Twohey med sitt avslöjande av hur filmmogulen Harvey

Weinstein under decennier utnyttjat sin maktposition för att begå, och komma undan med, sexuella övergrepp och trakasserier mot kvinnor. Weinstein blev till en symbol för det slags manliga sexualiserade härskarbeteende som tiotusentals kvinnor sedan har gett vittnesbörd om i den lavinartat framrullande Metoo-kampanjen. Både det maktfullkomliga beteendet, och det plötsliga fallet från en upphöjd position, illustrerar insikter från socialpsykologisk forskning om hur människor reagerar på och förhåller sig till makt.

Själva upplevelsen av makt kan skapa ett slags blindhet, och urholka förmågan till empati. Och just denna blindhet är ofta det som förorsakar dramatiska fall från maktens tinnar.

Ett socialpsykologiskt experiment som visar hur till och med kortvariga, små förändringar i vår upplevelse av makt förändrar vårt sätt att tänka och känna går till på följande sätt. Försökspersoner får titta på en bild som illustrerar samhällsstegen, och instrueras att jämföra sig själva antingen med dem som befinner längst ner (vilket framkallar en upplevelse av makt) eller med dem som befinner sig högst upp (vilket skapar en känsla av maktlöshet). I nästa steg får de till uppgift att skriva bokstaven E i pannan på sig själva, så att den blir rättvänd för personen de har framför sig.

Resultatet är slående: de som inges en känsla av makt i det första momentet får svårare att ta andras perspektiv, och skriver därför oftare fel, så att E:et blir spegelvänt för andra men rättvänt för dem själva.

Den som ligger bakom det här experimentet är psykologen Dacher Keltner, verksam vid Berkeleyuniversitetet och ett av de främsta namnen inom den gren av socialpsykologin som studerar makt. I den populärt hållna ”The power paradox” (Penguin Books) sammanfattar han decennier av forskning om hur makt uppstår och går förlorad i sociala sammanhang. Keltner definierar makt som förmågan att påverka andras tillstånd, och konstaterar att den genomsyrar alla mänskliga relationer. Vi kan naturligtvis tillvälla oss makt genom hot och tvång, något som Weinsteins karriär tycks ha varit ett exempel på – men, framhåller Keltner, makt i betydelsen ett mer genuint inflytande som består över tiden är inte något som vi tar eller erövrar, utan något som ges till oss av andra.

Det som Keltner och andra socialpsykologer har kunnat visa är just att vi vinner bestående inflytande, i betydelsen möjlighet att påverka andras tillstånd, genom att agera osjälviskt och med inriktning på det gemensamma bästa. Personer som spontant ges makt och inflytande i mänskliga grupper är sådana som uppfattar och fokuserar på andras behov, som visar prov på empatisk inlevelseförmåga, är generösa och visar andra uppskattning och tacksamhet, och som skapar berättelser som upplevs som inkluderande, som upprättar ett gemensamt ”vi”.

Detta är ena sidan av den maktparadox som Keltner har formulerat. Baksidan, det som gör vårt förhållande till makt just paradoxalt, är att vi lockas att bete oss på diametralt motsatta sätt när vi väl upplever att vi har makt. Vi tappar den sociala lyhördhet, den förmåga att leva oss in i vad andra känner, tänker och behöver, som gav oss makt och inflytande i första rummet. Makt är nämligen inte bara förmågan och möjligheten att påverka andras situation, det är också ett känslotillstånd. Upplevelsen av makt ger oss självförtroende, smalnar av vår perception så att vi ser mål och gynnsamma tillfällen men inte risker, vilket möjliggör ett kraftfullt, målinriktat handlande. Men i detta tillstånd, som orsakas av en förhöjd utsöndring av belöningshormonet dopamin, förleds vi lätt till att uppfatta oss själva som överlägsna andra, som förtjänta av särskilda privilegier, och vår empatiska förmåga minskar till följd av att vi inte längre upplever oss som beroende av dem runtomkring oss.

Eller, som Keltner själv sammanfattar sin paradox: vi vinner ofta makt och inflytande genom det som är bäst i den mänskliga naturen (empati, generositet, osjälviskhet), men vi förlorar makt och inflytande genom det som är människonaturens värsta sidor (självviskhet,

dominanssträvan, arrogant impulsivitet, brist på empati). Och själva upplevelsen av makt riskerar hela tiden att locka fram våra sämsta sidor. När ledare agerar självviskt och empatilöst upphör också grupper att fungera väl: tilliten raseras och det känslomässiga engagemanget i gruppens gemensamma mål förtvinar.

Denna maktparadox – det inneboende motsatsförhållandet mellan ödmjuka och despotiska sätt att utöva makt – har sin yttersta grund i människans biologi. Den kan därför bättre förstås genom att vi söker möjliga förklaringar till den i det som inom biologin kallas *deep time*, de svindlande evolutionära tidsdjup som format den mänskliga naturen.

Under de senaste 50 miljoner åren har primaterna, som människosläktet tillhör, företrädesvis levt i grupper präglade av stark konkurrens, så kallade sociala dominanshierarkier med en alfahanne på toppen som tillskansar sig resurser på andra gruppmedlemmars bekostnad. Men något avgörande hände i homininernas utvecklingslinje – den som ledde fram till vår egen människoart, homo sapiens – som resulterade i att våra föregångare kraftigt avvek från det mönstret.

För omkring två miljoner år sedan, ungefär samtidigt som vårt eget homosläkte uppstod, ledde klimatförändringar till att regnskogarna i Afrika krympte och tillgången på frukt minskade. För att överleva blev de tidiga människorna tvungna att samarbeta. Det jägar-samlar-levnadssätt som vi övergick till hade sin troliga upprinnelse i att vi inte längre, som andra primater, kunde införskaffa vår mat individuellt, utan måste göra det tillsammans. Nyckeln till att förstå den mänskliga psykologin ligger just här, i det djupa och omedelbara ömsesidiga beroendet.

Den omvälvande psykologiska förändring som det ömsesidiga beroendet resulterade i för människans del var att vi så småningom började mentalisera, leva oss in i och förstå varandras inre, mentala liv: tankar, känslor, intentioner, vilja. Vi ”flyttade in” i varandra, i en radikal fördjupning av vår psykologi. Bara genom att ta varandras perspektiv, och kommunicera med varandra utifrån gemensamma mål, utifrån ett ”vi” (det som också kallas ”delad intentionalitet”), kunde vi bemästra de svåra utmaningar vi ställdes inför i det mer instabila klimat som nu uppstått.

Maktens väsen förändrades i och med detta. Människan blev en hypersocial varelse, som löste sina överlevnads- och reproduktionsrelaterade problem genom intensivt samarbete med andra. Våra tidigare vertikala sociala dominanshierarkier jämnades ut till mer horisontella sociala nätverk, präglade av en hög grad av jämlikhet och en ny och annorlunda form av ledarskap. Vår muskelmassa minskade medan våra hjärnor, sinnrikt designade för samarbete, växte sig större och större. Ledare blev nu, inte despotiska och aggressiva alfahannar, utan individer som av gruppen upplevdes som osjälviska, rättvisa, generösa, och som visade prov på god förmåga att motivera och övertala – personer som, med sin sociala intelligens, kunde initiera och koordinera de välorganiserade kollektiva aktiviteter som nu utgjorde ett överlevnadskrav.

Vi levde så, under många hundratusentals år, i det som antropologen Christopher Boehm kallar omvända dominanshierarkier – en egalitär politisk struktur, där gruppen kontrollerar ledaren, och ger denne makt och status i utbyte mot att ledaren agerar osjälviskt för gruppens bästa. Den viktigaste förklaringen till gruppens kapacitet att kontrollera ledaren ligger i mentaliseringsförmågan, i det faktum att gruppen kan åstadkomma en gemensam hållning och vilja i förhållande till ledaren, och ge eller frånta denne sin respekt och aktning. Eftersom denna ”delade intentionalitet” är något som våra närmaste släktingar schimpanserna inte är kapabla till, hotas deras sociala dominanshierarkier inte av sådana gruppstyrda, kollektiva

utjämningssträvanden – som Metoo-kampanjen kan ses som ett nutida exempel på.
En annan viktig förklaring till alfahannens detronisering i vår evolutionära historia var att våra föregångare inom homosläktet började använda dödliga vapen för jakt. Dessa vapen kunde framgångsrikt vändas mot ledaren, också av den svagaste och minst stridsdugliga medlemmen av gruppen – vilket gjorde maktfullkomligt alfahannebeteende direkt livsfarligt för den som ägnade sig åt det. För våra föregångare i jägar-samlar-tillvaron som greps av maktkänslans dopaminberusning fanns med andra ord gruppen, och det djupa ömsesidiga beroende som präglade den dagliga kampen för tillvaron, som en ständigt närvarande återhållande, tillnyktringsalstrande kraft. Först i och med övergången till jordbruk blev det möjligt för människan att, i förnyad form, återupprätta den evolutionärt uråldriga, vertikala dominanshierarkin. En äldre form av makt, baserad på fysisk dominans och tvångsmedel, återuppstod när vi började kunna ackumulera tillgångar, med den följden att en ekonomisk och politisk maktelit utkristalliserade sig. Våra egalitära och anti-auktoritära tendenser kunde nu motverkas genom organiserad våldsanvändning ovanifrån, och strävan efter social dominans fick friare spelrum. Människan är, i varje sin individuella uppenbarelse, en tummelplats för motstridiga psykologiska krafter, formade under vår tillvaro i den evolutionära djuptiden, som resulterar i att maktparadoxen manifesteras i mänskligt socialt liv. Strävan efter social dominans, och tendensen till underkastelse under auktoritär maktutövning, råkar ständigt och oundvikligen i konflikt med det demokratiska löftet om jämlikhet och fri samverkan – ett löfte som också det är grundligt förankrat i människans biologi.

Tor Wennerberg "

DN TORSDAG 23 NOVEMBER 2017

" Dramaten ställer in föreställningar efter anklagelser

Dramaten ställer in ytterligare föreställningar där en övergrepps-anklagad skådespelare medverkar. – Vi måste blicka inåt, säger teaterns tillförordnade pressansvariga Lena Törner till DN.

Efter #tystnadtagning-uppropet kunde DN berätta om hot och trakasserier på Dramaten. En av teaterns medarbetare utreds efter anklagelser om övergrepp. Kort efter att utredningen blivit känd ställdes föreställningar där han medverkade in.
Nu ställs ytterligare föreställningar med samma skådespelare in.
Dramatens tillförordnade pressansvariga Lena Törner:
– Det här har att göra med att vi måste blicka inåt och fokusera på det långsiktiga interna arbete som vi har framför oss.
Kan ännu fler föreställningar komma att ställas in i framtiden?
– Det är ingenting jag vet i dagsläget.
Dramatens egen förklaring till inställningarna berör inte den utpekade skådespelaren. I stället skriver teaterchef Eirik Stubø i ett uttalande att det rör sig om tidsbrist på grund av de interna ärendena.
Den utpekade skådespelaren själv har tidigare nekat till anklagelserna, och sade då till DN:
– Nej nej nej nej, absolut inte. Ni har pratat med en massa människor som sprider rykten, och pressas till att säga vad de säger. Jag har själv varit med om hot och trakasserier, från både män och kvinnor. Och skulle man springa med det till pressen så herre gud, då blir man en sådan där människa. Jag får ta det i mina memoarer om jag skriver dem.
Noa Söderberg noa.soderberg@dn.se "

DN TORSDAG 23 NOVEMBER 2017

" Anklagad musikprofil fick prestigefyllt uppdrag

Metoo.
En tidigare lärare på Kungliga Musikhögskolan pressades av ledningen att säga upp sig efter flera anklagelser om sexuella trakasserier. Sedan fick han ett prestigefyllt utlandsuppdrag hos Kungliga Musikaliska akademien, uppger Sveriges Radios P2.

Läraren ska bland annat, ensam i ett rum med en student, ha blottat sitt könsorgan och bett studenten ligga med honom. Kvinnan ska ha försökt lämna rummet, men då kysste läraren henne med tvång.
Ekot berättar nu att den anklagade mannen, efter att ha pressats till att säga upp sig, senare fick utlandsuppdraget åt Kungliga Musikaliska akademien.
Ordföranden i Musikaliska akademien, Susanne Rydén, säger till radiokanalen att hon hade hört talas om anklagelserna mot mannen när hon gav honom uppdraget. Trots det beslutade styrelsen att han var lämplig. ”Jag tror att det är så att vi har inte alltid alla frågor och allt som hänger samman med olika personer ständigt på näthinnan”, säger Rydén till Ekot.
Hon säger sedan att Metoo-debatten har lett till eftertanke: ”I dag är en ny dag efter att hela den här debatten har aktualiserats. Från akademins sida kommer vi också att arbeta med den.”

Noa Söderberg "

DN TORSDAG 23 NOVEMBER 2017

" Lärarfrågan allt viktigare

Täby enskilda gymnasium, Danderyds gymnasium och Kungsholmens gymnasium toppar listan när DN Sthlm reder ut var de behöriga lärarna finns.

I dag när Gymnasiemässan drar igång har 160 av länets 200 gymnasieskolor intagit Stockholmsmässan för att informera alla blivande gymnasister. Skolvalet kan vara snårigt och en fråga som i allt högre grad har kommit att spela in är lärarbehörigheten.
– Det är många föräldrar som frågar om behörighet, legitimationen är till viss del en kvalitetssäkring, säger Anette Bjärås, rektor för natur- och teknikprogrammen på Danderyds gymnasium.
Danderyds gymnasium är, tillsammans med bland annat Täby enskilda gymnasium och Kungsholmens gymnasium, bland de skolor i länet där andelen heltidsanställda lärare med behörighet i minst ett ämne är högst. Enligt Skolverkets statistik för läsåret 2016/2017 låg siffran på 99 procent.
– Hos oss är behörigheten viktig. Lärarlegitimationen innebär inte bara att du är ämnesbehörig och kan ditt ämne, utan också att du har den pedagogiska kunskapen, säger Anette Bjärås.
Jan Liljegren, rektor på Täby enskilda gymnasium, är inne på samma resonemang.
– Själva behörigheten behöver i sig inte vara en kvalitetsstämpel, men jag tycker att den visar en ambitionsnivå hos läraren i fråga, att han eller hon vill bli formellt behörig. Sedan finns det många andra, utan formell behörighet, som är kompetenta också. Men det är en kvalitetssäkring.
Läsåret 2016/2017 var 80 procent av heltidsanställda gymnasielärare i Stockholms län behöriga i minst ett ämne, enligt Skolverkets statistik.

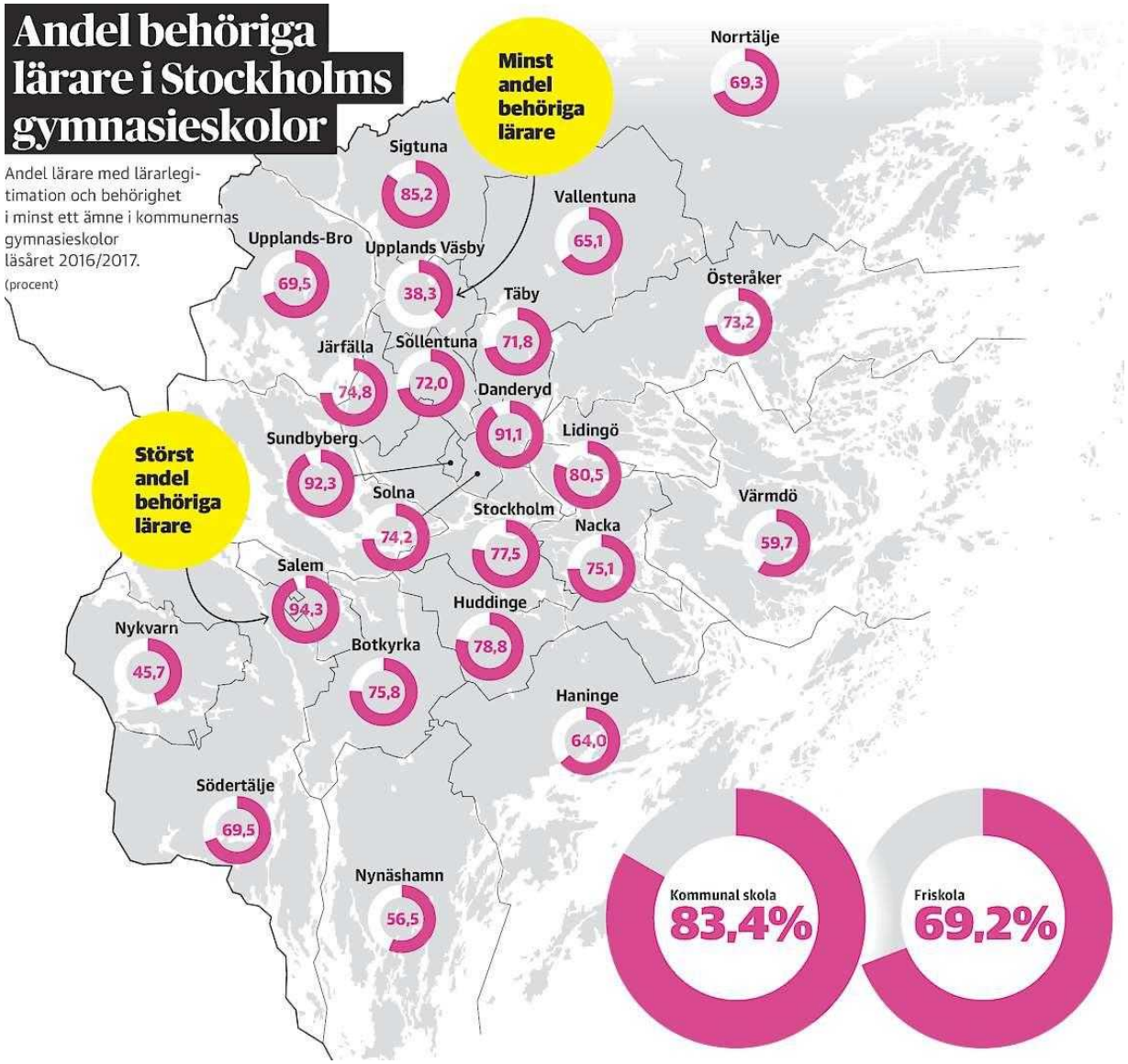
Andel behöriga lärare i Stockholms gymnasieskolor
Andel lärare med lärarlegitimation och behörighet i minst ett ämne i kommunernas gymnasieskolor läsåret 2016/2017.
(procent)
Minst andel behöriga lärare
Störst andel behöriga lärare
Norrtälje 69,3
Sigtuna 85,2
Vallentuna 65,1
Upplands-Bro 69,5
Upplands Väsby 38,3
Österåker 73,2
Täby 71,8
Järfälla 74,8
Sollentuna 72,0
Danderyd 91,1
Lidingö 80,5
Sundbyberg 92,3
Solna 74,2
Stockholm 77,5
Nacka 75,1
Värmdö 59,7
Salem 94,3
Huddinge 78,8
Nykvarn 45,7
Botkyrka 75,8
Haninge 64,0
Södertälje 69,5
Nynäshamn 56,5
Kommunal skola 83,4%
Friskola 69,2%

Två av de skolor som ligger under snittet, och som har fler än tio heltidstjänster, är Internationella Engelska skolan på Södermalm och Riksäpplet i Haninge. DN har sökt skolorna för en kommentar.
Fyra av fem heltidsanställda behöriga lärare är något högre än genomsnittet i landet.
– Men vi är inte nöjda förrän varje elev undervisas av behöriga lärare i varje ämne, säger Johan Törnroth, ordförande för Lärarförbundet i Stockholm.
Att en lärare är behörig att undervisa i sitt ämne är en kvalitetsfaktor, menar han.
– Jag är förvånad över att fler föräldrar inte tidigare har ägnat mer tid åt att se hur ämneslärarbehörigheten ser ut på skolorna. Läraren är den enskilt viktigaste faktorn för skolresultatet. Nu verkar det som om fler föräldrar förstår det. Om man slänger in vem som helst i ett klassrum blir det en sorts undervisning, men en utbildad lärare förstår vilka enskilda behov eleverna har och hur undervisningen ska finslipas efter dessa. Det är ett sätt att kvalitetssäkra mötet med eleverna och säkerställa elevernas rätt till utbildning.
Skillnaderna mellan kommunerna i Stockholms län är stora. Högst andel heltidstjänster med behöriga lärare fanns i Salem, Danderyd, Sundbyberg, Järfälla och Lidingö. Där var 94, 91, 88 och 87 procent av de heltidsanställda lärarna behöriga. Lägst andel hade Nykvarn, Nynäshamn, Vallentuna och Upplands-Bro med 46, 56, 65 och 69 procent.
I Nynäshamn är lärarbehörigheten en fråga man jobbar med, säger Johan Augustsson (S), ordförande i barn- och utbildningsnämnden i Nynäshamns kommun.
– Den här frågan är oerhört viktig. Det är reglerna, varje elevs rättighet, och det vi ska gå efter.
Han tror att anledningen till att kommunen har haft svårt att rekrytera behöriga lärare framför allt handlar om geografi.
– Vi har ett utsatt läge, i utkanten av en storstadsregion. Pendlingsavståndet kan vara långt och kommunikationen är inte alltid den bästa, speciellt till våra landsbygdsorter.

Amanda Lindström
amanda.lindstrom@dn.se "

"Fakta.
Sammanställningen baseras på Skolverkets statistik för lärarlegitimation och behörighet i minst ett ämne. Siffrorna gäller för heltidstjänster.
Skolverkets uppgifter samlades in i oktober 2016. Det är därmed möjligt att siffrorna har ändrats något, att det delvis är andra lärare som nu tjänstgör eller att lärare sedan dess har fått ändrade undervisningsämnen. "

DN TORSDAG 23 NOVEMBER 2017

" Larm om risker redan i somras

På tisdagen havererade it-nätverket så att övervakningen på distans av svårt sjuka barn och hjärtpatienter på Nya Karolinska slutade fungera. Nu kan DN avslöja att sjukhusets delårsrapport redan i somras pekade på att brister i it-systemet riskerar patientsäkerheten.

– Det känns jätteosäkert att man litar på trådlöst i sådana här viktiga samhällsfunktioner, säger Eva Håkansson, Vårdförbundets representant på sjukhuset.
DN berättade på tisdagen att världens dyraste och mest högteknologiska sjukhus, Nya Karolinska, gick upp i stabsläge på grund av tekniskt haveri.
Övervakningen på distans av tillståndet för ett 30-tal patienter på tema Hjärta Kärl och Barn slutade fungera, enligt Nya Karolinskas chefläkare Marie Bennermo.
– Det fanns risker för patientsäkerheten endast initialt, under några sekunder. Personalen såg direkt att övervakningen slutade fungera, och fick i stället gå in och övervaka patienterna i respektive rum, säger hon till DN.
Enligt en källa till DN fanns problem med övervakningen av patienter på hjärtintensiven redan under förra veckan.
Enligt flera källor har driftstörningar av it-systemet pågått i flera dygn. Men enligt sjukhusets presstjänst är haveriet på tisdagen, som gjorde att hela nätverket låg nere, något annat.
It-direktör Anders Jönebratt uppger att störningen skedde då man skulle byta ut en felaktig komponent i systemet.
– Ett oförutsett fel uppstod. Vi vet vad som är grunden till felet, men håller nu på att analysera om vi kunde gjort något annat driftteknisk eller i processen, säger han till DN.
Haveriet inträffade vid 16.45 på tisdagen. Enligt Karolinska slutade ambulanser att dirigera om patienter till andra sjukhus på onsdagsmorgonen.
Händelsen har fått Eva Håkansson, Vårdförbundets representant på sjukhuset, att bli orolig.
– Det är för jäkligt. Jag kan ingenting om tekniken, men jag förväntar mig att man ska kunna lita på sin tekniska utrustning. Den ska bara fungera, något annat finns inte, säger hon.
I delårsrapporten från Karolinska universitetssjukhuset från augusti i år, larmade sjukhuset själv om stora risker med it-säkerheten på sjukhuset.
I rapporten konstateras att it ”inte fungerar tillräckligt bra”, att olika leverantörer för it respektive telefoni leder till bristande synkronisering, och att beslutfattandet inom it är ”spretigt och ineffektivt”.
Konsekvensen riskerar att bli ”negativ påverkan på sjukvård” och ”försämrad patientsäkerhet”.
Vid den första flytten in i Nya Karolinskas lokaler i november 2016 uppstod stora komplexa it-problem och inom it-staben har ingen riskanalys genomförts, slår rapporten fast.
DN har tidigare berättat om hur all telefoni och larm på Nya Karolinska slogs ut av skottsekunden, den extrasekund som lades till på grund av skottåret på nyårsafton.
– Jag hade trott att man åtgärdat de systemen. Jag tycker generellt att det känns jätteosäkert att man klipper ledningar och litar på trådlöst i sådana här viktiga samhällsfunktioner, säger Eva Håkansson.
It-direktör Anders Jönebratt säger till DN att de viktigaste felen som upptäcktes vid årsskiftet har åtgärdats och att man nu analyserar

gårdagens händelse för att även rätta till dessa inför nästa etapp i sjukhusflytten som sker 2018.
– Det är oerhört komplexa system vi arbetar med, men generellt ser det bra ut och vi stärker upp med ytterligare testrutiner, säger Anders Jönebratt.
Det är HP som är leverantör av det fasta och trådlösa nätverket till Nya Karolinska, efter en upphandling som gjorts av landstinget 2013.
Utvärderingen av anbuden, som DN tagit del av, visar att HP lade det klart billigaste anbudet på 206 miljoner kronor, cirka 34 miljoner kronor lägre än den näst billigaste, Cygate.
Högsta anbudet lade IBM på 350 miljoner kronor.
— Ett problem är att det system man har installerat är att det inte var tillräckligt kraftfullt från början. Man har gjort en dålig upphandling helt enkelt, säger en av DN:s källor.
Det nätverk som installeras i Nya Karolinska skiljer sig från det som man fortfarande har i det gamla Karolinska Solna liksom i Karolinska Huddinge, och dessutom håller på att uppdateras där.
– Det är flera som säger att det bästa vore om man slängde ut systemet och byggde ett nytt, säger källan.
I en skrivelse till landstingets fastighetsbolag Locum har alliansen nu föreslagit genomförande av riskanalys för att säkerställa tryggheten på landstingets sjukhus. Miljöpartiet välkomnar förslaget.

Anna Gustafsson
anna.gustafsson@dn.se
Lisa Röstlund
lisa.rostlund@dn.se "

DN TORSDAG 23 NOVEMBER 2017

" Allvarlig händelse förra veckan

It-haveriet på tisdagen fick Nya Karolinska att gå upp i stabsläge. Men nu meddelar sjukhuset att en allvarlig händelse med hjärt-övervakningen skedde redan i förra veckan och att hjärtinfarkt-patienter därför styrs om till andra sjukhus.

– Just nu styr vi om alla akuta hjärtinfarktpatienter till framför allt Södersjukhuset och Danderyds sjukhus. Det beror på ett nätverksproblem med hjärtövervakningssystemet, säger Anders Ahlsson, chef för Tema hjärta-kärl på Karolinska universitetssjukhuset.
Tisdagens kraschade it-system gjorde att larm och övervakningen av patienter på det nybyggda sjukhuset inte fungerade som det ska. Nu meddelar sjukhusledningen att en ”allvarlig avvikelse” med en hjärtpatient skedde redan under förra veckan.
– Vi har en allvarlig incident, en avvikelse från i fredags där vi inte kan utesluta att övervakningssystemet spelade in för utgången, säger Anders Ahlsson.

Betyder det att patienten har avlidit?
– Det kan jag inte bekräfta.
Händelsen utreds av sjukhuset som ska göra en anmälan till Inspektionen för vård och omsorg, Ivo.

Anna Gustafsson
anna.gustafsson@dn.se "

DN FREDAG 24 NOVEMBER 2017

" Möte i guldfiskarnas parti

Lycka är att ha god hälsa och dåligt minne. Fråga Jimmie Åkesson, ordförande i Sverigedemokraterna och expert på strategisk tankspriddhet. På torsdagskvällen samlades ett sorglöst parti för att hålla landsdagar och valupptakt i Norrköping.

Utomstående kanske drar sig till minnes en stormig höst för Sverigedemokraterna. Kulmen nåddes i samband med den spektakulära historien om riksdagsmannen Pavel Gamov, som åkte till Ryssland för att observera regionvalet i Moskva på uppdrag av en Putintrogen organisation.
Reseskildringen, som publicerades på den SD-nära sajten Nyheter Idag, tecknade porträttet av en gränslös pajas. Riksdagsledamoten rumlade runt på fyllan och gjorde löjeväckande försök att utpressa ryska myndigheter. Något valobserverande lär aldrig ha blivit av.
Efter avslöjandet blev den potentiella säkerhetsrisken Gamov – han sitter i riksdagens utrikesutskott – ett uteslutningsärende. Och häromveckan tvingades han göra sällskap med ett gäng andra avhoppare och utsparkade. Förra årets skandalnamn har snart hunnit glömmas bort: Egor Putilov, Anna Hagwall.
I krishanteringen följde Jimmie Åkesson sin manual troget: Han visste inget om Rysslandsresan förrän den blev offentlig. Detsamma gällde de två partitopparna Marcus Wiechels och Martin Kinnunens äventyr i Syrien.
Det är värt att påminna: Marcus Wiechel är utrikesministerkandidat för riksdagens tredje största parti. Men det som nyligen rullades upp om hans syriska expedition liknar mest en mörk uppföljare till ”Sällskapsresan”. En duo aningslösa sverigedemokrater åker till Damaskus och träffar regimen. Det slutar med att de lyckas låna sig till propagandamaskineriet i världens mest blodtörstiga stat.
Syriska medier skrev att riksdagsmännen ”beklagade” att Sverige inte har stöttat herr al-Assad. Säkert en lögn, likväl ett bevis på storslagen amatörmässighet inom partiet. Och allt kom naturligtvis som en fullkomlig överraskning för partiledaren.
En av höstens mest skakande berättelser har återgetts av DN:s Johan Schück. Här går historien längre tillbaka, till den svenska nazismen under andra världskriget och en man vid namn Erik Walles som tog sig an uppgiften att upprätta ett detaljerat register över judar i Sverige. Walles blev senare medlem i Sverigedemokraterna och skrev om ”judeväldet” i partiets tidning. Det var så sent som 1989. Hans minne hyllades bara ett par år innan Jimmie Åkesson blev aktiv i SD. Men detta arv är förstås omsorgsfullt förträngt och förminskat. Partiet har visserligen utlovat en vitbok om sin historia, men säger nu att det är svårt att hitta frivilliga som kan skriva den.
Det spelar ingen roll om saken gäller sexuella trakasserier och brottslighet inom riksdagsgruppen, uttalat muslimhat i de egna leden, nazisympatier i nutid, de återkommande Rysslandsaffärerna eller den pinsamma politiska inkompetensen – Jimmie Åkesson, som hoppas på 30 procent i nästa val, är alltid överraskad. Varje dag vänder Sverigedemokraterna blad och skriver politik på ett blankt ark.
När partiledaren intervjuas av TT inför landsdagarna säger han att det går ”stadigt åt rätt håll” ute i kommunerna. Sverigedemokraterna sägs bevisa sin duglighet, steg för steg.
Han försöker upprätthålla bilden av SD som uppstickaren, ett nytt och lite oerfaret parti som inte har hunnit bygga upp sin organisation och som förtjänar att ursäktas för sina många och grova fel. Men Jimmie Åkesson har suttit i riksdagen i nästan två mandatperioder. Partiet har nu fler år på nacken och mer erfarenhet än vad Kristdemokraterna hade när ledaren Alf Svensson blev minister 1991.

Ändå fortsätter kaoset och skandalerna inom Sverigedemokraterna. Det gäller inte minst ute i kommunerna, där företrädare petas och hoppar av med lika tätt mellanrum som tidigare. Organisationen i Dalarna är i halvt upplösningstillstånd efter olika turer och uteslutningar. Senaste nytt därifrån är att en företrädare har kallat en partikamrat för ”judehora”.
”Det handlar mycket om att ge oss chansen”, säger Jimmie Åkesson till TT apropå partiets utsikter till inflytande under nästa mandatperiod. Men väljarna har redan gett dem stora möjligheter.
Sverigedemokraternas chans är i själva verket att alla ska glömma vad de under lång tid och på ett konsekvent sätt har visat sig gå för.

DN 24/11 2017 "

DN FREDAG 24 NOVEMBER 2017

" Kroppsspråket var ingen genväg

Studier som finner tydliga samband förför inte bara omvärlden utan också forskaren själv. Men genom att upprepa försöken kan vi slå hål på önsketänkandet.

Vårt kroppsspråk avslöjar en hel del om hur vi är. Den självsäkre står, går och sitter på ett annat sätt än den som är osäker och försiktig. Betyder detta att man kan bli mer självsäker och våga mer genom att förändra hur man sitter och står? Det är faktiskt budskapet i en av de mest sedda populärvetenskapliga föreläsningarna någonsin, psykologen Amy Cuddys TED-talk ”Your body language may shape who you are”.
Tillsammans med två medförfattare publicerade Cuddy 2010 en vetenskaplig artikel med budskapet att tekniken, så kallad power posing, faktiskt fungerar. Försökspersoner som i några minuter intagit kroppsställningar förknippade med makt och självförtroende fick förhöjda nivåer av testosteron och var mer benägna att ta risker. Resultatet spreds i självhjälpsbranschen och Cuddy blev en flitigt anlitad föreläsare. Snart började dock problemen hopa sig. Antalet försökspersoner i studien var litet. De uppmätta hormoneffekterna kunde ha orsakats av någon annan del i experimentet än just kroppsställningen.
När andra forskare försökte replikera studien med fler deltagare, försvann de spektakulära resultaten. I september 2016 backade en av Cuddys medförfattare och meddelade offentligt att ytterligare studier om ämnet vore slöseri med tid och resurser.
Vad lär vi av detta? Efter turerna kring studien har den vetenskapliga diskussionen rört metodfrågor och hur forskare bör agera när de ser problem i andras forskning. Det finns dock också skäl att föra en

bredare diskussion om forskningens villkor. Cuddys studie om *power posing* är långt ifrån den enda forskningsstudie som det rests rejäla frågetecken för nyligen.
I ett omtalat forskningssamarbete hjälptes ett stort antal forskare åt att upprepa 100 publicerade studier i psykologi. I över 60 procent av fallen gick resultaten inte att replikera. En misslyckad replikation betyder inte automatiskt att någon gjort fel eller fuskat.
Även i de fall då resultaten gick att replikera var emellertid effekterna i replikationsstudien ofta betydligt svagare än i originalstudien. Det blir allt tydligare att de resultat som publiceras i vetenskapliga tidskrifter är publicerade delvis just för att effekterna är stora och statistiskt signifikanta, en så kallad *publiceringsbias*. Kvar på forskarens dator finns analyser, experiment och överblivna resultat som inte gav några tydliga svar, och som aldrig skickades in till en tidskrift.
Just studien om *power posing* byggde på ett experiment med totalt 47 personer, varav 42 fick vara med i studien. Det är inget stort underlag. Forskare som hittar en anmärkningsvärd effekt i en sådan situation borde naturligtvis ställa sig frågan ”Kan detta verkligen stämma?”, sedan raskt göra ytterligare studier. I praktiken konkurrerar den frågan med en annan: ”Var kan detta oväntade resultat publiceras?”
De flesta forskare styrs av nyfikenhet och har ärliga uppsåt med sin forskning. I likhet med de flesta påverkas dock forskare också av såväl ekonomiska som sociala incitament. Forskningsmedel, befordringar och social status tillfaller den som publicerar sig, helst ofta och i rätt tidskrifter. Följden blir att diskussionen om de faktiska forskningsresultaten och huruvida de är användbara och korrekta, anmärkningsvärt ofta trängs undan av en helt annan diskussion: Den om vem som har publicerat var.
Problemet är naturligtvis inte att forskare strävar efter anslag, ära och berömmelse. Problem blir det däremot om dessa drivkrafter tillåts dominera över forskarens nyfikenhet och noggrannhet. På den punkten finns vissa skäl att vara orolig.
Trenden att försöka mäta forskningsproduktion genom att räkna böcker, tidskriftsartiklar, pressmeddelanden och medieklipp är en sådan. Tumregeln är som alltid att man får vad man betalar för. Om forskningsanslag fördelas ut på basis av antal publikationer, kan man räkna med att forskarna kommer att publicera för glatta livet. Men fler tidskriftsartiklar betyder inte nödvändigtvis att vi får fler eller bättre svar på viktiga samhällsfrågor.
En annan delvis problematisk trend är att lärosätena skaffar sig kommunikatörer och pressansvariga som ska marknadsföra det egna lärosätet och dess forskare. Om universiteten tidigare var en kunskapsbank dit journalister, beslutsfattare och intresserad allmänhet kunde vända sig vid behov, har de nu i större utsträckning blivit aktörer som strävar efter att nå ut och få genomslag.
Det är tveksamt om forskningen vinner på denna förändring. Sett till målet att få stort genomslag i medierna, var Amy Cuddy synnerligen framgångsrik – och är det än i dag.
Som tur är finns också skäl att vara optimistisk. Nu pågår mängder av replikeringsförsök runt om i världen. Fler resultat inom många andra ämnen än psykologi kommer att falla. En våg av självkritik och metodförbättring sköljer över de flesta discipliner. Forskningspolitiken är långt ifrån idealisk, men forskningen har kanske aldrig mått bättre. Forskares nyfikenhet räcker långt.
andreas.bergh@ifn.se

Andreas Bergh välfärdsforskare vid Ekonomihögskolan i Lund och Institutet för näringslivsforskning och fristående kolumnist i Dagens Nyheter. "

DN FREDAG 24 NOVEMBER 2017

" Vi kan kalla det könsmobbning

Det bultar i den böld som är patriarkatet. Ur sprickan har kvinnors vittnesmål om övergrepp vällt i en månad: #metoo. Nu rinner även andra berättelser fram. Sådana som inte direkt har sexuella övertoner eller ens är påtagligt brottsliga. Åtminstone inte så att det går att hålla någon ansvarig.

Lagstiftningen är luddig, och diskriminering, kränkande särbehandling, utfrysning och trakasserier ofta svårbevisat. Alla arbetsplatser kan förstås drabbas av sådana infektioner, men det är i de redan sjuka miljöerna som de tillåts grassera fritt. Ord står mot ord. Och ingen annan har tänkt på att det skulle vara så som den utsatta ”upplever” saken. Nej, här inne i bastuvärmen är ju så gott och skönt. Det är svårt att säga ifrån för den som är ensam och bara har subtiliteter att komma med, som får veta att hon ”missuppfattat”. Eller är missunnsam. Särskilt svårt för den som verkar i någon av de branscher där jobben är få och fastanställningar ovanliga. Det är först i och med #metoo, då kvinnor fogat samman sina enskilda ”upplevelser” och ”missuppfattningar” som mönstret blir tydligt.
Så många berättelser som alla liknar varandra. Om kommentarer, eviga ”skämt” och pikar som gör klart att du är annorlunda. Hur gänget har sin egen exkluderande jargong, stöttar varandra, gör grejer ihop utan att bjuda in. Kvinnorna glöms ständigt bort. Och jo, det spelar roll när det är chefer och kolleger som beter sig så. På många platser kan kvinnor jobba och slita och göra bra ifrån sig, men när det väl gäller är det män som får fast eller befordras.
Diskriminering, kränkande särbehandling, utfrysning och trakasserier, detta är bokstavligen definitionen av mobbning. Och kanske vore det bättre, ja mer lättbegripligt och påtagligt, om vi började prata om det så? Vi kan kalla det könsmobbning.
Denna könsmobbning måste vi alla lära oss att känna igen där den uppstår. Och framför allt måste vi alla lära oss att säga ifrån. Det kan kännas svårt, inte minst för offren. De vars ord och signaler har nonchalerats så länge att deras nej nästan tynat bort.
Vi får förena våra krafter med deras. Läka varandra.

Lisa Magnusson
lisa.magnusson@dn.se "

DN FREDAG 24 NOVEMBER 2017

”Högskolorna tar inte lagen om hållbarhet på allvar”

Tre fjärdedelar av svenska universitet och högskolor har grava brister i sitt arbete med hållbar utveckling inom utbildningen. Många lärosäten har helt enkelt inte tagit högskolelagen på allvar. Där står det, sedan tio år tillbaka, att man ska främja en hållbar utveckling. Nu har regeringen all anledning att agera, skriver företrädare för KTH.

Halten av koldioxid i atmosfären har slagit nytt rekord. Denna gång är det inte bara halten, utan också ökningstakten som är högre än vanligt. Förändringar är nödvändiga om mänskligheten inte ska bli ”grillad, rostad och kokt”, för att använda IMF-chefen Christine Lagardes ord. Väldens länder har enats om globala hållbarhetsmål till 2030 och Parisavtalet, som innebär att fossila bränslen ska vara i princip avvecklade inom några decennier. Andra viktiga hållbarhetsmål rör jämlikhet, jämställdhet, mat, vatten, hälsa. Ofta samverkar dessa mål, når man ett blir de andra lättare att nå, men inte alltid. Detta innebär en stor omställning av historiska dimensioner. Sådana har skett förut i historien, och även denna omställning är möjlig, men det kräver att alla delar av samhället är med.

Högre utbildning lyfts ofta fram som en nyckelfaktor. Samhället behöver utbilda människor som kan driva denna förändring, som har kunskaper och förmågor som krävs. De studenter som vi utbildar nu, kommer att vara en del av omställningen och behöver verktygen för att bidra.

Vad gör då de svenska universiteten? Uppfyller man förväntningarna? Tidigare har vi saknat kunskap, men genom Universitetskanslersämbetets tematiska utvärdering av alla universitets och högskolors arbete med hållbar utveckling finns nu för första gången en heltäckande bild. Den är en besvikelse. Tre fjärdedelar av lärosätena får omdömet att de har behov av att utveckla sina processer för arbetet med hållbar utveckling inom utbildningen.

Bristen på systematik i arbetet är det som främst slår en. Mindre än hälften av lärosätena har uttalade mål, ännu färre följer upp de mål som man kanske har. Mindre än hälften kompetensutvecklar sina lärare inom hållbarhet. Ofta finns eldsjälar som tar initiativ, men utan stöd från högskoleledningarna är det svårt att få långsiktighet och bredd.

Många lärosäten har helt enkelt inte tagit högskolelagen på allvar. Där står det, sedan tio år tillbaka, att man ska främja en hållbar utveckling. Högskolorna pekar på eldsjälar och enstaka kurser och tror att det räcker. Men det gör det inte.

UKÄ-resultaten är dubbelt deprimerande eftersom universiteten ska gå i bräschen för samhällsutvecklingen och bistå med spetskompetens. Om inte universiteten klarar att prioritera den stora omställningen, vem ska då göra det? Kanske är svaret att ingen klarar omställningen helt själv. Alla behöver stöd och påtryckningar från andra aktörer i samhället. Universiteten behöver höra från regering och riksdag, -näringsliv, offentlig sektor, det civila samhället och studenterna – att här behöver man agera. Det finns, även i högskolan, konservativa krafter som bromsar. Vi på universiteten måste orka bryta traditionens frestande makt.

Även regeringen har all anledning att agera. Man bör inte vara nöjd med att tre fjärdedelar av lärosätena uppvisar grava brister – mer än tio år efter det att högskolelagen ändrades. Regeringen bör be alla universitet och högskolor att berätta hur man nu tar till sig denna utredning och vilka handlingsplaner man har för att få ordning på sina processer. Regeringen bör också se till att den sittande utredningen om

styrning och resurser för universitet och högskolor lägger förslag som gör att lärosätena uppfyller kraven i högskolelagen. Regeringen kan också arbeta för att högskoleförordningen ändras och examensmål om hållbar utveckling skrivs in för fler utbildningar (i dagsläget gäller det bara några). Den bör också försäkra sig om att de man utser till rektorer och styrelsemedlemmar tar hållbarhetsfrågor på allvar.
Vi vet att det går att förändra. År 2011 gjorde Naturvårdsverket en utvärdering av myndigheternas miljöledningsarbete. Vårt eget universitet, KTH, kom på sista plats bland högskolorna. Det fanns brister överallt, bland upphandlingsregler, toalettbelysning som brann nätter och helger, och studenter som inte fick en systematisk utbildning. Efter en grundlig utredning gjordes stora förändringar. Nyckelpunkter var att styrelse och rektor fattade beslut om tydliga mål och uppföljning, att det inrättades ett certifierat miljöledningssystem, att det utsågs en vicerektor och en miljöchef som löpande fick ansvar för hållbarhetsfrågorna och att det avsattes resurser. Nu tillhör KTH de universitet som fått det högsta omdömet i UKÄ-rapporten.
Vi på universitet och högskolor behöver ta vårt samhällsansvar fullt ut genom att göra hållbarhetsmålen och omställningen till kärnvärden i vårt uppdrag. Vi vet nu att omställningen kommer att kräva förändringar på alla samhällsområden. Klimatförändringarna och även anpassningen till dem påverkar ojämnt, mellan länder och samhällsgrupper. Oxfamrapporten ”Uprooted by climate change” visar att extrema väderhändelser det senaste årtiondet tvingat 14 miljoner människor på flykt. Fattiga löper fem gånger större risk än andra att tvingas fly.
Thomson Reuters visar i en annan rapport att 250 av världens företag, främst olje- och kolbolag, står för en tredjedel av alla växthusgaser. Vi ser också att benägenheten att ställa upp på omställningen minskar hos socioekonomiskt svaga grupper som i värsta fall söker sig till faktaförnekande populism och börjar misstro hållbarhet eftersom de misstror experter och eliter. Dessa exempel visar på komplexiteten i utmaningarna och att det inte räcker med att lämna hållbarhetsfrågorna till de tekniska högskolorna. Högskolelagens skrivningar gäller alla universitet och högskolor och UKÄ:s utvärdering visar att många har en väg att vandra.
Samtidigt vill vi, som en framtidsinriktad teknisk högskola, ta vårt samhällsansvar fullt ut. De grupper som tekniska högskolor främst utbildar, som ingenjörer, arkitekter och samhällsplanerare, tillhör dem som kommer att arbeta i frontlinjen med att utveckla och bygga de strukturer som hållbara samhällen vilar på. Deras utbildning måste vara relevant och mångsidig. Hållbar utveckling handlar lika mycket om rättvisa, tillit och deltagande som om teknik och incitament. Studenterna behöver förstå begrepp som klimat och miljö från grunden som sociala, politiska och historiskt framvuxna problemkomplex.
För att ta fullt ansvar för vårt utbildningsuppdrag behöver vi därför utveckla studenternas kunskapsbaser. Humanistiska och samhällsvetenskapliga kunskaper krävs också för att professionella nyckelgrupper i samhällsomställningen ska förstå utmaningarnas karaktär, lättare kunna samarbeta med varandra och förstå hur organisationer kan arbeta med förändring. Jämställdhet behöver integreras i utbildningarna så att studenterna efter examen kan verka för ett jämställt samhälle.
Detta är centrala delar i vårt just nu pågående utvecklingsarbete på KTH. Vi är övertygade om att en stor omställning mot hållbarhet och ett fossilfritt samhälle är både en nödvändighet och en fantastisk möjlighet. Där finns stora delar av morgondagens arbetsmarknad, näringsliv och offentlig sektor. Det är detta samhälle våra utbildningar ska vara till för.

Sigbritt Karlsson, rektor KTH
Göran Finnveden, vicerektor för hållbarhetsfrågor, KTH
Sverker Sörlin, professor i miljöhistoria och verksam vid KTH Environmental Humanities Lab
Anna Wahl, vicerektor för jämställdhetsfrågor, KTH "

DN FREDAG 24 NOVEMBER 2017

" Försvunna Allra-miljoner jagas utomlands

Kronofogden ska säkra 340 miljoner kronor åt pensionsspararna från de brottsmisstänkta i Allra-härvan. I Sverige har 75 miljoner kronor hittats men hoppet om att finna mer är nu ute. Hundratals miljoner kronor kan vara gömda utomlands och nu kämpar åklagaren för att få tag i pengarna innan de försvinner. – Jag vet att det finns pengar utomlands, säger åklagaren Thomas Hertz.

I flyttkartonger i ett av Kronofogdens förråd i Stockholmsområdet ligger Allra-direktören Alexander Ernstbergers ägodelar från lyxvillan med sjötomt på Lidingö. Själv sitter han inlåst på Kronobergshäktet sedan början av oktober. Samtidigt som Ekobrottsmyndigheten förbereder åtalet mot honom och fem andra ur ledningen för pensionsbolaget Allra försöker Kronofogden säkra pengar till eventuella skadestånd.
I Kronofogdens beslut listas de beslagtagna ägodelarna, stort som smått, som senare ska kunna säljas: Päronformad vas från Svenskt tenn 2 600 kronor, två slipsar från Hermès i kartong 2 000 kronor, robotdammsugare 1 000 kronor, tv-spelsmöbel med rattar och pedaler 3 000 kronor. Listan sträcker sig över fem sidor, en 16 meter lång lyxbåt finns också med bland beslagen. Den är så stor att Kronofogden fått hyra in sig på ett varv för att kunna förvara båten.
Det totala värdet av de beslagtagna ägodelarna uppgår till 75 miljoner kronor. Det är bara en bråkdel av de 340 miljoner kronor som Stockholms tingsrätt beslutat ska tas i säkerhet. Kronofogdens befogenhet sträcker sig inte över landsgränsen och misstanken är att stora summor finns gömda utomlands. Just nu pågår en intensiv jakt för att hitta de gömda pengarna.
– Jag vet att det finns pengar utomlands, säger åklagaren Thomas Hertz på Ekobrottsmyndigheten.
Till skillnad från Kronofogden har åklagare befogenhet att frysa pengar även i andra länder.
– Med ett kvarstadsbeslut som grund kan jag begära ett frysningsbeslut. Då kan jag få det verkställningsbart inom 48 timmar, precis som en europeisk arresteringsorder.
Om han utfärdat några sådana beslut vill Thomas Hertz inte avslöja.
– Om jag hade hittat alla pengarna och jag hade säkrat dem utomlands, då hade det inte varit hemligt men till dess att hela beloppet är säkrat finns det en liten risk att de pengarna inte finns kvar om jag uttalar mig, säger Thomas Hertz.
Genom beslut om penningbeslag har Thomas Hertz frusit 50 miljoner kronor som funnits på Alexander Ernstbergers konton i Ålandsbanken. Lyxvillan på Lidingö som Ernstberger betalade 50 miljoner kronor för i november 2016 är belånad upp till taknocken. Dagen innan han greps utfärdade Ålandsbanken ett pantbrev på 10 miljoner kronor, pantbrevet gör att Ålandsbanken prioriteras vid en eventuell konkurs. Till kronofogden och pensionsspararna finns det inget värde kvar i huset.
Stockholms tingsrätts beslut om kvarstad gäller inte bara Allra-ledningen privat. Även deras bolag har fått värden tagna i förvar. Alexander Ernstbergers bolag S2 Invest hade vid årsskiftet nästan 140 miljoner kronor i eget kapital och står som registrerad ägare till tre bilar av märket Porsche. Från S2 Invest har kronofogden säkrat 55 miljoner kronor.
Bland beslagen hos S2 Invest finns också aktier i två bolag i skatteparadis. P1 Group Holding på Caymanöarna och Tantan limited på Brittiska Jungfruöarna i Karibien. Bolagen är kopplade till investeringar i den framgångsrika kinesiska dejtingappen Tantan som

grundades av det svensk/kinesiska paret Yu Wang och Sophia Pan. Aktierna är nu under kontroll av Kronofogden men hur mycket de är värda är oklart. Bolagets värde har fördubblats det senaste året och hela bolaget värderades i våras till över två miljarder kronor.
Allra förvaltade när det gick som bäst mer än 20 miljarder kronor av svenskarnas pensioner i PPM-systemet. Deras fonder var dyra och gav sämre avkastning än liknande fonder. I våras slängdes de ut av Pensionsmyndigheten som då dessutom hade hittat en mängd märkliga transaktioner med ett bolag som männen bakom Allra själva hade koppling till. Bolaget med bas i Dubai hade bara en enda kund, Allra, men tjänade på kort tid mycket stora summor på komplicerade finansiella instrument.
I en inlaga från Pensionsmyndighetens jurister till Stockholms tingsrätt beskrivs hur bolaget i Dubai under december 2015 kunde göra 9,5 miljoner dollar i vinst på en omsättning av 10,3 miljoner dollar. Totalt fick Dubaibolaget 170 miljoner kronor i olika ersättningar från pensionsspararnas pengar. Pengar som sedan gick tillbaka till ägarna i Allra.
”Dubaibolaget har gjort spektakulära vinster på fonden och pensionsspararnas bekostnad”, står det i Pensionsmyndighetens inlaga till rätten.
Alexander Ernstberger, huvudägare och grundare till pensionsbolaget Allra, sitter häktad på sannolika skäl misstänkt för grov trolöshet mot huvudman. Vid fällande dom kan straffet bli upp till åtta års fängelse.
Hans advokat Slobodan Jovicic har tidigare sagt om sin klients inställning:
– Inga fel har begåtts. Utifrån min klients position så har han inte begått ett brott. Punkt.
Förutom Ernstberger är ytterligare fem personer brottsmisstänkta i härvan.

Mattias Carlsson
mattias.carlsson@dn.se "

"Fakta. Allra – detta har hänt
Allra verkade inom ramen för premiepensionssystemet. Som mest sparade 130 000 personer i bolagets fonder.
Inför en planerad börsintroduktion lockade Allra till sig flera kända svenskar till styrelsen, bland dem före detta justitieministern Thomas Bodström och näringslivsprofilen Ebba Lindsö.
I februari 2017 stoppade Pensionsmyndigheten alla nyplaceringar i Allras fonder i premiepensionssystemet, efter upprepade klagomål från sparare.
En månad senare polisanmälde myndigheten Allra, som enligt pensionsmyndighetens utredning har ägnat sig åt stora interna transaktioner utan att kunna motivera hur de gagnat spararna.
DN "

DN FREDAG 24 NOVEMBER 2017

" Regeringen: Sexbrott ska prioriteras

De kvinnliga juristernas upprop om sextrakasserier skakar om regeringen. Om sexualbrott inte tas på allvar riskeras förtroendet för rättsstaten, enligt regeringen.

På torsdagen mötte jämställdhetsminister Åsa Regnér (S) och justitieminister Morgan Johansson (S) generaldirektörerna för polisen, Åklagarmyndigheten och Domstolsverket för att diskutera sexualbrott, sexuella trakasserier och arbetsmiljö.
Upprinnelsen till mötet var de kvinnliga juristernas upprop #medvilkenrätt som beskrev allt ifrån nedlåtande kommentarer till grova övergrepp inom branschen.
– Det är extremt viktigt att rättsväsendets chefer har både ett internt tydligt ledarskap som fokuserar på jämställdhet, men också ett moraliskt ledarskap för att upprätthålla lagstiftningens intentioner, säger Regnér.
Det kan komma skärpningar i de regleringsbrev som regeringen just nu skriver till myndigheterna inför nästa år.
– Det är tillfället för regeringen att styra myndigheterna. Men samtalet handlade också mycket om att använda framtagna metoder på bästa sätt, säger Åsa Regnér.

TT "

DN FREDAG 24 NOVEMBER 2017

" Minst tolv svenska fartyg har skrotats i Indien

På stränderna i indiska Alang skrotas just nu två svenska fartyg. Arbetet är riskabelt, miljöfarligt och transporten dit misstänks vara brottslig. DN kan nu avslöja att de två fartygen bara utgör en del av alla svenska skepp som skickats till Indien. En kartläggning visar att åtminstone tolv fartyg hamnat där sedan 2011.

DN har i flera artiklar granskat hur två svenska fartyg skickats till Alang i Indien där de skrotats. Skrotningen är ett farligt arbete som dessutom har kraftigt negativ inverkan på miljön. Enligt EU-lag får fartyg inom EU inte skeppas till tredje land för att skrotas, och tysk polis har inlett utredningar gällande de två fartygen.
Nu kan DN berätta att de två svenska skeppen inte var något undantag. Genom att jämföra flera olika register och rapporter har vi kunnat identifiera åtminstone tolv fartyg som skickats till Indien sedan 2011. Företaget ACL, med den italienska gruppen Grimaldi som ägare, står bakom de två fartyg som DN granskat i tidigare artiklar. Bolaget har dessutom skickat ytterligare tre svenska fartyg till skrotning sedan 2015. ACL:s vd Andrew Abbott säger att de ställer höga krav på anläggningarna som tar emot deras fartyg och att de gör sitt bästa för att följa internationella regler. Men en person som varit med på flera av fartygen berättar hur ägaren medvetet försökt kringgå reglerna som förbjuder transport av avfall till tredje land.
– De sa att vi inte fick ange Alang som destination på AIS:en (spårsystemet) ombord. De visste ju redan från början att det här var något fishy, har besättningsmannen tidigare berättat.

Bland de andra svenskägda fartygen som skrotats finns flera skepp som tillhör Holy house shipping, ett rederi ägt av Mats Ruhne. Han är väl medveten om problemen i Indien.
– Det hade varit helt andra skyddsbestämmelser om man hade haft ett sådant varv i Sverige, säger han.
Enligt honom är problemet att EU ställer allt högre krav på återvinning av fartyg utan att samtidigt se till att det finns tillräckligt många varv med kapacitet att skrota stora fartyg inom EU. Mats Ruhne säger att rederierna är mer eller mindre tvingade att skicka sina skepp till anläggningar utanför EU. Trots att det innebär risker för både arbetare och miljö.
– Jag tycker inte om det. Vi har också försökt hitta en lösning på det och kontaktade Landskrona kommun om att bygga ett eget skrotningsvarv, men det fick vi inget gehör för, säger han.
Fartyg som befinner sig i EU och ska skrotas ska transporteras till en återvinningsanläggning inom EU eller i ett OECD-land. Annars bryter ägaren mot EU-förordningen om transport av avfall.
Verksamheten i Indien är också miljöfarlig och mycket riskabel för arbetarna. I snitt har 15 personer omkommit i arbetsplatsolyckor i Alang varje år. Siffran har sjunkit något de senaste åren men yrket beskrivs fortfarande som ett av världens farligaste av internationella fackorganisationer.
Flera experter som DN talat med i både Indien och Sverige är mycket kritiska till skrotningen.
– Ett fartyg innehåller många farliga ämnen som till exempel asbest och oljor. När arbetarna skär sönder fartyget så leder det till en dålig situation för både miljön och för arbetarna, säger Kjell Larsson, professor i sjöfartsvetenskap vid Linnéuniversitetet.
Wallenius marine, som är ett av Sveriges största rederier, är också kritiskt till att många europeiska fartyg skrotas på stränder. Indien och Bangladesh är inte de enda alternativen, enligt bolaget som skickar sina egna skepp till varv i Kina. Dessa varv är bättre enligt Wallenius marine, och tar emot både mindre och större fartyg.
– Vi går in på varv där fartygen plockas ner i en kontrollerad miljö, bit för bit. Man börjar med att ta bort allt som är skadligt ombord, till exempel oljor. Till slut är det bara stål kvar. Upp till 98 procent av fartyget återvinns, säger Per Tunell, operativ chef på Wallenius Marine.
– Att skrota fartyg på stränder finns inte på kartan för oss. Det är helt oacceptabelt, fortsätter han.
Utöver de tolv fartygen har DN även kunnat identifiera flera fartyg som tidigare haft svensk flagg eller svenska ägare, men som sålts vidare några år innan de skrotades.
Fartyg som ska skrotas flaggas ofta om och säljs till så kallade ”cash buyers”, bolag som ofta har nära samarbeten med anläggningarna i Indien och Bangladesh. Rederierna säger att det är eftersom de bolagen är experter på marknaden, medan kritiker menar att det sker för att kringgå lagstiftning och försvåra granskning.
Bolaget ACL har exempelvis hävdat att de inte bestämde sig för att skrota sina fartyg innan de lämnade EU och sålde dem till världens största cash buyer, bolaget GMS. Men DN:s granskning visar att ACL tvärtom velat använda GMS för att skrota hela sin gamla fartygsflotta. 2015 skickades två fartyg till Alang och 2016 såldes fartyget Atlantic Concert till GMS, även det skrotades i Indien. Redan då avslöjade ACL vad de hade för avsikt med sina två återstående fartyg som DN granskat.
”ACL har systerfartyg till Atlantic Concert som ska återvinnas under 2017. Vi kommer inte tveka för ett ögonblick över att göra affärer med GMS igen”, sade ACL i ett uttalande på GMS:s sajt.

Mikael Delin
mikael.delin@dn.se
Kristoffer Örstadius
kristoffer.orstadius@dn.se "

DN FREDAG 24 NOVEMBER 2017

" Misstänkt fusk med storsäljande honung

Ett par av Sveriges mest sålda honungssorter kan vara manipulerade, enligt dokument som DN har tagit del av. Tester visar att innehållet i förpackningarna inte uppfyller EU:s krav för honung. Trots att inspektörer har känt till misstankarna i snart två månader har fortfarande ingen kontroll gjorts hos producenten.

Honung ligger på sjätte plats på EU:s lista över livsmedel som det oftast fuskas med. Enligt kriterierna får endast produkter som innehåller hundra procent honung säljas som honung. Det vanligaste fusket är att tillsätta billigare socker eller sirap för att öka volymen så att kunderna inte får den rena honung som de betalat för.
Dokument från ett internationellt testlaboratorium som DN har fått ta del av visar att ett par av de honungsprodukter som finns i svenska butiker har misstänka nivåer av socker som de inte borde innehålla. Båda honungssorterna är flytande och tillhör de mest säljande i landet.
Trots att ansvariga för livsmedelskontrollen har känt till att det kan handla om fusk i snart två månader har fortfarande ingen kontroll skett hos producenten.
– Vi har inte följt upp det ute på plats än. Det grundar sig på att vi noga planerar hur vi ska följa upp det här på ett bra sätt, säger Jenny Asp-Andersson, miljöchef i Mjölby.
Är det rimligt att ni fortfarande inte har gjort något trots att ni har känt till det här i flera veckor?
– Jag önskar att vi hade bättre om tid emellanåt, men jag kan också försvara att det tar tid. Ska vi göra en inspektion på det här sättet måste vi fundera på vad vi ska ta för prover.
Eftersom producenten håller på med industriell tillverkning av livsmedel ska verksamheten kontrolleras varje år med motsvarande 13 kontrolltimmar. Den senaste kontrollen skedde för ganska precis ett år sedan, den 24 november 2016.
Efter telefonsamtalet återkommer miljöchefen och meddelar att en oanmäld kontroll ska ske. Några dagar senare nås DN av beskedet att inspektionen nu är gjord men att resultatet kommer att dröja.
Testerna på honungen har gjorts med en ny modern metod, NMR, av ett företag i Tyskland. Metoden går ut på att scanna den testade produkten för att få fram en slags profilbild. Resultatet jämförs sedan med referensbilder på profiler för godkänd honung.
När bilderna jämförs kan laboratorierna se om profilen för till exempel socker ser ut som den ska. Metoden är ungefär som ett slags fingeravtryck.
När det gäller de två sorterna från svenska butiker visar resultaten att honungen har blivit manipulerad. I båda fallen avviker NMR-profilen för socker från den som gäller för honung som är godkänd enligt EU:s honungsdirektiv.
Anmälaren som misstänkte fusk lät testa de två sorterna i augusti. De skickades till QSI, ett certifierat testföretag i tyska Bremen. Resultatet var tydligt. I slutprotokollet står det bland annat: ”Profilen visar att det undersökta provet är manipulerat” , ”Vår professionella tolkning av NMR-profilen är att den är otypisk för honung enligt EU:s regler.”
Även när det gäller halten av pollen är slutsatsen att honungen är manipulerad eller misstänks vara det.
När resultatet blev klart skickade anmälaren uppgifterna vidare till de som ansvarar för livsmedelskontroller för det berörda företaget.
När ingenting hände och det inte blev någon kontroll av producenten lät anmälaren testa nya prover i november. Resultatet var detsamma: honungen som skickats in var manipulerad. Den här gången visade dessutom ett av proverna att ursprungsland enbart var Kina trots att det på etiketten står ”EU och land utanför EU”.

Falsk honung är ett stort problem och den flödar i större delen av världen. Tillsatt socker hittades i fjorton av hundra honungsburkar när EU för ett knappt år sedan testade 2 264 honungsprover från samtliga EU-länder samt Norge och Schweiz.
I en test i USA för några år sedan innehöll tre av fyra honungssorter i butiker otillåtna tillsatser.
I Sverige hittades för några år sedan 19 respektive 5 ton förfalskad honung, som innehöll billig glykos, majssirap och honungsarom.
För några år sedan sålde en svensk honungsproducent 80 ton akaciehonung till ett norskt bolag. Honungen, som var importerad från Kina, visade sig vara förfalskad och förutom att ersätta den falska honungen gick det svenska företaget nyligen med på att betala 1,1 miljoner kronor i ersättning till den norska köparen.
– Det största problemet med förfalskad eller utspädd honung är att kunder tror att de köper en naturprodukt trots att det som säljs är en sockerprodukt som framställts på annat sätt, säger Thomas Dahl, styrelsemedlem i Biodlingsföretagarna.
Ungefär hälften av den honung som konsumeras inom EU är importerad. Största importen kommer från Kina och där har flera omfattande fall av fusk med honung avslöjats.
– Som konsument har du inte en chans att upptäcka förfalskad honung. Den måste analyseras, säger Thomas Dahl.

Jannike Kihlberg
jannike.kihlberg@dn.se "

"Fakta. Straffen är på väg att skärpas
Straffrättsligt är livsmedelsbrott i dag en förseelse, det vill säga ett brott på samma nivå som snatteri och ger högst böter. Förutom att inte verka avskräckande gör den låga straffsatsen att väldigt få fall av livsmedelsfusk leder till åtal eftersom polis och åklagare prioriterar brott efter hur hårda straff de ger. Dessutom är preskriptionstiden kort, bara två år, vilket gör att många brott avskrivs för att de inte hinner utredas.
En skärpning av straffet är på gång. I våras lade regeringens utredare fram förslaget att matfusk ska kunna ge fängelse i upp till två år. Preskriptionstiden ökar också till fem år.

Fakta. Så förfalskas honungen
Fusk med honung kan ske på flera sätt. Man kan bland annat fylla på med billiga sockerarter eller sirap för att öka volymen. Kina har en metod där honungen skördas väldigt tidigt, när den fortfarande är som en vattnig soppa. Sedan torkas den maskinellt i stora honungsfabriker, filtreras och så kan andra sockerarter tillsättas för att öka volymen.
I framställning av äkta honung drar bina in nektar och torkar den vilket tar tid. När honungen skördas för tidigt försvinner den arbetsuppgiften och bina fortsätter att ta in mer nektar. På så sätt ökas produktionen men det som tas fram i honungsfabrikerna är en produkt långt ifrån kraven i EU:s honungsdirektiv. Där definieras honung som ”Den naturliga söta substans som produceras av Apis mellifera bin (honungsbin) från växters nektar … som bina samlar och omvandlar genom att tillföra egna substanser, deponera, torka, lagra och lämna i vaxkakor för att mogna.”
Honung som produceras och importeras måste testas av EU:s medlemsländer men testmetoderna är olika och bedragarna ligger ofta steget före.
”Det är som dopningstester inom sport. De som testar för dopning vet aldrig om det är ny metod på gång. Med tanke på hur många olika sorters sirap det finns, så finns ingen enstaka teknologi som kan täcka in alla, säger dr Stephan Schwarzinger, professor i biologi vid universitetet i Bayreuth, till nättidningen Euractiv.
Hans förslag är att använda NMR-teknik, magnetvågor som tar fram en profil, ett fingeravtryck, av honungen som jämförs med en referensdatabas med 10 000 prover från hela världen. Jämförelsen gör det möjligt att se om innehållet stämmer med etiketten. "

DN FREDAG 24 NOVEMBER 2017

" Bedrägerier med mat i stor skala

Olivolja, fisk och ekologiska produkter toppar EU:s lista på varor som det fuskas mest med. Honung kommer på sjätte plats. Fusket omsätter många miljarder kronor. Bakom ligger ofta organiserad brottslighet.

Matfusk går ut på att tjäna pengar genom att ersätta dyrare produkter med billigare. Hästköttskandalen 2013 sedan var en väckarklocka. Efteråt beslutade EU att livsmedelsbedrägerier ska vara ett prioriterat område.
Sedan dess har en rad avslöjanden skett. ”Det här är inte små amatörer som står i köket och fifflar. Det handlar helt och hållet om organiserad brottslighet, samma gäng som handlar med droger eller trafficking”, har Chris Vansteenkiste, ansvarig för Europeiska polisbyrån, Europols avdelning för livsmedelsbedrägerier tidigare berättat för DN.
Honung är på sjätte plats på EU:s lista över vilka varor det fuskas mest med.

Jannike Kihlberg
jannike.kihlberg@dn.se "

"1 Olivolja, billig olja märks som dyr jungfruolja.
2 Fisk, billig fisk i stället för dyrare arter, märkning av odlad fisk som viltfångad.
3 Ekologiska livsmedel, konventionella livsmedel märks om.
4 Mjölk
5 Spannmål
6 Honung och lönnsirap, innehåller glykos eller majssirap i stället för honung
7 Kaffe och te
8 Kryddor, bland annat saffran och chilipulver.
9 Vin
10 Fruktjuicer. Späs ut, innehåller annan frukt än vad som sägs.
Källa: EU "

DN FREDAG 24 NOVEMBER 2017

" Danius: Ledamöters anhöriga också utsatta

Svenska Akademien avbryter alla kontakter med den så kallade Kulturprofilen. Vid ett möte med pressen avslöjade Akademiens ständiga sekreterare att mannen utsatt ledamöter, ledamöters döttrar, ledamöters hustrur och personal vid kansliet ”för oönskad intimitet”.

Mötet i Börshuset pågick i drygt två och en halv timma innan de första akademiledamöterna lämnade byggnaden genom bakdörrarna, däribland Horace Engdahl, Per Wästberg, Klas Östergren, Sture Allén och Kristina Lugn.
Per Wästberg, som 2013 rekommenderade den anklagade Kulturprofilen till en kunglig orden, ville liksom de andra inte tala med DN.
När Sara Danius slutligen kommenterade vad som kommit fram under mötet gjorde hon det utan att svara på några frågor.
– Vid sitt sammanträde i kväll har Svenska Akademien enhälligt fattat beslutet att med omedelbar verkan avbryta all kontakt och all vidare finansiering av all verksamhet som drivs av den person som i medierna går under beteckningen Kulturprofilen. Det rör sig dels om det stöd som har lämnats till mannens kulturscen, dels om det uppdrag han under en period haft att sköta Akademiens lägenhet i Paris, sa Danius.
Sedan år 2010 har Svenska Akademien betalat ut 126 000 kronor per år till mannens kulturscen men, poängterade Sara Danius, inga betalningar har gjorts till mannen personligen.

Sara Danius sa att det var DN:s granskning, som Akademien sa sig välkomna, och det som kommit fram under torsdagens sammanträde som fått Akademien att fatta beslutet att bryta med mannen.
Under sammanträdet kom det också fram att en rad personer i och omkring Akademien ska ha drabbats av mannens övergrepp:
– Under sammanträdet har det framkommit att ledamöter, ledamöters döttrar, ledamöters hustrur och personal vid Akademiens kansli utsatts för oönskad intimitet eller opassande behandling av vederbörande. Dessa erfarenheter hade ej kommit upp i ljuset utan den senaste tidens uppmärksamhet rörande dessa problem.
Akademien kommer nu att undersöka om de kontakter som Akademien haft med mannen har inneburit att denne har haft något inflytande, direkt eller indirekt, på Akademiens utdelning av priser, stipendier och finansiering av annat slag och om han har påverkat Akademiens arbete i övrigt, sa Danius.
Akademien kommer också att vidta åtgärder som ska säkerställa att det som har hänt inte ska upprepas.
– Arbete skall inledas för att säkerställa att en upprepning ej kan ske, och slå fast hur våra rutiner och arbetssätt kan förbättras. Vi har redan kunnat konstatera att vi brutit mot våra egna jävsregler och att dessa måste skärpas, sa en självkritisk Sara Danius.

Evelyn Jones
evelyn.jones@dn.se
Hugo Lindkvist
hugo.lindkvist@dn.se
Clas Svahn
clas.svahn@dn.se "

DN FREDAG 24 NOVEMBER 2017

" Lokala kandidater ska ta plats i riksdagen

Norrköping. För första gången går Sverigedemokraterna nästa år till val med lokala kandidater till riksdagen. Men partiledningen släpper ändå inte greppet. Det innebär att SD-riksdagsledamöter även i fortsättningen kan representera andra delar av landet än man kommer ifrån.

Till skillnad från övriga sju riksdagspartier kommer många av SD:s riksdagsledamöter från andra delar av landet än de valkretsar man representerar. Den tidigare partiledaren Mikael Jansson bor i Göteborg, men representerar Gävleborg. Stockholmaren Martin Kinnunen representerar Göteborg. Och Jeff Ahl från Tyresö utanför Stockholm representerar Halland.
Listan kan göras lång. Men partiledningen tycker inte det är något problem att ett parti som heter Sverigedemokraterna saknar lokal förankring i hela landet.
– Huvudpoängen för oss är fortfarande att hitta rätt kompetens. Oavsett var i landet du bor, oavsett kön, ålder och bakgrund är du intressant för riksdagslistan, säger partisekreteraren Richard Jomshof.
Efter vad han beskriver som ”extremt många diskussioner” har partiledningen landat i att det inte – som inför valet 2010 och 2014 – blir en enda valsedel för SD i riksdagsvalet nästa år. I stället blir det valkretslistor, där lokala kandidaterna hamnar högt upp.
Men i vissa län saknas tillräckligt kompetenta kandidater, enligt partisekreteraren. Därför kommer vissa kandidater även i fortsötningen representera andra delar av landet än de kommer ifrån.
– I många distrikt är det tyvärr ganska få som vill kandidera till riksdagen, säger Richard Jomshof.

Mats J Larsson
matsj.larsson@dn.se"

"Fakta. SD:s landsdagar
På torsdagen inleddes Sverigedemokraternas landsdagar i Norrköping. Under fredagen ska bland annat en ny migrationspolitik läggas fast. På lördag ska partiledaren Jimmie Åkesson väljas om och hålla tal.

DN FREDAG 24 NOVEMBER 2017

" Utredning om sexbrott läggs ned

Förundersökningen mot SD-riksdagsmannen som har anklagats för sexuella övergrepp mot riksdagsledamoten Hanna Wigh läggs ned. – Jag kommer att gå igenom detta med min advokat och överväger en eventuell överklagan, säger hon.

Förundersökningen gällde misstänkt våldtäkt, mindre grovt brott, samt två fall av sexuellt ofredande. Anklagelserna om brotten, som skulle ha begåtts i riksdagens lokaler, kom från riksdagsledamoten och före detta partikamraten Hanna Wigh.
”I förundersökningsmaterialet står ord mot ord och det saknas objektiv utomstående bevisning som kan klargöra vad som hänt mellan parterna”, skriver chefsåklagare Maria Sterup vid Särskilda åklagarkammaren i beslutet.
– Det känns så klart inte bra. Att den läggs ned förändrar inte att jag fortfarande bär med mig minnena och återupplever det hela tiden, säger Hanna Wigh.
Wigh beskriver processen som oerhört uppslitande men trots att förundersökningen läggs ned anser hon att hon tog rätt beslut som valde att anmäla.
– Hela processen har varit fruktansvärt jobbig, men jag har också funnit en styrka och en självrespekt som jag kände berövades mig när det hände och jag valde att vara tyst om det, säger hon.
Polisen har förhört flera personer, inte bara de två inblandade parterna. Man har också tagit in viss skriftlig bevisning.
SD-riksdagsmannen säger att han är lättad över beslutet, även om det enligt honom var väntat.
Trots att han hela tiden har nekat till brott tog mannen timeout från riksdagen efter att anklagelserna blivit offentliga.

– Min plan är att återgå snarast möjligt, men jag vet inte exakt hur jag ska göra. Jag vet inte ens hur jag själv mår, säger han.
Hanna Wigh var tidigare riksdagsledamot för Sverigedemokraterna men valde att hoppa av partiet i samband med anmälan och är nu en så kallad politisk vilde.

TT "

DN FREDAG 24 NOVEMBER 2017

" Ny myndighet efter Macchiarini-affären

Regeringen vill skapa en mer enhetlig etikprövning i landet och föreslår en ny myndighet. En av anledningarna är Macchiarini-affären. – Det är viktigt för förtroendet för den medicinska forskningen att vi har en objektiv och rättssäker etikprövning, säger forskningsminister Helene Hellmark Knutsson (S).

För att få utföra forskning på människor krävs i regel godkännande för etikprövning. I dag finns det sex regionala etikprövningsnämnder i landet som är självständiga. Nu vill regeringen ersätta dem med en ny nationell myndighet och har nu fattat beslut om en proposition till riksdagen. Organisationen ska vara på plats den 1 januari 2019.
Den nya myndigheten kommer fortfarande att ha sex regionala styrelser som ska fatta beslut i enskilda etikärenden. Men det behöver inte längre vara den närmsta etikprövningsnämnden som prövar ärendet, utan de ska fördelas från den centrala myndigheten.
– Det fanns indikationer på att det byggdes upp olika rutiner vid de regionala nämnderna. Fördelen är att vi nu får likvärdiga bedömningar av etikprövningar i hela landet och att det dessutom går att undvika jävssituationer, säger forskningsminister Helene Hellmark Knutsson.
En av orsakerna till förslaget om en ny organisation för etikprövningar är Macchiariniskandalen som skakat Karolinska institutet och Karolinska universitetssjukhuset.
– Svenskarna har ett högt förtroende för medicinsk forskning, men vi har sett att det påverkats efter den så kallade Macchiariniaffären. Det är en av Sveriges största forsknings- och sjukvårdsskandaler och det som hände var fruktansvärt. Det är ett väldigt viktigt arbete som måste göras för att säkerställa att vi har god etik och god kvalitet i forskningen. Då måste alla, även vi politiker, se vår del i detta, säger Helene Hellmark Knutsson.
Till exempel har det föreslagits en ny organisation för hur misstänkt forskningsfusk ska utredas, där avgörandet ska flyttas från universitet

och högskolor till den nya myndigheten. Dessutom pågår det en översyn av etikprövningslagen och om det finns en gråzon mellan medicinsk forskning och oprövade metoder i sjukvården för svårt sjuka patienter. Den utredningen ska lämnas till regeringen i december. Utredaren fick också ett tilläggsdirektiv om att se över straffskalan för brott mot etikprövningslagen. Tidigare i höstas lades förundersökningarna mot Paolo Macchiarini ned. Det saknades etikprövning för operationerna med de konstgjorda luftstruparna, men det misstänkta brottet hade preskriberats.
– Vi har sett att preskriptionstiden är väldigt kort. Vi i regeringen vill att det ska vara tydligt att vi inte accepterar forskningsfusk eller att man använder människor för experiment. Det ska få tuffa konsekvenser om man bryter mot detta, säger Helene Hellmark Knutsson.

Amina Manzoor
amina.manzoor@dn.se "

" Fakta. Macchiariniaffären
Paolo Macchiarini rekryterades till Karolinska institutet och Karolinska universitetssjukhuset som gästforskare och kirurg. 2011–2012 genomförde han operationer på tre personer med konstgjorda luftstrupar i plast. Alla patienterna är i dag avlidna.
Han anmäldes 2014 för forskningsfusk, men friades 2015 av KI:s dåvarande rektor. I början av 2016 sände SVT dokumentärserien ”Experimenten” som ifrågasatte luftstrupsoperationerna. Flera personer tvingades avgå, bland annat rektorn. Flera utredningar tillsattes. Forskningsfuskutredningen återupptogs. Samtidigt pågick en brottsutredning. I oktober 2017 meddelade åklagaren att förundersökningen lades ned.
I slutet av oktober meddelade Expertgruppen för oredlighet i forskning vid CEPN att det var fusk i samtliga sex vetenskapliga publikationer som hade anmälts. "

DN FREDAG 24 NOVEMBER 2017

”Strukturerna i skolan har funnits länge”

Efter #tystiklassen kräver Moderaterna att statsråden Gustav Fridolin (MP), Anna Ekström (S) och Helene Hellmark Knutsson (S) kommer till utbildningsutskottet för krishantering. Samtidigt uppmanar Lärarnas riksförbund lärare att ansluta sig till lärarnas upprop.

I går publicerade DN elevuppropet #tystiklassen.
– Det är fruktansvärda och oacceptabla vittnesmål som kommer fram. Skolan ska vara en säker plats där alla elever ska känna sig trygga och alla föräldrar ska kunna känna sig trygga om att deras barn får en säker skolgång. Det här är frågor som måste hanteras akut, säger Erik Bengtzboe, utbildningspolitisk talesperson för M.
Under torsdagens möte i utbildningsutskottet i riksdagen krävde Moderaterna att utbildningsminister Gustav Fridolin (MP), gymnasie- och kunskapslyftsminister Anna Ekström (S) och ministern för högre utbildning och forskning Helene Hellmark Knutsson (S), kommer till utskottet så snart som möjligt.
– Situationen är uppenbarligen oerhört allvarlig. Vi vill ha dem här snarast möjligt. Vi ser i uppropen att dessa problem finns i alla delar av utbildningssystemet. Därför krävs ett gemensamt agerande och vi utgår från att regeringen är villig att kräva åtgärder, säger Erik Bengtzboe.
M utesluter inte heller att enskilt kalla generaldirektörer för aktuella myndigheter till utskottet.
DN har talat med utbildningsminister Gustav Fridolin och gymnasie- och kunskapslyftsminister Anna Ekström som båda välkomnar Moderaternas initivativ.

– Det här väldigt skakande och man blir förbannad. Det här är saker som andra instanser har vittnat om tidigare, arbetet måste fortsätta, säger Gustav Fridolin.
– Det är en väldigt viktig fråga. Vi vill att våra elever ska lära sig, men det är också otroligt viktigt att de är trygga i skolan och får en bra start på livet, säger Anna Ekström.
Hon menar att problemen som uppropet #tystiklassen uppmärksammar har funnits i svensk skola länge och säger att politikerna måste göra mer för att komma till rätta med situationen.
– Jag känner igen berättelserna i uppropet från min egen skoltid. De här strukturerna har funnits länge. Även om vi har kommit en bit på väg kan vi inte vara nöjda när det ser ut så här.

Hur ska ni arbeta med problemet?
– Alla lärare och rektorer som arbetar med de här frågorna måste känna att de har politikernas stöd. Vi vuxna måste samlas och ta ansvar för våra barn, säger Anna Ekström.
Helene Hellmark Knutsson hälsar via pressekreterare Jens Petersen att det som kommit fram i uppropet är ”för jävligt” och meddelar att även hon kommer till utbildningsutskottet.
Lärarnas riksförbund ordförande Åsa Fahlén uppmanar nu lärare att ansluta sig till uppropet bland lärare #ickegodkänt, mot sexuella trakasserier.
Fahlén har själv skrivit under, och även på det fackliga uppropet #inteförhandlingsbart.
– Jag tycker det är jätteviktigt. Det handlar inte bara om att man själv blivit utsatt, utan att man vill se en förändring i samhället. Vilket samhälle är det vi vill ha?
Men berättelserna från uppropet #tystiklassen, som DN publicerade i går, blir hon mest berörd av.
– Det är unga människor. Blir man utsatt som vuxen är man bättre rustad. Det finns inga kompromisser över huvud taget. Det är vi som vuxna som är skyldiga att se till att barnen har en trygg skolgång.
Fahlén är mycket hoppfull kring konsekvenserna av Metoo-kampanjen.
– Jag tycker det är helt fantastiskt att det här sprider sig som det gör och jag hoppas verkligen att det leder till förändringar i samhället, för det är hög tid. Samtidigt är det klart att alla historier som dyker upp är förfärande.

Lisa Röstlund
lisa.rostlund@dn.se "

DN FREDAG 24 NOVEMBER 2017

" Stora skillnader i brottslighet mellan olika områden i landet

Småländska Ljungby, Södra Lappland, Torsby i norra Värmland. Här är invånarna bland de minst brottsdrabbade i landet. Skillnaderna i brottslighet är mycket stora mellan Sveriges lokalpolisområden.

– Oavsett var du bor i landet ska du kunna känna trygghet, säger justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S).
Men hur trygg man har anledning att känna sig varierar mycket i Sverige. Enligt en detaljerad studie från Brottsförebyggande rådet (Brå) är skillnaderna rent av anmärkningsvärda, sett till specifika brott. Andelen kvinnor som uppger att de har utsatts för sexualbrott i lokalpolisområdet Norra Malmö är 16 procent. Det är landets högsta siffra.
I andra änden av spektrumet finns Ljungby i västra Småland där bara 3,4 procent av kvinnorna uppger att de har blivit utsatta. Ljungby är ett lokalpolisområde där invånarna uppger sig vara utsatta för brott i relativt liten omfattning, oavsett vilken typ av brott det handlar om.
– Vi har de senaste åren drivit arbete i lokala samarbetsgrupper och har fått ett tillskott av poliser – vi blev vinnare i omorganisationen 2015, säger Anders Karlsson, lokalpolischef i Ljungby.
– Det har betytt att vi har kunnat frigöra en grupp som jobbar med riktade insatser mot de problem som är störst.
Lars Wahlberg är polischef i Västerbotten som innefattar lokalpolisområdet Södra Lappland där utsattheten för brott är lägst i landet. Området är vidsträckt geografiskt och omfattar Sorsele, Storuman, Vilhelmina, Dorotea, Åsele samt Lycksele kommun.
Det är glest befolkade kommuner och Wahlberg tror att det finns en relativt stor tillit hos invånarna, så väl människor emellan som mellan individer och myndigheter.
– Folk känner varandra och litar på varandra. Varför brottsligheten är låg, det är ju närmast en filosofisk fråga, men det handlar om tillit, säger han.
Lars Wahlberg tror att den insikten måste styra arbetet med att få ned brottsligheten i drabbade områden.
– Förutsättningarna ser helt olika ut här och i storstäderna, men ser man på minsta gemensamma nämnare så är det tilliten. Det man skulle kunna ta med sig i områden med hög brottslighet är att jobba intensivt med skola, fritid och myndigheter för att bygga tillit. Det påverkar det mellanmänskliga förtroendet.
Om man ser till de två stora grupperna brott mot enskild person och egendomsbrott, som bland annat innefattar sexualbrott, misshandel och hot respektive inbrott och olika former av stöld, så är lokalpolisområdet Norra Malmö sämst i klassen.
Lokalpolisområdet Nordöstra Göteborg är också ett av de områden i landet som är tyngst belastat av brottslighet – bland annat på grund av droghandel och dödliga uppgörelser mellan kriminella gäng.
Genom ett arbete med riktade insatser kan Göteborgspolisen nu presentera siffror som visar att antalet skottlossningar har minskat.
Men Ulf Merlander, lokalpolisområdeschef i Nordöstra Göteborg, framhåller att det fortfarande finns mycket våld i området.
– Samhället måste jobba väldigt aktivt mot våldet från tidig ålder. Vi har problem med våld i offentlig miljö och det finns även mycket familjevåld i de här utsatta områdena. Barn lär sig tidigt att lösa konflikter med våld i hemmet vilket de tar med sig, säger han.
I Ulf Merlanders område har polisen samarbetat med allmännyttiga bostadsbolag. Samverkan mellan polis, samhälle och invånare är något

som Norra Malmös lokalpolischef Andy Roberts ser som en väg framåt.
– Forskning visar att det, förr eller senare, ger resultat. Och det måste jag tro på, annars kan jag ju lika gärna lämna in polisbrickan, säger han.

TT "

"Fakta.
Undersökningen NTU Lokal har genomförts av Brottsförebyggande rådet (Brå) på uppdrag av polisen.
Syftet är att ge en bild av utsattheten för brott under 2016, upplevelser av otrygghet och oro och förtroende för och erfarenheter av rättsväsendet i åldersgruppen 16–84 år.
Undersökningen genomfördes under januari–april 2017. 200 000 personer ingick i urvalet och närmare 80 000 har svarat på frågorna.
Källa: Polisen/Brå "

DN FREDAG 24 NOVEMBER 2017

" Åsa Beckman: Även för män är #metoo en befrielse

Man börjar minst sagt bli känslomässigt matt efter de här intensiva #metoo-veckorna. I onsdags kom uppropet där modiga och tappra tjejer vittnade från skolans värld. Det handlade inte bara om killar som kört upp fingrar mellan benen på dem eller tvingat av dem kläderna, utan lika gränslösa manliga lärare.

”Jag begriper inte hur unga kvinnor ska kunna behålla en tro på kärlek och män efter den här hösten”, sade jag till en väninna när vi tog en promenad i den första snön.
”Eller så börjar de uppvärdera en annan sorts killar”, svarade hon. ”De som skymts av hannarna.”
Också de, menade hon, känner av befrielsen.
Så berättade hon hur hon svängt förbi sin kvarterskrog för att äta middag häromkvällen. Eftersom hon var ensam slog hon sig ner vid bardisken. Några platser längre bort satt två män i lammullströjor och backslick. De sög på sina dry martinis och gjorde sig smålustiga över bartendern.
Nej, sånt är inte så vanligt. Bartendrar brukar ju vara kungar bakom sin disk. Men han som står i baren på den här krogen är lite blyg och pratar alltid så tyst att man knappt hör vad han säger. (Jag har alltid högaktat honom efter att han en gång bjöd min väninna på en irish coffee när hon var extra frusen eftersom hon gick på cellgifter.)
Så fort hennes lax serverats kom de två lammullströjorna med sina glas och slog sig ner på var sin sida om henne. När hon sa att hon helst ville äta sin middag i fred, flinade de och lade var sin arm om henne.

Då exploderade plötsligt den annars så lågmälde bartendern: ”Nu räcker det”, röt han och svepte reptilsnabbt deras drinkar från bardisken och hällde ut dem i vasken.
”Efter uppropen står jag inte ut att se det längre”, sa han efter att männen upprört lämnat lokalen – och fortsatte därefter att tyst putsa sina glas.
Han hade fått nog. Som de flesta av oss. Sanningen är ju att många av de här gränslösa männen tagit syret inte bara från kvinnor, utan också från män. Runt många av dem har det uppstått en märklig centrifugalkraft, en blandning av rädsla och attraktion, som alla sugits in i.
Det finns ingen anledning att man ska bli hyllad bara för att man *inte* tar kvinnor på brösten under en dag på jobbet eller trycker sitt kön mot dem på 1:ans buss. Men i dessa dagar känner jag en sorts välbehövlig vila när jag tänker på alla de män som är människor. Som i sig själva, helt naturligt, vet var gränsen går. Som förstår att man inte behöver ta för att få. Som inte likt Jan Guillou behöver grubbla över om det är olämpligt att kramas eller inte.
När min dotter var i tioårsåldern brukade vi läsa en bok som hette ”Känslor” som bestod av artiklar och insändare från Kamratposten. Där fanns ett kapitel om vilka egenskaper som var viktigast för att man skulle bli kär i någon. Nästan varenda tjej svarade att killen skulle vara ”snäll”.
”Snäll”, minns jag att tänkte, var tar den där höga värderingen av ”snällhet” vägen när vi blir äldre?
Är det något man hoppas på efter de här veckorna så är det en sorts omfördelning, där respekt och ja, snällhet uppgraderas och blir attraktivt. För finns det just nu något löjligare och mer oattraktivt än gränslösa och skrävliga män som sätter sina egna behov främst. Med varje upprop försvinner bara alltmer av deras attraktionskraft.
Det vore sannerligen det mest kännbara straffet.
Åsa Beckman biträdande kulturchef.
asa.beckman@dn.se "

DN FREDAG 24 NOVEMBER 2017

" Så hanteras #metoo i övriga världen

Storbritannien: Ministrar pekas ut
I början av november tvingades Storbritanniens försvarsminister Michael Fallon avgå, sedan det avslöjats att han på en middag för 17 år sedan upprepande gånger placerat sin hand på journalisten Julia Hartley-Brewers knä.
Skandalen briserade inte efter att Hartley-Brewer anklagat Fallon för något – hon säger sig ha löst saken på plats genom att ha hotat med att ”nocka honom i trynet” – utan var kopplad till ett Excel-dokument som läckt till brittisk tabloidpress via en blogg.
I det listas anklagelser mot ett 40-tal konservativa politiker, varav flera nuvarande ministrar. Handelsminister Mark Garnier utreds nu för misstänkta sexuella trakasserier, liksom vice premiärministern Damian Green. **Erik de la Reguera**

Finland: Författare efterlyser åtgärder
En operasångare som länge omgärdats av rykten om sexuellt ofredande fick i oktober sparken från ett populärt finskt tv-program, och bad samtidigt på Facebook offentligt om ursäkt för sitt beteende. Detta hände bara någon vecka efter att Metoo-rörelsen lanserats.
En lärare på ett konstgymnasium i Helsingfors har också blivit föremål för en utredning i kölvattnet av #metoo. Däremot saknas de större uppropen och granskningarna, trots att författarna Sofi Oksanen och Johanna Holmström efterlyst ett bredare grepp om ämnet.
I Finland följer medierna det som händer i Sverige just nu, och det är inte omöjligt att #metoo kommer att få tydligare konsekvenser också här inom en snar framtid. **Philip Teir**

Danmark: Filmprofil förlorade bidrag
I Danmark har 132 klassiska sångerskor vittnat om övergreppskulturen. ”Också i Danmark utnämns manliga stjärnsolister, dirigenter och pedagoger till genier och deras närmanden, övergrepp och förödmjukelser bagatelliseras och bortförklaras”, står det i uppropet. Debatten har annars främst handlat om filmproducenten Peter Albæk Jensen, som försvarat de sextrakasserier han anklagats för, vilket bland annat fick svenska Film i Väst att omedelbart avsluta sitt samarbete med honom och bolaget Zentropa. **Jens Littorin**

Egypten: Kairo farligt för kvinnor
Egyptens huvudstad Kairo utsågs nyligen till ”världens farligaste megastad för kvinnor” av forskningsstiftelsen Thomson Reuters Foundation. Problemet med handgripliga sexuella trakasserier är utbrett. Men det har länge funnits kvinnliga motståndsstrategier, som exempelvis HarrasMap, en mobilapp dit kvinnor kan rapportera in sexbrott och sexuella trakasserier.
Metoo har fått stort genomslag, både den engelskspråkiga och en arabiska varianten, AnaKaman. ”Jag kan berätta om sextrakasserier från mitt sjunde levnadsår och framåt”, skriver 25-åriga Vivian Hermina, reklambyråanställd i Kairo.
Flera av de egyptiska aktivisterna är dock missnöjda med att nästan inga celebriteter och medieprofiler klivit fram med sina vittnesmål. **Erik Ohlsson**

Italien: Fotbollsbasen avgick
Även i Italien sker många övergrepp inom musiken och filmens värld. Det har skådespelaren Asia Argento vittnat om. I Italien kopplas hela debatten i hög grad till de otaliga våldsbrott som drabbar landets kvinnor.
Men inte heller Italiens heligaste ko fotbollsvärlden står utanför. I veckan trädde en av det italienska fotbollsförbundets kvinnliga chefer fram och sa att hon under en lång tid blivit utsatt för sexuella närmanden av Figc:s högste chef Carlo Tavecchio. Tavecchio, 74, avgick som chef för fotbollsförbundet i måndags. ”Sexismen måste nu bort ur fotbollsförbundet”, säger kvinnan som påstår att hon bandat och filmat Tavecchios sexuella utspel och närmanden. I Corriere della Sera säger att hon avser anmäla honom.
Hela 689 kvinnor har dödats av män de senaste fem åren i vålds- och sexualbrott. Den kvinnliga talmannen Laura Boldrini har därför på lördag utlyst en dag i parlamentet för att förhindra våld mot kvinnor. 1 300 kvinnor kommer att delta. Institutet Ipsos slår fast i en undersökning att 16 procent av Italiens män tycker det är helt acceptabelt att ta till våld mot en kvinna som har varit otrogen. **Peter Loewe**

Indien: ”Problemen är utbredda”
I Indien har #metoo inneburit en nystart för debatten om våld och sexuella trakasserier mot kvinnor som startade efter den brutala gängvåldtäkten i New Delhi för fem år sedan.
– Alla Metoo-inlägg har gjort det uppenbart hur utbredda problemen är. Det ger en helt annan insikt än data och statistik, säger författaren och kolumnisten Namita Bhandare till CNN.
– Flera av mina manliga vänner har sagt att de inte hade en aning om att sexuella övergrepp var så här utbredda.
På sociala medier har det förekommit kistor över män som begått övergrepp mot kvinnor, bland dem många universitetslärare. Det har uppstått en debatt om det är rätt eller inte att hänga ut personer med namn. **Mia Holmgren**

Norge: Skådespelare berättar
I Norge har #metoo varit ett stort samtalsämne, även om kampanjen inte fått lika stort genomslag som i Sverige.
Enligt en undersökning från analysbolaget Retriever handlade 1 700 tidningsartiklar under en dryg månads tid i oktober till november om #metoo.
Uppropen har också varit fler i Sverige, men i Norge har 568 skådespelare gått ut under #stilleforopptak (”tystnad, tagning”) och i slutet av oktober manifesterade kvinnor framför Stortinget i Oslo under parollen #vitrordeg.
Flera medieprofiler i Norge har anklagats för övergrepp. **Jens Littorin**

Frankrike: Polisanmälningarna ökar
I Frankrike och andra franskspråkiga länder har #metoo fått namnet #balancetonporc – ungefär ”tjalla på din gris”.
Flera kulturpersonligheter har pekats ut, bland dem teologen och filosofen Tariq Ramadan, som nu utreds för misstänkt våldtäkt på två kvinnor. Ramadan förnekar brott och tänker stämma för förtal.
Nyhetsankaret i den franska kongressens kanal, Frédéric Haziza, har tagits ur tjänst efter liknande anklagelser, och flera politiker har tvingats värja sig offentligt.
Fransk polis rapporterar en ökning med
30 procent av antalet anmälningar om sexualbrott i oktober, jämfört med samma månad förra året. Samtidigt har en debatt inletts om varför mindre än 10 procent av anmälningarna leder till åtal. Erik de la Reguera

EU-parlamentet: Assistenterna utsatta
Det är ett välkänt faktum att assistenter och praktikanter i EU-parlamentet är utsatta för risken att drabbas av trakasserier av olika slag. Assistenter arbetar för, och är direkt anställda av, parlamentets ledamöter och därför ovanligt beroende av sina arbetsgivare.
Den som vistats i EU-parlamentets korridorer kan få höra många berättelser om hur unga kvinnor och män utnyttjats. Efter #metoo har tidningen Politico publicerat en granskning där ett femtiotal assistenter berättar om trakasserier och övergrepp, men hittills har det inte kommit några upprop av svenskt snitt.
I slutet av oktober antog EU-parlamentet en resolution där ”alla former av sexuellt våld och trakasserier kraftfull fördöms”, men endast 57 av parlamentets 751 ledamöter var närvarande under debatten. **Annika Ström Melin. "**

DN FREDAG 24 NOVEMBER 2017

" Storägaren tar lugnt på kritiken

Tidigare statsministern Göran Persson (S) är senast i raden att kritisera Nordeas flytt till Finland. Han lyfter fram bankens ordförande Björn Wahlroos som nyckelpersonen bakom beslutet. Men Wahlroos slår tillbaka: – Jag känner inte igen mig i det, säger han.

Nordeas flytt av huvudkontoret till Finland har kritiserats hårt. Flera fackförbund är på väg att lämna banken. Nyligen beslutade Socialdemokraterna sig för att byta bank till Swedbank och nu riktar den tidigare statsministern Göran Persson (S) kritik mot storägaren Björn Wahlroos.

– Kritiken mot Nordea är rättvis. Nordea har agerat ganska aggressivt och deras agerande har varit främmande för banksektorn. De har varit väldig politiska i sin argumentation – inte minst Björn Wahlroos, säger Persson till Dagens Industri.

Den tidigare alliansregeringen slutförde under 2013 försäljningen av den svenska statens aktier i Nordea, och Göran Persson betonar att det tillät Sampo och dess ordförande Björn Wahlroos att gå in som storägare.

– Vilken roll som Wahlroos spelar i sammanhanget kan man diskutera, men det här visar att en enskild ägare kan få ett väldigt stort inflytande, och det var säkert inte var svenska staten tänkte sig när man sålde aktierna, säger Persson.

När Björn Wahlroos får höra Göran Perssons uttalande rynkar han lätt på både näsan och pannan.

– Jag har stor respekt för Göran Persson men känner inte igen mig i det han säger. Är det inte så att den nuvarande regeringen och finansdepartementet egentligen bekräftat att vi hade rätt i det som Göran Persson kallar politiskt, att höjningen av resolutionsavgiften var helt oskälig?

Resolutionsavgiften är den avgift som bankerna betalar till staten för att skydda skattebetalarna vid en ny bankkris. Regeringen föreslog en kraftigt höjd resolutionsavgift för bankerna, vilket upprörde Nordea. I somras backade regeringen och omarbetade avgiften, trots det beslutade Nordeas styrelse att flytta huvudkontoret.

DN intervjuar Wahlroos i samband med att Finsk-svenska handelskammaren håller ett jubileumsseminarium med anledning av att Finland fyller 100 år. Som ordförande för bland annat försäkringskoncernen Sampo, Nordeas största ägare, och skogsbolaget UPM Kymmene är Björn Wahlroos en av landets mäktigaste.

Flyttbeslutet ska formellt fattas av ägarna vid årsstämman i mars nästa år. I DI har nyligen flera ägare, anonymt, berättat att informationen om flytten hittills är bristfällig. De efterlyser mer underlag för att kunna analysera effekterna av en flytt.

Nordeas ledning, med Björn Wahlroos i spetsen, har haft flera möten med andra storägare för att klargöra bakgrunden till flytten.

– Det har varit en bra dialog, men sedan fanns det också ett intresse bland ägarna att förstå de ekonomiska effekterna och det kommer vi förstås att förklara, säger Björn Wahlroos och lovar att skriftlig information ska skickas ut till dem i början av december.

Är du orolig för att flyttbeslutet inte går igenom på stämman?

– Nej, det är jag nog inte. Vi har haft en bra diskussion, mycket saklig, och då vi möttes fanns en stor förståelse för vår argumentation.

Att Nordeas flytt till Finland orsakar kundflykt är inte speciellt förvånande, anser Björn Wahlroos.

– Det är alldeles klart att det finns emotioner och nationskänsla i sådana här saker och det är inget jag inte skulle ha full förståelse för.

Men säkert tappade vi en del kunder när Nordea flyttade från Finland en gång i tiden, säger han.
När DN kommer in på Metoo-uppropen konstaterar han att det i storföretag är omöjligt att vara säker på att sexuella trakasserier inte förekommer.
– Till och med i er bransch, i organisationer med kanske 50 medarbetare, visar det sig att seniora chefer inte har varit medvetna om det här, säger Björn Wahlroos.

Jonas Desai
jonas.desai@dn.se
Pia Gripenberg
pia.gripenberg@dn.se "

" **Fakta.**
Nordea planerar att flytta bankkoncernens säte från Stockholm till Helsingfors den 1 oktober 2018.
Nordeas styrelse fattade beslutet i september i år, efter ett halvårs utredning. Nästa steg är att frågan tas upp på Nordeas årsstämma i vår. Därefter följer tillståndsprövning hos berörda finansmyndigheter i Frankfurt, Helsingfors och Stockholm.
Flyttbeslutet föregicks av en period av hård kritik från Nordea mot den svenska regeringens höjning av de så kallade resolutionsavgifterna för banker och ett förslag om en svensk bankskatt som har skjutits på framtiden.
I kalkylen ingår att Nordea på sikt beräknas tjäna 1,0–1,1 miljarder euro i form av lägre avgifter än vad de hade fått betala om de hade stannat i Sverige.
Källor: TT, Nordea "

DN FREDAG 24 NOVEMBER 2017

" Billigare vindenergi till havs

Den dyra anslutningsavgiften till elnätet för havsbaserad vindkraft ska bort. Regeringen ger Energimyndigheten i uppdrag att utreda hur modellen för det ska se ut. Avgiften uppgår i runda slängar till några hundra miljoner kronor, beroende på hur mycket som byggs, enligt energiminister Ibrahim Baylan (S).
– Det här öppnar upp nya möjligheter för etablering av havsvindkraft i Sverige. Hittills har vi sett väldigt lite av det, det har i huvudsak varit investeringar i landbaserad vind, säger Baylan.

TT "

DN FREDAG 24 NOVEMBER 2017

”Jämställdhetsarbetet kommer att snabbas på”

Uppropen som följt på #metoo skakar näringslivet och kommer att få långsiktiga effekter. ABB:s svenska vd Johan Söderström tror att jämställdheten snabbas på och att kvinnor får lättare att göra karriär.

Som DN:s enkät visar (se nedan) har de diskussioner om trakasserier som följt i spåren av Metoo-uppropet nått ändå upp till företagens toppchefer.
– Det här pratar man om överallt. Inom företagen verkar de darriga och nervösa över hur de ska hantera det. Metoo är här för att stanna och kommer att behöva ligga högt på företagens agenda, fastslår Amanda Lundeteg, vd för stiftelsen Allbright, som arbetar för ökad jämställdhet och diversifiering i näringslivets toppskikt.
I enkätsvaren framkommer att flera vd:ar gått ut internt och påmint om att det i bolaget råder nolltolerans mot sexuella trakasserier och andra särbehandlingar.
ABB Sveriges vd Johan Söderström är en av dem. I ett blogginlägg i slutet av oktober påminde han om företagets policy och vad man gör när man får kännedom om missförhållanden.
– Jag är ödmjuk i den här frågan. Vi har 8 000 anställda i Sverige, vi har 1 500 inhyrda. Vi är en stor population och har definitivt områden som vi behöver förbättra, säger han.

Vad kan det vara?
– Även om vi har ett bra arbete mot kränkningar så förekommer de hos oss också. Då gäller att vi upptäcker och tar tag i det. Vår policy är tydlig och vid ett fåtal tillfällen har vi entledigat personer när de betett sig på ett sätt som inte är okej.

Vad tror du Metoo kommer att ha för påverkan på näringslivet?
– Jag tror det snabbar på utvecklingen i industrin. Där behöver det bli mer jämställt och arbetsmiljön behöver bli än mer respekterande för alla. Vi är ju varandras arbetsmiljö, säger Johan Söderström.
På sikt tror han att Metoo leder till att fler kvinnor blir chefer. Johan Söderström hänvisar till att många kvinnor har fina studieresultat och de som tar chansen att bli ledare klarar sig bra.
– Det här kommer att snabba på den processen.
Han nämner även att unga som kommer in i företagen har högre krav på arbetsmiljön.
– Det leder till att de företag som arbetar med frågorna på riktigt och skapar en kultur där alla accepteras naturligtvis kommer att bli vinnare. Det skapar konkurrenskraft, säger Johan Söderström.
Även Amanda Lundeteg på stiftelsen Allbright tror att avslöjandena leder till att jämställdhetsarbetet snabbas på.
– Många företag har ambitiösa planer på jämställd könsrepresentation och sätter tidsmål, men sedan tappar de kvinnorna just på sådant som att de har en sunkig kultur. Skapar man mer inkluderande kulturer minskar man hindren för kvinnor att ta sig fram, säger hon.
Amanda Lundeteg hoppas att Metoo-uppropen bidrar till att företagen på djupet förstår att ska man vara en attraktiv arbetsgivare måste man ha en schyst arbetsplatskultur. Och hon märker att allt fler chefer tar frågan om sexuella trakasserier seriöst.
– Jag upplever att många är genuint tagna, inte bara ögontjänare, och verkligen tar det på allvar. De vill jobba hårt och avsätter nu medel i budgeten, kartlägger omfattningen och gör uppföljningar. Det här måste in i hela organisationen och arbetet tar tid, säger hon.

Finansmannen Sven Hagströmer, som grundade Allbright, var under sin tid som ordförande för Tele 2 med om att säga upp en person som sexuellt hade trakasserat andra.
– Vi gjorde en ordentlig utredning och beslutet fattades allra högst upp. Enda sättet att komma till rätta med trakasserier är att ha en gemensam standard och nolltolerans. Då kan ingen gå från den ena teatern till den andra eller från det ena bolaget till det andra, säger han.
Sven Hagströmer är irriterad på att kulturinstitutioner och bolag låter de misstänkta förövarna vara anonyma.
– Är det så illa att någon skiljs från sitt jobb, varför går man inte ut med namn? Det är ju personer vi kommer i kontakt med dagligen. Allmänintresset kan uppenbarligen tolkas på många sätt. Förövarna har dessutom möjlighet att försvara sig om namnen blir kända. Jag tycker inte man ska hålla dessa personer om ryggen, framför allt inte inom public service. Där borde man föregå med gott exempel.
Även Sven Hagströmer tror att Metoo-uppropen får en långsiktig effekt.
– Den här gången verkar det hända något eftersom det är sådan bredd. Tidigare har det varit enstaka fyrverkerier i mörkret.

Pia Gripenberg
pia.gripenberg@dn.se "

DN FREDAG 24 NOVEMBER 2017

" Frågan om sexuella trakasserier lyfts upp i bolagsledningar

Metoo-kampanjen har påverkat Sveriges största bolag, visar DN:s enkät. 50 av 52 företag har fört upp frågan om sexuella trakasserier i högsta ledningen.

I stort sett alla företagsledare har tagit upp frågan om sexuella trakasserier i sin bolagsledning sedan Metoo-kampanjen satte i gång i mitten av oktober.
Det visar Dagens Nyheters enkät till de 127 största svenska bolagen. Av de 52 svarande uppgav 50 att man apropå Metoo har diskuterat frågan om sexuella övergrepp i den högsta ledningen.
Sex bolag uppger att de till följd av kampanjen fått ny kännedom om konkreta fall av sexuella trakasserier inom koncernen. Lika många företag uppger att de har inlett nya personalärenden i uppropets kölvatten.
Ett antal andra uppger att man förbättrat kommunikationsvägarna och möjligheterna till visselblåsning för att fånga upp missförhållanden.
På försäkringsbolaget If har chefer i samband med kampanjen anklagats för sexuella trakasserier och våldtäkt, skrev Expressen nyligen.
– Vi har nu fått in ytterligare vittnesmål kring fall av kränkande sexuell behandling. Från början handlade det om ett fall, men när vi signalerade till alla anställda att vi vill reagera på den här tystnadskulturen har vi fått mer information. Och vi är tacksamma över att medarbetare vill berätta. Vi måste få upp allt på bordet, vi vill agera. Det är fullständigt oacceptabelt, säger informationschef Caroline Uliana.

Har Metoo diskuterats i företagets högsta ledning?

Har rapportering om förhållanden på arbetsplatser inom andra branscher fått er att vidta åtgärder?

Har ni till följd av Metoo-uppropet fått ny kännedom om sexuella trakasserier inom företaget?

Har företaget hanterat personalärenden till följd av ny information, i samband med uppropet?

Just nu genomför If en internutredning där man hör offer, vittnen och utpekade gärningsmän.
– Vi har redan agerat kraftfullt med arbetsrättsliga åtgärder mot flera personer, och ytterligare kommer att följa. Personer som agerat brottsligt eller underhållit en kränkande kultur ska inte vara kvar hos oss.
Man utbildar också alla ledare inom If i hur man upptäcker, agerar kring och rapporterar sexuella trakasserier. Policyn om resor och alkohol ses över, och nya kanaler för visselblåsning har införts.
– Vi har valt att ha full transparens kring det som hänt och tar uppgiften att skapa ett If fritt från kränkande behandling på största allvar. Metoo-kampanjen visar att trakasserier mot kvinnor är ett stort samhällsproblem. Det är smärtsamt att inse att If inte varit något undantag, men nu ändrar vi på det.

Lisa Röstlund
lisa.rostlund@dn.se
Pia Gripenberg
pia.gripenberg@dn.se"

DN FREDAG 24 NOVEMBER 2017

" Kvinnor inom grön sektor: Vi ser att sexism finns

Nu startar även kvinnorna inom skogs- och lantbruk ett upprop i kölvattnet av Metoo-rörelsen. Förhoppningen är att skapa en bättre arbetsmiljö.

Antalet branscher där kvinnor höjer sina röster i spåren av Metoo-debatten väller fram som en tsunamivåg.
Via Facebookgruppen ”Ruralista! Grönt är det nya svarta”, kan sedan onsdagskvällen kvinnor som jobbar i den gröna sektorn dela med sig av sina historier om sexuella trakasserier och övergrepp. Initiativtagare är Annika Bergman, som driver företaget Agromind, och Martina von Rosen, vd för BM Agri.
Med den senaste tidens diskussion såg de ett fönster öppna sig för att rensa ut gamla strukturer och sexism i den gröna sektorn.
– Vi vill inte peka ut någon enskild person utan framför allt få i gång en diskussion och reflektion kring de här frågorna. Det går inte att säga: det finns inte i vår bransch, säger Annika Bergman.
Än så länge har ett 70-tal kvinnor skrivit under uppropet. Här finns alltifrån allvarliga händelser, trakasserier och kränkningar till reflektioner.
– Vi ser att sexism finns. Exempelvis kan män trots ett sexistiskt beteende klättra i karriären.
Hon konstaterar att branschen har en grabbig machokultur, men tror att den utgör ett tvärsnitt av samhället. Själv har hon en lång karriär bakom sig och upplevde framför allt trakasserier när hon var yngre.

– Jag tror det minskar med ålder och position, att det i första hand handlar om makt snarare än om sex. Själv har jag haft mycket makt genom många styrelseuppdrag och märker mindre nu än förr.
Men när hon var yngre var det ibland tufft.
– Jag har suttit på middag bredvid en man i hög position som började kladda mig på låret och jag har blivit kallad hora av en man som var chef för ett större företag.
När hon är ute på skolor och talar upplever hon att problemet består. Ofta brukar killarna i klassen säga att det hon tar upp handlar om hur det var förr.
– Men då reser sig tjejerna och säger "nej så är det fortfarande". Berättelserna i uppropet kommer att samlas ihop. Vad som händer sedan är ännu inte bestämt.
– Det kan bli en debattartikel eller så uppvaktar vi kanske vårt riksförbund, LRF. Något kommer vi att göra. Det här måste diskuteras på arbetsplatserna och nu har vi ett öppet fönster, som någon sa så är det som när Berlinmuren föll. Det går inte att vända tillbaka.

Marianne Björklund
marianne.bjorklund@dn.se "

DN FREDAG 24 NOVEMBER 2017

" Försäkringskassans attityd mot min dotter är ovärdig – och dyr

Fredag eftermiddag. Vi sitter hos dotter och måg och dricker kaffe med nybakt, alla är glada och lättade över att dottern är på väg tillbaka till arbetet efter en lång sjukskrivning. För ett par dagar sedan hade hon ett möte på sin arbetsplats inom äldreomsorgen i Boden tillsammans med arbetsledare, kurator och facklig representant där man tillsammans la upp en rehabiliteringsplan. På måndag ska hon börja, först på 25 procent, och sedan trappa upp i lagom fart för att nå målet att åter jobba heltid som sjuksköterska, specialistutbildad inom geriatrik, i äldrevården.

I tjugofem år har hon arbetat inom vård och omsorg i Bodens kommun. Hon älskar sitt arbete och går in med stort engagemang i sitt jobb. Forskningen säger att det främst är engagerade personer som har svårt att säga nej och sätta gränser för vad de kan utföra som drabbas av utmattningssyndrom. Det är vad som hände henne, först för cirka tio år sedan. Men hon kom tillbaka och har jobbat i flera år. Men för varje år har hon blivit alltmer sliten och frustrerad över sin otillräcklighet och de oförenliga kraven som ställs på henne som sköterska och för ett år sedan brast det igen.
Oändligt sakta har det blivit bättre, läkarstöd, medicinering, egenvård, professionell samtalskontakt samt stöd från familj och vänner har så småningom ändå lett fram till att hon i dag känner sig, som hon säger, på banan igen. Förväntansfull var hon på möte på jobbet i veckan och var så glad över de positiva signaler hon fått från arbetsledningen.

Tillsammans gjorde de upp en plan för hur inskolningen i arbetsrutinerna ska gå till.
Ungefär vid påtåren, klockan 15.45 fredag eftermiddag, ringer handläggaren från Försäkringskassan – som hon aldrig träffat och som tackade nej till att vara med vid mötet med arbetsgivaren. Hon får veta att handläggaren läst läkarintyget där det står om jobbstarten och att Försäkringskassan bedömt att de inte godtar detta. De har bestämt att hon inte längre ska jobba som sjuksköterska, utan hon uppmanas söka annat enklare jobb där hon genast kan gå in på heltid. På frågan ”Vilket annat jobb föreslår du?” får hon veta att det inte är handläggarens problem. Dottern, som gärna uttrycker sig lite drastiskt, utbrister ”Jag kan ju lika gärna gå och skjuta mig så blir det ett bekymmer mindre” och får till svar ”Ja, så kan man ju också göra”.
Som nära anhörig kan man bara stå bredvid och titta på. Handläggaren hänvisar till lagar och regler. Men har FK ingen skyldighet att samverka? Är det samhällsekonomiskt bättre att dottern söker sig ett annat jobb och lämnar den oerhört efterfrågade funktionen som sjuksköterska fast hon nu är på gång igen? Får hon inte ens prova enligt planen? Bör man inte diskutera med henne och arbetsgivaren innan man kastar detta beslut i ansiktet på henne? Har handläggarna utbildning att framföra svåra besked till människor som redan är ganska nedmalda i myndighetskvarnarna? Samhället, i detta fall både kommun och Försäkringskassa, borde förstå att de inte har råd att behandla människor som mindre värda och vetande.
Sanningen är att samhället självt producerar många av sina patienter.

Eva Lindström, anhörig, socionom, Boden "

DN FREDAG 24 NOVEMBER 2017

”Min man är helt ointresserad av romantik, fysisk kontakt och sex”

Hon älskar sin man, och de har roligt och trevligt tillsammans. Men han är inte intresserad av fysisk kontakt, sex och ömhetsbetygelser. Hon undrar hela tiden om det är henne det är fel på, eller om han verkligen är så oromantisk som han påstår. Psykolog Liria Ortiz svarar.

Fråga:
Hej! Jag har i åtta år varit tillsammans med en man som jag älskar. Jag älskar hans arbete för en bättre värld, är mycket attraherad av honom och vill leva med honom. Trygghet är viktigt för mig och han är trygg och snäll, han är en superbra pappa, vi har livfulla och roliga diskussioner, har ett delat stort intresse och till skillnad från vad jag upplevt i tidigare förhållanden har vi oftast liknande syn på hur livet ska levas.
Problemet är att han är helt ointresserad av allt som har med romantik och sex att göra. Känslan är nog ungefär som att vara tillsammans med någon som är gay! Fast jag vet att han inte är det. För mig är förtroenden och fysisk och emotionell intimitet en superstor del av livet, och hans ointresse för mig som romantisk partner får mig att tappa självkänslan totalt.
Jag undrar ständigt om det är mig det är fel på eller om han helt enkelt är så oromantisk som han påstår. Väldigt mycket av min tid går åt till att fundera på hur jag kan ändra mig, även om jag vet att det inte är logiskt att tänka så hamnar jag ständigt i dessa banor.
Det värsta är nästan inte avsaknaden av sex, kramar och varma ord, utan att han inte reagerar på hur dåligt detta får mig att må och hans

ointresse för att göra något åt det. Han tycker det räcker med att han är som han är och att jag borde godta det. Han godtar hur jag är och klagar aldrig på min personlighet som givetvis både har bra och dåliga drag.
Men för mig, som är van att ingå i sammanhang där man lätt anpassar sig efter andra, och där de anpassar sig efter mig, är det oerhört förnedrande att märka att den som borde vara mig närmast inte alls verkar bry sig om hur jag mår.
Jag vill alltså inte att vi ska göra slut, och är mycket öppen för kompromisser, kan exempelvis tänka mig att inte ha sex i utbyte mot en annan slags fysisk beröring, men samtidigt bryter det här ner mig. Det känns som om jag kompromissar och anstränger mig sönder och samman och som om han inte bryr sig alls.
Vi går till psykolog men ingen förändring sker. Öppet förhållande är inget alternativ för mig. När jag skriver det här märker jag att många kanske skulle tycka att vi borde göra slut, men jag vill betona att jag oftast är mycket lycklig med honom och att vi kompletterar varandra väl. Vill också säga att det har varit ungefär så här redan från början av vårt förhållande.

Ledsen och glad kräfta
Svar:
Hej! Nej, det är inte dig som det är fel på. När jag läste ditt brev var det en paradox som trädde fram för mig. Ni är uppenbart mycket förtjusta i varandra, och verkar vara varandras bästa vänner, och din partner framstår som en varm person. Men han är samtidigt inte villig att komma dig nära, varken fysiskt eller emotionellt, på det sätt som brukar vara typiskt för en kärleksrelation. Du skriver att du varken ”får sex, kramar eller varma ord” av honom.
Möjligen är en förklaring att din man är vad man inom sexologin kallar för asexuell. Jag kan förstås inte veta säkert, och det är inte heller min roll som psykolog att ägna mig åt diagnostik här på Insidan. Men låt oss ändå stanna vid den möjligheten som en hypotes att resonera utifrån, som kanske kan bidra till att göra det som pågår något mer förståeligt, så att vi kan börja skissa på vad du skulle kunna göra för att bryta det läge som ni är i. Så att du inte längre ska behöva kompromissa och anstränga dig för att inte gå ”sönder och samman”.
Asexualitet är en läggning som är ganska okänd för många, men som på senare tid fått allt mer uppmärksamhet. En kort definition är att asexualitet handlar om att inte känna sexuell lust. Vilket inte alls utesluter att man kan bli förälskad och känna kärlek till en person, och vilja ha den personen i sin närhet. Kramar och kyssar finner man ibland okej, men ofta inte mer än så, och intresset för att ha sex kan saknas nästan helt. Ibland föredrar man att ha sex med sig själv genom att onanera
Ibland kan asexualitet bero på hormonella faktorer som relativt lätt kan behandlas med medicinering. Men oftast hittar man inte några fysiska förklaringar. I vissa fall kan det handla om hämningar, något har hänt i ens historia, som spelar roll, kanske en sexuell kränkning. Då kan en psykoterapeutisk behandling vara motiverad och hjälpa. Men enligt den forskning som gjorts finns oftast ingen specifik orsak bakom asexualitet. Man uppskattar att omkring en procent av befolkningen skulle kunna vara asexuell. Och man kan vara asexuell oavsett om man definierar sig som bisexuell, heterosexuell, pansexuell eller homosexuell. Du kan läsa mer om asexualitet på Vårdguiden www.1177.se
Om det är på det här sättet är det förstås rimligt att visa respekt för din mans rätt att vara den han är, men jag menar att du ändå har rätt att kräva att din man är mer lyhörd för dina känslomässiga och kroppsliga behov av närhet. För att uttrycka mig rakt på sak: för mig framstår din man som ganska självupptagen och omogen i sin hållning till dig, och till den närhet som du så tydligt visar att du vill få.
Nej, det räcker inte i en kärleksrelation att säga att ”man får vara som man är”, och att detta ska ”godtas” av den andre. Min uppfattning är att om din man älskar dig, och har valt att leva i en kärleksrelation, så måste han hitta sätt att kunna kompromissa som du gör. Och hitta sätt

att visa ömhet mot dig, både i ord och handling, och ge dig det du behöver, trots sitt spontana ointresse för fysisk närhet – sex innebär inte bara penetration.
Kravlös kärlek kan möjligen finnas i relation till våra barn, men i vuxna relationer är den en falsk illusion, och inte något som vi ska behöva underordna oss.
Vi behöver fysisk närhet till andra människor, och i en kärleksrelation särskilt. Det är genom den intima fysiska närheten, när man ligger med varandra, eller kramas och kysser varandra, som vi upplever det vi så starkt behöver få uppleva, att vi är unika och älskade. Vi har som människor vad fysiologerna kallar en ”hudhunger”. Fysisk beröring gör oss helt enkelt gott.
Det är klokt att ni träffar en psykolog i den situation som ni är i. Men jag vill ge ett råd som knyter an till detta. Du skriver inget om vad er psykologkontakt har för fokus eller inriktning.
Jag tror att det skulle vara av värde att ni kanske också träffar en sexolog med psykoterapiutbildning, eller vice versa, och resonerar vidare utifrån din mans eventuella asexualitet om hur ni kan börja hitta en sexualitet er emellan som ni mår väl av båda, och som inte minst gör att du kan få tillbaka mer av din självkänsla, och inte behöva vara så ledsen.
Till exempel kan det handla om att din man lär sig – för det ligger inte spontant för honom – att krama dig på morgonen, kyssa dig god natt, säga några uppskattande ord varje dag, och ha sex då och då. Och det behöver inte alls vara oäkta från hans sida. Det kanske bara är så att han inte ”tänker på det”, och att han därför måste lära sig detta som kärleksfärdigheter att använda i vardagen!
Och ett sista tips; det finns ett nätverk för asexuella, asexuelllt.blogspot.se, som är en grupp inom Riksförbundet för sexuellt likaberättigande. Kanske det kan vara ett sammanhang för din man att resonera om det är en asexuell läggning som han kanske har.

Liria
Liria Ortiz
fragainsidan@dn.se "

DN FREDAG 24 NOVEMBER 2017

" Så reagerar politikerna i Stadshuset på Roger Mogerts avgång

De miljöpartistiska kollegorna i den rödgrönrosa majoriteten, trafikborgarråd Daniel Helldén (MP), miljöborgarråd Katarina Luhr (MP) och socialborgarråd Åsa Lindhagen (MP) hälsar att alla typer av sexuella trakasserier och övergrepp är förkastliga och oacceptabla. Och de instämmer med det som Karin Wanngård (S) redan har framfört.

Så här reagerar övriga partier i Stockholms stadshus på nyheten:
Clara Lindblom (V), äldre- och personalborgarråd:
– Det som har framkommit är fruktansvärt och helt oacceptabelt. Det här visar på hur viktigt Metoo har varit för så oerhört många kvinnor, och hur mycket det betyder för att synliggöra trakasserier och övergrepp, lägga skulden där den hör hemma och se till att det också får konsekvenser.
Anna König Jerlmyr (M), oppositionsborgarråd:
– Moderaterna i Stadshuset står givetvis bakom nolltolerans mot sexuella trakasserier och övergrepp. Det är viktigt att drabbade träder fram och partierna tar ansvar och vidtar åtgärder.
Lotta Edholm (L), oppositionsborgarråd:
– Jag är upprörd. Att Roger Mogert använt sin maktposition för att trakassera kvinnor är helt oacceptabelt. Det är bra och följdriktigt att Socialdemokraterna nu tydligt säger att han inte kan vara kvar. Nu krävs det att alla ansvarskännande partier, liksom andra organisationer, går till botten med den unkna miljö som finns på sina håll. De som utsatts måste bli lyssnade på, övergrepp och kränkningar måste utredas och tysthetskulturer måste brytas. Vi måste förändra det klimat i

partier, organisationer och i samhället som gör att övergrepp kan fortgå.
Erik Slottner (KD), gruppledare:
– Jag fick beskedet för några minuter sedan. Det finns egentligen inte jättemycket att säga, mer än att man är bestört och får kalla kårar när man läser sådant där. Man blir alltid väldigt förvånad. Man tror inte att något av borgarråden ska vara inblandat i Metoo. Det är både med bestörtning och förvåning som jag tar emot beskedet.
Karin Ernlund (C), gruppledare:
– Det är tydligt att detta är ett samhällsproblem som ingen bransch och inget politiskt parti är förskonade ifrån. I kölvattnet av Metoo måste alla politiker ta ansvar och visa ledarskap, och vi har påbörjat ett internt arbete för att alla ska känna sig trygga och välkomna i Stockholmscentern. Jag hoppas att vi kan fortsätta diskutera detta över partigränserna.
Martin Westmont (SD), vice gruppledare:
– Spontant känner jag mig lite småchockad, men jag tycker absolut att han ska avgå med tanke på de anklagelser som har kommit fram. Jag hoppas att man går vidare med de här anklagelserna så att man får rätsida på vad som har hänt. Att han ändå avgår säger väl ändå en hel del om att det finns sanning bakom anklagelserna som riktas mot honom.
DN Sthlm har också sökt representanter för Feministiskt initiativ.

Marcus Andersson
marcus.andersson@dn.se "

DN FREDAG 24 NOVEMBER 2017

”Han har missbrukat sin maktposition för att få kontakt med kvinnor”

"Det socialdemokratiska stadsbyggnads- och kulturborgarrådet Roger Mogert avgår. Flera kvinnor har vittnat om att Roger Mogert utnyttjat sin maktposition för att komma i kontakt med och söka upp kvinnor. I ett skriftligt uttalande ber Mogert om - ursäkt för sitt beteende.

Stadsbyggnads- och kulturborgarrådet Roger Mogert avgår som borgarråd för Socialdemokraterna i Stockholms stad efter att en handfull kvinnor vittnat om att borgarrådet ska ha missbrukat sin ställning som makthavare och politiker.
Roger Mogert har, enligt finansborgarrådet Karin Wanngård (S), missbrukat sin roll som borgarråd och politiker för att ta och få kontakt med kvinnor.
Roger Mogert avgick under torsdagen efter att partiet internt har utrett de vittnesmål som kommit fram gällande kultur- och stadsbyggnadsborgarrådet. Utredningen är inte stängd, men det som har kommit fram under senaste veckan räcker för att han inte kan sitta kvar på sin position, enligt Karin Wanngård.
– Det som har kommit till min kännedom redan nu innebär att han i dag kommer att avgå som borgarråd i Stockholm, säger Karin Wanngård.
Vad är det för typ av händelser?
– Det handlar om ett utnyttjande av sin maktposition för att få kontakt med kvinnor som har lett till uppvaktanden, naturligtvis med tanken på något mer. Det har varit alkohol inblandat och en utsatthet som inte är acceptabel.

Nu vill hon att alla som har liknande berättelser ska berätta vad som har hänt.
– Min uppmaning är: träd fram kvinnor. Berätta så att jag och många med mig har möjlighet att agera i våra ledarpositioner.
Hur ser mönstret ut?
– Det som är min vetskap är att han har använt sig av sin maktposition för att få kontakt med kvinnor. Att uppvakta kvinnor. Hans - rörelsemönster är att se till att vara på den plats som kvinnorna är. Gärna i sammanhang där man går ut och tar en öl eller blandar in alkohol. Sedan kan jag inte alla historier, men det är historier där alkohol naturligtvis gör att man känner sig i en utsatt position.
Hur många kvinnor rör det sig om?
– I dagsläget en handfull kvinnor som gör att det som vi kan se är ett agerande utifrån en maktposition och att det är ett mönster som inte är acceptabelt. Ett mönster som går ut på att komma i kontakt med kvinnor. Jag har extremt höga krav på ledarrollen, och den information som jag har fått räcker för att han ska avgå.
Karin Wanngård känner inte till att några polisanmälningar har gjorts. Hon uppmanar alla som har vittnesmål att träda fram och berätta sin historia.
Har du känt till detta?
– Nej, det har jag inte gjort. Jag är oerhört glad för att Metoo--kampanjen har kommit fram. Vi ska ha glasklara rutiner. Det ska finnas fler att prata med. Uppenbarligen har det inte känts så. Jag är oerhört ledsen för de här kvinnornas skull och för att det har inträffat. Så får det inte gå till, att en politiker på det sättet utnyttjar sin makt.
Vad känner du för det här?
– Det är fruktansvärt. Det är klart att det är fruktansvärt. Det är utifrån kvinnornas perspektiv. Att sparka ut honom är inte svårt. Han går att ersätta. Men det är fruktansvärt, för varje kvinna som tidigare inte har berättat har tyvärr inneburit att fler kvinnor drabbats.

Roger Mogert säger i en skriftlig kommentar att han är djupt ledsen, att han vill be om ursäkt till alla kvinnor och att han kommer att söka hjälp för att ta tag i sina problem.
Roger Mogert har varit borgarråd i Stockholm sedan 2014. För två veckor sedan var han ute och fördömde trakasserierna på Stadsteatern. Han har länge varit en i det yttersta maktskiktet bland Socialdemokraterna i Stockholms stad. 2002 blev han borgarråd för första gången och satt till 2006.
Nu ersätts han av Jan Valeskog, tidigare biträdande finansborgarråd som tar över stadsbyggnadsportföljen. Kulturfrågorna kommer att hanteras av Mirja Räihä.

Anton Säll
anton.sall@dn.se
Jessica Ritzén
jessica.ritzen@dn.se "

"Roger Mogerts uttalande:
”När vänner till mig har påpekat att mitt beteende inte har varit bra, har jag slagit det ifrån mig. När allting nu systematiskt lagts fram för mig om hur jag har agerat mot andra, så kan jag inte värja mig, eller skjuta det ifrån mig. Jag har betett mig på ett sätt som är oacceptabelt, jag har fått de här kvinnorna att känna sig utsatta. Jag är djupt ledsen för det och vill be de här personerna om ursäkt. Mitt beteende de senaste åren har inte varit ok och är långt ifrån vad man kunnat vänta sig av en företrädare för vårt parti. Jag har missbrukat det förtroende som givits mig och lämnar därför alla mina politiska uppdrag med omedelbar verkan. Jag hoppas att såväl de som drabbats och andra vars förtroende jag brutit så småningom ska kunna förlåta mig. Jag tar ansvar för mina handlingar, det ligger bara på mig. Mitt beteende är en del av en struktur som måste förändras. Det gör inte mitt agerande mindre allvarligt. Förändring måste börja hos en själv. Jag kommer söka hjälp för att ta tag i problem jag borde tagit tag i för länge sedan.”

DN FREDAG 24 NOVEMBER 2017

" Metoo förändrar den svenska politiken

Analys. Borgarrådet Roger Mogert (S) är den högst uppsatta svenska politikern som hittills avgått till följd av Metoo-kampanjen. Det är ett hårt slag för Socialdemokraterna i Stockholm. Men Mogert är sannolikt inte den siste som får gå. Många kvinnliga politiker har vittnat om hur de har blivit utsatta för trakasserier.

En historisk resning mot sexuella trakasserier drar fram genom stora delar av samhället och har också nått politiken. På torsdagen förlorade Socialdemokraterna – ett feministiskt parti – en känd Stockholmspolitiker som har varit med länge i kärnan för arbetarekommunen. Det är den högst uppsatta politikern som avgått till följd av Metoo-kampanjen. Tidigare har en moderat förtroendevald lämnat sitt uppdrag av liknande skäl.

Det är allvarligt för S liksom för M, men det visar samtidigt att partierna agerar och inte längre tänker tolerera liknande händelser.

Vi kan sannolikt vänta oss fler avgångar. Hela 1 300 kvinnliga politiker har skrivit ett eget upprop mot sexuella trakasserier i Svenska Dagbladet. ”Många av oss går genom maktens korridorer och ser oss över axeln. Vi är färdiga med det”, skriver kvinnorna i uppropet.

Hundratals kvinnor vittnar anonymt om övergrepp och trakasserier. De skriver att männen som utsatt dem är EU-parlamentariker, tidigare ministrar och riksdagsledamöter.

SVT har också gjort en egen undersökning bland riksdagspartierna. Också där finns vittnesmål om övergrepp och trakasserier i Sveriges högsta beslutande politiska församling. Minst 17 interna utredningar pågår eller så har partierna polisanmält.

Det visar att Metoo-kampanjen förändrar den svenska politiken. Partierna tvingas kontrollera rykten och ta vittnesmål på större allvar än man tidigare gjort.

Det är troligt att resningen mot sexuella trakasserier också kommer att kanaliseras i politiska förslag. På torsdagen träffade jämställdhetsminister Åsa Regnér (S) och justitieminister Morgan Johansson (S) de högsta cheferna för polisen, Åklagarmyndigheten och Domstolsverket för att diskutera sexualbrott, sexuella trakasserier och arbetsmiljö.

Vi kan vänta oss att regeringen ger många myndigheter nya uppdrag om att utreda sexuella trakasserier och sexualbrott, formulera handlingsprogram och uppmuntra sina anställda att anmäla. Det är också troligt att polisen och rättsväsendet får särskilda uppdrag att utreda och lagföra den här typen av brott. Möjligen får vi också se nya lagförslag, ifall det visar sig att lagarna är otillräckliga för att minska sexuella övergrepp och trakasserier. Effekterna av Metoo-kampanjen har just börjat bli synliga.

Ewa Stenberg
ewa.stenberg@dn.se "

DN FREDAG 24 NOVEMBER 2017

" Sjukhusdirektören: En ohållbar situation

I samband med en intervju med DN på torsdagseftermiddagen fick Karolinskas sjukhusdirektör Melvin Samsom meddela att Nya Karolinska tvingades upp i stabsläge på nytt. – Det är oacceptabelt att vi har den här instabila situationen igen, säger Melvin Samsom

Ett år har gått sedan den första patienten flyttade in på Nya Karolinska. En kaosartad generalövning med oförberedd personal följdes sedan av månader av tekniska haverier, då bland annat ett dödsfall i samband med att fallerande hjärtövervakning, telemetri, föranledde att sjukhuset tvingades minska antalet vårdplatser för att klara patientsäkerheten för hjärtpatienter.
Nu, ett år senare, med en ny allvarlig incident med en patient i fredags, som sjukhuset utreder efter krångel med hjärtövervakning, är det som om historien upprepar sig. Samma tekniska problem med ett instabilt nätverk har nu lett till två stabslägen på en vecka.
– Det är oacceptabelt att nätverket är så instabilt. Vi har haft en instabil period efter flytten. Sedan stabiliserade det sig, men nu är det samma instabila situation igen. Vi måste få kontroll på nätverket, och på telemetrin för övervakning av hjärtpatienterna, säger Melvin Samsom.

Hur kan vi få förtroende för sjukhuset igen?
– Förtroendet byggs genom de anställda, läkarna och sjuksköterskorna som arbetar på sjukhuset. Men från min horisont är det helt oacceptabelt att vi har den här ostadiga situationen, och vi jobbar hårt för att stabilsera läget. Det är inte bra för patienterna eller de anställda att ha de här osäkerheterna i den här högteknologiska miljön.
Efter den senaste tidens haverier på Nya Karolinska tar sjukhusdirektör Melvin Samsom, via presstjänsten, själv kontakt med DN, och ber om en intervju.
– Jag tycker att det är viktigt att tydliggöra de händelser som har inträffat de senaste dagarna, säger Melvin Samsom och redogör i detalj för sjukhusets rutiner runt den händelse som inträffade på fredagen, då en allvarlig patienthändelse inträffade med en hjärtpatient, då telemetrisystemet, för övervakning av hjärtpatienter, fallerade.
– Då har vi våra rutiner, som inbegriper temachefen, chefläkaren, och som i det här fallet, Ivo, säger han.
I tisdags förmiddag var sjukhusdirektör Melvin Samsom kallad till landstingsstyrelsens arbetsutskott där det ställdes många tuffa frågor om situationen på Karolinska. Men ingenting nämndes om den allvarliga incidenten i fredags som drabbade en hjärtpatient, och som nu har gjort att alla hjärtinfarktspatienter styrs om till andra sjukhus.

Det var en allvarlig händelse på fredagen och den informationen höll ni internt inne med på sjukhuset. Varför då?
– För oss var det som inträffade i fredags ett enskilt patientärende som vi hanterade efter gängse rutiner. Vi klarade patientsäkerheten på hjärta-kärl. Analysen av den här händelsen pågick fortfarande, och då fanns det ingen anledning för oss att gå ut med information, säger Melvin Samsom.
Landstingsrådet Paul Lindquist berättade för DN på torsdagen att sjukhuset meddelat om den allvarliga händelsen i ett skriftligt meddelande på onsdagskvällen. Erika Ullberg (S) fick informationen genom DN.

Du är också ansvarig inför politikerna, som har det yttersta ansvaret. Hur ser du på det?
– Det handlar om ett enskilt patientärende, och då måste vi hålla oss till patientsekretessen, säger Melvin Samsom.
Enligt Melvin Samsom kom situationen i ett helt annat läge på tisdagseftermiddagen, då hela nätverket gick ned och sjukhuset första gången försattes i stabsläge.
– Då ansåg temachefen efter överläggningar att vi också måste vidta andra åtgärder, som att gå ned i antalet patienter för att säkra patientsäkerheten, och dirigera om patienter till andra sjukhus. Då blev effekterna av både de här händelserna mycket större, och det var helt rätt att gå ut bredare med information.

Efter att stabsläget hävts var signalerna från sjukhuset på onsdagen när DN ställde frågor att allt var under kontroll, och att även de osäkerheter i it-systemet som sjukhuset själva hade flaggat för i en rapport i augusti i stort sett var åtgärdade. Men klockan 18 på kvällen kom plötsligt meddelandet från sjukhuset att en allvarlig patienthändelse hade inträffat, och att hjärtinfarktspatienter dirigeras om till andra sjukhus för att klara övervakningen och patientsäkerheten.
Melvin Samsom håller inte med om att sjukhuset skulle ha försökt mörka information.
– Du antyder att vi inte är transparenta, men det stämmer inte. Vi har rapporterat till landstinget om våra it-problem, och det finns ingen anledning för oss att dölja problem som vi har. Vi gör vårt bästa för att vara öppna, säger Melvin Samsom.
Budskapet från sjukhuset är också att svaren gällde situationen efter stabsläget, och inte den enskilda händelsen på fredagen.
På torsdagseftermiddagen kallades också Karolinskas styrelse in till ett extra styrelsemöte.
– Jag har täta kontakter med styrelsen. I dag är det viktigt att styrelsen informeras om vad som har hänt, och om vilka åtgärder som vidtas, säger Melvin Samsom.

Kan du sitta kvar?
– Jag anser att mitt ansvar är se till hur vi kan stabilisera situationen, och hur vi kan garantera en säker vård, säger Melvin Samsom.

Lisa Röstlund
lisa.rostlund@dn.se
Anna Gustafsson
anna.gustafsson@dn.se "

DN FREDAG 24 NOVEMBER 2017

" Oklart politiskt ansvar för it-haverierna

Under torsdagen skedde två krismöten med anledning av läget på Nya Karolinska. Men något möte i landstingsledningen har det ännu inte blivit. – Det är ett väldigt allvarligt läge, säger Erika Ullberg (S), oppositionslandstingsråd.

Nätverket på Nya Karolinska låg på torsdagen åter nere under fem timmar och verksamheten sköttes med manuella reservrutiner.
– För oss är högsta prioritet att säkra patientsäkerheten. Vissa rutiner sköts med papper och penna, man ringer växeln och sitter inne hos de patienter som behöver övervakas. Jag bedömer att patientsäkerheten är god för närvarande, säger Malin Björnstedt Bennemo, chefläkare på Karolinska.
Efter de senaste dagarnas tekniska haverier höll Karolinska universitetssjukhusets styrelse under torsdagen ett extrainsatt styrelsemöte. Landstingets fastighetsbolag Locum kallade också till krismöte om de allvarliga driftsstörningarna.
På sjukhuset finns barn- och kvinnosjukvård liksom tema hjärta-kärl.
I tisdags gick Nya Karolinska upp i stabsläge efter att it-nätverket hade kraschat. På onsdagen framkom att svåra störningar med hjärtövervakningen pågått även under förra veckan, och att en ”allvarlig incident” med en patient hade inträffat. Händelsen utreds av sjukhuset som kommer att göra en anmälan enligt lex Maria till Inspektionen för vård och omsorg, Ivo. Hjärtinfarktspatienter styrs nu om till andra sjukhus.
Oppositionslandstingsrådet Erika Ullberg (S) är upprörd.
– Det är ett väldigt allvarligt läge. Det är andra gången den här veckan som Nya Karolinska går upp i stabsläge, säger Erika Ullberg (S), som

tillsammans med S-kollegorna i landstinget kräver att finanslandstingsråd Irene Svenonius (M) kallar till ett krismöte.
NKS har varit öppet för barn- och hjärtpatienter i ett års tid. Erika Ullberg anser att det är allvarligt att sjukhusledningen inte informerade om händelsen i fredags förrän i onsdags. Själv nåddes hon av informationen via DN.
DN sökte under hela dagen finanslandstingsrådet Irene Svenonius (M) för en intervju, men Moderaterna hänvisar till fastighetslandstingsrådet Paul Lindquist (M).
– Det är naturligtvis inte acceptabelt att övervakningssystemet i Nya Karolinska inte fungerar. Jag vet att sjukhuset arbetar med det tillsammans med leverantören, säger Paul Lindquist.
I en skriftlig kommentar meddelar Irene Svenonius att hon ser allvarligt på driftsstörningarna på NKS. Angående S krav meddelar Svenonius att ”ska it-problemen lösas så snabbt och bra som möjligt krävs insatser från professionen, inte av politiker från mötesrum i landstingshuset.”
Torsdagens stabsläge hävdes klockan 19.30.

Lisa Röstlund
lisa.rostlund@dn.se
Anna Gustafsson
anna.gustafsson@dn.se "

DN FREDAG 24 NOVEMBER 2017

" Stockholmarnas skulder ökar snabbast i Sverige

Stockholmarna har högst skulder i Sverige. Dessutom ökar länets invånares skuldsättningsnivåer snabbast i landet.

– De som bor i Stockholmsområdet är väldigt skuldsatta. Vi ser också en hög nivå kring andra storstadsområden, som i Malmö och Göteborg. Där är skuldkvoten högre än i resten av landet, säger Peter van Santen, ekonom vid Riksbankens avdelning för finansiell stabilitet.
Högst skuldkvot i landet för hushåll med bolån har de boende i Danderyd, följt av Lidingö, Stockholm, Vaxholm och Värmdö. Först på tionde plats återfinns en kommun utanför Stockholms län, visar Riksbankens nya siffror.
Skuldkvoten i Danderyd är 539 procent. Det innebär att en genomsnittlig bolånetagare i kommunen har skulder som motsvarar drygt 5,4 gånger sin disponibla inkomst, alltså den delen av inkomsten som man får på kontot.
Riksbanken har länge varnat för svenskarnas höga skulder. Rent generellt gäller att ju mer skuldsatta hushållen är, desto känsligare är de för ekonomiska förändringar i samhället.
– Det finns många hushåll som finansierar sig med stora bolån med rörliga räntor, och det gör dem sårbara för sjunkande bostadspriser och stigande räntor, säger Peter van Santen.
Landets genomsnittliga skuldkvot är 338 procent. Hela 25 av Stockholms 26 kommuner har en högre skuldkvot än så. Samtliga dessa placerar sig också på topp 50-listan över Sveriges kommuner med högst skuldkvot.

Lägst skuldkvot i Stockholms län har de boende i Norrtälje, som med sina 332 procent placerar sig strax under rikssnittet.
Samtidigt som invånarna i Stockholms län har högst skulder i landet ökar också skulderna snabbast. Av Sveriges tio kommuner där skuldkvoten har stigit flest procentenheter sedan 2010 ligger åtta i Stockholms län. Även denna lista toppas av Danderyd.
Under 2017 hade drygt 260 000 hushåll en skuldkvot på över 600 procent, vilket är en ökning med 27 000 hushåll sedan föregående år. Skuldkvoterna ökar för alla inkomst- och åldersgrupper.
Men även andelen hushåll som amorterar ökar något. 59 procent av Sveriges hushåll med bolån har minskat sin bolåneskuld mellan 2016 och 2017, vilket är en ökning med fem procentenheter sedan tidigare mätningar.

Marcus Andersson
marcus.andersson@dn.se "

DN FREDAG 24 NOVEMBER 2017

" Fredrik Strage: Det är dags att befria Black Friday från kommersialismens bojor

Handelns stora dag borde i stället göras till en satanistisk ritual. Upphäv egot och bejaka den svarta flamman!

I dag är det Black Friday, den USA-importerade rea som för femte året arrangeras även i svenska butiker. Det hör till traditionen att titta på Youtubeklipp av amerikaner som trampar ner varandra i jakten på billiga läskmaskiner (och skratta åt dessa förlorare tills någon påpekar att den amerikanska arbetarklassen numera är så fattig att den bara har råd att handla när det är 70 procent rea). Sedan drar vi själva, med vassa armbågar, ut i butikerna.
Dessvärre känner jag inget köpsug. Jag älskar att det står Black Friday överallt, de orden får mig att tänka på goth och glass, men habegäret som jag förr brukade känna i elektronikaffärer (branschen som dominerar rean i Sverige) är som bortblåst.
Jag glömmer aldrig hur intensivt jag som tolvåring önskade mig en freestyle i julklapp. Jag pillade upp paketet i förväg för att beundra den Pioneer PK-7AW som pappa köpt till mig. På julafton fick jag läsa upp hans rim: ”Du har gjort ett rackartyg, öppnat din present i smyg. Så jag tror att du nu vet, vad som finns i ditt paket.”
Nu klickar jag mig genom Black Friday-erbjudandena och längtar inte efter en enda pryl. Jag har blivit så gammal att jag mest tycker att det är jobbigt att byta dator eller mobil. Det enda jag vill shoppa är skivor och begagnade bandtröjor.
Att min köplust minskat är förstås bra för klimatet. Surfplattorna, matberedarna och dammsugarna som kånkas hem i dag kommer att slängas och brännas inom några år. Konsumtionskritiker har länge motarbetat Black Friday genom att utse samma dag, den fjärde fredagen i november, till buy nothing day, en dag då vi inte ska handla

ett dugg. För att stödja det initiativet borde vi även förvandla Black Friday till en religiös högtid.
Fredagens namn har tidigare syftat på att det blir svarta, inte röda, siffror i affärernas resultaträkning. Men det skulle lika gärna kunna vara en hyllning till mörkrets furste. Vi borde befria Black Friday från kommersialismens bojor och i stället göra det till en satanisk ritual. Inte satanisk som i självisk och ateistisk, vilket var amerikanska Church of Satans tolkning (ur det perspektivet går Black Friday redan djävulens ärenden), utan satanisk enligt den kaosgnosticistiska läran som genom meditation vill upphäva egot och bejaka ”den svarta flamman”.
I stället för att shoppa ska vi lyssna på black metal och begrunda alltings jävlighet. Även om vi inte tror på Satan ska vi låta oss uppfyllas av mörkret och (som black metal-bandet Watain uttrycker det på affischerna för giget på Kraken den 5 januari) använda kaos och oordning som näringskällor. Black Friday 2.0 ska inte lämna ett koldioxidavtryck på planeten utan ett inspirerande inferno i våra hjärtan – så att vi sedan kan kavla upp ärmarna och bygga en bättre värld.
Kristna och muslimska extremister kommer säkert att ha synpunkter, eftersom de redan tycker att Halloween är satanisk. Men Svenska kyrkan, som häromveckan använde hashtaggen #tacofredag på Twitter, har nog inget emot en kaosgnosticistisk Black Friday.
Den enda musik som bör tillåtas på Black Friday är ockult rens av artister som Behemoth, Watain, Mayhem, Myrkur, Dødsengel och Dark Funeral. Endast skivaffärer ska ha öppet samt vissa klädaffärer som bara säljer plagg i vantasvart – den nya färgen som absorberar 99,965 procent av ljuset.
Genom denna genuint svarta sabbat hindrar vi dessutom att julfirandet sätter i gång för tidigt. Ingen ska behöva utsättas för ”Jag såg mamma kyssa tomten” redan i november.

Fredrik Strage
kulturdebatt@dn.se "

DN FREDAG 24 NOVEMBER 2017

”Uppenbarligen har ingenting hänt på sju år”

Dramaten har utrett två fall efter anklagelser om trakasserier, uppger styrelseordförande Ulrika Årehed Kågström i en intervju med DN. Riksdagens kulturutskott ställer samtidigt ökade krav efter mötet med cheferna på nationalscenerna.

Både regering och riksdag har efter skådespelaruppropet #tystnadtagning krävt åtgärder, i första hand från ledningarna på de tre nationalscenerna Dramaten, Kungliga Operan och Riksteatern.
På torsdagen var cheferna för nationalscenerna på möte i riksdagens kulturutskott. Ordförande Olof Lavesson beskriver samtalet som bra.
– Det är tydligt att de ser allvarligt på den uppkomna situationen. Jag tror dock att alla tycker det är märkligt att vi hade samma diskussion redan 2010 och uppenbarligen har ingenting hänt på sju år, säger Olof Lavesson.
– Man kan fatta beslut om vilka handlingsplaner och policy som helst men så länge man inte ändrar kulturen på arbetsplatsen är de inte mycket värda. Det här kräver genomgripande förändringar från golvet och uppåt.
Lavesson vill nu skärpa kraven för kulturinstitutionernas återrapportering till staten. Han vill att teatrarna framöver ska redogöra för hur man arbetar för att motverka alla former av trakasserier på arbetsplatserna.
DN har tidigare rapporterat om bland annat hot och trakasserier mot medarbetare på Dramaten. Teatern har nyligen ställt in två föreställningar och chefen Eirik Stubø skriver i ett uttalande att han nu vill fokusera all tid på det interna arbetet.

Dramatens styrelseordförande Ulrika Årehed Kågström säger till DN att styrelsen tagit den senaste tidens rapporter på allvar och att omgående vidtagit flera åtgärder.
– Vi i styrelsen har ett långsiktigt ansvar att se till att tystnadskulturen försvinner, säger hon.
Flera personer har vittnat om att det förekommit hot och trakasserier som inte blivit utredda och inte gett följdverkningar.
– Under den tid som Eirik Stubø varit teaterchef så finns det två anmälningar som kommit till ledningens kännedom och som gäller trakasserier. Verbala trakasserier.
– Förra veckan hade vi två utredningar. I det ena fallet pågår det som jag förstår fortfarande en utredning och ska vidtas åtgärder. Det andra fallet är som jag förstått det avslutat.
Hur allvarligt är det att Dramaten tvingas ställa in föreställningar?
– För oss är det viktigt att både teaterchefen och vd:n kan fokusera all sin tid på att komma till rätta med det här. Eirik Stubø har insett att det just nu inte är förenligt med att regissera utan han måste ägna all sin åt ledarskapet. Då är det helt korrekt att ställa in.
Har ni förtroende för Dramatens ledning?
– Vi har förtroende för Eirik och hans ledarskap. Han har vidtagit många bra åtgärder som vi ser kommer göra stor skillnad.

Hugo Lindkvist
hugo.lindkvist@dn.se "

DN FREDAG 24 NOVEMBER 2017

" Kulturministern vill ta tillbaka kunglig orden

– Jag mår illa vid tanken att den utmärkelse som personen fått kan ha bidragit till att stärka hans makt och status, och det faktum, vilket framkommer i de artiklar som DN publicerat, att han använt sig av sin position för att begå trakasserier och övergrepp, säger Alice Bah Kuhnke.

Det var i januari 2015 som kulturdepartementet kunde meddela att kung Carl XVI Gustav ”behagat utnämna” Kulturprofilen till den prestigefyllda orden som gjorde honom till riddare av första klassen.
Någon dag tidigare hade kulturministern Alice Bah Kuhnke meddelat genom sin sekreterare att hon personligen skulle dela ut den.
Men vägen till beslutet att tilldela Kulturprofilen orden inleddes redan 2013 då författaren och ledamoten av Svenska Akademien Per Wästberg ”med kraft” rekommenderade att mannen skulle tilldelas en prestigefylld orden eller liknande”.
Brevet var riktat till riksmarskalken Svante Lindqvist och skrivet på Svenska Akademiens officiella brevpapper.
I brevet talar Wästberg om den ”enastående insats” som Kulturprofilen utfört inom litteratur, musik och konst och avslutar sitt rekommendationsbrev, avsänt några dagar före julafton 2013, med att ”det skulle glädja mig stort, om du såg någon möjlighet att uppmärksamma hans insats nu. Få vore så högt förtjänta.”
Wästberg skriver också att han tycker att det är obegripligt att mannens insatser inte resulterat i någon utmärkelse tidigare. Dokument på Kulturdepartementet, som DN tagit del av, visar att Wästberg nominerat Kulturprofilen vid två tidigare tillfällen.

DN har sökt Per Wästberg för en kommentar men inte lyckats nå honom. Han har tidigare inte velat svara på frågor om anklagelserna mot Kulturprofilen.
– Jag tillhör ju det äldre gardet, så jag har inte mycket att säga i detta faktiskt. Det här gäller ju trots allt en person som inte är ledamot av Akademien, sa Per Wästberg till DN i tisdags.
Kulturdepartementets tjänstemän undersöker möjligheterna att ta tillbaka den kungliga orden men Alice Bah Kuhnke uppger att ”det ser svårt ut”.
DN har sökt Hovet som inte velat kommentera ärendet. Sedan 1974 har ingen orden återkallats enligt Hovet. Dessförinnan skedde det genom domstolsbeslut.
– Det är uppenbart att den personen aldrig borde ha fått utmärkelsen. Det är sorgligt och beklagligt att han fått den, säger Alice Bah Kuhnke.
Du godkände att han skulle få den här orden. Gjorde ni ingen koll på vem han var?
– Det är UD som bereder ärendet och mitt departement tillstyrker de formella kriterierna. Vi kan bara konstatera att han aldrig borde ha fått den.
Borde inte ni ha gjort en koll vem det här var?
– Hela processen bereds av UD och vi tillstyrker de formella kriterierna. Självklart önskar väl alla att han och alla andra män med makt som utnyttjat sina positioner inte ska ha fått ytterligare bekräftelse som gjort att de kunnat fortsätta.
Då har alltså ni inget ansvar?
– Jag tycker att vi alla har ett ansvar för att människor med makt inte kan utnyttja sina positioner. Vi har också ett ansvar i dag när vi alla känner till vad som förekommer och arbeta för att bryta tystnadskulturen.
Anklagelserna mot den här personen ska ha varit kända tidigare, även för Akademien. Vilket ansvar har Akademien i den här frågan, att han kunde tilldelas orden?
– Jag tror att väldigt många i vitt skilda organisationer behöver rannsaka sig själva kring vilket sätt man bidragit till den tystnadskultur som gett en grund för fruktansvärda övergrepp.
Gäller det även Svenska Akademien?
– Det gäller definitivt också Svenska Akademien.
Har du tagit kontakt med Akademien och kommer du att sätta press på den?
– Nej, jag har inte tagit kontakt. Men jag övertygad om att de känner pressen. Från många.
Svenska Akademiens relation till Kulturprofilen väcker reaktioner bara veckorna för Nobelpriset i litteratur delas ut. Jes Stein Pedersen, litteraturredaktör på danska tidningen Politiken, skriver i en mejlkommentar att Svenska Akademien omgärdas av stor respekt och att den respekten till synes verkat som ett skal för att tysta ned övergrepp.
”Det är naturligtvis bekymrande att Kulturprofilen har så extremt nära koppling till Akademien, och om det visar sig att de nuvarande medlemmarna känt till sanningen men tigit är det ödeläggande för dess renommé”, skriver Jes Stein Pedersen.
Svenska Akademien har stöttat Kulturprofilens verksamhet ekonomiskt. Klubben har under lång tid också finansierats genom offentligt stöd. Drygt åtta miljoner kronor har betalats ut till verksamheten från Statens Kulturråd, Statens Musikverk, Stockholms stad och Stockholms läns landsting (SLL) den senaste tioårsperioden. Pengar har också, enligt Klubbens dokument, kommit från Franska institutet och ett par fristående stiftelser. Laurent Clavel, chef för institutet, skriver till DN att samarbetet med Klubben avslutades för

minst fem år sedan och att man har nolltolerans mot alla former av sexuella trakasserier och övergrepp.
Statens kulturråd har betalat ut drygt tre miljoner kronor i stöd till Klubben sedan 2006. Generaldirektör Staffan Forsell menar att det i enskilda fall kan bli aktuellt att stoppa bidrag om det är tydligt att en mottagare av stöd har brutit mot föreskrifterna.
– Vi fattar inga beslut kring den här berörda sökanden just nu. Det är bordlagt och vi måste utreda hur våra riktlinjer följs. Men det är viktigt att påpeka att vi inte är den dömande instansen, säger Staffan Forsell.
Klubben har lämnat in nya ansökningar om bidrag till både Stockholms stad och SLL. Beslut väntas inom den kommande månaden men från båda håll uppges att man kommer att ta hänsyn till de uppgifter som framkommit i DN:s granskning.
– Vi är i full fart med att kolla på detta. Vi måste ta reda på fakta och se över kompletterande information. Vi tar naturligtvis de signaler som kommit via er på stort allvar, säger Anne Lund, enhetschef för kulturstöd på Stockholms stad.

Hugo Lindkvist
hugo.lindkvist@dn.se
Clas Svahn
clas.svahn@dn.se "

"Detta har hänt.
DN kunde på tisdagen publicera vittnesmål från 18 kvinnor om sexuella trakasserier och i flera fall fysiskt våld som Kulturprofilen utsatt dem för mellan 1996 och 2017.
Mannen har starka band till Svenska Akademien. Han har nyligen offentligt hyllats av en av ledamöterna och driver en verksamhet som samarbetat och mottagit finansiellt stöd från Svenska Akademien.
Flera av de övergrepp som han anklagas för ska ha skett i Akademiens lägenheter i Paris respektive Gamla stan i Stockholm. Kulturprofilens beteende har enligt DN:s källor varit känt i denna prestigefyllda del av kulturvärlden ända sedan 1980-talet, men omgetts av en stark tystnadskultur.
Akademiens ständiga sekreterare Sara Danius fördömde redan på tisdagskvällen Kulturprofilens agerande som ”djupt oanständigt, det är vidrigt”. Hon klargjorde vidare att hon förväntar sig att Svenska Akademien nu avslutar allt samarbete med mannen och hans verksamhet. "

DN FREDAG 24 NOVEMBER 2017

" En av kvinnorna har tagit kontakt med advokat

En av kvinnorna som anklagat Kulturprofilen för sexuella övergrepp har tagit kontakt med advokat Elisabeth Massi Fritz – som företräder flera kvinnor som anmält män för sexbrott under Metoo-kampanjen. – Jag mejlade henne för att det plötsligt känns som att det finns ett stöd, säger kvinnan. Samtidigt fortsätter nya vittnesmål att strömma in till DN.

Arton kvinnor anklagar en central person i svenskt kulturliv för sexuella trakasserier och övergrepp. Sedan DN:s granskning av Kulturprofilen publicerades har ett femtontal kvinnor hört av sig till tidningen och berättat om egna och liknande erfarenheter av personen. Deras vittnesmål sträcker sig från slutet av 70-talet till år 2016. Två uppger att händelserna ska ha ägt rum på den adress i Paris där Svenska Akademien har en lägenhet.
Av de arton kvinnor som anklagade Kulturprofilen i DN:s granskning hade ingen gjort en polisanmälan. Men nu berättar en av dem, som valt att vara anonym, att hon har kontaktat advokat Elisabeth Massi Fritz – som sedan tidigare företräder flera av de kvinnor som anmält män för sexbrott under Metoo-kampanjen. – Jag valde att skriva till henne eftersom jag vet att hon kan de frågorna. Hon svarade direkt. Jag är fortfarande rädd för konsekvenserna av en anmälan, med tanke på mitt arbete. Men att jag ens mejlat och nu funderar på att anmäla beror på att det känns som att stödet plötsligt ligger hos oss som pratat, och att reaktionen inte har varit ett ifrågasättande eller ett förakt. Och det har jag inte upplevt förut, säger hon.Elisabeth Massi Fritz bekräftar på mejl att kvinnan har varit i kontakt med henne: ”Jag har även tackat ja till att företräda henne. Jag uppmanar alla som har utsatts för brott att göra en polisanmälan. Det är otroligt viktigt och är det enda sättet att få en juridisk upprättelse.

Matilda Gustavsson
matilda.gustavsson@dn.se "

DN FREDAG 24 NOVEMBER 2017

" Stor politisk majoritet för ny kyrkohandbok

Svenska kyrkan har fått en ny handbok för hur gudstjänster ska utföras från och med pingst nästa år. Förslaget har kritiserats, men fick bred uppbackning från de politiska nomineringsgrupperna på kyrkomötet i Uppsala och röstades igenom med stor majoritet.

Det har riktats hård kritik mot att styrgruppen som har utarbetat förslaget inte har lyssnat på alla invändningar som har framförts genom åren. Många kyrkomusiker har varit upprörda över den föreslagna musiken och känt sig åsidosatta. Många präster har framfört att de inte känner igen sig i det nya språkbruket som enligt målsättningen ska bli ”mer inkluderande”.
Men på kyrkomötet, kyrkans högsta beslutande organ, är det främst grupper med koppling till politiska partier som röstar och där fanns bred majoritet för förslaget.
Kritiken från kyrkomusikerna löstes genom en kompromiss utarbetad av Socialdemokraterna, Centern, Partipolitiskt obundna i Svenska kyrkan och Borgerligt alternativ och innebär att en kommitté ska fortsätta utreda gudstjänstmusiken.
I en lång rad debattartiklar på senare år har enskilda präster riktat kritik mot förslaget, inte sällan mot det nya inkluderande språkbruket där de traditionella patriarkala ordvalen tonas ner. En del har hävdat att rötterna till traditionen kapas, andra har beskrivit det som att Svenska kyrkan riskerar splittring.
– Jag är inte orolig med tanke på det breda stöd det här förslaget fått. Man ska också komma ihåg att den här handboken inte är ett helt nytt påfund. Mycket av innehållet fanns även i 1986 års handbok och i den nya finns texter som går tillbaka till den tidiga kyrkan, säger ärkebiskop Antje Jackelén.
Hon tillägger att det alltid kommer kritik när en ny handbok eller för den delen en ny bibelöversättning tas fram.
– Vi älskar aldrig den gamla så mycket som när den ersätts av en ny. Det säger mer om oss människor än om kyrkan i det fallet.
När det gäller det nya språket, vilken en del säkert skulle kalla ”genustänket” i kyrkan, är det inget nytt, påpekar ärkebiskopen.
– Tanken om att vi behöver ett mer inkluderande språk fanns redan under arbetet med 1986 års handbok. Teologiskt vet vi till exempel att Gud är bortom våra könsbestämningar, Gud är inte människa. Däremot kan man säga att vad som betraktas som ett inkluderande språk förändrats sedan 1986 till att handla om mycket mer än manligt och kvinnligt. Det handlar nu bland annat om kön i vidare bemärkelse och om ålder, funktionsvariationer och bakgrund.

TT "

DN FREDAG 24 NOVEMBER 2017

" Malin Ullgren: Nu krävs självkritik av hovet runt kulturprofilen

I kölvattnet av #metoo och avslöjandet om Kulturprofilen säger makthavare att de inte vetat om vad som försiggick. Sanningen är att de flesta av oss helt enkelt har tittat åt ett annat håll och inte lyssnat.

"Jag visste inte".
Så många gånger har detta varit svaret från mäktiga chefer när deras arbetsplatser och organisationer mötts med uppgifter om systematiska sexuella övergrepp och trakasserier.
En bön om befrielse från ansvar.
”Jag visste inte”.
Å jo.
Du visste.
Det är provocerande att höra tuffa publicister, skarpa intellektuella och kreativa teaterchefer säga ”jag visste inte”, eftersom sannolikheten för att de talar sanning är försvinnande liten.
Vi har alla vetat att kvinnor ständigt utsätts för sexuella övergrepp och trakasserier. Vi har bara inte kallat det sexuella övergrepp och trakasserier. Vi visste att det var rätt ord förut också, men vi *valde* att inte kalla det så, för sådana ord kräver handling.
Vad de menar är att det tidigare har fungerat att titta åt ett annat håll och inte lyssna.
Nu däremot, när #metoo-rörelsen konfronterar dem med samma fakta en gång till, finner de sig stå utan utvägar. Alltså spelar de ovetande, eftersom alternativet är för graverande: att uppriktigt säga ”jag visste, men jag avfärdade offrens lidande för att slippa agera”.
#Metoo och alla vittneskollektiv i dess kölvatten berättar om framför allt mäns sexuella våld mot kvinnor. Men berättelserna handlar i lika hög grad om alla dessa möjliggörare, alla dessa tysta betraktare, som har valt att se kvinnors kroppsliga utsatthet som en naturlig del av liv och samhälle.
Hovet kring den kulturprofil, till exempel, som Matilda Gustavsson berättar om i sitt reportage, där 18 kvinnor vittnar om de övergrepp han utsatt dem för, har naturligtvis vetat väldigt mycket, om än inte alltid hur grova övergreppen har varit.
Men måste man veta att någon regelbundet begår våldtäkter för att reagera? Varför räckte inte det som redan var känt – sexuella trakasserier av kvinnor under årtionden?
För de offentliga kränkningarna av kvinnor och deras kroppar som den här mannen ogenerat har utfört – de har varit just offentliga. Utförda inför andra människor.
Ändå krävdes det att en stor tidning som Dagens Nyheter kallade övergreppen för övergrepp, att kvinnornas erfarenheter formulerades som hårda, smärtsamma utsagor i publicerad text, för att inflytelserika människor i kultursfären skulle börja två sina händer – *trots att en rad av dessa händelser redan varit bevittnade*.
Författaren och kritikern Gabriella Håkansson beskriver hur Kulturprofilen hårt körde upp sin hand mellan hennes ben på en fest. Hon gav honom en örfil, hennes dåvarande pojkvän skrek åt Kulturprofilen. Men de andra? ”Människorna som stod runt omkring dem skakade först på sina huvuden och mumlade något om att han inte var klok. Men snart började de låtsas som ingenting.”
Varför denna pappersslätа flathet? Mannens skrämmande, informella makt, rädslan för att hamna i onåd hos Svenska Akademien – det är sociologiskt informativa förklaringar. Men icke desto mindre är det också djupt nedslående gestaltningar av underkastelsen inför verkliga eller föreställda auktoriteter.
Det finns fler skäl till denna brist på civilkurage. Jag tror att det handlar om föraktet för, eller illojaliteten med offren. Det förakt, den illojalitet, som offer för sexualbrott har drabbats av sedan tidernas begynnelse, och som ännu i våra dagar inte är utrotade.
En kvinna i reportaget berättar just hur hon ”skäms över att jag försatte mig i de situationerna. Om man frivilligt inlett något med honom möts

man av ett förakt från feministiska författare. Samtidigt som de fortsätter gå på Klubben.”
Sveket från intellektuella feminister är uppenbart, med tanke på hur många av oss som har vetat – om än inte vidden. Den här kvinnan sätter fingret på precis hur simpla mönstren är.
För trots den imponerande beläsenhet och utbildningsnivå kvinnor har som har känt till Kulturprofilens framfart, så har skylla sig själv-logiken också många feminister i sitt grepp. I stället för att höja rösterna för att få slut på dessa årtionden av sexualiserat kvinnohat, har det bara viskats och jag utesluter inte att det bland dessa viskningar har funnits en sorts illojalitet med offren. Kanske en lättnad över att själv ha klarat sig och en undran varför de andra inte klarat sig lika föredömligt.
Skammen har inte otvetydigt placerats där den hör hemma – hos förövaren. Inte heller har den otvetydigt placerats hos dem som för länge sedan kunde ha tagit hans auktoritet ifrån honom, genom indragna bidrag, genom vägran att delta i hans salong.
Mönstret går igen i samtliga uppmärksammade fall – på teatrarna, på den klassiska musikscenen, på tidningarna, på tv. Grova trakasserier *har* bevittnats. Offer *har* berättat. Ändå har ytterst få agerat för att få slut på dessa angrepp på kvinnor och deras kroppar.
Återigen: skulden och skammen tillhör förövarna, en gång för alla. Men det finns också ett inte litet antal högt placerade personer i landet – gamla och nya chefredaktörer, teaterchefer, tv-chefer, framträdande intellektuella – som just nu borde känna behov av rigorös självrannsakan och fråga sig: Varför tyckte jag att kvinnorna skulle bära detta?

Malin Ullgren
malin.ullgren@dn.se "

DN FREDAG 24 NOVEMBER 2017

" Livligare forskning. Humanisterna måste våga skriva böcker

I höst anställde institutionen för idé-och lärdomshistoria vid Uppsala universitet en författare. Uppdraget är att utveckla forskarnas skrivförmåga, att ”våga förenkla … utan för många ängsliga garderingar”, som författaren själv, Magnus Linton, förklarar det. Institutionen är att gratulera till initiativet. Det stämmer också väl överens med vad rapporten ”Kunskapens nya rörelser” från Vitterhetsakademien (2016) rekommenderat.

Men bakom initiativet och rapporten anas en dystrare fond: att forskarna har svårt att uttrycka sig skriftligt, må det vara för kolleger eller allmänheten – oavsett vilket kan det leda till att de som sitter på sakkunskapen på sikt försvinner alltmer i det offentliga samtalet och att folkbildningen blir lidande.
Som förläggare för historisk sakprosa har också jag anat detta. Själva intresset bland forskarna att skriva för allmänheten (liksom hos allmänheten att läsa) ser jag bara stiga – men hur står det till med möjligheterna?
För en humanioraförläggare måste utgivningsbeslut fattas främst utifrån skribentens sakkunskap. Därför eftersöks författare helst bland forskarna. Särskilt när det gäller att förklara en historisk företeelses hur och varför, varifrån och varthän, är forskarnas bidrag nödvändiga, som ovanpå en refererande dimension kan lägga en resonerande, och som kan bjuda på slutsatser av långsiktigt värde för den svenska bildningsbanken.
Låt oss säga att jag stött på någon som forskar i ett intressant historieämne. Det borde bli en bok, föreslår jag. Vilket svar brukar jag få?

Forskarens entusiasm är vanligvis stor men kortvarig. Första stötestenen är alltid tid. Vad som kallats universitets tredje uppgift (av tre) – att sprida kunskap till allmänheten – kan aldrig prioriteras, det är träffarna i artikeldatabaserna som betyder något meriteringsmässigt. Sedan kommer andra invändningen: forskaren råkar tyvärr vara expert enbart på en pytteliten del av ämnet jag är ute efter. Oron är stor över att inte kunna något om övriga aspekter, eller att trampa in på kollegers domäner. Akademisk ödmjukhet, kanske – eller kanske en yttring av en expertsjuka.
Men så kan jag ibland mötas av en tredje invändning: forskaren är mest van vid att skriva på engelska – och i artikelform. Och i de fallen måste jag retirera. Jag kan ofta frigöra tid, jag hjälper gärna till att förlösa sakkunskapen – men jag kan faktiskt inte själv trolla fram boken. Engelskans insteg i humaniora och artikelformens allt viktigare position får relateras till intrycket att många har svårt hålla i gång en klar tanketråd över 300 trycksidor, på god svenska.
Min ena slutsats är att problemet ligger på systemnivå, inte på individnivå. Det finns något i utbildningspolitiken som inte gagnat de många som vill (bli duktigare på att) skriva, särskilt för en vidare krets. Här bakom finns säkert en rationell universitetslogik, men för en utomstående, till exempel en förläggare, känns det som ett nederlag.
Min andra slutsats är att om det fortgår på detta sätt kommer det utgivningsmässigt att öppnas ett allt större svalg mellan de fackvetenskapliga publikationerna som några få kan dechiffrera och översiktligare sammanställningar som, i värsta fall, är dåligt underbyggda eller inte tillför något nytt. Att begreppet populär-vetenskap frodas är ett symtom på detta.
Lite braskande uttryckt kan man, i förlängningen, se ett demokratiproblem här, inte minst i tider av stora källkritiska behov. Jag är inte den första att tänka så, och blir heller inte den sista. Om mina och mina gelikars farhågor är obefogade blir ingen gladare än jag: den här artikel vill gärna bli motsagd. Fjolårets regeringsproposition ”Kunskap i samverkan” vittnar redan i titeln om en önskan att stärka banden forskning–allmänhet och att värdera tredje uppgiften högre. Andra rapporter och initiativ antyder samma sak: vi kanske anar en vändning?
Jag hoppas att fler institutioner tar efter idéhistorikerna, att fler organisationer och akademier frågar sig: Vad gör vi för att den svenska humaniorasakprosan får leva vidare, vad gör vi för att forskare ska ges möjlighet att skriva för allmänheten? Vem skriver vår historia om 25 år, och hur? Och vad gör förläggarna om 25 år? Magnus Linton, kan du klona dig?

Anders Bergman "

DN LÖRDAG 25 NOVEMBER 2017

”Finanssektorns dominans bäddar för kris inom kort”

Finanssektorn har försett bostadsmarknaden med stora mängder bränsle medan andra delar av ekonomin har strypts. Tillväxten är nu inte längre export- och löneledd, utan skuldledd. Samtidigt täljer bankernas aktieägare och toppanställda guld genom rekord-marginaler på bolån, skriver Daniel Suhonen, Katalys, och två rapportförfattare.

Allt fler tecken visar att Sverige kan vara på väg in i en bostads- och fastighetskrasch. Dagligen kommer rapporter om rekordutbud och prisnedgång på kommersiella fastigheter och bostadsrätter. Många undrar om det smäller nu.

Stockholm är också nummer två på listan över de städer i världen där bostadsbubblan är mest uppblåst, enligt schweiziska UBS:s rapport som kom i dagarna. Hur har Sverige hamnat i detta skarpa läge?

I en ny utredning visar Katalys att svenskt samhällsliv finansialiserats. Den finansiella sektorn har kommit att dominera ekonomi och samhälle, vilket exempelvis märks i att vi ständigt oroar oss för en bostadskrasch.

Bostadssektorn har varit motorn i finansialiseringen av Sverige. Bakgrunden är snart fyra decennier av långtgående avreglering och liberalisering av kapital- och kreditmarknaderna och avvecklingen av en statlig social bostadspolitik. Resultatet är att finanssektorn försett bostadsmarknaden med stora mängder bränsle medan andra delar av ekonomin strypts. Denna trend har förstärkts sedan den globala finanskrisen 2008.

Finansialiseringen av Sverige innebär:
Exceptionell omsättningstillväxt och lönsamhet i den finansiella sektorn.

De finansiella marknadernas ideologi om ”aktieägarvärde” driver avkastningskraven uppåt i hela näringslivet.

Finanssystemets språk och praktik tar sig in i människors vardagsliv. Bostaden förvandlas från social rättighet till investering. Beslut och vägval förs i termer av avkastning och risk.

Staten garanterar det finansiella systemets lönsamhet och stabilitet. Finanssektorns dominans ”avpolitiseras”. Det offentliga samtalet om alternativ tystas.

I det finansialiserade Sverige kan medelklasshushållen låna i stora volymer till mycket förmånliga räntor och villkor. Hushållen, framförallt i storstäderna, använder krediterna för bostadsinvesteringar och privatkonsumtion i visshet om att prisutvecklingen på säkerheten (bostadsrätter och egna hem) är tryggad av en permanent bostadsbrist och politiskt bakbundna myndigheter. Samtidigt täljer bankernas aktieägare och toppanställda guld genom de rekordmarginaler på bolån som gett bankvinster på 100 miljarder per år de senaste åren.

Den goda tillgången på krediter har varit viktig för upprätthållandet av konsumtion och levnadsstandard i alla fall så länge som bostadspriserna har fortsatt att öka. Den svenska modellen har därmed ändrat karaktär i grunden. Ekonomins tillväxt och utveckling drivs inte längre av en lönsam och expanderande exportindustri och en rejält omfördelande välfärdsstat, utan av ett lönsamt och expanderande banksystem. Det institutionella ramverket säkerställer de senares framfart på bekostnad av det stora flertalets välfärd.

Sverige följer därmed, på sitt unika vis, den finansialisering som skett i USA och Storbritannien. Hushållens skulddrivna konsumtion håller hjulen snurrande medan produktivitetsutvecklingen avtar. Tillväxten är inte längre export- och löneledd, utan skuldledd. En skarp illustration av detta är Konjunkturinstitutets simulering att ett tämligen odramatiskt fall i bostadspriserna på 20 procent skulle slå igenom omgående i sänkt hushållskonsumtion och en ökning av arbetslösheten med en hel procentenhet.

Sverige har ännu inte fullt ut haft sin del av den globala finanskrisen, men det är ett temporärt uppskjutande. Till skillnad från USA och i viss mån Storbritannien, saknar Sverige fördelen av att ha sin egen valuta som internationell reservvaluta. För Sverige kommer det antagligen bli kostsamt att låna pengar vid en kris. Dagens låga nominella ränta på kort sikt är ingen försäkring mot hög real ränta på lång sikt.

Svenska bankers tillgångar uppgår (så länge Nordea räknas in) till fyra gånger BNP. Det gör att Sverige tillsammans med Nederländerna delar andraplatsen i Europa efter Schweiz vad gäller banksystemets storlek i förhållande till BNP. Till detta kommer att lönsamheten i den svenska finansiella sektorn är mycket god, vilket den svenska staten bidrar till. Cirka två tredjedelar av de svenska bankernas vinster 1993–2016 kan ses som en indirekt överföring av förmögenhet från skattebetalarna till bankerna. Det kan tillmätas värdet för bankerna att den

insättningsgaranti som staten utfärdat uppgår under perioden till i storleksordningen 500 miljarder kronor. Den finansiella sektorn i Sverige åtnjuter ett extraordinärt stöd från skattebetalarna. Efter den globala finanskrisen har svenska banker varit dubbelt så lönsamma som sina europeiska konkurrenter – se figuren här intill.

Vilken vaksamhet och beredskap finns då hos ansvariga myndigheter och regeringen inför en finanskris? Vi har granskat den svenska krisberedskapen och det som på expertspråk kallas makrotillsyn. Under den dåvarande borgerliga regeringens ledning slogs fast att finanssystemet och statens krisberedskap i stort fungerar väl. Det stämmer att svenska statens förmåga att stötta banker och andra finansföretag visat sig utomordentligt god i huvudsak genom att skriva ut stora checkar. Finanskriskommittén funderade dock mycket lite på hur skattebetalarna skall få tillbaka de enorma resurser som räddningsaktionen kostat.

När det gäller makrotillsynen har den gått från en ganska nymornad medvetenhet om att det finansiella systemet kan kollapsa till dagens läge, där Finansinspektionen gång på gång drar tillbaka föreslagna åtgärder, de partipolitiska bostadssamtalen har havererat, samtidigt som Riksbanken gasar på ekonomin med minusränta och tar upp mycket stora lån som buffert för en krasch. Riksbankens samlade skulder uppgår i skrivande stund till 870 miljarder kronor, en viss nedgång från rekordnivån i augusti i år på 890 miljarder kronor, men ändå högre än någonsin tidigare inklusive finanskrisens akuta fas. I takt med en allt svagare krona kan denna utveckling mycket väl komma att fortsätta. Riksbankens eget kapital är endast sju procent av de totala skulderna, farligt nära den nivå för ”bruttosoliditet” på 5 procent som Riksbanken själv förordar för andra banker. Orsaken till att Riksbanken måste skuldsätta sig är den expansion av krediter som den rekordgenerösa insättningsgarantin till banksektorn fött. Nu kan politiken sammanfattas: Makrotillsynen har misslyckats pysa bubblan men svenska banker åtnjuter fortfarande ett bättre skattebetalarskydd än europeiska konkurrenter.

Trots detta har Sverige i dag inte någon statsskuld, utan en finansiell statsförmögenhet på ett tusen miljarder kronor. ”Statsskulden” överskuggas av framförallt de statliga AP-fondernas värdepappersinnehav.

Men i stället för ett offentligt samtal om hur vår gemensamma förmögenhet skulle kunna användas för en samhällsutveckling som gynnar de många i stället för de få, håller staten igen. Överskottsmålet för statens budget gör att den finansiella förmögenheten fortsätter växa vilket ytterligare göder finanssektorn.

Den otrygghet, ojämlikhet och urholkade välfärd som präglar det svenska samhället hänger intimt ihop med finansialiseringen, vars kris mycket väl kan stunda inom kort.

Risken är uppenbar att många medborgare snart tvingas ställa frågan vilkas ärenden politikerna gått när de okritiskt släppte fram den här utvecklingen.

Daniel Suhonen, chef fackliga idéinstitutet Katalys
Claes Belfrage, docent, University of Liverpool och rapportförfattare
Markus Kallifatides, docent, Handelshögskolan i Stockholm och rapportförfattare"

Rapporten ”Finansialiseringen av Sverige” ges ut av Katalys i dag och finns att ta del av på www.katalys.org

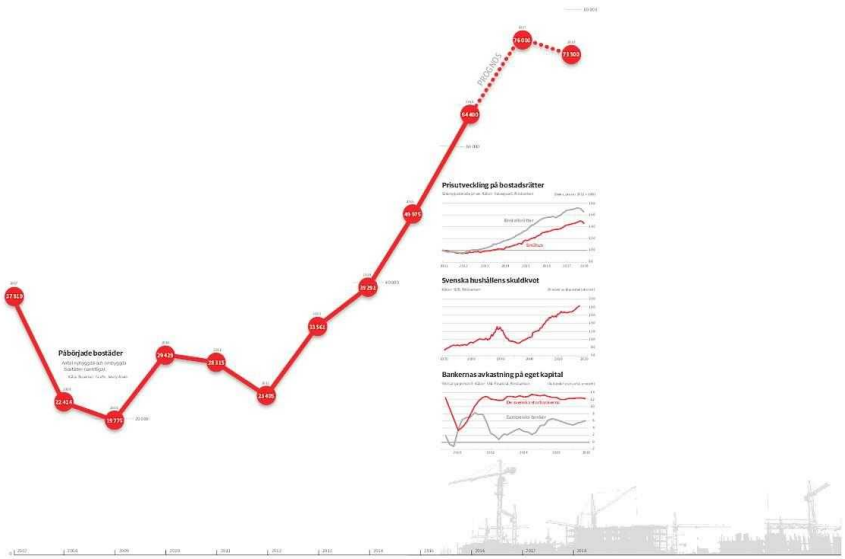

DN LÖRDAG 25 NOVEMBER 2017

"Boverket: Byggandet ökar inte som vi trott

○ **Prognosen spricker. Bostadsbyggandet mattas av och inte ens Boverket tror längre på sin egen prognos över byggandet.**
○ **Billigare boende. Även hyrorna kan pressas när byggbolagen tvingas ”rea” hyresrätter.**
○

Bostadsbyggandet har ökat kraftigt under senare år. Det har setts som en av orsakerna till att bostadspriserna under hösten har börjat sjunka. Det finns fler bostäder för köparna att välja mellan.

Men nu bromsar byggbolagen. Kombinationen av personalbrist och sjunkande priser gör att det blir färre av de dyra nybyggda bostäderna. Branschorganisationen Sveriges byggindustrier spår att antalet påbörjade lägenheter i flerbostadshus sjunker med 10 procent nästa år, jämfört med i år.

Boverket var i sin senaste prognos från slutet av oktober mer försiktig. Där spådde verket att det samlade bostadsbyggandet, inräknat villor och ombyggnader, sjunker från 76 000 i år till 73 500 nästa år. Förra året påbörjades 64 600 lägenheter.

Men den prognosen är redan överspelad. Det blir inte 76 000 påbörjade bostadsbyggen i år.

– Jag tror att vi hamnar tydligt under vår prognos i år, säger Hans-Åke Palmgren, bostadsanalytiker på Boverket.

Skälet är att den senaste statistiken från Statistiska centralbyrån (SCB), som kom för drygt en vecka sedan, pekar på att det blir färre bostäder. Så bostadsbyggandet sjunker än mer än ni trott både i år och nästa år?
– Jag tror att det blir lägre i år i varje fall. Och jag tror att efter 2018 får vi se en begränsning av byggandet – det beror på hur oron på marknaden utvecklas.

– Men vi vet inte, skyndar han sig att tillägga.
Boverket har redan dragit ned på sin prognos över hur många bostäder som behövs under perioden 2016–2025.

Tidigare ansåg verket att det fanns ett behov av 710 000 av bostäder under dessa år. Den prognosen har nu ändrats till 600 000. Skälet är att SCB räknat ned sin prognos över befolkningsutvecklingen.

Trots att behovet är mindre, är det fortfarande så att de flesta av bostäderna behövs redan fram till 2020 – och det målet tror inte Palmgren kommer att nås. Inte med den inbromsning av byggandet som står för dörren.

– Det är nog svårt att tänka sig att vi klarar det fram till 2020, säger han.

I debatten har det varit ett särskilt fokus på Stockholm. Det är i sig inte förvånande eftersom det är det dyraste området i landet med en stor befolkning och en stor inflyttning dessutom. Bostadsbristen blir mer synlig och svårlöst där.

Men byggandet är ojämnt fördelad i landet även över tid. Boverket konstaterar också att toppen på byggandet kom redan i fjol på vissa orter, medan andra har en bit kvar till dess. I Stockholmstrakten och i orter i Mälardalen bromsar byggandet in kraftigare eftersom det blir allt svårare för bolagen att kunna sälja de dyra bostäderna där.

I år är det därför i Malmöregionen som ökningen av antalet påbörjade bostäder blir som störst. Och nästa år väntas Storgöteborg ta över ledningen.

I många mindre och medelstora städer har byggandet knappt kommit i gång – trots att majoriteten av kommuner säger att de har bostadsbrist.
– Det finns inte en marknad, vi har många marknader, konstaterar Hans-Åke Palmgren.

Boverket räknar med att byggandet i framtiden i högre grad kommer att rikta in sig på billigare bostäder, så att även hushåll med mer begränsade inkomster kan efterfråga dem. Det ger också byggarna en bredare kundbas än för de dyra bostäder som byggts på senare tid.
Och på sikt tror Hans-Åke Palmgren att skiftet från dyra bostäder till billigare kommer att ge resultat. Byggarna kommer att ställa andra frågor än tidigare.

– Vad är det som krävs för att en undersköterska ska kunna efterfråga en bostad?

Även hos kommunerna ökar förståelsen för vilken roll de har – i synnerhet när det gäller tilldelningen av mark.

– Hanteras det här rätt av kommunerna så bidrar det till en press på markpriserna och då kan man bygga billigare och dessutom få en ökad konkurrens som också pressar priserna, säger Palmgren.
Och du tror att det kommer?

– Ja, vi ser ju en kraftigt ökad markplanering i Stockholmsregionen. De senaste fem åren har det lämnats mark till länsstyrelsen för samråd som motsvarar 170 000 bostäder i Stockholms län.

– För två år sedan hade vi ingen aning om att vi skulle kunna komma upp i de här byggnivåerna så här snabbt. Då var fokus i första hand att få upp volymerna. Nu är det i stället målgrupp som gäller.

Dan Lucas
dan.lucas@dn.se "

DNLÖRDAG 25 NOVEMBER 2017

"Finansman förutspår kraftigt prisras

Finansmannen Joachim Kuylenstierna tror att ett ras för både bostadspriser och hyror väntar. – Du kommer inte att kunna ta ut 12 000 kronor i månaden för en tvåa, säger han.

Joachim Kuylenstierna är vd för investmentbolaget Fastator som investerar i fastighetsbranschen.

Och han sticker ut hakan rejält. Där de flesta bedömare räknar med nedgångar på 5–10 procent, tror han på ett betydligt större ras. I varje fall i områden där det har byggts mycket, som Stockholm, Uppsala och Örebro.

– Runt 20 procent på befintliga bostäder i innerstaden och kanske 40 procent på nybyggda lägenheter i ytterområdena, säger han. Trenden att bolagen gör om planerade bostadsrätter till hyresrätter fortsätter, spår han.

– Men om bolagen gör om bostäderna till hyresrätter kommer de att göra förluster, eftersom hyreshus inte är lika mycket värda, säger Kuylenstierna.

Och det leder till att hyresnivåerna pressas. Bolagen måste ju få bostäderna uthyrda för att åtminstone begränsa förlusterna.

– För första gången sedan 90-talskrisen kommer vi att få en marknadsanpassning av hyrorna. Du kommer inte att kunna ta ut 12 000 kronor i månaden i hyra för en tvåa, säger Kuylenstierna. Vinnare blir framför allt låginkomsttagare och unga människor som inte har en fot inne på bostadsmarknaden.

Förlorare blir säljare – och många bolag som sysslar med bostadsutveckling kommer att gå omkull – och de har 100-tals anställda.

För övriga som äger sina bostäder kommer prisfallet att göra att de känner sig fattigare, vilket kan komma att påverka övrig privat konsumtion.

– Den största privatförmögenheten som människor har i Sverige är bostaden. Att tappa 20 procent av värdet på ett år – det är klart att det kommer att sprida sig som ringar på vattnet, säger Joachim Kuylenstierna.

Emma Persson, boendeekonom på SBAB, gör en bedömning som ligger mer i linje med vad de flesta andra tror. Det finns faktorer som motverkar prisfall.

– Ja, vi har fått ett ökat utbud men bostadsbristen består, räntorna är låga, människor har arbete och svensk ekonomi går bra. Då har jag svårt att se ett stort prisfall faktiskt, säger hon, även om hon håller med om att marknaden för nybyggen troligen är mättad.
Persson tvekar något inför frågan om den kommande prisutvecklingen. Marknaden styrs mer av psykologi och gissningar än fakta just nu, menar hon.

– Jag tror att oron vi ser och den avvaktande inställningen är övergående. Jag tror att köpare och säljare kommer att mötas igen ganska snart. Då ser vi en stabilisering, säger hon.

Dan Lucas
dan.lucas@dn.se "

DN LÖRDAG 25 NOVEMBER 2017

"Johan Schück: Sänkta priser behöver inte få allvarliga följder

Sverige verkar ha tur den här gången. Nedgången i bostadspriserna kommer vid rätt tidpunkt, när konjunkturen fortfarande är stark. Utifrån vad man hittills kan se, behöver det inte bli så farligt.

Nu händer det som det sedan lång tid har varnats för. Bostadspriser kan inte enbart stiga, utan förr eller senare kommer också bakslag. Men denna gång dröjde det så länge att många bostadsinnehavare aldrig tidigare hade upplevt en verklig prisnedgång.

När bostadspriserna vänder nedåt finns både vinnare och förlorare. Enkelt uttryckt: de som vill köpa blir glada, medan de som ska sälja blir besvikna. Men även för dem som nu gör vinster eller förluster kan sådant med tiden jämna ut sig. Så känns det dock inte när många är oroliga för vart bostadspriserna ska ta vägen.

De som påverkas av vad som händer på bostadsmarknaden är dock betydligt fler än dagens köpare och säljare.

Alla med bostäder som tappar i värde är direkt berörda, särskilt om de sitter med stora lån. Det gäller särskilt dem som nyligen har köpt till höga priser som ingen längre är beredd att betala. Hur starkt som denna grupp reagerar på förlusten blir en nyckelfråga. Om många väljer att öka sitt sparande för att motverka att deras bostäder har minskat i värde, betyder det också att deras konsumtion stramas åt. Detta kan ge en dämpande effekt på den svenska ekonomin i stort.

Danmark och Nederländerna, som tidigare haft stora bostadsprisfall, har gått igenom just detta. I deras fall blev följden en djup konjunkturnedgång som kostade åtskilligt, också genom ökad arbetslöshet.

En annan effekt av sjunkande bostadspriser är att byggande blir mindre lönsamt. Det gäller särskilt för dyra bostadsrätter som det på senare tid har byggts alldeles för många av.

När efterfrågan på sådana bostäder viker nedåt, är det logiskt att det inte byggs så många fler. Det är inte lika klart om företagen i stället satsar på annat byggande, till exempel av hyresrätter på lägre kostnadsnivåer. Sådant kan vara svårt att göra tillräckligt lönsamt.

Följden blir därför att bostadsbyggandet minskar. Den nedgång som nu förutses är inte dramatisk och sker från en relativt hög nivå. Men innebörden är ändå att byggandet inte når upp till Boverkets beräkningar om hur mycket som behövs för att avhjälpa bostadsbristen.

Byggandet är en viktig del av de investeringar som håller Sveriges ekonomi i gång. En dämpning där får stora spridningseffekter på andra inhemska branscher inom både industrin och tjänstesektorn. Det påverkar både konjunktur och tillväxt.

Därtill kommer att finansmarknaderna kan reagera. De svenska storbankerna är starka och behöver knappast känna sig hotade av ökade kreditförluster. Men bankerna hämtar numera huvuddelen av sina vinster från bostadslån och kan tvingas se hur räntemarginalerna krymper, beroende på att upplåningen blir dyrare.

Svenska banker finansierar en stor del av sin bostadsutlåning med att själva ta upp lån på internationella marknader. Där lägger man en riskpremie ovanpå nuvarande räntor om den svenska bostadsmarknaden uppfattas som mer osäker. Bankerna kan i sin tur försöka ta ut detta från kunderna som då får betala mer för sina bostadslån. Ränteläget, generellt sett, förblir dock lågt. Om Riksbanken påverkas i någon riktning, så är det att hålla kvar ännu längre med nuvarande minusränta, vilken kan bestå under hela 2018.

Läget på bostadsmarknaden sätter samtidigt den svenska kronan under tryck. Kronkursen mot euron pendlar nu runt rekordlåga 10 kronor. Detta kan leda till ökad inflation, vilket Riksbanken i nuvarande situation nog är beredd att godta.

Prisnedgången för bostäder har bara börjat, men hur långt den fortsätter är ännu omöjligt att säga. Det finns motverkande krafter som att bostadsbehoven fortfarande är stora och att svenskarnas inkomster stiger. Inflyttningen fortsätter till storstäder och högskoleorter, där mest av det ökade bostadsutbudet finns.

Den svenska konjunkturen kan dämpas av en svagare bostadsmarknad, men lyckligtvis håller tillväxten i vår omvärld på att ta fart. Euroländerna, som tar närmare hälften av Sveriges export, går allt bättre och ger då draghjälp även åt oss.

En begränsad nedgång i bostadspriserna behöver därför inte få så allvarliga följder, utan kan snarare ses som en normalisering. Det är mycket värre om prisfallet inträffar när ekonomin redan är i lågkonjunktur, vilken i så fall riskerar att övergå i recession, alltså en längre period där ekonomin krymper.

I denna mening tycks Sverige ha tur, eftersom nedgången i bostadspriserna kommer vid rätt tidpunkt. Utifrån vad man hittills kan se, behöver det inte bli så farligt.

Risker finns dock för en sämre utveckling, vilket regeringen måste väga in vid sitt kommande beslut om skärpt amorteringskrav för bostadslån. Ett sådant ingrepp har föreslagits av Finansinspektionen som anser att det brådskar.

Beslut väntas i nästa vecka, men vad det blir är ännu ovisst. Ensamt är detta inte avgörande för vilken väg som bostadsmarknaden ska ta. Men tidpunkten är knappast den bästa när så mycket ändå står på spel.

Johan Schück
johan.schuck@dn.se "

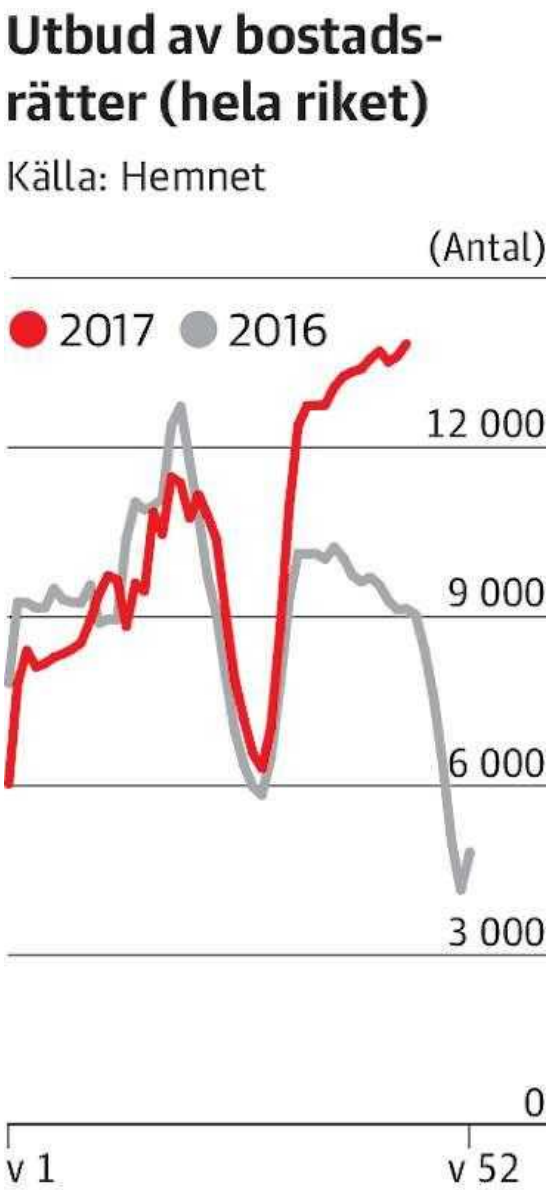

DN LÖRDAG 25 NOVEMBER 2017

"Fler säljer innan de slår till på ny bostad

De senaste månadernas prisutveckling har fått fler bostadsrätts-innehavare i Stockholm att sälja innan de köper nytt. DN besökte en visning i centrala Stockholm.

– Det är spännande att se hur trögt det kan bli. För oss som ska köpa en större lägenhet blir det fler kvadratmetrar för pengarna. Men det känns inte som om folk har förstått att priserna har bromsat in, säger Johan Björklund.

Tillsammans med Nina Hansson tittar han på en topprenoverad fyrarummare på Lilla Essingen i Stockholm. Ett flertal sällskap är på plats. Pepparkakor märkta med mäklarbyråns logga i kristyr och några färska kryddor står prydligt uppställda i det moderna köket.

– Det har blivit ett söndagsnöje att gå på visning, säger Nina Hansson. För en månad sedan sålde paret sin lägenhet i Vasastan. Nu letar de efter något större. Att sälja först var en väl uttänkt strategi.

– Vi ville veta hur mycket pengar vi har att sätta sprätt på, säger Johan Björklund.

De har noterat att många budgivningar på senaste tiden bara får ett bud.

Det nuvarande läget på bostadsmarknaden har gjort både köpare och säljare avvaktande. Förväntningarna hos säljarna kan vara som tidigare, medan köparna förväntar sig lägre priser. Säljarnas vilja att acceptera en lägre prisnivå kommer att vara avgörande för om det blir

en affär för Nina Hansson och Johan Björklund. Men Nina Hansson säger att det finns fler parametrar än priset som avgör om det ska bli en affär.

– En lägenhet med rätt känsla går före kvadratmetrar, säger hon. Mäklaren Frida Selling hälsar på besökarna och tar en pratstund med flera av dem. Hon får frågor om inglasning av balkongen, tillträde och om hur hon ser på marknaden.

– Att köpa större just nu är smart, säger hon till en av besökarna. Imane Hadani och Henrik Samils bor i en mindre lägenhet i kvarteret. Henrik Samils knackar på väggen mot köket.

– Är den här bärande? frågar han.
Paret letar efter något större och har ännu inte sålt sin lägenhet.

– Marknaden är skakig men vi sitter i samma sits som andra som ska sälja. Slutpriserna hamnar ofta under utgångspriset. Vi funderar över vad vi måste sälja vår nuvarande lägenhet för, säger Henrik Samils. Imane Hadani är från Marocko och flyttade till Sverige i augusti.

– Jag kan inte den svenska marknaden så bra ännu men jag tror att så länge man köper och säljer på samma marknad så spelar det mindre roll, säger hon.

Tidigare var det vanligt att lägenheter i centrala Stockholm såldes på bara några dagar. Nu tar försäljningarna längre tid. Det kräver mer av fastighetsmäklarna. Frida Selling har arbetat för mäklarbyrån Erik Olsson i två år. Den lugnare marknaden har gjort att kollegorna känns som en familj. Sena kvällar är det fullt på kontoret.

– Vi lägger mer tid både på visningar och på kontakten med köpare och säljare. Förra veckan hade jag en kontraktsskrivning klockan 22, säger hon.

Det stora utbudet på Hemnet har gjort spekulanterna mer kräsna, anser hon.

– De vet att de inte behöver lägga ett högt bud innan förhandsvisningen. Medierna har påverkat marknadspsykologin hos både köpare och säljare som i sin tur påverkar bostadspriserna.

Hon fortsätter:
– Tidigare var det betalningsförmågan snarare än betalningsviljan som var gränssättande. I dag är det tvärt om och osäkerheten om framtiden avspeglas i bostadspriserna. Ibland beskrivs situationen som en krasch. Jag vet inte var det kommer ifrån. Många av våra säljare får fortfarande slutpriser som i princip ligger på all time high.

Ida Yttergren
ida.yttergren@dn.se "

DN LÖRDAG 25 NOVEMBER 2017

" Maria Crofts: Julhandeln blir mätare av spenderviljan

Julhandeln blir ett första test på hur allvarligt svenskarna ser på de sjunkande bostadspriserna. Det talas om nytt rekord i år igen men det finns också tecken på att många tänker drar ned på julshoppingen.

En av de saker som politikerna oroar sig mest för med ett boprisfall är att svenskarna ska dra ned på konsumtionen. Då tappar Sveriges ekonomi fart och konjunkturen viker med stigande arbetslöshet som följd.

Under hösten har vi sett fallande bopriser, framför allt i Stockholms-regionen och Mälardalsområdet. Det finns dessutom tecken på att priserna kan fortsätta sjunka.

Frågan är hur svenskarna reagerar på förändringen – och julhandeln kan bli den första mätaren.

Handeln är optimistisk och HUI Research, som brukar spå julhandelns utveckling, räknar med en uppgång även i år. Totalt väntas svenskarna köpa varor för 78,5 miljarder kronor i december, enligt HUI.

Men i veckan kom en mindre optimistisk undersökning från Nordea. Den visar att svenskarnas totala julbudget hamnar på ungefär 5 050 kronor i år, vilket är en minskning med 8 procent jämfört med förra året. Barnfamiljerna väntas minska julinköpen med hela 18 procent.

Nordeas undersökning kan tyda på att de sjunkande bostadspriserna påverkat svenskarna så att de håller hårdare i plånboken. Men det kan också vara så att vi inte vill lägga lika mycket pengar just på julen. Det finns dessutom flera osäkra faktorer som kan bidra till det förändrade beteendet.

I början av nästa år skärps sannolikt amorteringskravet så att kostnaden ökar för dem som tar nya lån. Riksbanken har flaggat för att räntan börjar höjas under nästa år och politikerna diskuterar en avtrappning av ränteavdragen, vilket skulle göra det dyrare att ha lån.

För dem som ägt sin bostad i flera år, eller ännu längre, och ska bo kvar har de sjunkande priserna ingen större praktisk betydelse. Deras bostäder är högst sannolikt värda mer än när de köpte dem eftersom de varit med om prisuppgången.

Förstagångsköparna, som ska in på bostadsmarknaden, kan dra nytta av de sjunkande priserna. Att marknaden är trögare gör också att de får mer tid att tänka igenom köpet.

De som har, och kan få, problem är de som är tvungna att sälja av någon anledning. Till exempel för att de har köpt en ny bostad. Den som vill dra sig ur bostadsmarknaden kan räkna med att det tar längre tid att sälja och att priset troligen blir lägre än i våras.
Den stora faran för de flesta är alltså inte de sjunkande bostadspriserna i sig. Utan att prisnedgången kan leda till ökad arbetslöshet.

Maria Crofts
maria.crofts@dn.se "

DN LÖRDAG 25 NOVEMBER 2017

"Kurser om kvinnovåld blir obligatoriska för vissa yrken

Samtalen till stödtelefonen Kvinnofridslinjen har ökat sedan Metoo-kampanjen startade. Nu vill jämställdhetsministern Åsa Regnér (S) öka kunskapen om våld mot kvinnor. I sommar införs obligatoriska kurser på högskolor och universitet för vissa yrkeskategorier.

– I vissa examensordningar kommer kurser om våld mot kvinnor att bli obligatoriska. Det gäller för akademiska yrken i vilka man kommer att träffa personer som har blivit utsatta för våld, säger Åsa Regnér. Hon nämner utbildningar till läkare, psykologer, tandläkare, jurister, socionomer, fysioterapeuter och sjuksköterskor som exempel.

– Det är tufft av regeringen. Jag har väntat på det i 20 år. Det är hoppfullt, säger Gun Heimer, professor i kvinnomedicin och chef för Nationellt centrum för kvinnofrid, NCK, vid Uppsala universitet.

Till NCK:s kvinnofridslinje i Uppsala ringer drygt 31 000 kvinnor varje år och från hela landet. Det är kvinnor som är eller har blivit utsatta för hot, misshandel och/eller sexuellt våld i nära relationer. På Uppsala stadsteaters scen kommer man vid lunchtid i dag, lördag, på FN:s internationella dag mot våld mot kvinnor, att läsa upp åttiosex vittnesmål (så många ringer i snitt per dag) från kvinnor som har ringt till stödtelefonen. Precis som Metoo-berättelserna är det skakande citat om vissa mäns självutnämnda rättighet att utöva makt och våld över kvinnor.
– Vi pratar ofta om kvinnor som vistas utomhus med män de inte känner, men det farligaste en kvinna kan göra är att vistas inomhus med en man hon känner, säger Åsa Regnér och har stöd i det hon säger i Brottsförebyggande rådets, Brås, statistik.

Den visar att år 2016 anmäldes 29 000 misshandelsbrott mot kvinnor över 18 år. Av dessa hade 18 200 skett inomhus av en bekant gärningsman. Värt att notera är att det gäller anmälda brott och att det finns ett stort mörkertal. Enligt Nationella trygghetsundersökningen, NTU, uppgav 181 000 personer (2,4 procent av befolkningen) att de hade utsatts för sexualbrott under förra året. Det är en ökning från 2015, då siffran låg på 1,7 procent.

Hur väl skyddar lagen våldsutsatta kvinnor?
– Jag tycker att lagstiftaren har försökt tänka igenom de flesta situationerna. Lagstiftningen finns där, samtidigt tror jag att den kan förbättras. Det är också tjugo år sedan kvinnolagstiftningen kom till så det är dags att utvärdera den, säger Åsa Regnér.

Gun Heimer pekar på att bevisföringen vid ett anmält kvinnovåldsbrott kan vara ganska svår, familjesituationerna kan se mycket olika ut. Våld mot kvinnor har ingen klasstillhörighet. Det kan också drabba ung som gammal, svenskfödd eller inte. Typsamtalet till Kvinnofridslinjen kommer från en kvinna mellan 40 och 50 år som har levt flera år i en relation med allvarligt eller grovt fysiskt och/eller psykiskt våld. Många är helt nedbrutna och har blivit isolerade av förövaren.

– Vi brukar säga att Sverige har världens vassaste lagar när det gäller våld mot kvinnor – men då måste vi också använda dem rätt. Ta utredningarna på allvar. När vi nu ser att anmälningarna om våldtäkt och sexuella trakasserier ökar så måste man ha en beredskap för det. Myndigheterna måste vara med nu för det är viktigt att det som är kriminellt lagförs, säger Gun Heimer.

– Många som ringer oss kan säga: Är det här våld? Det kan verka som en ganska konstig fråga, men faktum är att många inte riktigt vet vad som räknas som våld så detta att ringa och prata är viktigt. Personalen som tar emot våra samtal vet verkligen hur våldet ser ut in på bara skinnet.

I kvinnofridspropositionen från 1998 betonas förebyggande arbete som en viktig åtgärd för att minska våldet mot kvinnor.

Hur ser det arbetet ut i dag?
– Det kan vara att nå killar och unga män med sexualundervisning som innehåller jämställdhetsresonemang, respekt, kunskap om sexualitet, vad de ska göra med de stora känslorna och hur ska de förhålla sig till sin partner, säger Åsa Regnér. Men arbetet pågår också inom olika typer av organisationer.

2007 startade Kvinnofridslinjens stödtelefon på uppdrag av regeringen. Syftet var att skapa en kanal för kvinnor som lever med våld och hot och som inte har någonstans att vända sig. I dag ligger ett informationskort om jourtelefonen, litet som ett visitkort, på 28 språk ute på bland annat bibliotek och apotek och inom sjukvården.

Totalt arbetar cirka femton anställda med att svara på Kvinnofridslinjen. Telefonen är inte enbart öppen för den som är utsatt för våld, utan också för personer i kvinnans närhet och yrkesverksamma som upptäckt att en kvinna skadas.

Hur viktig har Metoo-debatten varit för kvinnorna som ringer Kvinnofridslinjen?
– Det är viktigt för dem som ringer att höra andra röster som säger ”vi är också utsatta”. Med Metoo har det blivit ett annat tryck i diskussionen. Alla måste fundera över sin personliga uppfattning om våld – och vad som händer på våra arbetsplatser, säger Gun Heimer. Åsa Regnér nickar instämmande.

– Jag ska göra vad jag kan, samla in krav som kommer och göra de här modiga kvinnorna rättvisa. Jag tolkar deras vrål efter rättvisa som ett krav på resultat.

Carin Ståhlberg carin.stahlberg@dn.se "

"Utdrag ur samtal till Kvinnofridslinjen.
”Han dunkade mitt huvud i betongväggen åtta gånger. På sjukhuset sa de att det i alla fall inte var en hjärnblödning. Det var bara en allvarlig hjärnskakning.”
•••
”Efter ett år började han slå mig, så nu har jag gjort allt han vill. Jag har slutat jobba, slutat träffa mina vänner och familj, slutat gå utanför lägenheten. Jag sitter bara hemma. Blir det bra nu?”
•••
”I stället för att äta, badar jag varmt och skär mig.”
•••
”Jag sa nej flera gånger, men han höll handen över min mun. Jag fick panik och bet honom i fingrarna och då dunkade han mitt huvud i golvet så jag svimmade av. Jag vet inte vad som hände sedan.”
•••
”Det är mitt fel. Hade jag inte gjort så, så hade det inte hänt. Jag kanske inbillar mig, jag är så tjatig. Vi har det väl bra ändå. Bor i en fin villa.”
•••
”Jag stod och strök. Han sa att med det strykjärnet skulle jag vilja krossa ditt huvud.”
•••
”Två av hans ex ringde och varnade mig när vi hade blivit tillsammans. Jag trodde att de bara var bittra och avundsjuka.”

"Fakta.
2016 anmäldes 29 000 misshandelsbrott mot kvinnor 18 år och äldre. 18 200 av dessa avsåg misshandel som skett inomhus av en bekant gärningsman, enligt Brottsförebyggande rådet, Brå.

Under 2016 anmäldes 20 300 sexualbrott varav 6 720 var våldtäkter. Det är en ökning med 12 procent jämfört med 2015.

Kvinnofridslinjen

Kvinnofridslinjen startade 2007 (020–50 50 50) och är en stödtelefon för kvinnor som utsatts för psykiskt och/eller fysiskt våld.

Kvinnofridslinjen får i genomsnitt 86 samtal per dygn från hela landet. I samband med Metoo-kampanjen har antalet samtal till linjen ökat och är nu uppe i cirka 100 samtal per dygn.

Vid lunchtid i dag, den 25 november, på FN:s internationella dag mot våld mot kvinnor, läser skådespelare på Uppsala stadsteater upp citat ur boken ”Åttiosex röster, ett dygn på Kvinnofridslinjen”.

Kvinnofridslinjen drivs av Nationellt centrum för kvinnofrid, NCK, vid Uppsala universitet och Akademiska sjukhuset. "

DN LÖRDAG 25 NOVEMBER 2017

" Jimmie Åkesson höjer tonläget – nu är både M och S huvudfiender

Analys. Sverigedemokraterna höjer tonläget en hel oktav och målar en nattsvart bild av Sverige. Partiledaren Jimmie Åkesson pekar ut partiet han tidigare ville samarbeta med – Moderaterna – som huvudfiende tillsammans med Socialdemokraterna och medierna.

Norrköping.
Det ser ut som Gotham City. En film om en mörk stad där solen aldrig skiner, med brinnande bilar och våldsbrott. Men rösten i filmen är inte Batmanskådespelaren Christian Bales utan SD-ledaren Jimmie Åkessons.

Han beskriver hur vänner och familj dör i väntan på vård och hur svenskar attackeras, lemlästas och mördas på gatorna.

Ansvaret för detta bärs enligt SD av Moderaterna, Socialdemokraterna och medierna. ”Folk har mördats och kommer att fortsätta att mördas till följd av er politik, och ni kommer att fortsätta att mörka och ljuga”, säger Åkesson. ”Konflikten går mellan er och oss.”

Sverigedemokraterna har balanserat mellan att peka finger mot etablissemanget och att försöka bli en del av det. På partiets landsdagar i Lund för två år sedan sade Jimmie Åkesson att SD i framtiden vill regera tillsammans med Moderaterna och Kristdemokraterna. Sedan dess har Sverigedemokraterna försökt få till stånd ett samarbete med de båda partierna.

I början av året trodde SD att strategin hade gått hem. Moderaterna gläntade på dörren och centrala företrädare för M och SD bokade möteslokal i riksdagen. Men Moderaterna krympte snabbt ihop i

opinionen och partiledaren fick gå.

Den nye M-ledaren säger att han inte ska samtala eller förhandla eller kompromissa med Sverigedemokraterna. Samtidigt har Moderaterna skärpt sin flyktingpolitik och minskat skillnaden mellan SD och M. Men väljarna verkar än så länge gilla Kristerssons linje, M har tagit väljare både från SD och C.

Det ställer SD i ett nytt läge. Sverigedemokraternas svar här på partiets landsdagar är att skärpa invandringspolitiken ytterligare. SD betonar åtgärder för återvandring och att det ska bli svårare att bli svensk medborgare och samtidigt lättare att upphäva medborgarskap.

SD:s gruppledare i riksdagen, Mattias Karlsson, säger att SD måste bli ett ännu mer pragmatiskt parti. Han tog som exempel att SD inte kan vara motståndare till alla former av invandring. En viss arbetskraftsinvandring av välutbildade kan partiet tänka sig.

Mattias Karlsson talade också om att öka trovärdigheten för partiets företrädare. ”Vi måste börja uppföra oss som ett professionaliserat regeringsparti.”

SD:s förtroendevalda har varit inblandade i en lång rad av skandaler. Det utskott som utesluter partimedlemmar har sammanträtt flitigt. Men trots skandalerna och den mer radikala invandringspolitiken har SD på andra sätt börjat normaliseras. I Norrköping finns det för första gången inga demonstranter utanför möteslokalen.
Partiet satsar hårt på att vara mot etablissemanget och har en retorik mot oss journalister som känns igen från högerpopulister och auktoritära politiker i andra länder. SD söker inte längre allierade i riksdagen. Men vill partiet fortsätta att växa måste väljarna känna igen sig i verklighetsbilden. Och frågan är om inte de flesta svenskar ser vissa skillnader mellan sin hemstad och Gotham City.

Ewa Stenberg ewa.stenberg@dn.se "

DN LÖRDAG 25 NOVEMBER 2017

"Villkorlig dom och böter för Mona Sahlin

Socialdemokraternas tidigare partiledare Mona Sahlin döms för skattebrott, skriver Aftonbladet. Straffet blir villkorlig dom och 50 dagsböter på totalt 23 000 kronor.

– Det gäller två skattebrott, skatteundandragande, 2015 och 2016. Det är inkomster som hon inte redovisat i deklarationen. Hon är ju enskild näringsidkare, säger kammaråklagare Arne Fors.
Sammanlagt handlar det om 217 204 kronor.
– Hon har erkänt brott och godtagit strafföreläggandet, säger Arne Fors.
TT "

DN LÖRDAG 25 NOVEMBER 2017

"Regeringen vill ha räntetak för snabblån

Färre personer ska riskera att fastna i en skuldspiral. Regeringen vill införa ett räntetak och ett kostnadstak för snabblån.

Regeringen vill också skärpa reglerna för marknadsföringen av lån till konsumenter och har fattat beslut om en lagrådsremiss. Reklamen ska inte få utformas så att ”den lockar konsumenter till ogenomtänkta beslut”.

”Genom förslaget stärker vi skyddet för konsumenterna och begränsar möjligheten att profitera på människor i ekonomisk utsatthet. Det är oacceptabelt att konsumenter utnyttjas”, säger biträdande justitieminister Heléne Fritzon (S) i ett pressmeddelande.

I lagrådsremissen föreslår regeringen att kredit- och dröjsmålsräntor för högkostnadskrediter maximalt får vara 40 procent högre än referensräntan, som just nu är –0,5 procent. För en högkostnadskredit ska kostnaderna aldrig få överstiga ett belopp som motsvarar kreditbeloppet.

Som exempel: Vid ett lån på 1 000 kronor ska en person aldrig behöva betala mer än totalt 2 000 kronor.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 september nästa år.
”Konsumenter ska i så liten utsträckning som möjligt behöva oroa sig för att en liten skuld växer och blir okontrollerbar”, säger finansmarknadsminister Per Bolund (MP).
TT "

DN LÖRDAG 25 NOVEMBER 2017

" Konkurrensen riskerar minska när staten säljer

Staten är på väg att sälja sitt ägande i Apoteksgruppen Holding. Affären påverkar runt 180 egenföretagare, som driver själva apoteken. Köper någon av de största kedjorna bolaget minskar konkurrensen på marknaden.

Inom kort väntas statens försäljning av Apoteksgruppen bli klar. I onsdags lämnade spekulanterna in sina bud på företaget. Enligt uppgift till DN finns de privata företagen Apotek Hjärtat och Kronans Apotek med bland budgivarna medan statliga Apoteket har avstått.

Apotek Hjärtat ägs av Ica och Kronans Apotek ägs av finska Oriola. Skulle någon av dem få köpa minskar konkurrensen på apoteksmarknaden.

– Skulle Hjärtat köpa blir det en kraftig obalans på apoteksmarknaden eftersom företaget gynnas av sin koppling till Ica, som har över 50 procent av dagligvarumarknaden, säger en källa med insyn i branschen.
Enligt personen öppnar Hjärtat allt fler försäljningsställen även i mindre Icabutiker och kan därmed dra nytta av stora kundströmmar på ett helt annat sätt än konkurrenterna.

En annan källa påpekar att om staten vill upprätthålla konkurrensnivån kan man välja att sälja till en utländsk aktör som i dag inte har verksamhet i Sverige. Brittiska Boots skulle kunna vara en sådan.

Affären kompliceras av att det inte är själva apoteken, utan det så kallade holdingbolaget som säljs. De runt 180 apotek som ingår i Apoteksgruppen ägs nämligen av egenföretagare.

Med statens försäljning av holdingbolaget följer ett litet delägande i dessa enskilda apotek. Den nya ägaren kommer att äga 1 procent i respektive företag och därmed får egenföretagarna en ny avtalspartner.
– Med tanke på avtalspaketets utformning och dess längd så är det otroligt viktigt att staten säkerställer att det blir en bra lösning för oss och våra 750 apoteksanställda, säger Tony Jansson, ordförande i Apoteksgruppens medlemsråd.

Avtalen mellan holdingbolaget och de olika apoteksbolagen är långsiktiga. De löper ända till 2034.

Enligt Tony Jansson har han och övriga egenföretagare ingen insyn i statens försäljning.

– Vi respekterar att staten säljer och utgår från att man tar stort ansvar för oss i den här processen, säger han.

Bland egenföretagarna finns det de som kan tänka sig att sälja sin egen rörelse till en blivande ägare av holdingbolaget medan andra vill fortsätta att driva sitt apotek. Den aspekten har också betydelse i affären.

Statliga Apoteket AB är marknadsledare, följt av Apotek Hjärtat och Kronans Apotek. Apoteksgruppen är nummer fyra på marknaden. Sett till antal apotek hade vid årsskiftet Apoteket och Hjärtat nästan lika många, 387 respektive 386 stycken, enligt Apoteksföreningens marknadsrapport. Kronans hade 323 och Apoteksgruppen 177. Övriga 119 apotek ägdes av andra aktörer.

Pia Gripenberg
pia.gripenberg@dn.se"

"Fakta.
Apoteksgruppens runt 180 apotek drivs av egna företagare.
Apoteksgruppen Holding är statligt och moderbolag till dels ett förvaltningsbolag, dels ett servicebolag.
Servicebolaget erbjuder tjänster och produkter samt är det bolag som egenföretagarna är medlemmar i.
Förvaltningsbolaget erbjuder delfinansiering av apoteksförvärven och kvarstår som minoritetsägare till apoteken under en överskådlig tid. "

DN LÖRDAG 25 NOVEMBER 2017

"Tidigare Allra-vd kvar i häkte

Fondbolaget Allras tidigare vd Alexander Ernstberger går med på att sitta fortsatt häktad.

Åklagaren har beslutat att släppa den tidigare toppchefen Olle Markusson, som också varit häktad sedan i mitten av oktober. Men misstankarna mot honom kvarstår och han är belagd med reseförbud, uppger kammaråklagare Thomas Hertz.

Allra misstänks för att ha svindlat svenska pensionssparare på mångmiljonbelopp. Båda männen misstänks för grov trolöshet mot huvudman.

TT "

DN LÖRDAG 25 NOVEMBER 2017

"Nätverkslösningen ses över för att öka patientsäkerheten

Karolinska universitetssjukhuset har tecknat en överenskommelse med landstingsdirektören om en översyn av it-systemet på Nya Karolinska, för att få ett stabilare nätverk.
— Innan vi fortsätter med sjukhusflytten, så måste vi komma tillrätta med problemen, säger sjukhusdirektör Melvin Samsom.

Under gårdagen sattes Nya Karolinska i stabsläge för andra gången på två dagar, efter att nätverket gått ner. Sjukhusets styrelse kallades också in för ett extramöte.

— Det kan inte fortsätta så här. Innan vi tar nästa steg i sjukhusflytten så måste vi gå till botten med vad som är grundproblemet med sjukhusets it-system, säger Melvin Samsom.

På fredagen har sjukhusdirektör Melvin Samsom och landstingsdirektör Malin Frenning tecknat en överenskommelse om en översyn av hela nätverkslösningen, för att föreslå förstärkningar.

— De närmaste dagarna hoppas vi att få klarhet i vad som behövs för att få ett stabilt system på Nya Karolinska. Den här översynen måste komma igång och göras snabbt. Målet är att vi ska få en patientsäker miljö, säger Melvin Samsom.

Översynen omfattar både sårbarhet vid drift, liksom vid uppdateringar av systemet. Det var vid en uppgradering på tisdagen som hela nätverket på sjukhuset gick ner, så att sjukhuset försattes i stabsläge.

I uppdraget ingår också att ta fram en plan för arbetet och rekommendera åtgärder för vägen framåt, för att nätverket på Nya Karolinska blir drifts- och patientsäkert.

Någon budget för vad förstärkningarna får kosta är inte framtagen, enligt Melvin Samsom.

— Vi måste göra vad som krävs för att få en stabil och patientsäker miljö, och det kan vi inte skjuta på, säger Melvin Samsom.

Landstingets it-direktör Stefan Schildt och Karolinskas it-direktör Anders Jönebratt får ett gemensamt ansvar för översynen. Enligt Anders Jönebratt har de åtgärder som hittills vidtagits då det uppstått problem handlat om att lösa dem här och nu.

— Den här upphandlingen gjordes för flera år sedan, och saker och ting ändras. Vi ska se på det här med friska ögon så att vi med båda dagens teknik och dagens standard kan se om det är någonting som behöver ändras, säger Anders Jönebratt, it-direktör på Karolinska. It-lösningen på Nya Karolinska upphandlades 2013, och levereras av HP.

Anna Gustafsson
anna.gustafsson@dn.se "

DN LÖRDAG 25 NOVEMBER 2017

”Samtalen var förtvivlade”

Anklagelserna mot Kulturprofilen har varit kända under lång tid. Men trots att även ledamöternas familjemedlemmar utsatts har samarbetet inte stoppats. Ledamoten Sara Stridsberg vill att Svenska Akademien ska vara öppnare med svagheter och brister den här gången.

Krisen i Svenska Akademien fördjupades efter torsdagens sammanträde i Stockholm. Ständiga sekreteraren Sara Danius läste inför ett stort pressuppbåd upp uttalandet där det framkommit att den utpekade Kulturprofilen också utsatt ledamöter, ledamöters döttrar, ledamöters hustrur och personal vid kansliet ”för oönskad intimitet” – och att detta fortgått utan att någon har ingripit.

Författaren Sara Stridsberg, som sitter på stol nummer tretton i Akademien, säger till DN att mötet i Börshuset var omtumlande och historiskt.

– Vi hade ju att ta ställning till inte bara granskningen i DN utan också oss själva som människor, och det händer något i ett rum när man delar sina privata erfarenheter. När man tillsammans lägger ett större pussel av dem, säger hon om det som framkom i Svenska Akademiens pressmeddelande.

Så ledamöter har enskilt känt till Kulturprofilens beteende, i vissa fall riktat mot egna familjemedlemmar, utan att ta upp frågan?

– Ja, jag uppfattar att enskilda ledamöter har vetat om detta, men inte delat sina erfarenheter med varandra. Man har hållit dem för sig själv

för att man inte velat förstöra den goda stämningen. Det är alltid svårt att vara en partykraschare. Så samtalen vi nu haft – och försöken att förstå oss själva och institutionens historia – har varit starka, förtvivlade, upprörande, även om jag inte vill gå in på detaljer. Vad vi talat om under mötet hade inte varit möjligt utan det enorma ljus som nu kastats över detta i offentligheten. Det har ingett mig hopp, och en känsla av att allting faktiskt är möjligt. Min akuta känsla nu är att jag kan tillföra Akademien klarhet genom mina erfarenheter i de här frågorna, och jag ser det som framtiden: att visa sårbarhet. Att vara öppna med de egna svagheterna och bristerna.

Samtidigt är långt ifrån alla i Akademien ”offer” för Kulturprofilen. Tvärtom. Bland ledamöterna finns dem som står honom mycket nära och som aktivt möjliggjort hela hans makt. Hur påverkade det era samtal?

– Ja, det finns en berättelse för varje stol, och väldigt olika grader av närhet. Och därför är arbetet framåt så viktigt, då varje ledamots historia ska granskas. Och ja, det är klart att det under mötet uttrycktes skuld. Vi hade ett samtal som väldigt mycket handlade om skuld och ansvar. Och beslutet som till slut togs var enhälligt – utifrån de ledamöter som närvarade. Och nej, alla var inte på plats.

Vittnesmålen från de arton kvinnor som framträder i DN:s granskning rör händelser som ska ha skett mellan år 1996 och hösten 2017, men enligt flera uppgiftslämnare kan liknande händelser ha inträffat sedan början av 1980-talet.

Redan för tjugo år sedan rapporterade Expressen att flera unga kvinnor anklagade Kulturprofilen för sexuella trakasserier. En kvinna larmade om händelserna i ett brev till såväl myndigheter som Akademiens dåvarande ständige sekreterare, Sture Allén.

Han bekräftade att han mottagit kvinnans brev men ville i övrigt inte besvara tidningens frågor: ”Det finns ingen anledning för mig att svara på detta”, sade Allén till Expressen. Tidningen rapporterade också att unga praktikanter utnyttjats på Kulturprofilens verksamhet.

Efter Svenska Akademiens sammanträde var Sture Allén, numera ledamot, en av de första som lämnade Börshuset, samtidigt som flera andra ledamöter, däribland Per Wästberg, Horace Engdahl och Klas Östergren. Sammanträdet hade då pågått i drygt två och en halv timma.

Flera ledamöter lämnade Gamla stan i bil och varken Sture Allén eller akademiledamoten Per Wästberg – som vid minst tre tillfällen föreslagit att Kulturprofilen bör tilldelas en kunglig orden – ville besvara DN:s frågor, utan hänvisade samtliga kommentarer till Sara - Danius.

– Nu har vi lovat Sara Danius att inte tala. Hon har nu talesrätten. Det går inte. Det är ingen idé, sade Per Wästberg.

Nära två timmar efter att de första ledamöterna lämnade Börshuset kom Sara Danius ut genom portarna. Detta efter att ha författat det uttalande hon sedermera läste upp inför presskåren.

På fredagen var DN i kontakt med flera andra ledamöter, både genom mejl och över telefon. Samtliga hänvisade dock alla kommentarer till Sara Danius.

– Mina läppar är förseglade. Vi hänvisar det till ständiga sekreteraren. Det är beslut om det helt enkelt, så jag kan ingenting göra, säger akademiledamoten Kjell Espmark.

En person som arbetat nära Kulturprofilens verksamhet, här kallad Klubben, säger till DN att mannen haft ett stort nätverk inom kulturlivet, något som gjort att Klubben kunnat få en stark ställning och hög prestige.

– Det är klart att Klubben är slut, det säger sig självt. Ingen kommer att vilja uppträda där och själv kommer jag inte att medverka där igen. Tyvärr är det så. Och det beror på att han har betett sig illa, på ett sätt som besökare och de som bidrog inte känner till. Det är sorgligt framför allt för dem som råkat ut för det här, säger personen, som vill vara anonym.

Hur mycket kände ni till?
– Det är klart vi inte visste något. Det har funnits en vetskap om tafsighet, men det som framkommer är ju saker som naturligtvis ingen av oss som medverkade där hade sett.

Sara Stridsberg vill inte tala om vad som sades under mötet, om att Sture Allén och Svenska Akademien larmades om Kulturprofilens agerande redan för tjugo år sedan.

– Det är vad utredningen ska kasta ljus över. Det här är början på ett stort arbete, avslutar hon.

Matilda Gustavsson matilda.gustavsson@dn.se
Hugo Lindkvist hugo.lindkvist@dn.se
Leonidas Aretakis leonidas.aretakis@dn.se "

DN LÖRDAG 25 NOVEMBER 2017

"Björn Wiman: Nu skakar Akademien i sina grundvalar

Svenska Akademien har gjort alla fel. Nu gör man i stället allt rätt. Det som utspelade sig efter sammanträdet i Gamla stan på torsdagskvällen saknar motstycke i institutionens historia.

I sitt samfällda uttalande erkänner och välkomnar ledamöterna Dagens Nyheters granskning av den så kallade Kulturprofilen och hans kopplingar till Svenska Akademien. Man vidgår att det som de 18 kvinnorna har berättat i Matilda Gustavssons reportage är korrekt och oerhört allvarligt. Men man gör mer än så. Den ständiga sekreteraren Sara Danius lägger därtill uppgifter om hur samme man har utsatt ledamöter, ledamöters döttrar, ledamöters hustrur och personal vid kansliet ”för oönskad intimitet” – och att detta har fått fortgå utan att någon har ingripit. Det är djupt chockerande – och det kanske tydligaste och mest skrämmande exemplet på en sjuk tystnadskultur som har kunnat påvisas under hela Metoo-rörelsen.

Att som man nu gör bryta alla band med Kulturprofilen och hans kulturförening är givetvis det enda rätta. För första gången beter sig Svenska Akademien som en modern organisation i ett modernt samhälle. Den ständiga sekreteraren Sara Danius krishantering hittills i denna fråga överträffar vida hur många andra organisationer har hanterat problem i samband med Metoo-rörelsen. Skillnaden mot hur den dåvarande sekreteraren Sture Allén föraktfullt viftade bort liknande uppgifter efter tidningen Expressens granskning 1997 är total.

Svenska Akademiens valspråk är ”snille och smak”. Den förmoderna institutionens enda existensberättigande i dag är att stå som en förebild vad gäller bildning, kultur och aktningsvärda traditioner. Det som nu uppdagas visar på raka motsatsen till allt detta.

Om Akademien ska överleva denna kris med allmänhetens förtroende i behåll krävs en fortsatt genomlysning och en ärlig uppgörelse med dem som har möjliggjort de svinerier som nu avslöjas. Ansvaret faller tungt på de ledamöter som i åratal – genom vänskapsband och ekonomiskt stöd – har sanktionerat ett beteende som strider mot det civiliserade samhällets normer. För flera enskilda ledamöter kvarstår många frågor att besvara.

Svenska Akademien har länge satt en ära i att stå över resten av samhället. Nu står man på botten. Den anrika institutionen skakar i sina grundvalar. Det som den nu gör är dess enda chans att överleva.

Björn Wiman
bjorn.wiman@dn.se "

DN LÖRDAG 25 NOVEMBER 2017

" Jonas Thente: Det är du som avgör vilka verk som ska ingå i litteraturkanon

F ör femton år sedan gjorde man sig lustig över begreppet ”kanon”. Jag använde det i något sammanhang och en språkkrönikör på tidskriften Vi tyckte att det var höjden av snobbism och elitism att använda ett så okänt, fackidiotiskt ord i en dagstidning. Typiskt kulturskribenter, himlade sig flera av hans läsare.

I dag har k-ordet stigit upp ur de litteraturvetenskapliga djupen även här i provinsen och, enligt lagen om den svenska litteraturdebatten, blivit politik.
Så låt oss diskutera kanon utifrån det faktum att den allt oftare hamnar i centrum när man pratar böcker. Nu senast var det ju Ebba Busch Thor (KD) som ville använda reglerad skönlitteratur som glidmedel för att underlätta individens penetration av det svenska samhället och dito kulturen. Så brukar politiker tänka kring litteratur.
Nu var problemet att partiledaren själv inte var särskilt kunnig om kanon. Så kom ojanden från den läsande allmänhet som kan sina Lagerlöf, Strindberg och Östergren. Sedan kom fördömanden från den politiska vänstern mot de förra för att de försvarar en elitistisk bildningskultur. Och så kom alla de där som menar att fan dårå, man kan ju googla Lagerberg och Strinderlöf om man vill.
Problemet med litteraturkanon – eller snarare med dem som debatterar den – är att den inte fungerar så enkelt. Kanon är inget kungligt slott vars fasadfärg man kan ha lokala rådgivande folkomröstningar om. Det finns inget enskilt utskott som hanterar den, ingen talesperson som kan ställas mot väggen. Kanon är ett levande väsen som har existerat så länge människan haft något hon ansett vara värt att minnas och tradera, långt innan skriften uppfanns.
Man kan absolut precisera vilka som styr kanon. Det är författare, förläggare, bibliotekarier, bokhandlare, litteraturkritiker, läsare,

redaktörer på tidningar, tidskrifter, radio och tv; lärare, bildningsförbund, konstnärer, musiker, agenter, de litterära sällskapen, teaterproducenter, kulturjournalister, översättare, priskommittéer, forskare, studenter, slumpen och minst ett ytterligare dussin aktörer.
Du som till äventyrs läser detta avgör också kanon. Möjligen inte i lika hög grad som Svenska Akademien och förläggarna på de största bokförlagen, men du finns där och dina åsikter betyder något.
Tanken att skapa en kanon är helt befängd. Den finns redan. Man kan nedteckna den ungefär som den ser ut i dag, lördag, men inte hur den kommer att se ut i morgon, söndag. Man kan försöka förändra den, men knappast på egen hand. Fråga en av världens tyngsta kanonmånglare, Svenska Akademien, om författare som Salvatore Quasimodo och Jaroslav Seifert – exempel på att Nobelpristagare i litteratur inte auomatiskt kvalificerar sig för den internationella litteraturkanon.
Man kan vara listig. Man kan som författare testamentera en rejäl summa till en stiftelse som årligen delar ut ett rejält penningpris. Ett litterärt sällskap får administrera och detta sällskaps författare får kanonpoäng av att förknippas med priset. Sällskapet ger helst priset till redan kända och uppskattade författare, för att bibehålla sin egen status, och dessa pristagare håller tacktal som hyllar den instiftande författarens liv och verk, samt tackar sällskapet.
Detta är inget rävspel. Det är en liten del av hur kanon förändras. Den är lite grand som börsen, där kurserna stiger och faller också beroende på rykten och förväntningar. Som när en eller annan fraktion vill ändra kanon av politiska skäl, vilket man ofta vill. Sådana uppenbara utomestetiska motiv brukar stöta på motstånd från andra fraktioner som anar något liknande en börsbubbla.
Självklart kan kanon ändras radikalt. Shakespeare skulle nog kvala in på topp tre i de flestas uppfattning om en internationell litteraturkanon, men under 150 år efter sin död var han i det närmaste bortglömd i England och okänd internationellt. Shakespeares samtida, de så kallade metafysiska poeterna, väcktes upp av nykritiken först i mitten av 1900-talet och poststrukturalismen återupptäckte romantikens lyriska stjärnor.
Det är med författarskap och böcker som med människor: de lever bara så länge någon minns och pratar om dem.
Men vad har kanon med bildning att göra? En del. Det är rimligt att i grundskolan lära ut ord, begrepp och mänskliga sammanhang som hjälper tänkandet – i synnerhet med tanke på att vi lever i en accelererande bildkultur, trots att hjärnan tänker i ord och meningar.
Kafkaartad är ett utmärkt ord som sätter fingret på en bestämd känsla, men man förstår det inte förrän man faktiskt läst Kafka. Och man förstår nog inte Kafka om man inte läst en hel del som inte är Kafka.
Att bokligt bilda sig bör inte bara innebära att bekräfta sin egen identitet, utan att träna på att sätta sig in i andras.
Till skillnad från de flesta andra kanonbildningar är den litterära kanon generös och flexibel. Jämför med vilken populärkulturell subkultur som helst, så framstår litteraturkanon som ett under av antielitism. Jämför med boxningskanon eller whiskykanon. Ändå är det just litteraturkanon som brukar attackeras för exkludering och snobbism. Men sånt brukar komma från människor som inte är intresserade av skönlitteratur utan av helt andra saker.
Det enda som på sikt kan diskvalificera en bok från kanon är om den inte längre har något att säga oss; och då ersätts den av en bok som har det.
Det är upp till dig att avgöra.
Jonas Thente
jonas.thente@dn.se "

"Bokmärket
En särställning i kanonhyllan har nog de verk som ger upphov till andra verk, som i en pågående diskussion. Hjalmar Söderbergs roman ”Doktor Glas” till exempel, som replikeras i minst fyra mer samtida romaner som Bengt Ohlssons ”Gregorius” och Kerstin Ekmans ”Mordets praktik”. "

DN LÖRDAG 25 NOVEMBER 2017

" Svenska romaner vågar inte diskutera idéer

En ”antydningarnas och suggestionernas romankonst” – det är den som premieras i årets Augustnomineringar. Inför måndagens prisutdelning kritiserar Mats O Svensson den samtida svenska - prosan som slutat diskutera tankar och idéer.

Var finns den svenska roman som tänker? Som för fram idéer och diskuterar dem? Jag har skrivit ner frågan i min anteckningsbok efter att ha läst igenom några svenska romaner från det senaste året. Och det är inte första gången jag har reagerat på att många författare verkar rädda för att uttrycka fullständiga tankegångar. I stället för klarhet arbetar man med suggestion. De korta meningarna föredras framför de långa, liksom de korta styckena. Boksidorna fylls av luft och laddade pauser som låter meningen klinga av inuti läsaren.

Inte sällan är det ett effektivt grepp. Det blir en litterär text driven av affekter och stämningar, och genom att låta tanken fortsätta växa inuti läsaren slipper författaren själv omaket att slutföra den. Texten blir på gott och ont lika intelligent som läsaren själv.

Att det är svårt att formulera världen i ord kan nog de flesta vara överens om. Det är litteraturens utgångsläge. Vi kämpar med att uttrycka vad vi menar, stakar och stammar oss fram, blir missförstådda, men försöker igen. Att uppnå en språklig klarhet kräver mer arbete och är en svårare konst än suggestion. Man tar också en större risk när man försöker uttrycka sig klart, att skriva ut fullständiga resonemang. Den utskrivna tanken blir sårbar därför att den är synlig. Den antydda däremot klarar sig nästan alltid genom att vara undanglidande, den räddar sig själv med sin vaghet. Det utsagda riskerar att betraktas som banalt, medan det som antyds oftast framstår som gåtfullt och smart. Inte märkligt att suggestionen blivit den svenska prosans genväg.

Ett sätt att slippa tänka tillräckligt klart är till exempel att förlägga berättandet till en person vars begränsade perspektiv blir förutsättningen för romanen. Inte sällan är berättaren ett barn, eller en ungdom som ovetande tumlar omkring i samtiden. Tittar man på några av årets mest omskrivna och hyllade böcker, flera nominerade till Augustpriset, är det uppenbart.

Greppet går igen i Johannes Anyurus ”De kommer att drunkna i sina mödrars tårar”, Elise Karlssons ”Klass”, Jörgen Gassilewskis ”Hastigheten”, och Jerker Virdborgs ”Sommaren, syster”, alla från 2017. De drivs helt eller delvis av ett sådant berättarperspektiv. Resultatet blir att själva betraktandet av världen framstår som lätt naivt. Vi läsare får ta del av tonåringens svartvita världsbild, en upplevelse som gärna blir nostalgisk i stället för intellektuellt utmanande.

Det kan kontrasteras mot 1800-talets klassiska roman vars protagonist ofta var beläst och bildad, och ifall han (ja det är oftast en han) var ung var han ofta brådmogen. Ta till exempel Julien Sorel i Stendhals ”Rött och svart”(1830). Den unge timmersonen från den franska republikens periferi lyckas med hjälp av sin intelligens och sitt skarpsinne med ambitionen att klättra och bli en betydelsefull person i samhället, trots sin bakgrund. I Stendhals prosa rannsakar Sorel insiktsfullt sig själv, han analyserar noggrant sin omgivning för att förstå hur han måste transformera sig för att vinna respekt. Det finns en bitande saklighet hos Stendhal, för endast genom att beskriva sakernas tillstånd klart kan han göra konvenansens lögn, samhällets orättvisor och hyckleri uppenbara för alla.

Kanske går skillnaden att sammanfatta med en enkel mening: När vår tids romanpersoner famlande försöker orientera sig i världen

genomskådar realismens huvudpersoner samhället för att göra det till sitt.
I Jörgen Gassilewskis ”Hastigheten”skildras folkmordet i Rwanda utifrån en ung tutsikvinnas blick. Bilden vi läsare får är otydlig. Gassilewski hoppar i tid och rum, skiftar blixtsnabbt perspektiv så att man som läsare har svårigheter att uppfatta vad som sker. Marie-Louise, som huvudpersonen heter, dras passivt in i folkmordet och har själv en vag uppfattning om vad som sker. Hon tycks hamna i situationer av en slump. Varför hon brutalt skär ben och armar av sin bästa väns barn och begraver det levande förbli oklart.
Vad Gassilewski gör är att försätta läsaren i ett tillstånd av osäkerhet. Man tvingas att söka efter mening, att anstränga sig för att begripa det som inte går att förstå: hur vanliga människor kunde gå till attack med machete mot grannar och vänner endast för att de tillhörde fel folkgrupp. Gassilewski använder suggestionen som ett grepp för att sudda ut och komplicera gränser, exempelvis den mellan offer och förövare. Men emellanåt framstår det som ren bekvämlighet, att förbli dunkel är helt enkelt mindre riskfyllt.
I ”De kommer att drunkna i sina mödrar stårar” (2017) skildrar Johannes Anyuru ett sekulariserat samhälle där människor dras till det totalitära på grund av modernitetens brist på mening. Andemeningen är att vi behöver mer religion, inte mindre, en tanke som Anyuru hela tiden antyder men aldrig skriver ut. Inget fel i det, men jag misstänker att han egentligen har en större vilja att diskutera de idéer som antyds. Hans vaghet kräver en välvillig läsare, en som redan från början har bestämt sig för att detta är bra.
Inte ens när romanen utspelar sig i den svenska universitetsvärlden blir läsaren mycket klokare. Den intelligens som litteraturstudenten Hélène troligen besitter får vi inte se mycket av i Elise Karlssons ”Klass”. Den skymtar till då och då, men mest som pose. När någon vågar drista sig till en T S Eliot-referens under en diskussion om västerländsk kanon i seminariesalen avbryter Hélène aggressivt ”Vad fan vet T S Eliot om civilisation?” för att därefter ”fördjupa” uttalandet med ett par rader om att litteraturen automatiskt inte ger kunskap. Det kunde ha varit ett av flera tankeväckande ämnen för romanen att diskutera, men av det blir intet. Problemet är att endast ett perspektiv får dominera, och att läsaren förväntas att friktionsfritt köpa det. I stället för en dialog, får läsaren ett snävt och ensidigt perspektiv som det inte ens behöver argumenteras för.
Jag tar ett nytt andetag och spanar i hösten utgivning. Läser en roman om en ung litteraturkritiker som inte verkar vara lika intresserad av böcker som av att urskulda sina otrohetsaffärer. Läser realistiskt anlagda men idémässigt tunna romaner. Läser två novellsamlingar som odlar de förtätade ögonblickens stil. Till sist fastnar jag i en roman som till en början framstår som en öppning.
I sin senaste roman ”Sommaren, syster” lägger Jerker Virdborg fram en sorts poetik. Den utspelar sig i ett Sverige där ett mångårigt krig trasat sönder landet. Berättaren Erik flyr med sin syster genom de svenska skogarna. I en sekvens skriver han ned några svårbegripliga lyriska rader på en papperslapp. Systern läser fragmenten men dess innebörd förblir outtalad under den långa och farofyllda strapatsen, de delar allt, utom just det. När Erik till slut lyckas komma med en båt, har systern smugglat ner papper och pennor i hans packning. I ett brev säger hon: fortsätt skriv, men”skriv så att andra kan läsa, inte bara jag eller du, skriv så att vem som helst skulle kunna förstå”.
Det är inget annat än en uppmaning till en realistisk berättarkonst. Men Virdborg väljer tyvärr att förlägga berättarperspektivet till Erik. Han är lite annorlunda, raka motsatsen till sin praktiskt lagda, skarpsinniga elitsoldat till syster. Han begriper inte vad kriget går ut på, vad man strider om och vilka olika konflikter som härjar Sverige. Han befinner sig i ett töcken av okunskap – och därmed hamnar också läsaren där. Vi får nöja oss med en skickligt berättad actionroman, en

bok som ligger närmare den amerikanska Hollywoodfilmen än den europeiska romanen.
Först när jag läser Sigrid Combüchens ”Sidonie & Nathalie” hittar jag till slut en roman med djup. Det är också en roman med krig- och flykttema, men den får tyngd och fyllighet av hur den pendlar i tid mellan en yngre och en åldrad berättare. Den äldre, 90-åriga Nathalie, är genuint osympatisk och fäller omdömen om alla i sin omgivning, inte minst sina barn och barnbarn. Men hon gör det med en sådan skärpa som kommer från levd erfarenhet att romanen får mig att längta efter fler huvudpersoner som är torra bakom öronen.
Alla behöver inte skriva som Thomas Mann i ”Bergtagen”eller George Eliot i ”Middlemarch”. Men det är för eländigt att den svenska samtidslitteraturen inte bjuder på fler romaner med ett idéinnehåll som överträffar en välskriven krönika. Det är dags för en litteratur som utmanar sina läsare, inte med ett lyriskt språk – utan genom tankar och handlingar.
För vad tar man med sig från antydningarnas och suggestionernas romankonst? Vad dröjer kvar förutom en stämning, en kvardröjande känsla? Vad fyller man ut det antydda med förutom vad man redan har inom sig? Varför lämnar berättandet aldrig jagets trånga rum, får syre och tar höjd? Den svenska romanen skriver sig allt djupare in i en ekokammare. Emellanåt känns den allt för trång att vistas i.

Mats O Svensson kritiker i DN. "

DN LÖRDAG 25 NOVEMBER 2017

" Flickorna som slutar ta på sig skulden

Hur många flickor har varit med om sexuella trakasserier i skolan? Skrämmande många, och den delen av skolvärlden blundar vuxna gärna för, vägrar lyssna när flickorna försöker berätta, ursäktar pojkarna eller bagatelliserar på ett sätt som lägger en stabil grund för kulturprofilers kommande verksamhet. Ni vet: killarna bara gillar er, det är därför de tafsar/våldtar/mobbar/hånar/förstör. Och förresten, vad ska killarna göra? Deras arma hormonsystem går på högvarv när de ser hur ni utvecklas till kvinnor. Får ni bröst så får ni skylla er själva, helt enkelt, för då kan inte pojkar kontrollera sig alls.

Ungdomsböckerna har berättat om denna verklighet länge. På senare år har till exempel Jessica Schiefauer i sin Augustvinnande ”Pojkarna” från 2011 berättat om tre flickor som hittar en väg ut ur förnedringen genom att själva bli pojkar. Nu i höst berättar Sara Bergmark Elfgren i fantasyromanen ”Norra Latin” om teaterelever, där alla unga kvinnor snabbt lär sig att undvika den kände äldre skådespelare som självklart anser sig ha rätt att tafsa på unga flickor.
Det har också kommit en bok som ser ut att vara skriven i direkt samband med #metoo-kampanjen, Marie-Chantal Longs ”#seriöstdeträckernu”. I den börjar någon skicka ”dickpics” till tre flickor i nian, det vill säga bilder på manliga könsorgan i den moderna varianten av blottning. De blir arga, illa till mods – och börjar förstås anklaga sig själva. Vad har de gjort för fel för att ”inbjuda” till den sortens bilder?
”#seriöstdeträckernu” är en pedagogisk roman, alldeles för pedagogisk: flickorna är schematiskt uppdelade i en kaxig, en blyg och en ordentlig, och även omvärlden delas upp i schabloner för att tydligt

kunna gestalta olika synsätt. Det är dessutom en sällsynt pratig roman, behäftad med åtskilliga dramaturgiska problem. Flickorna ägnar oändlig tid åt att missförstå varandra, och väljer ett melodramatiskt sätt att ta itu med sin blottare.
Ändå är den läsvärd, för Marie-Chantal Long benar ut de grundläggande frågorna: flickor reagerar ofta på trakasserier med att ta på sig skulden själva, och får inget som helst stöd av vuxenvärlden. Skolan är noga med att ta upp problemet utan att skuldbelägga pojkarna, och sänder ett tydligt budskap till flickorna: ”Vi ska bara stå ut med det. För ingen bryr sig. För det händer oss som är tjejer. Vi är inte viktiga.”
Det finns, även i verkligheten, en kampanj för att rensa upp i skolans värld. Lyssna på flickorna i #tystiklassen, för det är redan i skolan som förövarna får lära sig att deras övergrepp är ett godkänt beteende.

Lotta Olsson "

"Marie-Chantal Long ”#serioestdeträckernu” Opal "

DN LÖRDAG 25 NOVEMBER 2017

" Gratis läxhjälp minskar klyftorna

Barn som växer upp i social utsatthet har sämre hälsa och skolresultat än barn i högre socioekonomiska grupper. De växande klyftorna i samhället är en av de främsta utmaningarna för att skapa ett hållbart samhälle.

Barn i ekonomisk utsatthet riskerar att som vuxna få sämre hälsa, lägre utbildningsnivå, större behov av försörjningsstöd och att fastna i arbetslöshet. Stockholms stads mål är att alla ska ha goda och jämlika uppväxtvillkor och att det ska vara enkelt att utbilda sig genom hela livet. Men variationerna mellan stadsdelarna är stora, enligt stadens Hållbarhetsrapport.
Att Stockholm ska vara en sammanhållen stad utgör ett av fyra riktningsmål för kommunens verksamheter.
Närsamhället kan bidra till att stödja goda skolresultat och staden ska utveckla samverkansformer med föräldrar och civilsamhälle, särskilt i områden med sämre ekonomiska förutsättningar.
I Tensta gymnasiums lokaler öppnar Tensta Community Center när skollektionerna är slut för dagen. Där kan ungdomarna i området träna, spela spel, baka eller bara umgås. Då och då ordnar centret föreläsningar eller andra aktiviteter.
Tre gånger i veckan håller Röda Korsets ungdomsförbund läxhjälp i lokalerna. Alisher Rahimi kommer varje gång han har möjlighet. Han läser språkintroduktion och när DN besöker läxhjälpen arbetar han på en läxa i biologi.
– Jag får jättebra hjälp här. På lektionerna i skolan hinner vi inte så mycket och vi får läxor i allt; religion, samhälle, svenska, engelska och matte. Ibland blir det kaos och då är det lätt att glömma någon.

När han är klar med språkintroduktionen vill han läsa natur – om han får stanna i Sverige.
Vid ett bord intill förklarar läxhjälparen Timon Bayati decimaltal på persiska för Suleiman Hosseini som är med på läxhjälpen för första gången. Själv går Timon Bayati naturlinjen på gymnasiet och smet tidigare från sin sista lektion för att hinna i tid.
– Jag är bra på matte och pratar språk som många här gör så jag tänkte att de kunskaperna kan komma till användning. Det är roligt att kunna ge något tillbaka till samhället, säger han.
Hugo Royen är ideell verksamhetsledare för läxläsningen i Tensta och har sysslat med att stödja unga i skolarbetet på olika sätt i över tio år.
– De som kommer hit är en blandning av elever som vill ha högsta betyg och elever som vill ha godkänt för att komma vidare. Men gemensamt är att de alla är studiemotiverade.
Gratis läxhjälp finns att få på många bibliotek runt om i Stockholm. De flesta anordnas av frivilligorganisationer som Röda Korset, Kista Galaxy och Mattecentrum.
– Jag upplever att det finns ett stort behov av gratis läxhjälp, säger Hugo Royen.
Skillnaderna i andel gymnasiebehöriga är 20 procentenheter mellan de svagaste och de starkaste stadsdelarna i Stockholm, enligt hållbarhetsrapporten. Måttet fungerar som en indikation på kommande generationers skolresultat – ju högre utbildningsnivå föräldrarna har desto större sannolikhet att barnen kommer att lyckas i skolan. Sedan millennieskiftet har andelen gymnasiebehöriga bland elever med föräldrar med endast förgymnasial utbildning dessutom minskat.
Enligt Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utredning, IFAU, har barn i ekonomisk utsatthet också 40 procent högre risk att bli inskrivna på sjukhus – ännu större är skillnaden för risken att drabbas av psykisk ohälsa eller sjukdomar i andningsorganen. De löper också mer än dubbelt så stor risk att dö i barndomen.
I undersökningen som presenteras i rapporten ”Hellre rik och frisk – om familjebakgrund och barns hälsa” har samtliga barn bosatta i Sverige mellan 1990-2010 studerats med hjälp av registerdata över slutenvård, läkemedelsförskrivning och dödsorsaker från Socialstyrelsen och data över inkomst och utbildning från SCB.
Enligt IFAU:s analys har barn som blivit inskrivna på sjukhus under barndomen lägre sannolikhet att gå ut gymnasiet, högre sannolikhet att behöva ekonomiskt bistånd samt sämre hälsa som unga vuxna.
Samma samband visar Folkhälsomyndighetens folkhälsorapport. Personer med lägre utbildningsnivå löper större risk att såväl insjukna som dö i hjärt- och kärlsjukdomar och cancer, jämfört med dem med högre utbildning.
De brittiska epidemiologiforskarna Richard Wilkinson och Kate Pickett gav 2009 ut boken Jämlikhetsandan där de presenterar statistiska samband mellan högre grad av ekonomisk ojämlikhet i rika länder och sämre folkhälsa. De menar att det inte är fattigdomen i sig – i länder som uppnått ett visst välstånd – som är den relevanta faktorn utan just ojämlikheten.
Ju mer ojämlikt ett land är desto lägre förväntad livslängd, högre barnadödlighet, ökad våldsbrottslighet, fler tonårsgraviditeter, avhopp från skolan och ökad förekomst av fetma, depression och ångest. Samma samband fann de när de jämförde USA:s olika delstater.
I psykologen Keith Paynes nyutgivna bok The broken ladder beskriver han orsaker bakom förhållandet. Han menar att vi inte är biologiskt anpassade för allt för stora nivåer av ojämlikhet. I ett samhälle där de rikaste blir rikare känner de andra sig fattigare – och beter sig därefter. Det gör dem mer benägna att drabbas av folksjukdomar, vilket leder till en lägre förväntad medellivslängd, menar han.
Paul Alarcón, hållbarhetschef på Stockholm stad, leder en kommission vars uppdrag är att föreslå åtgärder för att minska klyftorna. Att motverka skolsegregationen är ett av fokusområdena. Kommissionen

har bland annat föreslagit att utbyggnaden av skolan som nu pågår ska motverka segregation genom strategisk placering av skollokaler, exempelvis så att det inom upptagningsområdet finns både socioekonomiskt starka och svaga områden.
– Skolsegregationen är en av flera utmaningar. Vi kan se i våra rapporter att skolmiljöerna har blivit mer homogena, både de med goda resultat och de med dåliga. Vi måste arbeta resurseffektivt med - tidiga insatser, förebyggande arbete i skolan ger bättre möjligheter på arbetsmarknaden.
Kommissionen har också tittat på åtgärder för att få lågutbildade att påbörja och fullfölja vuxenstudier.
– Kort utbildning ger lång väg till arbete, därför måste vi möta behoven hos de med lägre utbildningsnivå för att få fler att påbörja och fullfölja vuxenutbildningen. Vi behöver också motverka skolavhopp och få fler att slutföra gymnasiet. Nyanlända ungdomar som börjar i skolan i senare åldrar är ett exempel på en grupp som har svårare att slutföra studier.
Rädda Barnens återkommande undersökning om barnfattigdom i Sverige, den senaste från 2015, visar att ekonomisk utsatthet är vanligare bland barn med föräldrar födda utomlands och bland barn som lever med en ensamstående förälder. Det handlar om nästan vart tredje barn med utländsk bakgrund, räknat som en eller två föräldrar födda utomlands, vilket är sex gånger vanligare än bland barn med svensk bakgrund.
Bland barn till ensamstående föräldrar lever drygt var fjärde, 27 procent, i ekonomisk utsatthet, om föräldern har utländsk bakgrund är det drygt hälften, 53 procent.
Bland barn som lever med ensamstående förälder född i Sverige lever 16 procent i ekonomisk utsatthet medan bara 2 procent av barn som lever med två svenskfödda föräldrar gör det.
Ekonomisk utsatthet definieras som familjer som beviljats försörjningsstöd och familjer med en lägre disponibel inkomst än normerade nivåer för baskonsumtion och boende. Nyanlända familjer som enbart får etableringsstöd ingår inte i undersökningen.
Sverige är ett av världens mest jämlika länder. Men enligt Barnfattigdomsrapporten har de senaste decenniernas utveckling i Sverige präglats av ökade inkomstskillnader och ökade skillnader i skolan då betydelsen av elevernas bakgrund för deras resultat har ökat.
Carina Mood, professor vid institutet för social forskning vid Stockholms universitet, ser satsningar direkt på barnen som det bästa - alternativet för att förbättra situationen för barn i ekonomiskt utsatta hushåll.
– Till exempel genom subventionering av fritidsaktiviteter och resor.
Hon säger att barn i fattigare familjer dock inte brukar ha så mycket sämre egen ekonomi än sina vänner.
– Det är förstås så att föräldrars inkomster påverkar hushållens - gemensamma resurser som boende och semestrar, men en stor majoritet av barn som skattas som fattiga enligt gängse definitioner har materiella ägodelar såsom egen mobil och dator, och de flesta av dem uppger också att de har råd att följa med kompisar på aktiviteter. Detta talar för att föräldrar kompenserar sina barn så att de kan hålla ungefär samma levnadsnivå som sina kamrater.
Vilken är den största utmaningen?
– Ekonomisk utsatthet är väldigt ovanligt i familjer där de vuxna - arbetar. Vi har de senaste åren haft ett högt inflöde av flyktingar varav många har en låg utbildning, och att få dessa vuxna i arbete fort kommer att vara en utmaning. Redan nu domineras de fattigaste grupperna av invandrare, och vi riskerar att få en utveckling där de ekonomiska klyftorna ännu tydligare går mellan invandrare och andra.
Hon påpekar att ojämlikheten drivits av ökade höga inkomster.

– Precis som inkomstojämlikheten har den relativa fattigdomen ökat sedan 1990-talet eftersom medianinkomsten ökat i snabbare takt än de lägsta inkomsterna. Men den absoluta fattigdomen har inte ökat, säger hon.
Under samma tid har frivilligorganisationers läxhjälp ökat. Röda Korset började med verksamheten på 1990-talet.
– Efterfrågan av gratis läxhjälp har vuxit sedan 2000-talet och vi utvecklar verksamheten efter behoven som finns. För oss handlar det framför allt om att skapa trygga mötesplatser och därmed bidra till integration, säger Therese Leijon, enhetschef för social delaktighet på nationella avdelningen på Röda Korset.
Deltagandet är frivilligt för både läxhjälparna och deltagarna och i dag finns verksamheten på omkring 200 platser runt om i landet.
– På individnivå ser vi att de barn, ungdomar och vuxna som tar del 0av stödet blir tryggare och bättre på att tillgodogöra sig kunskap, säger hon.

Annika Wilhelmson
annika.wilhelmson@dn.se "

" Fakta. Samband mellan barns hälsa och ekonomisk status

Barn i familjer med ekonomiskt bistånd har:
... 40 procent större sannolikhet att bli inskrivna på sjukhus, drabbas av sjukdomar i andningsorganen, skador eller förgiftningar.
... 186 procent större sannolikhet att drabbas av psykisk ohälsa.
... 166 procent större sannolikhet att få adhd-medicin.
... 93 procent större sannolikhet att få antidepressiv medicin.
... 131 procent större sannolikhet att dö under barndomen.
Barn som blir inskrivna på sjukhus någon gång har lägre sannolikhet att gå ut gymnasiet och högre sannolikhet att få ekonomisk bistånd och sämre hälsa som unga vuxna.
Källa: Institutionen för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utredning, IFAU. "

DN LÖRDAG 25 NOVEMBER 2017

" Georg Kell: Social hållbarhet lika viktigt som miljöfrågorna

Social hållbarhet har länge hamnat i skuggan av miljö- och klimatfrågorna. Men det finns egentligen inget motsatsförhållande. Det menar Georg Kell, som på dåvarande FN-chefen Kofi Annans uppdrag tog fram ramverket Global Compact för hållbart företagande.

– Företag arbetar inte isolerat, utan är sammankopplade med både människor och miljö. Du kan inte ha ett lyckligt socialt liv om du lever i en förgiftad miljö. Men olika frågor engagerar olika mycket. Jag brukar säga att allt som driver arbetet framåt är bra, säger Georg Kell till DN.
Det var i en helikopter på väg från World Economic Forum i Davos 1999 som Kofi Annan gav Georg Kell uppdraget att göra verklighet av den idé till ett ramverk, som sedan dess har blivit global standard för företags hållbarhetsarbete.
Någon dag tidigare hade Kofi Annan hållit ett anförande under toppmötet i Davos om företagens ansvar i frågor om mänskliga rättigheter, arbetsrätt, miljö, bolagsstyrning och anti-korruption. Responsen var både oväntat stark och oväntat positiv, minns Georg Kell.
– Kofi Annan fick en dragning av pressklippen där i helikoptern – och det var total succé. Hans tal hade nått förstasidorna på en rad stora tidningar, säger han.
Samtidigt var det inte ett okontroversiellt drag. FN:s trovärdighet var vid den här tiden inte särskilt hög inom den privata sektorn och i

praktiken fanns inga fungerande relationer med näringslivet, enligt Georg Kell.
– Det här var i slutet av 90-talet och så väl USA som EU lobbade för att hålla sociala frågor utanför handelsavtalen. Det fanns misstankar om en socialistisk infiltration av finansmarknaden samtidigt som den grupp utvecklingsländer som samverkar inom FN för att lyfta ländernas ekonomiska intressen, den så kallade G77-gruppen, ville stoppa initiativet, eftersom de befarade en invasion av värderingar från norr, säger han.
– Till och med de nordiska länderna var skeptiska i början, eftersom de redan hade sina egna sociala policyramverk. Men Sverige stöttade oss och Anna Lindh ordnade ett möte för företagsledare där vi kunde förklara varför detta var viktigt. Ramverket byggde trots allt på FN:s grundprinciper kring mänskliga rättigheter, som prövats över lång tid inom FN och överlevt upp- och nedgångar av olika regimer allt sedan andra världskriget.
Men enligt Georg Kell var det först i och med finanskrisen 2007–2008 som ramverket fick sitt verkliga genombrott.
– Det är ironiskt att det var finansmarknaden som skulle få synen på hållbarhetsarbete att svänga – från något som av många sågs som filantropi eller ideologi, till att i stället vara en förutsättning för framgångsrikt företagande. Finanskrisen blev ett bevis på att både företagen och investerarna behövde se över sitt hållbarhetsarbete, säger han och fortsätter:
– När du kan visa värdet av hållbarhet i siffror – och vad det kostar när det går snett – då förstår varenda vd. Om du följer principerna i Global Compact så kommer du inte bli indragen i dåligheter eller riskera att krascha företaget. Det minskar riskerna i bolaget, men ger också en positiv bild som är nödvändig för att till exempel kunna locka de bästa talangerna.
I dag, tio år senare, har nära 10 000 företag i 163 länder anslutit sig till UN Global Compact och därmed lovat att följa de grundläggande principer som FN bygger på. Dessutom hålls utbildningar i hållbart företagande och hållbara investeringar genom ett 80-tal lokala Global Compact-nätverk som skapats runt om i världen.
I Sverige har närmare 300 bolag hittills skrivit på. Bland de som var först ut finns storbolag som Ericsson, Volvo, Hennes & Mauritz och Skanska. Samtliga är globala företag som tillverkar fysiska produkter, vilket även påverkar kravet på underleverantörer i många olika branscher och länder.
– Ett område som vi länge har lagt stor kraft på är våra leverantörskedjor som i förlängningen sysselsätter flera miljoner människor. Det handlar om ett systematiskt arbete i nära partnerskap med våra leverantörer kring bland annat arbetsförhållanden, löner och social utveckling, säger Lena Pripp-Kovac, hållbarhetschef på Ikea Range & Supply som ansvarar för design, utveckling och inköp av sortimentet.
– Vår storlek gör det möjligt att göra stora förflyttningar och även inspirera andra att göra samma resa. Ett exempel är vårt arbete med våra 400 leverantörer i Kina, där vi tillsammans med dem lyckades minska arbetstiden för medarbetarna genom att hitta nya arbetssätt samtidigt som leverantörernas marginaler bibehölls, säger hon.
Senare har tjänstebolag och finansbolag också skrivit på, så som SAS, Swedbank och Folksam. De senaste åren har även en rad små och medelstora bolag anslutit sig till ramverket.
Själv lämnade Georg Kell jobbet på Global Compact för några år sedan, men fortsätter arbeta med hållbarhetsfrågor och finansmarknadens roll genom fondbolaget Arabesque. Deras investeringar styrs av en teknisk plattform som utvärderar information om bolags hållbarhetsarbete.

– För bara två tre år sedan nådde vi ett genombrott, då en Oxford-studie kunde visa att bolag med bra hållbarhetsarbete också värderas högre på börsen. Därmed kan aktörerna på finansmarknaden bli de som skyndar på hållbarhetsutvecklingen säger han.

Thomas Frostberg "

"Fakta. Global Compacts tio principer:
Mänskliga rättigheter
Företag ska:
Princip 1: stödja och respektera mänskliga rättigheter.
Princip 2: säkerställa att de inte är inblandade i kränkningar av mänskliga rättigheter.
Arbete
Företag ska:
Princip 3: upprätthålla föreningsfrihet och erkännande av rätten till kollektiva förhandlingar.
Princip 4: avskaffa alla former av tvångsarbete.
Princip 5: avskaffa skadligt barnarbete.
Princip 6: eliminera diskriminering vid anställning och yrkesutövning.
Miljö
Företag ska:
Princip 7: stödja försiktighetsprincipen vad gäller miljörisker.
Princip 8: ta initiativ för att främja större miljöansvar.
Princip 9: uppmuntra utveckling och spridning av miljövänlig teknik.
Anti-korruption
Företag ska:
Princip 10: motverka korruption i alla dess former, inklusive utpressning och bestickning. "

DN LÖRDAG 25 NOVEMBER 2017

" Lunchmötet.

Hiba Alk och Katerina Kourgiali är båda uppvuxna i förorter till Stockolm. Över en lunch möter de regeringens särskilda utredare mot segregation, Jonas Nygren, i ett samtal om brist på bostäder, stökiga skolor och poliser som flyr förorten – men också om lösningar.

Hiba: Du fick din tjänst i mars. Vad har du gjort sedan dess?
Jonas: Vi har varit runt i hela landet och mött ideella föreningar. Alla har sina egna personliga erfarenheter kring segregation, men vårt uppdrag är att starta en ny myndighet och just den biten är snart klar.
Katerina: Segregation är något väldigt individuellt. Det är svårt att sätta ord på vad det är, men om man utgår från vår vardag så handlar det nog om känslan att inte tillhöra det stora samhället, att inte känna sig delaktig.
Jonas: Vad beror det på, att man inte känner sig delaktig?
Hiba: Det kan till exempel bero på varifrån du kommer, vilket namn du har, vilken religion du tillhör och om du är kvinna som inte vill gå till vissa platser för att du möts av hat eller sexuella trakasserier.
Katerina: Det finns en stark misstro mot viktiga myndigheter som polis, arbetsförmedling och socialtjänst. Det är något man måste jobba med, från båda håll. Det hjälper inte om bara socialtjänsten gör allt för att få kontakt. Man måste ta hjälp av lokala förebilder från det civila samhället, som förstår hur viktiga de här banden är.
Jonas: Här i Skärholmen ska man bygga mycket nytt nu. Är de boende delaktiga i den processen?
Katerina: Men vem bygger man för?
Hiba: Ja, för vem är priserna satta?

Jonas: Det har varit mycket fokus på att bara bygga. Man har inte pratat så mycket om vad som behövs. Det finns i hela landet ett stort behov av mindre bostäder som är billigare och som kan efterfrågas av fler, men tyvärr är det enda som byggs ganska dyra bostads- och hyresrätter.
Katerina: Och ett problem är att när gamla lägenheter renoveras så höjs hyran väldigt mycket. Bostadsproblematiken är absolut en del av segregationen.
Jonas: Bostadsfrågan är jättesvår. Staten och kommunerna behöver ta ansvar för att alla ska ha någonstans att bo. Och jag kan tycka att kommunerna inte alltid är så bra på att använda de sätt som finns för att få till billiga bostäder. Det finns lösningar, som att Allmännyttan bygger mer och billigare, så att hyrorna blir lägre.
Hiba: Tar du upp det när du träffar kommunerna?
Jonas: Ja, och man pratar också mer om att man måste bygga billigare och bättre. Allmännyttan börjar bygga mer. Fler företag säger att de kan bygga billigare. Sen kommer nya hus alltid vara dyrare än gamla hus.
Hiba: Har du någon erfarenhet med dig från när du var politiker i Sundbyberg?
Jonas: Det som ändå hände i Sundbyberg som jag tror man kan inspireras av är att man jobbade mycket med delaktighet och demokrati. När vi skulle utveckla Hallonbergen var dialogen med de boende väldigt viktig. Här i Skärholmen pratar man mycket om att man vill lyssna på de boende.
Hiba: Men ur ett ungt perspektiv saknar vi dem som har makt, var är myndigheterna när de behövs? Det finns barn som är yngre än 15 år som har sett personer som farit illa på grund av gatuvåldet. Jag själv till exempel. Jag tänker att då kommer det in stöd från samhället, men det gör det inte. I stället görs en jättestor kultursatsning på 16 miljoner kronor för en staty. Hur ska den hjälpa de drabbade? Det ökar inte tilliten till myndigheterna när konst prioriteras före människor.
Jonas: Vilka myndigheter finns representerade där ni bor?
Katerina: I Husby finns typ inga kvar. Arbetsförmedlingen har flyttat. Alla har flyttat till Kista. Vad ger det för signaler till de boende? Saker bara stänger. Tandläkaren stänger och man hänvisas till Akalla.
Hiba: I Skärholmen har vi polis, arbetsförmedling, jobbtorg och allt det där, men det finns fortfarande fördomar mot myndigheterna. Kommunikationen mellan myndigheter och lokalbor behöver förbättras för att minska risken för missförstånd.
Jonas: Och fritids- och ungdomsgårdar?
Hiba: Den här i Skärholmen är stängd för tillfället, men vi har flera verksamheter som drivs av Fryshuset, som träffpunkter och mötesplatser.
Jonas: När man pratar om närvaro av myndigheter och fritidsgårdar så fokuserar man på att man ska ha myndighetsnärvaro i Norrland, men jag bor i Sundbyberg i närheten av Järvaområdet och där finns ingen myndighetsnärvaro. Det är ett problem. Det skickar signaler om att man rustar ner.
Hiba: Vad ska ni i delegationen göra för att förbättra skolan?
Jonas: Vi kan bidra med lärdomar och stöd på olika sätt. En sak man kan göra är att utöver den ordinarie fördelningen av pengar till skolan tillföra en socioekonomisk peng. Det vill säga att man ger mer pengar till skolor där behoven är större. Sen kan man stötta upp med läxhjälp så att även elever vars föräldrar inte har rätt utbildning eller behärskar språket kan få stöd.
Katerina: Jag tänker mycket på vilka hemförhållanden barn kommer ifrån. Jag har jobbat knappt ett år ute i Husby på en grundskola. Med tanke på de situationer som barnen kommer ifrån och som de tar med sig hemifrån är det inte konstigt att de inte kan fokusera i skolan. Det

är inte något som skolan kan ta själv, utan det måste ske i samarbete med socialtjänsten och familjerådgivare.
Hiba: En annan problematik är arbetslöshet och att många inte får arbete på grund av sina namn.
Jonas: Är det så vanligt?
Katerina: Det är något som man pratar mycket om, men jag läste nyligen en ny studie från Lunds universitet som bekräftade att det verkligen är så. Jag själv kom tidigt i kontakt med Fryshuset och Lugna gatan och kunde skapa ett stort kontaktnät via dem. Det hjälpte mig att få jobb sen. Men jag känner folk som precis gått ut gymnasiet och har tagit körkort som inte får jobb alls, trots att de verkligen försökt. Sen kan jag inte säga att det beror på deras namn.
Hiba: Jag tror att vi som engagerar oss i olika saker och föreningar har det lättare, men det är väldigt tråkigt för dem som inte vill eller har intresse för den här typen av frågor.
Jonas: Det är klart att det finns någon form av diskriminering. Det är någonting som gör att arbetsmarknaden inte ser ut som samhället i stort. Sen är det svårt att sätta fingret på vad det är. Det handlar om vilka kontakter och vilket namn man har, men det blir bättre. Titta på sjukvården vars personal i dag speglar samhället i stort, eftersom det funnits behov av att anställa. Sen är det en utmaning att få in fler på arbetsmarknaden genom sommarjobb, föreningsliv och utbildning.
Katerina: Jag tänker återigen förebyggande insatser tidigt i skolan. Om barn redan i grundskolan känner att de inte klarar av skolan, då är det svårt att ha en vision om att plugga på högskolan. Jag tycker man ska göra det så svårt som möjligt att misslyckas i skolan, speciellt i unga åldrar.
Hiba: En lösning är att införa fler elevassistenter, yngre personer som ser barnen och kan ge dem stöd.
Katerina: Min egen erfarenhet av att jobba på skola i förorten är att det är tufft. Det är en hård miljö och det är svårt att motivera barnen, som mår dåligt och reagerar utåt. Elevassistenter och resurspersoner är viktiga och kan avlasta lärarna.
Jonas: Att motverka segregation handlar i grunden om att ge alla människor samma förutsättningar. Skolan ska vara lika bra för alla. Om den funkar och man får en utbildning så är det lättare att komma in på arbetsmarknaden och få jobb. Skolan behöver resurser, elevassistenter och lärare. Polisen behöver bli mer närvarande, liksom Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan. Vi i delegationen måste hjälpa kommunerna att börja jobba långsiktigt i stället för att hålla på med olika kortsiktiga projekt.
Hiba: Det låter bra, det ger åtminstone en möjlighet för saker att förändras till det bättre på lång sikt.

Erik Halkjaer "

DN LÖRDAG 25 NOVEMBER 2017

" En dag på Norrsken

Med 170 miljoner kronor ur egen ficka har betaltjänstföretaget - Klarnas grundare, Niklas Adalberth, skapat stiftelsen Norrsken som ska stötta teknikentreprenörer som försöker lösa samhällsproblem. Det mest synliga steget är Norrsken House, en drygt 2 400 kvadratmeter stor arbets- och mötesplats i centrala Stockholm med plats för cirka 300 sociala entreprenörer. Dagens Nyheter följde arbetet på plats under en dag.

Norrskens vd Erik Engellau-Nilsson kliver in genom dörrarna till Norrsken House, i de gamla spårvagnshallarna på Birger Jarlsgatan 57C i Stockholm. Han har lämnat sin springer spaniel, ettåriga Winston, på hunddagis. Nu väntar ännu en 12-timmars arbetsdag. Jobbet tar stor del av hans vakna tid.

– Jag vill se till att vi åstadkommer så mycket som möjligt på så lite tid som möjligt. Då får man prioritera.

Gerda Nilsson Tjernström på Generation Pep ringer till förlaget Bonnier Carlsen och beställer tryckning av 85 000 exemplar av boken ”Saga-sagor – fiffiga kroppen och finurliga knoppen” av Josefine Sundström och Emma Göthner, som ska distribueras via barnavårdscentraler runt om i landet.

Organisationen är initierad av kronprinsessparet och arbetar för att sprida kunskap som ger barn och unga bättre möjligheter att leva hälsosamt. Fokus ligger på mat och fysisk aktivitet. Arbetsmetoden är att samla näringsliv, det offentliga, ideella organisationer och engagerade privatpersoner kring frågorna. Telia, H&M, Stiga sports och Metro hälsa är några samarbetspartner till Generation Pep, eller Gen Pep som blivit organisationens smeknamn.

Welcome, ett av de första företag som Norrsken investerat i, kör sitt dagliga stående morgonmöte. Tiden är helig och alla i bolaget deltar för att berätta vad de har på gång för dagen och vad de behöver hjälp med.

Bolaget har byggt en app för att koppla ihop nyanlända med lokalbefolkningen i närområdet.

– Vi var ett gäng som jobbade på olika teknikbolag och inte hade tid att vara volontärer varje kväll, men ville hitta en lösning för att koppla ihop människor för en lyckad integration, förklarar Emma Rosman, vd för Welcome.

Appen har laddats ner 30 000 gånger och används av 4 000–5 000 personer varje månad. Hittills har omkring 35 000 kontakter skapats genom den och bolagets undersökningar visar att ungefär var femte kontakt även leder vidare till ett fysiskt möte.

Norrskens projektledare Jessica Guter genomför dagens andra anställningsintervju, den här gången för ett jobb som management trainee. Vid vårt besök arbetar 14 personer för Norrsken, men inom kort ska de bli två till. Själv är Jessica en av de allra första anställda. Hon började jobba i oktober i fjol och har ansvarat för allt från renoveringen av lokalerna till planeringen av den stora lanseringsfesten i juni.

I dag handlar hennes arbetsuppgifter mycket om att förbättra miljön i huset för att det ska vara en så bra arbetsplats som möjligt för de över 300 personer som sitter där.

Grundaren Niklas Adalberth anländer. Normalt är han på plats redan före nio på morgonen, men i dag inledde han arbetsdagen med ett gym-pass.

Han sätter sig med Norrskens vd Erik Engellau-Nilsson för en uppdatering kring strategiska frågor.

Bland de stora frågorna just nu är planen på att öppna Norrsken House i tre nya städer de kommande tre åren. De platser ledningen just nu

tittar på är Nairobi, Accra, Kigali, Johannesburg eller Kapstaden, Berlin och London.
– Entreprenörskap handlar om att våga ta risker. Det handlar inte bara om att fokusera på nästa kvartalsrapport för aktieägarna, utan också om att använda kraften till att skapa ett bättre samhälle, säger Niklas Adalberth.
– Generellt tror jag det är nödvändigt att alla aktörer är med och bidrar till att försöka lösa samhällsproblem; stat, företag och individ.
Genomförandet av planerna i det dagliga ansvarar Erik för, men Niklas ringer honom normalt flera gånger om dagen för att bolla idéer och höra hur det går med olika projekt. De känner varandra sedan gammalt, eftersom de jobbat ihop tre år på Klarna.
– Jag kommer att lägga mer tid på Norrsken än jag gjorde på Klarna, som jag ändå ledde i elva år. Det här är mitt livsverk, förklarar Niklas Adalberth.
– Jag tror inte att jag blir lyckligare av en stor påse pengar. Dessutom har jag alltid känt mig intresserad av de större samhällsfrågorna.
En vanlig entreprenör betalar 6 000 kronor i månaden för medlemskap i Norrsken house.
– Men om du gör samhällsnytta så subventionerar vi hälften. Hela tanken är att om man är samhällsförbättrare, varför ska man då vara förpassad utanför tullarna? Då borde du sitta på en bra arbetsplats, säger Niklas Adalberth.
Förutom att erbjuda subventionerade kontorslokaler till framför allt teknikföretag med ett socialt fokus investerar Norrsken Foundation också direkt i utvalda uppstartsföretag.
Agate Freimane och Tove Larsson går igenom alla ansökningar och intervjuar bolagen som söker pengar och presenterar de bästa kandidaterna för Norrskens investeringskommitté, som leds av investmentbolaget Ratos tidigare vd Susanna Campbell.
Både Agate och Tove sökte sig till Norrsken eftersom det gav möjlighet att kombinera den privata och ideella sektorns olika fördelar.
Idag intervjuar de ett finskt bolag över telefon. Särskilt tyngd läggs vid att undersöka vilken samhällsnytta de sökande bolagens produkt eller tjänst kan åstadkomma, samtidigt som de måste kunna visa att de på sikt kan tjäna pengar och stå på egna ben.
Hittills har Norrsken investerat i sju projekt och räknar med att pengarna i den nuvarande fonden räcker till ungefär dubbelt så många till.
Chrisopher Bartis, kökschef, förbereder dagens lunch på Taku taku, restaurangen i Norrskens entré som är öppen även för besökare. Allt på menyn är vegetariskt, vilket hänger ihop med att Niklas Adalberth slutade äta kött för fem år sedan efter att ha sett en omskakande dokumentär.
Hans beslut om att bli vegetarian har inte gått obemärkt förbi. Förutom att det var självklart med en vegetarisk restaurang i huset så delar han ständigt med sig av filmen via en Youtube-länk. Han hävdar att ungefär var tredje person som fått länken och sett filmen också blivit vegetarian, vilket är en rekordhög andel jämfört med hur många som normalt fattar ett köpbeslut efter att ha sett reklam för en vara eller tjänst.
I dag blir det avocado fritter med pulled oats för Niklas, medan Erik tar en cauliflower bowl med ris.
Uppstartsbolaget Hygglo samlas till strategimöte. Deras tjänst lanserades förra året och låter privatpersoner hyra verktyg, släpkärror, kameror, drönare, friluftsutrustning och andra prylar av varandra. Idén är att minska antalet köp av saker som ofta bara används någon enstaka gång, genom att de går att hyra i stället. Drygt 4 000 föremål finns i dagsläget för uthyrning i systemet och ett tiotal uthyrningar sker varje dag, berättar vd Ola Degerfors.

Det som diskuteras denna eftermiddag är hur företaget ska kunna mäta samhällseffekterna när uthyrningen tar fart på allvar. Ett av villkoren för att hyra lokal i Norrsken House är att företaget gör samhällsnytta, så det gäller för Hygglo att hitta sätt att visa hur de bidrar till minskad konsumtion och därmed positiva miljöeffekter genom att redan existerande prylar används mer.
Niklas Adalberth återvänder till Norrsken efter några ärenden på stan under eftermiddagen. Han ska träffa ett tiotal personer från entreprenörsnätverket Founders Alliance som vill lära sig mer om socialt entreprenörskap.
De äter mat och diskuterar. Mötet är slut vid 20-tiden och Niklas beger sig hem.
Han säger att han gått ner i arbetstid väsentligt sedan han slutade på Klarna. En normal vecka jobbar han 35–40 timmar, huvudsakligen med Norrsken.
Dessutom sitter han i styrelsen för Klarna, men ”det tar inte så mycket tid” säger han och skrattar.
Erik Engellau-Nilsson och Niklas Adalberth har en avstämning medan de går längs de inglasade kontoren på arbets-och mötesplatsen Norrsken House.

Thomas Frostberg "

DN LÖRDAG 25 NOVEMBER 2017

" Thomas Frostberg: Det bästa från två världar – socialt entreprenörskap

Socialt entreprenörskap och social hållbarhet har på senare år blivit högsta mode, så väl inom den ”sociala sektorn” med offentliga aktörer och civilsamhället som bland traditionella entreprenörer.

Sociala innovationer och socialt entreprenörskap handlar, grovt förenklat, om att med hjälp av innovativa och entreprenöriella metoder hitta lösningar på nya och gamla samhällsutmaningar.
En av dem som tidigt väckte frågan inför en svensk publik om det går att tjäna pengar och samtidigt göra gott var Sophie Stenbeck, dotter till entreprenören Jan Stenbeck, på ett seminarium om värdebaserat ledarskap på Stockholms slott redan 2011.
Då var frågan ny för de flesta i publiken, men under det senaste året har det blivit en av de hetaste trenderna bland svenska utvecklingsbolag. Det beror inte minst på Klarna-grundaren Niklas Adalberths stiftelse Norrsken, där han hittills plöjt ner 170 miljoner ur egen ficka. Stiftelsen ska hjälpa tech-entreprenörer att bygga bolag som har det dubbla syftet att både tjäna pengar och tjäna samhället.
Även civilsamhället och den offentliga sektorn har omfamnat trenden och hoppas på innovativa lösningar på svårlösta samhällsproblem från samma typ av kreativa hjärnor som gett oss svenska exportframgångar som Spotify, Skype, King, Klarna och så vidare.
En central del av det sociala entreprenörskapet handlar om att kombinera det bästa från entreprenörsvärlden med den mångåriga erfarenhet som finns inom andra sektorer. Inte att entreprenörer eller

filantroper tar över där ideella organisationer redan är verksamma eller där det offentliga har fungerande lösningar.
Det handlar alltså om korsbefruktning, där entreprenörer börjar ta till sig samhällets djupare behov samtidigt som aktörer i den sociala sektorn kan bli bättre på att få utväxling på det arbete de gör.
För den som tror att ideella föreningar inte vet något om entreprenörskap misstar sig. Tvärtom finns det direkta paralleller mellan de villkor många uppstartsbolag lever under i väntan på nästa riskkapitalinjektion och den osäkerhet många frivilligorganisationer dras med i jakten på nästa projektfinansiering.
De svenska folkrörelserna har dessutom uppstått ur verkliga behov i form av samhällsproblem som behövt en lösning, inte en idé som - söker en marknad. Så även när det gäller att identifiera användaren av en social innovation – oavsett om den kommer från den ideella eller privata sektorn – finns mycket att lära i samarbetet mellan aktörer.
Ändå hörs med jämna mellanrum kommentarer på temat att entreprenörsvärlden nu ska fixa det som det offentliga och civilsamhället har misslyckats med. Det går rakt emot den grundläggande tanken om vad socialt entreprenörskap är.
Det är förstås en balansgång. Ingen lösning är så bra att den inte går att förbättra. En del organisationer har också fastnat i problemformuleringar som blivit förlegade eller förvandlats till trögrörliga kolosser.
Både de och samhället kan då må bra av att nya aktörer kliver in på arenan, med en ny blick och idéer om nya lösningar – så länge de också gör sin omvärldsanalys ordentligt, förstår styrkan i de olika samhällssektorerna och förmår att kombinera dessa för att nå längre än tidigare initiativ.
Det som emellanåt också bidrar till trögrörligheten, medlemmarna i folkrörelserna och deras demokratiska arbetsformer, kan dessutom rätt hanterade fungera som en enormt stark hävstång när nya lösningar ska få fotfäste i samhället.
Detta tycks personer som Sophie Stenbeck och Niklas Adalberth ha förstått, när de agerar frontfigurer inom näringslivet i dessa frågor. Jag kan bara hoppas att de lyckas förmedla den insikten till alla som vill bli sociala entreprenörer.
Rätt kombinerat skulle nämligen socialt entreprenörskap kunna bli en ny svensk framgångsmodell, där det bästa från en innovativ tech- och entreprenörsvärld kombineras med det bästa från den starka svenska folkrörelsetraditionen och det svenska välfärdssystemet.

Thomas Frostberg "

DN LÖRDAG 25 NOVEMBER 2017

”Vad i helvete säger du?” Så blir du bättre på att visa civilkurage

”Vi har vetat det här i trettio år”, berättar en manlig skådespelare om skådespelaruppropet #tystnadtagning. Vad är det som gör att människor inte ingriper, när något som är fel händer framför dem? Och varför vågar en del människor riskera något för egen del för att stötta andra?

– Vad i helvete säger du?
En profilerad manlig medarbetare vid en svensk tv-produktion har under en inspelningsvecka trakasserat en kvinna inom produktionen, som han kallar inkompetent. Han skriker åt folk, använder nedsättande namn och är nyckfull och argsint. När medarbetaren drar grova sexistiska skämt skrattas det runt om på inspelningsplatsen.
Det är producenten Jenny Appelgren, som arbetat vid flera större tv-produktioner, som till slut säger ifrån.
– När han skrek som värst och behandlade folk illa tog jag honom avsides och talade om för honom att han inte fick agera som han gjorde. Jag sa att det var jag som bestämde och om han inte gillade läget fick han ringa vd:n. Jag pratade själv med produktionsbolagets vd som ringde och skällde ut honom, säger hon.

De som tittar på
1. Den amerikanska forskningen om människor som inte ingriper sköt i höjden efter det uppmärksammade mordet på 22-åriga Kitty Genovese i Queens, New York på 60-talet.
Den 13 mars 1964 våldtas och knivmördas Kitty Genovese i lägenhetskomplexet där hon bor. Överfallet pågår i 30 minuter, och ett antal personer antingen hör eller ser vad som pågår. Ändå är det ingen som ingriper, trots att övergreppen pågår under lång tid.
– Risken att själv bli skadad, risken att man har misstolkat en situation eller att det ska ta för mycket tid och ork att blanda sig i är några av anledningarna till att människor inte ingriper när någonting sådant här sker, säger Brian Palmer, socialantropolog och tidigare lektor vid Harvarduniversitetet, som i dag undervisar om bland annat civilkurage vid Uppsala universitet.
Tillsammans med författaren Ola Larsmo har han skrivit boken ”101 historiska hjältar” (Historiska media, 2015).
Gruppdynamik är en annan aspekt som påverkar vår benägenhet att ingripa. I en amerikansk studie slog 85 procent av försökspersonerna larm om de var ensamma i ett rum med någon som simulerade kramper. Om fyra personer befann sig i samma rum var det bara 31 procent som larmade.
– Om man är flera som bevittnar en händelse kan det göra att man tror att någon annan ska agera, så att man därför inte behöver ta ansvar, säger Brian Palmer.
Vid trakasserier på arbetsplatsen kan känslan av att inte bli uppbackad spela in.
– Om inte någon annan väcker frågan kan man känna sig väldigt isolerad i sin kritik. Vi blir också bekräftade i vår egen passivitet i en situation där ingen annan agerar. Då tänker man att det som sker måste vara okej. Eftersom det är så svårt att dokumentera sexuella trakasserier kan man också börja tvivla på att man uppfattat situationen rätt, säger Brian Palmer.

De som gör något
2. Den polske franciskanermunken Maximilian Kolbe fördes till koncentrationslägret Auschwitz efter att han under andra världskriget hade gömt judar. När en fånge försökte fly från lägret, valde nazisterna

som straff ut tio män som skulle placeras i en cell för att de där skulle svälta ihjäl. När en av männen, Franciszek Gajowniczek, ropade ut sin oro över vad som skulle hända hans familj om han dog, erbjud sig Kolbe att ta hans plats. Tre veckor senare dödades Kolbe med en giftspruta, medan Gajowniczek överlevde lägret och därefter vigde sitt liv åt att informera om munkens självuppoffring.
– Altruistiskt mod som sträcker sig bortom den egna kretsen och når även personer som inte nödvändigtvis betalar tillbaka, det är civilkurage, säger Brian Palmer.
Från Malala Yousafzai som sköts i huvudet av talibaner för sin kamp för flickors rätt till skolgång, till de då 11-åriga tvillingarna Ellen och Jonna Hansson i Eskilstuna, som trots påtryckningar vägrade sjunga luciasånger hos vapentillverkarna Bofors. I historien finns många berättelser om hjältar i stort och smått. Individens karaktärsdrag påverkar, men omständigheter kan göra den mest timida person till en hjälte, menar Brian Palmer.
– Det handlar om hur van man är vid att konfrontera andra och stå upp även för andra människor. Om en nära kollega drabbas är det större chans att man agerar än om det är någon man knappt känner. Ofta är visselblåsare seniora inom sina organisationer, antingen genom ålder, hierarki eller erfarenhet. Det handlar om makt och känslan av egen auktoritet, säger Brian Palmer.

Civilkurage kan tränas upp
3. Man blir bättre på att hantera situationer om man simulerar och visualiserar dem i förväg, säger Brian Palmer.
– För att i förlängningen kunna konfrontera sin chef kan man träna på att konfrontera en vän i en mindre skrämmande situation.
Ungdomsorganisationen Vardagens civilkurage är ett av flera initiativ för mer civilkurage i samhället. De lär genom rollspel ut praktiska sätt att bli bättre på att hantera olika situationer. När det handlar om sexuella trakasserier tränar deltagarna på allt ifrån situationer med ovälkommen beröring till subtila obehagliga blickar.
– Man skulle aldrig gå ut och cykla om man inte hade lärt sig det först. Det är samma sak med civilkurage: man bemöter inte någon om man aldrig har testat det innan. Vi tränar tekniker för att konfrontera problem och sätt att transformera en situation utan att ens benämna problemet, säger Jens Molander, civilkurageträna re.

#Metoo
4. Så gör kampanjer som #metoo någon skillnad? Påverkar de vår benägenhet att ingripa?
– Det finns negativa tendenser som får utrymme att breda ut sig i samhället, för att för få människor tar ställning mot dem. I bästa fall kommer en tidpunkt när tillräckligt många står upp och väcker frågan – som med polisövervåld i USA och nu med #metoo, säger Brian Palmer.
Uppmärksamheten kring #metoo-kampanjen började med några kvinnors vittnesmål om vad de hade varit med om och sett. Kan några få personers agerande påverka större grupper?
– Civilkurage är nästan lika smittsamt som rädsla, och en person kan spela stor roll, säger Brian Palmer.
Tillbaka till Jenny Appelgren som sa ifrån och då fick lämna produktionen.
– Faktum är att jag fick komma tillbaka till den här inspelningen två säsonger efter utskällningen. Argumentet var då att man behövde någon som vågade säga ifrån, och att det hade varit så jobbigt när andra hade låtit honom hållas, säger hon.

Varför vågade du?
– Jag har på skolor, arbetsplatser och i andra situationer alltid sagt ifrån om någon i min omgivning har blivit illa behandlad. Ibland har

det varit farliga och läskiga situationer, och jag har varit rädd – men jag har gått emellan ändå. Man dör inte av det, däremot känns det bra efteråt när man stått upp för någon som inte vågat eller kunnat stå upp för sig själv, säger hon.
Många är rädda för konsekvenserna av att säga ifrån. Särskilt i branscher där frilansuppdrag eller korta anställningar är vanliga. Jenny Appelgren tror ändå att man ibland överdriver vad konsekvenserna kan bli.
– Visst, man kanske inte blir anlitad igen på samma produktionsbolag om man har ifrågasatt någon som betett sig illa. Men vad spelar det egentligen för roll? Jag vill ju ändå inte vara på arbetsplatser där miljön är dålig. Det har gått bra för mig även om jag inte, som många andra, tagit skit, säger Jenny Appelgren.

Evelyn Jones
evelyn.jones@dn.se "

DN SÖNDAG 26 NOVEMBER 2017

" Peter Wolodarski: Tro aldrig att fina titlar och bildning stoppar övergrepp.

Metoo framkallar ett historiskt skifte för jämställdheten. Tystnaden från regeringen och oppositionen är svår att förstå.

Sommaren 2013 var Matilda Gustavsson vikarie på Dagens Nyheter. Hon berättar att hon då hade en lista på idéer, som hon ville arbeta med. Bland punkterna fanns ett tips från en bekant om en kulturprofil och dennes klubb. Det var något skumt med verksamheten kring pengar och hur kvinnor behandlades, löd uppgiften. ”Granska Klubben”, antecknade Matilda.
Sommaren passerade. Matilda Gustavsson hann inte ta tag i tipset och glömde sedan bort det.
I oktober 2017 läste hon om Harvey Weinsteins sexuella övergrepp. Och hon såg ett Metoo-inlägg på Facebook som handlade om Kulturprofilen.
Själv var Matilda Gustavsson inte längre sommarvikarie utan fast reporter på DN. Det gamla tipset dök upp i huvudet igen. Hon började gräva i saken och söka vittnen. I en månad pågick arbetet. Det blev samtal med ett 30-tal personer, omfattande research och långa redaktörsdiskussioner, främst med DN:s Åsa Beckman.
Vad som kom fram var långt mer omskakande än det ursprungliga tipset. 18 kvinnor ställde upp med sina berättelser i tidningen, fyra trädde fram med namn. Alla har låtit sig fotograferas.
Första gången jag fick läsa ett utkast blev jag chockad över att jag fortfarande kunde bli chockad efter allt som kommit fram i Metoo.
Det var så grova och kränkande uppgifter, fyllda av maktfullkomlighet, manipulation och sexuellt våld. Kränkningar som

sker öppet, under decennier, men som inte hejdas, ja, knappt ifrågasätts. Tvärtom.
Till Kulturprofilens verksamhet Klubben, där många av övergreppen begåtts, fortsatte pengarna att strömma, inte minst från Svenska Akademien. Ledamöter som står Kulturprofilen nära gav honom sin välsignelse.
I en DN-intervju 2016 gick en av dessa ledamöter så långt som att säga att han grips av en känsla av ”mänsklig värdighet” när han besöker Klubben. Kulturprofilen beskriver han som sin ”livsstilsförebild”.
”Han lever det goda livet, han är nästan ensam om det, den ende som har förstånd, han borde göra om Klubben till en stilskola för unga män: bli inte hipsters, bli gentlemen!”, säger ledamoten.
Det är just det goda livet och den mänskliga värdigheten som Kulturprofilen tillåtits att trampa på, år efter år. Och det har skett på tröskeln till Svenska Akademien, den självbeskrivna platsen för snille och smak. I torsdags fyllde ständiga sekreteraren Sara Danius på DN:s granskning med att berätta att ”ledamöter, ledamöters döttrar, ledamöters hustrur och personal vid Akademiens kansli utsatts för oönskad intimitet eller opassande behandling” av Kulturprofilen.
Politiska skiften sker ofta gradvis, i små steg, men ibland tas kliv som gör avtryck för alltid.
Vittnesmålen i Metoo är på väg att driva fram ett sådant historiskt skifte. Kulturprofilen är ett av de grövre exemplen, men samhällsproblemet kan inte reduceras till honom.
Min känsla är att vi fortfarande bara har sett början av kraften i Metoo. Redan nu är det uppenbart att kränkningarna och trakasserierna förekommer i alla delar av samhället.
Ingen stor arbetsplats är fredad, ingen stor institution – inte heller denna tidning – kan se sig själv i spegeln och med trovärdighet påstå: här har vi aldrig haft problem. De som tror att bildning och högstämda fraser skyddar en verksamhet från övergrepp bedrar sig själva.
Metoo har skapat en större acceptans för att kunna berätta, utan rädsla för repressalier. En del av bördan har äntligen förskjutits från offer till förövare, tystnaden och toleransen för det oacceptabla kan vara på väg att brytas.
De politiska implikationerna av denna massrörelse är stora, inte bara i Sverige. Det finns ett skriande behov av ett ledarskap som ger hopp om förändring, som lägger grunden för större respekt mellan människor, som vädrar ut miljöer där bristen på syre är skriande.
Varför regeringen och oppositionen inte säger mer just i dessa dagar är obegripligt. Är alla upptagna av att städa på sin egen bakgård?
Vi lever i en tid då USA har en president som inte bara öppet kränkt kvinnor och anklagats för sexuella övergrepp. På en famös bandupptagning hörs Trump skryta om att han kan göra vad han vill med kvinnor, kyssa dem och ”ta dem på fittan”.
– Snack i omklädningsrum, försvarade sig Trump när saken blev känd.
Längtan efter ett nytt slags ledarskap är enorm över hela världen. I Frankrike fångade Emmanuel Macron upp den känslan redan före Metoo. Efter alla vittnesmål nu i höst är det politiska fönstret vidöppet.
”Alla har vetat om kränkningarna”, har det sagts den senaste tiden när olika män med makt fallit som käglor. Det är både sant och osant.
En del har varit känt för vissa, inte alla, men framför allt har Metoo-rörelsen förändrat ens huvud, det kollektiva medvetandet, säger Matilda Gustavsson när hon berättar om sin egen granskning.
Plötsligt faller bitar på plats, det som tidigare var diffust börjar klarna. Vittnesmål som levt i inre exil kommer ut och bidrar till en ny helhet.
De som nu berättar om det oacceptabla visar ett stort mod. Det är vi andra som är skyldiga att se till att berättelserna leder till förändring.

Peter Wolodarski
twitter.com/pwolodarski "

DN SÖNDAG 26 NOVEMBER 2017

”Metoo är ett avgrundsskri om inkompetenta chefer”

Att hänvisa till att det sitter i väggarna och att man inte visste omfattningen är ovärdigt och diskvalificerande. En del av dessa chefer har i andra sammanhang sagt sig vara närvarande och intresserade chefer med en fot i den verklighet de styr. Närvarande var då och i vilken verklighet kan man fråga sig, skriver arbetsmiljöprofessorn Eva Vingård.

Bakom den senaste tidens upprop under de fyndiga hashtaggarna #metoo, #tystnadtagning, #visjungerut, #medvilkenrätt, #närmusikentystnar, #imaktenskorridorer, #teknisktfel, #deadline och åtskilliga fler för varje dag, ligger en obegriplig och vidrig verklighet. Där finns övergrepp av grövsta straffbara sort samt smutsiga och skadliga trakasserier. Mot detta måste vi ha rättsskipning och nolltolerans från och med i dag eller helst igår.
Där finns också bemötanden och handlingar mot kvinnor, som är ett symtom på en allvarlig arbetsmiljöproblematik. Och arbetsmiljön måste vi ändra till det bättre. Som läkare och professor i Arbets- och miljömedicin har jag i egen forskning och som redaktör för flera kunskapssammanställningar god kännedom om både risk- och friskfaktorer i arbetsmiljön. Och hur de ska åtgärdas för att uppnå en optimal god arbetsmiljö där människor kan vara trygga, produktiva och trivas med sitt arbete. Trakasserier och osunda maktstrukturer tillhör inte den friska arbetsplatsen.
Varje arbetstagare och chef på en arbetsplats, stor eller liten, lyder under arbetsmiljölagen. Dessutom finns Arbetsmiljöverkets författningssamlingar (AFS). Arbetsmiljölagen är vår äldsta socialförsäkring och nyligen kom en författning om den organisatoriska och sociala miljön, som tydligt poängterar allas lika värde och att trakasserier och särbehandling inte är tillåtna. Arbetsgivaren har laglig skyldighet att känna till och rätta sig efter detta. Och åtgärda!
Bland de chefer som nu uttalar sig uttrycker alla sin avsky och förvåning över vad som försiggått. För att travestera en nyligen bortgången komiker ”Det hade jag ingen aaaaning om”. En del av dessa chefer har i andra sammanhang sagt sig vara närvarande och intresserade chefer med en fot i den verklighet de styr. Närvarande var då och i vilken verklighet kan man fråga sig. Att tiga och hänvisa till att det tillhör kulturen och sitter i väggarna och att man inte visste omfattningen är ovärdigt och diskvalificerande för en ledare.
Följande faktorer är av stor vikt för att skapa den goda, trygga och produktiva arbetsplatsen:

1
En av de viktigaste faktorerna är bra chefer och arbetsledare. Förutom den rent professionella kompetensen är det viktigt att chefer är mogna, socialt kompetenta, närvarande, stödjande och skapar tillit i gruppen. Det något av det viktigaste man kan göra på en arbetsplats är att rekrytera en chef. Den professionella kompetensen är oftast det som främst får styra medan de mer mjuka värdena sedan i verkligheten är det som är avgörande för om gruppen ska lyckas eller ej. En misslyckad chefsrekrytering får man leva med länge och kan helt förstöra en arbetsplats och dess leverans. En chef kan heller inte ha för stor arbetsgrupp att leda. Tanken som var rådande för ett tag sedan med platta organisationer skapade mest förvirring och informella chefer i stället för demokrati. Chefen behöver också stöd av sin egen chef. Den bästa chef går under som en enskild ö. Hela Metoo-

kampanjen är ett stort avslöjande och avgrundsskri om mängden och omfattningen av inkompetenta chefer.

2
Rättvisa på arbetsplatsen. Inte millimeterrättvisa utan att det är en ”juste” arbetsplats och att alla vet och omfattar vad som gäller. Detta är viktigt på det organisatoriska planet. Att det finns regler och värderingar som omfattar alla, och att eventuella undantag och speciella mandat är väl och transparant kommunicerade och förklarade. Att vara ett eventuellt geni räcker inte för att undgå att vara en del av en ”juste” arbetsgemenskap. Inom en arbetsplats är det också viktigt med klara regler arbetstagarna emellan. Särbehandling av någons svinaktiga beteende kan inte av något skäl inordnas under begreppet rättvisa.

3
Medarbetarna måste vara delaktiga i det ständigt pågående förändrings- och förbättringsarbetet på arbetsplatsen. Inflytande och stimulans är andra viktiga faktorer för en god arbetsmiljö. Man behöver inte vara vän med alla men man kan vara vänlig mot alla är en bra regel.

4
Ständigt pågående kompetenshöjning. I vår alltmer komplicerade arbetsvärld, där den tekniska utvecklingen går snabbt, är det viktigt med en ständigt pågående utbildning och upprätthållande av kompetens. En höjd pensionsålder är rimlig med tanke på att vi lever längre och är friskare. Att se till att medarbetarna har möjlighet att hänga med i utvecklingen är då en överlevnadsstrategi där ansvaret är delat mellan arbetstagare och arbetsgivare. Utan ständig kompetenshöjning ökar risken för utanförskap och mobbning av andra skäl än att vara kvinna.

5
God kommunikation. De förändringar som görs måste noggrant analyseras och klassificeras som meningsfulla för verksamheten innan de beslutas. När beslutet är fattat måste det kommuniceras så det blir begripligt och meningsfullt för de inblandade. Olika åsikter måste få diskuteras och sakfrågor är inte farligt att ha olika åsikt om. När en sakfråga blir en personfråga och en personkonflikt är det mycket svårt att få till den goda och produktiva arbetsmiljön.

6
Krav och resurser måste någorlunda stämma överens. Att veta vad som behöver utföras men av resursbrist tvingas göra ett sämre jobb är frustrerande och skapar en sämre miljö som kan påverka hälsan.

7
Möjlighet till återhämtning. Att ha höga krav på prestation kan vara stimulerande om man känner att man besitter rätt kompetens. Däremot är det essentiellt att det finns möjlighet för återhämtning för reflektion och vila för alla. Att ständigt behöva gasa för att hinna med skapar ingen bra arbetsmiljö och är ohälsosamt.
Syftet med att ha en arbetsplats med anställda är att en grupp av arbetstagare och chefer gemensamt ska utföra ett arbete och leverera något, som någon annan vill ha. Det kan till exempel vara bilar, teaterpjäser, undervisning, vård, rättsskipning eller teknologi. För att göra detta teamarbete så bra som möjligt krävs att alla samarbetar och verkar åt samma håll. Att det finns bra strukturer, kompetens, goda relationer och emotionell kompetens. Saknas detta blir leveransen lidande och produktiviteten sämre. Nyligen publicerade vetenskapliga

undersökningar visar att företag som har en bra personal- och arbetsmiljöpolitik är betydligt mer lönsamma på kort och lång sikt jämfört med företag som inte är lika framstående på dessa områden. Rimligtvis gäller detta även konstnärlig produktion.
Om gamla genier och kulturprofiler har svårt att inordna sig i ovanstående så får vi göra som vi alltid har gjort inom det förebyggande arbetsmiljöarbetet. Eliminera det skadliga (som till exempel asbest, lösningsmedel, buller). Och en sak kan vi vara säkra på: nya genier och kulturprofiler kommer att dyka upp och om vi genomför det goda lagstadgade arbetsmiljöarbetet blir de inte samtidigt trakasserande och maktgalna svinpälsar.

Eva Vingård, professor emeritus i Arbets- och miljömedicin vid Uppsala universitet och legitimerad läkare "

DN SÖNDAG 26 NOVEMBER 2017

" Åkessons hårda linje får alliansens plan att vackla

Analys. Norrköping. Sverigedemokraternas Jimmie Åkesson har bytt linje i regeringsfrågan. I sitt tal på partiets landsdagar gick han till hårda angrepp på Moderaterna och Centern. Han kallade det en plikt att försöka avsätta varje regering som inte samarbetar med SD. Det får alliansens strategi i regeringsfrågan att vackla betänkligt.

Förra gången Sverigedemokraterna hade landsdagar, 2015 i Lund, ville Åkesson regera tillsammans med Moderaterna. På lördagen öste han invektiv över dem och varnade M-ledaren för att ta SD:s stöd för givet. Moderaterna är helt skamlösa, sade Åkesson och liknade dem vid ett lag bestående av halta, lytta, snedfotade och otränade.
Sverigedemokraternas tidigare försök att få till stånd ett samarbete med Moderaterna har misslyckats, trots att SD har anpassat delar av sin politik. Nu har M-ledaren Ulf Kristersson sagt nej till samtal, samarbete och kompromisser. Väljarströmmen har vänt, bort från SD och åter till M, vilket stressar Sverigedemokraterna.
Misslyckandet får Jimmie Åkesson att lägga om kursen. Han säger nu att han tycker lika illa om Centerpartiets migrationspolitik som han tycker om Miljöpartiets. Det gör att han inte längre föredrar en alliansregering framför en S-ledd regering. SD är tillbaka i sin gamla antietablissemangsposition, även om de hårda orden ackompanjeras av löften om pragmatism.
SD-ledaren har tidigare sagt att han är utled på alla diskussioner om det politiska spelet och vem som tar vem. Men i går ägnade han en stor del av sitt tal åt att tala om regeringsfrågan.

Jimmie Åkessons besked till både S och M är att ”om man konsekvent vägrar oss inflytande och låtsas som att vi inte finns – då är det vår plikt gentemot väljarna att avsätta styret”.
SD har aldrig erbjudit ovillkorligt stöd till en alliansregering. Men de borgerliga har uppfattat att Åkesson föredrar en borgerlig regering och att de kan regera om alliansen efter valet blir största blocket.
Det är ett nytt besked att SD inte tänker stödja en regering där Centerpartiet får inflytande över migrationspolitiken. Detsamma sade SD hösten 2014 om Miljöpartiet, i samband med att man fällde regeringens budget. Beskedet får den borgerliga strategin att vackla. De borgerliga är eniga om att försöka regera tillsammans om de blir största block efter valet 2018. Åkessons nya krav gör det svårare, men inte omöjligt. Den borgerliga regeringens budgetar bygger i så fall på att de rödgröna inte lägger gemensamma motförslag som SD skulle kunna rösta på, eller att S och SD driver samma linje i någon central fråga.
Moderaterna och Kristdemokraterna säger sig vilja regera även om de borgerliga är mindre än de rödgröna. Den önskan ter sig än mer osannolik, om inte partierna vill förhandla med SD.
Vi är på många sätt tillbaka i hösten 2014, som ju avslutades med en regeringskris. Jimmie Åkesson erbjuder sig att vara pragmatisk och kompromissvillig, men hans mål är att få makt över svensk invandringspolitik. Han riskerar att driva fram ett blocköverskridande samarbete när han försöker dra åt tumskruvarna på Moderaterna. Men skulle kraven i stället leda till att M och S båda ingår i en sådan regering så ger det SD möjlighet att bli det främsta oppositionspartiet. Och det ter sig troligen som ett bättre alternativ än SD:s position i dagens riksdag.

Ewa Stenberg
ewa.stenberg@dn.se "

DN SÖNDAG 26 NOVEMBER 2017

" Partiledaren: Vi kan fälla alla regeringar

Norrköping. I ett dystopiskt tal på Sverigedemokraternas landsdagar varnade partiledaren Jimmie Åkesson Moderaterna för att ta SD:s stöd för givet. Efteråt sa han att SD kan komma att fälla alla regeringar som influeras av Centerpartiets eller Miljöpartiets migrationspolitik.

– Min uppmaning till dig, Ulf Kristersson: Kom ned på jorden! Just nu tycks Moderaternas analys vara att vi efter valet kommer att ge dem stöd oavsett hur de förhåller sig till oss och oavsett vilken politik de ska föra. Detta eftersom de alltid kommer att vara bättre än Socialdemokraterna, sa Jimmie Åkesson och fortsatte:
– Samtidigt känner jag åtminstone för egen del att jag har mer gemensamt med Stefan Löfven än med en nyliberal Annie Lööf.
Flera gånger under sitt tal som återvald partiordförande för Sverigedemokraterna sa Åkesson att SD inte garanterar sitt stöd till Ulf Kristerssons Moderaterna. Han menade att M är opålitigt på grund av en ”ryckig” politik – och att M gärna frotterar sig med Centerpartiet, ”som pratar om 30 miljoner nya invandrare” (en siffra som Annie Lööf nämnde i SVT:s Aktuellt för tre år sedan).
Men Åkesson raljerade också över regeringen Löfvens hantering av flyktingkrisen och konstaterade att när statsministern för två år sedan tvingades lägga om flyktingsmottagandet var det ”en av de dagar då vi vann”. Han beskrev sina tolv partiledarår som en framgångsresa för partiet, främst eftersom ”vi har tagit den för vårt land allra viktigaste ödesfrågan … till att i princip helt dominera den politiska debatten inför valet nästa år”.
Efter talet kommenterade Åkesson regeringsfrågan:

– Centerpartiet konkurrerar om den väljargrupp som vill ha den mest tokiga invandringspolitiken. Vi kan fälla alla regeringar som för en ansvarslös politik, i synnerhet inom våra profilfrågor, sa han till DN.
Åkesson bekräftar därmed att Centerpartiet är att jämställa med Miljöpartiet. I december 2014 skrev SD:s gruppledare Mattias Karlsson på SVT Debatt att SD skulle ”försöka fälla varje regering som väljer att verka för en ökad invandring och ge Miljöpartiet ett avgörande inflytande över svensk migrationspolitik”. Mattias Karlsson var vid tillfället tillförordnad partiledare.
Trots de hårda orden mot Moderaterna sa Åkesson efter sitt tal:
– Det mest naturliga som jag ser det är en konservativ regeringskonstellation. Jag är övertygad om att vi, M och KD skulle kunna komma överens om väldigt mycket, men där är vi ju inte alls.
Utöver invandringen och kriminaliteten uppehöll sig Jimmie Åkesson vid vård- och omsorgsfrågorna, som har definierats som nyckelfrågor inför valåret.

Sanna Torén Björling
sanna.bjorling@dn.se "

DN SÖNDAG 26 NOVEMBER 2017

" P-medel för män testas i Sverige

Snart startar en internationell studie som ska undersöka om en preventivmedelssalva för män kan förhindra graviditet. Salvan ska också testas i Sverige.

Det första p-pillret för kvinnor godkändes för nästan 60 år sedan. I dag finns det många olika metoder för kvinnor som vill undvika graviditet. För män finns det bara kondomer och sterilisering. I många år har det rapporterats om att ett manligt hormonellt preventivmedel snart är här, men ännu finns inget.
Nu görs ett nytt försök. I början av 2018 startar en studie som ska undersöka om en salva, eller gel, för män fungerar som preventivmedel. Salvan ska testas i flera länder, bland annat Sverige. Eftersom det är kvinnor som blir gravida vill forskarna bara ha med etablerade par i fertil ålder i studien.
– Det är viktigt att vi träffar både kvinnan och mannen och att de förstår att det här är första gången vi testar salvan som preventivmedel. Vi har tidigare sett att den effektivt hämmar spermieproduktionen, men vi vet ännu inte hur det fungerar i verkligheten, säger Kristina Gemzell Danielsson, professor i obstetrik och gynekologi vid Karolinska institutet.
I en mindre studie gav salvan 89 procent av männen färre än en miljon spermier per milliliter utlösning, långt under en normal nivå. Salvan innehåller en kombination av två hormon, testosteron och gulkroppsliknande hormon. Kombinationen är viktig eftersom enbart gulkroppshormon skulle leda till impotens.
– Många hormonella metoder för kvinnor går ut på att hämma ägglossning och den här metoden bygger också på hämning, men av spermieproduktionen. Men det är mycket svårare eftersom kvinnor har

ägglossning en gång i månaden, medan stora mängder spermier nybildas hela tiden, säger Kristina Gemzell Danielsson.
En annan viktig aspekt är att spermieproduktionen kommer tillbaka relativt snabbt efter att mannen slutat använda p-salvan.
– Vi har gjort mindre studier i USA för att undersöka den optimala dosen, hur effektivt den hämmar spermieproduktionen och vilka biverkningar den kan ge på blodtryck, hud, vikt, lust och humör. Det är en väldigt förmånlig biverkningsprofil och därför vill vi gå vidare till större studier nu, säger Kristina Gemzell Danielsson.
De vanligaste biverkningarna var hudirritation, akne, ökad lust, viktuppgång och påverkan på humöret. Forskarna såg ingen negativ inverkan på prostata eller blodtryck.
Biverkningar har varit ett problem förut. För några år sedan stoppades en WHO-studie av ett manligt preventivmedel eftersom en oberoende kommitté var oroade över biverkningarna. Majoriteten av männen i studien var dock nöjda och kunde tänka sig att fortsätta med preventivmedlet.
Men det finns också andra anledningar till att utvecklingen av ett preventivmedel för män har tagit tid. Intresset från läkemedelsindustrin är lågt, berättar Kristina Gemzell Danielsson.
Men studier som Population council gjort visar att män är intresserade, mer i jämställda länder.
– Läkemedelsbolagen kanske tänker att manliga preventivmedel ska ersätta användningen av kvinnliga. Jag ser det i stället som ett tillskott, att män också får en möjlighet att styra sin reproduktion. I några fall kanske det ersätter, men jag tror mycket mer på att både kvinnan och mannen använder preventivmedel, säger hon.
Det är fortfarande flera år och många hinder kvar innan p-salvan kan bli verklighet.
– Ibland kan det låta som att vi forskare säger samma sak hela tiden, att det snart kommer ett hormonellt preventivmedel för män. Men det är steg för steg som de här studierna görs. Nu är det dags för den större studien där vi verkligen använder det som preventivmedel.

Amina Manzoor
amina.manzoor@dn.se "

"Fakta.
I dag finns det inga hormonella preventivmedel för män, bara kondom eller sterilisering.
Den nya studien ska undersöka om en p-salva för män fungerar som preventivmedel. Salvan har utvecklats vid den internationella forskargruppen Population council och fått finansiellt stöd från den amerikanska hälsomyndigheten NIH.
Salvan innehåller en kombination av ett gestagen och testosteron och ska smörjas in på axlarna varje dag. Den minskar spermieproduktionen till mindre än en miljon spermier per milliliter.
Det finns parallell forskning med en p-stav för män.
Studien pågår i ungefär två år och ska omfatta 350 par i fertil ålder från flera länder, bland annat Sverige.
I Sverige leds studien från WHO-centrum för human reproduktion vid Karolinska institutet och Karolinska universitetssjukhuset.
Forskarna kommer att börja rekrytera 20–50 heterosexuella par i början av 2018. "

DN SÖNDAG 26 NOVEMBER 2017

" Karin Bojs: Det hjälper att prata med sina demoner

Alla har vi våra inre demoner, men för människor som lider av psykossjukdom är de mer påtagliga. Mycket vanligt är att demonerna ger sig till känna i form av röster. Elaka röster.

En gång, för nästan tjugo år sedan, publicerade vi här på DN:s vetenskapssida en bild som föreställde hörselhallucinationer. På riktigt. En tysk forskargrupp hade använt den då senaste tekniken för hjärnkameror, så kallad funktionell magnetresonans. De kunde klart och tydligt visa att personer som tyckte sig höra röster verkligen hade förhöjd aktivitet i en viss del av hjärnan, i ett hörselcentrum som aktiveras hos oss alla när vi hör röster i verkligheten.
Gensvaret blev mycket stort. Läsarbreven strömmade in, särskilt från anhöriga till personer med schizofreni och andra psykossjukdomar. De vittnade om vilken lättnad och bekräftelse bilden hade inneburit. Se där – rösterna finns faktiskt, åtminstone inne i huvudet på den drabbade.
Oftast handlar det om elaka röster. Demonerna framställer sig själva som överlägsna, allvetande; de trycker ner den drabbade, talar om hur värdelös man är.
Resultatet blir att den psykossjuka personen känner sig nedtryckt och förlorar i kraft och energi.
Ibland lyckas antipsykotiska mediciner få bukt med rösterna. Men hos ungefär en fjärdedel av alla personer med schizofreni finns de kvar i huvudet, trots medicinerna.
Det finns också metoder inom kognitiv beteendeterapi. Dessvärre är effekten oftast liten eller måttlig, och de kvalificerade terapeuterna räcker inte till åt alla som skulle behöva.
I senaste numret av tidskriften Lancet Psychiatry rapporterar en forskargrupp på Kings college i London om en ny metod för att tämja demoner. Den går helt enkelt ut på att uppfostra demonerna och göra dem snällare.
Det börjar med att personen med hörselhallucinationer får konstruera en avatar av sin inre röst på datorn. Bara den drabbade kan ju veta hur personen eller varelsen bakom rösten ser ut. Det går att skildra i en bild. Och hur den låter. Det fixar datorprogrammet genom att modifiera röststyrka, tonhöjd och klang.
Sedan går terapeuten in i ett annat rum. Patienten får via datorn samtala dels med terapeuten, som är sig själv, dels med avataren för den inre rösten. Som i själva verket är kapad av terapeuten.
Terapeuten agerar alltså dels som sig själv, dels som den inre rösten.
I egenskap av sig själv uppmuntrar terapeuten patienten att utmana rösten – säga till den på skarpen att det får vara nog nu, patienten tänker inte acceptera förolämpningar och olater.
Behandlingen pågår under tolv veckor, sex tillfällen på vardera ungefär 50 minuter. Under tio, femton minuter vid varje tillfälle får patienten prata direkt med avataren för sin inre röst.
Och den blir snällare och snällare, ju mer patienten – påhejad av terapeuten – konfronterar den. Till slut pratar rösten bara vänligt och uppmuntrande om patientens alla goda egenskaper. Patienten får samtalen med sig hem på en mp3-fil, och får i läxa att lyssna på dem.
I studien som publiceras i Lancet Psychiatry har 150 patienter med hörselhallucinationer slumpmässigt delats upp i två grupper. Den ena gruppen fick behandlingen med avatarer som beskrivs ovan, den andra fick bara stödjande samtal.

Resultaten som redovisas i studien tyder på att metoden med avatarer var betydligt mer effektiv för att lindra de psykotiska symptomen. Dessa resultat måste förstås upprepas av någon annan forskargrupp, och med fler patienter, innan man kan dra säkra slutsatser.
Men de är uppmuntrande, eftersom psykotiska människors hallucinationer kan vara så nedbrytande och så svåra att komma åt. Och vi andra, som inte är psykotiska, får en påminnelse om att också vi kan konfrontera våra demoner. Chansen är stor att de lugnar ner sig då och blir snällare.

Karin Bojs
vetenskap@dn.se "

DN SÖNDAG 26 NOVEMBER 2017

" Mindre risk att fostret dör om gravida sover på sidan

Kvinnor i slutet av graviditeten bör undvika att sova på rygg, annars ökar risken att fostret dör. Det visar en ny studie publicerad i Royal College of Obstetricians and Gynaecologists tidskrift BJOG, skriver Dagens Medicin.

Det är inte första gången som en studie visar på samband mellan den gravida kvinnans sovställning och risken för fostret att dö under tredje trimestern. Och Ingela Rådestad, barnmorska och professor i omvårdnadsvetenskap, anser att man nu bör fundera på en informationskampanj till gravida i Sverige om att sova på sidan.

TT "

DN SÖNDAG 26 NOVEMBER 2017

" Roger Mogert (S) kan få 4,8 miljoner i fallskärm

Borgarrådet i Stockholm Roger Mogert (S), som avgick i veckan efter anklagelser om att ha missbrukat sin ställning för att komma i kontakt med kvinnor, får omkring en miljon i lön i ett år. Därefter kan han få ytterligare nästan 800 000 per år i upp till fyra år, sammanlagt drygt 4,8 miljoner, uppger lokaltidningen Stockholmdirekt.
Avgångsvederlaget minskas med eventuella nya inkomster.
– Det är ett avtal framtaget av Sveriges Kommuner och landsting, som kommunfullmäktige antog 2002, säger kommunens personaldirektör Anita Lidberg.

Juan Flores "

DN SÖNDAG 26 NOVEMBER 2017

" Lotta Lotass lämnade Akademien för två år sedan

Författaren Lotta Lotass har inte deltagit i Svenska Akademiens arbete på två år. Det berättar hon nu för Borås tidning. Anledningen är att hon inte kände att hon passade in.

Lotta Lotass valdes in i Akademien 2009 på stol nummer 1, men lämnade den sex år senare.
– Jag tog först ledigt ett halvår för att grunna på min situation, men meddelade sedan att jag ville lämna min plats för gott. Det var väldigt många som blev mycket ledsna när jag valdes in i Akademien. Många hade velat se en fortsättning på traditionen att ha en högt uppsatt jurist på stol 1. Under de år jag var med fick jag med jämna mellanrum brev från människor som ville uttrycka sitt missnöje med mitt ledamotskap och hur jag var som person. Jag passade väldigt illa in i miljön kring Akademien, säger hon till Borås Tidning.
Hon berättar också för Borås tidning att vissa av ledamöterna var besvikna över att hon inte deltog i sociala evenemang som Nobelfesten och middagar med kungen.
Lotta Lotass säger till tidningen att hennes frånvaro från Svenska Akademien inte har väckt några större reaktioner, och att ledamöterna inte har hört av sig sedan hon hade ett sista möte med den ständiga sekreteraren Sara Danius i september 2016.
På frågan hur hon ser på Svenska Akademiens skadade anseende efter DN:s avslöjande om Kulturprofilen säger hon att det var en omskakande upplevelse att läsa kvinnornas vittnesmål.
– Jag har träffat mannen i fråga, men hade ingen aning om vad som pågick. Tack och lov ser jag inte bra ut och var väl därför ointressant för honom, säger Lotass till tidningen.
Författaren Kerstin Ekman har inte heller deltagit i Svenska Akademiens arbete på många år. **Hanna Fahl** hanna.fahl@dn.se "

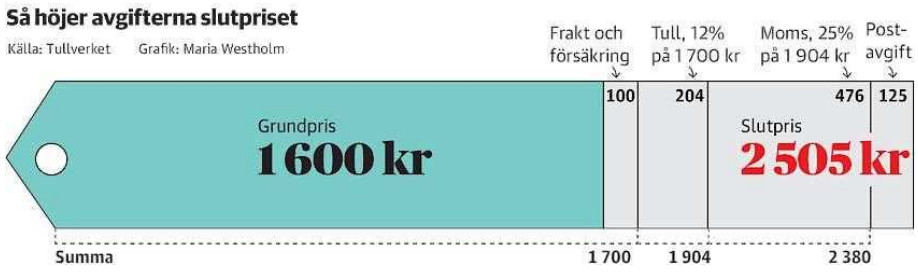

DN SÖNDAG 26 NOVEMBER 2017

" Nätköpen från Kina kan kosta mer än du tror

Det är frestande att nätshoppa billiga julklappar. Men tänk på att det tillkommer avgifter när du handlar utanför EU. Annars kan klappen bli mycket dyrare än du tänkt dig. Julhandeln väntas slå rekord igen och en stor del av varorna kommer att köpas på nätet. Det spår rapporten E-barometern som tas fram av Postnord i samarbete med Svensk digital handel och HUI research.

Enligt E-barometern kommer var tredje julklapp att köpas på nätet i år och nästan varannan svensk planerar att nätshoppa inför julen. Ungefär var femte nätshoppare kommer att handla från utlandet.
– De vanligaste förklaringarna till att handla utomlands är att priserna är lägre, det finns större utbud och unika produkter, säger Carin Blom, analytiker på Postnord.
Trenden är att vi köper varor från alltmer avlägsna platser.
– Kina kom för ett par år sedan och har det senaste året seglat förbi länderna som låg i topp då. Framgångarna för Kina beror framför allt på att priserna är mycket låga, säger Carin Blom.
Nu leder Kina den svenska e-handelsligan följt av Storbritannien, Tyskland och USA. Eftersom Storbritannien och Tyskland ligger inom EU tillkommer inga extra avgifter vid köp därifrån.

Men handlar du från Kina, USA eller något annat land utanför EU gäller andra regler. Då måste du betala moms och tull om priset på varorna överstiger 1 500 kronor, samt en avgift för tulldeklaration. Det gör att köpet kan bli mycket dyrare än det pris du betalar till nätbutiken.
Du kan få vägledning av exemplet i grafiken här nedanför som visar hur avgifterna höjer den totala kostnaden. Exemplet är till för att visa principen mer än exakta belopp.
Ett snabbare sätt är att göra en överslagsberäkning där du lägger på ungefär 30 procent på priset. Det blir inte exakt men ger dig en bild av den totala kostnaden.
Här är några tips på vad du ska tänka på för att få koll på kostnaden när du näthandlar prylar och kläder utanför EU.
Fraktkostnad
Frakten kan variera mycket mellan olika handlare och brukar stå angiven när du kommer till kassan. Se upp om du handlar för en liten summa, då kan frakten höja det totala priset rejält.
Tull
Tullavgiften varierar beroende på vilken vara du köpt, i vilket land du köpt den och vilket material varan är tillverkad av. Tullen beräknas på varornas pris och du behöver inte betala tull om varornas pris är under 1 500 kronor.
Ligger ditt inköp nära 1 500 kronor lönar det sig att inte överskrida gränsen. Handlar du kläder i textil för 1 490 kronor blir tullen 0 kronor, köper du för 1 510 kronor får du betala 180 kronor i tull plus 45 kronor i moms på tullavgiften.
Moms
Momsen är oftast 25 procent och beräknas på varans pris, fraktkostnaden och tullavgiften.
Importtulldeklarationsavgift
Långt och krångligt ord för en avgift som tas ut av postombudet som sköter deklarationen av moms och tull. Avgiften för privatpersoner är densamma oavsett hur stort eller litet köpbeloppet är. Postnord tar till exempel 125 kronor i avgift. Det är till ombudet du betalar tull och moms när du hämtar paketet.

Vill du veta mer om avgifter när du näthandlar utomlands finns det information på tullverkets hemsida tullverket.se. Där finns också en räknesnurra, avgiftsguiden, som ger en fingervisning om hur mycket köpet utanför EU kostar totalt. Observera att avgiftsguiden beräknar tull även när varornas pris understiger 1 500 kronor.

Maria Crofts
maria.crofts@dn.se "

"Fakta.
Tullen för olika varor köpta utanför EU
Tullkostnaden variera beroende på vilken vara det är och var den kommer ifrån. Vad varan är tillverkad av har också betydelse. Här är tullen för några vanliga varor köpta utanför EU.

Varor	Procent
Datorer, datortillbehör och telecom	0
Leksaker	0–4,5
Väskor	2–9,5
Skor	8–18
Kläder	12

Populäraste länderna

Land	Procent
Kina	36
Storbritannien	25
Tyskland	20
USA	15

Populäraste varorna

Vara	Procent
Kläder och skor	26
Hemelektronik	22
Sport	11
Böcker, media	11
Skönhet, hälsa	10 "

DN SÖNDAG 26 NOVEMBER 2017

" MP: Få skulle drabbas av nya amorteringskravet

Det är rätt läge att införa det nya amorteringskravet, det påverkar få låntagare och skulle troligen inte heller få stor negativ effekt på vare sig bopriser eller efterfrågan. Det menade finansmarknadsministern Per Bolund (MP) i Ekots lördagsintervju. Men han gav inget besked om hur regeringen tänker göra.

Det har tidigare kommit uppgifter om att Finansinspektionens, FI, förslag på nytt amorteringskrav kommer att godkännas av regeringen – men även om finansmarknadsministern Per Bolund (MP) i Ekots lördagsintervju ställde sig bakom förslaget gav han inget klart besked om hur det blir.
– Det är en fråga som vi håller på att bereda i regeringskansliet, vi lyssnar på experter inom olika departement. Vi är inte klara med beredningen och kan inte ge ett definitivt besked, säger han i intervjun.
Enligt Per Bolund är det rätt läge att skärpa kraven på bolåntagarna så att man inför ett skuldkvotstak på det sätt som FI föreslagit. De största effekterna av det förra amorteringskravet, som infördes sommaren 2016, har redan visat sig, just nu är svensk ekonomi stark, och både FI och utländska bedömare som EU, OECD och IMF menar att de svenska hushållens fortsatt kraftigt stigande skulder inte är hållbara på lång sikt.
Risken är annars att hushåll som hamnar i knipa sänker landets ekonomi genom lägre konsumtion och snabb amortering av lån när krisen kommer, vilket kan leda till en negativ spiral och fördjupad lågkonjunktur.

På frågan om det inte är bättre med en bred överenskommelse med alla partier, till exempel om att minska ränteavdragen, svarar Bolund att Miljöpartiet och många av de övriga partierna är för detta, men inget av de två största, och att man inte kommer att vilja genomföra en sådan förändring under ett valår.
Som det nya amorteringskravet från FI är utformat kommer det att påverka endast 15 procent av de nya bolåntagarna, och det rör sig dessutom om hushåll med bra ekonomi, menar Per Bolund.

Juan Flores
juan.flores@dn.se "

DN SÖNDAG 26 NOVEMBER 2017

" Linnéa vann mål om sexuella trakasserier på julfesten

Trots att tiotusentals kvinnor skrivit under Metoo är antalet som anmäler sexuella trakasserier på jobbet en minoritet. En som drivit sin sak rättsligt och vunnit är 21-åriga Linnéa som drabbades på företagets julfest. – Rättssystemet fungerade. Det känns skönt. Jag hoppas att fler anmäler, säger hon.

Vågen av upprop och vittnesmål om sexuella trakasserier på arbetsplatser har varit massiv ända sedan Metoo startade. Antalet övergrepp och oönskade närmanden som ska ha skett under de senaste decennierna verkar handla om miljontals. Samtidigt har anmälningarna hos DO, diskrimineringsombudsmannen, stått stilla eller ökat från låga nivåer. Statistiken för i år är hittills uppe i 131 anmälningar, vilket ska jämföras med fjolårets 135.
Anmälningarna kommer till största del från kvinnor men cirka en fjärdedel av anmälarna är män. Trakasserierna på jobbet varierar stort, men det finns också gemensamma nämnare. Den utsatte är oftare yngre, har lägre grad, lägre lön, är bemanningsanställd, frilansare, timanställd, ska söka jobb eller står på annat sätt i beroendeställning. Den som anklagas är äldre, man, har en säkrare sits på jobbet eller är chef. En av flera riskfaktorer för trakasserier är personalfesten, särskilt företagets julfest.
DN Jobb har följt ett uppmärksammat fall där Linnéa, när hon var 19 år, blev utsatt för sexuella trakasserier av en elbolagschef i samband med en julfest år 2015. I somras, 18 månader efter anmälan, kom domen i AD, Arbetsdomstolen. Hon vann, fick upprättelse och ett skadestånd på 50 000 kronor.

– Det kändes skönt. Rättssystemet fungerade, säger Linnéa.
– Det var tack vare diskrimineringsombudsmannen. Jag gjorde först en polisanmälan men polisen lade ner fallet. Jag hade då inte ens en aning om att DO fanns. Jag var ju inte med i facket utan fick reda på hur jag skulle gå till väga från en kollegas fackförbund, säger Linnéa.
– Mitt hopp är att domen ska göra att andra företag drar öronen åt sig och att andra kvinnor vågar anmäla. Processen tar tid, men det är skönt när rättvisan segrar.
Vad är ditt råd till de som funderar på att anmäla?
– Det är jättejobbigt att driva en sådan här process, att gång på gång bli ifrågasatt i rätten och få dra upp såret igen och igen när man berättar om det som hände, men mitt råd är att hålla ut och ta kontakt med Diskrimineringsombudsmannen. DO gjorde ett jättebra jobb och brinner för det här. Dessutom hade jag min släkt, mina vänner och min pojkvän som stöd.
Hur upplever du Metoo, du var ju lite före?
– Helt underbart. Fantastiskt. Jag hoppas också på att det ska bli mer allvar, att övergrepp som sker leder till fler domar. Det är också viktigt att ingen kommer med falska anklagelser, säger Linnéa.
DO driver inte brottmål, men anmälningar om trakasserier på jobbet drivs i flera fall till AD. Under senare år har också DO vunnit flera domar och skadestånd till de utsatta. Inga företag vill hamna i AD så en del processer slutar också i ekonomiska uppgörelser.
Anna Rosenmüller Nordlander, jurist och processförare på DO, som också drev fallet med Linnéa, menar att Metoo ännu inte lett till någon större förändring, vare sig positiv eller negativ, för deras arbete.
– Nej, däremot känns det bra att vi företrätt kvinnor i många mål. Det har varit framgångsrikt. Sedan Metoo startade ringer fler som vill veta vad som gäller, men anmälningstalen har inte gått upp, säger Anna Rosenmüller Nordlander.
Anders Forsström anders.forsstrom@dn.se "

" **Fakta.**
Sexuella trakasserier
Ovälkomna förslag eller krav på sexuella tjänster, oönskad fysisk kontakt, ovälkomna sexuella anspelningar, blickar, visslingar och kommentarer om utseende, könsord, pornografiska bilder och nedsättande skämt om det kön du tillhör. Det är den som blir utsatt som avgör om beteendet är ovälkommet eller ej.
Arbetsgivarens plikt
Om arbetsgivaren får veta att någon har upplevt eller upplever sig trakasserad ska arbetsgivaren utreda vad som har hänt. Skyndsamt utan dröjsmål. Om utredningen visar att trakasserier har inträffat ska arbetsgivaren genomföra de åtgärder som skäligen kan krävas för att förhindra fortsatta trakasserier.
Arbetsmiljö- verkets rapport för 2015
19 procent av unga kvinnor uppger att de blivit sexuellt trakasserade av kunder eller klienter, jämfört med 13 procent 2013. Vanligast är problemen inom vård och omsorg. Även bland unga män blev sexuella trakasserier från utomstående vanligare: 6 procent 2015, mot 3 procent i tidigare mätningar.
Källa: DN, DO och Arbetsmiljöverket "

DN SÖNDAG 26 NOVEMBER 2017

" Johan Esk: Varumärket Zlatan lär inte vilja missa ett VM

Om Zlatan Ibrahimovic kommer att spela VM?
Jag kan omöjligt se ett VM-nej från varumärket Zlatan.

Vad säger Janne? Vad säger ”Granen”? Vad säger de andra landslagsspelarna? Vad säger folket?
Det är mångas svar som eftersökts i frågan om Zlatan Ibrahimovics framtid i svenska fotbollslandslaget.
Den här får inte glömmas bort:
Vad säger Volvo?
Det var länge sedan Zlatan Ibrahimovic gick från att bara vara fotbollsspelare till huvudpersonen i en idrottsindustri.
Skulle den fotbollsindustrin verkligen vilja stå utanför fotbollsvärldens största händelse? Skulle inte tro det.
Förbundskapten Janne Andersson är trött på frågor om Zlatan. Han har inte hört något än.
Det är starten på Hamrén-eran som går igen. Zlatan nobbade landslaget och presskonferenserna handlade om Zlatan först som sist och det mesta däremellan.
Nu kommer samma tjat i en ny version. Nästa avsnitt kommer när Andersson tar ut truppen till vinterturnén. De allsvenska namnen han ska ha med till Abu Dhabi hamnar i den mediala skuggan av varje stavelse Andersson släpper om Zlatan.
Flera omröstningar på nätet säger att ”svenska folket” inte vill ha tillbaka Zlatan Ibrahimovic i landslaget. Några lysande insatser i Manchester United och pendeln svänger. Några mål i VM och höstkylan mot Zlatan 2017 kommer att vara glömd.
Jag hoppas att Zlatan kan och vill spela VM men det får inte bli på bekostnad av det Janne Andersson och hans lag skapat under slagordet tillsammans.
Lars Lagerbäck pratade om Zlatan och landslaget i Viasat i veckan. Han trodde att Zlatan skulle kunna köpa Janne Anderssons ledarstil och den landslagsstämning han skapat.
Men där fanns också orden:
”Så som jag känner Zlatan”.
Och det har ju hänt en del sedan Lars Lagerbäck styrde svenska fotbollslandslaget.
En sak som hände var att Zlatan lyftes upp till en nivå där han var på en helt annan statusgrad jämfört med andra spelare. Några av personerna som lät den kulturen frodas är kvar än. Som ordförande Karl-Erik Nilsson, generalsekreterare Håkan Sjöstrand och avgående landslagschef Lasse Richt. Den sista var Zlatans egen hovmarskalk i landslaget.
Ska Zlatan tillbaka i landslaget måste dessa personer stötta Anderssons ledarstil och inte damma av den status Zlatan hade och ge honom samma plattform.
Det är 2017 nu och den här hösten ligger hela Zlatans gamla stil dåligt i tiden. Snacket om kung och lejon funkar inte alls nu.
Att gratulera landslaget till VM-platsen på Instagram med ”We are Zweden” kanske var ett skämt men den här hösten har lärt oss att det inte är avsändaren som avgör om ett skämt funkar.
Det här skämtet kändes lika fräscht som Mikael Persbrandts berättelser om härjandet i sitt liv.
Jag har bara läst delar av Persbrandts bok men måste ge honom och författaren att det finns tragisk komik i scenen när Persbrandt i samband med ett välgörenhetsjobb träffar Zlatan och är hög som ett höghus.

Riktigt roligt är det att se videoklipp från mötet, se hur Zlatans blick är full av beundran för Persbrandt. En alfahanne visar upp sig för en blivande.
I måndags utsågs Zlatan Ibrahimovic till årets anfallare på fotbollsgalan. I tacktalet pratade han om kollektivet mer än han gjort i hela sin karriär.
Först var jag säker på att karln gått och blivit ironisk på gamla dar. Sedan insåg jag att det måste vara en uppdatering av varumärket för att passa till VM med det nya svenska landslaget.
Och när Locker Room Talk fick Zlatans nya pris var det ett bevis för att putsningen av Zlatans varumärke för att fungera hösten 2017 pågår för fullt.
Dagen efter hörde Studio Ett i P1 av sig. De ville prata om Zlatans staty.
Jag måste erkänna att jag hade förträngt detaljerna kring den. Den är alltså 2,7 meter hög. Den är för tung för platsen där den ska stå.
Gör om. Gör rätt. Gör en mindre. Och gör en staty av Pia Sundhage i samma veva.
Till sist: Kollegorna på SvD får inte lätt att utse årets Bragdguld.
Ska man utse Sverige största idrottare 2017 är Sarah Sjöström på en helt egen bana.
Ska man låta bragder väga tungt är det två fotbollslag som gör upp om priset. Herrlandslaget och Östersund.
Underskattning, konstgräs, kyla. Visst. Men mest av allt är det Östersund gjort en fantastisk prestation och förhoppningsvis leder det och prispengarna till att klubben kan behålla sina stjärnor och förstärka.
Så att Malmö FF kan få en riktig utmanare om det allsvenska guldet 2018.

Johan Esk johan.esk@dn.se "

"Esks elva. Vecka 47

1 Skidåkaren
Petter Northug blev inte uttagen till säsongens första tävlingar i världscupen i längdskidåkning. Självklart lyckades han sätta sin prägel på uppsnacket ändå.
Några studenter gjorde en bild där ledare och åkare hånas. Bilden spreds via Petter Northugs Instagram-konto.
2 Skidcitatet
”Det handlar om sunt förnuft och vi är vuxna människor.” Marit Björgen om Northugs bild som skakade om det norska laget. Hon borde inte blanda in Northug i ”vuxna människor”.
3 Målet
NY Rangers Mika Zibanejad skulle byta, passerade röd linje och lyfte ner pucken mot kortsargen. Oops, så låg den i Carolinas mål. Den svenske centern var lika förvånad som alla andra.
4 Rörelsen
Manuel Burga, en av de åtalade i Fifa-rättegången, vände sig mot vittnet och gjorde en ”skärande rörelse” med handen mot halsen. Nu anklagas Burga för hot mot vittne - bland annat.
5 Tacktalet
Jag missade/slapp att se Fotbollsgalan och det enda som hade varit värt att lägga tid på var att få höra Kosovare Asllanis tacktal.
Men då var jag på Cirkus och hörde Thåström sjunga...
6 Låtraden
”...jag har glömt min första kyss men jag minns klart och tydligt när jag fick Rolle Stoltz autograf.”
De orden fungerar alltid bra bland djurgårdarna i Thåströms publik.
7 Prissumman
Sarah Sjöström simmade hem motsvarande tre miljoner kronor i världscupen.

Det var hon väldigt väl värd. Man skulle inte lagt av med simning efter att ha klarat Baddaren.

8 Ryktesklubben

Ska Olof Mellberg bli tränare i AIK? Ska Rikard Norling ta klivet upp och bli sportchef? Ska Björn Wesström få sparken som sportchef? Förre landslagsbacken Erik Edman satte igång snacket.

9 Väderhånet

Plötsligt var det ett par decimeter snö på marken. De fåfänga förhoppningarna att snart kunna åka skidor tändes men släcktes snabbt.

Skidtunnel i Stockholm. Nu.

10 Väderskandalen

Jag uppdaterar SMHI:s väderapp med en manisk intensitet som om min tumme har tics och ändå missade appen snösmockan.

Skulle aldrig ha hänt på Curry Melins tid.

11 Gäspningen

Antoine Griezmanns konstmål?

Okej, då. men annars var veckans Champions League-kvällar trötta tillställningar i väntan på att slutspelet ska dra igång. PSG tar titeln i vår.

DN SÖNDAG 26 NOVEMBER 2017

" Björn Wiman: Det finns en särskild plats i helvetet för män som förgriper sig på skolelever

I sitt anförande vid Svenska Akademiens högtidssammankomst år 2000 använde den ständige sekreteraren Horace Engdahl en aforism för att sammanfatta debatten kring det årets Nobelpristagare i litteratur, Gao Xingjian: ”Det är med prisbeslut som med kyssar, man skall inte be om lov före och inte om ursäkt efteråt.”

Formuleringen har väl i dag, 17 år och en Metoo-rörelse senare, tappat det mesta av den nonchalanta elegans den var ägnad att förmedla vid tillfället. Några år tidigare, 1997, hade Svenska Akademien via ett antal artiklar i Expressen uppmärksammats på både övergrepp och ekonomiska oegentligheter knutna till ägaren av en känd kulturscen i Stockholm som stod institutionen nära – samme man som nu kallas Kulturprofilen i Matilda Gustavssons uppmärksammade reportage i veckans DN Kultur, där 18 kvinnor modigt vittnar om trakasserier och grova övergrepp i Akademiens absoluta närhet.

Den gången viftades Expressens frågor om kvinnornas uppgifter bort med en föraktfull gest. Akademiens ekonomiska bidrag till mannens kulturscen och ledamöternas vänskapsband vidmakthölls.

Varför? Kanske för att synen på manliga konstutövares övergrepp är en så cementerad del av kulturhistorien – en naturlig del av det skapande geniets vardag. I våras såg jag en utställning i Rom om den italienska 1600-talskonstnären Artemisia Gentileschi och hennes tid, en av de mest oförglömliga utställningar jag har sett. I spåren av av Metoo-kampanjen hamnar den nu också i ett nytt ljus. Gentileschis

mest kända målning, ”Judit och Holofernes”, brukar ses som en symbolisk hämndakt för ett grovt övergrepp som hon utsattes för som konststudent i tonåren: i det dramatiska ljusdunklet skär den judiska hjältinnan Judit huvudet av den assyriske generalen Holofornes så att blodet sprutar över de vita lakanen. Både Judit och hennes tjänarinna har kavlat upp ärmarna för att distansera sig från sitt offer och se till att de inte ska bli nedsölade med hans blod. Det är barockens mest brutala Scum-manifest.

Artemisia Gentileschi föddes 1593 i Rom och påbörjade tidigt sin utbildning till konstnär under ledning av sin far. I tonåren blev hon våldtagen av Agostino Tassi, en konstnärskollega till fadern och vid den följande rättegången tvingades Artemisia avge vittnesmål under tortyr med tumskruvar och fick dessutom uppleva hur förövaren – liksom i många liknande fall – i praktiken gick fri. Våldtäktsmannen dömdes till fängelse men behövde aldrig avtjäna straffet.

Mycket av Artemisia Gentileschis konst blev ett slags bearbetning av denna händelse – den kanske mest gripande av hennes målningar är en gestaltning av motivet Susanna i badet, med en stark inlevelse i kvinnlig utsatthet inför männens blickar.

Det går heller inte att se denna målning utan att tänka på veckans andra stora avslöjande i spåren av Metoo-rörelsen. P2-dokumentären ”Don Juan på musikhögskolan” visar hur en av den klassiska musikvärldens stora profiler genom åren på ett systematiskt sätt har missbrukat sin ställning genom att trakassera och sexuellt förgripa sig på sångstudenter och andra unga kvinnor. Den situation där en kvinnlig sångerska vittnar om hur den mäktige världsartisten manipulerar henne att ställa sig på alla fyra samtidigt som han smeker sitt eget kön är outhärdlig – i bakgrunden finns musiken från Mozarts ”Don Giovanni”.

Både Holofernes och Don Giovanni fick sina straff – den förste miste huvudet och den andre drogs skrikande ner i underjorden. Jag hoppas att det finns en särskild plats i helvetet för de män som utsätter kvinnor och flickor för övergrepp inom skola och utbildning. Ett av de senaste veckornas mest drabbande upprop är det som i veckan publicerades av 1700 elever från grundskolan och gymnasiet under hashtaggen #tystiklassen. Här finns mycket små flickor som vittnar om låtsasvåldtäkter och ovälkomna pussar, lärare som ger sexualiserade kommentarer och skolkamrater som tafsar och trakasserar.

I flera fall låter ansvariga lärare och skolledare bli att agera, ofta med hänvisning till en ”värdegrund” eller nolltoleranspolicy som bevisligen inte efterlevs – precis på samma sätt som vi har sett stora kultur- och samhällsinstitutioner sticka huvudet i sanden och blunda för systematiska övergrepp – nu senast Svenska Akademien, där de till och med drabbat institutionens egna ledamöter, anställda och familjemedlemmar.

Flera av vittnesmålen i elevernas upprop är omöjliga att läsa utan att sprängas inifrån av förtvivlan. Det är så här det ser ut – på alla nivåer av samhället och i alla åldrar. Det handlar om hur en nedbrytande världsbild fortplantas, från finkulturens mest förgyllda salonger till skolans korridorer och tillbaka igen. En flicka berättar i #tystiklassen: ”När jag gick på fritids var jag sist kvar av tjejerna. Killarna ville ha ’pusskalas’ och drog in mig på toaletten. Jag skrek på lärarna, men ingen kom. Jag berättade för en lärare när hon var tillbaka men hon skrattade bara. Jag tyckte det var pinsamt och var sedan livrädd att det skulle hända igen.”

Hur var det nu den manliga Akademiledamoten uttryckte sig om kyssar? ”Man skall inte be om lov före och inte om ursäkt efteråt.” Verkligen? Försök förmedla den aforistiska insikten till en ensam liten flicka på skoltoaletten.

Björn Wiman
bjorn.wiman@dn.se "

DN SÖNDAG 26 NOVEMBER 2017

" Morgontidningarna måste städa sin egen bakgård

Journalisten Clara Block Hane minns två upplevelser från förr – men ser hur systemet och mentaliteten är intakta.

Det är en revolution det som händer, att #metoo får tidningar som Svenska Dagbladet och Dagens Nyheter att berätta om vad män i maktpositioner gör, i bransch efter bransch. Att skammen placeras där skammen hör hemma.
Men en sak kvarstår: att städa på sin egen bakgård.
Den här historien är en del av de kvinnliga journalisternas upprop #deadline och den handlar om villkor som ytterligt få andra yrkesutövare skulle gå med på.
Det är länge sedan nu, ingen av chefredaktörerna är kvar, men systemet är intakt. Och det är därför jag (äntligen) berättar min historia, om varför jag slutade som dagstidningsjournalist och vad som fick mig att ge upp ett yrke jag älskade:
1. Stor dagstidning, liten redaktion: tre män och jag. De andra är anställda, två helt nyligen medan jag efter fem års heltidsfrilansande fått ett reportervikariat. En av männen trakasserar mig dagligen: kommenterar mina kläder, tjuvlyssnar på mina jobbtelefonsamtal och vill veta var jag sovit, med vem. Svarar jag ”själv” accepterar han det inte. Har jag en väska med träningskläder med mig är det stående skämtet att jag haft ”bortamatch”. Så jag slutar träna på vardagarna. Anpassar mig, mer och mer, och med konstigare och konstigare saker. Det pågår under hela vikariatet, i elva månader, först smygande men sedan värre, varje dag, hela dagarna och även under redaktionsmöten med de andra två.
Det är aldrig någon som ber honom sluta. När jag pratar med vår gemensamma chef, redaktören, flabbar han och säger att ”X är kär i dig”. Jag hoppas på att bli anställd, jobbar så fort jag inte sover, skriver många och stora artiklar, omslag och mittuppslag. Blir uppmärksammad i Kulturnytt och chefredaktören skriver ett brev till prenumeranterna om en av mina intervjuer. Efter elva månader blir jag ändå inte anställd, eftersom X har hotat med att han i så fall ska säga upp sig. I stället får jag ett frilanskontrakt: ska skriva lika mycket men får inte vara på redaktionen, som om jag vore pestsmittad.
Så när konkurrenttidningen erbjuder mig jobb tackar jag ja, går till chefredaktören och säger upp mitt kontrakt. Han frågar mig varför och till slut säger jag som det är, berättar hur jag blir behandlad av X. Chefredaktören säger att det är sexuella trakasserier. Jag har inte använt den termen, men kan ju inte säga emot. Han säger också att han inte accepterar det, men sen hör jag inget mer. Så nu ska jag sluta. Ringer min chef och frågar när jag kan bjuda på hejdå-tårta, som det är kutym att man gör. Han svarar att jag inte är välkommen.
En (kvinnlig) redaktionschef har fått i uppgift att reda ut trakasserierna. Hon har inte kontaktat mig, varken ringt eller bett om ett möte, och det är nu utspritt att jag anklagat hela redaktionen för sexuella trakasserier. I sju år har jag jobbat för tidningen, det är mitt första ”vuxna” jobb och jag har praktiskt taget bott på redaktionen, men X är kvar och det är ingen som vill ha min tårta.
De andra umgås fortfarande.
2. Den nya dagstidningen, ännu större: Jag gör intervjuer och reportage, blir krönikör och får ännu mer uppmärksamhet, men är fortfarande frilans och har inte något som liknar en vettig månadsinkomst, dock en garantisumma som ska betalas den 25:e varje månad. Det gör den inte, jag måste alltid påminna och vet aldrig om

jag ska kunna betala hyran i tid. När jag säger till personalchefen svarar han: ”Hur kommer det sig att tjejer alltid har så bråttom med att få betalt?”
Efter ett år får jag ett vikariat: ska vara redaktör för en bilaga med tre redigerare och ett 30-tal medverkande reportrar. Alla är sura för att jag som är ung kvinna fått jobbet, men det går bra. Jag styr upp lämningarna så att redigerarna får vettiga arbetstider och får mycket beröm för hur jag gör tidning av chefredaktören.
Han kallar mig ofta till möte, flera gånger i veckan. Ibland är det på hans rum, men ofta vill han att vi ska promenera. Varje gång tror jag att jag ska bli anställd, att jag äntligen ska få en trygg ekonomi. Men han vill prata om sig själv, fram och tillbaka i parker och på Stockholms broar.
Jag har också en mellanchef: en man som efter öl med några kollegor på stan och när de andra gått åt det håll de bor plötsligt kysser mig. Han har fru och barn, och jag vill inte, så jag trycker bort honom. Efter det hälsar han inte på mig. Även chefredaktören är nu sur på mig, han säger att jag måste reda ut min relation med mellanchefen. Men jag har aldrig haft någon relation med honom?
Den tjänst jag har utlyses. Jag har jobbat hela sommaren utan semester och säkert 80-timmarsveckor och söker så klart jobbet, men det går till en man utan dagstidningserfarenhet. Han har skrivit en så kul ansökan. Några månader senare träffar jag på fackets klubbordförande, på gatan utanför tidningshuset. Jag säger att jag är besviken på att jag inte ens gick till intervju. Hon verkar plötsligt arg, ögonen smalnar och hon ser blek ut. Och så säger hon vad chefredaktören och mellanchefen sagt: ”Det fanns inga kvinnliga sökanden.”
Clara Block Hane är journalist och författare. En version av texten är tidigare publicerad i gruppen #deadline, som samlar journalisters berättelser om trakasserier och övergrepp.
Clara Block Hane "

DN MÅNDAG 27 NOVEMBER 2017

" Den goda tekniken blev ond

Tekniken skulle föra oss närmare varandra och företagen som gav oss den var goda samhällskrafter. Så tänkte många innan bak-smällan kom. Nu har vi sett teknikens mörkare sida – och lägger gärna skulden på företagen.

För inte så länge sedan var it-sektorn den häftigaste av branscher. Alla ville jobba på Google, Facebook och Apple. Men under det gångna året har stämningen förändrats. En del menar nu att it-jättarna är som tobaksindustrin – bolag som tjänar miljarder dollar på att göda ett skadligt beroende. Somliga menar att det är som den amerikanska fotbollsligan – något som älskas av miljoner samtidigt som alla vet att den lämnar efter sig många mänskliga tragedier.
Självklart vill folk i it-sektorn, som i allmänhet skulle vilja göra världen bättre, inte stödja en sådan utveckling. Det ska bli intressant att se om de klarar av att göra det som är nödvändigt för att förhindra att deras företag blir samhällets paria.
Det är främst tre sorters kritik som riktas mot it-jättarna.
Den första är att man förstör ungdomen. Sociala medier lovar att göra slut på ensamheten, men skapar i själva verket en ökad känsla av isolering och en intensiv medvetenhet om att man är utesluten. Sms och andra tekniker ger människor större kontroll över sin interaktion med andra, men leder samtidigt till ytligare samspel och mindre verkligt engagemang i omvärlden.
Som Jean Twenge har visat är tonåringar, efter mobilernas ankomst, mindre benägna att hänga med vänner på stan, mindre benägna att dejta och mindre benägna att ha ett jobb.
Den andra sortens kritik mot it-sektorn är att den avsiktligt orsakar detta beroende för att tjäna pengar. Teknikföretagen förstår vad det är

som skapar ett påslag av dopamin i hjärnan och de garnerar sina produkter med ”kapningstrick” som lurar in oss och skapar belöningsloopar.
Snapchat har Snapstreak, som belönar vänner som lägger upp bilder på varandra varenda dag, och uppmuntrar på så sätt ett tvångsmässigt beteende. Sociala mediers uppdateringar är som bottenlösa skålar, det vill säga en sidvisning leder ned till nästa och en till och så vidare i all evighet. De flesta medier skapar belöningar med ojämna tidsintervall så att man tvångsmässigt måste kolla sin apparat ständigt och jämt eftersom man aldrig vet när en dusch av social bekräftelse kan komma från en lajk på Facebook.
Den tredje kritiken gäller att Apple, Amazon, Google och Facebook har nära nog monopol och utnyttjar sin styrka på marknaden till att invadera sina brukares privatliv och tvinga fram orättvisa villkor för innehållsproducenter och mindre konkurrenter. Den politiska attacken på denna front växer sig starkare. Vänstern ger sig på it-företagen för att de är så groteskt stora, högern ger sig på dem för att de är så kulturellt progressiva. I USA kommer dessa företag därför inte att finna många försvarare.
Givetvis skulle det smarta för it-företagen vara att ta täten och städa upp vad de själva skräpat ned. Det finns aktivister som Tristan Harris på Time Well Spent, som försöker få dem att röra sig i rätt riktning, och även en del bra ingenjörslösningar. Jag använder en app som heter Moment för att registrera och kontrollera mitt telefonbruk.
Det stora genombrottet kommer att äga rum när företagsledningarna erkänner den centrala sanningen att deras teknologi är extremt användbar för de uppgifter och nöjen som kräver en ytligare form av medvetande, men att de ofta brer ut sig och förstör den djupare sorts medvetenhet som människor behöver för att trivas och växa.
Nätet är ett ställe för mänsklig kontakt, men inte för närhet. Nätet är ett ställe för information, men inte för reflektion. Det ger en den första stereotypa tanken om en person eller en situation, men det är svårt att skrapa ihop tid för den tredje, femtonde och fyrtiotredje tanken.
Nätet är en plats för utforskning, men uppmuntrar inte sammanhang. Nätet griper tag om ens uppmärksamhet och strör ut den över en massa underhållande ämnen. Men vi är som lyckligast när vi har lyckats styra våra liv dithän att vi fokuserar vår uppmärksamhet och vilja på en enda sak, helhjärtat och med vår fulla kraft.
Rabbi Joshua Heschel skrev att vi tar en paus från världens distraktioner, inte som en vila för att samla krafter att ge oss tillbaka dit, utan som en klimax i livet. ”Den sjunde dagen är ett palats i tiden som vi bygger. Det är gjort av själ, glädje och tystlåtenhet”, sa han. Genom att skära bort arbetet och tekniken kommer vi in i en annan sorts medvetande, en annan tidsdimension och en annan atmosfär, en ”gruva där man kan finna själens ädelmetaller”.
Tänk om it-sektorn, i stället för att påstå att den erbjuder oss de bästa sakerna i livet, bara såg sig själv som leverantör av effektiva apparater. Dess innovationer kan spara tid åt oss när det gäller enklare arbetsuppgifter så att vi kan koppla bort nätet och få uppleva det bästa med livet.
Föreställ dig att it-jättarna skulle sälja in sig på det viset. Det skulle vara en fantastisk uppvisning i realism och särskilt i ödmjukhet, vilken nu för tiden är den yttersta och mest omvälvande teknologin.

David Brooks
Översättning: Lars Ryding "

DN MÅNDAG 27 NOVEMBER 2017

”Lika lön kräver fast ingångslön och en ny föräldraförsäkring”

Svenska politiker kan inte leva på ryktet om Sverige som ett av de mest jämställda länderna. Nya initiativ krävs för att försäkra att förvärvsarbetande kvinnor får samma möjligheter som män. Två förslag till åtgärder är fasta inträdeslöner och en individualiserad föräldraförsäkring. Det skriver Anne Boschini, docent i nationalekonomi.

Trots höga jämställdhetspolitiska ambitioner kvarstår betydande skillnader mellan kvinnor och män på den svenska arbetsmarknaden. Kvinnor och män har i genomsnitt olika typer av yrken, fler män arbetar heltid, kvinnor tjänar i genomsnitt mindre och det finns fler manliga än kvinnliga chefer. Anledningarna till dessa skillnader är flera.

Vissa beror på att kvinnor och män erbjuder olika omfattning eller typ av arbetskraft i form av, till exempel, utbildningsbakgrund och antal arbetade timmar. Andra beror på att efterfrågan på män och kvinnor på arbetsmarknaden skiljer sig åt.

I den rapport till Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi (ESO) som publiceras i dag undersöker jag en förklaring, nämligen om arbetsgivare diskriminerar kvinnor på den svenska arbetsmarknaden. Om arbetsgivare erbjuder kvinnor lägre lön och sämre befordringsmöjligheter än lika kvalificerade män skulle det kunna vara en delförklaring till de observerade könslöneskillnaderna.

Enligt nationalekonomisk teori finns åtminstone tre olika typer av diskriminering:

Preferensdiskriminering, att arbetsgivare diskriminerar kvinnor för att de föredrar att ha män som anställda

Statistisk diskriminering, att arbetsgivare, i brist på information om enskilda män och kvinnor, använder sig av information om kvinnors, respektive mäns, genomsnittliga agerande på arbetsmarknaden

Implicit diskriminering, att arbetsgivare, liksom människor i allmänhet, påverkas av samhälleliga normer och stereotyper

Från tidigare forskning vet vi att kvinnor i genomsnitt tjänar cirka 4 procentenheter mindre än män efter att man tagit hänsyn till skillnader i produktiva egenskaper. Men, som visas i denna rapport, varierar inte könslönegapet bara med yrke utan också med hur hög genomsnittslönen i ett yrke är. Ju högre genomsnittslönen i yrket är desto större tenderar könslönegapet att vara. Medan detta i sig inte skulle behöva påverka den ekonomiska jämställdheten negativt, visar det sig att yrken med högre genomsnittslöner är mer mansdominerade. Dessa könslönegap finns på lägre nivåer redan för unga arbetstagare. Även inom högre befattningar som chefsyrken finns ett tydligt könslönegap när produktiva egenskaper beaktats.

Trots att den oförklarade delen av könslönegapet inte direkt kan tolkas som ett mått på diskriminering, är det talande att kvinnor inte endast tjänar mindre inom kvinnodominerade yrken än vad män gör inom mansdominerade yrken, utan även att kvinnor som arbetar i mansdominerade yrken tjänar mindre än de män som arbetar inom samma yrken.

Tidigare forskningsstudier visar att det överlag inte finns någon skillnad mellan kvinnor och män i sannolikhet att bli kallade till en första intervju i en anställningsprocess i Sverige. Däremot faller sannolikheten att bli kallad till intervju snabbare med stigande ålder för kvinnor än för män. Den enda studien på svenska förhållanden som även analyserar sannolikheten att bli erbjuden en anställning visar dock att kvinnor har större sannolikhet att bli erbjudna anställning om

första fasen i anställningsproceduren är anonym än om arbetsgivaren vet den sökandes kön.
Alla skillnader vi observerar på den svenska arbetsmarknaden är dock inte följden av att arbetsgivare diskriminerar kvinnor. Analysen här har endast omfattat lika produktiva män och kvinnor, det vill säga de med samma utbildning, erfarenhet och yrke. Många av de skillnader som finns är snarare följden av att kvinnors och mäns arbetsutbud skiljer sig åt. Kvinnor och män väljer olika utbildningsinriktningar, olika mängd arbetade timmar och olika föräldraledighetsuttag.
Även om ytterligare forskning är viktig för att förstå den relativa vikten av utbuds- respektive efterfrågefaktorer, visar denna rapport tydligt att ytterligare arbete krävs för att främja mer jämställda utfall på den svenska arbetsmarknaden. Följande åtgärder föreslås därför.

1
Inför fasta inträdeslöner för att minska könslöneskillnaderna mellan unga och lika produktiva män och kvinnor inom samma yrke. Detta skulle exempelvis förhindra att nyutexaminerade kvinnor ges lägre lön vid sin första anställning på grund av statistisk diskriminering från arbetsgivarens sida.

2
Reformera föräldraförsäkringen så att uttaget av föräldraledighet blir individuellt utan möjligheter till överföring mellan föräldrarna. Detta skulle ge arbetsgivare mindre anledning att statistiskt diskriminera kvinnor på grund av att förväntningar om föräldraledighet. Även föräldrar skulle få anledning att tänka igenom sina utbildnings- och karriärsatsningar så att det gör mindre skillnad vem av föräldrarna som är hemma.

3
Minska den totala möjliga längden på föräldraledigheten. Dagens system tillåter att föräldrar endast tar ut några dagars föräldraledighet per vecka utan att arbeta resterande dagar. Forskning visar att den totala tiden, speciellt för mammor, borta från arbetskraften, är mycket längre än det totala antalet föräldraledighetsdagar. För pappor är diskrepansen mellan totala antalet dagar och den totala tiden borta från arbetskraften betydligt mindre.
Att reformera föräldrapenningssystemet i linje med dessa förslag skulle förmodligen snabbt leda till mindre könslönegap mellan lika produktiva individer av olika kön. Det skulle innebära omställningar för en del familjer, men en jämställd politik kan knappast förespråka ett föräldraledighetssystem som dagens där pappor endast tar ut en fjärdedel av föräldrapenningsdagarna.
Svårare är det att formulera åtgärder som har en direkt effekt på gapet i löner mellan män och kvinnor inom specifika chefsyrken. Kvotering av kvinnor till börsbolagens styrelser skulle kunna ha en positiv signaleffekt, men har sannolikt inga andra effekter på kort och medellång sikt.
Sammanfattningsvis kan inte svenska politiker luta sig tillbaka och leva på ryktet om Sverige som ett av de mest jämställda länderna i världen. Nya initiativ krävs för att försäkra att alla förvärvsarbetande kvinnor får samma möjligheter som män oavsett vilket yrke de väljer.

Anne Boschini, docent i nationalekonomi vid Institutet för social forskning (SOFI) vid Stockholms universitet. Hon forskar främst om ekonomiska skillnader mellan kvinnor och män. "

"Bakgrund. Rapporten
”Olika kön, olika lön – en ESO-rapport om diskriminering på arbetsmarknaden” publiceras i dag. Den handlar om möjliga orsaker till könslönegapet och diskuterar vad som kan göras åt det.
Rapporten är skriven av docent Anne Boschini.
Expertgruppen för Studier i Offentlig ekonomi (ESO) ska genom oberoende studier bidra till samhällsdebatten och vara en brygga mellan forskning och politik. ESO är en kommitté under Finansdepartementet. "

DN MÅNDAG 27 NOVEMBER 2017

”Regeringskansliet hade information om skrotningen”

"Regeringskansliet informerades om de två svenska fartyg som skrotades i Indien. Miljöminister Karolina Skog (MP) är kritisk mot både myndigheter och rederiet. – Jag blir förfärad och illa berörd, säger hon i en intervju med DN.

Dagens Nyheter har i flera artiklar granskat hur svenska fartyg skrotas på stränder i Indien. Där plockas de isär under farliga och miljöskadliga förhållanden. Det har kallats världens farligaste jobb, och varje år omkommer arbetare på stränderna.
I granskningen framgår bland annat att minst tolv svenska fartyg har skrotats i indiska Alang de senaste åren. Miljöminister Karolina Skog (MP) är mycket kritisk till skrotningen.
– Jag blir förfärad och illa berörd. Jag konstaterar att det så ofta blir just den här situationen där företag ägnar sig åt att komma undan miljölagstiftningen. De som får betala är fattiga människor i fattiga länder. Det är bedrövligt, säger hon.
Skrotningen är i sig inte olaglig, men fartyg som befinner sig inom EU får inte åka till tredje land för att skrotas. Ägarna kan komma runt det genom att inte avslöja sina planer förrän de är på säkert avstånd. En besättningsman som varit med på flera av resorna berättar för DN hur besättningen fick instruktioner från ägaren om att inte berätta var de var på väg, något som de tolkade som ett sätt att kringgå reglerna.
Fartyg har skrotats i bland annat Indien och Bangladesh i flera decennier, och trots högre krav är verksamheten fortfarande skadlig för både miljön och arbetarna.

– Jag kände till att ”beaching” fanns som fenomen. Det har ju diskuterats. Sedan har jag inte suttit och funderat jättemycket på om svenska rederier gör detta. Min grundläggande inställning är att svenska företag följer lagen. När jag träffar svensk sjöfart, så möter jag ofta en bransch med väldigt höga miljöambitioner som verkligen vill vara en del av ett hållbarhetsarbete. Man räknar med att företag följer lagen och inte letar kryphål, samt att de agerar etiskt, säger Karolina Skog.
Fem av de tolv skrotade fartygen i granskningen ägs av bolaget ACL, som så sent som i höstas skickade två av fartygen till skrotning från EU. Tysk polis har inlett förundersökningar gällande de två skeppen och hade möjligheter att stoppa ett av dem. Men trots att Naturvårdsverket och Transportstyrelsen hade avgörande bevis som kunnat förhindra att fartyget lämnade EU så skickades informationen inte vidare till Tyskland.
– På mitt ansvar ligger hur våra myndigheter har agerat. Vi har tvingats konstatera att våra myndigheter har fallerat med att dela information med varandra. Det är inte acceptabelt. Där har myndigheterna också dragit slutsatserna att så kan det inte vara. Den informationen jag har fått är att de hade ett första möte, som handlar om att samarbeta bättre i just de här frågorna.
De två skeppen från rederiet ACL skrotades i Indien den 22 september och 8 oktober. Vid två tillfällen, i september och i oktober, informerades Regeringskansliet av Naturvårdsverket om att europeiska myndigheter slagit larm.
– Det var en opolitisk tjänsteman som fick denna information muntligt. I båda fallen hade den aktuella båten lämnat EU. Att faktiskt göra något var inte aktuellt. Tillsynsfrågorna sköter myndigheterna själva. Naturvårdsverket informerade oss, men bad oss inte att agera. Den opolitiske tjänstemannen fann ingen anledning att agera, utan tog enbart emot informationen, säger Karolina Skog.

Vad tycker du om att svenska myndigheter har missat detta?
– Det är inte acceptabelt att man fallerar och att man inte delar väsentlig information med varandra.

Vilket ansvar har du?
– Vi har en kontinuerlig dialog med våra myndigheter. Naturvårdsverket informerade miljö- och energidepartementet muntligen om det här i september. Det var i ett läge när Naturvårdsverket hade bilden av att det inte skedde något brott. De informerade om kontakten de hade haft med utländska myndigheter. De bad inte om någon hjälp eller något stöd från departementet. De återkom i oktober när de visste mer.

Kommer du att ha ett möte med branschen angående detta?
– I det här fallet är det en fråga för polis och åklagare. Jag välkomnar utredningen. Jag vill skicka en väldigt tydlig signal till svenska företag om att varken regeringen eller svenskar i allmänhet accepterar att man ägnar sig åt att hitta kryphål i miljölagstiftningen. Det här är en fråga om etik och vett. ”Beaching” är inte acceptabelt.

Mikael Delin
mikael.delin@dn.se
Kristoffer Örstadius
kristoffer.orstadius@dn.se "

"Fakta. Så säger lagen
Svenska fartyg inom EU omfattas av avfallstransportsförordningen. Det innebär att fartyg som befinner sig inom EU inte får transporteras till tredje land för att skrotas. Det är myndigheterna i EU-landet där fartyget ligger som har tillsyn över att lagen följs.
Just nu pågår ett internationellt arbete för att stärka lagstiftningen kring fartygsåtervinning. Europeiska fartyg ska i framtiden endast

skrotas inom EU eller på anläggningar som uppfyller särskilda krav. Två anläggningar i indiska Alang har ansökt om att införas på listan över godkända anläggningar.
När EU:s fartygsåtervinningsförordning börjar gälla ska alla europeiska fartyg återvinnas på en anläggning inom eller utanför EU som är upptagen på den så kallade EU-listan. Annars bryter man mot fartygsåtervinningsförordningen.

Fakta. Detta har hänt
Svenska fartyg skrotas på indiska stränder, trots att det kan bryta mot internationell lag. Sedan 2011 har minst tolv skepp med svenska ägare skrotats där.
I Indien plockas fartygen isär under svåra och miljöskadliga förhållanden. Det har kallats för ett av världens farligaste jobb.
Två av skeppen utreds av tysk polis. Myndigheter i Sverige fick varningar om att ett stort containerfartyg illegalt skulle lämna EU för att skrotas. Fartyget låg i Hamburg och tysk polis var redo att ingripa. Men avgörande bevis från Sverige skickades aldrig vidare.

Fakta. Alang och upphuggning av fartyg
Alang ligger i västra Indien, i delstaten Gujarat. Området har i över 30 år varit centrum för skrotning av fartyg från hela världen. Över 10 000 människor arbetar på anläggningarna som har kapacitet att skrota totalt över 400 fartyg om året.
De som arbetar i Alang lever ofta under fattiga förhållanden. Dödsfall är vanligt – enligt en studie av forskaren Geetanjoy Sahu dödades över 470 personer i arbetsolyckor under perioden 1983–2013. Dödsfallen har fortsatt även därefter.
Flera studier och organisationer har slagit larm om skeppsskrotningens inverkan på miljön. En forskningssammanställning av EU-kommissionen från 2016 presenterar tidigare studier som bland annat visar på stora mängder plast i vattnet och en kraftig förorening av tungmetaller på alarmerande nivåer i området, “ett akut hot mot marint liv och biologisk mångfald”.

DN MÅNDAG 27 NOVEMBER 2017

" SD vill skärpa kontrollen av partiets företrädare

Norrköping. Sverigedemokraternas ledning fick ägna landsdagarnas sista dag åt krishantering. Dalapolitikern Martin Strid polisanmäldes på söndagen för hets mot folkgrupp och lämnade sedan självmant partiet.

Kontrollen av Sverigedemokraternas företrädare måste bli bättre ute i distrikten, anser SD:s partisekreterare Richard Jomshof. Han ska nu själv kontakta den SD-förening i Dalarna som utsåg Martin Strid till ombud på landsdagarna, SD:s högsta beslutande organ.
– Vi har nära 27 000 medlemmar. Vi kan inte på riksnivå ha koll på alla, och det är förstås extra allvarligt att någon med sådana åsikter tar sig hela vägen till landsdagarna, säger Richard Jomshof, som definierar Martin Strids uttalande som ”rasism”.
Martin Strid, som sitter i styrelsen för SD i Borlänge, talade i ett inlägg under en debatt på lördagen om en skala från ett hundra procent ”människor” till ”muhammedaner”, och sa att alla muslimer placerar sig däremellan. Strid ombads på söndagen att lämna kongresslokalen. Han var ångerfull och bad om ursäkt bland annat i en TT-intervju. På söndagen polisanmäldes han för hets mot folkgrupp för sitt uttalande. Partiledaren Jimmie Åkesson reagerade starkt på det Martin Strid sade från talarstolen.
– Det är sällsynt obegåvat. Både i sak och i sammanhanget. Det hände efter tre dagar med konstruktiva, seriösa debatter. Sedan går en sådan här typ upp och säger något så idiotiskt, sade Jimmie Åkesson till SVT:s ”Agenda”.

Allt tyder på att Strid skulle ha uteslutits ur SD, där medlemsutskottet började snabbutreda ärendet. Men innan partiet hann ta sitt beslut valde Strid att själv lämna SD.
En frustrerad Richard Jomshof fick tillbringa en stor del av dagen åt att förklara sin syn på rasism och människovärde:
– Självfallet ska man kunna kritisera en åsiktsriktning, men det får inte handla om enskilda individers människovärde. Då är det rasism och det är helt galet, sa han i foajén vid konferenshallen, omgiven av livvakter.
Jomshof själv är väl känd för sin syn på islam, en religion han beskriver som ”hatfylld”, men betonar skillnaden mellan ideologikritik och synen på människors lika värde.
Enligt SD:s ledning reagerade flera personer omedelbart efter Martin Strids uttalanden sent på lördagseftermiddagen. Att ingen som var närvarande i lokalen ska ha begärt replik på inlägget ska ha berott på att debatten hade stängts; men flera högt uppsatta Sverigedemokrater kommunicerade via mejl och anmälde ärendet till medlemsutskottet.
SD är väl medvetet om problemen med enskilda medlemmar som stör det budskap som SD vill få ut, just nu med valfokus på migration, kriminalpolitik, sammanhållning (integration) och vård.
Ungsvenskarnas ordförande Tobias Andersson ägnade trovärdigheten utrymme i sitt tal:
– Många jag möter håller med om vår politik, men tror att vi har en dold agenda, eller upprörs över hur våra företrädare har uttryckt sig. Vi måste höja lägstanivån och bli bättre på att granska oss själva.
Richard Jomshof tror inte att det är SD:s historiska rötter som föranledde Tobias Andersson att välja detta tema – utan att SD:s kandidater granskas hårdare än andra partiers företrädare. Han tror inte heller att ärendet Strid påverkar SD eller partiets relationer med exempelvis Moderaterna, men Mattias Karlsson, partiets gruppledare i riksdagen, sa att händelsen är negativ för SD:s anseende.
Landsdagarna avslutades med att partiet ändrade sina stadgar så att partistyrelsen omedelbart får stänga av medlemmar som skadar partiets anseende, enligt TT. Medlemskapet upphör då att gälla redan innan ett eventuellt beslut om uteslutning tagits.
Utanför kongresshallen demonstrerade en liten grupp Norrköpingsbor:
– Vi vill markera att SD fortfarande är ett rasistiskt parti som vi vägrar att normalisera, sa Tobias Holmberg, en av initiativtagarna till den hastigt sammankallade aktionen.

Sanna Torén Björling
sanna.bjorling@dn.se "

"Fakta.
SD:s landsdagar, partiets högsta beslutande organ, inleddes i torsdags och avslutades på söndagen.
Omkring 200 ombud och suppleanter deltog.
Partistyrelsens förslag antogs om att fyra områden ska prioriteras inför valåret 2018: migration, kriminalpolitik, sammanhållning (integration) och vård/omsorg.
Även frågor om medborgarskap, samkönade adoptioner och public service diskuterades. "

DN MÅNDAG 27 NOVEMBER 2017

" L och S-evenemang mötte motstånd

Liberaler och Socialdemokrater arrangerade på söndagen ett seminarium om rösträttens utveckling. Men det gemensamma evenemanget har föregåtts av starkt motstånd, enligt EU-parlamentariker Cecilia Wikström (L). – Det har varit kolossalt utmanande, säger hon.

Flera tunga namn från både L och S var med vid det som presenterades som ”en kunskapsdag om liberal-socialdemokratiska ansträngningar”, anordnad av partiernas länsförbund i Uppland. Söndagens evenemang tog avstamp i att det är 100 år sedan den liberal-socialdemokratiska majoritetsregeringen Edén tillträdde. På plats var bland andra civilminister Ardalan Shekarabi (S), EU-parlamentarikern Cecilia Wikström (L), EU-minister Ann Linde (S) och tidigare folkpartiledaren Bengt Westerberg.
DN har tidigare berättat om att det inför L:s landsdagar motionerades om att partiet borde lämna allianssamarbetet – något som sedan röstades ned av partistyrelsen.
Cecilia Wikström skrev tidigare i höst tillsammans med civilminister Ardalan Shekarabi (S) en debattartikel där de lyfte framgångsrika samarbeten mellan partierna och argumenterade för att de delar en värderingsgrund, rotad i den demokratiska tanken. Enligt Wikström föregicks söndagens arrangemang av hårt motstånd.
– Det är många som har tyckt att det har varit otroligt provocerande att vi gör detta nu.
Wikström ser flera sakpolitiska områden där hon tror att L och S skulle kunna komma överens.
– Rätten till assistans, exempelvis, är en liberal reform som vi genomdrev och som jag vet ligger många socialdemokrater varmt om hjärtat.
Socialdemokraterna har länge uttryckt en önskan om ett samarbete med mittenpartierna. Civilminister Ardalan Shekarabi säger att SD-politikern Martin Strids uppmärksammade uttalande om muslimer i helgen är en påminnelse om hur de demokratiska partierna behöver enas för att hålla ute extrema krafter.

Amanda Lindholm
amanda.lindholm@dn.se "

DN MÅNDAG 27 NOVEMBER 2017

" Därför är det svårt att höja pensionsåldern

En uppgörelse mellan regeringen och de borgerliga partierna är nära om en höjning av åldersgränsen för pensionen. Forskning visar att vi håller fysiskt och mentalt – men många arbetsgivare väljer bort äldre som vill jobba ”på sina villkor”.

Det talas om supergamlingar och att det är nödvändigt att höja pensionsåldern om framtidens pensionärer ska kunna försörja sig i framtiden.
Gabriella Sjögren Lindquist är docent i nationalekonomi vid Inspektionen för socialförsäkring, ISF. Hon tror att regeringen får igenom förslaget att höja den nedre pensionsåldern från 61 till 63 år – och den övre gränsen från 67 till 69 år. Det mest effektiva sättet att få människor att arbeta längre är att höja den lagstadgade åldergränsen, menar hon.
– Det har vi sett när vi har tittat på andra länder som har system som liknar vårt.
En höjning med ett år gör att människor i genomsnitt stannar kvar 2,5–6 månader längre på jobbet.
Pensionsåldersutredningen från 2013 ville inte låsa sig vid en exakt åldergräns utan lanserade en idé om en riktålder som hela tiden skulle räknas upp med befolkningens livslängd.
Det kan vara okej att säga 69 år i dag. Men om man inte justerar den kontinuerligt så finns det en risk att man står inför samma problem inom några år igen, menar Gabriella Sjögren Lindquist.
En annan utmaning är att arbetsgivare inte vill anställa äldre. Peter Jeppsson, vice vd för Svenskt Näringsliv, sade nyligen i en intervju med TT att organisationen inte vill att åldersgränsen flyttas upp.
Det kan leda till att företag säger upp anställda vid 67 år för att i stället använda andra anställningsformer som blir mindre riskabla ur företagens synvinkel, menar han.
Det är uttalanden som ligger i linje med en arbetsmarknadsstudie som presenterades på DN Debatt den 14 juni i år. Den visade att näringslivet inte ens kallar äldre på jobbintervju. Chansen minskar kraftigt redan i 40-årsåldern.
Det kan bero på att man inte tror att de är beredda att kavla upp ärmarna. Äldreforskaren Ingmar Skoog, som är professor i psykiatri, har i en intervju med DN (24/2) sagt att dagens äldre har en annan inställning än tidigare generationer.
När han och hans forskarkollegor säger att ”70 är det nya 50”, så syftar de på den förbättrade fysiken och intellektuella förmågan.
Men de brukar också säga att ”70 är det nya 20” och syftar då på de förändringar som de kan se i attityden.
Många ser pensioneringen som en ny ungdomsperiod där de ska hinna göra allt som de inte har hunnit med under yrkeslivet, som att läsa böcker och resa.
Det finns uppgifter som visar att ungefär 40 procent vill gå i pension så fort ekonomin tillåter, men att det finns två grupper: de som har ett intressant arbete och de som inte har det.
De som inte har ett kul jobb vill inte lika ofta fortsätta jobba.
Kommunals ordförande Tobias Baudin gick nyligen ut och talade om att en höjning är ”orealistisk” (DN 24/10) med tanke på den tuffa arbetsmiljön inom vissa yrken.
– För väldigt många medlemmar, undersköterskor, vårdbiträden och barnskötare, som nu jobbar och funderar på hur man ska orka jobba till

65 år eller 67 år så kan det kännas som ett hån när politikerna börjar prata om att jobba till 69.
Gabriella Sjögren Lindquist säger dock att hon har sammanställt information från Arbetsmiljöverket och Statistiska centralbyrån, SCB, som visar att fysiska besvär egentligen inte är något större problem.
– Besvären har till och med minskat generellt sedan 2007.
Så varför vill inte arbetsgivare anställa äldre?
Undersökningen som presenterades på DN Debatt visar att arbetsgivarna oroar sig för att äldre arbetstagare är sämre på att lära sig nya saker, mindre anpassningsbara och inte lika flexibla som yngre.
– Arbetsgivare oroar sig för att äldre människor har tappat sugen och inte är lika hungriga, säger Gabriella Sjögren Lindquist.
På ett seminarium som ordnades av Institutet för framtidsstudier den 16 oktober deltog ordförande för PRO Skåne, Jan Andersson, som sa att många äldre vill jobba kvar längre, men att de i så fall vill ha mer fritid och inte jobba 100 procent.
Här blir det en direkt motsättning mellan arbetsgivare och -tagare, menar Gabriella Sjögren Lindquist.
– Det gör att färre kan tänkas vilja anställa en sådan person.

Peter Letmark
peter.letmark@dn.se "

"De förändringar som diskuteras är bland annat att höja den tidigaste pensionsåldern från 61 till 63 år och att arbetsgivarna inte ska kunna säga upp anställda förrän vid 69 års ålder. I dag slutar Lagen om anställningsskydd, las, att gälla vid 67.
Socialminister Annika Strandhäll (S) har tidigare sagt att regeringen siktar på att lägga fram en proposition före valet nästa år. "

DN MÅNDAG 27 NOVEMBER 2017

" Visst är det möjligt att få mer i pension

DN:s privatekonomiska krönikör Maria Crofts svarar på tre frågor om hur man höjer sin pension.

1 Hur kan jag få högre pension?
Det viktigaste är att arbeta, betala skatt och ha tjänstepension. De flesta arbetar och betalar skatt men det är inte alla arbetsgivare som har tjänstepension för de anställda. Därför ska du alltid fråga om det finns tjänstepension. När man börjar arbeta är det inte så lätt att välja arbetsgivare men du ska sträva efter att få en anställning med tjänstepension.
Du ska också försöka arbeta heltid så mycket som möjligt. Det höjer både den statliga pensionen och tjänstepensionen.
Det går att överföra premiepension till partnern om man är gift eller i registrerat partnerskap.
Om du inte har anhöriga som är beroende av din inkomst ska du välja bort efterlevandeskydden i din tjänstepension och ditt privata sparande. Kostnaden för skydden tas från dina pensionspengar.

2 Måste jag välja fonder?
Nej, om du är ointresserad av placeringar är det bättre att inte välja alls, varken för premiepensionen eller för tjänstepensionen. Om du bara väljer en gång och aldrig mer finns risken att du blir sittande med en dålig placering i många år. Staten och parterna på arbetsmarknaden har sett till att lösningarna är bra för dem som inte väljer.

3 Hur vet jag hur mycket pension jag får?
Det går att göra en prognos på minpension.se. För att registrera dig där behöver du bank-id. När du gjort det tar det bara några minuter innan du får en prognos för din pension. Är du någorlunda nära pensioneringen och inte har tänkt göra några stora förändringar bör prognosen stämma ganska bra. **Maria Crofts** maria.crofts@dn.se"

DN MÅNDAG 27 NOVEMBER 2017

”Psykiskt sjuka behöver hopp”

"I hela sitt liv har psykologen Alain Topor brunnit för samhällets mest utsatta, människor med psykisk ohälsa. Nu har han tilldelats 2017 års Bengt Börjeson-pris för sin forskning.

Alain Topor är psykologen som under hela sitt yrkesliv har brunnit för sociala frågor. Vad är det som hjälper människor med svåra psykiska problem att må bättre?
Han har intervjuat mängder av människor som sökt hjälp av psykiatrin för att höra deras egna berättelser om vad som hjälpt dem.
– De ord som ständigt återkommer är hopp, trygghet och tillit. Vardagliga relationer spelar ofta en avgörande roll, säger Alain Topor när vi möts på hans arbetsrum på Socialhögskolan i Stockholm och årets första snöflingor dalar i skymningen utanför.
Under 1970-talet arbetade han som ”hemma hos-terapeut”, och tillbringade många timmar i veckan hemma hos familjer med stora problem.
– För att kunna stötta människor behöver man se dem i sitt sociala sammanhang. Vi psykologer har en tendens att individualisera och gå inåt och inte se helheten. Men problem finns aldrig enbart i sig, ibland blir de både logiska och löses när man ser kontexten.
– Psykologin är individen och sociologin gruppen, men människor är alltid i en grupp, så för mig berikar de varandra.
Alain Topor är född i Paris och kom till Sverige som 13-åring 1965. Allt var möjligt då, och Sverige låg i frontlinjen vad gäller sociala reformer och det var meningen att allt bara skulle bli bättre och bättre. Under sitt yrkesliv har han varit med om två viktiga förändringar som innehöll stora visioner: Socialtjänstlagen 1986, och psykiatrireformen 1995.
Socialtjänstlagen var tänkt som ett steg bort från den skambelagda fattigdomen, människor skulle få ekonomiskt bistånd oberoende av hur behovet uppkommit. Alla skulle kunna leva på en dräglig nivå.
– I dag har nivån på försörjningsstödet minskat, och den minskar hela tiden. Och det är mycket svårare att få stöd, kontrollerna är ganska förnedrande. Man är tillbaks till någon sorts fattigvårdslagstiftning.
– Människor med psykiska problem lever ofta i fattigdom.
Många klagar över att bristen på pengar gör deras liv oerhört begränsade. De kan inte ta en fika på stan eller bjuda på något hemma, vilket hindrar dem att ta klivet ut i ett normalt socialt liv.
– Vi gjorde en studie i Blekinge där dessa människor fick 500 kronor extra i månaden under nio månader att göra vad de ville med. Kanske köpa en ny tröja för att känna sig fin och därmed bli lite tryggare och våga ge sig ut bland andra.
Det var många som använde de där pengarna till att ytterst förändra sitt liv, berättar han. Men politiker och tjänstemän visade ett totalt ointresse. I en kultur där man vill försämra för människor för att motivera dem att börja jobba så passar inte sådana tankar in.
– Människor som hör röster blir inte särskilt stimulerade av fattigdom. Men kanske är det tvärtom, om de fick det bättre ekonomiskt under en period så kanske det skulle motivera dem, i varje fall skulle de må lite bättre.
1976 hoppade Alain Topor av psykiatrin för att starta kultur- och reportagetidningen Partisano, senare ETC, tillsammans med Johan Ehrenberg, Timo Sundberg och Micke Jaresand.
– Åren med ETC var verkligen ett äventyr. Ett annat stort äventyr var att få vara med och stänga Långbro sjukhus i slutet av 90-talet. Långbro var ett av alla mentalsjukhus som stängdes i och med psykiatrireformen, då människor med allvarliga psykiska problem i stället skulle få komma ut i samhället och slippa inlåsning.

– Vi tänkte att låsta dörrar gör att folk mår sämre, vi ville erbjuda dem något värdigt så att de kände sig bekräftade. Vi hade sängplatser kvar, med öppna dörrar, där människor kunde lägga in sig under några dygn när de hade det extra kämpigt.
Alain Topor har skrivit böcker, undervisat på Socialhögskolan, skrivit vetenskapliga artiklar och försökt påverka. I dag ser han hur mycket av det han kämpat för håller på att raseras. Det blåser snålare vindar.
– Men ibland, när jag är optimistisk, tror jag ändå att jag i mitt arbete och med mina böcker har lyckats ge människor som mår psykiskt dåligt, och personalen, ett hopp om att det kan bli bättre.

Ingrid Borggren
ingrid.borggren@dn.se "

"Alain Topor
Gratuleras till: Har tilldelats 2017 års Bengt Börjeson-pris ”för ett oförtrutet och engagerat sökande efter ny kunskap om utsatthetens villkor”.
Ålder: 65 år.
Gör: Psykolog och forskare på Socialhögskolan i Stockholm.
Familj: Hustrun Simonetta, barnen Sanna, 29 och Lorenza, 7 år.
Bakgrund: Född och delvis uppvuxen i Frankrike, kom till Sverige 1965. Har starkt engagerat sig i hur människor med psykiska problem ska kunna få ett drägligare liv. Var med och stängde Långbro mentalsjukhus i början av 1990-talet.
Om åldrande: ”Jag tycker om att åldras, nu har jag så lite att förlora att jag kan säga vad jag tycker.”
Senast läst: Nina Björks ”Drömmen om det röda”. "

DN MÅNDAG 27 NOVEMBER 2017

”De mest utsattas berättelser får inte bli bortglömda”

Nu väljer även många av landets psykologer att medverka i kampanjen #metoo. De berättar inte om egna erfarenheter av övergrepp. I stället vill de rikta fokus mot dem som söker hjälp efter att ha utsatts för sexuella kränkningar och övergrepp.

Just nu sprids ett upprop bland psykologer i spåren av #metoo, med rubriken ”Om ni berättar lyssnar vi”. Hittills har det fått nära 1 300 underskrifter. Uppropet fokuserar på patientperspektivet och innehåller inte psykologernas egna berättelser om sexuella kränkningar och övergrepp.
– Bland dem som söker hjälp hos psykologer, efter att till exempel ha utsatts för någon form av mer eller mindre grova sexuella kränkningar, finns många som inte förmår samla sig till ett eget upprop. Vi vill att de ska höras i debatten och vi vill försöka ge dem en röst, förklarar Charlotte Ulfsparre.
Tillsammans med psykologkollegorna Amanda Simonsson och Johanna Ekdahl är hon initiativtagare till uppropet. De som ställt sig bakom det kommer från hela landet, och de flesta av dem arbetar kliniskt och möter dagligen patienter.
– Vi vill uppmärksamma samhällets allra mest sårbara, och de har ännu inte blivit synliga i debatten efter #metoo. Deras berättelser är viktiga och får inte bli bortglömda, säger Charlotte Ulfsparre.
En del av dem som står bakom uppropet möter nästan varje dag patienter som utsatts för någon form av sexuella kränkningar och övergrepp. Det är berättelser som på grund av tystnadsplikten stannar

bakom stängda dörrar på vårdcentralen, på psykiatrimottagningen, i det privata terapirummet, i skolor och på arbetsplatser.
– Kampanjen #metoo lyfter fram något vi psykologer känt till under lång tid. Nu kommer de här sexuella övergreppen fram i ljuset. Då vill vi finnas där med vår professionella kunskap för att hjälpa och stötta dem som är i behov av detta, säger Charlotte Ulfsparre.
De 1 299 psykologer som hittills undertecknat uppropet har sammanlagt tagit del av tiotusentals berättelser från sina patienter. Flera av dem har hört så många vittnesmål att de inte kan uppskatta det totala antalet. Ur uppropet:
”Det som nu sker är att stödet sprider sig utanför de slutna rummen. Kraften i att berätta mångdubblas. Potentialen i att gå samman och hjälpa varandra läka genom att lyssna, bekräfta och stötta är enorm. Här kan alla bidra.”
Charlotte Ulfsparre har varit legitimerad psykolog i tolv år. Hon säger att personer som utsätts för sexuella kränkningar och övergrepp riskerar att bli traumatiserade. De kan bland annat drabbas av posttraumatiskt stressyndrom (PTSD).
– Personer som redan är utsatta till följd av till exempel missbruk, psykiatrisk problematik, funktionsnedsättningar löper större risk att bli utsatta för sexualbrott. Det handlar om förövare som väljer ”lätta offer”, säger hon.
I psykologuppropet konstateras vidare:
”I dag vet vi vilka behandlingar som fungerar för PTSD, men få får tillgång till dem. Kvinnojourer och tjejjourer gör ett enormt arbete i att stötta”, poängterar psykologerna. Men vården måste också få mer resurser för att möta det stora behovet – här måste politikerna ta sitt ansvar, menar de.
Johanna Ekdahl påpekar att det är viktigt att förstå att personer med symtom på PTSD inte bara behöver ”prata ut”, men att det tyvärr förekommer att de bemöts så.
– De behöver genomgå en välstrukturerad psykologisk bedömning och behandlas enligt någon av de två evidensbaserade metoder som finns i dag. Tyvärr har inte alla psykologer kompetens att bedriva sådan behandling. Här behövs alltså resurser, både vad gäller antal tillgängliga psykologer och utbildning i etablerade behandlings-metoder, säger Johanna Ekdahl.
Att känna stöd från andra är en skyddande faktor som minskar risken att utveckla PTSD efter trauma, skriver psykologerna i uppropet. Det finns en stärkande kraft i att lägga skammen och skulden där den hör hemma – hos förövaren. Och detta inträffar just nu när skådespelare, ingenjörer, artister med flera öppet vågar berätta om sina erfarenheter.
– De flesta av uppropen handlar om att bli utsatt på arbetsplatsen, i det offentliga eller i skolan, säger Amanda Simonsson. Medan de historier vi psykologer ofta hör handlar om att bli utsatt i hemmet, i trygga miljöer och av förövare man känner.
Kanske är de övergreppen skamligare att berätta om, menar hon.
– Därför blir vår bild också viktig. Alla former av trakasserier och övergrepp är ju olika delar av samma helhet. Det är det som blir synligt med #metoo, och det är tråkigt om övergrepp i nära relationer inte kopplas samman med de andra berättelserna i tillräckligt hög grad, säger Amanda Simonsson.
En av dem som undertecknat uppropet berättar:
”Möter dagligen offer för sexuella övergrepp i mitt jobb. Ibland fem av sju patienter, ibland alla på en dag. Det slår mig att det oftast inte är övergreppen som är det värsta utan vad det gör med en människa i - termer av synen på sig själv och det egna värdet som människa … Det gör mig förtvivlad och ursinnig att detta får fortgå och att det är offren som ifrågasätts.”
Ett ifrågasättande bemötande utgör ännu en kränkning som väcker eller förstärker känslor av skam och obehag, skriver psykologerna i sitt upprop. ”Här är det vårt ansvar som experter på psykologi att både

finnas där för er som vänder er till oss, och att föra ut vår kunskap om bemötandets betydelse”.
Charlotte Ulfsparre säger att psykologer också har ett särskilt stort ansvar att förvalta det förtroende det innebär att någon berättar om övergrepp. Hon tycker inte att alla i hennes yrkeskår lever upp till detta ansvar, en del har inte heller kunskap att möta de utsatta.
Psykologerna tar även upp att patienter också kan bli utsatta under terapier:
”Vi vet att personer blivit kränkta i terapirummet genom bemötande som förvärrar, behandlingar som inte har stöd i vetenskap och beprövad erfarenhet, och i de värsta fallen genom direkta sexuella kränkningar. Vi, 1 299 psykologer, som skriver under denna artikel åtar oss att aktivt arbeta emot alla sådana företeelser på våra arbetsplatser och i andra sammanhang. Vi åtar oss att sprida kunskap om vad som är verksamt och läkande i bemötande och behandling.”

Thomas Lerner
thomas.lerner@dn.se "

"Fakta. När behöver du söka psykologisk behandling?

Om det stöd du får inte riktigt räcker för att du ska må bättre, är det bra att söka hjälp. Känner du igen dig i symtomen för posttraumatiskt stressyndrom, och dessa har pågått mer än en månad, bör du definitivt söka psykologisk behandling. PTSD går sällan över av sig självt.
På 1177.se finns en beskrivning av de vanligaste symtomen, och råd om var du kan söka hjälp. Om du söker privat behandling, kontrollera att den du träffar är legitimerad och fråga om hen arbetar med en av de rekommenderade metoderna. Det finns två terapiformer som - rekommenderas vid PTSD och har visat sig ha ungefär lika bra effekt i vetenskapliga studier. Prolonged exposure (PE) är en form av kognitiv beteendeterapi för behandling av PTSD. Eye movement desensitization and reprocessing (EMDR) är en psykoterapiform som är utvecklad för att bearbeta traumatiska minnen.
Om du blivit utsatt för kränkning i psykologisk behandling inom den - offentliga vården (inklusive privata företag som ingår i den landstingsfinansierade vården) kan du kontakta patientnämnden. De ger råd, stöd och information om hur du kan ta ett klagomål vidare.
Har du blivit utsatt av en psykolog som arbetar på privat mottagning, skriv till Psykologförbundets etiska råd. De tar hand om klagomål på psykologer som är medlemmar i förbundet.
Du kan anmäla till Inspektionen för vård och omsorg, Ivo, om det gått max två år sedan du blev utsatt. Ivo ansvarar för tillsyn av all hälso- och sjukvårdspersonal, även privata vårdgivare. Har du blivit kränkt på ett sätt som är brottsligt anmäler Ivo till polisen. Det kan du också göra själv. Vid särbehandling går det bra att vända sig till Diskrimineringsombudsmannen, DO.
Läs mer på 1177, ”Om du inte är nöjd med vården”, på psykologforbundet.se (sök på Etikrådet), och på ivo.se ”Tillsyn av hälso- och sjukvårdspersonal”.
Källa: Charlotte Ulfsparre "

DN MÅNDAG 27 NOVEMBER 2017

”Svenskar borde bli mer intresserade av Finland”

Det självständiga Finland fyller 100 år och firas på Kägelbanan med hyllningskonsert den 29/11. På scen finns bland annat den finske legendaren Danny, rapparen Juuso Pikanen, Iiris Viljanen, Lisa Miskovsky, Kristian Antilla, Love Antell (som dj) – och programledaren Josefine Sundström. Evenemanget direktsänds också i P2.

1 Vad kan sägas om artistmixen?
– Det är en väldigt spännande blandning mellan artister som är välkända i Sverige och storheter från Finland. Det är en ära att få vara med och hylla min mammas hemland med dem.

2 Varför är jubileet viktigt att uppmärksamma?
– Jag, som är halvfinländare, tycker det är fint att vi i Sverige visar våra vänskapsband med Finland, det är ju band som vi har haft länge. Och det vore roligt om vi – och särskilt de yngre – kunde bli ännu mer intresserade av Finland, inte minst av alla finlandssvenskar som jag upplever är väldigt intresserade av oss.

3 Hur ser din relation ut till landet i öster?
– Just nu är mina barn väldigt nyfikna på Finland, hur långt det är dit, på maten och det finska språket. Så man kan säga att jag just nu upplever Finland ur deras ögon. Vi planerar att åka till Kaskö i Österbotten där min släkt kommer ifrån.

Georg Cederskog
georg.cederskog@dn.se"

DN MÅNDAG 27 NOVEMBER 2017

”Det är tydligt att Kalle Anka är människa”

Serietecknaren Don Rosa är en av de mest populära Kalle Anka-tecknarna och skapar hysteri bland fansen var han än dyker upp. Kristofer Ahlström träffar honom inför Farbror Joakims 70-årsdag.

Det finns ett relationspsykologiskt begrepp som kallas *konvergens*. Det innebär att personer som har levt tillsammans tillräckligt länge kommer att bli allt mer lika varandra: agera, tänka och se likadana ut. Så när jag träffar serietecknaren Don Rosa på ett hotell vid Stureplan, tycker jag att han – med sina vita polisonger, runda glasögon tätt klämda om nästippen och det kritvita håret i ankstjärtsfrisyr – ser exakt ut som figuren han avbildade i 20 års tid, Joakim von Anka.
Lagom till 70-årsjubileet av Farbror Joakims första framträdande släpps en ny utgåva av Don Rosas prisbelönta, tolvdelade svit ”Farbror Joakims liv”. På 1990-talet gick den som följetong i Kalle Anka & Co och har i samlad form blivit en hett eftertraktad dyrgrip. Serieantikvariaten är konstant utsålda; på auktionssajterna går albumen för 3 000 kronor styck.
Så vad gör honom, och just den här serien, så populär?
Det var legendaren Carl Barks som skapade Joakim enligt samma pedagogiska karaktärssystem som alla andra figurer i ankvärlden: Kalle är en kolerisk loser. Joakim är butter, rik och snål. Men Don Rosa skapade kontinuitet och komplexitet. Han förklarade figurerna enligt en kognitiv modell: varför de blivit som de blivit, hur de reagerat på sina erfarenheter.
Därför kan man läsa den 212-sidiga ”Farbror Joakims liv” som en karaktärsstudie och en klassisk utvecklingsroman, där en ung person ger sig ut i världen och formar sin identitet. Det börjar när han som

skoputsare i Glasgow tjänar sin första krona efter att ha skrubbat stelnad lera från en arbetares känga. Men kronan är ett amerikanskt mynt, värdelöst i Skottland. Den erfarenheten ger två lärdomar – att rikedomar kan förtjänas genom hårt arbete, och att vissa kan få fördelar genom att lura andra – och de moraliska motpolerna rycker elastiskt Joakims själ fram och tillbaka i livet.
– Joakims livshistoria är en berättelse om förlorad oskuld. I boken har jag på ett uppslag tecknat hans utseende i olika skeden av livet: för varje kapitel blir han mer och mer irriterad, sedan apatisk, sedan ilsken, illvillig – och på den sista bilden är han en bruten man med krökt rygg och påsiga ögon, säger Don Rosa med samma underbettsuttal som hos hårdföra cowboyer i gamla westernfilmer.
Eller hur man tänker sig att en åldrad Joakim von Anka borde prata.
Den sista delen utspelar sig 1947. De flesta avsnitt i Kalle Anka-serier tycks inträffa då, som om världen är för evigt frusen i framtidsoptimismens rekordår.
– 1947 skapade Carl Barks Farbror Joakim, så därför lät jag den sluta där. Det är som med Sherlock Holmes: en riktigt bra Holmes-berättelse måste utspela sig i det viktorianska England, och en riktigt bra Joakim-serie utspelar sig på 1950-talet; det är den enda era han passar in i – ett idealiserat femtiotals-USA.
Att Kalle Anka-serier blivit så populära i Europa, långt mer populära än i USA, beror på att förlagen här började publicera Kalle Anka-tidningar 1948 som den första billiga, massproducerade underhållningen tillgänglig för den härjade kontinenten. Det fick tidigt fäste.
– Läsarna såg dessutom att de var amerikanska, och folk i Europa var nog tacksamma mot Amerika efter kriget. Det är svårt att tro det, men på den tiden ville amerikaner rädda världen för någon annans skull än bara sin egen.
När man läser serierna blir det även tydligt att Joakim och Kalle inte är djur. Det första Carl Barks gjorde när han tog över Kalle Anka var att göra honom mer människolik: ögonen fördes tätare ihop, han fick mer upprätt hållning. Jämför med hur andra seriefigurer beter sig: Snurre Sprätt lever i en håla i jorden och äter morötter. Daffy Anka kan flyga och beskjuts av jägare. Men Kalle Anka har lån, amorteringar, han bråkar med byråkrater i kommunfullmäktige.
– Den som läser serierna och tror att Kalle Anka är en anka läser dem inte tillräckligt noggrant. Jag har alltid vetat att han var en människa: han hade ett realistiskt liv, en personlighet, familj. Carl Barks gillade inte att rita ankor, så han fyllde sina serier med noggrant detaljerade människor tills Disney sa att de ville ha fler roliga djurfigurer. Det ville inte Barks, så han ritade svarta nosar på människorna för att kunna säga att de var hundar: alla var hundar och av samma hundras.
Trots att berättelserna i någon mån är fabler är de inte sensmoraliskt mästrande; Joakim tillåts vara en skatteplanerande snåljåp, Kalle tar gärna genvägar i tillvaron. I ”Farbror Joakims liv” finns en omskakande scen där Joakims girighet driver honom att lura av ursprungsbefolkningen deras land.
– Barn kan säkert uppskatta serierna, men jag ritar inte för barn utan för Ank-fans. På Bokmässan i Sverige fick jag ett pris för barnlitteratur och jag sa: ”Jag visste inte att jag gjorde barnberättelser, men jag protesterar inte om barn gillar det.”
Det finns en gripande scen i tolfte kapitlet där farbror Joakim möter knattarna för första gången och säger: ”Jag är inte van vid barn, jag fick aldrig själv vara ett.”
– Det är taget ur mitt eget liv. Jag jobbade på ett familjeägt byggföretag så jag hade aldrig några lediga somrar som barn utan gick bara till bygget.
Tror du det påverkade dig att bli serietecknare sedan?

– Givetvis! Mina föräldrar struntade rätt mycket i mig, och vi bodde ute i skogen så jag hade inga vänner. Det var en ensam barndom där jag läste serier och tittade på tv. Men utan en sådan barndom hade jag inte utvecklat en livlig fantasi eller en förkärlek för berättelser. Och då hade jag inte suttit här.
Något annat som är typiskt för Rosa är att varje serieruta är en behållare fylld till bristningsgränsen med ihälld fakta och referenser. För mest av allt är ”Farbror Joakims liv” en bildningsresa. Joakim rör sig över den riktiga världens atlas, och hans äventyr är förankrade i verkligheten.
Genomgående fylldes min bildningsbank och mitt ordförråd i unga år av det jag lärde mig i Kalle Anka-tidningar, mest så av Don Rosas verk. Tack vare honom fick jag veta om John Philip Sousas marschkompositioner, boerkrigen i Sydafrika, inkaätter i Peru, australisk flora och fauna, amerikanska koppargruvor.
– Det var aldrig min avsikt. Men hela tiden, mer och mer, hör folk av sig och berättar hur mycket de har lärt sig av serien. En person sa att han beslutade sig för att bli historiker efter att ha läst den. Hans föräldrar ville nog att han skulle bli läkare eller advokat – men jag gjorde honom till historiker, skrockar Rosa.
Du har även skrivit uppföljare till några av Carl Barks mest klassiska äventyr. ”Åter till Avskyvärld” var fortsättningen på ”Vilse i Anderna”, där Joakim hittar fyrkantiga ägg. Var du aldrig rädd för att närma dig så uppskattade berättelser?
– Jag var otroligt rädd! Men de Barks-berättelserna läste jag som fem- eller tioåring – tänk då att få göra del två till dem! Men de var svårast att göra av alla historier jag skrivit. Jag var tvungen att se till att originalstoryn kunde utvecklas på ett nytt sätt, inte bara införa något nytt inslag. Men gud så jag älskar dem!
Bland annat berättar Rosa att han ägnade två hela dagar åt att komma på en ingenjörstekniskt trovärdig lösning på ett problem i Barks-uppföljaren ”Vägen till Xanadu”. Hans nästan tvångsmässiga detaljbesatthet visar sig även under intervjun. Vid ett tillfälle begår jag misstaget att visa honom den nya utgåvan och han börjar genast bläddra, löper med fingrarna över sidorna, luktar på dem, studerar hur ljudeffekter översatts och text formgivits.
Jag frågar hur hans bakgrund som civilingenjör har påverkat honom som tecknare.
– Det sabbade mig fullständigt! Jag kunde bara rita mekaniskt efter ritningar, så varje gång jag skulle teckna något i serierna använde jag mina ingenjörsverktyg: ögonen var 20-gradiga ellipser, utsidan en 30-gradig ellips, slutet på näbben en 30-gradig… det var enda sättet för mig att rita. När jag ritade en bro måste allt vara exakt, annars skulle tusentals människor dö om den kollapsade. Så jag ritade ankorna som om tusentals människor skulle dö om det inte blev rätt.
Mot slutet av intervjun, när jag hunnit ta på mig jackan och ska resa mig, undrar jag om Don Rosa någonsin funderat på likheterna mellan Donald Trump och Kalle Anka: om vi fått en president utan impulskontroll, med narcissistisk självbild, uselt omdöme och millimeterkort stubin.
Då förändras stämningen snabbt. Rosa mulnar.
– När någon påtalar det säger jag genast: ”Lägg ner.” Gör inte humor av det. Vi har en fullständigt inkompetent människa som styr landet. Jag hade lämnat USA redan för ett år sedan om jag inte hade så mycket saker: jag har landets kanske största samling serietidningar, jag har fiskar, hundar, en fru, ett dussintal flipperspel. Vore det inte för det hade jag flyttat till Mexiko, till andra sidan den där muren, för att slippa amerikaner. Eller åtminstone en viss amerikan i synnerhet.

Kristofer Ahlström
kristofer.ahlstrom@dn.se "

"Joakim von Anka och Don Rosa.
Joakim von Anka skapades 1947 av Carl Barks som en fiende till Kalle Anka, baserad på Charles Dickens misantropiske snåljåp Ebenezer Scrooge (Farbror Joakim heter just ”Scrooge” på engelska). 1952 fick han sin första egna serie.
I originalet är han skotte, enligt stereotypen att skottar är snåla, och heter McDuck i efternamn. Men på svenska fick han det mer adelsklingande efternamnet von Anka, vilket gör de skotska miljöerna förvirrande.
Totalt uppgår Joakims förmögenhet till två fantasiljoner massviljarder oktaviljoner kvadrbiljarder kvantiljoner kronor och 23 öre. Pengarna i bingen är dock bara alla växelmynt han sparat – resten av tillgångarna är bundet i fastigheter, aktier och annan egendom.
Den första intjänade kronan (egentligen ”dime” alltså tiocentare) är inte Joakims turkrona, som många senare serier gjort gällande, utan hans inspirationssymbol för att påminnas om att hårt arbete lönar sig.
Don Rosa
Född: 29 juni 1951 i Kentucky, USA.
Känd för: Ritade totalt 87 stycken Kalle Anka- och Farbror Joakim-serier från 1987 till 2006. De finns samlade i nio band med titeln ”Don Rosas samlade verk”.
Kända verk: ”I tyngdlagens namn” (1996), ”Åter till Avskyvärld” (1989), ”Allt löser sig” (1995), ”Farbror Joakims liv” (1992–1994).
Priser: ”Farbror Joakims liv” belönades med The Eisner Award, serievärldens Nobelpris. I en ruta i sista delen av serie kan man se Eisner-statyetten på en hylla hemma hos Joakim. "

DN MÅNDAG 27 NOVEMBER 2017

" Torftigare fritid för barn i svaga sociala grupper

Flickor, barn från fattiga familjer och barn med utländsk bakgrund deltar mer sällan i organiserade fritidsaktiviteter. Det visar en rapport från Stockholms hållbarhetskommission. Men i en kategori ligger flickor med utländsk bakgrund i topp: de är de flitigaste biblioteksbesökarna.

Bland flickor på gymnasiet är nästan inga från den svagaste socialgruppen – bara fyra procent – med i offentligt finansierade fritidsaktiviteter. I den starkaste socialgruppen är nästan hälften av flickorna med.
– Så ser det ut, men vi gör en rad satsningar för att minska klyftorna, säger Alexander Lindholm (S), ordförande i idrottsnämnden.
Stockholms stads sextiotal fritidsgårdar domineras i allt högre utsträckning av pojkar. I mitten av 1980-talet besöktes de av ungefär lika många högstadiepojkar som flickor. I fjol var det 68 procent pojkar och 33 procent flickor.
I socioekonomiskt svaga områden står killar ofta för över 75 procent av alla besök.
– Det har blivit pingisbord och biljard, mer ett hängställe än organiserade aktiviteter, säger Alexander Lindholm.
Han menar att verksamheten på fritidsgårdarna behöver förändras.
– De ska kopplas ihop med idrotten och kulturskolan, som ska ordna fler aktiviteter på fritids för att locka fler tjejer. Vi ska också ha sommarlovsprogram på fritidsgårdar i fler stadsdelar.

Pojkar från mer välbeställda familjer är i högre grad medlemmar i idrottsföreningar, 58 procent av högstadiepojkarna i den starkaste socialgruppen mot 22 procent i den svagaste socialgruppen.
Bland flickorna på högstadiet är andelen i den starkaste socialgruppen i princip lika hög som för pojkar, men påtagligt lägre i den svagaste socialgruppen, 13 procent. På gymnasiet är bara 2 procent av flickorna i den svagaste socialgruppen med i en idrottsförening.
Stockholms stad ska, enligt Alexander Lindholm, arbeta uppsökande mot flickor och grupper med svagare socioekonomisk bakgrund. Och göra det möjligt att idrotta även för dem som inte har råd med en hockeyklubba eller fotbollsskor.
– Utrustning är dyrt, vi gör under 2018 en pilotsatsning på så kallade sportotek i Väster- och Söderort där man kan låna utrustning gratis, säger han.
Staden ska också öppna sex idrottshallar i sommar för spontanidrott, men även organiserade aktiviteter för barn i familjer som inte har möjlighet till semesteraktiviteter.
Kulturskolan når mest flickor, andelen flickor bland eleverna var 64 procent såväl 2002 som 2017. Och även här är barn från mer välbeställda familjer mer aktiva. Bland pojkar på högstadiet är 14 procent i den starkaste socialgruppen med i kulturskolan, mot 4 procent i den svagaste socialgruppen. För flickor är andelen 17 procent respektive 8 procent.
– Vi sänker trösklarna för att komma in på kulturskolan, avgifterna sänks med upp till 70 procent. Och 2018 öppnar en ny kulturskola i Vällingby, säger Alexander Lindholm.
Det enda område där flickor med utländsk bakgrund är mer aktiva än andra är biblioteksbesöken. Andelen regelbundna besökare på gymnasiet är exempelvis 51 procent bland flickor med två utrikes födda föräldrar, 35 procent bland flickor med två inrikes födda föräldrar och 25 procent bland pojkar med två utrikes födda föräldrar.

Vad beror det på?
– Enligt rapporten är barn och ungdomar i de lägre socioekonomiska grupperna mer trångbodda och söker därför efter offentliga platser där de kan umgås, säger Alexander Lindholm.
De sociala skillnaderna går igen även i hur ungdomarna mår. I de starkaste socialgrupperna anser 13 procent av pojkarna och 20 procent av flickorna att deras fysiska hälsa inte är bra. I den svagaste gruppen gäller det 41 procent av pojkarna och 47 procent av flickorna.

Mia Tottmar
mia.tottmar@dn.se "

DN MÅNDAG 27 NOVEMBER 2017

" Det här gör ungdomarna på fritiden

DN Sthlm gav sig ut på gymnasiemässan för att fråga:
1. Vad gör du på fritiden?
2. Vilken aktivitet skulle du välja om du fick prova på vad du ville?

Sarah Carlson, 15
1 Jag brukar mest vara med kompisar, plugga och så. Förut gick jag på dans, i kanske ett år, men jag tröttnade på det efter ett tag. Nu vet jag inte om jag skulle ha så mycket tid för en fritidsaktivitet, men det är många av mina kompisar som har det.
2 Jag skulle nog kanske vilja prova på sång. Jag vet inte om jag är så bra på det, men jag tycker att det är roligt att sjunga.

Emilia Etzell, 15
1 Jag tränar gymnastik. Jag började för fem eller sex år sedan, då hade jag kompisar som höll på med gymnastik och jag funderade mycket på att börja. Sedan kom jag in i en grupp och nu tränar jag tre eller fyra gånger i veckan. Det är kul för man får hålla igång, träffa kompisar och utmana sig själv.
2 Om jag fick välja skulle jag prova på dans eller volleyboll. Jag vet inte riktigt varför, det verkar väldigt kul.

Arvid Blom, 15
1 Jag spelar saxofon i en orkester. Min pappa var musiker och han spelar det bland annat, det är nog därför jag började när jag gick i trean. Jag tycker att det är ett coolt ljud. Nu spelar jag fyra dagar i veckan, vid sex olika tillfällen. Det blir mycket tid, nästan åtta timmar och så tar jag hem saxofonen och tränar också. Annars är jag med min flickvän eller spelar tv-spel.
2 Det finns kanske inte så mycket tid över, men innebandy är en stor sport så den kanske. Det är nog den största sporten bland mina kompisar.

Ludvig Nyström, 15
1 Jag spelar fotboll, det har jag gjort i sex år. Min pappa har varit fotbollstränare så det är nog mest han som har lett mig in på det. Vi har tre träningar i veckan men då ingår också brottning och fys. Så tränar jag en del själv också och hänger med kompisar.
2 Jag skulle faktiskt vilja prova att animera. Det verkar coolt. Och så tycker jag om att skriva och läsa så det kanske också skulle vara kul. Kanske en kurs i att skriva eller så.

Isak Weinmark, 15
1 Jag har kört fotboll sedan jag var fyra eller fem år. Det är det bästa jag vet, jag har helt fastnat för sporten. Nu tränar jag typ tre till fyra gånger i veckan plus matcher. Och så träffar jag kompisar också.
2 Jag vet inte vad jag skulle välja. Förutom fotboll spelar jag innebandy också och sedan finns det inte så mycket tid över.

Amanda Lindström
amanda.lindstrom@dn.se "

DN MÅNDAG 27 NOVEMBER 2017

" Sjukhuset kritiseras – gav vård i kulvertar

Det strider mot hälso- och sjukvårdslagen att patienter vårdas i kulvertar i väntan på vårdplats. Det slår Inspektionen för vård och omsorg fast, efter en inspektion på Danderyds sjukhus.

I väntan på vårdplats på Danderyds sjukhus blir patienter liggande i kulvertarna på akutmottagningen, vilket DN tidigare berättat om i flera artiklar. När det är fullt i korridoren på själva mottagningen placeras patienterna i kulvertarna som samtidigt är passage för allmänheten och sjuktransporter.
Men att bedriva vård på detta sätt är inte patientsäkert, och det är inte tillräckligt för att möta patienternas behov enligt hälso- och sjukvårdslagen. Det slår Inspektionen för vård och omsorg, Ivo, fast efter en tillsyn på sjukhuset som gjordes oanmält i början av mars. Myndighetens slutsats är att vare sig behovet av en lugn miljö eller möjligheten att kalla på hjälp tillgodoses under de rådande omständigheterna. Bland annat saknas larm, och patienterna måste kalla på hjälp på annat sätt, vilket Ivo bedömer som en patientsäkerhetsrisk.
I Ivo:s intervjuer med bland annat chefssjuksköterska, läkare, undersköterska och patientsäkerhetscontroller på sjukhuset framkom att patienter dagligen vårdas på akutmottagningen i väntan på vårdplats och att de anställda upplever ett ökat patienttryck. Bristen på vårdplatser för att lägga in patienter beror på att det saknas sjuksköterskor.
Akutmottagningens mål är att ingen patient ska behöva vänta längre än 30 minuter på vårdplats. Vid Ivo:s inspektion hade två patienter väntat längre än åtta timmar. Personalen och sjukhuset har själv identifierat patientsäkerhetsrisker med att patienter måste vårdas på akutmottagningen, där bland annat risk för trycksår, otillräcklig omvårdnad, otillräcklig övervakning och risk för smittspridning är några.
Ivo kräver nu Danderyds sjukhus, senast den 15 mars 2018, redovisar åtgärder för att patienterna ska få sina behov av trygg och säker vård tillgodosedda.

Anna Gustafsson
anna.gustafsson@dn.se "

DN TISDAG 28 NOVEMBER 2017

"Hatet är ingen avvikelse

Att beskriva muslimer som en sorts undermänniskor var ”sällsynt obegåvat”. Så sa Sverigedemokraternas Jimmie Åkesson i söndagens ”Agenda” i SVT, varefter partiledaren trasslade in sig i abstraktioner kring begreppet rasism. Vad är ”ras”, vad är religion?

Det var Borlängeombudet Martin Strid som vädrade sitt muslimhat på helgens landsdagar i Norrköping. Men mer än de stötande uttalanden som fälldes i talarstolen var det omständigheterna kring denna skandal som sa något viktigt om Sverigedemokraterna.
SD säger sig tillämpa nolltolerans mot rasism. Av skäl som egentligen är lättbegripliga får medlemsutskottet hantera en strid ström av ärenden som liknar det i helgen. Det verkar vara ungefär som att försöka torka sig i duschen medan strålen fortfarande är på. Man blir aldrig torr. Men Sverigedemokraterna är inte heller intresserade av att vrida av det varma vattnet.
Uteslutningarna har blivit en teknisk ritual. Det som kallas nolltolerans har på ett bekvämt sätt reducerat rasismen till en fråga om formalia. Muslimhat och antisemitism är alltid något som rör omdömet hos enskilda. ”Dumt”, säger partiledaren – detta behöver granskas och hanteras i god ordning av vår partibyråkrati. Som om det rörde paragrafer. Men det rör ju människo-synen, idékulturen.
Politiska partier verkar i en värderingsbransch. Jimmie Åkesson kunde ha tagit chansen att på bästa sändningstid i SVT förklara vad som är den väsentliga skillnaden mellan partistyrelsens tillåtna ”islamkritik” och otillåten hets mot en minoritet. Han kunde ha sagt att idén att muslimer inte är människor är en vedervärdig och giftig tankefigur. Att den strider mot allt vad humanism heter och mot vad partiet står för. Det gjorde han inte. I stället försökte han två sina händer.
Partiets toppskikt såg på när Martin Strid lade ut texten om dem han kallade muhammedanerna. Saken hanterades, som partisekreteraren Richard Jomshof har förklarat, ”i kulisserna”. Men hur ska företrädare ute i landet förstå SD-elitens regler när gränsen som inte får överträdas aldrig debatteras öppet?
Ja, hur ska partiet någonsin förmå hantera sin bevisade dragning åt hets, främlingsfientlighet och intolerans? För inte så länge sedan jämförde Mattias Karlsson, partiets gruppledare i riksdagen, koranen med Hitlers ”Mein kampf”. Tidigare i höstas beskrev han två ungdomar med uppehållstillstånd i Sverige som illegala invandrare och potentiella terrorister.
SD-topparna balanserar alltid på en tunn, tunn tråd. De har lång övning i denna konstform. Att de ofta kallar sina tidigare partikamrater ”obegåvade” eller ”idioter” är kanske ingen slump. Det är en uppmaning till gräsrötterna: Var smarta. Brott mot nolltoleransen begås av sverigedemokrater som kanske vill samma sak som alla andra men som inte kan finesserna i partiets retorik.
Riksdagsledamoten Anna Hagwall föll offer för godtycket förra året. Hon uteslöts efter att ha pratat om vissa ”etniska gruppers” ägardominans i mediebranschen. Men hon begrep aldrig själv vad hon sa som var så fel. Vad då antisemitiskt? Partisekreterare Richard Jomshof har förut sagt att han inte har sett judarna i Sverige som ett problem eftersom ”den judiska gruppen är så pass liten”. Hagwall tyckte väl att hon byggde vidare ungefär på den tankegången.
Att ingen i kongressalen omedelbart reagerade på kommentarer om ”100 procent människor och muhammedaner” avslöjar flera saker. Inte minst detta: När rasistiska resonemang kommer till ytan väcks ingen ideologisk reflex eller debattglöd inom Sverigedemokraterna. Det dyker inte upp en massa viktiga argument som bara måste sägas i talarstolen. Reaktionen är: rädda ansiktet utåt. Strategin? Att lägga ut dimridåer och inleda ett uteslutningsärende.

Partiet är inte intresserat av de gränsdragningar som skiljer socialkonservatism från rasistisk identitetspolitik. SD har i själva verket siktet inställt på en skärningspunkt, en gråzon, mellan dessa två idéströmningar. Från det ena hämtar man politisk legitimitet. Vrede och energi kommer från det andra hållet.
Denna försåtliga blandning är partiets affärsidé. Det öppna muslimhatet blir en oundviklig bieffekt som måste hanteras. Så måste man förstå nolltoleransen. Jimmie Åkesson kommer aldrig att utmana sin egen rörelse, sina medlemmar eller väljare. En verklig uppgörelse vore att göra våld på den egna själen.

DN 28/11 2017 "

DN TISDAG 28 NOVEMBER 2017

" Ett högerextremt imperium

Framgångarna som alternativhögerns internetkrigare gav Trump för ett år sedan hoppas rörelsens svenska gren nu att den ska kunna upprepa i riksdagsvalet 2018. Det finns pengar och byggs systematiskt.

De högerextrema medieföretagen blir alltmer välorganiserade, yrkesmässigt professionella – och välfinansierade. Stöd kan komma inte bara från Putins Ryssland utan även från kapitalstarka högerkrafter i USA.
Ett nytt globalt medieföretag, Altright Corporation LCC, tar sikte bland annat på valet i Sverige 2018. Det drivs av den ledande amerikanske högerextreme aktivisten Richard Spencer tillsammans med ett par svenska kompanjoner.
Till Buzzfeed News uppger Spencer att man har satsat ett sexsiffrigt belopp i dollar, alltså mer än en miljon kronor, på projektet. Det största finansiella bidraget kommer från mångmiljonären William Regnery i Florida.
Företaget siktar på att bli en mediegigant som är mer ideologisk än Breitbart. Målet är att väcka ”rasmedvetenhet” hos vita, få dem att inse att de behöver skapa en vit etno-stat för att inte utrotas av massinvandring.
I en tidigare kolumn, inför kyrkovalet, nämnde jag Richard Spencer och hans svenska partner Daniel Friberg. Sedan dess har de åkt på en del bakslag i höst, en inställd konferens i Stockholm i november och ett därtill hörande inställt Sverigebesök för Spencer. Men aktiviteterna på internet är gränsöverskridande och värda ytterligare uppmärksamhet.

Friberg beskriver sig själv som en sorts Bill Gates för den svenska alt right-rörelsen. Han bor i Ungern men driver flera kända högerextrema sajter på svenska, som bloggportalen Motpol och Metapedia, ett wiki-baserat högerextremt uppslagsverk som översatts till 15 språk. Han har sålt skivor med vit makt-musik och driver ett internationellt bokförlag.
Friberg har haft central betydelse för utvecklingen av svensk radikalnationalism på senare år. Det läser jag om i en ny bok, “Lions of the north: sounds of the new Nordic radical nationalism”, skriven av den amerikanske professorn, etnologen och musikforskaren Benjamin Tietelbaum. Han har bedrivit fältarbeten här i flera år, gått på konserter, lärt känna människor, byggt relationer och intervjuat ledande personer, som Friberg, SD:s Mattias Karlsson och andra.
I boken beskriver han den svenska radikalnationalismen som rätt unik internationellt sett. Rörelsen byggdes upp som ett ungdomligt musiklyssnande men fick senare ett mer vuxet förhållande till texter, läsande, skrivande, analys och argument. Med tiden blev det tydligt att det inte räcker med musik om man vill nå politiska resultat.
Tietelbaum studerar personernas och rörelsernas utveckling på djupet och över tid. Och det han ser då är att det snarare är gradskillnader än artskillnader som skiljer dem åt. Trots uppmärksammade uteslutningsprocesser, formella avståndstaganden och skarpa ideologiska gränsdragningar finns det ett djupgående släktskap mellan dem, som snarare är sociokulturellt.
Alla ingår de i en och samma större rörelse i tiden, även om de har olika verksamhetsgrenar. Partiet finns i parlamentet. Mediehusen, som kallar sig ”identitära” eller alt right, sprider hat och förakt över internet. Nynazisterna väcker uppseende med hot och våld på gator och torg.
Detta samband märks också i Spencers och Fribergs nya webbsatsning, en svenskspråkig avknoppning som heter Nordisk alternativhöger. Sajten leds av en tidigare Sverigedemokrat, Christopher Dulny, som i många år haft höga positioner i partiet, varit distriktsordförande i SD Stockholm och sedan välbetald hög tjänsteman för SD i riksdagen. I våras bytte han alltså arbetsgivare. Man kan notera att denna nya svenska sajt redan från start har resurser nog för att ta över en kraft som Dulny.
De framgångar som alternativhögerns internetkrigare gav Trump i det amerikanska presidentvalet hoppas man nu ska upprepas i Sverige 2018. I november förra året var Dulny på plats i USA och deltog i kampanjen då Trump blev vald. Han kallar honom ”Gudakejsaren”.
Så nu gäller det att bygga upp förråden av ofördelaktiga bilder och elaka fotomontage och hålla sig redo att vid rätt tillfälle rikta känslostormar mot etablerade partier. I en podd som hör till sajten hör också ungdomar av sig och frågar om Dulny tycker att de ska ta ett steg vidare och gå med i nazistiska Nordiska motståndsrörelsen. Han svarar glatt: Visst, gör det om det känns rätt för dig.
Under månaderna som gått har de publicerade texterna blivit fler. Nu syns allt tydligare vad man vill. På sajtens vetenskapssida ligger långa artiklar om ”svenskt dna” med stapeldiagram och statistik. Där får vi veta att svenskarna utgör en egen, unik grupp av människor, tydligt avskild från angränsande länder. Etniska svenskar bär i sitt blod på helt andra kulturella normer och värderingar än till exempel araber.
Nordisk alternativhöger presenterar sig som en rörelse enbart för vita. Man förkastar idén om den universella människan och ser inte demokrati som något slutmål. I en artikel publicerad nu i november preciseras att det är cirka 2,5 miljoner människor av främmande typ som behöver skickas ut för att ett svenskt Sverige ska kunna återskapas. I hoppfull ton förklaras att själva den logistiska processen är okomplicerad, om bara den politiska viljan finns.

Maja Hagerman maja.hagerman@gmail.com **f**örfattare, vetenskapsjournalist och fristående kolumnist i Dagens Nyheter. "

DN TISDAG 28 NOVEMBER 2017

" Även hbtq-personer kräver sin revolution

Vad gör Metoo så mäktigt? Att så många kvinnor går samman kanske. Det gemensamma vrålet ger kampanjen dess tyngd, eftersom det visar hur utsattheten finns överallt.

Men uppropen och de modiga vittnesmålen hade inte haft den här effekten, om det inte vore för att alla röster har tagits på lika stort allvar. För det verkligt stora med Metoo är att utsatta grupper inte ställs emot varandra. Det går att tala om osmakliga sexskämt i ledningsgruppen *och* sex i gråzonen *och* hedersrelaterat våld – samtidigt.

De som har följt med i olika uppropsgrupper har lagt märke till alla starka berättelser från hbtq-personer. Övergrepp och trakasserier är, precis som för andra kvinnor, en självklar del av mångas liv.

Men det finns en skillnad för inte minst transpersoner: De möter en mycket mer oförstående omvärld, och det resulterar i fler kränkningar. Vid ett läkarbesök kan någon säga: ”Du som är så fin, varför ska du bli kille?” (Aftonbladet 27/11). Och hos polisen tvingas kvinnan som ansöker om nytt pass fylla i att hon är en man.

Den statliga utredningen som presenterades under måndagen bekräftar den här bilden. Bland annat visar rapporten att det är vanligare att transpersoner utsätts för diskriminering och kränkande behandling än vad det är för befolkningen i övrigt. Många vittnar om att de inte vågar leva öppet med sin könstillhörighet.

Det här sätter naturligtvis sina djupa, smärtsamma spår. Enligt utredningen uppskattar transpersoner sin hälsa som sämre än andra grupper. ”Bland unga uppger en majoritet att de har haft självmordstankar”. En majoritet.

Det är bra att regeringen nu vill förbättra levnadsförhållandena för hbtq-personer. Ett första steg i rätt riktning var initiativet till en lagändring, så att transpersoner som har tvångssteriliserats kan söka skadestånd. Ett andra är utredningen som nu presenteras, med både stora och små förslag till förändringar som kan stärka transpersoners ställning.

Låt inte dessa röster drunkna i bruset bara. Lärdomen från Metoo är att vi klarar av att se och tala om olika gruppers utsatthet samtidigt.

Evelyn Schreiber
evelyn.schreiber@dn.se "

DN TISDAG 28 NOVEMBER 2017

”Lärarstudenter saknar läs- och skrivfärdigheter”

Uppskattningsvis 20 procent av lärarstudenterna har svårigheter med grundläggande läs- och skrivfärdigheter, samtidigt som man från politiskt håll vill främja ett brett deltagande i utbildningen. För att det ska vara möjligt måste ett basår inrättas för att ge studenterna verktyg för att klara studierna, skriver universitetslektor Tünde Puskás.

Att komma in på en lärarutbildning är i dag mycket lätt. Lärarnas Tidning påtalade redan år 2015 att det på vissa lärarprogram räcker med 0,05 poäng på högskoleprovet för att bli antagen. Det här betyder i klartext att det i dag finns studenter vid lärarutbildningarna som inte har tillräckliga färdigheter i svenska för att tillgodogöra sig utbildningen. Samtidigt vill man från politiskt håll främja ett brett deltagande i högskoleutbildningen. Enligt ett lagförslag från regeringen ska högskolorna aktivt främja ett brett deltagande i utbildningen det vill säga att fler ”ska söka, påbörja och fullfölja en högskoleutbildning”. Syftet med förslaget är vällovligt, men dess tillämpning riskerar att resultera i att det antas ytterligare studenter som är illa förberedda för högskolestudier. På sikt kommer detta att innebära att det även utexamineras lärare med bristfälliga kunskaper såvitt inte lärosätena ges ytterligare resurser för att ge extra undervisning för svaga studenter.

Att bli antagen till en utbildning garanterar inte att studenten slutför sin utbildning, men mot bakgrund av formuleringen i det nya förslaget kan det uppfattas som att högskoleutbildningarna ska bära ansvaret för att studenter som vid antagning till utbildningen inte behärskar svenska på en sådan nivå som krävs för högskolestudier blir lärare. Det har framhållits att ytterligare resurser skulle användas till att hjälpa de studenter som behöver extra stöd för att klara av utbildningen. Det som däremot inte har diskuterats är hur universitetslärarnas uppdrag påverkas av utvecklingen.

De flesta universitetslärare förstår att studenter kan behöva hjälp med att utveckla ett akademiskt språk, men stödet handlar numera allt oftare om att hjälpa de uppskattningsvis 20 procent av studenterna som har uppenbara svårigheter med grundläggande läs- och skrivfärdigheter. Detta är ofta inte en fråga om utländsk bakgrund. Problemet är nämligen minst lika vanligt hos studenter med svenska som modersmål som hos studenter med annat modersmål än svenska. Studenter som har språksvårigheter redan vid antagningen tenderar oavsett bakgrund att bli bärare av ett problem som är näst intill omöjligt att åtgärda vid en högskola eller universitet.

En universitetslektor är specialist på ett visst område med ett uppdrag att belysa, problematisera och diskutera kunskap och kunskapssyn inom ramen för sin expertis. I vardagen möter däremot universitetslärare ofta situationer där ämneskunskaperna hamnar i skymundan, eftersom så många studenter inte förmår tillgodogöra sig studiematerialet eller formulera sina egna tankar kring det. Det kan låta absurt, men allt oftare diskuterar lärarkollegiet huruvida man kan godkänna svar på skriftliga examinationer där det inte står klart vad studenten egentligen menat, eftersom den språkliga framställningen är så bristfällig. Hur ska vi kunna bedöma innehållet när vi inte kan vara säkra på om vi tolkar studentens svar rätt?

Förmågan att läsa akademiska texter, som till sin karaktär är både längre och mer komplexa än de texter man läser till vardags, är något som en lärare som undervisar på högskolenivå borde kunna utgå ifrån att studenterna har med sig när de antas till en utbildning. Tyvärr ser det alltså inte ut så i dag. Vi kan under rådande omständigheter inte

genomföra vårt uppdrag att erbjuda en hög akademisk utbildning om vår tid gång på gång går åt till att underkänna studenter vars texter består av idel bisatser, ofullständiga meningar eller upprepade syftningsfel. Till slut brukar många av dessa texter ändå bli godkända. Har en lärare läst och kommenterat en text tre gånger så har han eller hon också påtalat tillräckligt många fel för att man ska börja finna texten åtminstone någorlunda läslig. Till slut drabbas läraren av en känsla av maktlöshet och kraven för godkänt sänks.
Man skulle kunna säga att universitetsläraren tilldelats ett osynligt tidskrävande uppdrag att försöka förstå mer eller mindre obegripliga studentarbeten och försöka få studenterna att bli godkända på utbildningen. Ett brett deltagande kan enbart fungera om det är möjligt att samtidigt ställa krav på bibehållen hög nivå på utbildningen. I annat fall är risken stor att läraryrkets status sjunker ytterligare. Många lärare har utomordentliga ämneskunskaper och gör ett fantastiskt jobb ute i skolorna. Däremot vet vi som arbetar inom lärarutbildningen att det även finns studenter som tar sig igenom utbildningen utan att behärska akademiskt skrivande och som sällan eller aldrig läser vare sig skön- eller facklitteratur. Hur kan en lärare som själv har svårt med att läsa och skriva väcka elevernas intresse för att göra det? Hur kan en förskollärare som har svårt att läsa fånga barnens intresse för berättelser?
Det kan inte rimligtvis ingå i en universitetslärares uppdrag att lära ut grundläggande läs- och skrivfärdigheter. Detta är inte enbart en kostnadsfråga utan även en rättvise- och jämlikhetsfråga. Ifall stora resurser läggs på vissa studenters skrivutveckling kommer det att drabba ämnesutbildningen för andra studenter. Dessutom kommer ett implicit uppdrag som inte ingår i tjänstebeskrivningen att drabba universitetslärarnas arbetsmiljö och kanske även välbefinnande. Det är skäl att särskilt lyfta fram att ifall vi utbildar lärare som inte behärskar språket riskerar vi i förlängningen att reproducera bristande kunskaper. Därtill kommer att vi också riskerar att en viss grupp utexaminerade lärare hamnar i skolor där andra lärare inte vill undervisa. Då försämras dessa skolors resultat ytterligare, det vill säga de elever som verkligen skulle behöva de bästa lärarna får dem inte.
Många tekniska och naturvetenskapliga linjer har sedan 1992 infört ett akademiskt basår för att de har insett att deras studenter saknar grundläggande verktyg för att klara av högskolestudier. Borde vi inte inse att på motsvarande sätt som matematiken är en naturvetares eller ingenjörs främsta verktyg är det svenska språket i tal och skrift en lärares främsta verktyg? För att det nu aktuella förslaget om ett breddat deltagande ska kunna genomföras på ett konstruktivt sätt måste ett motsvarande basår inrättas vid lärarutbildningarna. I en skola som länge har haft problem med sjunkande resultat och där snart en fjärdedel av eleverna har ett annat språk än svenska som sitt modersmål är det en rättvisefråga att alla lärare vi utbildar har hög kompetens i svenska språket. Utan hög kompetens i svenska kan ingen lärare utföra sitt uppdrag.

Tünde Puskás, universitetslektor, Linköpings universitet "

DN TISDAG 28 NOVEMBER 2017

" Oppositionen är splittrad

Oppositionen är splittrad om regeringens nya förslag för ensamkommande flyktingbarn. ”Äntligen ett förslag i rätt riktning”, säger C. ”Dåligt för rättssäkerheten”, säger M.

Regeringen ska inleda samtal över blockgränsen om det nya förslaget om att ensamkommande flyktingbarn ska få en ny möjlighet att få uppehållstillstånd i Sverige. Men regeringen kan inte räkna med något stort stöd. Moderaterna tänker rösta nej om förslaget når riksdagen.
– Det här är ett dåligt förslag av flera olika skäl. Dels är det dåligt för rättssäkerheten. Det här innebär att det inte längre är skyddsskäl som ska vara styrande i migrationspolitiken. Man ska ge uppehållstillstånd till personer som inte är flyktingar, säger Johan Forssell (M), migrationspolitisk talesperson.
Han anser att förslaget utmanar hela tilltron till migrationspolitiken.
– Det här gör dessutom att Sverige återigen blir mer attraktivt att söka asyl i. Det här sänder en signal om att den som går under jorden och inte har skyddsskäl ändå kan få uppehållstillstånd, säger Johan Forssell.
Centerpartiet välkomnar däremot regeringens förslag.
– Centerpartiet har drivit på länge för att de minderåriga som kom hit och har drabbats av långa handläggningstider ska få möjlighet att stanna. Vi är lättade över att regeringen äntligen lägger fram ett förslag på det här området. Vi har fått vänta länge på att det ska komma, säger Johanna Jönsson (C), migrationspolitisk talesperson.
Liberalerna har ännu inte tagit ställning till om partiet kommer att stödja förslaget i riksdagen.
– Regeringen lägger ett stort ansvar på rektorer och lärare eftersom de blir delaktiga i avgörandet om människors uppehållstillstånd. Dagens överenskommelse innebär ett krångligt regelverk som läggs till ett redan svåröverskådligt asylsystem, kommenterar Fredrik Malm (L), migrationspolitisk talesperson.
Sverigedemokraterna ogillar regeringens förslag och kommer att rösta nej när det når riksdagen.
– I praktiken föreslår regeringen en amnestimöjlighet. Det här handlar om vuxna personer utan skyddsskäl som man prioriterar att ge gymnasieutbildningar, säger Paula Bieler (SD), migrationspolitisk talesperson, och fortsätter:
– Är man vuxen och saknar skyddsskäl så ska man inte få stanna i Sverige på grund av att man sökt asyl. Jag hade hoppats att S inte skulle ha gett vika för MP.

Hans Olsson
hans.olsson@dn.se "

DN TISDAG 28 NOVEMBER 2017

" Förslaget ska ge fler chans att stanna

Omkring 9000 ensamkommande unga bedöms beröras av förslaget från Socialdemokraterna och Miljöpartiet. Det innebär att de som kom före 24 november 2015 – och väntat länge på asylbesked – får en ny chans till uppehållstillstånd om de studerar på gymnasiet.

Förhandlingarna mellan regeringspartierna gällande ensamkommande barn och unga har enligt DN:s källor varit både långdragna och svåra. På måndagen hade partierna kommit överens och förslaget bestod av tre delar: en förlängning av den tillfälliga asyllagen till juli 2019, en revidering av Lagen om eget boende (ebo) och en möjlighet för fler ensamkommande att få tillfälligt uppehållstillstånd.
Förslaget gäller ensamkommande barn som kom innan den 24 november 2015 och som väntat längre än 15 månader på sitt besked. Den som uppfyller de kriterierna har möjlighet att ansöka om nytt, tillfälligt, uppehållstillstånd – även om man fått avslag på sin asylansökan eller blivit uppskriven i ålder.
Regeringen vill inte säga exakt hur många som kommer att omfattas, men har en uppfattning om hur stort antal det kan röra sig om.
– En siffra som nämndes tidigare var 9000 och den låter inte helt orimlig. Men det är först när vi vet hur många som ansöker som vi vet hur många det kommer att gälla, säger utbildningsminister Gustav Fridolin (MP).
Förslaget bygger på en utvidgning av den så kallade gymnasielagen och kräver att den som ansöker studerar eller kommer att påbörja studier på gymnasienivå.
– Den som studerar eller vill studera ska kunna få möjlighet till studier, få slutföra sina studier och sedan få möjlighet att söka arbete och på så vis få möjlighet till ett permanent uppehållstillstånd på sikt, säger Gustav Fridolin.
Migrationsminister Heléne Fritzon (S) är noga med att påpeka att förslaget innebär en rad kriterier att leva upp till för den som ansöker om uppehållstillstånd och att förslaget innehåller mer än överenskommelsen om ensamkommande.
– Jag tycker att man ska se förslagen i sin helhet. Vi ger också besked om att vi vill förlänga den tillfälliga asyllagen till sommaren 2019 som ger unika möjligheter i förhandlingarna på Europanivå. Vi vill också se över och reformera ebo, säger hon.
Vad fick Socialdemokraterna att ändra sig och ge den här möjligheten till ensamkommande?
– Skälet är enkelt. Handläggningstiderna har blivit för långa för den här gruppen.
Finns det någon risk att socialdemokratiska väljare uppfattar detta som att S har vikt sig i sin linje i migrationspolitiken?
– Nej, det tror jag inte att det finns.
Den föreslagna ändringen av lagen om eget boende är enligt DN:s källor en kompromiss från MP:s håll. Enligt arbetsmarknadsminister Ylva Johansson (S) ska den föreslagna ändringen främst handla om att minska trångboddheten och segregationen.
– Vi vill införa en social prövning av ebo, sa Johansson.
Nu är det upp till de övriga riksdagspartierna att besluta om regeringens förslag går igenom.

Amanda Lindholm
amanda.lindholm@dn.se "

DN TISDAG 28 NOVEMBER 2017

" En grön seger – men med stark bismak

Analys. Ensamkommande med utvisningsbeslut ska få en ny chans att stanna i Sverige. Regeringsförslaget kan se ut som en stark seger för MP. Men partiet har fått göra eftergifter och det är osäkert om kompromissen kommer att gå genom riksdagen.

Det är svårt att kompromissa i akuta frågor som handlar om hälsa, liv och död. Ödena för de afghanska ungdomarna som ska skickas tillbaka till ett allt mer osäkert Afghanistan har fått Miljöpartiet att kliva upp på barrikaderna och glömma den strategi partiet formulerade efter den interna krisen våren 2016. Miljöpartiet har fram till nyligen argumenterat för att de klimatförändringar som sker nu är livsavgörande och att bromsa dem är viktigare än allt annat. Nu kommer det plötsligt uppgifter om att de gröna var på väg att släppa regerandet och ansvaret för klimatet om Socialdemokraterna inte gick med på att göra något för de ensamkommande. Det sätter den gröna glorian lite på sned.

Så sent som på MP-kongressen i maj var partiets styrelse emot att kräva amnesti för ensamkommande, eftersom partiet inte ville väcka falska förhoppningar eller var berett att lämna regeringen på frågan. Det blev en rejäl strid i regeringen, och MP lyckades få igenom nya möjligheter för de ensamkommande. Detta trots att statsministern tidigare har sagt att ett nej är det nej och en amnesti strider mot en ordnad migrationspolitik.

Det regeringen nu lägger fram är ingen renodlad amnesti. Men det är rätt likt en, och det är lätt att fråga varför till exempel förföljda kristna från Irak och Syrien eller väldigt gamla människor inte ska få en liknande chans.

Stefan Löfven (S) har ofta sagt att Sverige inte kan ha generösare regler än andra EU-länder. Uppfattas detta av omvärlden som en amnesti kan den få fler personer att söka sig hit i hopp om att bli mottagna.

Miljöpartiet fick betala för att få resten av regeringen med sig på att hjälpa de ensamkommande. Partiet fick bifalla att den strama flyktingpolitiken ska fortsätta att gälla i ett år till. Lagen innebär till exempel att krigsflyktingar inte har rätt till familjeåterförening, något som MP egentligen ville förändra. De gröna fick också acceptera att ebo-lagen görs om, den som nu ger asylsökandes och nyanlända rätt att fritt välja bostadsort.

Den stora frågan är om måndagens kompromiss kommer att förverkligas. I så fall måste det ha stöd av flera partiet. Centern har uttalat sig försiktigt positivt, medan Moderaternas vice ordförande Elisabeth Svantesson har skrivit på Twitter att regeringsförslaget urholkar rättssäkerheten och själva grunden för en ordnad migrationspolitik.

De borgerliga gjorde upp med regeringen om migrationspolitiken hösten 2015, och de är överens om att göra en utvärdering. Den nye Moderatledaren Ulf Kristersson har tidigare sagt att han vill göra upp med S om migrationspolitiken.

Men det är valår nästa år och frågan är vad som är viktigast för de borgerliga partierna: att hålla ihop alliansen eller att kunna påverka invandringspolitiken.

Ewa Stenberg
ewa.stenberg@dn.se "

DN TISDAG 28 NOVEMBER 2017

" Riksdagsledamot anklagas för systematiska trakasserier

En riksdagsledamot för Miljöpartiet anklagas för sexuella närmanden och trakasserier. Trots att kvinnor har larmat om mannens beteende i över tio års tid har han suttit kvar på sina höga poster – och kommit in i riksdagen. En partimedlem vittnade redan 2014 om att riksdagsledamoten förgripit sig på hennes bebis.

DN har den senaste veckan varit i kontakt ett tjugotal miljöpartister, både män och kvinnor. De berättar alla, oberoende av varandra, samstämmigt om hur en riksdagsledamot satt i system att bete sig gränslöst mot framför allt unga kvinnor, ofta nya medlemmar i partiet. Flera av de unga kvinnorna har vittnat om hur riksdagsledamoten, tidigare kommunpolitiker i en stor kommun, kommit med sexuella anspelningar och ovälkomna närmanden.

– Det har varit känt för personer i ledande positioner inom partiet i minst tio år. Att man skulle akta sig för den här riksdagsledamoten var bland det första jag fick höra när jag började engagera mig i partiet, berättar en person med hög position inom Miljöpartiet.

Mannen ska, enligt uppgifter till DN, ha för vana att säga olämpliga saker, komma med intima komplimanger och få kvinnor att känna obehag.

En kvinnlig partmedlem berättar om en händelse från januari 2014 som har satt djupa spår.

– Vi hade träffats på ett möte för nya medlemmar och etablerade MP-politiker. När jag var föräldraledig med min dotter, som då var fem månader gammal, ringde jag honom för att höra vad som var på gång inom partiet. Han föreslog en lunch. Vi satt på Pizza Hut vid Medborgarplatsen i Stockholm. Jag ammade min dotter under lunchen och hon blev trött och lite slö som bebisar kan bli när de är mätta. När vi skulle gå frågade NN om han fick hålla min dotter en stund. Han stod strax intill på min vänstra sida och jag såg hur han genast vände henne upp och ner, höjde henne upp i luften och stoppade in sin tunga i hennes mun.

Kvinnan berättar hur hon slet sin dotter från mannen.

– Jag grät hela vägen hem, ringde min mor och mina svärföräldrar och berättade. Väl hemma ringde jag upp och försökte prata med NN om det han gjort. Som svar fick jag: ”Jag vet inte vad som hände mig. Jag kommer nog inte göra det igen”.

– Jag mådde akut dåligt av det jag och min dotter utsatts för och bröt ihop. Jag fick kontakt med en terapeut som partiet betalade för. Jag har fortfarande problem med mina enorma skuldkänslor för vad som hände, att jag lät honom ta min dotter, säger hon.

Efter händelsen träffade kvinnan företrädare för partiet lokalt och berättade om sin upplevelse, men inget hände.

År 2015 gjorde kvinnan en polisanmälan som sedan lades ned. Händelsen låg för långt tillbaka i tiden.

I kölvattnet av Metoo-kampanjen publicerade hon en bild på riksdagsledamoten i sociala medier och skrev också om upplevelsen. Hon fick snabbt ett mejl från en kollega på den lokala MP-avdelningen. DN har tagit del av mejlet där han ber henne ta bort inlägget.

”Incidenten du hänvisar till ligger nu flera år tillbaka i tiden och det är rimligt för alla inblandade att få ett avslut i någon form. NN är beredd att träffa dig eller diskutera via ombud. Det vore bra om vi kan hantera detta på ett sätt som alla inblandade kan respektera”.

– Jag tolkar det som ett sätt att försöka tysta mig. Jag vill inte gå på några möten med dem utan vittnen, det här är fortfarande ett stort

trauma för mig som inte bara kan ”hanteras” över ett möte, säger kvinnan.
Flera personer i partiet säger till DN att de bedömer både kvinnan och hennes historia som trovärdiga.
Enligt uppgifter till DN hanteras anklagelserna mot den utpekade riksdagsledamoten inom riksorganisationens krisgrupp.
Partisekreterare och valberedningar ska också ha tagit del av uppgifterna.
I samband med Metoo-kampanjen har ett tiotal vittnesmål om sexuella trakasserier och olämpliga närmanden på nytt riktats mot mannen.
– Man borde ha tagit bort honom från listorna för länge sedan, oavsett vad man kunnat leda i bevis och inte. Man har flera kvinnor som oberoende av varandra under flera år larmat om obehagliga närmanden och sexuella anspelningar. En sådan person hör inte hemma i ett feministiskt parti, säger en MP-källa.
Det har också gjorts försök att hindra mannen från att hamna högt på riksdagslistan.
– Grejerna som diskuteras nu har diskuterats tidigare. Valberedningen inför valet nästa år blev kontaktad av flera personer och det var en av anledningarna till att han flyttades ner på listan. Inför förra valet stod han på valbar plats, säger en MP-källa till DN.
Trots att mannen flyttades ner hamnade han högt upp på listan efter medlemsomröstningen. Troligen inte på valbar plats i nuläget, men nära nog för att många ska känna sig missnöjda inom partiet.
– Han har en liten men väldigt stark grupp som lyfter fram honom. De röstade på honom och satte honom väldigt högt. Personligen hade jag helst sett att han inte var med på listan alls. Den typen av misstankar räcker för mig, en politisk ledare kan inte inge obehag hos sina partimedlemmar på det viset. Det känns inte alls bra, säger MP-källan.
Redan efter förra valet kontaktades den lokala valberedningen i mannens hemkommun med uppgifter om sexuella trakasserier.
– Han är väldigt populär internt vilket gör honom svår att nå. Det var mycket rykten lika dem som figurerat om andra politiker, Roger Mogert inte minst. De handlade om obekväma närmanden mot unga tjejer i förbundet och om att han skulle ha haft prostituerade på sitt kontor. Det viktigaste för mig är att han inte har en ledande position framöver. Om det kan ske innan valet är det jättebra. Jag tycker att partiet borde uppmana honom att lämna alla sina uppdrag, säger en annan MP-källa till DN.
Ytterligare en person med god insyn berättar för DN att han har varit med och behandlat anklagelserna formellt vid ett tillfälle.
– Väldigt mycket är att ord står mot ord, det har varit svårt att få fram någon ensidig bild av vad som har hänt i olika situationer. Det som är det allvarliga är att det är många olika personer som oberoende av varandra har kommit med anklagelser, säger personen till DN.
Anklagelserna handlar till stor del om sexuella trakasserier.
– Men det har också kommit fram en väldigt allvarlig anklagelse kring ett övergrepp på ett spädbarn. Vi hanterade det genom att ta in så mycket information som möjligt.
Övergreppsanklagelsen kom precis inför ett lokalt styrelseval, dit personen kandiderade för omval.
– Jag tycker att det blev en väldigt tråkig utgång i hur vi hanterade det, jag står inte bakom att vi nominerade honom till styrelsen igen. Men det fanns en majoritet som ville det.
Berodde det på att majoriteten inte trodde på övergreppshistorien?
– Jag kan inte bedöma om de trodde på den eller inte, men de tyckte inte det var så pass övertygande att vi inte kunde nominera honom igen. Jag tycker att om man har ett flertal medlemmar som oberoende av varandra hör av sig till medlemsorganisationen, varav en med väldigt allvarliga anklagelser, det är tydligt för mig att vi inte ska nominera honom igen. Jag vill att vi ska vara en organisation där

medlemmar känner sig trygga med att vi tar hand om anklagelser och det tycker jag inte vi gjorde i det där fallet.
Den utpekade riksdagsledamoten vill inte låta sig intervjuas, men skriver till DN att det som beskrivs om bebisen ”aldrig har hänt”. Han hävdar också att de övriga uppgifterna i DN:s artikel är rykten som han inte vill kommentera.
Amanda Lind, Miljöpartiets partisekreterare, säger att en utredning pågår.
– Vi fick för lite drygt en vecka sedan i samband med Metoo in ett flertal uppgifter om personen. Vi initierade omedelbart en utredning för att gå till grunden med det här. Vi kommer inte lämna några av anklagelserna outredda, säger hon.
Vi har talat med flera högt uppsatta personer inom partiet som säger att de har larmat till bland annat riksorganisationens krisgrupp flera gånger, i flera år. Men du säger att ni fick in uppgifter först i förra veckan?
– Jag känner till att det har funnits ett ärende tidigare som har hanterats innan min tid, sedan fick vi in ytterligare uppgifter i förra veckan. Nu pågår en grundlig utredning.
Den utpekade riksdagsledamoten har också gått med på att lämna sitt arbete under utredningen.
– Partiet uppmanade mig att ta en timeout under tiden som den interna utredningen pågår och det tänker jag göra, säger mannen.

Josefin Sköld
josefin.skold@dn.se
Emma Bouvin
emma.bouvin@dn.se"

" Kvinnor i flera branscher har de senaste veckorna i spåren av #metoo berättat om sexuella trakasserier och övergrepp de varit med om.
Under #imaktenskorridorer ställde sig över 1 300 kvinnliga politiker bakom ett upprop i Svenska Dagbladet mot sexuella övergrepp trakasserier inom politiken.
Bland de misstänkta förövarna finns EU-parlamentariker, riksdagsledamöter och flera ministrar.
Efter upproper har flera manliga politiker avgått.
En centerpartistisk fritidspolitiker i Stockholms stad avgick efter anklagelser om sexuella övergrepp. Han har uteslutits ur Centerstudenter.
En man på Centerns riksdagskansli har lämnat centern efter anklagelser om att han trakasserat en kvinnlig medarbetare sexuellt. Mannen fick en skriftlig erinran.
Centerpartiets ungdomsförbund, Cuf, har uteslutit en medlem efter att flera kvinnor larmat om mannen.
En moderat inom landstinget avgick självmant efter att flera personer anklagat honom för sexuella trakasserier. Mannen nekar till anklagelserna.
Det socialdemokratiske stadsbyggnads- och kulturborgarrådet Roger Mogert (S) avgick efter anklagelser från flera kvinnor om oönskade sexuella närmanden i samband med alkohol. Han har offentligt bett om ursäkt
Vänsterpartiet har offentliggjort att en förtroendevald nyligen utretts efter anklagelser om sexuella trakasserier och att åtgärder vidtagits. "

DN TISDAG 28 NOVEMBER 2017

" Upprop i byggbranschen: ”Trötta på att bli tystade”

Under uppropet #sistaspikenikistan samlas 4 627 kvinnor i ett upprop mot sexuella övergrepp och trakasserier i byggbranschen, skriver Aftonbladet. Syftet är att sätta fingret på de strukturella problem som finns överallt, säger initiativtagarna.

Snickaren Emmelie Renlund startade uppropet tillsammans med arkitekten Cajsa Winge som menar att det speglar ett strukturellt problem som finns inom hela byggsektorn och inte bara ute på byggarbetsplatserna, säger de till Aftonbladet.
I uppropstexten skriver undertecknarna bland annat: ”Detta är ett upprop ur ilska, frustration och sorg med vittnesmål om sexuella trakasserier, övergrepp och andra mer subtila former av sexism som pågått i branschen under alldeles för många år. Vi är trötta på att inte bli tagna på allvar, vi är trötta på att bli tystade. Det är dags att sätta #sistaspikenikistan.”
Förutom underskrifterna finns runt 200 kvinnors vittnesmål om hur de har utsatts för olika former av sexism.
Det handlar om kvinnors svårigheter att avancera, om arbetsgivare som inte tar ansvar och en rådande machokultur som har tillåtits i decennier. Det handlar också om direkta sexuella övergrepp och våldtäkter.
En kvinna skriver:
”På en konferensresa med företaget hamnade vi efter middag och utgång på ett hotellrum. På natten vaknade jag av att personen som bodde i rummet hade sex med mig. I ren skräck och chock vågade jag inte göra något. När jag gick därifrån sa han bara hånfullt ”ska du gå runt och vara sur över det här nu”.
Rörmokaren Paulina Johansson berättar för Aftonbladet hur hon ständigt blivit ifrågasatt som kvinna när hon har sökt jobb, och hur hon som lärling utsattes för ett våldtäktsförsök av sin handledare.
– Han började ta på min kropp både utanpå och innanför kläderna. Jag ville protestera och skrika men jag blev helt paralyserad av skräck. Jag kunde inte göra något, jag bara låg där, berättar hon för tidningen.

Katarina Lagerwall
katarina.lagerwall@dn.se "

DN TISDAG 28 NOVEMBER 2017

" Expojkvännens långa samtal till polisen används i rätten

Sammanbiten, men utifrån sett oberörd. När rättegången mot den 22-åring som står åtalad för mord och grov kvinnofridskränkning inleddes på måndagen rörde den åtalade knappt en min. Han nekar till brott – åklagaren hävdar att han ljuger.

Söndagen den 14 maj hade Tova Moberg precis anmälts försvunnen. Den nu åtalade 22-åringen hade då hörts upplysningsvis av polis. Några timmar senare ringer mannen själv tillbaka till polisen och vill ge dem ”lite fler uppslag”.
Han säger att det känns obehagligt, lite utpekande att polisen varit på hans gård. Därför har han gjort lite egna efterforskningar och han har nu några tips. Han säger sig nu veta att Tova Moberg, som var på hans gård, ringt och fixat en svarttaxi. Hon ska åka till en fest som hon hade tänkt gå på hela kvällen.
Bilen plockar upp henne nere vid vägen som leder upp till gården. 22-åringen vill inte att bilen körs ända fram, för han vill inte att någon utanförstående ska se hur mycket bilar och maskiner han har där.
– Det var ju dumt, hade bilen fått köra upp här hade jag ju tagit registreringsnumret, men nu blev det inte så, säger han till polisen i samtalet som spelas upp för rätten i Hudiksvalls tingsrätt.
Enligt 22-åringen har Tova sagt att det är en ensam man som ska köra bilen. Men han har hört från andra att Tova sagt att det var flera, för alla i vänskapskretsen helt okända män i bilen.
– Väldigt tunga personer, hon kanske har tagit en överdos, säger 22-åringen till polisen.
Själv har han festat vidare med sina vänner, och sedan somnat.
Han vet alltså inte vad hänt hans exflickvän. Han har inte en aning.
Samtalet till polisen varar i 22 minuter. 22-åringen driver på, ger polisen flera lösa trådar att dra i. Till slut säger han också att de förstås är välkomna tillbaka till hans gård och titta: ”jag vill bara visa att jag är skuldfri”, säger han.
Bara timmar senare grips han och dagen efter blir han anhållen. När han delges misstanke om mord första gången säger han sig vara chockad och inte minnas någonting.
Men kammaråklagare Christer Sammens hävdar att förundersökningen slagit hål på allt som 22-åringen sagt.
Blodspåren på gården, släpspåren, däckspåren av skottkärran – och så till slut: fyndet av Tovas kropp, fäst vid skottkärran och nersänkt i vattnet – allt i mannens direkta omgivning. Den så kallade hälsoappen i mannens telefon ska senare också visa att han varit väldigt aktiv under de timmar då han själv menar att han sovit.
Det måste ha tagit ganska lång tid att röja upp efter mordet. Mördaren har inte bara ”omsorgsfullt”, som åklagaren uttrycker det, paketerat skottkärran med Tovas kropp, han har också eldat upp de kläder han bar vid mordet och skottat grus över blodspåren.
Vid sjutiden på söndagsmorgonen cyklade 22-åringen till sin pappa för att ta ett bad. Från badkaret lägger han upp en bild på Snapchat: ”Fuuuuucking skitliv!!!! Som om man inte hade nog med problem, Men detta tar fan priset” – skriver han.
Åklagaren vill åberopa detta som ett bevis – ett bevis för att 22-åringen dödat Tova och sedan röjt undan hennes kropp.
Motivet är klart: svartsjuka och kontrollbehov. Kanske tappar han besinningen där och då, det var kanske inte så här han hade tänkt att kvällen skulle sluta.
Rättegången fortsätter på fredag, med syn på brottsplatsen.
Ulrika By
ulrika.by@dn.se "

DN TISDAG 28 NOVEMBER 2017

" Ny teknik avslöjar historien under ytan

Nya metoder är på väg att revolutionera marinarkeologin. Utifrån en serie fotografier byggs ett tredimensionellt landskap upp som forskarna sedan kan analysera i detalj, i lugn och ro på torra land. En stor del av människans historia ligger dold – antingen i marken eller under vatten, på botten av sjöar eller djupa hav.

Men marinarkeologi handlar framför allt om att göra detaljerade kartor över fyndplatsen, vilket hittills har inneburit att marinarkeologer tillbringat dagar eller till och med veckor på havsbotten med att mäta, fotografera och teckna av de aktuella föremålen innan de eventuellt tas upp till ytan.
De senaste åren har man börjat kartlägga fyndplatser med hjälp av fotogrammetri i stället. Det gör det möjligt bygga upp tredimensionella bilder utifrån en serie med fotografier. Genom att ta bilderna på ett visst sätt, med hjälp av referenspunkter, och sedan bearbeta dem med hjälp av avancerade datorprogram, kan bilderna ”sys ihop” för att på så vis skapa en enda stor, tredimensionell, fotografisk ”karta” över fyndplatsen.
Carlo Beltrame, marinarkeolog vid Università Ca’ Foscari Venezia i Italien har nu utvärderat denna relativt billiga teknik i olika vattenförhållanden och jämfört med traditionella metoder. Det visar sig att fotogrammetri lämpar sig mycket väl för marinarkeologiska utgrävningar.
Analysen, som presenteras tidskriften i Journal of Cultural Heritage, visar att forskarna inte bara i detalj kunde kartlägga fyndplatserna. Vid en av dem lyckades de också – med hjälp av 3D-moduleringarna – beräkna den sammanlagda lasten, något som i sin tur gjorde det möjligt att uppskatta fartygets ursprungliga storlek.
På så sätt, säger de, kan framtidens marinarkeologer nästan skippa våtdräkterna helt och hållet och analysera fyndplatserna på torra land.
TT "

DN TISDAG 28 NOVEMBER 2017

" Så kan villkoren förbättras för transpersoner

Psykisk ohälsa är utbrett bland transpersoner, som ofta blir dåligt bemötta i kontakter med bland annat myndigheter och sjukvård. Nu kommer förslag om hur livsvillkoren kan förbättras.

– När jag påbörjade min utredning så frågade de vad jag ville ha för pronomen och namn, men det första läkaren skrev i journalen var ”han, han och han” i stället för ”hon, hon, hon” hela vägen, säger Sara Bystam, vice ordförande i FPES, Föreningen för transpersoner.
Det är bara ett exempel på hur transpersoner kan mötas av okunskap och oförståelse inom vården. Utredningen ”Transpersoner i Sverige, förslag för stärkt ställning och bättre levnadsvillkor”, som lämnats över till kultur- och demokratiminister Alice Bah Kuhnke (MP), visar på en lång rad hinder som transpersoner möter när de försöker leva i enlighet med sin könsidentitet. Detta påverkar transpersoners hälsa, som i många fall är sämre än hos befolkningen i övrigt.
Utredningen vilar bland annat på personliga berättelser, och många vittnar om stora problem när man ändrat juridiskt kön och personnummer.
– I Sverige och i Norden har vi ”könade” personnummer, vilket är ganska unikt. Men det innebär att det kan bli en clash i myndigheternas system för transpersoner med ändrat personnummer. Att man kastas ut från systemen helt enkelt, säger utredaren Ulrika Westerlund.
En utredning om hur det kan säkerställas att en person som byter personnummer inte behandlas som en ny person bör tillsättas, föreslår Westerlund.

TT "

"Fakta. Några av förslagen
I utredningen finns en rad olika förslag, bland annat dessa:
Samordningen och strukturen på arbetet för hbtqi-personers rättigheter ska bli bättre.
En utredning om möjligheten till ett tredje juridiskt kön, och därmed ett införande av könsneutrala personnummer, bör tillsättas.
Polismyndigheten ges i uppdrag att undersöka möjligheten att införa alternativet X som könsmarkör i svenska passhandlingar.
Tillgängligare toaletter och omklädningsrum där till exempel alla offentliga aktörer bör skylta enskilda toaletter könsneutralt.
Statsbidraget till hbtq-organisationer bör höjas.
Källa: Utredningen ”Transpersoner i Sverige, förslag för stärkt ställning och bättre levnadsvillkor”. "

DN TISDAG 28 NOVEMBER 2017

" Ohly kvar som ordförande trots kritiken efter anklagelserna mot honom

Förre Vänsterpartiledaren Lars Ohly blir kvar som styrelseordförande för Funktionsrätt Sverige fram till åtminstone januari. Styrelsen har inte rätt att själv avsätta sin ordförande, slår förbundet fast.

”Vi ser att Lars Ohlys agerande, och den förtroendekris som följer av det, riskerar att djupt skada också förtroendet för Funktionsrätt Sverige och därmed negativt påverka vårt fortsatta arbete”, står det i ett internt mejl, skriver SVT.
I förra veckan trädde Ohly fram i en debattartikel i Svenska Dagbladet med uppgifter om att en kvinna känt sig besvärad av hans beteende och polisanmält honom.

TT "

DN TISDAG 28 NOVEMBER 2017

" Ministern tvekar om amorteringskravet

Regeringen kan inte enbart ta hänsyn till vad Riksbanken och Finansinspektionen vill när den ska besluta om skärpt amorteringskrav. – Man måste ta hänsyn till helheten, säger bostadsminister Peter Eriksson (MP) och pekar på att bostadspriserna nu backar.

Det har kommit olika signaler från regeringen om den föreslagna skärpningen av amorteringskravet.
Peter Eriksson (MP) har tidigare uttryckt sin tveksamhet, men hans partikamrat finansmarknadsminister Per Bolund (MP) har varit mer entusiastisk. Till DN säger bostadsministern att det ”finns två sidor av det här myntet”.
– Det finns ett starkt tryck från Riksbanken och FI om det oroande med de växande höga skulderna hos hushållen, å andra sidan så börjar bostadsmarknaden komma i balans och det kommer att påverka de här frågorna långsiktigt, säger Eriksson.
Finansinspektionen (FI) väntar på att få klartecken från regeringen att införa skärpningen och ett sådant besked väntas innan jul. Däremot är det inte säkert att det blir av denna vecka. Peter Eriksson talar om ”ganska snart”. Hur den interna debatten går vill han inte säga, men vänder sig mot att regeringen är internt oense.
– Det har inte varit några stora skillnader egentligen. För min del tycker jag att det är viktigt att man tar hänsyn till helheten och inte avgör det här för snävt, säger han.
Boverket har flaggat för att prognosen om 76 000 påbörjade bostäder i år inte håller. Det blir mindre, men det oroar inte Eriksson.
– Det är alldeles för tidigt att säga vad det betyder långsiktigt, säger han.
– Även om det blir ”bara” 70 000 så är det ändå mer än i fjol. Och det är bara ett par år sedan som Boverket sade att vi inte kunde bygga mer än 40 000 bostäder om året.
Att det blir ett minskat byggande av de dyraste bostäderna tycker bostadsministern inte är ett problem. Tvärtom, han menar att det lämnar plats för vad han kallar för en ”underliggande trend”: att det kommer bolag som bygger bostäder industriellt i syfte att pressa kostnaderna och därmed priser och hyror. Det finns personer inom branschen som varnar för att den prisnedgång vi har sett under hösten kan vara början på ett prisras, en nedgång på 20–40 procent. Men det tror inte Peter Eriksson.
– Svensk ekonomi går stark, vi har sjunkande arbetslöshet och även den internationella konjunkturen kommer starkt. Det finns väldigt lite som talar för kraftiga prisfall, säger han.
Eriksson välkomnar också den nedgång som har skett, i synnerhet i Stockholm.
– Det är positivt att vi kommer ner från de enormt höga priserna som vi har sett i Stockholm, med ett kvadratmeterpris som närmat sig 100 000 kronor, säger han.

Dan Lucas
dan.lucas@dn.se "

"Fakta.
Skärpningen av amorteringskravet gäller de hushåll som lånar mer än 4,5 gånger hushållets årsinkomst. De måste amortera ytterligare en procentenhet, jämfört med de hushåll som ligger under den skuldnivån.
Det är tänkt att regeln ska gälla från den 1 mars nästa år.
Källa: DN "

DN TISDAG 28 NOVEMBER 2017

" Trenden i Sverige ger eko i omvärlden

”Det råder ingen brist på varningstecken för att Sveriges bostadsmarknad kan vara på väg från glödhet till iskall.” Så skriver Bloomberg om oron på den svenska bostadsmarknaden.

Flera internationella tidningar har under den senaste tiden skrivit om de svenska prisnedgångarna.
”Svenska bostadsägare sitter på en tickande bomb – som skulle kunna spränga hela ekonomin,” skriver Nordic Business Insider om oron på den svenska bostadsmarknaden. Enligt tidningen skulle nästan hälften av de svenska bostadsägarna behöva sälja om deras lånekostnad steg med 3 000 kronor i månaden.
Nyhetssajten Quartz menar att andra länder som riskerar en bostadsbubbla bör titta på hur situationen i Sverige utvecklar sig och vilka konsekvenser prisnedgångarna får.
Nyhetsbyrån Bloomberg skriver att prisnedgången på beror på att rekordmånga bostäder är till salu, och att det råder en byggboom. Bloomberg citerar Svensk Mäklarstatistiks siffror på att det de senaste tre månaderna tagit 34 dagar att sälja en lägenhet, jämfört med 31 dagar för ett år sedan. Enligt Bloomberg har oron på bostadsmarknaden gjort att den svenska kronan har gått ner, kursen närmar sig 10 kronor per euro, och detta kvartal kan bli det sämsta sedan 2014 för den svenska valutan. Financial Times skriver att de sjunkande bostadspriserna har fått analytiker att varna för att större korrigeringar från Riksbanken skulle kunna ge en större ekonomisk nedgång, när kronan enligt dem ligger på en ”krislåg nivå”.
John Stepeck, redaktör på brittiska Moneyweek, menar att den ”vacklande ”svenska bostadsmarknaden bland annat kan bero på en ökad tillgång på lägenheter i Sverige, och menar att den brittiska marknaden kan dra lärdom av vad som sker i Sverige.
”Skulle marknaden kunna falla sönder under vikten av sin egen absurditet?” undrar han.
Flera svenska experter som DN har talat med menar att den nedgång som nu syns sannolikt inte tyder på en kommande bostadskrasch.
– Jag tror inte att det kommer att bli något större ras, säger Harry Flam, ordförande för Finanspolitiska rådet.

Evelyn Jones
evelyn.jones@dn.se "

DN TISDAG 28 NOVEMBER 2017

" Fredrik Persson tar över – tillfälligt

Fredrik Persson, tidigare vd för Axel Johnson, har valts till ny ordförande för Svenskt Näringsliv efter Leif Östling. Men enligt uppgift till DN är det en tillfällig lösning.

Fredrik Persson är i dag ordförande för branschorganisationen Svensk Handel och en av flera vice ordförande i Svenskt Näringsliv.
Han tar över efter Leif Östling, som lämnade posten i spåren av den så kallade paradisläckan och uttalandet i SVT:s ”Uppdrag granskning” om det svenska skattesystemet, ”Vad fan får man för pengarna”, som upprörde många även inom Svenskt Näringsliv.
– Mediedebatten fick ett olyckligt fokus på Leif som person, och under en period skymde debatten de viktiga frågor som Svenskt Näringsliv arbetar med, säger Fredrik Persson enligt pressmeddelande.
Men enligt uppgifter till DN är den nya ordföranden en tillfällig lösning.
– Fredrik Persson är respekterad och bra, men knappast en ordinarie ordförande för Svenskt Näringsliv, säger en person som har insyn i organisationen till DN.
Källan utgår från att någon med större tyngd i näringslivet kommer att väljas vid stämman nästa år.
Fredrik Persson lämnar sin ordförandepost i Svensk Handel och posten fylls av Ica Sveriges vd Anders Svensson fram till nästa ordinarie stämma i maj 2018.
Pia Gripenberg
pia.gripenberg@dn.se
Viviana Canoilas
viviana.canoilas@dn.se "

DN TISDAG 28 NOVEMBER 2017

" Ensamkommande flickor får sämre möjligheter

Det är inte förvånande att #metoo har blivit så stort i Sverige. Sverige har rykte om sig att vara ett föregångsland. Ett land där kvinnor och män är jämlika och har samma rättigheter och möjligheter att utvecklas och genom egna val skapa sin framtid. Förhoppningsvis får vi nu även en förändring i hur män behandlar och bemöter kvinnor, medarbetare och anställda.

Men det finns en grupp som det sällan talas om när det gäller lika rättigheter. Det är gruppen ensamkommande flickor.
I oktober 2017 deltog jag i ett seminarium som Socialstyrelsen arrangerade i Stockholm på temat ”Flickor på flykt – vad händer sen”.
25 procent av alla ensamkommande barn som kommit till Sverige under 2017 är flickor. De flesta placeras i nätverkshem, en typ av familjehem som barnet/flickan oftast redan känner, i många fall är familjen själv asylsökande. Här finns risk för att flickan kan bli bortglömd, isolerad, osynliggjord eller begränsad och kontrollerad. Flickans behov och rättigheter kan bli svåra att säkerställa. I slutändan drabbas flickorna som inte integreras i samhället, inte lär sig svenska eller hur det svenska samhället fungerar med rättigheter, skyldigheter och möjligheter.
I Sverige ska lagen gälla lika för flickor och pojkar.
Vid seminariet var alla deltagare, Socialstyrelsen, Rädda Barnen, kommunrepresentanter, Ensamkommandes förbund med flera, rörande överens om att placering i nätverkshem för flickorna bara är en lösning i brist på annat. Alla var också överens om att det råder brist på HVB-

hem enbart för flickor. (I hela landet finns bara åtta stycken.) Behovet av HVB-hem för enbart flickor är alltså stort.
Jag är verksamhetschef för ett sådant HVB-hem i Horda i Småland. Under de tre senaste månaderna har jag kontaktat samtliga kommuner i Sverige – och erbjudit plats för flickor på vårt HVB-hem. Ingen kommun har svarat.
Jag har också skickat information om att vi har lediga platser till andra organisationer som kan tänkas komma i kontakt med ensamkommande flickor. Men det har inte resulterat i någonting.
Flickorna behöver komma bort från nätverkshem för att få den trygghet och frihet de behöver. ”Alla” säger att behovet finns, men sanningen är att de flesta kommuner inte satsar på flickorna. Det är en oerhörd diskriminering. Sveriges kommuner väljer att behålla flickorna i nätverkshem av ekonomiska skäl, för att det är billigast så. Att flickorna får betala priset tar ingen hänsyn till.
Sverige borde ta ett större ansvar och ge flickorna samma rättigheter som de ensamkommande pojkarna får.

Bernth Björkhag, verksamhetschef, HVB-hem "

DN TISDAG 28 NOVEMBER 2017

" Fredrik Strage: I dag har vuxna dålig koll på ungas idoler

För en del räcker det med att älska och dyrka på avstånd, kanske starta eller vara med i en fanklubb och i bästa fall någon gång hamna backstage. Men ibland övergår idoldyrkan i fanatism och stalkning som en del i en sjukdom.

För tolv år sedan skrev Fredrik Strage boken ”Fans” (Natur & Kultur). Den handlar om vad som händer när någon hittar en artist som är ”större än livet”.
Fredrik Strage hade hört talas om ett fanatiskt Evert Taube-fan som förföljde sin idol och hans familj i många år. Till slut brände hon ned deras sommarparadis Sjösala.
– Den historien gjorde mig intresserad av att utforska gränslandet mellan ren fanatism och dem som bara hyser ett extremt intresse för en idol. Så skrev jag min bok, berättar Fredrik Strage.
Några fans, ytterst få, hyser en sjuklig fascination för sina idoler och är inte vid sina sinnens fulla bruk, fortsätter han. Det är en enorm skillnad jämfört med vanliga fans som går på konserter, läser allt om sina idoler och kanske är med en i fanklubb.
Fredrik Strage har sedan tonåren varit fan till många olika artister. Fortfarande kan ha se flera konserter med en artist under en och samma turné, om det handlar om någon av hans favoriter som Lana Del Rey.
Många av hans vänner är stora skivsamlare. En av dem har över 100 exemplar av gruppen Depeche Modes första album – i olika pressningar.
Vad är då ett fan?

– Det är någon som identifierar sig med sina idoler, ser dem som ett rättesnöre och vill leva som de i någon mening. En del samlar skivor och olika fansprylar. Men det absolut viktigaste tror jag är den gemenskap många upplever i fanskulturen, svarar Fredrik Strage.
Har något förändrats sedan du skrev din bok?
– De sociala mediernas utveckling har givetvis påverkat fansen och idolerna. Många artister har valt att själva vara närvarande på nätet; de kan twittra, blogga och så vidare. En del kanske har spökskrivare, men en artist som Lady Gaga har haft en personlig kontakt med sina fans genom sociala medier.
– En annan intressant utveckling är att många artister försöker skapa en plattform på Youtube. De har märkt att många youtubare har blivit idoler med många följare.
Fortfarande har så kallade pojkband många fans bland unga tjejer, konstaterar Fredrik Strage. Medan unga pojkar i dag hittar sina idoler bland e-sportstjärnor och inte bara bland idrottsprofiler.
– Den äldre generationen har liten koll på de nya idolerna. Min mormor hade hört talas om Michael Jackson och sett Bruce Springsteen på tv. Men i dag har ”vuxna” väldigt dålig koll på den nya ungdomskulturen. När jag gick på Guldtuben, där man delar ut priser till framgångsrika youtubers, kände jag inte igen en enda kändis.
Är det någon skillnad mellan ”fina” och ”fula” fans?
– Jo, den finns där. En del artister som företeelser är inte lika fina att tycka om som andra. Vi talar om litteraturkännare och vinkonnässörer, inte om vinfans och litteraturfans. Men det finns operafans, vilket kan tyckas vara en paradox. Men operan och operetter hade tidigt ett drag av populärkultur, säger Fredrik Strage.
Fotnot: Fredrik Strage är en svensk musikjournalist och författare. Han skriver bland annat krönikor i DN Kultur.
Thomas Lerner
thomas.lerner@dn.se "

DN TISDAG 28 NOVEMBER 2017

" Per Wästberg: ”Vi i Akademien är inga moralpoliser”

Per Wästberg, ledamot i Svenska Akademien, bekräftar i en intervju med DN att anklagelserna mot Kulturprofilen var kända redan för 20 år sedan. Han menar dock att uppgifterna bara var lösa rykten och uppger att Kulturprofilen försvarades av en annan ledamot.

Författaren Per Wästberg ställer för första gången upp på en längre intervju efter DN:s granskning av den Kulturprofil med nära band till Svenska Akademien som anklagas för sexuella övergrepp och trakasserier.
Per Wästberg blev ledamot i Svenska Akademien i december 1997. Drygt ett halvår dessförinnan hade Expressen för första gången publicerat uppgifter om att flera kvinnor anklagade Kulturprofilen för övergrepp, uppgifter som även framfördes i ett brev till dåvarande ständige sekreterare Sture Allén.
Vid tre tillfällen (2007, 2011 och 2013) har Wästberg nominerat Kulturprofilen för en kunglig orden. Han har hållit föredrag på Klubben vid ett par tillfällen samt medverkat i bokläsningar. Wästberg berättar att han också träffat Kulturprofilen vid Akademiens avslutningsmiddagar men att de inte haft en nära vänskapsrelation.
Men du har nominerat honom tre gånger till den kungliga orden. Varför?
– Han och hans klubb har utgjort ett högkvalitativt och värdefullt inslag i Stockholms kulturliv. Det står jag fortfarande för, men då visste jag inte allt detta som nu kommit fram. Det är lätt att vara efterklok, men samtidigt meningslöst.

Ni hade ingen nära relation, och du var inte i den nära kretsen på Klubben, men ändå rekommenderade du honom tre gånger. Varför?
– Jag har bara hållit två föredrag på Klubben men jag har tidigare varit där då och då. Nu har jag kanske inte varit där på tre år men jag har följt på hemsidan vad han har gjort och träffat de som uppträtt där. Jag var helt på det klara med hans insats även om jag inte tillhörde den nära kretsen.
Du blev invald i Svenska Akademien i december 1997. Bara några månader hade då gått sedan de första anklagelserna blev kända.
– Det hade bara gått några månader sedan Expressens publicering, ja.
Precis. Var du medveten om anklagelserna mot Kulturprofilen vid den tiden?
– Ja… jag kände honom ännu mindre då men jag var medveten om uppgifterna i Expressen, förfärades av det och hoppades att det skulle vara varning nog för honom att sluta.
– Mellan oss så att säga... Något du ännu inte kan skriva om, det är ju att en ledamot försvarade honom till ”the bitter end”. Personen ville inte höra talas om det här när jag eller andra påpekade misstankarna.
Ni påpekade alltså det här?
– Jaja, men då blev personen rasande.
Vad sade personen?
– Att det var lögn och förtal. Det var en väldigt besvärlig situation.
Vad gjorde Akademien och dåvarande ständige sekreteraren Sture Allén åt detta?
– Nej, Akademien gjorde väl ingenting. Det var frågan om någon som inte var ledamot. Man ansåg väl då att man inte kan hålla på med icke-ledamöters beteende. Särskilt som den person som är närmast honom i akademien tyckte att det hela bara var illvilligt förtal. Det är inte lätt.
Fanns det ingen diskussion om att avsluta samarbetet redan då, 1997?
– Nej, inte vad jag kommer ihåg. Eller det tror jag inte egentligen. Jag var tekniskt sett inte med förrän 1998 egentligen men det kan jag inte påminna mig om att det fanns.
Varför inte?
– Nej, jag tror man tog det här som lösa rykten som inte hade bekräftats. Vi hade inga bevis då. Det är lätt att vara efterklok men då visste vi ju inte.
Men det fanns ju flera uppgifter. Det hade kommit ett brev till Sture Allén där uppgifter om anklagelserna fanns med. Kunde man inte agerat på något annat sätt?
– Ja, visst. Klart man kunde ha gjort det, men nu skedde det inte.
Känner du något ansvar för det i dag, 20 år senare?
– Det är en besvärlig fråga, men varken jag eller mina närmaste hade råkat ut för detta. Jag har aldrig sett eller hört honom förgripa sig på någon. Jag stod också bara där med antydningar att gå på.
– Jag kan bara nu, i efterklokhetens efterhand, beklaga i högsta grad allting, därför det som han har gjort är för mig obegripligt, förfärande och oförlåtligt.
Vilket ansvar har ni ledamöter som kände till de här anklagelserna men ändå var med på att samarbetet fortgick?
– Jag tycker det är en retorisk fråga. Vilket ansvar har man att undersöka vad som väl uppfattades som lösa rykten? Vi i Akademien är inga moralpoliser trots allt. Det måste andra göra. De måste anmäla och agera. Återigen, kom ihåg att han inte var en ledamot av Svenska Akademien. Om han hade varit det hade saker stått i en helt annan dager.

Hugo Lindkvist
hugo.lindkvist@dn.se "

DN TISDAG 28 NOVEMBER 2017

" Tiden på Klubben präglades av ett förakt för svaghet

Den krets och de värden som kringgav den så kallade Kulturprofilen bidrog till tystnaden om hans framfart. Doktoranden Ludwig Schmitz skriver om sin egen tid som volontär på Klubben.

Skandalen kring Kulturprofilens övergrepp och den tystnadskultur som präglat Stockholms kulturkretsar har fått mig att återbesöka minnen som jag under en lång tid försökt glömma. Det är svaga, nästan undertryckta minnen av förnedring och obehag, av självförakt och uppgivenhet.

Jag flyttade till Stockholm som tjugoettåring. Jag hade fortfarande aldrig satt min fot på Södermalm när jag efter ett par månader i förorten fick möjligheten att arbeta gratis på Klubben. Efter första - arbetsdagen var jag euforisk när jag lämnade kontoret i Vasastan och gick hela vägen till Slussens tunnelbanestation. Jag minns känslan av att äntligen ha vunnit rätten att vara i huvudstaden. Inte bara hade jag hittat min plats i en ogästvänlig stad. Jag hade fått en plats bland mina intellektuella förebilder, inträde i en förtrollad värld, befriad från den grå tristess och osynlighet ”ute i landet” som jag kommit ifrån.

Det dröjde inte länge förrän verkligheten på Klubben förvandlade den första dagens eufori till sömnlösa nätter och depression. Jag förstod tidigt att jag, för att få vara med, var tvungen att underkasta mig Kulturprofilens nycker och förnedringsriter. Genom att provocera och chockera med sexuellt laddade gester och uttalanden avväpnade han sin omgivning: Han och enbart han bestämde vad som var accepterat. Det pågick ett ständigt objektifierande och dominerande, en outtalad uppdelning av människor i svaga eller starka. Jag uppfattade det som att jag förväntades tåla tafsningar och liknande som jag utsattes för när jag arbetade på Klubbens föreställningar.

De välkända intellektuella som hörde till kretsen kring Klubben, och som jag hade betraktat som allierade i mitt brådmogna motstånd mot den svenska humaniorans förstelning och fattigdom, visade sig inte bara tolerera Kulturprofilens beteenden, utan uppskatta all rök som omgav honom så länge den höll elden dold.

Jag visste att något var väldigt fel med Kulturprofilens beteenden och den sociala miljö som han skapat omkring sig. Det kändes i hela kroppen. Men ingen av dessa intellektuella som jag såg upp till, och som jag hade hoppats skulle visa mig vägen genom ett tänkande och skrivande liv, tycktes villiga att bekräfta att min bestörtning var befogad. Det rådde en kultur av passiv uppmuntran bland dessa personer (vilka jag i dag inte har någon kontakt med).

Som hans offer nu har vittnat om ledde varje ifrågasättande av Kulturprofilen till underförstådda antydningar om ens egna bristande själsförmågor, ens småborgerlighet och ”småsinta svenskhet”. Detta är en effektiv strategi hos förövare i kultursfären för att tysta ner den majoritet som trots allt känner sig obekväm med deras maktmissbruk och övergrepp: genom att kulturellt sudda ut gränsen mellan normbrytande beteenden och övergrepp gör de det svårare att reagera på de senare utan att därigenom också kritisera de tidigare. Potentiella kritiker förblir därför tysta av rädsla för att framstå som vanliga svennar.

Jag har försökt skärskåda mina minnen från Klubben. Jag blev aldrig vittne till något direkt övergrepp under min tid där – mellan 2010 och 2012 – men jag anade alltid att de övergrepp som Kulturprofilen nu anklagats för ägde rum. Jag har frågat mig: Om jag, som bara var där tillfälligt och utan att tillhöra de invigda, anade detta – vad visste inte då de akademiledamöter, professorer, författare, musei- och förlagschefer som varit hans nära vänner sedan decennier?

Mina erfarenheter av kretsen kring Kulturprofilen har hjälpt mig att känna igen den form av intellektuell ytlighet som möjliggjort dess tystnads- och övergreppskultur. De värden som förespråkas av prestigefyllda kulturinstitutioner och de mest aktiva offentliga intellektuella i Sverige i dag är inte oskyldiga. Den lilla exklusiva krets som haft Klubben som nav har under en lång tid etablerat sin egen form av estetisk nihilism – enligt vilken allt konkret politiskt och socialt engagemang inom den rådande ordningen anses ”dumt” och ”ofint” – som den naturliga innebörden av begreppet kultur.
Detta är inte ett fenomen isolerat till Stockholm. Kulturellt såväl som socialt är kretsen kring Klubben bara en satellit till en internationell grupp inflytelserika filosofer, författare och akademiker som sedan - decennier arbetat för att förskjuta humanistiska studier bort från varje konkret politiskt engagemang, mot ett intresse för frågor om språk, estetik och ”varat” som betraktats som ”mer ursprungliga” än de utmaningar som möter oss som delaktiga aktörer i samhället.
Det är kanske inte bara ett sammanträffande att samma filosofiska begrepp som inspirerat kretsen kring Klubben mer än något annat, den franska filosofen Jacques Derridas ”dekonstruktion” – utvecklat under inflytande av nazisten Martin Heideggers filosofi – för inte så länge sedan plockades upp av alt-right-högerns galjonsfigur Steve Bannon.
Jag hade det oförtjänta privilegiet att inte förlora något på att dra mig undan från Klubben, flytta ifrån Stockholm och tacka nej till Kulturprofilens beskyddarverksamhet, vara en svikare och avhoppare.
Jag hade det oförtjänta privilegiet att vara man och att därför, och endast därför, kunna lämna Stockholms så kallade kulturelit bakom mig relativt oskadd.

Ludwig Schmitz Doktorand i litteraturvetenskap vid New York University "

DN TISDAG 28 NOVEMBER 2017

" Ola Larsmo: När det gäller rasismen vill SD både äta kakan och ha den kvar

Så var det dags igen för en SD-politiker att öppna munnen och säga vad han tänker om muslimer. En dryg miljard människor är motsatsen till ”100 procent fullt ut människa”.

Martin Strid från Borlänge som i helgen gjorde uttalandet på partiets landsdagar valde att lämna SD innan han blev utesluten. I SVT:s Agenda (26/11) gör Jimmie Åkesson sitt bästa för att distansera sig från den före detta partikamraten som han kallar ”typ” och uttalandet för ”idiotiskt”. Sedan säger SD:s partiledare något intressant om sin egen roll i sammanhanget: ”Han var inte kvar där när jag var och hälsade på på landsdagarna i dag i alla fall”.
Åkesson intar en märklig position som partiledare; han är brandsläckare och mr Clean som man plockar fram när något ur partiets bakgrund sticker ut och gör sig påmint. Då måste han också hållas borta från mycket av verksamheten – till den grad att han ”hälsar på” på sina egna landsdagar, partiets högsta beslutande församling.
Som Mats J Larsson påpekade här i DN (10/11) tangerar nu SD Ny Demokratis rekord när det gäller antalet avhoppade eller uteslutna riksdagsledamöter – en av dessa var Anna Hagwall, efter uttalanden om vilken ”etnisk grupp” hon menade låg bakom de ”Bonnierska tidningarna”. Men det finns ingen konsekvens kring vilka som blir kvar och vilka som åker.
Martin Kinnunen och Marcus Wiechsel besöker Assad-regimen i Syrien och medverkar i dess propaganda. Det visste inte Åkesson heller. De blir kvar i partiet. Pavel Gamov far till Ryssland på oklara

grunder och låter sig där intervjuas av statliga medier som ”internationell expert”. Han utesluts.
I december förra året gjorde Expo en genomgång av olika SD-företrädare som uttalat sig antisemitiskt eller nazistiskt. Vi har gruppledaren i Örnsköldsvik, som på sin FB-sida 2015 skrev om ”Zionist judarna som har den osynliga makten här i Världen, även här i lilla Sverige.” Vi har gruppledaren i Nacka som vid ett flertal tillfällen gillat och citerat förintelseförnekande material på FB. Bägge är kvar i partiet. Expos lista rymmer fler exempel och man har tillfrågat företrädare för partiet som urskuldar dem. Den där nolltoleransen visar sig vara en 0,5-tolerans.
SD:s hållning är ett utmärkt exempel på vad George Orwell kallade ”dubbeltänk.” Man lyckas tänka två motstridiga tankar samtidigt, helt enkelt därför att stunden kräver det. Man vill putsa upp sig som tänkbar samarbetspartner med Moderaterna och KD. Samtidigt vill man inte bränna broar till sina gamla kärnväljare. Bägge hållningarna behövs för ett underlag som ska räcka till den eftertraktade positionen som vågmästare eller grund för en borgerlig regering. Alla ska med. Men det enda sättet att bryta med sitt förflutna vore att byta namn. Sverigedemokraterna säger sig inte vara det parti som 1988 grundades av SS-veteranen Gustaf Ekström och vars partiledare blev Anders Klarström från Nordiska rikspartiet. Ville man verkligen markera avstånd till sitt förflutna skulle man förstås kalla sig något annat. Men då skulle man också bryta med kontinuiteten – och därmed med de kärnväljare som i dag fyller kommentarfälten på den ”SD närstående” webbsajten Samhällsnytt.

Ola Larsmo
litteratur@dn.se "

DN TISDAG 28 NOVEMBER 2017

" Nya anklagelser om sexuella ofredanden

Nu riktas nya anklagelser mot den vänsterpartistiske fullmäktige-ledamot som utretts för flera fall av sexuella ofredanden mot unga personer. Mannen utreddes redan för två år sedan – men fick då fortsatt förtroende av partiets högsta ledning. Nu tas ärendet upp på nytt.

I fredags uppgav vänsterpartiet för DN att man nyligen utrett ett fall av sexuella trakasserier av en förtroendevald i Stockholms stad som avslutats och att åtgärder vidtagits. På måndagen backar partiet och säger att man har tagit upp fallet igen efter att nya anklagelser framkommit.
– Det har kommit fram fler uppgifter som är värda att beakta för att förstå de här sakerna mer. De nya uppgifterna kom förra veckan, säger gruppledaren Sebastian Wiklund (V).
Vad anklagas fullmäktigeledamoten för?
– Det handlar om oönskade kontakter, i huvudsak över nätet.
Är det kriminella handlingar?
– Vad vi vet i dagsläget är de inte av den karaktären, men vi kommer att utreda mer och då ta ställning till det, säger Sebastian Wiklund.
Politikern är i dag ledamot i Stockholms stads fullmäktige och har även tyngre förtroendeuppdrag på högre nivå för Vänsterpartiet. Han är också en flitig debattör i press och sociala medier och sitter i flera styrelser i såväl fackförbund som nationella föreningar.
Enligt uppgift till DN anmäldes mannen redan för två år sedan och anklagades då för sexuella ofredanden mot flera unga personer i partiet. Händelserna utreddes av partiets högsta ledning som gav mannen fortsatt förtroende att fullfölja sina uppdrag.

I samband med det politiska Metoo-uppropet #imaktenskorridorer har händelserna åter aktualiserats. Och i fredags bekräftade partiet att man nyligen avslutat ett ärende om sexuella trakasserier och även vidtagit åtgärder.
Vilka åtgärder hade ni vidtagit innan de nya anklagelserna kom?
– Det vill jag inte närmare gå in på, men det hade vi gjort. Det handlar om att få saker och ting rätt. Att sluta och så vidare. Men nu har det uppkommit fler uppgifter som vi ska gå till botten med. Det kommer vi att göra så snabbt vi kan, säger Sebastian Wiklund.
Vänsterpartiets partisekreterare Aron Etzler (V) avböjer att kommentera att anklagelserna om sexuella ofredanden ska ha utretts av partiet centralt redan för två år sedan. Han hänvisar frågan vidare till vänsterpartiet i Stadshuset – som inte kan svara på frågan.
– Det vet jag inte något om. Det får du ta där. Vi kommer att utreda det här internt, allt som ligger på bordet. Vi gör det så snabbt vi kan, säger Sebastian Wiklund.

Jessica Ritzén
jessica.ritzen@dn.se "

DN TISDAG 28 NOVEMBER 2017

" Mogerts uppgång och fall i Stockholmspolitiken

15 år i Stadshusets korridorer och ännu längre tid i Stockholms socialdemokratiska maktkärna. Stadsbyggnads- och kulturborgarrådet Roger Mogerts karriär såg ut att fortsätta – men sedan kom kampanjerna #metoo och #imaktenskorridorer. Här är historien om Roger Mogerts uppgång och fall i Stockholmspolitiken.

Hösten 2017. Socialdemokraten och kommunpolitikern Roger Mogert sitter i en taxi och svarar i telefon på en reporters frågor om ett nytt bostadsområde i Stockholm som ska klubbas.
Så har hans liv ofta sett ut de senaste tre åren.
Med ansvar för stadsbyggnad och kultur är lokaltidningarna i allmänhet intresserade av vad han har att säga. Men under sensommaren och hösten det här året får han uppmärksamhet även utanför huvudstaden.
Inte för att hans frågor särskilt ofta har ett riksintresse, utan för att han den här gången testat att dyka rakt in i en debatt med huvudet före. Den så kallade biblioteksdebatten har rasat i månader på kultursidor och sociala medier.
Nu har Roger Mogert skrivit en kulturtext i Svenska Dagbladet där han anklagar motståndarnas vurm för frågan om tystnad, ordning och reda på bibliotek för att ha rasistiska undertoner.
Samma kväll ska han stå i SVT-studion och debattera frågan på bästa sändningstid. Debatten får svallvågor och sprider sig från Aktuelltstudion och ut över landet.

Moderaternas partiledare Ulf Kristersson blev förbannad. Det blev också Elin Ehn, bibliotekarie i Hässelby och Vällingby, som i SvD menade att Mogert fokuserade på helt fel saker.
En dryg månad senare ska hans namn återigen hamna i riksnyheternas fokus.
Men den här gången står inte en debatt eller en politisk fråga i fokus. I stället handlar det om hans avgång efter anklagelser om att ha utnyttjat sin maktställning för att ta kontakt med kvinnor.
På en eftermiddag är han borta från politiken. I femton år har Roger Mogert haft en central position i Stockholms socialdemokratiska rörelse.
Vem var han? Hur blev han en del av makten i Stockholms stad?
– Jag har alltid varit road av politik. När jag var nio, tio år försökte jag övertala mina föräldrar att rösta nej till kärnkraften. Det gick jätteilla.
Roger Mogert har efter ett stökigt sammanträde i Stockholms arbetarekommun 2002 utsetts till gatu- och fastighetsborgarråd i Stockholm. Nu blir han intervjuad av DN:s Eva-Karin Gyllenberg efter att hans parti utsett honom till ett av sex socialdemokratiska borgarråd.
Redan innan tiden som borgarråd var han en del av en grupp tongivande socialdemokrater med mycket makt. Likt de flesta högt uppsatta socialdemokratiska politiker gick han vägen via SSU.
I slutet av 80-talet blev han medlem i ungdomsförbundet, och en rad socialdemokrater från Stockholm i samma generation gjorde karriär i partiet.
Uppgifter om de så kallade ”Familjerna” som styr arbetarekommunen har förekommit i flera år. Anders Ygeman är i dag gruppledare i riksdagen och dessutom ordförande för Socialdemokraterna i Stockholms stad. Till nästa val toppar han riksdagslistan för distriktet.
Anders Ygeman var en maktfaktor. Elizabeth Ygeman en annan med makt. Veronica Palm en tredje.
Anders Ygeman efterträdde Veronica Palm på posten som ordförande för S i Stockholms stad.
Roger Mogert var tidigare gift med Veronica Palm. Och han har sedan länge haft täta band med Anders Ygeman, enligt flera källor.
Familjernas styre har flera gånger kritiserats av andra socialdemokrater. I en intervju med Aftonbladet sa en S-källa att man måste vara ”obrottsligt lojal” mot familjerna för att klara sig – uppgifter som förnekades av de inblandade.
Det är med den bakgrunden som han blev borgarråd 2002. Det har varit stora interna stridigheter bland socialdemokraterna i Stockholms stad tidigare, men Roger Mogert har alltid suttit kvar.
I november 2017 – drygt 15 år efter att han tillträdde som borgarråd – var tiden plötsligt över.
– Att sparka ut honom är inte svårt. Det går att ersätta. Men det är fruktansvärt, för varje kvinna som tidigare inte har berättat har tyvärr inneburit att fler kvinnor drabbats, sa Karin Wanngård när hon meddelade att Mogert avgått.
Avgången slog ner som en bomb. En av kommunens högsta politiker fick avgå efter vittnesmål om att borgarrådet ska ha utnyttjat sin maktposition för att ta kontakt med och söka upp kvinnor.
Ett vittne i 20-årsåldern uttalar sig i SVT och berättar att Roger Mogert ska ha tjatat på kvinnan om att ha sex, och sedan blivit arg när hon sa nej.
Karin Wanngård sade att det fanns ett mönster och att kvinnorna känt att de har befunnit sig i en utsatt position.
Mogert avgick genast. Han bad i ett skriftligt uttalande om ursäkt och skrev att han skulle söka hjälp.
Men det går ingen nöd på Roger Mogert ekonomiskt. Efter femton år i toppen av kommunpolitiken har han kvalificerat sig för en rejäl fallskärm. Totalt handlar det om drygt fyra miljoner på fem år, enligt Stockholmdirekt.

För Socialdemokraterna i Stockholm innebär avgången att en av partiets mest profilerade politiker lokalt försvinner. Samtidigt har många hyllat Karin Wanngårds tydlighet i hanteringen.
Så kanske får avgången konsekvenser, inte bara i opinionen. Klart är i alla fall att en maktfaktor de senaste femton åren inte längre är kvar. Vad det innebär för S i Stockholm återstår att se.

Anton Säll
anton.sall@dn.se "

DN TISDAG 28 NOVEMBER 2017

" Förskolebarn erbjuds pengar för lättklädda bilder

Vällingby. Minst två lappar har påträffats i närheten av Vällingby i västra Stockholm under de senaste dagarna. På lapparna hävdar en person som utger sig för att vara fotograf att denne vill ta bilder på lättklädda barn.

Enligt lappen, som DN har tagit del av, erbjuds flickor mellan 5 och 12 år ”upp till 200 kr” i ersättning. På lappen finns också bilder på lättklädda barn.
En förälder som är medlem i en lokal föräldraförening hittade en av lapparna.
– Första känslan var att jag måste ha läst fel. Först trodde jag att någon sökte modeller, men sedan såg jag att texten och bilderna såg helkonstiga ut. Sedan ramlade polletten ner, att det här är koko. Det är klart att det här inte alls är kul, säger han.
På lappen uppmanas barn att träffa fotografen på en adress där det ligger en förskola. Förskolan har fått in liknande lappar från grannar. Enligt förskolechefen har lapparna polisanmälts från flera olika håll.
Håkan Thor, operativ samordnare på polisen i Vällingby, känner till lapparna.
– Det stod platsangivelser och tider på de där lapparna och i helgen var de tjänstgörande patrullerna lite engagerade i det, säger han.
Polisen fortsätter att följa upp ärendet, men har i dagsläget ingen misstänkt.
– Det finns två scenarior. Det ena är att någon faktiskt gör det som står på lapparna och det andra är att någon med osedvanligt osmaklig

humor försöker väcka någon form av uppmärksamhet. Vi får utgå från att det finns någon sorts sanning i det, säger Håkan Thor.

Marcus Andersson "

DN ONSDAG 29 NOVEMBER 2017

”Ansvariga i Akademien bör avgå – det är fullt möjligt”

Förtroendet för Akademien och dess ledamöter är rubbat, ledningens integritet och omdöme har brustit. Sara Danius har bekräftat brott mot jävsreglerna. De tidigare ständiga sekreterarna Horace Engdahl och Peter Englund bör ta sitt ansvar och lämna Akademien, vilket är fullt möjligt enligt stadgarna, skriver professor Claes Sandgren.

Svenska Akademien instiftades av Gustav III 1786 och har alltjämt Konungen som sin beskyddare. Den har bland annat uppdraget att besluta om Nobelpriset i litteratur. Allt detta ger Akademien en officiös karaktär. Höga krav ska därför ställas på Akademiens oförvitlighet. Men DN:s granskning, som framstår som allt igenom trovärdig, tyder på att Akademiens integritet är minst sagt bristfällig.
Reportaget redovisar uppseendeväckande uppgifter om den så kallade Kulturprofilen, uppgifter som Akademien inte satt i fråga. Sara Danius har bekräftat att Kulturprofilens sexuella trakasserier och övergrepp varit kända inom Akademien. Profilen har till och med utsatt ”ledamöter, ledamöters döttrar och ledamöters hustrur för oönskad intimitet”.
Akademien har stöttat den så kallade Klubben inte bara finansiellt, utan ledamöterna har även gett den prestige och legitimitet genom talrik medverkan i dess arrangemang. Klubben har drivits av ett företag, som uppburit knappt åtta miljoner kronor i offentligt stöd de senaste tio åren, utöver bidragen från Akademien. Bolagets enda styrelseledamöter är Kulturprofilen och hans fru, en författare som är starkt knuten till Akademien. De har var och en haft rätt att ensam

teckna bolagets firma. Författaren har dessutom svarat för verksamhetens litteraturprogram. Det finns också en något diffus ”förening”, som uppbär medlemsavgifter från allmänheten.
Inom alla samhälleliga områden kan det finnas förtroendeskadliga omständigheter såsom nätverkande, otillbörligt samröre, vänskapskorruption, intressekonflikter, korruption. Nätverkande kan vara värdefullt – Klubben har varit en nod för det – men nätverkande har en porös gräns mot sådant samröre som inger olust och ofta är utslag av dåligt omdöme. Akademiledamoten Per Wästbergs brev till Hovet – på Akademiens brevpapper – där han ”med kraft rekommenderade” att mannen skulle få en kunglig orden, är ett gott exempel.
Vänskapskorruption är ett svårfångat begrepp. Men ledamöternas belöningar av varandra med priser kan hänföras hit. På senare år har Sture Allén, Katarina Frostenson, Torgny Lindgren och Göran Malmqvist fått några av de mest prestigefyllda utmärkelserna, som åtföljs av summor om 200 000–250 000 kronor. Intressekonflikter – ofta i form av jäv – är besläktade med vänskapskorruption. Det handlar om att en person tar ovidkommande hänsyn eller att det finns någon omständighet som ger intrycket att det är så. Stödet till den verksamhet som bedrivs av Kulturprofilen och den tidigare nämnda författare som är knuten till Akademien hör hemma här. Danius har bekräftat att Akademien har brutit mot sina jävsregler.
Steget till mutbrott, slutligen, är inte långt. Det kan vara brottsligt att vara snäll – utan baktankar. 16 anställda vid ett äldreboende har dömts till mutbrott för att de tagit emot ett testamentariskt förordnande, fastän de inte fått kännedom om detta, förrän testator avlidit, och alltså inte kunde favorisera vårdtagaren, som bara ville visa personalen sin uppskattning. Nivån för vad som är brottsligt ligger lågt. En polis, som underlåtit att rapportera en bilist som kört utan bilbälte, dömdes därför att han mottagit en sallad värd 65 kronor. Inget som hittills kommit fram om Kulturprofilens relation till Akademien är dock skäl att tro att någon ledamot trampat i detta klaver.
Slutsatsen kan inte bli någon annan än att förtroendet för Akademien och dess ledamöter är rubbat. Särskilt ledningens integritet och omdöme har brustit. De bägge närmast föregående ständiga sekreterarna – under perioden 1999–2015 – Horace Engdahl och Peter Englund bör ta sitt ansvar genom att lämna Akademien, så som brukar ske när en institution utmärks av grava missförhållanden. Det finns visserligen en uppfattning att de Aderton inte kan utträda ur gemenskapen, men det är en föreställning som saknar stöd i stadgarna och är oförenlig med moderna associationsrättsliga principer, särskilt som ett utträde inte skulle frigöra ledamoten från några betungande åtaganden gentemot Akademien.
Även det faktum att en ledamot kan uteslutas, något som visar att ledamotskapet inte är på livstid, talar för en utträdesrätt. Paragraf 19 lyder så här: ”Beträdes Ledamot med något som emot heder och ära går, varde han för altid utesluten.” ”Varde” innebär att en ledamot ska uteslutas, om denne brustit enligt bestämmelsen. Om den utredning som anförtrotts en advokatbyrå bekräftar de uppgifter som kommit i dagen och Akademien ändå inte utesluter de nämnda personerna, bör kungen i sin egenskap av beskyddare gripa in till skydd för Akademiens ”heder och ära.” Vad är annars beskyddarens uppdrag? Att Majestätet förletts att tilldela Kulturprofilen en kunglig orden, något som denne gärna hållit fram för att stärka sin status, borde vara skäl nog att agera.
Till sist finns det skäl att lyfta blicken från Akademiens bristande ”heder och ära”. De förtroendeskador den vållat sig själv är en påminnelse om att otillbörligt samröre, vänskapskorruption och intressekonflikter kan florera på de mest oväntade håll i samhället, företeelser som kan vara nära nog lika samhällsskadliga som korruption i snäv mening men än svårare att upptäcka. Det finns en

uppsjö etiska planer – till exempel statens detaljrika Värdegrund – men varken dessa planer, internkontroll eller annan revision är effektivt bot mot dessa slag av oegentligheter. Och Riksrevisionen, som har den förebyggande rollen, slickar fortfarande såren efter sitt debacle häromåret och hämmas av en olycklig ledningsstruktur.
Vi får i stället lita till att anställda vågar slå larm hos tillsynsorgan, medier och de rättsvårdande myndigheterna. Det är därför bra att vi i år fick en lag om skydd för visselblåsare, dessvärre en halvmesyr. En visselblåsare som lämnar uppgifter till exempelvis en tillsynsmyndighet, en internrevisor eller Polisen om sin chefs eller en kollegas oegentligheter får nämligen finna sig i att hans eller hennes identitet röjs för den anmälde. Det leder till att anmälningar görs anonymt – med följd att det blir svårt att reda ut dem – eller inte alls. I praktiken leder det till att de flesta ser sig hänvisade till medierna. Dessa har dock mer sällan kompetens och resurser att gå till botten med uppgifterna och det är inte givet att saken har ett allmänintresse som motiverar en granskning. DN:s reportage är ett föredömligt exempel på motsatsen.

Claes Sandgren, professor em. i civilrätt vid Stockholms universitet, f d ordförande för Institutet mot mutor "

DN ONSDAG 29 NOVEMBER 2017

" MP-ledamoten lämnar partiet – men sitter kvar

Riksdagsledamoten för Miljöpartiet har i över tio år anklagats för sexuella trakasserier och ovälkomna närmanden. Efter anklagelserna säger Stefan Nilsson till DN att han lämnar MP och blir politisk vilde.

DN avslöjade i måndags grova anklagelser om sexuella trakasserier som i tio års tid riktats mot en riksdagsledamoten Stefan Nilsson (MP). Mannen ska, enligt uppgifter till DN, ha för vana att säga olämpliga saker, komma med intima komplimanger och få kvinnor att känna stort obehag.
En partimedlem vittnade också om att han i januari 2014 förgripit sig på hennes fem månader gamla dotter genom att sticka in sin tunga i bebisens mun under en lunch på Södermalm i Stockholm. Kvinnan berättade:
– Jag grät hela vägen hem, ringde min mor och mina svärföräldrar och berättade. Väl hemma ringde jag upp och försökte prata med Stefan Nilsson om det han gjort. Som svar fick jag: ”Jag vet inte vad som hände mig. Jag kommer nog inte göra det igen”.
Händelsen polisanmäldes även 2015, men utredningen lades ned. Partiet gick aldrig till botten med anklagelserna, men betalade för att kvinnans besök hos en samtalsterapeut.
I kölvattnet av Metoo-kampanjen publicerade kvinnan en text om händelsen i sociala medier. Responsen från partiets lokala avdelning var ett mejl där hon beordrades att ta bort inlägget.
Under tisdagen sammankallades riksorganisationens krisgrupp med anledning av uppgifterna i DN. På eftermiddagen meddelar MP:s

partisekreterare Amanda Lind att partiet bett den utpekade ledamoten att avsäga sig alla politiska uppdrag.
– De uppgifter som har framkommit är av sådan karaktär att han inte kan verka som förtroendevald för MP, säger hon.
– Vi har pratat med honom och har bett honom avsäga sig alla uppdrag och vi förväntar oss att han kommer att göra det inom kort.
Amanda Lind säger till DN att de uppgifter som ligger till grund för beslutet har kommit till partiledningens kännedom först i samband med Metoo-kampanjen. Det handlar däremot om händelser som ska ha skett innan mannen kom in i riksdagen. Flera vittnesmål har handlat om gränslöst beteende, medlemmar som har känt obehag och minst en uppgift ska ha gällt kränkning.
– Det är först nu som de här händelserna har kommit till oss på riksorganisationen. Sedan kommer vi fortsätta med vår utredning, granska våra rutiner och se vem som visste vad och vad som har hänt, säger Amanda Lind.
Uppgifterna om att mannen ska ha förgripit sig på en partimedlems bebis har riksorganisationen däremot känt till – och enligt Amanda Lind – utrett.
– Partiet tog uppgiften på största allvar, men utredningen visade att de hade helt olika bilder av vad som hade hänt. Vi gav kvinnan stöd och uppmanade till polisanmälan. I den aktuella händelsen stod ord mot ord. Men med det sagt kommer vi att titta vidare på om vi kunde ha gjort mer.
Mamman till bebisen säger till DN att hon upplever att partiet inte har tagit hennes uppgifter på allvar.
– Vi får titta vidare på det som sagt och se om vi kunde ha gjort mer, säger Amanda Lind.
Ingen från Miljöpartiets ledning hade sent på tisdagseftermiddagen kontaktat mamman, som snart fyra år efter händelsen lider av svåra skuldkänslor och ångest över det som inträffade.
– Jag förväntar mig ingenting från dem, skriver hon i ett sms till DN.
Partiet kommer inte att polisanmäla ledamoten, men Amanda Lind säger att de alltid uppmanar personer som känner sig utsatta att göra anmälningar.
– Vi har en nolltolerans mot det här och vi ska arbeta hela tiden för att bli bättre.
Stefan Nilsson skriver i ett uttalande till DN att han lämnar Miljöpartiet och sina politiska uppdrag i partiet.
”Jag vill fortsätta att arbeta politiskt och jag är vald mandatperioden ut som riksdagsledamot. Jag kommer dock inte att kandidera i nästa val.”
Riksdagsledamoten fortsätter att neka till anklagelserna:
”Jag anser inte att jag har betett mig otillbörligt mot någon. Men jag kommer att ha fortsatt dialog med Miljöpartiet om den utredning som påbörjades förra veckan. Jag kommer nu att bli partilös i riksdagen.”
Amanda Lind hälsar via sin pressekreterare att Miljöpartiet beklagar ledamotens beslut och tycker att han borde ställa sin plats till förfogande.

Josefin Sköld
josefin.skold@dn.se
Emma Bouvin
emma.bouvin@dn.se "

DN ONSDAG 29 NOVEMBER 2017

" Ministern kallar till möte om kränkningar

Bostadsminister Peter Eriksson (MP) har kallat till möte med aktörerna i byggbranschen. Han vill kraftsamla mot kränkande behandling efter Metoo-kampanjen.

– Byggbranschen har en historia som på flera sätt är problematisk ur ett jämställdhetsperspektiv. Nu är rätt tillfälle att förändra den bilden. Jag vill att vi gemensamt agerar för att ingen kvinna ska utsättas för kränkningar och övergrepp, säger Peter Eriksson i ett uttalande.
På måndagen gick 4 627 kvinnor ut i uppropet #sistaspikenikistan mot sexuella övergrepp och trakasserier i byggbranschen där runt 200 kvinnors vittnade om hur de har utsatts för olika former av sexism. Uppropet som publicerades i Aftonbladet beskrev kvinnors svårigheter att avancera inom branschen, om arbetsgivare som inte tar ansvar och en rådande machokultur som har tillåtits i decennier. Det handlade också om direkta sexuella övergrepp och våldtäkter.
Liknande vittnesmål har kommit från en rad olika yrkesgrupper de senaste veckorna i samband med Metoo-kampanjen. Något som fått Peter Eriksson att kalla till möte med företrädare för byggbranschen där han vill diskutera hur man gemensamt kan agera mot kränkningar och övergrepp.
Enligt bostadsministerns pressekreterare är uppslutningen från branschen stor och 17 aktörer kommer delta på mötet som äger rum på torsdag den 30 november.

Katarina Lagerwall
katarina.lagerwall@dn.se "

DN ONSDAG 29 NOVEMBER 2017

" Vänsterpartiet begär debatt om Metoo

Vänsterpartiet begär att riksdagen ordnar en så kallad aktuell debatt med anledning av de frågor som Metoo-rörelsen och de många uppropen i dess efterföljd har väckt.

”Ingen kan längre blunda för hur problemen med sexuella trakasserier och övergrepp skär genom hela samhället. Nu måste vi i politiken komma med lösningar”, kommenterar Vänsterpartiets partiledare Jonas Sjöstedt i ett pressmeddelande.
Han tror att en debatt kan sätta ytterligare tryck på förändring.
Rossana Dinamarca, V:s feministiska talesperson, tror att ”tystnadskulturen” är på väg att brytas.
”Menar vi allvar med att #metoo måste vi göra verklighet av förslagen som förebygger sexuellt våld, som motar bort sexismen och som förändrar maktförhållanden” säger hon i pressmeddelandet.

TT "

DN ONSDAG 29 NOVEMBER 2017

”I vår bransch är det stor konkurrens och det kan vara svårt att säga ifrån”

Över 2 000 kvinnor från pr-branschen har samlats under #sistabriefen, ett upprop mot sexuella trakasserier och sexistisk jargong. De har lämnat in en arbetsbeskrivning, en brief, till relevanta makthavare där de kräver konkreta åtgärder för att säkra jämställda och trygga arbetsplatser.

I bransch efter bransch går kvinnor ut i upprop mot sexistiska strukturer på arbetsplatser. Nu har 2 126 kvinnor från reklam-, pr- och kommunikationsbranschen gjort detsamma. Under #sistabriefen går de ut och protesterar mot sexism och övergrepp på jobbet.
– Vi blev inspirerade av de tidigare uppropen, och jag hoppas också att andra ska inspireras av oss. Sexism och trakasserier finns överallt och många historier är fortfarande oberättade, säger Maja Stridsberg som är en av initiativtagarna till uppropet.
I uppropet som nu publiceras finns en lista med 2 126 namn. Där finns även anonyma vittnesmål som skildrar sexistiska jargonger, trakasserier och övergrepp. Många av vittnesmålen handlar om unga kvinnor i början av sin karriär. Maja Stridsberg menar att osäkra arbetsvillkor bidrar till de maktförhållanden som ligger till grund för de unga kvinnornas utsatthet.
– Det handlar om maktförhållanden. I vår bransch är det stor konkurrens och det kan vara svårt att säga ifrån. Man vill inte bli klassad som besvärlig, säger hon.
Förutom en namnlista och de vittnesmål som nu delas har kvinnorna i uppropet även skrivit en brief till makthavare inom branschen. Där kräver de en konkret plan för att åtgärda problemen som möter de kvinnliga medarbetarna.
En brief är en uppdragsbeskrivning som vanligtvis går ut inom reklam- pr- och kommunikationsbranschen till den som får uppdraget. Briefen beskriver vilket problem som ska lösas och ligger till grund för det kommande arbetet. Just denna uppdragsbeskrivning har gått ut till chefer, arbetsgivare, kunder, branschaktörer och skolor inom branschen.
En av dem som deltar i uppropet är Linda Waxin. Som 30-åring blev hon vd på den svenska grenen av Edelman, en av världens största pr-byråer.
– Jag fick arbeta dubbelt så hårt eftersom att jag samtidigt hela tiden också var tvungen att arbeta mot den sexism som mötte mig, säger hon.
Hon säger att uppropet även fått henne att tänka på hur hon själv var som vd. Hon tror att hennes rädsla för att inte uppfattas som besvärlig gjorde att hon inte gjorde allt hon kunde för sina kvinnliga anställda.
– Det här är en tid för reflektion för alla män, men även för oss som varit chefer i branschen. Som ung kvinna är man redan i underläge, även om man är i en hög position. Man vill inte verka känslig. Jag tror att det gjort att jag inte reagerat på allt som jag borde ha gjort.
Linda Waxin tror att kvinnor som blir utsatta efter uppropen lättare kan sätta sig upp mot sexistiskt bemötande och trakasserier. Hon jämför de branschupprop som kommit i kölvattnet av metoo med kvinnlig rösträtt.
– Nu kan alla kvinnor känna att de har samhället och normen på sin sida när de säger ifrån. Det är en revolution.

Amanda Dahl
amanda.dahl@dn.se "

"I början av oktober briserade Weinsteinskandalen i USA. Hashtaggen #metoo tar fart på Twitter efter att skådespelaren Alyssa Milano uppmanat alla som utsatts för sexuella trakasserier att svara på hennes inlägg med orden ”me too”.
I Sverige har kvinnor inom en rad branscher vittnat om och trakasserier. Här är några av uppropen:
#tystnadtagning – skådespelare
#visjungerut – sångare
#medvilkenrätt – jurister
#närmusikentystnar – musikbranschen
#imaktenskorridorer– politiker
#teknisktfel – teknikbranchen
#deadline – journalister
#tystiklassen – elever från grundskolan till gymnasiet
#inteförhandlingsbart – fackförbunden
#timeout – idrottsvärlden
#tystdansa – dansare
#akademiuppropet – högskole- och universitetsvärlden
#vardeljus – Svenska kyrkan
#sistaspikenikistan – byggbranschen
TT "

DN ONSDAG 29 NOVEMBER 2017

" Utsatta vittnar om grova övergrepp

De grupper som utsätts för det grövsta sexuella våldet har hittills inte haft någon röst i #metoo. Men nu skapas upprop även för de flickor och kvinnor som lever i drogberoende, kriminalitet och prostitution.

I uppropet #utanskyddsnät vittnar några av samhällets mest utsatta flickor och kvinnor – prostituerade, drogberoende och kriminella – om grovt sexualiserat våld.
”En gång somnade jag i överdos, vaknade ensam, naken och hela kroppen nerkletad av sperma. Så äcklad och förnedrad.”
”Efter en lång gruppvåldtäkt medan jag tuppat av skrev de ord på hela min kropp. Hora, luder, fitta. Jag minns min väns ledsna blick när hon såg orden.”
”Ibland fick jag stryk under själva akten. Ibland var jag tvungen att avbryta för att kräkas. Ibland fick jag inte avbryta.”
– Det här är grupper som generellt får utstå den mest extrema typen av sexuellt våld. Det är saker som vi ”vanliga” människor inte ens kan föreställa oss, det är rent vidrigt, säger Simon Häggström, kriminalinspektör vid människohandelsgruppen på polisens nationella operativa avdelning (Noa).
För många har övergreppen börjat i unga år. Svåra känslor dövas med droger, som leder vidare in i kriminalitet och prostitution. Inom prostitutionen lever många med en ständig rädsla för att bli misshandlade, rånade och våldtagna. Men övergreppen får sällan konsekvenser för förövaren.
– Det här är inte en grupp kvinnor som går in på närmaste polisstation och anmäler vad de utsatts för. De är alldeles för rädda och traumatiserade, säger Simon Häggström.

Att dessa flickors och kvinnors vittnesmål nu kommer ut i ljuset är välbehövligt, konstaterar Simon Häggström.
Men vittnesmålen måste också tas om hand. Ska det bli någon verklig förändring krävs det att politikerna agerar, anser han.
– Det får inte sluta med en kampanj. Frågan man måste ställa sig är vad man kan göra för att skydda den här gruppen ännu mer, och då tänker jag framför allt på lagstiftning.
– Vi måste prata om huruvida det är rimligt att man får dagsböter, några tusen kronor, som påföljd när man köper sex. Eller att man kommer undan med att inte ens sitta i fängelse när man köper sex av ett barn, säger Simon Häggström.
– Det väcker en stor empati med de kvinnor som befinner sig i prostitution, och så väcker det en otrolig ilska mot de män som möjliggör den här situationen trots att det varit olagligt i Sverige i nästan 20 år, säger jämställdhetsminister Åsa Regnér.

TT "

DN ONSDAG 29 NOVEMBER 2017

" 3 853 lärare i protest mot trakasserier

3 853 lärare har skrivit under uppropet #ickegodkänt – för att stoppa sexuella trakasserier och övergrepp från såväl elever, som föräldrar, kollegor och rektorer. – Det är särskilt absurt, med tanke på att vi jobbar med att utbilda barn till demokratiska medborgare, säger initiativtagaren Elinor Holmström.

Elinor Holmström är svensklärare på en högstadieskola utanför Stockholm och tog initiativ till uppropet #ickegodkänt för ett par veckor sedan, inspirerad av Metoo-uppropen i andra branscher.
Enligt henne har många uppfattningen att skolan är en fristad. Det är kvinnodominerat, man jobbar med barn och unga, med värdegrunder och mänskliga rättigheter.
– Men sanningen är att lärare utsätts av såväl kollegor som chefer, vårdnadshavare och elever. Det finns på alla nivåer. Och med tanke på mängden fall, trots att kåren är så kvinnodominerad, visar det ju vidden av samhällsproblemet, säger Elinor Holmström.
Tusentals verksamma lärare i uppropet beskriver allt från rektorer som tafsar, ”dickpicks” från kollegor, fysiska övergrepp och lärare som onanerar i lärarrummet, som tillsammans bedömer hur ”liggbara” kollegor är och vem som bör straffknullas. Även elever som runkar i klassrummet, hotar ”Jag ska knulla dig” eller ”Nu är det våldtäktstid”.
– Jag har varit ledsen under hela veckan när jag gått igenom alla vittnesmål. Chockad över mängden, särskilt med tanke på att vi jobbar med barn och unga. Samtidigt glad över att så många vill dela med sig, säger hon och fortsätter:
– Det är fruktansvärt. Extra ironiskt när lärare, som ska främja mänskliga rättigheter inklusive jämställdhet mellan män och kvinnor,

går från lektionen in till lärarrummet och utsätter sin kollega för övergrepp. Det är för mig helt absurt.
Trakasserier och övergrepp från elever tror hon är något lättare att hantera än när förövaren är en kollega eller chef.
– Det råder en stark tystnadskultur och övergrepp förminskas. ”Han ville skoja”. ”Han ville bara flirta”. Och om den som utsätter dig är din rektor eller fackrepresentant – vem vänder du dig till då?
Med tanke på elevernas vittnesmål i #tystiklassen som DN publicerade förra veckan – tror du att lärare som trakasserar kollegor också är benägna att utsätta barn sexuellt?
– Det vill man ju naturligtvis inte tro, men vi har fått in berättelser om lärare som även utsätter elever.
Lärarbristen är enorm. Enligt Skolverkets prognos från 2015 saknas 70 000 lärare fram till 2019.
I fjol genomförde Lärarnas riksförbund, LR, en enkätundersökning bland lärarstudenter. 16 procent uppgav att de under sin praktik blivit utsatt för hot, våld eller sexuella trakasserier och var femte hade funderat på att hoppa av.
LR:s förre ordförande Bo Jansson sa till facktidningen Skolvärlden att konkurrensen mellan skolor gör att problem sopas under mattan, av rädsla för dåligt rykte.
– Vi är ganska utsatta. Vi ska skydda våra elever och deras skolgång. Alla känner till lärarbristen och vet att sparkar vi någon nu är det svårt att rekrytera en ny. Utöver det är man mån om skolans rykte och vill att eleverna fortsätter komma. Det kan göra att man väljer att tysta ned saker som hänt. Men framför allt handlar det om en tysthetskultur som inte har med det fria skolvalet att göra, säger Elinor Holmström.
Tack vare Metoo-uppropen ser hon trots allt ljust på framtiden.
– Nu får det bli ett slut. Nu förändrar vi världen, känner jag.
Lisa Röstlund
lisa.rostlund@dn.se "

DN ONSDAG 29 NOVEMBER 2017

" Skolan är början för att färre ska behöva säga ”Metoo”

Analys. Skolan är troligen det viktigaste området för att färre ska behöva säga metoo i framtiden. Svenska politiker har nu börjat diskutera hur de ska få sexuella övergrepp och trakasserier att minska i samhället. Därmed går kampanjen från vittnesmål till politik.

Sedan den amerikanska skådespelerskan Alyssa Milano bad alla kvinnor som ofredats sexuellt att svara på hennes tweet med orden ”me too” den 15 oktober är det som om havet dragit sig tillbaka och blottat en struktur av trakasserier och övergrepp. Land efter land och bransch efter bransch har formulerat egna upprop med vittnesmål.

Det senaste kommer från lärarna och kallas #ickegodkänt . Det följer på vittnesmål från 1 700 elever under haschtaggen #tystiklassen. Många av vittnesmålen handlar om övergrepp som aldrig anmälts eller utretts, och där ingen har reagerat.
”Sex killar ’leker våldtäkt’ med mig i biblioteket. Omringar mig. ’Låtsasknullar’ mig. Skriker att jag är en liten hora. Ingen ingriper.”, berättar en elev i uppropet #tystiklassen.
Om skolbarn får lära sig att sådana övergrepp är en del av vardagen, att de kan ske utan att någon reagerar och offren får lära sig att bita ihop kan de erfarenheterna prägla också vuxenlivet. Och så sprider det sig.
Skolan kan i stället visa elever att de har rätt till sin kropp, att män och kvinnor är lika mycket värda och att kränkningar är oacceptabla. Men om lärare och rektorer själva sexuellt trakasserar och förgriper sig på

sina kollegor kan de knappast göra det, som de 3 853 kvinnliga lärarna bakom uppropet #ickegodkänt påpekar.
Metoo-kampanjen bara växer och förändrar land efter land. Till en början var det avgångarna som syntes tydligast, som när Storbritannien hastigt fick en ny försvarsminister.
Nu kommer de politiska förslagen. I Frankrike i lördags valde presidenten Emmanuel Macron att peka ut jämställdhet som en huvudfråga. ”Vårt samhälle är sjukt av sexism”, sa han. ”Nu måste vi agera innan det är för sent”
Emmanuel Macron vill prioritera tre områden, varav utbildning är det första. Eleverna ska bland annat undervisas om kvinnoförnedrande stereotyper och pornografi.
I Sverige har den politiska debatten börjat i mindre skala. Kulturministern har kallat ihop cheferna för nationalscenerna efter skådespelarnas och sångarnas upprop. När juristernas vittnade om övergrepp och trakasserier kallade regeringen till sig rättsväsendets högsta chefer. Utbildningsminister Gustav Fridolin (MP) har sagt att han vill sätta in en serie av insatser i skolan. Allt från utbildningen av lärare, om hur man bygger trygga miljöer, till handledning om vad var och en kan göra i olika situationer.
Oppositionen lägger förslag och Vänsterpartiet har begärt att riksdagen ska hålla en extrainsatt debatt om Metoo-kampanjen.
Politiker beklagar sig stundtals över att väljarna inte är tillräckligt aktiva i deras frågor. Inom ramen för #metoo växer att starkt engagemang, och det återstår att se om regering, riksdag och kommunalpolitiker kan kanalisera den vrede som vittnesmålen om övergreppen och trakasserierna väcker. Än så länge har inte statsminister Stefan Löfven velat göra som Emmanuel Macron och välja jämställdhet som en av de viktigaste politiska frågorna i Sverige.
Ewa Stenberg
ewa.stenberg@dn.se "

DN ONSDAG 29 NOVEMBER 2017

”En styrka att vi har diskussionen”

Lärarnas upprop #ickegodkänt visar att kvinnodominerade yrken inte är befriade från sexuella trakasserier och kränkningar. Det menar Lärarförbundets ordförande Johanna Jaara Åstrand.

Lärarförbundet välkomnar uppropet och ser en ”unik” möjlighet att sätta stopp för sexuella trakasserier och övergrepp.
– Jag tycker att det finns en enorm styrka att vi har den här diskussionen uppe på bordet. Vi ser också en möjlighet att utmana könsnormer och en maktstruktur som är förödande, säger Johanna Jaara Åstrand.
Hur tänker Lärarförbundet agera i den här frågan?
– Vi har sedan länge rutiner och råd och stöd för hur man ska agera när sådana händelser inträffar. Vi har också gått ut med tydliga riktlinjer till förtroendevalda och ombudsmän.

Viviana Canoilas
viviana.canoilas@dn.se "

DN ONSDAG 29 NOVEMBER 2017

" Lärare berättar: ”En man nära 70 lutar sig mot mig och väser ’Jag har alltid älskat - kvinnor på knä’ i mitt öra”

#ickegodkänt Det är skolans uppdrag att uppfostra demokratiska medborgare, att främja kvinnor och mäns lika värde och att aktivt motverka alla former av kränkande behandling. Att lärare och rektorer själva sexuellt trakasserar och förgriper sig på kollegor och anställda är oförsvarbart, skriver 3 853 kvinnliga lärare.

Vi ger skolans demokratiska uppdrag och jämställdhetsarbete #ickegodkänt, nu är det dags för omprov! Skolan skall präglas av omsorg för individen, omtanke och generositet. Skolan har i uppdrag att överföra grundläggande värden, där jämställdhet utgör ett fundament.
Hur ska kunskaperna kunna ingjutas på allvar – samtidigt som skolans egen personal och rektorer själva sexuellt trakasserar eller förgriper sig på kollegor?
Inte ens i ett av världens mest jämställda länder, med en skola byggd på demokrati och allas lika värde, är vi fredade från sexuella trakasserier och övergrepp. Tillsammans har kvinnor och icke binära kollegor från hela Sveriges skolor, fritidshem och förskolor samlats: gamla som unga, lärarstudenter, nyexaminerade som pensionerade, mitt i karriären och sjukskrivna, aktiva och inaktiva, för att dela med sig av erfarenheter och stödja sina kollegor.

Min första dag på min första arbetsplats, nyexad och 25 år. Jag sitter på huk på golvet för att prata med en kollega som sitter i en soffa. En man nära 70 lutar sig mot mig och väser ”Jag har alltid älskat kvinnor på knä” i mitt öra.”

Efter en sommaravslutning har vi fest hemma hos mig. En manlig kollega vägrar att gå därifrån före han har fått ligga med mig eller en annan kvinnlig kollega som sover i gästrummet. ”Jag vet att ni vill egentligen...”.

Jag är gravid. En manlig kollega i personalrummet när vi är ensamma:
– Så, du gillar att ha sex?”
På sommarfesten spelar kollegiet spel i femkamp. Bland annat twister. När jag står i min sista position och just har fått reda på att jag vunnit den delen puttar rektorn omkull mig och sticker in handen under min kjol och nyper mig hårt på insidan av låret. Jag skriker sluta. Ingen gör något. Flera går därifrån. Ingen hjälper mig upp.”

Stod i hissen. Hade mängder med elevböcker med mig. Min manliga, och nästan helt främmande, kollega tryckte upp mig mot väggen och höll fast mig medan han gned sig mot mig. En hissfärd på 20 sekunder och jag sa ingenting. Varken då eller efteråt.”

Rektorn tar tag i min rumpa med båda händerna, helt utan förvarning, när jag byter låt på dansgolvet på jobbfesten. Han säger inget, bara tar mig på rumpan med ett stadigt grepp och går sen vidare.”
En manlig (gift, med barn på väg) kollega räcker mig sin mobiltelefon, på skärmen ser jag en bild på honom med ett stadigt tag om sitt styva könsorgan. Jag ser upp på honom och han säger ”Den är ännu större

i verkligheten, vi går in på toaletten där borta så får vi se om du får plats med den”.”

Två kollegor brukade diskutera öppet om hur mycket pengar de skulle ha för att ligga med kvinnorna i skolan. De skämdes inte. En gång diskuterade de mig när jag satt i samma rum. Jag blev stel och sa ifrån. Då började de skratta och sa ”Kanske vill ha 5 000 kronor till för att ligga med henne nu, hon verkar jobbig”.”

Höggravid. Rektorn ska under skolavslutningen tacka mig för mitt jobb. Han gör detta genom att peka på min mage och dra ett skämt om att han i alla fall inte är ansvarig för den och skrockar lite efteråt.”
Efter en föreläsning med en gästföreläsare som skall starta upp ett sex- och samlevnadstema frågar en kollega mig om jag gillar kuk.”
På praktiken. Jag och min studiekamrat sitter i personalrummet på skolan och förbereder våra lektioner. En manlig lärare kommer in och slår sig ner i soffan bredvid. Döm om min förvåning när jag ser att han sitter och runkar för öppen ridå.”

Blev daskad på rumpan av en kollega som blivit kvar i skolan sedan urminnes tider för han ”är ju så bra med de stökiga grabbarna”. Lyfte detta med ansvarig chef som hade ett samtal med personen. Någon vecka senare daskade han en tjej i årskurs åtta på rumpan.”

24 år. Nyexaminerad lärare och ny på skolan. Personalfest och jag blir placerad bredvid en manlig kollega som ingen vill sitta bredvid för att han inte kan hålla händerna i styr när han har druckit. Mycket riktigt, det dröjde inte länge innan hans händer var över allt på min kropp. Han tvingade även till sig en kyss och tryckte ner ansiktet i min urringning. Vid matbordet. Efter maten kom en annan manlig kollega till undsättning och tog mig till baren. Hela kvällen fyllde han på mitt glas och när jag skulle hem erbjöd han sig att skjutsa mig. Tydligen hade han inte druckit något utan bara supit ner mig. Utanför mitt hus tvingade han sig på mig. Han kysste mig hårt, höll fast mig. Jag lyckades ta mig loss och hem. Måndagen efter fick jag och mina två manliga kollegor jobba tillsammans med våra lågstadieelever.”

Tillbaka efter föräldraledigheten med en ny chef. Vid ett möte på hans kontor fick jag veta att min återkomst kom väldigt olägligt, och att min tjänst som huvudlärare inte längre var tillgänglig. Istället fick jag täcka upp en kurs jag inte hade utbildning för, en kurs som ingen ville ha. När jag protesterade mot detta tog han sitt pekfinger och körde in i örat på mig, och vred runt några gånger, samtidigt som han log. Efteråt har jag fått höra att han gjort så med en annan kvinnlig anställd. Stoppat fingret i örat, alltså.”

Alla jävla gånger jag har fått höra från kollegor och bekanta att jag är en uppskattad lärare för att jag är ”ung och snygg och de är nog lite kära i dig”.”

Av en manlig kollega i 30-års åldern får jag veta att han och några andra män brukar betygsätta de kvinnliga medarbetarna utifrån hur ”liggbara” de verkar. Han berättar att han skulle vilja straffknulla vissa lärare som tror att de är något. Han tycker även att rektorn behöver straffknullas.”

Varje rast i personalrummet. Killgänget sitter med sina mobiltelefoner, kollar på varandrar och skrattar när de pratar om stora meloner. Det tar några veckor innan jag förstår att de tar kort på mig och andra kvinnliga kollegor och skickar dessa till varandra.”

Med 3 853 underskrifter visar vi vårt stöd till de utsatta, vårt mod att berätta och vår vilja att förändra. Att underteckna uppropet innebär inte att man personligen har blivit utsatt för trakasserier eller övergrepp.
Skolan beskrivs som demokratins vagga och samhällets spegel, i vårt upprop kan vi vittna om att makthavare har sovit länge nog och att vi i spegelns skärvor kan se unken kvinnosyn, orättvisa, misogyna föreställningar, diskriminering, övergrepp och brist på respekt.
Tillsammans förändrar vi strukturer och gör skillnad; för oss, men inte minst för samhället.
Vi ger skolans demokratiska uppdrag och jämställdhetsarbete icke godkänt, nu är det dags för omprov! "

DN ONSDAG 29 NOVEMBER 2017

" Pojke på cykel dödad i misstänkt smitningsolycka

En tonårspojke i Trollhättan avled efter en misstänkt smitningsolycka. I går samlades ett stort antal unga vid den plats där pojken omkom.

Tonårspojkarna cyklade hem från fotbollsträningen under måndagskvällen. I utkanten av förorten Kronogården i Trollhättan blev en av dem påkörd av en bil på en parkeringsplats och avled en stund senare på sjukhus. Händelsen utreds som en misstänkt smitningsolycka – vittnen uppger att föraren klev ut ur sin bil, tittade på vad som hänt och körde sedan därifrån.
I dag är den regnvåta parkeringsplatsen en samlingsplats för både unga och gamla. De kommer och går i klungor, ungdomarna i sina täckjackor med lurviga huvor och händerna djupt nedkörda i fickorna, huttrande i det iskalla regnet.
Runt en lyktstolpe växer klasarna av små och stora värmeljus.
– Jag kände honom inte men har en son i samma ålder. I går kväll var jag här och hämtade honom efter träningen. Det är fruktansvärt, säger föräldern Rami Ilio som bor i närheten.
Han var en av många som kom för att visa vördnad och respekt för den omkomne pojken.
– Jag fick veta när jag kom hem sent i går kväll vad som hade hänt och blev väldigt chockad. Det måste ha hänt strax efteråt, säger han.
Flera vittnen på olycksplatsen säger sig ha sett en bil, en mörkgrå suv av okänt fabrikat ha kört på pojken. Polisen har genomfört en teknisk undersökning av olycksplatsen. Under tisdagen kommer polisen att

knacka dörr i närområdet för att komma i kontakt med fler personer som kan ha sett något.
Bland ungdomar i området går rykten om att påkörningen ska ha varit avsiktlig, polisen utreder dock i nuläget händelsen som en olycka.
– Vi utesluter inget i nuläget. Initialt har vi rubricerat det som grovt vållande till annans död, beroende på vad vi får fram kan ju brottsrubriceringen att ändras, säger Karl-Johan Främling, jourhavande förundersökningsledare vid polisen.

Katarina Lagerwall
katarina.lagerwall@dn.se
Marcus Ålsnäs
riksnatverket@dn.se "

DN ONSDAG 29 NOVEMBER 2017

" Stabsläge hos polisen efter explosion

Polisen utreder en explosion på en parkering i ett bostadsområde i närheten av polishuset i Uppsala. Enligt poliskällor var det en handgranat som detonerade och poliser fanns i närheten. En person är anhållen.

– Det finns mycket som tyder på att gårdagskvällens explosion var riktad mot polisen, säger regionpolischefen Carin Götblad.
– Det var mycket folk i rörelse, det var en ren slump att ingen skadades.
Vid 23-tiden på måndagen hördes en kraftig smäll i närheten av polishuset i Uppsala. Polisen hittade totalt åtta bilar med skador på en bostadsgata cirka 50 meter från polishuset. Enligt poliskällor ar det en handgranat som detonerade och poliser ska ha befunnit sig vid platsen för det inträffade.
En 20-årig man är anhållen misstänkt för delaktighet till försök till mord och allmänfarlig ödeläggelse.
Polisen gick efter explosionen upp i så kallat stabsläge.
– Det innebär att vi har en särskild organisation för utrednings- och säkerhetsåtgärder, säger Lisa Sannervik, presskontakt vid polisen i region Mitt.

TT "

DN ONSDAG 29 NOVEMBER 2017

" Lång väntan på diagnos gör att hivfallen blir fler

Hivfallen fortsätter att öka i Europa, visar en ny rapport. En anledning är att mer än hälften får sin diagnos sent. – Detta tyder på bestående problem med tillgång till hiv-testning i många länder, säger Andrew Amato-Gauci vid ECDC.

Inför världsaidsdagen på fredag släpper Världshälsoorganisationen WHO:s Europaregion och den europeiska smittskyddsmyndigheten, ECDC, en ny rapport om hivfall i Europa.
Förra året fick 160 453 personer i WHO:s Europaregion en hivdiagnos. Majoriteten rapporterades i öst, framför allt i Ryssland. Det är det högsta antalet fall för ett enskilt år. I EU- och EES-länder minskade fallen, men fortfarande fick 29 000 personer en hiv-diagnos under 2016. Högst andel fall hade Lettland, Estland och Malta.
Detta är oroande, anser Andrew Amato-Gauci, programchef vid ECDC.
– Medan antalet hivinfektioner minskar globalt, har Europa en bestående hivepidemi med ökande antal fall i WHO:s Europaregion och endast mycket små förändringar under det senaste decenniet i EU och EES, säger han.
En av anledningarna till att antalet nya hivdiagnoser inte minskar är att många får sin diagnos sent.
Enligt rapporten fick 51 procent sin diagnos när hivinfektionen redan påverkat immunförsvaret. Särskilt personer över 50 år riskerar en sen diagnos. Det ökar risken för att smittan sprids vidare, och kan dessutom leda till större hälsoproblem och risk för att utveckla aids.
Två tredjedelar av alla nya aidsfall inträffade inom tre månader från hivdiagnos, visar rapporten, vilket tyder på att patienterna burit på infektionen under en längre period.
– Det kan bero på en låg medvetenhet om hiv och hur det smittar, vilket leder till missuppfattningar och dålig uppfattning om den egna risken att smittas. Att hiv ofta är symtomfri hjälper inte heller, säger Andrew Amato-Gauci.
Även om regionerna har olika utmaningar uppmanar europeiska smittskyddsmyndigheten och WHO alla länder i Europa att fokusera på prevention, utökad testning och snabb behandling till redan infekterade för att vända trenden.
– Vi tror att vi har tillräcklig kunskap och verktyg för att stoppa hivepidemin i Europa, men vi använder dem inte ordentligt, säger Andrew Amato-Gauci.
Vårdpersonal kan hjälpa till genom att diskutera sexuella risker och rutinmässigt erbjuda hivtest till vissa personer och för vissa indikationer, menar han.
– På så sätt hjälper de till att normalisera hivtestning i stället för att det ska vara något exceptionellt test.

Amina Manzoor
amina.manzoor@dn.se "

"Fakta.
Heterosexuella relationer var det vanligaste sättet att bli smittad i östra Europaregionen.
I EU- och EES-länderna var det däremot vanligast med smitta hos män som har sex med män.
Fler män än kvinnor diagnostiserades.
40 procent av dem som fick en hiv-diagnos under 2016 kom från ett annat land än det de diagnostiserades i. I Sverige stod de för 80 procent av alla nya fall av hiv. "

DN ONSDAG 29 NOVEMBER 2017

" Socialstyrelsen: Ge äldre bättre akutvård

Väntetiderna på landets akutmottagningar är fortsatta långa. På många sjukhus kan ett besök ta flera timmar. För många äldre blir väntan extra plågsam, vilket gör att Socialstyrelsen nu kräver en extra satsning på de äldre.

Under 2016 gjordes cirka två miljoner besök på sjukhusens akutmottagningar.
Men det var inga snabba besök. I snitt tog det nästan en timme innan det gjordes en första läkarbedömning och flera timmar innan patienten var ute genom dörrarna igen alternativt hade fått en vårdplats på sjukhuset.
Statistiken visar ingen förbättring på nationell nivå. Väntetiderna ligger kvar på samma nivåer som tidigare kartläggningar visat.
Skillnaderna över landet var dock stora. Medianväntetiden till en första läkarbedömning i Norrbotten var strax under 20 minuter. I Västra Götaland var väntan fyra gånger så lång – över 80 minuter.
Allra längst total vistelsetid för personer 80 år eller äldre är det på Karolinska universitetssjukhuset i Huddinge. Där får hälften av de gamla vänta fem timmar och 38 minuter – eller ännu längre.
TT "

"Fakta. Stora skillnader
De fyra landsting där medianväntetiden till läkarbedömning var längst, i minuter räknat, 2016:
Västra Götaland 83
Halland 80
Uppsala 73
Jämtland 69
De fyra landsting där medianväntetiden till läkarbedömning var kortast, i minuter räknat, 2016:
Norrbotten 18
Västerbotten 39
Kalmar 41
Västmanland 41 "

DN ONSDAG 29 NOVEMBER 2017

" Lista över skatteparadis väntas bli kort

EU:s svarta lista över skatteparadis riskerar bli svag eller till och med tom, befarar Oxfam. Exempelvis ingår inte de EU-länder som pekats ut som paradis. Finansminister Magdalena Andersson hoppas på en väl avvägd lista.

Efter Panama- och Paradisläckan har EU:s arbete med en svart lista över skatteparadis fått förnyad fart. På tisdag förväntas EU:s finansministrar besluta om listan.
Men risken är att listan blir väldigt svag eller till och med tom, varnar den ideella organisationen Oxfam. Här kommer exempelvis inte de fyra EU-länderna Nederländerna, Irland, Luxemburg och Malta att ingå. Det borde de, enligt Oxfam, om man ska följa de kriterier som EU har satt upp för att identifiera skatteparadis: transparens, rättvis beskattning och deltagande i internationella forum om skatt.
– Om EU använde sina egna kriterier så borde de hamna på listan, säger Robert Höglund, kommunikationschef på Oxfam i Sverige.
Finansminister Magdalena Andersson konstaterar att alla EU-länder lever upp till två av tre kriterier.
– Vad gäller de EU-länder som inte lever upp till det tredje kriteriet så hanteras det i EU:s så kallade uppförandekodgrupp där man diskuterar aggressiva skatteregimer. Det som är bra är att diskussionen om listan har gjort att arbetet i den gruppen har tagit fart på ett sätt som det kanske inte hade gjort annars.
Även bortsett EU-ländernas frånvaro befarar Oxfam en tunn lista. Den schweiziska regeringen förklarade exempelvis efter ett möte med EU:s finansministrar att man inte väntar sig att landet hamnar på svarta listan.

När Oxfam använder EU:s kriterier kommer man fram till att 35 länder borde svartlistas, EU-länderna borträknat.
– Men vi befarar att det blir färre, säger Robert Höglund.
Han hoppas ändå att listan blir mer omfattande än den som OECD släppte i juni. Där ingår ett land, Trinidad och Tobago. Han betonar också att EU tar ett sort steg framåt bara genom att göra en lista.
Magdalena Andersson hoppas att listan leder till att länder anpassar sig till dess krav.
– Syftet med listan är att länder ska anpassa sig till de krav som finns där. Jag hoppas att vi kommer överens om en väl avvägd lista, är tydliga med vilka kriterier vi har och gör en saklig bedömning utifrån dem.

Marianne Björklund
marianne.bjorklund@dn.se "

DN ONSDAG 29 NOVEMBER 2017

"Göran Persson: alkohol en aspekt som inte betonats nog

Göran Persson har avverkat sina första sex månader som styrelseordförande i LKAB. För DN kommenterar han Sveriges klimatansvar men berör även vågen av sexuella trakasserier som avslöjats efter Metoo-kampanjen.

Tidigare statsministern Göran Persson fanns på plats när Svemin, branschorganisationen för gruvor, mineral- och metallproducenter i Sverige, presenterade sin nya klimatsatsning. Ambitionen är att Sverige ska ha världens mest klimatsmarta gruvnäring, och bakom satsningen står bland annat Boliden och LKAB.

– Det här kan vara Sveriges största bidrag till att bekämpa klimatförändringarna, säger Göran Persson.
I en bransch som präglas av stora kontrakt och långa processer ligger en stor kraft, menar han.
– Det kan ta lång tid men det är få gånger som jag har upplevt en bransch som så entydigt bestämt sig för att gå i en riktning. Det är väl som en atlantångare, när man väl har vänt det hela och börjar få upp farten då blir den oerhört kraftig, säger Göran Persson.
I ett 45 minuter långt tal pratar Göran Persson om Sverige i stort och betonar han är stolt över sitt land, en stolthet som inte påverkas av den senaste tidens avslöjanden i samband med Metoo-kampanjen.
– Också där kan man säga att jag är stolt över Sverige för det är säkerligen inte bara här i Sverige det händer, men det är bara här som vi diskuterar det. Det är ett bra uttryck för vårt land.

Om näringslivet, där Göran Persson verkat i många år, säger han kort och gott att det handlar om människor.
– Jag tror inte att det är annorlunda där än vad det är på en tidningsredaktion, det är jag säker på. Det är människor som är präglade av miljöer, traditioner, fördomar och allt möjligt dumt och tokigt.
Alkohol är en aspekt som inte betonats nog i debatten om metoo, anser Göran Persson.
– När väl spriten kommer in i sammanhanget då tycks människor tappa omdömet fullständigt, det är alldeles uppenbart.

Jonas Desai
jonas.desai@dn.se "

DN ONSDAG 29 NOVEMBER 2017

" 37 miljarder saknas för Northvolts batterifabrik

När Northvolt i oktober berättade att Europas största batterifabrik etableras i Skellefteå gjorde de det utan säkrad finansiering. Men trots att projektet saknar 37 miljarder kronor förlorar Peter Carlsson, vd för Northvolt, ingen sömn.

Det första finansieringsmålet går ut på att ro ihop en miljard till prototypanläggningen i Västerås. Enligt Affärer i Norr blir det klart inom kort. Fortfarande saknas 37 miljarder kronor till projektet i Skellefteå men Northvolts vd Peter Carlsson förlorar ingen sömn över det.
– Lugn är jag inte eftersom det är så jävla mycket att göra. Men sover jag dåligt på natten på grund av finansieringen, nej det gör jag inte, säger Peter Carlsson.
Intresset för Northvolts batterifabrik är stort och Peter Carlsson berättar att förfrågningar har kommit in från olika länder som alla mer eller mindre garanterar finansiering.
– Men vi tror ju på fundamenten här och ska vi tolka intresset från olika typer av kapitalaktörer som en första indikation så ser det väldigt bra ut, säger Peter Carlsson.
Efterfrågan på batterier exploderar i takt med biltillverkarnas omställning mot eldrift och stora batterifabriker etableras nu i Kina och USA. Frågetecken finns kring huruvida Northvolts fabrik kan vara konkurrenskraftig i ett globalt perspektiv. Enligt Peter Carlsson har Sverige ett viktigt försprång.
– I och med att vi drog i gång det här lite tidigare än de flesta andra har vi en liten ledning som vi givetvis vill behålla. Men behovet är så

enormt stort och det vore nästan jobbigt om det inte kom fler initiativ än vårt, därför att det skulle begränsa utbudet.
Etableringen av jättefabriken i Skellefteå förväntas generera 2 500 direkta jobb och många fler indirekta arbetstillfällen. Peter Carlsson menar fortsatt att de flesta av dessa jobb ska hittas i Norrbotten och Västerbotten.
– Men jag tror också fabriken och bolaget kan attrahera kompetens att flytta till Skellefteå. De som flyttat ut på grund av bristen av tillräckligt avancerade jobb kan nu lockas tillbaka, och det är jättebra för Skellefteå.
Byggande av fabriken i Skellefteå ska enligt planerna sätta igång redan under nästa år.

Jonas Desai
jonas.desai@dn.se "

DN ONSDAG 29 NOVEMBER 2017

" Miljöpartister på var sin sida om skärpta amorteringskravet

Kommentar. In i det sista väntar regeringen med besked om det skärpta amorteringskravet. Att två av MP:s ministrar har olika uppfattning försvårar ärendet.

Finansinspektionen (FI) vill införa ett skärpt amorteringskrav för de hushåll som lånar mer än 4,5 gånger sin årsinkomst. Men regeringen måste godkänna åtgärden, som är tänkt att träda i kraft den 1 mars nästa år. På tisdagen kom – ännu en gång – läckta uppgifter om att regeringen bestämt sig för att ge grönt ljus till FI. Ett sådant besked skulle därmed kunna komma redan på torsdag, efter regeringssammanträdet.
Men så sent som på måndagen dolde bostadsminister Peter Eriksson (MP) inte att han fortfarande är tveksam till att ge FI grönt ljus. Visst är det ett bekymmer att hushållens skulder har vuxit kraftigt, men samtidigt påpekade Eriksson att bostadspriserna nu sjunker och marknaden är på väg mot balans.
”Man måste ta hänsyn till helheten”, sade ministern. Enligt uppgift till DN har Eriksson inte ändrat sig.
Vad som är pikant i historien är att Peter Erikssons partivän, finansmarknadsminister Per Bolund, är mer entusiastisk för skärpningen. Bolund och Eriksson är de två ministrar som är närmast berörda och det är förmodligen här skon klämmer. Innan de är eniga, blir det svårt att lägga fram ett förslag.
Det skadar heller inte Socialdemokraterna att det är två ministrar från det mindre regeringspartiet som får stå för ett besked som sannolikt

kommer att uppfattas som negativt av de 14 procent av bolåntagarna som FI räknar med kommer att påverkas.
Men regeringen måste ge ett besked, om inte denna vecka, så förmodligen nästa. Att dra ut på tiden skadar bara bostadsmarknaden. Det är svårt att tro att det blir ett rakt nej – det vore att undergräva FI. Däremot kan beskedet bli ett ja med förbehåll. Det vill säga att FI får rätt att införa skärpningen, men uppmanas att skjuta på det i avvaktan på utvecklingen på marknaden, där priserna nu sjunker på bred front.

Dan Lucas
dan.lucas@dn.se "

DN ONSDAG 29 NOVEMBER 2017

" Staten säljer Apoteksgruppen

Regeringen har beslutat att sälja statliga Apoteksgruppen till den internationella apotekskedjan Euroapotheca, uppger Näringsdepartementet i ett pressmeddelande. Försäljningspriset för aktierna i Apoteksgruppen i Sverige Holding AB (AGHAB), som bolaget formellt heter, är nästan 1,7 miljarder kronor.

Apoteksgruppen är en apotekskedja som består av totalt 189 apotek, som ägs av cirka 180 egenföretagare. AGHAB är Apoteksgruppens serviceorganisation, som stöder och samordnar egenföretagarna och äger 1 procent av de anslutna medlemsapoteken.
Transaktionen måste godkännas av Konkurrensverket för att slutföras.
TT "

DN ONSDAG 29 NOVEMBER 2017

" Vi måste sluta lära tjejer att vara rädda

Trosor som inte går att dra av, slidskydd med taggar och smycken med GPS-koordinatorer. Alla är de uppfinningar som ska verka för att stoppa våldtäkter, men i praktiken spär de på kvinnors rädsla och uppmanar dem att anpassa sina liv istället för att rikta fokus på förövarna. I egenskap av att vara kvinna får man från barnsben lära sig att vara rädd för män – men inte vilka män som helst.

När jag började lågstadiet berättade vuxna för mig att jag skulle vara vaksam för främmande, äldre män som skulle försöka röva bort mig under min korta promenad till och från skolan. Resultatet kom att bli en ständig rädsla och misstänksamhet. När jag och min syster så småningom började högstadiet uppmanade vår pappa oss att gå en kurs i feministiskt självförsvar. Jag förstod att han menade väl, men kunde inte låta min frustration passera obemärkt. Varför skulle vi behöva försvara oss och mot vem?

Väl på gymnasiet startade ett gäng tjejer ett UF-företag med affärsidén att sälja överfallslarm. Målgruppen? Unga tjejer vars största rädsla blivit att bli offer för våldtäkt på väg hem från krogen?

I dag är jag 18 år och myndig, men får fortfarande lära mig att vara rädd och försiktig. Jag lär mig att vara rädd för att gå hem ensam en fredagskväll, bli överfallen av en galen främling på en mörk bakgata eller ta en löprunda i skogen och bli våldtagen. Men jag lär mig inte att vara rädd för sexuella trakasserier och övergrepp i skolan, på jobbet eller i nära relationer.

Enligt en rapport från Brå sker 80 procent av det dödliga våldet mot kvinnor i någon av de inblandades hem eller i det gemensamma hemmet. Det är en större andel än för dödligt våld generellt.

Genomgången av anmälningarna av dödligt våld 1990–2005 visar dessutom att de kvinnliga offren i 84 procent av fallen kände gärningsmannen. Om man bortser från de fall där gärningsmannen förblivit okänd, och uppgift om relationen saknas, stiger andelen till 94 procent av fallen.

Statistik visar att en överväldigande majoritet av mäns våld mot kvinnor utförs i nära relationer, ändå tycks samhället blunda för detta faktum. Varför? Är tanken att våra manliga partner, chefer, vänner, kollegor eller lärare skulle var lika benägna att utföra sexuella trakasserier som den, kanske rent av påhittade, ”äldre främmande mannen” så skrämmande att vi vägrar se problemet med öppna ögon? Eller har vi genom #metoo äntligen slutat blunda?

Vi ska inte fostra tjejer att vara rädda och anpassa sina liv efter saker som saknar verklighetsförankring, vi ska lära killar att kvinnors kroppar inte är allmän egendom.

Amanda Soltanian "

DN ONSDAG 29 NOVEMBER 2017

”Spelarnas attityder påverkar miljontals människor”

"Den senaste tiden har idrottare, ledare och sportjournalister vittnat om grova fysiska sexuella kränkningar och övergrepp. Men även användandet av språket kan ge uttryck för en förlegad kvinnosyn, betonar förre fotbollsstjärnan Anders Svensson.

Sverige spelar VM i fotboll nästa sommar efter att ha besegrat Italien. Nästan lika stor uppmärksamhet fick Mikael Lustigs användande av ett könsord i ilskan över att de italienska fansen buade åt den svenska nationalsången. Senare bad den svenske backen om ursäkt.
På Instagram skrev Lustig bland annat följande:
”Jag valde ett ord jag i efterhand ångrar enormt mycket. Det var inte okej, det är inte okej och jag ber om ursäkt. Jag har mått väldigt dåligt över detta de senaste dagarna. Nu hoppas jag att vi kan dra lärdom av detta och hjälpas åt att få bort dessa dåliga ord med hjälp av mitt dåliga exempel.”
En del har ursäktat ordvalet med att det uttalades i stridens hetta och att kroppen var full av adrenalin inför en viktig match. Andra menar att användandet av kvinnliga könsord i nedlåtande syfte alltid innebär ett förminskande av kvinnor – och att det är en spegling av en manlig och patriarkal struktur.
Anders Svensson är Sveriges mesta herrlandslagsspelare i fotboll. I över tjugo år spelade han i allsvenskan och också som professionell i England. I dag är han bland annat expertkommentator i Kanal 5 och bevakade VM-kvalmatchen mot Italien.
– Jag hörde Mikael Lustigs ordval och reagerade inte lika starkt i direktsändningen som jag borde ha gjort. Kanske berodde det på att jag var så fokuserad på själva matchen, säger Anders Svensson.
Han har tusentals gånger upplevt atmosfären i omklädningsrummen i samband med matcher och träningar.
– Stämningen där kan vara ganska grabbig, eller jag skulle snarare vilja använda ordet tuff. Inför, under och efter en match kan stämningen vara laddad, nästan elektrisk. Då kan det vara lätt för en del att använda ord som inte förekommer i deras vardagliga språk.
Typ könsord som ”fitta” och liknande?
– Ja, precis, och även svordomar och andra begrepp som kan vara nedlåtande mot motståndarna. Det är ett sätt att förminska dem. Nu blev det stor uppståndelse kring Mikael Lustigs ordval när han ilsknade till över de italienska supportrarnas beteende. Jag känner honom sedan vi spelade tillsammans i landslaget och vet att han inte har en förlegad kvinnosyn.
Men sådana könsord förminskar väl kvinnor?
– Självklart, och det är något som inte ska förekomma. Men jag tror inte att det egentligen handlar om att se ned på kvinnor. Orden uttalas i ett särskilt sammanhang i en speciell situation som är så extremt laddad. Det är inte bra att använda sådana könsord, men det sker.
Har du själv använt könsord?
– I frustrationen över att vi förlorat en avgörande match har jag gjort det några gånger och även uttalat grova svordomar. Det är inget jag är stolt över och det hände när jag var yngre. Ju äldre jag blev, desto mognare tror jag att jag blivit. Efter det att jag och min fru fått barn tänker jag ännu mer på hur jag uttrycker mig.
Hur påverkas unga spelare, både tjejer och killar, när de märker att idolerna har ett så grovt språkbruk?
– Jag har tänkt mycket på det. Det är klart att språket har en påverkan. Därför måste nedlåtande könsuttryck vara totalförbjudna inom

fotbollen och all annan idrott. Ungdomar ser ju upp till sina idoler som föredömen. Tjejer och killar mår såklart inte bra om de får könsord kastade i ansiktet.
Tidigare i höstas väckte det stort uppseende när Gunilla Axén, som tidigare arbetade på Svenska fotbollförbundet, berättade att ett par före detta landslagsspelare skickat bilder på sina könsorgan till henne. Det ledde till en debatt om attityden till kvinnor bland manliga spelare på elitnivå och i lägre divisioner. När Anders Svensson hörde talas om den här händelsen blev han chockad.
– Det här var spelare som var aktiva före min tid har jag förstått. Jag har själv inte märkt av några sexuella övergrepp eller trakasserier under mina år i fotbollen, och jag har verkligen försökt minnas. Om jag hört eller sett något sådant hoppas jag att jag skulle ha protesterat, sagt ifrån. Men det är lätt att säga. Vi är ju alla del i en kultur.
– Kanske är jag blåögd. Men jag hoppas att jag har betett mig schyst och att ingen tagit illa vid sig eller blivit trakasserad av mig utan att jag insett det. I Elfsborg har vi haft både en kvinnlig läkare och en kvinnlig sjukgymnast. Jag tror inte att de upplevt att vi spelare kränkt dem på något sätt eller betett oss olämpligt.
Den senaste tiden har idrottsstjärnor vittnat om att de blivit våldtagna eller sexuellt utnyttjade av idrottskamrater, tränare och ledare. Anders Svensson välkomnar kampanjen #metoo och tycker att de kvinnor som nu träder fram och berättar om sina upplevelser är modiga. Han är besviken över att tidigare chefer inom Fotbollförbundet inte agerade på uppgifterna om sexuella trakasserier mot den anställda kvinnan.
– Deras beteende är nästan lika allvarligt. Bilden i medierna är att det förekommit att chefer blundat på samma sätt i en rad branscher, de ansvariga har tittat bort.
Anders Svensson tycker att debatten om jämställdhet inom idrotten och i samhället i stort borde lyftas till en högre nivå. Det handlar om vem eller vilka som har makt. Det är viktigare att förändra den allmänna synen på kvinnor än att nagelfara ett klart olämpligt och förfluget ord i ett omklädningsrum eller under en match, säger han.
Så återkommer Anders Svensson till hur det fungerar i ett manligt omklädningsrum.
Han säger att framför allt yngre spelare som inte är gifta eller har en partner kan uttala sig om tjejer, hur snygga de är och så vidare.
– Jag vet att liknande bedömningar förekommer i kvinnliga omklädningsrum. När sådana kommentarer går över gränsen har alla ett ansvar för att visa vad som är olämpligt. Det är också viktigt att ha tydliga gränser för hur man skämtar med varandra.
– I ett omklädningsrum förekommer det mycket ironi och ganska tuffa kommentarer. Det kan handla om klädval och liknande. En del klarar det bättre än andra. Här handlar det åter om makt. Vissa stjärnor kan ta sig friheter och i värsta fall kränka andra.
Har du själv gått över en sådan gräns?
– Jag hade hårda krav på mig och på lagkamraterna. Några gånger vet jag att jag varit för hård och gått på en enskild spelare. Efteråt har jag bett om ursäkt. Det är också viktigt att skilja på prestation och person.
Anders Svensson är i dag expertkommentator i Kanal 5 och ser fram emot sommarens VM-slutspel i Ryssland.
– Fotboll är en världssport och de attityder som spelare och ledare förmedlar påverkar miljoner människor jorden runt. Bland annat gäller det könsroller och hur vi uppträder mot varandra, män mot män, män mot kvinnor och vice versa.
Vad bör då Fotbollssverige göra?
– Ledare på alla nivåer måste vara medvetna och se till att problemen inte sopas under mattan. Vi måste våga vara öppna och prata om det som är snett inom fotbollen och i samhället i stort, säger Anders Svensson.
Thomas Lerner
thomas.lerner@dn.se "

"Fakta. Fotbollförbundet om #metoo
”De upplevelser som kommit fram under kampanjen är oacceptabla, och visar hur viktigt det är att vi inom fotbollen och hela idrottsrörelsen jobbar ännu hårdare med värderingar och jämställdhet.” Det menade Svenska Fotbollförbundets generalsekreterare Håkan Sjöstrand sedan 2 290 kvinnliga spelare undertecknat ett upprop i kampanjen #metoo.
Samtidigt betonade Håkan Sjöstrand att det är viktigt att inte glömma bort att det trots allt görs mycket inom svensk fotboll för att stödja inkludering och motverka kränkningar och utanförskap. ”Svenska Fotbollförbundets initiativ ’Alla är olika – olika är bra’ innehåller många exempel på insatser som bidrar till ökad jämställdhet, integration och tolerans. Svenska Fotbollförbundet har nolltolerans mot alla typer av diskriminering. Vi går alltid till botten med uppgifter om kränkande behandling, om vi uppmärksammas på sådana händelser.” "

DN ONSDAG 29 NOVEMBER 2017

" Forskaren: Ingen som är ansvarig säger ifrån på allvar

När manliga idrottsmän använder kvinnliga könsord i ett nedvärderande syfte måste det ses i ett större sammanhang. Sättet att uttrycka sig på beror alltid på det sammanhang vi befinner oss i, säger forskaren Jesper Fundberg på Malmö Högskola.

För tretton år sedan blev Jesper Fundberg klar med sin doktorsavhandling. Den har titeln ”Kom igen gubbar” och handlar om pojkfotboll och maskulinitet. Jesper Fundberg beskriver vardagen i omklädningsrummet, samt under träningar, matcher och turneringsresor.
Han analyserar också vilka värden och normer som förmedlas och uttrycks.
– Inte mycket har hänt sedan dess inom fotbollen och den övriga idrottsvärlden. Män är fortfarande överordnade kvinnor och det märks på både låg och hög nivå, i både omklädningsrum och styrelserum. Idrotten är en spegel av samhället i övrigt.
Hur menar du då?
– När kvinnliga landslagsspelare kräver extra ersättning beskylls de för att ”störa” männens uppladdning inför en viktig match. Det är uttryck för att män betraktas som överordnade kvinnor, viktigare och betydelsefullare.
– I omklädningsrummen kan jargongen vara ganska manlig och könsuttryck används ofta i förklenande sammanhang. Ibland blir språkbruket känt för en större allmänhet, som när Mikael Lustig kallade den buande italienska publiken för ”jävla fittor”.

Ingen ansvarig säger ifrån på allvar, fortsätter Jesper Fundberg. I stället ursäktas till exempel Mikael Lustigs uttalande, som han i och för sig själv förtjänstfullt tagit avstånd ifrån, med att det fälldes i stridens hetta, säger han.
– Mäns dåliga beteende i olika sammanhang bortförklaras så ofta med att de var berusade, adrenalinstinna, upphetsade och så vidare. Och när kvinnor berättar om vad de upplevt blir de inte trodda eller så bagatelliseras det som hänt.
Jesper Fundberg tror inte att det sker fysiska övergrepp mot kvinnor inom herrfotbollen, men desto fler verbala och ekonomiska.
– Jag vet idrottsklubbar och distrikt som arbetar aktivt med de här frågorna. Om det införs en nolltolerans så ändras jargongen och attityderna i omklädningsrummen. Ekonomiska sanktioner från stat, Svenska spel, Riksidrottsförbundet och kommuner kanske vore ett grepp för att sätta press på en sexistisk herrfotbollsmiljö.

Thomas Lerner
thomas.lerner@dn.se "

DN ONSDAG 29 NOVEMBER 2017

" Vården brister i rådgivning om levnadsvanor

Riskbruk av alkohol är det vårdpersonal arbetar minst med i det - förebyggande arbetet med patienter, enligt en avhandling från Umeå universitet. Hög arbetsbelastning och behov av mer kunskap är några skäl.

DN. ONSDAG 29 NOVEMBER 2017

" Malin Ullgren: Kvinnor som saknar social bildning är chanslösa i männens salong

Författaren Lotta Lotass deltar inte längre i Svenska Akademiens arbete. Varför? Hennes avhopp rör kanske en smärtpunkt i svenskt kulturliv.

Jag var väldigt glad för allt det spännande och roliga arbete man som ledamot fick uträtta, men världen runt ikring var mig mycket främmande och jag förstod snart att jag inte hade den sociala bildning som krävdes. Det blev till slut omöjligt."

Så sade Lotta Lotass i den intervju som Borås Tidning publicerade i helgen, som handlade om varför hon inte längre deltar i Svenska Akademiens arbete. Och det var så mycket hon uttryckte i sina mejlsvar till tidningens chefredaktör Stefan Eklund, som jag inte får ur huvudet.

För det är omöjligt att inte göra kopplingen mellan den sociala bildning Lotass säger sig sakna och de sexuella kränkningar som Kulturprofilen oblygt har gestaltat. Varför är det ett problem att vara en kvinnlig intellektuell utan sällskapstalang, men inte ett problem att vara en man med oklara eller obefintliga konstnärliga meriter som oombedd kör upp handen mellan benen på kvinnor i officiella sammanhang?

Det kan låta som en simpel poäng. Men jag är rädd för att det är exakt de villkor vi har att förhålla oss till om vi ska förstå en smärtpunkt i svenskt kulturliv, och en ordning som fungerat effektivt fram till för en vecka sedan, när Matilda Gustavssons reportage om Kulturprofilens trakasserier publicerades.

Lotta Lotass trivs alltså inte på stora middagar. Hon talar inte det språket, kan inte leka den leken, eller vad vi ska kalla det. En del är sådana, det kan vara en medfödd läggning, den kan också vara starkt klassbundet.

Däremot besitter hon andra stora kvaliteter, som författare och som hängiven svenska språket:

"Jag hade en gång förmånen att få åka till Lund och besöka ordbokens redaktion och bland annat se en del av alla de språkprov man sedan 1880-talet samlat från källor som sträcker sig många hundra år tillbaks i tiden. Utan tvekan ett av mitt livs mest spännande utflykter."

Jag kan inte läsa hennes citat utan att slås av att vi lever i en värld som inte kan härbärgera kvinnliga intellektuella kufar (kuf i positiv bemärkelse), men som utan problem kan härbärgera öppet våldsamma män i de elegantaste salonger.

Kulturprofilen är här i jämlikt sällskap, eftersom samma sorts respekt visats våldsamma manliga skådespelare, regissörer, operasångare, författare, journalister, dirigenter...

Jag skulle säga att detta går bortom begrepp som tystnadskultur. Det handlar snarare om en djup acceptans för mäns "tafsande". Jag skriver "tafs" inom citattecken, eftersom de flesta kvinnor är oerhört härdade och #metoo sannerligen inte har uppstått och fått kraft av reaktioner på lättare fysisk närgångenhet.

Nej, detta "tafs" har helt enkelt godkänts som ett uttryck för manlighet. Inte oproblematisk, men i alla fall inte artfrämmande.

Den intellektuella kvinna, däremot, som inte kombinerar sin kunskapsfascination med någon form av lättsmältare femininitet, i sin apparition eller i sitt sätt, är mer socialt svårhanterlig än en manlig "tafsare".

Allt det där visste jag väl egentligen. Ändå blir jag besviken.

Lotta Lotass rör i sina intervjusvar på ett så avklarnat sätt vid frågor om kvinnors utseenden, sociala spel, integritet och passionen för

kunskap och konst – i en Tartuffesk värld, där konversationskonst och borgerlig charm kan ursäkta övergrepp.
Kanske läser jag också intervjun som den drömska, bildningshungriga idealist jag en gång var, som föreställde mig en autentisk kärlek till litteraturen och språket i just Svenska Akademien. Det var barnsligt av mig att tro att den kärleken skulle bäras av någon annan än mig själv. Men besviken är jag likafullt.

Malin Ullgren
malin.ullgren@dn.se "

DN ONSDAG 29 NOVEMBER 2017

" Högerextrema Nya Tider portas från Bokmässan

Bokmässan kommer att neka Nya Tider att ställa ut nästa år. Den högerextrema tidskriften har, enligt en analys gjord av mässan, bidragit till att placera litteraturen i skymundan.

Kritiken mot högerextrema Nya Tiders närvaro på mässgolvet de senaste två åren har varit massiv. I år samlade sig författare i protestlistor och etablerade parallella bokmässor i Göteborg. Den reguljära Bokmässans besökssiffror störtdök med 25 procent. Det stora tappet skedde på lördagen den 30 september då bara 20 000 besökare kom till mässan, jämfört med 30 000 året innan. Samma dag höll nazistiska Nordiska motståndsrörelsen sin omdebatterade demonstration, som till slut hade nekats tillstånd att starta utanför Svenska Mässan.
Efter Bokmässan meddelade vd Maria Källson att hon lämnar sin post. Mässan startade en utredning som nu har kommit fram till att Nya Tider ska portas nästa år:
”Alltför mycket uppmärksamhet kom att ägnas åt en enda fråga: den om en enskild utställares deltagande på mässan. Det har blivit en symbolfråga som inneburit att Bokmässans innehåll hamnat i skymundan, att organisationen inte har kunnat ägna sig åt sitt uppdrag och att mässan inte kan utvecklas”, skriver Bokmässan i ett pressmeddelande om sin nya inriktning.
Frida Edman är tf mässansvarig till och med nästa års Bokmässa:
– Det finns flera skäl till det här beslutet. Vi har gjort en samlad bedömning utifrån rådande situation. Och det allra viktigaste för oss är att sätta ljuset på våra författare och mötet mellan författare och läsare

där litteratur och läsning står i fokus. Och det har hamnat i skymundan i dag, säger hon.
Var det Nya Tider som placerade litteraturen i skymundan?
– Vi kan konstatera att frågan om en enda utställare har blivit en stor symbolisk fråga vilken har tagit all vår kraft. Vi har inte kunnat fokusera på det som är viktigast för oss, nämligen litteratur och läsning.
Tycker du att det var fel att släppa in dem i år?
– Jag skulle vilja säga att ett principiellt beslut, det kan man fatta utan erfarenhet och utan fakta. Nu är vi i den rådande situationen, och då måste vi ompröva det här beslutet för att vi ska kunna arbeta med Bokmässans uppdrag.
Är det här ett principbeslut som också gäller andra, liknande utställare?
– Generellt sett kommer vi att säga nej till utställare som gör att vi riskerar att hamna i samma situation.
Tidigare har ni motiverat att släppa in Nya Tider med hänvisning till yttrandefriheten. Har den blivit mindre viktig nu?
– Jag skulle vilja säga så här, att vad vi gör nu är att vi ska balansera vad en Bokmässa ska vara. Och en Bokmässa ska vara mycket mer än enbart ett forum för samhällsdebatt. Exempelvis ska Bokmässan även vara en plattform för kompetensutveckling, för skola och bibliotek. Men den rådande situationen har hindrat oss från att göra detta.
Var de minskade besökssiffrorna också en anledning till att porta Nya Tider?
– Ja, i vår samlade bedömning utgår vi från flera variabler och det är en liten del utav det, säger Frida Edman.

Sverker Lenas
sverker.lenas@dn.se "

DN ONSDAG 29 NOVEMBER 2017

" Björn Wiman: Vändningen ägde rum under galgen

För ungefär ett år sedan presenterade ledningen för Bok- och biblioteksmässan i Göteborg – tillsammans med andra bokmässor i världen – ett slags principförklaring för hur man skulle hantera extremisters medverkan. Strategin gick bland annat ut på att även ”avskyvärda åsikter” ska kunna få förekomma på en bokmässa, så länge de ryms inom lagstiftningens ramar.

Det lät bra. I teorin.
Praktiken kunde vi beskåda i höstas, när en stor nazistdemonstration utanför mässhallarna lamslog såväl halva Göteborg som vändkorsen i Bokmässans entré.
Några veckor senare skulle teorin prövas igen, på världens största bokmässa i Frankfurt, där närvaron av högerextremistiska förlag ledde till protester, tumult och polisingripanden.
En bokmässa behöver inte nödvändigtvis vara en trivsam tebjudning. Men den kan heller inte förvandlas till en tummelplats för våldsbejakande extremister. Då blir den i förlängningen inte intressant för någon.
Det är detta Bokmässans nya ledning inser, när den nu beslutar att Nya Tider inte ska medverka på nästa års mässa. Beslutet är sannolikt fattat under press från de stora förlagen och med vetskapen att man inte än en gång har råd att äventyra den breda publikens förtroende.
Men det är också rätt beslut. Nya Tider är inte en grupp stollar eller fryntliga populister, utan en tidning med djup förankring i den rasideologiska miljön och med kopplingar till Nordiska motståndsrörelsen. Inför 2016 års mässa bjöd man in en

förintelseförnekare till sin monter och en av tidningens ledande företrädare har deltagit i en hat- och skrämselkampanj mot svenska journalister. Det hade inte bara varit möjligt, utan också fullt rimligt att tacka nej till tidningens medverkan enligt mässans eget principdokument.
Och kanske låg grundfelet i en övertro på detta principdokument och på att det skulle kunna lösa alla problem – oberoende av en snabbt föränderlig verklighet där trollen inte längre spricker utan växer i solen. Idéhistorikern David Karlsson sammanfattade i DN inför årets Bokmässa vår tids dilemma mellan teori och praktik: ”Är inte Bokmässans problem med Nya Tider att man trott sig om att kunna hitta tydliga principer, otvetydiga regler som går att tillämpa på varje tänkbart enskilt fall, för att på så sätt slippa göra en egen bedömning?”
Nu har Bokmässan äntligen gjort sin egen bedömning. Synd bara att den ägde rum under galgen.

Björn Wiman
bjorn.wiman@dn.se "

DN ONSDAG 29 NOVEMBER 2017

" Skuldfördelning. Prat om tystnadskultur urholkar ansvarsfrågan

Vid det här laget har #metoo-kampanjen pågått i en dryg månad, i Sverige med Matilda Gustavssons oerhörda gransking av den så kallade Kulturprofilen som kronan på verket (DN 21/11). Man frågar sig hur dessa män har kunnat hållas. De vanligaste förklaringarna pekar på faktorer som rädsla, nepotism, åskådareffekt och en utbredd tystnadskultur. Alla har vetat, sägs det. Ändå har ingen sagt något.

Utsagan är paradoxal. För om ingen har sagt något, hur kommer det sig då att alla vet? Snarare är det väl så att folk har sagt något, och att det är just därför exempelvis Kulturprofilens dåliga rykte är så välkänt, vilket bland annat Malin Ullgren har påpekat (DN 22/11). Själv har jag knappt hört hans namn nämnas utan att åtföljas av den ena eller andra motbjudande anekdoten.
Ovanstående kan med fog ses som symtom på en skenhelig och rutten kulturvärld där alla skvallrar om alla och ingen lever upp till sina goda värderingar. Men även skvaller har sina fördelar. Att skvallra är också att föda det informella varningssystem som i brist på andra motkrafter – jämställdhet, civilkurage, en pålitlig sexualbrottslagstiftning – blir livsviktigt. Ett varningssystem som fått åtskilliga kvinnor, inklusive jag själv, att undvika män som Kulturprofilen, och som därigenom skonat oss från alltifrån regelrätta våldtäkter till det som Erik Hörstadius häromsistens kallade den ”halvfulla farbroderns tafs som inte är illa menat” (Nyhetsmorgon 20/10).
Är det tillräckligt? Uppenbarligen inte. Som motstånd betraktat har skvaller begränsad verkan, och de flesta hade säkert kunna göra mer

för att stoppa Kulturprofilens vid det här laget flera decennier långa framfart. Kanske får man betrakta tystnadskulturen som ett totalitärt system vars briljans ligger i att det korrumperar alla. Gränsen mellan offer och kollaboratör är försvinnande tunn; många är rimligen både och.

Men att skulden är kollektiv betyder inte att den är jämnt fördelad. Tyst bojkott är något annat än det aktiva vidmakthållande som bland annat personer inom Svenska Akademien ägnat sig åt. Här blir hävdandet av det gemensamma ansvaret problematiskt, för om syftet är att ingen ska kunna fly från sin skuld är frågan om resultatet inte blir det motsatta. Att alla är skyldiga, betyder inte det i praktiken att ingen är skyldig? Att ingen har mer makt än någon annan?

Jag tror det, och jag misstänker att de som för närvarande rannsakar sig själva mest ingående är de som har minst att skämmas för. Som kanske varit på Klubben en gång och ångrar att de skakade hand med Kulturprofilen. Medan de som använt sin egen position för att slå vakt om hans, fullt medvetna om åtminstone delar av det han gjort, går vidare ungefär som vanligt i trygg förvissning om att problemet är strukturellt och de själva varken mer eller mindre medlöpare än resten. Fast det är de ju. De akademiledamöter som inte bara fördelat pengar till kulturprofilen, utan också beskrivit honom som en förebild och sett till att han dekorerats med ordenstecken – ja, de befinner sig faktiskt på en helt egen nivå av karaktärslöst maktmissbruk. Vid sidan av förövaren är det på dessa personer som den tyngsta skulden måste vila, och i fallet med övriga utpekade män på de chefer, redaktörer och kollegor som skyddat dem, som låtit bli att nysta i rykten som de innerst inne anat varit sanna.

Jag säger inte att det inte finns en tystnadskultur. Men de socialpsykologiska förklaringsmodellerna riskerar i sin urvattnade mediala form att leda till en nivellering av ansvaret, till att de verkligt skyldiga kommer undan. Som om det vore samma sak att mörklägga övergrepp som att, i solidaritet och utan plattform och momentum att agera från, sprida rykten som kan ha avgörande konsekvenser för människors personliga säkerhet. För så länge det finns män som kulturprofilen och personer som skyddar honom, då är djungeltrumman bland de viktigaste feministiska verktygen vi har. Visst bör alla se över sina lojaliteter. Men det är lite som skillnaden mellan att inte sopsortera och att driva ett flygbolag: båda beteendena förstör miljön, men där det ena är mänskligt nonchalant, är det andra helt enkelt förkastligt.

Rebecka Kärde kulturdebatt@dn.se "

DN ONSDAG 29 NOVEMBER 2017

" Det nya politiska språket vill vara en medbrottsling – inte en företrädare

I samband med Ebbe Carlsson-affären yttrade moderaten Anders Björck de bevingade orden ”Jag tycker icke det ankommer på Carl Lidbom att fälla sådana yttranden här. Du ska veta hut.” Året var 1989 men språket låter som om det kommer från en annan tid. Ankommer? Visste verkligen människor hut? Var icke ett ord som användes? Ja, på riktigt alltså.

I samband med protesterna mot massutvisningar av unga afghaner i Sverige yttrade Hanif Bali tidigare i höstas de bevingade orden ”Låt dem strejka ihjäl sig” och ”15 barnlajvare i Stockholm kostar lika mycket som ett helt BB Sollefteå.”

Om svaret inte varit oss givet hade vi lätt kunnat tro att den första talaren rymt från en pilsnerfilm från 30-talet och att den andra talaren rymt från samma 30-tal men valt ett språkbruk från nutida köksbordsdiskussioner. De tillhör samma parti och borde företräda samma sorts väljare. Men varför uttryckte sig politiker så där konstigt 1989 och varför uttrycker sig politiker så här konstigt 2017?

Frågan är nog egentligen med vems tunga de talar. En del skulle mena att den politiska tungan alltid är kluven men få skulle identifiera den exakta roten till tungans kluvenhet.

Ett försök till detta finner man kanske i den judiska tänkaren Simone Weils utmärkta essä ”Om de politiska partiernas allmänna avskaffande” från 1943. Texten fräser och bits men den analytiska skärpan finns hela tiden kvar. Hela tankegången vilar på frågan om hur nazisterna kunde komma till makten med hjälp av det demokratiska systemet. För Weil blir svaret lika enkelt som obehagligt: Alla politiska partier har totalitära rötter.

”Alla politiska partiers främsta och strängt taget enda mål är att växa, och det ohämmat”, menade Weil. Det politiska språket måste därför böjas för att anpassa sig efter åhörarnas drifter, inte för att anpassa sig efter sanningen eller övertygelsen.

På ett sätt borde det vara enkelt. De folkvalda är valda av folket för att representera folket. Då ska de väl tala så som vi talar? De ska väl säga som det är och inte svepa in budskapet i massa obegripliga ord? I den mån politiker har börjat prata som vanligt folk är det väl bara bra? Eller?

Men när advokater för vår talan i domstol säger de ungefär det vi själva hade velat säga men på ett annat sätt. Juridiska termer, språklig precision – inga svordomar och känslostormar. Inga irrationella överdrifter och illa underbyggda generaliseringar. Tanken är att vi tjänar på det. Politiker brukade nog prata lite mer som advokater tills opinionsmätningarna lärde dem att väljarna inte vill bli försvarade – de vill ha medbrottslingar.

Det har färgat av sig på det politiska språket. I allt högre utsträckning verkar politiker vilja representera oss i vår egen språkdräkt och i allt mindre utsträckning verkar de vilja representera oss så som advokater företräder oss i en rättssal. Det folkliga språket ger många följare på Twitter och många följare på Twitter ger många väljare.

I dag kan därför politiska partier med lätthet acceptera att dess representanter uttrycker sig kränkande, sårar meningsmotståndare och lägger sig i saker de tidigare såg sig för goda för att tala om.

Politiker tycker till om populärkulturella fenomen som tv-program och kändisar ungefär så som dina kollegor gör. Donald Trump gillar inte en viss programledare. Hanif Bali har svårt för en viss komiker. De gör politik av sitt vardagliga ogillande och ogillandet formuleras slagkraftigt och direkt. Utförliga och nyanserade analyser ger högsta

betyg i dagens skola men lägsta betyg i opinionsundersökningar. Kulturförakt och kunskapsförakt lockar väljare.
Framgången bygger på det här. Missnöjespartier har insett det länge. Vi vill förstå vad våra politiker säger och vi vill att de ska vara lika arga som vi på saker vi inte förstår. Det spelar inte lika stor roll om det de säger är sant.
Det finns ont om bönder att tala med på bönders språk och det finns ont om lärde att tala med på latin. Det röstmaximerande språket är därför i stället det språk som frodas i den virtuella verkligheten – den verklighet där jakten på likes alltid har varit viktigare än att vara omtyckt.

Andreas Magnusson Krönikör i magasinet Paragraf och gymnasielärare i svenska, religion och etik. "

DN ONSDAG 29 NOVEMBER 2017

" Swedavia varnar för säkerhetsbrister på Arlanda: ”Hotbilden i Sverige har ökat”

Hotbilden i Sverige har ökat. Samtidigt har förmågan att skydda resenärer på Arlanda minskat. Det konstaterar Swedavia, som driver flygplatsen, i ett mejl till regeringskansliet.

I början av november skickade Jenny Kenneberg, jurist på Swedavia, ett mejl till näringsdepartementet. I mejlet svarar hon på två ställda frågor tillsammans med Arlandas chef för flygplatsskydd.
”Hotbilden i Sverige har från år 2010 ökat till en 3:a när det gäller antagonistiska angrepp från terrorism och våldsbejakande extremism men vår förmåga att skydda människor har minskat”, skriver Jenny Kenneberg i mejlet.
Hon konstaterar fortsättningsvis att Swedavia saknar legala möjligheter att avvisa personer som inte har rätt att vistas på Arlanda, som stör ordningen eller äventyrar flygsäkerheten.
Ordningsföreskrifterna för Arlanda flygplats har inte justerats sedan 2006. Anledningen är att varken Transportstyrelsen, länsstyrelsen eller kommunen får utfärda ordningsföreskrifter för flygplatserna.
”Nu uppmanar Swedavia näringsdepartementet att justera luftfartsförordningen och på så sätt ge länsstyrelserna en utökad behörighet”, skriver Jenny Kenneberg.
”Utan uppdaterade och tillämpliga ordningsföreskrifter kan situationer uppstå som i förlängningen kan leda till att människor, anläggningar, luftfartyg och flygplatser kan komma till skada”, fortsätter hon.
Swedavia är ett statligt ägt bolag som äger och driver tio svenska flygplatser, däribland Arlanda.
Marcus Andersson marcus.andersson@dn.se "

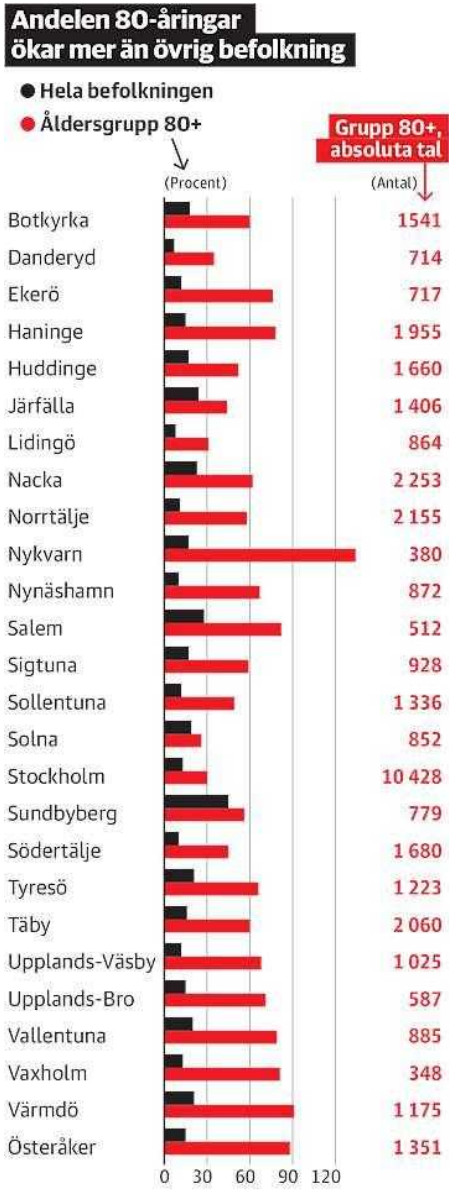

DN ONSDAG 29 NOVEMBER 2017

" Kraftig ökning av äldre väntar Stockholms län

Antalet invånare som är över 80 ökar rejält i Stockholms län fram till 2025. I över hälften av kommunerna växer den gruppen med över 60 procent, visar ny statistik från Stockholms handelskammare.

– Vi tycker att det pratas för lite om detta – det händer *nu*. Det är glädjande att vi lever längre men politikerna måste fundera på hur de rent faktiskt ska få till det, säger Fredrik Torehammar, näringspolitisk expert på Handelskammaren.
Stockholms Handelskammare har tagit fram statistik med hjälp av SCB och räknat fram hur olika åldersgrupper utvecklas fram till och med år 2025 i Stockholms läns kommuner.
Det man ser är att kommunerna generellt växer, men framför allt att befolkningen i de äldre åldersgrupperna ökar rejält.
Detta leder till ökade behov av olika typer av välfärdstjänster som riktas mot äldre, exempelvis hemtjänst, äldreboenden och nya tekniska hjälpmedel.
– Vi ser en snabb ökning av antalet äldre. I Stockholms stad ökar gruppen 80+ med 10 428 personer till 2025. I dag bor 14 procent av dem som är 80+ i ett särskilt boende i Stockholms stad, säger Fredrik Torehammar.
Stockholms äldreborgarråd Clara Lindblom (V) är väl medveten om utvecklingen. Stadens äldreförvaltning gör årliga prognoser. Fram till 2040 har Stockholm dubbelt så många över 85 år som i dag.
– Det ställer väldigt stora krav på kommunen, säger hon.

Stockholm ska nu gå med i Världshälsoorganisationens nätverk Äldrevänliga städer, där medlemmarna förbinder sig att göra en flerårig handlingsplan för att få in ett äldreperspektiv i samhällsplaneringen.
Nästa år bjuds äldre stockholmare in till stora medborgardialoger, och får komma till tals i enkäter och telefonintervjuer.
– Om det är några som vet vad som behöver förändras i kollektivtrafiken och i den offentliga miljön så är det de äldre själva. Det kan vara en så enkel sak som parkbänkar att vila på, så att man själv kan ta sig till affären och handla, säger Clara Lindblom.
Stadens mål är att bygga 37 nya vård- och omsorgsboenden och 300 nya seniorbostäder om året till 2040. 400 seniorbostäder ska vara klara för inflyttning om två år.
– Vi har, när det gäller kompetensförsörjningen, ett omfattande utvecklingsarbete i hemtjänsten för att få undersköterskor att söka sig dit, stanna kvar och orka fortsätta jobba fram till pensionen, säger Clara Lindblom.
Den styrande majoriteten har också höjt kraven på de privata hemtjänstföretagen, som ska erbjuda kollektivavtalsliknande villkor och tjänstepension, och driver rätten till heltid.
– Många kvinnor jobbar deltid och har osäkra anställningsförhållanden, de är en viktig resurs, säger Clara Lindblom.
På området ny teknik pågår en hel rad samarbeten, enligt henne. De handlar om alltifrån sensorer som märker om någon faller ur sängen eller inte rör sig till trapprullatorer, till dosetter som larmar om man inte tar medicinen i tid och toaletter som hjälper till med intimhygienen.
– I dagsläget är produkterna ofta så dyra att vi inte kan använda dem i stor skala, men samarbetena handlar också om att bredda marknaden och få ner kostnaderna, säger Clara Lindblom.

I andra kommuner i Stockholms län ökar åldersgruppen över 80 i ännu högre grad, procentuellt sett, än i Stockholms stad. I Värmdö ökar den med 91 procent, visserligen från en mycket lägre nivå än i Stockholms stad, men det innebär nästan en fördubbling av invånarna över 80 år, från knappt 1 300 i dag till 2 500 om åtta år.
– Det är inga enorma summor i absoluta tal, men en stor utmaning för Värmdö, säger Fredrik Torehammar.
Det alla politiker måste fundera på, menar han, är utbyggnad av särskilda boenden, tekniska hjälpmedel – som sensorer så att fler kan bo kvar hemma – och kompetensförsörjningen.
– Stockholms län står för nästan hälften av rikets ökning av personer i yrkesverksam ålder. Det är bra, kompetensförsörjningen till vård och äldrevård är en superviktig faktor, säger Fredrik Torehammar.
Välfärdsdiskussionen, anser han, har överskuggats av helt andra frågor.
– Vi tycker att det är – jag skulle inte säga ett problem – men ett antal utmaningar att ta tag i, säger Fredrik Torehammar.

Mia Tottmar
mia.tottmar@dn.se "

DN ONSDAG 29 NOVEMBER 2017

" Allt att vinna på att se över boendet i tid

Kommentar. Vi måste börja förbereda oss på att vi kan bli äldre än vi tror och då är boendet en viktig fråga. Det gäller att se till att skaffa sig en lämplig bostad medan man fortfarande är pigg nog att orka flytta.

Medellivslängden ökar och det gör att många av oss kommer att bli äldre än våra släktingar som föräldrar och mor- och farföräldrar. Glädjande nog innebär det också att vi kommer att vara friska och pigga längre än tidigare generationer.
Men att vi blir äldre betyder också att vi förr eller senare kommer att få svårt att göra sådant som inte var något problem tidigare. Till exempel kånka matkassar till lägenheten tre trappor upp utan hiss eller kliva i och ur badkaret.
Eftersom det kan kännas närmast oöverstigligt att flytta när man passerat 80-strecket bör man planera i god tid. Helst senast i samband med att man börjar fundera på att gå i pension.
En god idé är att ställa sig i Stockholms bostadskö oavsett hur man bor i dag. Då får man tillgång till seniorbostäder, oftast från 65 års ålder, och trygghetsboenden när man fyllt 75 år.
De här bostäderna är anpassade för äldre och har hiss, dusch i stället för badkar, toa och tvättställ är ofta höj- och sänkbara och det är vanligt med ugn i arbetshöjd. Det gör att man både kan klara sig själv inne i bostaden och ta sig ut och träffa andra utan för mycket besvär.
Kötiden för senior- och trygghetsboenden är ungefär 5 till 10 år, men det kan ta längre tid om man vill bo centralt och gå snabbare om man har tur. Åldersgränserna gör att det inte finns lika många sökande som för vanliga hyresrätter.
En vanlig invändning är att bostäderna är dyra och jämför man med att bo i ett småhus eller en bostadsrätt med små eller inga bolån är det tveklöst så. Men den som har något att sälja i Stockholm kan räkna med att få en rejäl summa över.
Det kan kännas trist att behöva ta av kapitalet för att betala hyran om pensionen inte räcker till. Men många tycker nog att det är ännu tråkigare att sitta i ett småhus som sakta förfaller eller att inte kunna ta sig ut på grund av alla trappsteg.
Har du haft ditt småhus eller din bostadsrätt länge tillhör du högst sannolikt vinnarna på bostadsmarknaden. Då kan bytet till en hyresrätt eller billigare bostadsrätt ge dig ett kapital som ökar din frihet.
Du får då möjlighet att kosta på dig resor och andra nöjen. Samtidigt som du kan köpa ruttjänster som förenklar vardagen. Glöm inte att rutavdraget fortfarande är 50 procent och att det går att dra av för tjänster upp till 50 000 kronor eller det belopp du betalar i skatt.
Det finns alltså många fördelar med att planera inför ålderdomen och lägga stor vikt vid hur du vill bo. Den allra största fördelen med att förbereda dig är att du själv kan bestämma hur du vill ha det och slipper bli beroende av andra.

Maria Crofts
maria.crofts@dn.se "

DN ONSDAG 29 NOVEMBER 2017

" Tyska kyrkan grävde upp lekpark – lämnade kvar byggarbetsplats

En av mycket få lekytor i Gamla stan, Junotäppans lekplats, grävdes upp efter en vattenläcka i somras. Men Tyska kyrkan som grävde upp parken återställde den aldrig. – Det är otroligt tråkigt att så många barn hamnar i kläm för att vuxna inte sköter sitt, säger föräldern Malin Källberg.

Signe Sundström, fem och ett halvt år gammal, bor i området kring Junotäppans lekpark. Nu spärrar ett träplank av halva hennes lekplats.
– Synd, för jag tyckte att det var roligt att åka rutschkana på gräset. Jag hoppas att de ska göra den lite bättre nu, säger Signe.
Hon brukade leka på den avspärrade sidan innan sommarens arbete påbörjades.
– Vi brukade göra äventyr med min förra fröken Kristian och en träbjörn som heter Olle. Björnen är på andra sidan, fortsätter Signe.
Under sommaren genomförde Tyska kyrkan ett ledningsarbete på lekplatsen. Därefter hände – ingenting. Först ville kyrkans styrelse se över kostnaden för återställandet och därefter ville man se över ägarförhållandet kring ledningen, enligt stadsdelsförvaltningen.
Groparna har därför varit orörda hela hösten. Nu räknar förvaltningen med att Junotäppan kommer att återställas först våren 2018. Några hundra barn i området och på intilliggande förskolor brukar leka i parken.
– Det är klart att barnen är besvikna. Det är deras egen park, den ligger i deras stadsdel och det är deras hembygd, så de tycker att det är jättetråkigt, säger Lotta Rajalin, förskolechef i området.
Lekplatsen var nyrenoverad när Tyska kyrkan påbörjade ledningsarbetet.
– Barnen hade precis fått ett nytt snurrdjur som de var så glada för att de skulle få leka med. I samma veva grävde man upp och stängde av. Nu ligger väl snurrleksaken övertäckt, säger Lotta Rajalin.
Malin Källberg, fyrabarnsmamma och boende i Gamla stan, startade i veckan en namninsamling som protest. Över 200 personer har skrivit under namninsamlingen.
– Jag fick nog, för att det har stått still så länge. Det är otroligt tråkigt att så många barn hamnar i kläm för att vuxna inte sköter sitt, säger Källberg.
Under veckan ska Kenneth Kempen-dahl, stadsmiljöchef på Södermalms stadsdelsförvaltning, träffa kyrkans representanter.
– Från stadsdelsförvaltningens sida är det väldigt viktigt att Junotäppan återställs, och det kvickt alltså, så att förskolebarnen har någonstans att vara. Alla saknar parken, säger Kenneth Kempendahl.
– Men det är kyrkan som ska återställa Junotäppan, det är väldigt viktigt att säga det.
Svenska kyrkans lokala fastighetsförvaltning Fastighetssamverkan norr ansvarar för kyrkan och kostnaden för återställandet.
– Inget hindrar emellertid stadsdelsförvaltningen från att rent fysiskt igångsätta arbetet med att återställa lekytan. Staden ansvarar för de lekparker som tillhandahålls och därför är det också staden som utför arbeten på dessa ytor, säger Gustav Ålåker, fastighets- och kyrkoförvaltare på Fastighetssamverkan norr.
Enligt honom ansvarar Stockholm vatten för den kollapsade ledningen. Nu försöker kyrkan nå en ekonomisk överenskommelse med de andra parterna. Under tiden får barnen hålla sig på andra sidan planket.
– Det är självklart djupt beklagligt att den del av lekplatsen som är berörd inte kan nyttjas av barn nu, säger Gustav Ålåker.

Marcus Andersson
marcus.andersson@dn.se "

DN ONSDAG 29 NOVEMBER 2017

" Landstinget inrättar visselblåsartjänst

Under nästa år är det tänkt att anställda i arbetsgivarjätten Stockholms läns landsting ska få möjlighet att börja anmäla fel, brister och oegentligheter anonymt.

Landstinget i Stockholm är en gigant med drygt 40 000 anställda. Under senare år har flera medieavslöjanden plågat verksamheten och nu har koncernledningen beslutat att inrätta en visselblåsartjänst. Chefsjurist Anne Rundquist tror att den efter bland annat upphandling kan vara i drift nästa år. Hon säger att anmälaren själv ska kunna välja att vara anonym genom kodning när en text skickas elektroniskt till den aktuella adressen.
Därefter ska anmälan bedömas av en grupp erfarna tjänstemän med kunskap om både vård, landstinget och personalansvarsfrågor.
– Det ska vara personer som har bra förmåga att förstå vad som anmäls och vad man ska göra åt det som anmäls, säger Rundquist.
– Man kan till exempel få en anmälan som vid första anblicken är väldigt summarisk, men den kan ändå handla om något väldigt, väldigt viktigt. Då ska man förstå att det kan vara så.
Det är också viktigt, säger hon, att de som bedömer dokumenterar hur de agerat utifrån anmälan och även ger anmälaren en återkoppling via det kodade systemet.
Rundquist nämner att ett liknande system redan finns på Karolinska universitetssjukhuset.
När det gäller risken för att tips faktiskt kan handla om något som berör just de personer som ska bedöma anmälan påpekar Rundquist att alla anställda har en skyldighet att anmäla till arbetsgivaren om de stöter på risker för jäv eller liknande. Dessutom, säger hon, är det en grupp personer från olika bakgrunder i landstinget som ska hantera tipsen gemensamt.
– Det motverkar också riskerna för att någon person ska ha möjlighet att mörka, så att säga. **TT** "

DN TORSDAG 30 NOVEMBER 2017

" Jag har aldrig varit rädd för kollegan

Jag har trott att alla slipper regelbundna sexuella hot från kolleger och chefer. Den bottenlösa naiviteten har Metoo ändrat på.

Jag läser Jennifer Wegerups blodisande Metoo-text i Resumé och borde känna igen mig så väl. Hon är nog ett par år yngre. Liksom hon började jag jobba som journalist i början av 1990-talet.
Utan att känna varandra har vi gått sida vid sida i exakt samma värld. Men, uppenbarligen, inte i samma universum.
#jagharaldrig. Ingen av mina kolleger har någonsin supit ner sig till amöbastadiet och filmats medan han sjunger om att han knullat mig, varpå mina barn sett filmen på Youtube. Bara tanken är ju alldeles bisarr.
Ännu mer bisarrt vore det om mina chefer då skulle be mig att inte kommentera saken.
#jagharaldrig varit rädd för att dela hotellrum med arbetskompisar. Eller för den delen hotell. Ingen har försökt sparka in min dörr mitt i natten för att ha sex med mig – trots att alkohol ett antal gånger varit inblandat. Aldrig varit rädd, aldrig kommit på tanken på att behöva vara rädd. Vi har gått och lagt oss i var sin säng, var sitt rum, och sovit till nästa morgon när vi gjort vårt jobb.
När jag öppnat sms från mina chefer har jag aldrig behövt tänka på att de ska innehålla bilder eller beskrivningar av deras könsorgan. Om det hände skulle jag nog tro att jag drömde, eller att världen glidit ur sin axel och allt plötsligt var möjligt. Det är så galet.
Jennifer Wegerups text för mina tankar till andra, jag går i minnet igenom några av de otaliga vittnesmål som lagts fram sedan de första tecknen hamrades ner i den svenska Metoo-vågen. Och som sedan

tagit gestalt i ett samstämt skrik från allt fler branscher, allt fler områden i samhället, inte minst #deadline om journalistkåren.
Min kår.
När jag var ung och skrev till någon av mina journalistiska idoler var det ingen av dem som frågade om jag gillar dem tillräckligt mycket för att ligga med dem. Ingen har hånfullt – på arbetsplatsen! – undrat om min vana är att åka till Afrika och ”knulla n*grer”.
Jag har sökt flera jobb och varit på många intervjuer, aldrig någonsin har det vid dessa tillfällen talats om sex. Jobb har varit ämnet. Ingen av mina chefer har därefter antytt att min karriär skulle må bättre om jag bjöd på olika sexuella favörer. Ingen har förlagt våra utvecklingssamtal utanför arbetsplatsen, i sitt hem.
#jagharaldrig varit rädd. Inte ens de gånger folk i min jobbkrets blivit fulla och samtalsämnen rört sig kring sådant som inte står i barnböcker och det kanske hade kunnat bli en fortsättning på kvällen har jag varit rädd. Jag har ju aldrig behövt. Jag har aldrig sett ögonen plötsligt förändras hos en kollega efter ett nej, aldrig känt en annan kropp, en som jag litat på, förvandlas till ett akut hot.
Om jag eventuellt sagt nej till någons inviter har denna aldrig blivit arg. Och reaktionen har heller aldrig tagit sig uttryck att denna – inför våra arbetskamrater – sagt: “Vi kommer att gå hem ihop och jag kommer att sätta på dig i analen så jävla hårt.”
#jagharaldrig blivit ombedd att ta av mig tröjan på jobbet, inget klädesplagg alls faktiskt. Aldrig fått meddelanden från chefer eller kolleger där jag kallats för ”hora” och ”äcklig”.
Jag har också gett ut tre romaner och varit på förlagsfester och i diverse litterära sammanhang. Där har jag aldrig anfallits av människor med kopplingar till Svenska Akademien som utnyttjat mig sexuellt. Jag har pratat om litteratur en stund, druckit några glas och gått hem. Det var en trevlig kväll, tack så mycket, det gör vi om.
Allt annat hade ju varit fullständigt onormalt.
Och det är just det som slår mig när jag läser Jennifer Wegerup. Jag har sett mina arbetsplatser, dessa korridorer och papperskorgar och datorer och rosslande kaffeautomater, som skyddad normalitet. Det som finns under ytan, den ruttnande undervegetationen, har jag sluppit se, höra och känna. Av ett enda skäl: jag är född som man.
Jag har hört vittnesmål. Men dem har jag sett som undantag, som skrapsår på en annars ren yta. ”XX blev full på konferensen och skulle ta YY på brösten. Lägg av, vilken galning, hoppas han skärper till sig.”
Och om någon vid enstaka tillfällen sagt eller gjort något som jag tagit anstöt av: ett kort samtal, ursäkter, ”Äh, det är lugnt”, slut på det jobbiga.
Detta universum har jag levt i. Och jag har trott att alla andra gjort det. Jag har aldrig fattat att jag vistats i en tjock, trivsam skyddad bubbla som inte bara har trygga mjuka väggar utan dessutom med puttrande styrfart curlas fram i livet av en massa andra som är exakt som jag.
”Normalitet.”
Vilken fullblodsidiot.

Erik Helmerson
erik.helmerson@dn.se "

DN TORSDAG 30 NOVEMBER 2017

" 1 730 kvinnor i försvaret: ”Alla anmälningar måste tas på allvar”

#givaktochbitihop. Vi har sökt oss till Försvarsmakten för att vi är beredda att försvara Sverige och rätten att leva som man vill, men ofta har våra värsta motståndare funnits i vår egen organisation. Kvinnor som anmält kränkningar och övergrepp har ofta blivit ifrågasatta. Nu måste alla anmälningar tas på allvar, skriver 1 730 kvinnor i försvaret.

Vi är yrkesofficerare, reservofficerare, civilanställda, frivilliga, soldater och sjömän som är, eller har varit, verksamma inom Försvarsmakten.
Vi försvarar Sverige, landets intressen, vår frihet och rätten att leva som vi själva väljer. Vi har sökt oss till Försvarsmakten för att vi vill och är beredda att försvara vårt land, såväl nationellt som internationellt. Men alldeles för ofta har våra värsta motståndare funnits i vår egen organisation.
Försvarsmaktens värdegrund och uppförandekod är tydlig. Kränkande, förnedrande och trakasserande beteenden hör inte hemma i Försvarsmakten. Att inte följa värdegrunden måste få konsekvenser. Den som inte står bakom eller följer Försvarsmaktens etiska riktlinjer ska varken kunna jobba kvar, befordras, eller antas till högre utbildning.
Tystnadskulturer som säger ”givakt och bit ihop”, och maktstrukturer där härskartekniker blundas för, gör att kvinnor som anmält övergrepp många gånger blivit ifrågasatta – och i vissa fall blivit än mer utsatta. I fortsättningen måste alla anmälningar tas på allvar.
Det är hög tid att Försvarsmakten försvarar våra intressen. På riktigt.
#metoo och #givaktochbitihop väcker känslor över att vi inte kommit längre. Men tänder också ett hopp. Här händer något viktigt och kraftfullt! För första gången kan vi berätta utan att mötas av ifrågasättande och skuldbeläggande.
1 730 kvinnor från det svenska försvaret står bakom uppropet. Alla som undertecknat har inte personligen blivit utsatta för övergrepp, men vi talar med en gemensam röst. Det gör att vi inte kommer att kommentera några enskilda vittnesmål efter detta upprop.
Välkommen till vår verklighet.

Berättelser från kvinnor som är eller har varit anställda inom Försvarsmakten:

”Sitter med kollegor i matsalen. En av dem naglar fast mig med blicken och säger ’jag kan verkligen förstå varför man våldtar ibland.’ De andra kollegorna (manliga) skrattar.”
○○○
”Min första lillejul på nya förbandet. Jag är betydligt yngre än alla andra och en av få kvinnor. En kollega kommer fram och säger 'vore jag 40 år yngre skulle du ligga med mig i kväll'. Jag skrattar bort det och säger att jag inte tror det och går till min chef och berättar vad som hänt. Min chef svarar 'sa han det? Va fan det var ju min replik!'.”
○○○
”En högt uppsatt chef på ett förband misshandlar sin fru och blir polisanmäld. Förbandschefen kontaktar fruns väninna och ber henne dra tillbaka sitt vittnesmål, eftersom den anklagade mannen är 'en viktig tillgång på förbandet'.”
○○○
”Efter tre månader blev jag inkallad till kompanichefen. Han berättade att jag var en trofé. Både värnpliktiga och befäl ville ha mig på rygg. Han sa att han inte kunde styra över deras drifter men att han kunde

styra över mig. Om han fick veta att jag hade gjort någon sexuell handling under min tid som värnpliktig så skulle jag få en enkel biljett hem. I flera år tyckte jag att det var det bästa råd jag fick under min värnplikt. I dag känns det helt sjukt.”

○○○

”Jag blir trakasserad av mitt ex (också försvarsmaktsanställd). Berättar för min stabschef som svarar med att berätta om en historia när han var ung och var kär i en tjej, och att killar gör så ibland.”

○○○

”Jag borde kunna låta manligare som kompanichef. Jag lät för kvinnlig när jag gav order. Det var den feedback jag fick när jag gick kaptenskursen.”

○○○

”Fick hjälp av en kollega att komma tillbaka till fartyget efter en blöt kväll. Då han var 'chef' kändes det säkert. Har diffusa minnen från hans hytt. Dagen efter kom han in i min hytt och kysser mig och säger att han tackar för natten men att han inte kommer att skilja sig för mig. Mina minnen från natten var suddiga och inte bekväma. Samme man tog på mig inför andra. Han har dessutom hotat med att dra in nivåhöjande utbildning för en annan kollega när hon inte ville följa med honom till hans hotellrum. Han ser sig själv som en kvinnokämpe och säger sig gärna i andra sammanhang stå upp för oss kvinnor i Försvarsmakten.”

○○○

”Jag kommer aldrig glömma när jag ryckte in och tvingades springa fram och tillbaka på excercisplan medan soldater skrek 'visa pattarna'.”

○○○

”Jag gjorde värnplikten med målet att söka officershögskolan och man gjorde tidigt klart för oss att det var tävling om platserna och att befälsutbildningens betyg i princip avgjorde vår framtid. Utbildningen avslutades med utgång för soldater och officerare, där vi drack stora mängder alkohol. Därefter var det efterfest i lägenheterna hos våra befäl. Vid det laget var jag i princip medvetslös och visste inte var jag befann mig. Ett av befälen tar med mig till sitt rum och drar ned mig i sängen fast jag försöker säga att jag inte vill. De andra bankar på dörren och vill att jag ska komma med hemåt, men befälet håller för min mun, håller kvar mig och försöker ha sex med mig. Jag somnar och följande morgon får vi våra betyg. Jag lever resten av värnplikten med känslan av 'hon som knullade sig in på officershögskolan'.”

○○○

”Som soldat och officer kan jag så här i efterhand baxna när jag tänker på den aldrig sinande strömmen av sexuella inviter från manliga kollegor. Äldre män, gifta män, chefer och befäl som jag stått i beroendeställning till. Det handlade sällan om förfrågan om sexuellt umgänge skulle komma, utan när. Och i vilken form. Värst är alla dessa personalfester med alkohol inblandat. På min senaste arbetsplats så smög den hyllade kompanichefen från utlandsstyrkan upp bakom mig och mumlade i min nacke undrandes om jag 'ville ha något hårt och långt i mig'.”

○○○

”Värnplikt 2008: Killarna i gruppen diskuterade om jag var en sådan som 'spottar eller sväljer efter kuksugning'. De skämtade också om att placera en stol bredvid min säng, och turas om att sitta där och runka på nätterna, och att jag då gärna fick sova naken och 'vara lite bjussig'.”

○○○

”Utlandstjänst 2011: En manlig kollega gick in i min barack när jag inte var där, och stoppade in en cd-skiva i min dator med en porrfilm. Han tyckte att det var 'nice att se' om jag blev kåt. Samma kollega brukade smyga efter mig och ställa sig utanför toalettbåset när jag gick på toa, för att samtidigt säga att han 'tycker det är så sexigt att höra när du kissar'. Han skickade ibland också sms på kvällarna där han

undrade om jag 'gillar att ta den i röven'... När jag konfronterade honom och sa att jag tog illa upp blev jag kallad 'jävla surfitta som inte kan ta lite skämt' av han och hans polare. Enligt dem hade jag fått 'för lite kuk'.”

○○○

”På min första fest på mässen var det en manlig officer som tog tag i mig, tryckte upp mig mot väggen och stoppade in handen mellan benen på mig. Jag slog mig loss och gick därifrån. På måndagen efteråt anmälde jag till regementschefen som tog tag i det hela. Han fick inte gå den skola han sökt till och blev förflyttad.”

○○○

”Något som etsat sig fast är frasen 'oj, här luktar det kvinna!' Med betoning på kvinna, på ett sätt som inte var skämtsamt där och då. Uttalandet kommer från patrullchefen under en vakt på Stockholms slott när man sitter i patrullrummet.”

Alla som har skrivit på uppropet och fler vittnesmål hittar du på dn.se/debatt "

DN TORSDAG 30 NOVEMBER 2017

" Över 200 miljoner betalas till svettkliniker i Danmark

Kostnaderna för planerad vård utomlands har fyrdubblats under 2017. Hittills i år har 286 miljoner skattekronor betalats ut. 80 procent av de 286 miljonerna har gått till ett svenskägt bolag som behandlar svettningar.

226 miljoner skattekronor har gått till svettbehandlingar på svenskägda kliniker i Danmark och Norge – bara i år. Summan har betalats av landstingen under 2017 för behandlingar som utförts 2014 och framåt. Det handlar om personer som lider av överdriven svettning, hyperhidros, en diagnos som man sedan 2014 kunnat söka vård för utomlands. Detta efter EU:s patientrörlighetsdirektiv.

I början av året presenterade Sveriges radios Kaliber en granskning som visade att drygt 46 skattemiljoner gått till en dansk svettklinik under 2016.

DN:s granskning visar att kostnaden sedan dess har ökat dramatiskt. Drygt 9 000 utbetalningar för hidrosbehandlingar har gjorts i år – att jämföra med drygt 2 000 förra året. 2016 låg den sammanlagda kostnaden för planerad vård utomlands på drygt 70 miljoner kronor. Hittills i år är samma siffra 286 miljoner. 226 miljoner har gått till svettbehandlingar. Detta enligt Försäkringskassans siffror.

Den höga kostnaden är till stor del resultatet av en långdragen kamp mellan Försäkringskassan och svettklinikerna, där Försäkringskassan motsatt sig utbetalningarna, men där klinikerna överklagat och i många fall fått rätt. I ett mejl från Försäkringskassan till Socialdepartementet som DN tagit del av skriver man att ”det finns ett mycket stort behov av att se över lagen”.

Detta bekräftar Ulrika Havossar, försäkringsdirektör på Försäkringskassan, som säger att kostnadsökningen framför allt handlar om en dom som kom för några år sedan.

– Den innebär att där vi tidigare avslagit eller delvis gett bifall nu, i och med domen, fått betala ut i efterhand. Detta går tre år tillbaka, säger hon.
Det är svenskägda bolaget Hidros Holdings AB som driver svettklinikerna. Vården på utlandsklinikerna är enligt Försäkringskassan både mer omfattande och dyrare för landstingen än vården som landstingen själva ger i Sverige. I Sverige är exempelvis tablettbehandling det vanligaste för att behandla diagnosen, medan botoxbehandling är standard på klinikerna utomlands. Landstingen bekostar inte vård som ges på privata kliniker i Sverige, om den är mer omfattande än den som landstingen ge, medan Hidros Holdings AB:s kliniker marknadsför sin vård utomlands som kostnadsfri för patienten.
Anna Starbrink (L) är hälso- och sjukvårdslandstingsråd i Stockholms läns landsting, där kostnaden för svettbehandlingar utomlands hittills i år ligger på 108 miljoner kronor.
– Det är inte rimligt att lägga 108 miljoner av skattebetalarnas pengar på vård som enligt vår hälso- och sjukvårdsförvaltning inte är medicinskt motiverad, säger hon.
”Svettmottagningen” i Stockholm marknadsförs som ”kostnadsfri” och på sajten står det att ”Vid behandlingsbesök tillämpas följande taxa, men kostnadsfri behandling kan erbjudas vid vår systerklinik i Köpenhamn”. Det framgår också att kliniken i Danmark ger en mer omfattande behandling än den som ges i Sverige.
– Jag tycker det är oetiskt att marknadsföra på det här sättet. Jag bedömer inte om det är lagligt eller ej, men jag tycker detta behöver stramas upp. Det är rätt osmakligt, säger Anna Starbrink.
För Region Skånes del har kostnaden för planerad vård utomlands ökat från drygt 12 miljoner förra året till över 58 miljoner 2017. 52 miljoner har gällt svettbehandlingar. Enligt landstingets uppgifter kan en behandling på den danska svettkliniken kosta upp till 55 000 danska kronor.
– Det kan innebära att andra delar av vården kan behöva dra ner. Det är en kostnad vi inte haft tidigare, säger Anders Åkesson (MP), regionråd i region Skåne.
Han berättar att vården patienterna får på kliniken i Danmark är mer omfattande än vad landstinget kommit fram till att man har rätt till.
– Vi har fastställt vilken typ av svettbehanding man kan få i hand och armhåla. Men kliniken i Danmark har valt att behandla även andra typer av svettningar. Med det inte sagt att det inte är ett problem för patienterna.
I början av november kom en ny dom från Högsta förvaltningsdomstolen. Den gällde ett ärende från 2014, där domstolen slog fast att personen i fråga inte hade rätt till behandling vid den danska svettkliniken.
– Domen har precis kommit och vi håller på att analysera hur den kommer att påverka. Vi vet inte, men den bör ge en begränsande påverkan på vilken behandling man kan få i andra länder. Men det är oklart i vilken omfattning, säger Ulrika Havossar på Försäkringskassan.
Region Skåne har tidigare i år krävt att regeringen ska se över lagstiftningen gällande vård utomlands och Anders Åkesson säger att läget är akut.
– Enligt mig behöver varken riksdag eller regering fundera särskilt länge, säger han.
Johan Rosengren är en av två huvudägare i Hidros Holding AB. Han vill inte höras på telefon, men skriver i ett mejl till DN att han ser det som att bolaget står på patienternas sida och hjälper dem att få den vård de behöver och har rätt till.
Rosengren hävdar att den vård som ges på klinikerna i Danmark och Norge är samma vård som landstingen tidigare gav och som de enligt Rosengren till stor del fortfarande – inofficiellt – ger. Enligt honom är dessutom vården som ges på deras kliniker billigare än landstingens behandlingar.
”Behandlingarna överensstämmer med internationell vetenskap och beprövad erfarenhet. Detta har uttryckligen bekräftats av Försäkringskassan. Vården ges endast när behandlande läkare anses det medicinskt motiverat,” skriver Rosengren.
Enligt honom står den senaste domen från Högsta förvaltningsdomstolen (HFD) i uppenbar strid med EU-rätten. ”HFD

bortser i alla delar från väldigt tydlig EU-praxis, EU-reglering och också svensk praxis och tydliga uttalanden från den svenska lagstiftaren om att ersättning inte kan begränsas till vad som ges i Sverige och än mindre till vad som ges i enskilda landsting.”

Amanda Lindholm
amanda.lindholm@dn.se "

"Fakta. Hyperhidros
Innebär överdriven svettning och den vanligaste orsaken till överdriven svettning är överaktiva svettkörtlar.
Hyperhidros till viss del ärftligt och finns hos ungefär en av 200 personer.
Man svettas mer eller mindre i olika perioder. Oftast märker man av det redan som barn eller i puberteten. Det kan bli bättre med åren.
Behandling: antiperspiranter och deodoranter, injektioner med botulinumtoxin, läkemedel, operation av svettkörtlar i armhålorna och jontofores
Källa: Vårdguiden

Fakta. Hidros holding AB
Ägs av Johan Rosengren och Carl Swartling.Driver samtliga hidroskliniker som Försäkringskassan betalat för planerad vård utomlands under 2017.
Omsättning 2015: 84,5 miljoner kr.
Omsättning 2016: 84,8 miljoner kr.
Resultat 2015: 29,4 miljoner kr.
Resultat 2016: – 1200 kr. "

DN TORSDAG 30 NOVEMBER 2017

" Regeringen vill samla in handgranater

Regeringen vill att det för första gången utfärdas en amnesti för explosiva varor. Skälet är att användningen av handgranater har ökat bland kriminella. Så sent som i måndags attackerades ett polishus i Uppsala. – Vi måste få bort det här från våra gator, säger justitieminister Morgan Johansson (S).

Det var vid 23-tiden i måndags som en handgranat exploderade vid polishuset i Uppsala. Att ingen person kom till skada tycks ha varit en ren slump.
Enligt statistik från polisen har förekomsten av handgranater i brottsliga sammanhang ökat kraftigt. Under 2015 noterades 10 fall där handgranater hade detonerat. 2016 hade motsvarande summa stigit till 27. Antalet polisärenden där handgranater förekommer har stigit från 8 år 2014 till 52 ifjol.
Morgan Johansson ser allvarligt på utvecklingen.
– Det här är kopplat till kriminella gäng som generellt har ökad tillgång till vapen som de använder mot varandra och mot rättsväsendet, säger han.
Därför fattar regeringen på torsdagen beslut om en amnesti för explosiva varor. Under en tremånadersperiod mellan oktober 2018 och januari 2019 kommer man att kunna överlämna handgranater och annat till polisen utan att riskera straff.
– Vid tidigare vapenamnestier har det kommit in ett antal tusen vapen men det här har vi ingen erfarenhet av. Det är första gången, säger Morgan Johansson.
Amnestin för explosiva varor ser Morgan Johansson som ett av flera led i strategin mot den organiserade kriminaliteten. Straffen för grovt vapenbrott skärps från årsskiftet till minst två års fängelse, vilket även

gäller explosiva varor. Det betyder att den som påträffas med en handgranat per automatik blir häktad.
Förslaget ska nu på remiss till lagrådet och en proposition hamnar på riksdagens bord i februari.

Hans Rosén
hans.rosen@dn.se "

DN TORSDAG 30 NOVEMBER 2017

" Toppar inom Miljöpartiet anklagas för rysskontakter

Miljöpartiets utrikespolitiska talesperson anklagar personer i ledande positioner för att ha otillbörliga kontakter med ”en viss utländsk nation”. Påståendet kommer efter en personlig konflikt med en tjänsteman som lämnat partiet efter liknande anklagelser. ”Har jag varit med att anställa någon som blivit spion så vill jag fan i mig veta det”, skriver tidigare språkröret Birger Schlaug på sin blogg.

Tidigare i år avslöjade Aftonbladet att en tjänsteman inom Miljöpartiet anklagats för att vara en säkerhetsrisk, bland annat efter att han haft möten med ryska ambassaden utan att meddela sina chefer. Enligt tidningen tydde mycket på att uppgifterna inte stämde. Mannen nekade till anklagelserna och köptes ut av partiet.
En som riktat anklagelser mot mannen är riksdagsledamoten Pernilla Stålhammar, Miljöpartiets talesperson för utrikes- och säkerhetspolitik. I ett inlägg på Facebook den 18 november berättar hon själv att hon haft ett förhållande med mannen.
Hon anklagar honom för hot och trakasserier, men påstår också att han har haft otillbörliga kontakter med ”en viss utländsk nation” och bland annat tagit emot gåvor. Något som partiet ska ha informerats om.
Pernilla Stålhammar riktar även anklagelser mot flera personer inom partiet.
”... han och hans allierade på höga positioner med tydliga kontakter med just denna makt har gjort allt för att dreva mot mig på olika vis inte minst nu i provvalet”, skriver hon, och fortsätter:
”På något vis lyckas de tillåtas med detta. För mig är det en nationell säkerhetsfråga. Ett säkerhetshot.”
Miljöpartiets tidigare språkrör Birger Schlaug har tidigare ifrågasatt anklagelserna mot den utpekade tjänstemannen som han själv var med

att anställa för 17 år sedan. På tisdagen kommenterade han Pernilla Stålhammars anklagelser på sin blogg.
”Har jag varit med att anställa någon som blivit spion så vill jag fan i mig veta det”, skriver han.
”Nu handlar det alltså inte enbart om en tjänsteman i partiet utan om flera personer ’på höga positioner’ som också uppges ha kontakter med Ryssland”, skriver han.
Det tidigare språkröret anser att uttalandet måste tas på allvar och menar att det skulle kunna avse personer i kretsen statsråd, statssekreterare, partiledning, gruppledare i riksdagsgruppen eller partiets Stockholmsavdelning.
”Partiledningen tycks medvetet valt att mörka. Varför? Vill man skydda partiet, sin utrikespolitiska talesperson eller enskilda - beslutsfattare på höga positioner?”
Amanda Lind, Miljöpartiets partisekreterare, menar att påståendet saknar grund.
– Det finns inga som helst belägg för de påståenden som Stålhammar framför mot partiföreträdare. Vi har självklart granskat dem men det finns ingen som helst grund för dem, säger Amanda Lind.
Finns det anledning att tro att det finns ryska spioner i Miljöpartiet?
– Nä, det finns ingen som helst sådan anledning.
Har den personliga konflikten mellan henne och den tidigare tjänstemannen spelat in i den här frågan?
– Vi kommenterar inte personalärenden. Det har funnits ett personalärende där Stålhammar har framfört uppgifter. Det har vi granskat enligt våra rutiner, säger hon.
DN har varit i kontakt med den utpekade tjänstemannen. Han vill inte låta sig intervjuas men tillbakavisar helt Pernilla Stålhammars uppgifter, både vad avser deras relation och hans kontakter med Ryssland.

Mikael Delin
mikael.delin@dn.se "

DN TORSDAG 30 NOVEMBER 2017

" Papperslösa ska hittas med fler fingeravtryck

Polisen ska få ta fingeravtryck och fotografera personer när man genomför inre utlänningskontroller. Fingeravtryck ska även få tas på barn under 14 år. Det är några förslag som har landat på regeringens bord. Syftet är att kunna skicka tillbaka fler som vistas utan tillstånd i Sverige.

En debatt utbröt efter terrordådet på Drottninggatan i april när det framkom att den misstänkte Rakhmat Akilov vistades i landet trots att han fått nej på sin asylansökan.
Polisen hade inte lyckats verkställa utvisningen eftersom man inte visste var han befann sig.
Regeringen tillsatte då en utredning som skulle ge förslag på hur polisen kunde få större möjligheter att identifiera personer som befann sig utan tillstånd i Sverige. Förslagen, som DN har tagit del av, har nu överlämnats till migrationsminister Heléne Fritzon (S) och innebär i korthet följande.
Polisen ska få rätt att både ta fingeravtryck och fotografera personer när man genomför inre utlänningskontroller.
Fingeravtryck ska få tas även på barn under 14 år men som lägst 6 år. Här handlar det enligt utredningen bland annat om de marockanska ungdomar som lever på gatan i Sverige.
Polisen ska då även kunna beslagta pass eller andra id-handlingar, vilket betyder att man får genomsöka fickor, väskor med mera. Detta ska motverka att personer som fått nej på sin ansökan om uppehållstillstånd förstör sina handlingar för att försvåra verkställandet.

Utredningen har letts av den före detta chefsrådmannen vid Förvaltningsrätten i Stockholm, Richard Ljungqvist.
– Kontroll av fingeravtryck och fotografering har man tidigare bara kunnat göra vid inresekontroll men inte vid inre utlänningskontroll. Den luckan ska täppas till för att systemet ska bli effektivt, säger han.
Tillfällen när detta kan ske är när gränspolisen gör insatser vid färjelägen och flygplatser. Det kan också göras av den vanliga polisen i samband med fordonskontroller och gripanden av brottsmisstänkta. Fingeravtryck och foto kan sedan användas för sökningar i svenska och europeiska register.
För några år sedan rasade en infekterad debatt i samband med en polisinsats som kallades för Reva som syftade till att identifiera personer som uppehöll sig utan tillstånd i landet. Enligt Richard Ljungqvist kan den nya utredningens förslag åtgärda den rättsosäkerhet som då rådde.
– Då var det här inte reglerat. Polisen gjorde ändå saker och men visste inte hur långt man fick gå. Genom utredningens förslag får vi tydliga regler för polisen – vad får man göra, vad får man inte göra, säger han.
Migrationsminister Heléne Fritzon (S) välkomnar utredningen, där det påpekas att så många som 50 000 människor i nuläget kan finnas kvar i Sverige trots att de fått avslag på sin asylansökan.
– Målet är att hitta åtgärder för ett effektivare återvändande. Vi värnar asylrätten, men den ska fungera hela vägen. Vi kan inte ha ett växande skuggsamhälle, säger hon.

Hans Rosén
hans.rosen@dn.se "

"Fakta. Missbruk av resehandlingar
I utredningen ”Klarlagd identitet” föreslås inte bara utökade möjligheter för polisen att ta fingeravtryck. Även skärpta regler föreslås för resehandlingar, för att stävja missbruk av resehandlingar.
Resedokument eller främlingspass ska inte utfärdas om en person redan har fått tre sådana dokument den senaste femårsperioden.
Giltighetstiden för resedokument inskränks till två år och för främlingspass tre år.
Utredningen ska nu ut på remiss. Enligt förslaget kan den nya lagen träda i kraft från den 1 oktober 2018.
Resedokument kan den få som har flyktingstatus enligt Genevekonventionen eller är statslös.
Främlingspass kan utfärdas till den som fått uppehållstillstånd i Sverige och av olika skäl inte kan ansöka om pass i sitt ursprungliga hemland. "

DN TORSDAG 30 NOVEMBER 2017

" Försenade paket efter rekordfredag

Rean under Black friday slog försäljningsrekord. Det har orsakat förseningar i leveranser från Postnord. Konsumenter uppmanas att hämta ut paketen så snart som möjligt för att undvika ytterligare förseningar.

Helgens readagar i samband med Black friday blev större än förväntat.
– I runda slängar har vi dubbelt så hög paketvolym som förra året och nästan 30 procent högre än vad våra e-handlare aviserat, säger Erika Ahlqvist, distributionschef på Postnord.
Postnord bekräftar att det höga trycket har skapat fördröjningar.
– E-handlaren har inte hunnit packa alla beställningar och det är även kö in till oss. Det handlar om förseningar på en dag eller två, säger Erika Ahlqvist.
Borde ni inte ha förutsett trycket?
– Vilken affär vågar tro på en 50-procentig ökning från förra året? Både e-handlare och logistikbolagen är överraskade. Vi tyckte vi tog i allt vad vi orkade när vi planerade för en ökning på 30 procent.
Erika Ahlqvist säger att leveranserna rullar på ganska bra trots den rekordhöga volymen. Hon uppmanar samtidigt kunder att hämta ut sina paket så snart som möjligt.
– Om det är något jag får önska är det att alla svenskar hämtar paketen så fort aviseringen kommer i posten. Då kan vi ta emot ordrarna som står på kö snabbare, säger hon.
Julklapparnas leverans är dock ohotad.
– Eftersom julafton infaller på en söndag lär det bli torsdag som är sista beställningsdag. Om man håller sig till den så hinner alla julklappar att komma fram i tid, lovar Erika Ahlqvist.

Jonas Desai
jonas.desai@dn.se"

"Fakta.
Black friday är en av de största shoppingdagarna vi har. Traditionen startade i USA på 1950-talet men började gälla i Sverige först 2013. Under Black friday i år slog försäljningen nya rekord.
Källa: Postnord "

BNP, säsongsrensad

(Procentuell förändring) Källa: SCB

DN TORSDAG 30 NOVEMBER 2017

" Svensk ekonomi står stark

BNP-utvecklingen var svagare än väntat det tredje kvartalet i år, enligt färska siffror från Statistiska Centralbyrån (SCB). DN:s Marianne Björklund svarar på tre frågor om statistiken.

1BNP ökade mindre än vad analytiker hade räknat med det tredje kvartalet, är det slut på högkonjunkturen nu?
– Nej, den slutsatsen kan man inte dra. En BNP-tillväxt på 2,9 procent på årsbasis och 0,8 procent jämfört med kvartalet innan är fortfarande starka siffror. Särskilt som svensk ekonomi har haft relativt hög tillväxt under flera år nu.
– Det finns dessutom andra faktorer som pekar på fortsatt god fart i svensk ekonomi. Tidigare på onsdagsmorgonen visade exempelvis Konjunkturinstitutets barometerindikator, där företag och hushåll tillfrågas om ekonomin, på en ökning. Barometern är nu uppe på nivåer som visar på en starkare tillväxt än normalt i svensk ekonomi. Särskilt tillverkningsindustrin ser positivt på läget. Samtidigt anser hushållen att risken för att bli arbetslös är mindre än på sexton år. Det speglar en tydlig optimism. På arbetsmarknaden har företag i många branscher snarast svårt att hitta personal. Att arbetslösheten trots det fortfarande är relativt hög, över 6 procent, beror på matchningsproblem.

2 Vad låg bakom ökningen i BNP det tredje kvartalet?
– Störst bidrag till tillväxten gav en ökning i de fasta bruttoinvesteringar. Det handlar om att företagen investerar i bland annat maskiner, byggnader och inventarier och kan ses som ett tecken på framtidstro. Totalt ökade bruttoinvesteringarna med 3,9 procent jämfört med kvartalet innan.
– Något förvånande bidrog nettoexporten, export minus import, negativt till tillväxten. Det berodde framför allt på att importen ökade med 1,6 procent. Här utgjorde investeringsvaror en stor andel.

3 Hur står sig den svenska tillväxten i internationell jämförelse?
– Sverige ligger något över EU-snittet. Det tredje kvartalet i år ökade BNP i unionen med i snitt 0,6 procent det tredje kvartalet, enligt snabbstatistik från Eurostat. På årsbasis var tillväxten 2,5 procent. Samtidigt visar siffrorna att Europas ekonomier går bättre än på länge. Till sist tycks efterdyningarna av finanskrisen tackla av. Det bådar gott för Sverige som är beroende av utvecklingen i omvärlden.
– Även världens tillväxtländer går starkt. Totalt räknar OECD med att världen får en BNP-tillväxt på 3,6 procent i år och 3,7 procent nästa år. Bidragande till uppgången ligger bland annat den extrema låg-räntepolitik som har förts av världens stora centralbanker de senaste åren. Utmaningen nu blir att trappa ner på stimulanserna utan att orsaka ett brutalt fall i ekonomin.

DN "

DN TORSDAG 30 NOVEMBER 2017

" Så slår den höjda pensionsåldern

En färsk rapport från det statliga Svenska ESF-rådet, ”Äldre i arbetslivet”, tar upp de framtida utmaningarna med en höjd pensionsålder.

Det är på arbetsplatser som har tunga jobb som sliter på kroppen, som rapporten ser problemen torna upp sig när pensionsåldern höjs.
Det kan vara inom byggsektorn, städ-, kök- och restaurangbranschen, delar av äldreomsorgen.
– Där är risken högre för att den som är litet äldre och blir sjuk ska förlora jobbet, säger Maria Albin, professor i arbets- och miljömedicin vid Karolinska institutet och en av rapportförfattarna.
Av dem som arbetar i så kallade manuella och okvalificerade yrken så är det bara 40 procent som är kvar i arbete när de uppnått 65-årsåldern, visar rapporten.
Det kan jämföras med personer som har högkvalificerade arbeten eller ledande befattningar. Av dem är 80 procent kvar i jobb vid 65 års ålder.
Enligt Maria Albin behöver den fysiskt tunga arbetsmarknaden utveckla strukturer så att personalen kan kompetensutvecklas successivt.
– Om många inte klarar av att utföra vissa uppgifter vid en viss ålder så bör man förbereda dem så att de kan slussas över till mer administrativa sysslor, säger hon.
Det blir också allt viktigare att företag erbjuder ordentlig kompetensutveckling. Den möjligheten avtar ofta för äldre eftersom arbetsgivare inte alltid vill satsa på dem. Bakom detta ligger ett antagande om att äldre har svårare att lära sig nytt, enligt Maria Albin. Arbetsgivaren tror helt enkelt inte att den får tillbaka lika mycket pengar som investeras i vidareutbildningen.
– Men det har visat sig vara fel och att företagen faktiskt får tillbaka pengarna ganska snabbt, säger Maria Albin och hänvisar till ett forskningsprojekt på Göteborgs universitet som heter Best Agers.
Även samhället måste skapa strukturer som gör det möjligt för äldre att omskola sig mitt i arbetslivet. Det försvåras bland annat av att det finns en åldersgräns för studiemedel, menar hon.
En av de riktigt svåra utmaningarna är den åldersdiskriminering som finns på den svenska arbetsmarknaden.
Många tror helt enkelt tror att äldre är en sämre arbetskraft som har svårare att lära sig nya saker.
Men även om man förlorar fysisk styrka när man blir äldre, så är man minst lika mentalt kompetent som en yngre person, hävdar Maria Albin och lutar sig på uppgifter i Arbetsmiljöverkets rapport ”Friska arbetsplatser för kvinnor och män i alla åldrar” från 2016.

Peter Letmark
peter.letmark@dn.se "

DN TORSDAG 30 NOVEMBER 2017

" Tillväxten är i linje med förväntningar

Svensk BNP ökade med 2,9 procent i årstakt tredje kvartalet i år, enligt Statistiska Centralbyrån. Ökningen var lägre än väntat. Men regeringens prognoser ligger fast, enligt finansminister Magdalena Andersson.

Regeringen räknade i årets höstbudget med att BNP i Sverige ökar med 3,1 procent i år. Onsdagens siffror från SCB rubbar inte den prognosen, enligt finansminister Magdalena Andersson.
– Statistiken var i stort i linje med de prognoser vi gör i budgetpropositionen, säger hon.
De kommande åren räknar hon med att utvecklingen mattas av.
– Vi har haft så extremt höga tillväxttal de senaste åren, vi bedömer inte att det håller i sig utan att tillväxten blir lägre i flera år framöver.
I höstbudgeten föreslog regeringar satsningar på drygt 40 miljarder kronor. Valfläsk och alldeles för expansivt i en högkonjunktur, menade kritikerna. Men Magdalena Andersson framhåller att regeringen har gjort avbetalningar på statsskulden under de goda åren och kommer fortsätta göra det nästa år.
– Vi har betalat av 10 procentenheter på statsskulden under den här mandatperioden. Framöver kommer utvecklingen bli mer måttlig.
Jämfört med föregående kvartal ökade BNP med 0,8 procent, lägre än de 0,9 procent som analytiker i SME Direkts prognosenkät hade räknat med. På årsbasis var förväntningarna att BNP skulle öka med 3,6 procent.

Marianne Björklund
marianne.bjorklund@dn.se "

DN TORSDAG 30 NOVEMBER 2017

" Finansministern vill se utflyttningsskatt

Finansminister Magdalena Andersson ställer sig positiv till ett färskt förslag från Skatteverket om att beskatta vinster från kapitaltillgångar i samband med utlandsflytt. Genomförs det kan statens intäkter öka med en miljard om året.

På onsdagen kom Skatteverket med ett förslag som skärper reglerna om skatteuttag för svenskar som flyttar utomlands. Tanken är att de ska beskattas på sina orealiserade reavinster på kapitaltillgångar i Sverige. Syftet är att täppa till ett hål i lagstiftningen som har gjort att personer kan komma undan med obeskattade reavinster när de flyttat från Sverige.
– Vi har upptäckt att nuvarande lagstiftning inte är tillräckligt effektiv, säger Åsa Windrot Thell, rättslig utredare på Skatteverket.
Finansminister Magdalena Andersson ställer sig positiv till förslaget och tänker skicka det på remissrunda i nästa vecka.
– Det är ett intressant initiativ från Skatteverket och ett sätt att öka möjligheten att ta ut skatt från de som flyttar, säger hon till DN.
Skatteverket räknar med att den nya lagstiftningen kan ge ett klirr i statskassan på 1 miljard kronor per år. Då utgår man från vilket belopp som hade kommit in om lagen hade varit på plats 2014–2016.
– Det är mycket pengar om man jämför med hur många undersköterskor du kan anställa för den summan, säger Magdalena Andersson.
Hon konstaterar att diskussionerna om skatteparadis och skatteflykt i samband med den så kallade Paradisläckan har gjort frågan om skatteuttag mer intressant.
– Särskilt som reaktionerna från näringslivet har varit att det de gör är laglig.

Förslaget går ut på att personer som flyttar utomlands och har en nettovinst på över 100 000 kronor på sina kapitaltillgångar måste ta upp vinsten till beskattning. De flesta väntas få anstånd på att betala skatten tills när tillgången faktiskt säljs.
Undantag görs för tillgångar på investeringssparkonton, tillgångar i en näringsverksamhet samt fastigheter och bostadsrätter.

Marianne Björklund
marianne.bjorklund@dn.se "

DN TORSDAG 30 NOVEMBER 2017

" Börja tidigt eller sent? Här väljer du när du vill jobba

Jobba när på dygnet du vill. Och varifrån du vill: köksbordet, soffan, kaféet, landet – eller under strandens parasoll. Så länge som du arbetar effektivt runt 40 timmar per vecka. Så har webbyrån Invise i Stockholm arbetat sedan 2013.

– Var och en är till stor del sin egen chef, ansvarig för sin arbetstid och sin prestation. Fria arbetstider främjar flow, säger Fredrik Fernström, jämte vd Camilla Agardh ena halvan av Invises 31-åriga ledar- och grundarduo.
Invise arbetar med webb och försäljningsutveckling och har runt 25 medarbetare.
En av dem sökte jobb från Malmö, där han har sin familj. Nu jobbar han där tre veckor i månaden, och behöver inte i detalj redovisa sin arbetstid, så länge han gör vad han ska.
I vår ska en utvecklare arbeta från Italien.
I Stockholm kommer vissa in senare och stannar längre, eller börjar tidigt och slutar redan på eftermiddagen. De flesta brukar dock befinna sig samtidigt på kontoret på Kungstensgatan under några timmar mitt på dagen.
Vd Camilla Agardh kommer för ovanlighetens skull till kontoret vid 14 och stannar till 19 denna dag.
– Om fria arbetstider funkar för mig så varför skulle det inte fungera för mina kollegor? frågar hon retoriskt.
– Även om vi alla är olika är det ofta det som fungerar bra för mig som fungerar bra för andra här. Ju mindre jag försöker kontrollera desto mer motiverade är mina kolleger.

2013 började Invise med ett första tremånaders försök, då alla anställda fick planera sin dag hur de ville – så länge de var på kontoret mellan 10.00 och 14.00. Inspirationen kom bland annat från konceptet ROWE: Results Only Work Environment: Det som räknas är vad som görs: inte var och när.
Även det amerikanska företaget 37-signals inspirerade Agardh och Fernström. 37-signals frågade sina anställda när och var de kände att de jobbade som mest effektivt. Påtagligt många svarade tidigt på morgonen eller sen eftermiddag/kväll. Väldigt ofta utanför kontoret. Efter testperioden på Invise kändes det uteslutet att gå tillbaka till ”vanliga” kontorstider.
– Vi insåg att vi inte behövde några fasta arbetstider, vi överlappar ändå mer än väl för att samarbetet ska fungera som vi önskar, säger Fredrik Fernström.
Invise har ett gemensamt veckomöte, där alla förväntas dyka upp. Gemenskap och samarbete är avgörande för ett ungt tillväxtföretag, men Fredrik Fernström menar att de anställda som utnyttjar möjligheten att jobba hemma eller på andra ställen vanligtvis ändå tillbringar 30–35 veckotimmar på kontoret.
Han menar att de fria arbetstiderna snabbt gav Invise ett uppsving på alla plan.
– Redan första veckan märktes det skillnad, alla kom ungefär samma tid som förut. Däremot avbryter ingen mitt i en arbetsuppgift bara för att klockan är 17.
Själv tycker han att han arbetar bäst på eftermiddagen och kvällen mellan 17.00 och 20.00. Därför tränar han på morgonen, för att sedan dyka upp på kontoret. Förmiddagen ägnas åt rutinärenden som e-post, medan skapandeprocessen tar vid på eftermiddagen och pågår till en bra bit in på kvällen.
– Jag kommer lättare i flow om jag kan anpassa dygnets timmar efter när jag fungerar som bäst.
De flesta går dock hem runt 17, en del tidigare än så, påpekar Camilla Agardh. Runt en tredjedel har barn.
– För dem som är föräldrar fungerar det här väldigt bra. En del kommer in redan vid sju på morgonen och går vid 15 för att kunna hämta tidigare på förskolan. Andra dagar kan folk sitta tolv timmar i sträck, för att de har så bra flyt, säger Camilla Agardh.

Tove Nandorf
tove.nandorf@dn.se "

" Fakta.
Tre erfarenheter från webbyrån Invise, som har haft fria arbetstider i fyra år:
1 Fungerar för företag som inte har exakta öppettider.
2 Fördelar är att anställda kan anpassa sitt arbetsliv efter sitt privatliv och sin livssituation, att företaget blir attraktivt som arbetsgivare.
3 En nackdel är att det blir svårare att få till morgonmöten.
… och tre tips:
1 Hitta ditt eget mönster. Kom inte 08.00 ena dagen och vid lunch nästa. Kroppen och sinnet mår bra av vanor. De behöver inte vara huggna i sten, men alla måste hitta sitt mönster.
2 Jobba på gemenskapen. När alla kommer och går på separata tider så kan det löna sig att lägga fokus på gemenskap och aktiviteter med jämna mellanrum.
3 För arbetsgivaren är det viktigt att komma ihåg att modellen bygger på att du litar på din personal och att var och en vill göra ett bra jobb och ta sitt ansvar. Behåll 40 timmars-veckan som riktlinje, då vet man att man inte jobbar för lite eller för mycket. Var och en får hålla räkningen på sin tid. "

DN TORSDAG 30 NOVEMBER 2017

" Niklas Wahllöf: Det är kulten av framgång som ligger bakom vår tids övergrepp

Vår kulturs fixering vid personlig framgång har fått alldeles för många att blunda för maktmissbruk. Kanske är den tiden över nu.

När Macchiariniaffären rullats ut i hela sin förfärlighet och korthuset slutligen rasat samman försökte skribenter från den akademiska världen förra hösten bena ut de bakomliggande orsakerna: Hur var det möjligt att människan tilläts hållas, och detta under så lång tid? Är megalomani och fusk å ena sidan och lojalitet in absurdum å den andra egenskaper som frodas särskilt väl inom akademin?
I en krönika av Fanny Forsberg Lundell publicerad i Universitetsläraren framträdde framför allt två ord som delförklaringar till hur det kunde gå så fel på så många sätt (kanske värt att minnas: - människor dog) som det gjorde i fallet Macchiarini: extremindividualism och framgångskult.
Men framgångskulten frodas förstås på långt fler håll än i den medicinska forskningsvärlden och kring en enstaka mytoman till stjärnkirurg. I själva verket är så stora delar av vår kultur så upphängd kring denna vår fixering vid personlig framgång, den ensamma stjärnan, att den närmsta kretsen kring denne – kalla den styrelse eller ledningsgrupp – systematiskt blundar för allt, bekämpar varje kritisk reflex, i dess starka varma sken.
Fram till nyligen förknippades framgångskulten lite till hens ute i stugorna med de fläskigaste delarna av fulkulturens, idrottens och näringslivets toppar – för övrigt förvillande lika typer – medan vi andra skakade på huvudet, muttrade ”vulgärt” och ”pinsamt” och sedan fortsatte att pyssla med att vara människor.
Vid det här laget torde det ha visat sig att denna kultur präglar alla branscher, alla sammanhang, och inte minst efter ett decennium med sociala medier även inbegriper privatpersonen: Det groteska varumärkes-VM som alla och envar deltar i. Alla måste bli *framgångsrika*, *stjärnor*. Väl som stjärna kan ens innersta stank släppas fram och man kan bete sig hur man vill.
Effekterna, avarterna, av denna förblindade kult har påtalats förr – minns debatten om kulturmannen – men i dag ser vi resultaten överallt. När de som i går (kanske förvånande nog) lyftes upp som stjärnor, rent av hjältar, avslöjas som tölpar eller till och med förbrytare, och mycket kvickt måste monteras ned från sina piedestaler, är det just den blinda fixeringen och den förlåtande attityden i den framgångsrikes hov – ”nu vänder vi blad” – som har fått sin hittills hårdaste törn.
Utpekningar och anmälningar i #metoo-uppropens spår är allvarliga nog och borde få stå i egen rätt, men kanske utgör de ett av flera tecken, låt vara det främsta, på att något avgörande har hänt med acceptansen av framgångsrika vildsvins framfart, över huvud taget. Att oavsett goe herrns upphöjda position så accepteras från och med nu inte kränkningar av underställda eller på andra sätt personer i svagare position. Fullkomligt självklart, men hittills uppenbarligen omöjligt att få gehör för. I dag har vi den mindre anonymiserade Kulturmannen på Klubben.
Att avgångar och avstängningar av upphöjda personer inom politiken, kulturen, medierna och näringslivet just nu haglar överallt och beroende på allt från stöld och fusk till mobbning och våld och sexuella övergrepp, kanske visar att det håller på att bli lättare för de så hatade tvivlarna, de som systematiskt tryckts ned som gnälliga motvallskäringar, att spräcka den tättslutande cirkeln av flinande ja-sägare kring stjärnan och ropa: Nej. Stopp. Sluta. Och, till skillnad mot förr, vara den som får stanna kvar.
Det kanske följer en tid när inte ens visselblåsarna ses som modiga hjältar. De kanske inte ens kommer att behövas.

Niklas Wahllöf
niklas.wahllof@dn.se "

DN TORSDAG 30 NOVEMBER 2017

”Det vore bra om Akademien fick in nytt folk och nytt syre”

"Författaren Kerstin Ekman har aldrig fått sitt utträde ur Svenska Akademien bekräftat. Efter DN:s granskning av Kulturprofilen vill hon att öppenheten ökar – men ser stora risker att konsekvenserna blir de motsatta.

Efter kontroverserna kring Akademiens hantering av Salman Rushdie-affären 1989 valde Kerstin Ekman att inte längre delta Svenska Akademiens arbete. Officiellt innehar hon fortfarande platsen på stol nummer 15, trots att hon i ett brev anmälde sitt utträde ur Akademien.
– Men de fäste inget avseende vid det. Jag fick höra att en av ledamöterna sade: ”Flickan kommer nog tillbaka snart.” Jag var 56 år vid det tillfället och kallades för ”flicka”. Då förstår du vilken inställning man hade. Och den flickan har inte kommit tillbaka på 28 år.
Ekman berättar att hon reagerade på den artikel på DN Debatt (29/11) där Claes Sandgren, professor emeritus i civilrätt, skriver att akademiledamöterna Peter Englund och Horace Engdahl bör lämna sina platser. Sandgren för samtidigt ett resonemang om vänskapskorruption då belöningar gått till egna ledamöter.
Horace Engdahl tillbakavisade uppgifterna i en kommentar till TT. ”I början av 2000-talet beslöt Akademien att hädanefter inte ge några priser eller andra belöningar till sina egna ledamöter, och det är en princip som har upprätthållits sedan dess”, skriver Engdahl.
– Men problemet är att det inte finns någon insyn i Akademiens beslut. Vi har ingen aning om han tog det beslutet själv på onsdagsmorgonen eller om Akademien tog det mycket tidigare, säger Kerstin Ekman.
Hon berättar att det, enligt stadgarna, tidigare varit möjligt för Akademien att tilldela åtminstone tre olika priser till de egna ledamöterna. Och när hon under dagen försökte kontrollera vilka som fått de olika priserna fann hon information bara om senare år.
– Det är väldigt konstigt att man inte kan kontrollera vilka som fått det eller inte fått det. Svenska Akademien är inte redovisningsskyldig någonstans och det är den stora svagheten i den här institutionen.
Författaren Lotta Lotass berättade under den gångna helgen att hon inte deltagit i Svenska Akademiens arbete på två år. Men likt Kerstin Ekman innehar hon fortsatt en stol bland de 18 ledamöterna.
– Det har aldrig funnits ett absolut förbud mot att gå ur, men man föredrog att tolka Gustaf III:s stadgar på det viset. Jag blev väldigt upprörd när jag läste att inte heller Lotta Lotass har fått lämna Akademien. Det är helt vansinnigt att det inte ska vara möjligt i en demokrati och modern stat.
Horace Engdahl uppger att det inte är möjligt med utträde enligt regelverket. Vad säger du om det?
– Det är ganska löjligt. Svenska Akademien har bestämmelsen om livstidsval liksom Kungliga Vetenskapsakademien, Vitterhetsakademien och Samfundet De Nio. Men i de andra akademierna kan man sluta om det finns skäl till det. Det kan vara dövhet, demens, dålig syn – eller en konflikt.
– Både jag och Lotta Lotass har lämnat arbetet. Men jag tror aldrig i livet att Horace Engdahl och Peter Englund tänker göra det. För mycket av deras liv hänger på det här. Det gäller också Per Wästberg. De identifierar sig oerhört med Akademien.
Hur måste Svenska Akademien agera i det här läget?
– Jag kan enbart svara på vad de kommer att göra. De sluter sig närmare omkring varandra, värnar sin rättighet att inte vara öppna och att inte svara på frågor. De försvarar sig på det viset och uppger att de inte har redovisningsskyldighet mot någon. Att Sara Stridsberg med

sin intervju i DN bröt mot yttrandeförbudet som utfärdats efter förra torsdagsmötet visar att alla inte låter sig tämjas, säger Kerstin Ekman och fortsätter:
– Det vore bra om de kunde välja in nya ledamöter på de två tomma stolarna, så att Akademien återigen får syre och nytt folk. Men det blir väldigt svårt att komma åt den här slutna institutionen som till slut blivit sektliknande, säger Kerstin Ekman.
DN har genom mejl kontakt med Peter Englund och Horace Engdahl. De uppger att de inte vill eller kan svara på ytterligare frågor gällande Svenska Akademien utöver de som tidigare på onsdagen besvarades till TT och hänvisar i stället till ständiga sekreteraren Sara Danius.

Hugo Lindkvist
hugo.lindkvist@dn.se "

" **Kerstin Ekman.**
Född 1933. Uppvuxen i Katrineholm men bor i dag i Roslagen och i Stockholm.
Hon har för sitt författarskap belönats med en lång rad priser och utmärkelser, som Pilotpriset, Övralidspriset, Augustpriset (två gånger) och medaljen Litteris et Artibus.
1978 valdes hon in i Svenska Akademien, den tredje kvinnan efter Selma Lagerlöf och Elin Wägner.
Hon deltar sedan 1989 inte i Akademiens arbete. "

DN TORSDAG 30 NOVEMBER 2017

”Etablissemanget vågar inte driva riktiga avgångskrav”

På onsdagens DN Debatt kräver Claes Sandgren, professor i civilrätt, att Akademiledamöterna Horace Engdahl och Peter Englund, bägge tidigare ständiga sekreterare, ska avgå. Claes Sandgren menar att Svenska Akademien har gjort sig skyldig till vänskapskorruption när den gett ekonomiska bidrag till Klubben och förordat att ge Kulturprofilen en kunglig orden.

I ett mejl till DN står Horace Engdahl fast vid att en Akademiledamot inte kan avgå. Kritiken om vänskapskorruption vill han inte kommentera i nuläget:
”Det skulle ge en falsk belysning åt frågan om stödet till ”Klubbens” verksamhet att diskutera det i den nuvarande upprörda stämningen kring misstankarna om ’Kulturprofilens’ sexuella övergrepp”, skriver han i mejlet.
Han bifogar också ”en kort kommentar av principiell art” som även gått ut till andra medier:
”Eftersom det är ständiga sekreterarens uppgift och inte min att svara på frågor om Akademien, begränsar jag mig till en kortfattad kommentar av några påståenden som har framförts i regelfrågor.
1) Svenska Akademiens stadgar har ingen utträdesparagraf. I samband med en konflikt i slutet av 1980-talet gjordes en utredning inom Akademien som kom till slutsatsen att frivilligt utträde inte är möjligt. De ledamöter som vid den tiden lämnade arbetsgemenskapen behöll därför sina stolar, och efterträdare till dem valdes först efter deras död. En av dem, Kerstin Ekman, innehar fortfarande sin stol nr 15 i Akademien, fast hon i praktiken aldrig sitter på den. 2) I början av

2000-talet beslöt Akademien att hädanefter inte ge några priser eller andra belöningar till sina egna ledamöter, och det är en princip som har upprätthållits sedan dess.”
Litteraturkritikern och författaren Ingrid Elam vill inte kommentera kravet på avgång, men menar att Akademien måste förändras:
”Akademien är mäktig men gör som den vill, oavsett vad andra säger och tycker, det är en del av dess privilegium och makt. Otidsenlig, just nu pinsam och rent av stötande, javisst, men Akademiens reformering måste och kommer att vara dess egen sak”, skriver hon till DN.
Författaren och journalisten Göran Greider blev ”riktigt glad” när han läste Claes Sandgrens debattartikel i onsdagens DN.
– Jag har länge tyckt att Akademien spelat alldeles för stor roll i svenskt kulturliv – och det beror på att mycket annat rustats ner så att det bara blivit de kvar. Jag kan inte avgöra det juridiska, men det är ju två kollapser här: dels tystnadskulturen – Akademien har hållit käften om vad som pågått. De har inte talat om övergreppen, vilket är helt otroligt. Det andra är jävsförhållandet. Ingen annan styrelse eller föreningsordförande skulle kunna sitta kvar om de suttit och delat ut pengar där egna medlemmar ingår, det är något oerhört, säger Greider.
Tror du att den pågående utredningen, som beräknas ta tre månader, kommer att leda till några påföljder för Svenska Akademien?
– Sannolikheten för det är ganska liten. Kulturetablissemanget, vare sig det är Expressen eller DN, vågar inte driva några riktiga avgångskrav. Det är mitt intryck att ni är för invirade också. Det finns en återhållsamhet och undfallenhet när det gäller kritik av Akademien. Men det är ett bra läge nu att kräva att de mest ansvariga får lämna sina poster.
Svante Weyler, författare, journalist och förläggare på Weyler förlag:
– Sandgrens debattartikel är väl intressant, men det är ju ett underbart fåfängt försök att behandla Akademien som om den vore något annat än en feodal institution som själv höjt sig över varje kontroll. Det är som att ropa: ”Kan ni inte vara lite moderna – i alla fall när ni har ett problem?”. Akademien har bestämt sig för att aldrig vara modern, det är de och hovet som höjt sig över verkligheten, säger han och betonar det underliga i att det i våra dagar finns en förening som man inte kan gå ur.
– De som har gjort det borde ju åtnjuta respekt, till exempel Kerstin Ekman. Det är *otroligt* att man mot hennes uttryckliga vilja hävdar att hon medlem av föreningen. Men jag är inte så intresserad av vilka regler från 1700-talet som Akademien har. Det främsta exemplet är att den ständige sekreteraren, enligt ett beslut de själva fattat, inte är så ständig längre – vad skulle Gustaf III säga om det?
Tror du att utredningen leder till att någon eller några ledamöter tvingas lämna Akademien?
– Grundfrågan är att en ledamot i Akademien uppenbarligen är styrelseledamot i den så kallade Klubben. Om det här hade varit en vanlig organisation, det vill säga ställd under någon sorts kontroll, så hade ledamoten inte kunnat delta i något beslut som gällde den organisationen. Har ledamoten deltagit i de besluten i Akademien så har man ju en jävssituation.

Sverker Lenas
sverker.lenas@dn.se
Björn af Kleen
bjorn.afkleen@dn.se
Georg Cederskog
georg.cederskog@dn.se "

DN TORSDAG 30 NOVEMBER 2017

" Sextrakasserande tv-stjärnor får gå

WASHINGTON DC. Nyhetsankaret Matt Lauer på NBC är den senaste i raden av berömda och mäktiga män som får lämna sina jobb i den amerikanska medievärlden.

Matt Lauer. Charlie Rose. Mark Halperin. Glenn Trush. Leon Wieseltier.
En växande skara kända amerikanska journalister stängs av eller avskedas från sina redaktioner på grund av anklagelser om sexuella trakasserier.
På onsdagen avslöjades att Matt Lauer, 59-årigt nyhetsankare på NCB:s program ”Today”, stängs av efter uppgifter om ”opassande sexuellt uppträdande på arbetsplatsen”. Det avslöjades i tv-programmet som Matt Lauer vanligen leder. President Trump tog tillfället i akt och skrev på Twitter att även kanalens chefer borde sparkas för att enligt honom ha salufört falska nyheter.
Förra veckan fick stjärnintervjuaren Charlie Rose sparken från tv-kanalen CBS.
Åtta kvinnliga kollegor uttalade sig i en granskning i The Washington Post. Enligt artikeln har Rose i åratal trakasserat kollegor under inspelningen av programmet ”Charlie Rose”. Bland annat har den 75-årige Rose upprepade gånger blottat sig för kvinnorna och uppmanat dem att duscha med honom. När det avslöjades lades programmet – som är ett av den amerikanska televisionens mer kända – omedelbart ned.
Glenn Trush, beundrad Vita huset-reporter på The New York Times, är tills vidare avstängd från redaktionen. Det beslutet tog tidningen efter en artikel på sajten Vox, där flera tidigare kollegor till Trush vittnade om oönskade inviter efter arbetstid.
Har mediehus fler sexistiska män anställda än andra amerikanska arbetsplatser? Ett svar på frågan varför just tv-kanaler och tidningsredaktioner avslöjas kan bero på att vågen av vittnesmål tog sin början på Fox News. Fox är ett av USA:s största och mäktigaste mediehus, som står president Trump nära.
I juli 2016 fick Roger Ailes sparken som vd för Fox News. Ailes, mångårig politisk konsult åt republikanska makthavare, var lika central i USA:s politiska och mediala sfär som Harvey Weinstein i underhållningsindustrin.
Flera av de kvinnor som intervjuats i artiklar om Weinstein har nämnt sparkandet av Ailes som en uppmuntrande faktor bakom beslutet att tala ut.
Bakom Ailes avsked låg bland annat en stämning från Fox News-programledaren Gretchen Carlson, som Ailes trakasserat sexuellt. Carlson arbetar just nu på att skapa blocköverskridande politiskt stöd för en lag som skulle göra det svårare för arbetsgivare att tysta ned vittnesmål om sexuella trakasserier genom sekretessavtal i anställningskontrakt.
Weinstein, och flera andra förmögna män, har satt i system att sluta lukrativa överenskommelser med trakasserade kvinnor för att undkomma stämningar, rättsprocesser och medieuppmärksamhet.
I oktober avslöjade The New York Times att Bill O’Reilly, tidigare stjärnprogramledare på Fox News, betalat en kvinnlig expertkommentator på programmet omkring 250 miljoner kronor i en privat uppgörelse. Enligt kvinnan ska O’Reilly trakasserat henne sexuellt.
Att amerikanska mediehus avslöjas beror även på en förändrad redaktions- och ledningskultur. Rupert Murdoch, den 86-årige mediemogulen som äger Fox News, skyddade länge sin kassako Roger Ailes. Men förra sommaren fick Murdochs två söner – arvtagarna James och Lachlan – nog och avskedade Ailes efter att en serie kvinnor vittnat om trakasserier. Ailes dog 77 år gammal i maj 2017.

Björn af Kleen
bjorn.afkleen@dn.se "

DN TORSDAG 30 NOVEMBER 2017

" De som framträtt på Klubben har miljonbelönats

Svenska Akademien. SVT Nyheter har närstuderat en antologi som listat 82 av de personer som framträtt på det som i DN:s avslöjande kallas Klubben, mellan 1990 och 2006. Av dem har 32 personer, över en tredjedel, mottagit pengar från Svenska Akademien i form av priser och stipendier. Från 1994 och framåt uppgår summan till minst 4,7 miljoner kronor. Bland personerna som uppträtt på Klubben finns också sju Akademiledamöter och en tidigare, nu avliden, ledamot. De 82 människor som listats i antologin benämns som att de gjort ”minnesvärda framträdanden” på Klubben.
Klubben drivs av den kulturprofil som i DN:s avslöjande anklagas av 18 kvinnor för övergrepp och trakasserier. Profilen vill själv inte bemöta anklagelserna.

Noa Söderberg "

DN TORSDAG 30 NOVEMBER 2017

" 95 procent av de pliktexemplar…

... som skickas till Stockholms universitetsbibliotek (SUB) slängs direkt. Det rapporterar Biblioteksbladet. Fem anställda delar på uppgiften att packa upp och direkt kasta allt som inte är juridisk litteratur eller viss kurs-, skön- och barnlitteratur. Totalt kostar processen en halv miljon kronor per år. Nu vill SUB:s chef Wilhelm Widmark se en förändring av lagstiftningen. "

DN TORSDAG 30 NOVEMBER 2017

" Patient fick flyttas efter teknikhaveriet vårdas nu i avancerad hjärt-lungmaskin

Den patient som misstänks ha drabbats av att hjärtövervakningen fallerade på Nya Karolinska för en dryg vecka sedan vårdas nu i en avancerad hjärt-lungmaskin, ECMO, enligt DN:s källor.
– Patienten kommer inte att återgå till ett normalt liv, säger en källa. Samtidigt fortsätter nätverksproblemen vilket påverkar patientlarmen. På grund av tekniska problem har en uppdatering av nätverket ställts in.

För knappt två veckor sedan fick hjärtintensiven på Nya Karolinska stora problem med telemetrin, hjärtövervakningen på avdelningen.
Fem dagar senare meddelade sjukhuset att en allvarlig incident inträffat med en hjärtpatient, och att sjukhuset kommer att göra en anmälan enligt lex Maria till IVO, Inspektionen för vård och omsorg.
Enligt källor till DN har patienten flyttats efter det inträffade, och vårdas nu i ECMO, en modifierad hjärt- och lungmaskin som syresätter blodet utanför kroppen via ett membran. Sådan avancerad behandling sätts endast in då respirator på vanlig intensivvårdsavdelning inte räcker.
Patienten ska ha lidit av hjärtflimmer, och komplikationer tillstötte. Samtidigt fanns störningar i it-nätverket som påverkade hjärt-övervakningen, telemetrin.
Sjukhuset kan inte utesluta att patientens förvärrade tillstånd har en koppling till nätverksstörningarna.
– Patienten kommer inte att återgå till ett normalt liv, säger en källa.
Karolinska hänvisar till patientsekretessen och vill inte kommentera patientens tillstånd.
– Vi kommenterar aldrig enskilda patientärenden med hänsyn till patientsekretessen. Det är IVO som ska avgöra om det rör sig om en vårdskada, säger Kim Sjölund, presschef på Karolinska.
Samtidigt fortsätter problemen med nätverket på Nya Karolinska och under onsdagseftermiddagen svajade nätverket på nytt. Enligt en källa till DN fungerar inte larmpaneler och de bärbara larmen, Myco, som en följd av att nätverket inte fungerar.
Efter det inträffade gick Nya Karolinska upp i stabsläge på grund av allvarliga nätverksproblem och hjärtpatienter styrdes om till andra sjukhus. Sedan tisdagen tar sjukhuset dock återigen emot hjärt-infarktpatienter som vanligt.
Kan patienterna vara säkra på att systemet håller nu, med tanke på det allvarliga som inträffat?
– Vi har reservrutiner på plats och bemanning. Jag återupprepar informationen jag fått att patienter inte omdirigeras längre, och vi har inte behövt stänga några vårdplatser.
Under förra veckan gick nätverket ner helt vid två tillfällen vilket gjorde att det högteknologiska sjukhuset vid två tillfällen gick upp i stabsläge. I fredags aviserades en snabb översyn av nätverket under den här veckan.
En planerad uppdatering som skulle genomföras klockan 14 på onsdagen ställdes in på grund av pågående nätverksproblem.
— Det var under förberedelserna till uppgraderingen som vi upptäckte att vi inte hade den kvalitet vi räknat med så vi valde att avbryta, säger Anders Jönebratt, it-direktör på Karolinska.
Översynen av nätverket, som ska ge svar på hur nätverket ska förbättras för att säkra den fortsatta sjukhusflytten efter nyår har påbörjats denna veckan.
— Under nästa vecka kommer vi att veta vilka aktiviteter vi hinner med före jul, säger Anders Jönebratt.

Under tisdagen slutade flera av datorerna på Nya Karolinskas barnakut att fungera, och man övergick temporärt till manuell hantering av journalföring.
Verksamhetschefen Malin Ryd Rinder uppger att störningen var kortvarig.
– Vi vet inte vad orsaken var.
En sjuksköterska beskriver allmän uppgivenhet och frustration.
– Det är helt fantastiskt dåligt. Det är farligt. Vi står upp till hakan i arbete, i måndags hade vi så fullt att vi planerade skicka barn till andra landsting för kirurgi, och så inträffar dessa it-problem som grädde på moset. Jag önskar vi kunde flytta tillbaka till gamla Astrid Lindgren. Det var 20 år gammalt men det fungerade åtminstone. "

DN FREDAG 1 DECEMBER 2017

" Feministerna måste lyssna på vad sexarbetarna säger

Har #metoo gått för långt? Det frågade sig Aktuellt häromkvällen. Svaret är: Nej. Det här är bara början. En viskning som blivit till ett vrål, som växt i takt med att allt fler anslutit. Först ut var personer med starka röster och förmåga att göra sig hörda. De var skådespelerskor, idrottsstjärnor, artister, politiker, programledare och journalister. Nu sprider sig upproret allt längre bort från maktens centrum, allt längre ut i den mediala periferin. Lagom till att Aktuellt undrade om det hela inte är lite, tjaa, uttjatat hade vrålet nått sexarbetarna.

”Det här är grupper som generellt får utstå den mest extrema typen av sexuellt våld. Det är saker som vi ’vanliga’ människor inte ens kan föreställa oss, det är rent vidrigt”, säger Simon Häggström, kriminalinspektör vid människohandelsgruppen på polisens Nationella operativa avdelning, till TT.
Och allt är som vanligt när det handlar om personer som säljer sex. Inte många är intresserade av att lyssna till hashtaggen #intedinhora. I sociala medier attackeras nu sexarbetarna av kvinnohatande män – och radikalfeminister. För att de alls pratar, vad kvinnohatarna anbelangar. För att de inte säger rätt saker, enligt radikalfeministerna. I Sverige genomsyras nämligen politiken kring sexköp av idén om en könsmaktsordning. Denna slår fast att män har makt och är förövare och att kvinnor saknar makt och är offer.
Man skulle därmed kunna tänka sig att det fanns ett överflöd av sociala insatser för dessa offer. Men i verkligheten är insatserna få och små, det visade RFSU:s rapport 2015. För kvinnor som inte känner sig som offer eller som inte vill sluta sälja sex, åtminstone inte just nu, finns nästan ingen hjälp alls att få. Detta trots att de alltså tillhör en mycket

utsatt grupp, trots att deras tillvaro skulle underlättas enormt av tillgång till gratis kondomer, könssjukdomstester och samtalsstöd.
I stället motarbetas sexarbetarna. I Socialstyrelsens rapport ”Prostitution i Sverige” uppgav samtliga kvinnliga informanter att de känner sig överkörda och missuppfattade av myndigheterna. En statlig utredning (SOU 2010:49) bekräftar bilden. Sexarbetarna ”beskriver att de valt att prostituera sig och upplever sig inte vara ofrivilligt utsatta för något. Även om det inte är förbjudet att sälja sex upplever de sig vara jagade av polisen. De upplever sig vara omyndigförklarade i och med att deras handlingar tolereras men deras vilja och val inte respekteras”, skriver utredaren Anna Skarhed. Hon fortsätter: ”När det gäller personer som fortfarande utnyttjas i prostitution måste ovan nämnda negativa effekter av förbudet närmast betraktas som positiva sett utifrån perspektivet att syftet med lagen är att bekämpa prostitutionen.”
Vad den statliga utredningen kommer fram till är med andra ord att det är önskvärt att sexarbetare – offren för sexköp – känner sig fientligt behandlade av det offentliga samhället, för då kanske de slutar sälja sex. Det är så sorgligt. Det var inte så här lagen var tänkt att fungera. Ingen kan frivilligt utsätta sig för att sälja sex. Den som påstår något annat är psykiskt störd och ljuger för sig själv, eller så är hon en del av ”sexköpslobbyn”. Detta är budskapet som könsmaktsordningens evangelister nu förkunnar för sexarbetarna som deltar i #metoo. Att kvinnohatare inte respekterar kvinnors vilja är en sak, att de kör över kvinnors rätt till sina kroppar och sin sexualitet är väntat. Men vad ska man kalla det när människor gör detta i namn av kvinnokärlek och feminism? Om de bryr sig om sexarbetarna på riktigt borde de bara hålla tyst och lyssna.

Lisa Magnusson
lisa.magnusson@dn.se "

DN FREDAG 1 DECEMBER 2017

" Landet Lagom ska vara bäst

Trots många kantstötningar lever föreställningen kvar om Sverige som en förebild i världen. Kanske är vi i själva verket ett ganska vanligt land.

EU-minister Ann Linde verkade skakad efter Sveriges misslyckade försök att få hit EU:s läkemedelsmyndighet, EMA. Ett svårtuggat besked utifrån självbilden att Sverige är modellen, den svenska modellen, som andra vill likna. På något sätt lever uppfattningen kvar, injicerad i samhällskroppen, trots många kantstötningar.
Under kampanjen sa Ann Linde att Sverige var en toppkandidat. Men vi åkte ut redan i första omgången. Hur kunde det hända? Var vi inte bäst? En stundtals grandios nationell självuppfattning, en cocktail av välvilja, högmod och självgodhet, hade än en gång krockat med verkligheten. Självbilden hade vilselett. Såsom den förvillade Svenska Akademien när Bob Dylan tackade för priset genom att förolämpa Akademien och vägra visa uppskattning för upphöjelsen, ingen tillstymmelse till tacksamhet.
Tänk om han var mer skarpsynt och framsynt än vad både vi och han själv kunde ana. Han lät sig inte bländas eller imponeras av Svenska Akademien, symbolen för något vi tidigare såg som det mest förfinade vi har. Var han verkligen blind för föreningens storhet eller bara en själsfrände till Lotta Lotass, ledamoten, som inte gillade tillställningarna och i egna ögon saknar social bildning. När Dylan till slut levererade ett Nobeltal på distans höll Sara Danius skenet uppe. Extraordinärt, var hennes omdöme. Det är lätt att hålla med. I alla fall om det är sant att Dylans tal var ett plagiat av en uppsats från läxhjälpssajten Sparknotes.

Mönsterlandet Sverige – var kommer det ifrån? En del av rötterna slingrar antagligen från Folkhemmet och tanken att staten ansvarade för att människor hade social och ekonomisk trygghet. Decennierna framåt var vi verkligen ”bäst”, när industrin upplevde guldåldrar. Vi slapp kriget för att vi var neutrala, en annan blågul självbild som perforerats i takt med att den kantats av permittenttrafik och andra eftergifter för Hitler. Sverige blev en industrination, som byggde på en framstående ingenjörskonst. Vi har länge toppat listorna när det gäller forskning och innovationer, men vi har nyligen petats från höjderna av andra länder, som hotar vår position. Då kommer Macchiarini till stan, till Karolinska institutet, Sveriges internationellt mest erkända prestigehögskola. Där tillåts han göra ingrepp med obeprövade och oetiska metoder, som ledde till människors död. De som försökte berätta tystades ner. Graden av solkighet i den svenska modellen är svår att bedöma.

I högtidstalen hörs ofta att Sverige ska konkurrera med kunskap. Att den svenska skolan håller hög kvalitet. Inte så konstigt att Sverige gick in i ett kollektivt chocktillstånd i december 2013, när den stora Pisamätningen visade att svenska elever snabbt halkade efter omvärlden i matematik, läsförståelse och naturvetenskap. Inget land hade tappat mer i matte på tio år och Sverige låg långt under OECD-snittet. Vi var inte bäst, snarare tvärtom.

Är den svenska ämbetsmannakulturen ett föredöme med lojala ämbetsmän, som följer lagen? Missförhållandena på Transportstyrelsen tycks vara ett exempel på att känslan för vad det innebär att vara tjänsteman i staten har urholkats.

Bilden av en sorts svensk godhet, inga rasister på våra gator, har väl raserats för länge sedan. Någonting gick definitivt sönder med Åsa Romsons tårar. De markerade paradigmskiftet i svensk flyktingpolitik, något som nya regler för ensamkommande inte kan kompensera. En nationell självuppfattning av gammalt snitt är att vi besitter en hög moral. Ofta är den dubbel. Vi ogillar krig och vapen. Det går bra att skälla på diktaturer, tala om fred och mänskliga rättigheter på morgonen och sälja krut och kanoner på kvällen. Om valet står mellan svenska jobb och den moraliska ledstjärnan är det inte självklart att det är det ädla syftet som gäller.

I somras röstade Sverige för en FN-konvention om en kärnvapenfri värld. Nästa steg är att regeringen formellt undertecknar konventionen. Hur det blir med den saken är höljt i dunkel, för regeringen har tillsatt en utredning, som först ska belysa Sveriges försvarspolitiska samarbeten. Det var den skenbara lösningen på en konflikt mellan Margot Wallström och Peter Hultqvist. I den framstår Margot Wallström som den goda, som vill rädda världen. Hultqvist som den som böjer sig för USA och månar om relationen till Nato.

Katastrofhantering och regeringsduglighet. Tack och lov inträffar katastrofer inte så ofta att de ger utrymme för generaliseringar. Men annandagen 2004 när tsunamin tog tiotusentals människors liv, prövades den svenska regeringens krishantering. Den bestod inte provet. Utrikesministern gick på teatern och sa efteråt att hon avstår från att lyssna på nyhetssändningar när hon inte arbetar.

Katastrofkommissionens ordförande, Johan Hirschfeldt, konstaterade i sin rapport att Göran Persson, den högst ansvarige, var passiv och att regeringen saknade en fungerande krishantering. Det ökade människors lidande. Regeringsdugligheten, Socialdemokraternas signum, hade fått sig en törn.

Vill jag ha sagt att Sverige är dåligt, sämst? Verkligen inte. Sverige är bra, landet Lagom. Och svaret på den bekanta frågan om det kan hända här är: Varför inte?

Margit Silberstein journalist och fristående kolumnist i Dagens Nyheter. Hon har tidigare varit inrikespolitisk kommentator i SVT.
margit@silberstein.nu "

DN FREDAG 1 DECEMBER 2017

”Lärlingssystemet i Sverige måste byggas ut kraftigt”

I stället för att hitta på nya krångliga anställningsformer för att få in ungdomar på arbetsmarknaden måste vi börja utnyttja det lärlingssystem som redan finns. Det är dags att förstå allvaret i att var tredje gymnasieelev inte tar examen. Verktygen finns på plats, nu behöver det bli verkstad, skriver Carl Bennet, Åsa Fahlén och Johan Trouvé.

Per klampar in i klassrummet halvvägs igenom andra lektionen. Läraren ger honom en uppgiven blick, varför kan han aldrig komma i tid? Skolan har aldrig riktigt varit Pers grej och nu har han halkat efter ordentligt. Det kommer bli omöjligt att få ihop betygen till examen. Per utgör ett typexempel för de cirka 35 000 gymnasieelever som årligen inte lyckas fullfölja sin skolgång till studenten. Det främsta skälet som de själva anger till det är skoltrötthet och brist på motivation.

Utvecklingen är oroväckande både utifrån ett individperspektiv och för näringslivets kompetensförsörjning och framtida konkurrenskraft. För att fler unga ska känna framtidstro och motivation att fullfölja gymnasieskolan föreslår vi därför i dag, vid den nationella lärlingskonferensen, ett kraftigt utbyggt lärlingssystem i Sverige.

Enligt en undersökning som Västsvenska handelskammaren presenterar i dag skulle hela 39 procent av Sveriges högstadie- och gymnasieelever kunna tänka sig att läsa en lärlingsutbildning. Erbjuds de därtill en månadslön om cirka 5 000 kronor, via en så kallad gymnasial lärlingsanställning, så ökar andelen till 57 procent. I dag är det bara ynka 3 procent som läser en lärlingsutbildning på gymnasiet.

Ett utbyggt lärlingssystem vore ett utmärkt sätt att sänka trösklarna in till arbetsmarknaden för fler av de ungdomar som behöver det mest, samtidigt som de får gymnasiekompetens. Det krävs omfattande satsningar på utbildningssystemet så att så många som möjligt får den grund som blivit ett minimikrav i dagens samhälle. Lärlingssystemet är en viktig pusselbit.

Trots att alla riksdagspartier länge varit positiva till ett lärlingssystem har varken politiken eller parterna förstått möjligheterna i den gymnasiala lärlingsutbildning som infördes 2011. I stället har förslagen duggat tätt om nya typer av anställningsformer som ska få unga, nyanlända och långtidsarbetslösa in på arbetsmarknaden. Det senaste i raden är så kallade etableringsjobb där arbete kombineras med utbildning, till en lägre lönekostnad för arbetsgivaren. Succén för de tidigare förslagen har uteblivit. Onödigt regelkrångel och ett utbildningsansvar som ligger på arbetsgivaren har varit anledningar till det.

Det finns därför all anledning att titta på erfarenheterna i länder där man har lyckats med att skapa ett attraktivt och kvalitativt lärlingssystem och där man nått goda resultat, också med att pressa ner ungdomsarbetslösheten. I dessa länder ges lärlingar lön för sitt arbete vid sidan av studierna i skolan. Genom ett riksdagsbeslut 2014 är det möjligt för lärlingar att få anställning med lön också i Sverige, men genomslaget har uteblivit. Av de 10 000 lärlingar som antogs förra året till yrkesprogram i Sverige hade endast 40 av dem gymnasial lärlingsanställning. Sedan i våras driver Västsvenska handelskammaren initiativet ”Svensk gymnasielärling” med syftet att sprida anställningsformen. Det har gett resultat, enligt preliminär statistik från Skolverket är andelen som har en gymnasial lärlingsanställning nu drygt åtta gånger högre än i fjol.

Det finns ingen anledning att uppfinna hjulet på nytt med nya krångliga anställningsformer, när vi redan har ett fungerade

lärlingssystem som vi kan använda oss av. Där skolan bär det viktiga utbildningsansvaret och där företagen inte fastnar i pappersexercis. Nyligen fattade parterna inom industrin beslut om att möjliggöra anställning med lön enligt de så kallade YA-avtalen för elever på gymnasiets introduktionsprogram givet att de har ett lärlingsupplägg på sina studier. Det, tillsammans med nya riktade stadsbidrag för att motivera arbetsgivare att ta emot fler lärlingar, bäddar för ytterligare utvecklingspotential.

Därmed inte sagt att lärlingsutbildningarna är befriade från brister. Det krävs fler åtgärder för att säkerställa utbildningskvaliteten och för att få upp söktrycket. Och ansvaret mellan staten och arbetsmarknadsparterna är delat.

1Omfattande informationsinsatser. För att få upp statusen för yrkesutbildningarna och lärlingsspåret så uppmanar vi regeringen att genomföra omfattande informationsinsatser. Fler behöver få veta vad en lärlingsutbildning innebär och att det finns möjlighet att få lön som lärling. Det vilar också ett ansvar på näringslivet att tydligare kommunicera möjligheterna i jobben som väntar efter avslutad yrkesutbildning.

2Bättre insikt och engagemang hos näringslivet. Branscherna behöver engagera sig i större utsträckning och det måste finnas en beredskap för att avsätta resurser. Med lärlingslön ökar engagemanget hos såväl arbetsgivare som lärling och ökar intresset för fler att söka sig till en lärlingsutbildning och ett visst yrke.

3Förutsättningar för att hantera elever på arbetsplatsförlagt lärande. Skolan och framför allt yrkeslärarna på lärlingsutbildningarna har ett stort ansvar för de kvalitetskrav som ställs från Skolverket och arbetsgivarna. Lärarna måste därför ges tid och möjlighet för att kunna utföra dessa omfattande arbetsuppgifter som det innebär.

4Elevens rätt att välja en gymnasial lärlingsutbildning. I dag är det upp till varje enskild skola att erbjuda en yrkesutbildning i lärlingsform. Skolan borde vara skyldig att anordna gymnasial lärlingsutbildning när en elev efterfrågar det eller när arbetsgivare efterfrågar det i de lokala programråden.

5Förstärkt studie- och yrkesvägledning. Studie- och yrkesvägledningen spelar en central roll för att fler ska söka sig till yrkes- och lärlingsutbildningar. Att vägledningen i landets skolor håller hög kvalitet är helt avgörande i arbetet för att motverka felval och avhopp från gymnasieskolan. Här måste regeringen ta initiativ till en rejäl resursförstärkning och införa tydliga riktlinjer som garanterar alla elevers rätt till god vägledning.

Nu är det hög tid att vi tar till oss allvaret och omfattningen av problemet att var tredje gymnasieelev inte tar examen. Verktygen finns på plats, nu behöver det bli verkstad. Därför uppmanar vi i dag såväl ledande politiker som arbetsmarknadens parter och skolhuvudmän att ge fler unga möjligheten att gå en lärlingsutbildning. På det sättet kan den ”Per” som nämns i inledningen få det avstamp i livet som han och hans kompisar i samma situation så väl behöver. Sverige har inte råd att förlora dem.

Carl Bennet, industriledare
Åsa Fahlén, ordförande Lärarnas riksförbund
Johan Trouvé, vd Västsvenska handelskammaren "

DN FREDAG 1 DECEMBER 2017

" Tecknen visar på en djup kris

Kommentar. Denna mandatperiod är Miljöpartiets chans att visa att partiet kan leda och förändra. Efter många kriser och nederlag fick partiet i måndags en framgång i regeringens migrationspolitik. Men segern doldes raskt bakom stridsrök och nödrop från partiets riksdagsgrupp, som visar alla tecken på att vara i djup kris.

Vi är inne i nomineringstider, politikens elakaste årstid när de förtroendevalda kämpar för att få behålla sina arvoderade uppdrag eller få ett nytt. Personstriderna kan bli smutsiga. Värst är de i krympande partier där de liknar hela havet stormar, leken där deltagarna ska hinna först till ett minskande antal stolar stolar. Miljöpartiet är just ett sådant parti, där flera riksdagsledamöter måste söka sig nya jobb efter valet.
Men även med den måttstocken är det som nu händer i Miljöpartiets riksdagsgrupp något exceptionellt.
Regeringspartiets utrikespolitiska talesperson, Pernilla Stålhammar, skriver på en öppen Facebooksida och anklagar partiet för att ha tystat ner trakasserier från hennes tidigare sambo och tillika en tidigare partitjänsteman. Dessutom skriver hon att MP lagt locket på om otillbörliga kontakter mellan regeringspartiet och den ryska staten. Riksdagsledamoten menar att hennes parti tillåtit de personerna som betett sig otillbörligt att påverka provvalet i hennes valkrets, Stockholm. Hon skriver att det som hänt henne är en nationell säkerhetsfråga, ett säkerhetshot.
Partisekreteraren Amanda Lind säger att det inte finns några som helst belägg för de påståenden som Pernilla Stålhammar framför. Ledaren för Miljöpartiets riksdagsgrupp, Jonas Eriksson, säger att uppgifterna utretts men att partiet inte funnit något stöd för dem.
Men Pernilla Stålhammar får ändå fortsätta som utrikespolitisk talesperson, med plats i utrikesnämnden.
Det är svårt att få ihop. Finns det någon möjlighet att hon har rätt borde Miljöpartiets partisekreterare och gruppledare ta hennes larm på största allvar. Har Säpo, riksdagens säkerhetstjänst och partiet redan gått till botten med misstankarna, och funnit dem grundlösa, borde MP rimligen byta utrikestalesperson till en person som väljarna kan lita på. Det är svårt att se att Stålhammar kan stryka ett streck över så grova anklagelser med en ursäkt.
Den enda förklaring jag kan se till att Stålhammar inte byts ut trots att partiet avvisat det hon säger är att MP inte har någon kompetent efterträdare.
Tre MP-ledamöter har tidigare fråntagits sina uppdrag som talespersoner. Denna vecka förlorade Miljöpartiet ett av sina mandat när Stefan Nilsson blev politisk vilde. Det skedde efter att DN avslöjat anklagelser om en lång serie av sexuella trakasserier som partiet inte klarat av att hantera.
Det verkar som om Miljöpartiets riksdagsgrupp inte fungerar, vilket kan bli ödesdigert.
Miljöpartiet har fått en historisk chans att i regeringen visa att partiet inte bara snackar och tycker, utan att det kan förverkliga sin politik. Det måste visa att det är ett omdömesgillt regeringsparti, och det inkluderar givetvis också riksdagsarbetet. MP hade hoppats att denna vecka, när regeringen gav ensamkommande från Afghanistan en ny chans att stanna i Sverige, skulle vända opinionstrenden. Men slutsumman av veckan kan istället bli skandaler och oskickligt ledarskap.
Ewa Stenberg
ewa.stenberg@dn.se "

" **Fakta. Tidigare kriser i Mijöpartiet**
18 april 2016
Mehmet Kaplan (MP) avgår som bostadsminister. Skälet är att han figurerat tillsammans med turkiska högerextremister. Det handlar om en middag där en person deltog från organisationen Grå vargarna. Med fanns också en person som tvingats lämna posten som vice ordförande i Turkiska riksförbundet efter att han ropat ”Död åt de armeniska hundarna” vid ett möte på Sergels torg.

19 april 2016
Kommunpolitikern Yasri Kahn vägrar att ta en tv-reporter i hand med motiveringen att det skulle strida mot hans värderingar att hälsa på en kvinna på det sättet. Yasri Kahn är då även kandidat till partistyrelsen. Händelsen väcker en debatt där MP:s värdegrund ifrågasätts kraftigt. Språkröret Gustav Fridolin får stora svårigheter med att förklara partiets hållning.

25 april 2016
Språkrören Gustav Fridolin och Åsa Romson ställer sina platser till förfogande inför partikongressen, med hänvisning till kritiken mot deras sätt att hantera historierna med Kaplan och Kahn. Det slutar med att valberedningen föreslår Isabella Lövin, fram till dess biståndsminister, som nytt kvinnligt språkrör. Hon väljs tillsammans med Fridolin på kongressen i maj.

Hösten 2016
Fyra av MP:s riksdagsledamöter bildar en egen arbetsgrupp i riksdagen: Carl Schlyter, Valter Mutt, Jabar Amin och Annika Lillemets. Carl Schlyter har då petats av partiet som ordförande i EU-nämnden efter att ha röstat emot regeringens förslag om Vattenfalls brunkolsverksamhet. Valter Mutt har petats som utrikespolitisk talesperson sedan han röstat nej till värdlandsavtalet med Nato.

17 november 2017
Partiet tar centralt över styret av MP:s lokalavdelning i Umeå och distriktet i Västerbotten. Orsaken är en mångårig konflikt där riksdagsledamoten Jabar Amin spelar en central roll.

27 november
DN avslöjar att en miljöpartistisk riksdagsledamot anklagas för att under många år ha trakasserat kvinnor sexuellt. Den utpekade Stefan Nilsson lämnar partiet och blir politisk vilde i riksdagen.

29 november
DN berättar om de anklagelser Pernilla Stålhammar, MP:s talesperson i utrikes- och säkerhetspolitiska frågor, riktat mot partikamrater på Facebook. Texten är huvudsakligen ett inlägg i Metoo-debatten men Stålhammar påstår också att högt uppsatta inom MP ska ha otillbörliga kontakter med främmande makt och att de har motarbetat henne i Stockholmsdistriktets provval. "

DN FREDAG 1 DECEMBER 2017

" Partikamrater ger hård kritik efter anklagelserna

Kritiken växer mot Miljöpartiets talesperson i utrikes- och säkerhetsfrågor, Pernilla Stålhammar, som anklagat högt uppsatta partikamrater för att ha otillbörliga kontakter med ”en viss utländsk nation”. Kritiken har tvingat Stålhammar att ta avstånd från sina egna påståenden.

Det har varit en händelserik vecka för Miljöpartiet. I måndags vann MP en sakpolitisk delseger genom att ensamkommande unga får en ny möjlighet att stanna i Sverige. Samtidigt kunde DN avslöja att riksdagsledamoten Stefan Nilsson anklagas för sexuella trakasserier och olämpligt beteende. Nilsson fick omgående lämna sina politiska uppdrag och är nu politisk vilde.

Ovanpå det blev ett inlägg på Facebook från Pernilla Stålhammar allmänt känt. Stålhammar, som är MP:s talesperson i utrikes- och säkerhetspolitiska frågor, anklagar en tidigare partner och tjänsteman hos MP för att ha haft otillbörliga kontakter med ”en viss utländsk nation”. Med det avses Ryssland.

Stålhammar skriver bland annat om tjänstemannen att ”... han och hans allierade på höga positioner med tydliga kontakter med just denna makt har gjort allt för att dreva mot mig på olika vis inte minst nu i provvalet” och fortsätter: ”På något vis lyckas de tillåtas med detta. För mig är det en nationell säkerhetsfråga. Ett säkerhetshot.”

DN har varit i kontakt med de två riksdagsledamöter som enligt uppgift pekats ut som säkerhetsrisker. Det är Valter Mutt, som var partiets utrikespolitiska talesperson innan Pernilla Stålhammar, och riksdagsledamoten Annika Lillemets.

– Skulle den här rappakaljan vara sann så vore det oerhört allvarligt att vi på höga poster har otillbörliga kontakter med främmande makt. Den här typen av svepande anklagelse som hon gör är djupt olycklig, och det är klart att jag i någon mening känner mig utpekad, säger Valter Mutt.

Den interna kritiken mot Pernilla Stålhammars uttalanden har nu fått henne att backa helt och ta avstånd från sina påståenden.

”Jag inser att jag för två veckor sedan i ett inlägg på Facebook påstod saker om partiföreträdare som jag inte hade grund för att påstå. Det var olyckligt och ogenomtänkt. Jag tar avstånd från de påståendena”, skriver Stålhammar i en kommentar till TT i går kväll.

Partiledningen har, enligt TT, kommit fram till att det inte finns någon grund för hennes uppgifter.

Partisekreteraren Amanda Lind välkomnar Stålhammars avbön.

”Pernilla Stålhammar konstaterar att hennes uttalanden var ogenomtänkta och det är bra att hon medger att hon inte hade grund för de svepande anklagelser mot partiföreträdare hon framförde i sitt Facebookinlägg”, skriver Amanda Lind i en kommentar.

I MP:s riksdagsgrupp ifrågasätts nu Stålhammars position som utrikes- och säkerhetspolitisk talesperson.

– Jag tycker inte att det är lämpligt att hon fortsätter. Det här är stolligheter som är utredda och det ligger ingenting i dem. Jag förväntar mig nu att det händer någonting med den personen som påstår sådana här saker men det är gruppledningens sak, säger en MP-källa.

Maria Antonsson, ordförande för Miljöpartiet i Stockholm stad, har inte uppfattat några oegentligheter under partiets provval på det sätt som Pernilla Stålhammar påstår.

– Jag har inte fått några indikationer på att så skulle vara fallet. Vi hade styrelsemöte i går där det här lyftes fram och vi kommer titta närmare

på det. Hur vi går vidare beror helt på om vi skulle få fram någon sådan information, skriver Maria Antonsson i ett mejl till DN.
Provvalet är ett led i arbetet med att fastställa riksdagslistan inför nästa val. Stålhammar står nu på plats sju i Stockholms stad, vilket i nuläget innebär icke valbar plats.
DN har förgäves sökt Pernilla Stålhammar.

Mikael Delin
mikael.delin@dn.se
Hans Olsson
hans.olsson@dn.se
Hans Rosén
hans.rosen@dn.se "

DN FREDAG 1 DECEMBER 2017

"Man dömd för våldtäkt genom nätet

En 42-åring från Norduppland döms till tio års fängelse för flera grova våldtäkter på nätet.

Domen mot 42-åringen från Norduppland är ett genombrott för de åklagare som i flera år försökt få domstolarna att förstå att dagens lagstiftning räcker för att döma till våldtäkt, även om den skett utan att förövare och offer inte träffats i verkligheten.
Mannen döms för fyra grova våldtäkter, en våldtäkt, sexuellt tvång, grovt sexuellt tvång och flera andra sexuella övergrepp. Offren är 27 barn, bara 18 av dem har kunna identifierats – de har samtliga varit under 18 år.
Ingen person har tidigare dömts för en våldtäkt som skett genom nätet. Men domaren i målet Karin Westerlund, anser inte att det var någon svår avvägning:
– Vissa av de handlingar den här mannen har utfört har handlat om så allvarliga kränkningar att det inte kunde bedömas annorlunda enligt oss, säger hon till TT.
Mannen frias dock från en rad av de brott han åtalats för, bland annat två våldtäkter, försök till våldtäkt och flera fall av grovt sexuellt tvång. Barnen som drabbats kommer från USA, Kanada och Skottland och det är tack vare ett samarbete med FBI som polisen lyckats genomföra den omfattande utredningen som enligt kammaråklagarna Emelie Källfelt och Annika Wennerström innebär ett genombrott.
Två gånger tidigare har åklagare försökt få män som begått sexuella övergrepp mot barn via nätet fällda för våldtäkt, men domstolarna underkänt brottrubriceringen i båda fallen med motiveringen att det inte handlat om tillräckligt ”allvarliga kränkningar”.

42-åringen hävdar att han till stora delar inte minns vad som har hänt. Han medger i vissa delar de faktiska omständigheterna, men han erkänner inte att han gjort sig skyldig till några våldtäkter.
42-åringen har, enligt domen, hotat och pressat unga kvinnor att begå övergrepp på sig själv, på andra och i visa fall till och med på sina husdjur. Enligt domstolen har hoten varit ”allvarliga” och de har riktats mot både offren och deras familjer. Hoten har lett till ett ”hänsynslöst utnyttjande” av barnen och det, liksom att övergreppen filmats har bidrar till att göra kränkningen större, menar domstolen.
– Det är faktiskt det grövsta jag någonsin varit med och utrett, sa Jörgen Lindeberg, utredare vid NOA, polisens Nationella operativa avdelning, som arbetat med sexuella övergrepp mot barn när han pratat med DN inför domen.
Kammaråklagare Emelie Källfelt säger till DN, att hon är nöjd med påföljden, men kritisk till tingsrättens syn på övergrepp på distans. Hon har ännu inte bestämt sig om de ska överklaga.

Ulrika By
ulrika.by@dn.se "

DN REDAG 1 DECEMBER 2017

" Snabbare minskning av utsläpp krävs

Utsläppen i Sverige fortsatte att minska förra året, men takten måste öka om de nya klimatmålen ska nås. Det visar den första analysen av utsläpp och åtgärder som har gjorts sedan målen antogs i somras.

De totala utsläppen av växthus-gaser inom Sveriges gränser var 52,9 miljoner ton koldioxidekvivalenter under år 2016, det är en minskning med 1,6 procent med 2015. För att nå målet om noll nettoutsläpp år 2045 behöver minskningstakten ligga på i genomsnitt 5–8 procent per år.
Det visar statistik som Naturvårdsverket presenterar i dag, torsdag.
– Utsläppsminskningarna bygger mycket på att vi har ställt om vår uppvärmning till fjärrvärme, bränner mer biobränsle och att vi har slutat deponera avfallet vilket har minskat utsläppen av metan, säger Johannes Morfeldt, klimatanalytiker på Naturvårdsverket.
Statistiken gäller enbart utsläpp i Sverige, utsläpp som skett utomlands för varor som importeras redovisas inte här. Den statistiken släpar efter men de utsläppen har ökat stadigt sedan 1990-talet.
Tillsammans med statistiken för de inhemska utsläppen presenteras en analys om takten i utsläppsminskningarna räcker för att uppnå de nya klimatmålen.
Den nya analysen har granskat om nya åtgärder och klimatsatsningar som regeringen har aviserat är tillräckliga. Det gäller bonus-malus-systemet där miljöanpassade bilar premieras vid köp, reduktionsplikten som innebär att andelen biodrivmedel ska öka i bensin och diesel samt klimatklivet, ett investeringsstöd för klimatåtgärder.

Slutsatsen blir att de räcker en bra bit men att det krävs mer för att nå ända fram till etappmålet 2030. Transportsektorn står för en stor del av de totala utsläppen och är en nyckelsektor för att lyckas. Där krävs fler åtgärder för att minska de ytterligare 1–3 ton som behövs.

Jannike Kihlberg
jannike.kihlberg@dn.se "

"Fakta. Ramverket
I juni röstade riksdagen igenom ett klimatpolitiskt ramverk för Sverige. Enigheten var stor över blockgränserna, sju av åtta partier står bakom beslutet. Ramverket innehåller en klimatlag som ska träda i kraft den 1 januari 2018, nya klimatmål och ett klimatpolitiskt råd. Klimatmålen innebär bland annat att senast år 2045 ska Sverige inte ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären. Källa: Regeringen
"

DN FREDAG 1 DECEMBER 2017

" Vården missade Johans hivdiagnos under 10 år

För ett år sedan fick Johan veta att han hade hiv. Trots att han var i kontakt med vården flera gånger under åren med typiska hivrelaterade sjukdomar var det först när han var allvarligt sjuk som han testades. Nu vill han öka medvetenheten om hiv. – Även en familjefar som levt ett vanligt liv kan också vara smittad, säger han.

Sommaren 2016 blev Johan allvarligt sjuk. Han fick antibiotika, men blev inte bättre. Till slut var han så sjuk att han lades in på sjukhus. Efter fem dagar fick han ett chockerande besked.
– Läkaren sa: Det verkar som att du har hiv. Sedan gick han, säger Johan.
Därefter följde en stressig tid. Eftersom Johans immunförsvar var så nedbrutet att han nästan hade utvecklat aids kan han inte ha blivit smittad i närtid. Han var mycket orolig för att han skulle ha smittat någon.
– Jag tror att jag smittades någonstans mellan 1987 och 1990. Sedan levde jag Svenssonliv i många år. Men tack och lov har varken min son eller hans mamma smittats, eller någon annan, säger Johan.
Det är ovanligt men inte omöjligt att leva så länge med en hivinfektion innan man blir sjuk, berättar Anders Sönnerborg, professor i klinisk virologi vid Karolinska institutet.
– Innan det fanns behandling så var medeltiden från smitta till aids tio år och till död tolv år. Men det finns de som kan gå med viruset längre innan immunförsvaret påverkas, även om det inte tillhör vanligheterna.

Det har gått mer än ett år sedan Johan fick beskedet. Tack vare effektiva mediciner är virusmängden i blodet omätbar, vilket innebär att smittorisken är minimal. Varje dag tar han förutom sina bromsmediciner fortfarande antibiotika men också flera kosttillskott. Han försöker ta hand om sig genom att äta bra, träna och vara utomhus mycket. Immunförsvaret har ännu inte återhämtat sig, det beror troligtvis på att han gick med viruset under så lång tid innan han fick rätt diagnos och behandling. Johan oroar sig för cancer och hjärtkärlsjukdomar.

– Jag är orolig för framtiden, hur kommer jag att må? Kommer jag att få andra sjukdomar eftersom mitt immunförsvar är så påverkat? Ingen verkar veta, det finns inget facit.

Johan hade kontakt med sjukvården flera gånger i mer än tio år innan han fick en diagnos. Men trots att han bland annat hade lunginflammation, svamp och bältros som kan tyda på en hivinfektion erbjöds han inget test.

– Jag känner en oerhörd besvikelse gentemot sjukvården som inte valde att testa mig tidigare. Om de gjort det hade mitt immunförsvar varit mycket bättre i dag. Det borde inte behöva gå så långt som att man nästan dör, vilket var fallet för mig förra hösten.

En ny rapport visar att hälften av alla nya hivdiagnoser i Europa 2016 ställdes när immunförsvaret redan hunnit påverkas. Enligt rapporten tyder det på att många inte erbjuds hivtest. Sverige har också en hög andel personer som inte testats förrän immunförsvaret påverkats, enligt flera undersökningar.

– Ungefär en tredjedel av dem har besökt sjukvården en eller flera gånger utan att bli testade. Att missa diagnoser ökar risken för smittspridning, för sjukdom och till och med död, säger Anders Sönnerborg.

Det kan bero på en låg medvetenhet om hiv, att det är svårt att prata om sexuella risker och att det finns förutfattade meningar om hur en patient med hiv ska se ut.

– Men även en familjefar som levt ett vanligt liv kan vara smittad, det vill jag att vården ska vara mer uppmärksam på. Samtidigt kan jag inte vara allt för ledsen. Om jag fått min diagnos tidigare hade jag kanske inte fått min son, säger Johan.

I stort sett alla som har fått en hivdiagnos i Sverige får behandling, och av dem har nästan alla omätbara virusnivåer i blodet. Men varje år får runt 450 personer en hivdiagnos i Sverige. Den siffran kan minska om fler som har en hivinfektion utan att veta om det hittas.

– Hiv har gått från att vara en sjukdom med i stort sett hundra procents dödlighet till att personer med hiv lever nästan lika länge som andra i dag. Det är ett av historiens största medicinska framsteg. Men vi måste fortfarande vara vaksamma på utvecklingen, säger Anders Sönnerborg.

Amina Manzoor
amina.manzoor@dn.se "

"Fakta. Omkring tio procent vet inte om att de har hiv

Ungefär 7 400 människor i Sverige lever med en känd hivdiagnos. Det uppskattas att tio procent av alla hivpositiva inte vet om att de bär på infektionen.

Varje år får runt 450 personer i Sverige en hivdiagnos.

Det var vanligast med smitta efter sex mellan man och kvinna, sex mellan män var näst vanligaste smittovägen enligt en ny europeisk rapport.

Hiv ger oftast inga symtom förrän efter flera år, då immunsystemet försvagats. Då kan personen få bältros, svampinfektioner, långdragna diarréer och svårbehandlad lunginflammation.

Det finns inget botemedel mot hiv, men det finns effektiva bromsmediciner. Smittorisken är minimal med en välfungerande behandling.

Obehandlad hiv kan leda till aids.

Källa: Folkhälsomyndigheten, ECDC "

DN FREDAG 1 DECEMBER 2017

"Hivman är ett ord jag hoppas att vi aldrig behöver se igen

Kommentar. Hiv är fortfarande en allvarlig kronisk sjukdom som kräver livslång behandling. Men det är långt från den dödliga pest den var på 1980-talet.

En av de första artiklar jag skrev i DN sedan jag blivit anställd som vetenskapsredaktör hösten 2013 handlade om en hivsmittad man som blivit friad av hovrätten i Skåne, trots att han hade haft oskyddat sex med fyra kvinnor.
Det var en helt riktig dom. Mannen var åtalad för försök till framkallande av fara för annan, men eftersom han fick hivbehandling fanns det ingen risk för att kvinnorna skulle smittas. Med behandling kan nivåerna av virus i blodet bli så låga att de inte ens går att mäta.
Men den friade mannen blev kallad hivman i pressen, som om han spred pest, och som om infektionen var hela hans identitet. Hivman är ett ord jag hoppas att vi aldrig behöver se igen.
Det har hänt mycket sedan 1980-talet, när aids beskrevs första gången, och forskare lyckades identifiera hivviruset. Jag var tonåring då, och minns skräcken. Vad var det för en sjukdom, och hur smittade den? Kunde det vara dödligt att dricka ur någon annans glas? Gick det att bada i samma bassäng utan att bli smittad? Kunde man torka någons tårar – utan handskar?
Då trodde vi att det var en ny sjukdom. Idag vet vi att den hade funnits i många decennier. Hivviruset har dödat 35 miljoner människor har sedan epidemin tog fart i nuvarande Kinshasa i Kongo på 1920-talet. 40 år senare följde smittan med hjälparbetare från Haiti över Atlanten. Runt 1970 kom viruset till New York, kanske med importerat blod som användes i sjukvården, och därifrån spred det sig till USA:s västkust och vidare till resten av världen.
I mitten av 1990-talet kom bromsmedicinerna. Nu är inte längre en hivdiagnos automatiskt en dödsdom.
Den som är smittad kan förvänta sig ett lika långt liv som en frisk person, bara infektionen upptäcks tidigt. Därför är det fortfarande mycket viktigt att gå och testa sig. Har man levt länge med en hivsmitta som hunnit ge skador på immunsystemet är dödligheten högre – och dessutom risken att man hunnit smitta andra.

Maria Gunther
maria.gunther@dn.se "

DN FREDAG 1 DECEMBER 2017

" Nu reser sig bocken igen

Den internationellt kända Gävlebocken har börjat byggas. I dag, fredag, ska den stå klar. Förra årets bock brann bara timmar efter den 50:de invigningen. Nu har säkerheten stärkts. – Vi hoppas att den ska stå ifred, säger Maria Wallberg som är Gävlebockens talesperson hos Gävle kommun.

Intresset för Gävlebocken sträcker sig utanför Sveriges gränser. Enligt Gävle kommun hade förra årets direktsändning från bocken tittare från 120 länder. Det stora arrangemanget fick då ett tvärt slut, när bocken brann ned bara timmar efter invigningen.
När bocken började byggas i går fanns ett spanskt filmteam på plats och flera internationella medier har redan kontaktat kommunen.
Säkerheten har nu stärkts. Kring Gävlebocken står ytterligare en gärdsgård som ska hindra bockbrännarna. Gärdsgårdarna ska detta år också vara högre än tidigare.
Liksom tidigare år har man kameraövervakning och ett vaktbolag på platsen och taxibilar har flyttats till området för att se till att folk är i rörelse och skyddar bocken med sin närvaro. Men enligt Maria Wallberg, Gävle kommuns talesperson för bocken, är säkerheten något av ett dilemma.
– Gävlebocken lever farligt. Vi jobbar hårt med säkerheten men vill samtidigt att Gävleborna ska kunna ta selfies och titta på bocken. Om säkerheten blir för hög försvinner det roliga, säger Maria Wallberg.
De återkommande bränningarna av bocken är visserligen det som gjort den så känd, säger Maria Wallberg. Men hon menar samtidigt att det är ett missförstånd att bockbränningarna i dag är bra pr för Gävle.
– Näringslivet i Gävle förlorar mycket på att bocken bränns ned. Det blir avbokningar på restauranger och hotell i närheten när den bränts ned. Bocken är redan känd och att den försvinner är negativt för kommunen, säger Wallberg.
Invigningen hålls traditionsenligt under första advent. På plats finns ett antal artister och det hela avslutas med fyrverkerier.
Gävlebocken är 13 meter hög och väger tre ton. På Gävlebockens Twitterkonto hälsar bocken sina drygt 11,5 tusen följare med orden: ”Jag är världens mest kända halmbock. Jag gillar jul och har svårt för tändstickor.”

Amanda Dahl
amanda.dahl@dn.se "

DN FREDAG 1 DECEMBER 2017

" Ministern om svettmiljonerna: Alarmerande

Socialminister Annika Strandhäll (S) reagerar starkt på DN:s uppgifter om att 220 miljoner skattekronor – bara i år – gått till en svenskägd koncern som ger svettbehandlingar utomlands.

”Jag blir arg när ett privat företag så uppenbart utnyttjar reglerna för att tjäna pengar på skattebetalarnas bekostnad” skriver hon i mejl till DN.
Ett och samma bolag – Hidros Holding AB – har gett behandlingar mot hyperhidros, överdriven svettning, som kostat skattebetalarna över 220 miljoner kronor, skrev DN i går. Kostnaden för planerad vård utomlands har under 2017 fyrdubblats i jämförelse med 2016.
”Det är självklart alarmerande att kostnaderna ökat kraftigt på kort tid”, skriver Annika Strandhäll.
Kostnaderna för hidrosbehandlingarna gäller vård utförd 2014 och framåt. Landstingen har fått betala för svettbehandlingarna efter att bolaget överklagat Försäkringskassan beslut om att inte ersätta behandlingar som kliniken gett. I en rad domar har bolaget fått rätt.
I början av året, efter granskningar av bland andra Sveriges Radios ”Kaliber” och Mitt i-tidningarna, reagerade dåvarande sjukvårdsminister Gabriel Wikström (S) starkt på att Hidros Holding AB, enligt honom, utnyttjar systemet på ett ”oanständigt” sätt. Han öppnade också för att se över lagstiftningen.

Amanda Lindholm
amanda.lindholm@dn.se "

DN FREDAG 1 DECEMBER 2017

" Julbord med snaps får många att gå över gränsen

Firmafest, snaps och upptrissad stämning – i julbordstider ökar risken för sexuella trakasserier på krogen enligt Hotell- och restaurangfacket, HRF.

Anställda i restaurangbranschen kan inte bara utsättas för kränkningar och övergrepp av chefer och kolleger, vilket kockuppropet #vikokaröver vittnar om, utan även från gäster. Och firmafest i kombination med högt alkoholintag gör att fler än vanligt går över gränsen.
Inför julbordssäsongen lanserar därför HRF kampanjen ”We are not on the menu” tillsammans med de nordiska fackförbunden.
– Just under julborden eskalerar problemen ofta. Det kan bli mycket snapsar, och när alkoholen går in går vettet ut. Vi vill informera gästerna om att de är på en arbetsplats och ska bete sig därefter, säger avtalssekreterare Per Persson.
Problemet med sexuella trakasserier inom restaurangbranschen är inte nytt.
I ett avsnitt i tv-serien ”Vår tid är nu”, som delvis utspelar sig i efterkrigstidens krogmiljö, skildras hur en av kvinnorna möts av total oförståelse när hon föreslår separata omklädningsrum. En liknande reaktion berättar en av kvinnorna i #vikokaröver om. När hon som 16-åring bytte om inför ett arbetspass kom en av ägarna in. När hon försökte skyla sig sa han: ”Men varför täcker du över? Jag älskar unga, fasta flickbröst.”
– Under HRF:s hundraåriga existens har de här frågorna alltid varit på dagordningen. Det är arbetsgivarens ansvar att hantera detta, men om

man tittar på hur många som vittnar så verkar det ju inte som att de sköter det alls, säger Per Persson.
Men nu diskuteras frågorna i många sammanhang och även branschföreningen Visita har gått ut med uppropet #nolltolerans.
På Eriks Gondolen har man serverat julbord sedan starten 1994, och i år räknar man med att ta emot omkring 13 000 gäster.
Ida Ström och Nanna Mannerfelt är några av dem som möter gästerna. De tror att alkohol är en av orsakerna till att många gäster går över gränsen när det serveras julbord.
– Min erfarenhet är att det är stor skillnad på olika ställen, säger Ida Ström som tidigare bland annat arbetat på en evenemangskrog där hon tycker att problemen var betydligt större, med festande gäster som drack mycket alkohol.
Julborden är speciella på flera sätt. Då kommer gäster i stora sällskap. De är taggade, har sett fram emot den här kvällen länge och det är inte ovanligt att de har grundat med ett par öl redan innan de kommer till krogen.
Ida Ström tycker att man kan tänka förebyggande:
– På mitt förra jobb tipsade jag ibland redan när jag tog emot dem om att dricka varannan vatten för att det skulle bli en trevlig kväll för alla.
Samtidigt är julborden en viktig tid ekonomiskt för restaurangerna, en stor del av deras omsättning sker denna månad, och man vill helst inte komma på kant med gästerna.
– Det får inte hindra arbetsgivaren att agera, men man kan göra det på ett smidigt sätt. Gripa in redan tidigt, diskret utan att genera gästerna men aldrig lämna personalen utan skyddsnät, säger Nanna Mannerfelt.
Jargongen i krogvärlden kan tidvis vara hård, något de båda snabbt insåg och anpassade sig till.
– Men där är det jättestor skillnad med de unga som kommer in i yrket nu, säger Ida Ström. De anpassar sig inte, de säger ifrån i stället om de tycker att något inte känns bra.
De tycker att Metoo-rörelsen är viktig.
– Den kommer att rucka på allt, tror Ida Ström som även tidigare varit aktiv i att göra branschen mer attraktiv för kvinnor.
– Jag hoppas att den ska öka medmänskligheten. Att vi börjar tänka mer på hur vi behandlar varandra, säger Nanna Mannerfelt.

Elin Peters
elin.peters@dn.se "

"Sexuella trakasserier drabbar oftast unga kvinnor med tidsbegränsad anställning. Bland unga LO-medlemmar är det 37 procent som upplevt att en arbetskamrat blivit sexuellt trakasserad. Vanligast är det inom branscher som hotell och restaurang, vård och handel.
Källa: LO

Julbord omsätter 3 miljarder
Svenskarna kommer i år äta cirka 5 miljoner julbord på restaurang, enligt en Novus-undersökning som Visita beställt. Det gör att julborden kommer att omsätta runt 3 miljarder kronor, enligt Visitas beräkning.
Var tredje person (31 procent) kommer bli bjuden på julbord på restaurang och var femte (22 procent) kommer äta julbord på restaurang privat, enligt Novus-undersökningen.
Källa: Visita "

DN FREDAG 1 DECEMBER 2017

”Bra att det kommer till ytan”

Anders Dahlbom Wettergren, ordförande för föreningen Årets kock, en maktfaktor i restaurangbranschen, säger att uppgifterna om omfattande sexuella trakasserier är nya för honom.

Årets kock är det svenska mästerskapet i matlagning och restaurang-Sveriges största evenemang. Priset har flera starka sponsorer som Arla Foods, Spendrups och Menigo i ryggen. Den person som vinner tävlingen har möjlighet att bli medlem i föreningen Årets Kock, som arbetar för att utveckla och sprida den moderna svenska gastronomin.
Anders Dahlbom Wettergren, ordförande för Årets Kock, tar uppgifterna om sexuella trakasserier som en nyhet. Han ser det som ett stort samhällsproblem, men tror inte att anställda i restaurangbranschen är mer utsatta.
Vad tänker du när du hör alla berättelser som kommit fram i samband med #metoo?
– Det är tragiskt att det inte har kommit upp till ytan tidigare, eftersom det enligt vissa av de här rapporterna har pågått i många år.
Är anställda i restaurangbranschen mer utsatta?
– Nej, det tror jag inte. Jag anser att det är ett jättestort samhällsproblem. Tittar vi på den information som framkommit så verkar det vara ett stort problem inom de flesta branscher.
Vad har ni för ansvar som stor och välkänd organisation?
– Vi har lika stort ansvar som alla andra i samhället. Det som sker är givetvis oacceptabelt.
Diskuterar ni sådant här i föreningen?
– Definitivt. Det här är nytt som dessvärre inte har kommit upp till ytan förrän nu. Det finns även andra stora problem i samhället så som alkohol och droger.
Finns det en tradition i restaurangkök av att ”lite sådant här måste man tåla” eller att man inte har någon humor om man reagerar?
– Det finns en gammaldags grov jargong i köken som vi försöker arbeta bort. Vi arbetar för en nolltolerans. Därför anser jag att det är bra att den här typen av problem kommer upp till ytan.

Elin Peters
elin.peters@dn.se "

DN FREDAG 1 DECEMBER 2017

" 1 863 i protest mot sexuella trakasserier

Restaurangbranschen skakas av kvinnor som utsatts för sexuella trakasserier. Under uppropet #vikokaröver samlar 1 863 kvinnor i restaurangbranschen sina vittnesmål om vad de utsatts för.

I bransch efter bransch träder kvinnor fram och vittnar om kränkningar och sexuella trakasserier. Nu följer även restaurangbranschen över med uppropet #vikokaröver. Där vittnar nästan 2 000 personer om allt från rena övergrepp till en aldrig sinande ström av ”skämt” med sexuella anspelningar, kollegors händer på bröst och rumpa, dricks som stoppas i behån och chefer som slätar över – eller förväntar sig sexuella tjänster som en del av arbetsbeskrivningen.
De utsatta är inte sällan unga kvinnor på praktik eller sitt första jobb.
– Det som gör denna bransch extremt utsatt, är att man oftast börjar jobba i väldigt ung ålder. Man har inte lärt sig vilka rättigheter man har, eller vilka skyldigheter man själv och andra har. Den sexistiska jargongen är så djupt rotad i branschen att du snabbt lär dig att acceptera den, säger Chimen Asadi som är kommunikatör för uppropet och tidigare har arbetat i krogbranschen.
– Vi har fått in historier från storstäder och landsorten, från stjärnkrogar till små kaféer och lokala pizzerior. Hela Metoo-rörelsen har ju visat just på detta, att det sker överallt, på alla nivåer, säger Karin som arbetar extra inom branschen och därför vill vara anonym.
– Om du träder fram och berättar så leder det ofta till att du i stället blir ännu mer utsatt, säger Hanna Nordberg, som är initiativtagare till uppropet.
Detta visar sig också i de vittnesmål som kommit in.
”Jag sa ifrån och straffet jag fick var att de började sätta alla tallrikar som tillhörde mina beställningar på grillen. I flera veckor gick jag med brännblåsor och brännskador på händer och armar”, berättar en kvinna om jobbet på en bar på Östermalm i Stockholm.
Underskrifterna innebär inte att alla kvinnor är drabbade men att alla står bakom uppropet.

Elin Peters
elin.peters@dn.se"

"#vikokaröver
Personal vittnar om övergrepp
En kväll på jobbet plingade köksklockan och jag skyndade in i köket. Där stod kockarna uppradade bredvid varandra och höll upp sina förkläden och sa i kör ’service’ och syftade på att det var dags för avsugning.”
Jag har blivit hotad till livet av en kund. Jag stod kvar och log för jag vågade inte vända mig om och gå utifall han skulle hoppa på mig bakifrån.”
Eller den där kocken som varenda jävla arbetspass skulle fråga om hur många jag legat med. När jag stekte korv frågade han om jag gillade korv och ville ha en i fittan. Alla gånger man har tvättat en gurka och någon härlig ”dude” refererat det till att runka av en kuk.” "

DN FREDAG 1 DECEMBER 2017

" Viktor Barth-Kron: Fler sådana segrar – och Miljöpartiet är definitivt förlorade

Efter regeringspartiernas senaste uppgörelse i migrationspolitiken, som presenterades nu i måndags, svämmade internet över av miljöpartister som gratulerade varandra.

Kommentatorer och partiaktiva var för en gångs skull rörande överens: Detta var en *seger* för Miljöpartiet. En viktig seger. Kanske avgörande för framtiden som riksdagsparti.
Jag vill egentligen inte vara den som stör i glädjeyror, särskilt inte eftersom MP:s egen riksdagsgrupp redan varit ganska duktig på det här i veckan, men frågan måste ställas: Vadå ”seger”?
Jo, det är klart: För den begränsade grupp som nu, eventuellt, får en ny chans till uppehållstillstånd kan uppgörelsen innebära helt nya livschanser. För de berörda individerna är det i så fall en enorm seger. Naturligtvis.
Men en politisk seger, för MP?
Vill man använda de i politiken alltför populära idrottstermerna så påminner det som skett mer om ett tröstmål på övertid, i en match som sedan länge är avgjord i motståndarens favör.
Vi backar till februari 2016. Ganska nyss, ändå väldigt långt borta. Miljöpartiet höll då internkonferens i Malmö, för att prata ut om det trauma som regeringens migrationspolitiska tvärvändning några månader tidigare inneburit. (Inneburit för partiet, alltså.)
Stämningen var sammanbiten, men kamplysten. Nu gällde det att bygga ut de svenska mottagningssystemen, så att flyktingpolitiken snabbt skulle kunna återställas. Tills vidare var 150 000 asylsökande, som var den övre nivån i Migrationsverkets då gällande prognos, en rimlig ambition för Sverige.
Socialdemokraterna muttrade, men MP valde optimismen: ”Jobb, bostad och skola är frågorna som kommer att avgöra om Sverige kan fortsätta stå upp för humanistiska ideal i världen”, proklamerade språkröret Fridolin i Expressen.
Detta är alltså inte ens två år sedan.
Några 150 000 kom dock aldrig 2016. Efter att EU kohandlat med Turkiet stängdes gränsen för de flesta, och antalet asylsökande i Sverige stannade på strax under 30 000. Siffran väntas bli liknande i år.
Några stora, systemförändrande reformer har inte heller dykt upp. När, för att ta ett exempel, den miljöpartistiske bostadsministern är med i tv brukar han få frågor om den akuta bostadsbristen för nyanlända – en kris som alltså finns trots att det kommit omkring 240 000 färre asylsökande de senaste två åren än vad bostadsministerns parti tyckte att Sverige borde ordna kapacitet för.
Bostadsministern brukar då hänvisa till ”kommunernas ansvar” och till de byggsubventioner som regeringen lanserade 2015. På våren.
Det bör, för att uttrycka det försiktigt, nog inte uteslutas att MP:s övriga politiska manöverutrymme hade varit betydligt större om han hade haft mer att säga.
Mot en sådan bakgrund var det som hände i måndags kanske inte så oväntat. Då syftar jag inte på undantaget för en viss grupp ensamkommande, utan på det andra, som ingen ville prata om, men som också ingick i uppgörelsen mellan MP och S.
Nämligen detaljen att det övriga paketet av restriktiva åtgärder, ”EU:s miniminivå”, ni vet, alltså det som MP skulle slåss för att göra så kortvarigt som möjligt, och som berör långt många fler, ska ligga fast hela vägen till 2019. Omprövningen 2018 blev därmed inställd, i en bisats.

Ingen höjde på ögonbrynen. Ingen hade trott något annat, och uppenbarligen inte MP heller.
I det lite större perspektivet är det därför svårt att se någon ”seger” för Miljöpartiet här. Det är nog tvärtom precis såhär en riktig, sakpolitisk storförlust ser ut.

Viktor Barth-Kron
viktor.barth-kron@dn.se "

DN FREDAG 1 DECEMBER 2017

" Fler föräldrar lever i akut hemlöshet

Antalet svenskar som lever i akut hemlöshet ökar kraftigt. Många är föräldrar och många lider vare sig av missbruk eller psykiska problem. Trots det har de ingenstans att bo.

Alltfler svenskar saknar ett eget hem och tvingas bo på gatan eller i ett tillfälligt boende. Det konstaterar Socialstyrelsen efter en kartläggning av hemlösheten i Sverige, den första sedan 2011.
Kartläggningen visar att under vecka 14 i år, då mätningen gjordes, befann sig 5 900 personer i så kallad akut hemlöshet. Det är 1 500 fler jämfört med motsvarande vecka 2011 då en liknande kartläggning genomfördes.
Undersökningen visar också att en dryg tredjedel av de hemlösa är föräldrar till barn under 18 år. Sammantaget finns det 24 000 barn vars föräldrar var i någon form av hemlöshet. Jämfört med 2011 är cirka 900 fler föräldrar hemlösa i dag.
– En strakt bidragande orsak till att det ser ut så här är bostadspolitiken. Det byggs, men alldeles för dyrt för de här grupperna. De vi möter har inte sådana plånböcker, säger Per-Uno Åslund, metodstödjare inom Frälsningsarmén som arbetar mycket med hemlösa.

TT "

DN FREDAG 1 DECEMBER 2017

" Över 10 000 läkare i nytt Metoo-upprop

Mer än 10 000 kvinnliga läkare har undertecknat ett upprop mot sexuella trakasserier och övergrepp. Svenska Dagbladet har tagit del av över 400 berättelser där många överläkare och manliga chefer pekas ut som förövare.

Trakasserierna och övergreppen inleds redan under läkarnas studietid och följer dem under arbetslivet, skriver SvD. Uppropet är det största hittills vilket inte avspeglas i antalet anmälningar om sexuella trakasserier inom vården.
Läkarförbundets ordförande Heidi Stensmyren tror att tröskeln att anmäla är hög eftersom det ofta saknas vittnen till övergreppen. Dessutom är läkarna skolade i att sätta patienterna först.
– Läkare som grupp uppfattas som starka, de tar själva hand om individer som far illa, vi ser också att de då sätter sig själva i andra hand. De egna behoven hamnar långt ner i prioriteringen, säger hon till SvD. "

DN FREDAG 1 DECEMBER 2017

”Det är nog bra att man lyfter på gamla stenar. I slutändan blir det nog något bra av det här.”

Kung Carl Gustaf uttalade sig om Metoo-rörelsen vid ett besök i Lund och Malmö i går.

TT "

DN FREDAG 1 DECEMBER 2017

" Rikspolischefen: Attackerna eskalerar

Rikspolischef Dan Eliasson säger att attackerna mot poliser har eskalerat det senaste året. – Det är oerhört allvarligt och har passerat alla gränser. Jag blir både rasande och oroad.

Sent i måndags kväll inträffade en explosion på en parkering nära polishuset i Uppsala.
Attacken i Uppsala var den senaste i rad angrepp mot polisen. Enligt Eliasson är angreppen den grova och organiserade brottslighetens svar på polisens arbete.

TT "

DN FREDAG 1 DECEMBER 2017

" Portot höjs till nio kronor

Portot för vanliga brev höjs vid årsskiftet till 9 kronor, en höjning med 29 procent. Så sent som den 1 april i år skedde den förra höjningen till 7 kronor. Postnord motiverar ökningen med att allt färre brev skickas. Vd Anders Holm varnar i en debattartikel i Svenska Dagbladet även för nya portohöjningar på grund av ”fortsatt fallande brevvolymer”.

TT "

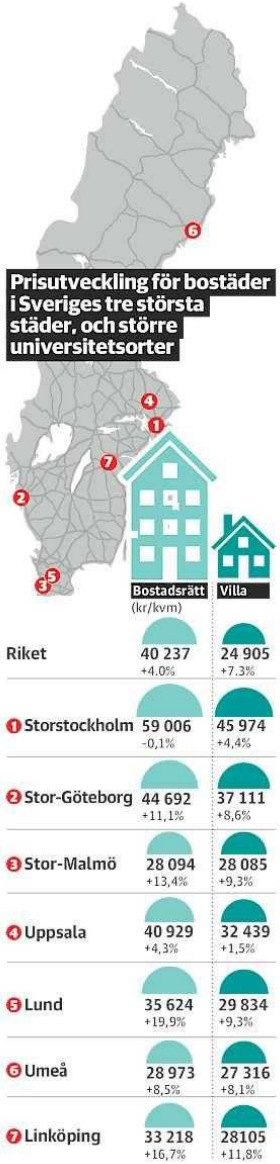

DN FREDAG 1 DECEMBER 2017

" Kritik efter nya bolånekrav

Regeringen har inte gjort sin hemläxa. Kritiken mot att regeringen godkände skärpningen av amorteringskravet var hård på torsdagen.

Det har varit osäkert om regeringen skulle ge Finansinspektionen (FI) tillstånd att införa en skärpning av amorteringskravet. Tunga remissinstanser har sågat förslaget.
Men på torsdagen gav regeringen tillstånd till FI att införa skärpningen från och med den 1 mars nästa år. Att det var just FI:s argument som varit avgörande, dolde inte finansmarknadsminister Per Bolund på torsdagen när han presenterade beskedet.
– Vi har lyssnat noga på Finansinspektionen, säger Bolund när han offentliggjorde regeringens ja till förslaget.
Regeringen hade kunnat säga nej med hänvisning till remissinstanserna men det hade skadat trovärdigheten för FI. Inspektionen är den myndighet som har ansvaret för att bevara den finansiella stabiliteten.
Hushållens skulder ses en rad utländska organisationer som OECD, IMF och EU-kommissionen, som det största hotet mot stabiliteten. Den uppfattningen delas också av Riksbanken och FI.
– Det hade varit olämpligt om regeringen hade överprövat expertmyndigheten, menar Bolund som pressades hårt om vilken egen analys regeringen hade gjort.
Skälen mot en skärpning har varit många. Och kritikerna var inte nådiga.
– Det är anmärkningsvärt att regeringen inte tycks ha gjort en egen analys av förslaget. Många remissinstanser påpekar att det påverkar ungdomar, minskar rörligheten på storstadsmarknaden och att det är en

krånglig, svårförståelig, modell, säger Mats Persson, Liberalernas ekonomisk-politisk talesperson.
– Regeringens beslut riskerar att driva på prisfall på bostadsmarknaden ytterligare, säger han.
Även om en nedgång i priserna i sig kan vara bra– det underlättar för fler att ha råd att köpa en bostad och det dämpar uppgången i hushållens skulder – är ett kraftigt prisras en hel annan sak. Ett sådant kan utlösa en lågkonjunktur med stigande arbetslöshet.
Ett annat argument mot skärpningen är att bankerna redan sätter en gräns, ett skuldkvotstak, för hur mycket ett hushåll får låna. Den ligger på fem-sex gånger årsinkomsten. Därför, menar en del kritiker, är skärpningen både onödig och skadlig.
Men Per Bolund tar lätt på kritiken. Svensk ekonomi är stark, arbetslösheten sjunker och räntorna är låga. Effekterna blir inte så stora, endast vart sjunde av de hushåll som tar lån efter den 1 mars berörs, och det är naturligt att priserna sjunker efter att ha stigit under flera år, argumenterade han.
Han kallar skärpningen för en ”skuldkvotsbroms” som en kontrast till bankernas skuldkvotstak.
– Skuldkvotsbromsen är en mjukare åtgärd och om priserna sjunker så blir det färre som berörs av skärpningen, säger han.
Caroline Szyber (KD) påminner om att bostadsminister Peter Eriksson in i det sista uttryckt tveksamhet över förslaget.
– Det går att dämpa skuldtillväxten på andra sätt. Genom nedtrappade ränteavdrag som kombineras med inkomstskattesänkningar kan marknaden kylas på ett klokare sätt, säger hon.
Centerns Emil Källström betonade att även FI säger att det behövs andra åtgärder för att komma åt problemen på bostadsmarknaden.
– Den grundläggande hemläxan är inte gjord, säger han med adress regeringen.
Förslaget kommer att slå hårt framför allt i Stockholmsregionen. Moderaternas gruppledare i Stockholm, oppositionsborgarrådet Anna König Jerlmyr, kräver att regeringen backar från torsdagens besked. ”Regeringen höjer ytterligare trösklarna för unga och nya på bostadsmarknaden. Vi har i dag en hög inflyttningstakt och vi har stora behov framåt att rekrytera förskollärare och undersköterskor. Även personer som inte är höginkomsttagare måste ha förutsättningar att bo i och flytta till Stockholm”, säger König Jerlmyr i ett pressmeddelande.

Dan Lucas
dan.lucas@dn.se "

DN FREDAG 1 DECEMBER 2017

" Händerna på ratten när du kör framöver

Från den 1 februari 2018 blir det olagligt att ha mobiltelefonen i handen när man kör bil. DN:s motorreporter Lasse Swärd svarar på fyra frågor om beskedet.

1Är det ett bra beslut?
– Ja, det tycker många. En rad undersökningar visar att sådant beteende ger dramatiskt ökad olycksrisk. Det är bakgrunden till att en lång rad länder redan har förbud.

2Var beslutet väntat?
– Ja, att regeringen ställer sig bakom Transportstyrelsens förslag om en skärpning kom inte som någon överraskning. Infrastrukturminister Tomas Eneroth (S) har tidigare uttalat sig positiv, liksom hans företrädare Anna Johansson gjorde i våras när förslaget kom.

3Vad innebär det i praktiken?
– Dagens regler är luddiga. De säger att föraren inte får hantera mobilen på ett sådant sätt att det inverkar menligt på körningen. En sådan formulering är alltför vag för att fungera i vardagen.

4Hur ska jag då göra efter den 1 februari nästa år?
– Skaffa handsfree. Håll båda händerna på ratten. Men glöm det gamla rådet om att hålla händerna ”tio-i-två”. Ett sådant grepp ökar riskerna för armskador om krockkudden löser ut. Bättre att greppa ratten ”kvart-i-tre”.
Lasse Swärd
lasse.sward@dn.se "

DN FREDAG 1 DECEMBER 2017

"Johan Schück: Regeringen beslutar utan egen analys

Var finns regeringens analys som ledde till beslutet om skärpt amorteringskrav? Någon sådan har inte presenterats av finansmarknadsminister Per Bolund. Han återger enbart vad Finansinspektionen redan har sagt.

Avgörandet ligger hos regeringen när det gäller nya regleringar som ett skärpt amorteringskrav för bostadslån. Finansinspektionen, FI, tar fram förslag, men får inte gå vidare utan att regeringen har gett sitt medgivande.
Denna beslutsordning har bestämts genom en överenskommelse mellan regeringen, allians-partierna och Vänsterpartiet – med främsta syfte att ge besluten en demokratisk förankring.
För första gången har detta nu satts på prov. Resultatet är att regeringen, utan egen motivering, ställer sig bakom Finansinspektionens förslag.
Finansmarknadsminister Per Bolund (MP) får det att låta som om regeringen måste göra på det sättet. Men inget hade hindrat honom från att delge finansdepartementets tankegångar eller att komma med ändringar. Dessa hade i så fall fått beredas av FI, men därefter kunnat leda till beslut.
Den senaste tidens livliga debatt hade då kunnat inverka på regeringens ställningstagande. Nu avfärdas i stället de tunga invändningar som har kommit mot FI:s förslag, utan att man ens behöver ge några kommentarer.
Till det som borde ha analyserats närmare hör följderna av ett skärpt amorteringskrav, när ökningen av skuldsättningen har mattats av och

bostadspriserna är på nedgång. Så såg det inte ut när FI började driva kampanj för sitt förslag, men nu finns risken att man påskyndar ett prisras.
En annan viktig fråga är fördelningseffekterna. Ett skärpt amorteringskrav gäller enbart för hushåll med månadsinkomst på mer än 70 000 kronor, framhåller Per Bolund.
Det låter kanske mycket, men gäller cirka 15 procent av alla hushåll: till exempel där två personer som tjänar 35 000 kronor i månaden. Detta är inget ovanligt för högskoleutbildade som behöver flytta dit där de kvalificerade jobben finns.
Konsekvenserna för arbetsmarknaden har dock inte analyserats av FI Inte heller bostadsmarknaden, när det gäller riskerna för minskad rörlighet, har belysts ordentligt. Här saknas det breda ekonomiska perspektiv som regeringen i stället borde stå för.
Per Bolund lutar sig i stället helt mot Finansinspektionen, med motiveringen att regeringen måste lita på sin expertmyndighet. Sådan auktoritetstro är inte vad man väntar sig från en finansmarknadsminister.
Frågan blir vad den nuvarande beslutsordningen tjänar till, ifall regeringen ändå enbart ska ge sitt godkännande.

Johan Schück
johan.schuck@dn.se "

DN FREDAG 1 DECEMBER 2017

" Maria Crofts: Det här gäller när du tar nya lån på bostaden

Reglerna för det skärpta amorteringskravet är i stort sett de samma som för det nuvarande. Här är de viktigaste reglerna.

Det skärpta amorteringskravet träder i kraft den 1 mars 2018 och från den dagen måste alla som tar nya lån som överstiger 4,5 gånger inkomsten amortera mer än i dag. Bestämmelserna är en miniminivå och det finns ingenting som hindrar bankerna från att kräva större amorteringar.
Amortering. Nya lån ska amorteras med 3 procent per år ner till 70 procent av bostadens värde, med 2 procent per år till 50 procent och sedan med 1 procent. Jord- och skogsbruksfastigheter undantas.
Nya lån. Det skärpta kravet gäller nya lån som tas efter den 1 mars. De lån man tar när man köper en ny bostad omfattas alltså, liksom om man utökar sitt lån.
Befintliga lån. Skärpningen gäller inte lån som är tagna före den 1 mars.
Tilläggslån. Amorterar man innan man tar ett nytt lån, till exempel för att renovera, läggs det nya lånet ihop med det man redan hade. Det gör att amorteringsbeloppet ökar.
Om man inte amorterar i dag och utökar sitt lån måste man amortera. Antingen enligt amorteringskravet eller också ska tilläggslånet vara betalt på 10 år.
Övergångsbestämmelser. De som gör klart ett köp av en ny bostad före den 1 mars omfattas inte av skärpningen. Det samma gäller dem som har en tomt och avtalar om att bygga ett nytt hus före den 1 mars. I de fallen omfattas varken byggkreditiven eller bolånen.

Nyproduktion. Bankerna har möjlighet att göra undantag från amorteringskravet i fem år för de första köparna av helt nya bostäder.
Byta bank. Att flytta befintliga lån till en annan bank utan att utöka lånet utlöser inte amorteringskravet.
Värdering. Det finns inga bestämmelser om hur värderingen av bostaden ska gå till mer än att den ska ske i samförstånd med banken.
Omvärdering. Det går att omvärdera bostaden vart femte år och vid en avsevärd värdeförändring. För att värdet ska anses ha ändrats avsevärt krävs en omfattande ombyggnad eller renovering.
Flera bostäder. Alla nya bolån omfattas, om lånet avser en lägenhet, ett småhus eller ett fritidshus har ingen betydelse. Dagens amorteringsregler gäller varje bostad för sig. Men med de skärpta reglerna läggs lånen ihop och överstiger de 4,5 gånger inkomsten måste man amortera mer.
Undantag. Det går att få undantag från amorteringskravet om man har särskilda skäl som dödsfall i familjen, sjukdom och arbetslöshet.
Det går att få undantag från det skärpta kravet om man lånar till en ny bostad och har kvar lånen på den gamla. Undantaget gör att man kan ha större lån än 4,5 gånger inkomsten i högst 6 månader.

Maria Crofts
maria.crofts@dn.se "

DN FREDAG 1 DECEMBER 2017

”Vår son blir utfryst och har det så tufft i skolan – borde vi byta?”

Den tioårige sonen har haft det tufft i skolan sedan lågstadiet. Han berättar om hur han blir utfryst och bortvald av klasskompisarna. I skolan ser man inte hur stora problemen är. Borde de byta skola? Martin Forster svarar.

Fråga:
Vi har en son på 10 år som har det fruktansvärt tufft i skolan. Under lågstadiet hade han en fröken som var övertygad om att han hade adhd. Utredning gjordes, men BUP bedömde inte att det handlade om den diagnosen. Däremot konstaterades att han hade svårt med det sociala samspelet och hade svårt att läsa av situationer.
Relationen med klasskamraterna blev allt sämre med tiden. Hemma kunde han leka med sina klasskamrater utan strul, men inte i skolan. Fröken pekade flertalet gånger ut honom i negativa situationer och i slutet av årskurs tre hade han så dålig självkänsla att när han hamnade i bråk tog han på sig hela skulden. Då hade vi nästan daglig kontakt med fröken som rapporterade om olika händelser och bad oss hålla honom hemma från skolan. Under förra året blev han bjuden på ett enda klasskompiskalas.
Nu i fjärde klass har han bytt lärare och halva klassen har bytts ut mot halva parallellklassen. De första veckorna var han väldigt orolig för att göra bort sig och göra fel. Klagade på ont i huvudet, ont i magen och så vidare. Läraren säger att det går bra på lektionerna men att det ibland låser sig för honom då han vill prestera men inte lyckas. För att försöka få läraren att ta notis om honom börjar han då väsnas, låta, störa sin granne.
Läraren tycker att rasterna går bra, men enligt vår son blir han utfryst där. Kompisarna gaddar ihop sig mot honom så han åker ut först och så vidare. De andra barnen verkar ha överseende med varandra men så

fort det handlar om vår son snäser de till och blir arga. Andra barn får göra saker men när vår son gör likadant klagar de och hävdar att de blir kränkta. Det har även funnits gånger då barnen ljugit för att hjälpa varandra mot vår son. Vi tror inte fröknarna vet hur utsatt han är eftersom han håller det inombords. Han varken gråter eller springer till fröken.
Vad ska man göra? Om det hade varit årskurs 6 nu och de skulle välja klasskamrater till högstadiet skulle nog ingen välja honom. Vad kan man kräva av skolan? Ska man byta skola?
Svar:
Tack för ditt brev som verkligen berör. Det handlar om en liten kille som har haft det tufft länge nu. När jag läser brevet framträder samtidigt en delad bild av läget. Å ena sidan er upplevelse att sonen har haft det jobbigt från årskurs ett och i princip är mobbad eller utfryst av klasskamraterna. Å andra sidan verkar skolan tycka att det fungerar hyfsat både med kamrater och på lektionerna. Jag kommer att utgå från att er bild stämmer bäst, eftersom det i så fall är väldigt angeläget att er son får hjälp. Sonens uppenbara oro över skolan pekar också på allvaret i situationen.
En viktig fråga att söka svar på är hur omfattande sonens svårigheter med det sociala samspelet är i dagsläget. Hos barn med diagnoser som autism eller Aspergers syndrom är de typiska svårigheterna just de som BUP tog upp. Jag gissar att de bedömde att svårigheterna inte var så omfattande. Samtidigt är det ganska vanligt att barn får dessa diagnoser först när de blir lite äldre. När kraven ökar, inte minst i samspelet med kamrater, kan svårigheter framträda tydligare. Om jag skulle möta er som psykolog, så är detta något jag skulle undersöka vidare. Jag ska återkomma till det, men vill först ta upp ett annat perspektiv.
Låt oss anta att sonen faktiskt inte har några större svårigheter med det sociala samspelet, utan att problemet snarare handlar om skolmiljön. Du ger exempel på hur lärare har reagerat tidigare och hur kamrater i dag verkar döma honom hårdare än andra, vilket pågått länge och hans självförtroende har blivit knäckt.
Om ett barn har blivit stigmatiserat på det sättet spelar det ibland ingen roll hur goda sociala färdigheter det har – omgivningen har sin bild klar och reagerar därefter. Det är sådana onda cirklar som kan uppstå vid mobbning och som kanske har drabbat er son. Det du tar upp i brevet låter som utfrysning, vilket brukar betraktas som en form av mobbning med samma typ av konsekvenser.
Det första ni bör göra är därför att begära ett möte med skolan för att ta reda på mer om detta. De tycker att rasterna fungerar bra, men som du skriver kanske de inte har full insyn i vad som faktiskt händer eller hur han mår.
Inför mötet bör ni sammanställa konkreta exempel på vad som har inträffat. När er son berättar om något han upplevt, följ genast upp det med personal på skolan. Försök att fråga personal som faktiskt var närvarande i sammanhanget (till exempel på rasten). Du frågar vad ni kan kräva av skolan och när det gäller mobbning är svaret tydligt. En lärare som får reda på att en elev känner sig mobbad eller kränkt ska informera rektor, som i sin tur ska anmäla det till kommunen. De är skyldiga att omedelbart utreda det som inträffat och att vidta åtgärder. Ni som vårdnadshavare ska hållas informerade i processen.
Jag vill understryka något som är självklart, men som ändå glöms bort ibland. Barn kan vara utsatta för mobbning *och* ha egna svårigheter med det sociala samspelet. Risken finns att omgivningen fokuserar alltför ensidigt på en förklaring, vilket gör att barnet inte får rätt hjälp. Om ni uppfattar att sonen fortfarande har de svårigheter som BUP beskrev tycker jag att ni ska fråga igen om skolan har uppfattat något sådant. Fråga också mer om situationen under lektionerna. Vad menar läraren med att det går bra?
En fråga jag skulle ställa till er som föräldrar är hur det fungerar med kamrater hemma. Du skriver att det gick bra tidigare, men hur är det i dag? Om ni kommer fram till att sonen faktiskt verkar ha svårt med det sociala samspelet, som inte enbart beror på omgivningens inställning, bör ni överväga att söka hjälp för detta. Återigen är det skolans ansvar att ta initiativet. Om man uppfattar att en elev har svårigheter som hindrar skolarbetet eller samspelet med kamrater ska elevhälsan

bedöma och vid behov vidta åtgärder. De kan också skicka remiss till BUP om en mer djupgående utredning krävs.
När du läst så här långt kan ju intrycket vara att er son har väldigt stora problem där jag föreslår både anmälningar och utredningar. Jag vet förstås inte hur allvarligt läget är. Det kan ju hända att skolan har rätt – och att sonens oro mest handlar om tidigare upplevelser. Om några månader har han kanske funnit kamrater i den nya klassen.
Men vad gör ni om det inte blir så? Ska ni byta skola? Instinktivt känns det alternativet ofta fel. Varför ska den elev som är utsatt behöva flytta? Varför tar inte skolan sitt ansvar och löser problemen? Innebär ett byte inte att man flyr från problemen som sedan riskerar att uppstå igen på nästa skola? Kommer barnet att uppleva det som ett nederlag? Ibland kan detta stämma, men min erfarenhet är att skolbyte ibland är en nödvändig lösning som dröjer för länge.
Mitt förslag är därför att ni gör ett försök till med sonens nuvarande skola enligt mina råd ovan. Skulle inte det hjälpa bör ni överväga byte, framför allt om er son fortsätter att vara utfryst av klasskamraterna. En ny skola innebär förstås också utmaningar och er son kanske fortfarande behöver hjälp med egna svårigheter. Men chansen att han kan bemästra svårigheterna lär samtidigt öka om han slipper bagaget från de senaste tre åren.

Martin "

DN FREDAG 1 DECEMBER 2017

" Angelica: Efter skilsmässan blev mitt liv helt perfekt

Beskedet om att hennes man ville skiljas kom som en chock. I dag, drygt ett halvår senare, kan Angelica Lagergren inte tänka sig ett bättre liv. Hon tycker att tillvaron där hon kan fokusera på barnen halva tiden och på sig själv den andra är perfekt.

– Jag vet att det kan låta provocerande, men just nu är livet optimalt. Att jag kan fokusera på barnen halva tiden och mig själv resten av tiden. Det är skönt att inte alltid behöva tänka på sig själv som en mamma, säger Angelica Lagergren och lyfter upp sonen Philip i famnen.
Det är onsdag förmiddag och egentligen inte hennes ”barndag”, men då hennes före detta åkt på en förkylning, hämtar hon ändå barnen Alice, 3 år, och Philip, 2 år, på förskolan. I vanliga fall har ex-paret det hon kallar ett ”2-2-3-upplägg” vilket betyder att var och en har barnen måndag, tisdag, fredag, lördag och söndag varannan vecka.
– Det dröjer nog innan jag och min ex-man kan umgås, men vi har lyckats få till en bra rutin kring barnen. Vilket är det viktigaste i vår relation, säger Angelica som bor kvar i huset där familjen bodde fram till i våras då paret separerade – en tid då livet kändes allt annat än ”optimalt”.
Längs promenaden från förskolan berättar Angelica om den där första omtumlande tiden. Om hur hon chockartat tog emot beskedet om att mannen, som hon varit gift med sedan 2013, ville skiljas. Hon beskriver det som att hon sjönk ned i ett stort svart hål. Hur skulle hon klara av att vara ifrån sina barn halva tiden av sitt liv? Och vad skulle hon göra av all den tiden? Angelica minns tiden då hon i tårar låg

ensam bland barnens leksaker på golvet. Förtvivlad över att bilden av den lyckliga kärnfamilj som hon trodde att hon alltid skulle leva i gått i kras. Nu skulle hennes barn bli de skilsmässobarn hon själv varit som barn.
– Jag hade så ont i hjärtat att jag trodde att jag skulle dö. En dag fick jag en sådan panikångestattack att jag hamnade på psykakuten.
Den där första panikartade fasen blev tursamt nog inte så långvarig som Angelica befarat. Efter några månader där känslorna var som en ”bergochdalbana” kom hon in i en vardagsrutin som faktiskt kändes riktigt bra. Angelica, som jobbar som frilansskribent och bloggare med eget kontor ett stenkast från huset, säger att skilsmässan har gett henne ett mer balanserat förhållningssätt till jobb, familj och fritid. I förhållandet hade hon varit den som ”gjort karriär” och såhär i efterhand kan hon se att hennes jobbande var en bidragande orsak till skilsmässan.
– I en småbarnsfamilj går det knappt för bägge föräldrarna att vara karriärinriktade samtidigt. Tiden räcker inte till. I vårt förhållande var det jag som fick den möjligheten medan han drog det tyngsta lasset hemma. Det fanns fler orsaker till separationen, men jag tror delvis att han tröttnade på den uppdelningen.
Nu innebar det nya livet som singel inte att hon tvingades välja mellan karriär och barn – tvärtom menar Angelica att den uppdelade tiden innebär en tillvaro där hon både ”kan ha och äta kakan”. Dagarna som hon inte har barnen kan hon jobba hur mycket hon vill – vilket innebär att hon har mer tid över när barnen är hos henne.
– Jag brukar även se till att ha handlat och städat så att jag slipper göra det när de är hos mig. I dag är jag mer närvarande när jag väl är tillsammans med barnen.
En annan aspekt av singellivet är att Angelica har fått tillbaka något hon verkligen saknat – sina vänskapsrelationer. Under åren som gift levde hon i en tillvaro där hon mest umgicks med familjen. Att träffa kompisar bortprioriterades lätt – hade hon och maken barnvakt såg de till att de gjorde något på tu an hand i stället.
– Och då blev det ofta prat om barnen ändå. Eller så började vi tjafsa om småsaker som inte hanns med i familjepusslet. I dag, när jag träffar mina kompisar mycket mer, kan jag tänka att det var något jag verkligen hade behövt göra mer av när jag levde som gift. Att det hade gett kraft till förhållandet.
Men självklart finns det saker som varit jobbiga med separationen och i livet som ensamstående. En har varit vissa reaktioner från omgivningen. I sin blogg har Angelica fått kommentarer om att en separation med så små barn var ”egoistisk” och att hon och maken borde ha hållit ihop ”för barnens skull”.
– Man kan inte tvinga en annan människa att fortsätta att leva med en. Det hade varit mer skadligt för barnen att leva i en tjafsig och bråkig kärnfamilj, än att leva i två miljöer där föräldrarna är lyckliga på varsitt håll.
Att Angelica upplever sin tillvaro som ”optimal” innebär heller inte att känslor av ensamhet kan uppstå – som den tomhet som kan dyka upp de dagar ”barnbytardagarna” sker hemma och inte på förskolan. Därtill spökar den idylliska bilden av kärnfamiljen fortfarande mellan varven.
– Det kan hugga till när man ser bilder på familjer som gör saker tillsammans på Instagram. Å andra sidan vet jag att bilderna inte nödvändigtvis talar för sanningen.
Angelica berättar om hur hon och hennes tvillingsyster nyligen tillbringade en helg på landet för att skriva på en gemensam barnbok. När de på söndagskvällen skildes åt – systern åkte till sin familj och hon till sitt tomma hus – sved det till. Angelica ville ju också ha en familj att komma hem till. Systerns tankar var dock raka motsatsen.

– Hon sa, ”å, vad skönt för dig som bara kan åka hem och dega framför ”Bachelor”. Kvällen slutade med att hon kom hem till mig och la sig bredvid. Hon hade bråkat med sin sambo.
Hur ser du på framtiden? Vill du fortsätta att leva som singel eller hoppas du på tvåsamhet?
– Jag har faktiskt börjat träffa någon lite smått. Jag är förälskad, men vill absolut inte ha in något vardagsliv i vår relation. Vad som än händer med honom kommer jag vara försiktig med att flytta ihop med någon. En sådan här härlig tillvaro kommer jag nog inte att ha för evigt så jag passar på att njuta här och nu.

Sofia Edgren
sofia.edgren@dn.se "

"Fakta. Angelica Lagergren
Ålder: 32 år.
Bor: Åkersberga.
Gör: Skribent, bloggare och poddare.

Angelicas tips till andra singelföräldrar
1 Gör saker som du mår bra av under de dagarna som du inte har barnen. Är det att träna? Gör det. Är det att gå och lägga dig i soffan direkt efter jobbet och äta godis till middag? Gör det! Allt som får dig att må bra är ett steg i rätt riktning.
2 Tillåt dig själv att känna. Det är inget fel i att vara ledsen, arg eller bitter. Tillåt dig själv att må skit när du gör det. På samma sätt som jag tycker att du ska tillåta dig själv att bara vara lycklig när du mår bra. Det går upp och ner, låt det göra det.
3 Planera och strukturera. Jag mår bäst av att göra saker när jag inte har barnen. Jag bokar in träffar med vänner eller går på dejt. Jag planerar och strukturerar min tid mycket bättre nu än förut. "

DN FREDAG 1 DECEMBER 2017

" Tre nya anmälningar mot Kulturprofilen

Metoo. Fem kvinnor har polisanmält Kulturprofilen för sexuella trakasserier och övergrepp. Två anmälningar gjordes i helgen, och de senaste dygnen har ytterligare tre tillkommit. Två av de nya anmälningarna rör våldtäkter, och de misstänkta övergreppen ska ha skett på olika adresser i Stockholm, en i mitten av 2010-talet och en under 90-talet, en händelse vars preskriptionstid är överskriden.

– Men för mig är det väldigt viktigt att anmäla ändå, och kanske kan det stärka andra, säger kvinnan som vill vara anonym.
Även författaren Gabriella Håkansson har anmält det övergrepp hon ska ha utsatts för år 2007 – på en fest och med många vittnen.
– Jag vill gå till botten med detta, och har stort förtroende för rättsstaten. Mannen har sexuellt ofredat mig och nu vill jag att det prövas om han kan dömas för det, säger Gabriella Håkansson som, liksom flera av de andra kvinnorna, kommer att ha advokat Elisabeth Massi Fritz som målsägandebiträde.
Enligt uppgift har förundersökningar ännu inte hunnit inledas.

Matilda Gustavsson
matilda.gustavsson@dn.se "

DN FREDAG 1 DECEMBER 2017

" Vår oroliga tid. Inför nolltolerans och förbud mot organiserad antisemitism

Som tonåring levde jag i ett land som inte gav något som helst skydd till individen. Man fick ta emot smällar, svälja och gå vidare, vuxna som barn. Jag minns hur jag redan som sexåring fick stå på skolgården utpekad. Under lek på rasten blev min klänning nersmutsad och en söm gick upp under armen. När rektor fick syn på det ställde han mig mitt på gården med uppsträckta armar så att alla skulle få se en smutsig jude.

Sverige tog emot den smutsige juden.
Jag tänker på 1800-talets fattig-Sverige, kampen för rösträtten, kampen för demokratin och jämför med det Rumänien jag kände. Fattigdomen fanns även där, men också en rik överklass med stora egendomar. Båda var kungadömen. I Sverige har den lilla människan tagit sitt öde i sina händer och kämpade för demokrati, för rösträtt. I Rumänien accepterades sakernas tillstånd, alla visste ”sin plats”. Kanske var det en del av anledningen att inget gjordes på trettiotalet heller. Den liberala regeringen som hade makten 1934–36 var svag, och deras arvtagare accepterade förlusten av Transsylvanien, med tyskarnas inmarsch som följd.

VAD HÄNDER I DAG?
Jag öppnar tidningen, nyheter basuneras ut dagligen. Skrämmande och lugnande om vartannat, som väcker många tankar.
Trots alla påpekanden om att historien kan upprepa sig lever vi med en lineär tidsuppfattning. Vi har fått det bättre och bättre under åren, och det är svårt att tänka sig att denna utveckling skall stanna av. Det sägs att träd inte växer till himlen, likaså måste välfärden också stanna av vid en viss tidpunkt. Vi har dock svårt att acceptera det, och missnöjet vaknar och sprids.
När de små jordbrukssamhällena bildades levde människor i fredligt samförstånd, men när de blev fler krävde de en större yta, och anföll sina grannar. Ända sen dess återkommer missnöje och krig med jämna mellanrum. Vi tror att vi är civiliserade, och ser ner på de tidiga ”vildarna,” jägar- och samlar samhällen, men innerst inne drivs vi av samma hormoner, samma känslor.
Barn revolterar mot föräldrarnas ideal, skapar sig nya, och deras barn gör detsamma. Kommunistföräldrarnas barn blev nazister, och deras barn kämpade för en nationalstat. Nu är vi tillbaka på ruta ett, vissa söker sig återigen tillbaka till nazismen. Många känner sig osedda, besvikna på tidigare generationer, och missnöjda med att demokratin inte tillfredsställer deras behov, de vill ändra på samhället.
Sverige är ett av Europas mest välmående länder, en välfärdsstat där de flesta i dag lever med hög standard. Missnöjet kan förklaras av att det är arbetslöshet och några knappt har till existensminimum. Men problemet stannar inte där. Svaret kan sökas i olika förklaringar, bland annat i individens syn på sig själv, övertygelsen att man är rättskaffens med sund verklighetsuppfattning, och det är den andre som har fördomar. Vi vet vad ett liknande missnöje ledde till i Tyskland på 30-talet, och ändå blundar vi.
Och vi har knappt ett år till nästa val. Vad händer då? Om de högerextrema ökar i väljarantal och moderaterna vill avskaffa rätten till asyl?
Som alla sakkunniga hävdar kan SD inte få majoritet vid nästa val. Men vad händer med vår demokrati om en politisk situation uppkommer där partier lierar sig och flera tar upp en främlingsfientlig agenda? Vi vet att det som inte kan hända, ändå händer. Bara som ett litet exempel vill jag nämna en intervju med Die Zeits chefredaktör

Josef Joffe från 2015 där han helt bestämd hävdar att Trump inte kan vinna. Han vann ändå.
Det är lätt att demontera demokratin, inte ens en ändring av grundlagen behövs. På ett år kan många chefer bytas ut, både i myndigheter, domstolar och public service. På fyra år kan hälften av alla myndighetschefer ersättas och 40 000 olika odemokratiska beslut tas. Det ser ganska oroande ut.
Men ännu styr socialdemokraterna och jag hoppas innerligt att preventiva åtgärder kommer att tas. Lagarna kan omformuleras så de inte erbjuder kryphål, och nya lagar kan stiftas.
Det bästa vore ett förbud mot organiserad antisemitism som det finns i Tyskland. Svenskarna har alltid varit ett empatiskt och medkännande folk som har tagit emot utsatta med öppen famn när inga andra länder velat göra det. Kan vi inte fortsätta att vara det? Vi alla måste se till att det inte kommer en tid när våra barn pekas ut på skolgården som judar, muslimer, eller andra misshagliga element.

Hédi Fried "

DN FREDAG 1 DECEMBER 2017

" Visst kan man gå. Paragrafrytteri och gubbig arrogans i Akademien

I min artikel på DN Debatt (28/11) påpekade jag att en ledamot kan lämna Akademien. Det är viktigt för förtroendet för Akademien att så kan ske, så att en ledamot som misskött sitt uppdrag på det viset kan ta ansvar för sin vanskötsel.

Horace Engdahl invänder att Akademiens stadgar inte har en paragraf som medger utträde. Argumentet övertygar inte. Det finns tiotusentals sammanslutningar, vars stadgar saknar en sådan paragraf, utan att det är hinder för ett utträde.
Så hur ligger det till? Akademierna har en egen associationsform som inte är reglerad i lag. Det ligger närmast till hands att göra en analogi från bestämmelserna om stiftelser. Dessa innebär att en ledamot kan lämna stiftelsen om utträdet inte riskerar att skada stiftelsen, till exempel för att dess ekonomi kräver att ledamoten står kvar med hänsyn till den omsorgsplikt som ledamöterna har eller för att övriga ledamöter av annat skäl är ur stånd att sköta verksamheten. Detta synsätt gäller också för Svenska Akademien.
Det är en annan sak att Akademien kan välja att hålla en stol ledig efter en ledamot som utträtt för att göra det möjligt för personen att återinträda. Det gör dock inte den förutvarande ledamoten till ledamot. Annars skulle Kerstin Ekman trots sitt utträde ha livslångt ansvar för Akademiens verksamhet.
Peter Englund invänder kort och gott att jag ”helt uppenbart inte vet vad jag talar om.” Jag vågar tro att den typen av gubbig arrogans blir överspelad med den yngre generation av kvinnor som nu är i färd med att ta Akademien i sin besittning.

Claes Sandgren "

DN FREDAG 1 DECEMBER 2017

”Vi är mindre hierarkiska än många andra länder”

Varje år betalar den statliga myndigheten Vinnova ut nästan tre miljarder kronor till att utveckla innovationer i Sverige. Men vad är en bra innovation och vilka innovationer behöver vi? DN frågar Vinnovas tf generaldirektör Leif Callenholm.

1Vad gör Vinnova?
– Vi är en statlig myndighet som har till uppgift att stärka Sveriges innovationsförmåga. Det gör vi främst genom att finansiera forsknings- och innovationsprojekt som bidrar till hållbar tillväxt och nya lösningar som möter behov i samhället. Vi ger finansiering i tidiga skeden av innovationsprocesser där riskerna är stora och där annan finansiering kan vara svår att få. Vi ger möjlighet för företag och andra organisationer att experimentera och testa nya idéer innan de blivit lönsamma.

2Vilka delar ni ut medel till?
– Det är ett brett spektrum av aktörer. Företag, offentlig verksamhet, universitet och högskolor, forskningsinstitut, men även exempelvis frivilligorganisationer, beroende på vilken typ av satsning det handlar om. Innovation uppstår ofta i ett samspel där kunskap och kompetens från olika håll möts och organisationer lär av varandra. Därför handlar merparten av våra satsningar om att stimulera samarbeten mellan olika aktörer, exempelvis företag och universitet. Den största delen av medlen delar vi ut genom öppna utlysningar där det går att söka finansiering. Vi tar hjälp av externa experter för att bedöma de projektförslag som vi får in.

3Så enskilda innovatörer kan inte söka medel?
– Vi har inte möjlighet att ge bidrag till enskilda individer. Däremot lanserade vi i våras en ny satsning där vi ger medel till organisationer som i sin tur kan stödja enskilda innovatörer med att utvärdera sina idéer.

4Vad kännetecknar en innovation?
– Förenklat kan man säga något ”nytt, nyttigt, nyttiggjort” som är värdeskapande. Det måste vara någonting som är betydligt bättre eller billigare än det som funnits tidigare och som är till nytta för någon. En ny idé eller en uppfinning blir en innovation först när den kommer till användning, exempelvis genom att den når en marknad eller används i en verksamhet. Många tänker på ny teknik, men en innovation kan också vara ett nytt sätt att organisera en verksamhet, en ny affärsmodell eller en ny arbetsmetod

5Det finns olika rankinglistor och Sverige brukar komma på en väldigt framskjuten position. Vad gör Sverige till ett innovationsland?
– Det går inte att ge ett enkelt svar, men några saker som spelar in är öppenhet mot omvärlden och att vi i Sverige är nyfikna och snabbt tar till oss och använder ny teknik. Att vi är mindre hierarkiska än många andra länder och att det finns en tradition av tillit och samarbete har också betydelse. Andra faktorer som utbildningsnivån hos befolkningen och att vi över lag har ett välfungerande och stabilt samhälle är också viktigt.

6Vilka är de främsta egenskaperna man bör ha som innovatör?
– En stor portion nyfikenhet och fantasi är förstås viktiga egenskaper. Men för att gå från en idé till en innovation som kommer till nytta behövs många olika kompetenser som det är svårt för en enda person

att ha. Så det är viktigt att samarbeta med andra och att ha ett bra team runt sig.

7Hur stimulerar man kreativitet?
– Genom ledarskap som driver förnyelse i organisationer och som belönar nya idéer hos medarbetarna. Viktigt är ett öppet klimat och att tillåta misslyckanden. Detta är lika viktigt i alla organisationer; företag, offentliga verksamheter, forskning, utbildning, ja, redan i förskolan.

8Hur skulle Sverige kunna bli ett bättre innovationsland?

Malin Hansson
malin.hansson@dn.se"

"**Fakta. Leif Callenholm**
Ålder: 61 år.
Familj: Gift, två barn. Är både morfar och farfar.
Utbildning: Högre officersutbildning.
Bakgrund: Jobbat som förvaltningschef på Vinnova sedan starten 2001 efter tidigare officerskarriär inom teknik och ledarskap.
Intressen: Idrott. Gammal handbollsspelare.
På nattduksbordet: GW Persson.
Dröminnovation: Tysta eldrivna flygplan. "

DN FREDAG 1 DECEMBER 2017

" Pia Gripenberg: Forskare har räknat ut att kontanter i praktiken försvinner om drygt fem år

För några veckor sedan tillbringade jag två dygn i Norge. För första gången på en utlandsresa brydde jag mig inte alls om att växla in mina svenska kronor till resmålets valuta. Det gick hur bra som helst att betala med kort, från tågbiljetter till en kopp kaffe på järnvägsstationen. Enda problemet var att jag inte kunde lägga dricks till hotellstäderskan som jag brukar göra. Det kändes kymigt. Kan någon innovatör hitta på en app som fixar det? Städswish? Eller finns den redan?

Forskare på KTH i Stockholm och Handelshögskolan i Köpenhamn har räknat ut att kontanter i praktiken försvinner om drygt fem år, i mars 2023. Konsumenterna driver på förändringen eftersom allt färre transaktioner görs med mynt och sedlar. Att många ställen (bussar, restauranger, museer ...) inte längre tar emot kontanter förstärker trenden.
För det stora flertalet och vid de flesta tillfällen är det här en oproblematisk utveckling. Men inte för alla och inte alltid. Hur ska nyanlända utan bankkonto göra? Vad händer med guldtian som tandfen kommer med när mjölktanden lossnat?
Sveriges Riksbank är också bekymrad. När digitala betalningar slår ut kontanter blir betalmarknaden koncentrerad till ett fåtal privata aktörer, konstaterar Riksbanken, och har därför börjat utreda om Sverige ska införa så kallade e-kronor. Tanken är att de ska användas för mindre betalningar mellan konsumenter, företag och myndigheter.

Världen håller på att förändras när det gäller betalningar. I flera afrikanska länder har mobilen länge varit detsamma som plånboken, där operatören och dess nät av ombud fyller samma funktion som en bank och dess kontor. M-pesa lanserades till exempel i Kenya redan 2007 och tjänsten har spridit sig till andra världsdelar.
I en artikel på sidan 10–11 i den här temabilagan lyfter Johanna Frelin, vd för arkitektkontoret Tengbom och prisad som årets innovativa ledare, fram att innovation och kreativitet kan födas ur två olika spår: kris och trygghet. Det är sådana drivkrafter som även får oss konsumenter att ändra våra beteenden. Vi vågar skippa kontanterna därför att vi litar tillräckligt mycket på aktörerna inom digitala betalningar, som kort.
Oroligheterna i Zimbabwe är i stället en del av krisspåret och har senaste veckan gjort att den så kallade kryptovalutan bitcoin fått ett lyft. Nyhetsbyrån Bloomberg rapporterar hur exilzimbabwier köat utanför bitcoinombud i Paris för att skicka hem pengar till anhöriga. Kryptovalutor hanteras av användarna utan att någon tredje part, som en bank, är inblandad. Zimbabwierna litar alltså mer på okända personer i ett nätverk än på sitt hemlands institutioner.
För oss som lever i västerländska demokratier och inte ägnar oss åt penningtvätt lär det däremot dröja innan kryptovalutor slår igenom, om de någonsin gör det.

Pia Gripenberg
pia.gripenberg@dn.se
Pia Gripenberg är ekonomireporter på DN. "

DN LÖRDAG 2 DECEMBER 2017

”Medveten stadsplanering kan bryta utanförskapet”

Ny bebyggelse med gångstråk och en blandning av dyrt och billigt boende, lokaler för arbetsplatser och butiker, höjd skolkvalitet och insatser mot brottsligheten skulle kunna ge samhällsvinster på 80 miljarder för kommunerna runt Järvafältet. Om man fokuserar på barn och barnfamiljer kan utvecklingen i områdena vändas, skriver Stefan Fölster.

Rätt satsningar på att byta utanförskap mot innanförskap i områdena runt Järvafältet skulle kunna skapa samhällsvinster på 80 miljarder kronor, visar en ny analys. Det finns städer i världen som har lyckats. Sverige kan göra samma sak.

Sverige går med öppna ögon in i en framtid med mycket stora sociala kostnader för de förortsområden som präglas av utanförskap. Yngre barn i dessa områden utvecklas i snitt väsentligt sämre, enligt ny internationell forskning. I de områden som i dag präglas av utanförskap pågår ständigt projekt för att främja integration. Ändå räcker det inte. Utanförskapet fortsätter att öka.

Byggvesta, Hyresgästföreningen och Riksbyggen gav mig därför uppdrag att analysera hur utvecklingen på sikt ska kunna vändas. För att göra detta behöver man ha fokus på barnen och barnfamiljerna. Tidigare studier har gett spretiga resultat, men i dessa har man inte skilt på yngre barn och tonåringar, och inte mätt barnens utveckling på längre sikt.

Kalkylen för investeringar i innanförskap ändras dock drastiskt om man utgår från nya internationella forskningsrön om de långsiktiga kostnaderna av att yngre barn växer upp i utanförskapsområden. I nya studier har fem miljoner barn i USA kunnat följas under 25 år. De visar att grannskapet spelar stor roll för de yngre barnens långsiktiga utveckling. Att växa upp i ett utanförskapsområde sänker dessa barns arbetsinkomster som vuxna med så mycket som en tredjedel. Bakom siffran döljer sig att många förblir arbetslösa eller får andra sociala problem. Efter 13-årsåldern avtar möjligheter att påverka ett barns utveckling kraftigt. Studierna av Harvardprofessorerna Hendren, Chetty och Katz har belagt orsakssambanden. Dessa samband stöds dessutom av experiment där slumpmässigt valda barnfamiljer för 25 år sedan fått hjälp att byta grannskap.

Amerikanska utanförskapsområden har tidigare ansetts inte vara jämförbara med Sveriges, på grund av större inkomstskillnader och mer etniskt segregerade låginkomsttagarområden. Nu har emellertid den utvecklingen även nått Sverige. Det finns därför inga skäl att tro att grannskapseffekterna skulle vara mindre här.

Baserat på denna amerikanska forskning är det alltså möjligt att beräkna konsekvenser och vinster av att lyfta ett grannskap från utanförskapsområde. Nuvärdet av ett sådant lyft för de offentliga finanserna kan överstiga tre miljoner kronor för en familj med två små barn. Vinsten består av ökade skatteintäkter på barnens framtida högre inkomster, men också lägre kommunala och statliga kostnader för polis, socialtjänst och andra insatser. Därtill kan vinster för de boende värderas till drygt 100 000 kronor per invånare, enligt beräkningen, varav endast en begränsad del kan tas ut av fastighetsägare och byggherrar i form av högre hyror och försäljningspriser.

Sammantaget tyder kalkylen på att värden för samtliga intressenter i områdena runt Järvafältet på cirka 80 miljarder kronor skulle skapas om påverkbara faktorer kunde lyftas närmare – men ändå något under – snittet för Stockholms stadsdelar. Faktorer som kan påverkas är till exempel tillgång till lokaler för mindre företag, brottslighet,

skolkvaliteten, och ny bebyggelse som skapar gångstråk och variation i lägenhetsstandard.
Och då är summan ändå en underskattning. Att den redan vuxna befolkningen kan komma i arbete eller kan behöva mindre ekonomiskt bistånd är inte med i kalkylen. Värdet av bättre integration i Järva för boende i andra stadsdelar har inte räknats in, till exempel i form av mindre risk att bli utsatt för brottslighet. Värdeökning för obebyggd mark, ofta kommunens, är inte heller medräknat.
Städer som har lyckats i världen har ingalunda öst pengar på integration. Westend, en stadsdel i München som tidigare låg i riskzonen, har lyckats med en god social utveckling genom en medveten stadsplanering: en blandning av dyrare och billigare bostäder och rikligt med arbetsplatser även för de minsta företagen. För detta har München skapat ett sammanhållande bolag som leder stadsutveckling för integration. Bolaget gör överenskommelser med fastighetsägare och byggföretag, men bygger och förvaltar också bostäder och arbetsplatser på ett sätt som skapar blandstad och minskar risken att resurssvaga småbarnsfamiljer koncentreras.
På samma sätt skulle de fem kommunerna runt Järvafältet kunna samordna sina insatser i ett utvecklingsbolag i syfte att mer aktivt än i dag skapa blandstad med attraktiva, tätbebyggda stråk som samtidigt innehåller gott om lokaler för arbetsplatser, butiker och olika attraktioner som skapar liv och rörelse. I ett av de få miljonprogramsområdena i Sverige som lyckats lyfta, Gårdsten utanför Göteborg, skapades till exempel ett bolag med helhetsansvar.
För att skattepengar inte skall göda fluffiga projekt bör utvecklingsbolaget tillsammans med staten inrätta en social investeringsfond. Den förvaltas enligt en ”pay for success”-modell. Det innebär att fonden sluter avtal med fastighetsägare och andra aktörer och ger betalt enbart för tydliga framgångar som till exempel minskning av antal brott, ökad sysselsättningsgrad bland utomeuropeiskt födda, eller ökad andel elever med goda språkkunskaper eller gymnasieexamen.
Många goda exempel i världen har också infört nolltolerans för brottslighet. Granne med det ökända belgiska Molenbeek, med bristande integration och radikaliserade islamistgrupper, ligger Mechelen med en liknande befolkningssammansättning. Från Mechelen hävdas att inte en enda person åkt till Syrien för att gå med i IS. Staden har satsat hårt på integration som blandar dyra och billiga boenden samt arbetsplatser och möjligheter för mikroföretagare i en tät stadsbebyggelse med livliga stråk. Men den mittenvänster-orienterade borgmästaren Bart Somers har också satsat på fler poliser och övervakningskameror än vad som är vanligt i Belgien.
Den amerikanska barnläkarföreningen AAP har – i linje med ny forskning – utfärdat en särskild varning om faran av ”toxisk stress” för unga barn i miljöer med hög brottslighet. Sveriges oförmåga att varaktigt förbättra polisens möjligheter att ingripa blir alltså ett rejält sänke för barnens utveckling.
Flera lyckade städer i världen har dessutom nolltolerans mot skolor som misslyckas år efter år. Westend har draghjälp av att Tyskland lyckats lyfta sina Pisaresultat rejält. En tysk pojke med invandrarbakgrund har på senare år i genomsnitt fått bättre Pisaresultat i matematik än snittet för samtliga svenska pojkar.
Sverige har under några decennier försökt att mota ett växande utanförskap med en konfettikanon av tillfälliga, lokala projekt, nationella kommissioner, samt på marginalen olika åtgärder som beredskapsjobb och riktade skattesänkningar. Det har inte räckt. En sammanhållen ansträngning från staten och berörda kommuner behöver inte vara dyr, men kan ge väldigt stora vinster, både för invånarna och för de offentliga finanserna.

Stefan Fölster, chef för Reforminstitutet "

Fakta. Rapporten
Rapporten ”Innanförskapsstaden – stadsutveckling i kommuners gränstrakter med exemplet Järva Storstad” är skriven av Stefan Fölster på uppdrag av Hyresgästföreningen, Byggvesta och Riksbyggen. Den kan läsas på www.inkluderande-staden.se "

DN LÖRDAG 2 DECEMBER 2017

" Forskare: Rätt av förskolor att ”plastbanta”

Mängder av gamla plastleksaker rensas bort på svenska förskolor. Är det en nödvändig giftsanering eller överdriven hysteri? Flera vetenskapliga studier ger stöd för ”plastbantning”, men många leksaker är samtidigt ofarliga.

Treåringarna Alma Svarez och Mattias Lopez Forsman leker restaurang med några plastfrukter och en gammal ketchupflaska. På golvet sitter en docka som väntar på att snart bli serverad.
– Lukta på den här. Inte känner du någon doft? säger Pernilla Werndén till DN och håller upp dockan.
Hon är barnskötare på förskolan Glasmålningen i Enskede i södra Stockholm. Just doften är ett av kriterierna som användes när personal och föräldrar rensade bort gamla plastleksaker i verksamheten.
Förskolan är en av många i landet som har ”plastbantat”. Plastleksaker och andra grejer som misstänks innehålla hälsofarliga kemikalier har slängts och ersatts av nyinköpta produkter.
– Frågan är viktig, särskilt på en småbarnsavdelning eftersom det slickas och bits på alla möjliga saker. Vi vill vara en giftfri förskola, säger Pernilla Werndén.
Landets kommuner satsar mångmiljonbelopp på att byta ut gammal plast mot ny i förskolorna. Enbart Linköpings kommun budgeterade till exempel för några år sedan 10 miljoner kronor på just plastbantning.
Saneringen både välkomnas och kritiseras. Är barbiedockorna och plastbilarna verkligen så farliga att de behöver slängas? Och hur påverkas miljön när dessa tiotusentals leksaker slängs?

Flera svenska och internationella studier ger en samlad bild av att vissa äldre leksaker innehåller höga halter av kemikalier som misstänks kunna vara hälsofarliga. Det framgår också av intervjuer som DN har gjort med ledande forskare på området och företrädare för - myndigheter.
– Vi tror inte att de enskilda leksakerna var för sig är jätteskadliga. Det är den sammantagna exponeringen över tid som är oroande. Man bör vara medveten om problemen. Vi tycker att det är bra om man kan minska på mängden skadliga varor i hemmet och på förskolor, exempelvis vissa äldre leksaker, säger Erik Gravenfors, utredare på Kemikalieinspektionen.
Kraven för leksaker har skärpts de senaste åren. Sedan 2007 är flera av de vanligaste ftalaterna, den grupp ämnen som har använts för att göra plast mjuk och smidig, förbjudna.
Djurförsök har tydligt visat att vissa ftalater kan påverka hormonsystemet och försämra fortplantningsförmågan. I EU:s kemikalielagstiftning har ämnena klassificerats som fortplantningsstörande. Eftersom ftalaterna inte är kemiskt bundna till plasterna kan de läcka ut och spridas till miljön.
Gamla leksaker innehåller betydligt mer förbjudna ftalater än nya leksaker. Det framgår av analyser som flera kommuner har låtit göra av de leksaker som har slängts. Stockholms stad studerade nyligen leksaker, hobbymaterial, madrasser och inredning från sina förskolor, både nyinköpta produkter och saker som sedan tidigare har rensats ut. Av de gamla plastleksakerna hade knappt hälften (22 av 45 leksaker) halter av förbjudna ftalater som översteg lagstiftade gränser. I vissa fall var halterna så höga som uppemot 400 gånger över tillåtet värde. Ingen av de nya plastleksakerna hade halter över gränsvärdena.
I Göteborg köpte miljöförvaltningen in 17 plastleksaker från second hand-butiker som skickades in på analys. Elva av dem innehöll höga halter av ftalater.
– Vi har ganska mycket data som visar att denna typ av kemikalier ökar risken för hälsoeffekter, både studier på människa och experimentella undersökningar av djur och celler. Dessutom är de bedömda som reproduktionsstörande av europeiska expertorgan och därför förbjudna i till exempel leksaker för barn. Ur en försiktighetssynvinkel är det rimligt att äldre plastleksaker som är mjuka och lite feta på ytan tas bort, säger Carl-Gustaf Bornehag, professor i folkhälsovetenskap vid Karlstads universitet.
Det finns studier i befolkningen som observerat samband mellan exponering av vissa ftalater under graviditet och till exempel könsutveckling, neurologisk utveckling, samt allergiska besvär hos barn. Vissa av dessa effekter har även visats i experimentella försök på djur, men det är inte fullständigt klarlagt vilken biologisk mekanism som orsakar hälsobesvären.
Åke Bergman är professor i miljökemi och chef för Svenskt centrum för toxikologiska vetenskaper (Swetox), placerat vid Karolinska institutet. Han är en av Sveriges ledande experter på hormonstörande ämnen. Att vissa ftalater kan påverka hormonsystemet är, enligt honom, väl bevisat i djurförsök.
– Jag känner mig väldigt komfortabel med slutsatsen att vissa ftalater är hormonstörande. De toxikologiska studier som genomförts är väldigt bra. Dokumentationen är god. Det är just därför som ämnena har förbjudits i bland annat barnleksaker, säger Åke Bergman.
Vad tycker du att föräldrar ska göra med gamla leksaker som är mjuka?
– Lämna in på återvinningsstationen. Vissa saker kan vi inte påverka som föräldrar, men det här är en sådan sak som vi kan påverka och då bör vi också göra det, säger Åke Bergman.
Ny forskning vid Karlstads universitet har kartlagt hela kedjan – från ftalater i produkter såsom pvc-plast som läcker ftalater över till den omgivande miljön (och därmed kan mätas i inomhusdamm) och hur

dessa kan tas upp av människan och slutligen öka risken för hälsoeffekter. Den värmländska forskningen, den så kallade Selma-studien, följer 2 000 par, bestående av gravida kvinnor och deras barn upp till skolåldern. I en avhandling som nyligen lades fram vid universitetet kunde Huan Shu, doktor i folkhälsovetenskap, visa att pvc-golv i hemmet var starkt relaterat till urinnivåer av ftalater. Exponeringen för dessa ftalater under fostertid ökade också risken för luftvägsbesvär hos spädbarn.
– Farliga kemikalier finns i produkter, de når våra kroppar och vi visar nu att de når kroppen på gravida kvinnor. Foster och senare spädbarn kommer därigenom att exponeras. Det är utifrån det vi måste agera, säger Carl-Gustaf Bornehag.
Den svenska studien visar också att EU:s kemikalieförbud har haft betydelse för halterna av ftalater i våra kroppar. Under en period på 2,5 år minskade halterna av dessa, samtidigt som de ämnen som ersatt de gamla ftalaterna ökade.
– Det visar att reglering av farliga kemikalier faktiskt fungerar, men det är viktigt att de kemikalier som ersätter de gamla är testade och inte ställer till problem igen, säger Carl-Gustaf Bornehag.
Samtidigt ska inte alla leksaker dras över en kam. I fokus för problematiken står leksaker som innehåller ämnen som gör dem mjuka. Dit hör till exempel bollar, badankor och dockor. Hårdare leksaker, som exempelvis Lego, har enligt Kemikalieinspektionen sannolikt ingen negativ hälsoeffekt – även om de har många år på nacken.
– Lego innehåller, såvitt jag känner till, inga mjukgörare. Lego har klarat sig ganska väl genom åren. Jag känner inte till data som tyder på att det finns några kemikalier i Lego som man behöver vara orolig för, säger Erik Gravenfors.

Tillbaka till förskolan Glasmålningen i Stockholm. Leksaker är inte det enda som har rensats bort. Lokalen hade tidigare ett pvc-golv och i köket har alla tallrikar bytts ut.
– Tidigare hade vi plastartiklar när vi åt eftersom det är så mycket lättare att hantera. Det är något som vi också har bytt, säger Pernilla Werndén.

Kristoffer Örstadius
kristoffer.orstadius@dn.se"

"Fakta. Ftalater används som mjukgörare i plast
Ftalater är samlingsnamnet på en grupp kemiska ämnen som baseras på ämnet ftalsyra. Ftalater används bland annat som mjukgörare i plast. Ftalater är inte kemiskt bundna till plasterna och kan därför läcka ut och spridas till miljön från varor och avfall.
Ftalater bryts ned relativt snabbt i kroppen, men befolkningen - exponeras dagligen.
I djurförsök har forskare kunnat visa att vissa ftalater kan påverka hormonsystemet och försämra fortplantningsförmågan.
Källa: Karolinska institutet

Här är några av de leksaker som fick underkänt när Stockholms stad nyligen analyserade halter av förbjudna ftalater. Leksakerna hade rensats bort från förskolor. De är äldre och de saknar därför märkning med leverantör och tillverkningsår. Analyserna har gjorts av de specifika exemplaren.

Spindel
30 procent av leksaken består av ftalaten DEHP, vilket är 300 gånger högre än gränsvärdet.

Lila taggboll
40 procent av leksaken består av ftalaten DEHP, vilket är 400 gånger högre än gränsvärdet.
Ödla
18 procent av leksaken består av ftalaten DEHP, vilket är 180 gånger högre än gränsvärdet.
Rosa ponny
33 procent av leksaken består av ftalaten DEHP, vilket är 330 gånger högre än gränsvärdet.
Boll nyckelpiga
0,2 procent av leksaken består av ftalaten DBP, vilket är dubbelt så högt som gränsvärdet.
Troll
25 procent av leksaken består av ftalaten DEHP, vilket är 250 gånger högre än gränsvärdet.
Gul taggboll
38 procent av leksaken består av ftalaten DEHP, vilket är 380 gånger högre än gränsvärdet.
Beige docka
40 procent av leksaken består av ftalaten DEHP, vilket är 400 gånger högre än gränsvärdet. "

DN LÖRDAG 2 DECEMBER 2017

" Amina Manzoor: All plast är inte dålig, men rensa ut den som är det

Dosen gör giftet. All plast är inte dålig, men det är rimligt att kommuner rensar ut leksaker, plastmattor och annat där gränsvärdet för vissa potentiellt farliga ämnen överstigs.

Varje dag kommer vi i vår vardag i kontakt med en mängd olika kemikalier. Att en del av dem i en viss dos kan vara skadliga för oss är inte kontroversiellt. Desto mer omdiskuterad är den stora gruppen av så kallade hormonstörande ämnen. Dessa ämnen finns bland annat i viss plast och ska kunna störa kroppens hormonsystem. Enligt somliga ska de också vara farliga oavsett dos.
Att läsa myndighetstexter, studier och enskilda forskarinlägg om de hormonstörande ämnena är minst sagt förvirrande. Det är två vitt skilda bilder som målas upp. Den ena sidan hävdar att hormonstörande ämnen kan orsaka bland annat cancer, fetma och fertilitetsproblem hos människor. Särskilt känslig är man i fosterstadiet.
Den andra sidan menar att det finns bevis för att vissa kemikalier kan verka hormonstörande hos djur och i miljön, men att det saknas starka bevis för att effekten skulle vara densamma hos människor. Somliga går till och med så långt som att påstå att de är helt ofarliga.
Vad stämmer egentligen? Det finns som sagt studier som visar att hormonstörande ämnen, som till exempel ftalater, kan ha allvarliga effekter hos djur. Men det är svårt att dra säkra slutsatser om effekten hos människor från djurstudier. Det vet läkemedelsforskningen allt för väl. Många läkemedelssubstanser som gett önskade effekter i djurstudier har senare visat sig vara verkningslösa hos människor.
Men det finns också epidemiologiska studier, där forskarna följt många personer under en längre period, som antyder att hormonstörande ämnen kan vara farliga för människor. Sådana studier kan dock inte slå

fast ett orsakssamband. Det kan finnas andra faktorer som ligger bakom, men som forskarna inte har tänkt på.
Eftersom det i vissa fall är oetiskt eller opraktiskt att göra den typ av studier som krävs för att kunna slå fast ett sådant samband får man luta sig mot epidemiologiska studier. Men då finns det ett mått av vetenskaplig osäkerhet.
Debatten om farliga ämnen i till exempel plast har i många fall varit hård och onyanserad. En aspekt som sällan kommer fram är att myndigheter har ett ansvar som enskilda forskare inte har. Med det i åtanke är det rimligt att myndigheter lutar sig mot försiktighetsprincipen, eftersom det är osäkert vilka hälsoeffekter som långvarig exponering för vissa ämnen har. Det har gjorts misstag förut och man vill inte upprepa dem. Därför har toxikologer räknat ut gränsvärden för vissa ämnen, som visar hur mycket av ett ämne som en person kan exponeras för varje dag under resten av sitt liv utan risk.
Att man på samhällsnivå vill rensa ut leksaker, plastmattor och annat med höga nivåer av potentiellt skadliga ämnen i till exempel förskolor är rimligt. Särskilt när många av sakerna visat sig innehålla halter av vissa ftalater som ligger långt över myndigheternas gränsvärden.
Men det betyder inte att du genast måste slänga ut barnens favoritleksaker och plastbanta hemmet. Alla plastprodukter är inte dåliga. Överdrivna budskap från olika intressegrupper om giftiga kemikalier i hemmet skapar onödig stress.
Det är också lätt för kritiker att slå hål på dessa påståenden och i den uppkomna förvirringen är det lätt att få bilden av att myndigheter överdriver.
Om svenska myndigheter var tydligare med att råden är baserade på försiktighetsprincipen och att riskerna är små skulle debatten bli mer nyanserad och alla vinna på det.

Amina Manzoor
amina.manzoor@dn.se "

DN LÖRDAG 2 DECEMBER 2017

" Ekeroth frikänd – men lämnar justitieutskottet

SD-riksdagsledamoten Kent Ekeroth frias i hovrätten för åtalet om misshandel i november 2016. Men trots att han frikänns väljer han att lämna platsen i justitieutskottet.

Utanför en nattklubb i centrala Stockholm i november förra året hamnade Kent Ekeroth, som sitter i riksdagen för Sverigedemokraterna, i bråk med en annan besökare. Händelsen ledde till åtal och SD-ledamoten dömdes i tingsrätten för ringa misshandel den 28 juni. Kent Ekeroth överklagade domen och hänvisade till att han hade handlat i självförsvar.
På fredagen kom beskedet från Svea hovrätt: Kent Ekeroth frikänns. Utfallet motiveras av Birgitta Trägårdh, en av domarna i målet.
– Det är åklagaren som ska motbevisa en nödvärninvändning och vi har gjort bedömningen att bevisningen inte räcker för det. Man har hört ganska många vittnen och de vittnen som man har dömt honom på i tingsrätten, de tycker vi inte är riktigt tillförlitliga, säger hon till TT.
Kent Ekeroth tog redan i november timeout från sin plats i riksdagens justitieutskott till följd av bråket utanför nattklubben – efter en uppmaning från partiledaren Jimmie Åkesson. I februari uppmanades Kent Ekeroth att ge upp sin plats i justitieutskottet.
– Det är inte rimligt att man har en temporär lösning i ett utskott hur länge som helst. Vi ska få in en ny person där permanent, sade då Jimmie Åkesson till DN.
Åtalet har också haft stor betydelse för Kent Ekeroths framtid inom partiet. Mattias Karlsson, SD:s gruppledare i riksdagen, berättade i

samband med tingsrättens dom att Kent Ekeroth inte skulle kunna företräda partiet om domen skulle vinna laga kraft.
Kent Ekeroth har hela tiden förnekat skuld vad gäller åtalet till följd av händelserna utanför nattklubben i november förra året. Han har också vägrat att lämna sin plats i justitieutskottet, trots påtryckningar från partiledningen.
När Svea hovrätts beslut kom på fredagen kommenterade Mattias Karlsson domen i ett pressmeddelande.
– Vi välkomnar domen och gläds åt att Ekeroth nu friats från brottsmisstankar.
Samtidigt uttryckte han att partiet inte har det förtroende för Kent Ekeroth som krävs för att han skulle kunna behålla sin plats i justitie-utskottet.
– Ekeroth har genom åren gjort ett gott arbete med politikutveckling på det kriminalpolitiska området. I sitt val av livsföring, uppförande och omdöme har Ekeroth dock inte lyckats leva upp till de höga krav som partiet ställer på en företrädare i kriminalpolitiska frågor. Vår bedömning är också att Ekeroths förtroende hos breda delar av allmänheten har skadats allvarligt genom en rad incidenter under åren, säger Mattias Karlsson.
Senare på fredagen uppgav Kent Ekeroth att han ger upp sin post i utskottet – trots den friande domen. Kent Ekeroth motiverade sitt beslut i en intervju med sajten Samhällsnytt, som har kopplingar till Sverigedemokraterna.
– Nu när hovrätten sagt sitt så accepterar jag Jimmies önskan, även om jag inte delar hans analys i frågan, säger han.
Ekeroth motiverar att han hittills inte hade lämnat platsen med anledning av att han befann sig mitt i en rättsprocess.
Kent Ekeroth berättar också att han tycker att han kan fortsätta sin politiska karriär och vill ”förvalta väljarnas förtroende”. Han säger vidare till sajten att han tänker kandidera till riksdagen i nästa års val.
– Ja, jag ser ingen anledning att ändra min inställning i den frågan i dagsläget. Som många sagt så har jag varit en av de mer aktiva och drivande och stått för mycket politikutveckling. Jag tror väljare och aktiva har sett det och jag känner ett starkt stöd, säger han till sajten.

Adam Svensson
adam.svensson@dn.se "

"Fakta.
Kent Ekeroth, född den 11 september 1981 i Malmö, är utbildad civilekonom vid Lunds universitet.
Sedan 2010 sitter han som ledamot i riksdagen för Sverige-demokraterna.
Han har flera gånger kritiserats för kontroversiella uttalanden och ageranden. Bland annat var han en av tre ledande SD-politiker i den så kallade järnrörsskandalen då de under en utekväll 2010 förolämpade flera personer, bland andra komikern Soran Ismail, med rasistiska och sexistiska glåpord.
Vanligtvis sitter Ekeroth i riksdagens justitieutskott, men har nu tagit en timeout från rollen.
DN "

DN LÖRDAG 2 DECEMBER 2017

" Domen ett problem för SD-ledningen

Vad betyder den friande domen mot Kent Ekeroth? DN:s politikreporter Karin Eriksson svarar på tre frågor.

1. Vad blir konsekvensen för Kent Ekeroth?
Att han får lite mer makt över sin politiska framtid. Partiledningen har meddelat att han inte kommer att uteslutas ur Sverigedemokraterna. Ekeroth accepterar i sin tur att lämna platsen i justitieutskottet. Han väljer att tänka långsiktigt om sin politiska karriär och har siktet inställt på att kandidera på nytt till riksdagen. Frågan är bara om partiledningen vill ha honom i riksdagsgruppen efter nästa val.

2. Vad betyder beskedet för Sverigedemokraterna?
Det kan låta konstigt, men jag tror att utslaget i hovrätten ställer till med problem för Åkesson och hans strateger. Normalt skulle en partiledning välkomna att en riksdagsledamot frias i rätten. Men det är uppenbart att frågorna om Kent Ekeroth har blivit en plåga för ledarskiktet i Sverigedemokraterna. Han är mediernas ständiga exempel på att det finns dubbla måttstockar i nolltoleransen mot rasism, extremism och ideologisk avvikelse. ”Jag tror att i varenda intervju får jag i något svar stå till svars för hur han uttrycker sig”, sa Jimmie Åkesson när jag intervjuade honom för drygt ett år sedan, och det var före det nu aktuella krogbråket. Mitt intryck är att Sverigedemokraterna hade tänkt riva av plåstret och kicka ut Ekeroth efter en fällande dom i hovrätten. Nu sitter de lite i klistret. Ekeroth har ju sina stödtrupper och de kommer att kräva att han får en rättvis behandling.

3. SD:s Mattias Karlsson säger att Ekeroths förtroende hos allmänheten skadats av ”en rad incidenter”. Kan den här friande domen ändra allmänhetens syn på riksdagsledamoten?
Kent Ekeroth har varit Sverigedemokraternas mest skandalomsusade politiker i många år nu. När Ekeroth attackerade islam på Sverigedemokraternas landsdagar i Ljungbyhed hösten 2009 fick Sveriges Television lägga ut en varningstext om att yttrandet stod i strid med grundläggande värderingar om stöd för det demokratiska statsskicket och alla människors lika värde. Ekeroth var en av huvudpersonerna i järnrörsskandalen som avslöjades 2012 och han var inblandad i affären runt den politiska tjänstemannen med pseudonymen Egor Putilov förra hösten. I sociala medier har han gjort sig känd för ett aggressivt språkbruk genom att avfärda motståndare som ”limsniffande”, ”patetiska”, ”idioter” och ”avskum”. Jag tror att människor som är politiskt intresserade redan har ganska bestämda uppfattningar om Kent Ekeroth, och den friande domen från hovrätten gör nog ingen större skillnad. Däremot kan tilltron till rättsväsendet stärkas bland hans anhängare, som kan se att han fått en rättvis prövning.

Karin Eriksson "

DN LÖRDAG 2 DECEMBER 2017

" Prinsessan Estelle hjälpte kusin Gabriel att bli döpt

Lite skratt, lite gråt och så en statsminister i publiken. Så kan man sammanfatta prins Gabriels dop. Men frågan är om inte hans kusin, prinsessan Estelle, stal showen när hon assisterade dopförrättaren Anders Wejryd.

Prinsessan Estelle fick hedersuppdraget att hälla dopvattnet i funten när prins Gabriel, prins Carl Philips och prinsessan Sofias son, döptes i Drottningholms slottskyrka på Lovön utanför Stockholm.
Estelle lockade fram skratt när hon försiktigt frågade dopförrättaren, ärkebiskop emeritus Anders Wejryd, om hon skulle hälla ut allt vatten som fanns i kannan.
Lillprinsen föreföll inte alldeles nöjd med ceremonin och överröstade bitvis nästan Anders Wejryd, som assisterades av biskop Johan Dalman och ordinarie hovpredikant Michael Bjerkhagen. Tillbaka i mammas trygga famn tystnade dock prinsen.
Den dopklänning som prinsen bar under dopet bars första gången av prins Gustaf Adolf när han döptes 1906.
Detta är det sjätte kungliga dopet på några år. Först ut i den senaste raden var prinsessan Estelle, som döptes 2012.
Bland deltagarna märktes bland andra statsminister Stefan Löfven, som kom med sin fru Ulla. Även moderatledaren Ulf Kristersson var på plats, liksom Liberalernas Jan Björklund och Kristdemokraternas partiledare Ebba Busch Thor.
Ärkebiskop Antje Jackelén har döpt alla barn i kungahuset sedan Estelle, men tvingades denna gång tacka nej då hon befinner sig på tjänsteresa i USA.

TT "

DN LÖRDAG 2 DECEMBER 2017

" Utrikespolitisk talesperson byts ut

Miljöpartiet byter ut sin utrikespolitiska talesperson, Pernilla Stålhammar. Orsaken är att hon offentligt anklagat partikamrater för otillbörliga kontakter med ”en viss utländsk nation”.
I ett inlägg på Facebook anklagade Pernilla Stålhammar en före detta partner och tjänsteman hos Miljöpartiet för att ha haft olämpliga kontakter med ”en viss utländsk nation”. Med det avses Ryssland.
Hon anklagade samtidigt ett par andra högt uppsatta MP-politiker för att också ha otillbörliga kontakter med samma nation. Såväl de berörda politikerna som MP:s partiledning har avfärdat anklagelserna som grundlösa.
Under torsdagskvällen bad Pernilla Stålhammar om ursäkt och tog dessutom tillbaka sina anklagelser. Men på fredagen beslutade MP:s riksdagsgrupp ändå att Pernilla Stålhammar får lämna sin roll som utrikes- och säkerhetspolitisk talesperson.
– Riksdagsgruppens och partiledningens bedömning är att Pernilla Stålhammar inte kan fullfölja uppdraget, säger MP:s partisekreterare Amanda Lind till TT.
Stålhammar kommer att tillfälligt ersättas av riksdagsledamoten Emma Norén. MP kommer därefter att utse en ny talesperson för utrikes- och säkerhetsfrågor.
– Hon har framfört felaktiga påståenden, som saknat grund och som hon nu har dragit tillbaka. Det klart att det skadar förtroendet. Därför har Emma Norén nu gått in som talesperson i utrikesfrågor, säger Amanda Lind till TT.
DN har förgäves försökt nå Pernilla Stålhammar för att få en kommentar.

Mikael Delin
mikael.delin@dn.se
Hans Olsson
hans.olsson@dn.se "

DN LÖRDAG 2 DECEMBER 2017

" #allavi: ”Jag hade sex mot min vilja för att han skulle vara nöjd”

Bransch på bransch har gått ut med upprop i sviterna av #metoo. Uppropet #allavi vänder sig till alla kvinnor, i alla branscher och samhällsklasser, och vill belysa att sexuella övergrepp, trakasserier och våldtäkter sker överallt – inte bara mellan kollegor på jobbet. Hittills har över 12 000 kvinnor skrivit på.Här är några av deras vittnesmål.

Varför kommer du inte till mig när du behöver tröst? Det var din standardfråga varje gång jag låste in mig på toaletten.

Svaret var att du precis våldtagit mig och du är den sista personen jag vill ha med att göra.

1969 jag var tre år. Han var min morbror. Det började med att han följde mig in på toa. Det finns ett foto från då, 1969, där jag står utanför den där toan. I fem år höll det på förutom på sommaren då han oftast var på annan ort. Han var vuxen. Jag var tre.

Jag är 14 eller 15 år och på tonårsdisko. Nattklubben där diskot tar plats, drivs av en äldre man som plötsligt dyker upp och säger att jag är fin. Han har några unika vinylskivor han gärna vill visa mig, ja jag kan till och med få några av dem om jag vill. Jag följer med in bakom draperierna och efter en slingrig promenad i mörkret stannar vi. Han har inga skivor men säger att han vill se mina fina bröst. Han ber mig dra upp tröjan och jag förstår inte att jag kan säga nej. Han klämmer på dem och jag känner mig smutsig och förstår ingenting. På något sätt tar jag mig ut till människorna i min egen ålder igen – och jag glömmer aldrig vad som hände. Och jag har aldrig berättat för någon om vad som hände. Förrän nu.

När jag var 16 träffade jag min första pojkvän. Vi levde ihop i tre år och dom var vidriga. Han var svartsjuk och extremt kontrollerande. Han kunde ringa min mamma för att se så att jag var hemma. Jag fick inte ha kort kjol på sommaren för då var jag en slampa. Sex var på hans villkor och jag hade sex mot min vilja, för att han skulle vara nöjd. Det resulterade i smärtor vid sex VARJE gång, tills jag träffade min man. Först nu med honom kan jag slappna av och njuta av sex.

*Jag är 13 år, han 16–17. Min kille. Vi träffades när jag va 12. Vi va hemma hos han. Han säger ’lägg dig ner, jag vill prova en sak’. Jag gör som han säger. Han tar fram en skämtdildo en sån där som ser ut som en morot(?!) i hårdplast, vassa kanter. Han säger ’jag har fått den här av min mamma’. ’Nej jag vill inte’, säger jag. Han tjatar: ’Amen vadå, snälla, va inte så tråkig alla andra gör det ju.’ Jag (försiktigt): ’Nej, snälla, måste vi?’ Han: ’Lägg dig ner bara.’ Jag gör det, jag gråter hela tiden, jag skäms, så förnedrande. Han sa efter: *Se, du tyckte ju det va skönt!’ ’Mmm’, säger jag (rödgråten).*

Min mamma dog när jag skulle fylla trettio, och i min sorg så valde jag att separera i samma veva. Så plötsligt ensam med tre små barn, båda mina närmaste vuxna borta ur livet. Träffade efter några veckor en ny man. Han var snäll och trevlig, inget som skickade ut varningsklockor. En vecka när barnen var hos sin pappa, så kommer han in i vardagsrummet. Jag hade sängen där eftersom vi var trångbodda. Jag låg på magen och kollade på film. Plötsligt utan förvarning, kastar han sig över mig. Fjättrar mina händer och sliter av mig trosor och tröja. Fortfarande fjättrad, tränger han våldsamt in

i mitt anus och fullföljer en våldsam, hård och brutal våldtäkt. Jag var så chockad att jag inte förstod vad som hände.

När han var klar, störtade jag in i badrummet och duschade. Tanken var bara: 'Det har inte hänt, det har inte hänt, det har inte hänt, det måste ha varit något missförstånd.' Förträngningsmekanismen var total, och jag gick ut ur badrummet och allt var som vanligt. "

DN LÖRDAG 2 DECEMBER 2017

" Nytt upprop av kvinnor från hela samhället

Med uppropet #allavi vill initiativtagarna visa att sexuella övergrepp och trakasserier inte hör till några särskilda grupper eller branscher. I stället är det ett problem över hela samhället. Över 12 000 kvinnor har skrivit på uppropet.

”Jag blev utsatt för, vad jag kallar, stilla våldtäkter av min dåvarande man. När tårarna rinner ned och in i öronen, eller när man låtsades sova. Det spelade ingen roll om jag sa att barnen hade vaknat. Hela tiden kallade han mig för 'äcklig horfitta'. Han smygfilmade och fotade och delade med sig till sina kokainlangare.
Skammen att inte veta vem som sett. Hur det kanske delats vidare. Att jag även i dag möter män, som om dom tittar, gör att jag tror att dom har sett.”
Berättelsen ovan är en av många som kvinnor har delat med sig av under uppropet #allavi. Uppropet har samlat över 12 000 namnunderskrifter från kvinnor över hela Sverige.
Initiativtagaren Maria Robsahm menar att man med #allavi vill uppmärksamma att sexuella övergrepp och trakasserier inte är ett problem som finns i specifika branscher, grupper eller åldrar, utan en utmaning för hela samhället.
– Jag ville tillbaka till det som allt handlar om egentligen. Att kvinnor utsätts för sexuellt våld överallt, säger Maria Robsahm.
Uppropets budskap är att attityderna i samhället bör förändras, så att människor ser att övergrepp och trakasserier inte har med sexualitet att göra.

– Det är våld och ska bemötas som våld. Oavsett om det handlar om en kille i andra klass som kallar en tjej för ”hora” eller om det är en regelrätt våldtäkt.
Maria Robsahm tror att det är möjligt att skapa en attitydförändring. Hon liknar den nuvarande kampen mot sexuella övergrepp med attitydförändringen som skett i Sverige kring barnaga.
– Vi är ute efter en grundläggande förändring. Det ska inte gå att ursäkta övergrepp. Varje människa måste ändra sin grundinställning i frågan, säger hon.
Uppropet har skrivits på av kvinnor i alla åldrar, samhällsklasser och områden i Sverige. Kvinnor har vittnat om övergrepp som skett för många år sedan, och övergrepp som sker i dag.
– Det här ses av vissa som ett problem i medelklassen. Men det finns i alla samhällslager. Vi kvinnor har pratat om det här i alla år, men jag har inte på djupet förstått att killar inte har varit med, och inte har förstått vidden av problemet, säger Maria Robsahm.
Hon hoppas att uppropet blir en ögonöppnare för män, som nu kan få inblick, om än indirekt, i omfattningen av övergrepp i samhället.
Uppropet kommer fortsätta vara öppet till den 13 december, för att fortsätta samla in vittnesmål och underskrifter.
– Vi försöker hålla liv i det här uppropet så att fler kan ansluta sig, säger hon.

Evelyn Jones
evelyn.jones@dn.se "

DN LÖRDAG 2 DECEMBER 2017

"Anna-Lena Laurén: Metoo är inget evangelium som alla ska bräka med i

Det var för kanske femton år sedan. Jag kom springande nerför trapporna på tidningsredaktionen där jag jobbade. En manlig, cirka tjugo år äldre kollega stod nere i hallen. När jag passerade sade han: – Här kommer du springande med tuttarna hoppande!

Jag kom inte på något dräpande svar för ögonblicket. När jag fem minuter senare passerade honom på väg upp tillbaka knep jag honom i stället i rumpan så hårt jag kunde. Han skrek högt av smärta.
Något år senare gjorde en kvinnlig fotograf och jag ett reportage uppe utanför Sodankylä. Vi var långt ute i ödemarkerna och på kvällen skulle vi övernatta hos en man vi hade intervjuat. Vid det laget var vederbörande inte längre nykter och föreslog att vi alla skulle sova i samma säng. Vi tackade nej och gick och lade oss i våra egna sängar. Då klädde mannen av sig, började vanka av och an i stugan och gnälla om att han ville ha sex. Vi utgick ifrån att han skulle tröttna och försökte sova, men i stället tilltog hans klagan. Vid tvåtiden på natten hoppade vi in i hyrbilen och körde sjuttio kilometer till närmaste hotell.
Jag har varit med om tågkonduktörer som vill att jag ska byta om till shorts och visa mina vackra ben och professorer som har sagt: Inte trodde jag någonsin det skulle bli något av dig när du snorig i näsan dök upp på institutionen.
Så jag vet allt om hur man objektifierar, sexualiserar och förminskar kvinnor. Kraften i kampanjen Metoo gör mig euforisk. Att plötsligt fatta hur många saker man inte alls hade behövt stå ut med, speciellt som yngre. Revolution, systrar, revolution!
Men när Staffan Heimerson får sparken som kolumnist på Aftonbladet för att han skriver dumheter om Metoo blir jag enbart irriterad. Metoo är inget evangelium som alla ska bräka med i, det är en revolutionär

jävla rörelse med rötterna djupt nere i verkligheten och den klarar utan problem att stötas och blötas i öppen debatt. En debatt som inte ska friseras av chefer på hög nivå som mest av allt är rädda för att hamna i fel läger.
Jag skriver inte den här kolumnen av omsorg om pensionerade krigskorrespondenter som har kommenterat kvinnliga journalisters utseende och kallar sina egna kolumner historiska. Vad jag bryr mig om är det öppna samhället där debatten aldrig kan vara strömlinje-formad, rättrogen och fri från skevheter och irritationsmoment.
Dessutom bryr jag mig om Metoo-kampanjens budskap. Det framstår i löjets dager när ängsliga medie-chefer verkar tro att det måste skyddas.
Min mamma har lärt mig två viktiga saker när det gäller livet som kvinna. 1) Att sätta näsan i vädret åt den som försöker trycka ner en och 2) Kvinnor ska ha egna pengar.
Mamma förstår sig dock inte på Metoo. Hon anser att kampanjen är överdriven. Ska jag därmed avfrienda henne på Facebook? (Det vill säga om hon funnits på Facebook.) Naturligtvis inte. Vi kan rensa bort, blocka och avfrienda folk hur mycket vi vill, det ändrar ingenting. En stor del av dem som avfärdar Metoo är inte korkade. De är av annan åsikt. Ofta bottnar deras uppfattning om sexuella trakasserier i gammalmodiga utgångspunkter eller brist på inlevelse, något som kan göra en rasande.
Men det är fortfarande meningslöst och framför allt mycket ointressant om vi som upplever kraften i Metoo bara debatterar med varandra.
I Ryssland får jag ständigt försvara saker jag uppfattar som fullständigt självklara – att klimatförändringen är ett faktum, att kvinnor inte behöver behaga män, att Krim tillhör Ukraina. I nio fall av tio är jag i minoritet. Ibland blir jag så trött att jag har lust att ge tusan i alltsammans. Men jag fortsätter för det finns inget annat att göra. Trust God to move your mountain but keep on digging.

Anna-Lena Laurén
anna-lena.lauren@dn.se "

DN LÖRDAG 2 DECEMBER 2017

" Glödhet marknad för nya bilar även 2018

Analys. Landets bilhandlare har tidernas flyt. Suget efter nya personbilar bara ökar och ökar. November innebar ännu ett rekord – plus 2,2 procent till 32 484 bilar. Som om inte det räckte råder rena febersuget efter lastbilar, särskilt hantverkarbilar – en klassisk värdemätare på konjunkturen.

Branschföreningen Bil Sweden skrev tidigare i år upp prognosen till 375 000 nya personbilar i år. Så höga tal har bilhandeln aldrig tidigare visat. Gällande toppnotering är från i fjol med drygt 372 000 bilar. Men som turboläget ser ut nu kan det bli närmare 380 000 bilar i år. För att få perspektiv kan man jämföra med snittet under 1990-talet på 206 000 bilar. Under åren 2000–2010 steg det till 294 000 bilar.
Registreringarna ska dock tolkas med viss försiktighet. De visar nyförsäljningen, men med en eftersläpning som kan vara flera månader. För att få temperatur på läget i dag och i morgon får man titta i bilhandlarnas orderböcker. Hur det ser ut där är inget Bil Sweden offentliggör, men Bertil Moldén, föreningens vd, säger att han ser tydliga tecken på att 2018 blir ett ”lika starkt år som i år”.
Det måste betyda att orderingången inte visar några tecken på att mattas. Däremot verkar det som om andelen juridiska personer som köper ny bil ökar på bekostnad av privata kunder. För Volvos del steg den juridiska andelen till 76,9 procent i november. Under motsvarande tid i fjol var den 64,2 procent. Kanske kan en del förklaras av att många privatkunder väljer privatleasing framför att köpa sin egen bil.
Nästa år kan bli svårt på flera sätt för bilhandlarna. De kan glädjas åt en lika stark eller ännu starkare totalmarknad, men med en ryckighet av sällan skådat slag.
Bakgrunden är regeringens nya skattesystem bonus-malus, som träder i kraft den 1 juli 2018. Det bygger på principen bonus för extra snåla bilar och malus, avgift, för törstiga bilar.

Men gränserna är satta så att nästan alla modeller på tio-i-topp får malus i form av höjd eller kraftigt höjd årlig fordonsskatt. Den gäller i tre år, därefter återgår nivåerna till dagens för bensin, och till något högre nivå än dagens för diesel.
Det här har redan orsakat tjurrusning till bilhandlarna för att försäkra sig om att få sin nybeställda bil inregistrerad senast den 30 juni nästa år. Då slipper kunden malus-effekten.
Bertil Moldén har sagt att bilhandlarna kan glömma allt vad semester heter nästa sommar. Det blir enorma mängder av bilar som ska registreras in i maj och juni.
Från och med den 1 juli upprepas effekten – men då av supermiljöbilar. Många av dem får nämligen kraftigt höjd bonus den 1 juli, vilket gör att kunderna gör allt för att styra leveransen till efter 1 juli. Dubbel ketchupeffekt med andra ord.
Privatleasingen av nya personbilar har lugnat sig något och ligger nu kring 25–30 procent av alla privatköp. Bertil Moldén bedömer att andelen kan öka nästa år som en följd av skärpta amorteringskrav för köp av bostad. Det minskar låneutrymmet och kan göra privatleasing till ett lockande alternativ.
Andelen dieslar fortsätter att minska. Hittills i år är den 49,5 procent, mot 52,3 i fjol. I november föll antalet dieslar med 13,5 procent.
Många av nybilsköparna har i stället valt en laddbar supermiljöbil. Alla sådana med ett enda undantag drivs av bensin och el.
Supermiljöbilarna har hittills i år ökat med 47 procent. Solklar ledare i klassen är Volkswagen GTE.
Lätta lastbilar är en del av marknaden som växer särskilt kraftigt. Den visar heller inga som helst tecken på att mattas – tvärtom ser orderintaget ut som om nästa vår bjuder på nya rekordsiffror.

Lasse Swärd
lasse.sward@dn.se "

DN LÖRDAG 2 DECEMBER 2017

" Få delar med sig av pension

Det går att dela med sig av pension till en partner med lägre inkomst. Men få gör det. Det behövs bättre information, som också kan bli en ögonöppnare för hur hela pensionen funkar, tror forskare.

Att föra över pension kan ha betydelse om den ena parten dör eller vid en separation, om en part under relationen har tjänat betydligt mindre, kanske på grund av deltidsarbete eller föräldraledighet.
Ett sätt att jämna ut skillnaderna mellan makar är att överföra premiepensionsrätter. Men det är ytterst få som gör det. Ett annat alternativ är efterlevnadsskydd i tjänstepensionen.
Bättre information är nyckeln till att få fler att tänka till kring det här, enligt en rapport från Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi (ESO). Forskaren Jenny Säve-Söderbergh tror att det också skulle leda till en större medvetenhet om hur pension genereras.
– Man börjar kanske tänka på varför möjligheten till överföring finns. Jo, för att jag får sämre pension om jag jobbar deltid. Kanske kommer man fram till att man inte ska jobba så mycket deltid, säger hon.
Men information är svårt, och pension en fråga många inte sätter sig in i. ESO undersökte även möjligheten att förändra dagens system så att efterlevandeskydd och pensionsöverföring skulle vara förvalt. Den som inte vill dela skulle få göra ett aktivt val.

TT "

"Fakta.
Överföring premiepensionsrätter. Den som är gift eller har en registrerad partner kan välja att föra över premiepension till sin partner, om den personen riskerar att få låg pension.
Efterlevandeskydd. Är kopplat till din tjänstepension och innebär att din familj får pensionspengarna om du dör i förtid. Kräver ett aktivt val, och sänker din egen pension.
Källa: TT och Pensionsmyndigheten "

DN LÖRDAG 2 DECEMBER 2017

”Sverige behöver fler mjölkbönder”

Sverige behöver fler mjölkbönder, säger Arlas ordförande Åke Hantoft som avgår nästa år. Det ger sysselsättning och just nu är läget bra, hävdar han.

Efter sex år som ordförande för mejerikoncernen Arla och ett liv som mjölkbonde så länge han kan minnas lämnar Åke Hantoft sina positioner. Gården utanför Laholm i Halland säljs och Arla får leta efter en ny ordförande.
– Det hänger ihop med att vi säljer vår gård som vi har drivit i många år och trivts med. Då kan jag inte längre vara ordförande. Nu är det dags för något annat.
Åke Hantoft har varit mjölkbonde sedan ”barnsben” och upplevt flera upp- och nedgångar i branschen. Tekniken har utvecklats, företagen i Sverige blivit färre och större. Själv började han med 30 mjölkkor, i dag har han 500.
– Det har varit tuffa och goda år.
Att antalet mjölkbönder har minskat ser han som en naturlig utveckling pådriven av ny teknik. Mjölkindustrin har blivit internationell. Arla representerar mjölkbönder i sju länder och när koncernen satsade på ekologisk mjölk till Förenade Arabemiraten var det dansk mjölk i paketen. Produktionen i Sverige var för liten. En bidragande orsak är att priset varit pressat i hela Europa sedan mjölkkvoterna försvann. Det ledde till brist på mjölk. Nu har priset stigit igen. Priset är dock inte huvudförklaringen till färre mjölkgårdar, tror Åke Hantoft.
– Tittar man tillbaka har 5–7 procent lagt av varje år. Om priserna har varit höga eller låga har inte spelat någon större roll.
Åke Hantoft tycker att Sverige har för liten produktion.

– Jag kan tycka det. Men nu jobbar både politiker och näringsliv hårt för att vi ska få nya mjölkproducenter. Det skapar sysselsättning och är positivt för landet. Vi måste få mer volym i Sverige.
Som han ser det lämnar han i ett positivt läge.
– Det känns bra i dag, att kunna sälja gården och hoppas att någon finner den attraktiv. Jag är nöjd och när jag är runt i landet på möten och frågan om hur det går kommer upp så nickar vi tyst i samförstånd, säger han innan han hastar ut för att mjölka kor.

Marianne Björklund
marianne.bjorklund@dn.se "

"Fakta.
Arlas 11 200 ägare finns i sju länder: Sverige, Danmark, Storbritannien, Tyskland, Belgien, Luxemburg och Nederländerna (de fyra senare ingår i Arlas geografiska område ”Centraleuropa”). Alla ägare har var sin röst i den kooperativa demokratin. I Sverige finns det cirka 2 700 ägare.
Källa: Arla "

DN LÖRDAG 2 DECEMBER 2017

" Gott om bostadsrätter till salu enligt Hemnet

Antalet bostadsrätter till salu har ökat kraftigt senaste tiden.
I november fanns drygt 20 600 bostadsrätter till salu, enligt bostadssajten Hemnets statistik.
Det är 40 procent fler än samma månad i fjol och den högsta novembersiffran på fyra år.
I Stockholms län är ökningen nästan 50 procent. Och för villor handlar det i Stockholmsområdet om en ökning på hela 58 procent sedan november förra året. För riket som helhet har det kommit ut 14 procent fler villor till salu på ett år.

TT "

DN LÖRDAG 2 DECEMBER 2017

" Offentliga upphandlingar ska granskas

Riksrevisionen inleder en undersökning för att kartlägga om det förekommer offentliga upphandlingar där leverantörer har nära koppling till myndigheternas personal, skriver Riksrevisionen i ett pressmeddelande.

Bakgrunden är bland annat att Statskontoret slagit fast att korruptionsmisstankar på myndigheter oftast handlar om inköpsbeslut och att de vanligaste problemen som dyker upp är jäv och bisysslor.
I granskningen kommer Riksrevisionen särskilt att granska upphandlingen hos Arbetsförmedlingen, Polisen, Skogsstyrelsen, Tillväxtverket och Trafikverket.

TT 2

DN LÖRDAG 2 DECEMBER 2017

" Flytande gas ger renare yrkestrafik

Castelloli, Spanien. Flera stora lastbilstillverkare tror att det nästa år, 2018, blir ett genombrott för fjärrtrafik med gasdrivna lastbilar. Och tillgången på fossilgas är större än på olja.

För distributionslastbilar fungerar det bra med vanliga gastankar men när det handlar om längre distanser behövs gasen göras mindre för att få med tillräckligt med bränsle.
Svaret är LNG, se artikel här intill, gas som kylts ned så den ändrat form och blivit flytande. Då ges möjlighet till en räckvidd upp till 100 mil.
Provkörningen av Volvomodellerna FH och FM med sexcylindriga D13-motorn har bara ett syfte; vi motorjournalister ska få känna att motorn inte tappar effekt och kraft bara för att det är ett annat bränsle än diesel.
Volvoteknikerna är stolta över att de kunnat konvertera en dieselmotor till gasdrift. Det ger 15-25 procent bättre energieffektivitet än om man använt en ottomotor med tändstift.
Det är inte så lätt. Naturgasen är svår att få eld på. I en dieselmotor komprimeras luften varvid dieselbränslet sprutas in och antänds. Det fungerar inte med gasen. Så därför har gasmotorerna avancerade injektorer som både skickar in litet diesel, för antändningen, och gas.
För att kunna använda LNG:n måste den pumpas upp ur tanken och värmas upp så den återtar sin gasform. Volvo erbjuder tre tankstorlekar på 115, 155 respektive 205 kilo LNG. För att undvika gassvinn finns en returledning som skickar tillbaka överskottsgas till tanken där den ändrar form igen till vätska.
Jag kör FM och FH med 420 respektive 460 hästkrafters effekt, dragbil med trailer; typiskt kontinentalekipage. Gaslastbilarna erbjuds

bara med den datastyrda, automatiserade I-shiftväxellådan med tolv växlar.
För jämförelses skull finns det med konventionella dieseldrivna motsvarigheter under provkörningen.
Jag stannar med samtliga versioner i samma uppförsbacke, på samma plats och startar sedan för att se om jag kan känna någon skillnad i acceleration.
Knappast!
Den med hygglig hörsel kan uppfatta att gasmotorn är tystare.
För den svenska marknaden, som tillåter högre vikter för lastbil och släp, än på kontinenten tror Volvo främst på motoralternativet med 460 hästkrafter och 2 300 newtonmeter som är användbar för 60 tons fordonståg.
Vad får man då försaka för att köra på LNG? Den blir dyrare än en konventionell dieselmotordriven lastbil (utan att Volvo vill säga något om priser). För en del av denna merkostnad går det att få statligt investeringsstöd. Underhållsintervallerna är desamma som för de dieseleldade lastbilarna. Viktmässigt är gaslastbilarna, utan vätskor, drygt 100 kilo tyngre.
Under gång beräknas bränsleförbrukningen fördelas till 90–95 procent gas och 5–10 procent diesel. Förbrukningen av adblue, som behövs för att klara reningen i bästa utsläppsnormen Euro 6, väntas bli 20 procent lägre än med en konventionell diesel. En bättre driftekonomi än med diesel utlovas. Jämförelsevis uppger Volvo att gasen i genomsnitt i Europa är 40 procent billigare än diesel.
För att uppnå allra bästa miljöprestanda kan lastbilarna köras på den förnybara bränslekombinationen flytande biogas, LBG, och HVO (en biodiesel som är blandbar med fossil diesel) då blir koldioxidreduktionen över 90 procent.
Någon prognos för hur de nya gaslastbilarna kommer tas emot på marknaden vill inte Volvoföreträdarna uppge, men intresset uppges vara större än förväntat.
Scania med en ny 13-litersmotor med 410 hästkrafter på topp i gaslastbilsutbudet räknar med att sälja cirka 200 LNG-lastbilar i år i Europa och spår ”en dramatisk ökning” 2018 till 450–500 lastbilar. Frankrike, Nederländerna och Spanien uppges vara de främsta marknaderna.
Iveco är också långt fram med LNG-gaslastbilar och lanserar nu Stralis NP med ny 13-litersmotor med 460 hästkrafter. Iveco vill inte heller ge någon prognos för 2018. Räckvidden uppges till långt över 100 mil innan det behövs tankas.
Varför då denna gasentusiasm?
Tillgången på fossilgas är enorm. Den är större än tillgången på olja. Så bränslet räcker för att kunna ersätta dieseln. Inom EU finns en stor optimism om att LNG har potential att minska lastbilstransporternas utsläpp. I många länder finns också en outvecklad potential för att framställa biogas. Teoretiskt skull biogas kunna ersätta 20 procent av den fossildiesel som används i dag, enligt Volvo.

Jacques Wallner
jacques.wallner@dn.se "

"Fakta. Tankställen för LNG/LBG (biogas)
Det finns sex tankställen i Sverige för LNG/LBG: Göteborg, Helsingborg, Järna, Jönköping, Stockholm (Älvsjö), och Örebro. Planer finns för fler. Kanske blir det 10–20 tankställen inom fem år i södra delen landet. Utvecklingen norrut väntas ta längre tid, enligt AGA. I Europa behövs en utbyggnad av tankställen i främst Tyskland, Central- och Östeuropa. "

DN LÖRDAG 2 DECEMBER 2017

" 48 volt ska ge snålare bilar

Wolfsburg. Volkswagen satsar på 48 volt för att pressa bensinförbrukningen. Systemet erbjuds i två versioner och lanseras i nästa generation av storsäljaren Golf. DN Motor har provat i nuvarande Golf.

Vi befinner oss på Volkswagens vanligtvis så hemliga testanläggning Ehra-Lessien en bit utanför Wolfsburg i Tyskland. En rad bilar står uppställda med teknik som är under utprovning och som väntas i produktion inom något eller några år.
Att VW efter dieselskandalen satsar för fullt på elbilar har väl knappast undgått någon. Och sådana bilar kommer. De första om ett par år byggda på plattform helt anpassad för eldrift.
År 2025 räknar VW med att 25 procent av nyförsäljningen är rena elbilar och laddbara hybrider.
Men dagens besök handlar om resterande 75 procent, som även år 2025 har förbränningsmotor som huvuddrivkälla. De måste bli bränslesnålare – mycket snålare för att klara kommande skärpningar i EU, USA och Kina som svarar för den absoluta merparten av den globala försäljningen.
VW satsar brett på olika tekniker, gas, bensin, diesel, syntetiska bränslen, el med batteri och har även full beredskap för el med vätgas.
För att få bensinbilarna snålare väljer VW att utrusta dem med en kraftfullare startmotor/generator på 48 volt och ett extra litiumjonbatteri som kan lagra bromsenergi.
Vi får prova två versioner i modellen Golf. Den första kallas mildhybrid och den andra mildhybrid plus. Skillnaden är att plusversionen har en extra elmotor som kan monteras antingen på framaxeln eller bakaxeln och som ensam kan driva bilen några kilometer i farter upp till cirka 35 kilometer i timmen.
Basversionen har ingen extra elmotor. Startmotorn/generatorn kan endast ge bensinmotorn en extra skjuts vid accelerationer. Den kan inte ensam driva bilen.
Släpper man gasen stängs motorn av och man ”seglar”, som i en gammal Saab med frihjul. Bromsar man återförs energin till batteriet. Skillnaden här är att bensinmotorn då samtidigt går igång. I plusversionen sköts kraftåtervinningen av elmotorn.
– Mildhybriden ger bränslebesparingar på mellan fem och åtta procent. Plusversionen ger mellan 12 och 15 procent, förklarar Karsten Bennewitz, ansvarig hybridisering och elektriska komponenter.
Ska ni satsa på mildhybrid i dieslar också?
– Nej, det är inte aktuellt. Men det finns inga tekniska hinder. Tekniken passar lika bra i en dieseldriven bil.
Vad blir merkostnaden med mildhybrid?
– Vi räknar med att priset hamnar i nivå med en motsvarande diesel.
När lanserar ni systemet?
– Det kommer i nästa generation Golf.
När kommer den då? Svar: ”inte nästa år”. Räkna med att mildhybrid slår igenom i fler märken i VW-koncernen, som Seat och Skoda. Audi har det redan i toppmodellerna A8 och A7. Volvo Cars ska installera det i nya modeller från 2019.
Man kan fråga sig vad som händer med vanliga hybrider, som Toyota sålt sedan 1997. Volvo Cars väljer att hoppa direkt från mildhybrid till laddhybrid. VW håller dörren öppen även för hybrider, men har ännu inga konkreta planer på sådana versioner. Mildhybrid plus är i princip samma sak, fast i lite enklare och billigare form.
Även dieslarna blir renare, mycket renare om man får tro VW. Oberoende mätningar visar att deras dieslar numera ger låga utsläpp av kväveoxider även i verklig körning.

Nästa generation dieslar får ännu mer avancerad rening med dubbla katalysatorer för kväveoxidrening och högre tryck i insprutningen plus en hel rad andra modifieringar. Sammantaget gör det att utsläppen av kväveoxider trycks ned till 45 mg/km – långt under dagens gränsvärde på 80 mg.
– Jag ser en klar framtid för renare dieslar. Det gäller även för bensinmotorerna när vi nu ser avancerade förnybara bränslen utvecklas. De kommer att revolutionera förbränningsmtorns ställning, säger Peter Weisheit, talespersonf ör Innovation och teknik på VW.
Ett annat spår som VW lyfter fram är fordonsgas.
– Gasdrift kommer att växa sig mycket stark, särskilt som vi börjat framställa allt mer förnybar biogas i Tyskland, säger utvecklingsingenjören Roland Metzul. "

DN LÖRDAG 2 DECEMBER 2017

" Lasse Swärd: Elbilens smekmånad är över

Hur länge till ska elbilen få åka gräddfil? Oavsett storlek, vikt eller hur kraftfullt batteri den har släpper den inte ut några avgaser. Ingen koldioxid, inga kväveoxider, inga kolväten, inga partiklar. Ingenting. Elbilen klassas som utsläppsfri eftersom den saknar avgasrör. Det är hög tid för ansvariga myndigheter att avsluta den långa gröna smekmånaden.

Elbilens styrka är att den inte ger några lokala utsläpp. Men de indirekta utsläppen är desto större eftersom det går åt enorma mängder energi när batterierna tillverkas. Utsläppen följer närmast linjärt storleken på batteriet, enligt IVL:s uppmärksammade studieöversikt i våras.
Lägg till gruvbrytning, bearbetning och transporter av råvaror. Det går åt betydande mängder metaller som litium, kobolt och koppar för ett enda batteri. Mer än hälften av världens kobolt (enligt SGU) bryts i DRC, Den demokratiska republiken Kongo, ofta under fruktansvärda arbetsförhållanden.
Inget av detta påverkar bedömningen. Den börjar och slutar när batteriet monteras in i elbilen. Det spelar ingen roll hur bilen sedan används, om den tankas med förnybar el eller fossil ful-el. Den förblir en nollutsläppsbil.
För vanliga bilar och flytande bränslen gäller andra regler. Bensin- och dieselbilar bedöms utifrån hur mycket koldioxid de släpper ut under körning. Utvinning, raffinering och transporter av råoljan svarar för en förhållandevis liten del av de totala utsläppen och räknas inte in.

Förnybara drivmedel som etanol och HVO värderas längre bak i kedjan, innan de tankas i bilen. Fokus ligger på klimatprestanda utifrån råvara och framställning. Syftet är att styra mot råvaror som inte konkurrerar med livsmedel eller leder till skövling av regnskogar. Varför inte se elbilen på motsvarande sätt – att räkna på batteriets storlek, totala klimatpåverkan och bilens energiförbrukning? Varför inte sätta gränsvärden för skattestöd och en tydlig märkning, som av vitvaror, så bilköparna väljer de mest energismarta alternativen?

Lasse Swärd
lasse.sward@dn.se

"Grönt ljus: Hyundais nya elbil med vätgas når 80 mil. "

DN LÖRDAG 2 DECEMBER 2017

" Nya Karolinskas it-haveri ger miljonkontrakt åt konsultbolag

Det rekorddyra OPS-avtalet skulle innebära att alla kostnader för Nya Karolinska var kända. Trots det har landstinget tvingats till stora tilläggskostnader. De senaste veckornas it-haverier har gjort att landstinget tecknat ytterligare ett konsultuppdrag på en miljon kronor för felsökning av nätverkssystemet.

Sedan mitten av november har allvarliga nätverksproblem uppstått på det högteknologiska sjukhuset Nya Karolinska i Solna, NKS. I förra veckan gick nätverket ned vid två tillfällen, vilket bland annat innebar att larm och övervakning slutade att fungera. Personalen har därför tvingats övervaka svårt sjuka patienter vid sängarna.
I onsdags kunde DN avslöja att en patient ges livsuppehållande behandling i ECMO, en modifierad hjärt- och lungmaskin, efter att hjärtrytmövervakningen slutat fungera den 17 november.
Landstinget har meddelat att en översyn av nätverket skulle initieras omedelbart.
Det är konsultbolaget Truesec AB som landstingets it-bolag, SLL IT, har tecknat avtal med efter en direktupphandling, enligt ett beslut från landstingets it-direktör Stefan Schildt.
Uppdraget ska omfatta analys av aktuella störningar samt en skyndsam översyn av NKS nätverkslösning. I uppdraget ingår även att rekommendera åtgärder för att förbättra Nya Karolinskas nätverk och säkra en patientsäker miljö.
Landstinget har fått omfattande kritik för det rekorddyra OPS-avtalet, som försvarats av den borgerliga alliansen. ”Vi vet på kronan vad Nya Karolinska kostar”, sa tidigare finanslandstingsrådet Torbjörn Rosdahl (M) 2015.
Trots att it-driften ligger utanför OPS-avtalet reagerar nu den politiska oppositionen i landstinget.

Socialdemokraterna anser att det är anmärkningsvärt att landstinget har byggt världens dyraste sjukhus men att it-driften ändå är eftersatt.
– Jag kan konstatera att Landstingsmoderaternas sätt att hantera Nya Karolinska blir väldigt dyrt, och det tillkommer hela tiden nya utgifter. Vad det sedan kommer att kosta att genomföra åtgärderna vet vi inte, säger Erika Ullberg (S), oppositionslandstingsråd, som kräver att den fortsatta inflytten stoppas tills tekniken är säkrad.
Finanslandstingsrådet Irene Svenonius (M) säger att det är naturligt att landstinget köper in konsulttjänster för felsökning.
– SLL IT är driftsansvariga för sjukhusen och naturligvis måste de ta in experthjälp, säger Irene Svenonius.

Finns det någon gräns för hur mycket Nya Karolinska får kosta?
– Det här ligger inom SLL IT:s ordinarie budget. Fokus är att hitta lösningar. Sedan måste våra tjänstemän agera gentemot leverantören som inte levererat vad den lovat.
Under torsdagen meddelade Karolinska universitetssjukhuset att flyttdatumen in på Nya Karolinska ligger fast.

Känner du dig trygg med att mer vård flyttar in på Nya Karolinska?
– Det här en driftsfråga som avgörs av tjänstemän och sjukhusledningen. Ansvaret för patientsäkerheten ligger på sjukhusledningen, säger Irene Svenonius.

Lisa Röstlund
lisa.rostlund@dn.se
Anna Gustafsson
anna.gustafsson@dn.se "

DN LÖRDAG 2 DECEMBER 2017

" Greta Thurfjell: Jag har aldrig hört en kvinna uttrycka sig så krasst om sitt eget utseende

Författaren Lotta Lotass ord har skakat om. Det kan vara bland det sannaste som sagts om vad det innebär att vara kvinna.

Jag skrev orden ”tack och lov ser jag inte bra ut” under min egen selfie på Instagram och för det fick jag skäll.
Det var inte mina ord. Jag hade lånat dem av författaren Lotta Lotass. I en intervju i Borås Tidning (26/11), där hon berättade att hon lämnat Svenska Akademien, fick hon en fråga om sin egen bild av den kulturprofil med band till Akademien som DN:s Matilda Gustavsson under hösten har granskat. Om hon hade erfarenhet av att bli utsatt för hans ”oönskade intimitet”, som Akademien valt att kalla hans övergrepp.
Hon sa nej. Hon sa: ”Tack och lov ser jag inte bra ut och var väl därför ointressant för honom.”
Det är bland det sannaste jag läst om vad det innebär att vara kvinna. De inledande orden – ”tack och lov”! – säger något om hur en kvinnas utseende oupphörligen påverkar hennes vardag, hur det över huvud taget inte går att vara kvinna utan att se ut. ”Tack och lov...” betyder ”hade jag varit snygg hade jag blivit utsatt”. Att det bara är snygga kvinnor som blir utsatta för övergrepp stämmer förstås inte – om den här hösten har lärt oss något är det att ingen går säker. Men att som kvinna betraktas som snygg är välsignelse och förbannelse i osalig blandning.
Därför betyder ”... ser jag inte bra ut” något annat. Aldrig tidigare har jag hört en kvinna uttrycka sig så krasst, så osentimentalt, om sitt eget utseende. Det ses som koketterande att över huvud taget uttala sig värderande om hur man ser ut. Jag har fått lära mig att slå ifrån mig komplimanger men internalisera kritik, att det är andras jobb att

uttrycka åsikter om hur jag ser ut och mitt jobb att sedan ständigt, i tystnad, arbeta utefter de åsikterna.
Men tidigare brukade jag skämta om mitt barnjag som ”den fula ankungen”. Det fanns en underförstådd betydelse i det skämtet, som låg i att jag visste att jag sedan dess blivit en svan. Jag minns att det gjorde människor obekväma, det var säkert därför jag slutade, för att det var ett skämt som innehöll båda extremerna på skalan. Jag vet att jag var ful då. Jag vet att jag är snygg nu.
En välkänd högerprofil, vars varumärke jag inte har någon vidare lust att stärka ytterligare genom att nämna namnet på, skrev nyligen på Twitter: ”Själv betraktade jag det lite som en initiationsrit att [kulturprofilen] kladdade.” Hon jämförde det med att bli ”recenserad i DN”.
Det låter anmärkningsvärt, att trakasserad och recenserad skulle vara jämförbara känslor, och många har upprörts över det hon skrev – men det är en av mycket få gånger jag känt igen mig i hennes verklighetsuppfattning. Att vara kvinna är att veta att ens grad av behagfullhet alltid spelar roll. Att trakasserier ibland är det närmaste uppskattning man kommer. Att man för sin mentala hälsas skull gör bäst i att i huvudet omvandla det mesta till en komplimang, även om man inte önskar något hellre än att slippa. Det är ren självbevarelsedrift, en makaber pest eller kolera-lek utifrån de villkor man erbjuds – hellre utseende som genväg till uppmärksamhet än ingen uppmärksamhet alls.
Samma kväll som jag hade lagt upp bilden på mig själv på Instagram mötte jag en bekant. Hon var närmast uppbragd över det jag skrivit, ropade i mitt öra att jag inte borde säga så om mig själv, att det inte stämde. Jag vet, sa jag, och tänkte att jag inte borde ha sagt så heller. Sedan jag läste Lotta Lotass ord har jag tänkt på dem nästan oupphörligen, upprepat dem för mig själv gång på gång. För att jag en gång i tiden kände igen mig. Och, kanske, för att en del av mig önskar att jag fortfarande gjorde det.

Greta Thurfjell
greta.thurfjell@dn.se "

INK. till Konstnärsnämnden
den 2006 -06- 0 2
Dnr 61 – 84/2006

Till Konstnärsnämnden
Stockholm

[redacted] är i ovanlig förening en regissör av starkt uppmärksammade kulturevenemang och en nyskapare när det gäller att sammansmälta konst, musik, filosofi och litterära texter till överraskande, svårförglömliga möten. Han har vidgat sitt revir till en collageteater som framförts i olika länder och utgått från svenska texter och svensk musik. Hans personliga vision har visat vägen [redacted]talrika kvällar. Dessa har i sin idérikedom och brist på rädsla för det avvikande och svåra påverkat svenskt kulturliv även indirekt.

[redacted] har bjudit in till djupborrande och omtumlande estetiska upplevelser med några av landets främsta musiker, diktare och aktörer. Det har skett utifrån en minimal budget och med en stor tilltro till kulturens omvandlande förmåga. Den ringa förmögenhet han haft har gått till [redacted] I år fyller han sextio år, utan pensionsförmåner eller andra garantier – en djärv frilans i flera avseenden. En konstnärslön skulle betyda mycket – oavsett att den skulle foga samman de genrer som vanligen hålls isär i belöningarna.

Per Wästberg
Författare, ledamot av Svenska Akademien

Horace Engdahl
Professor, Svenska Akademiens ständige sekreterare

Anna Lindal
Violinist, vice preses Kungliga Musikaliska Akademien

Roland Pöntinen
Pianist

Jan Håfström
Konstnär

Håkan Rehnberg
Konstnär

Agneta Ekmanner
Skådespelare

DN LÖRDAG 2 DECEMBER 2017

" Ville att Kulturprofilen skulle få livstidslön

Sju framstående svenska kulturpersonligheter har undertecknat brevet, som den 2 juni 2006 inkom till Konstnärsnämnden. Nämnden beslutar om de statliga inkomstgarantierna för konstnärer, även kallad konstnärslön.

Nio år hade då gått sedan anklagelserna om sexuella trakasserier mot Kulturprofilen blev kända för Svenska Akademiens ledning, efter att flera kvinnor larmat i Expressen.
I brevet till Konstnärsnämnden skriver Horace Engdahl och de övriga undertecknarna att Kulturprofilen ”är i ovanlig förening en regissör av starkt uppmärksammade kulturevenemang och en nyskapare när det gäller att sammansmälta konst, musik, filosofi och litterära texter till överraskande, svårförglömliga möten”.
Engdahl med flera skriver vidare att Kulturprofilens ”ringa förmögenhet” gått till hans verksamhet, här kallad Klubben. De rekommenderar Konstnärsnämnden att ge Kulturprofilen en statlig inkomstgaranti till konstnärer eftersom den skulle ”betyda mycket – oavsett att den skulle foga samman de genrer som vanligen hålls isär i bedömningarna”.
Horace Engdahl skriver under i egenskap av ständig sekreterare i Svenska Akademien och Per Wästberg som ledamot. Brevet har också undertecknats av violinisten Anna Lindal, som då var vice preses i Kungliga Musikaliska Akademien, pianisten Roland Pöntinen, som sedan år 1990 varit ansvarig för Klubbens musikprogram, konstnärerna Jan Håfström och Håkan Rehnberg samt skådespelaren Agneta Ekmanner.
Trots rekommendationen beviljades Kulturprofilen aldrig inkomstgaranti för konstnärer. Systemet avvecklades också fyra år senare efter ett riksdagsbeslut men de som sedan tidigare hade en garanti fick behålla den.
Horace Engdahl var vid den berörda tidpunkten inte bara Akademiens ständige sekreterare, utan också mycket nära vän med Kulturprofilen. I en intervju med DN i mars 2016 lyfte Engdahl fram Kulturprofilen som livsstilsförebild.
– Han lever det goda livet, han är nästan ensam om det, den ende som har förstånd, han borde göra om Klubben till en stilskola för unga män: bli inte hipsters, bli gentlemen!
Under intervjun berättade Engdahl att han grips av en känsla av ”mänsklig värdighet” när han besöker Klubben. Han deltog också vid ceremonin när Alice Bah Kuhnke dekorerade Kulturprofilen med en kunglig orden.
I ett mejl till DN skriver Horace Engdahl: ”Jag har ingen annan kommentar än den ganska självklara, att jag (och många) tyckte att han var värd det som skapare av och mångårig ledare för kulturplatsen Klubben.”
Per Wästberg har vid minst tre tillfällen föreslagit att Kulturprofilen ska tilldelas en kunglig orden. I en intervju med DN förra veckan sade Wästberg att han inte hade en nära vänskapsrelation med profilen, utan menade att han skrivit nomineringarna eftersom han uppskattade Kulturprofilens arbete med Klubben.
Wästberg berättade att han 1997 fått kännedom om anklagelserna mot Kulturprofilen men menade att han personligen inte tagit del av vittnesmålen och att en annan akademiledamot försvarade profilen till ”the bitter end”. Han syftade då inte på Horace Engdahl.
– Jag kan bara nu, i efterklokhetens efterhand, beklaga i högsta grad allting, därför det som han har gjort är för mig obegripligt, förfärande och oförlåtligt, sade Wästberg till DN.

Efter intervjun med DN har Wästberg ”fått skäll” för sina uttalanden, berättar han för Expressen, och hänvisar alla uttalanden till ständiga sekreteraren Sara Danius.
– Sedan dess har hon ytterligare understrukit att eftersom den här saken nu är under juridisk utredning av advokatbyrån Hammarskiöld & Co, som antas dröja ett par månader minst, så får ingen i Akademien yttra sig, säger Wästberg till Expressen.
Roland Pöntinen uppger att han inte har några minnen av att ha signerat rekommendationsbrevet.
– Men det kan vara så att han – Kulturprofilen – bad om att få min namnteckning. Han initierade det säkert själv. Han har alltid klagat över sin dåliga ekonomi, över att ingen ger hans verksamhet stöd, vilket i ljuset av alla inflöden som nu framkommit gör en förvånad. Du ansvarade för Klubbens musikprogram i över tjugo år.
– Ja, men jag hade ingen som helst insyn i ekonomin. Om jag frågade om sådant – och efterlyste större transparens – kunde jag bemötas med ilska, säger Roland Pöntinen.
DN har sökt Per Wästberg för en kommentar till rekommendationsbrevet.

Matilda Gustavsson
matilda.gustavsson@dn.se
Hugo Lindkvist
hugo.lindkvist@dn.se
Björn af Kleen
bjorn.afkleen@dn.se "

DN LÖRDAG 2 DECEMBER 2017

" Hushållens medieutgifter växer snabbt

Det genomsnittliga hushållet spenderar nu 20 000 kronor årligen på medieabonnemang av olika slag. Digitala prenumerationer på morgontidningar har ökat med 260 procent på tre år.

Medieutgifterna tar en allt större plats i hushållens budget. En ny undersökning från Institutet för reklam- och mediestatistik (IRM) visar att hushållens totala medieutgifter har ökat med över 20 procent på tre år – från 16 854 kronor per år 2014 till 20 469 kronor 2017.
Ökningen för strömmade abonnemang på framför allt film och tv samt musik beskrivs som explosionsartad. De har ökat med över 400 procent sedan den senaste undersökningen för tre år sedan. Därefter är det nedladdade tv-spel och digitala prenumerationer på morgontidningar som har ökat mest, med drygt 260 procent vardera.
– Det var överraskande att ökningen för medieutgifterna är så stor. Vår konsumtion av media blir alltmer digital. Den digitala mediekonsumtionen ökar från fortfarande ganska låga nivåer, men de digitala strömningstjänsterna kommer sannolikt att fortsätta växa framöver, säger Tobias Egge, chefsanalytiker på IRM.
Mätt i pengar är det mobilabonnemang, internetabonnemang samt radio- och tv-avgiften som upptar störst andel av hushållens medieutgifter. Utgifterna för mobilabonnemang har ökat med över 9 procent årligen sedan 2011.
I dag har omkring 40 procent av hushållen Netflix. Strömningstjänster som Storytel och Bookbeat för ljudböcker har vuxit i betydelse sedan den senaste mätningen, men samtidigt är nedgången för icke digitala tjänster mindre än ökningen för de digitala.

– Den totala kakan i termer av pengar växer. De sammanlagda medieutgifterna är nu större än vad hushållen lägger på kläder och skor tillsammans, säger Magnus Anshelm, vd på MMS.
Svenskar i åldern 35–54 år spenderar mest på mediekonsumtion och utgiftsnivåerna är också märkbart större i tjänstemanna- och företagarhem. Däremot visar undersökningen inget samband mellan utbildningsnivå och mediekonsumtion.

Sverker Lenas
sverker.lenas@dn.se "

DN LÖRDAG 2 DECEMBER 2017

" Svenska Akademi-syndromet och andra besvärliga åkommor

Har jag drabbats av biblioteksfobi?
Kära Jenny. Mitt problem sträcker sig tillbaka till 1990-talet då jag besökte huvudstaden och gjorde en utflykt till Gunnar Asplunds berömda Stadsbibliotek. Det var sannerligen en vacker byggnad. Men när jag gick upp för den enastående entrétrappan och såg de tusentals bokryggarna saligt höja sig över mig hände något olustigt: jag fick svindel, andnöd, hjärtat rusade och det kändes som om jag skulle dö.

Det jag först trodde var hjärtinfarkt visade sig vara någon typ av panikattack, men psykiskt mådde jag förskräckligt en lång tid efteråt. Sedan dess har jag skamligt nog dragit mig för att gå till bibliotek och Asplunds vackra byggnad har jag aldrig mer besökt. Nu undrar jag: Var det en biblioteksfobi som utlöstes? Varför, i sådana fall, och vad gör jag åt det? Läkare jag rådfrågat har inte tagit mig på allvar.
Pär

Kära Pär. Det finns många tänkbara orsaker till biblioteksfobi – dominant moder, starka bildningskomplex, att arbeta som socialdemokratiskt kulturborgarråd – men jag är övertygad om att just din upplevelse, som talande nog utlöstes i samma sekund som du överväldigades av Stadsbibliotekets interiör, i själva verket beror på något annat. Jag tror att du drabbades av Stendhals syndrom. Stendhals syndrom – och följande hade läkarna kunnat berätta för dig om de hade haft förstånd att läsa lite fransk litteraturhistoria i stället för att rädda livet på kreti och pleti dagarna i ända – kallas även

”hyperkulturemi” och är ett psykosomatiskt sjukdomstillstånd som drabbar personer som utsätts för en överdos skönhet.
Sjukdomen är besläktad med Jerusalemsyndromet (där besökare i den heliga staden övermannas av religiösa vanföreställningar) samt Parissyndromet (en sorts negativ kulturchock som orsakar nervsammanbrott, främst hos japanska turister som är besvikna på resmålet) och dess symtom är yrsel, hjärtklappning, andnöd, svimningar och ibland även hallucinationer.
Att just Stendhal, eller Marie-Henri Beyle som författaren egentligen hette, har fått ge namn åt fasan beror på att han drabbades av våldsamma panikattacker då han 1817 beskådade Giottos magnifika takfresker i katedralen i Florens. ”Hjärtat bankade (…), livet rann ur mig, benen bar mig inte”, skriver en förtvivlad Stendhal i sin färgstarka reseskildring ”Rome, Naples et Florence”. I dag har hundratals liknande fall dokumenterats. Bland andra Marcel Proust och Dostojevskij har misstänkts lida av syndromet.
Du är alltså inte ensam. Möjligen är du den första i världshistorien som drabbats av skönhetschock på ett svenskt bibliotek. Hos oss är andra syndrom betydligt vanligare, många bibliotekschefer misstänks till exempel lida av Pollyannasyndromet (överdriven käckhet), Peter Pan-syndromet är en viktig sporre för många medelålders barnbibliotekarier, och jag har dessutom haft äran att möta hedervärda stamkunder med etablerade diagnoser som Huckleberry Finn-syndromet (extrem stökighet) och Pickwicksyndromet (fetmarelaterade andningsbesvär som orsakar kraftiga snarkningar och sömnapné). Samt, förstås, Ebba Busch Thor-syndromet – ett högaktuellt syndrom som ställer till mycket besvär för våra dementa låntagare.
Som konservativ bibliotekarie med varma känslor för äldre tiders storslagna bildningskatedraler kan jag därför inte låta bli att glädjas över din berättelse. Men självklart ska du få möjlighet att bearbeta traumat och med hjälp av en kompetent psykolog kan du försiktigt börja närma dig ett bibliotek. De har kanske inte så mycket kunskap om Stendhal, men de respekterar en man med udda problem – och dessutom präglas hela terapisfären av en tystnadskultur så kompakt att man frestas jämföra den med det nyligen upptäckta Svenska Akademisyndromet.

Jag vill tjura med Hemingway
Har bibliotekarien någon aning om var man kan hitta bilder på Hemingway när han springer i tjurrusningen i Pamplona? Jag har en tanke om att rama in en förstoring och göra mitt vardagsrum lite grymmare.
Peter

Hej Peter. Tyvärr finns det ingen sådan bild av det enkla skälet att Hemingway aldrig deltog i tjurrusningen i Pamplona. Att festivalen förknippas så starkt med Hemingway beror förstås på att han skildrade dess blodiga kaos i den starkt självbiografiska romanen ”Och solen har sin gång”.
I verkligheten hade författaren blivit omsprungen av en halt hamster – hans ben var ju närmast söndertuggade av splitterskador från första världskriget. Om du kan tänka dig alternativa tavlor kan jag tipsa om John Hemingway, författarens barnbarn, som faktiskt har genomfört hela rusningen. Annars finns det många andra slags fotografier på Ernest med dödade djur, vapen, svårmod etc att välja på, samtliga starka, samtliga väldigt säkra kort för alla som vill imponera på gäster och få dem att tänka ”oj, där är Ernest Hemingway, vilket grymt vardagsrum”.
Fråga Jenny: Mejla till litteratur@dn.se
Jenny Lindh
litteratur@dn.se "

Bibliotekarien rekommenderar
Många sörjer att årets Nobelpris i litteratur har tilldelats en författare. Men misströsta icke, du som saknar fjolårets rockbard, Kazuo Ishiguro inledde sin kreativa bana som gitarrist och tillgrep faktiskt skönlitteraturen som nödlösning efter att skivbolagen refuserat de musikaliska alstren. På senare år har han dessutom fått musikalisk revansch som textförfattare åt jazzsångerskan Stacey Kent. Deras skiva ”Breakfast on the morning tram” ger ett nobelt soundtrack åt kommande prisvecka, eller åtminstone till återstoden av dagen.

Bibliotekarien hyssjar
Återigen har det firats Bad sex awards och återigen skriker jag av ilska över att tävlingen, som utser litteraturens värsta sexskildringar, inte har en svensk motsvarighet. Jag vill dessutom ha vida ramar så att vi kan nominera från hela spektrumet av vår kulturella offentlighet. Vilken fantastisk chans detta skulle vara för formuleringar som ”halvfulla farbrorns tafs” (Erik Hörstadius) eller ”maskulint drullputteri” (Staffan Heimerson) eller de 584 sidorna i Tommy Berggrens självbiografi. Priset bör delas ut av ämnesmässigt lämpligaste institution, det vill säga Svenska Akademien, och helst på Dramatens stora scen – som passande nog kallas ”den stora svarta vaginan” i Mikael Persbrandts memoarer.

Bibliotekarien hämtar upp från magasinet
“För civiliserade, ansvarstagande, spänningssökande kvinnor återstår bara att störta regeringen, eliminera det ekonomiska systemet, införa total automatisering, och förstöra det manliga könet”, inleder Valerie Solanas i sitt skoningslösa Scummanifest, som skrevs 1967 och firar 50 år som radikalfeministisk vätebomb i år. Man kan tycka vad man vill om Scum (om man har läst det vill säga, vilket få har) men jubileet känns kusligt vältajmat så här i sviterna av #metoo. Nätaktivism fanns inte på sextiotalet. I dag kan vi konstatera att civiliserade kvinnor kommer rätt långt med internetupprop. "

DN LÖRDAG 2 DECEMBER 2017

" Gustav Fridolin: Det här var inte tiden att ge upp

I skymundan följer Sveriges utbildningsminister arbetet på Husbygårdsskolan. Samtidigt sätter han makten på spel i regeringsförhandlingarna om de ensamkommande. DN:s Karin Eriksson och Fredrik Funck skildrar politikern som bytte strategi mitt under krisen.

Säg att du är trettiofyra år, och att du förutspåddes en lysande politisk karriär redan när du var tolv. Säg att du stått i spetsen för ditt parti i

sex och ett halvt år, och att det har gjort dig till nästan yngst och nästan äldst i partiledarkretsen.
Säg att du har haft stora visioner om att inta den breda mittenpositionen i svensk politik. Säg att du kom in i regeringen och blev minister och fick uppleva bakslag och nederlag och beslut som alla i din omgivning uppfattade som skit. Säg att du har drabbats av sorg.
Säg att stödet för ditt parti vacklar och att förtroendet för dig som politiker dalar och du vet att du snart ska gå in i din sista valrörelse som partiledare.
Vad gör du?
Om du är Gustav Fridolin – och du kan ärligt talat inte vara någon annan – så sitter du i ett grupprum på Husbygårdsskolan i nordvästra Stockholm och lyssnar på elever som diskuterar en text som de just har läst.
Det är en lite skrämmande historia om en pojke som ska klä ut sig till ett kalas men blir besatt av en djävulsk man. En Faust för fjärdeklassare, fast med lyckligare slut. Eleverna ska hjälpas åt att dramatisera sagan, men först får de bolla formuleringar och fraser. Hur stirrar man hotfullt? Vad menas med att en fågel viskar i ens öra?
Du ställer en viktig kontrollfråga:
– Vad betyder det att bli sig själv igen?
•••
Gustav Fridolin, utbildningsminister och språkrör för Miljöpartiet, har blivit ett välkänt ansikte för lärare och elever i Husby.
Sedan årsskiftet har han återkommit till Husbygårdsskolan en dag ungefär var tredje vecka och ryckt in som alltifrån rastvakt till föreläsare. En extra resurs på en skola i ett av Stockholms mest utsatta och segregerade områden.
– Jag har mött skickliga lärare och en extremt stark lärargärning. Men också ett system som brister och som gör att man jobbar på ojämlika villkor, säger han.
Under den första tiden som språkrör brukade Gustav Fridolin hoppa in som folkhögskolelärare. Det föll när han kom in i regeringen. Det här är något annat.
– Jag har rest väldigt mycket som minister. Jag har mött representanter från i princip alla kommuner i två vändor. När andra vändan var slut, började vi prata om att det skulle vara värdefullt att komma ut i en skola och få den här relationen till några lärare och elever. Då kan de dela sådant med mig som man aldrig gör vid ett studiebesök.
Hur blir man sig själv igen?
Det har hänt något med Miljöpartiet och med Gustav Fridolin senhösten 2017.
I grupprummet på Husbygårdsskolan röjer han inte med en min att han varvar uppdraget som utbildningsminister med hårda förhandlingar i regeringen. Det gäller hanteringen av de ensamkommande ungdomar som nådde Sverige i de stora flyktingströmmarna för två år sedan.
Det ska senare visa sig att Miljöpartiet inte kommer att vika från kravet på att fler ska få stanna. Gustav Fridolin ler sitt särskilda sneda leende, när han får frågor om ryktet att han och hans partikamrater varit redo att lämna regeringen.
– När man sitter med ett mänskligt problem på bordet, då är det inte de scenarierna som man förbereder för. Man förbereder för att hitta en lösning. Men vi har varit extremt tydliga med att detta är viktigt för Sverige och för ungdomarna och för oss som ser det, säger han.
•••
Han hade en klass i släptåg när jag skulle intervjua honom för första gången 2003. Det var elever från Mediagymnasiet i Nacka som fick en rundtur i riksdagen. Han hade gått på deras skola bara något år

tidigare. Nu var han riksdagens yngsta ledamot någonsin, ett politiskt underbarn från Vittsjö utanför Hässleholm i norra Skåne.
Det hände att han presenterade sig som städare i riksdagen när han gick på krogen.
På den tiden kämpade Gustav Fridolin mot stämpeln som ung och arg.
– Jag varken skämdes eller skäms för att det finns saker som gjorde och gör mig förbannad. Däremot blir det här paret ”ung och arg” en sorts mindre viktig ilska, en ilska som ska gå över. Den värjde jag mig väldigt mycket emot.
Historien om hur Gustav Fridolin hamnade i politiken har berättats många gånger: Han och hans kompisar hade skapat oreda i klassrummet och fått som straffuppgift att se en tv-debatt om politik och den ekonomiska krisen. Det var Birger Schlaug som företrädde Miljöpartiet, och han varnade de andra partierna för att spara på skolan.
Det var en period i livet när familjen prövades hårt. Mamma hade drabbats av en stroke och var svårt sjuk i flera år.
– Jag inser ju nu att när morsan var sjuk och att det fanns annat som var ganska tufft, så gav engagemanget mig chanser som jag aldrig annars skulle fått. Det gav ett utlopp för ilskan som jag kände över nedskärningarna på min skola. Skolan var min trygghet. Det kändes så fel att de yngre lärarna fick gå och klasserna blev större. I Miljöpartiet fanns folk som lyssnade på mig.
Gustav Fridolin tillbringade mycket tid hos sina morföräldrar. Morfar, Gustav Fridolin senior, drev en herrekipering hemma i Vittsjö.
– Inställningen som han bar med sig var ju just den att politik är en värld som man ska akta sig för eftersom politiken riskerar att förändra dig mer än du förändrar den. Det bär jag verkligen djupt inom mig, säger barnbarnet.
När ett gammalt pensionat i Vittsjö gjordes om till asylboende i skiftet mellan 80-tal och 90-tal blev det stora reaktioner i byn. Men morfar ville inte lägga ut en protestlista i butiken.
– Då krossades en ruta. Ingen vet om det hängde ihop, men det var den typen av stämningar i byn. Det kastades en molotovcocktail mot flyktingboendet, berättar Gustav Fridolin.
•••
Kanske är det alla beskrivningar av herrekiperingen som får mig att ställa frågor om Gustav Fridolins kläder. Jag har läst att han var med och spände hattar som barn. Jag vet också att han hade lovat sina skånska väljare att ta på sig slipsen, om de nu gick med på att skicka honom till riksdagen 2010.
Jag har noterat att han inte har den där slipsen så ofta nu för tiden. I SVT:s partiledardebatt blev det t-shirt och kavaj.
– Det är ju lite så att partiet är stabilt och har tagit sig ur en tuff tid och en av de saker som jag tillåter mig göra är att vara den jag är. För mig innebär det att jag klär mig som jag trivs med. Jag tror fortfarande att jag klär mig på ett sätt som morfar hade varit okej med. Möjligen hade jag utmanat honom med t-shirten i ”Agenda”, säger han.

Vad betyder stil?
– Jag vet inte. Det är så lätt att fastna i att tänka för mycket på det där. Någonstans när jag fick uppgiften att ta det här partiet stärkt ur det som vi har gått igenom så gav jag mig ett löfte att då ska jag i alla fall försöka vara den jag är.
Vad betyder det att bli sig själv igen? Hur gör man?
Gustav Fridolin grubblade förra våren, när det var så nära att han fick lämna politiken.
– Jag insåg att det fanns ett bättre sätt att göra det på än vad jag hade börjat med. Det måste finnas ett utrymme att spränga de här talepunkterna och vara sig själv, säger han.

Vad var det som inte hade blivit rätt?
– När man går in i det här jobbet som ett mindre parti och ett mindre parti som har bråttom och vill förändra, då måste det vara tydligt att man tar fajterna. Ingen förväntar sig att man vinner varenda fajt, men man förväntar sig att vi tar dem. Jag tror att vi alla var så måna om att visa att vi platsade i regering att vi inte ville visa när vi var oense med Socialdemokraterna, eller stå fullt ut för vad vi tyckte. Vi tappade oss i uppdraget. Jag gjorde det i alla fall.
•••
Vad betyder det att bli sig själv igen? Finns det en berättelse som förenar den pratglade och utsatte tolvåringen i klassrummet i Vittsjö med barnen som han möter i grupprummet drygt tjugo år senare på Husbygårdsskolan?
– Vilket land kommer du ifrån, undrar en av eleverna.
– Sverige. Men tycker du att jag pratar konstigt? Jag är från Skåne, svarar Gustav Fridolin.
Han är van vid att få sådana frågor från skolbarnen. Nästan alla i klassrummen har rötterna i andra länder. Omsättningen av elever i klasserna är stor.
Rektor Magnus Duvnäs väljer sina ord noggrant för att varken försköna eller stigmatisera.
– Jag hoppas att Gustav Fridolin kan se den kraft och den vilja och det hopp om framtiden som finns hos elever och föräldrar och medarbetare. Det finns mycket energi och dedikerade medarbetare. Och det finns barn med en tuffare ryggsäck och tuffare förutsättningar. Sedan är det bra att han också får ta del av det som är ytterstadens problematik, säger han.
Han tycker att det är bra och smart av Gustav Fridolin att återvända till en enda skola, i stället för att bara göra olika studiebesök runt om i Sverige.
– När en minister bara kommer på besök i några timmar så vill skolan vara duktig och visa saker som man är stolt över. Då är det inte säkert att man som Gustav får se hela verksamheten med både styrkor och stora utmaningar. Jag tycker att det är jättehäftigt att utbildningsministern på riktigt vill skapa sig en egen uppfattning om svensk grundskola, säger han.
I Husby har Gustav Fridolin fått se könsgapet med egna ögon. Tjejerna är aktiva på lektionerna och vet vad de vill. För många av killarna är bilden av framtiden inte alls lika klar.
De lever i en verklighet där unga män dör och dödar.
– De här kriminella gängen lever av att ge och lova unga killar snabba och lätta vägar till statuspengar och makt. De har lyckats suga till sig den kraft och det engagemang som samhället skulle behöva, säger Gustav Fridolin.
På Husbygårdsskolan ser han hur viktigt det är att elever som har halkat efter får tidigt stöd.
– I dag ger vi mest stöd i åttan och nian. Då har självkänslan redan brutits ned och eleverna har halkat långt efter. Det är ett systemfel, säger han.
Utbildningsdepartementets förslag om en räkna-skriva-läsa-garanti har stött på motstånd i riksdagen. Det är en fajt som Gustav Fridolin säger att han är redo att ta.
– Det betyder så oerhört mycket för de här killarna, säger han.
Kritikerna kommer att undra: Hur har utbildningsministern tid att extraknäcka i Husby? Gustav Fridolins svar går ut på att han hållit ett högt tempo som minister.
– Produktionen från utbildningsdepartementet har aldrig varit så stark och stor som under de senaste åren. Dels för att vi har stora utmaningar i skolan och dels för att vi tog emot väldigt många nya elever 2015 och behövde göra extremsnabb lagstiftning eller snabba förordningsförändringar eller snabbt få ut pengar i systemen.

•••
Flyktingfrågorna har besjälat Gustav Fridolin under hela hans politiska karriär. När han var ny i riksdagen tog han med sig synskadade Nadina Imamovic, en sjuåring som hotades av avvisning, till en debatt med migrationsminister Jan O Karlsson. 2005 var han med och förhandlade fram den tillfälliga asyllag som skulle ge gömda flyktingfamiljer en ny prövning.
Några månader innan han utsågs till språkrör 2011 var han med och förhandlade fram en migrationsöverenskommelse med alliansregeringen. Den gav bland annat papperslösa rätt till skola och vård. Socialdemokraterna anslöt sig till uppgörelsen efter maktskiftet 2014.
De gröna gjorde avtryck.
Sedan kom hösten 2015.
I slutet av november stod Gustav Fridolins språkrörskollega Åsa Romson med blanka ögon på en presskonferens. Då hade regeringen valt att lägga asylpolitiken på vad som beskrevs som EU:s miniminivå, med tillfälliga uppehållstillstånd, skärpta försörjningskrav, begränsad rätt till anhöriginvandring, medicinsk åldersbedömning.
Jag ställer många frågor till Gustav Fridolin om vad som var svårast den där hösten. Det var svårast, svarar han, för flyktingarna.
– Jag stod där i Katarina kyrka på kvällarna och mötte asylsökande som undrade vart de skulle ta vägen. Vi sorterade kläder på kvällarna och på dagarna så förhandlade vi. I ett sådant läge så finns det inget läge att tycka synd om sig själv. Jag är ganska trött på den här bilden av att miljöpartister tyckte att det intressanta var vad som händer med Miljöpartiet. För det var knappt något som jag hörde i diskussioner i partiet alls.
Men det var ett besvärligt läge, med stora påfrestningar på mottagningssystemen i Sverige.
– Jag tror inte att någon miljöpartist i beslutande ställning i partistyrelse eller riksdagsgrupp kunde vara helt övertygad om vad som i varje läge var rätt beslut. Om man agerar på ett sådant sätt att Sverige hamnar i en regerin gskris så har man något ansvar för vad den regeringskrisen också leder till. De båda stora oppositionspartierna drev att Sverige skulle sluta ta emot asylansökningar och det var ett eko av vad som hördes från vissa ledare på EU-toppmötena. Hade Sverige gått i den riktningen så hade hela asylrätten fallit.

Inte minst Moderaterna säger numera att migrationsöverenskommelsen med er 2011 ledde utvecklingen fel. Vad tänker du om det?
— Att det är antingen ett taktiskt försök att distansera sig från den mest populäre moderatledaren i historien eller ett intellektuellt haveri. Eller bådadera.

Vad är det intellektuella haveriet?
– Att människor kom till Sverige berodde inte på skrivningar i ett papper från 2011, det berodde på kriget i Syrien och att så många människor helt enkelt gav upp möjligheten till en framtid någonstans i skottlinjen mellan IS och Assad. De konkreta regler som man pekar på som anledningen till att människor kom till Sverige är ju regler som vi haft i decennier i politisk enighet. Anledningen till våra problem var att resten av EU svek.

Men det var ju inte bara människor från Syrien som kom?
– Absolut. Men nu säger freds- och konfliktforskarna att kriget i Syrien nästan har den magnituden att det går att jämföra med världskrig i betydelsen hur många som på olika sätt påverkas av konflikten. En del av de unga afghaner som kommit till Sverige beskriver ju hur de

lämnade Iran av rädsla för att bli mer eller mindre tvångsrekryterade till den styrka som skulle slåss för Assad.

Har du sett Grotescos satir, ”Grotescos sju mästerverk”?
– Delar.

Flyktingmusikalen om vad som hände i Sverige 2015?
– Den har jag sett.

Vad tänkte du om den?
– Som med all träffande satir så finns det sådant som man värjer sig mot eller känner lite obehag inför. Men på det stora hela är det ju oerhört intelligent.

Där fanns också bilden att det var mest synd om Miljöpartiet.
– Och det är ju extremt träffande, för det blev ju hela den offentliga debatten runt vårt parti. Det gjorde ont, tror jag, för alla.
Efter flyktingkrisen kom våren, och det gröna statsrådet Mehmet Kaplan, Gustav Fridolins vän, tvingades lämna regeringen efter att ha fått hård kritik för samröre med turkiska extremister.
Miljöpartiets ledning var inte utan skuld.
– Det var en oförmåga hos oss att se oss själva utifrån. Även om Mehmet inte visste det hade han ätit middag med personer som företrädde den typen av åsikter. Det var helt oförenligt med ministerrollen, säger Gustav Fridolin.
Stormen mot Mehmet Kaplan följdes av affären runt Yasri Khan, som nominerats till en plats i Miljöpartiets partistyrelse, trots att han inte kunde ta kvinnor i hand med hänvisning till sin muslimska tro.
- I den historien skulle jag nog säga: Jag uttalade mig klantigt och dumt. Men jag tog också smällen för partiet. Jag tror att de flesta människor nu tror att det var jag som både hade nominerat och beslutat att Yasri Khan skulle ingå i Miljöpartiets partistyrelse. Men det var ju inte mitt beslut, det var valberedningens förslag, säger Gustav Fridolin.

Det var dagar när det fanns rubriker om att Miljöpartiet kunde vara infiltrerat av islamister, vad tänkte du om det?
– Mycket ska man höra innan öronen trillar av. Med all respekt för alla som har åsikter om Miljöpartiet, så är det klart att det finns väldigt många som verkligen vill att vi inte ska lyckas i regeringen.

När upplevde du att krafterna mot Miljöpartiet blev starka?
– Jag gick väl med i Miljöpartiet i mitten av 90-talet, så sen dess.

Finns det någon period när det har trappats upp?
– Ja, helt klart, i regering. Men det finns en sångtext som går ut på att ”ju mer de spottar på oss, desto snabbare kommer vi att blomma”.
•••
– Han kom på en SO-lektion i åttan.
– Nej, han kom i sjuan, och sedan i åttan kom han i SO.
– Just det! Han kom in i klassrummet från ingenstans.
– Vi visste att han skulle komma, men vi visste inte att han skulle komma till oss.
Solin Alwab, Halima Hassano, Hoda Karomi och några av deras klasskamrater i årskurs åtta funderar över utbildningsministerns närvaro på Husbygårdsskolan.
– Det är ju bra. Annars vet man inte hur det är i skolan när man tar beslut om skolan.
– Vi pratar mycket men det är för att vi vill få ut våra åsikter!
Gustav Fridolin inflikar hur mycket de enskilda samtalen med eleverna betyder.

– Ni rycker ju tag i mig rätt ofta. Och då berättar ni saker för mig om varför ni går på den här skolan och vad ni varit med om. Den typen av erfarenheter kan jag ju bara få från er, säger han.
I opinionsmätningarna ligger Miljöpartiet raklångt vid fyraprocentsspärren. Kvällstidningar använder formuleringar som ”skräcksiffror” för att beskriva nivån på förtroendet för det manliga språkröret. Inifrån partiet kommer rapporter om håglöshet och vilsenhet. Skolpolitiken beskrivs ibland som Gustav Fridolins enmansshow.
Så vad har egentligen förändrats på utbildningsdepartementet sedan förra våren? Vad är det som han har gjort på sitt sätt?
Han talar om kampen för läsa-skriva-räkna-garantin och om arbetet med skolkommissionen och beskedet att staten ska ta större ansvar för skolor med stora behov.
– Det har varit rätt hårda fajter. Att gå in och ändra i hur vi finansierar skolan är att ändra i det mischmasch av reformer som lades där någon gång tidigt 90-tal och som alla älskar att diskutera, men som ingen har gjort några tydliga förändringar av sedan dess, säger han.
Han hävdar att Miljöpartiet behövs i utbildningspolitiken just för att släppa in forskare och pedagoger, där partierna gått i stå.
– Alla i politiken bevakar sitt och sedan är alla överens om att detta tillsammans har skapat ett skolsystem som har tappat sin själ. Du kan läsa i betygen vilka hem som eleverna växer upp i. Och så ska det inte vara i Sverige.
•••
Det här är hösten när alla pratar om #metoo och uppropen mot sexuella trakasserier. Tjejerna på Husbygårdsskolan utgör inget undantag:
– Äntligen, det var så bra.
– När vi pratar om det och läraren pratar, så blir det mycket starka känslor. Och att vi tog upp det var så viktigt. För killarna så blev det som ett wake-up call.
– När vi berättade om händelser som gjorde oss obekväma, så såg man på dem att ”wow, det här har hänt tjejerna som går i vår klass”.
Gustav Fridolin kallar vittnesmålen från metooupproppen för starka och viktiga.
– Det finns inte en rimlig människa som inte blir skakad när man tar in tyngden och styrkan, säger han.

Vad har du själv hört och sett?
– Framför allt genom tjejkompisar som i olika lägen har beskrivit svinerier som hänt nyss eller den till synes ändlösa raden av svinerier som funnits.

Och när du rannsakar dig själv?
– Vi hade en situation när jag var lärare där ett antal deltagare, tjejer, beskrev att det sades saker och var en miljö och jargong som inte var okej. Det var en sådan väckarklocka för mig. Vi som lärarkollektiv slog ju först ifrån oss. När det lyftes upp på bordet så var det helt uppenbart att här fanns beteenden som vi inte borde acceptera.
Uppropen har även nått Miljöpartiet, där en riksdagsledamot utreds för sexuella närmanden och trakasserier. Efter att DN uppmärksammat fallet uppmanas riksdagsledamoten att avsäga sig sina politiska uppdrag. Då har Gustav Fridolin haft information i en vecka om att det kommit fram anklagelser mot mannen.

Känner du att ni som parti har gjort tillräckligt kring de här frågorna?
- Jag tror inte att något parti i det här läget kan säga annat än att man måste göra mer. Vi har ju rutiner för hur man ska anmäla och få stöd i

att göra anmälan till polis om det är ett brott som har begåtts. Vi har påmint och kunnat sprida rutinerna nu. Men det parti som påstår att de är opåverkade av detta har inte förstått, säger han.
Han tycker att han har mött mycket ilska mot orättvisor och rasism och sexism bland eleverna i Husby.
– Och här någonstans: Antingen får man övertygelsen att man kan förändra och att saker kan bli bättre. Eller så tappar man tron på det. Och tappar man tron är det väldigt svårt att få den tillbaka, säger han.
Hur blir man sig själv igen? I klassrummen på Husbygårdsskolan? I hårda förhandlingar för de ensamkommande? I ett reportage i Dagens Nyheter?
Det finns ögonblick när jag funderar över hur medvetet han skapar berättelsen om sig själv. Partikamrater brukar beskriva honom som ett politiskt djur, som tänker strategiskt i varje enskilt ögonblick.
– Att tänka strategiskt är en del av min uppgift. Men jag bryr mig faktiskt ganska lite om hur folk uppfattar mig. Att åstadkomma något av mitt liv är viktigt. Att vara politiker är inte viktigt, säger han.
Under det senaste året har visionär realism varit riktmärket för Miljöpartiets ledning. Nu låter det manliga språkröret mer som en aktivist när han talar om hur de gröna måste ta fajterna.
Man kan fråga sig om strategierna går ihop.
– Jag tror att begreppet visionär realist fångar detta. I genomförandet av valmanifestets alla punkter tappade vi att beskriva vad det är för nytt samhälle som vi faktiskt ser framför oss och vill bygga, säger han.
•••
Han är inte bara ung och arg längre. Han är en småbarnspappa på väg in i medelåldern. Han har upplevt tunga förluster.
I våras mördades Zaida Catalán, som var Gustav Fridolins gamla språkrörskollega från ungdomsförbundet Grön ungdom. Hon attackerades under ett FN-uppdrag i Kongo.
Gustav Fridolin skakar på huvudet när han ska beskriva hur beskedet kändes.
– Alla som haft med henne att göra beskrev den här energin och livsglädjen. Det var samma Zaida i de internationella uppdragen som i Grön ungdom. Det fanns alltid en avdelning till att starta och ett samtal till att ta, säger han.
I somras avled miljöpartisten Ulf Bodach Söderström i cancer.
Det är många som kan vittna om hur mycket han betytt för Gustav Fridolin. Det var han som fick den unge partikamraten att börja skriva böcker, och de har författat oräkneliga texter tillsammans.
Därför ber jag att få ställa frågor om sorgen.
– Ulf blev ju sjuk ganska tidigt in i regeringsperioden. Men han har ju hela tiden varit med i jobbet. Vi jobbade med Almedalstalet ihop och han dog en vecka efter Almedalen. Det är klart att när ens bästa vän slåss mot cancer blir det en påminnelse om att man har en liten stund här och att man får göra vad man kan för att göra den här stunden så dräglig för varandra som det bara går, säger Gustav Fridolin.
Han tvekar när jag frågar om det främsta arvet från vänskapen. Svaret är egentligen privat: Hans uppdrag som gudfar till Ulf Bodach Söderströms barn.
– Mitt i det helvete som det är när en vän slåss mot cancer och går bort, så är det en jättestor sak att få komma närmare dem. Det är tre härliga ungar och det är jag väldigt tacksam för.
När tillvaron blir på liv och död kan blicken skärpas.
Gustav Fridolin säger att han har påverkats av de politiska prövningarna och det som hänt i hans liv och runt honom.
– Det som är viktigt, det blir förbannat viktigt. Det som är oviktigt blir inte viktigt alls. Det som spelar roll är vad vi åstadkommer, den här lilla stunden när vi bär ett förtroende.
•••

Säg att du är Gustav Fridolin. Mitt i den lilla stunden av förtroende. Vad gör du?
I slutet av november 2017 står Miljöpartiets språkrör på en presskonferens på regeringskansliet Rosenbad. Han har svart kavaj, svart skjorta, ingen slips.
Partierna i regeringen har gjort upp om nya regler, som innebär att fler ensamkommande kan stanna i Sverige och studera trots att de blivit myndiga.
– Det betyder jättemycket för många unga som rotat sig här och som inget hellre vill än att vara en del av och få bidra till Sverige. Det är ett litet hopp om att vindarna ska blåsa mer i medmänsklighetens riktning, säger Gustav Fridolin.
Nu ska reglerna debatteras i riksdagen. Kritikerna från Moderaterna varnar för att regeringens förslag kan sätta ny fart på flyktingströmmen till Sverige.
– Det är inte enskilda regler i ett lands migrationspolitik som avgör om människor tvingas på flykt, det är världen. Och här handlar det om människor som varit i Sverige länge, som har rotat sig här och vill bidra till Sverige och blivit en del av vår ungdomsgeneration, svarar Gustav Fridolin.
Under förhandlingarna har sprickan i regeringen varit uppenbar. Miljöpartisterna har gjort klart vad de vill. Jag frågar Gustav Fridolin om han tycker att han har kunnat vara sig själv den här gången.
– Detta var det krav som vi ställde på oss själva när vi behövde fatta de svåra beslut som hösten 2015 innebar: Det ska göra skillnad att gröna är i regering. Man ska förändra politiken mer än den förändrar en själv, säger han.

Om du ska sammanfatta de senaste åren, vad har du lärt dig om dig själv?
– Att det här i alla fall inte var tiden att ge upp.

Text **Karin Eriksson** Foto
Fredrik Funck
fredrik.funck@dn.se "

" Gustav Fridolin
Aktuell: Utbildningsminister och språkrör för Miljöpartiet.
Familj: Hustrun Jennie Fridolin och två barn.
Född: I maj 1983. Uppvuxen i Vittsjö i norra Skåne, gymnasiet i Nacka.
Bor: Radhus i Sundbyberg.
Bakgrund: Mediegymnasiet i Nacka 1999–2002. Riksdagsledamot 2002–2006. Reporter på TV4:s ”Kalla fakta” och krönikör i flera dagstidningar. Folkhögskolelärare i religion och historia. Riksdagsledamot från 2010. Språkrör från maj 2011.
Gustav Fridolin har skrivit fyra böcker:
”Från Vittsjö till världen. Om global apartheid och alla oss som vill någon annanstans”.
”Blåsta. Nedskärningsåren som formade en generation”.
”Morfar skrev inga memoarer”.
”Maskiner & människor. En skrift om arbete och framtidstro”, ihop med Ulf Bodach Söderström.

Husbygårdsskolan
En F–9-skola med 430 elever belägen mitt i Husby.
43 procent av eleverna har godkänt betyg i alla ämnen. Om nyanlända och elever med okänd bakgrund exkluderas stiger siffran till 58 procent.
Källa: Stockholms stad

Husby
Stadsdel på Järvafältet i nordvästra Stockholm med 12 000 invånare. De allra flesta har utländsk bakgrund och runt 60 procent är födda i ett annat land.
I maj 2013 utbröt ett upplopp i Husby. Ungdomsgäng satte minst 100 bilar i brand och poliser möttes av stenkastning. Under någon vecka spreds uppploppen över Stockholm och Sverige.
Polisen har klassat Husby som ett särskilt utsatt område.

Uppgörelsen omfattar personer som registrerades som ensamkommande i Sverige före den 24 november 2015. De uppgav att de var under 18 år när de kom, och klassades som över 18 när de fick avslag på sin asylansökan.
De får en ny möjlighet att stanna i Sverige för att genomföra studier på gymnasiet. Villkoret är att de har väntat på asylbesked i mer än 15 månader.
Partierna är även överens om att reformera lagen om eget boende, ebo, samt låta den tillfälliga asyllagen gälla fram till juli 2019.
Förslaget lämnas nu över till riksdagen.

Miljöpartiet
Bildades 1981 av bland andra den förre folkpartisten Per Gahrton.
Kom in i riksdagen första gången 1988, åkte ur 1991. Tillbaka i riksdagen från 1994.
Miljöpartiet betraktar sig som ett blocklöst mittenparti, men har tillhört det rödgröna lägret i svensk politik i närmare 20 år.
1998 inleddes ett tätare samarbete med Socialdemokraterna och Vänsterpartiet, ett samarbete som efter vissa konvulsioner fortsatte efter valet 2002.
2011 ingick partiet en ramöverenskommelse om migrationen med den dåvarande alliansregeringen.
Från 2014 ingår Miljöpartiet med sex statsråd i regeringen Löfven.

Talepunkter
En förberedd fras som ska sammanfatta ett slagkraftigt budskap. Talepunkter kan upprepas till leda i debatter och utfrågningar. I värsta fall framstår det som om politikern över huvud taget inte lyssnar på diskussionen. Kommer från engelskans talking point. Ingick i Språkrådets nyordslista 2015. "

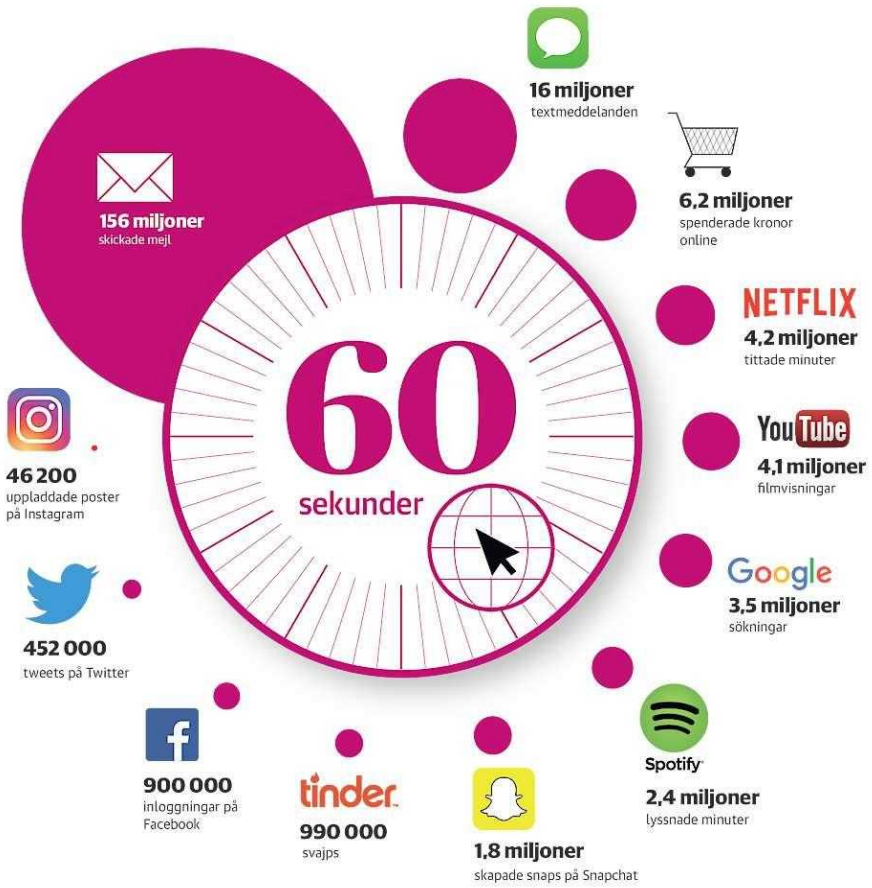

DN LÖRDAG 2 DECEMBER 2017

" Det här gör vi under en minut på Internet

Den här texten tar ungefär en minut att läsa. Under den tiden har vi skickat 16 miljoner sms, gjort 3,5 miljoner Googlesökningar och näthandlat för sex miljarder kronor. För att bara nämna en del.

Det är företaget Cumulus Media i Atlanta, USA, som varje år gör sammanställningen av världsmedborgarnas internetaktivitet. Eller interaktivitet kanske är bättre att säga, eftersom det till stor del handlar om kommunikation.

Av världens 7,6 miljarder invånare är precis hälften, 3,8 miljarder, internetanvändare. Tre fjärdedelar av dem är aktiva på sociala medier, nästan alla via sina mobiltelefoner.

Vad gör vi då? Jo, mejlar, messar, tittar på video, söker och handlar. I en enorm omfattning.

Om man slår ut det totala användandet på dygnets alla 1 440 minuter blir volymerna hisnande. Vi skickar till exempel 156 miljoner mejl. Det blir 2,6 miljoner i sekunden, om du undrade varför det alltid är fullt i din mejlkorg.

Mejl är fortfarande totalt dominerande: tio gånger så frekvent som sms och nästan 100 gånger så vanligt som Snapchat-meddelanden.

Användandet av de sociala medierna ökar dock snabbt över hela linjen. Varje minut sker 900 000 inloggningar på Facebook, på Instagram läggs det upp 46 200 inlägg och på Twitter det tiodubbla.

Varken Twitter eller Instagram är dock i närheten av aktiviteten på dejtingappen Tinder. Där görs nästan en miljon swipes varje minut. Huruvida de går till höger eller vänster framgår inte av statistiken.

Dock är Tinder en av de tjänster där aktiviteterna faktiskt inte ökat så mycket sedan 2016. De stora vinnarna är i stället de största jättarna: Google och Facebook, som ju också är de som tar merparten av all annonstillväxt på världsmarknaden. Antalet inlogg på Facebook ökade med 28 procent och Instagram-aktiviteten med 21 procent. Google hade en ännu starkare utveckling: Youtube-tittandet steg med 46 procent och googlingarna med 45 procent.

Vad leder då detta allt mer intensiva mobilknappande till? Att vi blir mer upplysta, kommunicerar bättre och till och med kommer lite närmare att finna lyckan? "

Möjligen. Eller kan man se det så här: de aktiviteter som finns med i grafiken här intill kontrolleras av tio företag. De företagen har en makt som ingen enskild stat är i närheten av. De styr vad vi ser och gör och använder just nu till stor del den makten till att förstärka filterbubblor och hjälpa till att sprida falska nyheter, näthat och propaganda. I den här minuten och 1 439 gånger till innan det här dygnet är slut.
Man kanske skulle läsa en bra bok i stället.

Martin Jönsson
martin.jonsson@dn.se "

DN SÖNDAG 3 DECEMBER 2017

" Afrika måste ta sitt ansvar

Både afrikanska och europeiska bedömare skyller gärna alla Afrikas bekymmer på Europa. Det är orimligt.

Det fasansfulla slaveriet av afrikanska migranter i Libyen måste få ett omedelbart slut. Om detta är EU och Afrikanska unionen (AU) överens efter veckans toppmöte i Elfenbenskusten.
Hur det ska gå till återstår att se. Det är lätt att förbli pessimistisk, trots att både de afrikanska och europeiska länderna betonade situationens allvar och lovade åtgärder. Men med tanke på att Libyen länge ens vägrade nämnas med namn i en deklaration mot slavhandeln är det lätt att se hur långt det är till faktiska kännbara åtgärder.
Att ta ansvar är svårt. Det påstås av somliga att slaveriet i Libyen, liksom många av de fasansfulla förhållanden som möter Afrikas migranter, främst skulle vara Europas fel.
”EU:s invandringspolitik (bidrar) till att upprätthålla de strukturer som möjliggör det skrupellösa utnyttjandet av afrikanska migranter i Libyen”, säger till exempel forskaren Jesper Bjarnesen på Nordiska Afrikainstitutet till TT. Hans recept är ”flera lagliga vägar in i Europa”.
Men lösningen på Afrikas problem är inte att hjälpa till att dränera Afrika på sin ungdom. Förmyndaraktiga förklaringsmodeller som ”huvudansvaret är inte Afrikas” och ”det mesta är kolonialismens fel” snarare förvärrar situationen.
För det första är det afrikaner, inte européer, som står för slavhandeln i Libyen. Ingen europé tvingar libyska flyktingsmugglare och gangsters att handla med människor som boskap. Man kan inte hymla om att slavhandeln, förutom de ekonomiska skälen, är ett frapperande utslag av nordafrikansk rasism mot svarta från söder om Sahara.

Dessutom är det de afrikanska ledarna själva som har huvudansvaret för att bygga samhällen där medborgarna trivs och vill stanna. Det är de som måste skapa jobb, inrätta transparenta myndigheter, riva tullmurar, garantera rättsäkerhet, demokratisera, utjämna orättvisor. De måste inte minst bli bättre på att inbegripa kvinnorna i landets utveckling. Att utbilda flickor minst lika länge som pojkar, och ge dem goda möjligheter till yrkeskarriär, är en snabb väg till större välstånd. Ändå sitter det så långt inne i så många afrikanska länder.
Stora delar av den afrikanska kontinenten har i decennier plågats av den värsta korruption – ledarna har föredragit att berika sig på mutkulturen framför att bekämpa den. De borde rensa upp i det träsket snarare än att skylla ifrån sig.
När Angela Merkel talar om en ”Marshallplan” med investeringar i Afrika är det oerhört viktigt, precis vad gäller biståndet, att ha kontroll på att pengarna inte försvinner ner i de bottenlösa fickorna hos någon despot eller hans kusiner.
Tidningen Economist redovisade nyligen några av den afrikanska kontinentens stora framsteg under 2000-talet. Kampen mot hiv/aids och malaria har varit framgångsrik, fler barn går i skola och den förväntade livslängden har ökat med frapperande 10 år, från 50 till 60, bara sedan år 2000.
Problemet gäller måtten för säkerhet, fred och rättsprinciper. Där pekar de flesta kurvorna åt fel håll, inte minst på grund av inbördeskrig i flera länder – däribland just Libyen.
På toppmötet i Elfenbenskusten slogs fast att Europa och Afrika måste bli mer jämbördiga samarbetspartner. Där Europa backar undan, där flyttar USA, Japan och inte minst Kina fram sina positioner.
Självklart tjänar också de europeiska länderna på att bidra till afrikanskt näringsliv och jobbskapande. Men framför allt bör Europa öka sina ansträngningar för Afrikas skull.
DN 3/12 2017 "

DN SÖNDAG 3 DECEMBER 2017

" Seriepedofilen förtjänar hårdare straff än så här

Så föll den historiska domen: Fängelse i tio år för den man som tvingat sammanlagt 27 barn till grova sexuella handlingar i webbkamera. Han är den första som har dömts för våldtäkt på nätet. Han dömdes även för grovt barnpornografibrott eftersom han spelat in och sparat övergreppen.

De 27 barnen har härmed fått någon sorts upprättelse. Och för en tid kommer denne man inte att kunna plåga fler små flickor och pojkar. Men det är förstås svårt att känna någon glädje.
Det här är inte första gången just den här mannen har dömts för övergrepp mot barn. Han är 41 år nu, och de senaste 20 åren har han hunnit sitta i fängelse flera gånger. I hela sitt vuxna liv har han ägnat sig åt olaga hot, olaga tvång, sexuellt ofredande, grovt sexuellt tvång, våldtäkt mot barn. Och så vidare. Även vuxna kvinnor finns bland offren.
Han har fått vård. Men uppenbarligen blir han inte bättre. Jo, pedofili är en sexuell störning, den drabbade kan inte själv rå för den.
Samtidigt tycks det finnas en diskrepans mellan vilka som har pedofila tendenser och vilka som agerar på sina begär.
Enligt Niklas Långström, psykiatriprofessor vid Karolinska institutet och forskningsledare i Kriminalvården, beräknas 1 procent av männen och 0,5 procent av kvinnorna känna sig sexuellt dragna till barn (DN 3/6 2011). En undersökning som företaget Netclean gjort i 33 länder, däribland Sverige, visar emellertid att den typiska personen som begår sexuella övergrepp mot barn är en man.
I 40 procent av fallen lever han med en partner och har barn i sin närhet. Han är inte den där lättigenkännliga enstöringen. Han kan vara vem som helst.

Och han har ett val. Alla har ett val. Men vissa kommer att välja sig själva och sin egen njutning över barns rätt att få vara barn. Därför är det till rättsväsendet vi måste sätta vår tillit.
Det är då illavarslande att domen kom samtidigt som Sveriges poliser slår larm om att de inte hinner utreda sexbrott mot barn i sociala medier. De har inte tid, pengar, resurser, kompetens nog. Det är svårt att förstå detta, att verkligen ta in det.
För man kan nog utan att överdriva säga att av alla statens uppdrag, så räknas ett fungerande polisväsende som ett av de mest grundläggande. Och av alla polisens uppgifter hör detta att skydda barn mot sexuella övergrepp till det allra viktigaste. Men polisen klarar alltså inte detta kärnuppdragens kärnuppdrag. Då är något mycket fel.
Det där med bristande internetkompetens är förmodligen det främsta skälet till att inget händer. I Brottsförebyggande rådets rapport framgår att anställda inom polis och rättsväsende inte vet hur saker fungerar och inte heller vet vart de ska vända sig för att få teknisk assistans. Så läggs anmälningarna ned: Spaningsuppslag saknas. Detta problem har varit välkänt i många år nu, utan att något har hänt.
Och när något väl händer, som i fallet med den nu dömda mannen? Då är det sällan tillräckligt.
Han släpptes senast ur fängelset i december 2016. Då avtjänade han straff han för olaga hot, övergrepp i rättssak, försök till sexuellt tvång, sexuellt ofredande och barnpornografibrott. Ett år och 27 barn senare är han där igen, den här gången dömd till det absolut hårdaste straff lagen medger: Tio års fängelse. Det är ärligt talat ynkligt när det gäller någon som han: en återfallsförbrytare i den grövsta och värsta brottslighet som finns.
Tio års fängelse innebär i Sverige att han är ute efter sex år. Det betyder att för varje barn han utsatt förlorar han ungefär tre månader av frihet. Jag tycker att de är värda mer. Jag tycker han förtjänar värre.

Lisa Magnusson
lisa.magnusson@dn.se "

DN SÖNDAG 3 DECEMBER 2017

" Peter Wolodarski: Viktigt att publicera, men glöm aldrig att det handlar om människor.

Det pressetiska systemet ger inga exakta svar. Syftet är i stället att tvinga fram reflektion och eftertanke. Vår tid behöver mer av det förhållningssättet, inte mindre.

Det kom ett mejl i veckan från en person som heter Mats. Det nådde mig efter att DN – utan att nämna något namn – avslöjat att en miljöpartistisk riksdagsledamot anklagas för sexuella trakasserier. ”För att inte hela landet skall misstänkas kommer här lite namn ni borde publicerat avseende Metoo”, skrev han.
En av de två personer som fanns med på Mats lista var en MP-ledamot, som inte hade något med de aktuella anklagelserna att göra. Jag googlade hans namn och såg snabbt att Flashback och Twitter spekulerade friskt om samme individ. Ryktesspridarna på internet ”visste” vem DN-granskningen handlade om. Tillsammans med spekulationerna på olika internetforum flödade rasistiska kommentarer kring den utpekade.
I sitt mejl till mig lade Mats till: ”Fler namn vid förfrågan … Internet är obarmhärtigt.”
Han hade onekligen rätt i att internet är obarmhärtigt, men inte riktigt på det sätt han tänkte sig.
Det som ”hela internet visste” var nämligen fel. Den miljöpartist som DN granskat är varken född utomlands eller har ett ovanligt namn. Han heter i själva verket Stefan Nilsson. DN namngav Nilsson en kort tid efter den ursprungliga granskningen. Då hade Nilsson hunnit hoppa

av Miljöpartiet och göra sig själv till politisk vilde i riksdagen – en händelse med stort allmänintresse.
Jag talade i fredags med den miljöpartist som blev felaktigt utpekad på Flashback. Han har haft en förfärlig vecka, på grund av ryktesspridningen, och utsatts för rasisters och andras intolerans, demonisering och hot. Och vad värre är: det är inte första gången både han själv och hans familj drabbas.
Det finns de som anser att den svenska pressetiken har spelat ut sin roll, eftersom internet redan ger svar för de nyfikna.
Internet ger massor av svar, men de är långt ifrån alltid korrekta. Hänsynen till andra är ofta obefintlig.
En publicist, å sin sida, har åtaganden i dessa frågor. Det är inte ansvarsfullt att sprida allt man vet, även om det efter noggranna kontroller visar sig vara sant.
Ytterst handlar det om en balansakt. Hans Schöier, under många år en tongivande svensk chefredaktör, formulerade följande pressetiska vägledning – den är ständigt aktuell.
För det första: Är uppgiften sann? Om svaret på den frågan är ja: kom ihåg att du skriver om människor!
De senaste veckorna har den svenska pressetiken satts under prövning i samband med Metoo-vittnesmålen.
Vad är det egentligen som gäller? frågar många. Varför namnges person X men inte person Y? Varför gör chefredaktörer ibland så skilda bedömningar?
Som ansvarig utgivare för Dagens Nyheter har jag fått frågor om den så kallade Kulturprofilen. En del har undrat varför DN inte namngett honom, andra har tyckt att vi redovisat alltför många detaljer kring hans agerande.
Det är viktigt att dessa frågor debatteras, särskilt eftersom utgivningsbeslut förutsätter eftertanke och reflektion.
Just själva reflekterandet, att väga olika intressen mot varandra, är essensen i ett pressetiskt förhållningssätt.
De pressetiska reglerna innehåller visserligen paragrafer men dessa är inte menade att användas mekaniskt. I stället kommer reflektionen eller avvägningen till uttryck i det enskilda fallet. Den ansvarige utgivaren ska varje gång sträva efter det rätta. Ett sådant krav kan låta luddigt men dess innebörd är påfallande verklig.
Pressetiken tvingar utgivaren att inta en ansvarig hållning inför den publicistiska uppgiften. De flesta chefredaktörer kommer också i allmänhet fram till liknande svar, om omständigheterna påminner om varandra. Men inte alltid. Kvällstidningarna är i regel mer offensiva.
Som journalister vill vi berätta så mycket som möjligt, men samtidigt måste vi ta hänsyn till att enskilda personer kan fara illa av publiciteten. Och en publicitetsskada måste kunna motiveras.
Svenska chefredaktörer och utgivare har nu en uppgift att förklara pressetiken när den i debatter framställs som tvivelaktig: vi har ofta varit för dåliga på att motivera våra beslut. En del ställningstaganden har också varit undermåliga och inkonsekventa.
Kanske har det också getts sken av att pressetiken är något slags juridik när det i stället handlar om just etik, ett krav på att agera omdömesgillt vid varje enskilt beslut.
Det var under hot om lagstiftning och inskränkningar i tryck- och yttrandefriheten som det nuvarande pressetiska systemet tog form. Det blev till sist en rimlig reform.
Pressetiken väger in hur vissa normer förändras i takt med tiden.
Under Palmerättegången i tingsrätten 1989 namngav få medier Christer Pettersson. Dagens Eko hade ett pipljud under sin sändning för att anonymisera.
I dag hade många nog gått ut med Petterssons namn. Å andra sidan namnges brottsoffer knappast alls numera i nyhetsrapporteringen.

På samma sätt väcker Metoo-kampanjen viktiga frågor som lär påverka praxis.
Men även om normer förändras och skiljer sig åt mellan länder blir det aldrig omodernt att ställa krav på medier som vill betraktas som seriösa.
DN har varit restriktiv med namn i samtliga Metoo-publiceringar, främst för att skadorna för de utpekade riskerar att bli onödigt stora. Det är hela tiden en avvägning mellan viljan att berätta så mycket som möjligt och att visa hänsyn mot den enskilde. Inte sällan finns även anhöriga med i bilden.
Vi har hittills inte namngett Kulturprofilen, trots att de uppgifter vi haft i tidningen är sanna och har ett mycket stort allmänintresse. Beslutet grundar sig i att han visserligen är känd i kretsarna kring Svenska Akademien, men att han samtidigt inte är ett bekant namn för de flesta svenskar.
Vi redovisar 18 utförliga vittnesmål. Men antalet personer som kunnat ringa in honom är ändå begränsat.
Och varför har vi publicerat så många uppgifter? De detaljerade vittnesmålen är viktiga för autenticiteten och förståelsen av sambanden, inte minst maktstrukturerna kring Svenska Akademien. Våra läsare har själva kunnat värdera berättelserna. Och det är betydelsefullt.
Inget av detta är enkelt. De som funderar kring dessa dilemman kan komma fram till kolliderande slutsatser, i synnerhet under en så turbulent period som under de senaste veckorna.
Skulle DN i veckan ha angett namnet på miljöpartisten från början, för att undvika ryktesspridning? Skulle vi ens ha berättat att det handlade om en riksdagsledamot?
Frågorna är svåra, argument pekar i olika riktningar. Varje utgivare måste ta ansvar för sina beslut utifrån sitt underlag.
En sak är säker: rykten i sociala medier minskar inte behovet av etik hos de traditionella massmedierna.
Fråga den miljöpartist som i veckan fått sitt liv skadat av dem som trott sig veta – och blankt struntar i konsekvenserna av sin tro.

Peter Wolodarski
twitter.com/pwolodarski "

DN SÖNDAG 3 DECEMBER 2017

”Så ska vi sätta stopp för jakten på vinster i välfärden”

Skattemedel ska användas till skola och välfärd och inte gå till att starta förskolor i andra länder eller till stora vinster. I mars nästa år läggs en proposition om tillstånd för att motta offentliga medel inom skolväsendet. En utredning ska föreslå hur vi säkrar att skattemedel används rätt inom vården, skriver Ardalan Shekarabi (S) och Ali Esbati (V).

En stor folklig majoritet vill att vinstjakten i välfärden stoppas. Regeringen och Vänsterpartiet är överens om att vi ska säkra att våra skattepengar går till det som de är avsedda för och inte till den vinstjakt som vi ser har skapat förödande effekter i vår gemensamma välfärd. En proposition om tillstånd för att motta offentliga medel inom skolväsendet, inklusive vuxenutbildningen och inom socialtjänstens områden, exempelvis inom äldre- och funktionshinderomsorgen kommer därför att presenteras i mars nästa år. En kommande utredning ska analysera och överväga olika alternativ som syftar till att skattemedel används till vad de är avsedda för även inom hälso- och sjukvårdssektorn.

Alltför ofta påminns vi om att marknadslogiken leder fel och urholkar välfärdens kvalitet. Vi har sett exempel på ägare som länsat skolföretag och satt det i konkurs, med följden att tiotusentals elever plötsligt stått utan skola. Vi ser också att det finns incitament för att skolor använder sig av glädjebetyg för att attrahera elever samtidigt som de håller nere lärar- och personaltätheten i syfte att öka vinstmarginalerna.

Vinstdrivande aktörer tenderar också att prioritera elever med mindre behov. Det är ingen slump. Felaktiga drivkrafter ger incitament att plocka russinen ur kakan, att till exempel välja resursstarka elever och på så sätt spä på segregationen.

Inom hälso- och sjukvården ser vi en liknande utveckling. Privata vårdcentraler har i hög grad etablerat sig i mer välbeställda områden där hälsan är relativt god. Det finns exempel på privata kirurgkliniker där enskilda läkare fått bonus för att utföra fler kirurgiska ingrepp – vilket lett till överrapportering och oskäligt mycket skattemedel i ersättning från landstinget, samtidigt som patienter riskerar att utsättas för onödiga ingrepp.

Syftet med den reglering som vi kommer att föreslå för skolväsendet och omsorgen är att offentliga resurser ska gå till välfärden. Detta är vad vi vill åstadkomma.

1 Skattemedel ska användas till skola och välfärd

Det är förvånande att inte fler partier i Sveriges riksdag kan ställa sig bakom denna princip. I stället försöker man få det att låta som om vi vill förbjuda företag från att verka i välfärden. Det är nonsens. De som vill engagera sig i sektorn är välkomna att göra så. Men vill du göra det med våra gemensamma skattemedel så borde det vara självklart att dessa ska komma barn, äldre och brukare till del och inte gå till att starta förskolor i andra länder eller till stora vinster. Det borde heller inte vara kontroversiellt att välfärdsverksamhet som finansieras av skattemedel med demokratiskt fastlagda, samhälleliga mål också måste bidra till uppfyllandet av dessa mål. Det räcker inte med att säga att enskilda verksamheter borde vara bra. Vi är skyldiga att se till att våra välfärdstjänster samlat sett håller god kvalitet och motverkar social segregering.

2 Vi vill stärka den idéburna sektorn
Samtidigt som vinstjakten ska stoppas ska vi värna valfriheten och mångfalden i välfärden. De senaste decennierna har den idéburna sektorns andel av utförandet av välfärdstjänster varit liten och inte heller ökat. Tvärtom har trenden varit att små företag köpts upp av stora koncerner. Vårt besked är att seriösa välfärdsaktörer som sätter verksamhet och samhällsansvar före vinstintressen kommer att garanteras rättvisa villkor att verka inom välfärden. De idéburna aktörerna drivs inte av möjligheten att göra stora vinster och kommer därför inte heller att omfattas av vinstbegränsningen.

3 Vi tror på långsiktighet i motsats till kortsiktig vinstjakt
I den föreslagna regleringen tas hänsyn till att underskott kan förekomma under exempelvis uppstartsskeden. Underskott ett räkenskapsår får enligt förslaget föras vidare maximalt tre räkenskapsår, det vill säga aktörer som haft låga resultat kan ta igen dessa de tre efterföljande åren och får då göra ett högre rörelseresultat. Vinster som överstiger en marknadsmässig avkastning på det operativa kapitalet ska med den aviserade regleringen återinvesteras i verksamheten. De ska inte kunna delas ut till ägarna eller användas till uppköp av annan verksamhet. Vinstregleringen ska inte kunna kringgås via bokföringsmässigt trixande. Inget företag ska heller tvingas att gå med förlust. Just nu slipar vi på dessa förslag för att se till att de är så träffsäkra som möjligt.

4 **Vi vill få bort vinstjakt som incitament i vården**
Vi är också överens om att nu tillsätta en särskild utredning som med början i juni nästa år ska lämna förslag på hur vi kan säkra att skattemedel används till det de är avsedda för även inom hälso- och sjukvårdssektorn och att säkerställa att det är hur sjuk du är som ska avgöra vilken vård du får – inte storleken på vare sig din egen eller någon annans plånbok.

Uppdraget innefattar bland annat att analysera och överväga olika alternativ till nuvarande styr- och ersättningssystem samt lagen om valfrihetssystem (LOV) med en behovsstyrd vård som ledstjärna. Utredningens förslag ska bidra till att privata och offentliga aktörer får lika ansvar för bland annat folkhälsoarbete, forskning och utbildning. De ska också ta sin utgångspunkt i tillit till personalens kompetens och förmåga, och inte innebära ny betungande administration för vårdens personal.

En majoritet av svenska befolkningen vill få bort vinstjakten från välfärden. Det är en åsikt som också delas av borgerliga väljare. Enligt en tidigare SOM-undersökning från 2013 framgår att även de som själva använde privata alternativ eller hade nära anhöriga som gjorde det var negativa till vinstutdelning. Även de som i undersökningen tyckte att det var ”mycket viktigt” med valfrihet ansåg emellertid att det inte skulle vara tillåtet med vinstutdelning. Det finns helt enkelt ingen motsättning här. De borgerliga partierna och Sverigedemokraterna sitter dessvärre i knät på vinstlobbyn och vägrar lyssna på sina egna väljare i den här frågan.

Den personal som sliter för allas vårt bästa både inom privat och offentligt ägda verksamheter, måste få göra sitt jobb utifrån välfärdens kärnvärden, utan att pressas av vinstmotiven.

Vi ser stora behov att stärka välfärden framöver. Därför behövs nu regelverk som säkerställer att skattemedel som ska gå till investeringar och förstärkningar stannar i välfärden och kommer alla till del. Vi arbetar nu intensivt med att finslipa välfärdsutredningens förslag. När

jakten på vinst går ut över våra barn, våra äldre och våra sjuka har någonting gått alldeles snett. Vi som politiker har ansvar för att göra allt vi kan för att ställa det till rätta.

Ardalan Shekarabi (S), civilminister
Ali Esbati (V), sammankallande i Vänsterpartiets förhandlingsdelegation "

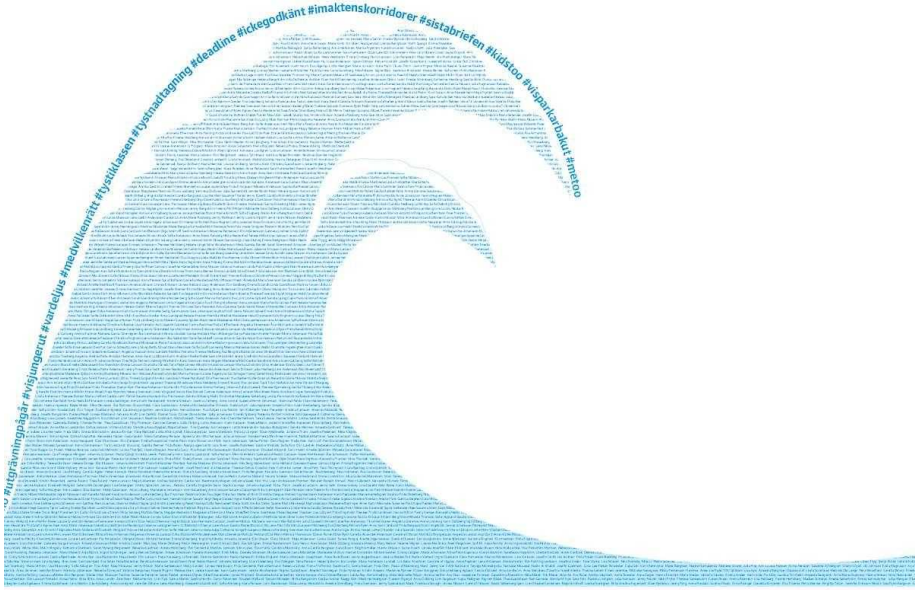

DN SÖNDAG 3 DECEMBER 2017

" Därför sköljer #metoo-vågen in över Sverige

I världens mest frigjorda land har över 70 000 svenska kvinnor skrivit på uppropen mot sextrakasserier. Varför händer det här? DN:s Karin Eriksson och Sanna Torén Björling undersöker vår förmåga att skapa en folkrörelse.

1. Den sociala revolutionen

Det är en fascinerande tanke: den här historien börjar med en man som gör en film om en kvinna i underläge. Filmen ger honom en stjärnstatus som han utnyttjar för att kränka och förnedra kvinnor.
I en av scenerna i ”Shakespeare in love” utdelar Viola de Lesseps en örfil till Lord Wessex när han tvingar till sig en kyss. Hennes protest är förgäves: hon måste underordna sig sin fars och drottningens vilja och acceptera en make hon inte vill ha.
Hollywoodproducenten Harvey Weinstein belönades med en Oscar för bästa film 1999.

I oktober bröt en lång rad kvinnor tystnaden om hur han använt sin position. Skådespelaren Alyssa Milano lyfte upp hashtaggen Metoo på Twitter, och skapade en global proteströrelse mot sexuella trakasserier.
I Sverige valde tiotusentals kvinnor att säga: ”Jag också.”
Skådespelarna var först ut. Därefter följde sångarna, juristerna, teknikerna, lärarna, politikerna, akademikerna, idrottarna, journalisterna, kockarna, läkarna … Hittills har över 70 000 kvinnor i ett 50-tal branscher och sektorer skrivit på protesterna.
Det är uppenbart att debatten fått mycket stor spridning i just Sverige.
– Vi är chockade över att det har blivit så stort, säger Clara Berglund.
Hon är generalsekreterare för paraplyorganisationen Sveriges kvinnolobby, som organiserar alltifrån kvinnojourer till 1,6 miljonersklubben som kämpar för kvinnohälsa.

– Vi jobbar med de här frågorna varenda dag. Vi upplever att det sällan är någon som lyssnar och att det är svårt att få upp dem på agendan. När det här händer blir vi helt tagna på sängen.
Nu talar experterna om en social revolution, som suffragetternas kamp för rösträtt för hundra år sedan.

– Du har tryckt hål på en böld. Det är en social revolution som kommer att ändra relationen mellan män och kvinnor mycket mer än vilken bra lagstiftning som helst. Det kommer att ändra vad män menar att man kan göra och vad man kan tillåta sig, det kommer att ändra vad kvinnor menar att man kan stå ut med, säger Drude Dahlerup, professor emerita i statsvetenskap vid Stockholms universitet.

En revolution! I fredliga Sverige? Hur gick det till?

2. Sverige och USA

Den här historien tar också avstamp i vad många feminister världen över uppfattade som en käftsmäll: det amerikanska presidentvalet i november i fjol, när celebriteten Donald Trump besegrade Hillary Clinton och tillträdde med den manligaste ministeruppsättningen på 40 år.

Trump kränkte systematiskt kvinnor verbalt, och hade fångats på band när han skröt om sina sextrakasserier. Det hade inte spelat någon roll. Han vann ändå, fick jobbet framför kvinnan.

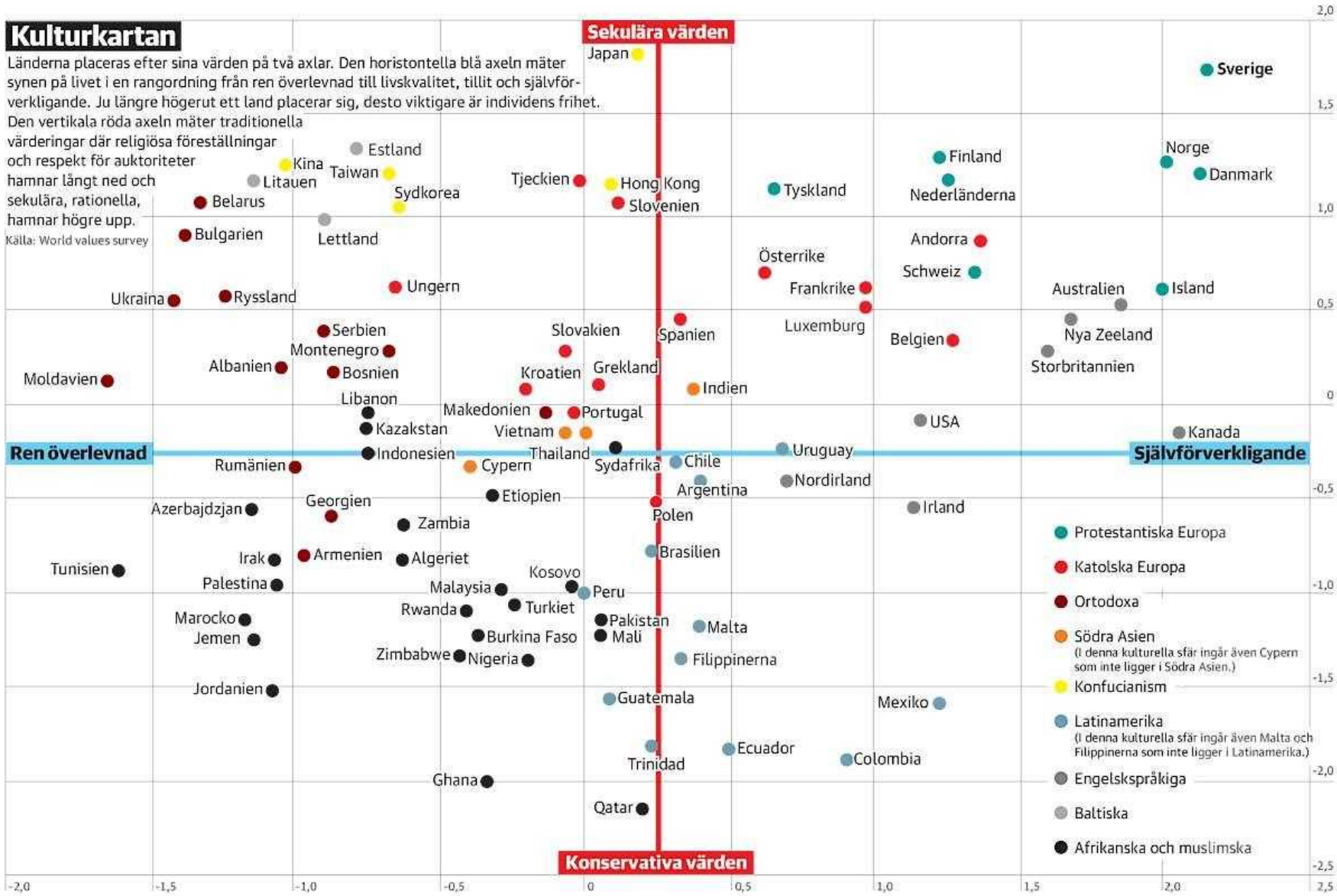
Kulturkartan
Länderna placeras efter sina värden på två axlar. Den horistontella blå axeln mäter synen på livet i en rangordning från ren överlevnad till livskvalitet, tillit och självförverkligande. Ju längre högerut ett land placerar sig, desto viktigare är individens frihet. Den vertikala röda axeln mäter traditionella värderingar där religiösa föreställningar och respekt för auktoriteter hamnar långt ned och sekulära, rationella, hamnar högre upp.
Källa: World values survey
Sekulära värden
Konservativa värden
Ren överlevnad
Självförverkligande
Japan
Sverige
Estland
Kina
Taiwan
Litauen
Belarus
Sydkorea
Tjeckien
Hong Kong
Slovenien
Tyskland
Finland
Nederländerna
Norge
Danmark
Bulgarien
Lettland
Andorra
Österrike
Schweiz
Ukraina
Ryssland
Ungern
Frankrike
Luxemburg
Australien
Island
Serbien
Montenegro
Albanien
Bosnien
Slovakien
Spanien
Belgien
Nya Zeeland
Storbritannien
Moldavien
Kroatien
Grekland
Indien
Libanon
Makedonien
Portugal
Kazakstan
Vietnam
USA
Kanada
Indonesien
Thailand
Uruguay
Rumänien
Cypern
Sydafrika
Chile
Argentina
Nordirland
Etiopien
Azerbajdzjan
Georgien
Polen
Irland
Zambia
Tunisien
Irak
Armenien
Algeriet
Brasilien
Palestina
Kosovo
Malaysia
Peru
Rwanda
Turkiet
Marocko
Jemen
Pakistan
Malta
Burkina Faso
Mali
Zimbabwe
Nigeria
Filippinerna
Jordanien
Guatemala
Mexiko
Ecuador
Trinidad
Colombia
Ghana
Qatar
Protestantiska Europa
Katolska Europa
Ortodoxa
Södra Asien
(I denna kulturella sfär ingår även Cypern som inte ligger i Södra Asien.)
Konfucianism
Latinamerika
(I denna kulturella sfär ingår även Malta och Filippinerna som inte ligger i Latinamerika.)
Engelskspråkiga
Baltiska
Afrikanska och muslimska
2,0
1,5
1,0
0,5
0
-0,5
-1,0
-1,5
-2,0
-2,5
-2,0
-1,5
-1,0
-0,5
0
0,5
1,0
1,5
2,0
2,5

Efter installationen ordnade kvinnor över hela världen protestmarscher. Under det senaste året har fler kvinnor än någonsin visat intresse för att ge sig in i amerikansk politik.

Metoo-rörelsen var en ny möjlighet för kvinnor att uttrycka sin vrede. Men i USA har kampanjerna inte fått lika bred spridning som i Sverige, och fortfarande kretsar protesterna i hög grad kring trakasserier inom film-, nöjes- och mediebranschen.

– I Sverige får rörelsen en stark påverkan eftersom så många områden i arbetslivet berörs. I USA saknas en verklig, utbredd debatt om jämställdhet, och ”feminism” är inte ett ord som används ute på företagen. Om man betraktar feminism som ett problem kommer debatten bara att handla om enskilda individer, säger amerikanen Christian Christensen, som är professor och medieforskare vid Stockholms universitet.

Det är svårt att tala om strukturer i ett land där jämställdhetsdebatten ligger många år efter Sverige:
– I USA finns män som inte äter middag ensam med ogifta kvinnor, som vice president Mike Pence, säger Christian Christensen.
Många amerikanska medier fokuserar på avslöjanden om kändisar också utifrån en krass ekonomisk verklighet. Förhållanden på vanliga företag får helt enkelt inte samma genomslag.

– Det blir ingen nyhet om en mellanchef i Indianapolis avgår, säger Christian Christensen.
Sverige är också geografiskt mycket mindre. Ett upprop här blir snabbt nationellt.

3. Sverige och Danmark
Skillnaderna mellan #metoo-debatterna i USA och Sverige är kanske inte överraskande, men uppropen i Sverige fascinerar också våra nordiska grannländer. Tidigare i veckan sände dansk tv ett inslag om protesterna i Sverige.

– Då pratade man om att detta blir så stort för att det ställs mot Sveriges självbild som världens mest jämställda land. Men den tolkningen är fel. Feminister i Sverige är minst lika kritiska som feminister i Danmark. De är stolta, men inte nöjda, säger statsvetaren Drude Dahlerup.

Hon hävdar att det är feminismens starka ställning i Sverige som gör att kvinnor har valt att bryta tystnaden på bred front.

– Det är jättesvårt att komma ut ur tystnaden. Det är personligt och fyllt av skam och tankar om vad som ska om hända. Det gäller kvinnor över hela världen. Då krävs att det finns någon som lyssnar och som tar det på allvar. Någon som ser de strukturella problemen. Den känslan finns i Sverige. Och det ser vi också i reaktionerna från regeringen och partierna, från Sveriges Radio och Sveriges Television och de stora advokatbyråerna, säger hon.

Jämfört med Danmark och Norge spelar det roll, enligt Drude Dahlerup, att Sverige har en feministisk regering och en uttalat feministisk utrikespolitik.

Samtidigt kommer Metoo-uppropen efter några år när det svajat i debatten om jämställdhet. Inför valet 2014 försökte flera partier möta utmaningen från Feministiskt initiativ med satsningar på kvinnofrågor. Dåvarande Folkpartiet gick till val på devisen ”Feminism utan

socialism” och Miljöpartiet lyfte upp feminismen som prioriterad valfråga.

Möjligen orsakade det dåvarande gröna språkröret Åsa Romsons Almedalstal om ”vita, heterosexuella, medelålders män” och deras krav på affärsflyg och köttmiddagar rena tryckfallet i debatten. Det gick inte särskilt bra för något av de partier som profilerade sig på kvinnofrågor.

När flyktingkrisen eskalerade efter valet kom helt andra frågor och strömningar i fokus. Traditionella, auktoritära och nationalistiska värderingar tycktes vinna mark i Sverige. Till och med debatten om kvinnors utsatthet kom att handla om riskerna för trakasserier och övergrepp när så många unga män hade sökt sig till Sverige.
– Vi upplever ju att mäns våld mot kvinnor ofta använts som ett kort i debatten. När vi hade en debatt om att många nyanlända utsatte kvinnor för övergrepp på festivaler, så drog man det kortet fast man egentligen hade en agenda om rasism eller antirasim, säger Clara Berglund på Sveriges kvinnolobby.

I augusti–september i år valde kvinnliga toppolitiker som moderaten Anna Kinberg Batra och liberalen Birgitta Ohlsson att tacka för sig. Statsminister Stefan Löfvens tunga rådgivare Emma Lennartsson fick avgå för att rädda en populär manlig minister.

Här fanns kanske ingen Donald Trump, men det blev inte mycket till jämställdhetsdebatt i vad som brukar beskrivas som världens mest jämställda land.

När Metoo-kampanjerna tog fart, blev dynamiken en annan. Flera av de experter som DN talat med pekar på att det har kommit ovanligt få protester mot uppropen i Sverige.

– Den extrema högern har varit förvånansvärt tyst, och jag tror att det beror på deras hyckleri i de här frågorna. De säger att de är för jämställdhet för att få det till att vi är bättre än invandrarna. Nu hör jag dem inte i debatten om Metoo, säger Drude Dahlerup.

I #metoo-debatten sitter partier som Sverigedemokraterna på dubbla stolar. Å ena sidan är de kritiska till den organiserade feminismen. Å andra sidan vill de försvara ”svenska värderingar”. Och jämställdhet är bland det svenskaste som finns.

4. Extrema Sverige
Sverige är inte alls Landet lagom. Tvärtom intar vårt land en position på ytterkanten: Ett sekulariserat land, där befolkningen sätter tilltro till rationalitet och förnuft. Ett land där självförverkligande och livskvalitet väger tungt.

Ett extremt land.
Detta syns tydligt på kulturkartan från forskningsprojektet World values survey. Sedan 1981 har forskarna genomfört runt 350 000 intervjuer i uppemot hundra länder. I den senaste mätningen intervjuades medborgare i 61 stater.

Studierna visar tydligt att så kallade frihetliga värderingar sprider sig i hela världen. Men Sverige och de nordiska länderna ligger klart högst.
– Det har gått i hack, men ändå väldigt tydligt uppåt, säger Bi Puranen, generalsekreterare vid World values survey och forskare vid Institutet för framtidsstudier.

Jämställdhet är ett av de frihetliga värden som rankas högt i Sverige. Stora delar av befolkningen tycker att män och kvinnor ska ha lika rätt till utbildning och arbete och att de ska ha lika möjligheter att bli politiska ledare.

Men det finns ytterligare några områden där Sverige och Norden sticker ut. Det gäller synen på hur barn ska uppfostras, och det gäller individens rätt att fatta egna beslut – om alltifrån skilsmässor till aborter. Det gäller också föreställningen att vi har rätt att göra våra röster hörda och påverka våra politiker, våra arbetsplatser och vårt samhälle.

– Här ligger Sverige extremt högt och detta är ju verkligen tanken bakom Metoo, säger Bi Puranen.

Hon tror att tilliten bland de svenska medborgarna spelar stor roll för styrkan i Metoo. Vi har inte bara en tillit till dem som står oss närmast, vi har också en tillit till dem vi möter, och människor med andra bakgrunder.

Det finns en intolerans mot intoleransen.
– Det finns en förståelse för att människor ska göra sina egna val, men inte för att man förminskar eller begränsar andra. Vi har genom Metoo sett en fruktansvärd intolerans av en del män och det är förhoppningsvis stopp för det nu, säger Bi Puranen.

Det händer att hon får frågor om varför Sverige måste vara så extremt. Då påpekar hon att Sveriges position på kulturkartan innebär att vi är närmare än andra länder att uppfylla de 30 artiklarna i FN:s konvention om mänskliga rättigheter – något som det är rimligt att sträva efter, inte tvärtom.

– Extremt kan ju låta negativt. Men då får man ju fundera över vad som skulle hända om vi rörde oss mot mitten. Då skulle det bli lägre tolerans mot dem som är annorlunda och svårare att få skilsmässa. Vi skulle längta efter starka ledare och bli mer rädda för andra, säger hon.

5. En lång historia
Kanske började uppropet redan på en ö i Mälaren för nästan 750 år sedan. Det var där och då som kung Magnus Birgersson Ladulås utfärdade Alsnö stadga. Då formaliserades Birger jarls fridslagar.

Lagen om kvinnofrid var en av dem. Den förbjöd överfall och kidnappning av kvinnor. Möjligen var den mest av allt ett skydd för fäder och äkta män från stöld: Lagen tog ingen hänsyn till om kvinnorna samtyckte till att rymma, och det spelade ingen roll om kvinnorna utsattes för våldtäkt under kvinnorovet. Men kvinnofrid fanns i alla fall med som begrepp, när en mycket tidig version av svensk lag antogs.

– Det här är ingen quick fix utan en djup historia av lagstiftning och värderingar som har byggts upp under lång tid, säger Bi Puranen. Kvinnor hade rösträtt i Sverige under en period på 1700-talet, men det skulle dröja till 1921 innan kvinnorna kunde kandidera och rösta i ett riksdagsval. Då hade suffragetterna fört en hård kamp för kvinnors rättigheter.

– Vi har en lång historia av hur kvinnor gått samman. Det har varit många tillfällen när man har skapat separata rum där kvinnor har stöttat varandra och delat med sig av sina upplevelser, och sedan gått ut tillsammans med krav, säger Clara Berglund.

Det personliga är politiskt. Så löd slagordet i feministiska kretsar på 1970-talet, då kvinnor tog kampen för rätt till förskola och barnomsorg.

6. Organisation och digitalisering

Nästan alla som DN talar med inför den här artikeln lyfter fram den starka folkrörelsetraditionen, den höga anslutningsgraden till fackförbund och föreningar, och ett okomplicerat förhållande till att agera kollektivt som skäl till att höstens debatt fått ett sådant genomslag. Dessutom är vi uppkopplade och vana vid sociala medier. Brit Stakston, författare och mediestrateg som har skrivit mycket om digitaliseringens och de sociala mediernas konsekvenser, lyfter också fram #prataomdet, den kampanj som inleddes 2010 i kölvattnet av sexualbrottsanklagelserna mot Wikileaksgrundaren Julian Assange i Sverige. I likhet med #metoo uppmanade #prataomdet till diskussion om sexuella övergrepp.

Kampanjen kom att bidra till debatten om en samtyckeslagstiftning, till mobiliseringen kring Feministiskt initiativ och den krattade vägen för vad som nu sker.

– Efter #prataomdet låg en stor digital rörelse startklar. I och med Trumps valseger fanns samtidigt en uppdämd frustration över att det fortfarande är något som inte stämmer, säger Brit Stakston.
Hon är förvånad över att vare sig politiker eller traditionella folkrörelseorganisationer tydligare har omfamnat den senaste tidens sjudande aktivitet.

7. På jobbet

Traditioner och värderingar, infrastruktur och digitalisering är faktorer som kan förklara varför Sverige skiljer ut sig gentemot andra länder.

Men varför blir uppropet så starkt just nu? Varför inte för tio år sedan? Eller om fem år?

Det finns en faktor till.
Metoo är tydligt kopplat till arbetsplatserna, inte till den privata sfären som så många tidigare debatter. Och svenska kvinnor jobbar. Sysselsättningsgraden bland kvinnor i Sverige är nära 80 procent och högst i hela EU. Den ligger långt över den amerikanska på 56 procent. Anna Wahl, vice rektor på Kungliga Tekniska högskolan, har varit genusforskare i decennier, och är en av Sveriges främsta på området. Hon blev inte ett dugg förvånad över vittnesmålen.

– I samband Harvey Weinstein fick jag frågan om filmbranschen var värre än andra. Nej, det är den inte. Det visste jag ju. Men som forskare är jag också innesluten i ett slags normalisering, och också jag har överväldigats av mängden upprop och kraften i dem.
Anna Wahl har besökt och föreläst hos ett otal organisationer i de flesta branscher, och ser en mognad.

– Statistiken förändras långsamt, men i dag finns en medvetenhet om de här frågorna som saknades för tjugo år sedan, i synnerhet hos företagsledningarna. Förr förklarade de sig ofta genom att peka på olika problem med kvinnorna: de saknade rätt kompetens, de ville inte. I dag finns en helt annan förmåga att tala i strukturella termer, och till och med makt.

Kanske, fortsätter Anna Wahl, är Metoo också ett tecken på att det lågintensiva arbetet nu har burit frukt.

8. En backlash eller en ljusare framtid?
Många män kommer att se tillbaka på hösten 2017 och tänka på vilket hot kvinnorna plötsligt utgjorde mot dem – inte tvärtom, tror Rebecca Traister, amerikansk journalist och författare. Hon pekar också på den tystnad som lät männen hållas under så lång tid:

– Trakasserianklagelser mot personer som Fox News-profilen Bill O'Reilly och bolagets chef Roger Ailes och mot Donald Trump hade varit kända länge utan att det hade skadat deras karriärer. Att så många "visste" utan att något hände handlar mer om att det ända fram till helt nyligen inte *betydde* någonting, för väldigt många.

Rebecca Traister tar en backlash för given: i ett samhälle där vita män har makt, kommer de att försvara den makten – och status quo.
– Frågan är inte om, jag vet bara inte vilken form en backlash får. Kanske i form av en ökad machokultur. Kanske svänger debatten omedelbart om någon utpekad begår självmord, eller om en man straffas felaktigt eller oproportionerligt, spekulerar Rebecca Traister, som följde Hillary Clinton nära under hennes valkampanj och som har skrivit ett stort antal reportage om feminism. Hon är orolig över vart debatten kan ta vägen i USA.

– Jag är rädd att vi missar den större bilden genom att lägga fokus på enskilda individer. En kvinna som jag skrev om var rasande över män som ser sig själva som hjältar för att de aldrig har tagit en kvinna på låret, när de samtidigt hade motat undan kvinnor på sina arbetsplatser på tusen andra sätt.

I Sverige är risken för backlash mycket mindre, tror medieforskaren och den Sverigebaserade amerikanen Christian Christensen.
– Visst ser vi lite av "man kan inte säga något alls längre" bland män, men det är ett dåligt argument. Ett fåtal män har nämnts vid namn och hängts ut. Däremot finns ett tryck på kvinnorna att offentligt visa vilka de är, och fläka ut sig och sina pinsamma, smärtsamma historier. På så sätt har männen fortfarande makt.

Brit Stakstons oro för att uppropen ska utvecklas till en folkdomstol har minskat, men hon hoppas att man inte tappar bort de som har berättat.

Det kan vara svårt att kliva fram.
– Efterverkningarna av #prataomdet var i flera fall långa för de enskilda kvinnorna. Det är inte alltid som omgivningen är redo att veta.

Hur länge intensiteten håller i sig återstår också att se. Statsvetaren Drude Dahlerup säger att det är viktigt att kampanjen hamnar rätt.
– Det är viktigt att de som går ut med namn genom uppropen har på fötterna för en polisanmälan. Tidningarna är röriga just nu, med namn eller inte namn, och man måste tillbaka till sina gamla etiska principer.
Clara Berglund på Sveriges kvinnolobby hoppas att den politiska debatten tar intryck av hösten, och att vi också får se förslag och förändring.

– Om det inte blir så är det ett svek mot alla som har delat med sig av vittnesmål och mot allt det engagemang som finns. Jag tror att det finns en risk att det här bara handlar om våld och sexuella trakasserier och att man inte ser hur det hänger ihop, att det hänger ihop med jämställdhet generellt. Att det här handlar om män som har makt och utövar våld mot kvinnor som har mindre makt på ett strukturellt plan.

Makt, inflytande, löner, hälsa, karriär – alla de sakerna gör att det här får så stor sprängkraft, säger Clara Berglund.

På alla de arbetsplatser som nu berörs av anklagelser och uppror vilar ett stort ansvar på många chefer. Men att skapa rättssäkra, trygga rutiner och en företagskultur där det är tydligt vad som är acceptabelt görs inte i en handvändning.

Genusforskaren Anna Wahl hyser ändå tilltro till att de idoga utbildningsprojekten nu ger resultat:
– Jag hoppas att männen inte bara går i försvar. Om många kvinnor nu måste vara förlåtande mot sig själva, och acceptera att de ”kunde vara så dumma att de gick med den där mannen”, så hoppas jag att männen också kan vara det. Att de kan se att de har gjort vad de gjorde för att det var vad som förväntades av dem. Att de ansåg sig mer värda än kvinnor och tog sig friheter på deras bekostnad för att det var vad de hade lärt sig.

Sanna Torén Björling
sanna.bjorling@dn.se
Karin Eriksson
karin.eriksson@dn.se "

Historia

1280 (cirka). Alsnö stadga utfärdas av Magnus Ladulås. Den bekräftar de så kallade fridslagar som ska ha utfärdats av Birger jarl. En av dem är lagen om kvinnofrid, det vill säga förbudet mot överfall och kidnappning av kvinnor. Brott straffades med dödsstraff eller höga böter. Lagen gjorde ingen skillnad på fall där kvinnor har rövats bort och fall där kvinnor gått med på att rymma.
1363. Drottning Margareta blir regerande monark.
1632. Drottning Kristina blir regerande monark.
1718. Drottning Ulrika Eleonora blir regerande monark. Parlamentarism införs och under närmare ett halvsekel har kvinnor begränsad rösträtt.
1734. Ogifta kvinnor kan ansöka hos kungen om att bli myndigförklarade. En möjlighet som utnyttjas mer och mer under första halvan av 1800-talet. Bland andra Fredrika Bremer ansöker. Änkor är sedan tidigare myndiga så länge de inte gifter om sig.
1810. Näringsfrihet införs för ogifta kvinnor.
1845. Lika arvsrätt införs på bred front.
1853. Kvinnor får rätt att bli lärare.
1862–64. Kommunal rösträtt införs för änkor och ogifta kvinnor med viss inkomst och egendom. Alla ogifta kvinnor blir myndiga vid 25 års ålder. Mannen förlorar rätten i lagen att aga sin hustru.
1870. Kvinnor får rätt att ta studentexamen och studera vid universitet som privatister.
1872. Myndig kvinna får rätt att bestämma om sitt giftermål.
1884. Motion om kvinnlig rösträtt röstas ned i riksdagen, 53–44. Ogifta kvinnor blir myndiga enligt samma regler som männen.

1889. Ogifta kvinnor med egendom blir valbara till vissa kommunala styrelser.
1901. Kvinnor får rätt till fyra veckors ledighet utan lön när de fött barn.
1908. Gifta kvinnor som äger egendom får rätt att rösta och kandidera i kommunala val.
1918. Kvotering införs. Minst en av ledamöterna i den kommunala fattigvårdsnämnden ska vara kvinna. Senare införs samma regel för barnavårdsnämnden och nykterhetsnämnden.
1920. Gifta kvinnor blir myndiga och jämte sina män vårdnadshavare för barnen i äktenskapet. Gifta kvinnor kan också ta anställning utan tillstånd från maken.
1921. Det första valet i Sverige med allmän rösträtt, där kvinnor är valbara till riksdagen. Då hade kvinnor redan rösträtt i länder som Nya Zeeland, Australien, Finland, Norge, Danmark, USA och Storbritannien.
1927. Statliga läroverk öppnas för kvinnor.
1937–1939. Förlossning och mödravård blir kostnadsfri. Moderskapspenning för alla införs. Förbud införs mot att avskeda kvinnor på grund av giftermål eller graviditet.
1947. Socialdemokraten Karin Kock blir Sveriges första kvinnliga minister. Principbeslut om lika lön för män och kvinnor med lika tjänst i staten.
1958. Kvinnor får rätt att bli präster i Svenska kyrkan.
1964. P-piller godkänns.
1970. Särbeskattningen mellan makar blir huvudregel och det blir därmed mer lönsamt för kvinnor att förvärvsarbeta.
1974. En ny föräldraförsäkring införs med rätt att dela ledigheten.
1975. Fri abort till vecka 18 införs.
1980. Jämställdhetsombudsmannen inrättas.
1985. Centerpartisten Karin Söder blir Sveriges första kvinnliga partiledare för ett riksdagsparti.
1994. Socialdemokraterna inför varvade listor på sina valsedlar.
1995. Pappamånad införs i föräldraförsäkringen.
1998. Kvinnofridsbrott införs i brottsbalken och sexköp kriminaliseras.
2006. Riksdagen beslutar att målet för jämställdhetspolitiken ska vara att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv.
2013. Fler fall av sexuella utnyttjanden bedöms som våldtäkt genom det vidare begreppet ”särskilt utsatt situation”.
2016. Sverige får en ny jämställdhetsmyndighet.
2017. Anna Kinberg Batra lämnar posten som moderat partiledare ett år före valet. Det är andra gången som en kvinna misslyckas med att nå statsministerposten i Sverige. Bland annat Storbritannien, Tyskland, Indien, Israel, Australien, Kanada, Pakistan, Norge, Danmark, Island och Finland har haft kvinnliga regeringschefer.

Sagt om Sverige

Frankrike
Tidningen Le Monde liknar genomslaget för #metoo i Sverige vid en ”tsunami” och en ”revolution” och har noterat att jämförelser redan gjorts med införandet av kvinnlig rösträtt.
Flera franska medier uppmärksammar DN:s avslöjande om Kulturprofilen och dennes band till Svenska Akademien. Skandalen jämförs i Le Monde med Rushdie-affären 1989, då ledamöterna Kerstin Ekman och Lars Gyllensten lämnade akademien i protest mot att den inte kunnat enas om att fördöma de iranska mullornas dödshot mot författaren Salman Rushdie.
Erik de la Reguera

Storbritannien
The Independent rapporterar utförligt om skådespelaruppropet #tystnadtagning och intervjuar fyra svenska skådespelare – Julia Dufvenius, Alexandra Rapaport, Anja Lundqvist och Sofia Helin – som finns bland de flera hundra som krävt ett slut för övergrepp, trakasserier och tystnadskultur inom film- och teatervärlden. Bland annat den brittiska upplagan av Elle skriver även om #närmusikentystnar, uppropet inom svensk musikindustri som Robyn, Tove Lo, Zara Larsson och fler än 2 000 andra kvinnor skrivit under.
Erik de la Reguera

Australien
Australiska tv-kanalen SBS frågar sig i ett inslag varför #metoo ”sänder chockvågor” genom Sverige. I fokus är bland annat avslöjandet om den man DN har kallat Kulturprofilen, med kopplingar till Svenska Akademien och Nobelpriset.
Kanalen har intervjuat bland andra jämställdhetsminister Åsa Regnér och journalisten Alexandra Pascalidou, och konstaterar att Sverige är ett av världens mest jämställda länder. Trots det, eller kanske just därför, får kampanjen så stort genomslag just här.
Ingmar Nevéus

Tyskland
I Tyskland tas jordbävningen som #metoo utlöst i Sverige emot med viss förvåning. Sverige ses som ett föregångsland vad gäller jämställdhet och kvinnors rättigheter, påpekar en rad stora medier som uppmärksammat kampanjen. Framför allt har berättelserna från utrikesminister Margot Wallström och jämställdhetsminister Åsa Regnér om närmanden och trakasserier i EU-sammanhang blivit omskrivna. Även uppropen från kvinnor i olika branscher nämns, däribland berättelserna från journalister, skådespelare och jurister. Ofta med följdfrågan: ”Varför är det så tyst i Tyskland?”
Lina Lund

USA
Branschuppropen från svenska yrkeskvinnor röner uppmärksamhet i USA. Den amerikanska public service-radion NPR refererar den kvinnliga musikbranschens upprop i Dagens Nyheter, med en bild av Robyn och citat från systrarna Klara och Johanna Söderberg i duon First Aid Kit. Nöjestidningen Hollywood Reporter citerar ur skådespelarnas öppna brev i Svenska Dagbladet, med fokus på Alicia Vikander. Den nordiska upplagan av den amerikanska affärstidningen Business Insider rapporterar att 6 000 kvinnliga jurister protesterat och citerar DN:s Maria Schottenius bedömning att #metoo är det viktigaste kvinnliga uppropet sedan kravet på allmän rösträtt 1919.
Björn af Kleen

Sagt i uppropen

”En dag tog stjärnan mig åt sidan. Sa att jag måste förstå att han omöjligt kunde komma ihåg sin text när jag var så jävla läcker och allt han kunde tänka på var hur jag såg ut naken, och vad han skulle vilja göra med mig.”
Skådespelaruppropet #tystnadtagning

”Min datorkunskapslärare på gymnasiet gav mig högsta betyg för att han tyckte jag hade snygga bröst. Han sa det alltså rakt ut under betygssamtalet…”.
Elevuppropet #tystiklassen

”Under min studietid övertalade en anställd mig till sexuella handlingar för att hjälpa mig i min karriär och hotade även med att förstöra för mig. Han stalkade mig sedan och var så obehaglig att jag lämnade universitetet helt och hållet.”
Akademikeruppropet #akademiuppropet

”En kväll när jag var 13 år var jag för trött för att följa med på middagen och stannade kvar på hotellet. Sent på kvällen kom min tränare tillbaka med några ryttarvänner. Jag kände igen rösterna och förstod att de var berusade så jag låtsades att jag sov. En av männen la sig i sängen bredvid mig och tittade in under min pyjamasjacka för att se om jag fått bröst än.”
Hästsportuppropet #Visparkarbakut

”Efter att jag slutade på tingsrätten som notarie blev en domare på tingsrätten som en mentor för mig. Han stöttade, gav tips och råd och en dag kom han till kontoret och ville att jag skulle betala tillbaka. Med oralsex.”
Juristuppropet #medvilkenrätt "

Så har det gått i opinionen

Så har det gått i opinionen

Så har det gått i opinionen

Så har det gått i opinionen

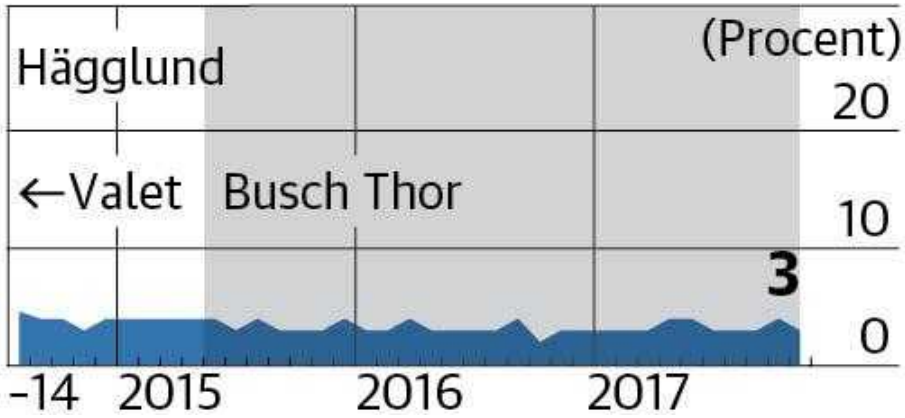

DN SÖNDAG 3 DECEMBER 2017

" Alliansen blickar bakåt med sikte på valet 2018

En tröttkörd allians förlorade valet 2014. Nu skulle de gå isär för att kunna uppfinna sig själva igen. Men friheten blev begränsad. Verkligheten gjorde sig påmind med flyktingkris, terrordåd och gängkrig. Samtidigt hämmades partierna av sin strävan att visa enad front. Tre år senare ser borgerliga bedömare en allians som ägnat mandatperioden mer åt att blicka bakåt än framåt.

På kvällen den 14 september 2014 klev Fredrik Reinfeldt abrupt ut ur rampljuset och in i kulisserna. Han hade dominerat fyra partier i åtta år. Nu lämnade han efter sig tomhet, förvirring och besvikelse över valförlusten.
Men också lättnad.
– I det borgerliga lägret var man ganska trötta på varandra. Det fanns en längtan efter egen profilering, säger Karin Svanborg-Sjövall, vd på tankesmedjan Timbro och med ett förflutet inom dåvarande Folkpartiet.
De borgerliga eftervalsanalyserna var entydiga. Nytänkandet hade malts ner i regeringskansliets korridorer. Kompromissandet hade suddat ut partiernas egenart. Försummelser i migrations- och integrationspolitiken hade gett väljarflykt till Sverigedemokraterna. Slutsatsen blev att alliansen skulle ta paus så att de fyra partierna var för sig kunde ompröva och förnya sin politik. För någon vecka sedan nådde den processen sitt slut i och med Liberalernas landsmöte. Nu har samtliga borgerliga partier haft stämmor där de fastslagit den politik som de går till val på nästa år.
Förnyelsen är genomförd.
Eller?

Profilering blev likriktning

Det finns olika sätt att se på poängen med alliansen. Å ena sidan kan man betona förmågan att komma överens, enigheten som ger regeringsduglighet. Å andra sidan möjligheten att röstmaximera genom att fyra olika partier kan locka olika väljargrupper.
Karin Svanborg-Sjövall på Timbro ser en mycket stor samstämmighet inom alliansen i dag. Men det har skett till priset av en blekare borgerlig regnbåge.
– Alla låter som Centern i arbetsmarknadspolitiken. Alla låter som Moderaterna i fråga om skatterna. Alla låter som Liberalerna när det gäller skolan. Förut särskilde sig Kristdemokraterna med sin retorik om värderingar men nu betonar alla det, säger hon.
– Det som förut gjorde alliansen till en regnbåge med olika färger, där har de jämkat sig samman på så många punkter att det nästan blir problematiskt för väljarna.
Det gör det lätt att regera ihop men Karin Svanborg-Sjövall ser en fara för de mindre partierna när deras profilfrågor har blivit mainstream. Samtidigt sådde de själva frön till denna likriktning redan i sina eftervalsanalyser. Såväl C och L som KD konstaterade att efter åren som nischpartier i Moderaternas skugga behövde de nu bredda sig till fler politikområden. Resultatet förvånar inte Svend Dahl, statsvetare och chefredaktör på Liberala Nyhetsbyrån.
– Det här är fyra partier som tycker väldigt lika i sakfrågor. Då är utrymmet begränsat för att odla sin särart, säger han.

Frihet men med förnuft
Att ta en paus är ett beprövat grepp för att blåsa liv i ett stagnerat förhållande. Men hur fri ska man vara under pausen? Och tänk om man står ännu längre ifrån varandra när den är slut?
Kanske hade verklig kreativitet krävt att de borgerliga vågade riskera alliansprojektet. Men under hela förnyelsearbetet har de sneglat fram mot valdagen 2018 och behovet av att då stå eniga inför väljarna. Samtidigt har man längs vägen återkommande känt behov av att visa upp en enad front, till exempel varje gång som regeringen har bjudit in till förhandlingar.
– Partierna hamnade i en rävsax. Det fanns ett stort behov av att profilera sig. Samtidigt var analysen att skulle man komma tillbaka till makten så behövde man alliansprojektet. Det har lagt en hämsko på politikutvecklingen, säger Karin Svanborg-Sjövall.

Verkligheten tränger sig på
Migrationskris, terrordåd och gängkriminalitet. Oavsett vilka ambitioner de borgerliga har haft så har händelseutvecklingen tvingat dem att lägga det mesta av sin kraft på förslag kring sådant som hänt i omvärlden.
– Risken med att reagera kraftfullt på det som händer just nu är att man glömmer bort andra frågor som är viktiga för väljarna. Alarmismen har blivit för hög. Det hade varit bättre att fokusera förnyelsen på de breda välfärdsfrågorna, säger Moa Berglöf, som tidigare var politisk tjänsteman hos Fredrik Reinfeldt men numera föredrar C.
Samtliga alliansspartier, liksom regeringspartierna, har skärpt sin politik kring brott och straff, migration och försvar. För Moderaterna är det ett välbekant steg tillbaka till en politik som präglade partiet före Reinfeldts tid som partiledare.
– Moderaternas roll är inte att hitta på nya saker utan att framför allt se till att vi ligger steget före och ser hur världen förändras så att Sverige kommer väl ut. Nu finns det en väldigt stark efterfrågan på lag och ordning och på en fungerande utrikes- och säkerhetspolitik, säger Gunilla Carlsson (M), tidigare biståndsminister i den borgerliga regeringen.

Tillbaka till framtiden
Liberalerna framhåller gärna att partiet presenterat närmare 200 nya förslag under mandatperioden. Men hur nytt är det egentligen?
– I Liberalernas fall består förnyelsen mycket av att försöka hitta tillbaks till en position partiet hade innan alliansregeringsåren. Vad Jan Björklund försöker göra i dag är ju Lars Leijonborg mellan 2002 och 2006 med fokus på integrationsfrågorna, säger Svend Dahl.
Även Moderaterna har renoverat sin politik genom att ta tag i gamla hjärtefrågor som migrationspolitiken, rättspolitiken och försvaret. De borgerliga verkar snarast ha gjort en djupdykning bland sina rötter för att mejsla fram ny politik.
– Sammantaget är det ganska mycket tillbaka till framtiden, möjligen bortsett från C som mer fullföljer en linje som Maud Olofsson inledde. L har landat mycket i Leijonborg 2002, KD låter rätt mycket som Alf Svensson gjorde med sitt välfärdslöfte. Moderaterna låter mer som Bohman än som Reinfeldt. Det är mycket av ekon bakåt snarare än en tydlig rörelse framåt, säger Karin Svanborg-Sjövall.

Elefanten i rummet
Även om de borgerliga partierna är överens om mycket så är de fortfarande djupt splittrade om hur de ska förhålla sig till Sverigedemokraterna. Under mandatperioden har både M och KD ändrat uppfattning och kan nu tänka sig att regera med passivt stöd av SD. För C och L är det otänkbart. Både Annie Lööf och Jan Björklund har låst sig så hårt vid sitt motstånd mot SD att en omsvängning ofrånkomligen skulle leda till svekdebatt.

– Det går inte att sticka under stol med att det parlamentariska läget är den svåra frågan. Och där är man inte överens. Det kommer man sannolikt inte att kunna bli förrän rösterna är räknade, säger Svend Dahl.
Som det ser ut nu har allianspartierna gett upp försöken att hitta en gemensam linje i regeringsfrågan före valet.
– Det är ett underbetyg för borgerligheten. Man har kompromissat ihop sig om så många besvärliga frågor och det är märkligt att man inte kan komma vidare, säger Karin Svanborg-Sjövall.
SD spökar för de borgerliga på fler sätt. Det stora väljartappet till SD är ett viktigt skäl till att Moderaterna har stramat åt sin migrationspolitik mest av alla. Det har skapat splittring inom alliansen, med C som den tydligaste motpolen till M. Johan Ingerö på tankesmedjan Timbro, med ett förflutet inom KD, ser det som ett stort problem.
– Det är den nöten man måste knäcka om man ska kunna bilda en stark fungerande regering.
Svend Dahl skönjer dock ett närmande mellan de borgerliga.
– De beslut som Centern fattade på sin stämma innebär att man hamnar närmare Moderaterna med en betoning på kvotflyktingsystemet.

På tröskeln till valåret
Visst finns det skillnader mellan den allians som nu riktar blickarna mot nästa val och den allians som förlorade det förra. Men de borgerliga bedömare som DN talat med ifrågasätter graden av förnyelse. Karin Svanborg-Sjövall anser att den viktigaste vitaliseringen har skett på personplanet.
– Det handlar om statsministerkandidaten. Jag tror att Ulf Kristersson bidrar med mycket ny energi. Fredrik Reinfeldt kändes trött 2014, säger hon.
På frågan vem som åstadkommit mest svarar Johan Ingerö Moderaterna:
– De har förändrat sin migrationspolitik i grunden och gått tillbaka till den systemkritik man hade före Reinfeldt när det gäller arbetsmarknaden.
Svend Dahl däremot framhåller Centern:
– När det gäller att odla sin särart har Centern lyckats bäst genom att ta tillbaka positionen som det parti som lockar trendkänsliga liberala väljare.

Hans Olsson
hans.olsson@dn.se
Hans Rosén
hans.rosen@dn.se "

"Moderaterna
Detta sade de efter valet 2014
M hade brustit i utvecklingen av centrala politikområden, konstateras i eftervalsanalysen. Partiet drog slutsatsen att det behövdes ny politik för att locka tillbaka väljare från SD.

Det här har de gjort sedan dess
Har gjort omfattande förändringar av migrationspolitiken. Har även ökat fokus på försvarsfrågor samt brott och straff.

Exempel på konkreta förslag
Vill genomföra ett sjätte jobbskatteavdrag. Skärpta straff för gängkriminalitet och sexualbrott. Temporära uppehållstillstånd. Skärpta försörjningskrav för anhöriginvandring.

Liberalerna
Detta sade de efter valet 2014
Partiets styrka låg i skolfrågan, enligt valanalysen. Nu krävdes en breddning, inom ekonomisk politik och välfärdsfrågor. Nytänkande nödvändigt inom migration och integration.

Det här har de gjort sedan dess
Liksom övriga partier har Liberalerna ägnat sig mycket åt försvar, polis, säkerhet, migration och integration. Därutöver en del nya förslag om skola, vård och skatter.

Exempel på konkreta förslag
Förlängd skolplikt för nyanlända elever. Höjda polislöner. Bygg ut flygvapnet till 160 JAS-plan. Återinför vårdbiträden. Stopp för nya religiösa friskolor. Färre ska betala statlig skatt.

Centerpartiet
Detta sade de efter valet 2014
Prioriterade miljö och företagande i valrörelsen. Det räckte till ett valresultat på drygt sex procent. För att nå högre krävs att C lägger till minst ett prioriterat politikområde, enligt den egna valanalysen.

Det här har de gjort sedan dess
Har lagt mer fokus på bland annat rätts- och försvarspolitiken. 2015 svängde C i Natofrågan och är nu för ett svenskt medlemskap.

Exempel på konkreta förslag
Föreslår fler och bättre betalda poliser och höjda försvarsanslag. Vill rabattera arbetsgivaravgiften för nyanlända och ungdomar. Vill lägga ned Arbetsförmedlingen.

Kristdemokraterna
Detta sade de efter valet 2014
För att locka fler väljare måste annat än hjärtefrågorna få ta plats, löd KD:s valanalys. Brottsbekämpning, försvar, migration och integration pekades ut som särskilt viktiga.

Det här har de gjort sedan dess
Efter utspel om terrorbekämpning och försvar har KD åter riktat fokus mot vård och omsorg. Partiet driver LSS-frågan hårt och har uppdaterat sin sjukvårds- och äldrepolitik.

Exempel på konkreta förslag
Jobbskatteavdrag för föräldrar. Mer primärvård. Tillfälliga uppehållstillstånd men större möjligheter till anhöriginvandring. Svenska Jas-plan mot IS. 30 000 fler poliser. "

DN SÖNDAG 3 DECEMBER 2017

" Högerns tre största stötestenar

Analys. De borgerliga partierna har alla gått åt höger och liknar varandra mer än någonsin. Samtidigt kan de av ideologiska skäl inte komma överens om hur de ska regera. Det är alliansens paradox. Här är de borgerligas tre största stötestenar inför nästa mandatperiod.

Alliansens förnyelse har inte skett av egen kraft utan tvingats fram. De borgerliga partierna har – i likhet med regeringspartierna – blivit kringkastade som i en torktumlare av händelseutvecklingen.
Den första smärtsamma uppgörelsen handlade om migrationspolitiken. När flyktingkrisen nådde Sverige på allvar slängde Moderaterna ut sitt arv från Fredrik Reinfeldts dagar och krävde flyktingpaus. Centern omprövade i stället sina förslag om ekonomiska bidrag till nyanlända, för att ha råd att ta emot fler.
Den andra plågsamma omprövningen handlar om strategin för att kunna regera. Decemberöverenskommelsen föll eftersom den inte gick att förankra hos moderata och kristdemokratiska väljare och medlemmar. Centern och Liberalerna hade inga större problem med den.
I försvars- och säkerhetspolitiken har omprövningen gått i samma riktning i alliansen, i skuggan av den ryska upprustningen. Synen på integritet och rättssäkerhet har lagts om efter terrorattentaten i Stockholm och Europa.
Men hotet om regeringskris har hämmat partiernas interna förnyelse på andra områden. De borgerliga partierna har ända sedan regeringens budgetförslag i december 2014 fått stå i startblocken beredda på ännu en regeringskris.
Och partier som befinner sig i krisläge vill inte riskera idéstrider. Ingen har glömt hur diskussionerna kring Centerns idéprogram blev en partiledarkris.
Slutsumman av den reaktiva politiska utvecklingen i de borgerliga partierna är ändå större enighet i sakpolitiken än innan alliansen bildades.
Men det finns några stötestenar för de borgerliga under de kommande åren:

1.**Regeringsfrågan.** M och KD tror att det går att styra i minoritet även om de rödgröna (eller S och SD sammantaget) är större. C och L vill inte göra sig beroende av SD. Bakom sprickan ligger ideologiska skillnader.

2. Migrationspolitiken. De tre mindre borgerliga partierna vill till skillnad från Moderaterna tillåta krigsflyktingar att förenas i Sverige med sina familjer. De värnar till skillnad från M den individuella rätten att söka asyl I Sverige för människor som tagit sig hit från ett land utanför EU. För Moderaterna är det viktigt att föra en mycket stram flyktingpolitik.

3. Skattetrycket. C, M och KD vill sänka skattetrycket, medan Liberalernas Jan Björklund har sagt att försvaret, skolan, vården och polisen först måste ha sitt. Bara ökningen av försvarsutgifterna handlar om cirka 50 miljarder per år, så det är ett stort åtagande. Den ökande befolkningen kommer också att göra skolan och vården dyrare.
Det väntar alltså en strid om de fyra ska göra upp nya budgetar, men det är trots de stora beloppen och svåra prioriteringarna sannolikt den minsta stötestenen. Störst är oenigheten i regeringsfrågan. Att kunna regera är ju själva poängen med att över huvud taget ha en borgerlig allians.

Ewa Stenberg
ewa.stenberg@dn.se "

DN SÖNDAG 3 DECEMBER 2017

" Många tips om matfusk granskas inte

Mängder av tips om matfusk blir aldrig granskade trots att fusket omsätter miljardbelopp och att regeringen sagt att brottet ska prioriteras. Livsmedelsverket hinner inte med och vill ha mer resurser.

– Vi får många tips som vi inte hinner med, säger Louise Nyholm, statsinspektör på Livsmedelsverket.
Efter den stora hästköttskandalen för fyra år sedan har både EU och den svenska regeringen sagt att matfusk ska vara ett prioriterat brott. Fusket är globalt och mycket omfattande. Totalt i världen uppskattas fusk med livsmedel omsätta 400 miljarder kronor. Någon uppskattning för hur omfattande det är i Sverige finns inte. Antalet misstänkta fall ökar för varje år, men mörkertalet är stort.
En stor del av livsmedelskontrollen ligger på kommunal nivå medan Livsmedelsverket har ansvar för att samordna och leda arbetet. Men mycket av det som misstänks för att vara fusk blir aldrig utrett. Enligt - ansvariga på Livsmedelsverket saknas resurser. Hittills i år har verket arbetet med ett 70-tal ärenden, både mindre och större. Det handlar om allt från otillåtna tillsatser i fisk och salt, till ommärkning av kött och salmonellasmittade felmärkta ägg.
– När vi gör en utredning förstår vi ofta att det finns mycket mer att granska, men vi har inga möjligheter att göra ett omfattande arbete och ta det stora greppet. Det är tydligt att mycket mer skulle kunna upptäckas på fler livsmedelsanläggningar, säger Louise Nyholm.
Både den nuvarande regeringen och den tidigare har sagt att matfusk är allvarligt och ska motarbetas. För några år sedan fick Livsmedelsverket extra pengar till det arbetet. Då fick 400 inspektörer runtom i landet utbildning i hur fusk ska upptäckas. Centralt på Livsmedelsverket finns två personer som ska stötta inspektörerna. Något som Louise Nyholm tycker är långt ifrån tillräckligt.
– Situationen som vi har i dag är att inspektörerna har blivit duktigare och vi upptäcker, eller får tips om, fusk, men vi hinner och förmår inte utreda eller ta ärendet vidare.
I en rapport om arbetet mot matfusk som Livsmedelsverket lämnade till regeringen i våras konstaterades att Sverige ”inte är ändamålsenligt rustat för att arbeta med kontroll av fusk med livsmedel”.
Det handlar om såväl brister i resurser som att organisation och befogenheter måste ses över.
Ett grundläggande önskemål är att en specialiserad grupp inrättas som kan arbeta rikstäckande. Kontrollerna är så komplicerade att det krävs speciell kunskap och erfarenhet för att utreda fallen. En specialistgrupp skulle kunna stötta de ordinarie inspektörerna och även vidga utredningar där det behövs. Liknande grupper finns i Storbritannien och Danmark. Den danska gruppen upptäcker många misstänkta fall av matfusk som kan beröra Sverige och då tipsar de om det.
– De har resurser som inte vi har och lämnar över saker till oss, men vi har ofta ingen möjlighet att utreda och stoppa det som sker här, säger Louise Nyholm.
Matfusk är ofta välorganiserat, det finns stora pengar att tjäna och riskerna att upptäckas är ganska små, dessutom är straffen låga. Detta har lockat den organiserade brottsligheten att ge sig in på livsmedelsmarknaden.
– Det här är inte små amatörer som står i köket och fifflar. Det handlar helt och hållet om organiserad brottslighet, samma gäng som handlar med droger eller trafficking, sade Chris Vansteenkiste, ansvarig för Europeiska polisbyrån, Europols avdelning för livsmedelsbedrägerier, till DN i en tidigare artikel.

I Sverige är straffet för matfusk på sin höjd böter i dagsläget, något som medför att brottet är lågt prioriterat hos polis och åklagare.
Ett förslag om att skärpa påföljden och införa fängelsestraff på högst två år kom i våras. Om allt går enligt plan kan lagändringen träda i kraft den 1 juli 2018.
– Om straffet skärps blir det lättare att få hjälp av åklagare och polis, men då måste det finnas ärenden att lämna vidare, säger Louise Nyholm.
– Jag tycker man ska se det här som en brottslighet som påverkar oss varje dag eftersom vi handlar mat varje dag. Det är även ett viktigt stöd till ärliga företag eftersom de som fuskar snedvrider konkurrensen, säger hon.

Jannike Kihlberg
jannike.kihlberg@dn.se "

"Fakta. Tidigare fall
Generellt går matfusket ut på att ersätta dyrare produkter med billigare.
Ett exempel är det köttfusk som avslöjades 2016 då företaget Gothemsgården packade om importerat kött och sålde det som svenskt och ekologiskt.
Ett bolag sa sig leverera ekologisk frukt till företag, men i själva verket var frukten konventionellt odlad. Eftersom företaget fuskade och kunde hålla lägre pris vann de flera upphandlingar och levererade bland annat till regeringskansliet och Livsmedelsverket.
I våras avslöjade SVT hur importföretaget Hung fat trading silade bort döda insekter från partier med bönor som packades om, dessutom suddades datummärkning ut och livsmedel märktes om. "

DN SÖNDAG 3 DECEMBER 2017

" Våldsamt när nazister demonstrerade utan tillstånd – polis skadad

Nazistiska Nordiska motståndsrörelsen demonstrerade utan tillstånd i centrala Stockholm på lördagseftermiddagen. En polis skadades när tumult senare utbröt på Medborgarplatsen. En person greps misstänkt för våld mot tjänsteman.

Polisen hade fått in flera uppgifter om nazistdemonstrationen som startade vid 11.45-tiden på Östermalmstorg och sedan förflyttade sig till Norrmalmstorg i centrala Stockholm.
– Det är en icke tillståndsgiven demonstation som pågår, men den kommer inte avbrytas som förutsättningarna ser ut nu. Det är ett brott mot ordningslagen och vi kommer att skriva en anmälan, sade Sven-Erik Olsson, presstalesperson på polisens ledningscentral, till Expressen.
– Det var 35–40 personer som deltog, säger Sven-Erik Olsson till DN.
Enligt polisen delade NMR-aktivisterna ut flygblad och höll upp banderoller. Från Norrmalmstorg gick nazisterna vid 13-tiden vidare till Medborgarplatsen på Södermalm och vecklade upp en banderoll. Där utbröt tumult.
– De möttes av motdemonstranter och polisen tvingades bilda en kedja för att hålla isär grupperna. Då blev en polis slagen i huvudet, säger Sven-Erik Olsson till DN.
En person greps misstänkt för våld mot tjänsteman, men det är oklart om det var en nazist eller en motdemonstrant som gett sig på polisen. Den misshandlade polisen kördes till sjukhus för kontroll, men uppges inte vara allvarligt skadad.
Vid 14.30-tiden avslutade nazisterna sin icke tillståndsgivna demonstration.
– Det är lugnt på platsen igen, säger Sven-Erik Olsson till Aftonbladet.
Juan Flores juan.flores@dn.se "

DN SÖNDAG 3 DECEMBER 2017

" Misstaget som förstörde Albert Einsteins liv

Albert Einstein är världens mest kände forskare, men han gjorde ett gigantiskt misstag som till sist förstörde hans liv. David Bodanis har skrivit en bok om historien bakom den allmänna relativitetsteorin.

I början av 1917, mit t under första världskriget, satt den 37-årige Albert Einstein i Berlin med ett dilemma. Den vackra och enkla ekvationen han hade räknat fram två år tidigare, och som beskrev hela universum, måste innehålla ett katastrofalt fel. Enligt ekvationen skulle himlakropparna vara i ständig rörelse. De borde avlägsna sig från varandra eller dras ihop, och rymden borde hela tiden förändras. Men astronomerna såg ett statiskt universum, som förmodligen alltid hade sett likadant ut. Ingen början, inget slut, och fyllt av stjärnor som låg stilla där de låg. Einstein insåg att han var tvungen att göra något. Efter mycket vånda la han till en extra term, den kosmologiska konstanten, i ekvationen, så att den stämde med hur universum verkade fungera.

Lite mer än ett decennium senare stod det klart att astronomerna hade haft fel. Universum är inte bara fyllt av stjärnor, utan av andra galaxer, som alla är på väg bort ifrån oss. Ju längre bort en galax ligger, desto snabbare avlägsnar den sig. Den ursprungliga ekvationen hade varit riktig: allting är i rörelse och den kosmologiska konstanten behövdes inte.

Senare kallade Einstein lösningen med den kosmologiska konstanten för sitt livs största tabbe. Men det var det inte. Hans största misstag var slutsatsen han drog av tabben: att han borde ha litat mer på sig själv än på vad experiment och observationer sa, och att han aldrig mer skulle frestas att tvivla på sig själv och det han var övertygad om var rätt.

Det misstaget skulle leda till att han, en av de mest briljanta hjärnor som funnits, mot slutet av sitt liv var ensam och isolerad och inte längre tagen på allvar av andra forskare.

– Om du och jag gör misstag så är det ofta småsaker, som att glömma att hämta kaffet på Starbucks, eller missa att köpa hem middag till barnen. När Einstein gör ett misstag så är det något riktigt stort, säger David Bodanis.

Han är författare till boken ”Einsteins största misstag. Ett geni med fel och brister” som nu kommit ut på svenska. Det är den andra boken han skriver om Albert Einstein. Den första, ”E=mc2 : historien om världens mest kända ekvation”, handlar om den speciella relativitetsteorin som Einstein formulerade 1905.

– Den speciella relativitetsteorin var imponerande. Men om inte Einstein hade kommit fram till den hade någon annan gjort det, inom något år eller två, säger David Bodanis.

Den allmänna relativitetsteorin från 1915, med ekvationen som beskriver universum, var däremot en så enastående bedrift att Albert Einstein förmodligen är den ende som kunde lyckas med den.

– Det är en vision av hela universum. Och jag ville så gärna hitta ett sätt att skriva om det. Men då, när jag skrev ”E=mc2”, hade jag ingen aning om hur jag skulle kunna göra det till en bra historia.

Lösningen blev att berätta om teorin som en del av en större berättelse: historien om Einsteins ödesdigra misstag.

– Detaljerna om hur han kom fram till teorin passar så bra in i den berättelsen. Men vi får också se att han är mänsklig, och vad som motiverade honom, hur han fick saker rätt och hur han hanterade motgångar. Jag har alltid ansett att det är en av de viktigaste utmaningarna för alla som vill bli framgångsrika, säger David Bodanis.

Boken beskriver också hur geniet med det yviga håret och den spjuveraktiga blicken blev världens mest kände forskare, som för de flesta av oss är själva sinnebilden för en vetenskapsman. Det handlade framför allt om timing.

På våren 1919 gav sig den brittiske astronomen Arthur Stanley Eddington ut på en expedition till ön Príncipe utanför Västafrikas kust.

Det skulle bli total solförmörkelse där, och han använde tillfället för att testa en av de mer svårsmälta följderna av den allmänna relativitetsteorin: att själva ljuset påverkas av gravitationen, och böjs av när det passerar en tung himlakropp som solen. Han kom hem igen och kunde visa att det stämmer, och triumfen för Einstein och hans teori var ett faktum.
– Själva teorin var svår, och de flesta kände inte ens till den. Men 1919, när första världskriget var över, var tanken att en tysk forskare och en engelsk forskare kunde arbeta tillsammans och hitta en sanning i himlen, efter alla dessa strider och alla dessa döda, så underbar och skänkte nytt hopp åt människor, säger David Bodanis.
Men efter framgångarna kom nederlagen. Till skillnad från nästan alla andra framstående fysiker vägrade Albert Einstein att tro på kvantmekaniken. Och den här gången höll han fast vid sin uppfattning, trots att alla experiment och observationer visade att han hade fel.
– Albert Einstein var övertygad om att det fanns en exakt och perfekt sanning som väntade där ute. Det var det som fick honom att arbeta så hårt, och nå fram till sina teorier. Men när kvantmekaniken visade att materiens minsta beståndsdelar inte alls följer exakta regler fick samma övertygelse honom att avfärda den, säger David Bodanis.

Maria Gunther
maria.gunther@dn.se "

"Fakta. Einsteins största misstag
Boken ”Einsteins största misstag. Ett geni med fel och brister” ges ut av bokförlaget Volante.
Författaren David Bodanis har skrivit flera populärvetenskapliga böcker, bland annat ”E=mc2 : historien om världens mest kända ekvation”. "

DN SÖNDAG 3 DECEMBER 2017

" Smarta uttag får pensionen att räcka längre

Det är bra att göra en ekonomisk plan för livet som pensionär. Här får du hjälp att planera med både de nya och gamla pensionsåldrarna. Ett av de viktigaste besluten när man ska sluta arbeta är vilka pensioner man ska ta ut först och i vilken takt. Det är nödvändigt att planera så att pengarna räcker hela livet.

Har man allvarliga problem med hälsan kanske man funderar på hur länge det är sannolikt att man lever och vill planera uttagen efter det.
Politikerna diskuterar höjda pensionsåldrar och ett första förslag kan komma före jul. Men de nya åldrarna kommer sannolikt inte att påverka dem som är i 60-årsåldern nu utan senare generationer.
Det bästa sättet att planera pensionsuttagen är att gå in på minpension.se. Där kan man laborera med olika åldrar och uttagstider och se hur mycket det blir.
För att kunna planera så att pensionspengarna räcker längre måste man känna till reglerna. Man kanske vill att de anhöriga ska ärva de pengar man inte använder och då är den kunskapen också viktig.
Den enkla regeln, om man har arvingar, är att först ta ut den pension som inte går att ärva och spara de andra pensionerna. Men tänk på att pensionspengarna i första hand är en försäkring som ska hjälpa dig att klara ekonomin på ålderdomen.

Så här fungerar pensionerna och åldersgränserna:
Allmän pension. Består av inkomstpension och premiepension och betalas ut av staten under hela livet. Det går tidigast att ta ut pensionerna från 61 års ålder och du kan ta ut pensionen även om du

arbetar. Det diskuteras att höja gränsen till 62 eller 63 år. Ju tidigare du tar ut pensionen desto lägre blir månadsbetalningarna. Den allmänna pensionen går inte att ärva.

Tjänstepension. Många som går i pension de närmaste åren har förmånsbestämd pension som inte går att ärva. I stort sett alla har också premiebestämd pension som man får placera själv. Den går att ta ut på kortare eller längre tid och den kan ärvas.
Tjänstepensionen kan tidigast tas ut vid 55 års ålder och gränsen kan flyttas fram till 62 år.

Eget pensionssparande. Det är många som har ett kapital från den tiden när det gick att få avdrag för privat pensionssparande. Det privata sparandet kan tas ut tidigast vid 55 års ålder, från fem år till livsvarigt och kan ärvas. Åldersgränsen kan komma att flyttas till 62 år.
Om du är sjuk eller arbetslös i dag är det bra att veta vilka regler som gäller för bidrag och olika ersättningar. Liksom om du planerar att fortsätta arbeta efter 65 års ålder. Politikerna diskuterar att även höja de här åldersgränserna.

Fortsätta arbeta. Det går utmärkt att fortsätta arbeta och samtidigt ta ut sin pension. Du tjänar in allmän pension och i vissa fall även tjänstepension på dina arbetsinkomster. Från det år du fyller 66 år får du lägre skatt än de yngre på dina arbetsinkomster.

Garantipension. De som inte tjänat in någon pension alls eller väldigt låg pension får hel garantipension. Men det är många som får garantipension som utfyllnad och de behöver ofta tillskottet för att klara sig.
Det går inte att få garantipension före 65 års ålder och det diskuteras att höja gränsen till 66 eller 67 års ålder. Pensionen betalas ut under hela livet och den går inte att ärva.

Bostadstillägg. Den som har låg pension kan få bostadstillägg oavsett boendeform. Det går alltså att få bostadstillägg även om man bor i ett småhus eller en bostadsrätt.
Tillägget betalas ut från 65 års ålder och gränsen kan höjas till 66 eller 67 år.

Sjukpenning. Du kan få sjukpenning på hel eller deltid så länge du har en arbetsinkomst, alltså även efter 65 års ålder. Men du kan inte fortsätta att vara sjukskriven om du slutar arbeta och tar ut pension.
Om du fyllt 65 år prövas din arbetsförmåga efter 180 dagar med sjukpenning. När du fyllt 70 år går det inte att få sjukpenning i mer än 180 dagar.

Sjukersättning. Det går inte att få sjukersättning, tidigare förtidspension, efter 65 års ålder.

A-kassa. Det går inte att få arbetslöshetsersättning efter att du fyllt 65 år. Då räknas du som pensionär.
Eftersom a-kassa och sjukersättning bara betalas ut till 65 års ålder med dagens regler skulle de arbetslösa och sjuka få mycket svårt att försörja sig om inte även de åldersgränserna höjs.
Därför kommer åldersgränserna för a-kassa och sjukersättning högst sannolikt att följa med höjningen av åldern för garantipension och bostadstillägg. Det finns visserligen inget färdigt förslag än men det är svårt att se någon annan lösning.

Fackförbunden, framför allt inom LO, vill helst inte att pensionsåldrarna höjs. Men om det ändå ska ske är deras krav att åldersgränserna för a-kassan och sjukförsäkringen höjs lika mycket.

Maria Crofts
maria.crofts@dn.se "

Då går vi i pension (andel i procent).
Född 1938 / Född 1946
61 år 3,6 / 6,0
62 år 2,3 / 4,8
63 år 2,3 / 5,4
64 år 2,1 / 6,7
65 år 77,3 / 59,2
66 år 4,1 / 6,7
67 år 3,2 / 4,2
68 år 0,8 / 1,2
69 år 0,3 / 0,5
70 år 0,3/ 0,6 "

DN SÖNDAG 3 DECEMBER 2017

" Maria Crofts: Planen för pensionsuttagen är en spekulation i den egna livslängden

Det kan vara svårt att bestämma om man ska ta ut sin pension snabbt eller långsamt. Men det viktigaste är att se till att pengarna räcker livet ut. Oavsett hur länge man lever.

De flesta kommer förr eller senare till en punkt när det är dags att planera hur pensionspengarna ska tas ut. Det kan kännas besvärligt men det är också väldigt viktigt.
Det är under planeringsfasen du bestämmer hur mycket pengar du ska ha att röra dig med under resten av ditt liv. Du måste också fundera igenom om du behöver ha lite mer pengar under någon period och när du kan klara dig på mindre.
En annan sak att tänka igenom är hur länge du tror att du kommer att leva. Då är det bra att ha med sig att medellivslängden ökar hela tiden. Medellivslängden var 84 år för svenska kvinnor och 81 år för svenska män 2016. Det kan jämföras med 1960 när kvinnornas medellivslängd var 75 år och männens 71 år. Allt enligt Statistiska Centralbyrån, SCB.
Det är vanligt att jämföra med hur länge våra föräldrar levde. Men i många fall blir vi faktiskt äldre än vi tror.
Vi kan också räkna med att vara aktiva högre upp i åldrarna. Sjukvården har utvecklats och det är till exempel vanligare än tidigare att byta ut förslitna leder som begränsar rörligheten.
Framför allt kvinnor bör också förbereda sig på att de kan bli ensamstående de sista åren i livet och vara tvungna att klara alla utgifter själva. Det hänger ihop med att kvinnor lever längre än män i genomsnitt.

Ökad livslängd och bättre sjukvård talar emot att ta ut pensionerna tidigt och i snabb takt. Den tidigaste åldern för uttag av den allmänna pensionen är 61 år medan det går att ta ut tjänstepension och privat sparande från 55 år och den kortaste tiden är fem år. Hela tjänstepensionen kan alltså vara slut innan du fyller 70 år.
Den allmänna pensionen från staten betalas alltid ut under hela livet. Men man behöver inte ta ut 100 procent hela tiden. Det går att ta ut 25, 50 eller 75 procent. Man kan också stoppa den allmänna pensionen tillfälligt om man ångrar sig och börja ta ut den igen vid ett senare tillfälle.
Väntar man med att ta ut den allmänna pensionen blir den högre. Man brukar räkna med en höjning på 7–8 procent för varje år man skjuter upp uttaget. Börjar man ta ut pensionen tidigt får man alltså en lägre summa varje månad livet ut.
Det finns inte så mycket mer att laborera med när det gäller den allmänna pensionen. Vill du styra hur mycket pengar du ska få vid olika tidpunkter får du använda dig av tjänstepensionen och ditt privata sparande.
Exakt hur du portionerar ut pengar måste du bestämma själv. Men det är bra att ha i minnet att pensionen ska räcka livet ut. Och att du troligen kommer att var piggare och leva längre än du tror.

Maria Crofts
maria.crofts@dn.se "

DN SÖNDAG 3 DECEMBER 2017

" Konsumentverket varnar för bedragare på nätet

Konsumentverket får in allt fler anmälningar om bedrägerier som gäller tjänster via nätet, rapporterar Sveriges Radio Ekot.

Ett företag utger sig exempelvis via mejl för att vara Spotify och erbjuder ett reklamfritt abonnemang under sex månader för tio kronor. Sedan drar företaget 760 kronor på kortet varje månad, enligt Ekot. Konsumentverket råder de lurade att spärra korten, göra en polisanmälan och kontakta företagen bakom bedrägerierna.

DN-TT "

DN SÖNDAG 3 DECEMBER 2017

3 080 miljarder kronor

hade de svenska hushållen i bolån i oktober. En ökning med 210 miljarder jämfört med oktober 2016. "

DN SÖNDAG 3 DECEMBER 2017

" Toppstyrningen ska brytas – nu ska personalen få mer egenmakt

Ge sjuksköterskor, läkare och vårdbiträden mer ansvar och egenmakt. Det är kontentan i en ny rapport från Tillitsdelegationen.
– Vi är färdiga med eländesbeskrivningar. Nu börjar goda exempel i vården växa fram, säger Louise Bringelius, forskare i Tillitsdelegationen.

Under några decennier har offentlig verksamheten påverkats av ett begrepp som kallas NPM, New public management, vilket i korthet går ut på att offentlig verksamhet ska styras mer som vanliga företag. Men resultatet blev också att komplexa verksamheter som vård kom att detaljstyras, vilket gett oönskade effekter.
– Det har visat sig att vissa landsting har haft upp till 1 200 olika styrningsdokument. Syftet var gott men ingen kan hålla reda på så många styrsignaler samtidigt. För mycket styrning förvandlas lätt till ingen styrning, säger Laura Hartman, ordförande för Tillitsdelegationen.
– DN:s artikelserie ”Hur mycket är en patient är värd” från 2013 av Maciej Zaremba spelade stor roll för att Tillitsdelegationen kom till. Artikelserien visade på uppenbara stora brister inom vårdsystemet och hur patienten kom i kläm, säger Laura Hartman.
Tillitsdelegationen har kommit halvvägs och ska vara klara sommaren 2018. En delrapport ”Tillitsbaserad styrning och ledning” publicerades i början av november. Bakom rapporten står organisationsforskaren Louise Bringelius.
Rapporten beskriver sju nya principer för hur vården ska organiseras: tillit, brukarfokus, öppenhet, stöd, delegering, kunskap, samverkan.

– Vi har under lång tid kartlagt eländesbeskrivningar, men nu är tåget för förändring i full rullning för att ändra styrning, kultur och organisering, säger Louise Bringelius, forskningsledare på Tillits-delegationen.
– Sjuksköterskor, undersköterskor, läkare och biträden drivs av en stark vilja att hjälpa patienter. Det handlar nu om att bygga på denna vilja, att organisera fram motivation och god kvalitet i vården. Alla vårdprofessioner har varit hårt pressade. Arbetsmiljön måste bli bättre. Utbrändheten måste vända. I stället för att avlöva personalen på inflytande över sitt eget arbete så måste medarbetarna i stället få egenmakt.
Enligt Louise Bringelius är Kalmar sjukhus, Västerviks sjukhus och Skånes universitetssjukhus exempel på att något nytt håller på att hända.
– Här finns goda försök med att bryta toppstyrningen. Jag har dock en rädsla av att den nya vertikala och horisontella organisationen leder till det vi kallar för ”collaboration overload”, att nya sätt att organisera sig för att få alla delaktiga riskerar att leda till en massa möten, att samarbetstiden stjäl tid från kärnverksamheten. Så får det inte bli, säger Louise Bringelius.
Björn Eriksson, chef för Skånes universitetssjukhus i Lund och Malmö, har varit en av de drivande i deras projekt för att sätta patienterna och medarbetarna i fokus.
– Vi är på gång att ändra hela organisationen. Vi har antagit ett ambitiöst program som bygger på tillitsbyggande styrning. Och medarbetarna, har vad jag sett, varit genomgående positiva. Flera utbrister ”äntligen”. Vi har även påbörjat ett arbete för att rensa upp i regelverk och resultatmått, samt säkerställer att det ska vara högt i tak. Förändringarna var också nödvändiga av ekonomiska skäl. Anslagen till vården höjs inte lika mycket som kostnaderna, säger Björn - Eriksson.

Anders Forsström
anders.forsstrom@dn.se "

"Fakta. Tillitsbaserad styrning och ledning
Tillit: Gäller framför allt i nedåtriktade relationer i hierarkin.
Brukarfokus: Fokusera på att möta brukarens (patientens, medborgarens) förutsättningar och behov.
Öppenhet: Dela information och tillåta oliktänkande.
Stöd: Att administration, stödfunktioner, chefer, tillsynande verksamhet fokuserar på att stödja verksamheten.
Delegering: Fatta beslut så nära brukaren som möjligt.
Samverkan: Samarbeta över gränser för att möta brukarens behov.
Kunskap: Premiera utveckling och kunskapsöverföring.
Källa: Tillitsdelegationen "

DN SÖNDAG 3 DECEMBER 2017

" Extratjänster inom vård och skola – från fiasko till succé

I valrörelsen utlovade regeringen 20 000 extratjänster i offentlig verksamhet. Åtgärden har gått trögt och skälls ofta för fiasko. Men nu har det lossnat. På ett år har antalet mer än fyrfaldigats. Regeringens mål för årsskiftet, 6 500, har redan överträffats med råge.

I oktober var hela 7 719 personer sysselsatta i extratjänster. 86 procent inom vård och omsorg, sociala tjänster, utbildning och offentlig förvaltning. Och tendensen är att åtgärden fortsätter att växa. Många kommuner har upptäckt att de kan anställa långtidsarbetslösa och nyanlända med full finansiering av staten. En bidragande orsak till de senaste månadernas snabba tillväxt är också det bonussystem med 500 miljoner som regeringen beslutade om i juni, som ska förmå kommuner och landsting att inrätta fler extratjänster.

De närmaste tio åren behövs mer än en halv miljon nya medarbetare i välfärden. 20 000 av dem ska, enligt regeringens beslut hösten 2015, komma genom de kommunala så kallade extratjänsterna. Det vill säga arbete som den vanliga personalen av olika anledningar inte har tid att utföra, en extra resurs som kan stötta.

Tanken var från början att åtgärden i första hand skulle ersätta Fas 3-platserna för långtidsarbetslösa. Men det har gått väldigt trögt i starten. Bland annat på grund av fackligt motstånd från LO-facket Kommunal, och svårigheter att hitta handledare. Oppositionen och andra kritiker har inte varit sena att kalla åtgärden en flopp och ett fiasko.

För att få fart på extratjänsterna har regeringen stegvis utökat både målgruppen och antalet möjliga verksamheter. Den 1 december 2016 utsträcktes extratjänster även till nyanlända.

Nu får extratjänster dessutom anordnas av fler, inte bara kommuner och landsting. Den 1 juli 2017 öppnades möjligheten också inom kultursektorn, idrottsrörelsen samt trossamfund och ideella föreningar för arbete med social hjälpverksamhet eller omsorg om barn och ungdomar. Fortfarande dominerar dock kommunerna stort, med äldreomsorg, förskola och skola och andra kommunala verksamheter.

Särskilt många extratjänster finns vid olika omsorgsboenden. De sysslor som utförs ingår inte i det ordinarie arbetet, utan kan till exempel handla om handräckning i köket eller umgänge med boende och att ge dem lite guldkant på tillvaron.

Arbetsförmedlingen betalar 100 procent. Stödet utgår i tolv månader men kan förlängas i ytterligare tolv. Lönen ska vara avtalsenlig. Tanken är att extratjänsten ska ge referenser och en (ny) väg in på - arbetsmarknaden.

I somras fastslog regeringen en målsättning om 6 500 extratjänster till årsskiftet. Men den nivån överträffades alltså faktiskt redan i oktober, då Arbetsförmedlingen redovisade drygt 7 700 pågående extratjänster - jämfört med knappt 4 500 tre månader tidigare och bara 1 882 i januari.

Stockholm hade dock ännu i oktober inte nått över lite drygt 200 personer. I Järfälla kommun finns redan 140. Arbetsmarknadsenheten började redan förra hösten målmedvetet arbeta för att få fram platser för extratjänsterna.

I dag finns 40 tjänster på äldreboenden, 30 på förskolor, och resten i olika skolor och inom den kommunala förvaltningen. De finns också på en syateljé som syr väskor som sedan säljs av Röda Korset, hos en grupp som arbetar med växtbeskärning och miljöskötsel och på en cykelverkstad som reparerar uttjänta cyklar och skänker dem till

fattiga familjer i området. Deltagarna arbetar 75 procent, och får på 25 procent utbildning till undersköterska eller barnskötare. De som inte talar svenska får en skräddarsydd sfi-utbildning.
– Vi utgår alltid ifrån vad individen klarar och vill göra, säger chefen för arbetsmarknadsenheten Abbas Hamadé.

Tove Nandorf
tove.nandorf@dn.se "

"Fakta. Regeringens extratjänster
Extratjänster gäller ett år i taget och den anställda ska inte ersätta befintlig personal. På varje arbetsplats kommer det att finnas minst en handledare.
Exempel på extratjänst kan vara inom skolan eller barn-, äldre eller funktionshinderomsorgen.
En extra vuxen i klassrummet (ej pedagogiskt ansvar eller arbete)
En extra vuxen på skolgården
En extra vuxen i barngruppen
Förstärkning i omvårdnadsverksamhet
Förstärkning inom fritidsverksamhet
Sedan regeringen i somras införde en bonus för kommuner som framgångsrikt inrättas extratjänster har åtgärden snabbt vuxit. De senaste månaderna har lokalpressen på flera håll i landet, bland annat Piteå, rapporterat om hur kommunerna försöker hitta möjliga extratjänster. Att Göteborg nu klarar betinget på 334 tjänster innebär att staden får en bonus på 24 miljoner kronor. "

DN SÖNDAG 3 DECEMBER 2017

" Östergötland gör sig oberoende av hyrläkarna

Den 1 januari 2019 ska alla svenska landsting och regioner ha gjort sig oberoende av hyrläkare, stafettsjuksköterskor och annan bemanningspersonal. Region Östergötland är på god väg.

Beslutet togs 2016 av Sveriges Kommuner och landsting, SKL.
Tanken är att egna läkare och sjuksköterskor både blir billigare och gynnar kontinuiteten, en förutsättning för en säker vård.
Men trots det har hyrkostnaderna på många håll tvärtom fortsatt att öka, bekräftade SKL:s senaste kvartalsredovisning i november.
Mot strömmen går bara Region Östergötland, Region Skåne, landstinget i Kalmar och i senaste mätningen även Västmanland.
Region Östergötland beslöt redan 2015 att strypa pengaflödet till bemanningsföretagen, berättar hr-direktören Zilla Jonsson för DN.
– Kostnaderna hade då ökat kraftigt under 2014 och början av 2015. Med hårt tryck på vården och en växande bemanningsbransch var det enkla svaret att öka inhyrningen. När någon sade upp sig eller gick på föräldraledighet var ju det snabbaste sättet att bemanna upp.
Men redan i april 2016 hade Östergötland lyckats pressa ned andelen inhyrda sjuksköterskor. Och i dag är antalet hyrläkare på vårdcentraler bara sju.
Det senaste halvåret har kostnaderna för hyrpersonal varje månad legat 20–30 procent lägre än motsvarande period 2016.
Målet är inte ett totalt hyrstopp, understryker Zilla Jonsson.
– Men det handlar om att åstadkomma ett hälsosamt utnyttjande av bemanningsföretagen. De ska inte vara det verktyg man tar till i första hand, utan i sista.

Hur har då Region Östergötland gått till väga?
En bra grund är det enhälliga politiska beslutet, påpekar Zilla Jonsson. Och att ansvaret ligger på respektive vårdenhet.
– Annars uppstår lätt en övertro på att en extern projektorganisation ska lösa problemet.
Samtidigt ska numera Regionledningen godkänna varje enskild inhyrning, som beviljas med högst ett halvår i taget. Och bara på villkor att enheten kan konkretisera vad som samtidigt görs för att säkra att man efter sex månader inte längre ska behöva hyra in.
Andra viktiga pusselbitar:
Ett års karens för personal som säger upp sig från Region Östergötland för att ta anställning i bemanningsföretag i hopp om högre lön och friare schema. Först efter ett år går det att bli inhyrd av sin gamla arbetsgivare.
Grundutbildade sjuksköterskor erbjuds specialistutbildning med bibehållen lön.
Sjuksköterskornas och undersköterskornas arbetsmiljö förbättras. Servicevärdar tar över en del av undersköterskornas arbete, vilket skapar utrymme för att avlasta sjuksköterskorna.
På vårdcentralen Brinken i Motala med drygt 11 000 listade patienter har verksamhetschefen Peter Lindstedt tagit ett ovanligt grepp. Brinken har 6,5 distriktsläkartjänster, varav bara 2,5 2015 var besatta med tillsvidareanställda specialister.
Peter Lindstedt insåg att han kunde slå två flugor i en smäll genom att anlita unga svenskar som fått sin läkarutbildning i något annat EU-land, främst Polen, Tjeckien, Rumänien eller Baltikum, och som saknade praktisk erfarenhet från svensk sjukvård och därmed en naturlig väg in i de kliniska delarna av läkarutbildningen. Bra för de unga läkarna och bra för vårdcentralen, eftersom det blev mycket billigare än hyrläkare och gav Brinken en dynamisk känsla av utbildningsenhet.
Den första kullen är nu halvvägs genom sin femåriga specialisttjänstgöring, och Peter Lindstedt hoppas kunna locka någon tillbaka till en tjänst på vårdcentralen.
28-åriga Ozhien Held från Stockholm har gått sin läkarutbildning i Polen, och vikarierar nu som underläkare för att kvalificera sig för en AT i Östergötland. Hon är jätteglad över att ha fått in en fot i den svenska vården och vill gärna stanna i Motala när hon är klar med den praktiska delen av utbildningen.
– Det här är en bra modell, otroligt positiv för oss som läst utomlands och saknar klinisk erfarenhet, säger Ozhien Held.

Tove Nandorf
tove.nandorf@dn.se "

" Fakta. Fördelar med Region Östergötlands strategi
Billigare. Inte enbart på grund av hyrpersonalens och bemanningsföretagens kostnader, hyrläkare tenderar att genomföra fler och dyrare undersökningar i strid med lokala rutiner och riktlinjer.
Egen personal leder till bättre kontinuitet och vårdkvalitet.
Att använda fler läkare under utbildning är inte bara billigare, utan skapar också en dynamisk miljö som inspirerar även andra yrkesgrupper att lära vidare. Denna modell har nu spritt sig bland annat till Norrköping och Vadstena.
Regionen slipper ”städa” efter hyrläkare som inte håller måttet kompetensmässigt, vilket ibland lett till merarbete i form av olika anmälningsärenden.
Ett sätt att göra arbetet mer stimulerande för den egna personalen kan vara att låta läkare som vill koncentrera sig på enbart akutbesök eller enbart återbesök. Och låta servicevärdar ta över delar av undersköterskornas arbete, så att dessa kan avlasta sjuksköterskorna, som i sin tur kan avlasta läkarna. "

DN SÖNDAG 3 DECEMBER 2017

" Färre söker utbildning till sjuksköterska och barnmorska

Två av tre av högskolans vårdutbildningar har i höst färre sökande än för ett år sedan. Det visar färska siffror från SCB och Universitets- och högskolerådet. På barnmorskeprogrammet minskade söktrycket inför våren med en femtedel.

Samtidigt som vården skriker efter sjuksköterskor, barnmorskor, röntgensjuksköterskor och biomedicinska analytiker är det inför vårterminen 2018 färre som söker de viktiga vårdutbildningarna jämfört med hur söktrycket såg ut för ett år sedan.
Trenden med minskat antal sökande ses i alla utbildningar med yrkesexamen, visar tidningen Vårdfokus som tagit fram siffrorna. Minskningen gäller både antalet sökande totalt sett och de som söker utbildningarna som förstahandsval. Ett undantag är röntgensjuksköterskeprogrammet, som inför vårterminen har något fler förstahandssökande, men samtidigt färre sökande totalt sett.
Barnmorskeprogrammen var redan i våras hårt drabbade när färre över lag sökte sig till högskolan, till stor del beroende på den goda arbetsmarknaden, men också på grund av mindre årskullar. Inför höstterminen i år var det nästan 30 procent färre som sökte barnmorskeprogrammet jämfört med höstterminen 2016.
Inför vårterminen 2018 ser barnmorskeutbildningarna ett tapp i antalet förstahandssökande med nästan 20 procent. Det är det största tappet bland Vårdförbundets yrkesgrupper.
Detta trots att vården under flera år slagit larm om att barnmorskebristen är så allvarlig att den påverkar patientsäkerheten.
Tappet i antal sökande kontrasterar starkt mot hur det sett ut 2010–2016, då även många kvalificerade sökanden till barnmorskeprogrammet som uppfyllt kraven fått stanna i reservkön, eftersom antalet platser varit få.
Flest behöriga sökande hade inför våren de utbildningar som leder till sjuksköterskeexamen och läkarexamen. Därefter de utbildningar som leder till psykologexamen respektive specialistsjuksköterskeexamen.
Ändå fortsatte minskningen av antalet sökande till sjuksköterske-examen. Redan inför vårterminen 2017 var antagningspoängen till sjuksköterskeprogrammet de lägsta på sju år, med 2,5 behöriga sökande per plats jämfört med tidigare 3 behöriga sökande. Högst antagningspoäng hade den populära sjuksköterskeutbildningen på Karolinska institutet. Men även där var det lättare än på sju år att få en plats.
Förklaringarna är bland annat en bättre arbetsmarknad och färre sökanden till universiteten i stort.
Högre är söktrycket till specialistsjuksköterskeutbildningarna.
På Luleå Tekniska universitet hade ansökningarna till specialistsjuksköterska inom röntgen eller intensivvård i våras nästan - fördubblats – från 153 ansökningar inför hösten 2016 till 282 ansökningar i år.
Enligt prorektorn beror detta på nära samarbete med Region Norrbotten som är huvudman för sjukvården.
– De har aktivt informerat personalen och rekryterat folk till vidareutbildning och vi har anpassat utbildningar till önskemål, säger Erik Höglund.

Tove Nandorf
tove.nandorf@dn.se "

"**Fakta.**
Enligt Statistiska centralbyrån arbetar 5 800 barnmorskor i Sverige. Det är brist på barnmorskor i hela landet. Inför vårterminen ser barnmorskeutbildningarna ett tapp i antalet förstahandssökande med nästan 20 procent. Det är det största tappet av alla bland Vårdförbundets yrkesgrupper.
Så här ser, enligt Vårdfokus, söktrycket ut inför vårterminen 2018, jämfört med vårterminen 2017:
Barnmorskeprogrammet: 1 184 sökande (-356). 536 förstahandssökande (-110).
Sjuksköterskeprogrammet: 13 048 sökande (-896). 8 845 förstahandssökande (-511).
Biomedicinska analytikerprogrammet: 324 sökande (-70). 94 förstahandssökande (-34).
Röntgensjuksköterskeprogrammet: 672 sökande (-42). 204 förstahandssökande (+11). "

DN SÖNDAG 3 DECEMBER 2017

" Björn Wiman: Hög tid för låtsasgudarna i Akademien att komma ner på jorden

Det blåser snålt kring husknutarna i Gamla stan i Stockholm för tillfället. Att det råder kalabalik runt Svenska Akademien är dock en etablerad sedvana. En av den anrika församlingens största vedersakare var DN:s chefredaktör Olof Lagercrantz, vars förhållningssätt till Akademien under alla år inte kan betecknas som annat än koleriskt. ”Hos oss är det ännu inte så löjligt att tillhöra Akademien, som det borde vara”, dundrade han i en intervju med FiB/Kulturfront 1979.

”Löjligt” har det ännu inte blivit att tillhöra Svenska Akademien. Möjligen däremot förknippat med viss skam. Institutionen har – efter Matilda Gustavssons reportage om Kulturprofilen i DN – hamnat i sin djupaste förtroendekris hittills. Aldrig tidigare har Svenska Akademien anlitat en advokatbyrå för att utreda sina egna ledamöters agerande, aldrig tidigare har man erkänt brott mot de egna jävsreglerna. I medierna ägnar sig enskilda ledamöter åt intern pajkastning och bryter på ett flagrant sätt mot det absoluta yttrandeförbud som de annars håller i helgd. Den ständiga sekreteraren Sara Danius säger själv i en SVT-intervju att det är ”bra att veta” att möjligheten finns att utesluta en ledamot, vilket i så fall skulle vara första gången sedan 1794. Skandalen äger dessutom rum i ett medielandskap som ser helt annorlunda ut jämfört med tidigare kriser. I samband med den så kallade Rushdieaffären 1989, då författarna Lars Gyllensten och Kerstin Ekman lämnade sammanslutningen, jagade ett mindre pressuppbåd visserligen en förkyld Lars Forssell genom Gamla stans gränder och Sture Allén smädades i Expressen som ”den otillständige sekreteraren”. Men förtroendet för institutionen skadades knappast på samma sätt som i dag, varken på bredden eller på djupet. Det särskilda med skandalen kring Kulturprofilen är ju att den sammanfaller med en

genomgripande samhällsrörelse som Metoo, som ställer många tidigare kända sanningar på ända.
Metoo-rörelsen gör det också intressant att påminna om historien i samband med 2012 års Nobelpris, då Aftonbladet kunde avslöja hur Akademiledamoten Göran Malmqvist hotade att ”förgöra” en svensk-kinesisk poet ”som man krossar en lus med tumnageln”. Han fick stöd av kollegan Per Wästberg, som svarade honom med orden ”Krossa honom du – med min välsignelse!”
I ljuset av de senaste veckornas händelser avslöjar denna episod Akademiens inneboende potential för grovt maktmissbruk och skamlös arrogans. När Aftonbladets reporter Lisa Röstlund vid det tillfället ringde upp Göran Malmqvist för att få svar på sina frågor avböjde Malmqvist med ett hånskratt: ”Hade du väntat dig det, lilla vän?”
Läs de orden igen. Så sade en medlem av Sveriges mäktigaste och mest prestigefulla kulturinstitution för bara fem år sedan.
Denna historia är bara ett av många exempel på hur Svenska Akademien på sina håll helt tycks ha tappat förankringen i verkligheten. En av Gustav III:s tankar med Akademien var ju att den skulle bestå av människor med blandade bakgrunder: skönlitterära författare skulle samsas med andra yrkesgrupper, till exempel ämbetsmän och lagkunniga. Det är därför en djup ironi att Akademien nu tvingas anlita jurister för att granska sig själv – när man aktivt valt bort dem som medlemmar i sina egna led. Med en bredare erfarenhetsbas i församlingen hade en del av den vänskapskorruption och administrativa amatörism som tycks ha präglat Akademiens förhållande till den så kallade Kulturprofilen säkert kunnat undvikas.
Nu finns dessbättre ett gyllene tillfälle att göra något åt saken. Till Kerstin Ekman, som i praktiken lämnade Akademien för 30 år sedan, sällar sig nu Lotta Lotass, som förra helgen i en gripande intervju med Borås Tidning vittnade om varför även hon har valt att inte längre delta.
Akademien själv hävdar att ett formellt utträde är omöjligt. Men som civilrättsprofessorn Claes Sandgren visade i veckan står det ingenting alls i stadgarna om utträde. Det är Akademien själv som har tolkat frånvaron av ett uttryckligt medgivande som ett förbud. Till Sydsvenskan säger Sandgren att detta är ett bakvänt sätt att resonera, eftersom det kan tillämpas på allt möjligt: ”Det står ju till exempel inget i stadgarna om att man får dricka varm choklad på sammanträdena.”
I själva verket är frågan om utträde djupt betydelsefull för Akademien, eftersom det är det livslånga medlemskapet som ligger bakom den mytologiserade självbild som anfäktar vissa av ledamöterna. Likt lynniga låtsasgudar tycker de sig kunna säga och göra vad som helst, i vetskap om att de sitter på livstid och inte ansvarar inför någon. Ett utträdestillstånd skulle bokstavligen ta bort trollglansen kring Svenska Akademien – och ta ner dess ledamöter på jorden igen.
”Jag hoppas innerligt att man kunde få någon att gå ur eländet”, sade Olof Lagercrantz missmodigt om Akademien i intervjun 1979.
Tiderna förändras.
I dag finns det (minst) två ledamöter som inget hellre önskar än att ”gå ur eländet”.
Det är hög tid för Svenska Akademien att ta konsekvenserna av detta. Låt de som vill sluta sluta – och ersätt dem med kompetenta och brett respekterade personer som kan vara med och återupprätta institutionens allt mer sjangserade anseende.

Björn Wiman
bjorn.wiman@dn.se "

"Ett utträdestillstånd skulle bokstavligen ta bort trollglansen kring Svenska Akademien – och ta ner dess ledamöter på jorden igen. "

DN SÖNDAG 3 DECEMBER 2017

”Om vi klantar till det med artificiell intelligens kan vi ha sabbat hela mänsklighetens framtid om 40 år”

Fysikern och vetenskapsstjärnan Max Tegmark är orolig. I sin nya bok ”Liv 3.0” menar han att artificiell intelligens kan bli människans undergång – eller vår räddning. I framtiden skulle vi kunna flytta till andra galaxer.

Att artificiell intelligens försöker ta över världen är en av science fiction-genrens mest slitstarka idéer. Men enligt Max Tegmark ska det inte avfärdas som science fiction. Ingen kan veta när övermänsklig superintelligens uppstår, om den uppstår, men i hans nya bok ”Liv 3.0 – att vara människa i den artificiella intelligensens tid” läser jag att en majoritet av världens AI-forskare gissar att tidpunkten ligger några decennier in i framtiden.

Problemet med de flesta sci fi-filmer, förklarar Max Tegmark när vi träffas på hans svenska förlag i Gamla stan i Stockholm, är att människans detronisering på jorden knappast sker genom att vi blir förslavade av ondskefulla Terminator-robotar. En mer realistisk bild ger i stället Stanley Kubricks sci fi-klassiker ”2001. Ett rymd-äventyr”.

– Det är faktiskt den AI-film jag gillar bäst. För att i den där berömda scenen där superdatorn Hal 9000 säger: ”I’m sorry Dave. I’m afraid I can’t do that” – där är det inte så att Hal är ond. Problemet är i stället att Hal är väldigt kompetent och har mål som inte stämmer överens med Daves mål. Det är det som är den verkliga risken med superintelligens, att vi inte lyckas få datorernas mål att överensstämma med våra egna.

Den svenskfödde fysikern Max Tegmark har blivit en av AI-forskningens världsstjärnor. Kvällen innan har han hållit en föreläsning på Kulturhuset Stadsteatern, då biljettlösa intressenter köade utanför dörrarna trots att föreställningen sedan länge var utsåld. Bredvid mig i publiken satt en man som hade hunnit läsa hälften av Max Tegmarks nya bok. Han hade kommit dit för att få veta om människans herravälde på jorden är över:

”Att vi sitter här och pratar om vad vi ska göra med AI, det känns ungefär som om neandertalarna skulle ha suttit och diskuterat hur de skulle förhålla sig till den här nya arten homo sapiens som börjat dyka upp. Jag undrar om människan är passé. Men jag vill ändå tro att det finns något särskilt i den mänskliga hjärnan som skiljer oss från datorerna”, sa mannen.

När Max Tegmark väl gör en TED-liknande entré på scenen, under dånande applåder och ledigt klädd i skinnjacka, är budskapet ändå hoppfullt. Han visar en film av uppskjutningen av ”Apollo 11”, den raket som landade på månen år 1969 – en film tänkt att illustrera de fantastiska möjligheter som AI erbjuder (och vi ska återkomma till hans hisnande visioner om kolonisering av rymden). Enligt Max Tegmark behöver datorernas maktövertagande inte nödvändigtvis vara dåligt.

– Vi har alla underkastat oss en högre intelligens när vi var barn. Det gick bra, eftersom våra föräldrars mål oftast överensstämmer med våra egna. Allting som är bra med vår civilisation är en produkt av vår intelligens. Om vi kan förstärka den med artificiell intelligens kan vi egentligen förbättra alla aspekter av vår civilisation, säger Max Tegmark med ett tonfall som om det vore självklarheter.

I Max Tegmarks tankevärld är människan fortfarande begränsad av sin ”biologiska hårdvara”. Det hörs på språket i ”Liv 3.0” att det är en fysiker som för ordet:

”Livet kan genomgå en sista uppgradering, till Liv 3.0, som inte bara kan skapa sin mjukvara utan även sin hårdvara”, skriver han i boken. I så fall kan livet ”befrias från evolutionens bojor”.
Men AI omformar vårt samhälle redan nu, med bland annat översättning av språk, robotiserad börshandel och självkörande fordon. I framtiden ser Max Tegmark möjligheter att skapa robotiserade domare som fattar beslut utan fördomar om kön eller etnicitet. Tråkiga, meningslösa jobb som människor tvingas utföra i ensamhet kan övertas av AI. Han ser även möjligheter att skapa vapen som låter bli att döda civila i krig.
– Jag är övertygad om att AI kan hjälpa oss att lista ut hur vi botar alla sjukdomar som vi har gått bet på i dag. Så att vi kan leva längre och friskare liv. Jag är övertygad om att AI kan hjälpa oss att förbättra förnybar energiteknik. Och på väldigt kort sikt kan AI hjälpa oss att drastiskt minska antalet trafikolyckor och antalet onödiga dödsfall i vården, säger han och börjar skala en klementin som förlaget lagt fram på ett fat med frukt och dricka.
Det är energipåfyllning som lär behövas medan mörkret faller utanför fönstret mot Stora Nygatan. Första intervjun för dagen gjorde han redan innan det blev ljust.
Samtidigt som Max Tegmark ser stora möjligheter med AI vill han distansera sig från de digitala utopisterna. Tekniken medför också stora risker. Det är anledningen till att han har grundat Future of Life Institute, med bland andra fysikern Stephen Hawking och Teslas vd Elon Musk som styrelsemedlemmar. Forsknings- institutet arbetar för att synliggöra de existentiella hot som AI medför, som kärnvapenkrig, ökade ekonomiska klyftor och kapprustning med AI-vapen.
Som han påpekar i boken är skillnaden mellan en drönare som levererar Amazons paket och en drönare som kan utföra beställningsmord ganska liten. På föreläsningen uttrycker han det så här: ”Vi måste vinna tävlingen mellan den växande kraften hos vår teknik och den växande vishet med vilken vi kan hantera den.”
I likhet med sin svenskfödda kollega Nick Bostrom, en annan av AI-forskningens fixstjärnor, menar Max Tegmark att riskerna med AI till och med är mer akuta än klimatförändringarna:
– Båda är allvarliga, men AI kan få mer dramatiska konsekvenser tidigare. Om vi klantar till det med AI kan vi ha sabbat hela mänsklighetens framtid redan om 40 år.
Max Tegmark talar svenska med lättare amerikansk brytning och tar ibland en tankepaus efter en fråga, eller mellan två meningar, som om han behöver loda en stund i modersmålet. Han växte upp i Bromma utanför Stockholm, en uppväxt han beskriver som fridfull med ”långa eftermiddagar ensam hemma efter skolan”. Då lärde han sig att ingenting hände om han inte organiserade det själv. Fadern Harold Shapiro var en framstående matematiker och brukade lysa upp som en sol när sonen frågade honom något om matematikens mysterier.
– Jag gillade science fiction, framför allt Isaac Asimov, min kemilåda och att meka med elektromagneter. Men det var först när jag var 19 som jag insåg hur fascinerande fysik var, tack vare vetenskapsmannen Richard Feynmans självbiografi ”Surely you’re joking, Mr Feynman” som min kompis Johan Oldhoff sagt att jag måste läsa.
I höstas skrev Max Tegmark tillsammans med nio Nobelpristagare en debattartikel i DN som uppmanade Sverige att stödja FN:s kärnvapenförbud. Hans engagemang mot kärnvapen, kapprustning och krig formades redan i ungdomen.
– Både pappa och mamma brukade prata om hur själviska och kortsiktiga våra ledare var. Pappa engagerade sig för kärnvapennedrustning i sin ungdom och har skrivit den allra första detaljerade artikeln om USA:s hemliga vätebombsprovsprängningar 1952. Mamma lärde mig vad som kom att bli ett av mina favoritcitat, av Axel Oxenstierna: ”Du ska veta min son med hur lite förnuft

världen styres.” När jag var 14 så tänkte jag att vad de vuxna gjorde med kärnvapen var så korkat att barn kunde förstå bättre hur korkat det var.
Ett huvudbudskap i boken är att tekniken är neutral och att det är vi människor som avgör om den får goda eller onda tillämpningar. Max Tegmark understryker att det är upp till oss själva – både som individer och som mänsklighet – att forma en positiv framtid. Det är också en inställning som delvis växte fram i ungdomen.
– Jag hamnade i en skolklass i Alviksskolan där det ansågs skamligt att vara studieintresserad och några killar lovade att spöa skiten ur mig om jag fick över 4.0 i snittbetyg när jag gick ut åttan (max var 5.0). Efter att jag lyckats lura dem på skolavslutningen, och sedan lyckats byta till en bättre skola, insåg jag hur lätt det var att påverka min framtid om jag var kreativ.
Oavsett vilka konsekvenserna blir av AI-utvecklingen ligger det stora pengar i tekniken. Jättar som Google, Facebook och Apple satsar miljarder på AI-forskning. Googles AI-företag Deep Mind har bland annat utvecklat datorprogrammet AlphaGo, som under de senaste två åren har lyckats slå samtliga av världens främsta spelare i det asiatiska brädspelet Go. Det minst 2 500 år gamla spelet anses mycket svårare för datorer att bemästra än schack, eftersom det 19x19 rutor stora spelbrädet rymmer fler möjliga kombinationer av drag än det finns atomer i universum. För att vinna förlitar sig de bästa spelarna därför på intuition och kreativitet – egenskaper som fram till nu har betraktats som exklusivt mänskliga.
Men föreställningen att bara människor skulle kunna ha intuition, kreativitet och rent av medvetenhet är något Max Tegmark avfärdar som fördomsfullt. Han kallar det skämtsamt för ”kolchauvinism”, med anspelning på att bara biologiska varelser är byggda av kolatomer.
– Många tänker att intelligens är någonting mystiskt som bara kan finnas i biologiska organismer. Men som fysiker ogillar jag den här materialistiska idén att vi är våra atomer. De flesta av de atomer du har i dag hade du inte förra året, de byts ut ganska regelbundet, säger Max Tegmark och tar en tankepaus, eller kanske en tuggpaus, där de sista klyftorna av klementinen åker ner i magen.
– Det du verkligen är är det mönster enligt vilket atomerna sitter ihop. Och det är information, helt enkelt.
Max Tegmark definierar intelligens som ”förmågan att uppnå komplexa mål”. På nivån ovanför placerar han generell intelligens, det vill säga ”förmågan att uppnå praktiskt taget vilket mål som helst, inklusive inlärning”. Där händer nu mycket inom AI-forskningen. Med hjälp av djupinlärning (deep learning) kan datorer själva lära sig att förstå sin omvärld, och det utan att på förhand ha försetts med någon kunskap om den fysiska världen. Metoden består i att utsätta artificiella neuronnätverk, en samling algoritmer som försöker efterlikna den mänskliga hjärnan, för massiva mängder av data. Exakt hur det går till, och varför det fungerar, vet inte ens forskarna. De vet inte heller varför det ibland misslyckas, men det var djupinlärning som skapade framgången med AlphaGo. Det är också djupinlärning som just nu lär datorer att förstå och beskriva bilder, som revolutionerar deras förmåga att omvandla tal till text och översätta det till andra språk.
– Vi har länge haft en situation där datorerna har varit bättre än oss på vissa, ganska snäva saker, som beräkningar eller schack. Men den heliga graalen för AI-forskningen har varit att skapa intelligens som liknar ett barns, som kan bli bra på i stort sett vad som helst. När man nu tittar på listan över saker som datorer fortfarande inte kan göra, så krymper den ganska stadigt.
En bild som Max Tegmark återkommer till föreställer landmassor och berg som sakta men systematiskt dränks på grund av en havsnivåhöjning. Men bilden illustrerar inte konsekvenser av klimatförändringen, utan ”landskap över mänsklig kompetens”. Ju

högre berg, desto svårare för datorer att bemästra kompetensen. Bland landmassor som redan befinner sig under det stigande AI-havet finns utantillinlärning, aritmetik, schack, Go, investering och bilkörning. Bland de högsta bergen, som ännu är en bra bit från att översvämmas, finns sådant som vetenskap, programmering, bokskrivande, filmkonst och social interaktion.
Bilden hänger ihop med diskussionen om hur AI kommer att förändra arbetsmarknaden. Enligt en ofta citerad förutsägelse kommer hälften av dagens jobb att vara automatiserade om 20 år. Jag frågar om Max Tegmark har några yrkesråd till min 12-åriga dotter.
– Jag skulle rekommendera att hon inriktar sig på någonting som vi tror att datorer fortfarande kommer att vara relativt dåliga på. Jobb som kräver kreativitet, jobb där det händer många oförutsägbara grejer så att man måste improvisera. Och kanske jobb där kunden uppskattar den mänskliga kontakten i tjänsten, allt från präst till massageterapeut. Men det viktigaste rådet av alla tror jag är att inte förvänta sig att först plugga en massa och sedan ha samma jobb i 40 år. Man måste hänga med i svängarna och hela tiden lära sig nya grejer.
– Det är också viktigt att ha koll på den senaste tekniken. För det är inte bara så att människor blir utkonkurrerade av AI, utan det vi ser mycket nu är att människor som jobbar utan AI blir utkonkurrerade av människor som jobbar med AI, eftersom de är mer produktiva. Om hon till exempel är intresserad av medicin ska hon inte utbilda sig till den som läser av röntgenbilderna och ställer en diagnos. I stället bör hon vara läkaren som använder den här automatiska diagnosen och pratar med patienten och diskuterar behandlingen.
Men stora befolkningsgrupper riskerar ändå att hamna utanför arbetsmarknaden. Du tar upp medborgarlön som en tänkbar lösning på ojämlikheten som AI kan medföra…
– Jag är övertygad om att vi behöver någon sorts omfördelning för att hjälpa de som till slut inte kommer att få jobb. Men om det är medborgarlön eller något annat som är bäst, där försöker jag vara öppen. Däremot blir jag ganska upprörd när politiker säger att vi måste skära ner på äldreomsorg, lärare eller sjuksköterskor för att vi inte har råd. Om vi ändå måste betala ut medborgarlön i framtiden är det bättre att behålla den typ av jobb där folk verkligen uppskattar att det är människor och inte robotar som utför dem, säger Max Tegmark, som trots sin något amerikanska framtoning plötsligt låter väldigt svensk.
– Här hoppas jag att Sverige kan gå före. Sverige var ett föregångsland efter andra världskriget i sociala experiment, som gratis universitetsutbildning och gratis sjukvård. Det är mer troligt att framtidens lösningar hittas i Sverige än i USA, där jag bor. Där är man nästan är allergisk mot all slags omfördelning.
När Max Tegmark gick på gymnasiet ville han byta till naturvetenskaplig linje. En byråkrat på antagningsnämnden sa att det inte var möjligt. Då övertygade han studierektorn på Blackebergs gymnasium att ge honom chansen ändå.
– Just att våga gå min egen väg, trots att andra avrådde, har varit nyckel till mina forskningsframgångar: man blir aldrig först när man följer andra!
Han stod fast vid sin egen väg även när han som nydisputerad forskare fick ett brev från en berömd professor. Professorn varnade honom för att fortsätta med spekulativ forskning om han inte ville få sin karriär förstörd.
Det är uppenbart att Max Tegmark inte har följt professorns råd i ”Liv 3.0”. Där spekulerar han i hur mänskligheten skulle kunna skaffa mer resurser genom att kolonisera kosmos. (Han föredrar egentligen ordet ”befolka”, som han använder under intervjun.) Enligt Max Tegmark är det inte orimligt att föreställa sig intergalaktiska laserseglatser där AI koloniserar andra solsystem och planeter. Efter att AI:n landat och etablerat livsförutsättningar tänker han sig att information om enskilda

människor sedan kan överföras med ljusets hastighet, varefter AI:n klonar de önskvärda människorna på plats.
Som han förklarar i ”Liv 3.0”: ”Detta skulle antingen kunna göras ganska lågteknologiskt genom att helt enkelt överföra de två gigabyte information som behövs för att specificera en persons DNA och sedan inkubera ett barn som ska födas upp av AI:n, eller också kan AI:n nanomontera kvarkar och elektroner till fullvuxna människor som sedan får alla sina minnen skannade från originalen hemma på jorden.”
Jag frågar om det ska läsas som en tankelek eller om man verkligen menar allvar. Max Tegmark ler snett:
– Din hjärna innehåller 100 terabyte. Det är ingen gigantisk datamängd att skicka med interstellär e-post till ett annat solsystem. Vi har naturligtvis inte tekniken för att göra det än. Men det strider inte mot några av fysikens lagar.
Men kan det inte strida mot några av biologins lagar? Människor ingår också i komplexa ekosystem, både utanför och inom oss själva, där forskare till exempel ännu inte förstår hur samspelet mellan våra hjärnor och tarmbakterier ser ut…
– Om man ska bygga en kopia av dig måste man naturligtvis kopiera även din tarmflora. Och bakterier är enklare att kopiera, eftersom de innehåller mindre information. Men grund- idén här, som är viktig, är att folk tidigare trodde att den här typen av rymdresor var omöjliga. Till och med science fiction-författare som skrev om rymdresor brukade fokusera på de närmaste solsystemen mindre än 10 ljusår bort. Resor till andra galaxer var inte aktuella, eftersom det inte kändes så kul att ligga nedfrusen i miljontals år. Eller att behöva ha hundratusentals generationer som bodde i något trångt, tråkigt rymdskepp, som dessutom riskerade att förstöras när som helst när det krockade i med något litet rymdskräp.
– Nu vet vi att det i alla fall inte är orealistiskt. För är det något vi har lärt oss på senare tid är det att människan är information snarare än materia.
Jag tänker på min granne under föreläsningen på Kulturhuset, och hans förhoppning att människans hjärna trots allt skiljer sig från en hårddisk. Bland alla fördomar en människa bär på kan nog kolchauvinismen vara en av de svåraste att göra sig kvitt.

Sverker Lenas
sverker.lenas@dn.se "

"Svensk-amerikansk fysiker och kosmolog, aktuell med boken ”Liv 3.0 – att vara människa i den artificiella intelligensens tid” (Volante).
En av världens mest citerade forskare.
Född 1967 och uppvuxen i Bromma i Stockholm. Son till matematikern Harold Shapiro och Karin Tegmark.
Läste till civilingenjör i teknisk fysik vid KTH i Stockholm samtidigt som han utbildade sig till civilekonom vid Handelshögskolan.
Doktorerade vid University of California i Berkeley, USA. I dag professor i fysik vid Massachusetts Institute of Technology (MIT) i USA.
Grundade 2014 Future of Life Institute tillsammans med bland andra Jaan Tallinn (medgrundare till Skype) och sin fru Meia Chita-Tegmark. I styrelsen sitter bland andra kosmologen Stephen Hawking och Teslas vd Elon Musk, som är med och finansierar verksamheten.
Var sommarvärd i Sveriges Radio 2008.
Hans första bok ”Vårt matematiska universum – mitt sökande efter den yttersta verkligheten” (Volante) kom ut 2014.

3 myter om AI
I boken ”Liv 3.0” avlivar Max Tegmark tre myter om artificiell intelligens:
1 Myt: Huvudrisken är att AI blir medveten eller ond.
Fakta: AI kan bli skicklig och få mål som avviker från våra.
De verkliga riskerna med AI handlar inte om ondska, utan om kompetens att uppnå mål som avviker från människans mål: ”Du är förmodligen ingen myrhatare som trampar på myror av elakhet, men om du ansvarar för ett grönt vattenkraftsprojekt och det ligger en myrstack i området som måste sättas under vatten – tråkigt för myrorna. Rörelsen för välvillig AI vill undvika att försätta mänskligheten i samma situation som de där myrorna”.
2 Myt: Maskiner kan inte ha mål.
Fakta: En värmesökande missil har ett mål.
Missuppfattningen om medveten AI är besläktad med myten om att maskiner inte kan ha mål. Den som blir jagad av en värmesökande missil bekymrar sig inte för om missilen upplever att den har ett syfte, argumenterar Max Tegmark: ”Om den värmesökande jagade dig skulle du nog inte ropa: ’Jag är inte orolig, för maskiner kan inte ha några mål!’”
3 Myt: AI kan inte kontrollera människan.
Fakta: Intelligens möjliggör kontroll: vi kontrollerar tigrar genom att vara smartare.
”När intelligensskillnaden är tillräckligt stor blir det inte en strid utan en slakt. Än så länge har människor utrotat åtta av elva elefantarter och dödat de allra flesta individerna hos de återstående tre”, skriver han och konstaterar att om en superintelligent AI bestämmer sig för att utrota mänskligheten kommer det att gå mycket snabbt.

Max Tegmark om 3 science fiction-filmer:

1. ”Her”
”Jag gillar att ’Her’ släppte fixeringen vid robotar och framhävde det spännande med intelligens. Här är datorn verkligen superintelligent – inte bara lite smartare utan otroligt mycket bättre än oss på allt. Däremot är det komiskt orealistiskt att resten av samhället knappt förändrats. Killen i huvudrollen är journalist, trots att AI:n hade kunnat skriva hans artiklar på nolltid.”

2. ”Transcendence”
”Där uppstår faktiskt en intelligensexplosion, en dator blir superintelligent och utvecklar otroligt avancerad teknologi. Spännande – men orealistiskt slut: fastän datorn var superintelligent kunde vi människor lista ut hur man kunde lura den. I de flesta filmer om AI ligger den artificiella intelligensen inte långt före vår egen. Som om det vore något magiskt med mänsklig intelligens. Vi vet att hjärnans storlek begränsas av mammas bäcken.”

3. ”Interstellar”
”Ett maskhål är en genväg i rumtiden som låter dig färdas från A till B utan att fara igenom det mellanliggande utrymmet. Även om stabila maskhål medges i Einsteins relativitetsteori och har dykt upp i filmer som ’Interstellar’ kräver de förekomsten av en märklig hypotetisk materia med negativ densitet var existens kan hänga på svårförstådda effekter av kvantgravitationen. Användbara maskhål kan med andra ord mycket väl visa sig vara omöjliga, men annars har superintelligent liv stora incitament att konstruera dem.”

Sverker Lenas

"Om intervjun: Vi ses i Max Tegmarks svenska förlag Volantes egna bokhandel i Gamla stan i Stockholm.
Foto: Jonas Lindkvist och Lisa Mattisson
Om fotograferingen: Vi följer med till barndomshemmet i Bromma. När han sätter igång sin första dator börjar den att brinna... Se filmen på dn.se/kultur. "

DN SÖNDAG 3 DECEMBER 2017

"Klassisk jul hemma hos Astrid Lindgren

Julen har ofta spelat en viktig roll i Astrid Lindgrens böcker. Det gör den också i hennes sista opublicerade berättelse ”Räven och tomten” som nu kommer på svenska. Kulturmagasinet fick vara med på adventsfirande i Astrids hem på Dalagatan i Stockholm.

Jag lutar mig över Astrid Lindgrens skrivbord och tittar ut genom fönstret. På andra sidan Dalagatan glänser isbanan nyspolad i Vasaparkens strålkastarsken. Det snöar inte, det har inte ens hunnit bli december, men julstämningen är ändå stadigt omfamnande i hennes lägenhet. Halmbockar, änglar, flätade hjärtan, små fåglar i plåt från Svenskt tenn som hänger på grankvistar. Ljusstakar dekorerade med färska äpplen. Tomtarna som sitter på byråer eller står intill elementen är gråa gårdstomtar, som de såg ut innan Coca-cola-sinnebilden tog över.
Julgranen i hörnet av vardagsrummet är murrigt grön och behängd med tända, levande stearinljus. Bakom den, på fönsterbrädet, står ett elektriskt ljus. Som i skymundan. Någon säger att det står gömt eftersom Astrid hatade elektriska ljus.
– ”Hatade”, det är att ta i. Det är inte som att hon gick runt och närde ett hat mot elektriska ljus hela dagarna, skrattar Karin Nyman.
Som är Astrid Lindgrens dotter, så hon borde veta.
Oavsett vilket, är det som sagt en mysigt traditionell julbild som iscensatts i lägenheten på Dalagatan 46.
Allt julpynt, hela den inventarielista jag räknat upp ovan, är de originalprylar som användes när Astrid bodde och firade jul här. Utplacerat precis som det brukade stå då.

I en soffa sitter Karin Nyman och illustratören Eva Eriksson. Hon har målat bilderna till den bok, ”Räven och tomten”, som sägs vara den sista opublicerade Astrid Lindgren-berättelsen, och som nu ges ut. Helt ny är den kanske inte, på 60-talet gavs den ut i Tyskland, och är i sig baserad på dikten med samma namn av Karl-Erik Forsslund, men fritt omtolkad till prosa.
Men ”Räven och tomten” var inte den första Lindgrenska bearbetningen av ett juligt diktverk. För fem år sedan släpptes ”Tomten är vaken”, som är en prosatydning av Viktor Rydbergs ”Tomten”, med bilder av Kitty Crowther.
I Lindgrenbiografin ”Denna dagen, ett liv” (2014) skriver Jens Andersen om ”Räven och tomten” och hur det var Astrids *business sense* som låg bakom idén att bearbeta och exportera historierna till tyska marknaden: ”Pengarna fortsatte att rulla in på förlaget [Rabén & Sjögren], som utan att förolämpa grundaren Carl-Olof Sjögren borde ha hetat ’Rabén, Sjö- & Lindgren’.”
”Räven och tomten” handlar om Mickel Räv som smyger fram genom snön och tänker äta hönorna i hönshuset. Men gårdstomten erbjuder i stället räven den gröt som familjens barn ställt fram till honom.
Att det är kring jul den utspelar sig är inte särskilt konstigt, julen har nästan alltid haft en förgrundsroll i Astrids verk. Pippis jul, Lottas, Ronjas och Bullerbybarnens, och så Emil och det stora tabberaset i Katthult. Med ”Jul i stallet” förlade hon bibelns Julevangelium till en småländsk bondgård. Jag minns ännu speldosejingeln som var introvinjett till ”Astrids jul” på SVT. Och så vidare.
Karin Nyman säger att just tabberaset i Katthult har verklig förlaga.
– Skildringen av själva julståhejet, och med all riklig mat, det är självupplevt i allra högsta grad från uppväxten i Småland. Hon kunde inte upprätthålla det som vuxen i Stockholm, men det fanns nog alltid för henne som en attraktiv julkänsla.
Var julen viktig för henne?
– Mycket så, hon tyckte att det var en av årets stora höjdpunkter som barn. Det gjordes ju mycket av julen i lanthushåll på den tiden, det blev en väldig magi omkring det för barn; att få komma ner på julafton och hemmet är förändrat. Hon försökte hela livet återskapa det, i verkligheten men också i sina texter naturligtvis: hon skildrar jular i nästan alla sina böcker, eller så fort hon kan få det att komma in i berättelsen på ett osökt sätt.
”Räven och tomten” är en färggrann akvarell där det lyser varmt och gyllene inifrån stugfönstren, och där månblå skuggor faller över snötäckta vidder. Den är illustrerad av Eva Eriksson, prisbelönad med både Emilpriset och Astrid Lindgren-priset och som tecknat till exempel Barbro Lindgrens ”Den vilda bebin”-böcker.
– Jag önskar jag kunde visa texten jag utgick från, ett maskinskrivet papper som Astrid skrivit ner berättelsen på, säger hon.
Boken har en tidlös känsla, men barnen som tecknats har på sig Spindelmannen- och Pippi Långstrump-dräkter.
– När jag först läste manuset såg jag Jenny Nyströmska julkortsmotiv framför mig och ville inte göra samma sak, så jag kände genast att ”det måste vara i nutid det utspelar sig”. Därför är det också ljusslingor i träden.
Vi pratar vidare. Om granar och juleljus och sådant. Vi lyssnar till en privat inspelning av när Astrids pappa, Samuel August, läser högt ur Jul-evangeliet, en gammal familjetradition: ”Fred på jorden och åt människorna ett gott behag”, skrapar det lite ur laptopens interna högtalare. Sedan lyssnar vi på en annan fil där Astrids mamma, Hanna, sjunger ”Lille Herman”, en klassiker ur ”Folkskolebarnens sångbok” från 1897, om en driftig pojke som ger hästen hö och bygger torn av is och snö. Inklusive stearinljusen i granen är det ett trettiotal tända ljus i rummet. Trettioett med det undangömda i fönstret.

När jag sedan klär på mig och går ut på gatan regnar det. Asfalten är svart. Det är blött och ganska blåsigt. Men inifrån fönstren en halv trappa upp lyser det varmt och gyllene.

Kristofer Ahlström
kristofer.ahlstrom@dn.se "

DN SÖNDAG 3 DECEMBER 2017

" Halleluja!

När Händels ”Messias” hade premiär i London 1743 var mottagandet ljumt. Sedan dess har det gått desto bättre. Camilla Lundberg tecknar historien om hur oratoriet blev världens mest framgångsrika musikverk.

Härmed utnämner jag ”Messias” av Georg Friedrich Händel till historiens mest framgångsrika musikverk. I varje fall det mest framförda, åtminstone under århundradenas gång. Alltsedan sin tillkomst för flera hundra år sedan har detta präktiga oratorium sjungits och spelats. Om och om igen, utan att någonsin falla i glömska. Går det att tänka sig ett mer klassiskt stycke musik än ”Messias”? Halleluja!

Frågan är om det hade blivit denna slitstarka succé om det inte hade varit för en åldrad sjökapten, en samhällskritisk societetsmålare och den rikaste hertigen i riket. För oratoriet ”Messias” blev långt ifrån någon succé vid Londonpremiären på Covent Garden Theatre 1743. Nej, det var istället de hundratals spädbarnen från rännstenen som sju år senare skulle förändra allt. Inte bara garantera oratoriets fortlevnad, utan också skapa nya förutsättningar för musikens betydelse i samhället.

Hädanefter övergår jag till att kalla upphovsmannen ifråga för George Frideric Handel, in English. Visst, han var tysk, född 1685 i Halle. Eller snarare sachsisk, för det skulle dröja nästan tvåhundra år till Tysklands (första) enande. ”Il caro Sassone” (den käre sachsaren) var ett epitet han fick under sina läroår i Italien. Men det var i England han skulle leva och verka i nära femtio år fram till sin död 1759.

Handel hade redan sex operor bakom sig när han som tjugofemåring kom till London och fick en smakstart med sin nya ”Rinaldo”. Inte

undra på: här fanns lysande örhängen som skulle bli odödliga, som ariorna ”Cara mia sposa” och ”Lascia ch’io pianga”. Än viktigare som dörröppnare till den engelska huvudstaden utgjorde kröningen av den nye kungen, George I, en importerad furste från Hannover. Där borta hade Handel händelsevis varit hans kapellmästare en tid. Nu kunde han få självklart tillträde till det engelska hovet.
Det var inte bara som kompositör George Frideric Handel etablerade sig som Londons okrönta musikfurste. Han drev sina egna operakompanier – det skulle med åren bli tre teatrar. Administrationen inklusive biljettförsäljningen skötte han från sitt hem på Brook Street i förnäma Mayfair. Till affärerna bidrog hans aktiespekulation i South Sea Company som hade monopol på handeln med de spanskspråkiga kolonierna i Sydamerika.
Handel dirigerade och engagerade musiker från när och fjärran, bland annat en ung violinist från Sverige vid namn Johan Helmich Roman. Men framför allt dåtidens största stjärnor alla kategorier: de italienska vokalvirtuoserna med kastratsångarna i spetsen. För med Handel handlade det om idel italiensk opera, sådan han lärt på ort och ställe i Rom, Venedig och Neapel.
Men allt gick inte den driftige George F Handels väg. South Sea Company blev en finansbubbla som sprack. De italienska primadonnorna av bägge könen – med och utan – var en svårhanterlig materia för direktören, kompositören och dirigenten Handel. Inte blev det bättre när ett rivaliserande kompani bröt sig in på Londonscenen, och publiken samtidigt började tröttna på det främmande språket. Särskilt som en annan invandrad tysk kompositör, känd som Dr Pepusch, tillsammans med John Gay firade triumfer med ”The Beggar’s Opera” – på en gång samhällssatir och parodi på den italienska operan. En ”tiggaropera”, med karaktärer som Macheath och Polly Peachum, som tvåhundra år senare skulle stå modell för Brecht/Weills ”Tolvskillingsoperan”.
Georg Frideric Handel gav sig inte i första taget. Oratorier i stället för operor blev hans nya affärsidé. Sång på modersmålet. Bort med kostnadskrävande scenografi och kostymer, in med anslående körer. Dramatiska och gripande handlingar ur en bok den breda publiken kände till: Gamla testamentet – därmed moraliskt oantastligt. 1733 organiserade Handel en oratoriefestival i Oxford, där hans Esther blev en stor framgång. Även om han aldrig kom att helt överge operagenren (i allt blev det mer än fyrtio operor), så var det med det tjugotal oratorier han nu kom att skriva som han höll sig kvar i det publika medvetandet.
Men även ett oratorium behöver libretto, dessutom på engelska. Handel började samarbeta med Charles Jennens, en synnerligen förmögen och kultiverad *country gentleman*. Därtill en bibelsprängd och god kristen, för att inte säga moralist. Och det var på eget bevåg som Jennens satte ihop ett urval bibeltexter, inte bara ur Gamla testamentet utan även kring Jesu lidande och uppståndelse, till ett ganska abstrakt libretto som helt saknade rollkaraktärer. Ett budskap kring en Messiasgestalt, en kristen propagandaskrift som han ansåg Handel var den rätta att tonsätta.
Sommaren 1741 gick Handel prompt till verket; ett verk som 24 dagar senare kom att resultera i 259 notsidor med gott och väl två timmars musik. Jennens blev besviken på tonsättningen och förargad över att Handel, utan att berätta, trött på London valt att uruppföra ”Messias” borta i Dublin. Med 32 irländska körsångare – hälften män, hälften gossar – blev det nya oratoriet en omtumlande händelse för Dublinborna.
Inte minst tack vare den välsjungande skådespelerskan mrs Cibber (syster till den framstående kompositören Thomas Arne) i verkets gripande altarior. En präst i St Patrickkatedralen utbrast snyftande: ”Kvinna, för detta förlåter jag alla dina synder!”

Så var det dags för ”Messias” att anlända hemmascenen i London. Men succén uteblev. I stället upprördes många över att det kristna budskapet uttolkades av operaartister och Handel drog ner antalet föreställningar. Till Charles Jennens förtrytelse fick ”Messias” sedan ligga ospelad i flera år, medan Handel i stället producerade nya oratorier med andra librettister.
Och kanske hade ”Messias” för eftervärlden fogat sig till raden av oratorier med sporadiska framföranden under årens lopp. Det var Thomas Corams hittebarnsinstitution som skulle förändra allt och lägga grunden till en Messiaskult som lever än i dag.
Coram var en gammal sjöbjörn som i många år varit verksam i de amerikanska kolonierna. Vid återkomsten till England och London förfärades han över den slum som hade börjat växa i kommersens och den gryende industrialiseringens spår. London var på väg att bli en miljonstad och störst i västvärlden; en magnet för fattigt landsbygdsfolk. Inte minst för kvinnor, som ofta hamnade i misär och prostitution. Synliga bevis finns i William Hogarths samhällskritiska kopparstick ”En glädjeflickas väg” och ”En rucklares väg” – närmast ett slags berättande serieteckningar.
Thomas Coram började en lång och mödosam kamp för att ta hand om de allra mest utsatta – barnen. Idén var att grunda en institution för hittebarn, the Foundling Hospital. Snart anslöt sig William Hogarth, som i sin egenskap av porträttmålare hade tillträde till den förmögna societeten. Med en grundplåt från rikets rikaste hertig, The Duke of Somerset, började donationerna rulla in. 1742, samtidigt med urpremiären på ”Messias” borta i Dublin, kunde The Foundling Hospital börja ta emot spädbarn.
De utfattiga mödrarna fick lämna ett konkret bevis, kanske bara en bit tyg eller en hasselnöt, som bifogades registreringen av barnet – utifall de senare skulle kunna ha möjlighet att ta sitt barn tillbaka.
Intresset för Thomas Corams projekt växte i societeten, inte bara som klädsam välgörenhet. Hogarth och hans målarelever, däribland de lovande Thomas Gainsborough och Joshua Reynolds, ställde ut sina verk på barnhemmet som också blev ett välbesökt konstgalleri. Nu tillfrågades Georg Frideric Handel att bli en av huvudmännen för verksamheten och ge sitt bidrag. Det blev en orgel till kapellet, men framför allt ett event som skulle skriva historia. Till konserten den 1 maj 1750 anmodades besökarna att avstå från krinolin respektive värja för att därigenom bereda plats för så många åhörare som möjligt. På programmet: ”Messias”.
Succén var sådan att beslut togs att genast göra detta oratorium till en årlig manifestation. Hädanefter skulle den åldrade Handel själv leda sin Messias på barnhemmet ända tills synen svek honom helt. Sista gången han besökte The Foundling Hospital var några få dagar före sin död 1759. Då hade hans Messiaskonserter inbringat mer än motsvarande en miljon pund.
George Frideric Handel var borta, men hans Messias hade kommit för att stanna.

Camilla Lundberg "

DN SÖNDAG 3 DECEMBER 2017

" Reklamen skriver historia

Efter stora fotosatsningar har Landskrona museum nu även öppnat en permanent utställning om svensk reklam. Ett angeläget initiativ, tycker Sara Kristoffersson. Utställning ”Reklam!”

Landskrona museum

”Ingen reklam tack!” Det står på var och varannan bostadsdörr, och vittnar om att reklam ofta uppfattas som ett störningsmoment. Vi exponeras för den i hemmet, i det urbana landskapet och på sociala medier. På Landskrona museum är fenomenet dock ingen objuden gäst. I en ny, permanent utställning om den svenska reklamens historia hyllas tvärtom reklam som en kulturyttring. Berättelsen domineras av annonser men här visas även filmer, skisser, förpackningar och digitala kampanjer.

Att torgföra varor och tjänster är inget nytt. Reklam i modern betydelse föds först under 1800-talets andra hälft, när den ökade industrialiseringen och konsumtionskulturens framväxt skärper konkurrensen på marknaden. I tidningar börjar annonser användas systematiskt och pressen blir snart beroende av intäkterna.

Många gånger avfärdas reklamen som banal och ytlig. Stereotyper och schabloner används flitigt men budskapen är varken harmlösa eller obetydliga. Bortom det kommersiella berättar fenomenet dessutom om sin tid och kultur. Annonser och kampanjer reflekterar normer och ideal men bidrar även till att forma människors föreställningsvärldar.

Att uppmärksamma genren likt Landskrona museum – som har en unik samling med över 100 000 objekt – är med andra ord angeläget.

Utställningen tar avstamp på 1920-talet när den svenska branschen håller på att ta form. Verksamheten handlar mest om att köpa annonsutrymmen, och reklam uppfattas som sanningssägande och samhällsnyttig. Efter andra världskriget ökar konsumtionen kraftigt och reklamen blir mer förförande och säljande. Samtidigt inser alltfler företag vikten av en tydlig visuell identitet. Ett tidigt exempel är Olle Eksells logotyp för Mazetti (Ögoncacao), där symbolen i form av ett par stiliserade ögon används på allt ifrån brevpapper och etiketter till förpackningar och annonser.

En lika självklar plats i utställningen har den ”kreativa revolutionen” som startar i New York och helt förändrar byråernas sätt att arbeta. Konceptet går ut på att fånga konsumenternas uppmärksamhet genom att tala med dem, i stället för till dem. Gapiga och faktaspäckade erbjudanden ersätts med humor, konstnärlighet och kvicka slogans.

I grund och botten handlar reklam förstås om kommunikation, det vill säga nå ut och påverka. Logiken är enkel: att stimulera till konsumtion. Men även statliga verk, myndigheter, politiska partier och ideella organisationer anlitar reklambyråer. På 1970-talet är RFSU skojfriskt rakt på sak: ”I kväll får 107 svenskar gonorré. Du använder väl kondom?”.

Ett decennium senare är det en fråga om liv eller död. I en skrämselkampanj från Aidsdelegationen anklagas homosexuella och prostituerade för att sprida hiv. Hotfulla annonstavlor frågar: ”I morgon din fru?” eller ”Vad säger man? Förlåt?”.

Årtionde efter årtionde betas av. Samtidigt görs försök att sätta in reklamen i ett samhälleligt sammanhang. Pedagogiken haltar emellertid. Längs tidsaxeln finns lösryckta uppgifter om händelser i världen men det framgår inte om eller hur oljekris, Palmemord eller Arabisk vår sätter avtryck.

Kronologin synliggör förändringar i uttryck och stil men ett tematiskt upplägg hade möjliggjort en mer utforskande och kritisk hållning till genren som sådan. Under de senaste åren har exempelvis gränserna mellan reklam och information blivit allt otydligare. Likt en ulv i fårakläder ger vissa annonser sken av att vara redaktionellt material,

tv-program styrs av sponsorer och företag satsar på så kallade influencers: mer eller mindre kända personer anlitas för att lansera varor på Instagram, i poddar och bloggar utan att det framgår att det rör sig om marknadsföring.
I dag tycks reklamen kort sagt infiltrera det mesta och vi impregneras med kommersiella budskap. Eller som den legendariske reklammakaren George Lois rättframt hävdar: ”Reklamen ska verka som giftgas. Den ska anfalla nervsystemet.”

Sara Kristoffersson "

DN SÖNDAG 3 DECEMBER 2017

" Outsinlig kulturhistoria. Taube gräver djupt i Taube

Musik. Sven-Bertil Taube ”Så länge skutan kan gå”. Scen: Dramaten, Stockholm.

Mot en djupblå fond ser man Sven-Bertil Taube i siluett. Han deklamerar ”Röster ur natten” och sjunger ”Så länge skutan kan gå”. Peter Nordahl berikar pianots klanger med skira stråkljud och effekter. Hans innerligt följsamma komp och de lekfulla arrangemangen har gett Evert Taubes visor ny kraft. Texterna sitter som inpräntade i många av oss.
Här sjungs de av mästertolkaren själv, Taube sjunger Taube, i sitt andliga hem på Dramaten. Man hör och känner vartenda ord. Rösten är så behagligt välbekant.
Sven-Bertil är 83 år nu. Åldrandets yttringar ger sig tillkänna i lätt virrighet och lite rossel, men däremellan glimmar det till när han spänner ögonen i den publik han inte längre ser men känner och varvar sång med musikpoesiuppläsning. Då kommer skådespelaren också fram. Jag tänker att det är en styrka att i decennier stå pall för sin personliga stil.
Majoriteten av publiken är visserligen 60+. Men tack vare nya skivframgångar och samarbeten med Håkan Hellström och tv-programmet ”Så mycket bättre” har den folkkära artisten fått oväntat liv igen, över generationsgränser.
I bakgrundens blåa färgtoner visas Everts teckningar från sjömanslivet, Astri, Sjösala. Vi får höra om San Remo, Antibes och Latinamerika. Jag ser en Taube som inte vill slockna och outsinlig kulturhistoria. En stor behållning av konserten är Sven-Bertils berättelser om visornas

tillkomst med detaljerade beskrivningar. Som när Evert red naken på en häst en sommar. Det är värdefullt att få de kända visorna satta i ett sammanhang. Man ser liksom visorna som så ofta sjungits på midsommarfester, bröllop och begravning i nytt ljus.
När Sven-Bertil plockar fram stråk av svärta och med kittlande nerv berättande sjunger ”Balladen om briggen Blue Bird of Hull” som en skräckhistoria med lätt skrovlig röst, är han som bäst.
Peter Nordahl följer varje rörelse vid flygeln och det blir aldrig tråkigt vackert.

Åsa Veghed "

Innehållsförteckning

3 DN TISDAG 17 OKTOBER 2017
Fattigdom finns i Sverige men den har gjorts osynlig

5 DN TORSDAG 19 OKTOBER 2017
Blir vi lyckligare av att göra någonting bra för andra?
7 Niklas Wahllöf: Visst är det sorgligt att det ska krävas privata upprop mot svinerier
8 Flera kända män anklagas för övergrepp
10 DN:s korrespondenter om #metoo i världen.
11 Kampanjen engagerar miljontals människor
12 Inga likes här. Weinsteins hustru blir dubbelt bestraffad

13 DN FREDAG 20 OKTOBER 2017
Asylrätten måste bevaras
15 Beteenden ovärdiga en rättsstat
16 SVT utreder också trakasserier
17 Maria Schottenius: När kvinnorna på Aftonbladet fick nog av tafsandet
18 Niklas Ekdal: Vid internets skampåle är du skyldig tills motsatsen bevisats

19 DN LÖRDAG 21 OKTOBER 2017
TV4-ledningen kände till övergreppen i många år
22 SVT-chefen polisanmäls – säger upp sig
23 KD:s satsningar är svåra att skilja från andra partiers
24 Kampanjen tar steget ut på gator och torg
25 Så hanterar du folk som trycker ned dig

28 DN SÖNDAG 22 OKTOBER 2017
TV4-chefen: Vi har blundat för det här
28 Övergreppskultur i kulturvärlden

34 DN MÅNDAG 23 OKTOBER 2017
Registret över svenska judar är en del av SD:s mörka historia
36 Dags att tala ut. Teatern är en av de värsta platserna för sexism, skriver Aleksa Lundberg

37 DN TISDAG 24 OKTOBER 2017
Politikerna måste återta makten frånjuristerna
39 Säpo kände till lagbrottet – väntade med att berätta
42 Jag tror att det är ett undantag, ett rötägg
43 Regeringen föreslår höjd pensionsålder
46 Få pratar med chefen om sexuella trakasserier

49 DN ONSDAG 25 OKTOBER 2017
Polisen är inte fienden
50 En rörelse bortom skammen
52 Dags för männen att ta tag i den omoderna mansrollen
54 Tunga L-politiker vill flörta med S
56 Flera skäl för S att dämpa entusiasmen
57 Utgiftsmålet för bistånd kritiseras
58 Ministern kritisk mot allmännyttan
60 Staten behöver se över stödet
61 Nya regler ger EU-arbetare samma lön som en svensk
62 Empati är två korta ord: me too
64 Hårda fakta i trakasseridebatten

65 DN TORSDAG 26 OKTOBER 2017
Alliansen har en chans
66 Moderaterna kraftigt uppåt efter ledarbyte
68 TV3-profil utreds för ”oacceptabelt beteende”
69 Trend att hyrorna höjs med onödiga renoveringar
71 Ingen uppdatering av kritiserat förslag
72 Den siste smakdomaren

74 DN FREDAG 27 OKTOBER 2017
Långt kvar till toppen för Ulf Kristersson
77 Opererades av Macchiarini – fick allvarliga skador
79 Forskare saknas till bok om partiets historia
80 Ny duo tar över DN:s ledarsida
81 Tusentals får lämna Nordea när banken digitaliserar
87 Nästan alla stockholmare trivs med livet
88 Starbrink kände inte till Karolinskas köproblem
89 Välutbildade lever nästan sex år längre

91 DN LÖRDAG 28 OKTOBER 2017
Behandla IS som nazismen
94 Anklagelser om jäv hos åklagarens experter
97 Privata värdar köper alltmer av allmännyttan
98 Rekordår för Volvo på gång
99 Vårdskandalen växer: ”Är den största någonsin”
100 Malin Ullgren: Du har fått lära dig att acceptera det mesta utom våldtäkt
102 Hans Rosling: Resurserna i Moçambique var minimala och behovet av sjukvård maximalt.

106 DN SÖNDAG 29 OKTOBER 2017
Migrationsdomstolarna har ökat rättsosäkerheten
108 Viktigt att agera mot gängen
109 UD fick tidig kunskap om tänkbart angrepp
111 Prisökningar bakom höjd fastighetsavgift

112 DN MÅNDAG 30 OKTOBER 2017
430 miljoner försvann – ärendet lades ner
115 Luthers reformation firades i Uppsala
115 Så pratar du med någon som dricker för mycket
118 Luthers frihet skänkte bildning även för hjärtat

120 DN TISDAG 31 OKTOBER 2017
Mycket olycklig tajmning
122 Våra framgångar visar att vanligt folk är rättslösa
124 Macchiarinis forskning var fusk anser expertgrupp
126 Så vill regeringen få stopp på attackerna
127 Politikernas utspel svåra att värdera
128 Klimatexpert om ny rapport: Chocksiffror
130 Planer mot extremism döms ut
131 Fler som flyttar till jobben skulle minska arbetslösheten
132 Rånades på väg till skolan: Jag hatar det här stället
134 Akut brist på skyddsrum i Stockholm

136 DN ONSDAG 1 NOVEMBER 2017
Rätten att leva som alla andra
136 Ulf Kristersson: Nej, jag tänker inte samtala med Sverigedemokraterna
142 M-ledarens strategi kan leda till ännu mer stök efter nästa val
143 Så påverkas allas hälsa av den stigande temperaturen
144 Fel sorts renoveringar kan leda till bubbla

145 Skenande byggkostnader oroar
146 Telia säljer ryska Megafon
147 Skatten ska bekosta det som är viktigast i samhället

147 DN TORSDAG 2 NOVEMBER 2017
Låt sexåringarna fortsätta leka
149 Lärarna skulle lyftas – men villkoren är för usla
151 Ygeman sågar Kristerssons nya SD-linje
152 Kvinnliga akademiker mår sämre på jobbet än männen
153 Varannan bio riskerar att läggas ned
155 Barnakuten är inte barnanpassad

156 DN FREDAG 3 NOVEMBER 2017
Sverige behöver en nationell plan mot korruptionen
158 Kraven ökar på att lagen ska ändras
159 Expert: Man vill komma åt pengar
169 Viktor Barth-Kron: Socialdemokrater och liberaler, enade mot okända mål
162 Kan man lära barn att ”ta för sig” utan att det går ut över andra?
163 Stockholm vimlar av singlar
164 I vår tid blir de rika bara rikare och rikare
167 Sorglig historia. Lagen ett hot mot fri forskning och debatt

168 DN LÖRDAG 4 NOVEMBER 2017
Moskébygge vållar strid – fyra år efter att planerna godkänts
173 Domstol stoppar upphandling av pass
174 Polis: Ovanligt att pojkarna får hjälp
175 Mohamed lyckades ta sig från livet på gatan
176 Jag vill ha konkreta svar från de ansvariga
179 Fler lägenhetssäljare tvingas sänka priset
180 Överläkaren: En kaotisk situation

182 DN SÖNDAG 5 NOVEMBER 2017
Förstelärarreformen har stärkt lärarprofessionen
184 Sverige kan köpa nytt luftvärn från USA
186 Så får du koll på ekonomin i föreningen
187 Låga hyreshöjningar även i år – Malmö ökar mest
188 Se vilka uppgifter som finns om dig i statens register
188 Lärarna kritiska till kravet på programmering i skolan

190 DN MÅNDAG 6 NOVEMBER 2017
Lånefinansiera stambanor för svenska höghastighetståg
192 Leif Östling försvarar skatteupplägg
194 Miljardärer världen över är oroliga
195 Stora brister i vården efter sexövergrepp
199 Fler anmäler sexbrott
188 Höjda klimatambitioner svenskt mål på FN-möte
201 Dags för resultat i kunskapsmätning
202 Orealistiskt höga vinstkrav bäddar för nya finanskriser
203 Ta en kopp till – kaffet gör dig troligen bara gott
205 Det händer med din kropp när du dricker kaffe
206 Karolinska avböjde hjälp att korta kön

208 DN TISDAG 7 NOVEMBER 2017
Lagligt men beklagligt
210 Den perfekta partiledaren
211 Köp av svart hyreskontrakt ska kunna ge fängelse i fyra år
213 Kritiken växer efter skatteuttalanden
215 Näringslivet mår bäst av att Östling avgår
216 Välkända storföretag flyr till skatteparadis
217 EU har inte lyckats strypa penningflödet
218 Toppmötets lokaler försvårar för polisen
220 Isländsk kritik mot stjärnkirurgen

221 Banden mellan USA och Sverige stärks i Helsingfors
222 Åkesson: Nu har vi varit där och jag tycker att det var bra
223 2017 blir ett av de tre varmaste åren
224 Rekordmånga hemlösa barn i Malmö
225 Vi jobbar för att trycka ned hyrorna
227 Vi kan inte lösa klimatfrågan utan att lösa energifrågan
229 Fantasilös undervisning är ett svek mot eleverna
230 Det är lite som Bullerbyn här i området
233 Utsatt att vara hyresgäst i bostadsrätt
234 Kaos på UR efter omorganisation
236 46 miljarder skäl att stoppa flykten till skatteparadisen
237 Förskolor lär sig hjälpa missbrukares barn
239 Vattenmuseet Aquaria lägger ner
239 Sjukhusdirektörerna kallas till möte med Svenonius

241 DN ONSDAG 8 NOVEMBER 2017
Skatteslöseri är stöld och en riktig skandal
242 En sjuk byråkrati
243 Rättsstaten riskeras om inte fler söker domarjobb
245 Få anmäler sextrakasserier på myndigheter
247 Inte ens min närmsta chef stöttade mig
248 Sprängdåd och automateld del av nya våldet mot poliser
251 Regeringen väljer Patriot framför europeiska robotar
253 Tillslag stoppade sändningar i kurdisk tvkanal
254 Sverige, Finland och USA i nytt militärt samarbete
255 Demokratifrågor svensk skolas paradgren
256 Gardell har 4,6 miljarder i privata bolag på Malta
257 EU närmar sig svart lista över skatteparadis
258 De lever i en helt annan värld än andra skattebetalare
259 Hot och våld är vardag för socionomerna
260 Hur kan lärare utsätta unga för dessa meningslösheter?
260 Man månar mer om sina grannar i bostadsrätter
263 Grannar blir sällan riktiga vänner
265 Flaskhalsar får tillväxten att mattas
266 Tuffa frågor om canceroperationer

267 DN TORSDAG 9 NOVEMBER 2017
Schizofreni betraktas som en sorts psyketsaids
268 Skatteplanering får inte förvandlas till ett skällsord
269 Barn drabbas hårt av de nya reglerna
270 Flera domar har gjort att avslagen ökar
272 Regeringen lovar tuffare tag mot inbrottsligorna
273 Information från polisen kan ha läckt till kriminella
273 Politiker vill se skärpt skattelag
275 Fler väntas vilja rätta sin deklaration
276 Visselblåsande civilekonom kan vända sig till etikjour
277 Fler miljardärer borde göra som Bill Gates
278 Politikerna måste återta makten från tjänstemännen
278 Här blir vardagslivet mycket enklare
281 Gemenskapen lockar många till kollektivboende
283 Underhållning utan betalning på Tallink Silja
285 Vissa av killarna fick ta privata lån för att klara sig
286 Luther på axeln. Han fick sexism att framstå som gudomligt påbud
287 Det räcker inte med punktinsatser för att besegra högerextremismen
291 Ingen ska dö på grund av vårdköer
292 Miljöborgarrådet vill förbjuda flygresor i tjänsten inom Sverige

294 DN FREDAG 10 NOVEMBER 2017
Demokrati för klimat
295 Judarna har fiender i alla läger

297 Nu är de manliga genierna livrädda
298 Att vara den vuxne är att inse allvaret i klimatfrågan
300 Så vill partierna förändra reglerna
302 Dragkamp om LSS i alliansen
303 Emma Lennartsson får 1,3 miljoner i fallskärm
305 Partiet tackar för att hon offrade sig
306 Det är viktigt att bli påmind om vilken stor skandal detta är
307 Åkessons mardröm nära att förverkligas
308 Två olika strategier för att göra renoveringar
309 I Solna vill hyresvärden renovera allt
310 Kyrkan skildes från staten – nu borde det vara kungahusets tur
311 Hur kan jag bryta min vana att dricka vinvarenda kväll?
313 Ministern: Kömiljard ingen hållbar lösning
314 Sven-Erik Österberg blir ny landshövding
315 Musikerförbundet: De borde sitta bakom lås och bom
316 Teatersverige i kris efter vittnesmåle
318 Manliga kollegor: Vi har vetat om det här i 30 år
318 Johan Hilton: Därför ursäktas alltid sexismen i skådespelarbranschen

320 DN LÖRDAG 11 NOVEMBER 2017
Lösning, inte låsning
321 När lön blir stöld från staten
323 Jämställdheten har kommit att bli central i nästan allting vi gör
325 Fler sexbrott anmälda – men svårt slå fast orsaken orsaken
326 Brevet från Försäkringskassan kan trasa sönder Peters värld
328 Försvarsministern ser Gamov som en riskfaktor
330 Rekordmånga fall av TBE i år
331 Stenskvättan har det motigt
332 Skattepengar betalar merparten av Fallskärm
333 Spararna får ta hela smällen
334 Finansministern vill att Malta ändrarskattelagarna
335 Icas näthandel ökar snabbt
336 Nytt förslag om jobb för nyanlända
337 Forskare: Därför är larmet om diesel överdrivet
340 12 frågor om diesel. Lasse Swärd svarar
341 Många vill bli mentorer efter Metooupproppet
343 Bara MP vill ha flygförbud
345 Nu kommer vittnesmål om bokbranschen
346 Och hur ser det ut i Sverige?
347 Dramaten utreder misstänkt övergrepp
348 Bengt Ohlsson: Vår förmåga att skvallra gjorde att vi drog ifrån aporna
349 Annika Strandhäll: Glastak finns överallt. Också i politiken

358 DN SÖNDAG 12 NOVEMBER 2017
Att kritisera en muslim är knappast islamofobi
359 Röj ny mark i Stockholm
360 Peter Wolodarski: Vi har bara sett början av Metoo i Sverige
362 När kön osynliggörs riskeras hela jämställdhetsarbetet
364 Carl ska ge personal insikt i förhör av barn
365 Förre partiledaren Ian Wachmeister död
366 Han var ett moraliskt stöd för Åkesson
367 Lång resa innan flyget blir klimatsmart
370 Karin Bojs: Den gamla dogmen krossades till slut
372 Michael Winiarski: Ingen vet om skärpt repression hjälper
373 Malta är ett land av värsta sorten
375 Flera frågetecken kvar innan debatten är över
376 Allt fler får höjd kommunalskatt
377 Praktiken får fler att våga söka tekniska utbildningar och jobb
378 Branschkritik mot regelreform för arbetsmiljön

379 Marie Göranzon stryker inte någon medhårs

382 DN MÅNDAG 13 NOVEMBER 2017
Ta inte lyckan för given
383 Kapitalismen har blivit för aggressiv och tilliten raseras
385 Anställda vittnar om spritfester och gåvor
386 Kartläggning ska minska antalet dödfödda
387 Gratis mammografi har inte lett till fler tester
387 Moralen kan ge turisten besvärlig överraskning
389 Skärpt krav tufft för skuldtyngda hushåll
390 Ingen bra valfråga för regeringen
391 Det är vanligt att folk tror att övervikten är ett val
394 Förminska inte Luther och kyrkohistorien
395 Barnmorskan: Vi hade inte hunnit få hit en ambulans
396 91 nya stockholmare per dag de närmastetio åren

399 DN TISDAG 14 NOVEMBER 2017
Ut med mutkulturen
400 Demokratin måste vässas för att klara klimatkrisen
401 Aggressiv skatteplanering riskerar att rasera välfärden
403 Splittring inför ny skattereform
404 DN frågar riksdagspartierna. Vilken är den viktigaste ingrediensen i en stor skattereform?
405 Finansministern: Skatten på arbete är inte för hög
407 Johan Schück: Ny reform stoppar inte strid om skatterna
408 Ewa Stenberg: Inga fler ”underbara nätter” att vänta
410 Ökade utsläpp oroar
411 M kräver skärpta straff för sexualbrott
412 Analys av omstridd metod skjuts fram
413 Borallyt bromsar efter het uppgång
416 Nya amorteringskrav väcker stark kritik
417 Hot, trakasserier och rädsla på Dramaten
420 653 kvinnliga sångare: Vi sjunger ut
424 Maria Schottenius: Vi befinner oss i ett historiskt uppror
425 Ny it-plattform ska underlätta vårdensdigitalisering
426 Så ska bussarna få fart i innerstan
427 Johan Esk: En av svensk fotbolls störstabragder

428 DN ONSDAG 15 NOVEMBER 2017
Nazistledaren har helt rätt – NMR är folkets fiende
429 Assistans utan sans
430 S kan inte gå till val som hjärtlöst
431 MP skärper tonen mot S om ensamkommande
433 Visselblåsarna: Chefer krattade manegen för Macchiarini
438 Bolånen fortsatt guldkantad bankaffär
440 Bankerna om läget på bostadsmarknaden
441 Karlssons hot efter nya asylbeslutet
442 Fler sångare ansluter sig till uppropet
443 Skådespelare tar sitt upprop till teaterscenerna
444 Segregationen ska minska när staden knyts samman
446 Uppladdningen: Godis och katter
447 Målsättningen i VM – vinna varje match

449 DN TORSDAG 16 NOVEMBER 2017
En afrikansk tragedi
451 Utnyttja försvarsviljan, stärktotalförsvaret
452 Frankrike och Sverige ska samarbeta om grön innovation
453 Alla är oroade över växande klyftor
456 Gratisåkarna från öst tar över allt. Det är för jävligt
457 Regeringen: Skärp skyddet mot spionage
458 Man har utsatt mig för ett karaktärsmord”
460 Jättedonation ska bygga superdator

461 Kapplöpning om tekniken som kan vända upp och ned på allt
462 Antalet personer som uppger sig utsatta för brott har ökat
462 Myndigheters personal skyldig att flytta med
463 Konsumenter ska få bättre råd när bredbandet trasslar
464 Gröna satsningar slår mot mänskliga rättigheter
466 Promenadmöten bra för både hälsan och samtalet
466 Samhällskontraktet är brutet, nu räcker det
467 Nu mobiliserar kvinnor i bransch efter bransch
469 Kulturhuset Stadsteatern avslutar samarbete med stjärna

471 DN FREDAG 17 NOVEMBER 2017
Modernisera skattesystemet i en bred överenskommelse
473 Strid om friskolor väntar
475 Liberala väljare väljer bort L
476 Moderaterna kräver att SD agerar mot Gamov
477 Polisen i svåra trångmål när misstänkta ska hackas
478 Uppgörelse nära om höjd pensionsålder
479 Det kommer att dröja flera år innan förändringarna märks
480 Eldrivna lastbilar del av Teslas vision
480 V säger ja till amorteringskrav
481 Socialdemokraterna lämnar Nordea
481 Att koppla amorteringskrav till inkomst är utmärkt – för vissa
482 Han varnar för superintelligens
484 Chef på kändiskrog anklagas för sexuella trakasserier
485 Landstinget: Känslig patientdata bör få högsta skyddsklass
486 Dramaten ställer in föreställningar
487 Granskning startas efter studentupprop
488 Nya anmälningar på KulturhusetStadsteatern
488 Birgitta Rubin: Målningens bakgrund ärrafflande
489 Därför hatar SD och andra nationalisterklimatpolitiken

492 DN LÖRDAG 18 NOVEMBER 2017
Sikta på 69 år – minst
493 7 av 10 jobbar gärna ihop medfunktionsnedsatta
496 L går till val med gamla folkpartistiskaslagdängor
497 Ohlssons utmaning har skärpt mig
498 C-politiker anklagas för sextrakasserier
498 Partierna måste enas över blocken
499 DN-läsare Vi som hyr är maktlösa
500 Lars Epstein: Parkeringen kan bli nöjesfält igen
500 Matilda Gustavsson: Hur många är dekvinnor som släppt sina teaterdrömmar?
502 Jag vågade aldrig berätta – då skulle jaginte få sjunga

507 DN SÖNDAG 19 NOVEMBER 2017
Peter Wolodarski: Varför blir svenskar vuxna så sent?
508 Värdegrundsdoktrinen i svensk skola är ohållbar
510 Därför släpps SD in i den nordiska populismen
519 Ett radikalare SD samlas i Norrköping
520 L-kvinnorna driver på för slöjförbud
521 Åkesson har ännu inte pratat med Wigh
521 Så ska klimathotet hanteras
523 Karin Bojs: De var före Gubben Noak med att brygga vin
524 Hemförsäkring ger hjälp vid identitetsstöld
526 Ny undersökning: Arbete utomlands bra för karriären
527 Så ska försvaret möta ett väpnat angrepp: ”En stor utmaning”
530 Nu börjar de nya rekryterna mönstra
532 Platserna räcker inte åt alla
533 Brottsrädslan ökar – men inte brotten
535 Något som verkligen oroar mig är hotet mot demokratin
537 Föräldrar viktiga i arbetet mot terrorism
540 Vad har vi lärt oss av terrorattacken på Drottinggatan?

541 DN MÅNDAG 20 NOVEMBER 2017
Frihet genom förbud
542 Debatten om dödshjälp har varit alltför svartvit
545 Era hjärnor lämpar sig inte för teknik
546 Kvinnor i teknikbranchen berättar: Är det inte skönt med lite sexuella trakasserier på jobbet
549 Sverige brister när det gäller barns rättigheter
550 Nej till slöjförbud och stopp för religiösa friskolor
551 Inte troligt att Sverige får läkemedelsmyndighet
552 Pojkar lär sig tidigt att de inte behöver ta ansvar
553 Sena återfall i bröstcancer vanligare än forskarna trott
555 Stopp för remisser till specialistklinik
557 Den svåra biten med att ändra kultur återstår
558 Staten subventionerar de kommunalaskattehöjningarna

560 DN TISDAG 21 NOVEMBER 2017
Stor skillnad kring asylbeslut i EU
560 Liknande beslut av Migrationsverket
562 Minst tio klimatskeptiker bland riksdagens ledamöter
564 JO: Fängelser inte anpassade förföräldrar
564 Kampanjen gör att vi vågar prata om det
566 EMA till Amsterdam efter lottning
567 Prisnivån är hög trots att marknaden svalnat
569 Forskare: Sverige bör gå med i EU:s bankunion
570 199 kommuner får byggbonus
570 Johan Croneman: SVT:s nya ”Morgonstudion” är pinsamt nära kalkonens gräns
571 UR:s vd avgår efter hård kritik
572 Martin Jönsson: Efter hotet om revolt är UR tillbaka på ruta ett
573 Litteraturkanon. Sluta förväxla bildning med läslistor
574 Wanngård tog limousine till slottet för att fira kungen

576 DN ONSDAG 22 NOVEMBER 2017
Pojkarna i b-laget
577 Oklar läroplan gör att elever kan prata sig till höga betyg
579 Svenska fartyg skrotas på indiska stränder
582 Farliga ämnen går rakt ut i havet
583 Kristersson-effekten ger M fortsatt medvind
584 Åkesson: Ekeroth bör lämna utskott
585 Sara Danius vill kapa band till Kulturprofilen
586 BO: Ungas psykiska hälsa allt sämre
586 Det var på tiden att journalisterna gick ut
587 Fackkvinnor i upprop mot trakasserier
588 Svenska tjejer mycket bättre på att samarbeta än killar
589 Troligast att bopriserna sjunker litet
590 Amina Manzoor: Det bästa valet är Amsterdam
591 Det gör fysiskt ont att minnas all sexism imediebranschen
593 Alla har vetat men de blundar
603 Kulturprofilen: Jag har inte lust att svara på de här frågorna
604 Lotta Bromé lämnar Sveriges Radio
604 Sjukhuschefer reser till Grekland för att värva sjuksköterskor
606 Sorgligt att man hela tiden griper efter halmstrån
607 Sjukhuset i stabsläge efter it-krasch
608 M-politiker anklagas för sextrakasserier – avgår

609 DN TORSDAG 23 NOVEMBER 2017
När kvinnorna fick nog
610 Östling går men frågan kvarstår
611 Slaget om den svenska kulturen
613 Påhoppen på genusforskning har en ideologisk bakgrund
615 Myndigheterna kände till skrotning i Indien
618 Jimmie Åkesson kan stödja M-regering efter valet
619 Riksdagen spikar budgetramarna för 2018

620 Nya rön om kvicksilver överraskar forskarna
621 #tystiklassen – upprop mot övergrepp i skolan
623 Ökning av falska potensmedel
624 Skatteuttalandet fällde Östling – nu söks ny ordförande
626 Rätt att avgå – förtroendet är rubbat
627 Pajalagruvan i gång nästa sommar
628 Ökad skuldsättning hot mot ekonomin
629 Vi tror på reallöneökningar, men ganska små, i alla fall om vi inte får någon löneglidning att tala om.
629 Avataren visar vem som är på kontoret och var
631 Bojkotta dem som inte accepterar kontanter
631 Nobelstiftelsen: Kan påverka Nobelpriset
632 En svensk Tintin
633 Akademien anlitar egen granskare
635 Björn Wiman: Den kommande tiden kommer att ställa stora krav på Akademiens ledarskap
636 Så speglar Metoo-kampanjen den socialpsykologiska maktparadoxen
639 Dramaten ställer in föreställningar efter anklagelser
640 Anklagad musikprofil fick prestigefylltuppdrag
640 Lärarfrågan allt viktigare
643 Larm om risker redan i somras
644 Allvarlig händelse förra veckan

645 DN FREDAG 24 NOVEMBER 2017
Möte i guldfiskarnas parti
646 Kroppsspråket var ingen genväg
648 Vi kan kalla det könsmobbning
649 Högskolorna tar inte lagen om hållbarhet på allvar
651 Försvunna Allra-miljoner jagas utomlands
653 Regeringen: Sexbrott ska prioriteras
653 Minst tolv svenska fartyg har skrotats i Indien
655 Misstänkt fusk med storsäljande honung
657 Bedrägerier med mat i stor skala
657 Danius: Ledamöters anhöriga ocksåutsatta
658 Lokala kandidater ska ta plats i riksdagen
659 Utredning om sexbrott läggs ned
660 Ny myndighet efter Macchiarini-affären
661 Strukturerna i skolan har funnits länge
663 Stora skillnader i brottslighet mellan olika områden i landet
664 Åsa Beckman: Även för män är #metoo en befrielse
665 Så hanteras #metoo i övriga världen
668 Storägaren tar lugnt på kritiken
669 Billigare vindenergi till havs
670 Jämställdhetsarbetet kommer att snabbaspå
671 Frågan om sexuella trakasserier lyfts uppi bolagsledningar
673 Kvinnor inom grön sektor: Vi ser attsexism finns
674 Försäkringskassans attityd mot min dotter är ovärdig – och dyr
675 Min man är helt ointresserad av romantik,fysisk kontakt och sex
677 Så reagerar politikerna i Stadshuset påRoger Mogerts avgång
678 Han har missbrukat sin maktposition föratt få kontakt med kvinnor
680 Metoo förändrar den svenska politiken
681 Sjukhusdirektören: En ohållbar situ
682 Oklart politiskt ansvar för it-haverierna
683 Stockholmarnas skulder ökar snabbast iSverige
684 Fredrik Strage: Det är dags att befria Black Friday från kommersialismens bojor
685 Uppenbarligen har ingenting hänt på sjuår
686 Kulturministern vill ta tillbaka kunglig orden
689 En av kvinnorna har tagit kontakt med advokat

690 Stor politisk majoritet för ny kyrkohandbok
691 Malin Ullgren: Nu krävs självkritik av hovet runt kulturprofilen
692 Livligare forskning. Humanisterna måste våga skriva böcker

694 DN LÖRDAG 25 NOVEMBER 2017
Finanssektorns dominans bäddar för kris inom kort
697 Boverket: Byggandet ökar inte som vi trott
699 Finansman förutspår kraftigt prisras
700 Johan Schück: Sänkta priser behöver inte få allvarliga följder
702 Fler säljer innan de slår till på ny bostad
704 Maria Crofts: Julhandeln blir mätare av spenderviljan
705 Kurser om kvinnovåld blir obligatoriska för vissa yrken
707 Jimmie Åkesson höjer tonläget – nu är både M och S huvudfiender
708 Villkorlig dom och böter för Mona Sahlin
709 Regeringen vill ha räntetak för snabblån
709 Konkurrensen riskerar minska när staten säljer
711 Tidigare Allra-vd kvar i häkte
711 Nätverkslösningen ses över för att öka patientsäkerheten
712 Samtalen var förtvivlade
714 Björn Wiman: Nu skakar Akademien i sina grundvalar
715 Jonas Thente: Det är du som avgör vilka verk som ska ingå i litteraturkanon
717 Svenska romaner vågar inte diskutera idéer
719 Flickorna som slutar ta på sig skulden
720 Gratis läxhjälp minskar klyftorna
723 Georg Kell: Social hållbarhet lika viktigt som miljöfrågorna
726 Lunchmötet
728 En dag på Norrsken
730 Thomas Frostberg: Det bästa från två världar – socialt entreprenörskap
732 Vad i helvete säger du? Så blir du bättre på att visa civilkurage

734 DN SÖNDAG 26 NOVEMBER 2017
Peter Wolodarski: Tro aldrig att fina titlaroch bildning stoppar övergrepp
736 Metoo är ett avgrundsskri ominkompetenta chefer
738 Åkessons hårda linje får alliansens planatt vackla
739 Partiledaren: Vi kan fälla alla regeringar
740 P-medel för män testas i Sverige
742 Karin Bojs: Det hjälper att prata med sina demoner
743 Mindre risk att fostret dör om gravidasover på sidan
744 Roger Mogert (S) kan få 4,8 miljoner ifallskärm
744 Lotta Lotass lämnade Akademien för två år sedan
745 Nätköpen från Kina kan kosta mer än du tror
746 MP: Få skulle drabbas av nya amorteringskravet
747 Linnéa vann mål om sexuella trakasserierpå julfesten
749 Johan Esk: Varumärket Zlatan lär intevilja missa ett VM
751 Björn Wiman: Det finns en särskild plats i helvetet för män som förgriper sig påskolelever
753 Morgontidningarna måste städa sin egen bakgård

754 DN MÅNDAG 27 NOVEMBER 2017
Den goda tekniken blev ond
756 Lika lön kräver fast ingångslön och en nyföräldraförsäkring
758 Regeringskansliet hade information om skrotningen
760 SD vill skärpa kontrollen av partiets företrädare
762 L och S-evenemang mötte motstånd
763 Därför är det svårt att höja pensionsåldern
764 Visst är det möjligt att få mer i pension
765 Psykiskt sjuka behöver hopp
766 De mest utsattas berättelser får inte blibortglömda

769 Svenskar borde bli mer intresserade av Finland
769 Det är tydligt att Kalle Anka är människa
772 Torftigare fritid för barn i svaga sociala grupper
774 Det här gör ungdomarna på fritiden
77v5 Sjukhuset kritiseras – gav vård i kulvertar

776 DN TISDAG 28 NOVEMBER 2017
Hatet är ingen avvikelse
777 Ett högerextremt imperium
779 Även hbtq-personer kräver sin revolution
780 Lärarstudenter saknar läs- och skrivfärdigheter
782 Oppositionen är splittrad
783 Förslaget ska ge fler chans att stanna
784 En grön seger – men med stark bismak
785 Riksdagsledamot anklagas för systematiska trakasserier
788 Upprop i byggbranschen: Trötta på att bli tystade
789 Expojkvännens långa samtal till polisen används i rätten
790 Ny teknik avslöjar historien under ytan
790 Så kan villkoren förbättras för transpersoner
791 Ohly kvar som ordförande trots kritiken efter anklagelserna mot honom
792 Ministern tvekar om amorteringskravet
793 Trenden i Sverige ger eko i omvärlden
794 Fredrik Persson tar över – tillfälligt
794 Ensamkommande flickor får sämre möjligheter
795 Fredrik Strage: I dag har vuxna dålig koll på ungas idoler
796 Per Wästberg: ”Vi i Akademien är inga moralpoliser
798 Tiden på Klubben präglades av ett föraktför svaghet
799 Ola Larsmo: När det gäller rasismen villSD både äta kakan och ha den kvar
800 Nya anklagelser om sexuella ofredanden
801 Mogerts uppgång och fall iStockholmspolitiken
803 Förskolebarn erbjuds pengar förlättklädda bilder

804 DN ONSDAG 29 NOVEMBER 2017
Ansvariga i Akademien bör avgå – det ärfullt möjligt
806 MP-ledamoten lämnar partiet – men sitter kvar
808 Ministern kallar till möte om kränkningar
808 Vänsterpartiet begär debatt om Metoo
809 I vår bransch är det stor konkurrens ochdet kan vara svårt att säga ifrån
810 Utsatta vittnar om grova övergrepp
811 3 853 lärare i protest mot trakasserier
812 Skolan är början för att färre ska behövasäga Metoo
813 En styrka att vi har diskussionen
814 Lärare berättar: En man nära 70 lutar sig mot mig och väser ’Jag har alltid älskat -kvinnor på knä’ i mitt öra
816 Pojke på cykel dödad i misstänkt smitningsolycka
817 Stabsläge hos polisen efter explosion
818 Lång väntan på diagnos gör att hivfallenblir fler
819 Socialstyrelsen: Ge äldre bättre akutvård
819 Lista över skatteparadis väntas bli kort
820 Göran Persson: alkohol en aspekt som intebetonats nog
821 37 miljarder saknas för Northvoltsbatterifabrik
822 Miljöpartister på var sin sida om skärptaamorteringskravet
823 Staten säljer Apoteksgruppen
824 Vi måste sluta lära tjejer att vara rädda
825 Spelarnas attityder påverkar miljontalsmänniskor
827 Forskaren: Ingen som är ansvarig säger ifrån på allvar
828 Vården brister i rådgivning om levnadsvanor
829 Malin Ullgren: Kvinnor som saknar social bildning är chanslösa i männens salong

830 Högerextrema Nya Tider portas från Bokmässan
831 Björn Wiman: Vändningen ägde rum under galgen
832 Skuldfördelning. Prat om tystnadskultur urholkar ansvarsfrågan
834 Det nya politiska språket vill vara en medbrottsling – inte en företrädare
835 Swedavia varnar för säkerhetsbrister på Arlanda: ”Hotbilden i Sverige har ökat
836 Kraftig ökning av äldre väntar Stockholms län
838 Allt att vinna på att se över boendet i tid
839 Tyska kyrkan grävde upp lekpark –lämnade kvar byggarbetsplats
840 Landstinget inrättar visselblåsartjänst

840 DN TORSDAG 30 NOVEMBER 2017
Jag har aldrig varit rädd för kollegan
842 1 730 kvinnor i försvaret: Alla anmälningar måste tas på allvar
844 Över 200 miljoner betalas till svettkliniker i Danmark
846 Regeringen vill samla in handgranater
847 Toppar inom Miljöpartiet anklagas för rysskontakter
848 Papperslösa ska hittas med fler fingeravtryck
850 Försenade paket efter rekordfredag
852 Svensk ekonomi står stark
853 Så slår den höjda pensionsåldern
854 Tillväxten är i linje med förväntningar
854 Finansministern vill se utflyttningsskatt
855 Börja tidigt eller sent? Här väljer du när du vill jobba
857 Niklas Wahllöf: Det är kulten av framgång som ligger bakom vår tids övergrepp
858 Det vore bra om Akademien fick in nytt folk och nytt syre
859 Etablissemanget vågar inte driva riktiga avgångskrav
861 Sextrakasserande tv-stjärnor får gå
862 De som framträtt på Klubben har miljonbelönats
862 95 procent av de pliktexemplar
863 Patient fick flyttas efter teknikhaveriet vårdas nu i avancerad hjärt-lungmaskin

864 DN FREDAG 1 DECEMBER 2017
Feministerna måste lyssna på vad sexarbetarna säger
865 Landet Lagom ska vara bäst
867 Lärlingssystemet i Sverige måste byggas utkraftigt
869 Tecknen visar på en djup kris
871 Partikamrater ger hård kritik efter anklagelserna
872 Man dömd för våldtäkt genom nätet
873 Snabbare minskning av utsläpp krävs
874 Vården missade Johans hivdiagnos under10 år
876 Hivman är ett ord jag hoppas att vi aldrig behöver se igen
877 Nu reser sig bocken igen
878 Ministern om svettmiljonerna: Alarmerande
878 Julbord med snaps får många att gå över gränsen
880 ”Bra att det kommer till ytan
881 1 863 i protest mot sexuella trakasserier
882 Viktor Barth-Kron: Fler sådana segrar – och Miljöpartiet är definitivt förlorade
883 Fler föräldrar lever i akut hemlöshet
884 Över 10 000 läkare i nytt Metoo-upprop
884 Det är nog bra att man lyfter på gamlastenar. I slutändan blir det nog något bra av det här.”
885 Rikspolischefen: Attackerna eskalerar
885 Portot höjs till nio kronor
886 Kritik efter nya bolånekrav
888 Händerna på ratten när du kör framöver

888 Johan Schück: Regeringen beslutar utan egen analys
889 Maria Crofts: Det här gäller när du tar nya lån på bostaden
890 Vår son blir utfryst och har det så tufft i skolan – borde vi byta?
892 Angelica: Efter skilsmässan blev mitt livhelt perfekt
894 Tre nya anmälningar mot Kulturprofilen
895 Vår oroliga tid. Inför nolltolerans och förbud mot organiserad antisemitism
896 Visst kan man gå. Paragrafrytteri ochgubbig arrogans i Akademien
897 ”Vi är mindre hierarkiska än många andraländer
898 Pia Gripenberg: Forskare har räknat utatt kontanter i praktiken försvinner om drygt fem år

900 DN LÖRDAG 2 DECEMBER 2017
Medveten stadsplanering kan bryta utanförskapet
902 Forskare: Rätt av förskolor att ”plastbanta”
905 Amina Manzoor: All plast är inte dålig, men rensa ut den som är det
906 Ekeroth frikänd – men lämnarjustitieutskottet
908 Domen ett problem för SD-ledningen
909 Prinsessan Estelle hjälpte kusin Gabriel att bli döpt
909 Utrikespolitisk talesperson byts ut
911 Nytt upprop av kvinnor från hela. samhället
912 Anna-Lena Laurén: Metoo är inget evangelium som alla ska bräka med i
913 Glödhet marknad för nya bilar även 2018
914 Få delar med sig av pension
915 Sverige behöver fler mjölkbönder
916 Gott om bostadsrätter till salu enligt Hemnet
917 Offentliga upphandlingar ska granskas
917 Flytande gas ger renare yrkestrafik
919 48 volt ska ge snålare bilar
920 Lasse Swärd: Elbilens smekmånad äröver
921 Nya Karolinskas it-haveri ger miljonkontrakt åt konsultbolag
922 Greta Thurfjell: Jag har aldrig hört en kvinna uttrycka sig så krasst om sitt egetutseende
924 Ville att Kulturprofilen skulle få livstidslön
925 Hushållens medieutgifter växer snabbt
926 Svenska Akademi-syndromet och andrabesvärliga åkommor
928 Gustav Fridolin: Det här var inte tiden att ge upp
938 Det här gör vi under en minut på Internet

939 DN SÖNDAG 3 DECEMBER 2017
Afrika måste ta sitt ansvar
940 Seriepedofilen förtjänar hårdare straff än så här
941 Peter Wolodarski: Viktigt att publicera, men glöm aldrig att det handlar ommänniskor.
944 Så ska vi sätta stopp för jakten på vinster ivälfärden
947 Därför sköljer #metoo-vågen in över Sverige
959 Alliansen blickar bakåt med sikte på valet 2018
963 Högerns tre största stötestenar
964 Många tips om matfusk granskas inte
965 Våldsamt när nazister demonstrerade utan tillstånd – polis skadad
966 Misstaget som förstörde Albert EinsteinsLiv
967 Smarta uttag får pensionen att räcka längre
969 Maria Crofts: Planen för pensionsuttagen är en spekulation i den egna livslängden
970 Konsumentverket varnar för bedragarepå nätet
971 3 080 miljarder kronor hade de svenska hushållen i bolån i oktober

971 Toppstyrningen ska brytas – nu ska personalen få mer egenmakt
973 Extratjänster inom vård och skola – från fiasko till succé
974 Östergötland gör sig oberoende av hyrläkarna
976 Färre söker utbildning till sjuksköterska och barnmorska
977 Björn Wiman: Hög tid för låtsasgudarna i Akademien att komma ner på jorden
979 Om vi klantar till det med artificiell intelligens kan vi ha sabbat hela mänsklighetensframtid om 40 år
985 Klassisk jul hemma hos Astrid Lindgren
987 Halleluja!
990 Reklamen skriver historia
991 Outsinlig kulturhistoria. Taube gräver djupt i Taube